SC.21.Pl.6.

37
B
0
1247

THEOLOGIA CHRISTIANA DOGMATICO-MORALIS

AUCTORE

F. DANIELE CONCINA

ORDINIS PRAEDICATORUM.

TOMUS DECIMUS

DE SACRAMENTIS EXTREMAE UNCTIONIS, ORDINIS, ET MATRIMONII, NEC NON DE CENSURIS, PECCATIS, ET VIRTUTIBUS.

ROMAE, MDCCLI.

SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES VENETIIS

APUD SIMONEM OCCHI.

Digitized by Google

INDEX

Librorum, diſſertationum, capitum, paragraphorum, & quæſtionum quæ in hoc Tomo continentur.

LIBER PRIMUS.

DE SACRAMENTIS EXTREMAE UNCTIONIS, ET ORDINIS.

DISSERTATIO I.

De ſacramento extremæ unctionis.

PRAELOQUIUM. pag. 1.

CAPUT I.

Propoſitiones ab Eccleſia damnatæ, & laxæ. 2.

§. I.

Theſes proſcriptæ ab Alexandro VII. & Innocentio XI. ibid.

§. II.

Propoſitiones laxæ Caſuiſtarum. 3.

CAPUT II.

Extrema unctio eſt verum ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum. Quænam ſit eiuſdem materia, & forma. 12.
Quæſt. I. *Quænam ſit iſtius ſacramenti materia?* 13.
Quæſt. II. *Debet ne oleum iſtud conſecratum ab Epiſcopo eſſe non modo neceſſitate præcepti, verum etiam neceſſitate ſacramenti?* ibid.
Quæſt. III. *Quænam ſit materia proxima huius ſacramenti?* 15.
Quæſt. IV. *Quot infirmi partes ſunt ungendæ?* ibid.
Quæſt. V. *Quænam ſit forma extremæ unctionis?* ibid.
Quæſt. VI. *Forma hæc deprecativa ne an indicativa eſſe debet?* ibid.

CAPUT III.

De miniſtro ſacramenti extremæ unctionis. 16.
Quæſt. I. *Quis ſit extremæ unctionis miniſter?* ibid.
Quæſt. II. *Quot requiruntur Presbyteri ad hoc ſacramentum miniſtrandum?* 16.
Quæſt. III. *Quiſnam ſit miniſter qui licite hoc ſacramentum miniſtrare valet?* 17.
Quæſt. IV. *Utrum Parochus ſub mortali obſtringatur hoc ſacramentum conferre?* ibid.

CAPUT IV.

De ſubiecto extremæ unctionis. 18.
Quæſt. I. *Quibus miniſtrandum eſt extremæ unctionis ſacramentum?* ibid.

Digitized by Google

Quæſt. II. *Quibus infirmis conferendum hoc ſacramentum eſt?* ibid.
Quæſt. III. *Omnibus ne infirmis periculoſe decumbentibus adminiſtranda eſt extrema unctio?* 19.
Quæſt. IV. *An iſtius ſacramenti ſuſceptio ſit ſub præcepto?* 20.
Quæſt. V. *Iterari ne hoc ſacramentum poteſt?* ibid.
Quæſt. VI. *Qui ordo ſervandus in huius ſacramenti adminiſtratione eſt?* 21.

CAPUT V.

De diſpoſitionibus ad hoc ſacramentum requiſitis, deque eiuſdem effectibus. ibid.

DISSERTATIO II.

De ſacramento Ordinis.

CAPUT I.

Ordo eſt verum novæ legis ſacramentum. 24.
Quæſt. I. *Quid ſit Ordo ſacer, quo conſecrantur perſonæ eccleſiaſticæ?* ibid.
Quæſt. II. *Sacra Ordinatio eſt ne verum novæ legis ſacramentum?* ibid.

CAPUT II.

De Ordinis diviſione, & cuiuſque Ordinis munere. 26.
Quæſt. I. *An ſint plures ſacri Ordines?* ibid.
Quæſt. II. *Quot ſunt Ordines?* ibid.
Quæſt. III. *Tonſura, Cantoratus, & Epiſcopatus ſunt ne Ordines diſtincti?* ibid.
Quæſt. IV. *Quid ſit Oſtiariatus, & quænam eius munia?* 27.
Quæſt. V. *Quid ſit Lectoratus, & quænam eius munia?* ibid.
Quæſt. VI. *Quid ſit Exorciſtatus, & quænam illius officia?* ibid.
Quæſt. VII. *Quid ſit Acolythatus, eiuſque officia?* ibid.
Quæſt. VIII. *Quid ſit Subdiaconatus, & quæ eiuſdem munia?* ibid.
Quæſt. IX. *Quid ſit Diaconatus, & quænam eiuſdem officia?* 28.
Quæſt. X. *Quid erant Diaconiſſæ, quarum Scriptores eccleſiaſtici meminerunt?* ibid.
Quæſt. XI. *Quid ſit Presbyteratus, & quænam illius officia?* 29.
Quæſt. XII. *Quid ſit Epiſcopatus, & quæ illius munera?* ibid.
Quæſt. XIII. *Sunt ne ſinguli Ordines ſacramentum?* ibid.
Quæſt. XIV. *Qui ſuſcipit ſacros Ordines in peccato mortali, peccat ne mortaliter?* 30.
Quæſt. XV. *An exercere Diaconatum, Subdiaconatum, & minores Ordines in peccato mortali ſit mortale?* ibid.

CAPUT III.

De materia & forma ſacramenti Ordinis. ibid.

CAPUT IV.

De miniſtro ſacramenti Ordinis. 33.
Quæſt. I. *An ſolus Epiſcopus ſit huius ſacramenti miniſter?* ibid.
Quæſt. II. *Simplex Sacerdos poteſt ne inſtitui extraordinarius miniſter ſacræ Ordinationis?* ibid.
Quæſt. III. *Quot ad conſecrandum Epiſcopum requiruntur Epiſcopi?* 34.
Quæſt. IV. *A quo Epiſcopo ordinari Clerici debent?* ibid.
Quæſt. V. *Quis eſt cenſendus Epiſcopus proprius?* ibid.
Quæſt. VI. *Epiſcopus ordinare ne poteſt familiarem ſuum ſibi non ſubditum?* 35.
Quæſt. VII. *Poteſt ne Epiſcopus in aliena diœceſi ſuum ſubditum ordinare?* ibid.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. VIII. *Quis eſt proprius Epiſcopus Regularium, a quo debent Ordines ſuſcipere?* ibid.
Quæſt. IX. *Quis concedere poteſt litteras dimiſſoriales?* ibid.
Quæſt. X. *Proprius Epiſcopus poteſt ne denegare Tonſuram & Ordines iis quos cognoſcit dignos?* 36.
Quæſt. XI. *Quo tempore adminiſtrari Ordines licite poſſunt?* ibid.
Quæſt. XII. *Quænam interſtitia ſervari in horum Ordinum adminiſtratione debent?* ibid.
Quæſt. XIII. *Quis in interſtitiis diſpenſare valet?* ibid.

CAPUT V.

De ſubiecto Ordinum. 37.
Quæſt. I. *Quinam apti ſint ad Ordines ſuſcipiendos?* ibid.
Quæſt. II. *Quænam ætas requiritur ad ſuſcipiendos Ordines?* ibid.
Quæſt. III. *Qui ante præſcriptum tempus ordinati ſunt, poſſunt ne functiones Ordinum exercere?* ibid.
Quæſt. IV. *Poteſt ne ſuſcipi ſuperior Ordo, prætermiſſo inferiore?* ibid.
Quæſt. V. *Qui non confirmatus Ordines ſuſcipit, peccat ne mortaliter?* 38.
Quæſt. VI. *Quid ſit titulus clericalis, & quotuplex?* ibid.

CAPUT VI.

De effectibus ſacramenti Ordinis. 40.
Quæſt. I. *Quot ſunt effectus ſacramenti Ordinis?* ibid.
Quæſt. II. *Omnes ne qui Ordinis ſacramento inſigniuntur, ſuſcipiunt gratiæ plenitudinem?* 41.
Quæſt. III. *Quid ſit gratia ſacramentalis, quæ dicitur ſecundus ſacræ Ordinationis effectus?* ibid.
Quæſt. IV. *Quid ſit character, qui eſt tertius huius ſacramenti effectus?* 42.

CAPUT VII.

De vocatione initiandorum, & de ſignis quibus dignoſci valeat? ibid.

§. I.

Notio vocationis ad ſtatum clericalem. ibid.

§. II.

De neceſſitate divinæ vocationis ad ſacros Ordines ſuſcipiendos. 44.

§. III.

De ſignis divinæ vocationis ad ſtatum religioſum, & ſacerdotalem. 49.
Quæſt. unic. *Licitum ne Clericis eſt, dignitates eccleſiaſticas, & animarum regimen appetere?* 51.

CAPUT VIII.

De cœlibatu ſtatui Clericorum annexo. 54.

CAPUT IX.

De Tonſura, habitu clericali, & præviis diſpoſitionibus. 57.
Quæſt. I. *Peccant ne mortaliter qui habitum clericalem non deferunt, nempe veſtem & tonſuram?* 58.
Quæſt. II. *Peccant ne Clerici qui habitum clericalem ad formam habitus laicalis accommodant, comaſque cincinnatas, & pulvere odorifero aſperſas deferunt, Tonſura vix apparente?* 59.
Quæſt. III. *Quænam ſunt diſpoſitiones præviæ ad Tonſuram?* 61.
Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. IV. *Qui conſcius peccati mortalis Tonſuram ſuſcipit, ſit ne gravioris delicti reus?* ibid.
Quæſt. V. *Clericus poteſt ne tuta conſcientia beneficium quodcumque accipere, vel retinere, ſi animum habeat deſerendi, aliqua occurrente cauſſa, ſtatum clericalem?* 62.
Quæſt. VI. *An ad validam Ordinationem neceſſarius ſit conſenſus ordinandi?* ibid.

CAPUT X.

De electione miniſtrorum Eccleſiæ. De eorum ſcientia, ſanctitate, atque de ſpiritu, & ingenio ſacerdotali. 63.
Quæſt. I. *An iure divino electio miniſtrorum Eccleſiæ pertineat ad Clerum, & plebem?* ibid.
Quæſt. II. *Quæ, & qualis ſcientia requiratur in ordinandis?* ibid.
Quæſt. III. *Quæ morum ſanctitas requiritur in ordinandis ſive Clericis, ſive aliis Paſtoribus?* 65.
Quæſt. IV. *Quam grave crimen committat Epiſcopus qui cito manus imponit?* 67.
Quæſt. V. *Quid ſit ſpiritus eccleſiaſticus, ſeu ingenium ſacerdotale?* 69.
Quæſt. VI. *Quibus mediis comparatur ſpiritus eccleſiaſticus?* 71.

CAPUT XI.

A quibus præſertim rebus abſtinere Clerici debent ratione ſui ſtatus. Laxæ P. Claudii La-Croix opiniones refelluntur. 72.
Quæſt. I. *Peccant ne mortaliter Presbyteri ſæculares qui laicis, qui matronis ancillantur?* ibid.
Quæſt. II. *Utrum negotiatio Clericis ſit interdicta?* 73.
Quæſt. III. *An quælibet venatio ſit Clericis vetita?* 75.
Quæſt. IV. *An plures Caſuiſtæ in cauſſa ſint cur ſacri canones non ſerventur?* 76.
Quæſt. V. *Vetiti ne ſunt Clericis ludi alearum?* ibid.
Quæſt. VI. *Peccant ne mortaliter Clerici qui dimiſſo aut occultato habitu clericali, larvati in publicum prodeunt?* 78.

DISSERTATIO III.

De ſimonia.

CAPUT I.

Simoniæ notio, eiuſque variæ ſpecies. 79.
Quæſt. I. *Utrum fictus ſimoniacus veram ſimoniam committat?* 81.
Quæſt. II. *An ſimonia excipiat materiæ parvitatem?* 83.

CAPUT II.

De iis quæ pretii rationem habere poſſunt in ſimonia. ibid.
Quæſt. I. *An ſemper in munere a manu, a lingua, ab obſequio committatur ſimonia?* ibid.
Quæſt. II. *An inter munera a manu ſit numerandum mutuum?* 84.
Quæſt. III. *Qui titulo conſanguinitatis, vel affinitatis beneficia confert, committit ne ſimoniam?* 85.
Quæſt. IV. *Simoniam ne perpetrat qui beneficium confert, vel aliud ſpirituale cum pacto ut Beneficiarius aliquod onus ſubeat?* ibid.
Quæſt. V. *Committeret ne ſimoniam qui pecunias daret non collatori beneficii, ſed in-*

Digitized by Google

interceſſori, mediatori, miniſtro, famulo, alterive perſonæ, ut preces funderet apud Epiſcopum ut ab eo beneficium obtineret? 86.

Quæſt. VI. *Simoniam ne committit qui alicui magnam pecuniæ ſummam in eleemoſynas impendendam promittit alicui Monaſterio, vel pauperibus, ut pro eo beneficium impetret precibus, interceſſione ab Epiſcopo?* 87.

CAPUT III.

Quomodo ſimonia committatur, dum res temporalis traditur aut tamquam pretium, vel tamquam motivum, vel tamquam gratuita compenſatio. Laxæ nonnullorum Caſuiſtarum opiniones refelluntur. ibid.

Quæſt. I. *Qui dat rem temporalem tamquam motivum proxime obtinendi ſpirituale, & contra, committit ne ſimoniam?* 91.

Quæſt. II. *Qui dat pecuniam tamquam motivum non immediate obtinendi rem ſpiritualem, ſed tamquam motivum medium honeſtum ex quo expectetur res ſpiritualis, committit ne ſimoniam?* ibid.

Quæſt. III. *An licitum ſit temporale tradere pro ſpirituali ex mera gratitudine, benevolentia, & amicitia?* 94.

Quæſt. IV. *Utrum liceat dare temporale ſub ſpe obtinendi a donatario ſpirituale, & contra, titulo amicitiæ, & gratitudinis?* ibid.

Quæſt. V. *An ſimoniam committat qui in pactum deducit antidoralem obligationem?* 96

CAPUT IV.

De rebus ſpiritualibus quæ ſimoniæ ſubiacent. 97.

Quæſt. I. *An gratia ſanctificans, aliæque res mere ſpirituales ſint materia ſimoniæ?* ibid.

~~Quæſt. II. *An ſacramentorum venditio ſimoniaca ſit?*~~ ibid.

Quæſt. III. *Poſſunt ne ſacri miniſtri pro rerum ſpiritualium adminiſtratione aliquid temporale recipere?* ibid.

Quæſt. IV. *Eſt ne ſimonia accipere ſtipendium pro celebratione Miſſæ?* 98.

Quæſt. V. *Committunt ne ſimoniam qui concionantur vel propter plauſum, vel propter lucrum?* ibid.

Quæſt. VI. *Committit ne ſimoniam qui pro collatione ſacrorum Ordinum aliquid recipit?* 99.

Quæſt. VII. *Licitum ne eſt dare pecuniam Sacerdoti, ut ſacramentum adminiſtret in extrema neceſſitate?* ibid.

Quæſt. VIII. *Licitum ne eſt pretium recipere pro adminiſtratione ſacramentalium?* 100.

Quæſt. IX. *Licitum ne eſt vendere vaſa ſacra?* ibid.

Quæſt. X. *Recipi ne aliquid poteſt abſque ſimonia pro labore adminiſtrationis rerum ſpiritualium?* 101.

Quæſt. XI. *Utrum pro exercitio, aut omiſſione virtutum aliquid exigi abſque ſimonia poſſit?* 102.

Quæſt. XII. *An ſit ſimonia vendere, aut emere actus iuriſdictionis poteſtatis eccleſiaſticæ?* ibid.

Quæſt. XIII. *An pretium pro uſu ſcientiarum accipere, ſit ſimonia?* 103.

CAPUT V.

De ſimonia quæ committi in ingreſſu Religionis poteſt. Salmanticenſium, *& aliorum Caſuiſtarum laxæ opiniones refelluntur.* 104.

CAPUT VI.

De ſimonia in collatione beneficiorum. 112.

Digitized by Google

Quæſt. I. *Eſt ne ſimonia iure divino vetita, beneficia quæcumque vendere intuitu temporalis emolumenti?* ibid.
Quæſt. II. *Eſt ne ſimonia aliquid offerre Titio, ut intercedat apud collatorem?* 113.
Quæſt. III. *An vendere habitus, & commendas Ordinum militarium ſit ſimonia?* 114.
Quæſt. IV. *An penſiones, & præſtimonia emi, aut vendi abſque ſimonia poſſint?* ibid.
Quæſt. V. *An vendi abſque ſimonia poſſit ius patronatus.* 115.
Quæſt. VI. *Eſt ne ſimonia dare pecuniam pro beneficio patrono hæretico?* ibid.

CAPUT VII.

De variis modis, conventionibus, & pactis perpetrandi ſimoniam. 116.
Quæſt. I. *Utrum poſt acquiſitum ius in re, vel ad rem ſpiritualem, poſſit vexatio contra illud pecunia auferri abſque ſimonia?* ibid.
Quæſt. II. *Eſt ne ſimonia pecunia redimere vexationem iniuſtam circa beneficii poſſeſſionem?* 117.
Quæſt. III. *An redimere pecunia vexationem ante acquiſitum ius in re, ſit ſimonia?* ibid.
Quæſt. IV. *Eſt ne ſimonia tradere electoribus pecuniam, ut deſiſtant ab electione indigni, vel ut omiſſo digno eligant digniorem?* 118.
Quæſt. V. *Eſt ne ſimonia permutare res ſpirituales pro aliis ſpiritualibus?* 119.
Quæſt. VI. *Permutari ne beneficia valent abſque ſimonia?* ibid.
Quæſt. VII. *Quid nomine beneficiorum intelligitur?* ibid.
Quæſt. VIII. *Cuius auctoritate licite fieri valent hæ beneficiorum permutationes?* ibid.
Quæſt. IX. *Permutatores beneficiorum poſſunt ne paciſci ſimul ſine conſenſu Superioris?* 120.
Quæſt. X. *Acceptio pecuniæ pro collatione beneficii eſt ne contra iuſtitiam?* ibid.
Quæſt. XI. *Poteſt ne Epiſcopi auctoritate beneficium eccleſiaſticum cum penſione permutari?* 121.
Quæſt. XII. *Quando beneficia ſunt inæqualia, poſſunt ne commutari* [illegible] *pecuniæ, vel alterius rei temporalis compenſatione?* ibid.
Quæſt. XIII. *An redimere pecunia vexationem ante acquiſitum ius in re, ſit ſimonia?* ibid.
Quæſt. XIV. *Quomodo renuntiari abſque ſimonia beneficium poſſit?* 124.
Quæſt. XV. *An fieri poſſit in manibus Epiſcopi reſignatio in favorem Petri, dummodo hæc conditio in toto rigore a reſignante non adiiciatur?* ibid.
Quæſt. XVI. *Beneficium reſignatum cum conditione rigoroſa conferendi* non aliter aut alio modo, *poteſt ne Epiſcopus conferre cui voluerit?* 125.
Quæſt. XVII. *An renuntiatio beneficiorum confidentialis ſit ſimoniaca?* 126.
Quæſt. XVIII. *Simoniæ ne rei ſunt, qui ſtatutum condunt de proceſſione non facienda ad funera mortuorum, niſi certa pecuniæ ſumma ſoluta?* 128.
Quæſt. XIX. *Simoniacæ ne ſunt pactiones de tanta pecunia ſolvenda pro ſepultura & exequiis mortuorum?* ibid.
Quæſt. XX. *Simoniæ ne rei ſunt Canonici qui principaliter choro aſſiſtunt, ut accipiant diſtributiones?* 129.

CAPUT VIII.

De pœnis contra ſimoniacos, & de reſtitutione eorum quæ per ſimoniam acquiſita ſunt. ibid.
Quæſt. I. *Subiacent ne pœnis contra ſimoniam conventionalem latis, quando ſimonia non eſt completa ex utraque parte?* 130.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. II. *Quas pœnas incurrunt qui rei ſunt ſimoniæ contractæ ob ingreſſum in Religionem?* ibid.
Quæſt. III. *Quæ pœnæ impoſitæ ſunt ſacros Ordines ſimoniace recipientibus?* 131.
Quæſt. IV. *Quas pœnas incurrit qui Ordines ſuſcipit ſub titulo patrimonii ficti?* ibid.
Quæſt. V. *Quas pœnas incurrunt conferentes, & obtinentes ſimoniace beneficia?* ibid.
Quæſt. VI. *An ſimonia in beneficiorum collatione privet beneficiis antea rite obtentis?* 132.
Quæſt. VII. *An acquiſita per ſimoniam reſtitui debeant.* 133.

DISSERTATIO IV.

De beneficiis eccleſiaſticis.

CAPUT I.

Notio beneficii eccleſiaſtici. Varia beneficiorum genera, & eorumdem origo. 135.

CAPUT II.

De penſionibus, & coadiutoriis. 137.
Quæſt. I. *An ſolus Romanus Pontifex imponere penſiones valeat ſuper beneficiis?* 138.
Quæſt. II. *Quæ cauſſæ requiruntur, ut imponi licite penſiones valeant?* ibid.
Quæſt. III. *Quænam ſit imponendæ penſionis ſumma?* ibid.
Quæſt. IV. *Quinam ſunt clericalis penſionis capaces?* 139.
Quæſt. V. *An Beneficiarius teneatur ſub culpa penſionem ſolvere?* ibid.
Quæſt. VI. *Poteſt ne Penſionarius de bonis penſionis clericalis pro libito teſtari & diſponere?* ibid.
Quæſt. VII. *Quænam ſunt Penſionarii onera?* 140.
Quæſt. VIII. *An in penſionis impetratione manifeſtari penſiones debeant & beneficia obtenta?* ibid.
Quæſt. IX. *Quibus modis penſio extinguitur, aut transfertur?* ibid.
Quæſt. X. *Quotuplex ſit coadiutoria?* 141.

CAPUT III.

De Paſtorum reſidentia. 142.
Quæſt. I. *Utrum animarum Paſtores iure naturali, divino, & eccleſiaſtico reſidere in ſuis Eccleſiis teneantur?* ibid.
Quæſt. II. *Romanus Pontifex, eiuſque Cardinales tenentur ne reſidere, ut ceteri Paſtores?* 143.
Quæſt. III. *Quæ cauſſæ excuſant Epiſcopos a perſonali reſidentia?* ibid.
Quæſt. IV. *Poſſunt ne Epiſcopi unius anni trimeſtre coniungere cum trimeſtri alterius anni?* 145.
Quæſt. V. *Tenentur ne Parochi, & quilibet animarum curatores iure divino reſidere?* ibid.
Quæſt. VI. *Quæ cauſſæ excuſant Parochos, ceteroſque Paſtores inferiores a reſidentia?* 146.
Quæſt. VII. *Quid dicendum de privilegiis ante Tridentinum conceſſis aliquibus Univerſitatibus, in quibus Parochi cathedras moderantur?* 147.
Quæſt. VIII. *Obligati ne ſunt Canonici, Præbendati, Manſionarii, Capellani Eccleſiæ cathedralis ad reſidentiam?* ibid.
Quæſt. IX. *Electi ad beneficia debent ne Ordines iiſdem annexos ſtatim ſuſcipere?* ibid.

CAPUT IV.

De qualitatibus ad validam, & licitam beneficiorum acquiſitionem neceſſariis. 148.
Quæſt. I. *Quæ ætas requiratur in promovendis ad beneficia eccleſiaſtica?* ibid.
Quæſt. II. *Quæ ſcientia, & morum probitas requiritur in promovendis ad beneficia?* ibid.
Quæſt. III. *An licitum ſit deſiderare beneficia quibus annexa eſt cura animarum?* 149.
Quæſt. IV. *Licitum ne eſt petere vacantem Eccleſiam?* ibid.
Quæſt. V. *Licitum ne eſt concurrere ad examen fieri ſolitum in proviſione vacantium Eccleſiarum?* 151.
Quæſt. VI. *Collatio beneficii facta Presbytero prorſus indocto eſt ne ipſo iure invalida?* 152.
Quæſt. VII. *Quæ eſſe debet ſuſcipientis beneficium intentio?* ibid.
Quæſt. VIII. *Qui animo dubio ſuſcipiendi Sacerdotium, recipit beneficium, peccat ne mortaliter?* ibid.
Quæſt. IX. *Peccant ne mortaliter qui beneficia ſimplicia, ſine animo aſcendendi ad Ordines, recipiunt?* 153.
Quæſt. X. *Qui beneficia recipiunt, debent ne eſſe illius loci in quo beneficia ſunt inſtituta?* ibid.
Quæſt. XI. *Quando fundatores determinarunt, beneficia eſſe conferenda conſanguineis, debent ne propinquiori conferri?* ibid.
Quæſt. XII. *Quot modis filii illegitimi fieri habiles poſſint ad beneficia eccleſiaſtica?* 154.
Quæſt. XIII. *Expoſiti quorum ignorantur parentes, habendi ne pro legitimis ſunt?* ibid.
Quæſt. XIV. *Qui aliqua cenſura obſtricti reperiuntur, ſunt ne ad beneficia habiles?* ibid.

CAPUT V.

Quot modis acquiri beneficia poſſint. ibid.
Quæſt. I. *Quid & quotuplex ſit iuſpatronatus, & quibus modis acquiratur?* ibid.
Quæſt. II. *Intra quod temporis intervallum tenentur patroni præſentationem facere?* 155.
Quæſt. III. *Quid ſit inſtitutio, & a quo facienda?* ibid.
Quæſt. IV. *Quid ſit electio, & cui competat?* 156.

CAPUT VI.

De dignioribus ad beneficia eccleſiaſtica eligendis. Laxa Filliucii, Tamburini, *aliorumque Probabiliſtarum interpretamenta reiiciuntur.* ibid.
Quæſt. I. *An dignior ad beneficia eccleſiaſtica, omiſſo digno, eligi debeat?* ibid.
Quæſt. II. *Si exceſſus dignioris omiſſi ſit levis, peccat ne mortaliter elector?* 159.
Quæſt. III. *Tenetur ne elector dare ſuffragium digniori, quando cognoſcit ſe nihil profuturum?* 160.
Quæſt. IV. *An reſignans beneficium in favorem alterius, debeat digniorem quærere?* ibid.
Quæſt. V. *An examinatores obſtringantur Epiſcopo proponere; quis ex candidatis examinatis dignior ſit?* ibid.
Quæſt. VI. *Utrum, & cuinam reſtituere debent iniuſti electores ad beneficia eccleſiaſtica?* ibid.
Quæſt. VII. *Translatio Epiſcoporum eſt ne iure naturali & divino, an tantum eccleſiaſtico prohibita?* 161.
Quæſt. VIII. *Quid ſit confirmatio, & an confirmator debeat electi qualitates explorare?* 162.

Quæſt.

Quæſt. IX. *Licitum ne ad beneficium eligere conſanguineum?* 163.

CAPUT VII.

De poteſtate ſummi Pontificis, Epiſcoporum, & Cardinalium beneficia conferendi. 164.
Quæſt. I. *An quando unus ex electoribus eſt impeditus, poſſit alteri vices ſuas committere?* ibid.
Quæſt. II. *An Capitulum, Sede vacante, conferre beneficia eccleſiaſtica quæ conferre Epiſcopus ſolet, poſſit?* 165.

CAPUT VIII.

De forma proviſionis, & reſignatione beneficiorum. ibid.
Quæſt. I. *Quid ſit reſignatio ſeu renuntiatio beneficii?* 166.
Quæſt. II. *Quibus ex cauſſis admittere Ordinarii ſimplices reſignationes valent?* ibid.
Quæſt. III. *Quæ beneficia reſignari valent?* 167.
Quæſt. IV. *Poteſt ne Beneficiarius in periculo mortis conſtitutus renuntiare cum ſpe regreſſus, ſi convaleſcat?* ibid.
Quæſt. V. *An reſignationes in favorem alterius ſint licitæ?* ibid.
Quæſt. VI. *Quandonam licita eſt beneficiorum permutatio?* 168.
Quæſt. VII. *An beneficium amittatur per matrimonii contractum quod poſtea ſit nullum?* ibid.

CAPUT IX.

De pluralitate beneficiorum, & penſionum. 169.
Quæſt. I. *Utrum pluralitas beneficiorum iure naturali, nedum canonico, ſit prohibita?* 170.
Quæſt. II. *Qui pontificia diſpenſatione plura poſſidet beneficia, frui ne iiſdem tuta conſcientia valet?* 171.
Quæſt. III. *Utrum Clericus poſſit duo beneficia compatibilia, quorum quodlibet ſufficit ſuſtentationi, obtinere?* 172.
Quæſt. IV. *Quid de penſionibus non imponendis beneficiis parochialibus dicendum?* 174.

LIBER SECUNDUS.

DE MAGNO MATRIMONII SACRAMENTO.

DISSERTATIO I.

PRAELOQUIUM. 175.

CAPUT I.

De matrimonii nomine, & finitione. 176.

CAPUT II.

In quo ſita ſit matrimonii eſſentia. 177.
Quæſt. I. *An eſſentia matrimonii ſita in copula carnali ſit?* 178.
Quæſt. II. *An mutuus contrahentium conſenſus cauſſa efficiens ſit matrimonii?* 179.
Quæſt. III. *Quænam ſit cauſſa formalis matrimonii?* ibid.

Digitized by Google

CAPUT III.

De honeſtate & inſtitutione matrimonii? 180.
Quæſt. I. *An matrimonium ſit bonum & honeſtum?* ibid.
Quæſt. II. *An matrimonium ſit naturali, divinoque iure inſtitutum?* 181.
Quæſt. III. *An præceptum impoſitum ſit matrimonii contrahendi?* 182.

CAPUT IV.

De inſtitutione matrimonii in ſacramentum. 183.
Quæſt. I. *Ante adventum Chriſti matrimonium fuit ne vere & proprie ſacramentum?* ibid.
Quæſt. II. *Matrimonium in lege evangelica eſt ne vere & proprie ſacramentum?* 184.
Quæſt. III. *An quodlibet fidelium matrimonium ſit ſacramentum?* 188.
Quæſt. IV. *An matrimonium inter fideles abſentes per procuratorem celebratum, ſit verum ſacramentum?* ibid.
Quæſt. V. *An in lege evangelica matrimonium infidelium inter ſe ſit ſacramentum?* 189.
Quæſt. VI. *An matrimonium fidelis cum infideli ſit ſacramentum?* 190.
Quæſt. VII. *Utrum ſi infideles coniuges convertantur ad fidem, matrimonium in infidelitate contractum evadat ſacramentum?* ibid.
Quæſt. VIII. *An matrimonia Catholicorum cum hæreticis ſint illicita, & nulla iure naturali & eccleſiaſtico, vel an fieri licita per diſpenſationem poſſint?* ibid.

CAPUT V.

De materia, forma, & miniſtro ſacramenti matrimonii. 191.
Quæſt. unic. *An Sacerdos aſſiſtens contrahentibus ſit ſacramenti matrimonii miniſter?* ibid.

§. Unicus.

Adverſæ ſententiæ rationum momenta expenduntur. 197.

CAPUT VI.

De conſenſus mutui ad matrimonium neceſſarii conditionibus. 200.
Quæſt. I. *An, ut validum ſit matrimonium, utriuſque coniugis conſenſus requiratur?* ibid.
Quæſt. II. *Quæ conditiones requirantur ad conſenſum, ut validum efficiat matrimonium?* 201.
Quæſt. III. *An conſenſus interior nullo exteriori ſigno expreſſus ſufficiat ad matrimonium?* ibid.
Quæſt. IV. *An conſenſus in matrimonium neceſſario exprimendus verbis ſit ab iis qui loqui poſſint, ſufficiantque in mutis & ſurdis nutus, vel alia ſigna?* ibid.
Quæſt. V. *Utrum conſenſus interior ad matrimonii valorem debeat eſſe verus, & ſincerus, an ſufficiat fictus per verba exterius ſerio de præſenti expreſſus?* 202.
Quæſt. VI. *An qui ſimulate contrahit matrimonium cum aliqua, peccet mortaliter, & teneatur conſentire, eamque ducere?* ibid.
Quæſt. VII. *Sunt ne aliqui caſus in quibus ſimulator non teneatur ducere feminam cum qua ficte contraxit?* 203.
Quæſt. VIII. *Quid dicendum de prole ex matrimonio ficte contracto ſuſcepta?* 204.
Quæſt. IX. *An conſenſus metu extortus nullum matrimonium efficiat?* ibid.
Quæſt. X. *Quomodo coniugium ex metu iniuſto initum convaleſcat?* 207.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. XI. *An conſenſus adiecta conditione datus per verba etiam de præſenti, ſatis ſit ad matrimonium validum?* 208.
Quæſt. XII. *Quæ adiici conditiones poſſunt matrimonio?* ibid.
Quæſt. XIII. *Quænam conditiones adverſantur ſubſtantiæ matrimonii?* 210.
Quæſt. XIV. *Conditio honeſta contraria bonis matrimonii irritat ne matrimonium?* 211.
Quæſt. XV. *An conditio indifferens, vel impertinens ſuſpendat contractum?* ibid.
Quæſt. XVI. *Quid, ſi cum duabus, conditione adiecta honeſta, ſponſalia contrahas?* ibid.
Quæſt. XVII. *An impedimento dirimente irretiti contrahentes adiecta conditione,* ſi Papa diſpenſaverit, *coniugium conditionatum efficiant?* 212.
Quæſt. XVIII. *Quibus verborum formulis exprimendus conſenſus matrimonialis ſit?* ibid.
Quæſt. XIX. *Quid de hac formula dicendum:* Non duco aliam, niſi te? ibid.

CAPUT VII.

De proprietatibus matrimonii, & polygamia ſucceſſiva, & ſimultanea. 213.

§. I.

De polygamia ſimultanea. ibid.
Quæſt. I. *Fuit ne ſingulis Patriarchis aliiſque antiquis veteris teſtamenti revelata hæc diſpenſatio?* 216.
Quæſt. II. *Hæc diſpenſatio conceſſa ne fuit omnibus Iudæis, nedum Patriarchis?* ibid.
Quæſt. III. *Hæc diſpenſatio comprehendebat ne etiam Gentiles?* ibid.
Quæſt. IV. *Quæ cauſſa fuit cur Deus Abraham, eiuſque poſteris uxorum pluralitatem conceſſerit?* ibid.
Quæſt. V. *Quænam eſt iſtius diſpenſationis epocha?* 217.

§. II.

Chriſtus Dominus in novo teſtamento diſpenſationem antiquis impertitam habendi plures uxores ſuſtulit. ibid.
Quæſt. unic. *An omnes etiam infideles, nedum Chriſtiani, Chriſti lege obſtringantur?* 218.

§. III.

De polygamia ſucceſſiva. ibid.

CAPUT VIII.

De indiſſolubilitate vinculi coniugalis. 221.

§. I.

Firmum & indiſſolubile eſt matrimonium utroque iure, naturali, & divino. ibid.

§. II.

De indiſſolubilitate matrimonii contracti ab infidelibus. Quomodo per unius coniugis converſionem ad fidem matrimonium ſolvatur. 223.
Quæſt. I. *Quando ambo coniuges ad fidem convertuntur, ſolvitur ne eorumdem matrimonium?* ibid.
Quæſt. II. *Quando maritus infidelis amplectitur fidem Chriſti, poteſt ne habitare cum ſua uxore infideli?* ibid.
Quæſt. III. *Quando unus coniugum convertitur ad fidem, altero in infidelitate remanente, quem ſequi proles debet?* 224.
Quæſt. IV. *Si coniux infidelis conſentiat habitare pacifice cum coniuge fideli, poteſt ne fidelis coniux illam ducere?* ibid.

§. III.

§. III.

Utrum matrimonium Iudæorum per libellum repudii fuerit nullum? 226.

§. IV.

Utrum matrimonium Chriſtianorum dirimatur per adulterium? 228.

§. V.

Catholicum dogma eſt, matrimonium non diſſolvi adulterii cauſſa. 230.

Quæſt. unic. *An indiſſolubilitas vinculi coniugalis, etiam adulterii cauſſa, ſit dogma fidei?* 235.

§. VI.

Matrimonium Chriſtianorum ratum, & non conſummatum ſolvitur per ſolemnem Religionis profeſſionem. 238.

Quæſt. I. *Quomodo ſe gerere coniux debet qui ante matrimonii conſummationem ingredi Religionem deliberat?* 241.

Quæſt. II. *Copula per vim extorta intra bimeſtre adimit ne violato coniugi ius ingrediendi Religionem?* 242.

Quæſt. III. *Sponſis iuramento teſtantibus ſe matrimonium non conſummaſſe, adhibenda ne fides?* ibid.

Quæſt. IV. *Qui poſt ſolemne profeſſionis votum, & ſolutionem matrimonii rati obtinet a tali voto diſpenſationem, poteſt ne ſecundas celebrare nuptias?* ibid.

§. VII.

Utrum Pontifex poſſit diſpenſare a matrimonii rati vinculo? 243.

Quæſt. unic. *Quænam cauſſæ aſſignentur a P. Sanchez pro iuſta diſpenſatione matrimonii rati?* 247.

§. VIII.

Utrum matrimonium Chriſtianorum ratum & conſummatum per ingreſſum in Religionem ſolvatur? 251.

Quæſt. I. *Matrimonium conſummatum dirimitur ne per Religionis profeſſionem?* ibid.

Quæſt. II. *Quæ requiruntur, ut poſt conſummatum matrimonium unus coniux amplectatur Religionem?* 152.

Quæſt. III. *Poteſt ne maritus conſentiente uxore poſt conſummatum matrimonium initiari ſacris Ordinibus?* ibid.

Quæſt. IV. *Quid requiritur ut matrimonium conſummatum dicatur?* ibid.

CAPUT IX.

De divortio coniugatorum. 253.

Quæſt. I. *An in utroque coniuge ius divortii adulterii cauſſa par ſit?* ibid.

Quæſt. II. *Quid iuris habeat coniux innocens, & nocens poſt factum divortium?* ibid.

Quæſt. III. *Quibus in caſibus licitum eſt divortium inter chriſtianos coniuges?* ibid.

Quæſt. IV. *Cur Chriſtus ſolius fornicationis meminit in cauſſa divortii?* 254.

Quæſt. V. *Quot ſunt caſus in quibus ob fornicationem licitum divortium non eſt?* ibid.

Quæſt. VI. *Quid nomine fornicationis intelligatur?* 255.

Quæſt. VII. *Voluntas adulterandi, tactus, oſcula, amplexus, pollutio ſunt ne divortii cauſſa?* ibid.

Quæſt. VIII. *An copula naturalis abſque ſeminis effuſione intra vas ſit ſufficiens divortii cauſſa?* ibid.

Quæſt. IX. *An detur compenſatio, ſi coniugum alter adulteretur, alter ſodomiam, aut beſtialitatem committat?* ibid.
Quæſt. X. *An coniux qui unum adulterium patravit, poſſit diſcedere ab altero qui pluries adulteravit?* ibid.
Quæſt. XI. *An coniux ſecretus adulter poſſit petere divortium a coniuge adultero publico?* ibid.
Quæſt. XII. *An coniux innocens negare debitum poſſit coniugi adultero ante ſententiam iudicis?* ibid.
Quæſt. XIII. *An coniux innocens poſſit propria auctoritate, ante iudicis ſententiam, a coniuge adultero diſcedere?* 256.
Quæſt. XIV. *Obſtringitur ne coniux divortium cum uxore adultera facere?* ibid.
Quæſt. XV. *Uter coniux gravius peccet?* 257.

DISSERTATIO II.

De ſponſalibus.

CAPUT I.

Quid ſint ſponſalia, & quæ eorum conditiones. 258.
Quæſt. I. *Quomodo definiantur ſponſalia?* ibid.
Quæſt. II. *An promiſſio facta abſenti ante eius acceptationem obliget?* ibid.
Quæſt. III. *Sufficit ne ad valorem ſponſalium acceptatio promiſſionis ſine repromiſſione alterius partis?* 259.
Quæſt. IV. *Quæ intentio requiritur in contrahendis ſponſalibus?* ibid.
Quæſt. V. *Qui ficta promiſſione futuri matrimonii virginem deceptam deflorat, tenetur ne eam ducere, an ſolum dotem dare?* ibid.
Quæſt. VI. *Quibus verbis contrahenda ſunt ſponſalia?* 261.
Quæſt. VII. *Poſſunt ne celebrari ſolis ſignis, verbis omiſſis?* 262.
Quæſt. VIII. *Quando matrimonium contractum nullum eſt ob aliquem defectum ſubſtantialem, valet ne ſaltem ſub ratione ſponſalium?* ibid.
Quæſt. IX. *Quæ libertas neceſſaria eſt ad ſponſalia contrahenda?* ibid.
Quæſt. X. *Si impedimento ligati contrahant ſponſalia conditionata*, ſi Papa diſpenſaverit, *valida ne ſunt?* 263.
Quæſt. XI. *Quinam ſint habiles ad contrahenda ſponſalia?* 264.
Quæſt. XII. *An ſurdus & mutus a nativitate poſſit valide contrahere ſponſalia?* ibid.
Quæſt. XIII. *Quæ ætas requiritur ad contrahenda tum ſponſalia, tum matrimonium?* 265.
Quæſt. XIV. *Quam gravis ſit obligatio ſponſorum ad contrahendum matrimonium?* ibid.
Quæſt. XV. *Quando tempus præfinitum ſponſalibus non eſt, celebrari ne ſponſalia illico debent?* 266.
Quæſt. XVI. *Quando unus ſponſorum iniuſte differt implere ſponſalia contracta, poteſt ne in foro contentioſo compelli?* ibid.
Quæſt. XVII. *Apponi ne ſponſalibus obligatio ad pœnam licite poteſt?* 267.
Quæſt. XVIII. *An licita & valida ſit pœna impoſita parti iniuſte reſilienti a contractu ſponſalium?* ibid.

CAPUT II.

De cauſſis diſſolvendi ſponſalia. 268.

Quæſt. I. *An mutuo conſenſu diſſolvi ſponſalia poſſint?* ibid.
Quæſt. II. *Quomodo impuberum ſponſalia diſſolvi valeant?* ibid.
Quæſt. III. *An poſt ſponſalia iuramento firmata poſſit altera pars licite ingredi Religionem?* 269.
Quæſt. IV. *Solvuntur ne ſponſalia per ſolum Religionis ingreſſum, an expectanda profeſſio eſt?* ibid.
Quæſt. V. *Solvuntur ne ſponſalia per Ordinum ſuſceptionem?* 270.
Quæſt. VI. *Licitum ne eſt contractis ſponſalibus emittere ſimplex caſtitatis votum; eoque diſſolvuntur ſponſalia?* 236.
Quæſt. VII. *An ſponſalia dirimantur per ſubſequens matrimonium, vel poſteriora ſponſalia?* 271.
Quæſt. VIII. *An ſponſalia dirimantur aut per temporis dilationem, aut per unius ſponſi abſentiam, vel domicilii mutationem?* 273.
Quæſt. IX. *Quænam ſunt cauſſæ ſupervenientes quæ ſufficiant ad ſponſalia dirimenda?* 274.
Quæſt. X. *Paupertas ſuperveniens eſt ne cauſſa ſufficiens ſponſalia dirimendi?* 275.
Quæſt. XI. *Si unus ſponſorum notabiliter ditior fiat, altero perſiſtente in ſtatu quo contracta ſponſalia ſunt, diſſolvitur ne contractus?* 276.
Quæſt. XII. *Fornicatio patrata poſt ſponſalia illa ne diſſolvit?* ibid.
Quæſt. XIII. *Sponſa poſt ſponſalia vi oppreſſa reiici ne iure poteſt?* ibid.
Quæſt. XIV. *An ſi uterque poſt contracta ſponſalia fornicetur, hæc diſſolvantur?* ibid.
Quæſt. XV. *Quænam cauſſæ antecedentes diſſolvere ſponſalia valent?* ibid.
Quæſt. XVI. *An fornicatio præcedens ignota, ſive ſponſi, ſive ſponſæ, dirimat ſponſalia, ſi poſtea ſciatur?* 277.
Quæſt. XVII. *Cauſſa ignorata quæ dedit cauſſam contractui, efficit ne ſponſalia irrita, an irritanda?* ibid.
Quæſt. XVIII. *Qua auctoritate diſſolvi ſponſalia valent?* 278.
Quæſt. XIX. *Quis ſit iudex legitimus diſſolvendi ſponſalia?* 279.
Quæſt. XX. *Qui iuſtam, occultamque reſiliendi cauſſam habet, quæ lædere alterius famam poteſt, licite ne illam detegere coram iudice valet?* ibid.
Quæſt. XXI. *Quando iudicis ſententia, aut propria auctoritate ſponſalia iurata dirimuntur, petenda ne eſt iuramenti diſpenſatio?* ibid.
Quæſt. XXII. *Quæ cauſſæ certitudo requiratur, ut ſponſalia dirimantur?* ibid.
Quæſt. XXIII. *Neceſſario ne præire matrimonio ſponſalia debent?* 280.

CAPUT III.

De matrimonio, & ſponſalibus invitis parentibus contractis. ibid.
Quæſt. I. *An mortaliter peccent filii inſciis, invitiſque parentibus matrimonia contrahentes?* 281.
Quæſt. II. *An iure eccleſiaſtico irrita ſint matrimonia inſciis, aut invitis parentibus inita?* 282.

CAPUT IV.

De matrimonio clandeſtino, eiuſque prohibitione, & irritatione. 283.
Quæſt. I. *Quænam ſunt cauſſæ cur poſt Tridentinum matrimonium reputari clandeſtinum debeat?* ibid.
Quæſt. II. *Matrimonium clandeſtinum ex defectu præſentiæ Parochi, & teſtium, fuit ne invalidum ante Tridentinum?* 284.
Quæſt. III. *Quas ob cauſſas Tridentinum irrita declaravit clandeſtina matrimonia?* ibid.

Quæſt.

Quæſt. IV. *An matrimonium clandeſtinum habeat ſaltem vim ſponſalium?* 285.
Quæſt. V. *Utrum poſt Tridentinum ita neceſſaria ſit præſentia Parochi, & teſtium, ut in nullo caſu ſine illa validum ſit matrimonium ſaltem in conſcientia, ſi fide bona contrahatur?* ibid.
Quæſt. VI. *Eſſet ne validum matrimonium bona fide contractum publice coram multis teſtibus Parocho abſente?* 286.
Quæſt. VII. *Quid de matrimoniis dicendum quæ in Hollandia, Zelandia, Friſia, aliiſque fœderatis Belgii provinciis contrahunt coram Magiſtratu, abſente Parocho?* ibid.
Quæſt. VIII. *Peregrini debent ne contrahere matrimonium iuxta leges quæ vigent in locis ubi perficiendum eſt?* 287.
Quæſt. IX. *An validum ſit matrimonium Catholicorum, qui in fraudem adeunt loca, ubi Tridentinum non eſt promulgatum, ut ſine Parocho, & teſtibus contrabant?* 288.
Quæſt. X. *An fideles degentes captivi ſub infidelium tyrannide contrahere valide abſque Parocho, & teſtibus poſſint?* ibid.
Quæſt. XI. *An Catholici ſubiecti Principi hæretico poſſint poſt celebratum matrimonium iuxta Tridentinum ſe ſiſtere miniſtro hæretico?* 289.
Quæſt. XII. *Quis ſit Parochus præſcriptus a Tridentino?* ibid.
Quæſt. XIII. *Requiritur ne animus perpetuo manendi in parochia, ut dicatur proprius Parochus domicilii?* ibid.
Quæſt. XIV. *Quis dicatur Parochus vagorum?* 290.
Quæſt. XV. *An Parochum matrimonio aſſiſtentem Sacerdotem eſſe oporteat?* 291.
Quæſt. XVI. *An Parochus excommunicatus non toleratus aſſiſtere matrimonio poſſit?* 292.
Quæſt. XVII. *An Parochus excommunicatus vitandus, vel ſuſpenſus poſſit alteri Sacerdoti vel excommunicato, vel non excommunicato dare licentiam ut matrimonio aſſiſtat?* 293.
Quæſt. XVIII. *An Parochus cum titulo colorato, & errore communi valide aſſiſtat matrimonio?* ibid.
Quæſt. XIX. *Quinam præter Parochum aſſiſtere matrimonio valent?* ibid.
Quæſt. XX. *An licentia extorta vi, metu gravi, fraude, ſatis ſit ut Sacerdos valide [illegible]t matrimonio?* ibid.
Quæſt. XXI. *Utrum ad valorem matrimonii requirantur duo teſtes præter Parochum?* 294.
Quæſt. XXII. *An iſti teſtes omni exceptione maiores eſſe debeant?* ibid.
Quæſt. XXIII. *Sat ne eſt ut Parochus, & teſtes tranſeunter, & non vocati matrimonio interſint?* 295.
Quæſt. XXIV. *An ſi Parochus, & teſtes vi, dolo, metu vocati fuerint ut aſſiſtant, validum eſſet matrimonium?* ibid.
Quæſt. XXV. *Peccant ne mortaliter qui dolo, & metu gravi cogunt Parochum, vel teſtes ut matrimonio aſſiſtant?* 296.
Quæſt. XXVI. *Quæ præſtare Parochus debet in matrimonii celebratione?* ibid.
Quæſt. XXVII. *Peccat ne mortaliter Parochus omittens hæc verba* Ego coniungo *&c.* ibid.

CAPUT V.

De denuntiationibus, ſeu proclamationibus, quæ antecedere matrimonium debent. 297.
Quæſt. I. *An denuntiationes futuri matrimonii neceſſariæ ſint neceſſitate ſacramenti, aut præcepti?* ibid.
Quæſt. II. *Præceptum denuntiationum obligat ne ſub mortali?* 298.
Quæſt. III. *Quis poteſt ab eiuſmodi proclamationibus diſpenſare?* 299.
Quæſt. IV. *Requiritur ne aliqua cauſſa pro licita diſpenſatione concedenda?* ibid.

Digitized by Google

Quæſt. V. *Qui novit aliquod impedimentum inter eos qui contrahere matrimonium debent, tenetur ne illud manifeſtare?* 300.
Quæſt. VI. *An ſi ipſi contrahentes, vel unus eorum, conſcii ſint alicuius impedimenti occulti, teneantur illud manifeſtare, etiamſi infamia inde proficiſcatur?* 301.
Quæſt. VII. *Quomodo ſe gerere Parochus debet cui aliquod impedimentum revelatum eſt?* ibid.
Quæſt. VIII. *Quid requiritur ut Epiſcopus poſſit repellere a matrimonio contrahentes?* ibid.
Quæſt. IX. *Peccant ne coniuges, ſi conſumment matrimonium ante benedictionem nuptialem?* ibid.
Quæſt. X. *Quomodo ſe gerere debent contrahentes, ſi agnoſcentes impedimentum abſque ſcandalo nequeant a matrimonio deſiſtere?* 303.

DISSERTATIO III.

De impedimentis dirimentibus, & impedientibus, atque de diſpenſatione ab iiſdem.

CAPUT I.

De poteſtate Eccleſiæ, & Principum ſæcularium in conſtituendis impedimentis quæ matrimonium irritent. 304.
Quæſt. I. *An Eccleſia poteſtatem habeat ſtatuendi impedimenta quæ matrimonium dirimant?* ibid.
Quæſt. II. *An Principes ſæculares poteſtate ſibi propria potiantur ſtatuendi impedimenta dirimentia matrimonium ut contractum civilem?* 305.
Quæſt. III. *Penes quos reſideat poteſtas eccleſiaſtica ſtatuendi impedimenta dirimentia matrimonium?* 308.
Quæſt. IV. *Impedimentis dirimentibus ab Eccleſia præſcriptis ſubiacent ne infideles?* ibid.

CAPUT II.

De impedimentis dirimentibus ſigillatim ſumptis. 309.

§. I.

De impedimento erroris. ibid.
Quæſt. I. *An error perſonæ dirimat iure naturæ matrimonium?* ibid.
Quæſt. II. *An ſolus error antecedens matrimonium dirimat?* 310.
Quæſt. III. *An error ſive antecedens, ſive concomitans circa qualitates accidentarias perſonæ matrimonium dirimat?* ibid.

§. II.

De impedimento conditionis. 311.
Quæſt. I. *Quid nomine conditionis intelligatur?* ibid.
Quæſt. II. *An error ſervitutis matrimonium dirimat iure naturali, nedum eccleſiaſtico, & civili?* ibid.
Quæſt. III. *Qui ignorans ducit ſervam, ſi cognita ſervitute eam carnaliter cognoſcat, validum ne matrimonium eſt?* 312.
Quæſt. IV. *Si ſervitutis error ſit craſſus, dirimit ne matrimonium?* 313.
Quæſt. V. *An proles in ſervitute patrem, aut matrem ſequatur?* 315.
Quæſt. VI. *Qui pœnæ ſervus eſt, contrahere ne matrimonium poteſt?* ibid.
Quæſt. VII. *Servorum matrimonia ſunt ne valida?* ibid.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

De impedimento voti, & ordinis ſacri. ibid.

§. V.

De impedimento cognationis. 315.
Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit conſanguinitas?* ibid.
Quæſt. II. *Quot ſunt regulæ quæ a Theologis, & Canoniſtis aſſignantur pro graduum conſanguinitatis computatione?* 316.
Quæſt. III. *An diverſo modo in iure civili, ac in canonico gradus computentur?* ibid.
Quæſt. IV. *Quo iure, & in quo gradu ſint prohibita, & nulla matrimonia inter aſcendentes, & deſcendentes lineæ rectæ?* 317.
Quæſt. V. *An in linea tranſverſa iure naturæ nulla ſint matrimonia in primo gradu, ut inter fratres & ſorores?* 318.
Quæſt. VI. *Quid ſit impedimentum cognationis ſpiritualis, & ad quas perſonas extendatur?* ibid.
Quæſt. VII. *Quid ſit, & quas conditiones requirat cognatio legalis, ut inducat impedimentum dirimens?* 319.

§. V.

De impedimento criminis. 321.
Quæſt. I. *Quomodo homicidium cum adulterio pariat impedimentum dirimens?* ibid.
Quæſt. II. *Quomodo homicidium ſine adulterio inducat impedimentum dirimens?* ibid.
Quæſt. III. *Quomodo adulterium cum promiſſione futuri matrimonii ſine homicidio pariat impedimentum dirimens?* ibid.
Quæſt. IV. *Adulterium cum matrimonio de præſenti contracto inducit ne impedimentum dirimens?* 323.

§. VI.

De impedimento diſparis cultus. 324.
Quæſt. I. *Quid ſignificat cultus diſpar?* ibid.
Quæſt. II. *An iure naturali, & divino ſint irrita matrimonia baptizati cum non baptizato?* ibid.
Quæſt. III. *An matrimonium baptizati cum non baptizato ſit iure eccleſiaſtico irritum?* 326.
Quæſt. IV. *An ſummus Pontifex diſpenſare valeat, ut fidelis nubat infideli?* ibid.
Quæſt. V. *Matrimonia Catholicorum cum hæreticis ſunt ne lege divina, aut eccleſiaſtica prohibita?* 327.

§. VII.

De impedimento violentiæ, ſeu coactionis, & ligaminis. 328.

§. VIII.

De impedimento publicæ honeſtatis. 329.
Quæſt. I. *Inter quos impedimentum publicæ honeſtatis contrahatur, & ad quem gradum?* ibid.
Quæſt. II. *An ex matrimonio clandeſtine nullo oriatur impedimentum publicæ honeſtatis?* 330.
Quæſt. III. *An hoc impedimentum publicæ honeſtatis ſit perpetuum?* ibid.
Quæſt. IV. *Ex ſecundis ſponſalibus, aut nuptiis oritur ne impedimentum publicæ honeſtatis?* 331.

Digitized by Google

§. IX.

De Impedimento affinitatis. 332.
Quæſt. I. *Quid ſit affinitas?* ibid.
Quæſt. II. *In quo gradu affinitas dirimat matrimonium ſubſequens?* ibid.
Quæſt. III. *Quo iure naturali, an poſitivo affinitas dirimat matrimonium?* ibid.
Quæſt. IV. *An in primo gradu lineæ rectæ affinitas pariat iure naturæ impedimentum dirimens?* ibid.

§. X.

De impedimento impotentiæ. 333.
Quæſt. I. *Quid ſit, & quotuplex impotentiæ impedimentum?* ibid.
Quæſt. II. *Quo iure, & quomodo impotentia abſoluta & perpetua dirimat matrimonium?* ibid.
Quæſt. III. *An quando ambo coniuges ſunt conſcii impotentiæ, validum contrahere matrimonium poſſint?* 334.
Quæſt. IV. *Quando impotentia ex parte feminæ dicenda eſt perpetua?* ibid.
Quæſt. V. *Quid de impotentia reſpectiva dicendum?* 335.
Quæſt. VI. *Quid de impotentia accidentali dicendum eſt?* 336.
Quæſt. VII. *Quid dicendum de impotentia ex maleficio proveniente?* ibid.
Quæſt. VIII. *Quid agendum quando impotentia perpetua, & certa eſt, & quando de eadem dubitatur?* 338.

§. XI.

De impedimento clandeſtinitatis, & raptus. ibid.

CAPUT III.

De impedimentis impedientibus. 340.

CAPUT IV.

De poteſtate diſpenſandi in recenſitis impedimentis. 342.
Quæſt. I. *Quis facultatem habet diſpenſandi ab impedimentis dirimentibus?* ibid.
Quæſt. II. *An Epiſcopi urgente neceſſitate ab aliquo impedimento dirimente ante matrimonium contractum diſpenſare valeant?* 343.
Quæſt. III. *An Epiſcopi ante matrimonium contractum talem impertiri diſpenſationem poſſint?* ibid.
Quæſt. IV. *Requiritur ne quod matrimonium contractum ſit bona fide, ut Epiſcopus diſpenſare ab impedimento valeat?* 344.
Quæſt. V. *A quibus impedimentis diſpenſare Epiſcopus valet extra neceſſitatis caſum?* ibid.
Quæſt. VI. *Regulares mendicantes habent ne facultatem diſpenſandi ab aliquibus impedimentis?* 345.

CAPUT V.

De cauſſis pro valida, & licita diſpenſatione a recenſitis impedimentis. ibid.
Quæſt. I. *Peccent ne Superiores diſpenſantes ſine cauſſa, & an ſit valida eiuſmodi diſpenſatio?* 346.
Quæſt. II. *Quænam ſint cauſſæ iuſtæ diſpenſandi in impedimentis matrimonii?* 347.
Quæſt. III. *Sunt ne legitimæ omnes recenſitæ cauſſæ?* 348.
Quæſt. IV. *An ceſſante cauſſa movente ad diſpenſationem, hæc corruat?* ibid.
Quæſt. V. *Quid ſit diſpenſatio ſubreptitia?* 349.
Quæſt. VI. *Quæ veritatis occultatio, & falſitatis expoſitio reddat diſpenſationem ſubreptitiam?* ibid.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. VII. *Quando petitur diſpenſatio inter conſanguineos, vel affines, exprimenda ne eſt copula inceſtuoſa inter eos habita?* 350.
Quæſt. VIII. *An diſpenſatio ſit ſubreptitia, quando non manifeſtantur omnia impedimenta?* 351.
Quæſt. IX. *Si quis ſuper eodem impedimento bis diſpenſationem obtineat, tenetur ne manifeſtare priorem?* 352.

DISSERTATIO IV.

De obligatione, & peccatis ſponſorum, & coniugum.

CAPUT I.

De fine ſponſalium, obligatione, & peccatis ſponſorum. 353.
Quæſt. I. *Quis ſit ſponſalium finis?* ibid.
Quæſt. II. *Quæ ſint Parochorum munia in ſponſorum inſtructione?* ibid.

CAPUT II.

Plures opiniones caſuiſticæ de peccatis ſponſorum reſolvuntur. 357.
Quæſt. I. *An ſponſi peccent mortaliter delectando ſe moroſe de copula futura cogitata ut præſenti?* 358.
Quæſt. II. *Liciti ne ſunt tactus, oſcula, & amplexus inter ſponſos?* 359.
MONITUM ad Confeſſarios. 362.

CAPUT III.

De peccatis coniugum in contrahendo matrimonio. 363.

CAPUT IV.

De obligatione coniugum in mutua debiti redditione. 365.
Quæſt. I. *Quanta eſt coniugum obligatio ad matrimoniale debitum ſolvendum?* ibid.
Quæſt. II. *Quæ cauſſæ excuſare a debito reddendi valent?* 366.
Quæſt. III. *Licitum ne eſt petenti negare debitum, ne filii multiplicentur?* 367.
Quæſt. IV. *An peccet uxor quæ experta proprios filios mortuos parere, negat debitum petenti?* ibid.
Quæſt. V. *Coniux occulti adulterii reus peccat ne petendo?* 368.

CAPUT V.

Quando coniux illicite petenti negare debitum valeat. 369.
Quæſt. I. *Si coniux affinis factus ex fornicatione poſt matrimonium iniuſte petat, poteſt ne innocens coniux reddere?* ibid.
Quæſt. II. *Quomodo ex impedimento ſupervenientε affinitatis, aut cognationis ſpiritualis impediantur coniuges a debiti petitione?* 370.
Quæſt. III. *An coniux baptizans filium communem, aut alterius extra neceſſitatem, privetur iure petendi?* 371.
Quæſt. IV. *Si uxor coacta a conſanguineo viri inceſtum perpetret, amittit ne ius petendi?* ibid.
Quæſt. V. *Coniux qui cognoſcit alterius coniugis conſanguineam in primo, aut ſecundo gradu ex ignorantia, privatur ne iure petendi?* 372.

CAPUT VI.

Quid agendum ſit coniugibus qui certi ſunt, qui dubitant, aut probabiliter iudicant matrimonium eſſe nullum. Quando Confeſſarius ſcit matrimonium eſſe nullum, & coniuges ſunt in bona fide, debet ne ſilere, an monere? 372.

Quæſt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Quæſt. I. *Qui certus eſt matrimonium eſſe irritum, poteſt ne debitum reddere coniugi petenti & ignoranti invaliditatem, ut evitet infamiam, aut gravia damna?* ibid.

Quæſt. II. *An Confeſſarius certo ſciens matrimonium eſſe nullum, teneatur monere coniugem pœnitentem ignorantia invincibili credentem eſſe validum?* 373.

§. I.

PRIMA REGULA GENERALIS ſervanda a Confeſſario contra recenſitam doctrinam plurium recentiorum. Laxa P. Gobat *doctrina improbatur.* 377.

§. II.

SECUNDA REGULA GENERALIS ſilentii obſervandi a Confeſſario ſuper matrimonii impedimentis. 380.

§. III.

Quomodo ſe gerere coniuges debent dubitantes de valore matrimonii contracti? Probabiliſmi commenta labefactantur ſummorum Pontificum, & SS. Doctorum auctoritate. 381.

Quæſt. unic. *An ſi coniugum alter prudenter dubitet validum ne ſit matrimonium contractum, petere, aut reddere queat?* ibid.

CAPUT VII.

De matrimoniis nullis redintegrandis. 386.

Quæſt. I. *An coniugi adfirmanti ſibi defuiſſe conſenſum adhibenda fides ſit?* ibid.

Quæſt. II. *Qui ficte contraxit, tenetur ne ex iuſtitia conſenſum verum apponere?* 387.

Quæſt. III. *Quando matrimonium irritum fuit ob aliquod impedimentum dirimens, requiritur ne ut uterque coniux certior fiat?* ibid.

Quæſt. IV. *Matrimonium ob impedimentum aliquod occultum dirimens, vel ob defectum conſenſus &c. irritum, redintegrari ne coram Parocho, & teſtibus debet?* 390.

CAPUT VIII.

De aliis peccatis quæ perpetrare coniuges valent in exercitio actus coniugalis contra finem, ſitum, locum, & bonum prolis. 392.

Quæſt. I. *Quomodo peccare coniuges contra matrimonii finem valent in actu coniugali?* ibid.

Quæſt. II. *Quinam eſt finis ob quem actus coniugalis eſt licitus, & meritorius?* 393.

Quæſt. III. *An liberi ſint a peccato qui matrimonio utuntur in remedium contra propriam incontinentiam, & contra alia graviora flagitia?* ibid.

Quæſt. IV. *Peccant ne coniuges actum matrimonialem exercentes diebus feſtis, ieiuniorum, & ipſo Euchariſtiæ ſuſceptæ die?* 395.

Quæſt. V. *An officium coniugale ratione loci aut publici, aut ſacri, ſit vitioſum?* 397.

Quæſt. VI. *An tempore fluxus menſtrui ſit licitum officium coniugale?* 398.

Quæſt. VII. *An ſit peccatum ad uxorem gravidam accedere?* 399.

Quæſt. VIII. *An licitus ſit congreſſus inter amentes, & ebrios coniuges?* 402.

CAPUT IX.

De peccatis coniugum contra honeſtum modum exercendi officii coniugalis. Quomodo iiſdem liceant delectationes moroſæ, tactus, & aſpectus. Laxæ, & impudicæ quorumdam recentiorum opiniones profligantur. 403.

Quæſt. I. *Quomodo peccare coniuges valent contra modum ſeu ſitum exercendi officii matrimonialis?* 403.

Quæſt. II. *An coniuges peccare mortaliter poſſint, dum ſolum modum officii matrimonialis perturbant?* ibid.

Quæſt.

Quæſt. III. *Si vir conſueſcat, dum officium præſtat, ſe retrahere, ut generationem impediat, peccat ne uxor debitum reddendo?* 404.
Quæſt. IV. *Qui amplexus, tactus, & oſcula licita ſint coniugatis?* 407.
Quæſt. V. *Licitum ne eſt eiicere fetum certis adhibitis remediis, quando abſque evidenti matris periculo ſervari nequit?* 409.

CAPUT X.

Unde communiter procedat, plurima matrimonia graviſſimis incommodis & ærumnis abundare. Nonnulla monita ad Confeſſarios, & Parochos. 410.

LIBER TERTIUS.

DE CENSURIS.

DISSERTATIO I.

De cenſuris in communi.

CAPUT I.

Quid, & quotuplex cenſura ſit. 414.
Quæſt. I. *Quænam ſit cenſuræ finitio?* ibid.
Quæſt. II. *Quotuplex ſit cenſura?* ibid.

CAPUT II.

De poteſtate Eccleſiæ ferendi cenſuras. 416.
Quæſt. I. *Quinam habeant poteſtatem ferendi iure ordinario cenſuras?* ibid.
Quæſt. II. *Quibus delegari hæc poteſtas valeat: & quomodo hæc poteſtas delegata acquiritur?* 417.
Quæſt. III. *Quibus dotibus præditus eſſe debet qui cenſuras infligit?* 418.

CAPUT III.

De forma & ritu ferendi cenſuras. 418.
Quæſt. I. *Qui ritus ſervandus eſt in cenſura ferenda?* 419.
Quæſt. II. *An præcedere cenſuram monitio debeat?* ibid.
Quæſt. III. *Quot monitiones præcedere cenſuram debent?* 420.
Quæſt. IV. *Quæ aliæ conditiones ſervandæ ſunt in cenſuris ferendis?* 421.
Quæſt. V. *An Superiores valeant extra proprium territorium cenſuras ferre?* ibid.

CAPUT IV.

De culpa ob quam cenſura ferri debet, & poteſt. 422.
Quæſt. I. *Ob quam culpam ferri cenſura debet?* ibid.
Quæſt. II. *An pro ferenda cenſura requiratur culpa & contumacia propria, an ſufficiat aliena?* 422.
Quæſt. III. *Sufficit ne culpa venialis, an requiritur mortalis, ut ferri cenſura poſſit?* ibid.
Quæſt. IV. *An ob actum internum ferri cenſura poſſit?* 424.
Quæſt. V. *Utrum cenſura lata contra executores criminis comprehendat etiam mandantes, & conſulentes?* 425.
Quæſt. VI. *Qui conſulunt homicidium homini parato ad illud patrandum, ſubiacet ne cenſuræ, ſi in lege conſulentes nominati ſint?* 426.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. VII. *An ſi conſulentes, vel mandantes revocent conſilium, & mandatum ante executionem ſceleris, immunes a cenſura ſint?* ibid.
Quæſt. VIII. *Quæ conditiones requirantur ut quis poſſit cenſuris plecti?* 430.
Quæſt. IX. *Quis ne poteſt propter unum delictum a pluribus iudicibus excommunicari?* 431.

CAPUT V.

De cauſſis a cenſura incurrenda excuſantibus. 432.
Quæſt. I. *An ignorantia excuſet a cenſura contrahenda?* ibid.
Quæſt. II. *An metus gravis, cadens in virum conſtantem, excuſet a cenſura?* 434.
Quæſt. III. *Quomodo ſe gerere debeat qui dubius eſt ſit ne cenſura irretitus?* 435.
Quæſt. IV. *Quomodo ſe gerere debet innocens qui ſecundum allegata & probata in tribunali damnatur, & excommunicatur ut nocens?* ibid.

CAPUT VI.

De abſolutione a cenſuris. 437.
Quæſt. I. *An qui irretitus cenſura eſt, teneatur ſub mortali, quam primum potuerit, abſolutionem petere, & ſollicitare?* ibid.
Quæſt. II. *Quotuplex ſit abſolutio a cenſuris?* 438.
Quæſt. III. *Quæ forma ſervanda in abſolutione a cenſura?* ibid.
Quæſt. IV. *Eſt ne in iure aliqua ſolemnitas ſervanda in abſolutione a cenſuris?* ibid.
Quæſt. V. *Quæ conditiones requirantur in abſolvendo a cenſuris, ut valide, & licite fiat abſolutio?* 439.
Quæſt. VI. *An quis abſolvi poſſit ab una, ſecus ab aliis cenſuris eiuſdem, aut diverſæ rationis?* 440.

CAPUT VII.

De iis qui poſſunt a cenſuris abſolvere. De cenſuris reſervatis ſummo Pontifici, a quibus earum abſolvere Epiſcopi queant. 441.
Quæſt. I. *Quid requiritur ut quis valeat a cenſuris abſolvere?* ibid.
Quæſt. II. *Qui habet poteſtatem abſolvendi a caſibus reſervatis, poteſt ne abſolvere a cenſuris?* ibid.
Quæſt. III. *An Parochi, & alii Confeſſarii ordinarii qui valent abſolvere a peccatis mortalibus, poſſint abſolvere a cenſuris a iure latis, & non reſervatis?* ibid.
Quæſt. IV. *Quis valeat abſolvere a cenſuris latis ab homine?* 443.
Quæſt. V. *Quænam ſunt cenſuræ, & caſus reſervati Pontifici ſummo, a quibus Epiſcopi iure ordinario abſolvere poſſunt?* ibid.
Quæſt. VI. *Quam facultatem habeant Prælati regulares abſolvendi ſubditos ſuos a caſibus, & cenſuris ſummo Pontifici reſervatis?* 446.

DISSERTATIO II.

De cenſuris ſigillatim.

CAPUT I.

De excommunicatione maiori, & minori, earumque effectibus. 451.
Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit excommunicatio?* ibid.
Quæſt. II. *Quinam ſint effectus excommunicationis maioris?* ibid.
Quæſt. III. *Quinam dicantur excommunicati tolerati, & vitandi?* 452.
Quæſt. IV. *Quinam dicantur nominatim excommunicati, ut vitari debeant?* ibid.
Quæſt. V. *Quinam dicantur publici & notorii percuſſores Clericorum?* 553.

Quæſt.

Quæſt. VI. *Valide ne excommunicatus ſive toleratus, ſive vitandus adminiſtrat ſacramenta?* ibid.
Quæſt. VII. *An excommunicatus toleratus poſſit & valide, & licite ſacramenta adminiſtrare?* 254.
Quæſt. VIII. *Quam pœnam incurrat excommunicatus qui illicite ſacramenta adminiſtrat?* 455.
Quæſt. IX. *An excommunicatus ſuſcipere licite aliquando ſacramenta valeat?* ibid.
Quæſt. X. *Quæ damna excommunicatis inferat tertius excommunicationis effectus?* 456.
Quæſt. XI. *Peccat ne excommunicatus non audiendo Sacrum in die feſto, aut ſi non confiteatur, & communicet in die Paſchatis?* 457.
Quæſt. XII. *Quid de quinto excommunicationis effectu dicendum?* ibid.
Quæſt. XIII. *Quo uſu iuriſdictionis eccleſiaſticæ privet excommunicatum ſextus excommunicationis effectus?* 458.
Quæſt. XIV. *An electio ſit nulla ad quam excommunicatus vitandus concurrit?* 459.
Quæſt. XV. *Quam inhabilitatem incurrunt excommunicati vi ſeptimi effectus excommunicationis?* ibid.
Quæſt. XVI. *Utrum excommunicatus amittat & fructus, & beneficium?* 460.
Quæſt. XVII. *Quid eſt excommunicatio forenſis, & civilis?* 463.
Quæſt. XVIII. *Quot ſunt caſus in quibus non licet fidelibus cum excommunicato communicare?* 464.
Quæſt. XIX. *In quibus caſibus licitum eſt fidelibus communicare cum excommunicato?* ibid.
Quæſt. XX. *Quid ſit excommunicatio minor, & quinam illius effectus?* 465.

CAPUT II.

De quibuſdam aliis excommunicationibus, & de contentis in Bulla Cœnæ. 466.

§. I.

De excommunicatione ob percuſſionem Clerici. ibid.
Quæſt. I. *Quando incurritur excommunicatio canonis ob Clerici percuſſionem?* ibid.
Quæſt. II. *Quis nomine Clerici, aut Monachi intelligatur?* ibid.
Quæſt. III. *Quinam dicantur manus violentas iniicere in Clericum, ut excommunicationem incurrant?* ibid.
Quæſt. IV. *An qui non impedit, cum poſſit, Clerici percuſſionem, hanc excommunicationem incurrat?* 467.
Quæſt. V. *An qui ratam habet percuſſionem Clerici ſuo nomine factam, incurrat hanc excommunicationem?* ibid.
Quæſt. VI. *Quænam actio violenta in Clericum dicatur, vi cuius percuſſor excommunicationem incurrat?* ibid.
Quæſt. VII. *Quænam cauſſæ excuſant iniicientes manus violentas in Clericum ab incurrenda excommunicatione?* 468.
Quæſt. VIII. *Quis poſſit ab hac excommunicatione abſolvere?* ibid.

§. II.

De excommucatione ob duellum inflicta. 469.
Quæſt. I. *An recenſitæ pœnæ omnes incurrantur ipſo facto ante ſententiam iudicis?* 470.
Quæſt. II. *Quis ab hac excommunicatione abſolvere queat?* ibid.

§. III.

De excommunicationibus in Bulla Cœnæ contentis. ibid.

Quæſt. I. *Quinam dicantur hæretici excommunicati in Bulla Cœnæ?* 471.
Quæſt. II. *Quid de aliis cenſuris in Bulla Cœnæ contentis?* ibid.

CAPUT III.

De ſuſpenſione, eiuſque effectibus, atque de depoſitione, & degradatione. 474.
Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit ſuſpenſio?* ibid.
Quæſt. II. *Quodnam peccatum ſit ſuſpenſionem violare?* 475.
Quæſt. III. *An ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus a beneficio, aut e contrario?* ibid.
Quæſt. IV. *Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis ab officio, a iuriſdictione, a beneficio?* 476.
Quæſt. V. *Quam ob cauſſam ferri ſuſpenſio poteſt?* 477.
Quæſt. VI. *Quis ferre ſuſpenſionem valet?* ibid.
Quæſt. VII. *Quinam ſunt cenſuræ ſuſpenſionis obnoxii?* ibid.
Quæſt. VIII. *An ſuſpenſio ferri in communitatem valeat?* ibid.
Quæſt. IX. *An ſuſpenſio ferri pro culpa aliena poſſit?* ibid.
Quæſt. X. *Quomodo ſuſpenſio impediri poſſit?* 478.
Quæſt. XI. *Quis abſolvere a ſuſpenſione poſſit?* ibid.
Quæſt. XII. *Quid ſignificent depoſitio, & degradatio?* ibid.

CAPUT IV.

De interdicto, & ceſſatione a divinis. 479.
Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit interdictum?* ibid.
Quæſt. II. *Quinam tenentur obſervare interdictum locale?* ibid.
Quæſt. III. *Quinam ferre interdictum valet?* 480.
Quæſt. IV. *Quam ob cauſſam ferri interdictum valet?* ibid.
Quæſt. V. *Quinam ſunt interdicti effectus?* 481.
Quæſt. VI. *Quænam ſacramenta prohibentur miniſtrari tempore interdicti?* ibid.
Quæſt. VII. *Quibus prohibetur tempore interdicti eccleſiaſtica ſepultura?* 482.
Quæſt. VIII. *Quodnam peccatum perpetrent, & quas pœnas incurrant violantes interdictum?* ibid.
Quæſt. IX. *Quid intelligitur per interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ?* ibid.
Quæſt. X. *Quis ab interdicto abſolvere poteſt?* ibid.
Quæſt. XI. *Quid ſit ceſſatio a divinis, & quinam illius effectus?* 483.

CAPUT V.

De irregularitate in communi. 484.
Quæſt. I. *Quid ſit irregularitas?* ibid.
Quæſt. II. *Quinam ſunt irregularitatis effectus?* ibid.
Quæſt. III. *Quotuplex ſit irregularitas?* 485.
Quæſt. IV. *Quænam excuſare poſſunt ab incurrenda irregularitate ex delicto?* 486.
Quæſt. V. *An irregularitas ex delicto tollatur pro baptiſmum, profeſſionem religioſam, & per diſpenſationem?* 487.

CAPUT VI.

De irregularitatibus ex delicto. 488.
Quæſt. I. *Quid requiritur ut quis contrahat irregularitatem ex homicidio iniuſto, & directe voluntario?* ibid.
Quæſt. II. *Qui ſubito & inopinate in repentina rixa occidit hominem, incurrit ne irregularitatem hanc ex delicto ſummo Pontifici reſervatam?* ibid.
Quæſt. III. *Quis poteſt ab hac irregularitate homicidii directe, voluntarii diſpenſare?* 489.
Quæſt. IV. *Quando contrahatur irregularitas ob voluntariam mutilationem membrorum?* ibid.

Quæſt.

Quæſt. V. *Quando contrahitur irregularitas ex homicidio, & mutilatione caſuali?* 490.
Quæſt. VI. *Quando contrahatur irregularitas ex homicidio, aut mutilatione cauſſa defenſionis contra iniuſtum invaſorem?* 491.
Quæſt. VII. *Qui verbis, aut facto provocat invaſorem, incurrit ne irregularitatem invaſus, ſi occidat?* 492.
Quæſt. VIII. *Qui poteſt fuga mortem evitare, incurrit ne irregularitatem, ſi omittendo fugam occidat invaſorem?* ibid.
Quæſt. IX. *Ex cuius ſacramenti iteratione incurritur irregularitas?* 494.
Quæſt. X. *Quinam ex violatione cenſurarum irregularitatem contrahant?* ibid.
Quæſt. XI. *Quando contrahatur irregularitas ob illegitimam Ordinum ſuſceptionem?* ibid.
Quæſt. XII. *An contrahatur irregularitas ex delicto cui annexa infamia eſt?* 490.

C A P U T VII.

De irregularitatibus ex defectu. 496.
Quæſt. I. *Quænam ſunt irregularitates ex defectu animæ?* ibid.
Quæſt. II. *Quinam ſunt corporis defectus irregularitatem parientes?* ibid.
Quæſt. III. *Quinam ſint irregulares ex defectu natalium?* 497.
Quæſt. IV. *Quinam dicantur irregulares ex defectu libertatis, ætatis, & obligationis?* 498.
Quæſt. V. *Quid ſit irregularitas ex defectu ſacramenti?* ibid.
Quæſt. VI. *Quomodo contrahatur irregularitas ex defectu lenitatis?* 499.

LIBER QUARTUS.

DE PECCATO IN COMMUNI, ET SIGILLATIM: ITEM DE SEPTEM VITIIS CAPITALIBUS, ET DE VIRTUTIBUS.

DISSERTATIO I.

De peccatis generatim.

PRAELOQUIUM. 503.

C A P U T I.

Vitii, & peccati notiones communes, & peculiares. 504.
Quæſt. I. *Quænam ſit peccati finitio?* ibid.
Quæſt. II. *Quid, & quotuplex ſit peccati macula?* 505.

C A P U T II.

De peccati diviſione. 506.

C A P U T III.

De diſtinctione peccati mortalis a veniali. 507.
Quæſt. I. *Quomodo peccatum mortale poſſit tranſire in veniale?* 508.
Quæſt. II. *Quomodo veniale poſſit fieri mortale?* 509.
Quæſt. III. *Plura peccata venialia conflare ne unum peccatum mortale poſſunt?* 510.

CAPUT IV.

De peccato originali. 512.
Quæſt. I. *In quo ſita eſt natura & eſſentia peccati originalis?* ibid.
Quæſt. II. *Quomodo peccatum originale ſit poſteris voluntarium?* 513.

CAPUT V.

De peccato commiſſionis, & omiſſionis. 515.
Quæſt. I. *Peccatum commiſſionis conſiſtit ne in aliquo poſitivo, vel privativo?* ibid.
Quæſt. II. *In quo ſitum ſit peccatum omiſſionis?* 516.
Quæſt. III. *Quomodo vitientur actus qui ad omiſſionem culpabilem concurrunt?* ibid.
Quæſt. IV. *Actus qui eſt cauſſa omiſſionis culpabilis, habet ne malitiam diſtinctam ab ipſa omiſſione?* 518.
Quæſt. V. *Qui ponit culpabiliter cauſſam omiſſionis, peccat ne, non ſolum quando ponit cauſſam culpabilem, ſed etiam quando contingit omiſſio, ſi tunc non ſit ſui compos?* ibid.

MONITUM.

Quam formidanda ſint omiſſionum peccata. 521.

CAPUT VI.

De diſtinctione ſpecifica, & numerica peccatorum. 523.
Quæſt. I. *Unde petatur diſtinctio ſpecifica peccatorum?* ibid.
Quæſt. II. *An diverſitas ſpecifica peccatorum ſumatur ex circumſtantiis?* 524.
Quæſt. III. *Utrum peccatum gravius ex obiecto ſuperari in malitia poſſit a peccato inferioris generis ratione circumſtantiarum?* ibid.
Quæſt. IV. *Unde ſumatur diſtinctio peccatorum numerica?* 525.
Quæſt. V. *An ex morali interruptione peccatorum tam interiorum, quam exteriorum circa idem obiectum ſumatur diſtinctio numerica eorumdem?* ibid.
Quæſt. VI. *Quid dicendum de opinione* Salmanticenſium, Lugo, *& aliorum aientium, perſeverantem annum integrum in voluntate non reſtituendi, unum peccatum committere?* 527.
Quæſt. VII. *An peccata numerice multiplicentur ex diverſitate obiectorum?* 529.
Quæſt. VIII. *An in eodem actu phyſico poſſint eſſe plures malitiæ numero diſtinctæ?* 531.

CAPUT VII.

Nonnulla quæ praxim ſpectant de moroſa delectatione, de perfecta & imperfecta deliberatione, de diſcernendis venialibus a mortalibus reſolvuntur. 533.
Quæſt. I. *Quid ſit cogitatio moroſa?* ibid.
Quæſt. II. *Quid ſit perfecta, quid imperfecta deliberatio?* ibid.
Quæſt. III. *Quid ſit ratio ſuperior, & quid inferior?* 534.
Quæſt. IV. *An peccatum eſſe poſſit in ratione inferiori?* ibid.
Quæſt. V. *Quibus ſignis diſcerni peccatum mortale a veniali poſſit?* 535.
Quæſt. VI. *Qui a venialibus abſtinere non ſtudet, eſt ne in gravi periculo labendi in mortalia?* ibid.

DIS-

DISSERTATIO II.

De ſeptem peccatis capitalibus.

PRAELOQUIUM. 540.

CAPUT I.

Quid ſit ſuperbia. Quo in ſenſu initium omnis peccati in divinis Scripturis nuncupetur. 541.

Quæſt. unic. *Quot ſunt ſuperbiæ ſpecies?* 544.

CAPUT II.

Superbiæ remedium humilitas. Eiuſdem excellentia, & gradus. 545.

CAPUT III.

Tres ſuperbiæ filiæ: inanis gloria, ambitio, & præſumptio. 550.

§. Unicus.

MONITUM AD CONFESSARIOS. 553.

CAPUT IV.

De ſeptem filiis vanæ gloriæ: 555.

CAPUT V.

De avaritia. 559.

CAPUT VI.

De luxuria, & gula. Laxæ PP. Viva, Buſembaum, & *aliorum opiniones refelluntur.* 562.

CAPUT VII.

De ebrietatis peccato. Buſembai, Leſſii, La-Croix, & *aliorum laxæ opiniones refutantur.* 566.

CAPUT VIII.

Malitia iræ, eiuſque ſex filiæ exponuntur. 573.

CAPUT IX.

De invidiæ iniquitate, & quæ ſint illius filiæ. Laxiſſima P. Thomæ Tamburini *doctrina refellitur.* 578.

CAPUT X.

De acedia, eiuſque filiabus. 585.

DIS-

DISSERTATIO ULTIMA.

De virtutibus.

CAPUT I.

Quid & quotuplex ſit virtus. 590.
Quæſt. I. *Quomodo virtus definiatur?* ibid.
Quæſt. II. *Quotuplex ſit virtus?* ibid.
Quæſt. III. *Quid ſit virtus moralis?* 591.

CAPUT II.

De prudentia, eiuſque partibus, officiis, & vitiis oppoſitis. 592.
Quæſt. I. *In quibus reperiatur prudentia?* 593.
Quæſt. II. *Quænam ſunt vitia prudentiæ oppoſitas?* 594.

CAPUT III.

De iuſtitia, eiuſque partibus, & officiis. 595.

CAPUT IV.

De fortitudine, eiuſque officiis, & partibus. 598.

CAPUT V.

De temperantia, eiuſque partibus, & officiis. 600.

CAPUT VI. & ultimum.

ALLOQUIUM *ad Confeſſarios ſuper beatitudinibus evangelicis.* 604.

§. I.

BEATITUDO PRIMA.

Videns autem Ieſus turbas aſcendit in montem; & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & aperiens os ſuum docebat eos dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. *Matt.* v. 605

§. II.

BEATITUDO SECUNDA.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. 607.

§. III.

BEATITUDO TERTIA.

Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. 609.

§. IV.

BEATITUDO QUARTA.

Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi conſolabuntur. 610.

§. V.

BEATITUDO QUINTA.

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. 611.

Digitized by Google

§. VI.

BEATITUDO SEXTA.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. 613.

§. VII.

BEATITUDO SEPTIMA.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. ibid.

§. Ultimus,

in quo

Confeſſarii ad evangelicæ legis ſtudium animantur. 614.

FINIS.

TYPOGRAPHI
MONITUM.

Theologiæ *Dogmatico-moralis*, *Auctore* P. DANIELE CONCINA, decimo iam volumine prodeunte, alia tantum duo *Apparatum ad Theologiam* complectentia ſupereſſe, quibus Operi finis imponitur, emptores monendos duxi. Horum primum præter bene multas pontificias ſanctiones morum provinciam reſpicientes, Librum de *locis theologicis*, ſeu de *fontibus unde morum regulæ haurienda*, continet; alterum vero duos de *conſcientia* Libros exhibet. Hæc autem quamprimum abſoluturum me ſpondeo.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS.

DE SACRAMENTIS EXTREMAE UNCTIONIS, ET ORDINIS.

DISSERTATIO PRIMA.

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS.

PRAELOQUIUM.

ULtimum tibi, lector optime, *Chriſtianæ Theologiæ* volumen trado, tributum in libros quatuor. Primus liber quatuor concluditur diſſertationibus. Brevis erit prima de ſacramento extremæ unctionis: altera ſacramentum Ordinis exponit: in tertia ſimoniæ flagitium, eiuſque fuci, & tegumenta, quibus incruſtari non raro ſolet, deteſtanda repræſentantur: quarta eſt de Beneficiis. Liber ſecundus integer erit de magno matrimonii ſacramento, in quatuor ſectus diſſertationes; tertius erit de cenſuris; & quartus de vitiis, & virtutibus oppoſitis. Argumenta tractanda momentoſa ſunt, & ſcitu neceſſaria, præſertim illud de matrimonio, de quo fuſior erit ſermo. Plurium Caſuiſtarum laxitatis paradoxa ſub examen inducam. Cum enim controverſiæ diſcutiendæ ſint de officiis ſenſuum, carnis affectus vehementer intellectum obnubilat, eoque ad iudicandum impellit quo caro ipſa inclinat. *Quo enim* (inquit Ludovicus Granatenſis Dom. XVI. poſt Pentecoſt.) *vehemens aliquis affectus propendet, eo ſecum trahit intellectum, qui facile rationes invenit quibus affectui ſuo morem gerat. Magnus enim errorum magiſter eſt affectus corruptus. Ex hoc namque fonte omnes pene mortalium errores oriuntur. Sic frequenter iniquum iudicem vel immodicus amor, vel etiam odium erga litigantes a recto deducit, iniuſtamque innocentis damnationem iuſtam eſſe ſibi perſuadet.* Ne tamen volumen iſtud plus iuſto excreſcat, omnia ad vivum reſecare curabo.

Digitized by Google

CAPUT I.

Propoſitiones ab Eccleſia damnatæ, & laxæ, ad ea de quibus in hoc volumine diſſeritur, revocandæ.

§. I.

Theſes proſcriptæ ab Alexandro VII. & Innocentio XI.

ALexander VII. damnavit ſequentes.

22. *Non eſt contra iuſtitiam Beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis: quia collator conferens illa Beneficia eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

40. *Eſt probabilis opinio quæ dicit, eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.*

Innocentius XI. proſcripſit infraſcriptas.

9. *Opus coniugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.*

45. *Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.*

46. *Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur quam res ſpiritualis.*

47. *Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi iudicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc* Digniores *non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundo, locutione minus propria ponit* Digniores, *ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando ſit concurſus.*

50. *Copula cum coniugata, conſentiente marito, non eſt adulterium; adeoque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.*

§. II.

§. II.

Propoſitiones laxæ Caſuiſtarum.

DEſtinaveram nullas de matrimonio reſcribere laxas opiniones, quod ſint adeo fœtidæ, & horrendæ, ut legi ſine ſcandalo vix poſſint. Verum quia hæretici nobis improperant, a Caſuiſtis catholicis multa propudioſa defendi; & præſertim impius Petrus Bail plura eorum quæ docet hoc in genere Thomas Sanchez, exaggerat: idcirco paucas aliquas reſcribam, ut calumniantium hæreticorum ora obſtruam, intelligantque, minime quorumdam Caſuiſtarum laxitatis paradoxa a gravioribus Theologis probari.

I. P. Claudius La-Croix *Lib. III. part.* II. *num.* 1000. „ Gobat *num.* 10. putat in „ Germania licitum eſſe in Monaſteriis per famulos vendere vinum, & panem: „ id enim proprie non eſſe habere tabernam, aut negotiari, ſed ſua vendere „ tranſeuntibus. “ Vide infra *diſſ.* II. *cap.* XI. *num.* 6.

II. PP. Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* I. *punct.* 4. *num.* 55. „ Dicendum igitur „ eſt, neceſſario requiri ad contractum emptionis, & venditionis, quod traditio „ pecuniæ, vel alterius rei temporalis fiat ex voluntate dandi illam ut pretium, „ ſeu commenſurandi illam cum re ſpirituali, tantique æſtimandi; quod fit per „ contractum oneroſum: hac tamen ſecluſa prava voluntate, *etiamſi temporale* „ *detur animo conſequendi ſpirituale*, non ut pretium oneroſum, ſed gratis, vel „ ex gratitudine aut benevolentia, etiam cum aliqua antidoralis obligationis im„ poſitione, nulla ſimonia committitur, ſive munus ante collationem rei ſpiritua„ lis conferatur, ſive poſt ipſam, ſive ſimul cum ipſa. “ Vide infra *diſſ.* III. *cap.* III. *num.* 16. *& ſeqq.*

III. Iidem Salmanticenſes *ibidem num.* 56. „ Si aliquis reſignet Beneficium in „ manibus Prælati, vel in favorem alterius, *ſed cum eo animo, ſpe, & intentio„ ne*, ut alter ex gratitudine & antidorali obligatione, muneribus, donis, & ob„ ſequiis correſpondeat, alias ſine tali ſpe non reſignaturus; ſed neque intendens „ illum alia obligatione *præter antidoralem* obligare, nec pacto alio oneroſo, aut „ conventione interveniente, quo alium *rigoroſe* obligare intendat; non erit ſimo„ nia. “ Vide *loc. ſup. cit. num.* 22. *& ſeq.*

IV. Iidem Salmanticenſes *ibidem*. „ Idem eſt de eo qui Beneficium in manu „ Prælati, vel in favorem alterius, reſignat ea ſpe & intentione, ut aliud pin„ guius ab Epiſcopo ſibi conferatur, aliter non reſignaturus; ſi Superiorem non „ alia, præter antidoralem, obligatione aſtrictum relinquere intendat. Idem eſt in „ ſimilibus caſibus. Valentia *ſ.* 3. . . . Sotus *art.* 2. Rodriguez *cap.* LVIII. Palaus „ *punct.* 4. Suar. Ugol. Sanch. Diana, Leſſ. Layman *loc. cit.* . . . qui etiam ad-

Digitized by Google

„ dunt, id verum eſſe, *etiamſi dictam ſpem verbis, vel ſcripto exprimat Superio-* „ *ri:* quia quod optare licet, etiam verbis exprimere licet; & etiam licitum eſt „ petere ab alio, quod ex naturali obligatione tenetur. " Vide *loc. & num. cit.*

V. Iidem Salmanticenſes *ibidem cap.* II. *punct.* 7. *num.* 49. „ Hinc etiam honeſtatur, quod Monaſteria nobilium Monialium pinguiorem dotem, & maiorem „ ſummam pro ingreſſæ ſuſtentatione exigant: quia quo ſunt Monaſteria celebriora, maiores ſumptus habent, & ſic maior ſumma, ut dos, pro ingreſſura „ aſſignatur. " Vide infra *loc. cit. cap.* V. *num.* 13.

VI. Iidem Salmanticenſes *ibidem num.* 50. „ Ceterum, ſi præter dotem ſuſtentationis amplius reciperent, aut peterent Moniales, vel quia ingreſſura eſt minus nobilis, *vel deformis, vel alia infamia; vix excuſari poſſe* a ſimonia, inquit Sanchez *Lib. II. cap.* III. *dub.* 22. *num.* 7. quod verum iudicamus, *niſi* „ *forte* (N. B.) *inde Monaſterio aliquod detrimentum eveniat vel in honore, vel* „ *in aliis rebus temporalibus: quia hoc compenſari per incrementum dotis licite poteſt;* ſicut in matrimonio ſupra diximus compenſari æqualitatem nobilitatis, vel alterius rei inter coniuges per aſſignatæ dotis auctarium. " Vide *ibid. num.* 14.

VII. Iidem Salmanticenſes *ibidem*. „ Hinc liberatur a ſimonia quod apud noſtras Moniales frequenter contingit, nimirum quod, ut recipiatur vigeſima prima, quæ apud nos dicitur *la veinte y una*, maior dos exigitur: ut duo ſorores vel tres recipiantur in eodem Monaſterio, *adhuc maior ſumma* requiritur, „ niſi aliis ſuperexcellentibus qualitatibus ſint ornatæ: ut viduas admittant, *exigitur etiam ut dos augeatur*. Etenim in priori caſu intenditur reddere ingreſſum difficilem, quia cum ex *ſanctiſſima Virgine M. N. ſancta Thereſia* habeant „ Moniales noſtræ ut ſolum ſint viginti &c. . . . . In aliis duobus caſibus eadem ratione maior dos exigitur, ut difficilior ſit talis ingreſſus &c. " Vide *ibid. num.* 15.

VIII. Iidem Salmanticenſes *ibidem num.* 53. „ Si Monaſterium etiam ditiſſimum „ a recipiendis exigat *ex pacto* pecuniam pro ſuſtentatione, nec ex iure divino, „ nec ex poſitivo ſimoniam committet. " Vide infra *loc. cit. num.* 18. *& ſeq.*

IX. P. Nicolaus Mazzotta *tract.* III. *diſp.* V. *cap.* III. *pag.* 235. „ Si autem des „ aliquid interceſſori ſive mediato, ſive immediato, non quidem pro interceſſione, ſed pro labore, lucro ceſſante, damno emergente, diſpendio temporis &c. „ in eundo & redeundo; non eſt ſimonia, quia iſta ſunt quid temporale omnino „ extrinſecum. *Croix num.* 91. & alii communiter. " Vide infra *diſſ.* III. *cap.* VI. *num.* 3.

X. PP. Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* IV. *punct.* 3. *num.* 22. „ Emens Beneficium „ non facit iniuſtitiam, ſed patitur: debebat enim gratis accipere quod dato pre- „ tio

„ tio accipit; & tantum peccat contra religionem, cuius tranſgreſſio non obli„ gat ad reſtituendum. Nec etiam Beneficium conferens peccat contra iuſtitiam, „ aut ex iure divino invalidam facit collationem. " Vide infra *diſſ.* III. *cap.* VIII. *num.* 9. *& ſeq.*

XI. P. Thomas Tamburinus *Lib. VIII. cap.* IV. *§.* 4. *num.* 5. „ Aſſero ſecundo; „ omnia Beneficia, ſive maiora, ut Cardinalatus, & Epiſcopatus, ſive minora, „ ut Canonicatus, & Capellania, ſive curam animarum habentia, ut Abbatia, & „ Parochia, ſive non habentia, ut prædictus Canonicatus, & Capellania, & cete„ ra Beneficia quæ ſimplicia nominantur, abſtrahendo ab his quæ dantur in con„ curſu (de quibus mox num. 14.) aſſero, inquam, ſatis eſſe ad evitandum mor„ tale, ſi conferantur dignis, & idoneis, eſto prætermittantur digniores, vel di„ gniſſimi. " Vide infra *diſſ.* IV. *cap.* VI. *num.* 4.

XII. P. Filliucius *tract.* XLI. *in Append. cap.* IV. *num.* 18. „ Dico quinto, ſenten„ tiam quæ cenſet, ſatis eſſe dignos eligere ad Beneficia quæ non dantur in con„ curſu, eſſe probabilem ex Tridentino *ſeſſ.* VII. *cap.* III. *de ref.* dicente: *Confe„ rantur dignis*: & univerſali æſtimatione in creatione Beneficiariorum, & Car„ dinalium, Epiſcoporum, Abbatum &c. qui ſi inter dignos habeantur, laudatur „ elector, & electio: non laudaretur autem communiter, ſi mala eſſet, & pec„ catum mortale. " Vide *ibid. num.* 5.

XIII. P. Tamburinus *loc. cit. num.* 8. „ Cum immediate antea Concilium videa„ tur eſſe contentum de dignis, vel primo videtur per hoc *digniores* non aliud ſi„ gnificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto *comparativo pro poſitivo*: „ vel ſecundo locutione minus propria ponit *digniores*, ut excludat indignos . . . „ vel tandem tertio loquitur, quando fit concurſus. " Vide *ibid. num.* 7.

XIV. P. Thomas Sanchez *Lib. II. diſ.* XV. *num.* 5. „ Probabile eſt valere diſpen„ ſationem Pontificis *in matrimonio rato* abſque iuſta cauſa conceſſam . . . Et ra„ tio eſt, quia eſt probabile indiſſolubilitatem talis matrimonii eſſe de iure huma„ no. " Vide *Lib. II. diſſ.* I. *cap.* VIII. *§.* 7. *num.* 12.

XV. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* I. *punct.* 6. *num.* 83. „ Sponſalia faciunt licita „ oſcula, & amplexus inter ſponſos. " Vide *Lib. II. diſſ.* II. *cap.* I. *num.* 25.

XVI. P. Thomas Sanchez *Lib. III. diſp.* XVIII. *num.* 29. „ Limitant aliqui hanc „ ſententiam, niſi adirent ea loca in fraudem decreti Tridentini, ut ibi poſſent „ libere abſque Parocho, & teſtibus matrimonio copulari: tunc enim aiunt eſſe „ invalidum . . . Ceterum diſplicet mihi hæc limitatio, & credo, licet adirent „ eo fine ut poſſent libere abſque Parocho, & teſtibus contrahere, eſſe ratum „ matrimonium. Primo. Nam qui utitur iure ſuo, non poteſt dici fraudem „ committere, ut ea ratione effectus impediatur. " Vide *cit. Lib. & diſſ. cap.* IV. *num.* 16.

Digitized by Google

XVII. Idem Sanchez *loc. cit. diſp.* XXXVIII. *num.* 7. „ Tertia concluſio. Culpa „ venialis eſt ea verba (*Ego coniungo vos* &c.) omittere . . . Probatur: quia materia non eſt gravis, cum ea verba non ſint forma ſacramenti, *nec pertineant ad ſolemnitatem magni momenti*, nec includant myſterium magnæ ſignificationis. Præterea quia quamvis Tridentinum utatur verbis præceptivis, at ſub illo præcepto non continetur tantum ut Parochus ea verba proferat, ſed alia magni momenti, nempe ut præmittantur denuntiationes, & ut matrimonium celebretur coram Parocho, & teſtibus, ut habeat librum &c. " Vide *loc. cit. diſſ.* II. *cap.* IV. *num.* 44.

XVIII. P. Viva *quæſt.* IV. *art.* 4. *num.* 6. „ Benedictio nuptiarum *non videtur* eſſe res gravis, nec *VALDE CONGRUENS PROGRESSUI MATRIMONII.* Etenim benedictio nuptialis non eſt ſacramentum, ſed quoddam ſacramentale, nec tanti momenti, quanti ſacramentalia quæ baptiſmo præmittuntur. Quamvis autem non vacet culpa veniali illam ſimpliciter omittere ſine ulla cauſa contra uſum & conſuetudinem Eccleſiæ; nihilominus *probabile* eſt nullam eſſe culpam ex iuſta cauſa, videlicet ratione temporis feriati, in Adventu, aut Quadrageſima conſummare matrimonium ante benedictionem Eccleſiæ, cum videatur eſſe conſilium, non præceptum illam præmittere. " Vide *cit. loc. cap.* V. *num* 14.

XIX. PP. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XIV. *punct.* 3. *num.* 41. „ Ex quo inferunt fere omnes Doctores noſtræ ſententiæ, & inferri ex illa teſtantur Sanchez *Lib. VIII. diſp.* XXV. *a num.* 12. & Palaus loco proxime citato, quod ſi talis diſpenſatio remittatur Epiſcopo, & ille, antequam expediat eam, interroget contrahentes, an copula inter eos inceſtuoſa ſit habita: *poſſunt* ipſi negare, etiamſi præſtito iuramento interroget: quia talis interrogatio eſt ſuperflua, & iuridice in tali re non interrogat; & ſic non tenentur iuxta illam reſpondere, ſed aſſerere non fuiſſe inter eos copulam, &, ne veritati contraveniant, in mente retinere poſſunt, *ne tibi dicamus*. Immo etiamſi in reſcripto Pontificis veniat illa clauſula: *Niſi copula inter eos fuerit habita*: quia intelligitur de publica, non de ſecreta. " Vide *Lib. II. diſſ.* III. *cap.* V. *num.* 19.

XX. P. Patritius Sporer *Part. IV. cap.* II. *ſec.* I. *num.* 428. „ Aliud eſt conſenſus & complacentia in copulam cogitatam ut præſentem, & delectationem actualem veneream ex tali copula cogitata actu in appetitu ſenſitivo, & partibus venereis conſequentem; quod & ſponſis de futuro, & viduis de præterito mortaliter illicitum, & ſolis coniugibus licitum eſt. *Aliud eſt conſenſus & complacentia in copulam cogitatam ut futuram, & delectationem veneream ex tali copula futura aliquando conſecuturam; quod ſponſis illicitum non eſt. Cum enim ex ipſis ſponſalibus contractis, velut iure inchoato, talis copula, & delectatio ſit*

„ *ali-*

„ *aliquando futura, non debent de ea contriſtari, vel eam averſari, ſed licite in* „ *eam conſentire, complacere, vel gaudere de ea poſſunt; cum nihil aliud ſit quam* „ *gaudere de ſpe boni futuri, quæ ſpes præſens, & licita eſt. Ita cum plurimis* „ *Sanchez, Diana &c.* " Vide infra *Lib. II. diſſ.* IV. *cap.* 11. *num.* 4. & 5.

XXI. P. Thomas Sanchez *Lib. I. diſp.* 11. *num.* 5. „ Secundum communem ſententiam liciti ſunt amplexus, & oſcula inter ſponſos de futuro, eo quod ſponſalia ſunt initium quoddam matrimonii; ac proinde concedunt ius utendi *voluptate præambula matrimoniali*. Ergo per ſponſalia acquiritur ius in corpus; alias nullus illius uſus concederetur; & conſequenter violans hoc ius per fornicationem, reus erit ultra fornicationem iniuſtitiæ admiſſæ, neceſſario aperiendæ in confeſſione. Et hæc ſententia eſt valde probabilis. " Vide *loc. cit. num.* 6. & 7.

XXII. PP. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XV. *punct.* 6. *num.* 91. „ Utrum inter ſponſos de futuro ſint licita oſcula, amplexus, tactus, verba amatoria &c. extra pollutionis periculum? Reſpondetur, quod ſi tales actus ad captandam voluptatem fiant, erunt peccata venialia . . . Si ob ſignum amoris, nullum erit peccatum, dummodo ſponſalia inter eos ſint abſoluta; non vero ſi conditionata fuerint. Ratio eſt, quia ſicut ſponſalia ſunt *inchoatio quædam* matrimonii, ſic etiam liciti ſunt in illo ſtatu actus qui quodammodo ſunt copulæ inchoatio & initium. Sanchez *Lib. IX. diſp.* XLVI. Averſa, Diana . . . Bonacina, Azor. " Vide *loc. cit. num.* 8. & 9.

XXIII. P. Thomas Tamburinus *Lib. VII. cap.* III. *num.* 61. *pag. mihi* 193. „ Sponſis de futuro valde probabiliter ſine peccato licent quædam amoris ſigna, qualia ſunt oſcula, tactus, aſpectuſque pudici, ac locutiones amatoriæ *etiam propter delectationem in illis reſidentem*, ſed ſine periculo pollutionis, vel conſenſus in illam, vel in copulam: at nullo modo impudici. Ita Thomas Sanchez . . . „ *Unam excuſationem invenio in ſponſos eas actiones pudicas exercentes cum pollutionis periculo præviſo, ſed non intento, & ſine periculo conſenſus in illam.* „ *Nam ſi in occaſione eſſet, UT INURBANUS haberetur, ſi ab illis abſtineret,* „ *poſſet eas uſurpare: quia iam adeſt rationabilis excuſatio.* " Vide *loc. cit. num.* 10. & *ſeqq.*

XXIV. P. Georgius Gobat *tract.* X. *num.* 671. „ Certum eſt apud omnes DD. oſcula, tactus, amplexus non impudicos licite fieri inter ſponſos, quando fiunt ſecundum conſuetudinem patriæ in ſignum benevolentiæ ad conciliandum & fovendum mutuum amorem in ordine ad matrimonium. Ita loquitur Perez. Et quidem ſunt ob finem prædictum licitum liciti hi actus, *licet adſit periculum pollutionis*, modo non ſit periculum conſenſus in veneream delectationem. " Vide *ibid. num.* 14.

Digitized by Google

XXV. P. Thomas Sanchez *Lib.* IX. *diſp.* XLVI. *num.* 48. „ Oſcula, & amplexus, „ aliique tactus non impudici excuſantur a culpa mortali inter ſponſos de futuro „ ratione contractus ſponſalium inter ipſos initi. Ratio eſt, quoniam ſicut matri- „ monium ipſum cohoneſtat copulam; ita ſponſalia, quæ quoddam matrimonii ini- „ tium ſunt, cohoneſtare debent huiuſmodi tactus, *qui inchoatio quædam ſunt co-* „ *pulæ:* præſertim quia ſic magis fovetur amor in ordine ad matrimonium .... „ *Num.* 49. Atque hæc concluſio vera eſt, quamvis ſponſi *intendant eam delectatio-* „ *nem* ſenſitivam quæ ex ipſis amplexibus, & oſculis oritur. Quia ſponſalia, quæ „ matrimonii initium ſunt, excuſant a mortali hanc delectationem, quæ copulæ „ inchoatio eſt; & in omnino ſolutis eſſet culpa mortalis. " Vide *ibid. num.* 15.

XXVI. P. Gobat *tract.* X. *num.* 672. „ Sanchez *loc. cit. num.* 49. utitur quidem no- „ mine delectationis *ſenſitivæ*, ſed per hanc *certo* intelligit *veneream*, ut patet ex „ *num.* 5. ... Fateor tamen, non raro fieri ut Confeſſarius *cogatur* in praxi ſup- „ ponere ſententiam *Sanchezii*, niſi velit tales ſponſos dimittere *ſine abſolutione*, „ utpote quibus ægre perſuadebit, *aut illos amplexus, oſcula &c. eſſe mortalia;* „ *aut agnoſcentes eſſe mortalia, forment propoſitum ſe emendandi.* " Vide *ibid. num.* 16.

XXVII. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XV. *punct.* 4. *num.* 41. „ Quod verum eſſe aſſerit „ *Sanchez* cum *Averſa*, & *Navar. etiam ante contractum matrimonium*, ſi videat „ ignorantia invincibili velle ad illud accedere, credatque quod eius admonitioni „ non acquieſcet, ſed læſa conſcientia contracturam quæ bona fide contraheret, „ *vel magna difficultate*, & ſcandalo a tali matrimonio receſſuram. Prudenter igi- „ tur Confeſſarius tunc ſileat; *immo tacere tenetur*, inquit Sanchez *num.* 7. *etiamſi* „ *ignorantia ſit iuris divini*, propter eamdem rationem. " Vide *infra Lib.* II. *diſſ.* IV. *cap.* VI. *num.* 6.

XXVIII. P. Claudius La-Croix cum Gobat ultra pergit *Lib.* VI. *part.* II. *§.* 3. *num.* 541. „ Quamvis prævideatur quod monitio ſit profutura, ſi tamen coniuncta ſit cum „ graviſſimo incommodo alterius, v. g. prolium, Confeſſarius non tenetur monere, „ *ſed poteſt permittere* eos in bona fide. *Gobat a num.* 57. iterumque *num.* III. *&* „ *Sporer.* " Vide *cit. loc. num.* 7.

XXIX. P. Georgius Gobat *tract.* VII. *num.* 315. „ Quid faciet Confeſſarius, ſi „ videat pœnitentem ex invincibili ignorantia obnoxium v. g. mollitiei, cuius gra- „ vitatem edoctus ob habitum pravum vix abſtinebit? His verbis propoſita fuit il- „ la quæſtio, applicataque huic peculiari vitio, cum poſſet pluribus. Reſpondi au- „ tem ex ſcriptis illo *cit. cap.* XXXVII. *num.* 61. ſi, probe conſideratis circumſtantiis „ illius pœnitentis, omnino iudicetur *nihil plane profuturam monitionem*, ſed cogni- „ to a ſe committi grave ſcelus, nihilo rarius patraturum illud quam fecit igna- „ rus turpitudinis tantæ, coram Deo DISSIMULANDAM ESSE MANIFESTA- „ TIONEM VERITATIS. " Vide *infra Lib.* II. *diſſ.* IV. *cap.* VI. *§.* 2. *num.* 4.

XXX

XXX. Idem Gobat ibidem *num.* 317. „ Et vero non ſemel didici, eſſe qui inculpabi-
„ liter ignorarent mortalem malitiam huius flagitii. Igitur, practice loquendo, non
„ tam quærendum eſt de illo qui plane numquam peccatum illud omittet ob co-
„ gnitam turpitudinem, quam de illo ſolo *qui vix omittet, ſeu vix abſtinebit*, ut
„ loquuntur illæ litteræ, ideſt qui quandoque, etſi rariſſime, abſtinebit, ſicut, proh
„ dolor! gemunt Confeſſarii ſe nactos complures huius fœdiſſimi ſimul & fœtidiſſimi
„ furfuris. *De hoc quoque cenſeo intelligendam ſententiam D. Auguſtini. Moraliter enim*
„ *non tam prodeſt, quam obeſt* ILLA MONITIO, quæ tantum impediret ſex, octo,
„ decem peccata formaliter mortalia, cauſabit autem ducenta, trecenta itidem mor-
„ talia. “ Vide *loc. cit. num.* 6.

XXXI. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *n.* 299. „ Qui probabiliter putat ma-
„ trimonium eſſe validum, licite petit debitum: tum quia eſt poſſeſſio pro illo,
„ tum etiam quia aliquis poteſt hic, uti & alibi, ſequi ſententiam probabilem...
„ *Additque* Averſa, *etiamſi opinio pro invaliditate eſſet PROBABILIOR; & hoc*
„ *eſt conforme* dictis *Lib.* I. *a num.* 268. *de licito uſu opinionis probabilis.* “ Vide
Lib. II. diſſ. IV. *cap.* VI. *§.* 3. *num.* 7.

XXXII. P. Dominicus Viva *de ſacr. matrim. quæſt.* VII. *art.* 3. *num.* 9. *pag. mihi*
133. „ Demum, ſi alter habeat opinionem probabilem de nullitate matrimonii, &
„ ſimul habeat opinionem probabilem de eius valore, licite poteſt petere, & red-
„ dere; cum poſſit amplecti alterutram opinionem probabilem quam mavult, etiam-
„ ſi una ſit probabilior quam altera. “ Vide *inf. Lib. II. diſſ.* IV. *cap.* VI. *§.* 3. *num.* 11.

XXXIII. P. Claudius La-Croix *Lib.* VI. *part.* III. *num.* 302. „ Si matrimonio bona
„ fide contracto ſuperveniat dubium de valore, & poſt inquiſitionem nil reſciri,
„ nec dubium deponi poſſit; *prima ſententia*, quam tenet S. Thomas, S. Bonaven-
„ tura, S. Antoninus, P. Soto, Ledeſm. Val. Vaſq. Azor. Rebell. Pont. Hurt. Turr.
„ Arr. Averſ. & alii 17. cum Schild. dicit, poſſe quidem reddere debitum, ſed non
„ petere, quia id videtur eſſe deciſum cap. *Inquiſit.* de ſent. excom. . . . *Secunda*
„ *ſententia*, quam D. Sot. Veracrux, Vict. Lopez, Suar. Con. Laym. Bon. Reg.
„ Leſſ. Lorc. Breſſ. Lug. Boſ. Bardi, Sanch. Dian. Dicaſtil. Terill. Carden. dicit, poſſe
„ etiam petere debitum . . . *Atque hæc ſecunda ſententia videtur, ſaltem ſpecta-*
„ *ta ratione, eſſe probabilior.* “ Vide *loc. cit. num.* 12.

XXXIV. P. Dominicus Viva *quæſt.* VII. *art.* I. *num.* 3. „ Quæritur ſecundo, quo
„ tempore ſit illicitus actus coniugalis? Reſpondeo, *non eſſe illicitum* diebus feſtis,
„ aut ieiunii, *nec die communionis*, nec quo tempore uxor eſt gravida, aut pro-
„ lem lactat, *aut menſtruum patitur*, nec ante benedictiones nuptiales; quamvis
„ conſilium ſit iis temporibus abſtinere “. Vide *infra loc. cit. cap.* VIII. *num.* 20.

XXXV. P. Patritius Sporer *Part. IV. cap.* II. *ſec.* 3. *§.* 3. *num.* 490. *pag.* 356. „ Etſi
„ enim uxor ſciat maritum *ſolere* copulam abrumpere, & ſemen effundere, non
„ ta-

Digitized by Google

„ tamen peccat *nec petendo*, *nec reddendo*, dummodo ipſa non conſentiat, nec coo-„ peretur: quia non ſequitur ex actione uxoris, ſed præciſe ex malitia viri. “ Vide *infra loc. cit. cap.* IX. *num.* 7.

XXXVI. P. Antoninus Diana *part.* III. *reſol.* 37. „ Quidam inchoabat copulam „ cum uxore, & poſtea ob morbi periculum de eius conſenſu ſe retrahebat; ve-„ rum ex hoc aliquando ſequebatur pollutio. Quæſitum a me fuit, an talis actus „ eſſet licitus? *Reſpondi affirmative.* “ Vide *ibid. num.* 8.

XXXVII. P. Sporer. *loc. ſupra cit.* „ Inſuper ceſſante omni periculo pollutionis „ in utroque coniuge, coniuges mutuo conſenſu inchoatam copulam abrumpentes, „ *ne proles generetur*, ſive ob inopiam, ſive ob aliam cauſam, non peccare morta-„ liter, docent *Doctores* ſatis communiter. “ Vide *ibid. num.* 9.

XXXVIII. Idem P. Sporer *ibidem*. „ Qui (DD.) id etiam ab *omni culpa* excu-„ ſant, quando iuſta cauſa ſubeſt; v. g. ob paupertatem, ne multiplicetur proles „ *ex una parte, ex altera vero parte ad ſedandam aliqualiter concupiſcentiam, &* „ *incontinentiam vitandam.* “ Vide *loc. cit. num.* 10.

XXXIX. P. Thomas Sanchez *Lib.* IX. *diſp.* XVII. *num.* 5. „ Quod ſi vir in ſu-„ perficie tantum vaſis præpoſteri uxoris fricaret ſua verenda, vel in os eius in-„ tromitteret, ceſſante omni pollutionis periculo, non crederem eſſe mortale. “ Vide *ibid. num.* 16.

XL. PP. Salmanticenſes *tract.* X. *cap.* VIII. *punct.* 4. *num.* 52. „ Sed nos cum hac di-„ ſtinctione ad difficultatem reſpondemus, & propoſitionem damnatam, prout ad „ nos attinet, explicamus. Quod ſi fuga nec periculoſa eſt, *nec ignominioſa aggreſ-„ ſo*, irregularitatem incurret aggreſſorem occidendo, ſi fugiendo poſſet ſuum da-„ mnum evitare: quia in hoc *fas non eſt &c.* ut inquit Pontifex. *Si vero ſit igno-„ minioſa illi, ut ſi vir nobilis, aut miles eſſet, quibus indecorum eſt fugam cape-„ re*; poteſt reſiſtere invaſori, & *fas eſt* illum occidere non excedendo modera-„ men ſuæ inculpatæ tutelæ. “ Vide *Lib.* III. *de cenſ. diſs.* II. *de irregul. cap.* VI. *num.* 15.

XLI. Iidem Salmanticenſes *ibidem num.* 54. „ Scimus autem *Dianam* . . . & „ *Filliucium tract.* XX. *cap.* V. *num.* 133. aſſerere, quod ſi Clerico, aut Religioſo in „ aliquo eſſet fuga ignominioſa, poſſet ſe defendere, nec incurreret irregularitatem, „ ſi invaſorem occidat. Et addit *Leander* tract. II. diſp. XII. quæſt. 38. quod Cleri-„ ci, aut Religioſi regulariter, & abſolute *nullo modo* tenentur fugere, ut evitent „ conatum iniuſte invadentis; ideoque ſi occidant defendendo ſe, non fieri irregu-„ lares: quia regulariter loquendo fuga in ipſis inveniri non poteſt, quæ *aut in-„ decora non ſit, aut damnoſa*, aut periculoſa. Scimus etiam Filliucium *num.* 135. „ ſenſiſſe, quod etiam ille qui cauſam ſua culpa invaſori dedit, ſi non prævidit da-„ mnum futurum, poſſet invaſori reſiſtere, abſque eo quod incurreret irregularita-

„ tem “

„ tem, eum occidendo, tametſi fugiendo ſe liberare poſſet. Scimus etiam, *Fagundez*, & ex illo *Leandrum tract.* 11. *diſp.* xii. *quæſt.* xxxvi. dixiſſe, nobiles, aut milites, qui *etiam abſque nota fugere poſſent*, poſſe licite invadenti reſiſtere : quia ex ſe fuga nobilibus, aut militibus ſemper ignominioſa eſt, & per accidens eſt quod in tali caſu non ſequatur : & addit idem *Leander pluribus citatis* quæſt. xxxvii. quod etiam *homines ignobiles*, *aut mechanici*, qui fugam *ſine periculo* poſſent capere, licite invaſori reſiſtent, *nec ſient irregulares occidendo: quia omni generi perſonarum fugere eſt infamia*, *quam omnes vitare tenentur*. “ Vide *loc.cit.num.*16.

Hæc ex Salmanticenſibus reſcribere volui, ut ſemper luculentius appareat, quam ſit putida, & inaudita impoſtura illa quam nonnulli fabulatores apud imperitum vulgus diſſeminant, me truncatas, & minus ſincere tranſcribere laxas quorumdam Caſuiſtarum opiniones. Numquid dicturi ſunt, Salmantieenſes minus ſincere, aut fraudulenter narrare præfata laxitatis paradoxa, quæ tamen omnia nec ipſi probent? Sed ex iiſdem reſcribere illa volui, ut ora obſtruerem illorum qui omnai caſuiſtica commenta propugnare gloriæ ſibi vertunt. Porro ſi citati Doctores moderni cum aliis non paucis defendere non ſunt veriti, & *ignobiles*, & *mechanicos*, & *Religioſos ipſos*, qui vel conſilia evangelica profitentur, non debere fugam arripere, ut evitent homicidia: quia *omni generi perſonarum fugere eſt infamia*, *quam omnes vitare tenentur*: ſed poſſe reſiſtendo occidere homines: ſi, inquam, hæc antievangelica laxitatis commenta evulgare auſi ſunt; & tam evidenter contradicere Evangelio clamanti Luc. vi. *Et qui te percutit in maxillam*, *præbe & alteram*: quiſque colligat, qua maiori libertate & facilitate laxaverint, attemperaverint, perturbaverint alias leges quæ non ſunt adeo luculentæ, & manifeſtæ.

XLII. P. Herman Buſembaum *Lib.* V. *cap.* iii. *dub.* 5. apud P. Claudium La-Croix *num.* 293. *pag.* xliii. „ Hinc *probabile eſt* quod docet *Nav. Tol.* &c. & non repugnat *Laymanus*, ſecluſo ſcandalo, & alii, veniale tantum eſſe uſque ad *vomitum* ſe cibo & potu IMPLERE: idque etiam ſi quis VOMAT, UT ITERATO POSSIT BIBERE. “ Vide *Lib.* IV. *de peccatis diſſ.* ii. *cap.* vi. *num.* 6. & *ſeq.*

XLIII. P. Claudius La-Croix *Lib.* V. *num.* 313. „ Ad morbum gravem etiam non letalem curandum, *aut cavendum* licitam eſſe inebriationem, docent multi cum Gobat a *num.* 15. ſi aliter curari, aut caveri nequit. “ Vide *loc. cit. cap.* vii. *num.* 8. & *ſeq.*

XLIV. P. Buſembaum *Lib.* V. *cap.* iii. *art.* 2. „ Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſſit inter bonum & malum, licet nonnihil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur; nondum plena eſt ebrietas: ideoque tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, ſi DELIBERATE ſit commiſſum. *V. Layman loc. cit.* “ Vide, *loc. cit. num.* 22. & *ſeq.*

XLV.

XLV. P. Thomas Tamburinus *Lib. V. in Decal. cap. 1. §. 3. num. 37.* „ Quando „ doleo de bono alterius, ut eſt diminutivum meæ excellentiæ, non doleo de bo- „ no alterius abſolute, ſed formaliter de malo meo, ſeu de diminutione meæ ex- „ cellentiæ, quæ mihi mala eſt . . . . ſicut enim ſi gauderem de malo alterius, „ v. g. *de morte patris, ut cauſante immediate bonum meum*, puta hereditatis ſuc- „ ceſſionem, non eſſe peccatum iuxta *omnes*, ſupra vidimus: *ſic contra, ſi doleam* „ *de bono alterius*, ut cauſante immediate malum meum, culpa non erit. “ Vide *infra loc. cit. cap.* IX. *num.* 7. *& ſeq.*

XLVI. Idem P. Tamburinus *ibidem num.* 40. „ Et S. quidem Thomas, ceterique „ Doctores citati lit. H. quando tamquam certum ſupponunt invidiam eſſe triſti- „ tiam qua quis dolet de bono alterius, ut eſt diminutivum propriæ excellentiæ, „ SUNT INTELLIGENDI deſcripſiſſe invidiam ab effectu. “ Vide *infra loc. cit. num.* 8. *& ſeqq.*

CAPUT II.

Extrema unctio eſt verum ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum. Quænam ſit eiuſdem materia, & forma.

I. GRæci hoc ſacramentum *ſanctum oleum, poſtremam unctionem:* Latini *ſacramentum exeuntium, unctionem ſacrati olei, ſacram unctionem*, & communius *unctionem extremam* appellare ſolent. Lutherus *Lib. de captiv. Babyl.* a ſacramentorum cenſu extremam unctionem reiicit. Calvinus *Lib. IV. inſtit. cap.* XIX. hoc ſacramentum *hiſtrionicam hypocriſim* more ſuo appellat. His hæreſiarchis conſentiunt Proteſtantes omnes, præſertim Kemnitius, Melanchthon, ceterique. Fatentur hanc ſacram unctionem Apoſtolorum tempore adhibitam fuiſſe, immo etiam poſt tempora apoſtolica; at ceſſaſſe cum dono linguarum, & numquam fuiſſe verum ſacramentum effutiunt.

II. Ex divinis Scripturis extremam unctionem eſſe verum ſacramentum evincitur. Nam in catholica Iacobi epiſtola hæc *cap.* V. habentur. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Omnia his verbis continentur quæ ad veram ſacramenti rationem requiruntur. Habetur res ſacra ſenſibus ſubiecta, ut eſt olei unctio, quæ *materiam*, & Presbyterorum oratio, quæ *formam* conſtituunt. Habetur etiam inſtitutio dominica neceſſaria conſecutione: Apoſtolus enim ad univerſas Eccleſias, ubique terrarum diſperſas, ſcribit id quod a Chriſto Domino promulgandum acceperat. Denique in præfatis verbis effectus huius ſacramenti exponitur, nempe delictorum, ſi qua ſunt, expiatio, & ægro-

Digitized by Google

ægroti animi alleviatio, & inſtauratio ad reſiſtendum dæmonis tentationibus, & corporis ſanitas, ſi æternæ ſaluti expediens fuerit. Concilium Tridentinum doctrinam catholicam confirmavit, labefactato Novatorum errore *ſeſſ.* XIV. *can.* I. his verbis. *Si quis dixerit extremam unctionem non eſſe vere & proprie ſacramentum a Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & a B. Iacobo Apoſtolo promulgatum; ſed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum; anathema ſit.*

III. Chriſtus Dominus igitur hoc ſacramentum inſtituit, non, ut blaterant Novatores, Iacobus, qui tantum illud promulgavit. Garriunt cæci homines; epiſtolam Iacobi fuiſſe perperam intruſam in *canonem* Scripturarum; cum ipſa divinitus inſpirata non ſit, nec talis ab initio habita. Sed illorum commentum SS. Patrum, & univerſæ Eccleſiæ cum Græcæ, tum Latinæ traditio improbat, ut innumeri Theologi catholici demonſtrarunt. Diſputatur etiam a nonnullis Theologis catholicis, an non modo S. Iacobi, verum etiam S. Marci Evangeliſtæ auctoritate evincatur ſanctum oleum eſſe verum novæ legis ſacramentum? Nam etiam Marci VI. dicitur: *Ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.* Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XIV. *cap.* I. definit, extremam infirmorum unctionem eſſe verum ſacramentum *apud Marcum quidem inſinuatum, per Iacobum autem Apoſtolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum.* Porro quamvis aliqui Theologi catholici, præſertim Dominicus Soto, & Card. Bellarminus in teſtimonio Marci non videant veram ſacramenti inſtitutionem, neque id definiverit Tridentina Synodus, cum ibi remiſſionis peccatorum mentio non fiat; omnes tamen adfirmant, verbis Iacobi verum ſacramentum deſignari, ut Tridentinum declaravit. Unius Caietani auctoritatem obtrudunt Novatores; ſed de more infeliciter. Nam Caietanus ipſe extremam unctionem ut ſacramentum propugnat; quamvis S. Iacobi verba falſo in ſenſu ſit interpretatus: cuius aberrationem acriter Ambroſius Catherinus profligavit in *annotationibus in Commentaria* Caietani, nihil moratus, quod Dominicanus Caietanus fuerit. Et revera qui falſas opinationes defendendas ſuſcipiunt, quia a confodalibus eiuſdem inſtituti traditas, non pro Eccleſia Dei, non ad maiorem Dei gloriam, ſed pro domo ſua, & pro imaginaria gloria infeliciter belligerant. Alia plura quæ opponere Proteſtantes ſolent, miſſa facio, cum ſint a præclariſſimis Theologis penitus labefactata.

IV. Quæſt. I. *Quænam ſit iſtius ſacramenti materia?* Reſp. Duplex iſtius ſacramenti materia: remota, & proxima. Remota, de qua in præſentia, eſt oleum ex baccis olivarum expreſſum: quia iſtud proprie, & iuxta communem ſenſum abſolute *oleum* nuncupatur. Et hoc docent Catholici omnes auctoritate S. Iacobi dicentis, *Ungentes eum oleo*, nixi.

V. Quæſt. II. *Debet ne oleum iſtud conſecratum ab Epiſcopo eſſe non modo neceſſitate præcepti, verum etiam neceſſitate ſacramenti?* Reſp. Omnes Catholici adfirmant,

mant, neceſſariam eſſe huiuſce olei peculiarem benedictionem neceſſitate præcepti, ſeu ex Eccleſiæ inſtitutione; at diſſertant in utramque partem circa neceſſitatem ſacramenti. Negantem ſententiam defendunt Natalis Alexander *cap.* I. *art.* 2. Le-Druin *Lib. VII. quæſt.* II. *cap.* I. Iuvenin *quæſt.* III. *cap.* I. & hæc ſententia, teſte Ludovico Habert *quæſt.* IV. *cap.* II. in Academia Pariſienſi communis evaſit. Idem Habert, & Turnely utramque ſententiam approbant. Mihi probabilior eſt ſententia quæ propugnat olei conſecrationem neceſſariam eſſe neceſſitate ſacramenti, quia eam eſſe S. Thomæ certum eſt. Inquit enim Angelicus in Suppl. quæſt. XXIX. art. 5. *Dicendum, quod quidam dicunt, quod oleum ſimplex eſt materia huius ſacramenti; & in ipſa ſanctificatione olei, quæ fit per Epiſcopum, perficitur ſacramentum. Sed hoc patet eſſe falſum ex his quæ de Euchariſtia dicta ſunt ... ubi oſtenſum eſt, quod ſolum illud ſacramentum conſiſtit in conſecratione materiæ.*

Et ideo dicendum eſt, quod hoc ſacramentum conſiſtit in ipſa unctione, ſicut baptiſmus in ipſa ablutione: & materia huius ſacramenti eſt oleum ſanctificatum. Poteſt autem triplex ratio aſſignari, quare exigitur materiæ ſanctificatio in hoc ſacramento, & in quibuſdam aliis. Prima eſt, quia omnis efficacia ſacramentorum a Chriſto deſcendit: & ideo ſacramenta illa quibus ipſe eſt uſus, habent efficaciam ex ipſo uſu ſuo; ſicut tactu ſuæ carnis vim regenerativam contulit aquis. Sed hoc ſacramento non eſt uſus, nec aliqua corporali unctione: & ideo in omnibus unctionibus requiritur ſanctificatio materiæ. Secunda cauſa eſt propter plenitudinem gratiæ, quæ confertur, non ſolum ut tollat culpam, ſed etiam reliquias culpæ, & infirmitatem corporis. Tertia eſt ex hoc quod effectus eius corporalis, ſcilicet ſanatio corporalis, non cauſatur ex materiæ naturali proprietate: & ideo oportet quod hæc efficacia ſibi per ſanctificationem detur.

VI. Rurſus S. Thomas *III. Part. quæſt.* LXXII. *art.* 3. quærit, *utrum ſit de neceſſitate huius ſacramenti* (confirmationis) *quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum*? De neceſſitate ſacramenti, non præcepti, hic loquitur. Porro ſic concludit. *Et ideo tam chriſma, quam OLEUM SANCTUM INFIRMORUM prius benedicuntur quam adhibeantur ad uſum ſacramenti.* Et tempore S. Thomæ communis erat ſententia hæc: & Concilia omnia, & Patres aſſerunt, materiam huius ſacramenti eſſe oleum conſecratum.

VII. Diſputant Theologi, num auctoritate apoſtolica valeat ſimplex Sacerdos oleum iſtud conſecrare? Adfirmans ſententia mihi eſt probabilior. Communis enim ſententia docet, ipſum chriſma ex apoſtolicæ Sedis indulto a ſimplici Presbytero conſecrari poſſe. Ergo potiori iure conſecrari hoc oleum valet ex eiuſdem ſanctæ Sedis privilegio: quod raro tamen conceditur, & nonniſi urgente neceſſitate. Sapientiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. feliciter regnans in ſuo opere *de Synodo Lib. VII. cap.* XVI. animadvertit, in Eccleſia Orientali a mille & amplius annis ipſos:

Digitized by Google

ipſos Presbyteros oleum iſtud benedicere : quem morem numquam improbavit Eccleſia Latina, ſed ratum habuit.

VIII. Quæſt. III. *Quænam ſit materia proxima huius ſacramenti ?* Reſp. Uſus materiæ remotæ eſt materia proxima iſtius ſacramenti. Si enim uſus aquæ, & chriſmatis, nempe ablutio, & chriſmatio, ſunt materia proxima baptiſmatis, & confirmationis : ergo unctio, quæ eſt conſecrati olei uſus, dicitur, & eſt materia proxima huius ſacramenti.

IX. Quæſt. IV. *Quot infirmi partes ſunt ungendæ ?* Reſp. Diverſa circa corporis partes inungendas diſciplina in variis Eccleſiis obtinuit ; ut ex pluribus Ritualibus a Martene, Launoio, Menardo adductis patet. Eugenius IV. in decreto pro Armenorum inſtructione ſeptem unctiones fieri præcipit, nempe *in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem*. Et cuilibet unctioni applicanda forma eſt. Similia docet Catechiſmus Tridentinus *Part. II. cap.* VI. §. 10. In feminis iure omittitur unctio renum propter honeſtatem, verecundiam, & pudorem ; præſertim quod talis unctio neceſſaria non ſit.

X. Diſputant Theologi, an unctiones quinque ſenſuum ſint eſſentiales ? Alii adfirmant, alii negant. Illud certum eſt omnes ſaltem quinque corporis partes, nempe oculos, nares, os, aures, & manus ex præcepto Eccleſiæ inungendas eſſe. Non eſt neceſſe ut ambo oculi, vel ambæ manus ungantur; ſed ſat eſt unum ſenſum ungere. Si ſenſus ungendus, puta oculus, vel manus, deſit, pars illi propinquior ungatur. Urgente mortis articulo, ſi timeatur ægrotum diſceſſurum e vita, antequam omnes quinque ſenſus ungantur, Parochi *unicum ſenſum* (inquit BENEDICTUS XIV. loc. cit. cap. XVIII. num. 5.) *inungant, formam univerſalem pronuntiando. Quinimmo in prædicto eventu conſultius eſt ut caput, a quo omnium ſenſuum nervi deſcendunt, ſub eadem forma univerſali inungatur*. Unuſquiſque in hoc adminiſtrando ſacramento firmiter adhæreat ſuæ Eccleſiæ Rituali.

XI. Quæſt. V. *Quænam ſit forma extremæ unctionis ?* Reſp. Eſt oratio quam Sacerdos fundit, dum ægrotum inungit : idque habetur in epiſtola Iacobi : *Orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*. Sacramenti huius formam Chriſtus non determinavit in *ſpecie infima*, ut aiunt, hoc eſt certis verbis præſcripta. Quare variæ ſunt orationum formulæ in Eccleſia Latina, & Græca, quæ eumdem referunt ſenſum, rata que habentur.

XII. Quæſt. VI. *Forma hæc deprecativa ne, an indicativa eſſe debet ?* Reſp. Deprecativam eſſe ſufficientem, & convenientem, de fide eſt : quia ſic definivit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XIV. *can.* III. ubi hæc habentur. *Si quis dixerit, extremæ unctionis ritum, & uſum quem obſervat S. Romana Eccleſia, repugnare ſen-*

ten-

tentiæ B. Iacobi Apoſtoli; *ideoque eum immutandum*, *poſſeque a Chriſtianis abſque peccato contemni*; *anathema ſit*. In ritu autem Romanæ Eccleſiæ forma eſt deprecativa, nempe: *Per iſtam ſanctam unctionem*, *& ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus* &c. Hanc ſententiam docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XXIX. *art.* 8. cui ſubſcribunt communiter Thomiſtæ. Quam ſententiam definivit, ut vidimus, Tridentinum citato canone. Verum non ita eam definivit, ut declaraverit indicativam fore irritam. Plures enim Theologi probabiliter defendunt, etiam indicativam validam eſſe. Verum, ut ut ſit de hac diſputatione, illud eſt certum, ſolam deprecativam in praxi adhibendam eſſe, quam nemo abſque gravi flagitio negligere poteſt. Quæ adducuntur in favorem indicativæ formæ, reſolvit S. Thomas *loc. cit.*

CAPUT III.

De miniſtro ſacramenti extremæ unctionis.

I. QUæſt. I. *Quis ſit extremæ unctionis miniſter?* Reſp. Novatores contendunt, ſeniores ætate, vel magiſtratus, aut primates communitatis eſſe miniſtros ſacræ unctionis quam commendat S. Iacobus. Quem errorem damnavit Tridentina Synodus *ſeſſ.* XIV. *can.* IV. his verbis. *Si quis dixerit*, *Presbyteros Eccleſiæ*, *quos B. Iacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur*, *non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos*, *ſed ætate ſeniores in quavis communitate*; *ob idque proprium extremæ unctionis miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem*; *anathema ſit*. De fide igitur eſt ſolos Presbyteros eſſe huiuſce ſacramenti miniſtros: & hoc perſpicue ex S. Iacobo patet. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ*. Nomine autem Presbyterorum intelliguntur Sacerdotes.

II. Quæſt. II. *Quot requiruntur Presbyteri ad hoc ſacramentum miniſtrandum?* Reſp. Septem adhibentur in Eccleſia Græca. Plures quoque in Eccleſia Latina olim conveniebant ad ungendum infirmum. Verum nunc unus ſufficit. BENEDICTUS XIV. in ſua conſtitutione, *Etſi paſtoralis*, de Ritibus Græcorum ſ. 5. *num.* 3. inquit: *Nec refert*, *utrum eadem extrema unctio per unum*, *vel per plures Presbyteros fiat*, *ubi huiuſmodi viget conſuetudo*; *dummodo credant*, *& aſſerant illud ſacramentum*, *ſervata debita materia & forma*, *ab uno Presbytero valide & licite confici*. Quando tamen plures Sacerdotes inungunt infirmum, ſinguli formam pronuntiare debent. Si enim unus ungeret, alter formam pronuntiaret, non fieret ſacramentum, ut docet Sylvius in *Suppl. quæſt.* XXXII. *art.* 2. quia, cum unctio ſit materia proxima huius ſacramenti, ab eodem qui inungit, determinari debet. In extrema neceſſitate, quando ſtatim infirmus deceſſurus timeretur, poſſe plures Sacerdotes unctiones præſtare, & unum unam, alterum alteram corporis

Digitized by Google

poris partem ungere; & formam pronuntiare, docent non pauci iuniores, quos citat & ſequitur P. Viva *quæſt.* VI. *art.* 2. *num.* 2.

III. Quæſt. III. *Quiſnam ſit miniſter, qui licite hoc ſacramentum adminiſtrare valeat?* Reſp. Parochus eſt miniſter ordinarius huius ſacramenti. Ceteri Sacerdotes, qui abſque Parochi licentia aut expreſſa, aut tacita miniſtrarent hoc ſacramentum, graviter peccarent, & Religioſi Mendicantes excommunicationem Clementinæ de privilegiis incurrerent. Neceſſitate tamen urgente, ut ſi infirmus iam iam deceſſurus eſſet, & Parochus abeſſet, ſufficit licentia interpretativa, qua præſumitur Parochi conſenſus; ut declaravit S. Carolus in Concilio Mediolanenſi V. *Porro ſi is* (Parochus) *impeditus, aut alias in mora eſt, mortiſque periculum inſtat, hoc* (ſacramentum) *Sacerdos alius adminiſtret*. Clementina enim eſt in bonum ordinata, ad impediendos nempe abuſus, non in deſtructionem. Quare ſi Parochus ex malitia nollet ſacramentum miniſtrare, quilibet Sacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis, etiam renuente Parocho, poſſet ſacramentum conferre; dummodo Parochus nollet, & abeſſet fraus omnis. Simplex Sacerdos ſub mortali non tenetur hoc ſacramentum adminiſtrare, niſi infirmus valdę indigeret; ut quando ſine alio ſacramento decedere cogeretur: tum enim etiam ſimplex Sacerdos miniſtrare renuens graviter contra caritatem peccaret.

IV. Quæſt. IV. *Utrum Parochus ſub mortali obſtringatur hoc ſacramentum conferre?* Reſp. Communis ſententia adfirmat. Siquidem Paſtori ex officio, & iuſtitia incumbit paſcere oves ſuas. Peccat autem, tum ſi hoc ſacramentum deneget, tum ſi plus iuſto differat cum gravi periculo infirmi. Deficiente Parocho, tenetur Epiſcopus. Diſputant iuniores, num, graſſante peſte, teneatur Parochus cum periculo vitæ hoc ſacramentum adminiſtrare, cum non ſit ſacramentum neceſſitatis. Adfirmat Nugnus cum aliis: ceteri communiter negant. Sed diſtinguendum eſt. Si infirmus alia ſacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ non ſuſcepiſſet, teneretur Parochus etiam cum vitæ diſcrimine ſacramentum iſtud adminiſtrare. Si præfata ſacramenta eſſent adminiſtrata, tum non auderem peccati mortalis damnare Parochum, ſi tempore peſtis omitteret adminiſtrare hoc ſacramentum, quando inſtaret vitæ periculum, ut ſanum ſe conſervaret ad alia omnino neceſſaria ſacramenta adminiſtranda. Sacramenta enim confeſſionis, & communionis cum periculo vitæ adminiſtrare Parochus obſtringitur: quidquid in oppoſitum dicat Thomas Hurtado cum aliis Caſuiſtis. Paſtor enim ex iuſtitia eſt conſecratus gregis ſui curationi. Ergo non poteſt ob timorem mortis peſtis tempore abſolute omittere horum ſacramentorum adminiſtrationem. Qui mortem timent, Paſtoris officium non ſuſcipiant. Quid, ſi tempore peſtis ægroti ſanctum oleum peterent? An ſine graviſſimo peccato & ſcandalo denegare illud Parochi poſſent? Tum itaque ſolum excuſarem Parochum, quando nempe, ut poſſet populo peri-

clitanti ſuccurrere aliis magis neceſſariis confeſſionis & communionis ſacramentis, evitaret mortis periculum in miniſtrando oleo ſancto, Addo : ſi ægroti illud petant, nullo prorſus modo, etiamſi vitæ periculum inſtaret, denegare illud poſſe. Divinæ ergo providentiæ ſe committant Paſtores Dei, illudque S. Auguſtini *tract.* CXXIII. in Ioannem præ oculis habeant : *Chriſti amor in eo qui paſcit oves eius, in tam magnum debet ſpiritualem creſcere ardorem, ut vincat etiam mortis naturalem timorem, quo mori nolumus.*

CAPUT IV.

De ſubiecto extremæ unctionis.

I. QUæſt. I. *Quibus miniſtrandum eſt extremæ unctionis ſacramentum ?* Reſp. Diſciplina apud Græcos obtinet adminiſtrandi cuilibet fideli pœnitenti, ſive ſano, ſive infirmo, ſacramentum iſtud ; ut ex Euchologiis eorumdem colligitur. Apud Latinos ſolis decumbentibus confertur ; ut ex Eugenii IV. decreto pro Armenis, Concilio Tridentino, & omnibus Ritualibus conſtat. Diſputant Theologi, num unctio a Græcis, ſanis adhibita, habeatur pro ſacramento vero. Goarius contendit, illam fieri tamquam meram cæremoniam ſacram, ſeu ſacramentalem quamdam benedictionem, qua Sacerdotes ſublevare infirmos inunctos intendunt ab aliqua levi infirmitate, vel a graviori præſervare : quod olim etiam in Eccleſia Latina factitatum animadvertit BENEDICTUS XIV. *loc. cit. cap.* XX. *num.* 4. E contrario Arcudius defendit, Græcos ſanos, vegetoſque inungere animo verum conficiendi ſacramentum. Ut ut de hoc ſit, praxim quæ obtinet apud Græcos, numquam improbavit Eccleſia Latina.

II. Ritus tamen Eccleſiæ Latinæ prorſus conſonat tum divinis Scripturis : *Infirmatur quis in vobis ? inducat Presbyteros* : inquit S. Iacobus : tum traditioni perpetuæ, cuius initium deſignari nequit. Quare tametſi S. Iacobus ſanos non excludat expreſſe, & formaliter ; traditio tamen non interciſa temporum ſerie ſemper textum S. Apoſtoli infirmis, ſanis excluſis, addixit. Diſciplina ergo Latinæ Eccleſiæ præferenda omnino eſt diſciplinæ Eccleſiæ Græcæ.

III. Quæſt. II. *Quibus infirmis conferendum hoc ſacramentum eſt ?* Reſp. Lutherus *de captiv. Babylonica*, & Calvinus *Lib. IV. Inſtitut. cap.* XIX. debacchantur in Catholicos, quod *ſemimortua cadavera*, inquit Calvinus, *ſua pinguedine inficiant*, *cum iam iam anima in primoribus labris laborat, vel, ut ipſi loquuntur, in extremis. Si præſentem habent medicinam in ſuo ſacramento, qua vel morborum acerbitatem leniant, vel ſaltem aliquod animæ ſolatium afferant, crudeles ſunt qui numquam in tempore medentur.* Similia eructat Lutherus.

IV. Sed eiuſmodi impudentiſſimas calumnias ipſa manifeſta praxis catholicæ Eccle-

clesiæ penitus labefactat. Decumbentibus utique conferri hoc ſacramentum præcipit Eccleſia; at ſimul iubet ne ultima expectetur periodus. Eugenius IV. in laudato decreto. *Hoc ſacramentum niſi infirmo de cuius morte timetur, dari non debet*: Concilium Tridentinum *ſeſſ*. XIV. *cap*. III. inquit: *Declaratur etiam, eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero præſertim qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur*. Verum ſimul Concilia omnia improbant abuſum illum protrahendi iſtius ſacramenti adminiſtrationem ad ultimam luctæ periodum, quando æger deſtitutus pene ſenſibus eſt. Extrema cavenda ſunt. Sacramentum iſtud inſtitutum eſt ad roborandos infirmos in ultimo agone: idcirco, non cuilibet infirmo, de cuius vitæ periculo peritorum iudicio non timetur, conferendum eſt; at neque in gravi infirmitate, quæ iuxta peritos ultimum exitium minatur, ita differendum eſt, ut tum adminiſtretur cum ſemimortuus infirmus apparet, minuſque aptus ad ſe pro tanto ſacramento ſuſcipiendo præparandum.

V. Quæſt. III. *Omnibus ne infirmis periculoſe decumbentibus adminiſtranda eſt extrema unctio?* Reſp. Sententia negans vera eſt. Nam illis qui in ipſa flagitii actione ſenſibus deſtituuntur, exhibendum non eſt: ſi tamen pœnitendi ſpatium habuerint, antequam rationis uſum amitterent, ſacra unctio non eſt deneganda; etiamſi nullum pœnitentiæ ſignum dederint. Quamvis enim iſtis abſolutio impertiri non debeat iuxta probabiliorem ſententiam, tamen hoc ſacramentum adminiſtrandum eſt, ut communiter utriuſque ſententiæ Theologi docent. Denegandum quoque eſt ſacramentum iſtud pueris, antequam rationis lumen illis affulgeat, & fatuis a nativitate qui nulla habuere lucida intervalla.

VI. Similiter ſacramentum iſtud nec navigantibus, nec belligerantibus cum vitæ periculo, nec ultimo ſupplicio afficiendis, nec mulieribus parturientibus adminiſtratur, quamvis dolorum vi ſint in periculo vitæ. Senibus vero morti propinquis, ſicut & periclitantibus ob peſtem, ob vulnus mortale, ob morſum rabidum, adminiſtrandum eſt; dummodo abſit periculum irreverentiæ adverſus ſacramentum, ut præclare docet S. Thomas in Suppl. quæſt. XXXII. art. 3. *Dicendum, quod ad effectum huius ſacramenti percipiendum plurimum valet devotio ſuſcipientis, & perſonale meritum conferentium, & generale totius Eccleſiæ. Quod patet ex hoc quod per modum deprecationis forma huius ſacramenti confertur. Et ideo illis qui non poſſunt recognoſcere, & cum devotione ſuſcipere hoc ſacramentum, dari non debet, & præcipue furioſis, & amentibus, qui poſſent irreverentiam ſacramento per aliquam immunditiam facere: niſi haberent lucida intervalla, in quibus ſacramentum cognoſcerent; & ſic eis conferri in ſtatu illo poſſet*. Ex qua doctrina collige, quam ſit deteſtabilis abuſus illorum qui ad illam ultimam periodum protrahunt ſacramentum iſtud, in qua debita devotione ſe infirmus ad illud ſuſcipiendum præparare nequit.

Digitized by Google

VII. Quæſt. IV. *An iſtius ſacramenti ſuſceptio ſit ſub præcepto?* Reſp. Negantem ſententiam defendunt Suarez *diſp.* xliv. *ſect.* I. Henriquez *Lib. III. cap.* x. Caſſutius *Theor. Lib. III. cap.* xv. & Probabiliſtæ communiter. P. Viva *quæſt.* vi. *art.* 3. *num.* 4. hanc opinionem communem vocat. Hæc ſententia mihi falſa eſt. Nam principio S. Iacobus inquit: *Inducat Presbyteros*. Hæc verba non conſilium, ſed præceptum indicant. Secundo omnia quæ ad ſacramentum hoc, vel miniſtros pertinent, ſunt in præcepto. Ex præcepto, & quidem graviſſimo, obſtringuntur Parochi hoc ſacramentum adminiſtrare graviter ægrotantibus: & ægroti immunes a præcepto illud ſuſcipiendi ſunt? Qua ratione graviter peccaret Parochus, omittens adminiſtrationem huiuſce ſacramenti, & contra caritatem, & contra iuſtitiam, ſi tantum ex conſilio, ſecus ex præcepto, ſuſcipi a fidelibus deberet? Sacramentum Chriſtus inſtituit: & nullum eſt præceptum illud ſuſcipiendi tempore ullo? Concilium Tridentinum *ſeſſ.* xiv. *cap.* iii. improbat eos qui dixerint *hanc unctionem vel figmentum eſſe humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec MANDATUM Dei, nec promiſſionem gratiæ* &c. Clarius ne ſacra Synodus exprimere divinum mandatum poterat? De mandato igitur divino non eſt ambigendum. Bonus Merbeſius Theologus graviſſimus *diſſ.* v. *quæſt.* ix. refert ſequentem propoſitionem a ſacra Facultate Pariſienſi an. 1634. cenſura inuſtam.

Omnes Theologi dicunt, confirmationem non præcipi, niſi cum commode haberi poteſt, vel, ut alii dicunt, quando commodiſſime, quando ſine ullo, vel minimo prorſus incommodo.

Cenſura.

Iſta propoſitio eſt ſcandaloſa, in maximum ſacramenti confirmationis contemptum, maligno animo propoſita, & in errorem poteſt deducere.

VIII. Par eſt utriuſque ſacramenti & confirmationis, & extremæ unctionis ratio. Ergo æque proſcribi meretur opinio negans præceptum ſuſcipiendæ unctionis extremæ, ac opinio negans præceptum ſuſcipiendæ confirmationis. Quid? Eccleſia catholica ſacramenta habet otioſa, indifferentia, in caſſum inſtituta? Utique non adeſt præceptum expreſſum & peculiare ab Eccleſia latum, iubens hanc ſacramenti ſuſceptionem; ſed conſuetudo perpetua, conſtans, & univerſalis fidelium ſuſcipiendi hoc ſacramentum vim legis obtinet. Quorſum tot Eccleſiæ ſtudia in aſſerendo adverſus Novatores hoc ſacramento, ſi nulla urgeret neceſſitas, nullumque præceptum eiuſdem uſus? An Eccleſia non vult a fidelibus obſervari divinum mandatum? Mandatum autem divinum tum ex S. Iacobo, tum ex Tridentino perſpicue patet. Hanc ſententiam defendunt Merbeſius, Gennet, Turnely, Antoine, Ludovicus Habert, & alii graviores Theologi.

IV. Quæſt. V. *Iterari ne hoc ſacramentum poteſt?* Reſp. Negarunt plures ſæculo

Digitized by Google

lo XII. ſed Synodus Tridentina *ſeſſ.* XIV. *cap.* III. iterari hoc ſacramentum poſſe declarat his verbis. *Si infirmi poſt ſuſceptam hanc unctionem convaluerint, iterum huius ſacramenti ſubſidio iuvari poterunt, cum in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint*. Nec in re aperta, & de qua diſſidium nullum inter Catholicos nunc eſt, diutius immorandum. Si infirmitas longa fuerit, & poſt inſtauratas aliquo modo vires relabatur ægrotus in mortalem infirmitatem, iuxta prudens Parochi, ſeu Superioris conſilium iterari poterit, ut docet S. Thomas in Supplem. *quæſt.* XXXIII. *art.* 2. his verbis. *Dicendum, quod hoc ſacramentum non reſpicit tantum infirmitatem, ſed etiam infirmitatis ſtatum: quia non debet dari niſi infirmis qui ſecundum humanam æſtimationem videntur morti appropinquare. Quædam autem infirmitates non ſunt diuturnæ. Unde ſi in eis datur hoc ſacramentum tunc quando homo ad ſtatum illum pervenit, quod ſit in periculo mortis, non recedit a ſtatu illo niſi infirmitate curata; & ita non debet iterum inungi. Sed ſi recidivum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit fieri alia inunctio. Quædam vero ſunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, hydropiſis, & huiuſmodi: & in talibus non debet fieri unctio, niſi quando videntur perducere ad periculum mortis: & ſi homo illum articulum evadat, eadem infirmitate durante, & iterum ad ſimilem ſtatum per illam ægritudinem reducatur, iterum poteſt inungi: quia iam quaſi eſt alius infirmitatis ſtatus, quamvis non ſit alia infirmitas ſimpliciter.*

X. Quæſt. VI. *Qui ordo ſervandus in huius ſacramenti adminiſtratione eſt?* Reſp. Extrema unctio conſummatio & perfectio pœnitentiæ appellari communiter ſolet: ideo poſt omnia ſacramenta adminiſtratur. Alicubi diſciplina obtinuit ante viaticum inungendi ægrotos. Quæ diſciplina, inquit Natalis ab Alexandro etiamnum obtinet apud Ciſtercienſes. Nihilominus, ubi mos iſte non obtinet, ſervanda omnino eſt diſciplina univerſalis Eccleſiæ, approbata a Tridentino, eiuſque Catechiſmo.

CAPUT V.

De diſpoſitionibus ad hoc ſacramentum requiſitis, deque eiuſdem effectibus.

I. Diſpoſitiones quæ præcedere hoc ſacramentum debent, aliæ ſunt remotæ, aliæ proximæ. Remotæ ſunt 1. ut ungendus ſit baptizatus. 2. ut periculoſe decumbat. 3. ut ſit adultus rationis uſu præditus. 4. ut nulla excommunicatione ſit innodatus. Proximæ diſpoſitiones ſunt 1. ut nemo ſibi peccati mortalis conſcius audeat hoc ſacramentum ſuſcipere, quin prius contritus, & confeſſus, cum poſſit, abſolutus ſit. 2. Ad hoc ſacramentum cum fructu ſuſcipiendum opus eſt ut cum magna fiducia & fide quiſque accedat. 3. Sancto oleo liniendi

ſuam intentionem, ſuaſque preces coniungere cum intentione & precibus quibus utitur Eccleſia, debent; & dum unguntur, inquit Merbeſius, Sacerdotem Chriſti Domini perſonam repræſentantem, & inſtar Samaritani evangelici ſua ipſorum corpora conſecrato oleo perfundentem, & ipſos divinæ unctionis plenitudine uberius perfundentem venerabundi ſuſpiciant.

II. Tres numerantur iſtius ſacramenti effectus, quos deſcribit *ſeſſ.* XIV. *cap.* II. Concilium Tridentinum. *Huius ſacramenti res eſt gratia Spiritus ſancti: cuius unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam allevat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando: qua infirmus ſublevatus, & morbi incommoda, & labores levius fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis, facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.* Primus igitur effectus eſt gratia ſanctificans omnibus ſacramentis communis. Huic vero gratiæ adnexa ſunt auxilia adverſus ultimos furentis dæmonis impetus: & hic proprie eſt primus effectus. 2. eſt peccati reliquias abſtergere. 3. infirmum alleviat, erigit, & ſanitatem, ſi expediat, reſtituit.

III. Peccati reliquias abſtergere hoc ſacramentum dicitur, quatenus infirmitates, & defectus, ex peccato originali, & actuali contractos, puta propenſionem ad malum, torporem ad bonum operandum, mœrorem, & gravedinem animam deprimentem expellit.

IV. Diſputant Theologi, utrum hoc ſacramentum per ſe, an vero per accidens peccata dimittat? Alii per ſe & primario; alii tantum per accidens defendunt, peccata hoc ſacramentum expellere. Diſſidium iſtud, ad praxim, & ad bonum ſpirituale animæ quod attinet, nullius momenti eſt. Sententia adfirmans primario, & per ſe hoc ſacramentum peccata remittere, nititur verbis Iacobi: *Si in peccatis fuerit, remittuntur ei.* Item ex Tridentino: *Cuius unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, abſtergit.* Verum hæc & alia, quæ adduci teſtimonia ſolent, ſolum evincunt peccata dimitti; at primario & per ſe id præſtare non declarant. S. Thomas in Suppl. *quæſt.* XXX. *art.* I. inquit: *Hoc ſacramentum non datur contra defectus quibus ſpiritualis vita tollitur, ſcilicet contra peccatum originale, vel mortale; ſed contra alios defectus, quibus homo ſpiritualiter infirmatur, ut non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ gratiæ, vel gloriæ: & hic defectus nihil aliud eſt quam quædam debilitas, & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali, vel originali: & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc ſacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ ſecum non compatitur peccatum; ideo ex conſequenti, ſi invenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipſum; dummodo non ponatur obex ex parte recipientis.*

V. Verum, miſſis ſcholaſticis quæſtionibus, excitanda eſt Paſtorum vigilantia & ſtu-

Digitized by Google

ſtudium, quo frequentius ſacramenti huius dignitatem, neceſſitatem, & ſaluberrimos effectus populo explicent. Non pauci reperiuntur qui aut numquam, aut raro hunc gratiarum theſaurum referant plebi ſuæ. Ea ſocordia, ne dicam cæcitate, aliqui laborant, ut vereantur triſtia, & mortis ſententiam ominari ſuis parochianis, ſi iſtius ſancti olei beneficia, & ingentia commoda exponant. Reformidant ne animis concidant, & mœrori atque triſtitiæ ſe dedant, mortemque ad latus adſtare concipiant, ſi extremæ unctionis prærogativas, donorum copiam, & invictam fortitudinem, qua Chriſti milites illam ſuſcipientes in ultimo agone roborantur, patefaciant; ſi illos doceant, qua ratione, & devotione ſe ad tantum percipiendum remedium diſponere debeant. Heinc eſt quod populi ad ſolam iſtius *olei ſancti* vocem, veluti ad acerbum, atque fatalem nuntium, trementes perhorreſcunt. Videbis multos Chriſtianos frequentes ad confeſſionalia, ut Sacerdotibus peccata manifeſtent, ad altaria, ut Euchariſtiam accipiant: ſe ad ſacramentorum frequentiam ſingulari devotione affectos declarant; & triſtantur, ſi raro iis facultas communicandi impertiatur. Quot vero ſunt ex decumbentibus qui hilari & inflammato animo divinum extremæ unctionis remedium exoptent, efflagitent, implorent? Pauciſſimi. AEgrotorum religioſiores pientioreſque habentur qui ſe indifferentes, qui ad arbitrium Parochi, & Superioris ſe ſe accommodant, & animo patienti ferunt divinam ſibi applicari curationem. Unde hæc indolentia? Unde tantus erga alia ſacramenta, dum ſani erant, apparens fervor, & tanta erga iſtud ad ultimam victoriam opportunum ſacramentum indifferentia? Non ſane aliunde, niſi ex Parochorum negligentia atque ſocordia. Si enim illi plebem inſtruerent, ſi uberrimos iſtius ſacramenti fructus, ſi neceſſitatem ſe ſe armandi contra truculentiſſimum hoſtem, qui in illa extrema lucta totas ſuas exerit vires, inſidiaſque, frequenter inculcarent: fideles ipſi peterent ſe muniri atque roborari iſtius divinæ unctionis efficaciſſimo remedio, atque invicta armatura ad reſiſtendum immani beſtiæ. Vigilantiores itaque Parochi ſint, & ferventiores in accendenda populorum devotione erga hoc ſacramentum: dedoceant illos præiudicia, & ſpectra illa pernicioſiſſima, quibus mortem ſibi inferri imaginantur, dum hoc ſibi applicari cæleſte remedium ſentiunt.

DISSERTATIO II.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT I.

Ordo eſt verum novæ legis ſacramentum.

I. PRincipio ordinis acceptiones variæ declarandæ. Plura Latini hac *ordinis* voce explicant, ut partium diſpoſitionem: varios hominum ſtatus, ſenatorium, plebeium, eccleſiaſticum, ordines appellant. Similiter diverſi Monachorum, Monialium, Clauſtralium Cœtus & Inſtituta ordines nuncupantur. Ordo, de quo in præſentia, eſt ritus ſacer quo perſonæ eccleſiaſticæ conſecrantur. Hic Ordo non eſt ſtatus, ut eſt ſacerdotalis, ſed eſt actio tranſiens, quæ in ipſa conſecratione perſonæ ſita eſt, unde ſtatus ſacerdotalis permanens conſequitur.

II. Quæſt. I. *Quid ſit Ordo ſacer, quo conſecrantur perſonæ eccleſiaſticæ* ? Reſp. Communiter definitur, quod ſit ſacramentum novæ legis, quo poteſtas ſpiritualis traditur ad ſacroſanctum Chriſti corpus conſecrandum, & ad alia miniſteria eccleſiaſtica rite, & ex officio obeunda. *Sacramentum* vices generis tenet. *Poteſtas ſpiritualis* &c. differentiam exprimit, qua Ordo a ceteris ſacramentis diſtinguitur. Hæc autem poteſtas duplex eſt. Prima corpus Chriſti reale, ſeu ſacrificium ſpectat; vocaturque *poteſtas Ordinis*. Altera reſpicit corpus Chriſti myſticum dirigendum, imbuendumque, ſeu fideles; & appellatur *poteſtas iuriſdictionis*, qua confertur ius docendi, & dirigendi fideles ad regnum æternum.

III. Quæſt. II. *Sacra Ordinatio eſt ne verum novæ legis ſacramentum* ? Reſp. Pernegant Novatores, Lutherus *Lib. de Captivitate Babylonica*, Calvinus *Lib. IV. Inſtit. cap.* XIX. Kemnitius *in II. Part. Exam. Concil. Trident.* & ceteri omnes. Contra Catholici omnes de fide eſſe docent, hanc ſacram Ordinationem vere & proprie eſſe ſacramentum : idque omni argumentorum genere evincunt. Nam ad ſacramentum, ut vel ipſi Lutherani, & Calviniſtæ fatentur, tria ſunt neceſſaria : 1. ſymbolum externum, ſeu ritus ſenſibilis : 2. promiſſio gratiæ : 3. inſtitutio divina. Hæc tria in ſacra Ordinatione habentur. Ergo eſt verum ſacramentum.

IV. Symbolum, ſeu externus ritus in manuum impoſitione, & oratione ſenſibilis apparet, ut *Act.* VI. habetur. *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus*. Rurſus in Ordinatione Pauli, & Barnabæ *ibidem cap.*

cap. XIII. dicitur: *Tunc ieiunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.* Nec eſt quod Lutherani, Calvinianique opponant, impoſitionem manuum eſſe ritum quemdam externum, quem Apoſtoli frequentiſſime uſurpabant vel in ipſa morborum curatione. *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*: Marc. XVI. Quoniam concedimus & nos, non quamlibet manuum impoſitionem ab Apoſtolis, & Chriſto adhibitam, eſſe ritum ſacramentalem; ſed illam dicimus manuum impoſitionem eſſe verum ſacramentum quæ in miniſtris ordinandis uſurpata fuit, quæque ab ipſa oratione diſtincta eſt, ut habetur I. ad Timoth. V. *Nemini cito manus impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Hæc manum impoſitio accipi pro oratione, & communi cæremonia nequit. Numquid alienis peccatis communicat qui orat pro alio, licet indigno?

V. Patrum traditione catholicum dogma confirmatur. S. Ambroſius *Lib. de dignit. Sacerd. cap.* V. inquit: *Homo imponit manum, Deus largitur gratiam: Sacerdos imponit ſupplicem dexteram, Deus benedicit potenti dextera.* Innocentius I. contra hæreticos, poteſtatem ſibi uſurpantes ordinandi miniſtros, *epiſ.* XVIII. hæc ſcribit. *Nec dare eius* (Spiritus ſancti) *plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius quam per fidem, dixerim, perdiderunt.* S. Auguſtinus *Lib. II. contra epiſ. Parmen. cap.* XIII. ſic Donatiſtas urget. *Explicent, quomodo ſacramentum baptizati non poſſit amitti: ſi enim utrumque ſacramentum eſt, QUOD NEMO DUBITAT, cur iſtud non amittitur, & illud amittitur? Neutri ſacramento iniuria facienda eſt.* Quid ad hæc Lutherani, & Calviniani? S. Leo *epiſ.* II. *cap.* I. ubi præſcribit modum ſuſcipiendi ſacram Ordinationem a ieiunis, declarat ex apoſtolica traditione hanc proficiſci: *ut intelligamus*, inquit, *quanta & dantium, & accipientium devotione curandum ſit ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum.*

VI. Tandem Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* III. definit. *Cum Scripturæ teſtimonio, apoſtolica traditione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram Ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem eſſe vere & proprie unum ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis.* Et *can.* III. Novatorum errorem profligat. *Si quis dixerit, Ordinem, ſive ſacram Ordinationem non eſſe vere & proprie ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris rerum eccleſiaſticarum imperitis, aut eſſe tantum ritum quemdam eligendi miniſtros verbi Dei, & ſacramentorum; anathema ſit.*

CA-

CAPUT II.

De Ordinis diviſione, & cuiuſque Ordinis munere.

I. QUæſt. I. *An ſint plures ſacri Ordines?* Reſp. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXII. *cap.* II. hæc habet. *Cum autem divina res ſit tam ſancti Sacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius, & maiori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diverſi eſſent miniſtrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deſervirent.* Deinde *can.* III. hæc ſubdit. *Si quis dixerit præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia catholica alios Ordines, & maiores, & minores, per quos, veluti per gradus quoſdam, in Sacerdotium tendatur; anathema ſit.* De fide itaque eſt, plures eſſe ſacros Ordines.

II. Quæſt. II. *Quot ſunt Ordines?* Reſp. Septem numerantur, videlicet *Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorciſtatus, Lectoratus,* & *Oſtiariatus.* Tres priores vocantur maiores & ſacri; alii quatuor minores. Hunc numerum recenſet Synodus Tridentina *ſeſſ.* XXIII. *cap.* II. Quem ſeptenarium numerum ita probavit ſacra Synodus, ut non damnaverit diſciplinam Græcorum, qui quatuor tantum Ordines retinent.

III. Quæſt. III. *Tonſura, Cantoratus, & Epiſcopatus ſunt ne Ordines diſtincti?* Reſp. Communis eſt Theologorum ſententia, neque Tonſuram clericalem, neque Cantoratum eſſe Ordines. Tonſuræ nulla competit actio circa corpus Chriſti ſive reale, ſive myſticum; ſed quædam dumtaxat præparatio eſt ad Ordines. Cantoratus quoque eſt merum officium. Celebris vero eſt controverſia inter Theologos, utrum Epiſcopatus ſit ſacramentum a Presbyteratu diſtinctum. Negat S. Thomas: cuius ſententiam pleno in lumine collocavit P. BERNARDUS DE RUBEIS, ſacræ eruditionis, ſolidioris critices, profundioris ſaniorisque doctrinæ fama univerſæ Reipublicæ Litterariæ clariſſimus, qui inter cetera præclara opera quæ publici iuris fecit, omnia S. Thomæ opera, quæ nunc Venetiis eduntur, perdoctis *Admonitionibus præviis* illuſtrat. Porro *Admonitione prævia in Tomum XII. §.* 5. duo doceri a S. Thoma animadvertit. Primum, Epiſcopatum eſſe Ordinem, ſi pro eminentiore quodam officio accipiatur, a ſimplici Presbyteratu diſtinctum, ipſumque divina inſtitutione permanentem, atque indelebilem: idque perſpicuis Angelici Doctoris teſtimoniis evincit. Secundo fatetur, S. Thomam negare Epiſcopatum eſſe Ordinem illum qui dicitur ſacramentum, & characterem imprimere a ſimplici Sacerdotio diſtinctum. Hanc eſſe genuinam S. Thomæ ſententiam luculentiſſimis Aquinatis teſtimoniis demonſtrat. Actum agerem, ſi huic controverſiæ, a doctiſſimo viro penitus exhauſtæ, atque uberrima eruditionis & doctrinæ co-

copia exornatæ, quidquam adiicerem. Id dumtaxat aſſero, ſententiam S. Thomæ mihi eſſe probabiliorem.

IV. Quæſt. IV. *Quid ſit Oſtiariatus, & quænam eius munia*? Reſp. Eſt ordo, quo Clericus præficitur ſacræ Eccleſiæ ſupellectili curandæ, Deique domui cuſtodiendæ. Quatuor Oſtiarii Clerici munia recenſet Catechiſmus *Part. II. de ſacr. Ord* 1. Oſtiarius Eccleſiæ ianuas reſerare dignis, & indignis claudere debet, puta infidelibus, & excommunicatis. 2. Curare debet ne laici propius ad altare accedant. 3. Illius eſt pulſu campanæ fidelem populum convocare ad divina officia. 4. Servare vaſa ſacra, & univerſam Eccleſiæ ſupellectilem. Quintum munus addidit Concilium Mediolanenſe I. *tit. de Oſtiario*, nempe invigilare ſedulo ut omnes reverenter in Eccleſia ſe gerant. Munus iſtud hac præſertim ætate noſtra apprime neceſſarium eſt, cum diſſolutiones in templis invaleſcant. Impudentiſſimæ feminæ luxum theatralem ad Eccleſias deferunt, mendicantium murmura devotionem fidelium interturbant, canes profanant, & plura alia ſcandalum ingerunt.

V. Quæſt. V. *Quid ſit Lectoratus, & quænam eius munia*? Reſp. Lectoratus Ordo eſt quo confertur poteſtas legendi in Eccleſia Scripturam divinam, & SS. Patrum doctrinam. Quinque ſunt eiuſdem munia. 1. Publice legere utriuſque teſtamenti Scripturam ſanctam. 2. Erudire catechumenos, & rudes baptizatos, fidei articulos explicando. 3. Olim Lectoris munus erat eam divinæ Scripturæ partem legere quam Epiſcopus interpretaturus erat. 4. Divinas decantare laudes, & pſallentibus præeſſe. 5. Priſcis temporibus Lectoris erat novos benedicere fructus.

VI. Quæſt. VI. *Quid ſit Exorciſtatus, & quænam illius officia*? Reſp. Eſt Ordo quo poteſtas impertitur expellendi dæmones a corporibus ſive catechumenorum, ſive baptizatorum. Et hoc eſt Exorciſtarum unicum munus, quod ipſis Concilia Laodicænum, & Carthaginenſe IV. ac Pontificale Romanum tribuit, videlicet dæmones adiurare.

VII. Quæſt. VII. *Quid ſit Acolythatus, eiuſque officia*? Reſp. Eſt Ordo quo poteſtas traditur inſerviendi Subdiacono, & Diacono in Miſſæ ſacrificio. Acolythus quippe iuxta vim græcæ vocis eſt quaſi famulus & pediſſequus. Tria ſunt illius munia. 1. Parare vinum cum aqua in urceolis Subdiacono ab ipſo exhibendis. 2. Deferre lumina cum Evangelium ſolemni ritu a Diacono cantatur. 3. Luminaria Eccleſiæ accendere, & aſſervare; ideoque vulgato nomine *Ceroferarii* nuncupantur. Antiquitus Acolythi Epiſcoporum epiſtolas deferebant, & eulogias ad abſentes portabant.

VIII. Quæſt. VIII. *Quid ſit Subdiaconatus, & quæ eiuſdem munia*? Reſp. Eſt ſacer Ordo quo poteſtas traditur miniſtrandi Diacono, & Sacerdoti in ſacrificio Miſſæ. Subdiaconos *Hypodiaconos* Græci appellant. Diſputant Theologi, ſit ne Ordo iſte ſacramentum. Illi qui ſacramenti dignitatem abdicant a quatuor minoribus Or-

Ordinibus, negant Subdiaconatum eſſe ſacramentum. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXII. *cap.* II. inquit : *Subdiaconatus ad maiores Ordines a Patribus, & ſacris Conciliis refertur.* Contendunt recentiores plures uſque ad ſæculum XII. præter propter inter minores Ordines locatum fuiſſe, indeque evectum ad ſacros ſuperiores Ordines, quando a Romana Eccleſia ad alias Occidentis Eccleſias promanavit lex ut Subdiaconi caſtitatem ſolemni voto profiterentur. Verum de hac controverſia nihil ad nos. Subdiaconi munia quinque in Pontificali Romano recenſentur. 1. Calicem & patenam in uſum ſacrificii Diacono offert Subdiaconus. 2. Sacerdoti ſacrificanti aquam fundit ad digitorum extrema abluenda, 3. Oblationes a populo ſuſcipit. 4. Legit Epiſtolam, in quem finem librum accipit ab Epiſcopo. 5. Pallas altaris, corporalia, & purificatoria abluit.

IX. Quæſt. IX. *Quid ſit Diaconatus, & quænam eiuſdem officia?* Reſp. Eſt ſacer Ordo, quo traditur ſpiritualis poteſtas inſerviendi proxime Sacerdoti ſacrificanti. Tria illi officia Pontificale Romanum adſcribit, miniſtrare ad altare, baptizare, & prædicare. 1. igitur Diaconi Epiſcopo, vel Presbytero ſacra agenti præſto adſunt : materiam ſacrificii panem & vinum exhibent, calicem conſecrandum cum ipſo offerunt. Evangelium ſolemniter ex altiori loco legunt. Indignos a dignis ſeparant hac terribili voce : *Recedant pœnitentes : ſancta ſanctis* : quæ vox, inquit Chryſoſtomus, quamdam iudicii extremi imaginem præfert. Præſunt adſtantium precibus: monent, quando flectenda genua, quando levanda. Iuxta veterem Eccleſiæ ritum calicem ſanguinis Domini adſtantibus diſpenſabant. 2. Diaconus ex officio baptizat, non quidem ſolemniter, niſi ut extraordinarius miniſter. 3. Diaconi ſunt verbi Dei miniſtri vi ſuæ Ordinationis, ſi prædicatio fiat per modum catecheſeos, & abſque illo apparatu qui illis competit qui ex cathedra ad populum concionantur. *Evangeliſtæ Diaconi ſunt*, inquit Auctor *Lib. eccl. Dogmatum.* inter opera S. Auguſtini. Et S. Ambroſius in cap. IV. epiſt. ad Epheſ. *Quamvis non ſint Sacerdotes, evangelizare tamen poſſunt ſine cathedra.*

X. Quæſt. X. *Quid erant Diaconiſſæ, quarum Scriptores eccleſiaſtici meminerunt?* Reſp. Diaconiſſarum duplex ſpecies. Aliæ erant uxores, quas Diaconi ante inaugurationem ſuam duxerant : hac ratione uxor Epiſcopi dicebatur Epiſcopa, Presbyteri Presbytera, Diaconi Diaconiſſa, Subdiaconi Subdiaconiſſa. Concilium Turonenſe II. *can.* XX. inquit : *Si inventus fuerit Presbyter cum ſua Presbytera, aut Diaconus cum ſua Diaconiſſa, annum integrum excommunicatus habeatur.* Ambo apud Latinos perpetuam continentiam profiteri aſtringebantur. Aliæ Diaconiſſæ mulieres erant, ſive viduæ, ſive virgines, Deo dicatæ ad aliquod Eccleſiæ miniſterium. Diaconiſſarum conſuetudo ab ipſis Apoſtolis in Eccleſia univerſali ſive Græca, ſive Latina obtinuit; quarum meminit Apoſtolus ad Rom. XVI. *Commendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ quæ eſt in Cenchris.*

Digitized by Google

chris. Diaconiſſæ 1. erant oſtiariæ mulierum, quæ tum a viris in templis ſeparatæ erant. 2. Mulieres baptizandas exuebant, & induebant. 3. Mulieres ruſticanas imbuebant. Diaconiſſarum ſtatus ſacer Ordo non erat. Senſim ſine ſenſu Diaconiſſæ obſolevere.

XI. Quæſt. XI. *Quid ſit Presbyteratus, & quænam illius officia?* Reſp. Græce Presbyter idem eſt ac latine ſenior. In Republica Magiſtratus & Præfecti *Seniores* vocari ſolent. Presbyteratus autem ſacer Ordo eſt, quo datur poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & remittendi peccata. Quinque in Pontificali Romano eiuſdem officia numerantur: *offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, baptizare*. 1. Primarium officium eſt offerre: ſacerdotium quippe & ſacrificium indivulſa ſunt. *Omnis enim Pontifex* (inquit Paulus Heb. VIII.) *ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur*. 2. Presbyteri eſt benedicere perſonas, & quæ ad earum uſum attinent. 3. Presbyteri ſub manu Epiſcopi præſunt populo. 4. Iiſdem prædicationis munus incumbit. Nam Presbyteri præſunt populis: eos ergo paſcant oportet. Porro *non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Parochi qui in paſcendo grege hoc divino alimento ſocordes ſunt, graviter in proprium miniſterium peccant. 5. Presbyterorum eſt baptizare iure illis ordinario.

XII. Quæſt. XII. *Quid ſit Epiſcopatus, & quæ illius munera?* Reſp. Epiſcopi nomen latine ſuperintendens, ſeu ſpeculator eſt. *Vult Pompeius*, inquit Cicero Lib. VII. epiſ. ad Atticum, *me eſſe quem tota hæc Campania, & maritima ora habeat Epiſcopum, ad quem delectus, & rerum ſumma referatur*. S. Ioannes Chryſoſtomus, & alii permulti docent, tempore Apoſtolorum Epiſcopi nomen fuiſſe commune Sacerdotibus primi & ſecundi ordinis. Uſus tamen obtinuit ut ſoli maiores Sacerdotes *Epiſcopi* appellarentur; & *Antiſtites*, qui ante alios Clericos ſtant, iiſque præſident; & *Pontifices*, qui præ aliis multa peragere valent. Epiſcopatus autem eſt Ordo ſupremus, quo datur Presbytero poteſtas conferendi ſacramenta confirmationis, & Ordinis, regendique Eccleſiam ipſi commiſſam, nempe Clerum, & plebem. Dicitur Ordo, quia, ut ex S. Thoma indicavi, eſt apex & faſtigium Sacerdotii. Ordo iſte confertur Presbytero: quia nequit eſſe Epiſcopus, niſi prius fuerit Presbyter. Poteſtas conferendi ſacramenta confirmationis, & Ordinis competit ſoli Epiſcopo: in quo duplex relucet poteſtas, ordinis, & iuriſdictionis, quæ tum complementum accipit cum Eccleſiæ regendæ præficitur.

XIII. Quæſt. XIII. *Sunt ne ſinguli Ordines ſacramenta?* Reſp. De fide eſt Presbyteratum eſſe ſacramentum, ut definivit Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *can.* 1. his verbis: *Si quis dixerit non eſſe in novo teſtamento Sacerdotium viſibile & externum; vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verum corpus, & ſanguinem Domini, & peccata remittendi, & retinendi .... anathema ſit*. Diaconatum quoque eſſe ſacramentum, adfirmant omnes: nam Diaconatus confertur per manuum

Digitized by Google

nuum impoſitionem, quæ eſt ſignum ſenſibile: quod ſignum divinitus inſtitutum eſt, eique gratia annectitur, quam ſignificant illa verba: *Accipe Spiritum ſanctum ad robur*. Nihil ergo ipſi deeſt ad veram ſacramenti rationem.

XIV. Subdiaconatum, & minores Ordines permulti hodie Theologi, ut iam dixi, pernegant eſſe ſacramenta; nec ſpernenda argumenta opponunt. Verum mea nunc non intereſt talem diſpicere controverſiam. Quamvis autem ſinguli Ordines tum maiores & ſacri, tum minores eſſent ſacramenta; unum tamen eſt ſacramentum Ordinis: quia omnes ordinantur ad unum Sacerdotium, quo conſecratur corpus, & ſanguis Chriſti.

XV. Quæſt. XIV. *Qui ſuſcipit ſacros Ordines in peccato mortali, peccat ne mortaliter*? Reſp. Adfirmant vel ipſi Probabiliſtæ omnes, qui defendunt, etiam minores Ordines eſſe ſacramentum. Porro ſuſcipere ſacramentum in peccato mortali gravis profanatio eſt ſacramenti. Verum, etiamſi minores Ordines non eſſent ſacramentum, non ideo immunis a gravi malitia eſſet qui illos conſcientia mortifero ſcelere inquinata ſuſciperet.

XVI. Quæſt. XV. *An exercere Diaconatum, Subdiaconatum, & minores Ordines in peccato mortali ſit mortale?* Reſp. P. Viva *quæſt.* VII. *art.* I. *num.* 8. refert Suarez, Vaſquez, Conink, & alios plures, negantes, Diaconum, & Subdiaconum peccare mortaliter, mortali culpa inquinatos exercentes proprium officium. Hæc ſententia mihi falſa eſt, & ita ſentiunt graviores Theologi, Caietanus, Toletus, & alii plures, a quibus recenſendis abſtineo, quoniam ratio manifeſta eſt. Nam iſti miniſterium ſacramentale exercent. Ergo graviter peccant, dum conſcientia ſordida illud profanant. Maior difficultas eſt de exercitio minorum Ordinum. Communiter Probabiliſtæ negant, exercitium horum Ordinum in peccato mortali gravi malitia infici. Eccur non? Quia, inquiunt, Ordines iſti remote diſtant a Sacerdotio. Quid inde? Sunt tamen iuxta iſtos ſacramentum. Cur autem exercere ſacramentale officium ſolemni ritu in Eccleſia non eſt gravis profanatio eiuſdem ſacramentalis Ordinis? A nemine vidi ſolidam productam rationem quæ id evincat quod iſti contendunt. Verum de hoc infra ſermo recurret, dum de diſpoſitionibus ad Ordines ſuſcipiendos ſermo erit.

CAPUT III.

De materia & forma ſacramenti Ordinis.

I. IN celebri Armenorum decreto Eugenius IV. de materia & forma ſacrarum Ordinationum hæc decernit. *Sextum ſacramentum eſt Ordinis, cuius materia eſt illud per cuius traditionem confertur Ordo. Sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evange-*

Iiorum dationem. Subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem. Forma Sacerdotii talis eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis, & mortuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: *& ſic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur*. Hac auctoritate nixi plurimi Theologi defendunt, materiam eſſentialem ſacramenti Ordinis in porrectione inſtrumentorum ſitam eſſe; & in oratione quæ in horum inſtrumentorum porrectione recitatur, formam.

II. Verum magnum faceſſit negotium in hac controverſia, quod Eccleſia Græca ſola manuum impoſitione, & oratione conferat ſacras Ordinationes, nullis inſtrumentis adhibitis, niſi poſt Ordinationem completam. Quid quod neque Eccleſia Latina longo ſæculorum intervallo in ſacris Ordinationibus perficiendis præfata adhibuit inſtrumenta? Unde hoc? Variata ne eſt in Eccleſia Latina ſacramentorum materia eſſentialis? Hæc graviſſima difficultas in diverſa placita Theologos diviſit.

III. Alii defendunt, impoſitionem manuum ſemper fuiſſe materiam eſſentialem, & orationem annexam, formam; inſtrumentorum vero porrectionem cum verbis eidem adiectis eſſe materiam & formam acceſſoriam, & accidentalem, ſeu integralem, ad maiorem effectus ſacramentalis expreſſionem & declarationem: de qua tantum locutum eſſe Eugenium IV. in laudato decreto contendunt. Addunt vero, ut veterem ritum cum novo concilient, in impoſitione manus, qua antiqui utebantur, implicite ac virtute contentam fuiſſe inſtrumentorum porrectionem: quia manus eſt organum organorum. Alii Theologi nec aliam materiam ſacrarum Ordinationum, niſi inſtrumentorum porrectionem, nec aliam formam, præter orationem huic porrectioni adiunctam agnoſcunt. Horum aliqui dicunt, hæc inſtrumenta ſemper adhibita fuiſſe implicite, & virtute incluſa in impoſitione manus. Alii denique contendunt tam impoſitionem manuum, quam inſtrumentorum porrectionem eſſe materiam eſſentialem.

IV. Inter ſententias iſtas oppoſitas, ea mihi eſt probabilior quæ docet manuum impoſitionem eſſe materiam eſſentialem, & orationem eidem adiunctam eſſe formam. Quandoquidem ſemper, ut patet ex Scripturis divinis ſupra adductis, impoſitio manuum obtinuit in Eccleſia. Neque adverſus hæreticos evincere ſacram Ordinationem eſſe verum novæ legis ſacramentum poſſumus, niſi adducendo ritum externum impoſitionis manuum. Hi ſoli ſunt textus quibus demonſtramus Ordinem eſſe verum novæ legis ſacramentum. Quod non ſint alii textus in Scripturis ſanctis præter iſtos de manuum impoſitione, qui habentur & Act. VI. *Hos ſtatuerunt* &c. & cap. XIII. *Tunc ieiunantes, & orantes, imponenteſque eis manus* &c. & I. ad Timoth. IV. *Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi cum impoſitione manuum Presbyterii*: res evidens eſt.

V. Accedit perpetuus uſus univerſalis Eccleſiæ in ordinandis ſacris miniſtris per ma-

manuum impoſitionem, & orationem. Præter inſtitutum meum agerem, ſi omnia cuiuſcumque ſæculi & Conciliorum, & Patrum teſtimonia referre vellem, quæ hunc uſum evincunt. Id præſtitere innumeri Theologi: idcirco ab iis referendis ſuperſedeo.

VI. Inſtrumentorum porrectio cum verbis eidem adiunctis adhibetur, & prorſus adhibenda eſt, ut pars integralis, non eſſentialis ſacramenti Ordinis. Et primum, quod hæc porrectio inſtrumentorum omnino adhibenda ſit, nemo inficiatur. Ea enim Eccleſia Latina a ſeptingentis & amplius annis utitur. Prima huius uſus apud Latinos origo obſcura eſt, & vix deſignari valet; ut communiter eruditi Theologi fatentur. Quod autem hæc inſtrumentorum porrectio non ſit materia eſſentialis, ſed adventitia & integralis ad pleniorem traditæ poteſtatis declarationem, patet. Siquidem ea materia non eſt huic ſacramento eſſentialis quam nec Scripturæ ſanctæ aſſignant, nec ipſa Eccleſia Latina per decem priora ſæcula adhibuit, & qua etiamnum Eccleſia Græca caret; cuius tamen Ordinationes ratas habet Eccleſia Latina..

VII. Sententia quæ ſuſtinet Chriſtum Dominum non determinaſſe aliquorum ſacramentorum materiam & formam, ſed id Eccleſiæ arbitrio reliquiſſe, expedita eſt, cuius ſupra meminimus. Verum & Scripturæ ſanctæ, & uſus perpetuus Eccleſiæ univerſalis *manuum impoſitionem* aſſignant ut materiam huius ſacramenti.

VIII. Ceterum ea omnia in praxi adamuſſim ſervanda ſunt quæ Eccleſiæ ritus præſcribit: quoniam Eccleſiam dirigi a Spiritu ſancto in fidelium regimine, & in ſacramentis definiendis perficiendiſque certum eſt.

IX. Quæ hactenus dicta ſunt, comprehendunt potiſſimum Ordines ſacros, quos vocant hierarchicos, nempe Diaconatum, Presbyteratum, & Epiſcopatum: quorum materiæ eſſentiali adiuncta ſunt inſtrumenta, puta Diaconatui liber Evangeliorum, Presbyteratui unctio, & porrectio calicis & patenæ cum ſacris ſymbolis conſecrandis. Aliorum vero Ordinum, Subdiaconatus, & quatuor minorum, materia & forma ſunt inſtrumenta cum precibus quas recitat Epiſcopus illa tradendo. Porro qui defendunt hæc eſſe ſacramentum, dicunt in ipſa porrectione inſtrumentorum, manuum impoſitionem intelligi. Sic materia Oſtiarii eſt traditio clavium & tintinnabuli; forma: *Sic agite, quaſi rationem reddituri* &c. Materia Lectoratus eſt libri ſacræ Scripturæ traditio; forma: *Accipite, & eſtote verbi Dei relatores*. Exorciſtatus materia eſt traditio libri exorciſmorum, ſeu Pontificalis; forma: *Accipite, & commendate memoriæ* &c. Acolythatus materia eſt traditio candelabri cum cereo extincto; forma vero: *Accipite ceroferarium cum cereo* &c. Traduntur etiam urceoli vacui ab Epiſcopo Acolythis ſub hac verborum prolatione: *Accipite urceolum* &c. Partialis materia Subdiaconatus eſt traditio calicis vacui, & patenæ ſuperpoſitæ; forma: *Videte, cuiuſmodi miniſterium vobis traditur* &c.

&c. Materia Diaconatus eſt impoſitio manuum cum traditione codicis Evangeliorum. Materia Presbyteratus eſt impoſitio manuum cum traditione calicis & patenæ, adiectis ſacris ſymbolis conſecrandis. Ut dictum eſt, in ordinibus hierarchicis, nempe Diaconatu, Presbyteratu, & Epiſcopatu, impoſitio manus expreſſa eſt, & ſemper in Eccleſia uſurpata; in ceteris Ordinibus plus & minus intervenit manuum impoſitio ſaltem implicite, ut aiunt qui iſtos Ordines eſſe verum ſacramentum defendunt.

X. Diſputant Theologi, utrum neceſſe ſit tangere ſingulas materiæ partes, puta calicem, patenam &c. & an iſte contactus debeat eſſe phyſicus, vel ſufficiat moralis. Quo ad primam quæſtionis partem plures contendunt ſat eſse tangere aliquam materiæ partem, ut ſolum calicem, aut patenam &c. Quo ad ſecundam communior & vera ſententia docet, tangendum eſse phyſice & immediate tum calicem, tum patenam &c. Et hæc ſententia, utpote tutior, amplectenda eſt. Quare ad evitandas in hac controverſia omnes anxietates, & diffidia, ea omnia, ſicuti modo dixi, exacte in praxi ſervanda ſunt quæ Eccleſiæ ritus ſervanda præſcribit.

CAPUT IV.

De miniſtro ſacramenti Ordinis.

I. QUæſt. I. *An ſolus Epiſcopus ſit huius ſacramenti miniſter?* Reſp. De fide eſt, ſolum Epiſcopum eſse huius ſacramenti miniſtrum, ut definivit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *can.* VII. adverſus Novatores. *Si quis dixerit, Epiſcopos... non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi; vel eam quam habent, eſſe illis cum Presbyteris communem ... anathema ſit.* Hoc definivit Concilium, quia conſtat ex divina Scriptura, quæ ſolis Apoſtolis ius ordinandi tribuit, ut habetur *Act.* VI. & XIII. & *II. ad Timoth. cap.* I. & *I. ad eumdem cap.* III. Epiſcopi autem ſunt Apoſtolorum ſucceſsores. Accedit conſtans & univerſalis ab Apoſtolis ad hæc uſque tempora Eccleſiæ traditio.

II. Quæſt. II. *Simplex Sacerdos poteſt ne inſtitui extraordinarius miniſter ſacræ Ordinationis?* Reſp. Inferiores Ordines poſse ex privilegio conferri a ſimplici Sacerdote, patet ex facto. Nam pluribus Abbatibus conceſsa eſt facultas adminiſtrandi Tonſuram, & minores Ordines. Ceterum Ordines maiores, Diaconatum, Presbyteratum, Epiſcopatum, neque privilegio poſse conferri a ſimplici Sacerdote, docent omnes. Quoniam ex Scriptura, & traditione habemus, ſolos Epiſcopos eſse horum Ordinum miniſtros: neque hactenus conceſsa ſimplici Presbytero fuit conferendi ſacros Ordines facultas. Nec eſt quod opponas, in Concilio Nicæno I. indultum fuiſse Presbyteris a Meletio conſecratis, ut Eccleſiæ miniſtros conſecrarent:

Digitized by Google

quoniam diſtinguenda eſt præordinatio a conſecratione. Iuxta morem illorum temporum Clerici probabant fideles in Sacerdotium conſecrandos, & probatos ad Epiſcopos mittebant, ut conſecrarentur. Clerici ergo ſolum ſuffragium dabant de dignitate, & probatione conſecrandorum ab Epiſcopo.

III. Dices, Innocentium VIII. an. 1489. conceſſiſse Abbati Ciſtercienſi facultatem conferendi Diaconatum, & Subdiaconatum Monachis ſui Ordinis. Bullam hanc ſe vidiſse teſtatur Vaſquez *diſp.* CCXLIII. *in III. Part. S. Thomæ* in Collegio Complutenſi, & Navarrus *Lib. V. conſil.* XIII. aſserit, Ciſtercienſes Abbates ante Concilium Tridentinum ſemper fuiſse hoc privilegio uſos. Sylvius in *Suppl. quæſt.* XXXVIII. *art.* 1. Hallierus *ſec.* V. *cap.* 2. contendunt hoc privilegium ſuppoſititium ac fictitium eſse. Victoria in *Summa num.* 235. ſcribit, ſe Bullam vidiſse, ſed nihil in ea de Diaconatu reperiri. Utcumque res ſe habeat, verum ne an fictum ſit privilegium iſtud, ſacra Congregatio Concilii Tridentini anno 1592. declaravit, eam fuiſse Inocentii VIII. mentem dumtaxat, ut Abbates Ciſtercienſes cuilibet Epiſcopo catholico facultatem dare poſsent ordinandi Monachos ſibi ſubditos.

IV. Quæſt. III. *Quot ad conſecrandum Epiſcopum requiruntur Epiſcopi?* Reſp. Neceſſitate præcepti requiruntur tres, aut duo, ut conſtat ex Eccleſiæ praxi. Diſputatur a Theologis, utrum id requiratur non modo neceſſitate præcepti, ſed etiam neceſſitate ſacramenti; ita ut nullum ſit ſacramentum, niſi duo ſaltem Epiſcopi adſint. Affirmant Caietanus, Bellarminus, & alii. Plures alii negant, defendentes validam eſſe Ordinationem Epiſcopi ab uno Epiſcopo factam, quamvis illicitam. Quoniam, inquiunt, modus disiunctivus, quo utuntur veteres canones, *a duobus aut tribus Epiſcopis*, maiorem præfert dignitatem, non neceſſitatem. Ex communi tamen & univerſali traditione ſemper Epiſcopi ordinati fuere a tribus vel duobus Epiſcopis: & plures canones irritam declarant Ordinationem aliter factam. Et hoc pro praxi ſatis eſt.

V. Quæſt. IV. *A quo Epiſcopo ordinari Clerici debent?* Reſp. A proprio: omnes enim Epiſcopi valide ordinare valent, ſed licite ſolus proprius; ut Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* VIII. ſtatuit. *Unuſquiſque a proprio Epiſcopo ordinetur... Si ſecus fiat, Ordinans a collatione Ordinum per annum, & Ordinatus a ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

VI. Quæſt. V. *Quis eſt cenſendus Epiſcopus proprius?* Reſp. Epiſcopus proprius eſt vel originis, vel beneficii, vel domicilii, ut Bonifacius VIII. declaravit cap. *Cum nullus*, inquiens: *Superior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus de cuius diœceſi is eſt qui ad Ordines promoveri deſiderat, oriundus; ſeu in cuius diœceſi beneficium obtinet; ſeu habeat domicilium in eadem.* Epiſcopus originis eſt in cuius diœceſi quis baptizatus eſt. Epiſcopus beneficii ille dicitur in cuius diœceſi aliquis beneficium poſſidet, ſive pingue ſit, ſive tenue, ſive reſidentiam habeat, ſive non. Sat tamen non eſt ut ſit nominatus & inſtitutus; ſed poſſideat illud oportet. Cavenda vero fraus eſt.

Si

Digitized by Google

Si enim Epiſcopus extrahat aliquem ex aliena diœceſi, eique beneficium conferat animo ſibi eumdem addicendi; vel ipſe Clericus, ut proprii Epiſcopi examen declinet, beneficium in aliena diœceſi procuret, tam Ordinans, quam Ordinatus incurrunt pœnas a iure latas. Plura hac de re emanarunt decreta & Congregationis Concilii Tridentini, & ſummorum Pontificum. Celebre eſt decretum Innocentii XII. datum Romæ an. 1694. cuius initium eſt, *Speculatores Domus Iſrael* &c. quod hic tranſcribere omitto brevitatis gratia.

VII. Epiſcopus domicilii is eſt in cuius diœceſi quis ſedem fixit animo ibidem commorandi in perpetuum. Diſtinguunt Auctores domicilium ad matrimonium alicubi contrahendum, & alia ſacramenta recipienda, a domicilio ad Ordines ſuſcipiendos. Ad matrimonium contrahendum ſat eſt ut quis per annum bona fide negotiorum cauſſa commoretur in aliqua parochia, ut contrahere ibidem coram illo Parocho matrimonium poſſit, licet poſtea ſit diſceſſurus. Ad clericalem vero Tonſuram, ſacroſque Ordines ſuſcipiendos ne decennium quidem ſufficit, niſi animus adſit perpetuo commorandi, ut ex citato Innocentii XII. decreto colligitur. Ratio eſt, quia quiſque addicitur per Ordinationem Eccleſiæ illius loci in quo ordinatur. Canones autem ſevere vetant ne Clericus abſque Epiſcopi conſenſu a quo inauguratus eſt, in alteram tranſeat diœceſim.

VIII. Quæſt. VI. *Epiſcopus ordinare ne poteſt familiarem ſuum ſibi non ſubditum?* Reſp. Poteſt, dummodo per triennium apud eumdem commoratus ſit, eique beneficium conferat, ut Tridentinum declaravit *ſeſſ.* XXIII. *cap.* IX. inquiens: *Epiſcopus familiarem unum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium, quacumque fraude ceſſante, ſtatim reipſa illi conferat.* Fraus contingeret, ſi Epiſcopus intentione eximendi Ordinatum a diſciplina propri Epiſcopi ipſi beneficium, conferret: quo in caſu ambo in pœnas a canonibus latas inciderent.

IX. Quæſt. VII. *Poteſt ne Epiſcopus in aliena diœceſi ſuum ſubditum ordinare?* Reſp. Negant omnes, quia Ordinatio eſt officium pontificale. Sed Concilium Tridentinum *ſeſſ.* VI. *cap.* V. *de refor.* expreſſe prohibet Pontificalia exerceri in aliena diœceſi abſque Ordinarii loci manifeſta licentia. Ergo &c.

X. Quæſt. VIII. *Quis eſt proprius Epiſcopus Regularium, a quo debent Ordines ſuſcipere?* Reſp. Is eſt in cuius diœceſi commorantur, ut plura Concilia ſtatuerunt. Privilegium S. Pii V. revocavit Gregorius XV. Videndum circa hoc, decretum ultimum BENEDICTI XIV. an. 1746. cuius initium eſt, *Impoſiti nobis licet* &c. Hoc decretum dabimus in *Tom. I. Apparat.*

XI. Quæſt. IX. *Quis concedere poteſt litteras dimiſſoriales?* Reſp. 1. Epiſcopus proprius. 2. Eius Vicarius generalis, ſi tamen expreſſam facultatem acceperit. 3. Capitulum cathedralis Eccleſiæ, ſede vacante, elapſo anno ab Epiſcopi morte, ut de-

claravit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* VII. *cap.* X. Has litteras dimiſſoriales concedere Epiſcopus non debet niſi iis quos ſuo examine invenerit idoneos; ut declarat Tridentinum *loc. cit. cap.* III. Hæ litteræ non expirant morte concedentis, quia Sedes non moritur, ut habetur cap. *Si gratioſe*.

XII. Quæſt. X. *Proprius Epiſcopus poteſt ne denegare Tonſuram, & Ordines iis quos cognoſcit dignos?* Reſp. Manifeſtum eſt Epiſcopum non poſſe repellere vel laicum a Tonſura, vel Clericum ab Ordinibus, qui dotibus tum corporis, tum animi præditus eſt, ſimulque ſit Eccleſiæ utilis. Abuteretur enim tum poteſtate, ſibi in ædificationem, non in deſtructionem conceſſa. Licet enim Ordinatio gratia ſit; illius tamen dominus non eſt Epiſcopus, ſed diſpenſator, & œconomus, qui non ex affectu, ſed ad nutum Domini, ut prudens & fidelis miniſter, quem regere Eccleſiam ſuam conſtituit, diſpenſare illam debet. Sed raro in retinendo, frequenter & frequentiſſime in diſpenſando hanc gratiam peccari poteſt.

XIII. Quæſt. XI. *Quo tempore adminiſtrari Ordines licite poſſunt?* Reſp. Ordines maiores conferri poſſunt ſabbatis quatuor temporum, ſabbato ante Dominicam Paſſionis, & ſabbato ſancto. Conſecratio Epiſcopi quolibet die dominico. Ordines minores privatim quolibet feſto, publice *fer.* VI. ante Sabbatum quo conferri poſſunt Ordines maiores, aut eodem ſabbato. Prima Tonſura quolibet die. Hæc ſunt tempora conſueta. Ex privilegio aliis quoque diebus conferri ſacri Ordines poſſunt.

XIV. Quæſt. XII. *Quænam interſtitia ſervari in horum Ordinum adminiſtratione debent?* Reſp. Ex Tridentino *ſeſſ.* XXIII. *cap.* X. prohibetur Ordinatio in Subdiaconatum, antequam elapſus ſit annus a ſuſcepto ultimo minore Ordine; vel in Diaconatum, priuſquam elapſus annus ſit a ſuſcepto Subdiaconatu; vel in Sacerdotium, antequam elapſus annus ſit a ſuſcepto Diaconatus Ordine. Hoc tempore ſe ſe in ſuſcepto Ordine exercere Clerici debent, atque Ordinis & ſuſcepti & ſuſcipiendi dignitatem meditari. In Ordinibus minoribus conferendis nulla ſunt interſtitia, ſed eodem die adminiſtrari cum prima Tonſura poſſunt. Caveat tamen Epiſcopus ne nimis liberalis diſpenſator ſit. Sed de hoc infra.

XV. Quæſt. XIII. *Quis in interſtitiis diſpenſare valet?* Reſp. Epiſcopus ex Concilio Tridentino *loc. cit. cap.* XI. diſpenſare cum ſuis ſubditis poteſt ex iuſta & rationabili cauſſa. Quænam hæc rationabilis cauſſa? Ad diſpenſandum ſuper interſtitiis pro ſuſcipiendo Subdiaconatu, vel Diaconatu Tridentinum requirit vel neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ. Verum in præſenti, cum Eccleſia pluribus Clericis abundet, raro hæc utilitas adeſt. Prudentiæ tamen Epiſcopi iudicium huius vel neceſſitatis, vel utilitatis remittitur. Ad diſpenſandum vero pro Presbyteratu Tridentinum requirit & neceſſitatem, & utilitatem ſimul. Sed hæc omnia a prudentia Epiſcopi pendent. Capitulum Eccleſiæ cathedralis, ſede vacante, poſſe ſuper interſtitiis diſpenſare, contendunt plures.

C A-

Digitized by Google

CAPUT V.

De ſubiecto Ordinum.

I. QUæſt. I. *Quinam apti ſint ad Ordines ſuſcipiendos?* Reſp. Convenit penes omnes, ſolum ſexum maſculinum, excluſis feminis, eſſe Ordinis capacem. Infantes, amentes, non baptizati ordinari nequeunt.

II. Quæſt. II. *Quænam ætas requiritur ad ſuſcipiendos Ordines?* Reſp. Pro minoribus Ordinibus nulla ætas deſignatur a Tridentino; ſed ſolum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* XI. *de reform.* ſtatuitur. *Minores Ordines iis qui ſaltem Latinam linguam intelligant . . . conferantur.* De maioribus vero *cap.* XII. hæc præſcribuntur. *Nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatum ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratum ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur . . . Regulares quoque nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque quoad hoc excluſis.* Ex conſuetudine prævalente ſat eſt ut anni præſcripti ſint incepti.

III. Quæſt. III. *Qui ante præſcriptum tempus ordinati ſunt, poſſunt ne functiones Ordinum exercere?* Reſp. Ex Bulla Pii II. ſi mala fide fuerint ordinati, neque ſuperveniente ætate exercere ſuſceptos Ordines valent. Et ſi miniſterium Ordinum obierint, irregularitatem continuo incurrunt. Qui vero bona fide ordinantur, exiſtimantes ſe ætatem legitimam habere, abſque peccato Ordinem ſuſcipiunt, atque adeo ſuſpenſionem non incurrunt, ut communiter Auctores docent.

IV. Quæſt. IV. *Poteſt ne ſuſcipi ſuperior Ordo, prætermiſſo inferiore?* Reſp. Negant omnes, licite hoc fieri poſſe: valida tamen eſſet ordinatio, excepto Epiſcopatu. Qui per ſaltum ordinatus eſſet, ipſo facto ſuſpenſus maneret ab executione ſuperioris Ordinis per ſaltum ſuſcepti, ſecus ab executione ordinis inferioris rite ſibi collati. Si miniſtret in Ordine per ſaltum ſuſcepto, fit irregularis; a qua irregularitate non poteſt niſi a ſummo Pontifice diſpenſari. Epiſcopus ex legitima cauſſa poteſt ſic ordinatum per ſaltum abſolvere a ſuſpenſione, & Ordinem prætermiſſum conſerre, dummodo tamen in Ordine per ſaltum ſuſcepto non miniſtraverit: quia tunc eſſet irregularis, a ſolo Pontifice ſummo abſolvendus. Concilium Tridentinum tamen *ſeſſ.* XXIV. *cap.* VI. *de reform.* concedit ut Epiſcopi abſolvere ab irregularitate occulta valeant. Quod ordinatio in Epiſcopatum, prætermiſſo Presbyteratu, ſit invalida, patet ex iis quæ dicta ſunt. Quoniam Epiſcopatus præciſe ſumptus non includit poteſtatem conficiendi Euchariſtiam: immo iuxta ſententiam S. Thomæ, mihi probabiliorem, Epiſcopatus non eſt ſacramentum diſtinctum a Presbyteratu. Quare, ut quis conſecrari Epiſcopus poſſit, prius debet eſſe Presbyter.

Digitized by Google

V. Quæſt. V. *Qui non confirmatus Ordines ſuſcipit, peccat ne mortaliter?* Reſp. Synodus Tridentina *ſeſſ.* XXIII. *cap.* IV. *de reform.* hæc ſtatuit. *Prima Tonſura non initientur qui ſacramentum confirmationis non ſuſceperint*. Quapropter peccare mortaliter illum qui ſcienter, prætermiſſo hoc ſacramento, ſuſciperet Tonſuram, & Ordines, docent Toletus, Nugnus, Caſtropalaus, Averſa, Bonacina, quos citat P. Claudius La-Croix *num.* 2223. ubi refert etiam Buſembaum, & 12. alios præter citatos ab eodem Buſembaum, qui docent eſſe tantum peccatum veniale. Et hæc ſententia, inquit P. La-Croix, eſt probabilior. Eccur? Quia *ubi agitur de mortali contrahendo, non eſt aſſerenda obligatio, niſi certius conſtet*. Hoc eſt axioma probabiliſticum, plurium malorum fons. Quando agitur de mortali contrahendo, debet *certius conſtare*. Et niſi hoc certius conſtet, opinio Buſembaum, & quorumdam aliorum Caſuiſtarum eiuſdem ſubſellii evadit probabilior, quia favorabilior humanæ libertati. Lectoribus meis recordor ſaluberrimam S. Thomæ regulam. *Omnis quæſtio in qua de peccato mortali agitur, periculoſe determinatur, niſi veritas expreſſe habeatur*: quodlib. IX. Periculoſe determinatur tam adfirmando, quam negando eſſe mortale. Quid ergo agendum? *Declina a malo, & fac bonum*. Suſceptio Tonſuræ, & aliorum Ordinum prætermiſſo confirmationis ſacramento, malum eſt iuxta omnes. Ergo abſtinendum. Graviores Theologi, & etiam benigniores, docent malum iſtud eſſe mortale. Graviſſima ſacramentorum materia crimen iſtud formidandum repræſentat. Bilances caſuiſticæ ponderandi gradus malitiæ nobis deſunt; ſed habemus regulam hanc nobis certiſſimam: *In dubiis tutior pars eſt eligenda*, pulſis *Reflexiſtarum* chimæricis commentis.

VI. Quæſt. VI. *Quid ſit titulus clericalis, & quotuplex?* Reſp. Titulus generatim accipitur pro iure ad quidquam legitime poſſidendum; hic vero ſumitur pro Beneficii poſſeſſione. Clericalis titulus triplex, eccleſiaſticus, patrimonialis, monaſticus.

VII. Titulus clericalis eccleſiaſticus eſt ius fruendi Eccleſiæ bonis. Ius iſtud nunc acquiritur per Beneficium pacifice poſſeſſum, aut per penſionem clericalem. Primis Eccleſiæ ſæculis Clerici non ordinabantur, niſi uni Eccleſiæ addicti; ipſaque ordinatio titulus erat quo ius Clerico ordinato tribuebatur accipiendi alimenta ex bonis Eccleſiæ.

VIII. Titulus patrimonialis eſt ius percipiendi fructus ex aliis quam Eccleſiæ bonis, quæ vel gratuita donatione, aut hereditaria ſucceſſione Ordinato obveniunt.

IX. Solo titulo eccleſiaſtico, excluſo patrimoniali, uſque ad ſæculum X. ordinati fuerunt Clerici uni determinatæ Eccleſiæ addicti, & mancipati. Et hoc titulo ab Eccleſia alimenta accipiebant. Quapropter ad aliam tranſire Eccleſiam illis

Digitized by Google

illis permiſſum non erat. Plura ſunt Concilia quæ hunc tranſitum vetant. Concilium Arelatenſe I. an. 314. can. XXI. *Presbyteri, & Diaconi, ſi relictis locis ſuis, in quibus ordinati ſunt, ad alium ſe locum transferre voluerint, deponantur.*

X. S. Leo, qui per Legatos præfuit Concilio Chalcedonenſi, *epiſt.* LXXXVI. hæc ſcribit. *Illam quoque partem eccleſiaſticæ diſciplinæ, qua olim a ſanctis Patribus, & a nobis ſæpe decretum eſt ut nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus Ordine, nec in ſubſequenti Ordine Clericorum ab Eccleſia ad Eccleſiam cuique tranſire ſit liberum, ut integrum revoces, admonemus. Et unuſquiſque non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum depravatus, ibi, ubi ordinatus eſt, perſeveret; ita ut ſi quis ſua quærens, non quæ Ieſu Chriſti, ad plebem, & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.*

XI. Sæculo XII. viciſſitudinem paſſa Eccleſiæ diſciplina eſt. Nam Alexander III. in Concilio Lateranenſi III. cap. V. ſtatuit ut Epiſcopus qui ſine titulo eccleſiaſtico in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, alimenta eidem ſubminiſtret, *niſi forte talis qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hereditate ſubſidium vitæ poſſit habere.* Hæc verba Alexandri III. ſæculo XIII. ſub Gregorio IX. inſerta fuere corpori iuris canonici. Et hic mos obtinuit uſque ad Concilium Tridentinum, in quo, ut narrat Cardinalis Pallavicinus *Lib. VII. cap.* IX. acerrime diſputatum eſt adverſus titulum patrimonialem. Plures ſiquidem contendebant, nullum graſſantibus malis, quibus laborabat Clerus, afferri remedium poſſe, niſi, de medio ſublatis vagis ordinationibus, inſtauraretur priſca Eccleſiæ diſciplina. Clamabant, Sacerdotes vinculo proventus, & tituli eccleſiaſtici ſolutos, ſimiles equis eſſe freno deſtitutis. Bonis quippe paternis contenti, contempta Eccleſia, obedientiam ſolemni ritu promiſſam violant, otio diffluunt, ludis, venationibus, & ceteris mundi oblectamentis, non ſecus ac laici, indulgent. Ambitionis æſtu ſuccenſi dignitates Eccleſiæ anhelant, & ſcandala ſæculo ingerunt. Opponebant alii, proventus, & reditus Eccleſiæ minime ſufficere ad alendos Eccleſiæ miniſtros, ac propterea tolerandos patrimoniales titulos.

XII. Sacra Synodus, divino lumine perfuſa, ut utriuſque generis malis occurreret, regulam condidit ſplendidiſſimam ſaluberrimamque: quæ ſi ſervaretur, mirum in modum floreret eccleſiaſtica diſciplina. Primum ſtatuit ut Epiſcopus neminem etiam titulo patrimonii ordinet, niſi quem Eccleſiæ utilem, vel neceſſarium iudicaverit. *Patrimonium vero* (inquit) *vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi quos Epiſcopus iudicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud vel penſionem vere ab eis obtineri, taliaque eſſe quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint.* Ut vero Tridentini Patres occurrerent malis quæ exaggerata fuere adverſus

Digitized by Google

Clericos nulli Eccleſiæ addictos, vetuit Synodus *ſeſſ.* xxiii. *cap.* xvi. *de reform.* ne quis deinceps ordinetur quin ſit alicui Eccleſiæ addictus. *Cum*, inquit, *nullus debeat ordinari qui iudicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, ſancta Synodus, veſtigiis ſexti canonis Concilii Chalcedonenſis inhærendo ſtatuit ut nullus in poſterum ordinetur qui illi Eccleſiæ, aut pio loco pro cuius neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quod ſi locum, inconſulto Epiſcopo, deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicatur.* En diſciplinam eccleſiaſticam ad ſuum priſcum reſtitutam ſplendorem. Hæc ſerventur, & reformatio Cleri ſponte ſua conſurgit. Variæ ſunt pœnæ in diverſis diœceſibus contra illos qui fictitio titulo aut patrimonii, aut Beneficii ordinantur, quas non vacat recenſere.

XIII. Tertius titulus eſt monaſticus, vi cuius ordinantur Regulares ſuis Monaſteriis addicti, qui titulus paupertatis vocatur. Hi enim de bonis Eccleſiæ, ſeu domus in qua profeſſi ſunt, ſuſtentantur.

CAPUT VI.

De effectibus ſacramenti Ordinis.

I. Quæſt. I. *Quot ſunt effectus ſacramenti Ordinis?* Reſp. Tres communiter aſſignantur effectus: 1. gratia ſanctificans, 2. gratia ſacramentalis, 3. character. Quod ſacramentum Ordinis gratiam ſanctificantem producat, evincit S. Thomas in *Supplem. quæſt.* xxxv. *art.* 1. hac ratione. *Dicendum, quod Dei perfecta ſunt opera, ut dicitur Deuter.* xxxii. *Et ideo cuicumque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea per quæ executio illius potentiæ poſſit congrue fieri. Et hoc etiam in naturalibus patet: quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ poſſunt exire in actus ſuos, niſi ſit defectus ex parte materiæ. Sicut autem gratia gratum faciens eſt neceſſaria ad hoc quod homo digne ſacramenta recipiat; ita etiam ad hoc quod homo digne ſacramenta diſpenſet. Et ideo ſicut in baptiſmo, per quem ſit homo ſuſceptivus aliorum ſacramentorum, datur gratia gratum faciens; ita in ſacramento Ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum ſacramentorum diſpenſationem.*

II. Non modo per ſacramentum Ordinis gratia ſanctificans, verum etiam excellens gratia producitur, ſubdit S. Thomas ibidem *ad* 3. inquiens: *Ad idoneam executionem Ordinum non ſufficit bonitas qualiſcumque, ſed requiritur bonitas excellens; ut ſicut illi qui Ordinem ſuſcipiunt, ſuper plebem conſtituuntur gradu ordinis, ita & ſuperiores ſint merito ſanctitatis. Et ideo præexigitur gratia, quæ ſufficiat ad hoc quod digne connumerentur in plebe Chriſti; ſed confertur in ipſa ſuſceptione Ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.*

III.

III. Gratia itaque ſacramenti Ordinis non modo bonum hominem efficit, ſed bonum ſanctiorem reddit. S. Gregorius in *cap.* x. *Lib. I. Reg.* (ſi tamen ille huius operis eſt Auctor) ait: *Saul in Principem unxit Samuel, Deus autem ei cor aliud immutavit: quia ſacrorum Ordinum ſacramenta ab Eccleſiæ doctoribus foris accipimus; ſed ſacramentorum virtute ab omnipotenti Deo interius roboramur. Virtus vero ſacramenti gratia eſt Spiritus ſeptiformis: quam certe gratiam qui accipiunt, quaſi alio accepto corde immutantur: quia quos gratia ſua ſanctus Spiritus roborat, eſſe eos facit protinus quod non erant.* Quamvis igitur gratia ſanctificans ſit omnium ſacramentorum communis effectus, tamen ſacramenti Ordinis effectus eſt gratiæ excellentioris plenitudo.

IV. Quæſt. II. *Omnes ne qui Ordinis ſacramento inſigniuntur, ſuſcipiunt gratiæ plenitudinem?* Reſp. Confertur iuxta ſuſcipientium diſpoſitionem iis qui vocati a Domino ſunt ad tantum munus. Sacramenta enim novæ legis, tametſi natura ſua gratiam producant, pro diſpoſitione tamen ſuſcipientium plus vel minus gratiæ conferunt. Initiandorum quiſque conſcientiam ſuam exploret, ut colligat quam gratiæ plenitudinem ſperare a Deo valeat: videat, ſi revera vocatus, dotibuſque neceſſariis præditus ſit.

V. Quæſt. III. *Quid ſit gratia ſacramentalis, quæ dicitur ſecundus ſacræ Ordinationis effectus?* Reſp. *Eſt ius fundatum in gratia ſanctificante, a ſacramento Ordinis producta, ad accipienda auxilia actualia ſupernaturalia, quæ mentem illuſtrant, & cor accendunt, ut initiati digne & ſancte exercere proprium miniſterium valeant.* Huius gratiæ ſacramentalis vi inflammatur initiati animus ad Scripturarum intelligentiam, ad ſpiritum Eccleſiæ aſſequendum, ut ea adimpleat quæ deſunt Chriſti paſſioni. Gratiæ huius plenitudo animum erigit ad peccatorum converſionem procurandam, mentem illuminat ad exponendam populis legem ſanctam. Gratia hæc in initiati labiis diffunditur, ut indurata hominum corda emolliat, ut obtenebratas illuminet mentes, ut populum ædificet, ſuiſque virtutum exemplis ad virtutum ſemitam calcandam incitet.

VI. Finis propter quem inſtitutum hoc ſacramentum eſt, evincit, eiuſmodi dona eſſe illius effectus. Omnia quippe ſacramenta novæ legis gratiam conferunt fini ad quem ſunt inſtituta, comparando quammaxime conſentaneam. Diximus, unctionem extremam auxilia impertiri ad mortis dolores ſuſtinendos, ad hoſtium inſultus repellendos, tentationeſque ſuperandas. Sacramentum matrimonii vim præbet ad libidinem comprimendam, ad liberos ſancte educandos; quia in hunc finem inſtitutum eſt. Ergo cum ſacris Ordinibus inſigniti duces electi ſint, ut populum chriſtianum dirigant in via Domini, ut eum legem ſanctam doceant, eumque adverſus tenebrarum harum poteſtates illuminent, atque contra hoſtes arment, animentque, gratiam confert opportunam qua obire tam excelſa miniſteria queant.

VII.

Digitized by Google

VII. Quæſt. IV. *Quid ſit character, qui eſt tertius huius ſacramenti effectus?* Reſp. Eſt ſignum Chriſti in anima indelebiliter impreſſum, quo ſacris Ordinibus initiati ſecernuntur a ceteris non ordinatis, & efficiuntur idonei ad functiones eccleſiaſticas..

VIII. Plures alii effectus ſolent recenſeri, ſed non ſunt dicendi ſacramentales; ut ſunt obligatio ſervandæ caſtitatis vi voti annexi, recitandi horas canonicas, privilegium canonis & fori, & alia, quæ non ſunt, ut dixi, ſacramenti effectus, ſed obligationes, & privilegia, quæ ſtatum clericalem conſequuntur. Verum de obligationibus Clericorum mox dicam.

CAPUT VII.

De vocatione initiandorum, & de ſignis quibus dignoſci valeat.

I. QUAE dicturus hoc in capite ſum, attentiorem poſtulant lectorem, quod propius illius æternam ſalutem ſpectent. Splendidiſſima eſt ſacerdotalis dignitas; ſed S. Bernardus *epiſ.* XVII. ad Ardutionem inquit: *Si altiorem quam meliorem eſſe delectat, non præmium, ſed præcipitium expectamus*. Quoniam vero plura in titulo propoſui diſcutienda & ſcitu utilia, & utilitate graviſſima; ideo in varios illa tribuam paragraphos. Caſuiſtæ, qui præ ceteris ſunt in Confeſſariorum manibus, ut La-Croix, Viva, Tamburinus, Bonacina vix verba faciunt de hoc argumento, quod unum graviſſimum eſt inter omnia quæ de ſacramento Ordinis tractantur. Illud vero pro dignitate tractant Bonus Merbeſius, Antonius Godeau, Ludovicus Habert, & plures alii graviores Theologi, qui morum Theologiam non conflant ex contrariis opinationibus caſuiſticis, quique toti non ſunt in diſputando, vitilitigando, utrum hoc ſit mortale, an veniale; ſed in id potiſſimum incumbunt, ut a vitiis homines revocent, & ad chriſtianas virtutes in flamment, doceantque recte vivere, non ſophiſtice diſputare. Ad rem igitur.

§. I.

Notio vocationis ad ſtatum clericalem.

I. DUplici modo vocationem ad ſtatum aliquem Theologi conſiderant: 1. in decretis divinis, 2. in effectibus & executione, ut ſapienter de more S. Thomas *I. Part. quæſt.* XXII. *art.* 1. *ad* 2. his verbis. *Dicendum, quod ad curam duo pertinent; ſcilicet ratio ordinis, quæ dicitur providentia, & diſpoſitio; & executio ordinis, quæ dicitur gubernatio: quorum primum eſt æternum, ſecundum temporale*. Divina providentia dupliciter ſpectatur. 1. in mente divina, quatenus Deus

Digitized by Google

Deus ab æterno rebus ſingulis in tempore producendis fines præſtituit, rationeſque ordinat & media quibus unaquæque ſuum aſſequi finem valeat. 2. in tempore, in quo Deus ſecundum conſilium voluntatis ſuæ ab æterno conceptum operatur. Samuel miſſus eſt ad domum Iſai, ut ex eius filiis unum ungeret. Reiecit natu maiorem, & ceteros, unxitque Davidem, quem Deus ab æterno elegerat. Similiter evenit in vocatione miniſtrorum Eccleſiæ, quos elegit Deus in Chriſto ante mundi conſtitutionem, ut ſint ſancti & immaculati per gratiam ab æterno illis præparatam, & ſuo tempore conferendam, qua ſacra obire miniſteria valeant.

II. Vocatio autem, de qua nunc loquimur, deſcribi poteſt, quod ſit *actus providentiæ ſupernaturalis, quo Deus hos præ illis eligit, præparatque dotibus conſentaneis ad ſacra officia obeunda*. Dicitur actus providentiæ ſupernaturalis, quia iuxta noſtrum concipiendi modum duplex diſtinguitur providentia: alia naturalis, quæ omnia etiam viliſſima & minima ordinis huius naturalis dirigit in proprium finem; altera ſupernaturalis, qua Deus homines ratione præditos erigit dirigitque, ſicut ſagittam ad ſcopum, inquit Angelicus, in finem ſupernaturalem, quem comparare propriis viribus non valent. Status autem ſacerdotalis ſupernaturalis eſt, cui nemo propria induſtria & labore idoneus eſt: idcirco neceſſaria eſt ſupernaturalis providentia, quæ dirigat, quæque congrua & efficacia auxilia præbeat, tanto fini indipiſcendo opportuna. Hæc vocatio, qua Deus alios præ aliis eligit ad hunc ſtatum clericalem, diſtinguitur a vocatione ad vitam æternam: quoniam ad hanc omnes, ad ſtatum ſacerdotalem paucos ex hominibus Deus vocat. *Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?* inquit Paulus *I. Cor.* XII.

III. Tandem Deus vocatos ad hunc ſtatum præparat dotibus congruis ad ſacra miniſteria digne ſancteque exercenda, ut S. Thomas *I. Part. quæſt.* XXII. *art.* 3. docet, inquiens: *Deus immediate omnibus providet, qui in ſuo intellectu habet rationem omnium etiam minimorum: & quaſcumque cauſas aliquibus effectis præfecit, dedit eis virtutem ad illos effectus producendos. Unde oportet quod ordinem illorum effectuum in ſua ratione præhabuerit*. Quos itaque ab æterno Deus elegit ad ſtatum clericalem, eoſdem in tempore dotibus ornat tam auguſto muneri congruis.

IV. Effectus iſtius vocationis alii naturalis, alii ſupernaturalis ordinis ſunt: alii ipſum vocatum, alii illos quibus præeſſe vocatus debet, ſpectant. Et principio corpus cuiuſque in ipſo materno utero ita format, ut ad deſtinatum officium aptum ſit. Corporis deformitas, animi hebetudo, & ſæva indoles impedimenta ſunt, & ſigna, hunc vel illum non eſſe ad ſtatum clericalem vocatum. Dona ſupernaturalia ſunt auxilia & dona perpetuæ continentiæ, ceteræque gratiæ, ſine

Digitized by Google

ne quibus pondus ſublimis dignitatis ſuſtineri haud poſſet. Si Sacerdos deſtinetur populo regendo, tamquam ad hoc munus vocatus, tum dona ſupernaturalia docibiles reddunt ſubditos, ut Paſtorum voces audiant; quemadmodum Chriſtus Dominus teſtatur *Ioan.* x. inquiens: *Oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius; alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.* Animadvertendum tamen, illis dumtaxat ſubditis hanc docilitatis gratiam reipſa concedi qui oves Chriſti ſunt, ſecus hœdis. Ipſi Prophetæ, Apoſtoli, immo ipſe Chriſtus inobedientes & rebelles experti ſunt: quia hœdi erant ovibus permixti. Quare Chriſtus *Ioan.* x. ait: *Oves meæ vocem meam audiunt.* Deinde ibidem ſubdit: *Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis.* Rurſus cap. VIII. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.*

§. II.

De neceſſitate divinæ vocationis ad ſacros Ordines ſuſcipiendos.

I. Neceſſitas huius divinæ vocationis ex Scripturis ſanctis manifeſte eruitur. In veteri teſtamento ex duodecim tribubus Leviticam Deus elegit, unde miniſtros aſſumeret ad ſui tabernaculi cultum. Inſuper peculiari electione deſtinavit perſonam Aaronis, quam conſtituit *ſuper cultum Sacerdotii*, adiecta comminatione, *quod externus qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur*: Num. III.

II. In nova lege Chriſtus Dominus, præordinatus Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, ut *Pſal.* CIX. habetur, non a ſemetipſo, ſed miſſus a Patre eſt, *ut nobis eſſet Pontifex* (inquit Paulus Hebr. IX.) *ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cælis factus.* Quamobrem S. Ioannes *cap.* VII. inquit: *Clamabat in templo docens: A me ipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me.* Porro ille miſſus a Patre vocavit ad idem Sacerdotium Apoſtolos. *Vocavit ad ſe quos voluit ipſe*, inquit Marcus *cap.* III. & S. Lucas *cap.* x. ſubdit: *Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit.* Et Apoſtoli, cum ſubſtituere deberent qui locum Iudæ impleret, implorarunt a Deo ſibi vocationis & electionis ſigna manifeſtari: *Oſtende quem elegeris ex his duobus*: Act. I. Illos vero qui uſurpare hunc Ordinem audent, quin ſint vocati, fures & latrones declarat Chriſtus, *cap.* x. *Ioann.* dicens: *Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.* Rapiunt ergo furanturque Sacerdotium quotquot non a Deo vocati, ſed humanis rationibus ad illud aſcendunt, non per oſtium, ſed aliunde. Quodnam oſtium iſtud? Reſpondet Chriſtus ipſe *loc. cit.* inquiens: *Amen, amen dico vobis, quia ego ſum oſtium .... Per me ſi quis introierit, ſalvabitur.* Qui ergo Chriſto non vocante hunc Ordinem excel-

celſum, ſanctumque ingrediuntur, tamquam fures & latrones punientur . Rurſus Chriſtus *Ioan. cap.* xv. Apoſtolos alloquens ait : *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos . . . . ut fructum afferatis, & fructus veſter maneat* . Rurſus Luc. cap. x. *Rogate dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam* . Tandem S. Paulus Hebr. *cap.* v. inquit : *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem , ſed qui vocatur a Deo , tamquam Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit , ut Pontifex fieret ; ſed qui locutus eſt ad eum : Filius meus es tu* .

III. Ex his teſtimoniis tremenda proficiſcuntur conſectaria. Non ſat eſt ſcientia, & ſanctitate refulgere, ut quiſpiam Sacerdos, aut ovium Paſtor evadat . Moyſes Rector populi manſuetudine, ſcientia , & prudentia clariſſimus fuit ; tamen ad ſummum Pontificatum non fuit evectus. Ioſeph Barſabas vir erat iuſtus, & timens Deum; & ob præclara merita Apoſtolatu dignus erat : nec propterea Deus illum elegit. Quæ ergo tremenda mala illis imminent qui & ſcientia, & morum integritate deſtituti, immo & ignorantiæ tenebris circumfuſi, & flagitiorum ſordibus polluti, hanc præſtantiſſimam dignitatem uſurpare ſibi non reformidant?

IV. Quæ hactenus dicta ſunt ex Scripturis divinis , confirmari Sacerdotum, & Epiſcoporum qui morum ſanctitate floruerunt, exemplis poſſunt. Quo enim erant ſanctiores , eo magis ordinationi ſuæ in animarum Paſtores aut reſiſtebant, aut non niſi expreſſe vocati annuebant. Non narrabo S. Monachum Ammonium digitos, S. Marcum Evangeliſtam pollicem ſibi amputaſſe, alios fugam ad deſerta & ſpeluncas arripuiſſe, alios mortem a Deo impetraſſe, ne Epiſcopi fierent . Quid non egit S. Ambroſius, ut Epiſcopatum declinaret? De S. Cornelio Papa hæc ſcribit *epiſ.* lii. S. Cyprianus. *Epiſcopatum ipſum nec poſtulavit, nec voluit; ſed quietus, & modeſtus, & quales eſſe conſueverunt qui ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conſcientiæ, & pro humilitate ingenitæ ſibi , & cuſtoditæ verecundiæ, non, ut quidam, vim fecit ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt ut Epiſcopatum coactus acciperet*. S. Auguſtinus *epiſt. ad Valerium* Epiſcopum , qui Presbyterum invitum Auguſtinum ipſum ordinare voluit, hæc ſcribit inter alia plurima. *Ante omnia peto ut cogitet religioſa prudentia tua, nibil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſi perfunctorie, atque adulatorie res agatur; ſed nihil apud Deum & triſtius, & miſerius, & damnabilius. Item nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore, difficilius, laborioſius Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio; ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur quo noſter Imperator iubet. Quis autem ſit modus, nec a pueritia mea, nec ab adoleſcentia mea didici : & eo tempore quo diſcere cœperam, vis mihi facta eſt merito peccatorum meorum. Nam quid aliud exiſtimem neſcio, ut ſecundus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram . Sed arbitror Dominum meum propterea me*

ſic

ſic emendare voluiſſe, quod multorum peccata nautarum, antequam expertus eſſem quid illic agitur, quaſi & melior reprehendere audebam. Meditare Auguſtinum inquientem: *Vis mihi facta eſt merito peccatorum meorum.*

V. S. Bernardus de vita & moribus Clericorum, ſeu Auctor huius tractatus *cap.* v. ait: *Videte vocationem veſtram, ait vocatus Apoſtolus. Conſideremus & nos, an vocati venerimus . . . . Quid iſtud temeritatis, immo quid inſaniæ eſt? Ubi timor Dei, ubi mortis memoria, ubi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa iudicii? Sponſa nec cubiculum, nec cellam ingredi, niſi Rege introducente præſumit. Tu irreverenter irruis, nec vocatus, nec introductus?* Trahe me poſt te, ait illa: in odorem unguentorum tuorum curremus. *Nunc autem trahit ſua quemque voluptas, & odorem turpis lucri ſectantes, quæſtum æſtimant pietatem: quorum certa eſt damnatio.* Rurſus tractatu de converſione ad Clericos *cap.* xix. clamat. *Tollitis, non accipitis claves, de quibus Dominus queritur per Prophetam:* Ipſi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & ego non vocavi eos. *Unde tantus prælationis ardor, unde ambitionis impudentia tanta, unde veſania tantæ præſumptionis humanæ? Audet ne aliquis veſtrum terreni cuiuslibet Reguli, non præcipiente, aut etiam prohibente eo, occupare miniſteria, præripere beneficia, negotia diſpenſare? Nec tu Deum putes, quæ in magna domo ſua a vaſis iræ aptis in interitum ſuſtinet, approbare.*

VI. Vel ipſos ſenſus percellit ratio quam prodit S. Bernardus. Nemo vel unius minimi Reguli audet, eo non iubente, aut repugnante, principatus negotia, & beneficia tractare, diſpenſare, dirigere. An reperitur operarius adeo inſanus, ut patrefamilias non vocante, aut reluctante, illius vineam ingredi, & in eadem ſerere, eradicare, & plantare auſit? An non inſanus haberetur qui boni publici promovendi obtentu, Reipublicæ procurationem uſurpare, officia diſtribuere, & civibus iura decernere non dubitaret? Quanto ergo inſaniores, quanto impudentiores habendi illi ſunt in regno ſpirituali Chriſti Ieſu, qui ſupremam ſibi uſurpare auctoritatem & imperium, Deo ipſo non vocante, audent? Quis complecti oratione valet malorum iliadem, quæ hanc divini ordinis perturbationem conſequuntur? Imaginem aliquam, licet valde imperfectam, nobis adumbrabit ordinis naturalis perturbatio. Unde procellarum & tempeſtatum fluctus, abſorbentes naves, inſulas, & provincias? Unde fulgura & tonitrua? Unde horribiles terræmotus, unde tot infortunia, tot caſus adverſi, tot molimina fruſtrata, tanta humani ſanguinis effuſio, tot bella truculentiſſima, tanta hominum carnificina? Unde? Niſi ex ordinis a Deo præſcripti interturbatione. Quid quod ipſi Ethnici hanc agnovere veritatem? eamque rationum momentis, & vividis ſimilitudinibus exornat Cicero *Lib. I. Offic.* unde plurima huc tranſcribenda forent. Pauca ex *cap.* xxxviii. indicabo. *Id enim*, inquit, *maxime quemque decet quod eſt cuiuſque ſuum maxime.*

Suum

Suum igitur quiſque noſcat ingenium, acremque ſe & vitiorum, & bonorum ſuorum iudicem præbeat, ne ſcenici plus quam nos videantur habere prudentiæ. Illi enim non optimas, ſed ſibi accommodatiſſimas fabulas eligunt. Qui voce freti ſunt, Epigonos, Medeamque; qui geſtu Menalippam, vel Clytemneſtram: ſemper Rutilius, quem ego memini, Antiopam, non ſæpe Aeſopus Aiacem. Ergo hiſtrio hoc videbit in ſcena quod non videbit ſapiens in vita? Quid diceret Tullius, ſi viveret, & chriſtianæ religionis lumine perfuſus, ſpectaret hos & illos ambire altiſſimam æterni Sacerdotii dignitatem, quam vel referre in ſcena multi hiſtriones non auderent?

VII. Vocatio divina eſt veluti fons & radix gratiarum & donorum quæ ſtatui ſuſtinendo vires pares conferunt. Sublata vocatione, deſunt præſidia neceſſaria; & ea poſita, omnia ſuccedunt proſpere, ut S. Thomas in *Supplem. quæſt.* xxxv. *art.* I. docet. *Dei perfecta ſunt opera: & ideo cuicumque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea per quæ executio illius potentiæ poſſit congrue fieri.* Ergo, ſublato vocationis fundamento, univerſum corruit ſacerdotale ædificium. Quamobrem Apoſtolus *II. Cor.* III. inquit: *Sufficientia noſtra ex Deo eſt, qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti.* Et ut multa in pauca contraham, nullum opus gratum Deo eſſe poteſt, tametſi natura ſua præferat bonitatem, niſi ad eius nutum & voluntatem fiat. Qui, Deo non vocante, ſuſcipiunt ſacros Ordines, eorumque miniſteria agunt, licet hæc bona & laudabilia ſint, Deo placere nequeunt. Numquid famuli opera domino grata forent quæ illo repugnante fierent? Præcipit dominus ut famulus vineam excolat, ut mercaturam exerceat, ut domum cuſtodiat. Hic autem depingit, & quidem excellenter, volumina erudititiſſima ſcribit, ædificia conſtruit. Numquid opera iſta, quamtumvis perfecta, domino placerent, & ab eodem mercedem acciperent? *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat:* inquit Paulus *I. ad Tim.* III. in quem locum hæc S. Thomas *lect.* I. ſcribit. *Ex hoc ſumpſerunt aliqui occaſionem ambitionis Epiſcopatus, & prælationis; ſed non recte intelligunt quod hic dicitur. Apoſtolus enim hic voluit oſtendere quid pertineat ad Epiſcopatum .... Epiſcopus ergo dicitur quaſi ſuperintendens. Duo ergo ſunt conſideranda in Epiſcopo, ſcilicet gradus ſuperior, & actio plebi utilis. Aliqui proiiciunt forte oculos ad ea quæ circumſtant eum, ſcilicet quod qui præeſt honoratur, & quod habet poteſtatem. Et qui propter iſta deſiderat Epiſcopatum, neſcit quid ſit Epiſcopus, & quid deſideret qui Epiſcopatum deſiderat.... Sed numquid licet ipſum deſiderare? Auguſtinus dicit, quod non .... Cuius ratio eſt, quod nullus debet appetere aliquid ſupra vires ſuas, non ſibi proportionatum: alias eſſet* STULTUS, *Ille ergo bene Epiſcopatum deſiderare poſſet cuius facultas Epiſcopatui eſſet proportionata. Ad hoc autem nullus eſt idoneus: quia Prælatus ſecundum gradum, & convenientiam debet omnes alios excedere in converſatione, & con-*

contemplatione, ita ut in reſpectu ſui alii ſint grex. Et hanc idoneitatem de ſe præſumere eſt maxima ſuperbiæ. Aut ergo appetit circumſtantias, & tunc neſcii quid appetat, quia non eſt hic Epiſcopatus; vel ipſum opus, & hoc eſt ſuperbiæ. Revera Epiſcopatus bonum, & quidem præſtantiſſimum opus eſt. At qui illud Deo non vocante ſuſcipit, bonum male, immo peſſime ſuſcipit: & duo crimina committit. Alterum eſt omiſſionis: quia cum Deo non vocante Clericus efficitur, negligit alium ſtatum ad quem electus erat, ut in eodem Deo inſerviret, eaque ageret quæ ad optimum chriſtianæ Reipublicæ ordinem conferrent; & omnia omittit, unde perturbatio ordinis inſurgit. Alterum eſt commiſſionis, & quidem continuum, quoad vitam ducit in hac mundi ſcena: quia aliena officia, Deo repugnante, exercet, ſacrificia offert, verbum Dei prædicat, parochiam excolit; at omnia contra Dei voluntatem. Porro Chriſtus *Matth.* xv. teſtatur: *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur*: & Ioan. cap. xv. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.* Rurſus Matth. vii. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos. Diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.* Quis hæc Chriſti IESU oracula ſerio meditans, totis artubus non contremiſcit? Quis non videt, quam formidanda ſit deliberatio eligendi hunc præ alio ſtatum, non implorata Dei miſericordia, & vocationis gratia.

VIII. Quid ergo, inquies, agent tot Sacerdotes, tot Paſtores, qui indiciis valde probabilibus deprehendunt ſe non eſſe ad hæc miniſteria vocatos? Seminabunt ergo iſti in agro alieno, ex quo metere nequeunt? In vanum iſti currunt, cum non ſint a Deo miſſi? Numquid deſerere hunc ſtatum debent, ut alium ſuſcipiant? Abſit. Poſtquam ſtatus ſuſceptus eſt, iuges preces fundendæ Deo ſunt, ut gratiæ dona neceſſaria ad munera illius ſtatus obeunda impetrentur. Arcanum vocationis nos latet, Deoque ſoli patet. Vocatus Saul fuit, vocatus Iudas, & ambo improbati fuere. Aliorum vocationis initia mala fuere; ſed proſecutio bona, & exitus ſanctus. Catholicorum pauci electi, multi reprobi. Nemo tamen deſperare de ſua ſalute, nemo ſe iudicare reprobum debet. Sed omnes ſatagere debent ut certam ſanctamque efficiant vocationem ſuam. Nemo deſerere proprium ſtatum licito poteſt, a quo recedere ſine peccato nequit.

IX. Neque inſiſtas, doctrinam datam plurimos avertere a ſtatu religioſo. Quoniam repono: utinam id verum eſſet, quia plurimi intrant non per oſtium, ſed aliunde, ceu fures, ut inquit Chriſtus, & latrones, qui ordinem divinæ providentiæ pervertunt, Dei maieſtatem & dignitatem lædunt, dum eiuſdem implere regni ſedes, ipſo repugnante, non reformidant. *Satius enim eſt* (inquit Concilium Lateranenſe IV.) *maxime in ordinatione Sacerdotum paucos bonos quam multos ma-*

Digitized by Google

los habere. Et S. Thomas in *IV. diſt.* xxiv. *art.* 3. *quæſtiunc.* 4. *ad* 1. inquit: *Deus ita numquam deſerit Eccleſiam ſuam, quin inveniantur idonei miniſtri ſufficienter ad neceſſitatem plebis .... Et ſi non poſſent tot miniſtri inveniri, quot modo ſunt, melius eſſet habere paucos miniſtros bonos quam multos malos*. Docet ibidem Angelicus, mortaliter eum peccare qui eiuſmodi non vocatos ordinat. Recogitent ergo illi qui, ut repleant Monaſteria, & Conventus, & Collegia, neceſſitatis fuco propagandæ ſobolis, & implendi ſedes, indiſcriminatim omnes accedentes admittunt. Propagatio hæc ſpiritualis & divina eſt. A Deo ergo proficiſcatur, non ab humana induſtria, oportet. Tu qui præes, indignos repelle; & Deus dignos tibi abundanter mittet. Illius, non tui eſt hierarchiæ eccleſiaſticæ miniſtros deligere. Tuum eſt explorare, num revera a Deo miſſi ſint qui ad te veniunt veſtem religioſam ſuſcepturi. At unde dignoſcam, ſint nec ne a Deo miſſi? Mox dicam.

§. III.

De ſignis divinæ vocationis ad ſtatum religioſum, & ſacerdotalem.

I. Difficile admodum eſt internoſcere divinam ad aliquem ſtatum vocationem. Plura tamen ſigna occurrunt tum corporis, tum animi, alia ambigua & dubia, alia valde probabilia & quaſi certa, unde colligere poſſunt quorum intereſt, ſint nec ne candidati ad ſtatum religioſum, ad regimen animarum vocati. Pauca hic delibabo.

II. Illi non ſunt ad ſacros Ordines vocati quos corporis animique defectus ineptos reddunt ad ſacra miniſteria obeunda, præſertim ſi defectus iſti auferri nequeant. Corporis defectus omnibus patent, ut irregularitates, de quibus infra, & alia impedimenta.

III. Defectus animi alii ſunt veluti a natura inſiti, vocanturque naturæ vitia, ut animus ferox, indoles ſæva & ferina, vel mollis, fluxa, & ad omnem ventum inſtabilis, ingenium retuſum, plumbeum, ſtupidumque, ſcientiis neceſſariis acquirendis omnino ineptum. Alii ſunt morales, & voluntarii, ut iracundia, ſuperbia, & cetera vitia, ad quæ alii præ aliis vel ex prava indole, aut vitioſa aſſuefactione propenſiores ſunt. Qui naturæ vitiis laborant, ad ſacros Ordines, ad munia ſacra non ſunt vocati. An Sacerdos ferocis indolis alliciet gregem, & non potius in fugam aget? An Paſtores plumbei, retuſique ingenii effundent in populos divina eloquia, ſi illi ipſi eadem ignorant? Si mollis, tenerioris, atque fluxæ indolis ſint, carent evangelica fortitudine, & conſtantia pectoris ſacerdotalis; qua repellere lupos audaces, deprimere ſuperbos, & in ordinem redigere diſſolutos, atque murum pro domo Dei ſe opponere valeant. Hinc collige, quam ſint alte de-

decepti illi qui ſimiles Sacerdotes ad animarum regimen evehunt. Feroces, agreſtes, & feri communiter merito repelluntur ab omnibus. Contra ad omnem auram verſatiles, teneriores, flexibiles facillime promoventur: quia iſti ſinunt *vadere mundum ſicuti vadit*. Ad iſtorum latera, inquiunt, miniſtros idoneos deſignabimus, & iſtorum ſubſidio ſapienter gregem dirigent. O homines miſerrimi in viis ſuis! Miniſtri ergo erunt Paſtóres, & Paſtores ſtatuæ figuram ſuſtinebunt? Miniſtri carent gratia vocationis, carent cæleſtium donorum copia: quia iſti, non Deo vocante, ſed humano artificio lenocinante, intruſi ſunt. Illuſio eſt perniciosiſſima velle Paſtoris ineptitudinem miniſtrorum peritia compenſare. Qui ergo idonei non ſunt ad docendum, ad corripiendum, ad increpandum, & quidem cum imperio, & fortitudine, ubi opus fuerit, inepti iudicari debent ad regimen animarum, & tam electi, quam electores in periculo damnationis graviſſimo verſantur. *Noli* (inquit Deus Eccleſ. VII.) *quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimeſcas faciem potentis, & ſcandalum ponas in æquitate tua*. Nec eſt quod obtrudas morum integritatem, vitæ ſanctimoniam, animi candorem: quia dotes iſtæ ſigna divinæ vocationis eſſe ad ſacerdotium queunt, ſecus ad animarum regimen.

IV. Defectus morales animi, quia voluntarii, corrigi poſſunt: propterea diverſo modo de iſtis, ac de incurabilibus naturæ vitiis iudicandum eſt. Nam ſi adſit acre ingenium, optima indoles, animi fortitudo, ceteræque naturæ dotes, morales defectus, nempe voluntaria crimina, dubiam efficere vocationem dumtaxat valent. Quam dubitationem reſolvet director prudens præſcribendo pœnitentiam, & pietatis exercitia. Purgare à vitiorum ſordibus inquinatum animum ſtudeat: & ex fructibus dignoſcet, num planta exculta ſit, in vinea Domini conſtituenda. Non eſt attendendum, ad quid depravati iuvenis propenſio inclinet; ſed ad id quod gratiæ, & pœnitentiæ vi ſanatus animus præſtare prudenter valeat.

V. Divinæ vocationis ſigna in iuvene ad ſacros Ordines, ſtatumque religioſum capeſſendum hæc aſſignari communiter ſolent. I. Si adoleſcens a ſæculi oblectamentis avulſus ſit, & a mundi amicis ſeiunctus, & abſtractus. 2. Si non ad vitam privatam ſecum traducendam (quod a ſuperbis, & melancholicis, inquit doctiſſimus Merbeſius *diſſ.* VI. *de ſac. Ord.* *§.* 19. factitari ſolet) ſed ad ferventius in Dei obſequium, proximique ſalutem incumbendum, ſuccenſum ſe ſentiat. 3. Si orationis ſtudio afficiatur, ut eiuſdem ope explorare divinam poſſit voluntatem. Oratio enim eſt cum Deo commercium, animumque eidem coniungit, & dona neceſſaria obtinet. Si hanc ſuſtuleris, nihil impetrare, nihil obtinere poteris. 4. Ardens deſiderium adipiſcendi Ordines ſacros. Verum hoc ſignum plerumque falſum eſt, & a cupiditate, non a caritate proficiſcens. Plures enim appetunt ſtatum clericalem, quia a parentibus ad id incitantur, quia inde ſperant aut exo-

Google

exonerare familiam, aut proventus & ſubſidia ſibi comparare. Alii rei familiaris anguſtia preſſi, & laborare, fodere, ocare, piſcari, & alia laborioſa exercitia faſtidientes, ſtatum clericalem conſiderant veluti artem & profeſſionem, qua victum & veſtitum abſque labore & ſudore comparare ſibi facillime valeant. *Clerici* (inquit S. Hieronymus epiſ. ad Nepotianum) *poſſident opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete, & fallace diabolo non habuerant; ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos mundus tenuit ante mendicos.* Alii ambiunt dignitates, primas cathedras, & ſalutationes in foro. Omnia igitur recenſita ſigna ambigua ſunt, & ſola prudentia directoris poteſt diſtinguere, & pro circumſtantiarum diverſitate deprehendere, quando vera, & quando fucata ſint.

VI. Quæſt. unic. *Licitum ne Clericis eſt dignitates eccleſiaſticas, & animarum regimen appetere?* Reſp. Hanc difficultatem reſolvit S. Thomas 2. 2. *quæſt.*clxxxv. *art.* 1. ubi hæc habet. *Dicendum, quod in Epiſcopatu tria poſſunt conſiderari. Quorum unum eſt principale, & finale; ſcilicet epiſcopalis operatio, per quam utilitati proximorum intenditur, ſecundum illud Ioan. ult.* Paſce oves meas. *Aliud autem eſt altitudo gradus: quia Epiſcopus ſuper alios conſtituitur, ſecundum illud Matth.* xxv. Fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. *Tertium autem eſt quod conſequenter ſe habet ad iſta; ſcilicet reverentia, & honor, & ſufficientia temporalium, ſecundum illud I. ad Timoth.* v. Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur. *Appetere ergo Epiſcopatum ratione huiuſmodi circumſtantium bonorum manifeſtum eſt quod eſt illicitum; & pertinet ad cupiditatem, vel ambitionem. Unde contra Phariſæos Dominus dicit Matth.* xxiii. Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

Quantum autem ad ſecundum, ſcilicet ad celſitudinem gradus, appetere Epiſcopatum eſt præſumptuoſum. Unde Dominus arguit diſcipulos Matth. xx. *primatum quærentes, dicens*: Scitis quia Principes Gentium dominantur eorum. *Ubi Chryſoſtomus . . . . dicit, quod per hoc oſtendit, quod Gentile eſt primatus cupere: & ſic Gentium comparatione eorum animam æſtuantem convertit.*

Sed appetere proximis prodeſſe eſt ſecundum ſe laudabile, & virtuoſum. Verum quia, prout eſt epiſcopalis actus, habet annexam gradus celſitudinem, præſumptuoſum videtur, quod aliquis præeſſe appetat ad hoc quod ſubditis proſit, niſi manifeſta neceſſitate imminente; ſicut Greg. dicit in Paſtor. . . . quod tunc laudabile erat Epiſcopatum quærere, quando per hunc quemquam dubium non erat ad ſupplicia graviora pervenire. Unde non de facili inveniebatur qui hoc onus aſſumeret: præſertim cum aliquis caritatis zelo divinitus ad hoc incitatur; ſicut Gregor. dicit in Paſtor . . . . quod Iſaias prodeſſe proximis cupiens, laudabiliter officium prædicationis appetit.

Digitized by Google

Poteſt tamen abſque præſumptione quilibet appetere talia opera facere, ſi eum contingeret in tali officio eſſe, vel etiam eſſe dignum ad talia opera exequenda; ita quod opus bonum cadat ſub deſiderio, non autem primatus dignitatis. Unde Chryſoſt. dicit ſuper Matth. . . . Opus quidem deſiderare bonum, bonum eſt: primatum autem honoris concupiſcere vanitas eſt. Primatus enim fugientem ſe deſiderat, deſiderantem ſe horret.

VII. Ex hac angelica doctrina colligitur, licitum eſſe appetere prodeſſe hominibus, admiſſa hypotheſi quod quis eſſet ad id præſtandum idoneus. Tria S. Thomas diſtinguit in dignitatibus eccleſiaſticis. 1. eſt officium quod Dei cultum, & proximi utilitatem ſpectat. 2. eſt celſitudo gradus, vi cuius Paſtor dominatur in ſubditos. 3. obſequium, reverentia, & reditus temporales debiti Paſtoribus. Officium epiſcopale, parochiale, ſeu regimen animarum ſecundum ſe ſpectatum licet appetere voluntate hypothetica ſeu *conditionata*, ut ſic loquar; nempe, ſi eligendus idoneus ſit, & neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ id poſtulet. *Poteſt* (inquit Angelicus) *abſque præſumptione quilibet appetere talia opera facere, ſi eum contingeret in tali officio eſſe, vel etiam eſſe dignum ad talia opera exequenda; ita quod opus bonum cadat ſub deſiderio, non autem primatus dignitatis*. Deſiderium itaque, ut ſit licitum, ſpectare opus, laborem, & ſalutem proximorum debet, nullo modo dignitatem, honores, emolumenta. Verum in praxi mentitur iniquitas ſibi, & facillime ſub fuco & larva laborandi & operandi in utilitatem Eccleſiæ latitat cupiditas, ſerpit ambitio, & ceteræ appetitiones pravæ zeli pallium induunt: ideo ab eiuſmodi deſideriis abſtinendum. Facile intellectus tria præfata diſtinguit; at cæca voluntas omnia comprehendit, & quod fortius percellit ſenſus, & carnis appetitiones, vehementius quoque appetit, videlicet dominatum, emolumenta, ſalutationes, obſequia &c. Innumera ſunt Patrum teſtimonia contra anhelantes dignitates eccleſiaſticas. *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Opus* (inquit Hieronymus epiſ. lxxxiii.) *non dignitatem; laborem, non delicias; per quod humilitas decreſcat, non intumeſcat faſtigio*. Si plurima PP. teſtimonia cupis adverſus eos qui Paſtoris gradum, & animarum regimen anhelant, qui induſtria & arte humana utuntur, ut votorum ſuorum compotes efficiantur, lege Natalem ab Alexandro, Bonum Merbeſium, Ludovicum Habert: quia in Caſuiſtis modernis communiter vix unum SS. PP. teſtimonium offendes.

VIII. Nemo ergo ſe dignum reputet ad tantum onus ſuſtinendum; ſed viros doctos & pios conſulat. Deus mittit Saulum ad Ananiam: *Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur, quid te oporteat facere*: Act. ix. Omnes Patres clamant, hanc ſarcinam ſuſcipiendam non eſſe, niſi caritatis neceſſitate, & ex illorum qui præſunt, imperio. *Quam ſarcinam* (inquit Auguſtinus Lib. XIX. de civ. Dei cap. xix.) *ſi nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum eſt veritati. Si autem impo-*

poni-

Digitized by Google

ponitur, *ſuſcipienda eſt propter caritatis neceſſitatem*. S. Gregorius *I. Part. Paſt. cap.* VI. ait: *Virtutibus pollens coactus ad regimen veniat*. S. Iſidorus *Lib. III. Sent. cap.* XXXIV. inquit: *Ad diſpenſationem eccleſiaſtici Ordinis, ſi ex Dei voluntate pervenerit, nolens quidem, ſed humilis gubernandam ſuſcipiat*. Quiſque igitur cui ſua æterna ſalus cordi eſt, inconſultis viris doctis & probis, tantam non ſuſcipiat ſarcinam. Plures poſſunt, niſi ſint obcæcati, deprehendere in propria ignorantia, & defectu ſcientiæ ac fortitudinis, aliiſque tum corporis, tum animi vitiis ſuam ineptitudinem ad tantum gradum. Qui vero ſcientia, zelo, pectoris robore, aliiſque dotibus coruſcant, non ideo ſe dignos reputent, excepto aliquo extraordinario caſu: quia iuxta communem providentiæ ordinem vocatio Dei ad hos gradus non innoteſcit, niſi hominum miniſterio.

IX. Epiſcopi autem eſt explorare, num ordinandus ſit a Deo vocatus, ut Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* VI. ait. Nullus debet ordinari qui iudicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis. Verum fieri poteſt ut Eccleſiæ miniſtris indigeant, atque adeo iudicare Epiſcopi poſſint utiles, aut neceſſarios eſſe ordinandos. At non ideo ſequitur ut iſti vocati, præditique ſint neceſſariis dotibus. Et Epiſcopi frequenter pluribus diſtenti negotiis ordinandorum vocationi explorandæ vacare nequeunt. Conſulant ergo candidati, ſive ad Ordines, ſive ad paſtorale officium ſuſcipiendum viros doctos, & vere probos, qui non erubeſcant Evangelium Chriſti, quibus ſecretiora conſcientiæ arcana pateſaciant, ut iudicium audiant ſuæ vocationis.

X. Nonnulli æſtu ambitionis perciti, & ſuperbia tumidi blaterant, hac ætate iacere omnes, neminemque promoveri, niſi officia, procurationes, & conſueta humana media præmittantur. Diſtinguo. Nemo eorum qui tacent, qui non quærunt, qui non ſupplicant, promovetur ab homine, concedo; a Deo, nego. Cedo: vis promoveri, & deligi ad dignitatem ab homine, repugnante Deo; vel a Deo, ſublata humana induſtria & artificio? A Deo, inquis. Quid ergo garris iacere illos qui hominum induſtria non utuntur ad indipiſcendas dignitates? An ignorat Deus dotes, & aptitudinem tuam? An ſi te iudicaverit idoneum, non diſponet ſua infallibili providentia ut præficiaris Eccleſiæ moderandæ? Sedulam tu impende operam ſcientiis addiſcendis, Scripturis ſanctis meditandis, conſcientiæ tuæ excolendæ, & Deo te committito, ut ad eum te deligat gradum & dignitatem quam humeris tuis parem ſolus ille cognoſcit. Non te abripiat torrens multitudinis, quæ oppoſitam inſiſtit viam, & humanis artificiis, & muliercularum etiam lenociniis viam ſibi aperiunt ad eccleſiaſticas dignitates; ſed a Deo ſolo, & ab iis qui Dei loco te regunt, expecta deſtinationem tuam. Quod ſi feceris, & tibi, & aliis utilis eris.

CAPUT VIII.

De cælibatu ſtatui Clericorum annexo.

I. LEgem perpetuæ continentiæ contrariam iuri naturali, & divino eſſe blaterarunt VViclephus, Lutherus, Calvinus, & alii Novatores, quorum Patriarcha fuit Iovinianus a S. Hieronymo profligatus. Catholici omnes defendunt, legem perpetuæ continentiæ nec naturali, nec divino iuri adverſari. Ait enim Apoſtolus I. Cor. VII. *Volo enim vos omnes eſſe ſicut meipſum . . . Dico autem nuptis, & viduis: bonum eſt illis, ſi permaneant ſicut & ego. . . . De virginibus autem præceptum Domini non habeo; conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis.* Numquid Apoſtolus contra ius aut naturale, aut divinum conſilium dedit? Verba divina, *Creſcite & multiplicamini*, Gen. I. genus humanum univerſe ſpectant, vimque præcepti habent, quando ſine coniugio genus humanum deficeret; ut mundi initio contigit, & ſtatim poſt diluvium. Si lex perpetuæ continentiæ pugnaret cum iure aut naturali, aut divino, peccaſſent Beata Virgo, S. Ioſeph, S. Ioannes Baptiſta, immo & ipſe Chriſtus Dominus. Eccleſia autem neminem lege continentiæ aſtringit, ſed Clericos qui libere ſtatum clericalem profitentur, libereque votum emittunt, cogit in propoſito permanere. An herus iure reſpuere illos miniſtros non valet a ſua familia qui renuunt vitam cælibem? Quidni & Eccleſia a ſacro miniſterio uxoratos reiicere poteſt? Nec eſt quod opponant, Apoſtolos habuiſſe uxores, quas ſecum conducebant; ut *I. ad Cor. cap.* IX. teſtatur Paulus: *Numquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & ceteri Apoſtoli?* Tertullianus *Lib. de Monogam. cap.* VIII. S. Hieronymus *Lib. adv. Iovin.* & communiter Patres mulierum nomine intelligunt mulieres religioſas, quæ, quemadmodum Chriſtum, ita & Apoſtolos ſequebantur. Apoſtoli enim poſt vocationem ſuam, ſi qui habuerunt uxores, eas dimiſere; ut colligitur ex *cap.* XIX. *Matth.* Communis tamen Patrum ſententia eſt, omnes Apoſtolos fuiſſe cælibes, uno Petro excepto. Et quamvis dicat S. Clemens Alexandrinus, S. Paulum ante vocationem nuptias celebraſſe; quod alii Patres negant: tamen ipſe aſſerit poſt vocationem uxori non adhæſiſſe. Sed verius eſt illam numquam habuiſſe. Adoleſcens enim erat, quando Stephanus lapidatus eſt, & anno ſequenti vocatus a Chriſto fuit. Idem Apoſtolus dum I. *Cor.* VII. ait: *Propter fornicationem .... unuſquiſque ſuam uxorem habeat:* coniugatos alloquitur, ut S. Hieronymus interpretatur; vel ſi de innuptis ſermonem habet, nuptias non præcipit, ſed permittit; ut Chryſoſtomus in I. *ad Timoth.* cum ceteris Patribus explicat.

II. Cælibatus non eſt iure divino, ſed eccleſiaſtico; ſtatui clericali annexus, ut communiter Theologi docent. Prima pars patet: quia nullibi in Scripturis ſanctis,

aut

Digitized by Google

aut in Traditione tale præceptum divinum occurrit. Ius vero eccleſiaſticum, præcipiens cælibatum Clericis, ab ipſis Apoſtolis exordium accepiſſe teſtantur Paulinæ epiſtolæ. I. ad Tim. *Oportet . . . Epiſcopum ſine crimine eſſe . . . ſanctum, continentem*. Qui autem continens eſt, ſine uxore vivit. Nam *qui* (ſubdit Apoſtolus I. Cor. VII.) *non ſe continent, nubant*. Rurſus II. ad Tim. II. *Labora, ſicut bonus miles Chriſti Ieſu: nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat cui ſe probavit*. Qui ergo Chriſto ſe addixit, & quidem ſolemni ritu, illi ſoli placere totus ſtudet. Contra, ſubdit Paulus I. Cor. VII. *Qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*. Hanc diſciplinam Eccleſia tum Græca uſque ad VIII. ſæculum, tum Latina ad hanc uſque ætatem ſervavit.

III. Origenes, qui II. & III. ſæculo vixit in *Num. hom.* XXIII. hæc habet. *Certum eſt quia impeditur ſacrificium indeſinens iis qui coniugalibus neceſſitatibus ſerviunt: unde videtur mihi quod illius ſolius eſt offerre ſacrificium qui indeſinenti & perpetuæ ſe devovit caſtitati*. Euſebius Lib. I. Demonſtr. evangelicæ cap. IX. *Verumtamen eos qui ſacrati ſunt, atque in Dei miniſterio cultuque occupati, continere deinceps ſeipſos a commercio uxoris decet*. Similia habent Concilium Ancyranum, Epiphanius, Chryſoſtomus, & alii. Nam S. Hieronymus diu apud Græcos degens adverſus Vigilantium, quem Dormitantium, & uteros feminarum anhelantem appellat, ſcribit. *Quid facient Orientis Eccleſiæ? Quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes: aut, ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſinunt?*

IV. Eccleſiæ Latinæ teſtimonia luculenta ſunt. Concilium Eliberitanum an. 305. cap. XXIII. *Placuit in totum præcipere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis abſtinere ſe a coniugibus, & non generare filios*. Clarius Concilium Carthaginenſe II. an. 390. cap. III. *Omnibus placet ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes etiam ab uxoribus abſtineant, ut quod Apoſtoli docuerunt, & obſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus*. Hoc ſolum Conciliare teſtimonium perſpicue apoſtolico-eccleſiaſticam traditionem manifeſtat. Evidenter ergo falluntur quia a Siricio ſummo Pontifice hanc diſciplinam arceſſunt. Nam hic Pontifex *epiſt.* ad Himerium Tarraconenſem antiquas ſanctiones allegat, minime novam condidit. *Quarum ſanctionum Sacerdotes omnes indiſſolubili lege aſtringimur, ut a die Ordinationis noſtræ, ſobrietati, & pudicitiæ & corda noſtra mancipemus, & corpora*.

V. S. Leo *epiſt.* LXXXIV. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem hæc ſcribit. *Nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, ut & qui habent, ſint tamquam non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares, & innupti*. Superfluum eſt innumera poſteriora Concilia allegare, in quibus legem perpetuæ continentiæ a ſta-

Digitized by Google

tu clericali indivulſam fuiſſe narratur. Nec eſt quod obtrudant Novatores plura exempla Sacerdotum qui uxores ante Ordinationem ductas, non diſſentientibus Conciliis, retinuerunt, & filios ſuſcepere. Illas enim retinuerunt ut ſorores. Si vero filios procrearunt, legis violatores, ut Lutherani, & Calviniſtæ, fuerunt.

VI. Lex continentiæ circa Subdiaconos varia fuit. Concilia Eliberitanum, Carthaginenſe, S. Leo cælibes manere Subdiaconos ſtatuunt. S. Gregorius legem, qua Anteceſſor ſuus Pelagius II. Subdiaconos Siciliæ ab uxoribus ſeiunxerat, auſteriorem iudicavit, eamque *Lib. I. epiſ.* xxiv. delinivit hoc pacto, ut nullus in poſterum ad Subdiaconatum promoveretur, niſi perpetuam profiteri continentiam vellet; ſed uxoratis Subdiaconis indulſit uxorum uſum, & liberorum procreationem. Concilium Romanum ſub Gregorio II. & aliud ſub Zacharia Subdiaconos continentiæ lege non obſtringunt. Tandem ſæculo xi. poſt Urbani II. in Concilio Claramontano decretum, Eccleſia Latina Subdiaconos ad perpetuam continentiam obligavit.

VII. Poſt hæc tempora matrimonia Subdiaconorum invalida ſemper fuere; ut habetur ex Concilio Lateranenſi I. can. xxi. *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & Monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitus interdicimus, contractaque matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi.* Hoc decretum confirmarunt Eugenius III. Alexander III. in Concilio Lateranenſi III. Et tandem Concilium Tridentinum *ſeſſ.* xxiv. *can.* ix. hæc ſancivit adverſus Novatores. *Si quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos . . . poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege eccleſiaſtica . . . anathema ſit.*

VIII. Quam ſalubris, & conſentanea lex continentiæ ſit ſacris miniſtris, ex eorumdem officiis, quæ præſtare tenentur, colligitur. Illorum quippe eſt 1. offerre ſacrificia, & altari inſervire. 2. orationi & contemplationi Scripturarum vacare. 3. fideles ædificare, docere, & ad virtutum exercitia inflammare. 4. pauperum, atque viduarum curam gerere. Porro quis non videt, his functionibus matrimonium obeſſe? Matrimonii opera, quamquam licita ſint, quamdam tamen & corporis pollutionem, & mentis inquinationem inducunt, quæ puritati miniſtrantis ad altare officiunt. Achimelech propoſitionis panes comedendos Davidi, eiuſque militibus dare noluit, niſi certior prius factus fuit, illos ab uxoribus aliquamdiu abſtinuiſſe. Et Sacerdotes veteris teſtamenti per vices miniſtrabant, ut miniſtrantes ab uxore & domo abeſſe poſſent; quemadmodum *Lib. I. Paralip. cap.* xxiv. colligitur. Heinc Innocentius I. *epiſt.* iii. infert. *Quanto magis hi Sacerdotes, & Levitæ* (novi fœderis) *pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt; nec præterit dies qua vel a ſacrificiis divinis, vel a baptiſmatis officio vacent?* Qui vinculo coniugali obſtricti ſunt, quæ ſunt mundi cogitant, quomodo uxoribus placeant, liberos alant; negotiis ſæculi diſti-

nen-

Digitized by Google

nentur, & ſtabiliendæ familiæ augendæque continuam navant operam. Hinc tranquillum animum, purgatum cor, ſerenam mentem poſſident, prout Dei miniſtros decet? Si Paulus *I. Cor.* VII. fideles coniugatos hortatur, ut ex conſenſu mutuo ſe ſeparent ad orationi vacandum; quanto magis Sacerdotes Dei, quibus orandi, & ſacrificandi iuge officium eſt? Porro *qui ſine uxore eſt* (inquit Paulus I. Cor. VII.) *ſollicitus eſt quæ Domini ſunt.*

IX. Blaterant Novatores, legem illam malam eſſe quæ ruinæ occaſio pluribus eſt. Lex autem cælibatus in cauſſa eſt cur plurimi Sacerdotes ſacrilegos concubinatus foveant, & fornicationibus polluantur. Plures putidas fabellas, ut illa de ſex millibus infantium ſuffocatorum, ex fornicatoribus Clericis ortorum, tempore ſancti Gregorii, narrant. Sed partim commenta mera ſunt, partim ex iniquitate hominum parta. Nulla lex tam ſancta, quæ hominum malitia depravari nequeat. Lex cælibatus non eſt occaſio per ſe, ut dicitur, ſed per accidens, ruinæ ſpiritualis plurium Sacerdotum. Si conſiſteret Lutheranorum, & Calviniſtarum ſophiſma, non debuiſſet Deus præceptum primis parentibus imponere, nec ullam legem condere. Adeo futilia, & inepta ſunt quæ obtrudunt Novatores, ut pudere illos deberet eiuſmodi fabulas contra univerſalem Eccleſiæ legem obiicere.

C A P U T IX.

De Tonſura, habitu clericali, & præviis diſpoſitionibus.

I. Dictum ſupra eſt, Tonſuram non eſſe Ordinem, ſed eſſe cæremoniam ab Eccleſia inſtitutam, qua laicus baptizatus, & confirmatus in Clerum adſcribitur. Inſtituta ab Eccleſia Latina eſt, quam Eccleſia Græca non obſervat: & tribus primis ſæculis nullum eiuſdem veſtigium apparet. Chriſtianus ſolus baptizatus, & confirmatus, ſecus neophytus nondum confirmatione munitus, aptus eſt ut Tonſura initietur ſacro ritu, quo ex laicorum ſtatu in Clerum adſcribitur. Sciendum tamen, non omnes Tonſura inſignitos gaudere honoribus, & privilegiis Cleri, ut Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* VI. *de refor.* decernit. *Is etiam fori privilegio non gaudeat, niſi Beneficium eccleſiaſticum habeat, & Tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in ſeminario Clericorum, aut in aliqua ſchola, vel in Univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores Ordines ſuſcipiendos verſetur.* Cauſſa cur hanc ſacram Tonſuræ cæremoniam Eccleſia inſtituit, eſt Sacerdotii ſanctitas. Quemadmodum enim ad profeſſionem monaſticam idoneus non reputatur qui per annum regularis diſciplinæ tyrocinium non præmiſerit; ſic Eccleſia ſapienter ordinavit ut adſcribendus in Clerum 1. abiiciat veſtem laicalem, 2. caput tondeat, 3. veſtem Clericorum propriam induat; 4. ſanctioris vitæ diſciplinam profiteatur.

Digitized by Google

II. Habitus clericalis duplex. Alius communis ad uſum quotidianum, qui eſt nigri coloris & talaris. Alius ſolemnis, qui ſuperpelliceus nuncupatur, & priori veſti ſuperponitur, ab ipſo Epiſcopo dicente: *Induat te Dominus in novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis.* Clericus igitur exuens laicales veſtes, & capillos præcidens, ſæcularem hominem ſe exuiſſe teſtatur. Dum vero ſuperpelliceum induit, novum hominem, ſeu novam ſanctiorem vitam profitetur. Præclare *Ivo Carnotenſis* Clericum docet methodum qua hanc ſanctiorem vitam aſſequi valeat, exemplo ipſius ſuperpellicei, qui ex lino fuſco & obſcuro repetitis percuſſionibus, & ablutionibus evadit candidiſſimus. *Byſſus* (inquit Ivo de veſtib. ſacerd.) *eſt genus lini candidiſſimi, & ad ſummum candorem multa vexatione, & ablutione perductum: ſignificat autem perfectam carnis munditiam . . . Hanc munditiam caro ſacerdotalis ex ſe non habet, ſicut nec linum ex ſe eſt candidum; ſed, ſicut dictum eſt, multis caſtigationibus, & ablutionibus redditur candidum, ut aptum fiat indumentis Pontificum. Forma eſt ſacerdotalis munditiæ, ut ſecundum Apoſtolum Sacerdotes carnem ſuam caſtigent, & in ſervitutem redigant, & præeunte gratia habeant per induſtriam quod non potuerunt habere per naturam. Hæc veſtis . . . talaris appellatur, quia a collo uſque ad talos extenditur.* Plura hic dicenda eſſent in commendationem habitus clericalis, ſed brevitatis cauſſa omitto.

III. Quæſt. I. *Peccant ne mortaliter qui habitum clericalem non deferunt, nempe veſtem, & tonſuram?* Reſp. P. Claudius La-Croix *Lib. IV. num.* 137. *& ſeq.* refert opinionem *P. Gobat*, aſſerentis non eſſe mortale, *ſi non ſit periculum cauſandi vilipendium & contemptum.* Et hanc opinionem more ſuo iudicio lectoris permittit. Subdit hanc laxam opinionem. „ Nemo enim arguet Parochum mortalis, in „ cuius capite per ſex, vel octo hebdomadas non apparet veſtigium coronæ, *etſi* „ *conſtitutiones ſynodales id mandarent.* “ Parochus ergo qui per integrum & alium menſem tranſgreditur conſtitutiones ſynodales, nemo arguet peccati mortalis? En unam ex cauſſis cur Sacerdotes nec tonſuram, nec veſtem talarem deferunt. Epiſcopi, Concilia præcipiunt & tonſuram, & habitum clericalem deferre. Erumpunt in medium Caſuiſtæ nonnulli, & edicta Epiſcoporum, ac Conciliorum eludunt ſuis diſtinctiunculis. Audi aliam opinionem, quam ſubiicit idem La-Croix ibi *num.* 1373. „ Si Clericus in ſacris conſtitutus alat longam comam, *Abb.* „ *Diaz*, & alii dicunt eſſe mortale; ſed communius, & probabilius negant *Caie.* „ *Sayr. Garz.* aliique cum *Quarti*, ſi abſit contemptus, & ſcandalum: *quia* „ *quamvis fiat comminatio excommunicationis*, communis tamen eſt ſententia, ſe- „ cundum dicta *l.* 1. *num.* 611. quod comminatio gravis non ſemper indicat gra- „ ve præceptum, ſi pœna ſit ferendæ ſententiæ. “ Sub pœna excommunicationis vetant Epiſcopi, vetant Synodi ne comas longas Clerici deferant: & hæc gra- viſſi-

Digitized by Google

viſſima excommunicationis comminatio non ſemper indicat grave præceptum? Et quia non ſemper hoc grave præceptum indicat, ideo in hoc caſu non indicat: & ſic dicetur in altero caſu &c. An eiuſmodi diſtinctiunculæ, & opinationes manifeſte deludant & Synodorum, & Epiſcoporum ſaluberrimas ſanctiones, ceteri iudicent. Rogandi eſſent eiuſmodi Caſuiſtæ, quo iure Synodorum decreta ad proprias cogitatiunculas detorqueant.

IV. Miſſis itaque horum Caſuiſtarum commentis, ad propoſitum quæſitum reſpondeo, Theologos graviores communiter defendere, Clericum peccare mortaliter qui tonſuram, & habitum clericalem non deſert. Hæc doctrina centies in Conciliis definita, & confirmata eſt. Quid quod ipſi Caſuiſtæ etiam benigniores hanc ſententiam defendunt, ut animadvertit doctiſſimus Bonus Merbeſius *diſſ.* VI. *quæſt.* XV. inquiens: *Ac reipſa quidem ipſi Caſuiſtæ, quibus plerique nihil in ſacris litteris evolvendis, nihil in ſanctis Patribus, & Conciliis lectitandis verſati, plus æquo confiſi, omnem in omnibus habent fidem . . . in eam conceſſere partem, ut tonſuræ, & habitus clericalis neglectum, & omiſſionem inter peccata mortalia recenſerent; & inſuper homines talis omiſſionis conſcios excommunicationis anathemate perculſos, vel percellendos aſſererent.* Allegat Fumum, Sotum, Azorium, Caietanum. Verum, ad Caietanum quod attinet, fallitur Merbeſius: nam Caietanus laxam doctrinam docet in Sum. verb. *Clericor. peccata.* Quamvis enim Caietanus ſub initium dicat, *Clericorum peccata ex tranſgreſſione iuris poſitivi ſunt tot, ut vix numerari queant*; tamen poſtea hæc peccata ad veniales culpas reſtringit. Idcirco illius opinionem, non ſecus ac illam Gobat, La-Croix, & aliorum, improbo. Ut enim toties ad ravim uſque dixi, non minus domeſticorum, quam extraneorum laxitatis paradoxa refellere in animo eſt.

V. Quæſt. II. *Peccant ne Clerici qui habitum clericalem ad formam habitus laicalis accommodant, comaſque cincinnatas, & pulvere odorifero aſperſas deferunt, tonſura vix apparente?* Reſp. Quid adverſus torrentem moris humani hiſcam? Numquid contra communem, & prævalentem corruptelam vocem exaltabo? At numquid Chriſti Evangelium erubeſcam? Numquid Conciliorum, & S. matris Eccleſiæ doctrinam abſconditam tenebo? Abſit. Ediſſere ergo. Status clericalis inter omnes alios ordines ſanctiſſimus refulget, cuius Patriarcha, non homines, ut Clauſtralium, ſed ipſe Chriſtus eſt. Habitus Sacerdotum, ſive Clerici ſæcularis ſit, ſive clauſtralis, hoſtiliter oppoſitus eſt luxui, faſtui, & vanitati mundanæ. Quid, ſi Clauſtrales veſtem monachalem ad formam, vulgo *la moda*, accommodarent? Quid, ſi cincinnati, ſi cyprio pulvere aſperſas comas deferrent? An non ſe deridendos, ſibilandoſque propinarent? Dubio procul. Quidni & Sacerdotes ſæculares, quorum ſtatus propinquius ad populum ſanctificandum inſtitutus eſt? Clamant Sacerdotes ſæculares, ſe a Deo ad plebem regendam, excolendamque in-

Digitized by Google

inſtitutos eſſe; mendicantes vero Fratres, omneſque Clauſtrales cooperatores dumtaxat eſſe. Veritas hæc eſt luculenta. Maiorem ergo modeſtiam, ſanctioreſque præſeferant Sacerdotes ſæculares mores oportet. Quid ad hæc? Habitus clericalis Religioſus a Synodio *Lib. IV. epiſt.* XXIV. vocatur. Habitus ſancti nominis a Salviano *Lib. IV.* Sacra veſtis a Balſamone in *can.* LXI. Apoſtolorum. Habitus Religionis a Conſtantio in vita S. Germani. Porro, ut veſtis clericalis ſanctitatem percipiant, miniſtri Dei meditentur tremenda verba quibus Pontifex Clericum contumacem degradat. *Auctoritate Dei omnipotentis tibi auferimus habitum clericalem, & nudamus religionis ornatu, ac deponimus, degradamus, ſpoliamus . . . & veluti clericalis profeſſionis indignum redigimus te ad ſervitutem, & ignominiam habitus ſæcularis . . . Te veluti ingratum filium a ſorte Domini, ad quam vocatus fueras, abiicimus, & coronam tui capitis, regale quidem ſignum Sacerdotii, de tuo capite amovemus*. Quid ad hæc Clerici, inquit Ludovicus Habert *de Tonſ. Cler.* §. 4. qui cæco, rapidoque furore perciti ita in ſeipſos ſæviunt, ut propriis manibus veſtem clericalem ſibi detrahant, & ad ignominiam ſæcularis habitus ſponte ſe redigant? Monachus qui habitum deſerit, ut Apoſtata punitur. Concilium Tridentinum in Clericos qui qualiacumque Beneficia eccleſiaſtica obtinent, hæc *ſeſſ.* XIV. *cap.* VI. ſtatuit. *Si poſtquam ab Epiſcopo ſuo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum clericalem, illorum ordini, & dignitati congruentem, & iuxta Epiſcopi ordinationem, & mandatum non detulerint; per ſuſpenſionem ab Ordinibus, ac officio, & Beneficio, ac fructibus, & reditibus & proventibus ipſorum Beneficiorum; nec non ſi ſemel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, & Beneficiorum huiuſmodi coerceri poſſint, & debeant, ſecundum conſtitutionem Clementis V. in Concilio Viennenſi editam*. An pœnæ adeo graves peccatum graviſſimum non denotant?

VI. Quid porro refert quod ſacram veſtem, & clericalem tonſuram ſive *materialiter*, ſive *formaliter* (ut ſic loquar, quia ſignificans locutio eſt) dimittas? *Materialiter* dimittis, dum reipſa habitum ſacrum exuis. *Formaliter* habitum clericalem exuis, cum illum, retento colore, ad vanam formam (vulgo *ad modam*) Laicalium veſtium vanitati accommodas. Tonſuram formaliter reiicis, cum illam infra cincinnatam comam abſcondis. Illam deturpas & maculas, cum profano odorifero pulvere aſpergis. Reſipiſce, o miſer, & ſquammis cæcitatis poſitis, criminis tui gravitatem meditare, dum in regale illud Sacerdotii ſignum, quod ſolemni ritu ſuſcepiſti, debaccharis, ſævis, furis, dum ad vanam profanamque inſanientis mundi formam illud detorques. Diſputandum eſſet, quinam gravius peccent: an qui materialiter miſſa clericali, laicam veſtem induunt; an qui, retenta materialiter veſte clericali, illam *formaliter* profanant, eamque ad elegantiam, luxum, & vanitatem ſæcularem transfigurant? Memento Deum non

Digitized by Google

irrideri. Indumentum clericale ſive colore, ſive veſtium forma, ſive capillorum tonſione, modeſtiam, humilitatem, ſanctitatem, mundani faſtus, vanitatis, & pomparum mundi contemptionem præferre omnino, & reipſa debet. Quid ergo adeo inſanis & furis, ut audeas ſacra modeſtiæ, humilitatis, & ſanctitatis inſignia cum vanis mundi pompis permiſcere, atque coniungere? Claude quorumdam opiniunculis aures, & S. matris Eccleſiæ tot Conciliorum organo reſonantes voces audi. Clamat quippe Tridentinum Concilium, eiuſmodi vanos Clericos, uno pede viam Clericatus, alterò pede viam carnis, & concupiſcentiæ ambulare. *Tanta autem hodie* (inquit ſeſſ. XIV. cap. VI. de refor.) *aliquorum inolevit temeritas, religioniſque contemptus, ut propriam dignitatem & honorem clericalem parvi pendentes, veſtes etiam deferant publice laicales, pedes in diverſis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus.*

VII. Quid vero de illis Confeſſariis dicendum qui eiuſmodi pulitulos, barbatulos, comatos, criſpatos, & cincinnatos Clericos, faſtum, venerem, & ſatanicam pompam uſquequaque crepantes, abſolvunt, & ad altare ſacrificaturos mittunt? *Qua conſcientia* (clamat Ludovicus Habert loc. cit.) *& religione Confeſſarii iis abſolutionis beneficium impendunt, extrema ſupplicia cum eiuſmodi larvatis Clericis experturi?* Utique habitus non facit Monachum, ut inquit Tridentinum *loc. cit.* idcirco præter habitum neceſſaria eſt morum ſanctitas: obcæcatio tamen magna eſt hoc axiomate abuti ad habitum clericalem profanandum. Senſus axiomatis eſt, ſatis non eſſe deferre humilem, modeſtum, & ſanctum habitum clericalem, ſed inſuper vitæ ſanctimoniam neceſſariam eſſe, ut mox dicam.

VIII. Quæſt. III. *Quænam ſunt diſpoſitiones præviæ ad Tonſuram?* Reſp. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* IV. decernit, neminem Tonſura initiandum eſſe qui fidei rudimenta, legere, & ſcribere neſciat, & de quo probabiles coniecturæ non occurrant eum eſſe in ſortem Domini vocatum. AEtatis tempus canones non definiunt; Epiſcopi tamen communiter deſignant annum quartum decimum.

IX. Quæſt. IV. *Qui conſcius peccati mortalis Tonſuram ſuſcipit, ſit ne gravioris delicti reus?* Reſp. Tonſura, ut dixi, non eſt ſacramentum, ſed ſacramentale. Suſceptio autem ſacramentalis in peccato non videtur inferre grave peccatum. Nihilominus hunc aliquo modo peccaturum qui in peccato hoc ſacramentale ſuſciperet, ob peculiarem illius ſignificationem, & finem, certum eſt. Quid? In ſortem Domini eligitur qui a Domino averſus eſt? Ipſe communis ſenſus deformitatem quamdam deprehendit. Sanctiorem vitæ diſciplinam ſincero animo aggreditur qui culpa mortali inquinatus eſt? Diſputari dumtaxat poteſt, ſit ne mortalis, an venialis culpa hæc. Natalis Alexander *art.* V. *reg.* 21. Hallerus *de Ord. Part. I. ſec.* IV.

Digitized by Google

IV. *ſ.* I. defendunt peccatum eſſe mortale. Ethices benignæ patroni ſtant pro veniali. Quænam ſit ſententia verior, me latet: idcirco nihil deliberare audeo: quia æque per exceſſum, ac per defectum peccari poteſt. Sat nobis eſt ſcire eſſe peccatum, ut omnes Tonſura initiandos moneamus ut ſuam conſcientiam prius mundent.

X. Quæſt. V. *Clericus poteſt ne tuta conſcientia beneficium quodcumque accipere, vel retinere, ſi animum habeat deſerendi, aliqua occurrente cauſſa, ſtatum clericalem?* Reſp. Una eſt, inquit Ludovicus Habert *loc. cit.* Theologorum vox, peccare mortaliter eum qui cum animo reſumendi ſtatum laicalem acceptat, aut retinet quodlibet beneficium: quia Eccleſiam circumvenit, & ſacros reditus furatur, cum in ſortem Domini vocatus abſolute non ſit. Aliqui Caſuiſtæ affirmant peccatum eſſe mortale, ſi beneficio ſit animarum cura annexa; ſecus, ſi beneficium ſimplex ſit. Verum mihi probabilior eſt ſententia Theologorum, & quidem gravium, qui defendunt peccare mortaliter omnes eos qui aut acceptant, aut retinent quodcumque beneficium cum animo redeundi ad ſæculum. Circumveniunt enim Eccleſiam in materia gravi, animo deliberato. Neque dicas eos habere animum deliberatum permanendi in ſtatu clericali, ſi familia habuerit ſucceſſionem, ſi alter frater prole donatus fuerit; ſolumque in contraria hypotheſi ſtatum clericalem dimiſſuros. Quoniam voluntas hæc conditionata doloſa eſt, & uno pede in divinis, altero in carnalibus ambulat. Aut dimittendum beneficium, aut abſolute firmandum animum in ſtatu clericali. Hanc ſententiam defendunt præter Habert *loc. cit.* Dominicus Soto *Lib. X. de iuſt. quæſt.* V. *art.* 5. Cardinalis Toletus *Lib. V. cap.* V. & *Lib. IV. cap.* XVIII. Sylvius in 2. 2. *quæſt.* lxIII. *quæſtiunc.* 2. Sambovius *Tom. II. cap.* I. invictiſque rationum momentis confirmant.

XI. Quæſt. VI. *An ad validam Ordinationem neceſſarius ſit conſenſus ordinandi?* Reſp. Affirmant omnes. Hoc enim docet Innocentius III. cap. *Maiores* extra de baptiſmo, ubi hæc habentur. *Ille qui numquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit ſacramenti.* Quod non minus de Ordinatione quam de baptiſmo verum habet. Qui tamen non abſolute contradicit, ſed tantum conditionali coactione ordinatur; puta, cum aliquis conſcius propriæ infirmitatis, nollet abſolute ordinari; ſed, cogente Epiſcopo, aut plebe, ordinatur: hunc valide ordinatum eſſe, docent iuris canonici interpretes: quia, omnibus ſpectatis, non reluctatur.

CA-

Digitized by Google

CAPUT X.

De electione miniſtrorum Eccleſiæ. De eorum ſcientia, ſanctitate, atque de ſpiritu, & ingenio ſacerdotali.

I. NEceſſariam eſſe miniſtrorum Eccleſiæ electionem, omnes Catholici adfirmant contra VViclefum, & Hus: idque perpetua traditione, ab ipſis Apoſtolis promanante, conſtat. Diſputatur, a quibus eligendi miniſtri & Paſtores Eccleſiæ ſint. Ante ſæculum duodecimum communiter in Epiſcoporum præſertim electione Cleri, & populi ſuffragia expectabantur. Ubique tamen hæc diſciplina non obtinebat. A ſæculo XII. nova electionis forma præſcripta eſt in Concilio Lateranenſi an. 1215. tit. *de elect.* cap. *Quia propter*, ubi hæc habentur. *Quia propter diverſas electionum formas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Eccleſiis viduatis; ſtatuimus ut, cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de Collegio fide digni, qui ſecrete, & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant .... vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de Paſtore: aliter electio facta non valeat, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem, abſque vitio celebrata*. Hoc decreto ſoli Clericorum Collegio Eccleſiæ cathedralis eligendi Epiſcopi facultas coarctatur. Anno 1448. pro natione Germanica conventio inita fuit Nicolaum V. inter & Fridericum III. Imperatorem, qua Capitulis Eccleſiarum cathedralium electiones Epiſcoporum adſcriptæ fuere, reſervata ſummo Pontifici electorum confirmatione, aliiſque adiectis conditionibus. Concordata Leonis X. an. 1516. inita Bononiæ cum Franciſco I. Francorum Rege confirmata fuere in Concilio Lateranenſi V. vi quorum ius nominandi Regi tribuitur, & ſummo Pontifici Bullas & proviſiones concedendi, atque repudiandi electos deſtitutos dotibus neceſſariis, reſervata facultas eſt.

II. Quæſt. I. *An iure divino electio miniſtrorum Eccleſiæ pertineat ad Clerum, & plebem?* Reſp. Adfirmant Lutherus, & Calvinus, eorumque ſectarii; quorum errorem damnavit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *can.* VII. Nec unicum ex verbo divino adducere teſtimonium poſſunt, unde inferant ad plebem divino iure attinere electionem miniſtrorum. Heinc eſt quod diſciplina pro temporum diverſitate varia fuit.

III. Quæſt. II. *Quæ, & qualis ſcientia requiratur in ordinandis?* Reſp. Divina Scriptura a ſacerdotio ignaros reiicit, ut *Oſeæ* IV. habetur. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi*. Et *Matth. cap.* XXIII. illiteratos

Sa-

Digitized by Google

Sacerdotes increpatos legimus : *Væ vobis duces cæci*. Et ius canonicum cap. *Illiteratos* hæc habet. *Illiteratos, aut aliqua corporis parte vitiatos, vel imminutos nullus præſumat ad Clericatus ordinem promovere : quia litteris carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis : & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt*.

IV. De neceſſitate ſcientiæ in ordinandis nemo ambigit. Explicandum nunc clarius eſt, qualem addiſcere ſcientiam debeant. Scientiam quam Prophetæ, & Evangeliſtæ inculcant, eſt ſcientia legis divinæ in Scripturis ſanctis explicata. *Peccatum non cognovi* (inquit Apoſtolus Rom. VII.) *niſi per legem : nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret : Non concupiſces*. Legi ergo evangelicæ addiſcendæ ſedulam navare operam Clerici debent. Quandoquidem *II. ad Timoth.* III. ſubdit Paulus : *Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia; ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus*. Ad ſua divinæ legis in Scripturis ſanctis traditæ normam iudicaturus eſt Deus univerſum genus humanum. Quamobrem non modo Scripturæ ſanctæ, ſed omnia Concilia ſtudium Scripturarum inculcant, & SS. Patrum, qui eaſdem divinas Scripturas interpretantur. Concilium Nicænum II. *can.* II. inquit: *Noſtræ hierarchiæ ſubſtantia ſunt eloquia divinitus tradita. Divinarum Scripturarum vera ſcientia*. Rurſus diſt. I. cap. *Cum ignorantia*, hæc habentur. *Sciant ergo Sacerdotes Scripturas ſanctas, & canones*. Non te Deus ob Caſuiſtarum, ſed ob Scripturarum ſtudium neglectum redarguet, neque ſecundum Dianæ, Tamburini, La-Croixii, Bonacinæ opinationes, ſed ſecundum legis ſuæ præſcriptum iudicabit. Lubet huc tranſcribere præclari Theologi Ludovici Habert *de ſacram. Ord. Part. II. cap.* VIII. verba.

V. „ Apage ergo modernos illos Theologos morales qui in libris a ſe vulgatis „ doctrinam morum ſtabiliunt ratiunculis, & argumentis veriſimilibus, ne dicam „ ſophiſticis, vixque ſacrarum Scripturarum meminere, niſi ut earum ſenſum ad „ præconceptas opiniones deflectant; eoque progrediuntur, ut ſuſpectos in fide pro- „ nuntient qui, ſicut fidei dogmata, ita morales concluſiones aſſerunt repetendas „ ex Scripturis ſacris, canonibus Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum ſcriptis. Operæ „ pretium foret, ut viri hierarchici collectas apud ſe haberent propoſitiones ex „ huiuſmodi libris magno numero excerptas, & cenſorie notatas tum a ſummis „ Pontificibus, tum ab Epiſcopis per varia loca, ac præſertim Gallicanis an. 1655. „ & 1700. tum ab inſignibus Academiis."

VI. Numquam ſatis inculcari poteſt neceſſitas tum incumbendi in Scripturas, Patres, ſacroſque canones, tum aut abſtinendi a plurium Caſuiſtarum lectione, aut legendi illos cum magna cautione. Præter divinam legem inveſtigandæ ſunt & meditandæ humanæ leges tum eccleſiaſticæ, tum civiles. Si neceſſaria, inquies,

eſt

eſt Scripturarum, Patrum, & canonum, non Caſuiſtarum ſcientia; cur Epiſcopi ſuper caſibus diſcuſſis a Caſuiſtis, non ſuper divinis Scripturis examinant ordinandos? Alibi, nempe *Tom. I. Apparatus* hanc diſpicio difficultatem. Epiſcopi examinare ordinandos ſolent ſuper Concilio Tridentino, ejuſque Catechiſmo; quorum doctrina tota eſt ex Scripturis ſanctis, ex Patribus, ex traditione hauſta. Si plura cupis de ſcientia ordinandorum, lege *notif.* xvi. ſapientiſſimi Pontificis BENEDICTI XIV. editam Bononiæ an. 1735.

VII. Unum adiicere lubet. Si in ordinandis, ſi in Parochis, ſi in Confeſſariis requiritur Scripturarum, canonum, & Patrum ſtudium, quid de Epiſcopis dicendum erit? Si hi Scripturas ſanctas, & Patrum, atque canonum doctrinam ignorant, quomodo examinare ſuper his ordinandos, quomodo prædicare, & plebem docere valent? Deligent, inquies, doctum Vicarium, eruditos Examinatores, ſapientes Auditores, qui ſuas vices impleant. Ita ne vero? In militia civili electus ne umquam fuit dux exercitus qui belli artem ignoraret, quive aliorum miniſterio exercitum dirigeret? Et in ſpirituali militia aptus dux, & dignus populi Doctor ille deligetur qui iſtius ſacræ militiæ leges, & canones ignoret? Quomodo poterit deprehendere, num Vicarius, vel Auditor, vel Examinatores reipſa ſecundum Scripturam ſanctam ordinandos, Confeſſarios, Parochos examinent, ſi ipſe Scripturas ſanctas non calleat? Eo in Epiſcopis altior, & fulgentior requiritur ſcientia, quo eminentior eſt illorum gradus.

VIII. Quæſt. III. *Quæ morum ſanctitas requiritur in ordinandis, ſive Clericis, ſive aliis Paſtoribus?* Reſp. Quod ad ſuſcipiendos ſacros Ordines, ſeu ſacramentum Ordinis neceſſaria ſit conſcientiæ mundities ab omni letali culpa, nemo eſt qui ignoret. In præſens autem non de hac, ſed de illa morum integritate, qua exornati abſolute eſſe debent ordinandi, & præficiendi populis regendis, inquiritur. Apoſtolus Paulus ad Titum *cap.* 1. ſcribens deſignat quos in Presbyteros, & Epiſcopos deligere oporteat. *Reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi, ſi quis ſine crimine eſt . . . . Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem.* Non dixit Apoſtolus, inquit S. Auguſtinus *Lib. I. contra duas epiſt. Pelagii*, Paſtores ordinandos debere ſine peccato eſſe: quia nullus ordinari poſſet miniſter, ſi dixiſſet Apoſtolus: *Nullum peccatum habentes, ubi ait, Nullum crimen habentes: multi quippe baptizati ſunt ſine crimine, ſine peccato autem in hac vita neminem dixerim*. Ut itaque ſenſum Apoſtoli teneas, animadvertas oportet, neminem ſine peccato eſſe, ſine crimine vero plures. Ut autem quis ſine crimine dicatur, non ſat eſt ut ante Ordinationem ſuam conſcientiam purget ab omni peccato; ſed oportet ut vitam duxerit irreprehenſibilem aut a ſuſcepto baptiſmate, aut a pœnitentia diuturna peracta; ut a ſcandalis, & a moribus pravis abſtinuerit; ut non dederit argumenta indolis ſævæ, vinolen-

Digitized by Google

tæ, avaræ &c. ut exponit continuo ibi Apoſtolus. *Oportet ergo Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum, ſed hoſpitalem, benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem.* Ante Ordinationem ab his criminibus immunis ſit oportet in conſpectu omnium. Diſtingue ergo peccata, quæ effectus ſunt humanæ imbecillitatis, a criminibus, quæ malitia, prava indoles, & vitioſi habitus pariunt. Ab his non ſemper, ab illis vitam immaculatam duxiſſe oportere ordinandos, docet Apoſtolus: rationemque ſubiicit *I. ad Timoth. cap.* III. inquiens: *Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.* Si enim ordinandus vitam duxiſſet in ludis, cum mulierculis, matronulis, comœdis, ſcurris, eluonibus; his criminibus onuſtus omnino ad tantum munus ineptiſſimus eſſet. Quæ crimina non unica confeſſione ante Ordinationem præmiſſa, ſed plurium annorum intervallo ſevera pœnitentia, & publica morum integritate eluantur oportet, ut populus bonum teſtimonium, ſeu debitam eiuſdem probitatis exiſtimationem habere valeat. Perſequitur Apoſtolus ad Titum: *Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere.* Hoc S. Pauli documento ſummopere ætate noſtra opus eſt. Olim ſana doctrina fidei, nunc ſana morum doctrina graves ſuſtinet perſecutiones. Quare ſi duces, ſi ſuperintendentes, nempe Epiſcopi, ſanam Scripturarum doctrinam non callent, quomodo increpare, & redarguere contradicentes, quomodo miniſtrorum Vicarii, Auditoris, Examinatorum opiniones non ſanas a ſanis diſtinguere, quomodo deprehendere poterunt? Si probus, & morum integritate exornatus candidatus in Scripturis ſanctis, in Patribus, in diſciplina Eccleſiæ ita verſatus non ſit, ut ſanam Eccleſiæ doctrinam propugnare, & laxones, palponeſque, aut immanes æquo auſteriores redarguere queat, ad Epiſcopatum, ad Parochiam moderandam vocatus a Deo non eſt. Solus defectus ſcientiæ neceſſariæ ad defenſionem doctrinæ ſanæ certum luculentumque communiter indicium eſt, candidatum non eſſe in Rectorem animarum a Deo vocatum.

IX. Perſequitur Apoſtolus ad Timotheum cap. III. *Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes; habentes myſterium fidei in conſcientia pura. Et hi autem probentur primum, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes.* Probatio autem non unius hebdomadæ ſpiritualibus exercitiis, ſed diuturno tempore fiat oportet. Quandoquidem Apoſtolus monet, non eſſe eligendum *neophytum, ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat diaboli.* Neophytus eſt recens converſus, in virtute novitius & rudis. Hinc Eccleſia ſemper neophytos, ſeu recens baptizatos a ſacris Ordinibus reiecit; ut ex pluribus Conciliis conſtat.

X. Innumera ſunt Patrum teſtimonia, quæ ordinandos in Epiſcopatum, & in Paſtores animarum morum ſanctitate exornatos poſtulant. Pauca delibabo. S. Hie-

ro-

ronymus in *cap.* I. *epiſ. ad Titum* hæc ſcribit. *Primum itaque ſine crimine iubetur eſſe Epiſcopus, quem puto alio verbo ad Timotheum irreprehenſibilem nominatum: non quod eo tantum tempore quo ordinandus eſt, ſine ullo ſit crimine, & præteritas maculas nova converſatione diluerit; ſed quod ex eo tempore quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia remordeatur. Quomodo enim poteſt Præſes Eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto ſimili corruerit? aut qua libertate corripere peccantem poteſt, cum tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem admiſiſſe quæ corripit?*

XI. S. Bernardus, rogatus a Brunone in Epiſcopum Colonienſem electo, num hanc probaret electionem, propterea quod hactenus mores ſuos ad normam evangelicam non informaſſet, *epiſ.* VIII. ſic reſpondet. *Horreo, fateor (ſic enim tibi, ut mihi loqui debeo quod ſentio:) horreo, inquam, conſiderans, unde, quo voceris; præſertim cum nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, per quod utcumque huiuſmodi periculoſiſſimus tranſitus fiat. Et quidem rectus ordo requirit ut prius propriam, deinde alienas curare ſtudeas conſcientias. Primus quippe pietatis gradus eſt, de quo ſcriptum eſt*: Miſerere animæ tuæ, placens Deo. *Ab hoc autem ad miſerandum proximo recto iam tramite caritas ordinata procedit: quippe quem ad ſui quiſque menſuram amare præcipitur. Quod ſi in hunc modum quo te hactenus amaſti, & tibi committendos amaturus es; malo ego quidem tibi non committi quam ſic diligi: ſi autem te prius diligere didiciſſes, & me forſitan ſcires amare. Sed quid, ſi ſuam Deus acceleret tibi gratiam, & multiplicet miſericordiam, & ſit ad reſtituendam innocentiam efficacior, velox quam diuturna clementia? .... Hoc ſalutis compendium ſanctus ille latro conſecutus eſt. Sed aliud eſt celerem adipiſci veniam peccatorum, aliud & de ipſis ſceleribus ad inſulas provehi dignitatum ..... Videte tamen Matthæum de telonio ad Apoſtolatus culmen aſſumptum. Sed hoc me rurſus conturbat, quod non prius audierit cum ceteris Coapoſtolis ſuis*: Ite in orbem univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ: *quam egerit pœnitentiam, multo labore ſequendo Dominum quocumque iret, permanens cum eo in tentationibus ſuis.* Ut ceteros mittam Patres, lege S. Thomam in *Supplem. quæſt.* XXXVI. *art.* I. ubi exponit, quanta morum probitate ornati eſſe debeant ordinandi, & illorum hallucinationem improbat qui facile ſemiignorantes, & minus probatos admittunt ad habitum aut clericalem, aut monaſticum, propterea quod timeant defuturos Eccleſiæ miniſtros. Numquam enim, inquit Angelicus, ita deſerit Deus Eccleſiam ſuam, quin ſufficientes & idonei miniſtri inveniantur: concluditque, melius eſſe habere paucos miniſtros bonos quam multos malos.

XII. Quæſt. IV. *Quam grave crimen committat Epiſcopus qui cito manus imponit?* Reſp. Unum ex præcipuis monitis, quod *cap.* V. *I. ad Tim.* Epiſcopis inculcat Apoſtolus, iſtud eſt. *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.* S. Thomas in hunc locum *lect.* III. hæc ſcribit. *Sicut non debet cito punire,*

ita nec cito promovere, ideſt ordinare de facili ad ſacros Ordines .... Et quare? Quia ſi inordinate promoveas, & ex hoc contingat peccatum eis, vel in plebe, hoc tibi imputabitur. Vel communicat alienis, quia non corripit, cum poteſt. Scaturiginem tot malorum quæ Eccleſiam deturpant, ex facili manuum impoſitione Patres repetunt. Si promoverentur iuvenes ſanie taboque libidinum diffluentes, mirandum ne eſſet, ſi caſtitatem, quam profitentur, horrendis ſacrilegiis contaminarent, & ſcandala enormia patrarent? *Non miramur, fratres*, (inquit S. Bernardus Lib. de converſ. ad Cler. cap. XIX.) *quicumque præſentem Eccleſiæ ſtatum miſeremur, non miramur de radice colubri regulum orientem: non miramur, ſi vindemiat vineam Domini, qui inſtitutam a Domino prætergreditur viam.* S. Ioannes Chryſoſtomus *hom.* XVI. *in I. ad Timoth.* hæc habet. *Quid eſt illud* cito? *Non ex prima probatione, nec ſecunda, nec tertia; ſed ubi conſideratio diuturna præceſſit, exactiſſimaque diſcuſſio, tunc imponito manus: neque enim ea res periculo caret: eorum quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dediſti etiam præcedentium delictorum.* Feliciſſima Eccleſiæ diſciplina eſſet, ſi quod ſacra Synodus Tridentina præcipit de ordinandis dumtaxat iis qui ſunt aut reipſa utiles, aut neceſſarii Eccleſiis quibus addicti eſſe debent, executioni adamuſſim demandaretur. Excuſari ſæpe Epiſcopi poſſunt, quia cordium ſecreta non penetrant. At ſæpe etiam deprehendere valent, nec utiles, nec neceſſarios eſſe illorum plurimos quos ad ſacros Ordines promovent. Confeſſarii nullo modo excuſari poſſunt qui Ordinum candidatis, libidinum fœtorem olentibus, & inveterata vulnera patefacientibus, abſolutionem impendunt, ut ad tantum ſacramentum accedant. „ Quomodo iram Dei
„ (inquit Ludovicus Habert Part. III. cap. III.) effugient Confeſſarii, quibus Or-
„ dinum candidati pridie, vel ipſo die ordinationis conſcientias occultis criminibus
„ contaminatas exponunt, iiſque nihilominus viam ad Ordinationem per abſolu-
„ tionem ſternunt, quam *eo conſtantius denegare deberent, quo illi inſtantius oppo-*
„ *nunt incommoda temporalia, puta infamiam, ſummam pauperiem, parentum expro-*
„ *brationes, beneficii obtenti periculum, niſi in præſentiarum ordinentur, cum vel in-*
„ *de ſe magis indignos prodant Ordine, ac conſequenter abſolutione.*"

XIII. Sed quodnam temporis intervallum requiritur ad idoneam eorum probationem qui in occulta carnis crimina prolapſi ſunt, antequam ad Ordines ſacros promoveantur? Regula præſtitui generalis nequit. Nam alii lapſi ſunt ante Ordinationem, dum erant laici; alii poſt aliquem ſuſceptum Ordinem: alii ex fragilitate; alii prava indole, & inveterata conſuetudine. Qui peculiaria contritionis ſigna exhibent, & carnem cum vitiis & concupiſcentiis crucifigere ſtrenue curant, breviori probatione dignoſci, ſint nec ne idonei, poterunt. Illi vero qui ex longa aſſuetudine & propenſione ad venerem frequenter relapſi ſunt, ſi profeſſi iam caſtitatem fuerint, diuturna, atque ſevera pœnitentia probandi ſunt; ſi vero Subdia-

co-

Digitized by Google

conatu initiati non ſint, ad coniugium illos remittat Confeſſarius, ut S. Bernardus *Lib. de conv. ad Clericos cap.* xx. ſuadet. *Utinam magis turrim incboaturi, ſedentes computarent, ne forte ſumptus non habeant ad perficiendum. Utinam qui continere non valent, perfectionem temerarie profiteri, aut cœlibatui dare nomina vererentur. Sumptuoſa ſiquidem turris eſt, & verbum grande, quod non omnes capere poſſunt. Eſſet autem ſine dubio melius nubere quam uri; & ſalvari in humili gradu fidelis populi quam in Clerici ſublimitate & deterius vivere, & diſtrictius iudicari. Multi enim, non quidem omnes, ſed tamen multi . . . . libertatem in qua vocati ſunt, in occaſionem carnis dediſſe videntur, abſtinentes remedio nuptiali, & in omne deinceps flagitium effluentes. Parcite, obſecro fratres, parcite animabus veſtris: parcite ſanguini qui effuſus eſt. Horrendum cavete periculum, ignem qui paratus eſt, declinate.* Caveant ergo Confeſſarii ne dignos reputent ut ad ſuperiores Ordines, aut ad regimen animarum promoveantur pœnitentes frequenter violati aut baptiſmi, aut Ordinis reos, tametſi ab aliquot menſibus libidines frenaverint, niſi præterea expurgatum a terrenis affectibus animum, atque fervore caritatis æſtuantem probaverint. Caveant ordinantes, ne in templo Dei idolum collocent, inquit Habert, quod nec bonum, nec male faciat. Quoniam Ordo ſacramentum eſt non tam ad ſuſcipientis, ut ſacramentum pœnitentiæ, & cetera, quam ad aliorum ſalutem inſtitutus. Communiter tum Patres, tum graviores Theologi docent, ex Religioſis longe plures damnari ob peccata omiſſionis quam ob crimina commiſſionis. Ordo aſſimilatur talentis, quæ *Matth.* xxv. ſervis dominus diſtribuit cum uſuris exigendis. Servi inutiles in tenebras exteriores eiecti ſunt, non ob defraudata talenta, quæ integra cuſtodierunt, ſed quod congruum lucrum non retulerint.

XIV. Quæſt. V. *Quid ſit ſpiritus eccleſiaſticus, ſeu ingenium ſacerdotale?* Reſp. Eſt ardens ſtudium promovendi gloriam Dei, & proximi ſalutem. Cuiuſcumque artis ſpiritus ſeu ingenium ſitum eſt in flagranti ſtudio aſſequendi finem in quem ars ipſa tendit. Ingenium artis militaris eſt præclara edere facinora, & ſumma animi contentione omnia eo collineare ut victoriam aſſequatur. Ingenium & ſpiritus artis negotiatoriæ eſt magnos quæſtus facere, & vehemens deſiderium ut talis taberna frequentetur. Quinam finis ſtatus ſacerdotalis? Eſt, ut Dei nomen ſanctificetur, ut eius notitiam, fidem, & legem Sacerdos promoveat, unde proximi ſalus pendet. Ad quid enim ſummus Sacerdos Chriſtus miſſus fuit, niſi ut manifeſtaret nomen Patris ſui hominibus, & ſanctificaret eos in veritate? Huc ille vota, ſtudia, & conatus ſuos omnes contulit. Hoc idem diſcipulis ſuis mandavit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum* &c. *Ioan.* xx. Diſtinguendus eſt exterior apparatus habitus clericalis a ſpiritu interiori qui vivificat ſtatum iſtum. Cur imago, quantumvis omnia lineamenta exhibeat humanæ naturæ, non eſt homo? Quia deeſt ſpi-

ſpiritus hominis. Modeſtia, manſuetudo, veſtitus forma, & cetera ſtatus clericalis inſignia picturam exprimunt eiuſdem ſtatus. Si ſpiritus proprius deeſt, Sacerdos æquivocus eſt; quemadmodum homo pictus non eſt homo. *Quicumque ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*. Porro character ſacerdotalis non tam propriam quam aliorum ſalutem ſpectat. Ingenium & ſpiritus ſimplicis Chriſtiani ſibi ſtudet, ſibi invigilat, ſeipſum ſanctificat. Contra Sacerdos, quamvis externam Chriſtiani formam, & cæremonias obſervet, licet interſit divinis officiis, & alia munia obeat; ſi promovere Dei gloriam, & proximi ſalutem negligat, ſpiritu ſacerdotali caret.

XV. Diſtinguas tamen oportet Sacerdotes vitæ contemplativæ addictos, qui Deum glorificant ab humano commercio ſeiuncti, continuis ſacrificiis, proque ſalute proximorum ferventes iugeſque preces Deo fundunt, a Sacerdotibus qui vitæ activæ dant operam, atque in fidelium mores formandos divini verbi prædicatione, & ſacramentorum adminiſtratione incumbere aſtringuntur. Igitur cum finis ad quem ordo clericalis inſtitutus eſt, ſit gloria Dei, & populorum ſalus, conſequitur neceſſario illius ſpiritum & ingenium ſitum eſſe in flagranti ſtudio exequendi ea omnia quæ ad hunc finem comparandum ducunt. Ex hoc ardenti ſtudio, veluti ex uberrimo fonte, ea omnia promanant quæ ſunt ſtatus ſacerdotalis propria. Sacerdotes qui hoc ſpiritu aguntur, ardenti ſtudio flagrant ut domus Dei miniſteria ſancte adminiſtrentur: quia inde fidelium pietas, & devotio accenduntur. Non labori, non induſtriæ, non rei familiari parcunt, ut plebem gregemque univerſum ſibi commiſſum a vitiis abſterreant, a lupis, ovium veſtibus, ſeu falſarum doctrinarum fucis tectis, præſervent, & ad virtutis, & chriſtianæ legis obſervantiam inducant, provocent, inflamment. Spiritus & anima hominis chriſtiani eſt amor Dei & proximi, quatenus ipſe Chriſtianus animam ſuam hoc cæleſti amore ſanctificat excolitque. Ultra progreditur ſpiritus ſacerdotalis: quoniam iſtius amoris flammas ex ſuo inſtituto & charactere in fidelium cordibus accendit. Cum Chriſtus Petrum caput Eccleſiæ inſtituit, hunc amorem poſtulavit. *Diligis me plus his? . . Etiam Domine: tu ſcis quia amo te*. Quid inde? *Paſce agnos meos*. Ioan. XXI. Quamobrem S. Paulus continenter clamabat II. Cor. V. *Caritas Chriſti urget nos, ut qui vivunt, iam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt*: et rurſus cap. XII. *Non quæro veſtra, ſed vos: non enim debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis. Ego autem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris*. Spiritus inſitus matribus acerbiſſimos dolores ſuſtinet, ut pariant; moleſtias, tædia, faſtidia, ſollicitudines, laboreſque incredibiles ſtrenue perfert, ut editos partus nutriant, educent, perficiant. Conſidera amorem gallinæ erga pullos, & cuiuſcumque matris erga filios. An Spiritus ſanctus vehementiorem amorem, & ſpiritum non inſufflat

Digitized by Google

flat Sacerdotibus, ad fidelium curam & ſalutem deſtinatis? Ergo illi qui ſegnes ſunt in Dei cultu, & gloria amplificanda, qui ſuſtinere labores, faſtidia, probra, maledicta, perſecutiones refugiunt in curanda proximorum ſalute, ſpiritu ſacerdotali vacui ſunt.

XVI. Quæſt. VI. *Quibus mediis comparatur ſpiritus eccleſiaſticus?* Reſp. Aſſignari quatuor ſolent. I. Præcedere Dei vocatio debet, tamquam primum fundamentum, ut docet Paulus I. Cor. VII. *Unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius vero ſic*. II. Abdicatio ſpiritus huius ſæculi, ideſt voluptatum, concupiſcentiæ, & cupiditatis. Spiritus eccleſiaſticus nullo modo vivere aut cum concupiſcentia carnis, illecebrarum, & oblectamentorum huius mundi; aut cum concupiſcentia oculorum, ſpectantium comœdias theatrales, ſcenas, ludoſque; aut cum concupiſcentia divitiarum, honorum, & dignitatum poteſt. Hæ omnes radices præcidendæ, &, quoad fieri poteſt, evellendæ ſunt, ut ſpiritus eccleſiaſticus in anima vivat. III. Eſt iugis atque perſeverans oratio, ut docet Evangeliſta Lucas cap. XI. *Pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe*. Et Regius Propheta David *Pſal.* CXVIII. inquit: *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum*. Ut hunc ſpiritum aſſequerentur diſcipuli, erant perſeverantes in oratione, & ardentibus votis illum efflagitabant. S. Auguſtinus in præfatum Pſalmum ſcribit: *Aperuit os petendo, quærendo, pulſando; & ſitiens hauſit ſpiritum bonum, unde faceret quod per ſeipſum facere non poterat*. IV. Adiumentum comparandi ſpiritum eccleſiaſticum eſt conſuetudo familiaris cum Clericis doctrina ſana, pietate ſolida, morumque probitate florentibus. Hæc conſuetudo, ſi animo ſincero proficiendi in eccleſiaſtica diſciplina, & excolendo ſacerdotali ingenio fiat, uberrima pariet commoda. At cavendum ab hypocriſi eſt. Siquidem non deſunt qui ambiunt, & omni aſtutia fovent familiarem conſuetudinem cum Sacerdotibus doctrinæ & probitatis fama clariſſimis, ut ſua vitia obumbrent, ut auram popularem captent, ut viam ſibi aperiant ad obtinenda horum patrocinio officia, & miniſteria. At iſti damnationem inde ſibi arceſſunt, unde alii ſpiritualia emolumenta ſibi comparant. Verum, ut hos ſcopulos declines, conſuetudo familiaris tua continua ſit cum ſanctiſſimis Clericis, & Epiſcopis, Petro, Paulo, Evangeliſtis, Patribus, Conciliiſque. Hi enim ſpiritu Dei pleni te ſpiritum & diſciplinam eccleſiaſticam docebunt. Sedulo ſacros codices, Patrum, & Concilii Tridentini volumina revolve, & ſerio meditare; & abſque ſeductionis periculo ſpiritum ſacerdotalem hauries.

Digitized by Google

CAPUT XI.

A quibus præſertim rebus abſtinere Clerici debent ratione ſui ſtatus. Laxæ P. Claudii La-Croix *opiniones refelluntur.*

I. PLura de vita & honeſtate Clericorum dicenda forent; ſed paucis ea perſtringam a quibus abſtinere præcipue debent. Hæc omnia perſtringit Concilium Mediolanenſe I. *cap.* XXVI. ubi hæc habentur. *Qui Deo militat, implicare ſe negotiis ſæcularibus prohibetur. Idcirco edicimus, ne Clericus ſacris initiatus, aut eccleſiaſtico beneficio præditus coram iudice ſæculari advocati aut procuratoris nomine cauſas agat, niſi ab aliis in iudicium vocatus, ſuam, vel Eccleſiæ ſuæ, propinquorum etiam, ſi neceſſe erit, & miſerabilium perſonarum cauſas, ab Epiſcopo facultate prius ſcripto conceſſa, tueatur.*

1. *Ne in profanis negotiis officium tabellionatus exerceat.*
2. *Ne artem medendi faciat.*
3. *Ne in negotiationibus & mercaturis ſe interpretem & medium interponat.*
4. *Artes vero honeſtas concedimus, ut aliquid manibus ſuis lucretur, quo ſibi quæ ad victum neceſſaria ſunt, comparare poſſit.*
5. *Ne aliena prædia lucri cauſſa conducat.*
6. *Ne aliorum tutelam aut curam ſuſcipiat.*
7. *Ne pro aliis fideiubeat.*
8. *Ne alicuius Principis, aut alterius negotiorum procurator ſit, ſine facultate ab Epiſcopo prius per litteras impetrata, ſingulis annis renovanda. Neve parum memor ordinis, ac dignitatis ſuæ ſit in famulatu laicorum etiam Principum, eorumque quibuſvis aliis obſequiis, niſi cui ex cauſa, & ad officium ſacerdotali munere non indignum Epiſcopus huius rei poteſtatem ſcripto ante fecerit.*
9. *Neve præcurſor, aut aſſecla feminarum, aut eis diſcumbentibus aſſiſtat, aut ancilletur.*

Ut ab his ultimis verbis incipiam paucas quæſtiunculas reſolvam.

II. Quæſt. I. *Peccant ne mortaliter Presbyteri ſæculares qui laicis, qui matronis ancillantur?* Reſp. Ut frequentiſſime dixi, mihi trutinæ caſuiſticæ non ſunt ad ponderandam plurium criminum malitiam. Propoſita quæſtio varios admittere caſus poteſt, in quibus aut neceſſitas, aut urgens convenientia vel a tanta, vel ab omni culpa excuſet. Ceterum corruptela hodierna, qua Presbyteri laicis familiis inſerviunt, & ſub prætextu educandi liberos negotiis familiæ ſe ſe immiſcent, dominabus inſerviunt, manus Deo conſecratas porrigunt, quibus mulier-

lierculas, quas matronas vocant, ſuſtentent ambulantes, cum eis ludunt, iocantur: hæc, inquam, corruptela ſacrilega & monſtroſa eſt. Presbyteri iſti dignitatem ſacerdotalem deturpant, vilipendunt proprium characterem, profanant proprium gradum, & indigniſſimos Dei miniſtros ſe ſe produnt. Epiſcopi pectore ſacerdotali deberent eos ab altari arcere, & a celebratione ſuſpendere, & proculcatis humanis reſpectibus tam horrenda ſcandala a populo Dei auferre.

III. Quanta cautione Sacerdotes, & Confeſſarii declinare mulierum familiaritatem debeant, in præcedenti Tomo latius expoſui. Chriſtum Dominum, Sacerdotum exemplar, ſemel ſolum cum muliere Samaritana collocutum legimus. Diſcipuli autem admirati ſunt, quod eam mulierem affaretur; cum numquam antea mulierem aliquam ſolam alloquentem vidiſſent. Hoc exemplo docere divinus Magiſter diſcipulos ſuos voluit, quanta cura & ſollicitudine fugere mulierum familiaritatem debeant.

IV. Quæſt. II. *Utrum negotiatio Clericis ſit interdicta?* Reſp. Negotiationem vere talem Clericis eſſe interdictam, omnes fatentur. *Nemo* (inquit Apoſtolus II. ad Timoth. II.) *militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat cui ſe probavit*. Caſuiſtæ plures excogitarunt opiniones, quas omnes more ſuo colligit P. Claudius La-Croix *Lib. III. part.* II. *num.* 997. *& ſeq.* Et primo aſſerit, Clericum poſſe emere aliquid, ut conſumat; & ſi poſtea pretium illius creſcat, vendere poteſt, ſperans ſe viſius empturum: *eſt enim actus œconomicæ prudentiæ*. Sub iſtius œconomicæ prudentiæ pallio reipſa Clerici negotiantur. Prudentia hæc œconomica & mundana filiis huius ſæculi, ſeu laicis hominibus conſentanea eſt, ſecus Sacerdotibus Deo militantibus.

V. Addit P. La-Croix ibi *num.* 999. ex *Manriquez*, *Delbene*, & aliis, teſte Gobat, poſſe Presbyteros emere uvas, & vinum vendere; dummodo ipſimet, vel eorum familiares vinum exprimant. Advertit tamen, id negare *Molinam*, *Caſtropalaum*, *Lugo*, ſi fiat per famulos conductos. Similiter narrat, *Molinam*, & *Caſtropalaum* docere, illicitum Clericis eſſe emere lanam, ut conficiant pannos vendendos; immo illicitum hoc eſſe volunt, etiamſi panni conficiantur per ſervos conductos ex lana propriorum animalium. Tamen, ſubdit Croix, dubitat *Lugo* de hoc. Iure dicunt, hæc & ſimilia commenta non inveniri in Patribus, & Conciliis.

VI. Pergit La-Croix ibidem *num.* 1000. texere cenſum opinionum Caſuiſtarum. „ *Gobat num.* 10. putat in Germania licitum eſſe in Monaſteriis per famulos ven„ dere vinum, & panem: id enim proprie non eſſe habere tabernam, aut nego„ tiari, ſed ſua vendere tranſeuntibus. " Hanc corruptelam ipſe propriis oculis vidi, ebrioſque ſpectavi iuvenes inde diſcedentes. Illuc enim turmatim accurrunt, quia vinum eſt melius atque robuſtius. Vendere panem & vinum non eſt habe-

re

Digitized by Google

re tabernam, ſed ſua vendere tranſeuntibus, & ingredientibus Collegia, & Monaſteria? Si tamen hoc vinum, & panem laici vendant tranſeuntibus, & ingredientibus, habent tabernam, nonne?

VII. *Mol. Laym. Caſtrop. num.* 4. dicunt illicitum eſſe Clerico (perſequitur La-Croix) emere iumenta, ut ea pro pretio elocet: quia videtur eſſe quædam negotiatio: ſed dubitat *Lugo num.* 34. quia emere poteſt domum, ut elocet.

VIII. Hac methodo tota fere contexta eſt Theologia caſuiſtica P. La-Croix, quem *P. Franciſcus Antonius Zaccaria* Caſuiſtarum celeberrimum vocat: & mihi eſt potius opinionum contrariarum collector, qui lectoribus libertatem eligendi quam ſibi placuerit opinionem paſſim relinquit. Hanc ego methodum, ut Pyrrhoniſmi caſuiſtici ſpeciem redolentem, reiiciendam exiſtimo, ſalvo meliori iudicio. Sed, ut evidentius confirmem hanc criticen in opera P. La-Croixii, reſcribo quæ ibidem *num.* 1004. *& ſeq.* infarcit. „ Quamvis *Mol. Rebel.* & alii cum „ *Caſtropal.* dicant Clericum peccare mortaliter, ſi per unicum actum negotietur „ in materia gravi; tamen putant aliqui probabilem eſſe ſententiam *Caiet. Sa-* „ *las*, *Delbene* . . . & aliorum qui id negant. Et quoad negotiationem in mate- „ ria non gravi conſentiunt omnes communiter cum Buſemb. ſupra. Item plu- „ res apud Lugo num. 24. qui aſſentitur, *ſi negotiatio non ſit in maxima ſum-* „ *ma*. “

IX. Ecce diſtinctiunculam mediam, qua omnes Clerici negotiari valent, quin peccent mortaliter. Diſtingue negotiationem *maximam* a negotiatione *magna*, & *ordinaria*. Clerici negotiationem *maximam* exercere nequeunt, *magnam*, aut *ordinariam* poſſunt. Sed perſequamur opinionum collectionem.

X. Perſequitur P. La-Croix ibi *num.* 1005. „ Si Clericus negotietur per alium: „ v. g. ſi pecuniam exponat, alius autem induſtriam: multi apud *Lugo num.* 36. „ dicunt, eſſe illicitum. *Med. Arm. Mol. Rebel.* aliique communiter cum *Laym* „ *num.* 40. cum *Caſtrop. num.* 7. dicunt non eſſe *ſaltem mortale*; veniale tamen „ eſſe docent *Mald. & Mol.* quibus conſentit *Bebel*, ſi per ſeipſum rationes dati „ & accepti exigat. *Turr.* dicit per ſe loquendo, & ratione prohibitionis ne qui- „ dem eſſe veniale, & conſentit *Lugo*, addens tamen poſſe eſſe veniale, aut et- „ iam mortale, ſi Clericus ſe ſimul parum aut nimium tali negotiationi impli- „ cet. *Leſſ. num.* 6. merito dicit id indecorum eſſe, nec faciendum abſque iuſta „ cauſſa. “

XI. Hæc eſt methodus quam in univerſa ſua Theologia ſervat Doctor iſte. Et hæc eſt ratio cur collectio harum opinionum adeo libenter ematur, & facile diſtrahatur. Nulla enim Moralis commodior hominibus, quibus variæ & contrariæ opiniones, veluti varia fercula pro cuiuſque palati diverſitate, exhibentur. Dicet ne *P. Zaccaria*, ſincere a me non deſcribi collectionem P. La-Croixii? Ro-

go

go lectores omnes ut legant Auctorem iſtum ; & manibus tangent veram eſſe meam in eumdem criticen.

XII. Conferant hunc opinandi modum cum doctrina Scripturarum, Patrum, & Conciliorum, quam ſupra hactenus tradidi; & iudicent, an non verum ſit quod alias dixi, & repetendum ſæpius eſt, documenta Scripturarum, Conciliorum, Patrum, & Canonum inflammare ad ſpiritum ſacerdotalem; e contrario hæc pugnantium opinionum prælia non accendere, ſed frigefacere potius, & veluti extinguere ſpiritum illum quo Sacerdotes toti incumbere in gloriam Dei, & proximorum ſalutem procurandam debent. Quid ? Negotiari Sacerdotes non per ſe, ſed per alios valent ? Et hoc non eſt tot ſacrorum canonum legem circumvenire ? Exponant Sacerdotes pecuniam, alii induſtriam ; & *Turrianus* dicit, per ſe loquendo nullam, ne quidem venialem, intervenire culpam, & conſentit *Lugo*. Contractus *ſocietatis* in laicis eſt mercatura, ſecus in Sacerdotibus. Hoc negotiationis genus non eſt illis prohibitum, ut cum *Laym. Caſtropal.* aliiſque communiter docent ; quamvis multi apud *Lugo* oppoſitum adfirment. Ab his opinionum præliis cavete vobis, o Confeſſarii, o Sacerdotes Chriſti, & firmiter adhæreſcite Scripturis divinis, SS. Patribus, & Conciliis, quæ Dei Sacerdotibus omne mercimonium ſevere prohibent.

XIII. Quæſt. III. *An qualibet venatio ſit Clericis vetita ?* Reſp. Canone *Epiſcopum* extr. de Clerico venatore hæc præſcribuntur. *Epiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum, canes, aut accipitres, aut huiuſmodi ad venandum habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate ſæpius detentus fuit, ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus a communione; ſi Presbyter, duobus; ſi Diaconus, ab omni officio ſuſpendatur.* Et alter canon ſub eodem titulo hæc continet. *Omnibus ſervis Dei venationes & ſilvaticas vagationes cum canibus, & accipitribus, & falconibus interdicimus.* S. Hieronymus in Pſal. xc. *Eſau venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem, piſcatores invenimus ſanctos.* Concilium Aquileienſe anno 1596. celebratum tit. IX. *Dicit Canon: Eſau venator erat, quia peccator erat. Quam vero ſit modeſtia clericali indignum, qui paullo ante Breviarium tractabat, & ſacræ lectionis ſtudio intendebat, eum publice accipitrem deferre, & ſua in eo ſtudia profiteri: quique cum Angelis in Eccleſia gratiarum actiones, & laudes Deo perſolvebat, eum inter canum latratus, & multitudinem verſari, & incomptis obſtrepere vocibus: ſacri canones declarant; omnes vero facile intelligunt . . . Quod ut longe a Clericorum vita & honeſtate removeamus, omnibus Clericis, cuiuſcumque conditionis, & gradus ſint, venatorium ſtudium interdicimus, ac in eos gravius per illorum Ordinarios procedendum ſtatuimus.*

XIV. Plurimos alios canones tranſmitto, cum res natura ſua prodat indecentiam

tiam cum ſtatu clericali. Venationes autem Clericis illicitæ, ſunt clamoſæ, nempe cum canibus, avibus, & armis, puta ſclopis, peractæ. Quietæ quæ fiunt ſine canibus, avibus, & ſclopis, ſeu armis, ſed ſolis retibus, aut laqueis, licitæ ſunt; ut colligitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XII.

XV. P. Claudius La-Croix *Lib. IV. num.* 1374. inquit: „ Prohibitiones illæ nunc „ ita mitigatæ ſunt, ut ſi recreationis cauſa fiat ſine *magno clamore*, ſcandalo, „ vel contemptu, non facile peccetur mortaliter. *Nav. Mol. Turr. Lugo*, *Illſ.* „ Addunt *Suar. Sa*, *Caſtrop.* etiam a veniali excuſari, ſi venatio ſit rara, & moderata, & ad reficiendas vires.

„ Num. 1376. *Dicaſt. num.* 300. putat venationem etiam cum apparatu, & clamoſam non prohiberi Clericis, niſi fiat frequenter, & addit cum *Caiet. Nav.* „ *Silv. Bann. Molin. Tur. Dian.* . . licet fiat frequenter, non audere ſe damnare „ mortalis, ſi ex recreatione fiat: & ſi mortale ſit, cum *Rebel. Leſſ.* id eſſe ra„ tione ſcandali. "

XVI. Concilia condunt canones, reformare collapſam, aut conſervare vigentem diſciplinam ſtudent. Caſuiſtæ plures canones vanis ſuis commentis emolliunt, temperant, & temporis diuturnitate aut obſoleſcere, aut non obligare ſub mortali, immo ſæpe neque ſub veniali, docent. Venationes cum clamore vetitæ Clericis ſunt: P. La-Croix adiicit verbulum cum *magno clamore*, & ſic canones evaneſcunt. Quia quiſque arbitrio ſuo metitur *clamoris magnitudinem*, & omnes dicunt clamorem non eſſe *magnum*. Similiter omnes dicunt mercaturam non eſſe *maximam*, ſed vel parvam, vel mediocrem.

XVII. Quæſt. IV. *An plures Caſuiſtæ in cauſſa ſint cur ſacri canones non ſerventur?* Reſp. Recenſita commenta, & alia plurima, quæ in hoc opere refutavi, me coegerunt proponere ſapientibus deſcriptum quæſitum. Reſolutionem dare ipſe nolo. Quid reſolvendum ſit, colligant ipſi cordati prudenteſque lectores. Profecto ſi omnes Caſuiſtæ unanimi conſenſu, miſſis vanis diſtinctiunculis, ſacrorum canonum de vita & honeſtate Clericorum obſervantiam promoverent, & inculcarent, gravi oratione, divinis Scripturis adiectis, diſciplina eccleſiaſtica, & monaſtica reflореret. At quomodo reflorere poteſt, ſi Clerici legentes Caſuiſtas non paucos, vident ad eorum pravam conſuetudinem deflexos & mitigatos canones? Rem ſapientum iudicio ſubmitto. Omnes clamant: Si Confeſſarii concordes eſſent in adminiſtrando pœnitentiæ ſacramento, ingens profectus in populo Dei videretur. At quomodo concordes eſſe Confeſſarii poſſunt, ſi diſcordes, & diſſonantes ſunt magiſtri quos legunt?

XVIII. Quæſt. V. *Vetiti ne ſunt Clericis ludi alearum?* Reſp. Non modo antiqui, verum etiam moderni canones vetant Clericis ludos aleatorios, nempe omnes ludos fortunæ, ſeu ſortis. Miſſis pluribus antiquis Conciliis, Lateranenſe IV.

ſub

Digitized by Google

ſub Innocentio III. *can.* XXVI. inquit: *Clerici ad aleas, & taxillos non ludant, nec huiuſmodi ludis interſint*. Gloſſa plura adiicit, & citat Novellam CXXIII. cap. X. ubi hæc habentur. *Interdicimus autem ſanctiſſimis Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, & Subdiaconis, Lectoribus, & omnibus aliis . . . . ad tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes, aut inſpectores fieri, aut ad quodlibet ſpectaculorum ſpectandi gratia venire*. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXII. *cap.* I. *de refor.* inter plura quæ de vita & honeſtate Clericorum præſcribit, hæc inculcat. *Statuit ſancta Synodus ut quæ alias a ſummis Pontificibus, & a ſacris Conciliis de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, ALEIS, LUSIBUS, ac quibuſcumque criminibus, necnon ſæcularibus negotiis fugiendis copioſe, ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem inpoſterum iiſdem pœnis, vel maioribus, arbitrio Ordinarii imponendis, obſerventur; nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat*.

XIX. P. Claudius La-Croix *Lib. IV. num.* 1378. refert *Salas, Mol. Rebel. Azor. Caſtrop.* interpretantes prohiberi conſuetudinem ludendi, minime vero *una aut altera vice*. „ Immo (ſubdit) conſuetudinem ludendi, ſi non fiat ob lucrum, „ ſed recreationis cauſſa excuſant a mortali *Sa, Valent.* quamvis contrarium te„ neant *Salas, & Caſtrop.* putatque Salas prohibitionem horum luſuum non ex„ tendi ad Religioſos laicos, quia textus tantum habet de Clericis; ſed commu„ nis opinio cum *Nav. Suar. Valent. Caſtrop.* & aliis tenent oppoſitum. “

XX. En mitigatos, & temperatos canones, & apertam viam Clericis ludis aleatoriis indulgendi. Legunt iſti La-Croixium, alioſque citatos Auctores. Incipiunt iſtorum auctoritate fulti una aut altera vice ludere. Ex repetitis vicibus fit conſuetudo, & tunc patrocinantibus *Sa, & Valent.* dicunt, ſe ludere, non ob lucrum, ſed recreationis cauſſa. Tandem cum *Salas* tenent, hanc conſuetudinem ludendi non extendi ad Religioſos laicos. Auctores citati ſunt claſſici, ideoque efficiunt ſententiam probabilem. Sed tu, lector, miſſis eiuſmodi commentis, in Conciliorum, & maxime Tridentini, doctrinam animum ſerio intendito, & a ludis omnino abſtine: immo caveas ne una aut altera vice ludas: quia ſi inceperis, ſenſim ſine ſenſu conſuetudine te irretitum invenies. Lubet in ſanæ doctrinæ confirmationem adducere Concilii Mediolanenſis I. *part.* II. *tit. de Clericis* verba. *Clericalis Ordinis hominibus omne genus ſaltationis, & ludi, præſertim vero aleæ, & teſſerarum, ac talorum interdicimus. Prohibemus etiam globos, qui malleis ligneis impelluntur: item follis ludum, ideſt pilæ maioris. Nec ſolum ludere vetamus, ſed eos ludorum ſpectatores eſſe nolumus, aut quemquam ludentem in ædibus ſuis permittere. Si autem valetudinis cauſa parva pila, aut alio non indecoro eiuſmodi exercitationis genere uti contigerit; nec publice id faciant, nec pecunia intercedat . . . in ludo, nec quidquam quod facile pecunia æſtimari poſſit*. Plurima alia

Con-

Digitized by Google

Concilia provincialia poſt Tridentinum celebrata ſimilia docent. Sed eo malorum modus opinandi ætate noſtra recidit, ut Clerici, miſſis Conciliis, adeant aliquem Caſuiſtam, ut ibi commenta inveniant quibus conſcientiæ morſus obtundant. Sed ſciant, ſanctos Epiſcopos in Conciliis congregatos, Dei lumine perfuſos fuiſſe, & Clericorum, ac Chriſtianorum eſſe magiſtros; minime Caſuiſtas illos qui ab horum Conciliorum ſana doctrina recedunt.

XXI. Quæſt. VI. *Peccant ne mortaliter Clerici qui dimiſſo, aut occultato habitu clericali, larvati in publicum prodeunt?* Reſp. Adfirmant communiter omnes vel ipſi benigniores Probabiliſtæ, uno excepto Marco Vidal, cuius opus proſcriptum eſt. Vix aliquem Theologum alicuius auctoritatis reperies qui Clericos tempore bacchanaliorum larvatos incedentes excuſet a peccato mortali. Audi unum Dianam, qui *Tom. VII. tract.* v. *reſ. 6.* quærit: *An Clerici, incedentes per civitatem in diebus bacchanalibus perſonati, peccent mortaliter? Puto non eſſe recedendum a communi ſententia Doctorum, nempe in tali caſu Clericos ſæculares, & regulares peccatum mortale committere.* Fuſius hanc quæſtionem diſpexi in *Diſciplina Apoſtolico-monaſtica append.* 111. Eam forſitan iterum confirmabo in *diſſert. de ludis theatralibus*, quam prælo paratam habeo. Interim ſciant, Clericis nullam occurrere opinionem vel leviter probabilem quæ eos eximat a peccato mortali, ſi perſonati per civitatem diſcurrant. Gravius peccarent, ſi perſonati intereſſent theatris, comœdiis, choreis. Abſtinere quoque Clerici debent a crapula, & ebrietate, potiori iure quam ceteri Chriſtiani. Plura dicenda adhuc eſſent de vita & honeſtate Clericorum; ſed brevitatis ſervandæ neceſſitas non ſinit. Huic itaque diſſertationi finem impono verbis piiſſimi Cardinalis Bellarmini *Lib. II. de gemitu columbæ cap.* v. concludentis. *Ex facilitate manus imponendi factum eſt ut hoc tempore ſit prope infinita turba Clericorum, quorum plurimi non aſpirant ad ſacros Ordines, ut ſit Dominus pars eorum, ſed vel ut ſubtrahant ſe a foro ſæculari, vel ut ſubſidium quærant vitæ temporalis, vel ut ad honores eccleſiaſticos aliquando conſcendant.* Difficiles ſint Epiſcopi in manibus imponendis, fictitia patrimonia reiiciant, non ordinent niſi quot ſunt Eccleſiæ aut utiles, aut neceſſarii: & continuo reformata eſt diſciplina clericalis.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO III.

DE SIMONIA.

CAPUT I.

Simoniæ notio, eiuſque variæ ſpecies.

I. Simonia a Simone mago, de quo *Act.* VIII. habetur ſermo, ſuam denominationem accepit. Quamvis enim plures in veteri teſtamento hoc ſacrilego vitio polluti fuerint; ut Eſau, qui vendidit primogenituram, cui erat ſacerdotale miniſterium annexum; & Glezi, qui a Nahamano, precibus Eliſei lepra mundato, mercedem obtinuit; & Balaam, qui ſancta vendere Regi Balac ſtuduit: tamen in lege evangelica Simon magus primus omnium tantum ſcelus patravit.

II. Communis ſimoniæ finitio ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 1. hæc eſt: *Studioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum.* Prima particula *ſtudioſa voluntas* ſignificat deliberatam voluntatis actionem. Altera, *emendi vel vendendi*, præfert, inquit S. Thomas *loc. cit. ad* 1. omne contractum onerosum, & non gratuitum, quo res ſpiritualis aliquo pretio temporali, ſeu aliqua re pretio æſtimabili emitur, aut venditur, locatur, permutatur, tranſigitur &c. Ultimæ particulæ, *aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum*, ſignificant aliquid a Deo auctore ſupernaturali proficiſcens, aut ad Deum ſalutis æternæ auctorem directum. Hoc autem ſpirituale triplex eſt, pergit S. Thomas ibidem *art.* 2. & 3. Aliud in ſe ut gratia, iuriſdictio, virtutes infuſæ, dona Spiritus ſancti, gratiæ gratis datæ, operatio miraculorum, interpretatio ſermonum &c. Aliud eſt ſpirituale efficiens, quatenus, licet in ſe ſit quid corporeum, efficit tamen ſupernaturale, ſeu ſpirituale; ut omnia ſacramenta, quæ ſunt gratiæ, & aliorum donorum quæ illam conſequuntur, cauſſa. Tertium eſt ſpirituale effectum, ſeu productum a cauſſa ſpirituali, ut ſanitas per gratiam miraculorum producta, diſpenſationes in votis, iuramentis, abſolutio a cenſuris, & alii actus iuriſdictionis ſpiritualis, preces fundere, cantare in choro, mortuos ſepelire &c. *Vel ſpirituali annexum*: quod duplici modo evenit: aut quia antecedenter coniungitur cum ſpirituali, ut ſunt beneficia eccleſiaſtica, quæ ſupponunt Ordinem clericalem, obligationem ad officium divinum, quæ in titulo ſpirituali fundantur; aut quia rem ſpiritualem comitatur, vel conſequitur, vel ad rem ſpiritualem ordinatur, ut ſunt veſtes ſacræ, vaſa ſacra, templa, reliquiæ Sanctorum, iuſpatronatus præſentandi ad beneficia. Hæc omnia ſignificant aut rem ſacram, ſeu ſpiritualem, vel aliquid *rei ſpirituali annexum*.

III. Si-

Digitized by Google

III. Simonia duplex. Alia iuris naturalis, & divini; alia iuris eccleſiaſtici. Prima natura ſua mala eſt; altera mala, quia prohibita. Simonia iure naturali & divino prohibita eſt, dum quæ ex ſe ſpiritualia ſunt, aut ſpiritualibus annexa, ut gratiæ, ſacramenta, iuriſdictio eccleſiaſtica, dona, virtutes &c. venduntur, aut emuntur. Simonia iuris eccleſiaſtici eſt permutatio, vel reſignatio beneficiorum. Quamvis enim beneficia ſpiritualia ex ſe ſint; tamen, cum non venduntur, aut permutantur pro re temporali, non intervenit ſimonia iure divino prohibita; ut ſi fiat permutatio beneficii pro beneficio, ſeu rei ſpiritualis pro ſpirituali. Eſt tamen ſimonia eccleſiaſtici iuris: quia Eccleſia iuſtis de cauſis talem permutationem, ut ſimoniacam prohibuit, niſi conſulta Sede Apoſtolica fiat; ut habetur cap. *Quæſitum*, & cap. *Olim*, de rerum permut. Simonia quoque iuris eccleſiaſtici eſt emptio, vel venditio quorumdam officiorum temporalium Eccleſiæ, ut Sacriſtæ, Procuratoris, OEconomi &c.

IV. Diſputant Theologi, qua ratione poſſit dari ſimonia ſolo iure eccleſiaſtico? Durandus, Victoria, Rodriguez negant, dari ſimoniam ſolo iure eccleſiaſtico. Quoniam, inquiunt, Eccleſia efficere nequit ut id quod natura ſua ſacrum & ſpirituale non eſt, fiat tale. Communis tamen ſententia Canoniſtarum, & Theologorum defendit, præfatam ſimoniam, iure eccleſiaſtico vetitam, eſſe proprie & vere ſimoniam. Utique Eccleſia nequit efficere ut res in ſe non ſacra, fiat in ſe ſacra, niſi benedictio accedat. Verum poteſt Eccleſia ſtatuere ſua lege ut res aliqua ſit intra aliquam virtutem religionis, ordinemque habeat ad rem ſacram. Qua lege, aut præcepto poſito, violari lex nequit, niſi ſimul dignitas rei ſacræ violetur. Nam hoc ipſo quod ex religionis motivo res aliqua prohibeatur, ad materiam religionis eiuſmodi res pertinet. Ergo qui prohibitionem tranſgreditur, vendendo, aut emendo rem ad religionem attinentem, ſimoniam proprie & vere talem perpetrat. Heinc dum Eccleſia prohibet extrahi furem e loco ſacro, facit ut violenta extractio ſit ſacrilegium, & templi profanatio. Adverſæ itaque ſententiæ argumentatio ſeipſa corruit. Quoniam licet officia Eccleſiæ, & alia quæ indicavi, non fiant intrinſecus de non ſacris ſacra; fiunt tamen extrinſecus ſacra, quatenus ſubſunt præcepto ex religionis motivo.

V. Dividitur ulterius ſimonia in *mentalem*, *conventionalem*, *realem*, & *confidentialem*. *Mentalis* eſt quæ intra mentem ſiſtit, omni pacto, & conventione exteriore ſublata. Hæc ſimonia dupliciter contingere poteſt. 1. Quando quis nudo interno propoſito deliberat ſimoniam committere. 2. Quando exterius aliquod munus ab obſequio, a manu, a lingua quis offert prava intentione accipiendi aliquid ſpirituale medio illo munere, tamquam pretio, quin tamen extrinſecus nec explicite, nec implicite indicet, ſe munera iſta præſtare tamquam pretium rei ſpiritualis. *Conventionalis*, quæ mentalem ſupponit, & ex illa oritur, eſt expreſſa, vel tacita

cita conventio dandi temporale pro ſpirituali, aut contra; ſed ex neutra parte executioni mandatur, aut tantum ex una. *Realis* utramque conſequitur; & executioni demandatur aut in partem, aut in totum quod animo conceptum, & exterius conventum erat. *Confidentialis* eſt, cum quis beneficium procurat, eligendo, præſentando, reſignando, aut alia via, cum confidentia, ſeu pacto expreſſo, vel tacito, ut is cui procuratur, reſignet vel procuranti, vel alteri, aut ut penſionem, vel fructus ex eo reddat.

VI. Diſputant Auctores, num, ut ſimonia conventionalis tranſeat in realem, requiratur utriuſque rei & ſpiritualis, & temporalis traditio; an ſufficiat traditio rei ſpiritualis, licet pretium non tradatur, ſed differatur, & forte etiam numquam ſit tradendum? Layman, Diana, Lopez, & alii contendunt, ad ſimoniam realem requiri ut ex utraque parte contractus impleatur.

VII. Sententia mihi vera defendit, ſimoniam realem committi traditione rei ſpiritualis, licet pactum pretium differatur. Nam alii contractus perficiuntur ſola traditione rei venalis, quamvis pretium non numeretur. Hanc ſententiam defendunt Caietanus *opuſc. de ſim. quæſt.* II. Soto *Lib. IX. de iuſt. quæſt.* VIII. *art.* I. Toletus *Lib. V. cap.* XCIII. Aravius *diſp.* XVI. *part.* II. *art.* 2. Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* I. *punct.* 2. *num.* 18. & alii.

VIII. Quæſt. I. *Utrum fictus ſimoniacus veram ſimoniam committat?* Reſp. Fictus ſimoniacus eſt qui pretium promittit pro beneficio, animo non ſe obligandi, neque tradendi illud. Hunc graviſſime peccare affirmant omnes, tum quod opus externum ſimoniacum efficeret, & graviſſimum mendacium perpetraret; tum quod in alterius ſimoniam concurreret, & influeret, pœniſque in foro exteriori contra ſimoniacos latis obnoxius eſſet. Ceterum ſimoniam formalem & veram hunc non incurrere, docent Salmanticenſes *loc. cit. num.* 19. & citant *Leſſium*, *Caietanum*, *Reginaldum*, *Villaloboſium*, *Laymanum*, *Eſcobarium*, *Moyam*, *Ledeſmam*, *Valentiam*. Huic ſententiæ ſubſcribit etiam P. Billuart *diſſ.* II. *art.* 3. Quoniam, inquiunt, hæc non eſt ſimonia mentalis, cum deſit animus. Ergo neque conventionalis, aut realis, cum hæ duæ ſupponant mentalem. Adduntque ſimoniam non occurrere, etiamſi fictus promiſſor iuramento, aut inſtrumento velle ſe obligare oſtendat: quia omnia ficta, & non ex animo facta, nulla ſunt. Heinc concludunt, poſſe hunc fictum ſimoniacum retinere beneficium obtentum a legitimo collatore.

IX. Hæc ſententia mihi non probatur. Diſtinguenda ſunt ea quæ a voluntate & intentione humana ſuam recipiunt determinationem, ut ſunt ſacramenta, ab iis quæ ſuam determinatam naturam habent. Cum enim v. g. ablutio indifferens ſit ad naturalem, & ſacramentalem ablutionem, ut ad ſacram determinetur, neceſſaria eſt baptizantis intentio. Alia vero quæ ſuam determinatam ſpeciem habent, ab intentione interna operantis non pendent. Externa & realis conventio tradendi

pretium pro beneficio, ſeu re ſpirituali, & realis traditio rei ſpiritualis, ita ſimoniam conſtituunt, ut non pendeant ab interiore contrahentis voluntate. Exterior promiſſio dandi pretium, iuramento firmata; eſt voluntas externa efficax, quæ collidit & deprimit contrariam interiorem voluntatem. Duæ in hoc promiſſore ſunt voluntates: altera, quæ foras erumpit & promittit, & promiſſionem iuramento, vel inſtrumento confirmat; altera interior, quæ excludit obligationem. Exterior prævalet, dominatur, & ſuperat interiorem. Ergo hæc voluntas promittendi eſt efficax, effectumque exteriorem parit. Ergo in hoc conflictu deprimit interiorem voluntatem non ſe obligandi.

X. Accedit quod ſententia quam oppugno, aperit viam latiſſimam obtinendi, & retinendi beneficia his fictis ſimoniis, reiecta ſimonia reali, utpote incommoda. Quiſque promittet collatori pretium cum animo ſe non obligandi, neque illud tradendi. Obtinet beneficium hac ficta promiſſione. Obtentum beneficium retinere poteſt, & ſimul pecuniam, ſeu pretium promiſſum, iuxta adverſarios. Hæc eſt ſimonia eo ſceleratior, quo commodior.

XI. Oppugnatur alio ex capite præfata opinio. Si promiſſor fictus exhiberet adulterinam, fictamque pecuniam, non ne veram ſimoniam patraret? Ais. Et tamen reale pretium non intervenit. Falſum, repones. Adulterina enim pecunia ſemper aliquid temporalis pretii continet, quod ſat eſt ut ſit ſimonia vera & realis. Recte & bene. Sed etiam externa promiſſio quid reale eſt, & onus temporale, vi cuius in foro exteriori plecti, ut ſimoniacus, fictus promiſſor poteſt. Ergo aliquid pretii exhibet fictus promiſſor, vi cuius obtinet beneficium. Reſpondent Salmanticenſes, non eſſe veram ſimoniam, quia deficit vera intentio commutandi. Sed reſponſio futilis eſt, ut patet ex dictis. Scelera quæ natura ſua talia ſunt, non exuunt, nec accipiunt malitiam ab intentione peccantium. Communiter ſimoniæ conventionalis, & realis ſupponunt ſimoniam mentalem; ſicuti communiter adulterium, fornicatio, & cetera vitia ſupponunt animum adulterum, fornicatorem, furem &c. Ceterum ſi verſutus peccator intentionem contrariam concipiat, non propterea vitia ſuam iniquitatem amittunt. Utique ſimonia eſt *ſtudioſa voluntas* &c. voluntas, inquam, commutandi, conveniendi, promittendi, non tamen ſemper ſe obligandi, & dandi pretium. Reponunt veram fore ſimoniam, ſi collator acciperet fictam promiſſionem pro pretio; at illam non accipit: ideo non eſt vera ſimonia. Hæc reſponſio non eſt præcedenti melior, immo futilior apparet. Utique collator beneficii non accipit promiſſionem ut fictam, ſed fictam promiſſionem accipit, putans eſſe veram, ſicut accipit aureos adulterinos exiſtimans eſſe genuinos. Quibus omnibus ſerio expenſis, ſententia Salmanticenſium, & aliorum plurium quos citant, mihi videtur falſa, & a praxi omnino ableganda. Potiori iure ſimoniam committunt qui temporale pro ſpirituali ſpondent: quoniam non ſolum datio, ſed etiam promiſſio prohibita eſt.

XII.

Digitized by Google

XII. Quæſt. II. *An ſimonia excipiat materiæ parvitatem*? Reſp. Simoniam eſſe graviſſimum ſcelus fatentur omnes contra ius naturale, & divinum, & Eccleſiæ perniciosiſſimum: quia truculenta beſtia eſt, ambitione, & avaritia parta, omniaque perturbat, & profanat. Communis ſententia eſt, ſimoniam ob materiæ parvitatem non eſſe a peccato mortali immunem: quandoquidem vel parvitas materiæ ſe tenet ex parte pretii; & tunc gravius dignitas rei ſacræ contemnitur, cum, ut Eſau, propter lenticulam vendatur, aut ematur res ſpiritualis: aut ſe tenet ex parte rei ſpiritualis; & hæc, quantumvis in ſe parva ſit, dum venalis ſit, gravem patitur iniuriam.

CAPUT II.

De iis quæ pretii rationem habere poſſunt in ſimonia.

I. NOtum eſt tria habere pretii rationem in ſimonia, munus *ab obſequio, a manu, a lingua*. Munus *ab obſequio* eſt ſubiectio oblata, quæ multis modis præſtari poteſt illi a quo ſperatur res ſpiritualis; ut eidem inſervire, aſſiſtere, eum comitari, inſtruere, docere, eiuſdem cauſſam promovere. Munus *a manu* eſt pecunia, & quidquid nomine pecuniæ venit, ſive tradita, ſive promiſſa. Munus *a lingua* eſt favor, laus, elogia, preces, ſupplicationes, adulationes, interceſſiones, & alia eiuſmodi. Licet munus præferat quid gratuitum & liberale; hic tamen locum pretii debiti tenet.

II. Quæſt. I. *An ſemper in munere a manu, a lingua, ab obſequio committatur ſimonia*? Reſp. Generalis & præciſa regula deſignari nequit. Certum eſt quod ſi hæc tria munera, aut unum eorum offeratur tamquam pretium, ſeu hac intentione obtinendi, vel conferendi beneficium ſpirituale, committi ſimoniam. De munere a lingua hæc docet S. Thomas 2. 2. quæſt. c. art. 5. ad 3. *Munus a lingua dicitur vel ipſa laus pertinens ad favorem humanum, qui ſub pretio cadit, vel etiam preces, ex quibus acquiritur favor humanus, vel contrarium evitatur. Et ideo ſi aliquis principaliter ad hoc intendit, ſimoniam committit. Videtur autem ad hoc principaliter intendere qui preces pro indigno porrectas exaudit. Unde ipſum factum eſt ſimoniacum. Si autem preces pro digno porrigantur, ipſum factum non eſt ſimoniacum: quia ſubeſt debita cauſa, ex qua illi pro quo preces porriguntur, ſpirituale aliquid conferatur. Tamen poteſt eſſe ſimonia in intentione, ſi non intendatur ad dignitatem perſonæ, ſed ad favorem humanum. Si vero aliquis pro ſe rogat ut obtineat curam animarum, ex ipſa præſumptione redditur indignus: & ſic preces ſunt pro indigno. Licite tamen poteſt aliquis, ſi ſit indigens, pro ſe beneficium eccleſiaſticum petere ſine cura animarum.* Et quia hæc tria munera, & quodlibet horum

quandoque pretii, quandoque muneris gratuiti habere rationem poſſunt; ideo ſpectandæ ſunt circumſtantiæ, & dantis, accipientiſque intentiones. Pecuniæ traditio, vel promiſſio rariſſime muneris gratuiti rationem habet. Si Epiſcopus beneficium conferat miniſtris ob ſervitia præſtita, vel præſtanda abſque ſalario, communiter ſimoniam committit, etiam ſi nullum interveniat pactum. Quoniam factum loquitur, & locum pacti obtinet. Congrua ſtipendia præbeant miniſtris ſuis Epiſcopi, ut a ſimoniæ labe immunes ſint. Prætextus quos allegare Epiſcopi ſolent, videlicet miniſtros in curia retinere, ut illorum indolem, mores, & aptitudinem explorent, ſunt ſimoniæ velamina: quoniam ſi hic eſt eorum finis, ſtipendium ergo præbeant, ut libere poſſint abſque beneficio dimittere, ſi deprehenderint eos ineptos. Verum quando iiſdem annuum ſalarium non confertur, omnes apparent docti, morati, & apti, licet trunci ſint, & diſſoluti, vel hypocritæ. Simoniam committit Epiſcopus, ſi promittat alicui beneficium, ut coram Principe, Rege, Iudice illum laudet; aut ſi beneficium dare nolit, niſi aliqui magnates, vel etiam matronæ intercedant, ſupplicentque, ut hac via ſibi devinciat magnates, Principes, matronas, a quibus Epiſcopus aliquid ſperat.

III. Communiter Auctores dicunt, quod munera a lingua, & ab obſequio; ſi ſint gratuita, non inferant collationem beneficii eſſe ſimoniacam: quod verum habet. At perquam raro gratuita, & mera animi ingenui teſtimonia ſunt. Sæpiſſime mentitur iniquitas ſibi, & homines ſeipſos frequenter decipiunt; iactantque ſe exhibere gratuita munera illo ipſo tempore quo reipſa pretia offerunt, ut emant. Communiter obſequia, laudes, præconia, ſupplices preces ſunt luculenta indignitatis & ineptitudinis candidatorum ad beneficia argumenta. Qui digni ſunt, his muneribus neque gratuitis, neque debitis indigent. Immo quo digniores ſunt, eo ab his donis & linguæ, & obſequii abſtinent. Facillime diſtinguunt Theologi *principaliter*, & *minus principaliter* offerre. Quæ diſtinctio vera abſolute eſt; at in praxi hæc confinia diſtinctionis *minus principaliter*, *ſecundario*, *principaliter*, *primario*, latent; & verſutus animus ſe ſe transformat, larvamque mutat. Quare tam candidati, quam collatores beneficiorum prorſus ab eiuſmodi muneribus abſtineant, & quam longiſſime abſint. Altius infixa animo ſit S. Thomæ doctrina. *Si aliquis pro ſe rogat ut obtineat curam animarum, ex ipſa præſumptione redditur indignus: & ſic preces ſunt pro indigno.* Quod autem ipſe candidatus pro ſe roget, vel rogare faciat, perinde eſt.

IV. Quæſt. II. *An inter munera a manu ſit numerandum mutuum?* Reſp. Quis confert beneficium ſub conditione pecuniæ mutuandæ, ut nempe quis mutuam det pecuniam ſub pacto obtinendi beneficium. Adfirmant omnes, ſimoniam committi, ſi alterutri parti obligatio mutuandi, aut conferendi beneficii ratione mutui tradendi imponatur; cum talis obligatio ſit pretio æſtimabilis. Similiter ſi mutuum

ex

ex pacto vel conventione tradatur ob finem aſſequendæ rei ſpiritualis, ſimonia proculdubio eſt. Plures Caſuiſtæ contendunt, non eſſe ſimoniam conferre beneficium ſub conditione mutui tradendi, vel e contrario; ſicuti, inquiunt, non eſt uſura mutuum dare ſub pacto ut alter remutuet. Sic docent Diana, Sanchez, & alii. Sed hæc ſunt caſuiſtica commenta. Quin iſti & mutui gratuiti legem violant, & ſimoniam perpetrant.

V. Quæſt. III. *Qui titulo conſanguinitatis vel affinitatis beneficia confert, committit ne ſimoniam?* Reſp. Hunc graviſſime peccare, & quidem contra iuſtitiam, ſi conſanguineum præferat digniori, docet communis & vera ſententia. Ceterum ſimoniam non committit, quia nullum pretium intervenit; ut docet S. Thomas 2. 2. quæſt. c. art. 5. ad 2. *Quod ſi aliquis aliquid ſpirituale alicui conferat gratis propter conſanguinitatem, vel quamcumque carnalem affectionem, eſt quidem illicita, & carnalis collatio; non tamen ſimoniaca: quia nihil ibi accipitur. Unde hoc non pertinet ad contractum emptionis, & venditionis, in quo fundatur ſimonia. Si tamen aliquis det beneficium eccleſiaſticum alicui hoc pacto vel intentione, ut exinde ſuis conſanguineis provideat, eſt manifeſta ſimonia.*

VI. Simoniam perpetrat Epiſcopus, ſi conveniat de penſione ſibi, aut alteri ſolvenda, ut conferat beneficium, ſi alias penſionem non fuiſſet impoſiturus. Simoniæ quoque rei ſunt candidati, qui in Romana Curia penſionem ſolvendam, aut aliquid aliud pretio æſtimabile ſpondent aulicis, aut aliis quibuslibet, ut auxilium, favoremve præbeant ad beneficium obtinendum.

VII. Si parentes filiis munera promittant, ut ſacramenta frequentent; ſi Chriſtianus infidelem donis alliciat ad baptiſma ſuſcipiendum; ſi Catholicus nuptias futuras promittat mulieri hæreticæ, ſi catholicam fidem ſuſceperit; ſi quis puellæ promittat dotem, dummodo Religionem ingreſſa fuerit: in his caſibus nulla committitur ſimonia, cum eiuſmodi dona nullam imponant obligationem, & omnia ſint in bonum ſpirituale eiuſdem promiſſarii. Nulla tamen obligatio promiſſariis imponenda eſt. Nihil quoque exigendum eſt in commodum donatoris.

VIII. Quæſt. IV. *Simoniam ne perpetrat qui beneficium confert, vel aliud ſpirituale cum pacto ut beneficiarius aliquod onus ſubeat?* Reſp. Si onus ſit beneficio annexum, nulla eſt ſimonia. Quare ſi beneficio ſit annexum onus docendi, legendi, cantandi, nulla eſt ſimonia conferre beneficia eiuſmodi cum debito implendi præfata onera. Immo poteſt Epiſcopus onera in utilitatem Eccleſiæ, puta cantandi, docendi, promovendi Eccleſiæ negotia, adiicere beneficio, & cum pacto eadem implendi conferre: tunc enim nulla eſt conventio inter dantem, & accipientem. Diſputatur ſolum, num ipſi recipienti beneficium onus perſonale, nullo modo beneficio annexum, imponi abſque ſimonia poſſit. Adfirmat Sanchez cum aliis, ſi onus quod imponitur, ſit ſpirituale. At communis, & vera ſententia negat. Quam-

Digitized by Google

quam enim in ipſis rebus ſpiritualibus licita commutatio ſit; ut ſi tu tot Miſſas hoc menſe applices iuxta mentem Sempronii, cum pacto, & onere, ut totidem ille pro te applicet altero menſe; tamen in beneficiis omnis conventio & pactio facta cum illo qui beneficium accipit, prohibita eſt; quamvis ſit de re ſpirituali abſque licentia Romani Pontificis. Quare ſimonia eſt renuntiare, vel commutare beneficia, quibuſcumque conditionibus, pactionibus, modiſque adiectis. Quoniam Eccleſia hæc omnia prohibet. Heinc ſimonia eſt renuntiare beneficium in favorem alicuius, ut ille viciſſim renuntiet in favorem alterius. Et ne otio abutar in pluribus recenſendis caſibus, omnes pactiones in beneficiis conferendis, permutandis, renuntiandiſve Eccleſia ſevere prohibet.

IX. Conveniunt duo inter ſe ut unus reſignet beneficium in favorem alterius hac conditione ut conſentiat penſioni imponendæ de Papæ licentia: & ut facilius impetrent a Papa imponendæ penſionis facultatem, augent beneficii reditus, ſeu exprimunt maiorem quam reipſa ſit beneficii valorem. Iſti ſimoniæ rei ſunt; & facultas impetrata eſt ſubreptitia. Similiter ſimoniæ rei ſunt qui permutant, aut renuntiant beneficium eum penſione ex licentia Papæ, ſed adiecta conditione, ut renuntiatarius ſolvat Bullas penſionis. Simoniam quoque committeret qui conferret beneficium curatum cum onere, ut beneficium quod habet, libere reſignet: quia apponeret conditionem in collatione beneficii, quæ de iure non eſt, ut docent Salmanticenſes *loc. cit. num.* 48.

X. Quæſt. V. *Committeret ne ſimoniam qui pecunias daret non collatori beneficii, ſed interceſſori, mediatori, miniſtro, famulo, alterive perſonæ, ut preces funderet apud Epiſcopum, ut ab eo beneficium obtineret?* Reſp. Pallio laboris, lucri amiſſi in negotiatione, recompenſationis damni tegi ſæpe ſolent eiuſmodi ſimoniacæ pactiones. Ab eiuſmodi donationibus omnino abſtinendum eſt. Quod enim traditur eiuſmodi miniſtris, & interceſſoribus, plurimum ſuperat eorum induſtriam. Quo enim pinguius eſt beneficium, eo opulentiora eſſe ſolent dona: quod argumento eſt, non laboris, ſed interceſſionis & favoris ratione exhiberi. *Leſſius*, *Sanchez*, *Caſtropalaus*, & alii Probabiliſtæ facile admittunt eiuſmodi diſtinctionem pecuniæ traditæ non ob preces & interceſſionem (quo in caſu omnes adfirmant eſſe ſimoniam) ſed ob laborem, induſtriam, incommodum &c. Verum in praxi vix admittenda eſt eiuſmodi diſtinctio, quoties ante obtentum beneficium pecunia datur, aut dona promittuntur. Datur pecunia, inquis, famulo, miniſtro, alterive ad habendum illum benevolum, ut facilius pateat ad Epiſcopum aditus &c. Hæc omnia ſunt ſimoniæ velamina, & tegumenta.

XI. Salmanticenſes *loc. cit. num.* 51. cum aliis docent, non eſſe ſimoniam, ſi pecuniæ tradantur mediatori, non ut intercedat apud collatorem, ſed ut præciſe merita repræſentet Prælato; ipſi tamen fatentur, hoc eſſe periculoſum, & omnino ca-

Digitized by Google

cavendum. Subdunt tamen, nullam eſſe ſimoniam, ſi mediator praeciſe exerceat munus advocati, exponendo candidati merita. Munera autem accipere pro exercitio advocati nullo modo ſimoniacum eſt. Addunt, finem proximum in tali munerum largitione eſſe acquiſitionem bonæ opinionis apud collatorem beneficii. Ut autem ſit ſimonia, oportet ut finis immediatus dationis pecuniæ ſit acquiſitio alicuius rei ſpiritualis. Et laudant pro hac opinione *Suarez*, *Dianam*, *Palaum*, & alios. Technæ iſtæ ſunt, quibus, ut mihi videtur, ſimoniæ obtegitur & ornatur ſimulacrum. Si vocatus a Domino candidatus ſit ad beneficium, fundere Deo preces debet, ut lumine cæleſti Prælati mentem perfundat, quo digniorem eligat. Iſtorum ratiocinia mihi humana prudentia parta, non ex divinis Scripturis hauſta videntur. Conſule quæ dixi de vocatione Clericorum, & ſpiritu ſacerdotali; & illinc colliges nimis humana eſſe recenſita argumenta.

XII. Quæſt. VI. *Simoniam ne committit qui alicui magnam pecuniæ ſummam in eleemoſynam impendendam promittit alicui Monaſterio, vel pauperibus, ut pro eo beneficium impetret precibus, interceſſione ab Epiſcopo*? Reſp. Negant Salmanticenſes *num.* 54. cum Diana, & aliis: quia tunc non datur pecunia ut pretium, ſed gratis, & in eleemoſynam: quæ titulus eſt excuſans largitionem munerum a ſimonia. Hæc ſententia mihi falſa eſt. Nam iſte revera pecuniam tradit, ut hac via obtineat beneficium. Quod autem hæc pecunia in pia ſit tribuenda opera, extraneum prorſus eſt, & per accidens. Cur hæc pecunia traditur interceſſori, & mediatori? Ut beneficium impetret. Cur ergo ſimonia non eſt? Quia pecunia impendenda eſt in eleemoſynam, tradenda eſt Monaſterio? Hæc ratio mihi ridicularia videtur, & purum putumque velamen ad ſimoniam fucandam. Quid enim refert, in quem uſum ſit expendenda pecunia, quando reipſa datur pro beneficio aſſequendo?

CAPUT III.

Quomodo ſimonia committatur, dum res temporalis traditur vel tamquam pretium, vel tamquam motivum, vel tamquam gratuita compenſatio. Laxæ nonnullorum Caſuiſtarum opiniones refelluntur.

I. QUemadmodum vix uſura aliqua in mundo reperiretur, ſi conſiſterent plurium Moraliſtarum opiniones; ſic nullam amplius patrarent Clerici ſimoniam, ſi veræ forent diſtinctiones innumeræ quas excogitarunt Caſuiſtæ plurimi. In pecunia, ſeu re temporali diſtinguunt rationes pretii, motivi principalis, ſecundarii, proximi, remoti, directe, indirecte intenti; ut tandem aliqua ex his viis

Digitized by Google

pecunia abſque ſimoniæ labe perveniat in manus aut collatoris, aut interceſſoris beneficii conferendi, aut collati. E contrario divinæ Scripturæ, Patres, & Concilia abſolute, omnique diſtinctione ſublata, prohibent quidquam pro re ſpirituali tradere. Chriſtus Dominus inquit: *Gratis accepiſtis, gratis date*: Matth. x. Et S. Petrus *Act.* VIII. ſubdit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Canon apoſtolicus XXX. hæc continet. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiiciatur*. Concilium Toloſanum *can.* I. hæc ſtatuit. *Si quis Epiſcoporum accepta QUOCUMQUE MODO pecunia ordinaverit Epiſcopum, Abbatem, Presbyterum, Diaconum, aut quemcumque alium qui numeratur inter Clericos; ipſe gradus ſui ſubiaceat periculo; & qui ſic ordinatur, nullum habeat fructum ex huiuſmodi mercimonio; ſed ſit alienus eius dignitatis, & ordinis quem per pecunias acquiſivit.*

II. Rurſus I. quæſt. I. can. *Sanctorum Patrum* hæc habentur a Calixto Papa præſcripta. *Exempla ſequentes, & officii noſtri debita innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in Eccleſia Dei, vel promoveri auctoritate Sedis apoſtolicæ modis omnibus prohibemus.* Ibidem quoque ex decreto Concilii Toletani iuri canonico inſerto hæc præſcribuntur. *Si quis pro percipienda Sacerdotii dignitate quodlibet præmium detectus fuerit obtuliſſe, ex eodem tempore anathematis ſe noverit opprobrio condemnatum.*

III. Innocentius III. in epiſ. ad Archiepiſcopum Contuarienſem. *In tantum peccatis exigentibus corda quorumdam ſimoniaca pravitas depravavit, ut in exterminium canonicæ ſanctionis, & in eluſionem quodammodo divini iudicii lucris turpibus inhiantes, ac dicentes in corde ſuo*, Non eſt Deus, *ſimoniam ſub honeſto nomine pallient, quaſi mutato nomine, culpa transferatur in pœnam. Verum nec Deus, ſecundum Apoſtolum, irridetur, nec tales Simonis ſectatores, etſi temporalem in præſenti forſan eludant, in futuro pœnam effugient ſempiternam, cum nec honeſtas nominis malitiam palliabit, nec vox poterit abolere reatum.*

IV. Sed, miſſis innumeris tum Conciliorum, tum Patrum teſtimoniis, ſufficiat tranſcribere quæ Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVIII. *de refor.* ubi de electione Paſtorum, ſeu Parochorum prolixus habetur ſermo, inter plura decernit. *Caveantque ne quidquam prorſus occaſione huius examinis, nec ANTE, NEC POST ACCIPIANT: alioquin ſimoniæ vitium tam ipſi, quam alii dantes incurrant; a qua abſolvi nequeant, niſi DIMISSIS BENEFICIIS, quæ quomodocumque etiam antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur.* Quid deſiderari luculentius poteſt?

V. Ex his omnibus, & plurimis aliis, quæ brevitatis gratia omitto, evidentiſſime patet, Scripturas divinas, Patres, & Concilia eo conſpirare, ut nihil pro diſpen-

pen-

Digitized by Google

penſatione ſpiritualium theſaurorum Eccleſiæ, ſive ante, ſive poſt accipiatur, vel ab ipſis examinatoribus, nedum a collatoribus Epiſcopis, Prælatis, aliiſque diſpenſatoribus. Quid? Nihil neque ante, neque poſt tribui examinatoribus poteſt; & aliquid ſive ante, ſive poſt tradi ipſis collatoribus beneficiorum licitum erit? Hoc eſſet delirium, nedum vanum commentum. Sublata eſt ergo omnis de ſimonia controverſia. Nam neque Scripturæ, neque Patres, neque Concilia diſtinguunt in pecunia, ſeu re temporali rationes *pretii*, *motivi*, *compenſationis*, vel *gratuitæ retributionis*. Sed abſolute clamant: *Gratis accepiſtis, gratis date*. Deteſtantur dona Dei pecunia poſſideri. Univerſe proſcribunt quidquam dari tum ante, tum poſt. Cedo: ſi Conciliorum decreta ingenuo animo ſervarentur iuxta pervium & nativum quem præferunt ſenſum, nonne ſimoniæ in fumum occiderent? Verum ſicut alia divina, & eccleſiaſtica mandata, ita quoque præcepta adverſus ſimoniam a non paucis recentioribus Theologis implicata, obſcurata, & in falſa detorta ſenſa conſpiciuntur. Iſtorum ſyſtema, & commenta reſcribam.

VI. P. Gregorius Valentia inter primos citari ſolet, qui mandata contra ſimoniam laxavit. Hunc Auctorem propriis oculis legi, & reipſa *Tom. III. diſp.* VI. *quæſt.* XVI. *punct.* 3. conſuetis diſtinctiunculis legem eludit, inquiens: „ Poteſt quis conferre ſpirituale propter temporale principaliter, tamquam propter „ finem; ita ut temporale apud eum non ſit finis ipſius rei ſpiritualis, quaſi „ temporale pluris ab eo quam ſpirituale æſtimetur; ſed tantummodo voluntatis, *ſive applicationis animi ad actum conferendi ſpirituale: & hoc non eſt ſimonia*.

VII. P. Dominicus Viva in ſua *Trut. in prop.* 45. *&* 46. *Innoc. XI. num.* 13. inquit: *Videtur hæc eſſe doctrina Angelici* 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 3. *ad* 4. Deinde ſubdit: *Montaltius in famoſo illo libello* &c. *hanc doctrinam tribuit ETIAM Valentiæ*. Duo hic peccat P. Viva. Primo quod aſſerat videri hanc doctrinam eſſe Angelici. Secundo quod Montaltius talem doctrinam tribuat *etiam Valentiæ*, quaſi Montaltius hanc doctrinam adſcripſerit S. Thomæ; quod falſum evidenter eſt. Epiſtolas Provinciales, ab Eccleſia damnatas, deteſtor: tum quod Ianſeniana lue ſint inquinatæ; tum quod quorumdam Caſuiſtarum laxas opiniones Ieſuitis, & ipſi inclytæ Societati impingere videantur: quam ego calumniam millies execratus ſum, æternumque execrabor; cum & leges Societatis, & ſapientiores Ieſuitæ, ſicuti *Probabiliſmum*, ita laxas, quæ inde, veluti ex fonte, profluunt, opiniones improbent. Ceterum unum adiicio, Montaltium, ut plurimum, fide ſumma tranſcribere opiniones Caſuiſtarum & quantum ad verba, & quantum ad ſenſa. E contrario P. Viva cum aliis non infrequenter ſententias & S. Thomæ, & aliorum Thomiſtarum falſo, ut mitiſſime loquar, in ſenſu refert. Factum hoc ſi quis expendere ad critices leges honeſto litterario certamine voluerit, me paratum exhibeo.

Et

Et ut in hac ipſa controverſia aliquod exhibeam argumentum, P. Viva reſcribit verba Valentiæ, qui ſuam proſcriptam ab Eccleſia, ut mox videbimus, opinionem affinxit S. Thomæ, quemadmodum minus exacte Auguſtini teſtimonium in medium adduxit. Doctrinam Valentiæ ſecutus eſt Tannerus *Tom. III. diſp.* v. *quæſt.* VIII. *dub.* 3. *num.* 64. & 76. qui tamen Valentia exactior, fatetur S. Thomam ſuæ adverſari ſententiæ. Fallitur ergo, & fallit P. Viva, dum nimis dextere ſcribit, S. Thomæ, & *etiam Valentiæ* attribui proſcriptam doctrinam, ac ſi in eadem eſſent navi Angelicus, & Valentia.

VIII. Romana Sedes, inaudiens ſimoniæ ſcelus quorumdam iuniorum diſtinctiunculis, & opiniunculis foveri, & latius graſſari, tres ſequentes propoſitiones damnavit. Alexander VII. hanc *num.* 22. proſcripſit. *Non eſt contra iuſtitiam beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis: quia collator conferens illa beneficia eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

IX. Ven. INNOCENTIUS XI. duas ſequentes 45. & 46. diris devovit. *Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.*

46. *Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur quam res ſpiritualis.*

X. De his propoſitionibus hanc tulit cenſuram Clerus Gallicanus anno 1700. *Hæ propoſitiones temerariæ ſunt, ſcandaloſæ, pernicioſæ, erroneæ: hæreſim ſimoniacam, a ſacra Scriptura, canonibus, & pontificiis conſtitutionibus reprobatam, mutato tantum nomine, per fallacem mentis ſive intentionis directionem inducunt.*

XI. Tantum vero abeſt S. Thomam his damnatis theſibus aliquo modo favere ut per ſummam iniuriam nonnulli laxioris Ethices patroni eidem impoſuere; quin luculentiſſimis verbis eaſdem in anteceſſum præſocavit. Nam in *IV. Sent. diſt.* XXV. *quæſt.* III. *art.* 3. hæc ſcribit. *Quicumque pro aliquo temporali commodo dat aliquid ſpirituale, vel annexum, ſimoniam committit.* Ubi hic diſtinctio P. Valentiæ, Tanneri, & aliorum, utrum detur vel tamquam rei ſpiritualis pretium, vel per modum *motivi applicantis*, ſeu inflectentis animum ad conferendam rem ſpiritualem? Rurſus 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 2. *ad* 5. paucis verbis definit, ſimoniam eſſe *per pecuniam parare ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam.* Alia nunc prætereo teſtimonia. S. Thomas rem temporalem, quam diſpenſatoribus rerum ſpiritualium exhibent ſimoniaci, pretium vocat, quia reipſa locum pretii obtinet; quamvis mentalium præciſionum, & intentionum fucis præcoloretur.

XII. P. Carolus Billuart *diſſ.* 11. *art.* 3. ſcribit, hanc quæſtionem alea periculiſ-

que

que plenam eſſe, quam utrimque ſyrtes obſident, ſyrtes nempe diſtinctiuncularum, ſub quibus ſimonia cubat. Sub Sole Aquinate mediam ſe tenere viam ait, quin declinet aut ad dexteram nimii rigoris, vel ad ſiniſtram nimiæ laxitatis. Omnes ſe ab his recedere extremis oſtentant. At plurimi ad laxitatis ſyrtim declinant, quia a ſacris canonibus, & Patribus recedunt. P. Billuart in hac cauſſa a Sole Aquinate declinat, ideo in extremum laxitatis impingit, & conſuetis diſtinctiunculis eiuſdem S. Thomæ doctrinam, quam ſibi illuſtrare blanditur, reipſa ad laxa iuniorum placita detorquere ſtudet; ut mox patefaciam. Cur alea, & ſyrtibus plena eſt controverſia hæc? An Scripturæ divinæ, an canones, an Patrum teſtimonia apertiſſima non ſunt? Caſuiſticæ quorumdam recentiorum diſtinctiones, ſubtilia commenta, *pretii*, *motivi*, *obligationis antidoralis*, *compenſationis gratuitæ*, *motivi intermedii*, ſunt ſyrtes & ſcopuli, quibus ſublatis, omnia plana ſunt & luculenta.

XIII. Quæſt. I. *Qui dat rem temporalem tamquam motivum proxime obtinendi ſpirituale, & contra, committit ne ſimoniam?* Reſp. Adfirmant communiter etiam Probabiliſtæ: quia tunc, inquiunt, pecunia, ſeu res ſpiritualis rationem pretii habet; cum ſpirituale reſpiciat tamquam obiectum immediatum. Nihil enim inter rem ſpiritualem, & temporalem intercedit. Ergo res temporalis proxime tendit in rem ſpiritualem obtinendam. Nec neceſſe eſt ut qui rem temporalem confert, aut contra, intentionem habeat expreſſam ſolvendi per modum pretii; ſed ſat eſt quod reipſa tradat pecuniam pro obtinenda re ſpirituali. Reponebant Auctores damnatæ doctrinæ, pecuniam dari ad flectendum animum collatoris rei ſpiritualis. Peregregie. Qui emit mercem, non ſolvit pecuniam pro merce, ſed ut applicet animum venditoris ad mercem tradendam. Hæc eſt argumentatio *P. Valentiæ*, *Tanneri*, & aliorum: quæ quam ſit robuſta, & theologica gravitate digna, nemo non videt.

XIV. Quæſt. II. *Qui dat pecuniam tamquam motivum non immediate obtinendi rem ſpiritualem, ſed tamquam motivum medium honeſtum, ex quo expectetur res ſpiritualis, committit ne ſimoniam?* Reſp. Negat P. Billuart *loc. cit.* & citat Caietanum, Navarrum, Sotum, Bonacinam, Leſſium, Suarez, Cabaſſutium, & alios plures; eamque conſentaneam aſſerit principiis S. Thomæ, & omnium ſcholarum. Quoniam, inquit, dum intervenit aliud motivum verum & honeſtum præter ſpirituale, propter quod datur temporale, unde expectatur ſpirituale, tunc pecunia ſeu res temporalis nec explicite, nec implicite habet rationem pretii. Sed ad ſimoniam contrahendam oportet ut traditio rei temporalis rationem pretii habeat aut formaliter, aut virtualiter, aut explicite, aut implicite. Primam propoſitionem evincere conatur paritate eleemoſynæ, quæ traditur pro Miſſæ celebratione, & Canonici pergentis ad chorum propter diſtributiones.

XV.

XV. Hanc opinionem reiicio ut falſam, laxam, & doctrinæ Scripturarum, Conciliorum, & S. Thomæ prorſus adverſam. Et miror P. Billuart hanc laxam opinionem Angelici Doctoris principiis conſentaneam aſſerere. Et ut paucis rem conficiam, quæro a P. Billuart: candidatus ad Ordines, vel ad beneficium parochiale accipiendum offert pecuniam examinatoribus, Epiſcopo, collatori: quodnam eſt motivum illud medium, verum, & honeſtum, a quo expectatur beneficium, aut ſacramentum Ordinis, & propter quod pecunia offertur? Ediſſerat nobis hoc medium motivum. Nullibi illud prodit P. Billuart. Nimis vero inconſiderate obtrudit eleemoſynam pro celebratione Miſſæ collatam, cum vel ipſi Caſuiſtarum vulgo notum ſit, hanc tradi in ſuſtentationem Sacerdotis. Hæc ſuſtentatio vera & realis motivum eſt ſtipendii collati pro celebratione Miſſæ; ſicut & diſtributionum, quæ ſuſtentant Canonicum frequentantem chorum. Quare hæc opinio P. Billuart verbis meris, nullo modo re, diſcrepat a præcedenti, quam ille ipſe improbat ut laxam, & in recenſitis propoſitionibus proſcriptis contentam.

XVI. Clarius rem explico adductis verbis ipſius P. Billuart. „ Simonia ex ſua ratione formali eſſentialiter requirit ut temporale detur pro ſpirituali tamquam pretium vel formaliter, vel virtualiter." Hanc eamdem doctrinam tradunt Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* I. *punct.* 4. *num.* 55. „ Dicendum igitur eſt, neceſſario requiri ad contractum emptionis & venditionis quod traditio pecuniæ, vel alterius rei temporalis fiat ex voluntate dandi illam ut pretium, ſeu commenſurandi illam cum re ſpirituali, tantique æſtimandi; quod fit per contractum oneroſum: hac tamen ſecluſa prava voluntate, *etiamſi temporale detur animo* conſequendi ſpirituale, non ut pretium oneroſum, ſed gratis, vel ex gratitudine, aut benevolentia, etiam cum aliqua antidoralis obligationis impoſitione, nulla ſimonia committitur, ſive munus ante collationem rei ſpiritualis conferatur, ſive poſt ipſam, ſive ſimul cum ipſa."

XVII. Hac doctrina P. Billuart, Salmanticenſium, & aliorum Caſuiſtarum admiſſa, exulat ab orbe chriſtiano ſimonia omnis. Quod Auctores citati a P. Billuart, ut Bonacina, Leſſius, & alii, docuerint eiuſmodi opinionem, excuſatione digni ſunt, cum ſcripſerint ante Alexandrum VII. & Innocentium XI. At valde mirum eſt, Salmanticenſes, & Billuart potuiſſe hanc opinionem propugnare; cum nec verbis fere differat a propoſitione damnata ab Innocentio XI. *Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale* &c. Damnata ergo eſt propoſitio in terminis tum P. Billuart, tum Salmanticenſium, nempe eſſentialiter requiri ad ſimoniam ut res temporalis oblata habeat rationem pretii. Immo doctrina Salmanticenſium laxior omnino eſt propoſitione damnata. Nam Salmanticenſes requirunt ut traditio rei temporalis procedat *a prava voluntate dandi il-*

lam

Digitized by Google

lam ut pretium, ſeu commenſurandi illam cum re ſpirituali, tantique æſtimandi. Qui ſic traderet pecuniam, non modo ſimoniacus, ſed hæreticus eſſet, ut ſapienter advertit Seraphicus Doctor S. Bonaventura in *IV. diſt.* xxv. *quæſt.* iv. *art.* i. inquiens: *Ille qui emit, ac vendit ſpiritualia, aut credit ea pro pretio poſſe æſtimari, & valori rei terrenæ æquari, & pro pecunia poſſideri: & hæc eſt hæreſis manifeſta. Aut ille qui vendit, & emit, non credit quod gratia Dei per pecuniam comparetur; ſed tamen ardens avaritia nititur aliquid aſſequi, vel impetrare per pecuniam, quod ad humanam ſpectat diſpenſationem: & ſic non eſt peccatum fidei, ſed morum: quia talis peroptime novit, & male facit; & ſic ſimoniacus eſt avarus, & in peſſima ſpecie avaritiæ, nec eſt proprie hæreticus*.

XVIII. Vix umquam Catholicorum aliquis ſimoniam committit ad normam quam Salmanticenſes præſcribunt. Quis eſt qui rem temporalem *commenſurari cum re ſpirituali, tantique æſtimare* audeat? Hæreticus, nedum ſimoniacus is eſſet, ut dixi. Quis ſibi præſtituit illud medium motivum quod cum aliis Caſuiſtis commentus eſt P. Billuart inter rem ſpiritualem & temporalem? Diſtinctiunculæ igitur tradendi rem temporalem non ut *pretium*, ſed tamquam *motivum*, *incitamentum*, vel *antidorali gratitudinis titulo*, vel tamquam *gratuitam compenſationem*, ſunt vaniſſima commenta, falſa velamina, technæ ineptiſſimæ ad fucandum ſimoniæ crimen. Scripturæ divinæ, Patres, Concilia prohibent, nulla adiecta diſtinctione, quidquam temporale accipere, vel tradere pro re ſpirituali. Circumveniunt ergo nimis patenter divinas, humanaſque leges contra ſimoniam præfata diſtinctiuncularum effugia. Divinæ leges, & ſacri canones non prohibent aliquid dare, vel recipere pro re ſpirituali ſub hoc aut illo titulo, vel motivo; ſed abſolute vetant ne quidquam tradatur, vel accipiatur. Vaniſſimæ leges eſſent, ſi pro ordinibus, beneficiis, ſacramentis, aliiſque divinis theſauris diſpenſandis pecunia recipi, & dari poſſet, non ut pretium, ſed ut motivum, ut antidoralis, vel gratuita compenſatio. Acceptio pecuniæ eſt illa quæ proſcribitur. Quod enim hoc aut illo titulo accipiatur, perinde eſt, ad avaritiam, & ſimoniam quod attinet. Neque confundenda eſt doctrina contra ſimoniam cum ſuſtentatione miniſtrorum ab ipſo Evangelio, & Eccleſiæ auctoritate probata, ut mox explicabo. Doctrina igitur Salmanticenſium, P. Billuart, & aliorum Caſuiſtarum continetur, ut mea præfert opinio, in *prop.* 45. damnata ab Innocentio XI. Cedo: an *Balaam* reponere non potuiſſet, ſe a Rege Moabitarum accepiſſe munus, non ut pretium, ſed ut motivum: & *Giezi* ſe accepiſſe a Naaman munus ut gratuitam compenſationem, ſecus ut miraculi pretium? An non vel ipſe Simon magus afferere potuiſſet, ſe pecuniam Apoſtolis obtuliſſe, non ut pretium, ſed tamquam incitamentum ad inflectendos illorum animos, ut poteſtatem ſibi impertirent dandi Spiritum ſanctum per manuum impoſitionem?

XIX.

XIX. Quæſt. III. *An licitum ſit temporale tradere pro ſpirituali ex mera gratitudine, benevolentia, & amicitia?* Reſp. Hanc quæſtionem proponit P. Billuart *loc. cit. num. 3.* & ſententiam affirmantem ut probabiliorem amplectitur : pluresque canones adducit, ut hanc opinionem evincat. Hæc ſententia, ſi abſolute ſpectetur, non probabilior modo, ſed certa & evidens eſt. Numquid divinæ Scripturæ, aut ſacri canones prohibent virtutum gratitudinis, amicitiæ, & benevolentiæ officia? Verum quia in praxi ſub hoc gratitudinis & amicitiæ pallio ſimonia cubat, ideo ſacri canones abſolute prohibent quamlibet temporalis rei traditionem pro ſpirituali. Homines natura ſua, & reipſa communiter ingrati ſunt, nihilque gratitudine in mundo rarius. Gratitudinis officium obligationis teſtimonium eſt. Et quia inſita ſuperbia impedit ne homines ſe aliis ſubiectos & devinctos fateantur; ideo grati communiter eſſe refugiunt. Solum in collatione & acceptione beneficiorum, ſacrorum ordinum, aliarumve rerum ſpiritualium gratitudinis officia obtruduntur. Caſuiſtæ plures hac in materia communiter omnes gratos; benevolos, ſincerosque amicos præſumunt, ut eos a ſimoniæ labe purgent. Verum cum in praxi pauciſſimi ex vero & ſincero amicitiæ titulo donent, offerantque pecuniam, ideo ſacri canones, ſicut divinæ leges, abſolute pecuniæ traditionem in recenſita materia ſevere prohibent.

XX. Præterea in recipiendis beneficiis, quibus animarum cura annexa eſt, quinam eſt titulus gratitudinis? Epiſcopus confert beneficium curatum, onus tremendiſſimum, & angelicis humeris formidandum, quod æternæ perditionis annexum periculum habet in altera, & in hac vita perpetuos labores, vigilias, ſollicitudines, incommoda, faſtidia, angores continuos. Et pro tanto onere ſibi impoſito grati eſſe debent Beneficiati? Quodnam, amabo, gratitudinis genus iſtud? Gratitudo præſupponit aliquod commodum, & utilitatem collatam ab eo cui gratitudinis teſtimonium exhibendum eſt. Beneficia, parochiæ, animarum regimina a pluribus ſuſcipiuntur, quatenus præſeferunt dignitatis fulgorem, ſalutationes in foro, obſequia, & imperia, & prout emolumenta temporalia, & pingues aut parvos reditus præbent. Sub hoc aſpectu Caſuiſtæ citati ſpectant beneficia eccleſiaſtica : idcirco ſimoniaca munera gratitudinis pallio obtegere poſſe ſibi blandiuntur. Ne multa : gratitudinis, benevolentiæ, & amicitiæ officia, munera, donationes exerceant & laici, & Clerici, ſed in civilibus negotiis, non in rerum ſacrarum collatione, & acceptione. Sicuti beneficia, & ſacra quæcumque non amicitiæ & benevolentiæ titulo diſpenſari debent, ſed virtutis merito; ita nihil humani ob eiuſmodi beneficia rependi collatoribus debet.

XXI. Quæſt. IV. *Utrum liceat dare temporale ſub ſpe obtinendi a donatario ſpirituale, & contra, titulo amicitiæ, & gratitudinis?* Reſp. Adfirmat *loc. cit.* P. Billuart, dummodo ſincere & non ficte expectetur ut donum ſpontaneum ex mera

gra-

gratitudine, amicitia, & liberalitate, & non titulo muneris temporalis debitum. Quoniam, inquit, hoc eſt dare temporale ut motivum quidem obtinendi ſpirituale, *ſed mediante alio motivo honeſto, ſcilicet gratitudine, & amicitia*. En tandem motivum illud medium honeſtum, vi cuius P. Billuart cum ceteris Caſuiſtis a ſe citatis a ſimoniæ labe purgat pecuniarum munera pro collatione ſpiritualium tradita. Hoc admiſſo titulo, nulla in mundo ſimonia eſt. An Giezi, Balaam, & ipſe Simon magus hoc titulo ſua honeſtare munera non potuiſſent? Involucra hæc ſunt, ſub quibus latitat ſimoniæ crimen. An, ut minus, graviſſimum periculum non eſt ſub hac amicitiæ & gratitudinis larva ſerpere ſimoniæ flagitium? An reipſa in praxi non ſerpit? Cur ergo non clamatur contra eiuſmodi munera? Ut quid officium ſinceræ & non fictæ gratitudinis adducitur, quæ in praxi vix umquam reperitur, & ficta atque ſimulata communiter graſſatur? Hæc ne inſtruendi lectores in practica morum diſciplina vera methodus? Ad id quod in praxi communiter accidit, attendere magiſter morum debet, non ad conditiones mente confictas, & a praxi abſtractas, quaſque homines fingere pro arbitrio valent. An cachinnis ſibilisque deridendos ſe non propinarent & donatores, & donatarii eiuſmodi, ſi in foro exteriori has pecuniarum traditiones & acceptiones titulo amicitiæ & gratitudinis excuſare a ſimonia contenderent? Cur hoc? Quia forum externum iudicat, & præſumit ſecundum ea quæ communiter contingunt. Vel ipſis ſimoniacis inſcrutabilia ſunt propria cordium ſecreta, & faciliime ſibi illudunt; gratuita eſſe propria munera, cum ſint reipſa viliſſima pretia & mercimonia. Cavere ergo lector ab eiuſmodi vanis diſtinctiunculis debet; & in divinas Scripturas, in ſacros canones animum intendere: qui abſolute, ſublata omni circuitione, præſata munera vetant.

XXII. Heinc ſequitur, laxa & falſa eſſe conſectaria ſequentia. Salmanticenſes *tract. XIX. cap. 1. punct. 4. num. 56.* „Si aliquis reſignet beneficium in manibus Prælati, vel in favorem alterius, *ſed cum eo animo, ſpe, & intentione*, ut alter ex „gratitudine, & antidorali obligatione, muneribus, donis, & obſequiis correſpon„deat, alias ſine tali ſpe non reſignaturus; ſed neque intendens illum alia obli„gatione *præter antidoralem* obligare, nec pacto alio oneroſo, aut conventione „interveniente, quo alium *rigoroſe* obligare intendat; non erit ſimonia." Si intervenirent pactiones & conventiones, atque *rigoroſa obligatio*, eſſet ſimonia putida, & manifeſtiſſima. Simonia deſcripta fucata, & larvata eſt contenta in *prop. 45.* Qua via excuſari a ſimonia, ut minus mentali, valet præſata ſpes, & intentio? Non reſignaret beneficium ſine hac ſpe conſequendi munera, & donationes: & nulla erit ſimonia? Addunt iidem Salmanticenſes *ibidem*: „Idem eſt de eo qui „beneficium in manu Prælati, vel in favorem alterius reſignat ea ſpe & inten„tione, ut aliud pinguius ab Epiſcopo ſibi conferatur, aliter non reſignaturus, ſi „Su-

„ Superiorem non alia, præter antidoralem, obligatione aſtrictum relinquere in-
„ tendat. Idem eſt in ſimilibus caſibus. Valentia *ſ.* 3. . . . Sotus *art.* 2. Rodriquez
„ *cap.* lvIII. Palaus *punct.* 4. Suar. Ugol. Sanch. Diana, Leſſ. Layman *loc. cit.*
„ qui etiam addunt, id verum eſſe, *etiamſi dictam ſpem verbis, vel ſcri-*
„ *pto exprimat Superiori*: quia quod optare licet, etiam verbis exprimere licet,
„ & etiam licitum eſt petere ab alio quod ex naturali obligatione tenetur. “
Hæc opinio adeo laxa eſt, & in *prop.* 45. adeo evidenter contenta, ut nulla egeat confutatione. Sufficiat referre id quod cap. *Tua nos* de ſimonia præſcribitur. *Si tamen is qui talem donationem fecit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona ſpiritualia valeat adipiſci; & Clerici qui eum in favorem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri: ſine dubio tam iſte, quam ille apud diſtrictum iudicem culpabiles iudicantur.* Ut vides, canones animum ſpectant aſſequendi ſpirituale per temporalia munera: & hoc ſat eſt ad ſimoniæ crimen contrahendum. Aliæ intentiones, quas comminiſcuntur iuniores, dandi tamquam motivum, aut gratuitam compenſationem, aut per modum obligationis antidoralis, latebræ ſunt, & ſyrtes ſimoniæ: quæ ſi a chriſtiana Theologia reiicerentur, controverſia hæc non eſſet, ut ait P. Billuart, alea, & ſyrtibus plena.

XXIII. Fatentur Salmanticenſes *loc. cit. num.* 58. in foro exteriori eiuſmodi munera reputari ſimoniaca ex tribus coniecturis, nempe dantis & accipientis, quantitatis & qualitatis, & temporis quo datur. Verum, ut ab omnibus tricis, & effugiis te liberes, illud memento: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Cetera ſunt hominum inventa, & prælia opinionum. Innumeræ ſunt occaſiones exercendæ liberalitatis, & gratitudinis: & rariſſime homines grati eſſe ſolent. Ergo, dum in ſola rerum ſpiritualium acceptione, vel collatione hæc grati & liberalis animi officia exercentur, ſunt meræ chimæricæ gratitudinis, & liberalitatis figmenta. Quando nullum eſt ſimoniæ, aut alterius criminis periculum, homines nec grati, nec liberales communiter ſunt: & tum veræ gratitudinis & liberalitatis argumenta perhibent, cum grave ſimoniæ periculum imminet, cum ſacri canones, & ipſæ Scripturæ ſanctæ quidquam dari prohibent? Credat Iudæus apella, non ego.

XXIV. Quæſt. V. *An ſimoniam committat qui in pactum deducit antidoralem obligationem*? Reſp. Quis dicit: Confero tibi hoc beneficium liberaliter & gratis, dummodo gratis & liberaliter talia munera mihi præbeas, aut contra. Negant eiuſmodi conventiones eſſe ſimoniacas Diana, Vidal; & in eamdem propendere ſententiam Sanchez, aſſerunt Salmanticenſes *num.* 63. Pro ſententia adfirmante referunt iidem Salmanticenſes Suarez, Covaruvias, Layman, Bonacinam, Filliucium. Iidem Salmanticenſes hanc vocant graviſſimam quæſtionem, quæ mihi videtur ineptiſſima: quam vel referre pigeret, niſi ſcilicet Caſuiſtæ eam in utram-
que

Digitized by Google

que partem diſſertarent. Plures ibidem modos diſtinguunt Salmanticenſes, quibus exerceri abſque ſimonia poſſint præfatæ pactiones. Dicunt enim *num. 66.* non committere ſimoniam illum qui ex obligatione antidorali aliquid temporale peteret pro collatione beneficii, ſeu qui peteret gratitudinis & liberalitatis argumenta exhibenda: quia, inquiunt, ex natura rei homines grati eſſe debent. Quare qui petit gratitudinis munera, & *verbis ſimplicibus* id exprimit, non imponit novum onus; ſed poſtulat quod alias debetur. Quæ ibi Auctores iſti doceat, ſunt mera ſimoniæ tegumenta, adeo manifeſta, ut nec confutatione egeant. Ipſi conſtituunt tamquam principium certum, ad ſimoniam requiri ut res temporalis tradatur per modum pretii, unde poſtea conſectaria eliciunt eidem principio conformia. Verum & hæc conſectaria continentur in dicta *propoſ.* 45. proſcripta, ut ego quidem arbitror.

CAPUT IV.

De rebus ſpiritualibus quæ ſimoniæ ſubiacent.

I. QUæſt. I. *An gratia ſanctificans, aliæque res mere ſpirituales ſint materia ſimoniæ?* Reſp. Evidens eſt, res ſpirituales in ſe, & in abſtracto acceptas vendi proprie non poſſe, cum ſub ſenſibus ſecundum ſuam eſſentiam non cadant; at vendi in concreto, ut aiunt, & ratione alterius cui inſunt, queunt, & ſimonia patrari: puta, ſi quis venderet Sacerdotem ratione conſecrationis, Chriſtianum, quia gratia ſanctificante ornatum. Similiter poſſet quis vendere ſacram Euchariſtiam, & ſimoniam committeret. Qui pluris rem temporalem venderet propter rem ſacram eidem annexam, ut ſi maiori pretio venderet calicem, quia conſecratum, aut ablutionem baptiſmalem, vel abſolutionem ſacramentalem, aut imaginem, quia miraculoſam, ſimoniæ crimen patraret. Iudam inauditum commiſiſſe ſacrilegium aiunt, ſecus ſimoniam: quia nullo modo cogitavit de vendenda divinitate Chriſti Domini.

II. Quæſt. II. *An ſacramentorum venditio ſimoniaca ſit?* Reſp. Simoniam committi, adfirmant omnes, dum pro ſacramentorum adminiſtratione aliquid temporale exigitur, ut definitum eſt cap. *Cum Eccleſia* de ſimonia. Quoniam ſacramenta, & poteſtas eadem adminiſtrandi ſunt intrinſecus ſpiritualia, & ad ſpiritualem ſalutem ordinata ex Chriſti inſtitutione, ſuntque cauſſæ effectuum ſupernaturalium gratiæ, virtutum, donorum &c. Matrimonium ſpectatur & ut ſacramentum, pro cuius adminiſtratione nihil abſque ſimonia exigi poteſt, & ut contractus, & ſic multis pactionibus ſubeſt, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 2. *ad* 6.

III. Quæſt. III. *Poſſunt ſacri miniſtri pro rerum ſpiritualium adminiſtratione ali-*

quid temporale recipere ? Reſp. Sacris miniſtris rerum ſpiritualium deberi emolumenta temporalia naturali, divino, humanoque iure, omnes fatentur. Titulus vi cuius hæc illis temporalia debeantur, exponendus eſt. Nam iure commutationis aut compenſationis ſacrorum operum miniſtris nihil deberi, conſtat ex damnatis propoſitionibus. Debentur illis temporalia ſubſidia ſolo ſuſtentationis titulo, ut ex *Matth. cap.* x. colligitur. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris* &c. Subdit tamen : *Dignus enim eſt operarius cibo ſuo*. Rurſus S. Paulus I. Cor. IX. *Numquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi ? . . . Ita & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*. Solis autem emolumentis ad victum & veſtitum neceſſariis contenti ſint oportet ſacri miniſtri. Quoniam, inquit S. Bernardus *epiſ.* 11. ad Fulconem, *quidquid præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum de altario retinetur, rapina, & ſacrilegium eſt*. Temporalia ſubſidia debentur ſacris miniſtris, ut liberi & expediti a temporalium negotiorum ſollicitudine rebus ſacris, & regendo gregi ſedulam navare operam valeant.

IV. Quæſt. IV. *Eſt ne ſimonia accipere ſtipendium pro celebratione Miſſæ ?* Reſp. De ſtipendio Miſſæ plura diximus *Tom. VIII.* idcirco nunc paucis rem conficio. Reſpondet ergo S. Thomas 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 2. *ad* 2. his verbis. *Sacerdos non accipit ſtipendium quaſi pretium conſecrationis Euchariſtiæ, aut Miſſæ decantandæ, hoc enim eſt ſimoniacum ; ſed quaſi ſtipendium ſuæ ſuſtentationis*. Addit *ibidem ad* 3. quod pœnæ pecuniariæ, quæ imponi excommunicatis ſolent, non exigantur quaſi pretium abſolutionis ; ſed ad puniendum crimen, ob quod fuit excommunicatio lata, præſcribantur.

V. Quæſt. V. *Committunt ne ſimoniam qui concionantur vel propter plauſum, vel propter lucrum ?* Reſp. Quando quis concionatur propter alterutrum ex his finibus, dubio procul peccatum perpetrat ſimoniæ : nam prædicationem verbi divini, quæ ſpiritualis eſt, propter temporalia, qualia ſunt humani plauſus, laudes, fama, & lucrum, vendit. Nec ſuffragatur diſtinctiuncula pretii & motivi. Quid, ſi Concionatores propter utrumque motivum & plauſus, & quæſtus, Dei verbum prædicarent ? Duplex peccatum perpetrarent. Debentur tamen Prædicatoribus temporalia propter ſuſtentationem, ut Angelicus 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 3. *ad* 2. docet. *Dicendum, quod temporalia prædicantibus debentur ad ſuſtentationem prædicantium, non autem ad emendum prædicationis verbum . . . neceſſitatis eſt accipere, unde vivitur ; caritatis eſt præbere : non tamen venale eſt Evangelium, ut pro his prædicetur*. Iterum in *IV. diſt.* XXV. *quæſt.* II. *ad* 5. hæc habet. *Stipendia debentur prædicantibus ad ſuſtentationem victus, ne cogantur relinquere verbum Dei, & circa procuranda ſibi neceſſaria occupari ; non autem debentur eis quaſi pretium prædicationis*.

VI.

Digitized by Google

VI. Plura referenda eſſent Patrum teſtimonia contra quæſtum, & inanem plauſum Concionatorum. Ven. Innocentius XI. an. 1680. admonitionem edidit contra novum prædicandi uſum, a primævo Apoſtolorum inſtituto prorſus alienum. Narrat Pontifex maximus, ſe diverſas a pluribus chriſtiani Orbis provinciis querelas accepiſſe adverſus Concionatores, qui verbum Dei ſanum & ſalutare multiplici lue inficiunt, atque fatua quadam eloquentia adulterant. Numquam a promulgato Evangelio tanta Concionatorum multitudo, & numquam tanta meſſis penuria, numquam tanta morum perverſitas. Clamat Pontifex ſanctiſſimus, grande eſſe piaculum, verbum Dei aut per ſcurrilitatem in ſcenam traducere, aut per paradoxa vana, & quæſtiones inutiles, aut per inanium verborum illecebras, & fucatæ eloquentiæ lenocinia profanare. Quælibet ætas ſuam paſſa eſt adulterandi verbi Dei corruptelam. AEtate noſtra, quæ eſt eruditior ceteris, delicatioribus calamiſtris verbum Dei incruſtatur. Me hodus catechiſtica, qua ſemper ſancti & apoſtolici viri uſi ſunt, in quadrageſimalibus concionibus penitus obſolevit. Plures ſimulacra vitiorum inſectantur; & quid, & ubi ſint vitia, & quæ ſint virtutes, quæ evangelica perfectio, ad quam aſpirare Chriſtiani, quænam ſit via arcta, quam calcare fideles debeant, pauci ſunt qui explicent; & utinam plures aut propter quæſtum, aut propter plauſum, aut propter utrumque, verbum Dei non adulterarent. Verum de hoc plura alibi dicta ſunt.

VII. Quæſt. VI. *Committit ne ſimoniam qui pro collatione ſacrorum Ordinum aliquid recipit?* Reſp. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXI. *cap.* I. *de reform.* hæc ſtatuit: *Nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis Tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa etiam ſponte oblatum, Epiſcopi, & alii collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant.* Omnes Patres, & Concilia vehementer clamabant contra ſimoniam in ſacris Ordinationibus ſerpentem; nunc frequentius contra ſimoniacas beneficiorum collationes invehuntur. Longa ſæculorum ſerie per ipſam Ordinationem Clerici eccleſiaſticas dignitates aſſequebantur, quibus coniuncta emolumenta temporalia erant: idcirco in ipſis Ordinationibus ſimonia frequentius occurrebat. Poſterioribus ſæculis titulus eccleſiaſticus, ſeu beneficium, cui ius percipiendi fructus annexum eſt, ſeparatus paullatim fuit: quamobrem rarior in Ordinationibus ſimonia contingit. Spiritualia enim ſæpe homines ambiunt propter reditus iiſdem annexos.

VIII. Quæſt. VII. *Licitum ne eſt dare pecuniam Sacerdoti, ut ſacramentum adminiſtret in extrema neceſſitate?* Reſp. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 2. *ad* 1. hoc præbet reſponſum. *Dicendum, quod in caſu neceſſitatis quilibet poteſt baptizare. Et quia nullo modo eſt peccandum, pro eodem eſt habendum, ſi Sacerdos abſque pretio baptizare non velit, ac ſi non eſſet qui baptizaret. Unde ille, qui gerit cu-*

ram pueri, in tali caſu licite poteſt eum baptizare, vel a quocumque alio facere baptizari. Poſſet tamen licite aquam a Sacerdote emere, quæ eſt purum elementum corporale. Si autem eſſet adultus qui baptiſmum deſideraret, & immineret mortis periculum, nec Sacerdos eum vellet ſine pretio baptizare, deberet, ſi poſſet, per alium baptizari. Quod ſi non poſſet ad alium habere recurſum, nullo modo deberet pretium pro baptiſmo dare, ſed potius abſque baptiſmo decedere: ſuppleretur enim ei ex baptiſmo flaminis quod ei ex ſacramento deeſſet. Salmanticenſes uſu novæ diſtinctiunculæ pretii, & motivi docent, hunc adultum ad redimendam vexationem ſuam, & ad tollendum impedimentum avaritiæ miniſtri iniqui, nolentis adminiſtrare ſacramentum gratis, & *ad inflectendam* illius voluntatem, poſſe tradere pecuniam: quia tunc non dat ut pretium, nec emit ſacramentum; ſed intendit tollere pravam miniſtri voluntatem, quæ eſt quid temporale. Omnes enim fideles ius habent ad ſacramenta. Ergo quoties iniuſte privantur, redimere hanc vexationem licite poſſunt. Pro hac ſententia citant *Valentiam*, *Leſſium*, *Villaloboſium*, *Laymanum*, *Ledeſmam*, *Lezanam*, *Sanchezium*, & alios.

IX. Verum Auctores citati cum ſcripſerint ante damnatas theſes, nullius ſunt in hac materia auctoritatis. Iam vidimus ſupra, doctrinam Valentiæ, quam ceteri exſcripſere, contineri in damnatis theſibus. Miror magnopere P. Carolum Billuart *diſſ.* 11. *art.* 5. *confect.* 2. hanc laxam adoptare opinionem. Nec dubitat aſſerere, hallucinari eos qui putant S. Thomam docere oppoſitum. Sed, pace Cl. viri, ipſe evidenter fallitur, fallitque. Quibus verbis luculentius exprimere mentem ſuam Angelicus poterat? Figmentum removendi impedimentum avaritiæ eſt nimis ridicularium. An latuit Angelicum hoc commentum? An illud in *IV. diſt.* v. *quæſt.* 11. *art.* 2. non reiecit? Inepte opponitur ius redimendæ vexationis poſt obtentum beneficium, de quo infra.

X. Quæſt. VIII. *Licitum ne eſt pretium recipere pro adminiſtratione ſacramentalium?* Reſp. Sacramentalia omnia ſunt ſpiritualia, & a poteſtate ſpirituali procedunt: quare ſimonia eſt aliquid pro ipſis, ſive pro eorumdem exercitio, & adminiſtratione offerre, & recipere.

XI. Quæſt. IX. *Licitum ne eſt vendere vaſa ſacra?* Reſp. S. Thomas in *IV. diſt.* xxv. *quæſt.* III. *art.* 2. *quæſtiunc.* 3. *ad* 1. reſpondet. *Dicendum, quod vaſa ſacra nullo modo ratione conſecrationis vendenda ſunt, ut ſcilicet pro conſecratione eorum aliquid plus exigatur; tamen in neceſſitate Eccleſiæ poſſunt vendi ex parte eius quod in eis eſt non ſpirituale, ſcilicet materia auri: & tunc, ſi venduntur eccleſiaſticæ perſonæ, poſſunt integra vendi; ſi autem venduntur aliis non ad uſum Eccleſiæ, debent prius frangi præmiſſa oratione, ne ſancta ab aliis tractentur quam a miniſtris Eccleſiæ.* Quæ tribui ſolent pro cantu Miſſæ, pro officio funebri, pro proceſſione, pro crucis geſtatione, aut pueris Miſſæ ſervientibus, & pauperibus.

Digitized by Google

bus, ut precibus ſuffragia impetrent, a labe ſimoniæ immunia iuxta laudabilem conſuetudinem ſunt. Dantur enim eiuſmodi gratuita dona in miniſtrorum ſuſtentationem.

XII. Quæſt. X. *Recipi ne aliquid poteſt abſque ſimonia pro labore adminiſtrationis rerum ſpiritualium?* Reſp. Acuti iuniores, concedentes nihil recipi abſque ſimonia poſſe pro adminiſtratione ſacramentorum, & rerum ſpiritualium, inveſtigant, num aliquid offerri, & accipi poſſit pro labore eiuſdem adminiſtrationis, puta pro labore celebrandæ Miſſæ, prædicandi Evangelium, adminiſtrandæ pœnitentiæ, conſecrandæ Eccleſiæ, viſitandæ &c. Duplicem diſtinguunt laborem, intrinſecum unum, alterum extrinſecum, ſine quo honeſte & licite exerceri præfata omnia poſſunt.

XIII. Adfirmant omnes pro labore intrinſeco, ſine quo ſacræ functiones exerceri nequeunt, nihil abſque ſimoniæ labe recipi poſſe: quoniam talis labor ita eſt cum rebus ſpiritualibus coniunctus, ut nullo modo præſtari abſque eo poſſint. Pro labore vero omnino extrinſeco, puta pro ſolemniori Miſſæ cantu, pro longo itinere ad conferendum baptiſma, & pro his ſimilibus laboribus aliquid iure exigi poſſe concedunt; quod verum habet, dummodo ſpecies turpis mercimonii vitetur. Quod Salmanticenſes docent *tract.* XIX. *cap.* II. *punct.* 3. *num.* 18. aliquid, ut pretium, exigi poſſe pro concione exquiſita, & multum elaborata, falſum exiſtimo. Nam labor iſte intrinſecus eſt. Sacra enim concio elaborari debet, ut moveat animos auditorum. Labor extraordinarius, quem adhibere aliqui ſolent, corrumpit, non perficit concionem ſacram. Stipendium quod communiter præbetur pro Eccleſiarum conſecratione, pro viſitatione, pro adminiſtratione rerum ſpiritualium, eſt in ſuſtentationem miniſtrorum iuxta Eccleſiæ conſuetudinem, & ſacrorum canonum diſpoſitionem. Similiter Epiſcopatibus, Parochiis, Canonicatibus, Cœnobiis, & ceteris miniſteriis eccleſiaſticis annexi ſunt ingentes proventus in miniſtrorum ſolam ſuſtentationem. Quod enim ſupereſt præter victum & veſtitum, pauperibus erogandum eſt, ut fuſe *Tom. II.* oſtenſum fuit.

XIV. P. Nicolaus Mazzotta *tract.* III. *diſp.* V. *quæſt. unic. de ſimonia* recenſet multos qui ſentiunt aliquid recipi abſque ſimonia poſſe pro obligatione exercendi ſpiritualia, quod hæc obligatio diſtincta ſit a functione ſacra: refert ſimul Suarez, & Palaum oppoſitum ſentientes. P. Mazzotta ſequitur methodum Croix, proponendi opiniones contrarias lectorum arbitrio. Opus iſtud ſupra omnes Moraliſtas effert P. Franciſcus Antonius Zaccaria in ſua *hiſtor. litter. pag.* 49. Si ea libertate qua in omnes Scriptores Italos ſuam criticen exercet Hiſtoricus iſte, uti mihi licet, opus præfatum non ſupra, ſed infra ferme omnia opera caſuiſtica in univerſam morum Theologiam his ultimis temporibus typis edita iacet. Eſt enim mera opinionum contrariarum collectio, & fere P. La-Croixii purum putumque

compendium, ut alio in loco evincam. Ad quæſtionem propoſitam reſpondeo, miniſtros iure accipere, & repetere poſſe quæ neceſſaria ſunt propriæ ſuſtentationi. Sententia autem Suarez, & Palai vera eſt, & altera falſa.

XV. Quid, ſi miniſtri divites eſſent, nec indigerent ſuſtentatione? Etiam tum iure ipſis congrua debentur ſtipendia. Divitiæ, aut paupertas perſonæ extranea omnino ſunt miniſterio. *Nemo* (inquit S. Paulus) *militat ſuis ſtipendiis*. Miniſtris, ut iam ſupra oſtenſum eſt, iure naturali, divino, & eccleſiaſtico neceſſaria alimenta debentur, nulla adiecta diſtinctione de eorum aut opulentia, aut paupertate. Advertendum tamen, Parochos, Curatos, ceteroſque miniſtros qui ex officio tenentur ſacramenta miniſtrare populis, cadavera ſepelire, funeralia celebrare, & alia iſtiuſmodi, & aliunde ex Eccleſiæ reditibus habent congruam ſuſtentationem, peccare, ſi hæc omittant, quia nova eis ſtipendia non porrigantur. Quid de illis dicendum qui pauperum cadavera vix ſepelire volunt, licet reditibus abundent, niſi ſtipendia conferantur; & de his paciſcuntur, non ſecus ac de merce venali? Quod ſcandalum non leve eſt populo chriſtiano.

XVI. Quæſt. XI. *Utrum pro exercitio, aut omiſſione virtutum aliquid exigi abſque ſimonia poſſit?* Reſp. Virtutum actus alii ſunt poteſtatis Ordinis, ut abſolvere, canere Evangelium; alii iuriſdictionis, ut excommunicare, diſpenſare &c. alii ceterarum virtutum, ut preces fundere, ieiunare, eleemoſynas diſtribuere. De his ultimis ſermo nunc eſt. Si hæ virtutes ordinentur in finem ſupernaturalem, ſimonia eſt quidquam pro earumdem exercitio exigere. Si vero ad finem tantum corporalem dirigantur, ut dirigi omnia opera miſericordiæ corporalis poſſunt, tunc pro temporali commoditate aliquid exigi, nulla eſt ſimonia; ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art. 3. ad 2.*

XVII. Pro omiſſionibus quæ diriguntur a poteſtate iuriſdictionis ſpiritualis, ut pro non abſolvendo indigno, pro non diſpenſando abſque motivo, aliquid exigere ſimonia eſt; ſecus pro omiſſionibus virtutum quæ a ſola liberi arbitrii facultate moderantur, ut non ingredi Religionem, non dare eleemoſynam, non orare &c.

XVIII. Quæſt. XII. *An ſit ſimonia vendere, aut emere actus iuriſdictionis poteſtatis eccleſiaſticæ?* Reſp. Diſtinguunt communiter Auctores iuriſdictionis poteſtatem quæ ſpectat forum conſcientiæ, ut abſolvere a peccatis; & poteſtatem ad forum externum attinentem, ut diſpenſare in votis, in legibus, viſitare, condemnare &c. Pro his omnibus quidquam accipere ſimonia eſt: quia eiuſmodi actus ſpirituales ſunt. Quare qui audit confeſſionem, aut non abſolvit, aut leviorem imponit pœnitentiam propter pecuniam, ſimoniacus eſt. Similiter ſimonia eſt quidquam exigere pro licentia audiendi confeſſiones, abſolvendi a cenſuris, pro conceſſione indulgentiarum, pro facultate diſpenſandi in votis, iuramentis, pro aſſi-

ſten-

Digitized by Google

ſtentia Parochi ad matrimonium contrahendum, pro electione, collatione, confirmatione beneficiorum, pro viſitationibus, correctionibus, & pro quocumque actu eccleſiaſtici iudicii.

XIX. Opponi ſolet, quod Romana Curia pro diſpenſationibus in impedimentis matrimonii concedendis pecuniam exigit, & quo propinquiores ſunt gradus, eo maior pecuniæ ſumma exigitur, & ad maiorem numerandam divites quam pauperes aſtringuntur. Communis reſponſio eſt, hanc pecuniæ exactionem eſſe pœnam, eo graviorem, quo ditiores ſunt diſpenſandi. Ceterum numquam in gradibus propinquioribus diſpenſatio conceditur, niſi ob aliquam urgentiſſimam cauſſam mali graviſſimi declinandi, aut boni promovendi. Et quia facile ementiri, & effingi hæc mala ab humana aſtutia poſſunt: idcirco Romana Sedes hanc pœnam pecuniariam, quam difficillime, niſi vera neceſſitas urgeat, homines ſubeunt, imponit, ut fraudes & mendacia impediat, atque oſtendat ſe nolentem concedere quod neceſſitate tantum coacta impertitur.

XX. Quæſt. XIII. *An pretium pro uſu ſcientiarum accipere ſit ſimonia?* Reſp. Scientiæ quæcumque ſecundum ſe vendi nequeunt, cum in intellectu reſideant; at communicari medio organo corporeo aliis valent. Uſum ſeu communicationem ſcientiarum naturalium omnium poſſe impertiri aliis pacto pretio, convenit penes omnes. Ad ſacram Theologiam quod attinet, ſi accipiatur pro cognitione divinitus infuſa myſteriorum fidei, & divinarum Scripturarum, eam vendere & pretium pro eadem accipere ſimonia eſt, ut patet ex iis quæ dicta de Concionatoribus verbum Dei adulterantibus ſunt. Salmanticenſes *loc. cit. num.* 41. putant valde probabilem ſententiam contrariam, quam defendit P. Suarez *Lib. IV. cap.* VIII. Reginaldus *Lib. XXIII. num.* 112. Azorius *III. Part. Lib. XII. cap.* XVIII. *quæſt.* VI. Mihi autem talis opinio probabilis non eſt. Propterea ſimonia eſt quidquam accipere pro ipſa Theologia acquiſita, qua docetur doctrina chriſtiana, prædicatur Evangelium, & inſtruuntur fideles in æternæ ſalutis negotio. Dicit enim Chriſtus Dominus Matth. x. *Euntes, prædicate, docentes* &c. *Gratis accepiſtis, gratis date.* Qui autem docent Theologiam, vel ſacram Scripturam in ſcholis ad auditores erudiendos pactis ſtipendiis, ſimoniam non committunt, ut communiter Auctores docent: quia licet talis doctrina ex principiis ſupernaturalibus proficiſcatur; tamen ſola induſtria, & labore humano traditur, neque ad iuſtificandos auditores dirigitur. Contra ſi quis ab eiuſmodi magiſtris & doctoribus pro ſpirituali animæ negotio extricando conſilium peteret, ſimonia eſſet quidquam recipere pro eiuſmodi conſiliis.

CAPUT. V.

De ſimonia quæ committi in ingreſſu Religionis poteſt. Salmanticenſium, *& aliorum Caſuiſtarum laxæ opiniones refelluntur.*

I. HIſce diebus perdoctus Eques D. Franciſcus Vargas Macciucca diſſertationem edidit contra ſimoniam graſſantem in ingreſſu puellarum in Monaſteria, & in earumdem profeſſione. Uberrima eruditionis & doctrinæ copia profligat ſimoniacas corruptelas, quas ſerpere in dies videmus, dum eiuſmodi puellæ veſtem religioſam induunt, & profeſſionem monaſticam emittunt. Caſuiſtæ non pauci videntes abuſum graviſſimum, auferri vix poſſe, more conſueto inflectere ipſum naturale divinumque ius, nedum ſacros canones ad ſacrilegum prævalentemque abuſum, atque conſuetis diſtinctiunculis & commentis ſimoniæ crimen fucare conantur. Viam prorſus oppoſitam omni ſæculo ſemper inſtiterunt ſacra Concilia, ſanctique Doctores. Quo magis ſerpere in Monialium Monaſteriis ſimoniæ ſcelus conſpexere, eo altius vocis ſonitum exaltarunt, & ſeveriores canones edidere; quorum paucos ex plurimis tranſcribam.

II. Et principio duo præmitto tamquam certa. Primum, Monaſteria ſive virorum, ſive mulierum victum & veſtitum pro ſolo novitiatus, ſeu probationis anno exigere iure poſſe; ut Concilium Tridentinum *ſeſſ.* xxv. *cap.* xvi. ſtatuit. *Sed neque ante profeſſionem, excepto victu, & veſtitu Novitii, vel Novitiæ illius temporis quo in probatione eſt, QUOCUMQUE PRÆTEXTU . . . Monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur.* Alterum, iure naturali, divino, & eccleſiaſtico vetitum eſſe, aliquid tamquam pretium accipere, vel tradere, ſive pro habitus ſacri ſuſceptione, ſive pro monaſtica profeſſione. Hæc duo certa ſunt penes omnes Verum non pauci Caſuiſtæ, qui pecuniam conſiderant ut pretium, & ut motivum principale, aut ſecundarium, & titulo paupertatis ac ſuſtentationis traditam, omnem ſimoniæ labem de medio tollunt. Sacri vero canones adeo ſunt ſuculenti, ut omnes præfatas diſtinctiunculas & excogitata commenta profligent.

III. Miſſis antiquorum Conciliorum canonibus, quos larga manu exhibent Thomaſſinus, Lupus, & permulti alii, tranſcribo quæ ſtatuit Concilium œcumenicum Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. celebratum an. 1215. *can.* lxiv. ubi hæc habentur. *Quoniam ſimoniaca labes uſque adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, PAUPERTATIS PRÆTEXTU volentes huiuſmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat penitus prohibemus, ſtatuentes ut quæ-*

quæcumque de cetero talem commiſerint pravitatem, tam recipiens, quam recepta, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudenda. De his autem quæ ante hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis eiuſdem Ordinis collocentur. Quod ſi forte propter nimiam multitudinem, alibi nequiverint commode collocari, ne damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiantur in eiſdem Monaſteriis diſpenſative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, & alios Regulares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus ut diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.

IV. Quid clarius, quid luculentius deſiderari poteſt? Concilium iſtud œcumenicum eſt, in quo quadringenti & duodecim Epiſcopi interfuere, & doctiſſimus atque ſanctiſſimus Pontifex Innocentius III. eidem præſedit. Similia præſcripta antea fuerant in œcumenico Concilio Nicæno II. an. 787.

V. S. Thomas, qui poſt Concilium Lateranenſe ſcripſit, 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 3. *ad* 4. hæc docet. *Dicendum, quod pro ingreſſu Monaſterii non licet aliquid exigere, vel accipere quaſi pretium; licet tamen, ſi Monaſterium ſit tenue, quod non ſufficiat ad tot perſonas nutriendas, gratis quidem ingreſſum Monaſterii exhibere; ſed accipere aliquid pro victu perſonæ quæ in Monaſterio fuerit recipienda, ſi ad hoc non ſufficiant Monaſterii opes: ſimiliter etiam licitum eſt, ſi propter devotionem quam aliquis ad Monaſterium oſtendit, largas eleemoſynas faciendo, facilius in Monaſterio recipiatur; ſicut etiam licitum eſt aliquem e converſo provocare ad devotionem Monaſterii per temporalia beneficia, ut ex hoc inclinetur ad Monaſterii ingreſſum: licet non ſit licitum ex pacto aliquid dare, vel recipere pro ingreſſu Monaſterii, ut habetur* 1. *quæſt.* 11. *cap.* Quam pio.

VI. P. Carolus Billuart *loc. cit. confect.* IV. hanc S. Thomæ doctrinam, quam etiam tradit in *IV. diſt.* XXV. *quæſt.* III. *art.* 2. *quæſtiunc.* 2. *ad* 7. contendit intelligendam eſſe non de ſuſtentatione præciſe, ſed de ſuſtentatione inferente gravamen Monaſterio. At interpretatio hæc arbitraria eſt. Doctrina S. Thomæ clara & perſpicua eſt, atque vera; nempe, admiſſa hypotheſi, quod Monaſterium ſit ita tenue, quod revera alere nequeat profeſſuros in eadem Religione, tunc titulo veræ & realis paupertatis aliquid poteſt accipere pro ſuſtentatione, ſecluſo omni pacto & conventione, ſive expreſſa, ſive tacita & implicita, per modum eleemoſynæ. Doctrina ergo S. Thomæ hypothetica eſt. Concilium Lateranenſe abſolute quidquam recipi vetavit, quia ſub fictæ paupertatis colore recipi res temporales communiter in Monaſteriis præſertim Monialium ſolitum erat. Et quoniam reipſa ſub hac paupertatis & ſuſtentationis larva exigere Moniales per-

ge-

Digitized by Google

gebant pro ingreſſu in Monaſteria plura munera: idcirco poſt SS. Thomam, Bonaventuram, Raymundum, qui omnes eamdem, ad hoc quod attinet, docuere doctrinam, Urbanus V. ſæculo XIV. clarius & expreſſius *cap.* Periculoſo *de ſtat. Reg. in ſexto* fuſo ſermone plurima vetat, & præcipue *quoſcumque paſtus, ſeu prandia, ſeu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam* (N. B.) *ad uſum eccleſiaſticum; ſeu quemvis pium uſum alium deputata, vel deputanda directe, vel indirecte petere, vel exigere quomodocumque præſumant.*

VII. Heinc Dionyſius Rikel, *Carthuſianus* communiter dictus, *Lib. I. de ſim. art.* 14. *& Lib. II. art.* 10. hæc docet. „ Urbanus V. tam evidenter, immo clariſſime, „ omnifarie, & rigoroſe prohibuit omnem huiuſmodi exactionem directe, indire- „ cteve factam, ſive ſub ratione pretii, ſive ſub colore indigentiæ, & ſuſtentacu- „ li vitæ, ut conſtitutio illa *nullam prorſus recipiat inflexionem, retorquentiam,* „ *epikizationem*, ſeu *interpretationem ad oppoſitum*; quemadmodum iam luce cla- „ rius ex verbis ipſius eſt demonſtratum. Quam etiam Urbani conſtitutionem con- „ firmavit ſucceſſor eius Gregorius abſque exceptione & interpretatione. Ideo da- „ to quod Thomas, Ulricus, Raymundus, Ioannes, & qui ante Urbanum V. fue- „ runt, intenderint dicere, quod aliquid per modum ſuſtentaculi vitæ exigi poſſit „ a perſona recipienda, ſeu recepta, & quod hoc non ſit ſimoniacum ex ſua natu- „ ra; *attamen omnia illorum ſcripta, & dicta ceſſant, atque ſolvuntur per hoc quod* „ *Domnus Apoſtolicus, poſt eos determinavit, & iuſſit oppoſitum: per cuius defini-* „ *tionem, & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum iam præ-* „ *dictorum a quibuſdam licita probatur*, ac *reputatur, abſolute prohibetur, immo ſi-* „ *moniaca cenſetur*.

VIII. Tandem Concilium Tridentinum, ut omnia effugia præcluderet, ſtatuit ne plures in Monaſteriis reciperentur quam qui vel quæ ex eorumdem reditibus ali commode poſſent, *ſeſſ.* XXV. *cap.* III. his verbis. *In prædictis autem Monaſteriis, vel domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantum numerus* (N.B.) *conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari.* Hæc quæ recenſui, luculenta ſunt, nullumque excipiunt interpretamentum. Sed verum habet quod Dionyſius Carthuſianus *Lib. I. de ſim. art.* 17. ſcribit. „ Inordinata affectio, „ motuſque paſſionum, præſertim cupiditas, corrumpunt rectæ rationis iudicium, & „ faciunt *iudicare perverſe*. Idcirco avarus non impletur pecunia; & multa puta- „ mus nobis neceſſaria eſſe quæ neceſſaria nobis non ſunt. Religioſi ergo, ſi ſub „ colore aliquid volunt a recipiendis, aut receptis perſonis exigere, in primis con- „ ſiderent, quod, ut ait Dominus Altiſidorienſis in ſua Summa, parcitas, ſeu te- „ nuitas victus, atque veſtitus voto paupertatis indiſpenſabiliter eſt annexa .... „ Inſuper contingit quod falſo prætendatur inſufficientia ex eo quod proventus Mo-

„ naſte-

Digitized by Google

„ naſterii paſſim impendantur contra fundatorum, ac Eccleſiæ intentionem, in uſus „ a natura bonorum Monaſterii plane diverſos: quo ex capite valde temerarie, „ paupertatis, ſive inſufficientiæ titulo, perſuadent ſibi licere pecuniam ab ingreſ- „ ſuris petere, qui ex bonis Monaſterii *magnifica conſtruunt ædificia, divitias at-* „ *que pompam ſæculi, magis quam religioſam ſimplicitatem atque paupertatem exhi-* „ *bentia*, aut ex illis menſas ſumptuoſiores, quæ magis mundi delicias quam Chriſti „ pœnitentiam redolent, vel etiam ſuperbam colligunt ſupellectilem &c."

IX. Ratio autem cur ſimonia ſit, iure omni vetita, quidquam exigere ob ingreſſum, vel profeſſionem monaſticam, eſt, quod ſtatus religioſus ſit quid ſpiritutale, cui annexum eſt ius & obligatio ritu ſolemni firmata inſerviendi Deo: idque fatentur omnes Theologi. Porro huic ſtatui religioſo coniunctum quoque eſt ius ad ſuſtentationem, non ſecus ac præbenda annexa eſt officio eccleſiaſtico. Porro ſimonia eſt, omni iure vetita, quidquam exigere pro iure ad fructus beneficii. Continuo ac Religioſus eſt membrum talis Monaſterii, ius habet ad alimenta, & Monaſterium ex iuſtitia ea illi porrigere obſtringitur. Omnes fatentur ſimoniam eſſe contra ius naturale & divinum, quidquam petere, vel paciſci ob ingreſſum iſtum, & profeſſionem. Ergo, admiſſo gratuito ingreſſu, & profeſſione, neceſſario conſequitur debitum ſuppeditandi victum & veſtitum. Petitio itaque pecuniæ pro ſuſtentatione eſt ſimonia omni iure vetita.

X. Hæc omnia perſpicua & evidentia ſunt. At erumpunt in medium conſueta & inveterata ſimulacra *paupertatis, penuriæ, inopiæ, neceſſitatis, ſuſtentationis*, numquam a tot Conciliorum & Pontificum telis ſatis confoſſa, ſed quæ ex ipſis vulneribus robuſtiora in dies evadunt. Quod ſi exterminare tot Concilia, tot apertiſſimi canones hanc pernicioſiſſimam corruptelam haud valuerunt, numquid mea languidiſſima ſcriptiuncula eam profligabit?

XI. Ut paucis rem conficiam, tria omnino requiruntur ut titulo ſuſtentationis aliquid accipi iure valeat ab ingredientibus clauſtra. I. Ut Monaſterium revera impar ſit ad alendam puellam ingreſſuram, & vera penuria laboret, ratione cuius nequeat victum & veſtitum ſubminiſtrare: qua hypotheſi admiſſa, Monaſterium paratum ſit oportet gratis acceptare puellam, vel iuvenem; ſed ob veram penuriam nequeat illam, aut illum recipere, quia præbere alimenta non valet. II. Illud tantum recipiatur quod ad alendam puellam requiritur, in ſupplementum eorum quæ præſtare Monaſterium nequit; nihil vero quod aliis Monialibus inſervire debeat. III. Collata dote titulo ſuſtentationis, nullo modo exigi poteſt cenſus vitalitius, ſeu perſonalis pro commodis eiuſdem puellæ, ſeu iuvenis qui profiteri debet. Si enim iuxta omnes etiam benigniores Caſuiſtas recipi nihil valet niſi titulo ſuſtentationis, data ſemel dote pro ſuſtentatione, nullus ſupereſt titulus pro cenſu vitalitio.

XII.

XII. Nonnulla laxa conſectaria Caſuiſtarum iam convellenda ſunt. Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* II. *punct.* 7. *num.* 47. „ Hinc etiam honeſtatur quod Monaſte- „ ria nobilium Monialium pinguiorem dotem, & maiorem ſummam pro ingreſſæ „ ſuſtentatione exigant: quia quo ſunt Monaſteria celebriora, maiores ſumptus ha- „ bent, & ſic maior ſumma ut dos pro ingreſſura aſſignatur. “ Theologia hæc, non ad evangelicæ paupertatis, non ad Tridentini, & omnium ſæculorum canonum, ſed ad graſſantis corruptelæ normam & amuſſim exacta eſt. Quid? Non una eſt paupertas, non una profeſſio, non unum Evangelium eſt pauperum & nobilium Monialium? In quo *celebriora* ſunt hæc Monaſteria præ aliis? Quia maiorem faſtum & pompam præferunt, quia ingentiores ſumptus faciunt. Hæc ne *celebriora* efficiunt Monaſteria, quæ Chriſti paupertatem, humilitatem, & modeſtiam profitentur?

XIII. Non minus laxum eſt aliud conſectarium quod ſubiiciunt iidem Salmanticenſes ibidem *num.* 50. „ Ceterum ſi præter dotem ſuſtentationis amplius recipe- „ rent, aut peterent Moniales, vel quia ingreſſura eſt minus nobilis, *vel deformis*, „ vel *alia notata infamia*, *vix excuſari poſſe* a ſimonia, inquit Sanchez *Lib. II. cap.* „ III. *dub.* XXII. *num.* 7. quod verum iudicamus, *niſi forte* (N. B.) *inde Monaſte-* „ *rio aliquod detrimentum eveniat, vel in honore, vel in aliis rebus temporalibus*: „ *quia hoc compenſari per incrementum dotis licite poteſt*; ſicut in matrimonio ſu- „ pra diximus compenſari æqualitatem nobilitatis, vel alterius rei inter coniuges „ per *aſſignatæ dotis auctarium*. “ Niſi hæc ſint laxitatis paradoxa, & viliſſima mercimonia, quænam erunt? Ingreſſus ergo & profeſſio monaſtica conſiderari valent, ut contractus civilis, quemadmodum matrimonium? Defectus nobilitatis, deformitas vultus compenſari abſque ſimonia valent, quando inde evenit detrimentum Monaſterio vel in honore, vel in rebus temporalibus? Etiam ne in acceptione puellarum ad Religionem occurrunt tituli *lucri ceſſantis*, & *damni emergentis*? Quod puella profeſſura ſit minus pulchra, & venuſta, quod ſit gibboſa, aut vultu pallida, nigra, deformis, magnum inde detrimentum capit Monaſterium; nonne etiam ſi pulcherrima anima ſit? Si dixero hanc eſſe turpem nundinationem, excedam ne veritatis, & mitiſſimæ locutionis confinia?

XIV. Pergunt iidem Salmanticenſes *ibidem*. „ Hinc liberatur a ſimonia quod apud „ noſtras Moniales frequenter contingit, nimirum quod, ut recipiatur vigeſima pri- „ ma, quæ apud nos dicitur *la veinte y una*, maior dos exigitur; ut duo ſorores „ vel tres recipiantur in eodem Monaſterio, *adhuc maior ſumma* requiritur, niſi „ aliis ſuperexcellentibus qualitatibus ſint ornatæ; ut viduas admittant, *exigitur* „ *etiam ut dos augeatur*. Etenim in priori caſu intenditur reddere ingreſſum diffi- „ cilem quia cum ex *ſanctiſſima Virgine M. N. ſancta Tereſia* habeant Moniales no- „ ſtræ ut ſolum ſint viginti &c. . . . In aliis duobus caſibus eadem ratione maior „ dos exigitur, ut difficilior ſit talis ingreſſus &c. “

XV.

XV. Quoniam mentio fit incomparabilis heroinæ Seraphicæ Matris S. Thereſiæ, feminei ſexus luculentiſſimi portenti, lubet eiuſdem documenta vere divina in medium afferre, quæ in *hiſt. fundat. cap.* XXVI. *de fundatione Monaſterii Caravagnæ* habentur. *Ne timeatis* (inquit Seraphica Virgo) *ne quidquam vobis deeſſe poſſit, neque eas umquam reiiciatis quæ Monaſterium veſtrum ingredi volunt, modo vobis aliunde conſtet, verum earum eſſe deſiderium, eaſque recte diſpoſitas eſſe. Licet enim magnas non habeant facultates, quibus vos in anguſtiis veſtris iuvare poſſint, ſufficit ut ad Religionem veniant, ut Deo liberius, & attentius ſerviant. Nec penſare debetis, utrum temporalibus bonis abundent, modo ſint virtutibus ornatæ: quia alium modum inveniet Dominus, ut veſtræ ſuccurrat inopiæ, & multo maiora præſtabit quam inde ſperare potuiſſetis.*

Huius rei magnum habeo experimentum: novit Dominus quod, quantum meminiſſe poſſum, nullam umquam propter ſolam paupertatis cauſam recuſavi, modo in reliquis mihi ſatisfaceret. Moniales quæ ſolius Dei amore receptæ ſunt, quarum noſtis magnum profecto eſſe numerum, teſtimonium hac in re ferre poſſunt: & affimare auſim, me minori ſemper animi alacritate divites recepiſſe quam pauperes, & quæ ſolo Dei intuitu admittebantur. Quin potius receptio divitum numquam ſine aliquo timore fuit; pauperum autem admiſſio ſpirituali gaudio plena; ita ut etiam præ gaudio aliquoties lacrymas funderem, dum vera animi libertate, & alacritate fruerer. Ecce coram Deo quia non mentior. *Si autem, dum emendæ, ædificandæque erant domus, hæc agendi ratio ex Dei miſericordia ita feliciter nobis ſucceſſit; quare non eamdem ſervaremus nunc, cum domus noſtræ competenter fundatæ, & ædificatæ ſunt? Mihi credite, filiolæ* (N. B.) *ſæpe perdimus, dum lucrari putamus. Quando illæ quæ ſe ſe offerunt, facultates habebunt, ſi nullas alias obligationes habeant, cum ſuas opes aliis tradere neceſſe ſit, qui fortaſſis nullo modo indigent, per me licet ut eas vobis per modum eleemoſynæ concedant: quia ſi aliter in talibus circumſtantiis agerent, non ſatis vos amare viderentur.*

XVI. Hæc eſt omnium Sanctorum, omnium Conciliorum doctrina. Conferantur ea quæ docent Salmanticenſes cum iis quæ hic tradit documenta vere evangelica ſanctiſſima Virgo Thereſia. Mihi videntur non minus quam cælum a terra diſtare. Dum plurimorum Caſuiſtarum frequentiſſimas opiniones offendo, quæ mihi laxitatis paradoxa videntur, ſæpe me reprehendens exclamo: Numquid tu ſolus ſapis? Numquid tu ſolus evangelicam doctrinam intelligis? Et his anguſtiis exagitatus & preſſus, quaſi me a Caſuiſtarum auctoritate veluti a contrario vento abripi ſentio. Verum dum animum in Evangelium, in Conciliorum, in Sanctorum doctrinam converto, iſtorum præſidio ſane validiore & firmiore ſuffultus vires inſtauro, & plures nonnullorum Caſuiſtarum opiniones, cum divinis Scripturis & Sanctorum documentis pugnantes, fortius pro modulo meo refellere ſtudeo.

XVII.

XVII. Quæſt. I. *An a divitibus Monaſteriis aliquid pro ingreſſu puellarum vel iuvenum titulo ſuſtentationis recipi poſſit abſque ſimonia?* Reſp. Salmanticenſes *loc. cit. num.* 52. reſpondent. *Duplex datur ſententia . . . utraque probabilis.* Ipſi vero ſententiam adfirmantem amplectuntur , inquientes *num.* 53. „ Si Monaſterium etiam „ ditiſſimum a recipiendis exigat *ex pacto* pecuniam pro ſuſtentatione, nec ex iu- „ re divino, nec ex poſitivo ſimoniam committet . " Quoniam, inquiunt , titulus ſuſtentationis idem eſt in divite ac in paupere Monaſterio. In paupere acceptio pecuniæ ex pacto non eſt ſimoniaca iure divino vetita : ergo neque in divite Monaſterio. Quod non ſit ſimonia prohibita iure humano evincunt ſic. Concilium Tridentinum permittit tempore novitiatus exigere pecunias pro victu & veſtitu . *Sed eadem ratio eſt pro aliis temporibus* . Et tandem nullus datur textus expreſſe hoc prohibens. Hæc ſunt tria ſophiſmata, ſupra quam dici poteſt, vana, quibus hanc munire opinationem ſtudent, pro qua citant *Aravium* , *Torrem* , *Candidum* , *Sylveſtrum*, *Sotum*, *Palaum*, *Avarrum*, *Bonacinam*, *Sanchezium*, & alios. An hi omnes revera tam laxam opinionem doceant, penes Salmanticenſes ſit. Ad Dominicum Sotum quod attinet, hæc *Lib. IX. quæſt.* VI. *art.* 2. *in fin.* docet . *Quocirca Monaſteria ditiſſima, quæ pauperes recipere abſque pretio renuunt , eodemque ingenti , profecto citra ſcandalum facere id non poſſunt ; tunc maxime quando videntur pecuniam recipere, non pro ſuſtentatione, ſed aliis de cauſis, nempe quia puella non eſt tam bono ſanguine nata, aut alia notata infamia, aut deformitate. Hæc enim pretio in Conventu æſtimare, vix a ſimoniæ macula elui poteſt.*

XVIII. Recenſita Salmanticenſium & aliorum opinatio laxa, falſa , & ſcandali plena eſt. Ipſi fatentur *num.* 54. avaritiæ ſcandalum , & ſimoniæ præſumptionem præferre talem pecuniæ receptionem; addunt tamen laxitatem laxitati, nempe *conſuetudine ubique recepta* purgari vel ab ipſa ſimoniæ præſumptione, & avaritiæ nota has pecuniarum exactiones. Iniuria ſumma pro hac opinione citant S. Thomam. Ratiunculæ quas obtrudunt, ſunt apertiſſima ſophiſmata. Quid? Titulus ſuſtentationis idem eſt in ditiſſimo Monaſterio ac in paupere? Manducare, bibere, veſtire dubio procul idem eſt in paupere ac in opulentiſſimo Monaſterio phyſice. Accipere rem alienam in extrema neceſſitate , & in plena abundantia phyſice idem eſt; & tamen in poſteriori caſu furtum eſt, ſecus in priori. In Monaſterio ditiſſimo deeſt paupertas ſeu inopia: ergo deeſt titulus accipiendi. Ergo ſimonia eſt naturali & divino iure vetita quidquam accipere. Concilium Tridentinum permittit pro anno novitiatus expenſas victus exigere, quia omnes poſſent fingere ſuſceptionem habitus, & per annum Monaſterii expenſis lætanter vivere. Novitii non ſunt Monaſterii membra. Idcirco expreſſe prohibet Tridentinum pro tempore alio quidquam recipi. Eſt apertiſſima falſitas quod nullus textus prohibeat hanc pecuniarum receptionem, ut patet ex paucis quos adduxi. Sed piget refellere argutationes, & vitiligationes ſane vaniſſimas.

XIX. MONITUM ad Confeſſarios. Sæpe mecum ſerio cogitavi, unde in Monialibus avaritiæ, & ſimoniæ labes proficiſcatur. Iſtæ Caſuiſtis non ſtudent: morum doctrinam a ſuis Confeſſariis epotant. Ergo Monialium falſæ, & obſtinatæ perſuaſiones a Confeſſariis cum primis proficiſcuntur. Si enim Confeſſarii uno ore intrepide ſacramentorum adminiſtrationem Monialibus divitibus, & ditiſſimis, accipientibus pecuniarum ſummam ab ingredientibus puellis, denegarent, iſtæ deſtitutæ caſuiſticis diſtinctiunculis cervices ſubmitterent, & tandem reſipiſcerent. Sed reponunt Confeſſarii, Monaſteria ditiſſima ſuas habere conſuetudines inveteratas, quas qui evellere auderent, continuo repellerentur. Peregregie. Hæc unica ſilentii ratio? Timor amittendi *Confeſſionarii* os obſtruit? Quid quod vel ipſis Confeſſariis ſolvi a puellis pecuniæ debent? Obtrudunt Confeſſarii Caſuiſtarum auctoritatem, & Epiſcoporum tolerantiam. Epiſcopi viderint, inquiunt Confeſſarii: & Epiſcopi reclamant, Viderint Confeſſarii. Et infra hæc ſepta ſimoniæ & avaritiæ ſcandala graſſantur, & animarum ſtrages inducitur. Quo ditiora ſunt Monaſteria, eo copioſiores reditus accipiunt Confeſſarii. Si Moniales votum paupertatis ſervarent, exactamque communitatem; crebra munera & munuſcula non acciperent Confeſſarii: idcirco apoſtolicæ communitatis obſervantia non ſuadetur, & contra horrendum ſimoniæ crimen non inclamatur. Quid, ſi hic recenſere vellem omnes expenſas quas facere miſeri parentes puellæ Novitiæ, in Muſica, in apparatu Eccleſiæ, in prandiis, in muneribus tradendis ſingulis Monialibus, & vel ipſis Confeſſariis, in dote, in cenſu vitalitio, coguntur? Ea ſane ſumma conficitur qua fundi emi poſſent ſufficientes ad alendam per totam vitam puellam ditiſſima & celebriora Monaſteria ingredientem. Quid, ſi abſurda quæ heinc neceſſario conſequuntur, ſermone complecti vellem? Innumeræ ſunt puellæ pauperes optimæ indolis, & morum integritate ornatæ, quæ Monaſteria ſanctitatis ſplendore illuſtrarent; ateiiciuntur, quia dote, quia cenſu vitalitio carent. Recipiuntur ſæpe divites nullo indolis, & morum inſtituto examine. Habeant, aut careant vocatione, & ſpiritu religionis, dummodo non careant dote, & cenſu, acceptari ſolent. Inde fit ut Monaſteria quo ditiora ſunt, non propterea Dei ſpiritu, & obſervantia regulari magis abundent. Quare ſi vera ſunt Chriſti oracula, uti ſunt veriſſima: Quam *difficile eſt divites intrare in regnum cælorum! Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire quam* &c. profecto in Religioſis maxime, & in primis qui ſolemni voto divitiis renuntiarunt, locum habent. Horum omnium abſurdorum, corruptelarum, & ſcandalorum proximiores cauſſæ extrinſecæ vereor ne ſint Confeſſarii, qui os clauſum tenent ad exterminandas corruptelas.

XX. Præſtigia dæmonis, & avaritiæ ſeductiones decipiunt eos qui effutiunt remedium impoſſibile eſſe. Qui ſunt hi qui talia obtrudunt? Illi ipſi qui clementiam Dei, qui ſuavitatem iugi Chriſti exaggerant, qui gratiam divinam præſto adeſ-

adeſſe omnibus, qui præcepta divina obſervatu faciliora prædicant. Tum ſolum de divinis auxiliis, & cæleſti præſidio diffidunt, cum ſcelerum amputandæ radices ſunt. Legem ferant Epiſcopi, qua congrui reditus a Monaſteriis tradendi Confeſſariis pro ſufficienti ſuſtentatione deſignentur, ſeveriſſimis adiectis pœnis, ne præter hos reditus vel cruſtulum quidem in munus tradatur, aut accipiatur: eligant Confeſſarios in diſciplina monaſtica verſatos, ſpiritu evangelicæ paupertatis, & morum integritate ornatos: & continuo reformata erunt Monaſteria. Edicta, legeſque, & cetera omnia effectu carent, niſi Confeſſarii eo ſpiritu & pectore evangelico præditi ſint qui, univerſo mundo contempto, executioni legum Moniales ſubiiciant. Soli Confeſſarii evangelicam paupertatem altius inculcando, & a ſacramentis arcendo, refractarias exterminare corruptelas valent. At reponunt Epiſcopi: Ubinam ſunt Confeſſarii iſti? Reſpondet Angelicus Doctor, immo Scripturæ divinæ, numquam Deum ita deſerere Eccleſiam ſuam, quin de optimis miniſtris illi provideat. Plura ſcriberem, niſi ad alia properare deberem.

CAPUT VI.

De ſimonia in collatione beneficiorum.

I. IN beneficiorum collatione potiſſimum ſerpit ſimoniæ crimen: & ideo Auctores non pauci innumeras excogitarunt diſtinctiunculas, ſeu larvas, ſimoniæ vultui affigendas. Ea qua potero brevitate graviora puncta excutiam.

II. Quæſt. I. *Eſt ne ſimonia, iure divino vetita, beneficia quæcumque conferre intuitu temporalis emolumenti?* Reſp. Duo in beneficiis includuntur iura. Aliud ſpirituale, ſeu ius adminiſtrandi ſpiritualia, & dicitur *Officium*: aliud eſt ius percipiendi temporalia, & dicitur *Præbenda*, ſeu *Beneficium*. Iuxta omnes ſimonia eſt, omni iure vetita, a qua nec Papa diſpenſare valet, venditio beneficii, prout ius dicit adminiſtrandi ſpiritualia. Diſputant Auctores, num ſit ſimonia, iure divino prohibita, captare, vel conferre beneficia intuitu ſolius temporalis emolumenti? Negant Leſſius, Ugolinus, & probabile aſſerit Bonacina. Sed hac opinione reiecta ut falſa, S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 4. adfirmantem ſententiam defendit. Advertit autem, alia eſſe annexa ſpiritualibus antecedenter; ut patet in calice conſecrato, in quo primum omnium præcedit temporale, nempe aurum, vel argentum, cui poſtea ſuccedit conſecratio: alia conſequenter, quatenus emolumentum temporale conſequitur ad ſpirituale. De his autem hæc docet. *Huiuſmodi nullo modo poſſunt eſſe ſine ſpiritualibus; & propter hoc nullo modo vendere licet: quia eis venditis, intelliguntur etiam ſpiritualia venditioni ſubiici.* Idque iure quoque canonico declaratum eſt cap. *Si quis* &c. 1. quæſt. 111. his verbis. *Qui horum alterum vendit ſine quo alterum non provenit, nihil invenditum relinquit.* Ratio evi-

videns eſt : quia ius ad temporales reditus ita annexum eſt cum iure ad officia ſpiritualia, ut ſeparari nullo modo valeat. Diſtinguendi itaque ſunt fructus beneficii, quos locare, vendere, permutare Beneficiarius valet, a iure percipiendi hos fructus. Hoc autem ius beneficiale inſeparabile eſt a iure priori adminiſtrandi ſpiritualia : idcirco qui unum vendit, & alterum vendat neceſſum eſt. Et, hac ſola diſtinctione poſita, evaneſcunt adverſariorum offuciæ.

III. Quæſt. II. *Eſt-ne ſimonia aliquid offerre Titio, ut intercedat apud collatorem?* Reſp. P. Claudius La-Croix *Lib. III. num. 90.* adfirmat, quod probabilius ſit eſſe ſimoniam, contra Dianam, dum pecuniam præbes Titio, ut is intercedat apud Sempronium, ut poſtea Sempronius intercedat apud collatorem : quia pretium ſaltem mediate datur pro beneficio. Verum continuo ſubdit, non eſſe ſimoniam, ſi des pro labore. Cuius laxam opinionem tranſcribit de more P. Nicolaus Mazzotta *tract. III. diſp. V. cap. III. pag. 235.* „ Si autem des aliquid interceſſori „ ſive mediato, ſive immediato, non quidem pro interceſſione, ſed pro labore, „ lucro ceſſante, damno emergente, *diſpendio temporis* &c. in eundo & redeundo, non eſt ſimonia : quia iſta ſunt quid temporale omnino extrinſecum. *Croix* „ *num. 91.* & alii communiter." Revera Croix totidem verbis hanc laxam opinionem docet cum *Diana*, *Caſtropalao*, *Raynaudo*, & aliis. Iſtius opinionis laxitas evidens eſt. Tradere pecuniam pro interceſſione apud collatorem beneficii, ſimoniam eſſe fatentur; tradere vero pecuniam pro tempore impendendo in loquendo, in intercedendo, pro lucro ceſſante, & damno emergente, in eundo, & in redeundo, non eſt ſimonia? Cur? Quia hæc ſunt quid temporale omnino extrinſecum. Ita ne vero? Fieri ergo poteſt interceſſio *ſine aliquo temporis diſpendio, ſine acceſſu, & receſſu a collatore?* Si quis intercedere debet, loquatur oportet. Mutus ne interceſsor? Per nutus, & ſigna intercedet? At & iſta, ut fiant, temporis intervallum, acceſſum, & receſsum poſtulant. Tam ridicularia paradoxa refellere cogor? Quis tam ſtultus qui non dicat, pecuniam ſe tradere non pro interceſſione, ſed pro tempore quod inſumere interceſsor debet in loquendo, in eundo, & redeundo! Lepida hæc & venuſta mihi videntur commenta, nec dubito quin talia apparere aliis debeant. Diana has diſtinctiones invenit : eaſdem tranſcripſere alii Caſuiſtæ: eaſdem compilavit Croix, & ex Croix Mazzotta : & poſtea concludunt : *Ita communiter Doctores*. Verum Doctores Eccleſiæ, & ſacri canones oppoſitum apertiſſime docent. *Qui beneficium* (inquit S. Carolus in Concil. Mediol. I.) *eccleſiaſticum vacans multis & ambitioſis precibus per ſe, vel per alios petierit, eo facto ita redditur indignus, ut per biennium in eum neque illud, neque aliud beneficium conferri poſſit*. S. Bernardus *Lib. IV. de conſid. cap. IV.* inquit : *Alius pro alio, alius forte & pro ſe rogat. Pro quo rogaris, ſit ſuſpectus : qui ipſe rogat pro ſe, iam iudicatus eſt : nec intereſt, per ſe, an per alium quis roget.* Quæ zeli te-

la non iaculaſſet Bernardus, ſi audiſset abſque ſimoniæ crimine offerri pecuniam poſſe non pro interceſſione, ſed pro tempore in interceſſione oranda conſumendo, pro lucro ceſſante, & damno emergente ex iactura temporis inſumpti in loquendo, in eundo, & redeundo?

IV. Quæſt. III. *An vendere habitus, & commendas ordinum militarium ſit ſimonia?* Reſp. Venditionem habituum ordinum militarium qui dantur Religioſis choro, & divino officio deputatis, eſse ſimoniam, non ſecus ac venditionem alterius habitus religioſi, fatentur omnes. Similiter venditio commendarum ſpiritualium ſimoniaca penes omnes eſt. De commendis vero, & habitibus militiæ Equitum militarium non eſſe ſimoniam, ſi emantur, aut vendantur, docent Salmanticenſes *num. 65.* ubi plures citant. Quia habitus, & commendæ iſtæ dantur principaliter propter honorem, & temporale emolumentum, quamquam tradantur perſonis *religioſis*. Titulus enim omnino ſæcularis eſt, inquiunt. Peccare tamen mortaliter contra iuſtitiam aſſerunt illos qui hæc vendunt: quia agunt & contra finem, intentionemque fundatorum, & contra bonum publicum Religionis militaris. Debent enim hæc conferri illis qui in chriſtianæ Reipublicæ defenſionem præliati ſunt. Quare emptores, & venditores talium commendarum, & habituum infeſti ſunt bono publico Religionis, & chriſtianæ Reipublicæ, iuraque divina, & humana pervertunt.

X. Quæſt. IV. *An penſiones, & præſtimonia emi, aut vendi abſque ſimonia poſſint?* Reſp. Alia eſt penſio erecta in titulum beneficii, ut præſtimonia, ſeu beneficia ſimplicia, quæ vere & proprie ſunt beneficia: & de his penſionibus diſputatio nulla; cum certum ſit ſimoniacos eſſe illarum emptores & venditores. Alias penſiones vocant *clericalem*, *laicalem*, & *mixtam*. *Laicalis* indiſcriminatim conferri poteſt & laicis, & Clericis, quia Ordinem non ſupponit, neque ad aliquid ſpirituale ordinatur. *Clericalis* in accipiente ſupponit Ordinem, & ad functiones ſpirituales ordinatur. *Mixta* eſt quæ in accipiente Ordinem ſupponit; at datur titulo prorſus temporali, & ad functionem omnino temporalem. Hanc eſſe quadruplicem aiunt, quæ non datur quidem in beneficii titulum, ſed *pro beneficio*. 1. Datur Clerico pauperi in alimentum. 2. Parocho ſeni impotenti. 3. Reſignanti beneficium pacifice poſſeſſum. 4. Uni litigantium circa beneficia ob bonum pacis. Vendere penſiones clericales iure naturali, divino, & humano ſimonia eſt, ut omnes fatentur. Vendere tres alias penſiones, quæ non dantur in titulum beneficii, ſed pro beneficio, communis ſententia docet non eſſe ſimoniam iure naturali, & divino prohibitam; cum nihil ſpirituale contineant, nec propter bonum ſpirituale tradantur, licet dentur Clerico; qui ſi relinqueret ſtatum clericalem, penſionem amitteret: immo ſunt qui contendunt, neque iure eccleſiaſtico eſſe vetitam, ut ſimoniacam, eiuſmodi venditionem. Verum ex Bulla S. Pii V. quæ inci-

ci-

Digitized by Google

cipit, *Ex proximo*, omnes recenſitæ penſiones annexæ ſunt titulo ſpirituali, omneſque Clerici penſionarii aſtringuntur recitare officium parvum B. V. ideo nec vendi, nec redimi abſque ſimonia valent. P. Leſſius de more afferit *num.* 129. Bullam S. Pii V. nullibi eſſe receptam; ſed Leſſius fallitur, fallitque. Teſtantur enim Salmanticenſes *num.* 74. ex Raphaele a Torre, in Hiſpania eſſe receptam. Et communis ſententia docet, eiuſmodi penſiones vendi, aut redimi abſque ſimonia non poſſe.

VI. Quæſt. V. *An vendi abſque ſimonia poſſit iuspatronatus?* Reſp. Sermo nunc eſt non de civili, ſed de canonico, ſeu eccleſiaſtico iurepatronatu. Tribus modis iuris diſpoſitione acquiritur iuspatronatus, ut commune habet axioma: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*: ex privilegio quoque Papæ, aut ex multiplicatis præſentationibus, quæ excedant hominum memoriam. Iuſpatronatus eccleſiaſticus dicitur, non quia Clericus poſſidet: is enim laicum iuſpatronatum poſſidere etiam valet: ſed eccleſiaſticus nuncupatur, vel quia habetur ratione dignitatis eccleſiaſticæ; vel quia ille cui competit, ex bonis eccleſiaſticis fundavit, ædificavit, aut dotavit Eccleſiam. Laicus eſt quem quis habet, quia de bonis ſæcularibus fundavit, dotavit, aut ædificavit Eccleſiam, vel beneficium. Iuſpatronatus laicus, ſi donatione, aut alio titulo immigret in Eccleſiam, Capitulum, vel Monaſterium, vel annectatur alicui dignitati, aut beneficio eccleſiaſtico, fit eccleſiaſticus; ut habetur *§. de iurepatronatus* in VI. Iuſpatronatus laicus intra quatuor, eccleſiaſticus intra ſex menſes præſentare tenetur.

VII. Quæritur ergo, num iuspatronatus præſentandi ad aliqua beneficia eccleſiaſtica poſſit abſque ſimonia vendi? Convenit penes omnes ſimoniacam eſſe talem venditionem iure eccleſiaſtico; ut patet ex cap. *de iurepatronatus*, & cap. *Præterea*. Diſputant vero Auctores in utramque partem, ſit nè ſimoniaca talis venditio etiam iure divino? Adfirmant plures, quia tale ius eſt ſpirituale, ab eccleſiaſtica poteſtate inſtitutum, & ad finem ſpiritualem ordinatum. Et hæc opinio videtur probabilior.

VIII. Si iuspatronatus annexus ſit fundo, vendi poteſt ratione rei cui hæret; dummodo fundus pluris non vendatur ratione iurispatronatus. Si iuspatronatus hæreat non rei, ſed perſonæ, tum nullo modo, neque hereditario iure, neque donatione, neque venditione tranſire ad alios valet.

IX. Quæſt. VI. *Eſt ne ſimonia dare pecuniam pro beneficio patrono hæretico?* Reſp. Adfirmans ſententia vera eſt. Verum, ſi hæreticus ſit publice denuntiatus, ſicut excommunicatus, amiſit iuspatronatum. In hæreticis tamen toleratis manere iuspatronatum defendunt plures. P. Claudius La-Croix *Lib. III. part.* 1. *num.* 135. probabile iudicat non eſſe ſimoniam dare hæretico patrono pecuniam, ut non eligat hæreticum, vel Catholicum indignum; etiamſi contingat, tibi tradenti pecu-

Digitized by Google

niam beneficium conferri. Verum abſque ſcandalo hoc fieri non poſſe exiſtimo : Neque prætextus vexationis redimendæ locum in hoc caſu habere poteſt, quando tibi confertur beneficium, cum ius acquiſitum ad illud non habeas. Et quamvis impediri pecunia poſſit ne indignus eligatur; tamen hæc vexationis redemptio cum hæreticis peracta ſcandalo carere vix poteſt.

CAPUT VII.

De variis modis, conventionibus, & pactis perpetrandi ſimoniam.

I. QUæſt. I. *Utrum poſt acquiſitum ius in re, vel ad rem ſpiritualem, poſſit vexatio contra illud pecunia auferri abſque ſimonia?* Reſp. Ius acquiſitum iuſtitia commutante debitum eſt, & alio nomine vocatur *ius in re*. Qui electus eſt ad beneficium, habetque collationem a legitimo Superiore, licet nondum poſſeſſionem obtinuerit, habet ius acquiſitum in re. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 2. *ad* 5. docet. *Poſtquam ius alicui acquiſitum eſt, licet per pecuniam iniuſta impedimenta removere*. Quoniam qui in hac hypotheſi vexationem redimit, pecuniam non tradit, neque tradere poteſt pro re ſpirituali, quam iam habet, ſed pro iniuria quam iniuſte patitur, repellenda. Doctrinæ S. Thomæ omnes ſubſcribunt. Advertendum tamen, ad licitam vexationis redemptionem requiri ut ius ſit certum & indubitatum, & ut vexatio ſit iniuſta. Si enim dubium ſit ius, aut iuſta vexatio, tunc redemptio vexationis ſimoniaca eſt. Titius obtinuit beneficium: Sempronius competitor eidem litem intentat iuſtam, eo quod electio, aut præſentatio, aut inſtitutio Titii in controverſiam vocatur. Si Titius pecunia curaret ut Sempronius deſiſteret ab intentata lite, ſimoniam committeret: quia ius dubium ad beneficium pecunia certum & firmum efficere ſtuderet. Quod verum habet, etiamſi dubites, num lis futura ſit nec ne iuſta. Quamobrem, ut redemptio vexationis pecunia procurata a ſimoniæ macula libera ſit, neceſſum eſt ut ius acquiſitum nulli ſit dubitationi obnoxium, ſed firmum, & inconcuſſum.

II. Ex quibus colligitur, te non poſſe pecunia abſque ſimonia redimere vexationem, ſi Prælatus tibi beneficium ob perpetratum delictum auferat: quia tunc ius acquiſitum in diſcrimen ab habente poteſtatem vocatur. Similiter quando duo litigant ſuper præſentatione, electione, inſtitutione ad aliquod beneficium, neutri licet tranſigere, & offerre uni parti aut pretium, aut penſionem. Uterque quippe ſimoniam committeret, & qui ius ſuum, accepta pecunia, vel penſione, renuntiaret, & qui traderet pecuniam, aut penſionem. Simoniacus ſimiliter eſſet qui electus ad beneficium opulentum, offerret competitori beneficium tenue, vel eum eligeret in ſuum Vicarium, vel quodcumque ſpirituale traderet, ut liber eſ-

ſet

ſet a vexatione: quia emeret rem temporalem, nempe immunitatem a vexatione, re ſpirituali.

III. Quæſt. II. *Eſt ne ſimonia pecunia redimere vexationem iniuſtam circa beneficii poſſeſſionem?* Reſp. Adfirmant plures; ſed vera ſententia, quæ eſt S. Thomæ, negat tunc committi ſimoniam. Quandoquidem qui ius ad poſſeſſionem certum & inconcuſſum habet, & iniuſte detrudi curatur a poſſeſſione vel obtenta, vel obtinenda, nihil ſpirituale tum acquirit, dum hanc iniuſtam vexationem pecunia redimit. Nec eſt quod opponas poſſeſſionem eſſe ſpiritualem: quoniam poſſeſſio ſpiritualis eſt ratione tituli ſeu iuris ad illam. Quando ius iſtud certum & inconcuſſum eſt, nihil ſpirituale acquirendum ſupereſt. Et tunc poſſeſſio in ſolo facto conſiſtit: hoc autem eſt omnino temporale. Pretium ergo hoc in caſu non pro re ſpirituali, ſed temporali datur. Tunc eſſet redemptio iniuſtæ vexationis ſimoniaca, quando lis eſſet contra ius ad poſſeſſionem. Diſtinguendum ergo eſt ius a facto, & ſic omnis difficultas evaneſcit.

IV. Quæſt. III. *An redimere pecunia vexationem ante acquiſitum ius in re ſit ſimonia?* Reſp. Adfirmat S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 2. *ad* 5. his verbis. *Dicendum, quod antequam alicui acquiratur ius in Epiſcopatu, vel quacumque dignitate, vel præbenda per electionem, vel proviſionem, ſeu collationem, ſimoniacum eſſet adverſantium obſtacula pecunia redimere: ſic enim per pecuniam pararet ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam.* His paucis verbis Angelici Doctoris plurimi caſus reſolvuntur in hac materia. Omnes enim qui *per pecuniam parant ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam, ſimoniaci ſunt.* Qui igitur electus a maiori parte electorum ad beneficium eſſet, aliis contradicentibus, ſi pecunia redimeret hanc contradictionem, ſimoniam patraret: quia pecunia ad beneficium ſibi viam pararet.

V. Diſtinguunt communiter Auctores vexationem contra ius acquirendum ad beneficium intentatam ab eo qui obeſſe valet, ſed non prodeſſe, ſeu iuvare; & vexationem intentatam ab eo qui obeſſe, & prodeſſe poteſt. Exemplum primæ vexationis eſt. Titius homo privatus accuſat Sempronium de falſo crimine, de ineptitudine ad beneficium aſſequendum; vel electores donis corrumpit, ut alteri competitori beneficium conferant. Vexatio hæc ab eo manat qui obeſſe, ſeu impedire poteſt, & iuvare nequit. Exemplum ſecundæ vexationis eſto. Elector, præſentator, aut quilibet qui in conferendo beneficio partem aliquam habet, iniuſte te vexat, ne acquiras beneficium, duplici modo: vel ut privata perſona te calumniando, vel electores ſeducendo; & tunc vexatio eſt, ſicuti prior, ab eo qui obeſſe poteſt, ſed non prodeſſe: vel te vexat ut elector, præſentator &c. nolens te ex odio, avaritia, aliove iniquo animo eligere, præſentare &c. Quando igitur vexatio intentatur ab eo qui obeſſe, & prodeſſe valet eligendo, con-

confirmando &c. tunc pecunia redimere talem vexationem ſimonia manifeſta eſt: quia tunc pecunia aperitur via ad beneficium obtinendum. E contrario, quando vexatio provenit ab illis qui obeſſe, ſed nullo modo prodeſſe queunt, tunc nulla eſt ſimonia per pecuniam removere iniuſta obſtacula calumniarum, accuſationum &c. quia iſti privati nullam partem in conferendo beneficio habent. Ergo pecunia iſta non parat viam ad beneficia; ſed dumtaxat removet exteriora obſtacula iniuſta. Neque hæc impedimentorum ablatio aliquo modo influit in beneficii collationem, ſeu nullo modo movet collatores ad beneficium conferendum. Brevi, pecunia hæc non datur pro re ſpirituali, quia vexator nullo modo eam conferre poteſt: nec datur ut opem aliquo modo conferat, ſed ne impediat. Ergo pecunia traditur ob ſolam rem temporalem.

VI. Simoniam committeret qui videns ſuum competitorem corrupiſſe electores, & ipſe prætextu redimendæ vexationis electores muneribus ſibi conciliare ſtuderet: quia tunc ex regula tradita a S. Thoma viam ſibi pecunia pararet ad beneficium ſpirituale.

VII. Quæſt. IV. *Eſt ne ſimonia tradere electoribus pecuniam, ut deſiſtant ab electione indigni, vel ut, omiſſo digno, eligant digniorem?* Reſp. Primum omnium cavendum eſt ne aliquid humani occurrat in metienda candidatorum dignitate & merito. Frequentiſſime ille eſt dignior qui rationibus tuis eſt accommodatior. Quem prævides conſiliis tuis propitium & propenſum fore, illum continuo ceteris præfers: quia quod volumus, ſanctum eſt. Abſolute loquendo licitum eſt, & a ſimoniæ labe immune pecunia removere electores ab electione indigni: quoniam, ut omnes fatentur, Eccleſia iure potitur ne indignus eligatur ad beneficia. Ergo eodem iure impedire etiam pecunia, ſi opus fuerit, quis poteſt indignorum electionem. Communiter quoque Auctores, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *cap.* 111. *num.* 15. adfirmant, tradi poſſe pecuniam, ut eligatur dignus aut dignior in communi, nulla deſignata perſona. Verum hoc in praxi vix poſſe abſque ſimonia contingere exiſtimo ob latentes animi affectus, & varia hominum iudicia, quibus hominum dignitas & aptitudo effingi ſolet.

VIII. Diſputant vero, num licitum ſit tradere pecuniam, ut eligatur hæc perſona privata in particulari, quia dignior reputatur. Communis, veraque ſententia defendit, ſimoniam committere qui traderet pecuniam, ut eligeretur Petrus, quando ſolus ipſe eſſet dignus vel dignior in concurſu plurium. Addunt vero Salmanticenſes *num.* 17. ſimoniam non committi, ſi in concurſu plurium duo, vel tres, vel ſolus Petrus ſit dignior; & offeratur pecunia, non ut hic Petrus eligatur, ſed ut in communi eligatur dignior, quamvis Petrus ſit ſolus dignior: quia, inquiunt, in hoc ſecundo caſu pecuniæ elargitio terminatur ad dignum

ſpe-

ſpecificative, non ad ipſam Petri perſonam. Verum hæ ſunt meræ ſpeculationes, quæ ad praxim redigi vix valent abſque ſcandalo, & ſimonia.

IX. Quæſt. V. *Eſt ne ſimonia permutare res ſpirituales pro aliis ſpiritualibus?* Reſp. Communis ſententia negat, exceptis beneficiis. Quare licitum eſt te hac hebdomada celebrare quatuor Miſſas, ut totidem alio tempore pro te Petrus celebret; tot preces fundere eo pacto ut alter preces alias recitet; te hanc reliquiam tradere ea conventione, ut alia tibi tradatur &c. Si tamen rei ſpirituali, puta reliquiæ, admixtum eſſet aliquod temporale, tunc ſimonia committeretur, ſi pro pretioſiore materia fieret permutatio. Similiter ſi in rebus ſpiritualibus permutandis exceſſus in una præ altera ſit, gratis remittendus eſt, aut alia re ſpirituali compenſandus. Hæc obvia ſunt & manifeſta.

X. Quæſt. VI. *Permutari ne beneficia valent abſque ſimonia?* Reſp. Convenit penes omnes, iure eccleſiaſtico nullas permutationes beneficiorum fieri abſque ſimonia poſſe, niſi accedat Superioris auctoritas, & diſpenſatio. Plura ſunt Eccleſiæ iura quæ omnem permutationem vetant, ut conſtat ex cap. 1. *Cum olim* de permutat. rerum, cap. *Præterea* 2. de tranſact. Quæ prohibitiones eo ſpectant, ut ſimoniæ ſcelus impediatur. Beneficiorum tituli ſpirituales ſunt: & hac ratione ſpirituale pro ſpirituali permutari abſque ſimonia poſſet. Verum quia titulis beneficiorum annexi ſunt reditus temporales, qui avaritiam & cupiditatem hominum magnopere accendunt; idcirco Eccleſia prohibuit ne abſque auctoritate Superioris permutationes iſtiuſmodi fiant.

XI. Quæſt. VII. *Quid nomine beneficiorum intelligitur?* Reſp. Omnia ſpiritualia, quæ conſequenter annexa habent temporalia emolumenta, nomine beneficiorum veniunt; tametſi propriam beneficiorum rationem non habeant. Quare non licet, ut communiter vel benigniores Caſuiſtæ docent, permutare beneficium pro Vicaria, aut Capellania amovibili. Neque licita eſt actionum, quibus fiunt beneficiorum proviſiones, permutatio; ut ſi Petrus elector dicat Paulo itidem electori: Tu elige hunc, & ego eligam ad tui nutum alium: vel tu elige me, & ego eligam te: ego tibi cedam meam præſentationem, ut tu aliam præſentationem mihi cedas ad beneficium. Ne multa: æque prohibentur actionum, ac beneficiorum permutationes. Hinc peccarent, & ſimoniam committerent Regulares, ſi unus illorum alteri diceret: Ego te eligam in Priorem, ut tu me eligas in Provincialem.

XII. Quæſt. VIII. *Cuius auctoritate licite fieri valent hæ beneficiorum permutationes?* Reſp. Communiter Auctores docent, ſufficere auctoritatem illius Superioris qui beneficia confert. Quare Epiſcopus nequit concedere facultatem permutandi beneficia quæ conferuntur a ſummo Pontifice. Si beneficia ſint in diverſis diœceſibus, utriuſque Epiſcopi conſenſus requiritur, vel patronorum qui iure prædi-

 ti

ti ſunt nominandi, & præſentandi. Conſuetudo quoque legitime præſcripta poteſt validam reddere auctoritatem concedendi eiuſmodi permutationes. Ut tamen licita ſit permutatio, uterque Beneficiatus habere debet ius certum inconcuſſum acquiſitum in re, ſeu in beneficiis permutandis. Heinc duo qui expectant beneficia a ſummo Pontifice, nequeunt auctoritate Epiſcopi permutationes facere. Et quando duo litigant de aliquo beneficio, non queunt ſolius Epiſcopi auctoritate ius permutare, niſi uterque ius acquiſitum poſſideat in beneficio quod permutari debet. Similiter qui dimittere beneficium intra certum tempus tenetur, nequit auctoritate Epiſcopi illud permutare: quia ſi permutaret, non dimitteret.

XIII. Quæſt. IX. *Permutatores beneficiorum poſſunt ne paciſci ſimul ante conſenſum Superioris?* Reſp. Eo ipſo quod eiuſmodi permutationes fieri legitima auctoritate valent, conſequitur ut Beneficiati valeant convenire, paciſci, & honeſtas conditiones proponere, probandas, aut reiiciendas a legitimo Superiore. Immo moraliter loquendo, fieri alia via nequeunt permutationes iſtæ. Et poſtquam Superior pacta, & conventiones licitas probavit, nequeunt permutatores ab eiſdem recedere. Semper tamen exprimere permutatores debent conditionem, Si Superiori placuerit, Si ſuperior has noſtras conventiones probaverit. Summo enim candore & ſinceritate procedere in his permutationibus debent Beneficiati; immo ab eiſdem abſtinere debent, niſi gravis urgeat cauſſa. Semper enim permutationes iſtiuſmodi quamdam ſpeciem negotiationis præferunt; quam manifeſta & honeſta cauſſa, coniuncta cum Superioris conſilio & auctoritate, amovere poteſt. Quando permutationes iſtæ ex aliquo defectu, etiam innoxio, nullæ ſunt, nequit Beneficiatus qui permutationis cauſſa renuntiavit, ad ſuum redire beneficium propria auctoritate; ſed denuo conferri a Superiore debet: quandoquidem vi talis renuntiationis perdidit titulum & poſſeſſionem ſui beneficii, quod reſignavit.

XIV. Quæſt. X. *Acceptio pecuniæ pro collatione beneficii eſt ne contra iuſtitiam?* Reſp. Negantem opinionem defenderunt olim Auctores nonnulli, quam damnavit Alexander VII. in hac propoſit. 22. *Non eſt contra iuſtitiam beneficia non conferre gratis: quia collator conferens illa beneficia eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod conferre non tenebatur.* Quænam evidentior iniuſtitia quam pretium accipere pro re quæ pretio non ſubiacet? Conferens beneficium de ſuo nihil dat; immo nihil abſolute dat quod pretio æſtimari poſſit. Ergo manifeſtam committit iniuſtitiam, dum pretium accipit. P. Croix refert *num.* 122. Caſtropalaum, Laym. Bonac. Lugo, & alios, docentes non committi iniuſtitiam, quando venditor rei ſpiritualis patitur incommodum aliquod, vel amittit aliquod emolumentum. Sed hæ mentales

tales imaginationes ſunt, & arbitraria commenta, ad fucandam ſimoniam excogitata: quibus admiſſis, nulla eſt ſimonia; cum nullæ res ſpirituales conferri abſque aliquo incommodo valeant.

XV. Quæſt. XI. *Poteſt ne Epiſcopi auctoritate beneficium eccleſiaſticum cum penſione permutari?* Reſp. Penſio alia eſt, ut indicavi ſupra, erecta in titulum beneficii ſimplicis; alia eſt laicalis, quæ non requirit in penſionario Ordinem, nec ordinatur ad aliquod miniſterium ſpirituale; alia clericalis, quæ vocatur eccleſiaſtica; alia mixta, quæ licet requirat in ſubiecto Ordinem, datur tamen ad finem temporalem. Igitur ſi penſio ſit temporalis, neque Pontificis ſummi auctoritate permutari cum beneficio poteſt. Quia in hoc caſu beneficium eccleſiaſticum, quod eſt omnino ſpirituale, permutaretur cum re temporali; quod iuri divino adverſatur. Salmanticenſes *num.* 30. dicunt poſſe ſummum Pontificem aliis viis quam per commutationem hoc præſtare: nimirum, inquiunt, ſi tamquam ſupremus diſpenſator utatur translatione perſonarum a beneficio in penſionem, & a penſione in beneficium. Verum hæc, & alia quæ ibi addunt, mihi videntur ſubtilia commenta, diſputandi gratia excogitata. Ceterum Pontifices ſummi, qui tot canones graviſſimos edidere adverſus eiuſmodi permutationes, alieni prorſus ſunt a permutandis beneficiis cum rebus temporalibus quacumque excogitabili via. Quando penſio ſpiritualis eſt, tum auctoritate non Epiſcopi, ſed Pontificis ſummi permutari poteſt. Si Epiſcopi nequeunt facultatem impertiri permutandi penſionem pro penſione, multo minus valent concedere facultatem permutandi beneficium cum penſione.

XVI. Quæſt. XII. *Quando beneficia ſunt inæqualia, poſſunt ne commutari, adiecta pecuniæ, vel alterius rei temporalis compenſatione?* Reſp. Tædet vel proponere ſimiles quæſtiunculas a pluribus Caſuiſtis excogitatas, ob nimiam ſimoniæ luem. Quemadmodum multitudo morborum cogit medicos ad reperienda remedia; ſic vitiorum turbæ compulerunt Theologos ad nova commenta invenienda. Quando beneficia ſunt inæqualia in gradu, in dignitate, in iuriſdictione, fatentur omnes, ſimoniam committere qui talem maiorem dignitatem compenſare re temporali auderet: quia evidens tunc eſſet venditio rei ſpiritualis pro re temporali. Diſputant vero, quando exceſſus eſt in fructibus beneficiorum, num talis exceſſus compenſari pecunia, vel re temporali valeat, accedente Superioris auctoritate. Pro adfirmante ſententia referunt Salmanticenſes Caietanum, Leſſium, Sylveſtrum, Azorium, & alios. Hæc opinio manifeſte falſa eſt, quam ipſi Salmanticenſes, & communiter Auctores reiiciunt. Fructus enim ſunt neceſſario annexi titulo beneficii; neque vendi ius ad percipiendos fructus beneficii poteſt, quin vendatur titulus ipſe. Nec in re aperta diutius immorandum eſt. Salmanticenſes *num.* 35. docent, ſolum ſummum Pontificem poſſe de plenitudine poteſtatis

tis adinvenire modum quo fieri abſque ſimoniæ labe valeat hæc permutatio per pecuniam; fatentur tamen hoc eſſe periculoſum. Addo ego, & ſcandali plenum eſſe vel excogitare talia commenta. Pontifices ſummi ſunt ſupremi cuſtodes iuris divini, non diſſipatores: nec ipſi excogitant ſubtiles modos faciendi eiuſmodi permutationes, quæ præter ſimoniæ modo latentem, modo patentem peſtem, ſcandalum ingerunt maximum, & turpiſſimam præferunt nundinationem. Si quando ob aliquam graviſſimam cauſſam, quæ profecto non ita frequenter contingit, aliqua permutatio fieri debet, conſulatur legitimus Superior. Omnia eidem ſincere & candide exponantur. Nulla pactio, nulla conditio, nullum motivum illi occultetur; ſed omnia manifeſtentur.

XVII. Quæſt. XIII. *An tranſactio in componenda lite ſuper beneficio fieri abſque ſimonia poſſit?* Reſp. Tranſactio communiter deſcribitur, quod ſit *pactio non gratuita de re dubia, & lite incerta, ad litem dirimendam*. Convenit penes omnes tranſactionem eſſe ſimoniacam, dum aut retinetur, aut remittitur ius ſpirituale pro temporali. In materia beneficiaria tranſactio, abſque auctoritate Superioris facta, etiamſi res ſpiritualis pro ſpirituali tranſigatur, ſimoniaca eſt; cum id iure poſitivo prohibitum ſit. Neque Epiſcopus ipſe poteſt litem componere ſuper beneficio tranſigendo, quod altera pars beneficium reſignet, altera penſionem temporalem recipiat: quia permutaretur res ſpiritualis pro temporali; atque adeo ſimonia eſſet, iure naturali, & divino prohibita. Hæc plana & obvia ſunt.

XVIII. Verum Salmanticenſes *num.* 44. cum Layman, Suarez, Bonacina, aliiſque hoc honeſtari pluribus titulis poſſe docent. Primus titulus, inquiunt, eſt bonum pacis. Propter bonum pacis ergo permutari pro temporali ſpirituale poterit? At bonum pacis, reponunt, includit temporale commodum, & utilitatem. Deinde æquitatis ratio poſtulat ut is qui iuri ſuo ad beneficium cedit, habeat alimenta unde vivat. Et tandem expenſæ factæ in litis proſecutione, labores, tædia, & plura alia, quæ omnia ſunt pretio æſtimabilia, ob quæ Epiſcopus tranſactionem facere poteſt. Cedo: nonne his tranſactionibus, hiſque titulis, & modis componuntur lites quæ in dies ſuper agrorum poſſeſſione, ſuper mercium contractibus fervent? Merces ergo eccleſiaſtica beneficia ſunt? In hunc ne finem inſtituta beneficia eccleſiaſtica fuerunt, ut litigantium aviditati inſerviant? Si unus litigantium unde vivat non habet, ideo ne ex beneficio, quod cedit alteri, captare alimenta iure valet? Non propria, inquis, ſed Epiſcopi, ſeu Superioris auctoritate. At numquid beneficiorum naturam mutare Epiſcopus valet? Quid ergo agendum, quando ius ad beneficium inter duos litigantes dubium eſt? Expendenda merita ſunt litigantium, & auctoritate Superioris digniori, & magis de Eccleſia merito, & ad Eccleſiæ inſerviendum aptiori conferendum eſt, omni tranſactio-

ne

Digitized by Google

ne ſublata, & commentitiis titulis, ad fucandam ſimoniam excogitatis, penitus reiectis. Nova hæc ſunt, inquis, & contra Doctores modernos, atque praxim ipſam. Antiquorum, repono ego, doctrina hæc eſt, & ſacrorum canonum. Alexander III. cap. *Super eo* ext. *de transactionibus* hæc decernit. *Super eo quod quæsivisti, utrum ab eccleſiaſtico beneficio, in litigium deducto, poſſit fieri transactio, tale damus reſponſum: quod tranſigi ſuper re ſacra, & litigioſa non poteſt. Etenim res ſacræ ut poſſideantur aliquo dato, vel retento, ſive promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ.* Hoc idem confirmatur altero eiuſdem Pontificis reſponſo cap. *Conſtitutus* eodem titulo, ubi hæc habentur. *Conſtitutus in noſtra præſentia G. Clericus ſua nobis aſſertione monſtravit, quod cum inter ipſum & A. Clericum ſuper capella de Stratis controverſia emerſiſſet, tandem per transactionem ſopita fuit. Et licet hinc inde fide præſtita firmata fuiſſet; eam tamen præfatus A. ſervare recuſat. Quia igitur huiuſmodi transactiones ſpeciem continent ſimoniæ, mandamus, quatenus, revocata transactione in irritum, cauſam audiatis.* Similiter Cæleſtinus III. eodem Decretalium titulo de quadam lite, tranſactione extincta, pronuntiavit: *Cum illa transactio iniquitatem ſimoniacam continuiſſe putetur*, &c.

XIX. Plura Salmanticenſes *loc. cit. & ſeqq. num.* cum aliis recentioribus docent quæ mihi non probantur. Et ne ſingula refellam, ac brevitati ſtudeam, Epiſcopi nequeunt ipſi beneficio de quo lis eſt, penſionem imponere, neque litigantes conciliare inter ſe, ut alter beneficium, alter penſionem habeat. Ex iure canonico tunc ſolum eiuſmodi penſiones tolerantur, & a ſimoniæ labe ſunt immunes, cum non ex partium conventione, ſed iudicum ſententia pro bono pacis, & utilitatis Eccleſiæ, non litigantium, conſtituuntur, non ſuper beneficio, ſed ſuper perſona beneficiaria: qua defuncta, eiuſdem ſucceſſor ad penſionis ſolutionem minime tenetur. Neque hoc quoſcumque iudices, ſed arbitros dumtaxat, in quos compromiſſum eſt, decernere poſſe, ius canonicum ſtatuit. Et tunc ſecundum ius illi adiudicare arbitri iſti debent beneficium abſque imminutione quem habere ad illud ius probabilius cognoverint.

XX. Porro, ut magis appareat, quam falſa, ut ego quidem arbitror, ſint quæ cum aliis Caſuiſtis docent *loc. cit.* Salmanticenſes, advertendum eſt, quod Sedes Apoſtolica dictam penſionem, quam imponere beneficiario arbitri ſolent ad litem dirimendam pro pace & utilitate Eccleſiæ, ſimpliciter non probat: quoniam cap. *Niſi eſſent* ext. *de præbendis* inquit Innocentius III. *Valde ſuſpecta eſt propter exempli perniciem*: ſed tolerat. Ratio videtur evidens. Nam vel ius, quod alter collitigantium cedit, eſt certum: & tunc pro talis iuris omnino ſpiritualis ceſſione quidquam exigere ſimonia manifeſta eſt. Aut ius illud nullum eſt: & tum aliquid exigere, non modo ſimonia, ſed & furtum apertum eſt. Aut ius dubium eſt: & tunc ſimiliter fur eſt & ſimoniacus qui tale ius dubium nundinatur. Non me

me latent ſubtiles diſtinctiunculæ plurium recentiorum ; ſed arbitrariæ mihi videntur. Quando ergo controverſiæ ſuper iure ad beneficium oriuntur, qui conſulere conſcientiæ ſuæ volunt, miſſis plurium & Canoniſtarum, & Caſuiſtarum vanis interpretamentis, curent litigantes, ut lis dirimatur, prout de iure. Et quamquam arbitri pro bono & pace Eccleſiæ uni collitigantium penſionem adiudicent, eamque ob eiuſdem Eccleſiæ bonum Sedes Apoſtolica toleret; non propterea penſionarius tutus in conſcientia eſt. Altius animis hæreat, beneficia eccleſiaſtica non eſſe nundinationis materiam : aureſque chriſtianas offendit, quod miniſtri Dei velint ſuper iure ad beneficia, non ſecus ac ſuper iure ad agros, ad merces, mutuis pactionibus tranſigere, variis excogitatis commentitiis titulis.

XXI. Quæſt. XIV. *Quomodo renuntiari abſque ſimonia beneficium poſſit ?* Reſp. Renuntiatio eſt voluntaria abdicatio, qua quis beneficium quod pacifice poſſidet, in Prælati ſui manibus dimittit. Si beneficium ſit litigioſum, non requiritur auctoritas Prælati acceptantis; ſed quiſque ius controverſum renuntiare abſolute valet. Quatuor modis fieri reſignatio valet. 1. Quiſque renuntiare abſolute in manibus Epiſcopi ſui poteſt, nulla adiecta conditione. 2. In favorem talis perſonæ. 3. In favorem determinatæ perſonæ, & ſibi penſione reſervata. 4. Abſque deſignatione perſonæ, & cum reſervatione penſionis. Renuntiatio ſecundo modo fieri nequit abſque facultate ſummi Pontificis : qui talem renuntiationem probare poteſt, cum nulli iuri divino adverſetur; & eam ſimiliter refutare valet : & tum refutare illam debet, cum perſona deſignata idonea non iudicatur.

XXII. Quæſt. XV. *An fieri poſſit in manibus Epiſcopi reſignatio in favorem Petri, dummodo hæc conditio in toto rigore a reſignante non adiiciatur ?* Reſp. Adfirmant Salmanticenſes *num.* 55. quando reſignatio fiat ſub conditione, non proprie tali ſuſpendente reſignationem, ſed ſolum declarante Prælato modum conceptum a reſignante, & ſervandum in proviſione beneficii poſt abſolute factam renuntiationem. Immo ſi in ipſa renuntiatione miſceantur aliqua verba quæ hunc animum perhibeant; dummodo non ſint talia quæ rigoroſam conditionem inducant, ut ſunt illa uſitata, *non aliter*, *nec alio modo*; adhuc valere reſignationem aiunt.

XXIII. Vix aliqua lex prodiit, quin aliqui vitilitigare ſuper eadem voluerint. S. Pius V. in ſuo *motu proprio* 58. cuius initium eſt, *Quanta Eccleſiæ Dei*, prohibet Epiſcopis, electoribus, præſentatoribus &c. ne conferant beneficia reſignata nec illis qui *verbo*, *aut nutu* fuerint a reſignatoribus indicati, nec conſanguineis, affinibus, familiaribuſve reſignatoris. Reſpondent Salmanticenſes *num.* 56. cum P. Sanchez *dub.* 33. *num.* 19. hanc S. Pii V. conſtitutionem non eſſe in Hiſpania receptam, nec eam ſervari; *ſed eſſe ab ea ſupplicatum ſaltem quoad illud de non conferendis beneficiis ſic vacantibus, affinibus, conſanguineis, aut familiaribus Epiſcopi, vel reſignantis*. Audiſtin'? Supplicatum ergo eſt, *ut hereditate poſſideamus ſan-*

ſanctuarium Dei? Supplicatum eſt ut Epiſcopi diſpenſare beneficia reſignata *conſanguineis*, *affinibus*, *familiaribuſve ſuis*, *aut reſignantium poſſint?* Optima & pulcherrima ſupplicatio, quam tot ſacra Concilia diris devovere. Quid? Ad carnem & ſanguinem reſpicere ſive Epiſcopi, ſive ipſi Pontifices ſummi licite valent in beneficiis eccleſiaſticis diſpenſandis? At quodnam documentum iſtius ſupplicationis producitur? Nullum. Immo religioſiſſima, & præclariſſima Hiſpanorum, quorum ſumma & acutiſſima ingenia ſummopere ego ſuſpicio, natio in obſequio erga S. Romanam Sedem nulli ſecunda, & inter omnes præſtantiſſima, argumentum perhibet ſolidum confictæ & imaginariæ iſtius ſupplicationis. Suſpicari licet inobſervantiam legis unicum eſſe iſtius non acceptationis fundamentum. Sæpe enim Caſuiſtæ plures argutantur: Lex non ſervatur: ergo non eſt acceptata. Verum lex lata a S. Pio V. & ſacri canones prohibentes ne in beneficiis diſpenſandis ratio habeatur affinitatis, conſanguinitatis, familiaritatis, adeo omni iuri naturali, & divino conſentanei ſunt, ut vim obligandi amittere nequeant ſive ex ſupplicatione, ſive ex conſuetudine contraria, quæ corruptela dici debet. Quid quod reſignatores non ſunt a Deo deſtinati, ut cognoſcant, quinam ſint ad beneficia eccleſiaſtica idonei Sacerdotes? Eiuſmodi reſignatores, qui deſignare non reformidant in renuntiatis beneficiis ſucceſſores, proiectæ ſint conſcientiæ oportet; cum ſponte tantum onus ſubeant reddendi rationem Deo pro ſucceſſore, quem ſuggerunt Epiſcopis. Illi ne vocationis, aptitudinis, ſcientiæ, probitatis dona cognoſcunt? Illi ne a Deo ad hoc deſtinati? Heus tu, bone vir! Talia opponis? Quis reſignantium eiuſmodi cogitat. Suggerunt amicos, familiares, affines, conſanguineos, ut cum ſanguinis ſucceſſione Dei ſanctuaria tranſeant ad heredes. Huc recidunt omnia. Et ego, ne ultra provehar, dico, hanc Salmanticenſium, & aliorum Caſuiſtarum opinionem eſſe falſam, quæ incruſtandæ ſimoniæ dumtaxat inſervit.

XXIV. Quæſt. XVI. *Beneficium reſignatum cum conditione rigoroſa conferendi non aliter*, aut alio modo, *poteſt ne Epiſcopus conferre cui voluerit?* Reſp. Salmanticenſes *num.* 57. hanc vocant graviſſimam difficultatem propter auctoritatem Theologorum: quorum alii adfirmant, poſſe Epiſcopum acceptare reſignationem, reiecta conditione, ſive ſcienter, ſive ignoranter adiecta conditio ſit; alii negant. Principio, ſi reſignator ſcienter adiiciat conditionem rigoroſam, Epiſcopus optime ſe geret, ſi beneficium acceptaverit, reiecta conditione rigoroſa temere adiecta; & quem iudicaverit in Domino digniorem, promoverit. Si ignoranter a reſignatore appoſita conditio ſit, tum monere illum Epiſcopus debebit. Quod ſi monitus reſignator inſtiterit pro conferendo beneficio in favorem Petri, familiaris, affinis, conſanguinei &c. in pœnam temeritatis acceptabit reſignationem, reiecta conditione. Sæpe reſignationes iſtæ ſunt turpes nundinationes; quamobrem iuſtas pœnas

nas darent reſignatores, ſi Epiſcopi zelo Dei ſuccenſi reſignationem abſolutam acceptarent, reiecta conditione. Quod opponunt Salmanticenſes, iniuſtos fore Epiſcopos, vanum eſt. Utique unum ſine altero acceptari non poteſt in contractibus humanis; ſecus in re beneficiaria.

XXV. Simoniacæ ſunt renuntiationes reciprocæ, quibus tu renuntias in favorem amici Petri, ut is tibi renuntiet. Item ſimoniacæ ſunt renuntiationes, quas vocant *triangulares*; ut, dum tu renuntias tuum beneficium Petro, ut Petrus renuntiet Paulo, & tandem Paulus ſuum tibi reſignet. Quod addunt, poſſe fieri eiuſmodi reſignationes coram Ordinario ſub duplici permutatione, commentum, & ſimoniæ larva eſt. Quando reſignatio abſoluta eſt cum ſolo onere penſionis ſpiritualis perpetuæ, diſputant recentiores, num in manibus Epiſcopi fieri poſſit. Alii adfirmant, negant alii: & utramque opinionem probabilem vocant Salmanticenſes *num.* 59. At ſolam ſententiam negantem iudico probabilem, & veram. Siquidem S. Pius V. ſua conſtitutione, cuius initium eſt, *Intolerabilis*, ademit Epiſcopis, & Prælatis inferioribus poteſtatem imponendi eiuſmodi penſiones: quæ facultas eſt ſummo Pontifici reſervata. Simoniaci ſunt qui a reſignatariis exigunt aut fideiuſſorem ſæcularem, aut hypothecam, aut anticipatam ſolutionem: eiuſmodi enim pacta maniſeſte ſimoniaca ſunt.

XXVI. Quæſt. XVII. *An renuntiatio beneficiorum confidentialis ſit ſimoniaca?* Reſp. Reſignatio confidentialis beneficii illa dicitur quæ fit in manibus legitimi Superioris cum fiducia, quod ille in cuius gratiam renuntiatur beneficium, ſibi vel alteri reſignabit idem beneficium, vel aliud, vel penſionem, aut quid aliud ſolvet. Perinde eſt, ſi patronus præſentat Clericum ad beneficium cum fiducia, quod aut ſibi, aut ſuis idem beneficium reſignabit, vel aliquid ſit donaturus. Reſignatio fiduciaria cum pacto expreſſo, aut tacito, dubio procul ſimoniaca eſt, iure naturali, divino, & humano vetita, ut omnes fatentur. Reſignatio fiduciaria, qua reſignans abſque ullo pacto, vel civili obligatione cedit beneficium, ſed cum ſpe, quod reſignatarius titulo gratitudinis opportuno tempore idem beneficium vel ſibi, vel amico conſanguineo, vel cui volueris, reſignabit, aut partem fructuum ſolvet; quamvis abſolute & ſpeculative poſſit abſque ſimonia eſſe, tamen in praxi ut plurimum, ne dicam ſemper, ſimoniaca eſt. Pius IV. conſtitutionem edidit quæ incipit, *Romanum Pontificem*, & S. Pius V. alteram edidit, quæ incipit, *Intolerabilis*, contra has fiduciarias reſignationes, quas nullas, & irritas declararunt. Præſatæ conſtitutiones reſpiciunt perſonas reſignantes, reſignatarias, electores, collatores, præſentatores beneficiorum iſtorum hoc modo vacantium. In his conſtitutionibus præcipue prohibentur reſignationes fiduciariæ per *acceſſum*, *regreſſum*, vel *ingreſſum*. Dicitur *Acceſſus*, cum Prælatus confert ius Petro impedito ob ætatem, aliamve cauſſam, ut quando aptus fuerit,

Digitized by Google

rit, ingrediatur beneficium; quod interim confert Paulo cum fiducia, quod tali tempore dimittet. *Regreſſus* nuncupatur, quando Petrus ſuum beneficium cedit alteri, iure retento regrediendi ad illud, caſu quo reſignatarius aut non ſolverit penſionem, aut ad maiorem dignitatem aſcenderit, aut mortuus fuerit. *Ingreſſus* dicitur, ſi Petrus, antequam poſſideat beneficium collatum, reſignet alteri, ſervato ſibi iure illud ingrediendi, ſi moriatur. Hæ ſunt pactiones conditionales quæ potiſſimum in laudatis conſtitutionibus prohibentur.

XXVII. Diſputant Doctores, num præfatæ conſtitutiones non ſolum improbent reſignationes fiduciarias cum pacto & conventione oneroſa, ſed etiam illas quæ fiunt cum ſpe ex ſola gratitudine, vel amicitia. Adfirmat prima ſententia, quam defendunt Suarez *Tom. V. de cenſuris diſput.* XXII. *ſect.* VI. *num.* 15. Caſtropalaus *diſp.* III. *punct.* 19. Bonacina *punct.* 16. *§.* 1. *num.* 4. & alii. Negantem defendunt Salmanticenſes *num.* 67. & citant Leſſium, Lopez, Azorium, Torres, Aravium, & alios. Non vacat expendere utriuſque opinionis ratiocinia, quæ pro praxi parum aut nihil deſerviunt. Homines, ut alias animadverti, communiter grati non ſunt, ut omnibus notum eſt. Ergo communiter hæc fiducia obtinendi aliquid titulo ſolius gratitudinis, vel amicitiæ chimærica plerumque eſt. Quare eiuſmodi reſignationes fiduciariæ in praxi ſimoniacæ ſunt: idcirco abſolute has prohibuere Pontifices ſummi. Sperare exercitium virtutis gratitudinis, & amicitiæ abſolute laudabile eſt, nec prohibitioni ſubiacet. Quando autem hæc ſincera ſpes reipſa detur, pendet ex confeſſione reſignantium, neque a nobis definiri poteſt. Omnes fatentur, eiuſmodi renuntiationes cum ſpe eſſe periculi plenas, & ut minus ſimoniæ mentalis labe plerumque aſperſas. Si quis tamen reciperet beneficium ab eo qui cum intentione, & fiduciaria conditione verbis expreſſa reſignaret, & nec verbo, nec nutu, nec facto annueret pravæ voluntati reſignantis, ſed animum omnino a ſimonia alienum gereret, eaque dumtaxat intentione beneficium acciperet, ne reſignator cum alio ſimoniacam conventionem executioni demandaret, ſimoniæ fiduciariæ reus non eſſet, inquit Natalis ab Alexandro *Lib. II. reg.* 18. Ego tamen hunc reſignatarium a culpa non excuſarem, quia cooperaretur pravitati reſignantis. Nec excuſatur ob hoc quod impedire intendat contractum ſimoniacum cum altero. Siquidem prius ſibi quiſque a propria cooperatione in alterius peccatum cavere quam impedire alienam debet.

XXVIII. Diffident quoque Caſuiſtæ; num citatæ pontificiæ Bullæ prohibeant non ſolum reſignationem fiduciariam beneficiorum, ſed etiam reſignationem fiduciariam in penſionibus, & permutationibus beneficiorum. In præfatis Bullis mentio fit, inquiunt plures, dumtaxat reſignationis & ceſſionis alicuius beneficii ſub fiducia illud recuperandi: ideo pœnæ ibidem latæ contra reos ſimoniæ fiduciariæ non videntur extendi contra ſimoniam confidentialem quæ committi in penſionibus,

Digitized by Google

bus, vel permutationibus poteſt. Verum diſputatio iſthæc nullius momenti eſt; & ſententia adfirmans prædictas conſtitutiones comprehendere omnem ſimoniam fiduciariam, probabilior eſt.

XXIX. Rei ſimoniæ fiduciariæ præter pœnas latas contra ſimoniacos ſubiacent pœnis peculiaribus latis in dictis conſtitutionibus Pii IV. & S. Pii V. Cardinales, Epiſcopi, & Prælati rei fiduciariæ ſimoniæ arcentur in his Bullis ab ingreſſu Eccleſiæ; quam ſi ingrediantur, fiunt irregulares. Inferiores hac ſimonia inquinati, ſunt ipſo facto excommunicati excommunicatione ſummo Pontifici reſervata. Tandem reſignatio beneficii nulla eſt: & qui hoc modo beneficium accepit, tenetur illud reſignare. Tribus his pœnis ante iudicis ſententiam ſubiacent qui ſunt ſimonia fiduciaria maculati. Privantur quoque beneficiis quæ rite ante patratum huiuſce ſimoniæ flagitium poſſidebant, & fiunt ad illa inepti. Hanc vero pœnam non incurri, niſi poſt iudicis ſententiam, communiter Auctores docent.

XXX. Quæſt. XVIII. *Simoniæ ne rei ſunt qui ſtatutum condunt de proceſſione non facienda ad funera mortuorum, niſi certa pecuniæ ſumma ſoluta?* Reſp. Sententiam adfirmantem S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 3. *ad* 2. docet his verbis. *Aliqua temporalia dantur Deum laudantibus in celebratione eccleſiaſtici officii ſive pro vivis, ſive pro mortuis, non quaſi pretium, ſed quaſi ſuſtentationis ſtipendium. Et eo etiam tenore pro proceſſionibus faciendis in aliquo funere aliquæ eleemoſynæ recipiuntur. Si autem huiuſmodi pacto interveniente fiant, aut etiam cum intentione emptionis, vel venditionis, ſimoniacum eſſet. Unde illicita eſſet ordinatio, ſi in aliqua Eccleſia ſtatueretur, quod non fieret proceſſio in funere alicuius, niſi ſolveret certam pecuniæ quantitatem: quia per tale ſtatutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquibus impendendi. Magis autem licita eſſet ordinatio, ſi ſtatueretur, quod omnibus certam eleemoſynam dantibus talis honor exhiberetur: quia per hoc non præcluderetur via aliis exhibendi. Et præterea prima ordinatio habet ſpeciem exactionis; ſecunda autem habet ſpeciem gratuitæ recompenſationis.* Utique miniſtris debentur alimenta pro illorum ſuſtentatione; at nullo modo licet res ſpirituales nundinari.

XXXI. Quæſt. XIX. *Simoniacæ ne ſunt pactiones de tanta pecunia ſolvenda pro ſepultura, & exequiis mortuorum?* Reſp. Plura ſunt Conciliorum decreta contra æſtuantem Clericorum avaritiam vel in ipſa mortuorum ſepultura. Omiſſis plurimis, tranſcribo quæ Concilium generale Lateranenſe ſub Alexandro III. *can.* VII. decernit. *Cum in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex caritate tractari, & quod gratis receptum eſt, gratis impendi; horribile nimis eſt quod in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere; ita ut pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis ponendis in ſede, ſeu introducendis Presbyteris in Eccleſiam; nec non pro ſepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus*

bus nubentium, ſeu aliis ſacramentis, aliquid exigatur; & ille qui indiget, non poſſit iſta percipere, niſi manum implere curaverit largitoris. Putant plures ex hoc ipſo ſibi, quia legem moris de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cetero fiat, vel pro perſonis eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam aliis ſacramentis aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe noverit habiturum, cuius factum turpis muneris exactione imitatur. Similia præſcribit Innocentius III. in Concilio generali Lateranenſi IV. *can.* lx. Legatur Tridentinum *ſeſſ.* XXI. *de reform. cap.* I. & *ſeſſ.* XIV. *cap.* I. *de reform.* Verum quamtumvis luculenti ſint ſacri canones, & Eccleſiæ Patres vocis ſonitum exaltent; non propterea immanis plurium avaritia aures intentas præbere ſinit. Excuſant, armantque ſe avari homines conſuetudinis ſeu inveteratæ corruptelæ clypeo. Clamant, hos eſſe ſuos reditus, quibus ſuſtentantur. Heinc nullum ſibi ſcrupulum movent paciſci, nundinari ſuper cadaverum ſepulturis, exequiis, & comitatu, ſeu proceſſione. Edicta condunt de non comitandis cadaveribus ad talem Eccleſiam, de non pulſandis toties campanis, niſi tanta pecuniæ ſumma ſolvatur. Quæ omnia putidiſſimam ſimoniam, & turpiſſimam avaritiam produnt, & ſcandalum graviſſimum ingerunt.

XXXII. Quæſt. XX. *Simoniæ ne rei ſunt Canonici qui principaliter choro aſſiſtunt ut accipiant diſtributiones?* Reſp. S. Thomas *quodlib.* VIII. *art.* II. paucis verbis hanc dirimit quæſtionem. *Clericus qui vadit ad Eccleſiam principaliter propter diſtributiones, quas recipit tamquam finem operis, committit ſimoniam.* Facile plures dicunt, ſe non principaliter, ſed ſecundario pergere ad chorum propter diſtributiones. Sed ſerio conſcientiam ſuam expendant, num revera ad chorum eant propter divinum cultum. Unde colligere hoc poſſunt? Ex pluribus ſignis, ex devotionis fervore, modeſtia, & attentione qua celebrant divinas laudes: ex omiſſione frequentandi chorum, quando aut nullæ, aut tenues ſunt diſtributiones.

CAPUT VIII.

De pœnis contra ſimoniacos, & de reſtitutione eorum quæ per ſimoniam acquiſita ſunt.

I. Simonia mentalis nulli pœnæ ſubiacet, ut cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 6. *ad* 6. docent omnes. Mentalis tunc eſt, quando ſiſtit in mente, nec erumpit foras per pactum & conventionem quæ exterius ſit ſimoniaca. Quare ſi ipſum factum exterius ſufficienter non manifeſtet intentionem pravam, aut non

ſit connexum cum tali prava intentione, ſed indifferens ad alias intentiones, ſimonia remanet mentalis.

II. Quæſt. I. *Subiacent ne pœnis contra ſimoniam conventionalem latis, quando ſimonia non eſt completa ex utraque parte?* Reſp. Reſignavit Petrus ſub promiſſione centum aureorum Paulo beneficium: is non ſolvit promiſſam pecuniam. Iſti incurrunt ne pœnas contra ſimoniacos? Negant Sanchez, Leſſius, Valentia, Aravius, & alii: quia, inquiunt, uſquedum non ſolvitur pecunia, non eſt ſimonia realis completa. Quare Paulus reſignatarius, donec promiſſam ſummam reddat, valide beneficium retinet. Hæc opinio falſa & laxa eſt. Paulus hac opinione imbutus numquam pecuniam ſolvet, ut retinere beneficium valide queat. Dicendum ergo, ad incurrendas pœnas contra ſimoniacos latas ſat eſſe rem ſpiritualem tradi cum promiſſione pecuniæ tradendæ. Simonia enim realis eſt, quoties beneficium reſignatur cum pacto pecuniæ tradendæ. Altercantur invicem recentiores; num ob ſimoniam iuris tantum eccleſiaſtici pœnæ incurrantur contra ſimoniacos. Negantem ſententiam ut probabilem defendunt Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* IV. *punct.* I. *num.* 11. & adfirmantem ſatis probabilem declarant. Piget ſimiles quæſtiunculas, ſolo arbitrio vitilitigandi ſuper quacumque lege excogitatas, recenſere. Lex non diſtinguit ſimoniacos iuris eccleſiaſtici, & divini; ſed contra omnes ſimoniacos pœnas conſtituit. Immo cum ſimonia eccleſiaſtici iuris facilius fucetur, ut ab hac Clericos Eccleſia abſterreat, pœnis graviſſimis illos obſtringit. Accedit quod frequenter ſimoniæ iuris eccleſiaſtici immixta ſit ſimonia iuris divini: nec ſemper facile eſt hæc confinia definire. Quamobrem Eccleſia omnes ſimoniacos indiſcriminatim pœnis ſubiicit, ut ex *extravag.* 2. *de ſimonia* evidenter conſtat: ibi enim aperte decernitur, pœnas incurrere illos qui *quomodolibet dando, vel acceptando* &c. Tres ſunt caſus in quibus incurruntur pœnæ contra ſimoniacos latæ quos nunc explico.

III. Quæſt. II. *Quas pœnas incurrunt qui rei ſunt ſimoniæ contractæ ob ingreſſum in Religionem?* Reſp. Hi ſunt ipſo facto excommunicati excommunicatione reſervata Papæ; ut conſtat ex *cap.* I. *extrav. de ſimonia*. Contendunt plures, non incurri hanc pœnam ob ſimoniam perpetratam in habitus receptione, ſed tantum in profeſſione: quia in ſola profeſſione perficitur & conſummatur actio ingreſſus. Sed hæc diſtinctio arbitraria eſt, nulloque modo eruitur ex citata lege. In eadem extravaganti ſuſpenditur quoque Capitulum, ſeu Conventus qui actu capitulari aliquid daret, aut reciperet pro ingreſſu. Si quis ad profeſſionem ſimoniace receptus eſt, licet valida ſit profeſſio, tamen & recipiens, & receptus e Monaſterio eiiciendus eſt, & arctiori diſciplinæ, perpetuæque pœnitentiæ ſubiiciendus, ut habetur cap. *de Regular. de ſimonia*, poſt iudicis ſententiam. Et quando ſimonia eſt notoria, ſimoniaci fiunt irregulares irregularitate orta ex infamia.

IV.

IV. Quæſt. III. *Quæ pœnæ impoſitæ ſunt ſacros Ordines ſimoniace recipientibus?* Reſp. Qui per ſimoniam aliquem ordinat, aut ad conferendum Ordinem mediator eſt, anathemate innodatus eſt: & Ordinator ab Ordinum quorumcumque collatione, & omnium Pontificalium executione ſuſpenſus remanet, & ab Eccleſiæ ingreſſu, & omnium fructuum perceptione interdicitur, ſi ſuſpenſionem violaverit in pontificali munere. Ordinati vero obnoxii ſunt excommunicationi reſervatæ Pontifici, & ab Ordinum omnium, etiam eorum qui legitime ſuſcepti fuerunt, executione ſuſpenſi remanent.

V. Qui facti inſcius, alterius ope ſimoniace ordinatus eſt, ab executione Ordinis ſuſpenſus ne remanet? Negant Sanchez, Leſſius, Villalobosius, & alii. Sed hæc opinio falſa eſt. Oppoſitum S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 6. *ad* 3. docet. *Si vero nec volente, nec ſciente per alios alicuius promotio ſimoniace procuratur, caret Ordinis executione*. Et rationem in articuli corpore perhibet. *Quia*, inquit, *nullus poteſt licite retinere id quod contra voluntatem Domini acquiſivit. Dominus autem, cuius Eccleſiarum Prælati ſunt diſpenſatores, & miniſtri, ordinavit ut ſpiritualia gratis darentur*. Ab his autem pœnis ſolus Pontifex ſummus diſpenſare valet; ut ſubdit ibidem *ad* 7. Angelicus.

VI. Quæſt. IV. *Quas pœnas incurrit qui Ordines ſuſcipit ſub titulo patrimonii ficti?* Reſp. Innocentius III. cap. *Per tuas nobis* de ſimon. decernit iſtos nec ad ſuperiores Ordines, Diaconatum, & Presbyteratum provehendos eſſe, nec in ſuſcepto Subdiaconatus Ordine poſſe miniſtrare. Has pœnas innovavit Tridentinum *ſeſſ.* XXI. *de refor. cap.* I. inquiens: *Compertum eſt complures plerique in locis ad ſacros Ordines admitti, qui variis artibus, ac fallaciis confingunt, ſe beneficium eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere. Statuit S. Synodus ne quis ita ad ſacros Ordines promoveatur, antiquorum canonum pœnas ſuper his innovando*. S. Pius V. in Bulla 7. *Romanus Pontifex*, hoc Tridentinum decretum innovans, poſt plura inquit: *Statuentes & decernentes, promotiones huiuſmodi contra ipſius decreti Concilii Tridentini formam factas, executione prædictorum Ordinum omnino carere, nullaſque prorſus & irritas exiſtere; ſicque promotas perſonas in altaris miniſterio miniſtrare non poſſe: quin immo miniſtrantes privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, & aliis Clericis conceſſis omnino privari, & irregularitates, aliaſque in dicto decreto contentas pœnas eo ipſo incurrere: a quibus niſi a Romano Pontifice, vel in mortis articulo, minime abſolvi poſſint*. Et tamen quot in dies per ficta patrimonia ordinantur? Patrimonia extorquent cum promiſſione nihil umquam repetendi. Quoniam facti Presbyteri divitum villicos, domus præfectos, & diſpenſatores agent, ac matronis inſervient.

VII. Quæſt. V. *Quas pœnas incurrunt conferentes, & obtinentes ſimoniace beneficia?* Reſp. Conferens, aut procurans ſimoniace alteri beneficium, vel officium eccleſiaſti-

cum, per electionem, poſtulationem, confirmationem, nominationem, ſive publice, ſive ſecreto, ipſo facto excommunicationi ſubiacet Pontifici ſummo reſervatæ: cui pœnæ obnoxius quoque eſt recipiens beneficium, & omnes parentes, amici, interceſſores, qui procurant ut beneficium per ſimoniam conferatur; quemadmodum habetur in extrav. *Cum deteſtabile* de ſimonia. Inſuper irritantur omnes proviſiones, & collationes eiuſmodi factæ. Quare ſimoniaci conſequentes beneficium non faciunt fructus ſuos, ſed ante iudicis ſententiam reſtituere eos debent, & beneficium receptum dimittere; etiamſi ſimonia inſcio Beneficiario commiſſa a parentibus, aliiſve amicis fuerit; ut docet S. Thomas 2. 2. quæſt. c. art. 6. ad 3. *Si vero eo neſciente, nec volente, per alios alicuius promotio ſimoniace procuratur, caret quidem ordinis executione, & tenetur reſignare beneficium quod eſt conſecutus cum fructibus extantibus: non autem tenetur reſtituere fructus conſumptos, quia bona fide poſſedit: niſi forte inimicus eius fraudulenter pecuniam daret pro alicuius promotione, vel niſi ipſe expreſſe contradixerit: tunc enim non tenetur ad renuntiandum, niſi forte poſtmodum pacto conſenſerit, ſolvendo quod fuit promiſſum*. Contendunt tamen plures, eum qui inſcienter beneficium ſimoniace recepit., & triennali poſſeſſione bona fide illud tenuit, non poſſe eodem privari: quam triennalem poſſeſſionem non ſuffragari ei qui mala fide poſſedit, docent omnes.

VIII. Quæſt. VI. *An ſimonia in beneficiorum collatione privet beneficiis antea rite obtentis?* Reſp. Negant communiter Auctores, ante iudicis ſententiam ſimoniacum privari beneficiis quæ iure poſſidebat ante beneficium per ſimoniam acquiſitum: quia in nulla lege, inquiunt, id expreſſum habetur. Poteſt tamen iudex etiam illa adimere ſimoniaco pro criminis gravitate. Excipitur tamen ſimonia fiduciaria, quæ vi conſtitutionis S. Pii V. non modo beneficii, tali ſimonia comparati, verum etiam omnium antecedentium privationem inducit: quemadmodum ſimonia perpetrata cum examinatoribus, quæ ex Tridentino, ut vidimus ſupra, privat omnibus beneficiis antea rite obtentis, nedum beneficio ſimoniace comparato. Tandem qui beneficia per ſimoniam aſſequuntur, inhabiles remanent ipſo facto ad alia beneficia obtinenda ante iudicis ſententiam; ut S. Pius V. expreſſe declaravit in ſua conſtitutione, cuius initium eſt, *Cum primum*, in qua hæc habentur. *Qui dignitates eccleſiaſticas ſimoniace acquiſierit, illis ſit ipſo iure privatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quaſcumque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium eccleſiaſticum ſimoniace adeptus fuerit, perpetuo ſit inhabilis ad ea, & quæcumque alia beneficia obtinenda*. Reponunt Salmanticenſes *num.* 21. conſtitutionem S. Pii V. non eſse *uſu receptam*. Non negant acceptationem, ſed uſum executionis. Porro ſi legis inobſervantia legem abrogaret, actum de omnibus legibus eſset. Quare opinio Salmanticenſium, Sanchez, Leſſii, Caſtropalai, & aliorum, quos citant Salmanticenſes, falſa eſt.

IX.

IX. Quæſt. VII. *An acquiſita per ſimoniam reſtitui debeant*? Reſp. Ex iis quæ dicta ſunt, omnia beneficia ſimoniace obtenta, & eorumdem fructus reſtituendos eſſe conſtat. Salmanticenſes *tract.* XIX. *cap.* IV. *punct.* 3. *num.* 22. „ Emens beneficium „ non facit iniuſtitiam, ſed patitur: debebat enim gratis accipere quod dato pre- „ tio accipit: & tantum peccat contra religionem, cuius tranſgreſſio non obli- „ gat ad reſtituendum. Nec etiam beneficium conferens peccat contra iuſtitiam, „ aut ex iure divino invalidam facit collationem. " Hæc doctrina damnata eſt ab Alexandro VII. in prop. 22. *Non eſt contra iuſtitiam beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis* &c. Eccur non peccat contra iuſtitiam emptor? Quia gratis accipere beneficium debebat. Ita ne vero? Næ egregia ratio? Qui animo paratus eſt ad emendum beneficium, indigniſſimus eſt. Ergo nec gratis, nec accepto pretio obtinere illud iure valet. Cur non peccat contra iuſtitiam collator? Quia Dominus eſt dumtaxat invitus quantum ad modum. Futilis eſt argutatio iſthæc, quæ ſe ipſa corruit. Chriſtus Dominus abſolute præcipit gratuitam, & vetat venalem collationem. Iure itaque & divino, & eccleſiaſtico Beneficiarius tenetur dimittere beneficium, fructuſque; & collator pecuniam reſtituere. Opinionem quam Salmanticenſes defendunt, adoptarunt ex Sanchez, Villaloboſio, Laymano, Lopez, Aravio, aliiſque, quos citant. Sed non conſiderarunt, Auctores iſtos ante Alexandrum VII. ſcripſiſſe. Et hoc abſurdum frequentiſſime occurrit in Caſuiſtis modernis, qui non raro illos ipſos anteriores Caſuiſtas citant qui damnatas theſes docuerunt.

X. Ex hac proſcripta doctrina alia laxa conſectaria inferunt ibidem Salmanticenſes *num.* 26. *& ſeq.* Siquidem *num.* 26. evidentius repetunt doctrinam ab Alex. VII. proſcriptam, aientes: *Simoniaca autem acceptio non eſt contra iuſtitiam, ſed contra religionem*. Unde inferunt in ſola ſimonia reali, commiſſa in receptione Ordinis, beneficii, & Religionis, reſtitutionem faciendam eſſe ante iudicis ſententiam ex ſolo iure eccleſiaſtico; in aliarum vero rerum ſpiritualium venditione pretium acceptum non eſſe reſtituendum: quia, inquiunt, nec lex divina, nec eccleſiaſtica præcipit ut reſtituatur pretium ob ſimoniam acceptum, præterquam in tribus enarratis caſibus. Quæ conſectaria falſa ſunt, non ſecus ac principium unde derivantur. Hæc omnia profligat 2. 2. *quæſt.* XXXVII. *art.* 7. S. Thomas. *Alio modo eſt aliquid illicite acquiſitum, quia ille quidem qui acquiſivit, retinere non poteſt: nec tamen debetur ei a quo acquiſivit, quia ſcilicet contra iuſtitiam accepit; & alter contra iuſtitiam dedit: ſicut contingit in ſimonia in qua dans, & accipiens CONTRA IUSTITIAM LEGIS DIVINÆ agit. Unde non debet reſtitutio fieri ei qui dedit, ſed debet in eleemoſynas erogari.*

XI. S. Thomas recentiorum Caſuiſtarum opinationes ante Alexandrum VII. improbavit. Ex hac angelica doctrina colligitur, pecuniam ſimoniace acceptam ob

Digitized by Google

venditionem rerum ſpiritualium quæ non continentur in tribus enarratis caſibus; diſtribuendam eſſe inter pauperes.

XII. Franciſcus Sylvius cum aliis contendit, pecuniam reſtituendam eſſe tradenti illam, quando res ſpiritualis nondum eſt reipſa conſignata: quod colligere credit ex cap. *Dilectus* extr. de ſimonia. Sed fallitur. Ibi enim præcipitur reſtituendam eſſe pecuniam ei qui dedit, quia ignoranter, & inculpate dedit.

XIII. Pecuniam vero acceptam in ſimoniaca collatione beneficii eccleſiaſtici reſtituendam eſſe Eccleſiæ, S. Thomas 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 6. *ad* 4. docet. *Dicendum, quod pecunia, vel poſſeſſio, vel fructus ſimoniace accepta debent reſtitui Eccleſiæ, in cuius iniuriam data fuerunt, non obſtante quod Prælatus, vel aliquis de collegio illius Eccleſiæ fuit in culpa: quia eorum peccatum non debet aliis nocere: ita tamen quod, quantum fieri poteſt, ipſi qui peccaverunt, inde commodum non conſequantur. Si vero Prælatus, & totum collegium ſunt in culpa, tunc debet cum auctoritate Superioris vel pauperibus, vel alteri Eccleſiæ erogari.*

XIV. Quod obtrudi ſolet, datorem pretii non amittere dominium illius, atque adeo eidem reſtituendum eſſe, nullius momenti eſt: quia in pœnam turpis flagitii ſimoniacus emptor tali pretio meretur privari. Cap. *Veniens* extr. de ſimonia ſtatutum fuit, pecuniam datam pro ingreſſu Religionis reſtituendam eſſe Monacho: quia inculpate, & bona fide dederat prætextu conſuetudinis quam iactabant acceptatores.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO IV.

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

Notio beneficii eccleſiaſtici. Varia beneficiorum genera, & eorumdem origo.

I. IN hac diſſertatione ea tantum de beneficiis explicabo quæ ad conſcientiarum regimen attinent, miſſis omnibus iis quæ forum, & eruditionem ſpectant. Communis beneficii eccleſiaſtici definitio hæc eſt: *Ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ propter aliquod officium ſpirituale, auctoritate Eccleſiæ conſtitutum*. Dicitur *ius*, quia Beneficiario ex iuſtitia debentur proventus, tamquam laboris merces. Additur *perpetuum*, quia morte Beneficiarii non extinguitur, ſed vacat beneficium, ad differentiam penſionis, quæ obitu penſionarii deficit. Aliæ particulæ, *percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ*, ſignificant, quod bona, unde tales fructus percipiuntur, debeant eſſe Eccleſiæ: quia initio fideles bona ſua Eccleſiæ tradebant in ſuſtentationem miniſtrorum. Additur *propter aliquod officium ſpirituale*, nempe adminiſtrandi ſacramenta, celebrandi ſacrum, canendi in choro, concionandi &c. Tandem ultima particula *auctoritate* &c. declarat, beneficium debere eſſe auctoritate Epiſcopi, aut ſummi Pontificis inſtitutum. Hinc has ſex conditiones ad beneficium eccleſiaſticum requirunt Auctores. 1. quod ſit Epiſcopi auctoritate fundatum. 2. quod rei ſpirituali ſit annexum. 3. quod conferri Clerico debeat. 4. quod ſola perſona eccleſiaſtica conferre illud poſſit. 5. debet eſſe perpetuum. 6. collator nequit ſibi illud conferre.

II. Plura ſunt beneficiorum genera. Maiora ſunt Papatus, Epiſcopatus, Abbatiæ. Minora ſunt plura alia. Præterea aliud eſt beneficium *regulare*, aliud *ſæculare*. Illud ſolis Religioſis profeſſis, ut Abbatia, Prioratus, & aliquæ Paræciæ; iſtud ſolis Clericis, monaſticis votis ſolutis, conferri debet. Niſi beneficium probetur eſſe regulare, præſumitur eſſe ſæculare. Si beneficium vacavit obitu ſæcularis, ſæculare; ſi obitu Regularis, regulare cenſendum eſt. Sæcularis non eſt aptus ad beneficium regulare; & Regularis non eſt iuxta probabiliorem opinionem capax beneficii ſæcularis curati. Convenit tamen penes Auctores, Regulares iure communi idoneos eſſe ut eligantur ad dignitatem epiſcopalem.

III. Dividitur præterea beneficium in *duplex*, & *ſimplex*. Illud habet iuriſdi-

 ctio-

ctionem in Clerum, populúmque, & adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarum: Eiuſmodi ſunt Papatus, Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus. Beneficia quoque quæ appellantur Dignitates, ut Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia ſæcularis, Plebanatus, & omnia beneficia curata, ſeu quibus animarum regimen annexum eſt, iuriſdictionem habent. Iſtud nullam habet iuriſdictionem, adminiſtrationem, vel præeminentiam; ſed ſolum annexum eidem debitum eſt fundendi preces, inſerviendi altari, & alia miniſteria eccleſiaſtica exercendi; ut ſunt Canonicatus, Capellaniæ &c. Præſtimonia, quæ ſunt beneficia inſtituta ex proventibus Eccleſiæ, conferenda iuvenibus ſtudiorum cauſſa, coniunctum habent onus ſolvendi definitas preces.

IV. Inſuper beneficium aliud eſt *electivum*, aliud *collativum*, aliud *mixtum*: *Electivum* eſt quod a pluribus confertur per electionem a Superiore confirmandam. *Collativum* libera & abſoluta Superioris voluntate confertur. *Mixtum* eſt quod patrono deſignante Epiſcopus inſtituit, & confert.

V. Beneficia, in lata ſignificatione accepta, omni tempore fuerunt in Eccleſia; quæ ſemper habuit Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, qui populum fidelem gubernarunt. Modus tantum beneficiorum diverſus fuit. Nam primis Eccleſiæ ſæculis nullum erat ius aliquod perpetuum fruendi aliqua Eccleſiæ bonorum parte; ſed omnia Eccleſiæ bona communia erant, ut *Act.* IV. habetur. *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*. Hæc communitas inter laicos parum, inter Clericos per plura ſæcula ſub Epiſcoporum regimine perſeveravit; ut alibi fuſius explicatum eſt. Si plura cupis, lege Thomaſſinum *de Diſciplina eccleſiaſtica Part. I. Lib. IV. cap.* XV.

VI. Illud Clericorum animis altius hæreat, hanc bonorum Eccleſiæ partitionem circiter ſæculum V. invectam, non mutaſſe naturam. Semper fuerunt, ſemperque erunt patrimonia pauperum. Quidquid Beneficiarii ſibi, præter congruam ſuſtentationem, aſſumunt, furtum eſt, ac rapina, ut Patres omnes, & Concilia clamant: idque fuſo calamo demonſtravi *Tom. II. in Decal. diſſ.* VI. *cap.* XIII.

VII. Patrimonium, cuius titulo Clerici Ordines ſuſcipiunt, beneficii rationem non habet. Dignitates, & alia officia, licet iuriſdictio annexa eiſdem ſit, proprie & in rigore beneficia non ſunt, ut Generalatus, Provincialatus, Prioratus, Guardianatus &c. Quia iure perpetuo percipiendi fructus carent. Et idem dicendum de Vicario generali Epiſcopi. Vicarii tamen perpetui Parochorum, ſecus temporales, ſunt Beneficiarii. Præſtimonia quoque beneficia eccleſiaſtica ab omnibus habentur.

VIII. Capellaniæ, quæ laici auctoritate inſtitutæ ſunt, beneficii ratione carent: quæ vero Epiſcopi auctoritate erectæ, & inſtitutæ ſunt, propriam beneficii rationem

Digitized by Google

nem habent. Si quis prævia Epiſcopi facultate inſtituat Capellaniam, decernatque ut quoties vacaverit, eligatur Capellanus qui celebret tot Miſſas qualibet hebdomada, non poteſt eligi Capellanus qui non ſit Sacerdos, aut ſaltem infra annum promovendus ad ſacerdotium. Quare tamquam falſam, & laxam reiicio opinionem illorum qui defendunt, eligi poſſe quemlibet habentem 14. annos. Quoniam is poteſt per Sacerdotem celebrare Miſſas. *Qui autem per alium facit, per ſeipſum facere cenſetur*. Inepte producitur hoc axioma. Utique ex cauſſa rationabili qui Miſſas celebrare nequit, per alium celebrare poteſt. Ceterum quando fundator perſpicue præſcribit ut *Capellanus* eligatur, Sacerdotem eligendum decernit. Numquid iuvenis 14. annorum Capellanus eſt? An iuxta obvium & naturalem ſenſum Capellani eligendi ad Miſsas celebrandas nomine non intelligitur Sacerdos? Viden' ingenium plurium Caſuiſtarum ad laxandam legem deflectentium? Verba teſtatoris ſunt in ſuo naturali ſenſu accipienda, & implenda. Salmanticenſes *punct. 3. num. 29.* vane obtrudunt quamdam S. Congregationis deciſionem, ex qua ſolum infertur, poſse Capellanum in caſu Parmenſi per alios celebrare Miſsas Capellaniæ, de qua lis erat.

IX. Laxior, & penitus falſa eſt altera plurium Caſuiſtarum opinio, quæ negat, eligendum neceſsario eſse debere Sacerdotem, ſi Capellaniæ fundator dicat verbis adfirmantibus; *Præſentetur*; *eligatur Sacerdos*. Si vero diceret verbis negantibus, *Non eligatur, niſi qui ſit Sacerdos*, hoc in caſu, inquiunt, deberet eligi Sacerdos. Hæc ſunt arbitraria paradoxa, ad eludendas pias teſtatorum mentes invecta. Fundator ordinat ut eligatur Presbyter: & tu eligere laicum, Clericum, Subdiaconum iure vales? Ineptirem ipſe, ſi otio in hac laxa, & cum ſenſu communi pugnante, opinione refellenda abuterer. Quando fundator Capellaniæ decernit ut eligatur Sacerdos, nec ſucceſsor fundatoris, nec Epiſcopus valent, neceſſitate evidenti ſublata, eligere in Capellanum non Sacerdotem. Lege Tridentinum *ſeſſ.* xxv *de ref. cap.* v. Capellanus electus tenetur horas canonicas recitare: & in Eccleſia, & non alibi, in qua erecta Capellania eſt, Miſsas celebrare, excepta aliqua rationabili cauſsa.

CAPUT II.

De penſionibus, & coadiutoriis.

I. Penſionis notio hæc eſt: *Ius percipiendi fructus aliquos ex alieno beneficio alicui conceſſum, ſive ad vitam, ſive ad tempus*. Alia eſt *laicalis*, ut dictum ſupra eſt, quæ confertur laico ob aliquod beneficium temporale Eccleſiæ collatum; ſicut ſunt illæ quæ conferuntur Regibus Eccleſiam defendentibus. Alia *clericalis*, in titulo ſpirituali fundata, & ad finem ſpiritualem ordinata, quæque Or-

Ordinem in accipiente ſupponit; qualis eſt quæ confertur coadiutori Epiſcopi, vel Parochi ſenis, aut infirmi. Aliam penſionem vocant *mixtam*, quæ datur aut Clerico pauperi, aut Parocho ſeni & impotenti in alimentum, non in aliquem finem ſpiritualem. Penſio eccleſiaſtica non eſt proprie beneficium; cum, ut alias dictum eſt, expiret obitu penſionarii.

II. Quæſt. I. *An ſolus Romanus Pontifex imponere penſiones valeat ſuper beneficiis?* Reſp. Communis & vera ſententia docet, nullum Prælatum Papa inferiorem poſſe penſiones imponere ſuper beneficiis, ſive reſignationis, ſive permutationis cauſſa. Poſſunt tamen Epiſcopi ob iuſtam cauſſam Beneficiariis ipſis penſiones imponere: quia tunc non onerant beneficia, ſed perſonas. Et eiuſmodi penſiones deſinunt obitu penſionarii.

III. Quæſt. II. *Quæ cauſſæ requiruntur, ut imponi licite penſiones valeant?* Reſp. Tres in iure aſſignantur. 1. eſt, ut reſignatores habeant, dimiſſo beneficio, alimenta, unde vivant. 2. eſt æqualitatis ratio in beneficiorum permutatione, ut quando beneficium locupletius cum tenui permutatur. 3. eſt finiendæ litis occaſio.

IV. Quæſt. III. *Quænam ſit imponendæ penſionis ſumma?* Reſp. Penſio moderata ſit oportet, habita ad beneficium cui imponitur, ratione; ita ut ſemper Beneficiario remaneat ea fructuum pars quæ illius congruæ ſuſtentationi ſufficiens ſit. Quare numquam cenſendum eſt, Pontificem velle gravare beneficium contra regulam præfinitam a Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *de refor. cap.* XIII. ubi hæc habentur. *Ad hæc impoſterum omnes hæ cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ſummam ducatorum mille, & parochiales, quæ ſummam ducatorum centum, ſecundum verum annuum valorem non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur*. Heinc in penſionum litteris apponi ſolet: *Dummodo maneant centum pro Rectore, & mille pro Epiſcopo*. Quæ clauſula intelligenda eſt, non ſolum reſpectu temporis quo penſio imponitur, ſed etiam habita temporis futuri ratione; ita ut ſi temporis decurſu ita imminuantur beneficii reditus, ut non remaneant *centum pro Rectore*, nec *mille pro Epiſcopo*, ideſt non remaneant reditus congrui pro honeſta ſuſtentatione, a penſionis ſolutione liberi ſint penſionarii; quidquid in contrarium aliqui nulla ratione nixi contendant. Iure quippe naturali, & divino debentur Beneficiario alimenta. Et Pontifices ſummi ſunt iuſti diſpenſatores, non abſolute domini Eccleſiæ bonorum; ut ſapienter S. Thomas 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 1. *ad* 7. docet. *Papa poteſt incurrere vitium ſimoniæ, ſicut & quilibet alius homo .... Quamvis enim res Eccleſiæ ſint eius ut principalis diſpenſatoris, non tamen ſunt eius ut domini & poſſeſſoris*. Remanere ergo debent pro Beneficiario, detractis omnibus expenſis pro Eccleſia, pro cultu divino &c. tot reditus, quot honeſtæ eius ſuſtentationi neceſſarii ſunt. Ad validam penſionis impoſitionem communiter

ter loquendo, neceſſarius eſt Beneficiarii conſenſus, niſi conſtet Pontificem agere de plenitudine poteſtatis velle: quod præſumendum non eſt. Leo X. regula Cancellariæ 43. ſtatuit non eſſe penſionem imponendam abſque Beneficiarii conſenſu.

V. Quæſt. IV. *Quinam ſunt clericalis penſionis capaces?* Reſp. Penſionem laicalem poſſe cuilibet laico, etiam feminæ concedi a ſummo Pontifice, ſi publicum Eccleſiæ bonum id poſtulet, Auctores docent. Penſio autem clericalis dumtaxat illis conferri poteſt qui prima ſaltem Tonſura initiati ſint, ut ex conſtitutione xxx. Sixti V. conſtat, in qua præcipitur, ut penſionarii iſti Tonſuram, & habitum clericalem, ideſt veſtem talarem, deferant: alioquin ſint ipſo facto penſionibus deſtituti. AEtas neceſſaria ad penſionem accipiendam eſt annus 14. ut communiter Auctores docent, & ex ſtilo Curiæ patet. Excommunicati, & irregulares nullius penſionis ſunt capaces, ſive præſtimonii, ſive beneficii ſimplicis, ſive clericalis, ut communiter Theologi, & Canoniſtæ defendunt; ſive etiam laicalis, ſive mixtæ, ut probabilius mihi videtur; quidquid in oppoſitum alii aſſerant. Illegitimi ſunt quoque penſionis incapaces. Si tamen diſpenſationem obtinuerint ad beneficia, probabilius videtur eos habiles eſſe ad penſionem; licet iſtius inhabilitatis in penſionis conceſſione nulla ſit mentio facta. Regulares ſunt ad penſiones inepti, niſi accedat Pontificis ſummi diſpenſatio.

VI. Quæſt. V. *An Beneficiarius teneatur ſub culpa penſionem ſolvere?* Reſp. Adfirmans ſententia communis eſt. Nam in litteris penſionis ſub pœna excommunicationis iubetur ſolutio. Pœnam tamen excommunicationis non incurrit Beneficiarius, niſi coram iudice declaret, ſe nolle penſionem ſolvere. Diſputatur, num Beneficiarius teneatur ſolvere anteceſſoris tempore penſiones non ſolutas. Alii abſolute negant, quia ſucceſſor in beneficio nullos fructus percepit tempori anteceſſoris correſpondentes: ergo ſi commodum non percepit, nec pati onus debet. Adfirmant alii, quod penſio ſit onus impoſitum beneficio, quod ſemper beneficium afficit, quocumque pervenerit. Alii diſtinguunt. Si penſionarius diligentiam adhibuit, ut penſio ſibi ſolveretur ab anteceſſore, & effectum obtinere non potuit; tum ſucceſſorem ad ſolutionem obſtringi aſſerunt: contra liberum a ſolutione aiunt ſucceſſorem, ſi penſionarius debitam adhibere neglexit induſtriam vel contra anteceſſorem, vel contra eiuſdem heredes. Et ſane ſi anteceſſoris heredes ex bonis defuncti ſolvendo ſunt, tum ad nihil teneri ſucceſſorem in beneficio, mihi probabilius eſt: actionem enim directe contra eoſdem habet penſionarius.

VII. Quæſt. VI. *Poteſt ne penſionarius de bonis penſionis clericalis pro libito teſtari & diſponere?* Reſp. Adfirmant plures mollioris Ethices patroni, Vaſquez, Caſtropalaus, & alii. Verum ſententia hæc falſa eſt. Quemadmodum enim Bene-

ne-

neficiarius, ita & penſionarius ſuperflua in pios uſus diſtribuere obſtringitur, ut fuſius probatum eſt *Tom. II. diſſert.* VI.

VIII. Quæſt. VII. *Quænam ſunt penſionarii onera?* Reſp. Primum onus eſt recitatio Officii parvi B. Virginis, ut ſtatuit S. Pius V. cuius Bulla habetur in *Tom. II. Bullarii Cherub. pag.* 260. in qua hæc habentur. *Quicumque penſiones, fructus, aut alias res eccleſiaſticas ut Clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum Officium parvum B. Mariæ Virginis decernimus obligatum, & penſionum, fructuum, rerum ipſarum amiſſioni obnoxium.* Secundum penſionarii debitum eſt ſolvere decimam papalem, & ſubſidium ad reparationem Eccleſiæ, & ad alia onera, niſi Pontifex ſummus penſionem ab omni hoc onere liberet. Hæc præſcripta ſunt iure. Ceterum abſolute, & ſpectata lege naturali, qui penſionibus gaudent, inſervire pro modulo ſuo Eccleſiæ tenentur: quia iuxta Apoſtolum ad Theſſal. cap. III. *ſi quis non vult operari, nec manducet.* Quid? Devorabunt penſionarii Eccleſiæ reditus, otio diffluentes, quin ullum Eccleſiæ ſervitium præſtent? Hoc ne vel ipſe communis ſenſus permittit? Qui ergo aut ſimplicia beneficia, aut penſiones poſſident, debent iuxta proprium ſtatum & talenta Eccleſiæ famulatum præſtare.

IX. Quæſt. VIII. *An in penſionis impetratione manifeſtari penſiones debeant, & beneficia obtenta?* Reſp. Plures adfirmant, abſolute manifeſtandas eſſe & penſiones, & beneficia conſecuta, excepta penſione reſignationis cauſſa obtenta. Alij dicunt, in impetratione novæ penſionis mentionem faciendam eſſe de aliis obtentis penſionibus, ſecus de beneficiis obtentis. Verum huiuſce difficultatis reſolutio ex ſtilo Curiæ, & regulis Cancellariæ pendet.

X. Quæſt. IX. *Quibus modis penſio extinguitur, aut transfertur?* Reſp. Extinguitur 1. obitu penſionarii. 2. ſi Clericus militiæ adſcribatur, monituſque eam non relinquat. 3. profeſſione penſionarii in aliqua Religione emiſſa. 4. ſi Clericus matrimonium contrahat. 5. promotione penſionarii ad Epiſcopatum. 6. ſi penſionarius habitum, & Tonſuram clericalem monitus deferre recuſet. 7. ſi penſionarius ipſe in totum, aut in partem penſionem remittat; niſi tamen titulo penſionis ſit ordinatus, quo in caſu nequit abſque Epiſcopi auctoritate penſionem dimittere.

XI. Transfertur autem penſio, cum ex una in aliam perſonam mutatur ius exigendi fructus ex beneficio. Solis Cardinalibus, vel paucis aliis privilegium concedi ſolet transferendi penſiones: quæ facultas non præſumitur, niſi perſpicuis verbis exprimatur. Diſputant Auctores, utrum in hac translatione, antiqua penſione extincta, nova inſtituatur. Adfirmans opinio mihi probabilior eſt: quia cum penſio ius ſit perſonale, non vacat, ut beneficium. Ergo quando transfertur, novum ius inſtituitur. Sed hæc nullius momenti diſputatio eſt. De hac tamen

Digitized by Google

men tranſlatione moneri Beneficiarius debet. Pecuniæ acceptio pro penſionis tranſlatione ſimoniaca eſt.

XII. Quæſt. X. *Quotuplex ſit coadiutoria?* Reſp. Duplex. Una temporalis, & revocabilis; altera perpetua, & irrevocabilis. Prima aſſignatur Parocho ſeni non valenti ſuum officium peragere, cui datur coadiutor, qui illius vices ſuppleat, aſſignato ex fructibus beneficii iuſto ſtipendio. Coadiutoriam perpetuam cum iure ſuccedendi in beneficium a Tridentino *ſeſſ.* XXV. *cap.* VII. *de refor.* concedi prohibetur his verbis. *In coadiutoriis quoque cum futura ſucceſſione idem poſthac obſervetur, ut nemini in quibuſcumque beneficiis permittantur.* Solum ſummum Pontificem poſſe interdum, cauſſa cognita, & urgente neceſſitate, concedere coadiutoriam cum futura ſucceſſione, Concilium ibidem declarat. Coadiutoria non eſt proprie beneficium.

XIII. Coadiutores cum futura ſucceſſione, iubente principali inſervire præbendæ, & Canonicatui, tenentur, etiamſi in litteris coadiutoriæ hoc debitum non exprimatur. Siquidem coadiutor cum futura ſucceſſione gaudet honoribus, præeminentiis, & prærogativis quibus fruitur principalis Canonicus. Ergo eo ipſo quod coadiutoriam acceptat, ſuſcipit onus inſerviendi præbendæ, quoties principalis hoc petit. Coadiutus tempore infirmitatis, & legitimi impedimenti lucratur ea omnia quæ lucraretur, ſi coadiutore careret. Si principalis ſit excommunicatus, poteſt coadiutor inſervire & lucrari, quia non principalis nomine, ſed proprio inſervit. Coadiutores ultimam occupant ſedem inter Canonicos. Coadiutor, & principalis dividere poſſunt menſes, ſeu tempus aſſignatum recreationis cauſſa Canonicis; dummodo ambo plus temporis non abſint a choro quam aſſignatum a Concilio Tridentino eſt *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XII.

XIV. Quando expediuntur litteræ coadiutoriæ, ſi principalis obiit, ſucceſſio nulla eſt: quia coadiutori conceditur ius ad beneficium vacaturum: ergo, ſi beneficium ante conceſſionem vacaverit, conceſſio nulla eſt. Coadiutor, & principalis poſſunt ambo Eccleſiæ ſervitio, & omnibus functionibus intereſſe. Coadiutoria non poteſt ſimul cum alio beneficio, reſidentiam exigente, componi; ut evidens eſt. Coadiutor tenetur habitum & tonſuram clericalem deferre. Vi tamen huius muneris non obſtringitur ad divinum officium recitandum; cum ad id teneatur principalis. Quamobrem nihil de fructibus, aut diſtributionibus percipere valet, niſi aliter partes convenerint; ſicuti non tenetur coadiutor in ingreſſu Fabricæ ſolvere quod ſolvunt Canonici: quia qui commodum non ſentit, neque pati onus debet.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

De Paſtorum reſidentia.

I. QUæſt. I. *Utrum animarum Paſtores iure naturali, divino, & eccleſiaſtico reſidere in ſuis Eccleſiis teneantur?* Reſp. Affirmant communiter Theologi omnes: & hæc ſententia vera, & ineluctabilis eſt. Diu hæc controverſia agitata in Concilio Tridentino fuit, & ſtrenue pro ea pugnavit celeberrimus Petrus Soto. Ambroſius Catharinus, liberioris ingenii homo, in *opuſculo de reſidentia* hanc iuris tantum eccleſiaſtici eſſe contendit. P. Vaſquez *de beneficiis art.* 2. fatetur, eam eſſe de iure naturali; ſed in Scripturis ſanctis non haberi expreſſum textum qui ius divinum declaret. Verum Theologi communiter hos textus & quidem luculentos afferunt.

II. Auctoritate itaque divinarum Scripturarum hæc communis ſententia in primis confirmatur. Et primum Eccl. VII. *Pecora tibi ſunt? Attende illis, & ſi ſunt utilia, perſeverent apud te.* Rurſus Proverb. XXVII. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera.* Chriſtus autem hanc doctrinam luculentius inculcat *Ioan. cap.* X. ubi paſtoris officium explicat, inquiens: *Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit; & lupus rapit, & diſpergit oves.* Et iterum cap. XX. *Paſce oves meas.* Et S. Petrus *Epiſt. I. cap.* V. ait: *Seniores ergo qui in vobis ſunt obſecro, conſenior, & teſtis Chriſti paſſionum, qui & eius quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator: paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum; neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit Princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.*

III. Hæc divina teſtimonia ſunt adeo luculenta, ut nulla egeant interpretatione. Si paſcere gregem Dei verbum prædicando, docendo, ſacramenta adminiſtrando; ſi defendere gregem a lupis Paſtores debent: numquid præſtare munera iſta abſque perſonali præſentia valent? Numquid cognoſcere oves, illarumque ingenium, mores, ægritudines; numquid ſolari viduas, providere pauperibus diſtantes poſſunt? Si Paſtor abeſt, quomodo audire illius vocem oves poſſunt? Quare Concilium Tridentinum iure *ſeſſ.* XXIII. *cap.* I. *de refor.* iuris divini hanc reſidentiam declaravit. *Cum præcepto divino mandatum ſit omnibus quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cete-*

Digitized by Google

ra munia paſtoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt qui gregi ſuo non invigilant, nec aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt: ſacroſancta Synodus eos admonet & hortatur ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis in iudicio, & veritate paſcant, & regant. Et quamvis de Epiſcopis expreſſe hic Concilium loquatur, eadem tamen eſt omnium Paſtorum ratio, ut ſub capitis finem Concilium ipſum declarat. Paſtores ſunt lux populi, ſal terræ, doctores, medici, iudices: quæ officia præſtari abſque perſonali præſentia prorſus nequeunt.

IV. Abſentes ſex continuis menſibus a propria diœceſi privationem quartæ partis fructuum ipſo facto incurrunt: & aliam quartam partem amittunt, ſi eamdem abſentiam aliis ſex menſibus continuaverint; ut ibidem Tridentinum ſtatuit. Hanc ſententiam contra *Catharinum* triumphali calamo, inquit Natalis Alexander, tractarunt Bartholomæus *Coranza* Archiepiſcopus Toletanus, Dominicus *Soto*, Franciſcus Turrianus S. I. Cardinalis Bellarminus, & ante iſtos omnes Cardinalis Caietanus 2. 2. *ad quæſt.* clxxxv. quibus communiter, ut dixi, accedunt Theologi alii.

V. Quæſt. II. *Romanus Pontifex, eiuſque Cardinales tenentur ne reſidere ut ceteri Paſtores?* Reſp. Iuri naturali & divino non minus Pontifices, & Cardinales quam ceteri Paſtores, ſubiecti ſunt. Pontifex Romæ, & cum eodem Cardinales reſidere tenentur: neque inde abeſſe valent, niſi gravis adſit cauſſa, quæ excuſet a reſidentia. Diſputant Canoniſtæ, & Theologi, num Cardinales inſtituti Epiſcopi poſſint Romæ reſidere, & a ſuis Epiſcopatibus abeſſe? Affirmant Canoniſtæ *Abbas*, *Gonzalez*, *Barboſa*, & alii plures: quia, inquiunt, qui reſidet in capite, reſidet in membris. Sed hæc opinio falſa eſt, & adductum axioma arbitrarium. Si ceteri Paſtores nequeunt gregem paſcere, & munera paſtoralia abſentes obire; qua ratione præſtare id Cardinales poſſunt? Ex quo creati Paſtores talis diœceſis ſunt, continuo iure naturali & divino, non ſecus ac ceteri Paſtores, reſidere in diœceſi debent. Et hoc expreſſe Tridentinum Concilium *ſeſſ.* xxiii. *cap.* 1. declaravit his verbis. *Declarat ſancta Synodus, omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis, ac cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque, quocumque nomine, & titulo præfectos, etiamſi ſacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, obligari ad perſonaliter reſidendum, ubi iniuncto ſibi officio defungi teneantur; neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis, & modis infraſcriptis.* Et Urbanus VIII. ſub graviſſimis pœnis in Bulla, cuius initium eſt, *Sancta Synodus*, præcipit ut Cardinales Epiſcopi e Curia Romana diſcedant, & ad reſidendum in propriis diœceſibus ſe conferant. Eo autem in loco diœceſis reſidere Epiſcopi debent in quo extat Cathedralis. Si duæ ſunt Cathedrales, in earum alterutra reſidere poſſunt.

VI. Quæſt. III. *Quæ cauſſæ excuſant Epiſcopos a perſonali reſidentia?* Reſp. Conci-

cilium Tridentinum eadem *ſeſſ.* XXIII. *cap.* I. ubi debitum reſidendi denuntiat, exponit quoque cauſſas ob quas poſſunt a reſidentia Paſtores abeſſe, his verbis: *Cum chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitas aliquos nonnumquam abeſſe poſtulent, & exigant; decernit eadem ſacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas a beatiſſimo Pontifice, aut a Metropolitano . . . in ſcriptis eſſe approbandas, niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus, & Reipublicæ officium Epiſcopatibus adiunctum: cuius quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit . . . Interea meminerint diſceſſuri, ita ovibus ſuis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipſorum abſentia nullum damnum accipiant.*

VII. Abeſſe ab Eccleſia propria Paſtores valent, ſi abſque eiuſdem notabili detrimento caritas Chriſti poſtularet ut aliis Eccleſiis periclitantibus ſuccurrerent, ut Magnatum diſcordias componerent, quoties illorum induſtria ad id neceſſaria reputaretur. Urgens neceſſitas defendendæ propriæ vitæ excuſat a reſidentia, quando propriæ Eccleſiæ non immineat ex abſentia detrimentum. Celebre eſt S. Athanaſii exemplum, ex cuius abſentia Eccleſia Alexandrina maius percipiebat ſubſidium quam cepiſſet ex alterius Epiſcopi præſentia. Quoties e contrario abſentia Paſtoris Eccleſiæ graviter obeſſet, tum pro ovibus danda vita foret; ut ex Evangelio conſtat, & S. Thomas 2. 2. *quæſt.* CLXXXV. *art.* 5. declarat his verbis. *Dicendum, quod in qualibet obligatione præcipue attendi debet obligationis finis. Obligant autem ſe Epiſcopi ad exequendum paſtorale officium propter ſubditorum ſalutem. Et ideo ubi ſubditorum ſalus exigit perſonæ Paſtoris præſentiam, non debet Paſtor perſonaliter ſuum gregem deſerere neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod perſonale periculum imminens; cum bonus Paſtor animam ſuam ponere teneatur pro ovibus ſuis.*

Si vero ſubditorum ſaluti poſſit ſufficienter in abſentia Paſtoris per alium provideri, tunc licet Paſtori vel propter aliquod commodum Eccleſiæ, vel propter perſonæ periculum corporaliter gregem deſerere. Unde Auguſt. dicit in epiſt. ad Honoratum . . . Fugiant de civitate in civitatem ſervi Chriſti, quando eorum quiſquam ſpecialiter a perſecutoribus quæritur, ut ab aliis qui non ita quæruntur, non deſeratur Eccleſia. Cum autem omnium eſt commune periculum, hi qui aliis indigent, non deſerantur ab his quibus indigent. Si enim perniciosum eſt proretam in tranquillitate navem deſerere, quanto magis in fluctibus? ut dicit Nicolaus Papa I. & habetur VII. *quæſt.* I. *cap. Sciſcitaris.*

VIII. Verba Tridentini, *evidentis Eccleſiæ, aut Reipublicæ utilitatis*, a pluribus facillime amplificantur plus æquo: quia commodum & utilitatem Paſtoris cum utilitate Eccleſiæ confundunt. Quid, ſi Paſtores Eccleſias opulentis reditibus prædi-

ditas venarentur, & aſſequerentur; deinde in Principum Regumque aulis vitam degerent? Quid, ſi ad diœceſes mitterent edicta ſeverioribus morum regulis & effatis contexta, ut & populo fucum facerent, & propriæ nequitiæ hypocriſis velum prætenderent? Si neceſſaria eſt illorum præſentia, & induſtria, nullo iure in Principum aulis degere ipſi valent, & aliis Eccleſias moderandas tradere. Quid famulari Deo & mammonæ, Chriſto & mundo contendunt?

IX. Quæſt. IV. *Poſſunt ne Epiſcopi unius anni trimeſtre coniungere cum trimeſtre alterius anni?* Reſp. Concilium Tridentinum *loc. cit.* a reſidentia trium menſium intervallo levandi animi cauſſa Epiſcopos abſolvit. Caſuiſtæ illi qui liniendis divinis, humaniſque legibus ſtudent, in controverſiam vocant, num Epiſcopi huius anni trimeſtre copulare cum alterius anni trimeſtri queant, & ſex continuis menſibus a reſidentia abeſſe? Adfirmant Diana, Pellizzarius, quibus ſubſcribunt Salmanticenſes *punct.* VI. *num.* 108. quia Tridentinum id non prohibet; & quia continuatio trimeſtris unius anni cum alterius anni trimeſtri non excedit materiæ parvitatem. Hæc opinio falſa & laxa eſt, legemque circumvenit. Ex ea conſequitur, poſſe Epiſcopos ſibi viginti, triginta vitæ annos præſtituere, & omnium annorum trimeſtria copulare. Tridentinum non prohibet hanc continuationem: quia Tridentinum omnia commenta caſuiſtica prævidere nec potuit, nec debuit. Sex menſium intervallum non excedit materiæ parvitatem? Otio ne in his labefactandis figmentis mihi erit abutendum? Sex menſium abſentia graviſſimum detrimentum diœceſi natura ſua affert.

X. Quæſt. V. *Tenentur ne Parochi, & quilibet animarum curatores iure divino reſidere?* Reſp. Parochi, & omnes animarum curati Rectores iure naturali, & divino reſidere aſtringuntur; ut ex Tridentino conſtat. Sunt enim Paſtores: ergo adeſſe gregi debent. Nec beneficii tenuitas a reſidentia excuſat. Reſidere autem intra propriæ parochiæ confinia Parochus debet. Si ſint duæ parochiæ unitæ, in principali; ſi ſint æquales, in qua maluerit, reſidere poterit. In eo loco figenda eſt reſidentia, quando libertas adeſt, in quo Paſtor commodius aſſiſtere gregi valeat. Communiter domus parochiales ſunt determinatæ, & prope Eccleſiam conſtitutæ, in quibus reſidendum Parochis eſt; niſi ipſi propriam domum habeant æque commodam. Nihilominus communiter in domo parochiali reſidere debent: quia parochiani ſæpe ob peculiares rationes petere domum in qua ſunt Parochi domeſtici, refugiunt. Solus eſſe cum ſuis miniſtris Parochus debet, ut omnibus acceſſus pateat, nulluſque ſit aut prætextus, aut cauſſa ad eum non accedendi. Grave peccatum committunt Paſtores, ſi notabili tempore a cura abſint; & fructus amittunt pro temporis rata, ut Tridentinum *cit. ſeſſ.* XXIII. *cap.* I. declarat. *Eadem omnino, etiam quoad culpam, amiſſionem fructuum, & pœnas, de Curatis inferioribus, & aliis quibuſcumque qui beneficium aliquod eccleſiaſticum curam ani-*

marum habens obtinent, ſacroſancta Synodus declarat , & decernit ; ita tamen ut quandocumque eos, cauſa prius per Epiſcopum cognita, & probata, abeſſe contigerit, Vicarium idoneum, ab ipſo Ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam in ſcriptis, gratiſque concedendam, ultra bimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa, non obtineant.

XI. Diſputant Theologi , & Caſuiſtæ, quantum temporis abeſſe a parochia abſque gravi culpa queant Paſtores. Barboſa *tract. de Paroch. num.* 44. aliquot horas aſſignat. Unius diei abſentiam nec laudat, nec vituperat. Trium aut quatuor dierum abſentiam a culpa mortali non excuſat. Poſſevinus octo dies, Reginaldus , Sanchez, & alii Parocho concedunt tres hebdomadas. Hæc opinio falſa , & laxa eſt. Licet enim facile non ſit hæc temporis intervalla definire ; tamen quatuor , aut ſex dierum intervallum, abſque rationabili cauſſa, gravem conſtituere, iuxta prudentum conſilium, materiam videtur . Nec ſubſtitutio Vicarii excuſat : quia Paſtor vigilare, paſcere, cuſtodire ſeipſo, non alterius ope, gregem ſuum debet . Ut duobus menſibus, quos concedit Tridentinum, abeſſe Paſtores animarum licite valeant, licentiam in ſcriptis habeant oportet, nec maius tempus concedi poteſt , niſi gravis urgeat cauſſa.

XII. Quæſt. VI. *Quænam cauſſæ excuſant Parochos, ceteroſque Paſtores inferiores a reſidentia*? Reſp. Sunt illæ ipſæ quæ excuſant Epiſcopum, *chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitas*. Semper tamen ab Epiſcopo cauſſæ iſtæ cognoſcendæ, & probandæ ſunt. Si cauſſæ ſint fictæ, licet probatæ ab Epiſcopo, præter graviſſimum crimen, fructus amittuntur . Si neceſſitas ſit urgens & evidens, & periculum ſit in mora , excuſatur in foro interno Paſtor abſens. Semper tamen conſulere Epiſcopum, cum facultas adſit , Parochi, & Curati debent.

XIII. Neque Cardinales, neque Epiſcopi occupare in proprio ſervitio Parochos , & quoſcumque Paſtores licite valent : quidquid in oppoſitum aliqui doceant cum Navarro . Immo neque ſtudiorum cauſſa Parochi abeſſe valent . Quia aut ſunt idonei, & non egent incumbere extra parochiam in ſtudia litterarum : aut ſunt rudes, & deſtituti neceſſaria ſcientia, & dimittere beneficia debent, niſi propria induſtria, & ſtudio proficere reſidentes valeant. Docentes tamen ſacram Scripturam publice in univerſitate, non in ſcholis privatis : & ſcholares ſerio ipſis ſcholis operam navantes iuxta Tridentinum *ſeſſ.* v. *cap.* 1. *de refor.* non privantur fructuum perceptione. Ut vero fruantur hoc privilegio, debent litteras ſacras docere, eiſdemque ſtudere. Utrum hoc privilegium non ſolum Beneficiarios, puta Canonicos, ſed etiam Parochos curam animarum habentes comprehendat , diſputant Theologi. Adfirmant Probabiliſmo nixi Caſtropalaus, Salmanticenſes, & alii. Sed hanc ſententiam improbabilem cenſeo, & Tridentino adverſam . Parochi enim ido-

Digitized by Google

donei eſſe debent ad regendas oves ſuas, & per concurſum iudicati fuerunt tales. Cur ergo ſtudii cauſſa excuſantur a reſidentia, cui iure naturali, & divino obnoxii ſunt?

XIV. Quæſt. VII. *Quid dicendum de privilegiis ante Tridentinum conceſſis aliquibus Univerſitatibus, in quibus Parochi cathedras moderantur?* Reſp. Eugenius IV. an. 1431. Univerſitati Salmantinæ privilegium, cuius initium eſt, *Qui creditum* &c. impertiit, vi cuius Licentiati, Bacchalaurei, Magiſtri, docentes per octo menſes in præfata Univerſitate, fructus beneficiorum percipiunt. Vigere poſt Tridentinum dictum privilegium, Salmanticenſes *num.* 135. cum pluribus aliis contendunt: quia, inquiunt, praxis ſemper obtinuit ut in dicta Univerſitate Parochi, & Præbendati docentes fructus beneficiorum percipiant. Derogata, & nulla eſſe eiuſmodi privilegia, conſtat ex verbis Tridentini *ſeſſ.* XXIII. *cap.* 1. ubi hæc habentur. *Nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia . . . . ſtatuto, etiam iuramento, vel quacumque auctoritate confirmato, conſuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela cenſenda eſt . . . . vel vigore Eugenianæ conſtitutionis ſuſpendi poſſe.* Quid expectari luculentius poteſt? Reponunt Salmanticenſes cum aliis, Concilium loqui de alia conſtitutione Eugeniana, non de conceſſa Univerſitati Salmantinæ. Sed hæc reſponſio omnino arbitraria eſt. Et ne ſim in re perſpicua longus, nonne ipſi Salmanticenſes propugnant, reſidentiam Paſtorum eſſe iuris naturalis, divinique? An praxis continuata, conſuetudines, privilegia præſcribere contra ius divinum poſſunt? Ergo ſi de Paſtoribus curam animarum habentibus ſermo ſit, nullum eſt privilegium Eugenianum, nullæ ſunt conſtitutiones ceteræ; & conſuetudines oppoſitæ; quæ corruptelæ potius dicendæ ſunt.

XV. Quæſt. VIII. *Obligati ne ſunt Canonici, Præbendati, Manſionarii, Capellani Eccleſiæ cathedralis ad reſidentiam?* Reſp. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XII. *de ref.* hæc ſtatuit. *Præterea obtinentibus in eiſdem Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuſque ſtatuti . . . . conſuetudinis . . . . ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſiis quolibet anno abeſſe* &c. Si plura cupis, lege *Tom. II. in Decal. diſſ.* 11. *cap.* XI. ubi ea omnia invenies quæ ad hanc, ceteraſque quæſtiones quæ diſputari hic ſolent, dirimendas pertinent.

XVI. Quæſt. IX. *Electi ad beneficia debent ne Ordines iiſdem annexos ſtatim ſuſcipere?* Reſp. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIII. *cap.* II. *de refor.* hæc decernit. *Eccleſiis cathedralibus, ſeu ſuperioribus quocumque nomine, ac titulo præfecti, etiamſi S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Si intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo iure ſint privati.* Nec ad has pœnas incurrendas iudicis ſententia requiritur; ſed ipſo facto contrahuntur; cum non tam

K ij pœ-

pœnæ, quam conditiones ſint, quæ præcedere Epiſcopatum debent. Electi vero ad beneficium curatum, niſi intra annum promoveantur ad ſacerdotium, privantur beneficio, quando ipſi in cauſſa ſunt cur non ordinentur. Annus autem intra quem ordinandus electus eſt, computari a die ſuſcepti regiminis, & captæ poſſeſſionis pacificæ debet; ut communiter Auctores docent. Similiter qui in Cathedralibus aſſequuntur canonicatus, præbendas, portiones, & quælibet alia beneficia, quibus annexi Ordines ſunt, intra annum ſuſcipere eoſdem debent, ut determinavit Tridentinum *ſeſſ.* XXII. *cap.* IV. *de refor.*

C A P U T IV.

De qualitatibus ad validam & licitam beneficiorum acquiſitionem neceſſariis.

I. QUæſt. I. *Quæ ætas requiratur in promovendis ad beneficia eccleſiaſtica?* Reſp. De eligendo ad Papatum nihil canones ſacri decernunt. Ad Epiſcopatum eligi nemo poteſt ante annum trigeſimum completum. In Galliis, inquit Gennetus, vi privilegii Concilii Lateranenſis ſub Leone X. ſat eſt annus 27. in promovendis ad Epiſcopatum. AEtas vero in eligendis ad dignitates, & canonicatus Eccleſiæ cathedralis definita eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XII. *de refor.* & eſt annus 25. ſi dignitatibus annexa ſit animarum cura; pro aliis vero dignitatibus ſufficit annus 22. completus. Ad præbendam Pœnitentiariæ requiritur annus 40. ex eodem Tridentino. Si dignitas ſit ſubdiaconalis, 22. ſi diaconalis, 23. ſi presbyteralis, 25. annus exigitur. Ut quis eligatur in Parochum 25. annum agat oportet. Pro aliis beneficiis ſimplicibus ſufficit ætas 14. annorum: tum enim initiari prima Tonſura quis poteſt. Nec requiritur ut annus ſit completus, ſed ſufficit inceptus. Hæc ætas numerari non a baptiſmo, ſed a nativitate ſolet.

II. Quæſt. II. *Quæ ſcientia, & morum probitas requiritur in promovendis ad beneficia?* Reſp. Plura dixi tum ſuperiori Tomo de ſcientia Confeſſarii, tum de ſacramento Ordinis, quæ repeti hic non debent, ſed *cit. loc.* legenda ſunt. Tridentinum *ſeſſ.* XXII. *cap.* II. *de reform.* de eo qui ad cathedrales Eccleſias aſſumendus ſit, hæc habet. *Scientia vero præter hæc eiuſmodi polleat, ut muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoque antea in Univerſitate ſtudiorum Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel iure canonico merito ſit promotus, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quod ſi Regularis fuerit, a Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat.* S. Paulus I. *ad Tim.* III. de Epiſcopo inquit: *Oportet eſſe doctorem*: & rurſus ad *Tit.* I. ſubdit: *Amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere.*

III.

Digitized by Google

III. Morum probitatem neceſsariam in Epiſcopo, & quolibet Paſtore animarum explicat ibidem ad *Tim. cap.* III. S. Paulus, inquiens: *Oportet Epiſcopum irreprebenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum, non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui bene præpoſitum, non neophytum . . . & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.* Plura *locis cit.* dicta ſunt tum de moribus, tum de ſcientia Scripturarum, Canonum, & Patrum, quin illa repetere debeam.

IV. Quæſt. III. *An licitum ſit deſiderare beneficia quibus annexa eſt cura animarum?* Reſp. Etiam contra eiuſmodi appetitiones plura dicta ſunt ſuperiori *diſſ. de ſacr. Ordinis*. Pauca nunc adiiciam Sanctorum dicta. S. Thomas *quodlib.* II. *art.* II. hæc ſcribit. *Qui appetit prælationem, aut eſt ſuperbus, aut iniuſtus. Iniuſtitia enim eſt quod aliquis velit ſibi plus de honore accipere, aut de poteſtate, aut de aliis bonis, niſi ſit maioribus dignus . . . . Quod autem aliquis æſtimet ſe eſſe magis dignum prælatione omnibus illis ſuper quos prælationem accipit, ſuperbiæ & præſumptionis eſt: Unde patet quod quicumque prælationem appetit, aut eſt iniuſtus, aut ſuperbus . Et ideo nullus ſuo appetitu debet ad prælationem pervenire, ſed ſolum Dei iudicio, ſecundum illud Apoſtoli ad Hebr.* V. *Nemo ſibi aſſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron.* Vide quæ habet 2. 2. *quæſt.* C. *art.* 3. *ad* 5. item in *IV. diſt.* XXV. *quæſt.* III. *art.* 3. *ad* 4.

V. Quæſt. IV. *Licitum ne eſt petere vacantem Eccleſiam?* Reſp. S. Raymundus in Summa *Lib. I. tit.* I. *§.* 7. hæc ſcribit. *Ego diſtinguo, ſalvo meliori iudicio, quod non poteſt pro ſe petere Eccleſiam, vel dignitatem, vel aliud beneficium habens curam animarum annexam. Et in hoc ſentio cum Hugone. Beneficium vero ſimplex, ſi indiget, & ſentit ſe dignum, poteſt petere abſque metu peccati, & ſimoniæ.*

VI. S. Antoninus *Part. II. tit.* I. *cap.* V. *§.* 4. hæc habet. *Si porrigat preces pro ſe, pro obtinenda dignitate, vel beneficio, ſeu Eccleſia habente curam animarum; tales preces inducunt ſimoniam ſecundum Hugonem, Raymundum, & Thomam . . . . etiam quantumcumque eſſet dignus: quia eo ipſo quod ſe ingerit, præſumptuoſus, & ambitioſus videtur, & per conſequens indignus. Et ratio eſt ſecundum Thomam in quodlibetis, quia nullus exercere poteſt curam animarum extra gratiam, ſeu cum peccato mortali digne: quia faciendo ea quæ pertinent ad curam, peccabit mortaliter. Sed nemo ſcire poteſt, ſi eſt extra peccatum mortale: & ſic eſt præſumptuoſus, & ſimoniacus. Unde & nullus debet ſibi adſumere honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron.*

VII. Quæ docent SS. Raymundus, Thomas, Antoninus, hauſta ſunt ex antiquis Patribus. S. Ioannes Chryſoſtomus *hom.* III. *in Act. Apoſt.* hæc habet. *Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert, ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adu-*

adularis, ſubornas, multaque machinaris? Pecunia tua ſit tecum in perditionem; *ad illum dictum eſt: & his dicetur: Ambitio tua ſit tecum in perditionem, quoniam putaſti ambitu humano parari donum Dei*. Rurſus *hom.* XXXIV. ad Hebræos ſubdit: *Miror, ſi poteſt ſalvari aliquis Rectorum. Poſt tantam enim comminationem, quam negligentiæ videmus illatam, video aliquos etiam concurrere, & præcipitare ſeipſos in tantam molem, ac difficultatem regiminis*.

VIII. S. Gregorius Magnus *Lib. VII. epiſt.* 111. ad Epiſcopos Lugdunenſem, Arelatenſem, & Viennenſem. *Sicut autem qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus; ſic qui ultro ambit, vel importune ſe ingerit, procul dubio eſt repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat?* Plurima ſunt aliorum Patrum teſtimonia, quæ, ne ſim longus, prætereo.

IX. Illud moraliter certum eſt, eos non eſſe a Deo vocatos qui ſe ingerunt, qui litteras commendatitias, & Magnatum interceſſiones ſibi procurant. Ea nunc conſuetudo obtinet, inquiunt, ut ii ſoli beneficia aſſequantur qui petunt, qui precantur, & humana utuntur induſtria. Contra, qui ſilent, qui in publicum non prodeunt, neglecti & derelicti in angulo remanent. Deus autem conſueta media, & honeſtam procurationem non prohibet: nec miracula expectari ab illo debent. Hæc ſunt conſueta præſtigia, & hallucinationes hominum, qui ambitione, vel avaritia obcæcati, quæ ſibi adlubeſcunt, honeſtare nituntur. In iis quæ laborem, & applicationem poſtulant, otio diffluunt; in iis e contrario quæ ab hominum ſollicitudine nullo modo pendent, ſolliciti, induſtrioſi, & anxii ſunt. Vocatio, & electio ad animarum regimen ſoli Deo competit. Omnem induſtriam humanam ab hoc negotio Scripturæ divinæ excludunt: & homines vani, & ambitioſi in primis huc ſtudia & ſollicitudines ſuas conferunt. Induſtriam, laborem, ſedulamque navandam operam Deus imperat ſacris litteris inveſtigandis, eccleſiaſticæ diſciplinæ eruditioni perdiſcendæ ab iis præſertim qui ad Epiſcopatum, ad animas dirigendas vocati ſunt. Et laborem iſtum, induſtriam iſtam, operam hanc, ſollicitudinem hanc candidati beneficiorum communiter negligunt, & fere execrantur. Et quo torpidiores in veris mediis ad beneficia comparanda neceſſariis fuerunt, eo ſunt vigilantiores & induſtriores in venandis Magnatum, & matronarum officiis, & interceſſionibus apud Epiſcopum collatorem. Verum ſi Epiſcopi primas quas accipiunt litteras commendatitias in aula coram omnibus flammis addicerent, ſi primos commendatos reprobarent, nemo in poſterum his commendationibus ſtipatus accederet. Quare Epiſcopi illi qui has litteras admittunt, & ſæpe expectant, gaudentque his officiis ſollicitari, ut inde ipſi emolumentum capiant; ut ſibi nempe hac via commendatores, & commendatrices devinciant, obligentque ad ſuas politicas rationes promovendas: Epiſcopi, inquam, iſti omnium malorum heinc manantium

ſunt

ſunt cauſſæ principes. Epiſcopi ſoli hanc veneficam peſtem, quæ crudeliſſime in Eccleſiam ſævit, tollere de medio, & Eccleſiis optimos præficere Paſtores valent.

X. Quæſt. V. *Licitum ne eſt concurrere ad examen fieri ſolitum in proviſione vacantium Eccleſiarum?* Reſp. Eccleſia in Concilio Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVIII. *de refor.* examen faciendum præſcribit. Si concurſus illicitus foret, Eccleſia pro examine concurrentium edicta non publicaret. Ex alia parte concurſus ad examen videtur reipſa beneficii petitio. Quid ergo dicendum? Concilium Tridentinum *loc. cit.* inquit: *Per edictum etiam publicum vocentur qui volent examinari*: quibus verbis perſpicue declarari videtur, licitum eſſe, ſe huic examini offerre: alioquin fruſtraretur Eccleſia fine ſuo, qui eo pertinet, ut explorare & dignoſcere hoc examine, qui ſint idonei Paſtores Eccleſiis præficiendi, valeat. Quare improbare non audeo illos qui huic examini ſe ſiſtunt; dummodo tamen conſilio docti, & periti Confeſſarii, & alterius prudentis viri Dei tanto ſe diſcrimini committant; dummodo pleniſſima indifferentia, & abſque omni appetitione beneficii aſſequendi accedant. Pugnantia ſuadeo, inquis, cum ipſe concurſus ſit revera quædam beneficii petitio. Falleris. Concurſus ad examen eſt tui ipſius oblatio, ut Epiſcopus, qui vices Dei gerit, habilitatem tuam exploret, teque aut eligat, aut reiiciat. Præciſiones ſunt iſtæ, reponis, quæ in praxi difficillime ſeparantur. Recte, & bene. Idcirco res aleæ plena eſt reſpectu tui concurſus iſte. Eccleſia iure, ſancteque ad examen invitat, ut optimos ex bonis ſeligere Paſtores valeat. Et tu, ſi, ut Eccleſiæ voci aures aperias, & huic Eccleſiæ conſuetudini pareas, te ſiſtis prævio prudentum conſilio examini, actio tua eſſe bona & ſancta poteſt: ſi beneficii appetitio latitat, & ambitio tecta ſerpit, vitio infici concurſus tuus poteſt. Licita eſt neceſſaria tui defenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ, numquam tamen tibi licet intendere invaſoris occiſionem; tametſi hæc tuam conſequatur defenſionem. Difficile in praxi hæc duo ſeiunguntur; & tamen ea permiſcere vetitum eſt. Sic in præſentia. Perdifficile eſt ſeparare deſiderium regendi animas a voluntate ſubeundi examinis; nihilominus, ut concurſus tuus licitus ſit, hæc duo ſeparata ſint neceſſum eſt. Siquidem omnes divinæ Scripturæ, omnes Patres appetitionem Epiſcopatus, & cuiuſcumque beneficii cui annexa eſt animarum cura, improbant. Contra Eccleſia concurſum ad examen probat. Ergo concurſus ad examen ſeparari a deſiderio & appetitione beneficii poteſt; atque adeo licite te examini ſiſtere vales, quin beneficium, ſi vis, appetas. Id ſolum verum habet, difficile in praxi ob humanam & infirmitatem, & malitiam hæc duo ſeiungi. Quamobrem, antequam huic te diſcrimini committas, perpendere ſerio debes vocationem tuam, talenta, ſpiritus fortitudinem, morum, & naturæ indolem; & hæc omnia prudentis, probi, doctique viri iudicio ſubiicere, & etiam

 con-

conſiderare num aliquod vocationis ad tantum munus ſignum Deus dederit. Nam Iſaias, poſtquam labia ſua calculo ſeraphico purgata expertus eſt, ad vocem Dei vocantis ad prædicandum ſe obtulit. *Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit? Et dixi: Ecce ego, mitte me*: cap. VI.

XI. Quæſt. VI. *Collatio beneficii facta Presbytero prorſus indocto eſt ne ipſo iure invalida?* Reſp. Si homini prorſus illiterato, qui nec latinam linguam calleat; neque ſancta Evangelia exponere ſciat, facta collatio ſit, invalidam communiter Auctores aſſerunt. Neque Pontifex ſummus diſpenſare iure valet, ut homini illiterato beneficium conferatur. Varia ſunt Auctorum placita in huiuſce litteraturæ notione tradenda. Verum, ut paucis rem expediam, illi ſunt reputandi illitterati qui ſcientia ſufficienti carent ad munera paſtoralia obeunda: qui divinas Scripturas, qui legis evangelicæ ſenſum, & ſpiritum ignorant: qui diſcernere inter doctrinam veram & ſanam, & doctrinam fallacem ac cavillatoriam, inter doctrinam quæ ſit evangelicæ legi conformis, & doctrinam quæ ab evangelica ſimplicitate, & ſanctorum Patrum ſapientia recedat, neſciunt. Verum de hoc fuſius dictum eſt in tractatibus tum de pœnitentiæ, tum de Ordinis ſacramentis.

XII. Quæſt. VII. *Quæ eſſe debet ſuſcipientis beneficium intentio?* Reſp. Intendere debet Deo cultum præſtare, & in vinea Domini adlaborare, & ſuam, gregiſque ſalutem operari. Nonnumquam intentiones vitioſæ ſunt, ſuperba dominandi, & refulgendi appetitio, cupiditas percipiendi reditus, & deſiderium voluptuoſe vivendi.

XIII. Quæſt. VIII. *Qui animo dubio ſuſcipiendi Sacerdotium recipit beneficium; peccat ne mortaliter?* Reſp. Sententia adfirmans mihi vera eſt. Quare qui beneficium vel accipiunt, vel retinent cum animo dubio & conditionali ſuſcipiendi Sacerdotium, ſi frater habuerit ſucceſſionem, ſi illa hereditas non advenerit &c. peccant mortaliter, & fructus perceptos reſtituere tenentur. Quia iſti fraudulenter fructus percipiunt, & beneficia reipſa ideo accipiunt, ut propriæ cupiditatis; avaritiæ, & ambitionis inſtrumenta ſint. Iſti omni prorſus Dei vocatione carent. Diſtinctio Salmanticenſium *num.* 187. de animo dubio, & conditionato, mera ſpeculatio eſt. Si intra annum mutet voluntatem, & revera deliberet ſuſcipere Sacerdotium, & reipſa ſuſcipiat ſub finem anni, tenetur ne tum perceptos fructus reſtituere? Negant Salmanticenſes *num.* 190. cum Sanchez, Leſſio, Navarro, & aliis; ſed adfirmant Soto *Lib. X. quæſt.* V. *art.* 6. Toletus *Lib. V. cap.* V. Huic adfirmanti ſententiæ ſubſcribo, quia actus poſterior antecedentem nullum; validum non efficit. Iniuſtam ergo perceptionem fructuum priorem voluntas bona adveniens iuſtam non reddit.

XIV. Quid, ſi dum candidatus recipit beneficium curatum, animo ſuſcipiendi Sacerdotium revera præditus ſit, ſed poſtea voluntatem mutet, & Sacerdotio reipſa

ipſa non initietur ? Negant Salmanticenſes *num.* 193. cum pluribus aliis, tunc reſtituendos fructus eſſe; ſed opinio adfirmans, quam defendunt Soto, Toletus, Vaſquez, Barboſa, & alii graviſſimi Auctores, mihi probabilior eſt. Quoniam fructus eccleſiaſtici iure percipi ex beneficio curato nequeunt, niſi ob munia ſacerdotalia aut præterita, aut futura. Sed qui poſt elapſos ſex aut decem menſes refugit Sacerdotium, nullo modo officia præſtitit ſacerdotalia. Ergo nullo modo retinere fructus poteſt.

XV. Quæſt. IX. *Peccant ne mortaliter qui beneficia ſimplicia ſine animo aſcendendi ad Ordines recipiunt ?* Reſp. Sanchez, Caſtropalaus cum aliis negant peccare mortaliter eos qui accipiunt beneficia ſimplicia quibus Ordo ſacer non eſt annexus, animo eadem retinendi, uſquedum occaſio opportuna advenerit nubendi, aut ſtudia perſolvendi &c. ſed vera ſententia adfirmat. Quid enim abſurdius quam aliquem accipere Canonicatum, vel aliud quodcumque beneficium eccleſiaſticum divino obſequio deſtinatum, ut inde percipiat fructus, animo ſimul ducendi ditiorem uxorem, aut in ſtatu laicali vivendi ? Hæc enim intentio ordinem naturalem, divinumque pervertit. Si vero hæc beneficia annexos ſacros Ordines habeant, tum evidentius graviuſque mortaliter peccant, nec ſunt abſolvendi, donec aut animum mutent, aut beneficia dimittant.

XVI. Quæſt. X. *Qui beneficia recipiunt, debent ne eſſe illius loci in quo beneficia ſunt inſtituta ?* Reſp. In pluribus regnis, & provinciis leges ſunt quæ beneficia extraneis conferri vetant. Quæ leges, utpote iuſtæ, ſervandæ abſolute ſunt, niſi aliqua circumſtantia obſit: habent enim plura convenientiæ, & honeſtatis momenta. Debent ergo eſſe ſuſcipientes naturales illius loci in quo beneficia conferuntur. Illi autem dicuntur naturales loci quorum pater in eo domicilium habet. Plura diſputant Auctores ſuper eiuſmodi legibus, quæ ad forum externum pertinent.

XVII. Quæſt. XI. *Quando fundatores determinarunt beneficia eſſe conferenda conſanguineis, debent ne propinquiori conferri ?* Reſp. Cum fundatores ſint abſoluti domini fundorum in quibus beneficium inſtituitur, iure imponere valent ut de tali familia eligantur Beneficiarii, ſive beneficia ſimplicia ſint, ſive curata; dummodo eligendi digni reperiantur. Quando ergo fundatores ſtatuunt ut eligendi ſint conſanguinei, propinquior præferri ceteris debet. Spurii & illegitimi excluſi ſunt, niſi a Papa, vel a Principe legitimati fuerint. Præferendi tamen ſunt naturales & legitimi ſpuriis & illegitimis, etiamſi legitimati ſint, etiamſi illegitimi fuerint in proximiori gradu, & eo magis, ſi ſint in æquali. Diſputant vero Canoniſtæ, & Theologi, num gradus propinquitas a iure civili, an canonico repeti debeat. Alii a iure canonico, alii a civili arceſſendam volunt. Sed probabilior opinio eſt quæ in hac materia gradus deſumendos eſſe docet a iure civili. Si tamen in de-

deſignatis familiis nullus dignus reperiretur ad beneficium curatum, tum Epiſcopus, neglectis familiis deſignatis, aliunde dignos ſeligere debet, quos præficiat Eccleſiis regendis.

XVIII. Quæſt. XII. *Quot modis filii illegitimi fieri habiles poſſint ad beneficia eccleſiaſtica?* Reſp. Quatuor aſſignantur modi. 1. per ſubſequens matrimonium, reſpectu tamen filiorum naturalium, qui nati ex parentibus ſunt qui tempore illicitæ conceptionis contrahere valide matrimonium poterant. 2. per pontificiam legitimationem. 3. per Pontificis ſummi diſpenſationem. 4. per profeſſionem religioſam.

XIX. Quæſt. XIII. *Expoſiti, quorum ignorantur parentes, habendi ne pro legitimis ſunt?* Reſp. Ius canonicum pluribus in locis præſcribit ut ad beneficia promovendi ſint legitimi, nempe qui ex legitimo matrimonio nati ſunt. Expoſitos autem communior ſententia habet ut legitimos: quia plures ex iſtis legitimi ſunt, & ob parentum inopiam proiecti. Ergo communiter præſumendi ſunt legitimi omnes: quia, dum veritas non conſtat, interpretatio in hac ſimilique materia in meliorem fieri partem debet.

XX. Quæſt. XIV. *Qui aliqua cenſura obſtricti reperiuntur, ſunt ne ad beneficia habiles?* Reſp. Communis ſententia docet, ligatos excommunicatione maiori, interdicto, ſuſpenſione, aut irregularitate inhabiles eſſe ad beneficia. Diſſidium vero eſt inter Theologos, utrum collatio beneficii in hoc caſu, non modo ſit illicita, verum etiam invalida. Invalidam eſſe mihi probabilius videtur.

XXI. Neophyti quoque, ſeu recenter ad fidem converſi, inhabiles ſunt ad beneficia; ut habetur ex I. ad Timoth. III. *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat diaboli.* Poſt biennium tamen ex Pontificis, vel etiam Epiſcopi diſpenſatione poterunt, ſi probatæ vitæ fuerint, ad Ordines, & beneficia promoveri. Clerici quoque coniugati ſunt beneficii incapaces, quia ſunt veri laici; licet privilegio canonis, & fori fruantur. Filii Presbyterorum excludi omnino debent a beneficiis in illa Eccleſia in qua pater beneficium habuit; ut determinat Tridentinum *ſeſſ.* XXV. *cap.* XV. *de refor.*

C A P U T V.

Quot modis acquiri beneficia poſſint?

I. TRibus modis acquiri beneficia ſolent. 1. patroni præſentatione, & inſtitutione conſequente: 2. electione, & confirmatione: 3. collatione libera.

II. Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit iuspatronatus, & quibus modis acquiratur?* Reſp. Iuſpatronatus deſcribitur *poteſtas nominandi, ſeu præſentandi aliquem inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum vacans.* Tribus modis acquiritur ſive laicale,

ſive

ſive eccleſiaſticum. 1. fundatione, quando quis fundum concedit ad Eccleſiam ædificandam. 2. conſtructione, quando quis propriis ſumptibus Eccleſiam conſtruit. 3. dotatione, quando quis Eccleſiam dotat, ei, & miniſtris ſufficientes reditus tribuendo. Parum autem refert, licet Auctores diſſideant, quod Eccleſia ſive ante, ſive poſt conſtructionem dotetur. Ad iuſpatronatum eccleſiaſticum quocumque titulo acquirendum auctoritas Epiſcopi neceſſaria eſt. Iuſpatronatus tamen non acquiritur, niſi ædificator Eccleſiam dotet: quoniam abſque reditibus beneficium non conſiſtit. Heinc ſi fundator reditus Eccleſiæ non donet, iuſpatronatum non acquirit. Ut autem quis iuriſpatronatus titulum poſſideat, certa habere eiuſdem documenta debet, ut Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXV. *cap.* IX. determinavit his verbis. *Ut debita in omnibus ratio obſervetur, titulus iuriſpatronatus ſit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico documento, & aliis iure requiſitis oſtendatur, ſive etiam ex multiplicatis præſentationibus per antiquiſſimum temporis curſum qui hominum memoriam excedat, aliaſve ſecundum iuris diſpoſitionem.* Lege plura ibi. Transfertur iuſpatronatus iure hereditario, donatione, & cum re vendita. Ius enim ſeipſo venditioni non ſubiacet. Iuſpatronatus quatuor commoda acquirit, his verſibus contenta.

Patrono debetur honos, onus, emolumentum:
Præſentet, præſit, defendat, alatur egenus.

Patronus habet honorem, & facultatem præſentandi Clericum ad beneficium vacans, occupandi primum locum in choro, & in functionibus eccleſiaſticis. Onus ei incumbit protegendi Eccleſiam, eiuſque iura: & tandem, ſi ad egeſtatem redactus fuerit, Eccleſia, ſi poſſit, illi præbere alimenta tenetur.

III. Quæſt. II. *Intra quod temporis intervallum tenentur patroni præſentationem facere?* Reſp. Patronis eccleſiaſticis ius canonicum concedit ſex menſes, ſæcularibus quatuor, mixtis ex ſæcularibus & eccleſiaſticis ſex. Hoc ſemeſtre, vel quadrimeſtre computatur a die notitiæ certæ habitæ a patrono. Si lis ſit inter patronos, & Epiſcopum ſuper iure præſentandi, tempus non currit, ut communiter Auctores docent: ſimiliter ſi lis ſit inter præſentatos, tempus gradum ſiſtit. Quando vero lis eſt inter ipſos patronos, & tempus elapſum eſt, collatio beneficii devolvitur ad Epiſcopum, qui tamen prorogare per aliud ſemeſtre valet.

IV. Præſentandi autem conditiones habere debent quæ Clericum aptum reddunt ad beneficium, & impedimentis carere quæ ſupra explicata ſunt. Nemo præſentare ſeipſum poteſt: ſi tamen plures patroni ſint, unus præſentare alium poteſt, ſicut electores unum ex electoribus ſeligere valent. Pater præſentare filium dignum poteſt. Patroni autem ſive laici, ſive eccleſiaſtici præſentare digniorem tenentur: quidquid in oppoſitum aliqui dicant.

V. Quæſt. III. *Quid ſit inſtitutio, & a quo facienda?* Reſp. Inſtitutio eſt *conceſſio*

ceſſio Eccleſiæ, *ſeu beneficii*, *auctoritate Epiſcopi*, *vel Ordinarii facta*, *non cuivis Clerico*, *ſed unice ei qui a patrono eſt nominatus*, *ſeu præſentatus*. Clericus præſentatus intra terminum iuris exhibere præſentationis documentum perſonaliter tenetur; ut Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVIII. *de refor.* determinat. Epiſcopus autem ſolus debet iure communi inſtituere in beneficio eum quem Patronus ex Clericis examinatis digniorem nominaverit. Ex delegatione tamen Vicarius generalis Epiſcopi poteſt, inquiunt communiter Auctores, inſtituere præfatum nominatum. Quando a pluribus patronis plures Clerici nominantur, dignior præferri debet. Iuſta occurrente cauſſa, ſummus Pontifex poteſt abſque patroni conſenſu beneficia conferre. Semper tamen, gravi ſublata cauſſa, ſervari debet quod Tridentinum *ſeſſ.* XXV. *cap.* IX. præſcribit, nempe: *Patronatuum iura tollere*, *piaſque fidelium voluntates in eorum inſtitutione violare*, *æquum non eſt*.

VI. Quæſt. IV. *Quid ſit electio*, *& cui competat?* Reſp. Eſt *alicuius hominis ad Eccleſiam*, *ſuo vacantem Paſtore*, *canonice facta vocatio*, *Superioris auctoritate confirmanda*. Si electio non requirat confirmationem, collatio dicitur, non electio Beneficia electiva ſunt Patriarchatus, Primatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Archimandritæ, Cœnobiarchæ, Abbatiæ, Prioratus &c. Circa illos quibus facultas eligendi competit, varia fuit & eſt diſciplina. Olim ad Clerum, & populum electio attinebat. Nunc Romani Pontifices eligunt Prælatos Eccleſiarum Patriarchalium, Archiepiſcopalium, Epiſcopalium. In Germania tamen viget conſuetudo antiqua eligendi ex Canonicorum Collegio Epiſcopum, a Pontifice ſummo confirmandum. Plures Reges ex conſuetudine, vel ex conceſſione Romani Pontificis ius habent nominandi omnes Epiſcopos pro Eccleſiis cathedralibus ſuorum regnorum. Venetiis peculiaris viget diſciplina. Summi Pontifices in univerſa Eccleſia, & Epiſcopi in ſua diœceſi ad beneficia eccleſiaſtica eligere valent. Hac tamen univerſali poteſtate non utuntur Pontifices ſummi.

CAPUT VI.

De dignioribus ad beneficia eccleſiaſtica eligendis. Laxa Filliucii, Tamburini, aliorumque Probabiliſtarum interpretamenta reiiciuntur.

I. QUæſt. I. *An dignior ad beneficia eccleſiaſtica, omiſſo digno, eligi debeat?* Reſp. Dignior ille dicitur qui utilior miniſterio eſt. Hæc maior dignitas, non ex una, aut altera dote, puta doctrina profundiore, ſanctitate ſublimiore, ſed ex omnibus eligendi dotibus ſerio perpenſis exſurgit. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. *de refor.* docet Electores, *alienis peccatis communicantes*, *mortaliter peccare*,

re, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi indicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curaverint. Epiſcopi, electoreſque omnes integrum huiuſce Concilii caput ſemper ante electionem legere ſerioque meditari deberent.

II. S. Thomas 2. 2. *quæſt*. lxiii. *art*. 2. hæc habet. *Conſiderare oportet, quod dignitas alicuius perſonæ poteſt attendi dupliciter. Uno modo ſimpliciter, & ſecundum ſe: & ſic maioris dignitatis eſt ille qui magis abundat in ſpiritualibus gratiæ donis. Alio modo per comparationem ad bonum commune. Contingit enim quandoque quod ille qui eſt minus ſanctus, & minus ſciens, poteſt magis conferre ad bonum commune propter potentiam, vel induſtriam ſæcularem, vel propter aliquid huiuſmodi. Et quia diſpenſationes ſpiritualium principalius ordinantur ad utilitatem communem, ſecundum illud I. Corinth*. xii. Unicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem: *ideo quandoque abſque acceptione perſonarum in diſpenſatione ſpiritualium illi qui ſunt ſimpliciter minus boni, melioribus præferuntur; ſicut etiam & Deus gratias gratis datas quandoque concedit minus bonis*.

III. Ad quæſitum ergo reſpondeo cum communi & vera Theologorum ſententia, definita in Concilio Tridentino, & confirmata ab Innocentio XI. peccare mortaliter electores qui ad beneficia ſive curata, ſive ſimplicia non eligunt digniores. Verba Tridentini adeo perſpicua ſunt, ut nulla eludi interpretatione queant.

IV. P. Thomas Tamburinus *Lib. VIII. cap.* iv. *ſ.* 4. *num.* 5. „ Aſſero ſecundo, „ omnia beneficia, ſive maiora, ut Cardinalatus, & Epiſcopatus, ſive minora, „ ut Canonicatus, & Capellania, ſive curam animarum habentia, ut Abbatia, „ & Parochia, ſive non habentia, ut prædictus Canonicatus, & Capellania, & „ cetera beneficia quæ ſimplicia nominantur, abſtrahendo ab his quæ dantur in „ concurſu (de quibus mox num. 14.) aſſero, inquam, ſatis eſſe ad evitandum „ mortale, ſi conferantur dignis, & idoneis, eſto prætermittantur digniores, vel „ digniſſimi. “

V. P. Filliucius *tract.*xli. *in Append. cap.*iv. *num.*181. „ Dico quinto, ſententiam „ quæ cenſet, ſatis eſſe dignos eligere ad beneficia quæ non dantur in concurſu, „ eſſe probabilem ex Tridentino *ſeſſ.* vii. *cap.* iii. *de refor.* dicente: *Conferantur* „ *dignis*: & univerſali æſtimatione in creatione Beneficiariorum, & Cardina- „ lium, Epiſcoporum, Abbatum &c. qui ſi inter dignos habeantur, laudatur ele- „ ctor, & electio. Non laudaretur autem communiter, ſi mala eſſet, & pecca- „ tum mortale. “

VI. Hæc reſcripſi, ut magis exploratum habeas genium quorumdam Probabiliſtarum, qui, ſi luculentiſſima Tridentini verba non dubitant eludere, quid acturi ſint, dum canones non ſunt adeo perſpicui, tibi iudicandum relinquo.

VII. Sed iterum audi Tamburinum *ibi num.* 8. „ Cum immediate antea Con-

„ ci-

„ cilium videatur eſſe contentum de dignis, vel primo videtur, per hoc *digniores* non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto *comparativo* pro *poſitivo*; vel ſecundo locutione minus propria ponit *digniores*, ut excludat indignos . . . vel tandem tertio loquitur, quando fit concurſus. “

VIII. Hæc ſunt laxitatis paradoxa quæ lectorum oculis ſubiicere operæ pretium exiſtimamus, ut ex his manifeſtis commentis intelligant inclinationem non paucorum recentiorum ad laxandas leges tum divinas, tum humanas, ſi audent evidentiſſima Tridentini verba cavillari.

IX. Ven. Innocentius XI. hanc P. Tamburini opinionem damnavit in propoſ. 47. quæ eiuſmodi eſt. *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi iudicaverint, ad Eccleſiam promovent; Concilium vel primo videtur per hoc* digniores *non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto* comparativo *pro* poſitivo; *vel ſecundo locutione minus propria ponit* digniores, *ut excludat indignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concurſus.*

X. Hanc damnatam theſim totidem verbis docet P. Tamburinus: quem ut aliquo modo excuſet P. Viva in *trut.* in hanc theſim *num.* 1. advertit, Tamburinum vocare oppoſitam probabiliorem. Papæ! Hoc unum deerat ut ſententiam in Tridentino evidenter traditam nec tamquam probabiliorem recognoſceret.

XI. Miſſis, ne ſim in re perſpicua & evidenti longus, innumeris Patrum, & Conciliorum teſtimoniis, rationum momentis confirmatur communis ſententia. Beneficia inſtituta ſunt in utilitatem Eccleſiæ, & in præmia etiam eorum qui vineam Domini ſuis litterarum ſudoribus, morumque ſanctitate excolunt: præmia autem dignioribus debentur, præſertim ut ceteri alliciantur ad laborandum in Eccleſia. Ergo duplici iure obſtricti electores ſunt ad beneficia omnia ſive curata ſive ſimplicia digniores præferre dignis. Pontifices, Epiſcopi, & ceteri electores non domini, ſed diſpenſatores ſunt bonorum Eccleſiæ. Ergo dignioribus conferre illa debent, non modo quia potiore iure ad hæc bona præditi ſunt qui maiori ſplendent dignitate; ſed in primis quod maior hæc dignitas utilior eſt Eccleſiæ. In hanc vero Eccleſiæ utilitatem, decorem, & incrementum ſpectare potiſſimum Epiſcopi tenentur. Quæ rationes non modo beneficia curata, ſed etiam ſimplicia dignioribus eſſe conferenda evincunt. Digniores enim promovent Eccleſiæ incrementum, morum integritate, eleemoſynis, aliiſque piis operibus fideles excitant ad virtutum officia. Accedit quod in hoc difficillimo negotio qui hodie digniores nobis apparent, temporis decurſu minus digni, & non raro indigni evadunt. Si, omiſſis dignioribus, beneficia conferantur dignis, brevi tempore Eccleſia indignis redundabit miniſtris; qui ſuis pravis vitiorum exemplis Eccleſiæ ſplendorem obſcurarent, populis ſcandalo eſſent, & apud hæreticos Eccleſiam infamarent. Enormius

Digitized by Google

minus utique immaniuſque ſcelus eſt ad beneficia curata, prætermiſſis dignioribus, eligere dignos: quia heinc propinquius animarum excidium, & ruina manant. At hoc non tollit quin grave peccatum ſit hunc ordinem pervertere etiam in beneficiorum ſimplicium diſtributione: quoniam & in hoc grave Eccleſiæ infertur detrimentum, & iuſtitia diſtribuens violatur.

XII. P. Carolus Billuart *diſſ.* IX. *art.* 2. cum Leſſio, Cabaſſutio, aliiſque docet; non excedere venialem culpam, ſi in beneficiis ſimplicibus minoris momenti, quando non conferuntur per concurſum, digni præferantur dignioribus. Quæ opinio nullo modo mihi probatur, quia viam aperit laxitati. Facile homines ſibi perſuadent beneficia eſſe minoris momenti. Præterea cur minoris momenti vocant beneficia ſimplicia, puta Canonicatus, Capellanias &c.? Forſitan quia tenues habent reditus? Non credo hoc præbituros reſponſum. Cur ergo? An Canonici non debent chorum frequentare, Capellani Miſſam celebrare, Evangelium legere &c.? Hæc ne officia minoris momenti? Quare ut falſam reiicio præfatam opinionem. Quamvis enim Tridentinum expreſſe non diſtinguat beneficium curatum a ſimplici; tamen abſolute loquitur: & rationum momenta evincunt in omnibus beneficiis digniores eſſe præferendos.

XIII. Quæſt. II. *Si exceſſus dignioris omiſſi ſit levis, peccat ne mortaliter elector?* Reſp. Negant Caſtropalaus, Aragon, Sanchez, Fagundez, Soto, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 326. Quæ opinio abſolute ſpectata vera apparet: quia quando exceſſus eſt levis, leve ſolum detrimentum infertur Eccleſiæ. Et quando materia levis eſt, culpa mortifera eſſe nequit. Addit Sanchez, veram eſſe hanc opinionem, etiamſi exceſſus in meritis ſit notabilis, quando exceſſus in beneficio ſit exiguus: quia etiam tum exiguum detrimentum infertur digniori; atque ideo ex levitate materiæ leve erit peccatum. Si tamen, inquit, ſit exceſſus in reditibus & honore, ſub mortali conferri beneficium digniori debet.

XIV. Principio hæc opinio quantum ad hanc poſtremam partem mihi nullo modo probatur: quia quando exceſſus in meritis eligendi notabilis eſt, Eccleſia privatur notabili commodo, quod perciperet ex miniſtro magnopere digniore. Quare licet ob exiguitatem redituum leve dignior ſubiret damnum; tamen Eccleſia ob notabilem meritorum miniſtri exceſſum grave pateretur detrimentum, dum illo privaretur. In hac materia in primis ſplendor, utilitas, honor Eccleſiæ ſpectanda ſunt; ſecundario autem maior aut minor redituum opulentia. Deinde præfata opinio etiam quantum ad primam partem periculi plena eſt. Quoniam cum maior dignitas eligendorum confinia præfinita non habeat; & in formanda huius maioris dignitatis perſuaſione ſæpe homines fallantur, & raro digni, nedum digniores, occurrant: idcirco non audeo liberare a periculo gravis culpæ eum qui prætermitteret quem revera iudicat digniorem: quia non verſamur in materia

v. g.

v. g. furti, cuius quantitas certo nobis conſtet; ſed in negotio graviſſimo, & obſcuriſſimo, cuius conſectaria nos latent, & cuius limites præciſi fugiunt notitiam noſtram. Propterea in negotio adeo momentoſo quælibet a ſecuriori via declinatio gravis periculi plena eſt.

XV. Quæſt. III. *Tenetur ne elector dare ſuffragium digniori, quando cognoſcit ſe nihil profuturum?* Reſp. Si ferendo ſuffragium digno evitare indigni electionem valet, tum poteſt prætermiſſo digniore eligere dignum. Quia utilior Eccleſiæ eſt dignus quam indignus. Electores autem bonum publicum Eccleſiæ cum primis intendere debent. Quando non timetur electio indigni, cui numquam dandum ſuffragium eſt, & prævidetur certa electio digni, omiſſo digniore, in electione alicuius Prælati ſine concurſu, dicunt plures licitum eſſe ferre ſuffragium pro digno: quia valde bono Eccleſiæ conducit ut electio fiat cum pace & concordia; & quod electus nullam lamentationis cauſſam habeat contra eum qui ſuffragium negavit. Quando electio fit per concurſum, tunc ſemper digniori ferendum ſuffragium aiunt.

XVI. Quæſt. IV. *An reſignans beneficium in favorem alterius, debeat digniorem quærere?* Negant Caſtropalaus, Azorius, Leſſius, Sanchez, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 331. ſi tamen reſignatarius ſit æque dignus ac reſignator. Adfirmant Soto, Navarrus, Vaſquez *de benef. cap.* 11. *§.* 4. Et hanc ſententiam iudico probabiliorem. Quia reſignator tenetur procurare maius bonum Eccleſiæ. Et quamquam non ſit beneficii collator, eſt tamen illicitæ collationis cauſſa, ſi, omiſſo digniore, dignum præferat.

XVII. Quæſt. V. *An examinatores obſtringantur Epiſcopo proponere, quis ex candidatis examinatis dignior ſit?* Reſp. Quamvis aliqui negent, probabilior tamen ſententia adfirmat. Examinatores enim ideo inſtituti ſunt, ut illorum ope maior aut minor concurrentium ad beneficium habilitas deprehendatur. Nonne conſultores tenentur manifeſtare id quod magis expedit conſulenti? Epiſcopus ſub mortali aſtringitur inveſtigare maiorem concurrentium dignitatem. Porro, ut hunc aſſequatur Epiſcopus finem, examinatorum induſtria, tamquam medio huic comparando fini opportuno, utitur. Ergo examinatores ſub gravi culpa manifeſtare maiorem concurrentium habilitatem obſtringuntur.

XVIII. Quæſt. VI. *Utrum, & cuinam reſtituere debeant iniuſti electores ad beneficia eccleſiaſtica?* Reſp. Reſtituere tenentur ſaltem Eccleſiæ, vel communitati. Damnum enim grave inferunt Eccleſiæ, & Reipublicæ, dum bona communia in præmia meritorum deſtinata, ut alliciantur ſubditi ad laborandum in bonum commune Eccleſiæ, & Reipublicæ, ut ſubeant incommoda in addiſcendis ſcientiis, & artibus, quibus apti efficiantur ad hunc finem comparandum, male diſtribuunt. Læſio itaque Eccleſiæ, & Reipublicæ, dum non pro meritis præmia diſtribuuntur, eſt

ma-

Digitized by Google

manifeſta ; quæ neceſſario reparationem poſtulat. Quo ad eum vero qui iniuſte prætermittitur, revocanda eſt in memoriam doctrina quam tradit D. Thomas 2. 2. *quæſt.* lxii. *art.* 2. *ad* 4. ubi ſic habet. *Aliquis poteſt impedire aliquem ne habeat præbendam, multipliciter. Uno modo iuſte; puta ſi intendens honorem Dei, vel utilitatem Eccleſiæ, procuret quod detur alicui perſonæ digniori : & tunc nullo modo tenetur ad reſtitutionem, vel ad aliquam recompenſationem faciendam. Alio modo iniuſte; puta ſi intendat eius nocumentum, quem impedit propter odium, vel vindictam, aut aliquid huiuſmodi : & tunc ſi impedit ne præbenda detur digno, conſulens quod non detur, antequam ſit firmatum, quod ei detur, tenetur quidem ad aliquam compenſationem, penſatis conditionibus perſonarum, & negotii ſecundum arbitrium ſapientis; non tamen tenetur ad æquale : quia illam nondum fuerat adeptus, & poterat multipliciter impediri : ſi vero iam firmatum ſit quod alicui detur præbenda, & aliquis propter indebitam cauſam procuret quod revocetur, idem eſt ac ſi iam habitam ei auferret : & ideo tenetur ad reſtitutionem æqualis, tamen ſecundum ſuam facultatem.*

XIX. Quæſt. VII. *Translatio Epiſcoporum eſt ne iure naturali, & divino, an tantum eccleſiaſtico prohibita?* Reſp. P. Suarez *Tom. III. de Relig. Lib. I. cap.* xvi. cum aliis defendit, vetitam eſſe ſolo iure eccleſiaſtico. P. Dominicus Soto *Lib. X. quæſt.* 11. *art.* 4. *concl.* 1. Dionyſius Carthuſianus *de regim. Epiſcop.* Caietanus in 2. 2. *quæſt.* clxxxiv. *art.* 6. Thomas Hurtadus *tract.* xii. *reſ. mor. cap.* 1. *num.* 604. Bannez 2. 2. *quæſt.* lxiii. *art.* 2. *dub.* 8. Salmanticenſes *tract.* xxviii. *cap.* 1. *punct.* 8. *num.* 384. defendunt hanc translationem eſſe iure naturali, & divino prohibitam. Evincunt auctoritate Innocentii III. in cap. *Inter corporalia* de translatione Epiſcoporum, ubi hæc decernit. *Cum ergo fortius ſit ſpirituale vinculum quam carnale, dubitari non debet quin omnipotens Deus ſpirituale coniugium, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſuo tantum iudicio reſervaverit diſſolvendum, qui diſſolutionem etiam carnalis coniugii, quod eſt inter virum & feminam, ſuo tantum iudicio reſervavit, præcipiens ut quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Non enim humana, ſed potius divina poteſtate coniugium ſpirituale diſſolvitur, cum per translationem, depoſitionem, aut ceſſionem auctoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium Ieſu Chriſti) Epiſcopus ab Eccleſia removetur. Et ideo tria hæc, quæ præmiſimus, non tam conſtitutione canonica, quam inſtitutione divina ſoli ſunt Romano Pontifici reſervata.* Coniugium iſtud ſpirituale non in omnibus carnali matrimonio aſſimilatur : cum iſtud nulla valeat auctoritate humana diſſolvi ; illud vero & ceſſione, & pontificia diſpenſatione dirimi queat, gravi & manifeſta urgente cauſſa ; ſine qua diſpenſatio nulla eſt. Epiſcopi enim ſunt in ſtatu perfectionis. Hic autem ſtatus perpetuitatem prodit. Heinc quando Epiſcopi Eccleſiæ alicui deſponſantur, votum emittunt, quo ovium ſuæ diœceſis curæ devinciuntur. Votum au-

tem abſolute, & natura ſua perpetuum eſt. Ergo Epiſcopi iure naturali curæ ſuæ diœceſis aſtricti ſunt. Quare S. Thomas 2. 2. *quæſt.* clxxxix. *art.* 7. docet, Parochos, aliosque Beneficiarios, quia non ſunt in ſtatu perfectionis, poſſe ex licentia Epiſcopi beneficia deſerere, ſecus Epiſcopos, inquiens: *Obligari autem voto perpetuo, & ſolemni ad vacandum divinis obſequiis competit proprie Epiſcopis, & Religioſis: Presbyteri autem curati, & Archidiaconi non obligantur voto perpetuo, & ſolemni ad curam animarum retinendum, ſicut ad hoc obligantur Epiſcopi. Unde Epiſcopi Præſulatum non poſſunt deſerere quacumque occaſione abſque auctoritate Romani Pontificis. Archidiaconi autem, & Presbyteri curati poſſunt libere abrenuntiare Epiſcopo curam eis commiſſam abſque licentia ſpeciali Papæ, qui ſolus poteſt in votis perpetuis diſpenſare.*

XX. Ex quibus colligitur, hanc Epiſcopatuum tranſmutationem fieri minime poſſe, niſi urgentiſſima & evidentiſſima cauſſa occurrente, quæ cedit in commodum & utilitatem non Epiſcopi, ſed Eccleſiæ. Contingere poteſt ut talis Epiſcopus, doctrina, zelo, ſpiritu fortitudinis præditus, ſit neceſſarius ad reformandos mores alterius diœceſis, ad reprimendos hæreticos, ad domandos pervicaces. Quando hæc Eccleſiæ utilitas manifeſta ſit, tunc Pontifex ſummus poteſt diſpenſare ut Epiſcopus ad talem diœceſim immigret. Numquam vero licita & valida eſt diſpenſatio data in commodum perſonale Epiſcopi, qui ſponſam, cui ſemel perpetuo voto devinctus eſt, derelinquere velit, ut aliam ſponſam ditiorem, amœniorem, pulchrioremque ducat. Quid ergo de illis tranſlationibus quæ fiunt, ut diœceſis obtineatur propinquior patriæ, amicis, parentibus, cæli blandioris, patrimonii pinguioris, quæ omnia ſolum Epiſcopi commodum ſpectant? Omnes diſpenſationes pro eiuſmodi tranſlationibus obtentæ ſubreptitiæ, & obreptitiæ ex allata doctrina apparent. Quoniam diſpenſationes in votis perpetuis nullæ ſunt, quoties vera cauſſa deeſt: quia votum perpetuum iure naturali divinoque indiſſolubile eſt, vera cauſſa ſublata. Quæ diſpenſatio latiori ſignificatu talis nuncupatur. Nec eſt quod opponas, quæ naturalis & divini iuris ſunt, non eſſe diſpenſationi etiam pontificiæ obnoxia. Quoniam diſtingui ea debent quæ abſolute iure naturali divinoque vetita, aut præſcripta ſunt, ab illis quæ fundantur in actibus humanis liberis, quibus poſitis, conſurgit ius naturale & divinum. Hæc, non illa, ſubſunt diſpenſationi latius acceptæ, ſeu verius interpretationi. Pontifex enim ſummus, ut Dei vices gerens, interpres eſt legum: & ideo in iure naturali & divino quod pro fundamento præſupponit actus humanos, interpretari valet interdum, non obligare, ut latius *Tom. III.* de votorum diſpenſatione dictum eſt.

XXI. Quæſt. X. *Quid ſit confirmatio, & an confirmator debeat electi qualitates explorare?* Reſp. Confirmatio eſt actio quæ plenum ius tribuit electo ſeu præſentato in dignitatem ad quam electus eſt. Siquidem ante confirmationem nullam exer-

exercere adminiſtrationem electus valet. Continuo vero poſt confirmationem & poſſeſſionem beneficii poteſt exequi ea quæ iuriſdictionis ſunt, ſecus ea quæ ad Ordinem & conſecrationem pertinent, niſi ſit ordinatus & conſecratus.

XXII. Confirmator autem dubio procul explorare electi qualitates debet, ut perſpicue ſtatuitur cap. *Nihil eſt*, de electione: neque hoc in controverſiam vocatur. Diſputatur ſolum, num ſi dignus, prætermiſſo digniore, electus fuerit, confirmandus a Superiore ſit. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* VII. *cap.* VII. *de refor.* hæc ſtatuit. *Præſentati, ſeu electi, vel nominati a quibuſvis eccleſiaſticis perſonis, etiam Sedis Apoſtolicæ Nunciis, ad quævis eccleſiaſtica beneficia non inſtituantur, nec confirmentur, nec admittantur, etiam prætextu cuiuſvis privilegii, ſeu conſuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præſcriptæ, niſi fuerint prius ab Ordinariis locorum examinati, & idonei reperti*. Nomine autem *idonei* dignior congrue intelligitur.

XXIII. Quæſt. XI. *Licitum ne eſt ad beneficium eligere conſanguineum?* Reſp. Qui confert beneficium alicui propter conſanguinitatem, peccat mortaliter, ut S. Thomas in *IV. diſt.* XXV. *quæſt.* III. *art.* 3. *ad* 7. docet. *Qui dat ratione conſanguinitatis præbendam alicui principaliter, peccat graviter*. Sub hac voce *principaliter* multæ cubant amoris proprii ſubtilitates. Tum datur principaliter propter conſanguinitatem, quando conſanguinitas plus movet quam perſonæ eligendæ merita. Si vero non carnis & ſanguinis ratio, ſed dignitas perſonæ, quæ aliis concurrentibus præſtet, hoc ſuadeat, tum eligi conſanguineus valet; dummodo ſcandali & murmurationis occaſio abſit, ut perſpicue S. Thomas 2. 2. *quæſt.* LXIII. *art.* 2. *ad* 1. docet. *Quandoque conſanguinei Prælati eccleſiaſtici ſunt æque digni ut alii: & ſic licite poteſt abſque perſonarum acceptione conſanguineos ſuos præferre: quia ſaltem in hoc præeminent, quod de ipſis magis confidere poteſt, ut unanimiter ſecum negotia Eccleſiæ tractent. Eſſet tamen hoc propter ſcandalum dimittendum, ſi ex hoc aliqui exemplum ſumerent, etiam præter dignitatem bona Eccleſiæ conſanguineis dandi*.

XXIV. Difficile in praxi eſt ne ſecretiſſimæ carnis & ſanguinis illuſiones animum electoris obſcurent, ne multorum murmura, & ſcandala oriantur. Quare niſi conſanguinei dignitas, & merita manifeſta ſint, & extra controverſiam, cavere Epiſcopus, & elector quilibet tenetur a promovendis conſanguineis. Habere Epiſcopi præ oculis debent quod in *tract. de collat. benef. cap.* III. narrat Guillelmus Pariſienſis inquiens: *Pulchre Epiſcopum habentem pyrum onuſtam fructibus, & volentem Archidiaconatum conferre Robinulo nepotulo ſuo, quidam deluſit. Cum interrogaret Epiſcopus, cui pyrum illam committeret cuſtodiendam, & reſponſum eſſet a quodam, ut illam memorato Robinulo committeret, Epiſcopus reſpondit: Abſit, quia pyra illa omnia devoraret: dixit Epiſcopo: Domine, qualiter committitis Robinulo tot millia animarum cuſtodienda, cui tam pauca pyra committere non audetis?* Caveant

veant Epiſcopi, & electores omnes ne ſimilem ſibi improperandi occaſionem præbeant.

CAPUT VII.

De poteſtate ſummi Pontificis, Epiſcoporum, & Cardinalium beneficia conferendi.

I. SUmmus Pontifex, utpote univerſæ Eccleſiæ caput, poteſtatem habet omnia cuiuſque qualitatis beneficia conferendi. Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuis diœceſibus ex iure communi diſpenſant beneficia. Si tamen Pontifex ſummus præveniat Ordinarium in collatione, valida collatio eſt, utpote a Superiore poteſtatem habente facta.

II. Concilium œcumenicum conferre beneficia valet. Similiter Cardinales, etiam non Epiſcopi, Eccleſiarum, quarum habent titulos, ſive ex iure, ſive ex conſuetudine, beneficia diſpenſant, ſive Canonicatus, ſive Dignitates, ſive curata, ſive ſimplicia. Cardinales Legati a latere conferre queunt beneficia in provincia ſuæ legationis, etiamſi ſint iurispatronatus eccleſiaſtici. Canoniſtæ extendunt illorum poteſtatem etiam ad beneficia devoluta ad Sedem Apoſtolicam, & ad ea quæ vacant menſibus Ordinario conceſſis, niſi Ordinarius indultum habeat a ſummo Pontifice.

III. Eccleſiæ Cathedralis Capitulum ſimul & Epiſcopus poteſtatem habent diſpenſandi Canonicatus, & præbendas. In diverſis tamen Eccleſiis variæ obtinent conſuetudines. Nam alicubi Capitula habent ſimultaneam collationem cum Epiſcopo. In aliquibus beneficia, & dignitates Epiſcopi ſoli conferunt; & Capitulum ſine Epiſcopo præbendas diſtribuit. Quando collatio eſt communis, & Capitulum ac Epiſcopus non conveniunt, ſi Capitulum conferat uni, & Epiſcopus alteri, neutra collatio valet, & ius conferendi devolvitur ad Pontificem, niſi intra ſemeſtre partes concordent. Ad has porro vitandas diſcordias olim frequenter partes convenere, ut proviſiones Canonicatuum, præbendarum, aliorumque beneficiorum fierent per turnum, ſeu per menſes, aut hebdomadas. Et cuiuſque Eccleſiæ conſuetudini adhærendum eſt. Electio Canonici Pœnitentiarii ad Epiſcopum attinet, ut in Concilio Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* VIII. *de refor.* ſtatutum eſt, niſi aliquod peculiare privilegium adſit. Ad Epiſcopum quoque pertinet electio perſonæ ad interpretandam ſacram Scripturam, & collatio præbendæ ad Capitulum; quamquam pluribus in locis varia obtineat conſuetudo.

IV. Quæſt. I. *An, quando unus ex electoribus eſt impeditus, poſſit alteri vices ſuas committere*? Reſp. Epiſcopus eligere poteſt per ſuum Vicarium, ut fatentur omnes iuxta *motum proprium* Leonis X. Vicarius tamen peculiarem, & ſpecialem habere licentiam debet. Hæc quoque facultas communiter conceditur cuilibet Canonico ele-

electori. Perſonæ tamen ſubſtitutæ præſtare iuramentum de eligendo digniore debent, ut præfatus Pontifex præſcribit. Si hoc iuramentum omittatur, nullam eſſe electionem, permulti docent. Electio autem iuxta communem ſententiam debet eſſe per ſuffragia ſecreta. Diſputant vero Canoniſtæ, num ſi unus Canonicus oſtendat alteri ſuffragii ſchedulam, electio ſit nulla? Si fraudulenter id ageret ad irritandam electionem abſque illius voto validam, electio valida conſiſteret: quia patrocinari nemini fraus debet. Quando vero manifeſtatio, ſublata fraude, fit ex errore, aut ignorantia, nullam tunc volunt electionem. Alii contendunt nullum tantum eſſe illud ſuffragium, ita ut ſi electus unico tantum ſuffragio alios vincat, nulla ſit eius electio; validam vero electionem, ſi abſque illo ſuffragio conſiſtat. Alii probabilius cenſent oſtenſionem talis ſuffragii non impedire electionem, niſi oſtenſio talis ſuffragii cauſſa ſit ut concludatur electio; quo in caſu caſſari deberet.

V. Quæſt. II. *An Capitulum, ſede vacante, conferre beneficia eccleſiaſtica quæ conferre Epiſcopus ſolet, poſſit?* Reſp. Communis ſententia negat: quia omnia beneficia ſede vacante, ex *reg.* 2. *Cancel.* reſervantur Pontifici ſummo. Poteſt tamen Capitulum ex communi conſuetudine edicta exponere, ad concurſum vocare, & digniorem eligere: collatio tamen beneficii ad Pontificem attinet, qui vel electo a Capitulo, vel cui maluerit, conferre valet. Capitulum quoque poteſt Eccleſiæ parochiali vacanti præficere Vicarium, qui onera Eccleſiæ ſuſtineat, aſſignata eidem congrua fructuum portione; ut habetur ex Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVIII. Poteſt quoque Capitulum excipere reſignationes liberas, quemadmodum Epiſcopi, ſecus cauſſa permutationis: & commendare Eccleſias, donec proviſæ de Rectore fuerint. Plura alia de Capitulo, de Vicario & generali, & foraneo, de beneficiis reſervatis ſummo Pontifici, de regulis Cancellariæ, quas inſtituerunt Ioannes XXII. Nicolaus V. Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. & alii Pontifices, fuſe diſputant Canoniſtæ. Verum hæc omnia, tamquam ab inſtituto aliena, prætereo.

CAPUT VIII.

De forma proviſionis, & de reſignatione Beneficiorum:

I. EPiſcopus, habita vacantis Eccleſiæ notitia, eidem præficere continuo Vicarium debet cum portione fructuum ſuo arbitrio deſignanda. Poteſt Epiſcopus, aut qui iuſpatronatus habet, intra tempus ab ipſo Epiſcopo præſcribendum, per edictum publicum iubere ut vocentur Clerici ad examen ſuſtinendum pro beneficio vacante conferendo. Poteſt etiam Epiſcopus, vel qui iuſpatronatus habet, nominare idoneos Clericos ad examen. Et hæc forma, quæ primo loco a Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVIII. *de refor.* ponitur, tutior pro candidatis videtur. Sic enim

Digitized by Google

nemo propria voluntate tanto certamini ſe committeret, ſed ſolum illi examen ſuſtinerent qui eſſent ab Epiſcopo nominati, & vocati: atque adeo liberi forent a periculo deſiderandi regimen animarum; a quo non facile abſunt qui, audita publici edicti voce, ſponte accedunt ad examen habiles, & inhabiles, digni, & indigni. *Porro Epiſcopus* (inquit Concilium) *intra decem dies, vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Eccleſiam coram deputandis examinatoribus nominet*. Vocatio per edictum, elapſo decem dierum ſpatio, exſpirat. Poterit tamen Epiſcopus per alios decem dies, & non ultra eam prorogare. Si in examine nullus repertus fuerit idoneus, Epiſcopus abſque concurſu idoneum Clericum ad examen vocare poteſt, eique beneficium conferre.

II. Diſputant in utramque partem Auctores, num aliquod ſtipendium examinatoribus ſtatuendum pro examinis labore ſit. Adfirmant aliqui etiam poſt Tridentinum: quia, inqiunt, Tridentinum vetat ne quidquam offeratur occaſione examinis, ut approbatio obtineatur; ſecus ut labor compenſetur. Sed opinio hæc falſa eſt, & Tridentino adverſa: neque oppoſita conſuetudo, quæ obtruditur, honeſtare tale ſtipendium valet.

III. In collatione beneficiorum ſimplicium non requiritur neque edictum, neque vocatio per concurſum; ſed ſat eſt ut collator eligat quem cognoverit digniorem.

IV. Quæſt. I. *Quid ſit reſignatio, ſeu renuntiatio beneficii*? Reſp. Vacare beneficium poteſt vel per obitum Beneficiarii, vel per reſignationem, quæ eſt *voluntaria beneficii dimiſſio coram Ordinario legitimo facta*. Duplex eſt: expreſſa, qua expreſſis verbis ius beneficii deponitur; & tacita, quæ iuris diſpoſitione inducitur per executionem actus contrarii retentioni beneficii, ut per matrimonium, artem militarem, profeſſionem religioſam. Expreſſa alia eſt ſimplex, & pura, dum beneficium deponitur abſolute, nulla conditione adiecta; alia conditionalis, dum ſit in favorem talis perſonæ, vel cum reſervatione alicuius penſionis quotannis ſolvendæ.

V. Quæſt. II. *Quibus ex cauſſis admittere Ordinarii ſimplices reſignationes valent?* Reſp. Epiſcopi ſolas reſignationes ſimplices admittere poſſunt, & nullo modo conditionatas, quas ſolus Pontifex acceptare valet. Plures aſſignantur cauſſæ reſignationis in conſtitutione edita a S. Pio V. an. 1568. ſuntque ſequentes. 1. Si Beneficiarius ſit ſenex ſeptuagenarius. 2. ſi ſit valetudinarius. 3. ſi eſt corpore impeditus, paralyticus, apoplecticus, lunaticus, leproſus &c. 4. ſi ſit claudus, mutus, ſurdus. 5. ſi ſit homicida, ſimoniacus, ſodomiticus, concubinarius, blaſphemus. 6. ſi ſit cenſuris eccleſiaſticis irretitus. 7. ſi nequeat, aut non debeat beneficium adminiſtrare, ut dæmoniacus, relegatus, illitteratus, irregularis, aut ſcandaloſus. 8. ſi plura beneficia obtinuerit incompatibilia. 9. ſi aliud beneficium cum primo incompatibile aſſumpſerit. 10. ſi Religionem ingreſſus eſt. 11. ſi matrimonium eſt pro-

proxime contracturus. 12. quando ob inimicitias capitales non audet beneficium adminiſtrare. Aliquæ tamen ex his cauſſis inducunt reſignationem non liberam, ſed neceſſariam.

VI. Tres in his renuntiationibus ſervandæ ſunt conditiones, in præfata conſtitutione deſignatæ. 1. Si Beneficiarius ſit in ſacris conſtitutus, debet, unde decenter vivat, habere. 2. Ne beneficia reſignata quocumque modo, aut circuitione conferantur conſanguineis, affinibus, aut familiaribus dimittentium. 3. Ne ſucceſſores in beneficiis nutu, verbo, ſignove aliquo deſignentur a reſignatoribus, neve promiſſio, aut conventio aliqua intercedat inter reſignantes & collatores vel præſentatores.

VII. Quæſt. III. *Quæ beneficia reſignari valent?* Reſp. Si beneficium ſit curatum, in Curia non admittitur renuntiatio, niſi per tres annos ei reſignator inſervierit. His elapſis, omnia beneficia reſignari poſſunt, & ab Ordinariis reſignationes admitti. Si beneficia ſint iuriſpatronatus, accedere conſenſus patroni debet. Beneficium, quo ob delictum quis privandus eſt, is reſignare ſponte valet. Ordinarius vero qui admittere reſignationem poteſt, eſt tantum ille qui conferendi & adimendi beneficium facultatem habet. Vicarius Epiſcopi abſque ſpeciali mandato nequit reſignationes admittere. Ordinarius nequit acceptare reſignationes cum regreſſu, & ingreſſu. Si reſignator in infirmitate renuntiet, debet ſupervivere 20. dies poſt acceptatam renuntiationem, alioquin beneficium cenſetur vacare per obitum.

VIII. Quæſt. IV. *Poteſt ne Beneficiarius in periculo mortis conſtitutus renuntiare cum ſpe regreſſus, ſi convaleſcat?* Reſp. Regreſſus ad beneficium eſt omnino prohibitus a Tridentino *ſeſſ.* XXV. *cap.* VII. *de refor.* & a S. Pio V. in Bulla quæ incipit, *Romani Pontificis*. Tridentinum inquit: *Nemini in poſterum acceſſus, aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad beneficium eccleſiaſticum cuiuſcumque qualitatis concedatur*. Reſignans manet in adminiſtratione beneficii, donec reſignatarius poſſeſſionem ceperit.

IX. Quæſt. V. *An reſignationes in favorem alterius ſint licitæ*. Reſp. In ſuperiori *diſſ. de ſimonia* oſtenſum eſt, reſignationes in fa vorem alterius eſſe ſimoniacas. Iſtarum reſignationum in favorem alterius uſus ſenſim ſine ſenſu invectus eſt circa finem ſæculi XV. contra omnes antiquos canones; ut habetur in can. *Petiiſti* VII. quæſt. I. ubi Zacharias Papa ad Bonifacium Moguntinum inquit: *De eo autem quod tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, ut, te vivente, in tuo loco eligatur Epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta Patrum eſſe monſtratur*. Quis complecti digna oratione poteſt abſurda, & graviſſima detrimenta quæ ex hac hereditaria ſucceſſione Eccleſia patitur? Diſpenſationes, quibus honeſtari eiuſmodi ſucceſſiones conſueſcunt, frequenter obreptitiæ, & ſubreptitiæ ſunt. Nulli melius quam reſignatores dignoſcere valent, ſucceſſores non

Digitized by Google

eſſe Eccleſiæ utiliores. Pontifices ſummi tolerant ſæpe eiuſmodi reſignationes; & diſpenſationes impertiuntur ex ſuppoſitione, quod vera ſint expoſita. Ceterum eiuſmodi reſignationes, cum non cedant in maiorem & Dei gloriam, & Eccleſiæ utilitatem, coram Deo licitæ nullo modo ſunt, quamvis diſpenſationum velo ornatæ.

X. Quæſt. VI. *Quandonam licita eſt beneficiorum permutatio?* Reſp. Permutatio beneficii eſt *mutua, & reciproca beneficiorum reſignatio, quæ ad invicem inter permutantes fit*. Permutatio affinis eſt reſignationi in favorem alterius: & ſolum differt, quod in permutatione reſignatio eſt mutua. Si quis ſolum habens ius ad rem, permutaret cum alio habente idem ius, aut in re, ſimoniaca eſſet permutatio, ut dictum alias eſt. Sola maior Eccleſiæ utilitas licitam efficere permutationem valet. Plures adduci aliæ cauſſæ ſolent, ut loci intemperies, unde Beneficiario graves obveniunt infirmitates, inimicitiæ graves, damna ſpiritualia, vel temporalia gravia, ratione beneficii imminentia. Unam ex his cauſſis ſufficere ad honeſtandam permutationem, docent Salmanticenſes *tract.* XIX. *art.* 3. *punct.* 2. *num.* 37. Verum hæc regula generalis definiri nequit. Semper enim ad licitam permutationem maior requiritur Eccleſiæ utilitas, quæ ex pluribus circumſtantiis reſultat. Accedere inſuper debet auctoritas legitimi Superioris, nempe aut Papæ, aut Ordinarii, qui ius habet conferendi, inſtituendi, & amovendi Beneficiarium a tali beneficio. Debet inſuper permutatio eſſe libera, & abſque ulla penſione, in qua ſolus Pontifex diſpenſare poteſt.

XI. Quæſt. VII. *An beneficium amittatur per matrimonii contractum, quod poſtea ſit nullum?* Reſp. Beneficium amitti per matrimonium legitime contractum, etiam non conſummatum, docent omnes. Diſputant vero in partes plures de matrimonio nullo. Alii dicunt ipſo facto Clericum contrahentem matrimonium, etiamſi nullum ſit, beneficium amittere. Alii docent, beneficium in hoc caſu vacare, ſi contrahens non eſt conſcius nullitatis; ſecus, ſi nullitatis conſcius ſit. Alii e contrario contendunt, Beneficiatum contrahentem matrimonium cum conſanguinea, aut affini in gradu prohibito bona fide, & cum debita ſolemnitate non amittere beneficium, nec per ſententiam iudicis poſſe privari; ſi vero mala fide contrahat, ipſo facto amittere beneficium. Tandem alii defendunt, numquam beneficium amitti per matrimonium nullum ante iudicis ſententiam. Diſputatio hæc tanti non eſt, ut mea longiore diſcuſſione egeat. Mihi probabilius eſt, quemlibet Beneficiatum ipſo facto quod matrimonium contrahat, amittere beneficium. Nam ſi revera intendit contrahere matrimonium, reipſa beneficium reſpuit. Si ficte contrahit, eo ipſo meretur privari. Quare, miſſis argutationibus, qui matrimonium contrahit ſive validum, ſive ex aliquo impedimento nullum, ſive ſcienter, ſive ignoranter, ſive bona, ſive mala fide, beneficio privandus eſt.

CA-

CAPUT IX.

De pluralitate beneficiorum, & penſionum.

I. NEmo, ut mea præfert opinio, luculentius propoſitam controverſiam tractavit Doctore Angelico. Antequam tamen illius doctrinam in medium proferam, lubet Tridentini ſanctiones reſcribere. Hæc autem *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVII. *de refor.* Concilium præſcribit. *Illi vero qui in præſenti plures parochiales Eccleſias, aut unam cathedralem, & aliam parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuſcumque diſpenſationibus, ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantum parochiali, vel ſola cathedrali retenta, alias parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere: alioquin tam parochiales, quam beneficia omnia quæ obtinent, ipſo iure vacare cenſeantur; nec ipſi antea illa obtinentes, tuta conſcientia fructus poſt dictum tempus retineant.* Concilium ſex menſes conceſſit ad reſignanda beneficia incompatibilia, ante Concilii celebrationem obtenta. In præſens qui obtinent beneficium incompatibile, intra duos menſes renuntiare tenentur pure & ſimpliciter priori in manibus Pontificis; quo tempore elapſo, ſine tali renuntiatione omnia beneficia vacarent. Qui vero ab Epiſcopo beneficium incompatibile cum alio aſſequuntur, ſtatim, antequam ſecundi poſſeſſionem capiant, renuntiare priori debent: alioquin utrumque vacaret ipſo iure.

II. Inſuper Tridentinum *cit. ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVII. hæc alia initio præmittit. *Cum eccleſiaſticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, ſancte ſacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu ſeipſos, non Deum decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul beneficia obtinere non erubeſcunt: ſancta Synodus debitam regendis Eccleſiis diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti decreto, quod in quibuſcumque perſonis, quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari, ſtatuit ut in poſterum unum tantum beneficium eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem ſi ad vitam eius cui confertur, honeſte ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia beneficia .... pertineant* &c.

III. Nemo itaque, etiamſi Cardinalis dignitate fulgeat, habere plura beneficia poteſt, ne quidem ſimplicia, ſi unum congruæ ſuſtentationi ſufficiat. Si autem curata ſint, etiamſi unum non ſufficiat, non propterea poſſidere plura licet. Hæc clara & luculenta ſunt.

Digitized by Google

IV. Quæſt. I. *Utrum pluralitas beneficiorum iure naturali, nedum canonico, ſit prohibita?* Reſp. Actionum humanarum aliæ ſunt iure naturali ita abſolute vetitæ, ut in nulla circumſtantia liceant; ut mendacium, adulterium, periurium &c. Aliæ ſunt quidem iure naturali vetitæ, ſed non in omni circumſtantia; ut homicidium, quod auctoritate publica factum licitum eſt. Tactus mamillarum, pudendorum abſolute vetiti ſunt; curandæ tamen infirmitatis cauſſa licent; quidquid fabulentur rabulæ nonnulli. In hoc ſecundo actionum genere collocat S. Thomas actionem habendi plures præbendas. Sic quippe *quodlib.* IX. *art.* 15. ſcribit. *Sunt vero quædam actiones quæ abſolute conſideratæ deformitatem, vel inordinationem quamdam important; quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus bonæ efficiuntur; ſicut occidere hominem, vel percutere, in ſe deformitatem quamdam importat; ſed ſi addatur occidere malefactorem propter iuſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe habere plures præbendas. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat; tamen aliæ circumſtantiæ poſſunt ſupervenire ita honeſtantes actum, quod prædictæ inordinationes totaliter evacuentur: ut puta, ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis eius obſequio, vel poſſit plus ſervire Eccleſiæ, vel tantumdem abſens quam alius præſens, & ſi quæ alia ſunt huiuſmodi. Et tunc iſtis conditionibus ſupervenientibus cum recta intentione, non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione interveniente, ſi conſideretur tantum ius naturale: quia diſpenſatio ad ius naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitivum.*

V. Paucis perſtringitur hæc S. Thomæ doctrina. Pluralitas beneficiorum, ſecundum ſe accepta, iure naturali vetita eſt; veſtita autem circumſtantiis utilitatis, & neceſſitatis Eccleſiæ, licita evadit. Hanc pluralitatem iura antiqua prohibuerunt. Si hæc iura antiqua eſſent per conſuetudinem contrariam abrogata, etiam ſine diſpenſatione, poſitis præfatis circumſtantiis, licitum eſſet habere plures præbendas. Sublatis vero his circumſtantiis, nulla honeſtari diſpenſatione valet pluralitas præbendarum. Cur? Quia, ſublatis dictis circumſtantiis, pluralitas præbendarum iure naturali vetita eſt. Nulla autem diſpenſatio liberare a iuris naturalis vinculo poteſt. Sic concludit S. Thomas in fine citati articuli. *Si autem antiqua iura ſunt per conſuetudinim abrogata, tunc prædictis circumſtantiis ſupervenientibus, etiam ſine diſpenſatione licitum eſt plures præbendas habere, ſine quibus circumſtantiis licitum non eſt, quantumcumque diſpenſatio interveniat: eo quod diſpenſatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, ſed ſolum ligamen iuris poſitivi, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.*

VI. Pluralitas igitur præbendarum iuri naturali abſolute adverſatur. Præbendæ enim inſtitutæ ſunt, tamquam miniſtrorum ſtipendia, ut Eccleſiæ pluribus abundent miniſtris, qui Dei cultum promoveant, qui populi ſalutem curent. Dum

unus

Digitized by Google

unus pluribus fruitur præbendis, Eccleſia numero, & obſequio miniſtrorum deſtituitur. Neque enim unus abſolute & communiter pluribus deſervire Eccleſiis valet. Diminuitur ergo divinus cultus, dum unus loco plurium inſtituitur. Unus enim habens plures præbendas nequit offerre tot ſacrificia, tot horas canonicas recitare, tot ſacramenta miniſtrare, ac miniſtrant, & recitant plures miniſtri: nequit ea gregi ſubſidia ſpiritualia porrigere quæ plures præberent. Fundatorum voluntates defraudantur, qui præbendas inſtituerunt, non ut hunc illumve miniſtrum ditarent ſaginarentque; ſed ut Dei cultum promoverent, ut populi chriſtiani moribus formandis Paſtores adeſſent. Pluralitas autem beneficiorum ordines iſtos omnes pervertit: unum reddit opulentum, dum alius eſurit; fovet ambitionem & faſtum; ſuccendit avaritiam, cupiditatem, luxum, crapulam, & luxuriam; extremamqne Eccleſiæ cladem inducit.

VII. Si autem tales occurrerent circumſtantiæ in quibus idonei miniſtri deficerent, & unus ſcientia, dexteritate, morumque ſanctitate ita emineret, ut plus abſens quam alius præſens promovere Dei cultum, & Eccleſiæ utilitatem poſſet; quod rariſſime in tanta ætatis noſtræ miniſtrorum abundantia evenit; tunc coram Deo licitum eſſet habere plures præbendas: quia in his circumſtantiis hæc pluralitas non contraria, ſed quam maxime conſentanea eſſet naturæ iuri. Nemo tamen privatus iudex eſſe harum circumſtantiarum poteſt; ſed ſolus Pontifex ſummus, tamquam univerſalis Eccleſiæ Proviſor, & Dei Vicarius, interpretari iure valet has hic & nunc circumſtantias locum habere. Pontifex ergo ſummus, dum alicui plures habere præbendas concedit, non diſpenſat a naturalis iuris vinculo; ſed declarat ius ipſum naturale his in circumſtantiis non obligare: diſpenſat vero in iure poſitivo, omnino hanc pluralitatem vetante.

VIII. Obiicies. Conſuetudo obtinet penes vel ipſos Eccleſiaſticos bene moratos & doctos habendi plura beneficia. Reſpondeo, hanc ſolam pluralitatem beneficiorum, ſi deſint recenſitæ circumſtantiæ, gravi argumento eſſe, poſſeſſorem plurium beneficiorum vera eſſe pietate, & morum integritate deſtitutum. Nulla contra ius naturale prævalere conſuetudo poteſt. Conſuetudo quæ obtruditur, manifeſta corruptela eſt.

IX. Opponunt, Concilium Tridentinum non eſſe ubique receptum, præſertim quantum ad diſciplinam. Reſpondeo, ius naturale declaratum a Tridentino ubique gentium prævalere. Gennetus *Tom. II. tract.* I. *cap.* VI. ſolemnem Gallorum Tridentini acceptationem reſcribit.

X. Quæſt. II. *Qui pontificia diſpenſatione plura poſſidet beneficia, frui ne iiſdem tuta conſcientia valet?* Reſp. Reſponſio patet ex dictis. Si adſit Eccleſiæ maior utilitas, maior cultus Dei, maior animarum ſalus, accedente declaratione, ſeu diſpenſatione pontificia, ſecurus in conſcientia eſt Beneficiarius, dummodo omnia

quæ

quæ ſuæ honeſtæ ſuſtentationi ſuperfluunt, pauperibus utriuſque Eccleſiæ diſpenſet; dummodo nihil in ditandis nepotibus, & conſanguineis, nihil in crapula, in conviviis, in luxu, & faſtu fovendis, & avaritia, atque ambitione alenda impendat; dummodo labor, ſtudium, curæ, vigiliæ illius prævaleant plurium miniſtrorum curis, & laboribus. Quoniam vero perraro hæc occurrunt, immo rariſſime, & vitia quæ recenſui, & abuſus redituum, & neglectus divini cultus, & animarum ruinæ frequentiſſime ob oculos ſeſe ingerunt: idcirco raro, immo rariſſime poſſeſſores plurium pinguium beneficiorum ſecuri in conſcientia ſunt; ſed in graviſſimo æternæ perditionis periculo verſantur, nulla conſuetudine, nulla diſpenſatione ſuffragante.

XI. Obiicies. Epiſcopi habentes plura beneficia, & opulentos reditus, potentes fiunt ad reprimendos hæreticos, & in ordinem redigendos, ad propugnanda Eccleſiæ catholicæ iura. Milites alunt, & maieſtatem præferunt, quæ terrorem incutit. Reſpondeo, Apoſtolos, omneſque Ieſu Chriſti ſervos, non armorum ſtrepitu, non militum catervis, non faſtu pompatico, ſed paupertate, modeſtia, humilitate, ieiuniis, ſobrietate, precibus, hæreticorum, & paganorum pervicaciam domaſse, & animas lucratos fuiſse. Quæ opponuntur, commenta ſunt ambitionis, pravæque cupiditatis verſuta præſtigia. Aut cælo ergo, aut pluralitati, quando unum ſufficit beneficium, renuntient neceſsum eſt. Obvia & trita ſunt S. Bernardi *Lib. III. ad Eugen. cap.* IV. verba. *Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio; ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt: utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum eſt, non plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Luculenta hæc ſunt, & extra controverſiam poſita. Exulant ne propterea diſſipationes velo diſpenſationis tectæ?

XII. Quæſt. III. *Utrum Clericus poſſit duo beneficia compatibilia, quorum quodlibet ſufficiat ſuſtentationi, obtinere?* Reſp. Beneficia incompatibilia ea dicuntur quæ vel reſidentiam diverſam poſtulant, vel quæ in eadem Eccleſia idem miniſterium, & officium habent; hæc enim mutuo ſe excludunt, &, uno obtento, aliud vacat; ut colligitur ex cap. *Litteras* de conceſſ. præbend. Sermo ergo eſt de beneficiis ſimplicibus, quorum unum ſufficiat ad congruam ſuſtentationem. Alii adfirmant, alii negant. Sed vera ſententia docet, nullo modo quemquam poſse duo beneficia retinere, quorum unum ſufficiat ad congruam ſuſtentationem, ſed, uno obtento, aliud continuo vacare; ut ſtatuit Tridentinum *ſeſſ.* VII. *cap.* IV. & *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XVII.

XIII. Diſputant vero Theologi, & Canoniſtæ, quodnam ſit beneficium illud quod congruæ honeſtæque ſuſtentationi ſufficiat. Salmanticenſes *tract.* XXVIII. *cap.* I. *punct.* 16. *§.* 5. *num.* 670. varia Auctorum placita referunt. Alii dicunt, illud beneficium congruæ ſuſtentationi ſufficere quo Beneficiarius poteſt alere ſeipſum, parentes

Digitized by Google

rentes, ſorores, nepotes, filios ſpurios, hoſpites, peregrinos ſuſcipere, & epiſcopalia, aut parochialia onera ſuſtinere. Addunt habendam eſse rationem nobilitatis, ſcientiæ, & dignitatis. Si hæc omnia vera forent, rarum eſset beneficium tot abundans reditibus qui dictis oneribus explendis ſufficeret. Filliucius *tract.* xli. *cap.* vii. apud ipſos Salmanticenſes, cum Azorio, & aliis docet, ſat eſse beneficium reddere fructus ſufficientes, ſi Beneficiarius ſit infimæ ſortis, ad ſuſtentandum ipſum Beneficiarium, coquum, unum famulum, unum equum, & ad conducendam domum habitationi neceſsariam. Si Beneficiarius ſit Licentiatus, vel Doctor, tunc beneficium debet reddere fructus qui ſatis ſint ad alendos duos famulos, coquum, & equum. Si Beneficiarius ſit nobilis, tum poteſt habere tres aut quatuor famulos, duos equos, currum, coquum, & conductorem domeſticum. Si ſit Epiſcopus, poterit ex reditibus Eccleſiæ, demptis ſibi ad victum neceſsariis, duodecim, aut quatuordecim famulos ſuſtentare. Si ſit Cardinalis, ei concedit ſingulis menſibus mille aureos; quorum centum impendat in menſa, centum in famulis minoribus, trecentos in maioribus, centum in ſupellectili, centum in veſtitu pro ſe, & camerariis, centum in veſtiendis parafrænariis, centum in ſtabuli impenſis, & centum pro elargiendis eleemoſynis. Si Cardinales ſint Principes, aut nepotes Pontificum, tum eis impertitur pro congrua ſuſtentatione propria, & familiarium mille aureos in hebdomadas ſingulas. Si ſint infra Principes, & ſupra Cardinales alios, ratione nobilitatis, aut antiquitatis, vel gradus, v. g. Vicecancellarii, Camerarii, Vicarii Pontificis, iſtis permittit quingentos aureos in ſingulas hebdomadas. Hæc tradunt huiuſmodi Doctores, inquiunt Salmanticenſes.

XIV. Verum ſancti Eccleſiæ Doctores clamant, hæc eſse, non paupertatis apoſtolicæ, & eccleſiaſticæ modeſtiæ, ſed luxus, pompæ, & faſtus nimii argumenta. Arbitraria commenta hæc ſunt: nec aſſignari præciſa regula poteſt. Beneficiarii omnes altius animo inſculptum habere debent, reditus eccleſiaſticos ſacras eſse piorum fidelium oblationes Chriſto conſecratas, pauperum patrimonia. Recogitare ſerio debent, ſe eſse chriſtianæ militiæ duces, & imperatores ſub Chriſto paupere pro domo Dei belligerantes. A Chriſto, ab Apoſtolis, a ſanctiſſimis Epiſcopis, & Cardinalibus, quorum vita & mores in Eccleſia refulgent, normam domeſtici regiminis, & ſobrietatis repetere debent. Mutata utique eſt exterior vivendi diſciplina; ſed talis eſse ſemper debet, quæ non pugnet cum Eccleſiæ ſpiritu, qui ſemper idem fuit, & eſse debet, ut cælum obtineatur. Sint Beneficiarii Licentiati, Baccalaurei, Doctores: ſint nobiliſſimi; ſint Principes, Epiſcopi & Cardinales. At, mundi nobilitate, & principatu contemptis, Chriſto pauperi ſeſe conſecrarunt Chriſti milites, immo chriſtianæ militiæ præfecti; centuriones, prætores, & duces ſunt, qui præire Chriſtianis, eoſque, & ſemetipſos Chriſto ſupremo Imperatori conformes efficere pro humana imbecillitate debent. Si hæc ſecum ſerio reputaverint, ſcient profe-

cto

cto ita temperare propriæ ſuſtentationis, & domeſticæ œconomiæ confinia, ut pro infelici temporum, & ætatis conditione & dignitatem gradus, & apoſtolicæ vitæ formam componere una valeant. Recenſitæ a nonnullis Caſuiſtis regulæ ad mundanæ potius ambitionis & faſtus, quam ad evangelicæ moderationis amuſſim exaratæ videntur. Definiri, & præſcribi norma præciſa nequit; ſed quiſque ex indicatis principiis ſibi præſtituere eam expenſarum formam poterit quæ dignitatem ſacram & apoſtolicam deceat, & pauperum, viduarum, ac orphanorum egeſtati levandæ non officiat.

XV. Quæſt. IV. *Quid de penſionibus non imponendis beneficiis parochialibus dicendum?* Reſp. Supra *cap.* 11. de penſionibus ſermo fuit. Pauca hic addenda ſunt. Penſionum origo vetuſta. Iſtarum veſtigium habetur in Concilio Chalcedonenſi, in quo conceſſæ fuerunt penſiones Baſiano & Stephano, de Epheſino Epiſcopatu contendentibus. Penſionum uſum probavit quoque S. Gregorius Magnus, qui Agathoni Epiſcopo Liberitano depoſito alimenta ex reditibus Eccleſiæ ſubminiſtrari ſtatuit; ut colligitur ex *Lib. II. epiſ.* 111. Illis Clericis dumtaxat primum conceſſæ penſiones fuere qui poſt egregiam Eccleſiæ præſtitam operam, extrema premebantur inopia, & ſua beneficia propter aut ſenectutem, aut infirmitatem deſerere cogebantur. Hæc eſt origo, hæ iuſtiſſimæ concedendæ penſionis cauſſæ. Abuſus poſtea, quemadmodum contingere ſolet, invaluit ut Clerici etiam illi obtineant penſiones qui nullum ſervitium Eccleſiæ præſtant. Quæ ſane collationes, & fundatorum, & Pontificum ipſorum intentioni contrariæ ſunt. Pontifices enim, ut alias ſæpe dictum eſt, diſpenſatores, non domini ſunt Eccleſiæ redituum. Quoties ergo Clerici qui non Eccleſiæ, ſed mundo, ſed Magnatibus inſerviunt, in eorum aulis otio diffluunt, aut in terrenis procurationibus occupantur, iſtorum favore, & patrocinio penſiones ementitis titulis aſſequuntur; ſubreptitiæ, & obreptitiæ ſunt diſpenſationes iſtæ, & iniuſte pauperum, viduarum, & Beneficiariorum patrimonia devorant Clerici eiuſmodi. Pontificiæ diſpenſationes, quia ſubreptitiæ, nihil prorſus iiſdem ſuffragantur, ut Patres omnes, & præſertim Bernardus clamat.

XVI. Ad propoſitum quæſitum directe reſpondeo, Innocentii XII. iuſſu anno 1692. vetitum ne parochialia beneficia penſionibus graventur, ut Parochi ſubvenire pauperum, & Eccleſiæ neceſſitatibus valeant: quod decretum a Dataria emanatum refert Gennetus *tract.* 1. *de benef. cap.* XII. *quæſt.* V. Plura alia tum de penſionum abuſu, tum de beneficiis dicenda forent. Verum, ſi controverſiæ quæ de regulis Cancellariæ, de beneficiorum extinctione, diviſione, unione agitari ſolent, diſcutere vellem, integrum volumen non ſufficeret. Ceterum pauca quæ perſtrinxi, ſatis ſunt pro communi conſcientiarum regimine.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

DE MAGNO MATRIMONII SACRAMENTO.

DISSERTATIO PRIMA.

PRAELOQUIUM.

HActenus de evangelicæ legis ſacramentis quæ nos ad ſpiritualem, æternamque vitam regenerant, aut regenitos alunt, nutriunt, roborantque. In præſentiarum autem de eo ſacramento inſtituendus nobis ſermo eſt quo ſanctificantur Chriſtiani qui ad propagandam generis humani ſocietatem deſtinati ſunt. Tanta enim eſt in novo fœdere gratiarum copia, a Chriſto Servatore divino nobis collata, ut voluerit vel ipſam ſobolem a parentibus ſacramenti vinculo iunctis generari. Quemadmodum namque ſacris Ordinibus initiatos Chriſtus Dominus voluit parentes ſpirituales, qui vitam noſtram ſpiritualem pariunt, alunt, & læſam ſanant; ſic ineffabili ſua providentia diſpoſuit ut carnalis ſucceſſionis parentes peculiari, magnoque ſacramento copulati atque ſanctificati eſſent, quo felicius procreare, inſtituere, & regere poſſent ſobolem, quæ cæleſtis regni ſedes impletura eſt. Tractatum hunc implicatiſſimum *Lib. I. cap.* XXV. *de adulter. coniugiis* ad Pollentium S. Auguſtinus appellat. *Quæſtionem*, inquit, *de coniugiis obſcuriſſimam, & implicatiſſimam eſſe non neſcio. Nec audeo profiteri, omnes ſinus eius vel in hoc opere, vel alio me adhuc explicaſſe, vel iam poſſe, ſi urgeat, explicare.* Obſcurare ex una parte matrimonium errorum caligine hæretici, eiuſdem ſanctitatem & pudicitiam fœdare ex altera, opinionum laxitate nonnulli Moraliſtæ pertentarunt. Adverſus utriuſque generis adverſarios pugnandum nobis eſt. Ad maieſtatem, dignitatemque ſacramenti evectum a Chriſto Domino matrimonium contra plurium hæreticorum deliria evincemus; eiuſdem pudica, ſobria, & intaminata officia a quorumdam Caſuiſtarum minus caſtis commentis pro modulo noſtro vindicabimus.

CAPUT I.

De matrimonii nomine, & finitione.

I. Coniunctionem maris cum femina *matrimonium* potius quam patrimonium antiqui appellarunt, quod matris ſit parere, nutrire, educare, & inſtituere teneram ſobolem, atque rem familiarem cuſtodire. Maritus in foro, in officina, in provincia, in Republica augendi patrimonii cauſſa negotiatur, laborat, diſputat. Uxor in bona, mariti induſtria parta & collecta, conſervanda, amplificanda, & cuſtodienda tota incumbit.

II. *Nuptiæ* quoque matrimonium dicitur a nubendo: quia olim velamine, quod flammeum nuncupabatur, puellæ maritis in coniugium tradendæ capita ſua veluti quadam nube tegebant: tum ut oculi, pudoris ſedes, velati, & abſconditi modeſtiam pudoremque manifeſtarent; tum ut venuſtatem & elegantiam, quæ eſſe libidinis incitamentum ſolet, occultarent. Heinc Abimelech Rex Geraræ, cum reſtituit Saram raptam, non ut coniugem, ſed ut germanam Abrahæ ſororem, eidem Saræ *Gen. cap.* xx. dixit: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo: hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris: mementoque te deprehenſam*. Quæ verba hunc produnt ſenſum. Viro tuo mille ſiclos donavi, ut tuo, ancillarumque tuarum capitibus tegendis velamina compareris, ne vultuum venuſtate aliis, quemadmodum mihi, libidinis occaſio ſitis. De hoc velamine mentio quoque habetur *Gen. cap.* xxiv. ubi Rebecca, conſpecto Iſaac, *tollens cito pallium ſuum, operuit ſe*. Hoc velamen, quo operta erat Lia, cauſſa deceptionis fuit Iacob, qui eam pro Rachele ſuſcepit. Mos iſte penes ipſos Romanos obtinebat, ut puellæ nuptæ velamine obvolutæ in maritorum domos deducerentur.

III. *Connubium* inſuper dicitur ab eodem verbo *nubo*, quod idem eſt ac *velo*: quia mulieres obducere ſemper, & tegere debent ea omnia quæ modeſtiam & pudorem lædere valent. *Coniugium* etiam nuncupatur a communi iugo, cui ambo mulier, & vir ſubiiciuntur.

IV. Heinc collige, quam ſit vel ipſorum Ethnicorum pudori, & modeſtiæ adverſa hodierna nubentium, & nuptarum conſuetudo, ſeu verius corruptela prodeundi in publicum nudato vultu, & pectore, ac ſi ad nundinandam, proſtituendamque pudicitiam in medium irrumperent. Huc malorum res chriſtianæ devenere, ut mulieres noſtræ procaces, impudenteſque vel in paganarum feminarum conſpectu appareant. Huccine recidit votum illud ſolemne renuntiandi mundi pompis, ut impenſiori ſtudio, & impetu luxum impudicum, & pompas immodeſtas proſequantur? Unde tam monſtroſæ corruptelæ, niſi ex negligentia quorum-

dam

dam Parochorum, & Confeſſariorum, qui altius inculcare puellis nubendis, feminiſque nuptis ſacros iſtos pudoris & modeſtiæ canones, intra quos vel ipſæ ethnicæ mulieres continentur, prætermittunt?

V. Matrimonii finitio hæc eſt: *Coniunctio maritalis viri, & feminæ inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens*. Appellatur *coniunctio maritalis*, qua matrimonium diſtinguitur ab aliis coniunctionibus, quales ſunt filiales, aut fraternæ. Dicitur *viri & feminæ* ad excludendam pluralitatem, ſeu polygamiam. Additur *inter legitimas*, ideſt habiles, *perſonas*. Ultimæ particulæ ſignificant perpetuam ſocietatem, quam diſſolvere ſola mors poteſt.

VI. Matrimonium ſub triplici aſpectu conſiderari valet. 1. ut contractus naturalis; 2. ut contractus civilis; 3. ut ſacramentum novæ legis. Contractus naturalis dicitur, quatenus eſt in officium naturæ ad propagationem atque conſervationem humanæ ſocietatis. Hunc contractum naturalem perficiunt civiles leges, quæ ſicut pacem & concordiam humani generis fovent, & cuſtodiunt, ita potiori iure mutuam corporum traditionem inter virum & feminam præfinitis ritibus & terminis circumſcribunt & moderantur. Prima enim ſocietas matrimonialis eſt, ex qua oritur domeſtica: & ex hac aſſurgunt populorum & civium coniunctiones & fœdera. Quare cum ſocietas inter virum & feminam ſit prima, & aliarum ſocietatum fundamentum, hæc præcipue optimis legibus munienda eſt.

VII. Matrimonium, ut ſacramentum novæ legis eſt, deſcribi hoc pacto ſolet. *Coniunctio maritalis viri & feminæ inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens, divinitus inſtituta in ſignum coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, habens promiſſionem gratiæ ad uniendos ſimul coniugum animos, & prolem pie ac ſancte educandam in fide chriſtiana*. Quæ deſcriptio ita perſpicua eſt, ut nulla egeat explicatione.

VIII. Tandem matrimonium triplex eſt. Legitimum, ratum, & conſummatum. Legitimum dicitur quod iure gentium, & ad legum civilium normam contrahitur; quale eſt matrimonium etiam infidelium. Ratum eſt illud quod non modo iuxta leges naturales & civiles, ſed etiam ſecundum Eccleſiæ decreta perficitur: dicitur enim ratum, quia ab Eccleſia approbatur. Conſummatum appellatur, quando media carnali copula ambo coniuges commiſcentur.

CAPUT II.

In quo ſita ſit matrimonii eſſentia.

I. EX pluribus coaleſcit matrimonium. 1. in eo occurrit conſenſus mutuus. 2. externa promiſſio. 3. reciproca corporum traditio. 4. Vinculum perpe-

Digitized by Google

tuum inde reſultans. 5. obligatio debiti reddendi mutua. 6. ius, quod uterque in alterum habet. 7. carnalis copula, qua conſummatur matrimonium ipſum.

II. Quæſt. I. *An eſſentia matrimonii ſita in copula carnali ſit?* Reſp. Iulianus Pelagianus adfirmantem opinionem ſuſtinuit, teſte S. Auguſtino *Lib. V. cap.* XVI. contra eumdem. *Nihil aliud dicis eſſe nuptias quam corporum commixtionem.* Quam opinionem propugnaſſe VVicleffum narrat Thomas VValdenſis *Tom. II. de ſacram. cap.* CXXX. Communis Catholicorum ſententia negat in carnali copula ſitam eſſe matrimonii eſſentiam. Evincunt. Inter Adamum & Evam verum fuit matrimonium ante mutuam commixtionem. Iuncti enim fœdere matrimoniali in paradiſo fuere; & ſolum, poſtquam exularunt e paradiſo, Adamus Evam cognovit; ut habetur *Gen. cap.* II. Rurſus verum fuit matrimonium S. Patriarchæ Ioſeph cum B. Virgine, omni prorſus carnali copula excluſa; ut ex Scripturis ſanctis conſtat. Dicitur enim Matth. I. *Cum eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph*: & ad Ioſephum ibidem intimatur: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam*: Et Lucæ *cap.* II. aſſeritur: *Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.*

III. Confirmatur hæc veritas, SS. Patrum auctoritate. S. Auguſtinus *Lib. I. de nupt. & conc. cap.* XI. ſcribit: *Neque enim fallaciter ab Angelo dictum eſt ad Ioſeph:* Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. *Coniux vocatur ex prima fide deſponſationis, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus: nec perierat, nec mendax manſerat coniugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio.* Plurima alia ſimilia habet Auguſtinus *Lib. de ſanct. virg. cap.* IV. & *Lib. de bon. coniug. cap.* I.

IV. S. Ambroſius *Lib. de inſt. virg. cap.* VI. adverſus eos qui commixtos ſacros ſponſos Ioſephum, & Mariam volebant, hæc ſcribit. *Nec illud moveat quod ait; quia Ioſeph accepit coniugem ſuam: cum enim initiatur coniugium, tunc coniugis nomen aſciſcitur. Non autem defloratio virginitatis facit coniugium, ſed pactio coniugalis. Denique cum iungitur puella, coniugium eſt, non cum virili admixtione cognoſcitur.* S. Ioannes Chryſoſtomus *hom.* XXXII. *in Matth.* inquit: *Matrimonium non facit coitus, ſed voluntas.* Alia Patrum teſtimonia prætereo. S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLIV. *art.* I. *ad* I. ait: *Matrimonium eſt vinculum quo ligantur formaliter, non effective: & ideo non oportet quod ſit aliud a coniunctione.*

V. Heinc patet quam impudenter Calvinus more ſuo calumnietur, dum *Lib. IV. Inſtit. cap.* XIX. *§.* 36. blaterat: *Quam abſurdum eſt arcere a ſacramento Sacerdotes! Si arcere a ſacramento negent, ſed a coitus tantum libidine, non ita mihi elabuntur. Nam & coitum ipſum partem eſſe ſacramenti tradunt . . . In ſacramento conferri gratiam Spiritus ſancti affirmant: coitum tradunt eſſe ſacramentum: in coitu negant umquam Spiritum ſanctum adeſſe.* His putidiſſimis mendaciis excantare miſeram plebem Novatores ſolent.

VI.

VI. Quæſt. II. *An mutuus contrahentium conſenſus cauſſa efficiens ſit matrimonii?* Reſp. Affirmat S. Thomas in *Suppl. quæſt.* xlv. *art.* 1. cui ſubſcribunt communiter Theologi: & ex Scriptura ſancta hoc evidens eſt. Nam *Gen. cap.* xxiv. dicitur: *Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem: cumque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait, Vadam.* Eugenius IV. in decreto pro inſtructione Armenorum inquit: *Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* Vox illa *regulariter* non afficit mutuum conſenſum, quaſi iſte conſenſus ut plurimum requiratur, non ſemper; ſed ſpectat ultimas particulas, *per verba de præſenti expreſſus:* quia reipſa communiter verbis conſenſus exprimitur; contingere tamen poteſt ut nutibus vel ſignis prodatur. Ratio quoque evidens eſt. In quolibet namque contractu bona unius non tranſeunt in alterius poteſtatem, niſi domini voluntate accedente, aut lege ſuprema imperante. Nulla autem lex cogere ad matrimonium contrahendum valet. Ergo neceſſarius eſt conſenſus reciprocus. Hic autem reciprocus conſenſus aut verbis, aut ſignis præſentibus declarari, & perhiberi poteſt; ut per ſe patet. Conſenſus iſte de præſenti, non de futura coniunctione ſit oportet: quia matrimonium differt a ſponſalibus, de quibus infra.

VII. Quæſt. III. *Quænam ſit cauſſa formalis matrimonii?* Reſp. Theologi matrimonium ſpectant in fieri, ſeu in cauſſa efficiente, de qua modo locuti ſumus, & in facto eſſe. Sub hac poſteriori conſideratione dicunt illius cauſſam formalem eſſe illum nexum perpetuum, reſultantem ex interno mutuo conſenſu exterius expreſſo; ſeu in hoc perpetuo vinculo ſitam eſſe matrimonii, ut officium naturæ eſt, eſſentiam. Cauſſa quippe effectrix rei eſſentiam non conſtituit; & conſenſus explicatus tranſiens eſt ac momentaneus; matrimonium autem firmum ac ſtabile eſt. Ergo eius eſſentia ſita eſt in dicto perpetuo animorum vinculo. Vide S. Thomam in *Suppl. quæſt.* xliv. *art.* 1. Hæc omnia confirmat Catechiſmus Concilii Tridentini *Part. II. cap.* viii. *§.* 4. his verbis. *Ex his igitur patet matrimonii naturam & rationem in vinculo illo conſiſtere. Nam quod aliæ clariſſimorum virorum definitiones hoc videntur conſenſui tribuere, ut cum dicunt coniugium eſſe conſenſum maris & feminæ, hoc ita accipiendum eſt, conſenſum ipſum matrimonii cauſam eſſe effectricem; quod Patres in Concilio Florentino docuerunt.* Hæc, quæ de matrimonio, ut officium naturæ eſt, dicta ſunt, accommodari matrimonio, ut ſacramentum eſt, poſſunt. Advertendum tamen, matrimonium non eſſe ſacramentum permanens, ut eſt Euchariſtia, ſed eſſe, quemadmodum baptiſma, ſacramentum tranſiens: unde reſultat nexus ex reciproco conſenſu, & verbis miniſtri coniuges unientis, ut S. Thomas in *Suppl. quæſt.* xlii. *art.* 3. *ad* 2. docet. *Sicut aqua baptiſmi cum forma verborum non operatur immediate ad gratiam, ſed ad characterem; ita actus exteriores, & verba exprimentia conſenſum directe faciunt nexum*

 quem-

Digitized by Google

quemdam, qui eſt ſacramentum matrimonii. Et huiuſmodi nexus ex virtute divinæ inſtitutionis diſpoſitive operatur ad gratiam.

VIII. Oppones 1. S. Paulus *cap.* v. *ad Epheſ.* inquit: *Erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt. Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Ergo uſus matrimonii ad eius eſſentiam attinet. Reſp. Nego conſequentiam. Nullius contractus uſus einſdem ingreditur eſſentiam. Præfata Apoſtoli verba non aliud produnt quam mutuam dominii tranſlationem in utriuſque coniugis corpus. In qua reciproca tranſlatione dominii fundatur ius ad copulam.

IX. Oppones 2. Matrimonium Chriſtianorum ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia. Sed hæc unio non ſignificatur niſi per coniunctionem carnis. Ergo copula carnalis ad eſſentiam attinet matrimonii. Reſp. Secunda propoſitio falſa eſt. Duplex unio Chriſti cum Eccleſia. Altera phyſica, quæ eſt unio hypoſtatica Verbi cum natura humana. Altera eſt per caritatem, & gratiæ influxum: & hanc prodit coniugalis animorum unio, ſeu reciproci amoris, & mutuæ benevolentiæ ſocietas perpetua. Nec eſt quod inſiſtas, heinc conſequi, fratrem & ſororem, item impotentes contrahere matrimonium poſſe, ſi hoc in mutua animorum coniunctione ſitum eſt. Quandoquidem matrimonium ius ad copulam præbet, quod ius vel fratri in ſororem, vel impotenti repugnat. Abſque hoc mutuo iure vir & mulier inire matrimonium nequeunt; quamquam uſui ipſius iuris mutuo renunciare coniuges valeant. Obtrudi etiam ſolent duo teſtimonia: alterum Auguſtini relatum a Gratiano XXVII. *quæſt. cap.* XVI. alterum Leonis relatum *cap.* XVII. Sed ambo perperam refert Gratianus. Primum enim non habetur in Auguſtino, qui perſpicue noſtram communem ſententiam docet. Alterum S. Leonis adulteratum eſt.

CAPUT III.

De honeſtate & inſtitutione matrimonii.

I. QUæſt. I. *An matrimonium ſit bonum & honeſtum?* Reſp. Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, Priſcillianiſtæ honeſtum bonumque eſſe matrimonium pernegarunt. Manichæi non Deo vero, ſed tenebrarum Principi matrimonii inſtitutionem tribuebant. Pelagiani e contrario, peccatum originale inficiantes, ita exaltabant nuptias, ut concupiſcentiam ipſam, ſine qua earum officium non impletur, bonam affirmaverint. Iovinianus nuptias virginitati in merito & ſanctitate præferebat, ut *Lib. III. de peccat. mer. & remiſ. cap.* VII. narrat S. Auguſtinus, inquiens: *Ante paucos annos Romæ quidam extitit Iovinianus, qui ſanctimonialibus, etiam ætate iam provectioribus, nuptias perſuaſiſſe dicitur.* Hunc Patriarcham ſecuti ſunt Lutherus, & Calvinus. Quin Lutherus, Ioviniano impudentior, virgines Deo dicatas in apoſtaſiam pertraxit.

II.

Digitized by Google

II. De fide eſt, matrimonium honeſtum, bonum, licitumque eſſe; ut ex manifeſtis Scripturæ teſtimoniis patet. S. Paulus *I. Cor.* VII. inquit: *Qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit*. Rurſus Hebræor. XIII. *Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus*. Hanc catholicam veritatem S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLI. *art.* 3. confirmat, & Manichæorum inſaniam refutat. Nam finis matrimonii, qualis eſt conſervatio & propagatio humani generis, honeſtus & bonus eſt. Ergo matrimonium, quod eſt ad hunc finem neceſſarium, bonum & ſanctum eſt. Quis mirari ſatis poteſt dementiam Manichæorum, Marcionitarum, & aliorum matrimonium damnantium? Nam quo alio medio conſiſtere genus humanum poſſet? Semetipſos ergo damnent Manichæi neceſſum eſt, dum matrimonium damnant.

III. Oppones. S. Paulus *I. Cor.* VII. matrimonium concedit *ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium*. Rurſus *Rom.* VIII. inquit: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt*. Reſp. Apoſtolus ex indulgentia matrimonium concedit propter incontinentiam exercitum; ut S. Auguſtinus *Lib. de bono coniugali cap.* X. interpretatur, inquiens: *Non nuptias, ſed illum concubitum ſecundum veniam concedit qui fit per incontinentiam, non ſola cauſa procreandi, ſed aliquando nulla cauſa procreandi; quem nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant*. Quod ſecundo obtrudunt, coniuges pudere exercitii matrimonialis, nullius momenti eſt. Pudet quippe illos concupiſcentiæ, quæ actum matrimonialem comitatur, quæque eſt peccati pœna, non peccatum. In ſtatu innocentiæ illos minime puduiſſet matrimonium, non ſecus ac manducare, publice exercere. Homines non peccati modo, verum etiam naturalium defectuum pudet.

IV. Quæſt. II. *An matrimonium ſit naturali, divinoque iure inſtitutum?* Reſp. A naturæ lege ſuam arceſſere originem matrimonium, evincit S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLI. *art.* 1. quia natura ſana & integra fertur ſeipſa in generationem prolis, nutritionem, & conſervationem. Hæc autem obtineri abſque indiſſolubili vinculo coniugum nullo modo poſſunt, ut *loc. cit.* oſtendit S. Thomas, inquiens: *Alio modo dicitur naturale ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio completur; ſicut actus virtutum, vel virtutes dicuntur naturales: & hoc modo matrimonium eſt naturale: quia ratio naturalis ad ipſum inclinat dupliciter. Primo quantum ad principalem eius finem, qui eſt bonum prolis. Non enim intendit natura ſolum generationem prolis, ſed traductionem, & promotionem uſque ad perfectum ſtatum hominis, inquantum homo eſt, qui eſt virtutis ſtatus. Unde ſecundum Phil. . . . tria a parentibus habemus, ſcilicet eſſe, nutrimentum, & diſciplinam. Filius autem a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes haberet: quod non eſſet, niſi eſſet aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam, quæ matrimonium facit. Secundo quantum ad ſecundarium finem matri-*

Digitized by Google

monii, qui eſt mutuum obſequium ſibi a coniugibus in rebus domeſticis impenſum. Sicut enim naturalis ratio dictat ut homines ſimul cohabitent: quia unus non ſufficit ſibi in omnibus quæ ad ipſam vitam pertinent, ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum quibus indigetur ad humanam vitam, quædam opera ſunt competentia viris; quædam mulieribus. Unde natura movet ut ſit quædam aſſociatio viri ad mulierem, in qua eſt matrimonium. Et has duas cauſas ponit Philoſ. in VIII. Ethic.

V. Hanc naturæ legem de matrimonio contrahendo, tum in veteri, tum in novo fœdere Deus confirmavit. Adamo creato, Deus *Gen.* II. dixit: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi . . . Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.*

VI. Oppones. S. Ioannes Chryſoſtomus *hom.* XVIII. *in Gen.* S. Auguſtinus *Lib. I. de Geneſi* contra Manichæos *cap.* XIX. & Damaſcenus *Lib. II. de fid. orthod. cap.* XXX. negant, Adamum innocentem, & Evam matrimonium iniiſſe, vel inituros, ſi in gratia perſeveraſſent; multiplicandumque fuiſſe docent humanum genus alio nobis incognito modo. Reſp. Hanc opinionem propugnarunt Patres iſti. Sed S. Auguſtinus *Lib. I. Retract. cap.* X. *& ſeq.* & iterum *Lib. XIV. de civit. Dei cap.* XXI. *& ſeq.* eam retractavit, communemque doctrinam amplexus eſt. Inſiſtes. Animalia diverſi ſexus coniunguntur, & propagantur abſque matrimonio. Reſpondet S. Thomas *loc. cit. ad* 1. inquiens: *Sicut natura generis, quamvis ſit una in omnibus animalibus, non tamen eodem modo eſt in omnibus; ita non inclinat eodem modo in omnibus, ſed ſecundum quod unicuique competit. Ad matrimonium vero inclinat natura hominis ex parte differentiæ, quantum ad rationem ſecundam aſſignatam . . . Quædam animalia ſunt quorum filii nati ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi victum quærere, vel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit; & in his non eſt aliqua maris ad feminam determinatio. In illis autem quorum filii indigent utriuſque ſuſtentatione, ſed ad parvum tempus, invenitur aliqua determinatio quantum ad illud tempus; ſicut in avibus quibuſdam patet. Sed in homine, quia indiget filius cura parentum uſque ad magnum tempus, eſt maxima determinatio maſculi ad feminam.* Omnia hæc perſpicua ſunt & comperta.

VII. Quæſt. III. *An præceptum impoſitum ſit matrimonii contrahendi?* Reſp. Hanc quæſtionem mira perſpicuitate S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLI. *art.* 2. reſolvit, inquiens: *Dicendum, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Uno modo ſicut ad id quod eſt neceſſarium ad perfectionem unius: & talis inclinatio quemlibet obligat: quia naturales perfectiones omnibus ſunt communes. Alio modo inclinat ad aliquid quod eſt neceſſarium ad perfectionem multitudinis: & cum multa ſint huiuſmodi, quorum unum impedit aliud, ex tali inclinatione non obligatur quilibet homo per modum præcepti: alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, &*

ædi-

Digitized by Google

ædificatoriam, & ad huiuſmodi officia, quæ ſunt neceſſaria communitati humanæ: ſed inclinationi naturæ ſatisfit, cum per diverſos diverſa de prædictis complentur. Cum ergo ad perfectionem humanæ multitudinis ſit neceſſarium aliquos contemplativæ vitæ inſervire, quæ maxime per matrimonium impeditur; inclinatio naturæ ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam ſecundum Philoſophos. Unde Theophraſtus probat, quod ſapienti non expedit nubere.

VIII. Hoc itaque præceptum multitudinem, non ſingulos homines obſtringit. Sub initium humani generis ſingulos obligabat: quia tunc, niſi ſinguli matrimonium iniiſſent, non fuiſſet ſatis communitati proviſum ob hominum paucitatem. Similiter poſt diluvium ſingulos obſtringebat. Multiplicato humano genere, ſicut quilibet liber ab agricultura, a mercatura manet, ita a matrimonio contrahendo. Nec eſt quod cum Vigilantio reponas: Si ſinguli liberi ſunt a præcepto matrimonii contrahendi, interibit humanum genus. Nam rara eſt virtus, nec a pluribus appetitur, inquit Hieronymus contra eumdem Vigilantium. Et Salvator noſter *Matth.* XIX. ait cælibatum eſſe ſingulare donum Dei. *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.*

CAPUT IV.

De inſtitutione matrimonii in ſacramentum.

I. Diſputant Theologi de inſtitutione matrimonii in ſacramentum ante, & poſt Chriſti adventum. Alphonſus a Caſtro *Lib. XI. adver. hæreſ.* verb. *Nuptiæ*, Petrus Soto de matrimonio *lect.* 11. Ambroſius Catharinus *opuſcul. de matrim.* ſuſtinent, matrimonium in lege naturæ, & ſcripta fuiſſe verum ſacramentum. Maldonatus *de matrimonio* ad 4. argumentum ait, *hanc eſſe opinionem omnium antiquorum Auctorum*. Launoius *Lib. de Regia poteſtate in matrim. part.* 1. *art.* 2. *cap.* 11. eamdem defendit opinionem, quia primario ſuo inſtituto faventem.

II. Quæſt. I. *Ante adventum Chriſti matrimonium fuit ne vere & proprie ſacramentum?* Reſp. In duplici ſignificatu ſacramenti nomen uſurpatur. 1. In ſenſu latiore & improprio, quatenus cuiuslibet rei ſacræ ſignum ſacramentum lato modo dicitur. 2. In ſenſu ſtricto & proprio, quatenus ſignum practicum, & efficax gratiæ ſanctificantis, vere & proprie ſacramentum eſt.

III. Communis Theologorum ſententia negat, matrimonium ante adventum Chriſti fuiſſe verum ſacramentum; concedit vero in latiori quodam ſignificatu. Et ut ab hac ſecunda parte initium capiam, matrimonium in ipſo innocentiæ ſtatu inſtitutum ſignum fuit coniunctionis Chriſti cum Eccleſia; ut ex *Gen. cap.* 11. colligitur. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea . . . Quamobrem relin-*

quet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. In quæ verba hæc Tertullianus *Lib. de anima cap.* xI. inquit. *Adam ſtatim prophetavit magnum illud ſacramentum in Chriſtum, & Eccleſiam, dicens : Hoc nunc os ex oſſibus meis*. S. Hieronymus in *cap.* v. *ad Epheſ.* ſcribit : *Primus homo, & primus vates Adam hic de Chriſto, & de Eccleſia prophetavit*. S. Auguſtinus *Lib. IX. de Gen. ad litteram cap.* xIx. hæc habet. *Evigilans Adamus ex extaſi, tamquam prophetiæ plenus, cum ad ſe adductam caſtam mulierem ſuam videret, eructavit continuo, quod magnum ſacramentum commendat Apoſtolus: Hoc nunc os ex oſſibus meis*. Quæ omnia id tantum evincunt, matrimonium in ſtatu innocentiæ, in lege naturæ, & ſcripta fuiſſe in latiore quodam ſignificatu ſacramentum; ut Catechiſmus Concilii Tridentini *II. Part. cap.* vIII. §. 18. clare explicat. *Sed quia matrimonii ſacramentum illis matrimoniis præſtet quæ ante, vel poſt legem iniri ſolebant, ex eo licet cognoſcere, quod etſi gentes matrimonio divini aliquid ineſſe arbitrabantur, atque ob eam rem vagos concubitus a naturæ lege alienos eſſe, itemque ſtupra, adulteria, & alia libidinis genera vitanda eſſe iudicabant; tamen eorum connubia nullam prorſus ſacramenti vim habuerunt.*

Apud Iudæos vero religioſius omnino nuptiarum leges ſervari conſueverant : neque dubitandum, quin eorum matrimonia maiori ſanctitate prædita eſſent. Cum enim promiſſionem accepiſſent, fore aliquando ut omnes gentes in ſemine Abrahæ benedicerentur; magnæ apud eos pietatis officium merito eſſe videbatur filios procreare, & electi populi ſobolem, ex qua Chriſtus Dominus Salvator noſter, quoad humanam naturam attinet, ortum habiturus eſſet, propagare; ſed illæ conjunctiones vera ſacramenti ratione caruerunt. Vera ſacramenti ratione caruerunt; aliqua tamen ſacramenti ſignificatione prædita fuere.

IV. Quæſt. II. *Matrimonium in lege evangelica eſt ne vere & proprie ſacramentum?* Reſp. Negant Ioannes Hus, Lutherus, & Calvinus, qui *Lib. IV. Inſt. cap.* xIx. §. 34. ſequentia evomit. *Matrimonium, quod ut a Deo inſtitutum fatentur omnes, ita pro ſacramento datum nemo uſque ad Gregorii tempora viderat. Et cui umquam ſobrio in mentem veniſſet? Ordinatio Dei bona eſt & ſancta : & agricultura, architectura, ſutrina, tonſtrina, ordinationes ſunt Dei legitimæ, nec tamen ſacramenta ſunt .... Quis ferat iſtos Sophiſtas tam inſcite garrientes?* Item §. 35. *Verba tamen obtrudunt, quibus ſacramenti nomen matrimonio attribui dicunt .... Myſterium dixerat Paulus : quam dictionem quum relinquere poſſet interpres, latinis auribus non infrequentem, vel arcanum vertere; ſacramentum ponere maluit, non tamen alio ſenſu quam græce a Paulo myſterium dictum erat. Eant nunc, & linguarum peritiam clamoſe inſectentur, quarum ignorantia in re facili, & cuivis obvia tandiu fœdiſſime hallucinati ſunt*. Tandem concludit §. 37. *Ac ne ſimpliciter Eccleſiam luderent, quam longam errorum, mendaciorum, fraudum, nequitiarum ſeriem*

riem uni errori attexuerunt ; ut dicas, nibil aliud quam abominationum latebram quæſiviſſe, dum e matrimonio ſacramentum fecerunt . Ubi enim id ſemel obtinuere, coniugalium cauſarum cognitionem ad ſe traxerunt : quippe res ſpiritualis erat, profanis iudicibus non attrectanda. Tum leges ſanxerunt, quibus tyrannidem ſuam firmarunt, ſed partim in Deum manifeſte impias, partim in homines nequiſſimas . . . Et ex eorum cœno aliquando emergendum eſt, in quo iam diutius hæſit oratio quam animus ferebat. Aliquantulum tamen mihi profeciſſe videor, quod leonis pellem iſtis aſinis quadam ex parte detraxi.

V. Hæc, licet paullulum prolixa, reſcribere libuit, ut palam fiat ſemper Calvinum adverſus Eccleſiam catholicam, unde perduellis apoſtata deſcivit, eodem cacodæmone exagitatum furere, debacchari, inſanire. Aſinos appellat omnes Eccleſiæ Patres, qui a S. Gregorio, ipſo fatente, ad ſua uſque tempora matrimonium ut ſacramentum faſſi ſunt. Non aliunde melius quam ex eius ſcribendi ratione revinci Calvini inſania poteſt. Sed, miſſis blateronis Calvini mortalium omnium impudentiſſimi dicteriis, catholica veritas demonſtranda eſt, atque confirmanda.

VI. De fide eſt, matrimonium eſſe verum novæ legis ſacramentum. S. Paulus *Ephesior.* v. inquit : *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una . Sacramentum hoc magnum eſt : ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Matrimonium igitur eſt ſacrum unionis Chriſti cum Eccleſia ſymbolum. Quod obtrudit Calvinus, a S. Paulo myſterium appellari matrimonium, ut ſignificet non coniunctionem Adæ cum Eva, ſed unionem Chriſti cum Eccleſia, quod magnum utique myſterium eſt, merum eſt illius delirium. Siquidem non negamus, immo fatemur, matrimonium repræſentare unionem Chriſti cum Eccleſia; at ſimul addimus præter iſtam obiectivam repræſentationem, aliam matrimonio ineſſe practicam, quæ ſignificat, unaque producit gratiam animorum conciliatricem. Tria enim ad veri ſacramenti rationem requiruntur : 1. ut ſit ſenſibile rei ſacræ ſignum ; 2. ut ſit a Chriſto inſtitutum ; 3. ut gratiam ſanctificantem producat. Porro tria hæc matrimonio inſunt. Eſt enim rei ſacræ ſignum ſenſibile : coniunctio enim coniugalis, vi cuius relinquere patrem & matrem vir debet, ut uxori adhæreat ſuæ, ſane quid ſenſibile eſt. Quod autem ſit rei ſacræ ſignum, teſtatur Apoſtolus: *Sacramentum hoc* (græce *myſterium hoc :* pro eodem enim myſterium & ſacramentum uſurpatur, quidquid fabuletur Calvinus) *magnum eſt*; nexus ſcilicet coniugalis. Pronomen *hoc*, quo Apoſtolus utitur, demonſtrat rem de qua agitur. Agit autem Apoſtolus de Chriſtianorum matrimonio. Hoc ergo magnum myſterium ſeu ſacramentum eſt, non præciſe ut eſt nexus viri & mulieris, ſed quatenus ſignificat unionem Filii Dei cum Eccleſia. Hinc patet quam ridendus ſit Eraſmus, effutiens unionem viri & mu-

ſieris

Digitized by Google

lieris nullum præferre myſterium, cum ſimilis nexus cernatur in beſtiis. Numquid de nexu beſtiarum Apoſtolus loquitur, inquiens: *Ego autem dico in Chriſto & Eccleſia?* Ea igitur omnia inſunt matrimonio quæ ad veri ſacramenti rationem requiruntur.

VII. Verum ut evidentius pateat impudentia Novatorum, & præſertim Calvini, negantis ante S. Gregorium pro ſacramento habitum matrimonium eſſe, traditionis apoſtolicæ monumenta promamus in medium.

VIII. S. Ignatius, apoſtolicæ ætatis Scriptor, *epiſ.* ad Polycarpum inquit: *Decet ut ſponſi, & ſponſæ de ſententia Epiſcopi coniugium faciant, quo nuptiæ ſint ſecundum Dominum, & non ſecundum cupiditatem.*

IX. Tertullianus, qui ſecundo & tertio ſæculo floruit, *Lib. II.* ad uxorem inquit: *Unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem eius matrimonii quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater ratum habet?* Secundo itaque Eccleſiæ ſæculo matrimonium, quemadmodum nunc, celebrabatur coram Sacerdote inter Miſsarum ſolemnia, & ſacerdotali benedictione obſignabatur. Porro Tertullianus non novam, ſed vetuſtam narrat diſciplinam ab Apoſtolis ortam.

X. Concilium Carthaginenſe IV. an. 398. celebratum, cui adfuit S. Auguſtinus, hæc ſtatuit can. XIII. *Sponſus, & ſponſa, cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis, vel paranymphis offeruntur: qui cum benedictionem acceperint, pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant prima ſcilicet nocte.*

XI. S. Ambroſius, qui ſæculo IV. floruit, epiſ. XIX. ad Vigilium inquit: *Cum ipſum coniugium velamine ſacerdotali, & benedictione ſanctificari oporteat, quomodo poteſt coniugium dici, ubi non eſt fidei concordia?*

XII. Siricius Papa, Ambroſio ſuppar, *epiſ.* ad Hymerium *cap.* IV. hæc ſcribit. *Illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cuiuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.*

XIII. S. Ioannes Chryſoſtomus *hom.* LVI. in Geneſim aſserit: *Sacramentum ſunt nuptiæ, & imago dilectionis Chriſti, quam erga Eccleſiam declaravit.*

XIV. Innocentius I. qui ſæculo V. vixit, *epiſ.* IX. ad Probum ait: *Statuimus, fide catholica ſuffragante, illud eſſe coniugium quod primitus erat divina gratia fundatum.*

XV. S. Auguſtinus eodem V. ſæculo *Lib. de bono coniugali cap.* XIV. hæc habet. *Bonum nuptiarum per omnes gentes, atque omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis; quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate ſacramenti; per quam nefas eſt, etiam repudio diſcedentem alteri nubere.* Rurſus *Lib. de fide & bon. oper. cap.* VII. ſubdit: *In civitate Domini, in monte ſancto eius, hoc eſt in Eccleſia, nuptiarum non ſolum vinculum, ſed etiam ſacramentum commendatur.*

XVI.

Digitized by Google

XVI. S. Cyrillus Alexandrinus, Auguſtino æqualis, *epiſ.* ad Neſtorium hæc docet. *Hac ipſa de cauſa, quo noſtræ quoque ſubſtantiæ ortum ſua benedictione cumularet, ſimul cum ſanctis Apoſtolis ad nuptias in Cana Galileæ vocatum, huc ſe contuliſſe, ſuaque benedictione eaſdem diſpenſatione cohoneſtaſſe dicimus* .. Et commentar. in Ioannem *Lib.II.* inquit : *Ipſe invitatus venit* (ad nuptias) *ut generationis humanæ principium ſanctificaret, quod ad carnem nimirum attinet.*

XVII. Hæc conſtans & univerſalis Eccleſiæ traditio ante S. Gregorium, fabulatorem & impoſtorem Calvinum evincit, qui ab hoc Pontifice evectum ad ſacramenti dignitatem matrimonium blaterat. Non eſt quod teſtimonia Patrum poſterioris temporis referam, cum illa nec ipſi Novatores revocare in controverſiam audeant : adeo ſunt luculenta.

XVIII. Opponunt 1. Novatores. Sacramenta novæ legis id quod ſignificant, efficiunt. Matrimonium ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia, quam non producit. Ergo non eſt ſacramentum. Reſp. Matrimonium ſpeculative ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia, ſicut baptiſmus ſepulturam, & reſurrectionem Chriſti: idcirco hæc non producuntur. At matrimonium ita repræſentat Chriſti unionem cum Eccleſia, ut ſimil practice ſignificet producatque gratiam, qua coniuges, reciproco dilectionis fœdere copulati, ſint vera præfatæ unionis imago, mutuoque amore ſe proſequantur; quemadmodum Chriſtus dilexit Eccleſiam, & Eccleſia Chriſtum.

XIX. Obiiciunt 2. Uſus coniugii pars eſt ſacramenti : ergo gratiam confert. Abſurdum autem eſt, inquit Calvinus; coitum gratiam producere. Reſp. Negatur coitum eſſe ſacramenti partem ; ſed eſt illius officium. Sacramentum gratiam efficit, qua officium iſtud intra pudoris, modeſtiæ, & caſtimoniæ chriſtianæ limites exerceatur. Inſiſtunt. Tria diſtinguunt Theologi in quolibet ſacramento, nempe ſacramentum tantum, rem ſacramenti, & rem atque ſacramentum ſimul. Tria hæc non reperiuntur in matrimonio. Reſpondetur, actus contrahentium eſſe ſacramentum tantum. Gratia eſt res ſacramenti. Vinculum, ſeu nexus perpetuus, ex mutuo conſenſu reſultans, eſt ſacramentum, & res ſimul.

XX. Obiiciunt 3. Unum ſacramentum non pugnat cum alio ſacramento. Sed matrimonium pugnat cum ſacramento Ordinis. Ergo non eſt ſacramentum. Reſp. Negatur, matrimonium pugnare cum ſacramento Ordinis; ſed ſtatus uxorati pugnat cum ſtatu ſacerdotali. Qui Ordines ſacros ſuſcipiunt, inhabiles ſe reddunt ad matrimonium contrahendum, Accedit quod uxoratus, conſentiente coniuge, poſſit Ordines ſacros ſuſcipere, perſiſtente vinculo coniugali.

XXI. Obiiciunt 4. Quodlibet ſacramentum conſtat materia, & forma; ac eiuſdem miniſter deſignatus eſt. Hæc autem deſignari in matrimonio nequeunt. Reſp. Hæc omnia, licet modo diverſo, Theologi aſſignant. Nam materia ſunt actus

ctus contrahentium, forma verba prolata a Sacerdote, & miniſter Sacerdos ipſe: quamquam alii velint ipſos contrahentes eſſe miniſtros, de quo infra.

XXII. Obiiciunt 5. Magiſter ſententiarum, Durandus, Iacobus de Vitriaco, & alii catholici Theologi negant matrimonium eſſe ſacramentum. Reſp. Etiamſi verum eſſet quod Novatores obtrudunt, non propterea quidquam detrimenti accederet Catholicorum dogmati; quod non privatorum quorumdam iudicio, ſed divinis Scripturis, SS. Patrum, & communi Conciliorum traditione nititur. Ceterum vel citati, quos opponunt, Theologi matrimonium eſſe ſacramentum adfirmant; quamvis in explicanda hac veritate a communi doctrina recedant, & in aliquos lapſi ſint errores.

XXIII. Obiiciunt 6. Nequit ex Scripturis demonſtrari, quandonam Chriſtus hoc ſacramentum inſtituerit. Ergo arbitrarium eſt. Reſp. Quid, ſi antecedens etiam concederetur? Numquid certo oſtendere Novatores poſſunt, quandonam Chriſtus baptiſma inſtituerit? Negabunt ne propterea baptiſma? Verum ex communi SS. Patrum doctrina colligitur, Chriſtum ad ſacramenti dignitatem matrimonium extuliſſe, cum ſua præſentia in Cana nuptias honeſtavit, eiſque benedixit.

XXIV. Quæſt. III. *An quodlibet fidelium matrimonium ſit ſacramentum*? Reſp. Omnes fideles obſtringuntur ita celebrare matrimonium, ut ſit verum ſacramentum: & hoc præſtant, dum matrimonium contrahunt iuxta ritus ab Eccleſia præſcriptos. Ceterum ſi Eccleſiæ ritus negligant, matrimonium quidem contrahent validum, ratum, perpetuum, & indiſſolubile fœdus inducens; ſecus ut ſacramentum. Oppoſitam ſententiam defendit P. Thomas Sanchez *Lib. de matrim. diſp.* x. *num.* 6. & plures alii. Quia, inquiunt, in poteſtate hominis haud eſt, rationem ſacramenti ſeparare a matrimonio, quod ex Chriſti inſtitutione ſacramentum eſt. Quæ ratio infirma omnino eſt. Utique in poteſtate hominis minime eſt efficere ut matrimonium, iuxta Eccleſiæ leges rite celebratum, non ſit ſacramentum. At in poteſtate hominis eſt matrimonium celebrare, neglectis Eccleſiæ, & inſtitutionis divinæ ritibus, qui neceſſario ſervari debent, ut matrimonium ſit ſacramentum. Poteſt igitur etiam inter Chriſtianos ſeparari in matrimonio ratio contractus naturalis, & civilis a ratione ſacramenti. Chriſtiani tamen ſub gravi culpa ita celebrare matrimonium tenentur, ut ſit ſimul ſacramentum.

XXV. Quæſt. IV. *An matrimonium inter fideles abſentes per procuratorem celebratum ſit verum ſacramentum*? Reſp. Mos obtinet inter Chriſtianos matrimonium celebrandi per procuratorem. Iure canonico ſequentes conditiones præſcribuntur ſervandæ a procuratoribus. 1. ut procurator ſpeciale mandatum habeat ad matrimonium contrahendum. 2. ut procurator ſeipſo hoc impleat officium. 3. ut facultas data procuratori non ſit tempore quo contrahit alterius nomine, revocata. 4. ut facultas data ſit determinata cum certa perſona. 5. ut procurator non excedat man-

mandati limites. 6. ut procurator contrahat matrimonium iuxta leges a Synodo Tridentina præſcriptas.

XXVI. Super propoſita quæſtione duplex occurrit ſententia. Prima adfirmat eſſe verum ſacramentum, quam defendunt Dominicus Soto, Iſambertus, Cardinalis Gotti, Turnely, & alii plures. Negantem ſententiam defendunt Caietanus *Tom. I. Opuſcul.* Franciſcus Victoria *quæſt.* ccxlɪv. Canus *Lib. VIII. cap.* v. Sylvius in *quæſt.* xlɪv. *Suppl. art.* ɪ. Vanroy *cap. ult. quæſt.* ɪɪɪ. Catharinus *Lib. V. cap.* ɪɪɪ. Hæc ſecunda ſententia mihi eſt probabilior. Nullum quippe ſacramentum inter abſentes celebratur. Nec minus præſentes contrahentes requirunt hæc verba, *Ego vos coniungo*, quam præſentem pœnitentem poſtulent hæc alia, *Ego te abſolvo*. Atqui opinio quæ olim defendebat, hæc ultima verba proferri poſſe in pœnitentem abſentem, damnata a Clemente VIII. eſt. Reſpondet Turnely, non eſſe contra naturam ſacramenti pœnitentiæ, ut inter abſentem miniſtrum & pœnitentem perficiatur: adeoque valeret abſolutio abſenti data, niſi obſtaret Eccleſiæ prohibitio, quæ poteſt inhabiles declarare & Sacerdotes ad abſolvendum, & pœnitentes ad recipiendam abſolutionem, niſi ſint præſentes. Hactenus Turnely *de matrim. quæſt.* ɪ. *art.* 2. *pag.* 43. Hæc reſponſio nimis eſt arbitraria. Hoc quippe pacto ratiocinabantur plures Theologi ante Clementem VIII. qui illorum proſcripſit opinionem. Cur damnavit Eccleſia uſum abſolutionis datæ abſenti? Quia voluit declarare inhabiles pœnitentes abſentes ad abſolutionem. Sed cur ita voluit? An ex arbitrio Eccleſia ſuas definitiones pronuntiat? Proſcripſit talem opinionem, quia iudicavit hæc verba, *Ego te abſolvo*, poſtulare pœnitentem præſentem; quemadmodum illorum reipſa obvius & naturalis ſenſus hanc præſentiam ſupponit. Validum itaque eſt in ratione contractus naturalis & civilis matrimonium initum inter abſentes per procuratorem; ut omnes fatentur. At verum ſacramentum non eſſe, mihi eſt probabilius. Heinc eſt quod principales contrahentes conſenſum per procuratores datum renovant coram Parocho, qui ſuper eos profert hæc verba: *Ego coniungo vos in matrimonium.*

XXVII. Diſputant ſimiliter Theologi, utrum, ſi mandans poſt traditam facultatem procuratori in dementiam incideret, validum eſſet coniugium. Adfirmat P. Thomas Sanchez *Lib. II. de matr. diſp.* xɪ. *num.* 12. Negat Pontius *Lib. II. de matr. cap.* xv. *num.* 14. Hæc ſecunda opinio mihi probabilior videtur; ſed tanti non eſt, ut eam diſcutiam.

XXVIII. Quæſt. V. *An in lege evangelica matrimonium infidelium inter ſe ſit ſacramentum?* Reſp. Matrimonium infidelium inter ſe validum quidem eſt ut contractus naturalis; at ſacramentum non eſt, ut docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* lɪx. *art.* 2. *ad* ɪ. cui Theologi communiter ſubſcribunt. Qui enim baptiſmo carent, nullius ſunt ſacramenti capaces.

XXIX.

Digitized by Google

XXIX. Quæſt. VI. *An matrimonium fidelis cum infideli ſit ſacramentum?* Reſp. Iam a multis ſæculis cultus diſparitas impedimentum dirimens eſt. Diſputatur dumtaxat in hypotheſi alicuius diſpenſationis ab Eccleſia datæ. Catharinus, & Dominicus Soto exiſtimant matrimonium fidelis cum infideli ſacramentum eſſe, ſaltem ex parte coniugis fidelis. Mihi probabilior eſt opinio negans. Quoniam, ut matrimonium ſit validum in ratione contractus, requirit utriuſque coniugis mutuum conſenſum. Ergo, ut ſit ſacramentum, ſimiliter utriuſque poſtulat intentionem & conſenſum. Matrimonium enim unum eſt ſacramentum, non duo. Neque ſacramentum dimidiatum eſt, ſed integrum. Ergo quando in uno deficit intentio ſuſcipiendi ſacramentum, intentio alterius minime ſufficit. Sicut enim matrimonium eſt unicum mutuum vinculum, unus contractus, ita unum eſt ſacramentum.

XXX. Quæſt. VII. *Utrum ſi infideles coniuges convertantur ad fidem, matrimonium in infidelitate contractum evadat ſacramentum?* Reſp. Affirmant plures; ſed negantem opinionem probabiliorem exiſtimo: quia poſterior intentio non poteſt efficere ut contractus initus, qui non fuit ſacramentum, poſtea tale evadat.

XXXI. Prioribus quinque ſæculis toleravit Eccleſia, ut legitima, matrimonia fidelium cum infidelibus, & catechumenis, quando nullum aderat ſubverſionis periculum. Hoc pluribus exemplis patet. Nam mater Timothei fidelis erat, ut colligitur *II. ad Timoth.* 1. pater vero gentilis, ut narrat Lucas *Act.* XVI. Cecilia virgo Romana Valeriano infideli ſponſo nupſit. S. Monica S. Auguſtini mater maritum duxit infidelem. Clotildis chriſtiana in matrimonium ducta eſt a Clodoveo Francorum Rege ethnico. Plura alia ſuppetunt exempla.

XXXII. Abſolute tamen & generatim prohibuit Eccleſia matrimonia fidelium cum infidelibus ob ſubverſionis periculum. *Nolite* (inquit Paulus II. Cor. VI.) *iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras?* Quæ verba de matrimonio non contrahendo interpretantur Cyprianus, Chryſoſtomus, Hieronymus, Theodoretus, & alii. Plura Concilia, ut Eliberitanum, Laodicenum, & alia, has nuptias prohibuerunt.

XXXIII. Quæſt. VIII. *An matrimonia Catholicorum cum hæreticis ſint illicita, & nulla iure naturali, & eccleſiaſtico; vel an fieri licita per diſpenſationem poſſint?* Reſp. Theologi omnes fatentur illicita eſſe eiuſmodi connubia: ſunt enim pluribus Eccleſiæ canonibus prohibita. Nullum vero ius, ſive naturale, ſive divinum, ſive eccleſiaſticum, illa irrita declarat. Diſparitas religionis non eſt impedimentum iure naturali dirimens. Nam Eſau in naturali lege duxit mulieres idololatras, quæ uxores in Scriptura ſancta vocantur. Ius divinum prohibet, at non irritat hæc matrimonia; ut communiter Theologi docent. Ius autem eccleſiaſticum nullum irrita & invalida hæc matrimonia declarat; dummodo iuxta Eccleſiæ le-

ges,

ges, quas obſervare hæretici tenentur, celebrata fuerint. An poſtea hæc matrimonia ita illicita ſint, ut in nullo caſu fieri per diſpenſationem Superioris licita poſſint, diſſertant in utramque partem Theologi. Hanc controverſiam mea non intereſt diſcutere, neque certam ſententiam, cui adhæream, video.

CAPUT V.

De materia, forma, & miniſtro ſacramenti matrimonii.

I. SApientiſſimus Melchior Cano *Lib. VIII. de loc. theolog. cap.* v. de materia & forma ſacramenti matrimonii ſermonem habens, inquit: *Nam & cum quærunt, an matrimonium conferat gratiam, id quod eo loco maxime finiendum erat, non definiunt tamen, ſed in his referunt quæ in hominum opinione ſunt poſita. In materia item & forma huius ſacramenti ſtatuenda adeo ſunt inconſtantes, & varii, adeo incerti, & ambigui, ut ineptus futurus ſit qui in tanta illorum varietate ac diſcrepantia rem aliquam certam, conſtantem, exploratam conetur efficere.*

II. Pluſquam ſeptem Theologorum opiniones recenſere poſſem in deſignanda materia & forma matrimonii: ſed, his miſſis, ſententiam ſeligo quam docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* xlii. *art.* 1. *ad* 2. Eſt autem eiuſmodi. Materia ſacramenti matrimonii ſunt actus contrahentium. Hæc ſunt verba S. Thomæ. *Sacramentum matrimonii perficitur per actum ipſius qui ſacramento illo utitur, ſicut pœnitentia. Et ideo ſicut pœnitentia non habet aliam materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de matrimonio.*

III. Quænam vero ſit iſtius ſacramenti forma, non adeo mihi compertum eſt. In illis enim verbis reponenda forma huius ſacramenti videtur quæ actus contrahentium determinant, ut ſacramentum fiat, eiuſque effectum primarium exprimunt. Talia autem eſſe videntur verba Sacerdotis, contrahentes coniungentis in matrimonium. Quæ ſane ſententia menti Concilii Tridentini *ſeſſ.* xxiv. *cap.* 1. *de refor.* accedere videtur. Oppoſitum tamen propugnant plures graveſque Theologi, nempe ipſa verba contrahentium formam eſſe huiuſce ſacramenti. Verum deciſio huius controverſiæ ex iis pendet quæ mox in ſequentis controverſiæ diſcuſſione dicenda ſunt.

IV. Quæſt. unic. *An Sacerdos aſſiſtens contrahentibus ſit ſacramenti matrimonii miniſter?* Reſp. Duæ ſunt hac de controverſia ſententiæ, & utraque ſuos graviſſimos patronos habet etiam in ſchola Thomiſtica. Cardinalis Gotti *quæſt.* 11. *de matr. dub.* 5. ait, communiorem eſſe inter noſtrates opinionem quæ defendit, non Sacerdotem, ſed contrahentes ipſos ſacramenti matrimonii miniſtrum eſſe. Ex Thomiſtis tamen citat ſolum Gonet.

V. E contrario vero Sacerdotem eſſe huiuſce ſacramenti miniſtrum, propugnant præ-

præter Guillelmum Pariſienſem Melchior Cano *Lib. VIII. cap.* v. Cardinalis Toletus *Lib. VII. de Sacerd. inſtruct. cap.* vi. Petrus Ledeſma *de matr. quæſt.* xlii. *art.* 1. *dub.* 4. Petrus de Marca *tract. de matr.* Maldonatus *quæſt.* 1. *de matr.* Aeſtius in IV. *diſt.* xxvi. §. 10. Franciſcus Sylvius in *ſuppl.* III. *Part. quæſt.* xlii. *art.* 1. & in 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 2. *ad* 6. Natalis ab Alexandro *de matr. art.* 5. Turnely *quæſt.* iii. *art.* 2. Le Druin *Lib. X. de ſacram. quæſt.* ii. Gibertus *conſult. canonic. de matrim. Tom. I. concluſ.* 55. Hermenier *Tom. III. cap.* v. Du-Hamel *de matr. cap.* vi. Florentius de Cocq. *ſec.* vii. Iuvenin *diſſ.* xii. *quæſt.* iii. Vanroy *quæſt.* ii. Piette *quæſt.* xiii. Heinc iure infertur, quod in I. *Part. quæſt.* 1. *art.* 8. ſcribit P. Dominicus Bannez, nempe *ſententiam communem modo a multis improbari non ſolum poſt celebrationem Concilii Tridentini, ſed etiam antea: & CANI ſententiam multos alios ſequi abſque ulla temeritate. Quod enim uno tempore occultatur, poſtea per diligentiam, & ſtudium advenientium multoties innoteſcit.* Paucis ego utriuſque ſententiæ fundamenta attingam. Nihil enim pro alterutra parte definitum ab Eccleſia eſt; ſed utraque opinio ſua fruitur probabilitate. Sententia tamen quæ Sacerdotem huius ſacramenti miniſtrum aſſerit, mihi eſt probabilior.

VI. Principio ſententia, quæ iſtius ſacramenti, ſicut & aliorum omnium, Sacerdotem miniſtrum eſſe defendit, erui videtur ex Tridentino *ſeſſ.* xxiv. *cap.* 1. *de refor.* ubi hæc habentur. *Ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur; ubi Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat:* Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: *vel aliis utatur verbis iuxta receptum uniuſcuiuſque provinciæ ritum.* Satis perſpicue colligi heinc videtur, Sacerdotem eſſe huius ſacramenti miniſtrum, & verba quæ profert, eſſe formam. Concilium enim verba uſurpanda præſcribit, vel alia iuxta cuiuſque Eccleſiæ ritum. Ibidem ſubdit hanc benedictionem a proprio Parocho faciendam eſſe. *Item ſi quis Parochus, vel alius Sacerdos alterius parochiæ ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure ſuſpenſus maneat.* Plura alia Concilia provincialia, ut Colonienſe, Cameracenſe, Remenſe, Turonenſe, quæ refert Sylvius, prætereo.

VII. His accedunt Ritualia plurima. Rituale Romanum vetus, an. 1494. a P. Alberto Caſtellano O. P. collectum, hæc habet. *Contrahentibus reſpondentibus ſe nec affines, nec conſanguineos &c. Sacerdos pronuntiet verba, quæ ſunt forma huius ſacramenti.* Alterum Romanum, Pauli V. iuſſu editum, hæc verba *Ego vos coniungo* &c. proferenda a Parocho iſtius ſacramenti miniſtro præſcribit. P. Martene de antiquis Eccleſiæ ritibus *Tom. II. pag.* 11. *Lib. I. cap.* ix. plura alia Ritualia in hanc rem affert. Unum laudare ſufficiat, nempe Mediolanenſe, in quo S. Carolus Borromæus *Act. Part.* IV. hæc inferi curavit, nempe *quinque dumtaxat eſſe ſacramenta, quæ*

Pa-

Digitized by Google

Parochus ex officio adminiſtrare poteſt, baptiſmum, Euchariſtiam, pœnitentiam, matrimonium, & extremam unctionem.

VIII. Oppoſitæ ſententiæ patroni reponunt, verba iſta, *Ego vos coniungo* &c. ad ſolemnitatem, ſecus ad formam pertinere; alioquin Tridentinum non permitteret pro varia Eccleſiarum diſciplina variari. Forma enim ſacramenti conſtans & firma ſit oportet. Sacerdos vero ab aliquibus miniſter huius ſacramenti appellatur, quia præſentia ſua, tamquam teſtis, dat firmitatem contractui, qui aliter irritus eſſet.

IX. Quam ſit reſponſio hæc infirma, nemo non videt. Conſtans utique & firma eſſe forma ſacramenti debet quantum ad ſenſum & ſignificationem, ſecus ſemper quantum ad verba, modumque loquendi. Præſcribit Concilium adhibenda hæc verba eſſe, *Ego vos coniungo* &c. vel alia ſimilia, quæ idem ſignificent. Nonne forma baptiſmi, & confirmationis Latinos inter & Græcos nonnihil diſcrepat; tametſi eadem ſit quantum ad ſenſum & eſſentialem verborum ſignificationem? Quod addunt, hæc verba, *Ego vos coniungo* &c. hunc præſerre ſenſum, *declaro vos coniunctos*, eſt arbitrarium commentum, quod Novatoribus Lutheranis, & Calvinianis anſam porrigit ſimili modo interpretandi hæc verba, *Ego te abſolvo*, non aliud ſignificare, niſi *ego declaro te a Deo abſolutum*. Quid? Sacerdos, ut merus teſtis, præfata verba profert? Alii ergo teſtes dicere ſimiliter poterunt? *Ego*, vel *nos coniungimus vos* &c. Abſurdum hoc eſt. Ergo abſurdum quoque eſt aſſerere, Sacerdotem eſſe iſtius ſacramenti teſtem, & non miniſtrum.

X. Inſiſtunt, Sacerdotem miniſtrum eſſe huius ſacramenti, quatenus ritus & cæremonias adminiſtrat. Verum habet, Parochum eſſe miniſtrum huiuſce ſacramenti, quatenus ritus, nempe formam, & cetera quæ Ritualia præſcribunt, adminiſtrat. Quid? Duo ne miniſtrorum genera, nempe laicorum, & Sacerdotum ſacramenti iſtud perficient?

XI. Luculentius confirmatur ſententia hæc. Lutherani, & Calviniſtæ negant matrimonium eſſe ſacramentum. Scripturarum teſtimonia, quibus nos evincimus ſacramentum eſſe matrimonium, acutis cavillationibus eludere ſtudent. Cedo: quibus nos rationum momentis illorum explodimus commenta? Non ſane aliis, ut ex iis quæ ſupra dicta ſunt, conſtat, niſi apoſtolica, & univerſali traditione Patrum, qui una voce ſacras vocant nuptias, quia ſacra Sacerdotis benedictione conſecrantur. Legantur teſtimonia ſupra relata. Heinc in iure canonico xxx. quæſt. v. cap. *Nullus*, hæc habentur. *Nullus fidelis, cuiuſcumque conditionis ſit, occulte nuptias faciat; ſed benedictione accepta a Sacerdote publice nubat in Domino.*

XII. Reſpondent oppoſitæ ſententiæ patroni, ſacram Sacerdotis benedictionem, quam veteres omnes adſtruunt, neceſſariam utique eſſe Eccleſiæ mandato, tamquam cæremoniam accidentalem ad maiorem nuptiarum ſolemnitatem; ſecus ad ſacramenti neceſſitatem, divino præcepto impoſitam. Reſponſionem hanc, ut fal-

Digitized by Google

ſam, & Novatoribus magnopere faventem, docte, ſolideque Melchior Canus refellit. Et principio, unde nos ex traditione argumenta hauriemus, ut contra Novatores evincamus ſacramentum eſſe matrimonium, ſi recenſita reſponſio conſiſtat? Profecto ſi benedictio ſacerdotalis, qua conſecrari nuptias Patres aſſerunt, ut ad ſacramenti dignitatem evectum a Chriſto matrimonium evincant, ſit mera accidentalis cæremonia, deſunt nobis præſidia omnia ex traditione arceſſita, quibus contra Novatores, denegantes matrimonio ſacramenti dignitatem, pugnemus. Sublata quippe univerſalis Eccleſiæ traditione, quæ eſt legitimus ſacrarum Scripturarum, quibus matrimonium magnum ſacramentum enuntiatur, interpres, inermes reperimur in certamine, & cauſſa cadimus in Novatorum conſpectu. Concilium Carthaginenſe IV. ut vidimus, coniuges monet ut in reverentiam benedictionis ſacerdotalis virginitatem intaminatam prima nocte ſaltem cuſtodiant. Plus ne accidentali benedictioni quam ipſimet ſacramento tribuendum eſt? Si benedictio non acceſſiſſet, ſacramentum nihilominus eſſet, inquiunt adverſæ ſententiæ patroni. Tum autem non eſſet cur coniuges ſe continerent: nonne? Quis id aſſerere abſque offendiculo poteſt?

XIII. Præterea, ut Canus ſapienter diſſertat, ſacramenta proprie dicta ſunt ſacræ religionis cæremoniæ: ſacrorum enim uſus ad religionem, qua Deum colimus, pertinet. Quocirca ſacramentum opus eſt religionis. Porro non quodlibet rei ſacræ ſignum eſt ſacramentum, ſed illud dumtaxat quod ſacrum eſt. Et idcirco ſacramenta, divini cultus ac religionis ſacra quædam opera ſunt. Cum igitur matrimonium ſolis viri, & feminæ verbis civiliter & profane contrahitur, licet rei ſacræ ſignaculum ſit, non eſt tamen opus religionis ſacrum, atque adeo ſacramentum proprie dictum. Alioquin ſi rebus ſacris ſat eſt ſignificationem affigere, ut ſacramenta dicantur, ſerpens æneus, atque manna proprie ſacramenta nuncupanda ſunt, concludit Cano. Quod cum ſit abſurdum, conſequitur connubia ſine ſacro miniſtro, & abſque ſacra religionis cæremonia, non eſſe chriſtianæ religionis ſacramenta.

XIV. Accedit, Concilium Florentinum; enumeratis ſeptem novæ legis ſacramentis, ita definire. *Hæc omnia ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum.* Si horum unum deſit, ſacramentum non perficitur. Quis ſacramenti matrimonii miniſter ordinarius, ſine quo ſacramentum nullum eſt? Ipſi coniuges? Homines laici ordinarii ſacramentorum miniſtri? Mulier, neceſſitate urgente, baptizat; at miniſter ordinarius illa non eſt, ſed Sacerdos. Soli Sacerdotes conſecrati ſacramento Ordinis ſunt legitimi myſteriorum Chriſti diſpenſatores, ut *I. Cor.* IV. inquit S. Paulus. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Quo ergo iure adimi iiſdem hæc poteſtas valet adminiſtrandi ſacra-

cramenti matrimonii, quod magnum myſterium ab eodem Paulo nuncupatur, ut illa mulieri, cui ne quidem loqui permittitur in Eccleſia, tribuatur? Unde, quæſo, adverſarii colligunt laicos eſſe ſacramenti matrimonii miniſtros? Ex quo Scripturarum teſtimonio, ex quo Concilio, ex qua Patrum traditione eruunt, diverſam eſſe ſacramenti matrimonii, ac ceterorum omnium rationem? Nullum profecto ſacræ antiquitatis documentum afferre in medium valent. Porro cum omnium aliorum ſacramentorum miniſter Sacerdos ſit, ut ab hac regula eximant matrimonii ſacramentum, teſtimonia vel ex Scriptura, vel ex Conciliis, vel ex traditione afferre, & quidem perſpicua & luculenta, debent. Nec ſatis eſt ut rem inſolitam, & ceterorum omnium ſacramentorum regulis certis adverſam, qualis eſt, quod laici ſint ordinarii ſacrorum myſteriorum miniſtri, evincant, unam aut alteram coniecturam, humano ratiocinio ex aliquo teſtimonio ambiguo deductam, in medium afferre; ſed requiritur clara & manifeſta exceptio; præcipue quod in iis verſemur quæ a voluntate inſtitutoris pendent.

XV. Quemadmodum in pœnitentia optime diſtinguimus virtutem, & ſacramentum; ita in matrimonio contractum humanum a ſacramento ſecernimus. Pœnitentiæ virtutis miniſter non eſt Sacerdos, ſed ſolus pœnitens eiuſdem præſtat officia: pœnitentiæ vero ſacramenti ſolus Sacerdos miniſter eſt. Similiter matrimonii, ut eſt humanus contractus, ipſi coniuges cauſſa ſunt effectrix; contra matrimonii ut ſacramenti cauſſa perficiens Sacerdos eſt. Hæc omnia exacte ſibi conſtant, unaque optime conſiſtunt. Contra in oppoſito ſyſtemate vix formari poteſt aliqua perſpicua idea miniſterii a coniugibus in hoc ſacramento præſtandi. Sacramentorum enim quæ in ſola actione ſita ſunt, miniſter a ſuſcipiente diſtinguitur. Nemo enim ſeipſum confirmare, baptizare, abſolvere valet. Coniuges autem ſacramentum matrimonii ſuſcipiunt. Qui ergo fieri poteſt ut coniuges ſint iſtius ſacramenti miniſter? Nam aut quilibet contrahens ſibi, aut unus alteri ſacramentum adminiſtrat. Non primum, quia nemo, ut dictum eſt, ſibi adminiſtrare ſacramentum, in actione ſitum, poteſt. Illud ergo eſt reliquum, ut vel ambo coniuges unum miniſtrum conficiant; vel unus alteri viciſſim ſacramentum adminiſtret. Si ſecundum, duo efficient ſacramentum: neque enim ſacramentum ita dividuum eſt, ut unus miniſter partem unam, & alius miniſter partem alteram perficiat. Primum autem repugnare communi ſenſui videtur. Nam licet conſerre tertio ſimul in eodem inſtanti duo miniſtri queant ſacramentum; tamen percipi poſſe nullo modo videtur, qua ratione valeant duo coniuges unum efficere miniſtrum, qui ſibimetipſis ſacramentum adminiſtret. Ex alia parte neuter ſine altero poteſt ſacramentum perficere. Et tum quæritur, an prius vir mulieri, an mulier viro ſacramentum conferat.

N ij XVI

XVI. Tandem ſacramentum a ſacra proficiſci forma debet. Quamvis enim cuiuſque ſacramenti materia naturalis ſit, forma tamen, a qua ſacramentum denominatur, ſacra ſit neceſſum eſt, ut ſacrum opus perficiat. Numquid a forma naturali & civili ſacer prodibit effectus? Porro contrahentium verba, *Ego te accipio in meam* &c. nullo modo ſacra ſunt. Materia ergo ſacramenti eſſe poſſunt; forma eſſe non poſſunt. Quod præfata verba naturalia ſint, & non ſacra, inde patet, quod omni nationi, etiam fide chriſtiana deſtitutæ, communia ſint, & ab omni populo indiſcriminatim uſurpentur. Rurſus verba quæ ſacramentorum formas conſtituunt, ſpiritualem effectum ſignificant; immo vel maxime in forma ſacramenti ſignificatio elucet. Hæc autem verba (*Ego te accipio in meam*, nullius ſpiritualis effectus ſigna ſunt. Accedit quod dum verba alicuius ſacramenti forma ſunt, ſi loco illorum aut nutus, aut ſcriptum, aut ſignum ſubſtituantur, inanis prorſus eorum actio eſt. Numquid baptiſma per nutus, aut ſigna adminiſtrari valide poteſt? At ſi contrahentes loco verborum, nutus, vel ſcripturas ſubſtituant, æque conſiciunt matrimonium, ac ſi verbis utantur.

XVII. Hinc merito ratiocinatur Melchior Cano. Verba igitur contrahentium materia ſacramenti ſunt, forma non ſunt. Iam illa falſa & commentitia eſſe quis non videt quæ iuniores Theologi confinxere, ut civilem hunc, humanumque contractum Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum eſſe tuerentur: quæ quidem pleraque infidelibus valde nugatoria ſunt; fidelibus autem parum ſolida. Hic tibi dicit, contrahentes ipſos eſſe materiam ſacramenti; hic non ipſos, ſed conſenſum; alius, geſtus & nutus qui a viro feminaque exceptis verbis adhibentur; alius prioris loquentis verba materiam eſſe affirmat, poſterioris formam. Quæ utinam graviter, vere, & probabiliter dicerentur, ne iure ab hæreticis rideremur. Quorſum autem attinet in re graviſſima tenuiter, ne dicam ridicule, philoſophari? Quorſum in re ad fidem, & religionem neceſſaria, tanta varietas & inconſtantia? Non enim, ut Hieronymus ait, poteſt umquam verum aſſeri quod diverſum eſt. Et rurſum, *Verum*, inquit, *non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur*. Quid quod nos materiam, & formam ſacramenti quærimus, hoc eſt res quaſdam religione ſacras; hi vero de forma materiaque contractus profani, naturaliſque reſpondent? Nam ſi apud Ethnicos de pacti illius conventioniſque materia & forma controverſia eſſet, non aliter profecto illi ac noſtri Theologi loquerentur. Ita Lutherus more ſuo Theologos ſatis iocoſe luſit, quod religionis noſtræ ſacramentum ex his vel integrum & perfectum conſtituiſſent quæ penitus omnia in matrimoniis paganorum reperirentur. Ac certe materiam, & formam civilis, naturaliſque contractus, quibus in omni ſemper lege omnes uſi ſunt, quæque perpetuo fidelibus, & infidelibus fuere communes; eaſdem omnino eſſe materiam, & formam, quibus integra & perfecta noſtræ religionis conſtituuntur ſacramenta, non Luthero dicam,

eam, ſed vix cuiquam perſuaderi poterit, niſi ei apud quem tantum opinio praeiudicata poteſt, ut etiam ſine ratione valeat. Hactenus ſapientiſſimus Cano, totidem verbis, quæ uſurpare mihi libuit, quod ſint ad controverſiæ difficultatem exponendam quammaxime opportuna.

XVIII. Tandem hæc ſententia tutior ſane eſt. Nemo enim in controverſiam vocat, matrimonium, benedictione ſacerdotali accedente, eſſe ſacramentum. Contra, hac benedictione ſublata, graviſſimi Theologi aperte inficiantur matrimonium tale eſſe ſacramentum. Hæc autem Theologorum opinio probabilis eſt. An negabunt adverſarii hanc opinionem eſſe probabilem, quam tot doctiſſimi Theologi propugnant? Si quiſquam minus peritus hoc auderet, illi oppono auctoritatem ſapientiſſimi Pontificis BENEDICTI XIV. qui *Lib. VIII. de Synod. cap.* XXVIII. *num.* 3. hæc ſcribit. *Verum quamquam hucuſque explicata Melchioris Cani ſententia, tot Doctorum ſuffragiis communita, ſit VALDE PROBABILIS, ac cuique liberum abſque erroris nota eam amplecti* &c. Non probabilis modo, verum etiam valde probabilis eſt ſententia noſtra, teſte Pontifice maximo. Eſt etiam tutior in comparatione oppoſitæ. Illa enim tutior ſententia eſt de qua Theologorum nemo unus ambigit. Porro omnes ad unum fatentur, coniugium, eccleſiaſtico ritu benedictum a Sacerdote, eſſe verum ſacramentum. Contra, graviſſimi Theologi pernegant ſine hac benedictione eſſe ſacramentum. Ergo tutior illa, hæc minus tuta. Atqui ex decreto Innocentii XI. ex duabus opinionibus probabilibus, quæ in utramque partem a Theologis diſputantur, tutiorem amplecti debemus, quando de ſacramentis agitur. Ergo amplectenda noſtra, reiicienda altera eſt.

§. UNICUS.

Adverſæ ſententiæ rationum momenta expenduntur.

I. OBiiciunt 1. In decreto pro Armenorum inſtructione Eugenius IV. hæc docet. *Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti.* Porro cauſſa efficiens matrimonii, & miniſter idem ſunt. Reſp. Iam ſupra dictum eſt, cauſſam effectricem matrimonii, ut eſt naturæ officium, & ut contractus humanus, & civilis, eſſe mutuum contrahentium conſenſum: quia inde oritur nexus, & vinculum perpetuum, ut Catechiſmus Concilii Tridentini *Part.* II. *cap.* VIII. *§. 6.* interpretatur. *Cum dicunt coniugium eſſe conſenſum maris & feminæ, hoc ita accipiendum eſt, conſenſum ipſum matrimonii cauſam effectricem eſſe: quod Patres in Concilio Florentino docuerunt. Etenim obligatio, & nexus oriri non poteſt niſi ex conſenſu & pactione.* Inſiſtunt, Eugenium loqui de ſeptem Eccleſiæ ſacramentis, quorum numerum matrimonium ingreditur. Verum habet. Sacramentum eſſe matrimonium, aſſerit Eugenius; at de materia, & forma huius ſa-

cramenti nihil prorſus definit; ſed potius determinatum omnium ſacramentorum miniſtrum conferentem ſacramenta, a ſuſcipientibus diſtinctum deſignat. Et hoc magis inde conſtat quod Pontifex loquens de aliis ſacramentis illorum materiam aſſignat. *Primum omnium ſacramentorum* (inquit) *eſt baptiſmus . . . huius ſacramenti materia* &c. De matrimonio vero loquens, ſacramenti non meminit; ſed tantum abſolute ait: *Cauſa efficiens matrimonii*; minime vero inquit: Cauſſa efficiens *huius ſacramenti*. Nihil igitur ex hoc decreto eruere adverſarii valent quod illorum faveat opinioni; cum certum ſit, duo in matrimonio diſtinguenda eſſe, nempe rationem contractus, & rationem ſacramenti. Sacramentum matrimonium eſſe Eugenius aſſerit; cauſſam vero effectricem contractus matrimonii dicit eſſe conſenſum contrahentium. Quænam vero ſit cauſſa perficiens ſacramentum, expreſſe non definit. Porro, cum abſolute dicat, ſacramentorum miniſtrum eſſe *Sacerdotem*, ut ab hac univerſali omnium aliorum ſacramentorum regula matrimonium exciperet, neceſſaria foret perſpicua & manifeſta declaratio. Perperam igitur una æquivoca vocula firmare adverſarii opinionem in re graviſſima contendunt.

II. Obiiciunt 2. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* 1. *de ref.* declarat matrimonia clandeſtina rata & vera matrimonia fuiſſe, donec Eccleſia eadem irrita fecit; quamvis ea ſemper deteſtata fuerit ſic clandeſtine contracta. Reſp. Levior præcedenti eſt oppoſitio hæc. Rata, & valida ſemper fuiſſe matrimonia clandeſtina in ratione contractus, verum habet; in ratione ſacramenti, falſum eſt. Laudatum Concilii decretum vinculum perpetuum, & fœdus matrimonii indiſſolubile, non ſacramenti dignitatem ſpectat; ut Cardinalis Pallavicinus *Lib. XXIII. cap.* IX. *num.* 9. teſtatur, inquiens: *Numquam declaravit Concilium, clandeſtina matrimonia fuiſſe ſacramenta, adeo ut graves Theologi id negent.*

III. Inſiſtunt. Concilium *cit. ſeſſ.* XXIV. *can.* 1. hoc dogma ſtatuit. *Si quis dixerit matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis evangelicæ ſacramentis a Chriſto Domino inſtitutum . . . anathema ſit*. Deinde *can.* XII. inquit: *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad iudices eccleſiaſticos, anathema ſit.* Reſp. Omnes Catholici confitentur, ut fidei dogma, matrimonium eſſe ſacramentum. Propterea ne matrimonium clandeſtinum ſacramentum eſt? *Can.* XII. damnat eos qui negant cauſſas matrimoniales attinere ad iudices eccleſiaſticos: quia Chriſtiani omnes tenentur matrimonium inire, ut ſacramentum a Chriſto inſtitutum. Porro ad iudices eccleſiaſticos pertinet iudicare, contractæ ne nuptiæ ſint iuxta leges Eccleſiæ. Iſtorum officium eſt in eos fideles animadvertere qui matrimonium clandeſtine, & neglectis Eccleſiæ ritibus, ineunt tamquam humanum contractum, & non tamquam ſacramentum a Chriſto inſtitutum. Violant enim tunc leges tum divinas, tum eccleſiaſticas. Ergo iudicium ad Eccleſiam attinet.

IV. Obiiciunt 3. Abſurdum videtur, matrimonia clandeſtina non fuiſſe ante Triden-

dentinum ſacramenta, & tot fideles caruiſſe huius ſacramenti effectu. Reſp. Abſurdum quod obtruditur, totum in malitiam contrahentium regeritur. Nonne etiam adverſarii fatentur, Chriſtianos matrimonia contrahentes contemptis Eccleſiæ ritibus, peccare mortaliter? Maius ergo abſurdum in ſententia adverſariorum apparet. Non enim caruerunt dumtaxat effectu ſacramenti, qui ante Tridentinum clandeſtine matrimonia iniebant; ſed ſacrilegium quoque perpetrabant, admiſſa ſententia, quod eiuſmodi matrimonia fuerint ſacramenta. Peccato ſiquidem mortali, neglecti Eccleſiæ ritus, polluti illa celebrabant. In noſtra autem ſententia uno ſe inquinabant ſcelere: quia matrimonia illa fœdera perpetua & indiſſolubilia erant, ſacramenta non erant.

V. Obiiciunt 4. Benedictiones & verba Parochorum non ad eſſentiam, ſed ad cæremonias accidentales attinent matrimonii. Quoniam Tridentinum non aſſerit matrimonium ſine tali benedictione nullum eſſe; ſicut nullum pronuntiat, ſi Parochi præſentia deſit. Reſp. Sunt aliquæ benedictiones utique accidentales; ſed hoc non impedit quominus eſſentialis illa ſit qua Parochus contrahentes coniungit. Tridentinum, ut ſupra dictum eſt, nihil ſuper hac controverſia expreſſe definivit. Inſiſtunt. Secundæ nuptiæ benedictione carent, ut ex *can.* VII. Concilii Neocæſarienſis colligitur. Reſp. Secundæ nuptiæ carent quadam benedictione accidentali, quæ in ipſa Miſſa a Sacerdote pronuntiatur; at non carent benedictione eſſentiali, qua Sacerdos, ut Dei & Eccleſiæ miniſter, contrahentes coniungit.

VI. Obiiciunt 5. auctoritatem S. Thomæ, & Thologorum multitudinem. Reſp. Pro utraque ſententia afferuntur Angelici Doctoris teſtimonia. Prioris ſententiæ patroni producunt hæc, quæ *Lib. IV. contr. Gent. cap.* LXXVIII. Angelicus ſcribit. *Matrimonium*, inquit, *inquantum ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet quod ſubiaceat regimini eccleſiaſtico. Ea autem quæ populo per miniſtros Eccleſiæ diſpenſantur, ſacramenta dicuntur. Matrimonium igitur, ſecundum quod conſiſtit in coniunctione maris & feminæ intendentium prolem ad cultum Dei generare, & educare, eſt Eccleſiæ ſacramentum: unde & quædam benedictio nubentibus per miniſtros Eccleſiæ adhibetur: & ſicut in aliis ſacramentis per ea quæ exterius aguntur, ſpirituale aliquid figuratur; ſic & in hoc ſacramento per coniunctionem maris & feminæ coniunctio Chriſti & Eccleſiæ figuratur.* Rurſus in *IV. diſt.* 1. *art.* 3. *ad* 5. licet, inquit Cano, communes opiniones ſequeretur, tamen veritate coactus docet matrimonium, ſicut & pœnitentiam, eſſe ſacramentum, *ſecundum quod utrumque eſt ſacramentum, in diſpenſatione miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtens, utrumque habet aliqua verba*. Hæc teſtimonia videntur ſatis perſpicua. Nihilominus contrariæ opinionis patroni alia opponunt, quæ videntur adductis contraria, quæ habet in *Suppl. quæſt.* XLV. *art.* 5. *ad* 2. Quare negari nequit quin ambigua ſit ſuper hac controverſia S. Thomæ mens. Propterea Sylvius in 2. 2. *quæſt.* c. *art.* 2. *ad* 6. docet, S. Doctorem,

N iiij ſi

ſi ſuam Summam abſolviſſet, declaraturum fuiſſe, miniſtrum ſacramenti matrimonii eſſe Sacerdotem: præſertim, inquit, quod *III.Part. quæſt.* lxxxiii. *art.3. ad* 8. expreſſe dicat: *Diſpenſatio ſacramentorum pertinet ad miniſtros Eccleſiæ*. Et in Suppl. quæſt. viii. art. 1. *Solus ille eſt miniſter ſacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet miniſterium ſuper corpus Chriſti verum, quod ſolius Sacerdotis eſt*. Item quæſt. xxxi. art. 1. *Nullius ſacramenti diſpenſatio laicis ex officio competit*. Denuo quæſt. lix. art. 2. ad 1. *Matrimonium, ſecundum quod eſt ſacramentum conſiſtens in diſpenſatione miniſtrorum Eccleſiæ, non competere infidelibus*. Ad multitudinem Scholaſticorum, contrariæ opinioni patrocinantium, quod attinet, reſpondetur, hunc magnum numerum probabilem quidem reddere oppoſitam opinionem, ſecus certam. Idcirco diſputare licite in utramque partem quiſque valet, eamque ſibi eligere quam probabiliorem iudicat.

VII. Illud ex iis quæ dicta ſunt, inferri iure poſſe exiſtimo, nempe ſententiam quæ defendit, Sacerdotem eſſe matrimonii miniſtrum, facilius Novatorum commenta explodere, & minoribus abſurdis obnoxiam eſſe. Præterea ſententia hæc omnino conformis eſt univerſæ Eccleſiæ catholicæ praxi; idque propugnat quod reipſa obſervatur, obſervatumque ſemper Eccleſia voluit. Neque ex hoc diſſidio aliquid emolumenti capere Novatores poſſunt. Nam omnes Catholici conveniunt, matrimonium iuxta ritum & leges Eccleſiæ celebratum ſacramentum eſſe. Sit poſtea nec ne ſacramentum, abſque ſacris ritibus celebratum, diſputatio ſcholæ eſt. Quare prudenter concludit Melchior Cano. *Sed ſive noſtra opinio ſit vera, ſive falſa, nihil moror. Si Lutherani de hoc matrimoniorum genere diſceptare voluerint, intelligant ſe in ſcholæ diſceptationes incurriſſe; nec oportere Catholicum ad eorum argumenta reſpondere. Sin vero argumententur, matrimonium cum ſacris cæremoniis, cum ſacra materia, cum ſacra forma, a ſacro miniſtro adminiſtratum, quemadmodum in Eccleſia Romana ſemper uſque ab Apoſtolis adminiſtratum eſt: ſi hoc, inquam, argumententur, ſacramentum Eccleſiæ non eſſe, tunc Catholicus reſpondeat, animoſe defendat, ſecure contra pugnet*.

CAPUT VI.

De conſenſus mutui ad matrimonium neceſſarii conditionibus.

I. QUæſt. I. *An, ut validum ſit matrimonium, utriuſque coniugis conſenſus requiratur?* Reſp. Adfirmant omnes. Dictum enim ſupra eſt, conſenſum mutuum utriuſque coniugis cauſſam effectricem eſſe matrimonii. Matrimonium autem firmum vinculum eſſe nequit perpetui amoris, animorumque coniunctionis, niſi utraque pars ſuum conſenſum præbeat. Quoniam ſine mutuo conſenſu, non tranſ-

transfertur proprii corporis dominium. Bona quippe propria in alterius tranſire poteſtatem nequeunt, niſi vel lege cogente, vel ipſius domini conſenſu. Nulla autem lex eſt quæ cogat ut quis proprii corporis dominium in alterius poteſtatem transferat. Ergo ſolo mutuo conſenſu eorum qui contrahunt, transferri dominium iſtud valet.

II. Diſputant Scholaſtici, poſſit ne Deus ſua abſoluta poteſtate ſupplere contrahentium conſenſum, & efficere ut verum ſit matrimonium, non accedente coniugum conſenſu. Adfirmant plures cum Eſtio in *IV. diſt.* XXVII. *§.* 3. Quia Deus ſupremo ſuo dominio conferre uni poteſt dominium in alterius corpus, atque adeo eiuſdem ſupplere conſenſum. Negant alii. Verum quæſtio iſta inter otioſas collocanda eſt. Numquam enim Deus hac uſus poteſtate eſt, & definire infinitæ poteſtatis divinæ confinia fugit humanæ mentis aciem.

III. Quæſt. II. *Quæ conditiones requirantur ad conſenſum, ut validum efficiat matrimonium?* Reſp. Conſenſus debet eſſe internus, ſincerus & non fictus, liber & non coactus, ab errore immunis, & publicus, atque ſigno exteriore manifeſtatus.

IV. Quæſt. III. *An conſenſus interior nullo exteriori ſigno expreſſus ſufficiat ad matrimonium?* Reſp. Negant omnes; & ratio eſt manifeſta: tum quia conſenſus iſte materia eſt ſacramenti, quæ neceſſario ſenſibilis ſit oportet: tum quia conſenſus unius coniugis acceptari ab alio debet. Acceptari autem non poteſt, niſi per exteriora ſigna manifeſtetur. Neque enim homines, quemadmodum Angeli, communicare ſibi conceptus ſuos valent ſola animi directione, ſed ſolum per externa aliqua ſigna, ſive verba ſint, ſive quodlibet aliud ſymbolum.

V. Quæſt. IV. *An conſenſus in matrimonium neceſſario exprimendus verbis ſit ab iis qui loqui poſſunt, ſufficiantque in mutis & ſurdis nutus, vel alia ſigna?* Reſp. Concilium Florentinum in decreto &c. hæc ſtatuit. *Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus, per verba de præſenti expreſſus.* Particula illa *regulariter* verba, non conſenſum afficit: conſenſus enim non modo regulariter, ſed ſemper neceſſarius eſt; non item verba, quæ ſuppleri per aliqua externa ſigna poſsunt, ut in mutis, ſurdiſque, quando iſti matrimonium ineunt; quemadmodum Innocentius III. cap. *Tuæ fraternitatis* ſtatuit, inquiens: *Surdos, & mutos poſſe contrahere matrimonium ſine verbis. Quod enim verbis non poſſunt, ſignis declarare valent.* Et hoc expreſſius Catechiſmus Concilii Tridentini *Part. II. cap.* VIII. *§.* 10. declarat. *Verborum loco tum nutus, & ſigna, quæ intimum conſenſum aperte indicent, ſatis ad matrimonium eſſe poſſunt: tum etiam ipſa taciturnitas, cum puella propter verecundiam non reſpondet, ſed pro ea parentes loquuntur.*

VI. P. Claudius La-Croix fallitur, & fallit *Lib. VI. quæſt.* III. *num.* 231. inquiens, Canum putaſſe, matrimonia ſolis nutibus contracta non eſſe ſacramenta, Canus enim docet, matrimonia contracta ſolis nutibus non eſſe ſacramenta in hypo-

potheſi, quod coniuges eſsent miniſtri huius ſacramenti: quia Eccleſia ſacramentorum miniſtros mutos & ſurdos non habet. Ceterum Canus non negat matrimonium nutibus contractum eſse ſacramentum, quando celebretur iuxta Eccleſiæ ritum, Sacerdote benedicente, & coniungente ſponſos præbentes materiam ſenſibilem ſive per verba, ſive per nutus.

VII. Diſputant Caſuiſtæ, an valentes loqui peccent mortaliter, ſi, neglectis verbis, ſolis nutibus matrimonium celebrent. P. La-Croix *loc. cit.* refert ex una parte Ledeſmam, Rodriquez, Sylveſtrum, Averſam, requirentes verba ſub mortali: ex altera Sanchez, Filliucium, docentes venialiter tantum peccare qui verba omittunt nutibus ſubſtitutis: ſed Pontius, inquit, Caſtropalaus, Henriz, Tamburinus, Sporer, Krim, quibus accedit Leander *diſp.* VI. *quæſt.* XXII. dicunt per ſe nullam eſse culpam, neglectis verbis, exprimere alio ſigno conſenſum internum, dummodo abſit periculum ſcandali, & dubii de exiſtentia conſenſus. Has omnes opiniones Lectorum arbitrio P. La-Croix more ſuo relinquit. Bilances caſuiſticæ ponderandi malitiam mortalem, vel venialem ſæpe mihi deſunt. Certe ſolum aio, peccare regulariter illos qui loqui cum poſſint, verbis omiſſis, nutus, vel alia ſigna adhibent. Excipe caſum puellæ verecundæ, aut aliud legitimum impedimentum.

VIII. Quæſt. V. *Utrum conſenſus interior ad matrimonii valorem debeat eſſe verus & ſincerus, an ſufficiat fictus per verba exterius ſerio de præſenti expreſſus?* Reſp. Plures hac de quæſtione circumferuntur opiniones. Mihi probabilius eſt, conſenſum interiorem fictum ſimulatumque, licet verbis de præſenti ſerio expreſſum, non efficere matrimonium validum. Hanc doctrinam aperte tradit Innocentius III. cap. *Tua nos* de ſponſal. his verbis. *Sine conſenſu nequeunt cetera fœdus perficere coniugale*. Hanc ſententiam perſpicue docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLV. *art.* 4. ubi in argumento quod vocant proluſorium, hæc habet. *Intentio requiritur in omnibus ſacramentis. Sed ille qui corde non conſentit, non habet intentionem matrimonii contrahendi. Ergo non fit matrimonium*. Deinde in articuli corpore hoc pacto ratiocinatur. *Sicut ſe habet ablutio exterior ad baptiſmum; ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc ſacramentum. Unde ſicut ſi aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere ſacramentum, ſed ludum & dolum facere, non eſſet baptizatus; ita expreſſio verborum ſine interiori conſenſu matrimonium non facit*. Decretoria hæc ſunt, nec commentatione noſtra egent. Plura obtrudi ſolent in oppoſitum, quæ reſoluta manent ex iis quæ dicta ſunt *Tom. VIII.* de intentione neceſſaria in perficiendis ſacramentis, quæ ibidem videre tu poteris, ne ego actum agam.

IX. Quæſt. VI. *An qui ſimulate contrahit matrimonium cum aliquâ, peccet mortaliter, & teneatur conſentire, eamque ducere?* Reſp. Qui ſimulate contraxit, pec-

ca-

cavit mortaliter, contra veritatem quidem ratione mendacii, contra iuſtitiam vero, quod alterum contrahentem fraude & dolo decepit.

X. Ad ſecundam partem quod attinet, alleganti ſe ficte contraxiſſe, fidem adhibendam non eſſe, Innocentius III. cap. *Per tuas* de probat. docet, inquiens: *nimis indignum eſſe iuxta legitimas ſanctiones, ut quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt, in eumdem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare*. Quæ abſurda, quæ familiarum, Reipublicæ, & Eccleſiæ perturbationes non conſequerentur, ſi affirmanti, ſe animo ſimulato contraxiſſe, fides adhiberetur? Non modo audiri abſolute non debet talis ſimulator, ſed ſeveris pœnis puniri a Superiore debet ob fraudem, qua & contrahentem, & Eccleſiam decepit.

XI. Quare abſolute loquendo, qui ſimulate contraxit, ſub gravi peccato obſtringitur vere & ſincere conſentire, & feminam cum qua ficte contraxit, ex animo ducere: tum ut reſarciat iniuriam illatam Eccleſiæ, & parti; tum ut ſcandala, & damna quæ inde ſuboriri poſſent, impediat. Eiuſmodi ſimulatores abſolvendi nullo modo ſunt, niſi prius verum conſenſum ſive interius, ſive exterius, prout prudenter Sacerdos iudicaverit, præſtent.

XII. Quæſt. VII. *Sunt ne aliqui caſus in quibus ſimulator non teneatur ducere feminam cum qua ficte contraxit?* Reſp. Sequentes caſus aſſignant plures Theologi. 1. Si ſimulator alteram duxerit ſincero animo: quo in caſu, inquiunt, priori feminæ illata damna compenſare ſimulator deberet. Verum communiter hæc opinio reiicitur. Eccleſia enim ſemper hunc compellit manere cum prima; ut colligitur ex cap. *Licet* de ſponſal. & docet *loc. cit. ad* 3. S. Thomas. *In tali caſu Eccleſia compellit eum ad ſtandum cum prima uxore: quia ſecundum ea iudicat quæ foris apparent: nec decipitur in iuſtitia, ſive in iure, quamvis decipiatur in facto*. Si tamen revera conſenſus fuit coram Deo fictus cum prima uxore, & verus ſincerusque cum ſecunda, tunc, addit Angelicus ibi, *ille debet potius excommunicationem ſuſtinere quam ad primam uxorem accedat: vel debet in alias regiones remotius fugere*. Quoniam ſecunda in hoc caſu eſſet vera uxor, quamvis Eccleſia ſecundum ea quæ extrinſecus apparent, iudicet in favorem primæ: quia præſumit adfuiſſe verum conſenſum. Quando tamen certa & indubitata argumenta occurrerent, defuiſſe reipſa cum priore conſenſum; tum iudex eccleſiaſticus poſt reparatum damnum illatum parti læſæ, & peractam pœnitentiam ob mendacii & fraudis iniquitatem abſolvere poſſet reum, & nullum declarare prius matrimonium.

XIII. 2. Si ſit maxima inter eos diſparitas, & evidentia ficti conſenſus ſigna appareant; tunc præſumi poteſt, mulierem voluiſſe decipi, & non fuiſſe vere deceptam. 3. Caſus, ſi mulier quæ decepta apparet, ſe virginem ſimulaverit, cum reipſa non eſſet: tunc enim fictio ex utraque parte extaret. 4. Si capitales inimi-

Digitized by Google

micitiæ, ſcandala, diſſidia, cædes, aliaque id genus mala ex tali matrimonio oritura timeantur. In his caſibus, inquiunt, iudex eccleſiaſticus poterit iuxta circumſtantiarum varietatem talia matrimonia ficta reſcindere, compenſatione pecuniaria adiecta.

XIV. Quæſt. VIII. *Quid dicendum de prole ex matrimonio ficte contracto ſuſcepta?* Reſp. Legitimam prolem ex tali matrimonio ſuſceptam reputandam eſse, antequam fictio probetur, docent communiter Auctores cum S. Thoma in *IV. diſt.* xli. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. ubi hæc habet. *Ignorantia excuſat illicitum coitum a peccato, niſi ſit affectata. Unde illi qui conveniunt bona fide in facie Eccleſiæ, quamvis ſit impedimentum, dum tamen ignorant, non peccant, nec filii ſunt illegitimi.* Fictiones iſtæ, ut iam dixi, communiter improbandæ ſunt, & reiiciendæ. Uni coniugi, affirmanti ſe non conſenſiſse in matrimonium, fidem alter coniux adhibere non debet, nec alterum inire coniugium poteſt. Sicut Eccleſia non præbet fidem aſſerenti, & non probanti fictionem; ita neque privatus coniux credere eidem debet, ut in *Suppl. quæſt.* xlv. *art.* 4. *ad* 2. S. Thomas docet, inquiens: *Si deſit conſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra parte eſt matrimonium: quia matrimonium conſiſtit in mutua coniunctione. Tamen probabiliter poteſt credi dolus non eſſe, niſi ſigna evidentia doli appareant: quia de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium. Unde ille ex cuius parte dolus non eſt, a peccato excuſatur per ignorantiam.* Quando iudicis ſententia reſciſſum prius matrimonium fuerit, tum iniri ſecundum poterit.

XV. Quid, ſi unus coniux certus ſit, prius matrimonium, iudicis ſententia diſſolutum, eſſe validum in foro interiori? Tum iſte nequit ſecundum coniugium inire. Qui dubitat, ſit ne matrimonium ſuum validum, debet doctiores viros conſulere, & illorum iudicio dubium deponere. Quod ſi dubium probabile fuerit, & deponi prudenter nequeat, tunc reddere, minime tamen petere poteſt debitum; ut docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* lv. *art.* 9. *ad* 3. Ratio primi eſt, quia dubitatio unius non ſufficit ad privandum alterum ſua legitima poſſeſſione. Secundum vero patet: quia cum dubium deponi prudenter nequeat, periculum fornicationis adeſt, quod quiſque vitare tenetur.

XVI. Quæſt. IX. *An conſenſus metu extortus nullum matrimonium efficiat?* Reſp. Principio diſtinguenda a metu coactio eſt. Hæc a principio extrinſecus operante manat, quæ in internos voluntatis actus agere minime valet. Ideo communiter Theologi docent, voluntatem intrinſecus cogi non poſſe. Quando enim vult, proculdubio voluntarie vult.

XVII. Multiplicem metum Theologi diſtinguunt. Alius metus gravis eſt, qui concipitur de aliquo malo imminente vel in ſe gravi, ut eſt mors, exilium, carcer, mutilatio, vel gravi ex apprehenſione timentis. Iuveni, vel mulieri poteſt

eſſe

eſſe grave malum quod leve eſt viro. Timor levis eſt de malo & in ſe, & reſpectu timentis perſonæ levi. Prior dicitur cadens in virum conſtantem, ſecus poſterior.

XVIII. Præterea alius metus eſt a naturali interna cauſſa ortus, qui vel ob vitam ſervandam, vel ob pœnam æternam, ſimilemve fugiendam ad agendum impellit. Alius eſt metus qui a cauſſa exterius agente proficiſcitur: & hic duplex eſt. Aut enim cauſſa exterius agens eſt dumtaxat metus occaſio, ut eſt tempeſtas maris reſpectu mercatoris, qui, ut vitam a ſæviente tempeſtate ſervet, merces proiicit, vel votum edit: ubi tempeſtas non eſt cauſſa, ſed occaſio talis proiectionis, & voti: neque enim tempeſtas huc tendit, ut mercatorem cogat ad merces proiiciendas, votumve emittendum. Aut cauſſa exterior eſt cauſſa effectrix eiuſmodi metus, ob vim quam homini directe infert, ut cum latro, pugione diſtricto iugulum petens, mortem comminatur, niſi pecunia ſibi tribuatur. Hæc vis exterior vera eſt metus cauſſa, unde actio manat.

XIX. Inſuper alius eſt metus iuſtus a iudice, vel legitimo ſuperiore ex iuſta cauſſa inflictus: ut cum iudex Titium ſub matrimonii fide virginis corruptorem ad carcerem damnat, aliave gravi pœna plectit, ut violatam virginem ducat in matrimonium. Alius eſt metus iniuſtus, qui iniuſte abſque legitima cauſſa incutitur. Tandem eſt metus reverentialis, qui dicitur exiſtimatio futuri mali quod ſibi quiſque metuit ab illis ſub quorum extat poteſtate, & quos revereri tenetur; ut ſunt filii reſpectu parentum, ſubditi reſpectu ſuperiorum. His præmiſſis, ad quæſtionem propoſitam reſpondetur.

XX. Dicendum 1. eſt, matrimonium ex metu gravi iniuſte incuſſo celebratum, nullum & irritum eſſe: & hoc fatentur omnes, declaratumque eſt ab Alexandro III. cap. *Cum locum* de ſponſalibus, his verbis. *Cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt ut ubi aſſenſus cuiuſdam requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur: & ubi de illo quæritur, plena debet ſecuritate gaudere: cuius eſt animus indagandus, ne per timorem dicat ſibi placere quod odit.* Rationem aſſignat Doctor Angelicus in *Suppl. quæſt.* XLVII. *art.* 3. his verbis. *Vinculum matrimonii eſt perpetuum. Unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in conſtantem virum, perpetuitatem contractus tollit: quia poteſt peti reſtitutio in integrum. Et ideo hæc coactio metus, quæ cadit in conſtantem virum, tollit matrimonium, & non alia.* Vide plura alia ibi. Ratio hæc matrimonia irritandi evidens eſt. Quia matrimonium perpetuum animorum fœdus includit, Conſenſus autem gravi metu extortus nec plene liber eſt, nec benevolam animorum ſocietatem inducit, ſed potius diſſidia parit; idcirco iure Eccleſia eiuſmodi matrimonia irrita declaravit.

XXI.

Digitized by Google

XXI. Diſputant Theologi, ſint ne hæc matrimonia nulla iure naturæ, an tantum iure eccleſiaſtico. Communior & probabilior ſententia eſt, nulla eſſe iure dumtaxat eccleſiaſtico, iuri tamen naturali quammaxime conſentaneo. Quoniam metus natura ſua non tollit voluntarium ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid, ut *Tom. VI.* dictum eſt.

XXII. Dicendum eſt 2. matrimonium ex gravi metu iuſte incuſſo, ſive ex cauſſa naturali interna, ſive externa, validum eſſe, ut communiter docent omnes. Si cauſſa interna ſit, res manifeſta eſt. Qui enim vel mortis metu, vel ſanitatis amore matrimonium contrahit, libere eligit hoc bonum, ut malum effugiat. Qui ergo coniugium init, ut ab aliquo malo ſe ſe liberet, quoties malum iſtud directum in hunc finem non eſt, ut conſenſum extorqueat, vinculo coniugali obſtringitur; quemadmodum qui furente tempeſtate votum edit, voto obſtringitur, quia libere vovet. Et eiuſmodi cauſſæ ſunt potius occaſiones quam veræ cauſſæ actionis: quia non ſunt in talem finem directæ. Si cauſſa exterior metum iuſte incutiat, ut matrimonium contrahatur, tunc ſibi imputare debet contrahens, qui ſuo crimine impulit iudicem ad infligendam pœnam, qua compulſus uxorem ducit puellam quam poſt datam matrimonii ineundi fidem defloravit. Hoc enim iuſtitiæ ordo poſtulat, ut damnum illatum reparetur. Validum quoque eſt matrimonium illius qui, ut evadat ſupplicium capitale, vel aliud malum, etiam iniuſte illatum, non tamen eum in finem ut matrimonium contrahatur, talem feminam ducit uxorem.

XXIII. Dicendum eſt 3. matrimonium ex metu levi contractum validum eſſe: quia metus levis facile repelli poteſt, nec libertatem aufert. Similiter matrimonium ob metum reverentialem initum validum eſt; dummodo ex parte parentum deſint comminationes, iræ graves, quæ moroſam ac difficilem cum iiſdem cohabitationem efficerent. Quia tum metus evaderet gravis, & iniuſtus. Tunc enim metus iniuſte incuſſus dicitur, quando qui illum incutiunt, peccant contra iuſtitiam, & bonos mores. Peccant autem parentes, & quidem graviter, quoties vi cogunt filios ad certa matrimonia ineunda.

XXIV. Ex iis quæ hactenus dicta ſunt, valida habentur ſequentia matrimonia. 1. Qui concubinam mortis, aut inferni, aut naufragii metu perculſus ducit, validum contrahit matrimonium. 2. Qui ad mortem iuſte damnatus, ſi ab aliqua poſtulatur ad nuptias, ut mortem declinet, validas nuptias contrahit. 3. Ratum eſt matrimonium illius qui iudice mortem, aut carcerem comminante ducit illam quam defloravit. 4. Si iuvenis inventus in ſtupro a parentibus cum propria filia, timens ſibi mortem inferendam, ſponte offerret ſe ducturum in coniugem filiam, validum eſſet coniugium. 5. Si parentes minarentur, ſe hunc ſtupratorem adducturos ad iudicem, niſi ducat filiam, quam invitam violavit: &

is

ſi metu hoc concuſſus eam ſponte ducat, ratum eſt matrimonium: quia iuſte parentes talem ſtupratorem ad iudicem deferre valent. Contra ſi ipſi mortem, aut grave malum inferre tentarent, tunc matrimonium ex tali metu contractum nullum eſſet: quia talis metus iniuſte eſſet incuſſus. Licet enim parentes iure ſtupratorem invitæ filiæ deferre ad iudicem valeant; ipſi tamen minari, vel inferre mortem, ſive aliud grave malum nequeunt. Similiter nullum eſſet matrimonium, ſi filia libere conſenſiſſet in ſtuprum, eamque ex gravi metu ſibi incuſſo duceret: quia metus iniuſte eſſet intentatus. Tunc enim parentes ius tantum habent accuſandi penes iudicem ſtupratorem, & adigendi ut damnum illatum reſarciat; ſecus infligendi timorem ad extorquendum conſenſum in matrimonium, niſi ſub fide matrimonii ineundi eam revera violaſſet.

XXV. Quid de hoc matrimonio dicendum? Sempronius, paſſus a Titio iniuriam per furtum, aliudve crimen, minatur illum accuſare apud iudicem, niſi talem puellam ducat in uxorem. Matrimonium irritum foret: quia quamquam Sempronius iure potiatur accuſandi Titium apud iudicem ad damnum ſibi illatum reparandum; nullum tamen ius habet comminandi accuſationem, ut illum compellat ad matrimonium contrahendum. Et quamvis hoc timore perculſus Titius contraheret matrimonium, illudque iuramento confirmaret; nihilominus invalidum eſſet. Quia iuramentum non efficit validum quod ab Eccleſia irritum declaratum eſt. Qui iniuſto metu compulſus contraxit, reddere debitum non tenetur.

XXVI. Quæſt. X. *Quomodo coniugium ex metu iniuſto initum convaleſcat?* Reſp. Si qui coactus contraxit, libere poſtea conſentiat, validum evadit matrimonium, dummodo in altera parte, quæ libere conſenſerat, perſiſtat conſenſus, non retractatus; ut S. Thomas in *IV. diſt.* XXIX. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. *ad* 2. docet. *Ex conſenſu libero illius qui prius coactus eſt, non fit matrimonium, niſi inquantum conſenſus præcedens in altero adhuc manet in ſuo vigore: unde ſi diſſentiret, non fieret matrimonium*. Ratio patet. Matrimonium enim ex utriuſque coniugis conſenſu mutuo pendet. Quare ſicut matrimonium nullum fuit ex defectu conſenſus illius qui coactus contraxit; ita nullum eſt, ſi conſenſus ab altera parte præſtitus non perſeveret; licet coactus libere poſtea conſentiat. Quoniam utriuſque coniugis conſenſus moraliter ſaltem ſimultaneus, & reciprocus ſit oportet. Ex utraque igitur parte renovari conſenſus debet, ſi in altera parte non perſiſtat, ut matrimonium convaleſcat. Si matrimonium primo contractum fuit coram Parocho & teſtibus, nemine reclamante, nullaque timoris incuſſi mentione facta, fat matrimonium convaleſcit per ſolum privatum etiam occultum conſenſum, mutuamque maritalem cohabitationem. Contra, ſi coram Parocho & teſtibus vis illata fuiſſet, aut metus incuſſus tunc innotuiſſet, matrimonium rurſus

ſus coram Eccleſiæ facie celebrari deberet; ut S. Pius V. & Congregatio Concilii declararunt.

XXVII. Qui directe, vel indirecte timorem gravem iniuſte incutiunt, ut aliquem cogant ad matrimonium ineundum, ſunt ipſo facto excommunicati a Concilio Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* IX. *de ref. matr.*

XXVIII. Quæſt. XI. *An conſenſus, adiecta conditione, datus per verba etiam de præſenti, ſatis ſit ad matrimonium validum?* Reſp. Negant communiter omnes. Quare ſi quis dicat: Accipio te in uxorem, ſi pater meus conſenſerit: matrimonium nullum eſt: quia conditio adiecta conſenſum præſentem ſuſpendit. Matrimonium autem non fit niſi per conſenſum præſentem, expreſſum & abſolutum. Quare dum appoſita conditio impletur, neceſſarius eſt conſenſus novus. Quid, ſi ante conditionem impletam commiſceantur? Ad hunc caſum reſpondet Innocentius III. cap. *Per tuas* de conditionibus appoſitis, his verbis. *Cum liquide conſtet; quod poſt contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta, pro matrimonio eſt præſumendum: quia videntur a conditione appoſita receſſiſſe. Nam etſi probatum ſit, quod poſtquam pater & patruus contradixere ſponſalibus, idem vir mulierem illam carnali coniunctione cognoverit, non eſt tamen aliquo modo probatum; quod antequam ipſe cognoviſſet eamdem, pater eius & patruus contradicere curaviſſent.* Pontifex ſummus hunc contractum: Accipio te in meam, ſi pater & patruus conſenſerit: de quo conſultus fuerat, non vocat matrimonium, ſed ſponſalia. Deinde, ut controverſiam dirimat, iuris præſumptionem allegat, nempe præfatum ſponſum revocaſſe adiectam conditionem. Siquidem eo ipſo quod copula carnali cognoverit ſponſam, iure præſumitur conditionem revocaſſe. Similem deciſionem dedit Congregatio Concilii Tridentini coram Clemente VIII. ad hunc caſum, qui idem eſt. *Titius cum Berta coram Parocho & teſtibus contraxit matrimonium per verba de præſenti, ſed hac tamen conditione, ſi id ſalvo meo honore fieri poteſt, & ſi fratribus meis placuerit. Deinde non expectato conditionis eventu copulam habuit cum Berta affectu maritali; & copula ſcitur a multis. Quæritur, an per hoc ſit iam firmatum matrimonium de præſenti, nec oporteat expectare conditionis eventum. Et ratio dubitandi eſt; quoniam contractus ille coram Parocho, & teſtibus, cum fuerit per appoſitam conditionem ſuſpenſus, non potuit habere vim matrimonii de præſenti, ſed ſponſalium de futuro; & copula cum affectu maritali ſubſecuta, quamvis oſtendat receſſum fuiſſe a conditione, tamen non ſufficit ad matrimonii veritatem, niſi de præſenti contrahatur coram Parocho, & teſtibus.* Cui caſui hoc præbet Sac. Congregatio reſponſum. *Sacra Congregatio Concilii cenſuit, in caſu propoſito valere matrimonium; nec requiri ut de novo coram Parocho, & teſtibus contrahatur.*

XXIX. Quæſt. XII. *Quæ adiici conditiones poſſunt matrimonio?* Reſp. Quæ nunc di-

dicenda ſunt, ſponſalia potius quam matrimonium ſpectant. Matrimonium quippe ſub conditione contrahi præſertim poſt Tridentinum nequit. Conditiones quæ apponi valent, diverſi ſunt generis. Aliæ ſunt generales, cuilibet contractui intrinſecus inſitæ, ut ſunt iſtæ: Ducam te, ſi Deo placuerit, ſi vixerimus &c. Aliæ ſunt peculiares & intrinſecæ, ſine quibus conſiſtere matrimonium nequit; puta ſi quis dicat: Accipiam te in coniugem, ſi ab alio matrimonio ſis libera, ſi non ſis mea conſanguinea. Aliæ ſunt quæ extrinſecus neceſſario futuræ ſunt; ut ſi dicas: Ducam te, ſi Sol cras orietur. Aliæ prorſus impoſſibiles; ut ſi dicas: Contraham tecum, ſi cælum digito tetigeris. Aliæ ſunt poſſibiles & contingentes: & hæ rurſus dividuntur in honeſtas, turpes, indifferentes. Turpes aliæ ſunt contra ſubſtantiam matrimonii; aliæ extra eiuſdem ſubſtantiam. Aliæ tandem ſunt de futuro, vel de præterito, vel de præſenti.

XXX. Conditiones generales, vel neceſſariæ nullo modo ſuſpendunt matrimonium. Conditiones quæ aut ex rei natura, aut ex Eccleſiæ auctoritate inſunt matrimonio, quod ſine eiſdem conſiſtere nequit, non efficiunt ſponſalia conditionata, neque ſuſpenſa: v. g. ſi dicas: Accipiam te, niſi ſis conſanguinea, vel matrimonio iuncta, vel ſi coram Parocho conſenſum dederis. Conditiones eiuſmodi intrinſecus inſunt ipſi contractui, ac perinde eſt ſive taceantur, ſive exprimantur; cum natura veræ conditionis, cuius eſt effectum ſuſpendere, careant. Similiter conditiones neceſſario futuræ contractum nullo modo ſuſpendunt, quando conditio diem certum habet, ut craſtinus Solis ortus. Si vero contrahens diceret: Contraham tecum, ſi cras Sol cælo ſereno ſit oriturus: contractus eſſet conditionatus: quia conditio adiecta contingens eſt. Similiter ſi contrahens Solis ortum præfigeret, tamquam terminum in quo celebrandæ nuptiæ eſſent, non tamquam conditionem, effectus ſuſpenderetur. Quando conditio, alioquin neceſſaria, contingens evadit, quia diem certum præfinitum non habet, effectum ſuſpendit; ut ſi dicas: Ducam te in coniugem, ſi Titius moriatur.

XXXI. Conditiones impoſſibiles, & turpes, quæ matrimonii ſubſtantiam non inficiunt, pro non adiectis habentur: & matrimonium ratum conſiſtit, ut Gregorius IX. cap. *Si conditiones*, declaravit his verbis. *Si conditiones contra ſubſtantiam coniugii inſerantur; puta ſi alter dicat alteri: Contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus ditiorem, aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus, quantumcumque ſit favorabilis, caret effectu; licet aliæ conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debeant propter eius favorem pro non adiectis haberi*. Conditiones iſtæ turpes, quia ſunt contra bonos mores, & ad ſcelera viam aperiunt, reiiciuntur, & pro non adiectis habentur: quia Eccleſia matrimonio, quoad fieri poteſt, favere vult. Si vero conditiones iſtæ ſint vel de præterito, vel de præ-

Digitized by Google

ſenti; ut ſi dicas: Tecum contraho, ſi hominem occidiſti, ſi ſis inimica Sempronii; communiter Theologi docent, tum has conditiones, tametſi turpes, reiiciendas non eſſe, atque probato conditionis eventu, contractum conſiſtere, quod conditiones iſtæ non inducant peccatum, ſed illud ſupponant.

XXXII. Quæſt. XIII. *Quænam conditiones adverſantur ſubſtantiæ matrimonii?* Reſp. Quæ bona matrimonii, videlicet prolem, fidem, & ſacramentum, impetunt. Sunt autem eiuſmodi vel ſimiles: Accipio te in meam, ſi nullos mihi genueris filios, ſi generationem devitaveris, ſi ſterilitatis venenum ſumpſeris, ſi adulterandam te proſtitueris: contraho tecum, uſquedum venuſtiorem, nobiliorem, ditioremve invenero. Iſtæ & ſimiles conditiones inficiunt ipſam matrimonii ſubſtantiam, nullumque efficiunt.

XXXIII. Si matrimonio, aut ſponſalibus apponantur conditiones de præſenti, aut de præterito, poſita conditione, conſiſtunt ſponſalia, & matrimonium; ſublata conditione, nulla ſunt ſponſalia, & matrimonium: ut ſi dicas: Accipio te in meam, ſi ſis virgo, ſi ſis primogenita, ſi conſentiant tui parentes. Et hoc verum habet, dummodo conditiones turpes non ſint, aut bonis matrimonii non adverſentur, eoque animo apponantur, ut efficiant contractum conditionatum. Quare etiamſi copula carnalis ſuccedat, quando conditio eſt de præſenti, vel de præterito, matrimonium irritum eſt: ut ſi dicas: Accipio te in uxorem, ſi ſis virgo, legitima, nobilis &c. Deinde, matrimonio conſummato, comperit eam pro tempore quo initus contractus eſt, virginem non fuiſſe, nec legitimam, nec nobilem. Hoc quippe in caſu matrimonium initio nullum fuit, & copula conſequente convaleſcere nequit. Si conditio fuiſſet de futuro, tunc ſuſpendiſſet actum uſque ad conditionis eventum. Quare ſi medio tempore copula carnalis affectu maritali acceſſiſſet, tunc Eccleſia præſumit contrahentes a conditione receſſiſſe, & conſenſum conditionatum tranſiiſſe in abſolutum, atque adeo matrimonium ratum eſſe; ut ex Innocentio III. ſupra dictum eſt. Verum quando conditio eſt de præſenti, aut præterito, actus ſuſpenſus non hæret: ſed, conditione extante, abſolutus & validus; conditione ſublata, nullus omnino eſt; ut Innocentius IV. Hoſtienſis, & Canoniſtæ plures docent, quibus accedit Fagnanus in caput *Si conditiones*.

XXXIV. Si quis dicat: Accipio te in meam, ſi patri meo placuerit; ſciebatque patrem eſſe mortuum; conditio pro non adiecta habetur: ſi vero ignorabat patris mortem, nullum eſt matrimonium, niſi novus conſenſus accedat. Si pater vivit, taceatque, ſi ex circumſtantiis colligatur tacere, quia illi placet contractus, matrimonium valet: contra ſi iudicetur tacere, quia diſplicet, nullus conrractus eſt. Si dubitetur, cur taceat, abſtinendum a contractu, donec ſe declaret. Si conſentiat, & poſtea diſſentiat, validum erit matrimonium, dummodo ſponſi perſeverent in voluntate contrahendi uſque ad aſſenſum patris. Pruden-

dentia tamen opus eſt. Nam iuxta prudentum intelligentiam conditio præfata poſtulat ut pater plene acquieſcat. Quare ſi intra breve temporis intervallum conſentiret & diſſentiret, tunc contractus nullus eſſet. Hoc tamen ex circumſtantiis iudicandum eſt.

XXXV. Quæſt. XIV. *Conditio honeſta, contraria bonis matrimonii, irritat ne matrimonium?* Reſp. Si conditio turpis ſit, omnes adfirmant. Si conditio ſit honeſta, diſputant in utramque partem. Quando ſponſi contrahunt ſub conditione perpetuæ caſtitatis, tunc non ſolum copula carnalis aufertur, ſed etiam ius ad copulam, & poteſtas mutua in propria corpora. Uterque obligatur ad non petendum, neque reddendum debitum. Hoc autem iure ſublato, matrimonium nullum eſt. Nam licet ſociari cum matrimonio poſſit intentio non petendi debitum, & non cognoſcendi coniugem; ſi tamen hoc deducatur in pactum, ſubſtantia matrimonii, cui neceſſario ineſt ius ad copulam, deſtruitur. Sanctiſſimi ſponſi B. Virgo, & Ioſeph abſolute contraxerunt, & mutuam corporum poteſtatem tranſtulerunt, nullo adiecto pacto ſibi reciproce numquam reddendi debitum; quamvis animum habuerint ab omni carnali copula abſtinendi, ut S. Thomas *III. Part. quæſt.* XXIX. *art.* 2. docet. *Uterque conſenſit in copulam coniugalem, non autem expreſſe in copulam carnalem, niſi ſub conditione, ſi Deo placuerit.* Et rurſus in *IV. diſt.* XXX. *quæſt.* II. *art.* I. *quæſtiunc.* 2. *ad* 2. ſubdit: *Beata Virgo antequam contraheret cum Ioſeph, fuit certificata divinitus quod Ioſeph in ſimili propoſito erat, & ideo non ſe commiſit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit: quia illud propoſitum non fuit conditionaliter in conſenſu appoſitum: talis enim conditio, cum ſit contra matrimonii bonum, ſcilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.* Aliqui contendunt validum eſſe hoc matrimonium, tali conditione abſtinendi a copula affectum: quia adhuc ius remotum ad copulam manet. Sed hæc opinio mihi non probatur.

XXXVI. Quæſt. XV. *An conditio indifferens, vel impertinens ſuſpendat contractum?* Reſp. Adfirmant plures recentiores: iuxta quos ſi dicas: Accipio te, ſi pluat, ſi ſaltes: ſuſpenditur contractus, donec pluat, ſaltes &c. quia omnis conditio a iure non improbata apponi matrimonio poteſt. Conditio autem indifferens, aut impertinens nullo iure improbatur. Ergo tales conditiones ſuſpendunt matrimonium. Verum quamvis opinio hæc admitti poſſit; tamen culpa non vacarent qui his nugis & ineptiis magnum hoc ſacramentum immiſcerent: & vix diſcuti abſque culpa tam ineptæ quæſtiones valent.

XXXVII. Quæſt. XVI. *Quid, ſi cum duabus conditione adiecta honeſta ſponſalia contrahas?* Reſp. Ille contractus valet cuius conditio prius impletur. Si conditiones eodem momento implerentur, neuter contractus validus eſſet. Verum & hæc opinio inter otioſas collocanda videtur.

XXXVIII. Quæſt. XVII. *An impedimento dirimente irretiti contrahentes, adiecta conditione, ſi Papa diſpenſaverit, coniugium conditionatum efficiant?* Reſp. Recentiores plures reſpondent. Si impedimentum tale ſit a quo Papa diſpenſare non ſoleat abſque graviſſima cauſſa, quæ deſit in contrahentibus, contractus nullus eſt. Si autem diſpenſare a tali impedimento Pontifex ſoleat, tum validum matrimonium conditionatum aſſerunt, dummodo coram Parocho, & teſtibus initum fuerit; ita ut adveniente diſpenſatione, non ſit neceſſarius novus conſenſus. Addunt, eiuſmodi contrahentes monendos a Parocho eſſe, contractum ſuſpenſum hærere, uſquedum impleatur conditio, & conſequenter ne domi cohabitent, ſed ſeparati vivant. Si conditio ſit de præſenti, vel de præterito, monere eos Parochus debet, illos Eccleſiam non habituram ut coniuges, niſi conditio appoſita extet. Verum probabilius mihi videtur, eiuſmodi matrimonia conditionata numquam admittenda a Parocho eſſe, ſed prorſus ſuſpendenda, donec impletæ conditiones fuerint; & nonniſi matrimonia abſoluta, & omni conditione, ſive de præterito, ſive de futuro ſublata, celebranda eſſe.

XXXIX. Quæſt. XVIII. *Quibus verborum formulis exprimendus conſenſus matrimonialis ſit?* Reſp. Illis exprimi verbis & ſignis debet quæ iuxta patriæ, & nationum idioma præferunt conſenſum reciprocum de præſenti: ut ſunt eiuſmodi; Accipio te in uxorem, duco te &c. Quia ad matrimonium requiritur reciprocus verbis, aut ſignis de præſenti expreſſus conſenſus.

XL. Quæſt. XIX. *Quid de hac formula dicendum, Non duco aliam, niſi te?* Reſp. Quando dictio includens particulam exceptivam eſt de præſenti, ſemper affirmationem claudit; ut hæc, Non video niſi te, ſignificat, te ſolum video, & neminem alium. Similiter in hac propoſitione, Nolo aliam uxorem niſi te, ſenſus eſt, te ſolam duco, & non aliam. In propoſitione e contrario de futuro particula exceptiva non adfert ſecum affirmationem: v. g. Non ingrediar aliam Religionem, niſi Franciſcanam: ſenſus non eſt, ut Religionem Franciſcanam ingredi debeas; ſed ſi aliquam ingreſſurus eris, illam ſolam, & non aliam ſuſcipies. Similiter hæc propoſitio, Non ducam aliam, niſi Bertam, non inducit obligationem Bertæ ducendæ; ſed ſolum, ſi aliquam duxeris, ſolam Bertam ducturus eris. Quare tales propoſitiones ſponſalia non inducunt, niſi aliqua circumſtantia ſenſum determinet; ut ſi quis poſt dotis ſtipulationem, aliaſque circumſtantias ſponſalia comitantes dicat, Non ducam aliam niſi te; ex ſubiecta materia colligitur, ſponſalia contracta eſſe, & hanc particulam exceptivam confirmare adfirmationem. Similiter particula exceptiva in propoſitione affirmativa ponit actum in caſu excepto, removetque ab aliis: ut ſi dicas, Ducam tantum te, vera eſt promiſſio, & firma ſponſalia. Si vero dicas, Duco tantum te, fit matrimonium.

Digitized by Google

CAPUT VII.

De proprietatibus matrimonii, & polygamia ſucceſſiva, ac ſimultanea.

TRes ſunt matrimonii proprietates, ſeu bona propria, iuxta Patres, & Theologos, videlicet fides, proles, & ſacramentum. Fides hic non accipitur pro virtute theologica, qua quis aſſentitur myſteriis a Deo revelatis, ſed pro ea fidelitate, & iuſtitiæ parte qua promiſſa implentur. Heinc coniux dicitur fidem datam ſervare, quando aliam, vel alium nullo modo cognoſcit. Fidem e contrario violat, ſi alteri ſui copiam faciat. Proles eſt matrimonii finis, cuius procurandæ gratia contrahitur. Sacramentum indiſſolubilitatem & firmitatem contractus coniugalis prodit. In fide igitur unitas, ſeu unius cum una coniunctio, in ſacramento perpetuum indiſſolubile vinculum intelligitur,

§. I.

De polygamia ſimultanea.

I. MAtrimonii unitati opponitur polygamia, ſeu uxorum pluralitas: quæ vel ſucceſſiva eſſe poteſt, cum nempe, mortuo priori coniuge, ad ſecundas nuptias ſuperſtes tranſit; vel ſimultanea, cum eodem tempore unus vir plures uxores, aut uxor plures viros habet. Convenit penes omnes, polygamiam, qua una mulier multis ſimul viris nuberet, eſſe contra ius naturale: quoniam eiuſmodi coniunctio pugnat cum fine tum primario matrimonii, qui eſt prolis generatio; cum evidens ſit meretrices, pluribus viris ſe ſe commiſcentes, infecundas eſſe: tum ſecundario, nempe prolis educatione, incertus quippe tunc pater eſſet, atque adeo nullus eſſet alendæ & educandæ proli obſtrictus. Diſputatur dumtaxat de polygamia qua unus vir plures ſimul uxores ducit, num adverſetur iuri naturali, & divino.

II. Calvinus adeo hoſtiliter cum iure naturali, & divino pugnare contendit polygamiam, ut SS. Patriarchas veteris teſtamenti, qui plures habuere uxores, violati naturalis iuris, & adulterii ſontes pronuntiet. Contra Lutherus, Bucerus, Melanchthon, aliique factionis Lutheranæ primipili Philippo Landgravio Haſſiæ licitum eſſe declararunt, ut, vivente coniuge, a qua abhorrebat, alteram duceret: quorum auctoritate ſuffultus reipſa alteram ſibi deſponſavit. Huiuſce conſilii & facti perſpicua documenta in medium protulit Cl. Boſſuetus *Lib. VI. Hiſtoriæ Variationum*. Lutheranis acceſſere Anabaptiſtæ.

III. Catholici omnes fatentur, polygamiam illicitam eſſe. Durandus; Abulenſis,

ſis, Maldonatus contendunt, polygamiam non pugnare cum lege naturali, ſed tantum cum divina evangelica.

IV. Communis & vera Theologorum ſententia eſt; polygamiam adverſari legi naturali: idque evincunt Scripturarum, & Patrum auctoritate, & ratione. Nam *Gen.* II. hæc habentur. *Relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una*. Coniunctio duorum in carne una uxorum pluralitatem excludit.

V. Patrum teſtimoniis hæc veritas confirmatur. Tertullianus *Lib. de exhort. caſtit. cap.* v. hæc habet. *Homo Dei Adam, & mulier Dei Eva unis inter ſe nuptiis functi, formam hominibus Dei, de originis auctoritate, & prima Dei voluntate ſanxerunt*. Erunt duo, *inquit*, in carne una, *non tres, neque quatuor: alioquin non iam una caro, nec duo in carne una*. Subdit ibidem: *Numerus matrimonii a maledicto viro cœpit . . . Primus Lamech duabus maritatus, tres in unam carnem effecit*. Et iterum Lib. I. de monogamia cap. IV. *Semel tantum vim paſſa inſtitutio Dei per Lamech, conſtitit poſtea in finem uſque gentis illius*.

VI. S. Hieronymus *Lib. I.* contra Iovinianum inquit: *Una caſta a principio in unam uxorem verſa eſt. Et erunt duo in carne una, non tres, neque quatuor: alioquin iam non duo, ſed plures. Primus Lamech ſanguinarius & homicida unam carnem in duas diviſit uxores. Fratricidium, & bigamiam eadem cataclyſmi delevit pœna. De altero ſepties, de altero ſeptuagies ſepties vindicatum eſt*.

VII. S. Thomas præ ceteris fuſius, & eruditius hanc quæſtionem diſcutit in *IV. diſt.* XXXIII. *quæſt.* I. *art.* I. & in *Suppl. quæſt.* lxv. *art.* I. ubi omnia quæ opponi argumenta poſſunt, reſolvit, & rationum momenta exponit. Ex multis pauca curſim delibo. *Contra legem naturæ eſt* (inquit) *quod homo ſe ad impoſſibile obliget, & ut quod uni datum eſt, alteri detur. Sed homo contrahens cum una uxore ſui corporis poteſtatem ei tradit, ut neceſſe ſit ei reddere debitum cum petierit. Ergo contra legem naturæ eſt quod poſtea alteri poteſtatem ſui corporis tradat: quia non poſſet ſimul utrique reddere debitum, ſi ſimul peterent*.

Præterea de lege naturæ eſt, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Sed vir nullo modo vellet quod uxor alium virum haberet. Ergo contra legem naturæ faceret, ſi uxorem aliam ſuperinduceret.

VIII. Hæc in argumento, *Sed contra*; quæ tamen in reſponſis ad hæc eadem argumenta uberius explicat. Deinde in corpore articuli diſtinguit ea quæ ſunt contra prima præcepta, & contra finem primarium legis naturæ, ab iis quæ adverſantur fini ſecundario. Statuit vero, polygamiam ſimultaneam pugnare cum fine non primario, ſed ſecundario; ſeu polygamiam non adverſari primis legis naturæ præceptis, ſed tantum præceptis quæ ſunt veluti concluſiones ex primis erutæ. Nam finis principalis matrimonii eſt generatio, & educatio prolis. Hunc

au-

autem finem pluralitas uxorum in totum non tollit: *cum unus vir ſufficiat pluribus uxoribus fecundandis, & educandis filiis ex eis natis*: concludit ille. Finis autem ſecundarius matrimonii eſt pacifica cohabitatio, tranquilla ſocietas, & mutua pax; cui fini valde adverſatur uxorum pluralitas. Heinc polygamia ex ſe diſcordias nutrit, & familiæ regimen, & uxoris æqualitatem in iis quæ torum ſpectant, perturbat.

IX. Argumenta omnia quæ obiici ſolent, Angelicus diluit *loc. cit. in Suppl.* Illud præceptum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, interpretatur proportione ſervata. *Non enim*, inquit, *ſi Prælatus non vult ſibi reſiſti a ſubdito, ipſe ſubdito reſiſtere non debet. Et ideo non oportet ex vi illius præcepti quod ſicut vir non vult quod ſua uxor non habeat alium virum, ipſe non habeat aliam uxorem. Quia unum virum habere plures uxores non eſt contra prima præcepta legis naturæ.* Vide plura ibi.

X. Pro facili ſolutione omnium quæ opponi valent, advertendum, ius naturale aliud eſse invariabile, & immutabile; cuiuſmodi ſunt prima & univerſalia mandata, quæ primævum naturæ finem ſpectant: in his nulla eſt diſpenſatio, nulla interpretatio: quæ enim hoc iure prohibentur, intrinſecus mala ſunt. Aliud eſt ius naturale variationi obnoxium ratione temporum, & circumſtantiarum. Hanc varietatem ſolus Deus univerſi iuris naturæ ſapientiſſimus comprehenſor & moderator cognoſcit: idcirco ſolus Deus poteſt diſpenſare, ſeu interpretari & declarare, quando, & quomodo homo iuri iſti obnoxius ſit.

XI. Heinc habes, Deum in veteri lege SS. Patriarchas diſpenſaſſe, ut ſimul habere plures uxores poſſent, ſicuti ex *Deut. cap.* XXI. habetur. *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genueritque ex ea liberos . . . non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ.* Quæ verba ſupponunt Hebræorum conſuetudinem ducendi plures uxores. Neque concluſio hæc Patrum teſtimoniis confirmari indiget, cum ſit compertiſſima. Neque neceſſe eſt ut expreſse hæc diſpenſatio, ſeu revelatio legatur in Scripturis; ſed ſat eſt ut factum non reprehenſum legatur.

XII. Illud ſolum advertendum, nomen uxoris biſariam accipi in Scriptura ſancta. Primum in ſtrictiori ſignificatu, ſub quo venit prima uxor ſolemni ritu ducta, quæ etiam materfamilias nuncupatur; & ſpeciali honore prædita erat, eiuſque filii ad hereditatem vocabantur paternam. Secundo in latiori ſignificatione: idcirco ſecundæ uxores, quæ præfatis privilegiis non gaudebant, concubinæ etiam appellabantur. Quamobrem *Gen.* XXV. dicitur: *Deditque Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac; filiis autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo.* Hoc quoque in ſenſu de Salomone habetur: *Fueruntque ei uxores quaſi Reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ*: Lib. III. Reg. cap. XI. Omnes

Digitized by Google

ſunt uxores, ſed honore, gradu, & privilegiis diverſæ. Exemplum occurrit in Turcis, qui polygamiam ſimultaneam retinentes, quemadmodum Hebræi ante Chriſti adventum, unam veluti præcipuam habent. Illorum Imperator ex permultis uxoribus unam Reginam habet, cuius primogenitus patri ſuccedit in imperio. Non modo in Scripturis, ſed etiam in iure tum civili, tum canonico concubina latiori ſignificatione venit uxoris nomine. Concilium Toletanum I. *can.* XVII. ſtatuit, ut qui uxorem non habet, ſed pro uxore concubinam, a communione non repellatur. Gratianus quoque cap. *Omnibus*, diſt. XXXIV. hæc habet. *Concubina hic intelligitur quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis unita eſt, & coniugali affectu aſciſcitur. Hanc coniugem facit affectus, concubinam vero lex nominat.* Quæ ex SS. Ambroſio, & Leone contra ea quæ dicta ſunt, opponi ſolent, nullius ſunt momenti. Nam S. Ambroſius *Lib. I. cap.* IV. de Abraham aperte ait, coniugium Abrahæ cum Agar non fuiſse *peccatum*, ſed *myſterium*. Ambigua eſt expreſſio adulterii, quæ ibidem legitur: & ex univerſo contextu colligitur, S. Ambroſium non damnaſse S. Patriarcham adulterii proprie dicti. Idem de S. Leone dicendum eſt.

XIII. Quæſt. I. *Fuit ne ſingulis Patriarchis, aliiſque antiquis veteris teſtamenti revelata hæc diſpenſatio?* Reſp. Reſponſio negans communis eſt. Revelatio Abrahæ facta fuit, ad cuius exemplum, ceteri licitam uxorum pluralitatem collegerunt.

XIV. Quæſt. II. *Hæc diſpenſatio conceſſa ne fuit omnibus Iudæis, nedum Patriarchis?* Reſp. Adfirmant communiter Theologi, idque colligunt ex *cap.* XXI. *Deut.* & ex Prophetis, quos numquam redarguiſſe legitur Iudæos ob polygamiam. Id autem non omiſiſſent, ſi crimen polygamia fuiſſet genti eiuſmodi.

XV. Quæſt. III. *Hæc diſpenſatio comprehendebat ne etiam Gentiles?* Reſp. Diſputant in utramque partem Theologi. Negant Eſtius, Le-Druin, & alii. Adfirmat vero Bellarminus *Lib. I. de matr. cap.* XI. Et hoc colligit ex Scriptura, narrante non ſolum Abrahæ poſteros, ſed etiam Eſau ſucceſſores, qui extra Dei populum erant, plures habuiſſe uxores abſque ulla reprehenſione. Anne tota Iudæorum natio exultaſſet ob matrimonium Eſther initum cum Aſſuero Rege infideli & uxorato, ſi vetitum illi fuiſſet plures habere ſimul uxores? Numquid Eſther virgo piiſſima in tale coniugium conſenſiſſet, aut Mardochæus Deum timens eidem tale ſuaſiſset matrimonium? Hæc opinio probabilis eſt; ſed obſtare videntur ea quæ mox dicturus ſum.

XVI. Quæſt. IV. *Quæ cauſſa fuit cur Deus Abraham, eiuſque poſteris uxorum pluralitatem conceſſerit?* Reſp. Duæ communiter aſſignantur cauſſæ. 1. eſt generis humani propagatio. 2. aliquorum myſteriorum ſignificatio. Et reipſa S. Paulus *cap.* IV. in duabus Abrahæ uxoribus myſterium portendi aſſerit, quamvis tale my-

myſterium non pandat. Et S. Auguſtinus *tract.* XI. in Ioannem, quid per quatuor Iacob uxores ominatum fuerit, exponit. Neutra autem harum cauſſarum in populis infidelibus locum habere potuiſſe videtur. Neque enim ex illis, ſed ex poſteris Abrahæ oriturus Meſſias erat. Sed res tanti non eſt, ut diſcuti ſeverius debeat.

XVII. Quæſt. V. *Quænam eſt iſtius diſpenſationis epocha?* Reſp. Poſteriorem diluvio fuiſſe, communis ſententia adfirmat. Unus enim ante diluvium polygamus Lamech adulterii reus arguitur. Prima itaque iſtius diſpenſationis epocha ab Abraham repetenda eſt. Ante diluvium longæva hominum vita ad humani generis propagationem ſufficiebat.

§ II.

Chriſtus Dominus in novo teſtamento diſpenſationem antiquis impertitam habendi plures uxores ſuſtulit.

I. Concluſionem hanc Concilium Tridentinum definivit *ſeſſ.* XXIV. *can.* 2. his verbis. *Si quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum; anathema ſit.* Addit inſuper ibidem, eiuſmodi matrimonium cum pluribus uxoribus non modo prohibitum eſſe lege evangelica, verum etiam irritum & inane. Hæc Tridentini doctrina ex Evangelio hauſta eſt. Nam Chriſtus Dominus a Phariſæis rogatus, an liceret homini dimittere uxorem, *Matth.* XIX. reſpondit: *Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & feminam fecit eos? . . . Et erunt duo in carne una. Itaque iam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet. Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere? Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.* Hanc doctrinam confirmat S. Paulus & *I. Cor.* VII. & *ad Rom.* VII.

II. Conſtat enim hæc veritas perpetua Eccleſiæ traditione. Unum & alterum teſtimonium allegare brevitatis gratia ſufficiat. Concilium Milevitanum *II. can.* XVII. inquit: *Placuit ſecundum evangelicam, & apoſtolicam diſciplinam, ut neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito alteri coniungantur; ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.*

III. S. Auguſtinus *de adulter. coniug. Lib. II. cap.* IV. hæc ſcribit. *Verba Apoſtoli toties repetita, toties inculcata, vera ſunt, viva ſunt, plena ſunt. Nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit. Eſſe autem deſinet uxor prioris, ſi moriatur vir eius, non ſi fornicetur.* Similia ſcribunt Innocentius I. *epiſt.* ad

ad Exuperium *cap.* IV. Nicolaus I. *cap.* II. in Reſponſis ad conſulta Bulgarorum, Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divortiis, Alexander III. cap. *Licet* de ſponſa duorum.

IV. Opponunt. Valentinianus Imperator chriſtianus habuit uxores duas, Severam, & Iuſtinam; atque, ut teſtatur Socrates *Lib. IV. hiſt. cap.* XXXI. publico edicto conceſſit cuilibet ut plures, ſi vellet, uxores duceret: & contra hoc edictum Epiſcopos reclamaſse non legitur. Reſp. Valeſius, & alii commentitiam & falſam hanc Socratis narrationem aiunt. Idque colligunt, ex ſilentio Damaſi Romani Pontificis, aliorumque Epiſcoporum, apud quos nulla eſt huius edicti, vel coniugii cum Iuſtina mentio. Immo neque ethnici hiſtorici huius facti meminerunt. Tandem, etiamſi verum eſſet quod Socrates narrat, ſcelus graviſſimum perpetraſſet Valentinianus, non legem iuſtam tuliſſet.

V. Inſiſtunt. Gregorius II. *epiſt.* XIV. ad Bonifacium, quæ habetur XXXIII. *quæſt.* VII. cap. *Quod propoſuiſti*, ſecundam uxorem permittit viro cuidam uxorem ægrotantem habenti. Reſp. Alii volunt, hoc Gregorii reſcriptum eſſe ſuppoſititium: alii communiter reſpondent, Pontificem conceſſiſſe illi alteram ducere uxorem, quia coniugium cum priore ob eius perpetuam impotentiam invalidum erat.

VI. Quæſt. Unic. *An omnes etiam infideles, nedum Chriſtiani, Chriſti lege obſtringantur?* Reſp. Adfirmant Theologi omnes. Lex enim evangelica univerſalis eſt. Heinc Innocentius III. cap. *Gaudemus*, de divortiis docet, infideles plures habentes uxores, ſi ad fidem convertantur, prima retenta, dimittere ceteras debere.

§. III.

De polygamia ſucceſſiva.

I. Montaniſtæ, quibus acceſſit Tertullianus, & Novatiani, ut illicitas damnarunt ſecundas nuptias. Eccleſia catholica ſecundas, & ulteriores nuptias numquam generatim ſuaſit; ſed potius exoptaſſet ut ab iiſdem fideles abſtinerent. Hoc quippe conſilium eſt quod viduis præbet *I. Cor.* VII. Apoſtolus. *Dico autem non nuptis, & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permaneant. . . . Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius vivit: quod ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui vult, nubat tantum in Domino. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium. Puto autem, quod & ego ſpiritum Dei habeam.*

II. Tertullianus *Lib. II. cap.* I. ad uxorem, antequam ad Montaniſtas defeciſſet, inquit: *Apoſtolus de viduis quidem, & innuptis, ut ita permaneant, ſuadet cum dicit*: Cupio omnes meo exemplo perſeverare. *De nubendo vero in Domino, cum dicit*, Tantum in Domino, *iam non ſuadet, ſed exerte iubet.*

III. S. Hieronymus, acerrimus caſtitatis & continentiæ aſsertor, epiſt. ad Gerum-

runtiam hæc ſcribit. *Quid igitur? Damnamus ſecunda matrimonia? Minime, ſed prima laudamus. Abiicimus de Eccleſia bigamos? Abſit. Sed monogamos ad continentiam provocamus .... Aliud eſt quod vult Apoſtolus; aliud quod cogitur velle .... Duæ ſunt Apoſtoli voluntates: una qua præcipit .... altera, qua indulget .... Vult nos permanere poſt nuptias, ſicut ſeipſum. Sin autem nos viderit nolle quod ipſe vult, incontinentiæ noſtræ tribuit indulgentiam.* Non ergo ſecundas, & ulteriores nuptias improbat Hieronymus, ſed incontinentiam eorum vellicat qui pluries nubunt. Narrat enim ibi, ſe Romæ vidiſse *duo inter ſe paria viliſſimorum e plebe hominum comparata, unum qui viginti ſepeliſſet uxores, alteram quæ vigeſimum ſecundum habuiſſet maritum, extremo ſibi, ut putabant, matrimonio copulatos ... Quid dicemus tali mulieri? Nempe illud quod Samaritanæ: Viginti duos habuiſti maritos, & iſte a quo ſepeliris, non eſt tuus.* Effrenatam mulieris incontinentiam S. Doctor carpit; minime vero matrimonium, ut nullum, improbat: quemadmodum luculentius ſe explicat in Apologia librorum adverſus Iovinianum *cap.* VII. ubi inquit: *Ego nunc libera voce proclamo, non damnari in Eccleſia bigamiam, immo nec trigamiam; & ita licere quinto, & ſexto, & ultra, quomodo & ſecundo marito nubere. Sed quomodo non damnantur iſtæ nuptiæ, ita nec prædicantur. Solatia miſeriæ ſunt, non laudes continentiæ.*

IV. Tametſi numquam Eccleſia ſecundas nuptias prohibuerit ut noxias; primis tamen ſæculis Eccleſia præſertim Græca ſeveræ pœnitentiæ ſubiecit bigamos, & trigamos; ut ex pluribus ſacris canonibus compertum eſt. Unum ex multis referte ſufficiat. S. Baſilius in ſua ad Amphilochium epiſtola *can.* IV. hæc habet. *Trigamorum, & polygamorum eumdem canonem definimus quem in bigamis proportione. Annum enim in bigamis, alii vero duos annos, trigamos autem ſæpe tribus, & quatuor annis ſegregant .... Conſuetudine autem accepimus in trigamis quinquennii ſegregationem non a canone, ſed ab eorum qui præoccuparunt, conſequenti. Oportet autem non eos omnino arcere ab Eccleſia, ſed dignari auditione duobus vel tribus annis: & poſtea permittit quidem conſiſtere, ſeu in fidelium eſſe congregatione, ab omni tamen communione abſtinere; & ſic poſtquam pœnitentiæ fructum ullum oſtenderint, communionis loco reſtituere.* Hac pœnitentia tempore S. Baſilii bigami, & trigami plectebantur. Plura tranſcribere ex Tertulliano, Origene, Conciliis Ancyrano, Laodiceno, aliiſque poſſem, quæ, ne ſim longus, miſſa facio.

V. Qui ſecundas nuptias contrahebant, Sacerdotis benedictione, & eleemoſynis Eccleſiæ privabantur. Heinc ratas quidem & legitimas fuiſſe nuptias illas in ratione contractus, minime vero rationem habuiſſe veri ſacramenti, cum benedictione caruerint Sacerdotis, plures docent. Baſilius Macedo Imperator apud Græcos ſæculo IX. omnium primus tertias nuptias illicitas, quartas nullas & irritas declaravit; ut habetur in eiuſdem *Novella*, quæ incipit, *Non licere ad quartas nuptias*

ptias tranſire. Leo Imperator, dictus Sapiens, & Baſilii filius, conſtitutionem edidit in iure orientali XCI. in qua ſtatuit ut *qui tertias nuptias contrahunt, pœnis eccleſiaſticis ſubiiciantur*. Verum hic Imperator, *tertia defuncta, quartam uxorem accepit*, inquit Cardinalis Baronius ad an. 901.

VI. Concilium Toletanum XIII. an. 683. Reginis Hiſpaniarum ſecundas nuptias non permittebat. Ius ipſum civile pœnis viduas plectit quæ ante elapſum integrum ab obitu mariti annum ad ſecundas nuptias tranſeunt. Et ut multa paucis perſtringam, ſemper Eccleſia exoptavit ut a ſecundis nuptiis fideles abſtinerent. Et quamvis ſeverior antiquæ Eccleſiæ diſciplina deſierit; tamen vel apud ipſum vulgus, qui ſecundas nuptias contrahunt, quamdam admirationem ingerunt. In villis & pagis, ubi antiqui mores diutius perſeverant, iuvenes, & pueri ipſi crepitacula pulſant, vociferantur, ſibilis excipiunt viduos ad ſecundas nuptias convolantes, & ſæpe vociferari non deſinunt, uſque dum bigami vexationem aliquibus munuſculis redimant.

VII. Non ſemper tamen incontinentia, ſed neceſſitas, aut ſaltem iuſta cauſa ad ſecundas impellit nuptias. Viduas quæ neceſſitatis ſpecie obvelare ſuam libidinem ſtudent, ſalſe defricat *Lib. de vid.* S. Ambroſius. *Ne dixeris, Deſtituta ſum: querela nupturæ eſt. Ne dixeris, Sola ego ſum. Caſtitas ſolitudinem quærit, pudica ſecretum, impudica conventum. Patrimonium vis tueri? Maius pudoris eſt patrimonium, quod melius regit vidua quam nupta. Sed vis nubere? Licet. Non babet crimen ſimplex voluntas, cauſam non quæro, cur fingitur. Si honeſtum putas, fatere. Si incongruum, ſile. Ne accuſes Deum, ne accuſes propinquos, quod prædia tibi deſint: utinam non deſit voluntas. Ne te conſulere liberis dicas, quibus matrem eripis. Neque quidquid licet decet. Licet nubere, ſed pulchrius eſt abſtinere. Sunt vincula nuptiarum bona multi amoris gratia, ſed maior eſt ſervitus. Mutuis enim neceſſitatibus ab utroque ſervitur, nec temperanti licet iugo ſubducere caput, cum alterius intemperantiæ ſerviendum ſit; ſed relinquendum eſt ut unaquæque ſe pendat, non auctoritate aliqua præcepti, ſed incremento gratiæ provocata. Etenim præceptum in ſubditos fertur, conſilium amicis datur. Ubi præceptum eſt, ibi lex eſt; ubi conſilium, ibi gratia eſt. Sed conſilium ſobriis, non ebriis datur. Habeat ſaucia remedium, honeſta conſilium.*

VIII. Nulla afferri ratio poteſt cur ſecundæ potius quam primæ nuptiæ noxiæ ſint. Matrimonium enim unio ſoluti cum ſoluta eſt. Porro vidua poſt mariti mortem ſoluta & libera eſt. Ergo æque licet nubere ſecundo, tertio, quarto, & ultra, quam primo.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VIII.

De indiſſolubilitate vinculi coniugalis.

DIſſicillimam, & undiqueverſum circumſeptam ambagibus controverſiam diſpiciendam aggredimur. Fœdus coniugale quamquam natura ſua firmum, ſtabile, perpetuumque ſit; tamen variis hominum conſuetudinibus, & moribus nimium luxurioſis, ſciſſuras, fracturaſque paſſum eſt. Græci, Romanique uxorum repudia ob earumdem ſterilitatem, & moroſitatem in more habuere; non tamen pro arbitrio, ſed coram Cenſoribus, legitima cauſſa probata; atque iureiurando confirmata. Repudii formula hæc apud Romanos obtinebat: *Res tuas tibi habeto: res tuas tibi agito*. Per ſex tamen ſæcula nullum apud Romanos repudiatæ uxoris exemplum occurrit. Primus qui uxorem repudiavit, fuit Spurius Corvilius ſterilitatis cauſſa, *qui* (ſcribit Valerius Maximus Lib. II. cap. 1.) *quamquam tolerabili cauſa motus videbatur*, *reprehenſione tamen non caruit*. De Iudæorum repudio ſermo erit infra. Graviſſimam hanc controverſiam in ſequentes ʃʃ. tribuo.

§. I.

Firmum & indiſſolubile eſt matrimonium utroque iure, naturali, & divino.

I. PRincipio Theologi diſtinguunt matrimonium legitimum, ratum, & conſummatum. Legitimum vocant & verum, quod iuxta præſcriptas leges perſonæ nullo irretitæ impedimento contrahunt: & hoc matrimonium vel ipſi infideles celebrant. Ratum ineunt Chriſtiani, cui ex baptiſmo maior accedit firmitas. Conſummatum vocatur quod carnali copula perficitur.

II. Firmitatem & perpetuitatem matrimonii ab ipſo naturæ iure manare, inde patet, quod matrimonium ſit animorum, corporumque coniunctio ad individuam vitæ ſocietatem. Huic autem individuæ ſocietati, & animorum nexui directe adverſatur ſeparationis libertas. Continuo enim amor langueſcit, dum videt liberum eſſe parti coniunctæ diſcedere, aliamque inire ſocietatem; contra fervet, & inflammatur neceſſitate perpetuæ coniunctionis.

III. Doctor Angelicus hanc iuris naturæ indiſſolubilitatem repetit ex matrimonii fine, qui eſt ſobolis procreatio, & educatio. Hæc enim in *Suppl. quæſt.* LXVII. *art.* 1. ſcribit. *Matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, non*

non ſolum ad aliquod tempus, ſed per totam vitam prolis. Unde de lege naturæ eſt quod parentes filiis theſaurizent, & filii parentum heredes ſint . . . Et ideo cum proles ſit commune bonum viri & uxoris, oportet eorum ſocietatem perpetuo permanere indiviſam ſecundum legis naturæ dictamen. Et ſic inſeparabilitas matrimonii eſt de lege naturæ. Plura alia rationum momenta exhibet *Lib. III. contr. Gent. cap.* CXXIII. quæ videri poſſunt. Nec eſt quod ſterilitatem opponas: quoniam hæc præter naturam eſt, & per accidens: natura enim ſua ſecundum matrimonium eſt.

IV. Hanc naturalem matrimonii ſtabilitatem & perpetuitatem iure ſuo divino Deus confirmavit in ipſa primæva eiuſdem inſtitutione; ut ex *Gen. cap.* II. patet. *Erunt duo in carne una.* Indiſſolubilitatem eamdem Chriſtus roboravit *Matth.* XIX. inquiens: *Itaque iam non ſunt duo, ſed una caro . . . Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.*

V. Univerſam hanc doctrinam confirmat Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap. unic. de matrim.* inquiens: *Matrimonii perpetuum indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus inſtinctu pronuntiavit cum dixit: Hoc nunc os* &c. Deinde Chriſti confirmationem aſſignat. *Eiuſdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit. Quod ergo Deus coniunxit* &c. Et tandem anathema in eos intorquet qui *aſſerunt errare Eccleſiam, cum docuit, & docet, iuxta evangelicam, & apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi.*

VI. Opponunt. Quod iure naturali indiſſolubile eſt, nulla ſolvi auctoritate poteſt. Deus in veteri lege ſolvendi matrimonii facultatem conceſſit. Ergo naturæ iure matrimonium non eſt indiſſolubile. Reſp. Ex iis quæ ſupra dicta ſunt, ſolutio patet. Alia ſunt iuris naturæ principia prima, & immutabilia, quæque intimam claudunt malitiam. Hæc nulli ſubſunt diſpenſationi, neque divinæ. Alia ſunt ſecundaria, & mutationi obnoxia. Neque ab iſtis aliqua humana poteſtas diſpenſare valet: quia nullus homo univerſam naturæ ſphæram comprehendere poteſt. Solus Deus, totius naturæ, & omnium quæ eamdem conſequuntur, moderator & comprehenſor, poteſt pro temporum diverſitate, & circumſtantiarum varietate diſpenſare ab iſtis, quæ intrinſecam malitiam non includunt. Plura alia objecta diluta lege apud S. Thomam *loc. cit.*

§. II.

§. II.

De indiſſolubilitate matrimonii contracti ab infidelibus. Quomodo per unius coniugis converſionem ad fidem matrimonium ſolvatur.

I. VErum & legitimum matrimonium contrahi apud infideles, dictum iam eſt. Siquidem cum matrimonium contractus ſit naturalis, celebrari legitime in quacumque religione poteſt. Porro cum eiuſdem principalis finis ſit generatio & educatio prolis, conſequitur, matrimonium infidelium indiſſolubile eſſe.

II. Quæſt. I. *Quando ambo coniuges ad fidem convertuntur, ſolvitur ne eorumdem matrimonium?* Reſp. Negant Theologi omnes: idque colligitur ex S. Paulo *I. Cor.* VII. inquiente: *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Porro ſi vir fidelis habitare cum uxore infideli poteſt, tanto magis, ſi ambo convertantur ad fidem, cohabitare ſimul debent. Si vero infidelis, repudiata uxore ſua, aliam duxerit, & deinde ad fidem convertatur, tum cogendus eſt ut priorem recipiat, dimiſſa poſteriore; cum repudium prioris nullum fuerit: indiſſolubile enim eſt vinculum matrimoniale ipſa naturali lege, qua obſtringuntur & ipſi infideles. Si autem prior illa uxor repugnaret habitare cum marito Chriſtiano facto, tum vir fidelis poſſet ſecundam ducere; ut declaravit Innocentius III. cap. *Gaudemus*, ubi etiam definitum eſt, quod ſi vir infidelis plures habens uxores convertatur ad fidem, debeat, ſola prima uxore retenta, ceteras dimittere.

III. Quæſt. II. *Quando maritus infidelis amplectitur fidem Chriſti, poteſt ne habitare cum ſua uxore infideli?* Reſp. Si uxor infidelis pacifice cohabitare primis Eccleſiæ ſæculis voluiſſet cum marito fideli facto, licita erat cohabitatio; ut ex *I. Cor. cap.* VII. clare patet. *Sanctificatus enim eſt vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem.* Diſputant Theologi, fuerit ne tunc hæc cohabitatio neceſſaria ex præcepto, an ſolum ex conſilio. Pontius *Lib. VII. cap.* XLVIII. ex præcepto, Sanchez *Lib. VII. diſp.* LXXIII. ex conſilio fuiſſe contendit. Alii non divinum, ſed humanum mandatum agnoſcunt, quatenus Apoſtoli iudicarunt congruum tum temporis fuiſſe ne maritus fidelis diſcederet ab uxore infideli, quæ ſine contumelia Creatoris habitare pacifice cum ſuo fideli marito volebat; tum ne Pagani deterrerentur ex tali ſeparatione; tum ut uxores infideles facilius inſtrui in chriſtianæ religionis myſteriis poſſent. Sæculo V. licitum erat marito fideli habitare cum uxore infideli, ut ex S. Auguſtino colligitur. Immo Innocentius III. cap. *Gaudemus*, de divortiis hæc ſtatuit. *In favorem chriſtiana*

næ religionis & fidei, a cuius perceptione per uxores ſe deſeri timentes viri, poſſunt facile revocari, fideles huiuſmodi licite matrimonialiter copulari libere poſſunt, & licite remanere coniuncti; cum per ſacramentum baptiſmi non ſolvantur coniugia, ſed crimina dimittantur. Diſputant Theologi, num licita in præſentia ſit hæc cohabitatio mariti fidelis cum uxore infideli, quæ permanere abſque contumelia Creatoris in coniugio deſiderat. Communis ſententia adfirmat, nullam extare ſcriptam legem quæ talem cohabitationem prohibeat. Conſuetudo tamen obtinet oppoſita, vi cuius illicita abſolute eſt eiuſmodi cohabitatio, iis exceptis caſibus in quibus valida argumenta apparerent prudenter ſperandi uxoris converſionem.

IV. Quæſt. III. *Quando unus coniugum convertitur ad fidem, altero in infidelitate remanente, quem ſequi proles debet?* Reſp. Si proles doli capax eſt, ſua fruitur libertate; & ſuſcipere, vel reiicere religionem chriſtianam, quam profeſſus pater eſt, valet. Si proles rationis uſu deſtituta fuerit, tunc illum parentem qui converſus ad Religionem eſt, ſequi debet. In dubio, an proles prædita uſu rationis ſit, in religionis favorem iudicandum eſt. Heinc ſi pater fidelis eſt, & proles triennio minor, ad patrem; contra, ſi mater fidelis ſit, & proles triennio maior, ad matrem attinere educationem iudicandum eſt; licet abſolute, quando proles eſt triennio minor, ad matrem, & quæ eſt triennio maior, ad patrem pertineat.

V. Quæſt. IV. *Si coniux infidelis conſentiat habitare pacifice cum coniuge fideli, poteſt ne fidelis coniux aliam ducere?* Reſp. Bellarminus adfirmat: alii negant: alii diſtinguunt. Tempore quo licita cohabitatio erat, ſolvi non potuiſſe matrimonium; nunc vero, quo illicita eſt cohabitatio, ſolvi poſſe, adfirmant. Sed negantem ſententiam aperte defendit S. Auguſtinus *Lib. I. de adulter. coniug. cap.* XXV. his verbis. *Propter quodlibet tamen fornicationis genus, ſive carnis, ſive ſpiritus, ubi & infidelitas intelligitur, & dimiſſo viro non licet alteri nubere; & dimiſſa uxore non licet alteram ducere: quoniam Dominus, nulla exceptione facta, ait: Si uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Innocentius III. cap. *Gaudemus* hanc eamdem ſententiam docet, inquiens: *Niſi poſt converſionem illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiamſi conſentiat, non tamen abſque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum.* Advertendum tamen id quod ſupra indicatum eſt; tempore nempe Auguſtini, & Innocentii licitam fuiſſe cohabitationem fidelis cum infideli. Idcirco abſolute tunc contrahi a coniuge fideli aliud matrimonium non poterat. In præſens autem, cum illicita ſit talis cohabitatio, oppoſitum dicendum videtur.

VI. Si vero coniux infidelis refugiat ſocietatem, aut cohabitare nolit abſque contumelia Creatoris, tunc coniux fidelis, illo deſerto, poterit aliud inire connubium; etiamſi præcedens conſummatum fuiſſet; ut expreſſe S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LIX. *art.* 5. docet, & in *I. Cor.* VII. ubi ait Apoſtolus: *Si infidelis diſcedit, diſcedat: non*

enim

enim ſervituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi : in pace autem vocavit nos Deus. Quæ verba exponens Angelicus *lect.* III. inquit: *Hic autem dicit, quod ſi* (infidelis) *non vult cohabitare, non tenetur fidelis eum ſequi, ſed poteſt alteri nubere. Ubi primo ponitur ipſa conceſſio, ſecundo conceſſionis ratio duplex. Prima eſt libertas, ibi*, Non eſt enim ſervituti *&c. Secunda eſt pacis tranquillitas* : In pace autem *&c. Dicit ergo, quod ſi vir infidelis, vel mulier* diſcedit *a fideli odio fidei*, diſcedat; *& poteſt fidelis qui dimittitur, contrahere: primum enim matrimonium diſſolubile erat, quia numquam fuit ratum*. Supra dictum eſt illud eſſe matrimonium ratum quod a Chriſtianis iuxta Chriſti legem contrahitur. Heinc Angelicus *loc.cit. in Suppl. ad* 1. ait: *Matrimonium infidelium non eſt omnino firmum & ratum, ſed ratificatur poſtmodum per fidem Chriſti*. Matrimonio infidelium deeſt ultima perfectio, nempe educatio prolis iuxta legem Chriſti. Quamobrem licet infidelium matrimonium ſit legitimum & verum, non tamen ratum. Et quamquam etiam infidelium matrimonium ſit natura ſua indiſsolubile, nullaque creata poteſtate diſſolvi valeat; tamen hinc non ſequitur, nullum reperiri caſum poſſe in quo Deus ſolvere illud non poſſit. Nam in eadem Scriptura, ubi indiſſolubile matrimonium aſſeritur, caſus exceptio apponitur. Si fideles poſt contractum matrimonium in hæreſim, vel infidelitatem prolabantur, illorum matrimonium firmum & indiſſolubile perſeverat; ut definivit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *can.* V. inquiens: *Si quis dixerit propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem . . . diſſolvi poſſe matrimonii vinculum; anathema ſit*.

VII. Quando unus coniugum infidelium convertitur ad fidem, matrimonium non ſolvitur per baptiſmi ſuſceptionem, ſed ſolum per nuptias ſubſequentes. Quamvis enim coniux infidelis pervicax, & Chriſto iniurioſus iuſtam diſſolvendi vinculi coniugalis cauſſam præbeat; tamen reipſa non diſsolvitur niſi ſecundo nuptiarum contractu. Si vero infidelis coniux ante matrimonium a fideli coniuge contractum ſecundas nuptias celebraret, nullæ iſtæ eſsent: & ſi ad fidem converteretur, ſeparandus eſset: quia privilegium diſsolvendi vinculi coniugalis in favorem dumtaxat fidei, non infidelitatis, conceſsum a Chriſto eſt; ut habetur cap. *Quinto* de divortiis. Similiter ſi fidelis poſt monitum infidelem coniugem obſtinatum in infidelitate contrahat matrimonium, deinde iſtud ſecundum ſolvatur per mortem coniugis, tunc fidelis iſte non teneretur redire ad priorem coniugem infidelem, etiamſi ad fidem converteretur. Quoniam cum prius matrimonium legitime ſolutum fuerit, liber fidelis evaſit; atque adeo poteſt, vel non poteſt ad priorem coniugem redire, in caſu mortis ſecundæ uxoris. Monendam tamen uxorem infidelem, antequam ad ſecunda vota tranſeat, an velit legitime cohabitare, docet Gregorius XIII. teſte Baſilio Poncio *Lib. VII. cap.* XLVIII. Quando coniux fidelis tranſit ad ſecundas nuptias propter obſtinationem coniugis infidelis, etiam iſte liber manet

ad aliud matrimonium contrahendum. Vinculum enim reſpectu utriuſque legitime ſolutum eſt. Similiter matrimonium infidelium etiam conſummatum ſolvitur per profeſſionem ſolemnem alicuius Ordinis approbati; ſicut ſolvitur matrimonium fidelium non conſummatum.

§. III.

Utrum matrimonium Iudæorum per libellum repudii fuerit nullum.

I. Divortium eſt ſeparatio quantum ad torum, & cohabitationem. Repudium vero preſſe acceptum præfert vinculi coniugalis diſſolutionem. Libellum repudii permiſſum Iudæis fuiſſe, habetur in *Deuter. cap.* XXIV. Neque de hac permiſſione diſſidium eſt.

II. Diſputant vero in partes plures Theologi ſuper Iudæorum repudio. Primo quærunt, num licitum fuerit hoc Iudæorum repudium. Secundo an poſt datum libellum repudii validum contrahi matrimonium potuerit.

III. S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LXVII. quatuor articulis verſat hanc controverſiam, ſed ſemper modo problematico, quin in alterutram opinionem ſe declinare aperte oſtendat. S. Hieronymus, S. Bonaventura, Eſtius, Sylvius defendunt, libellum repudii fuiſſe vitandi maioris mali cauſsa, & ad eorum cordis duritiem a Deo permiſsum; minime tamen licitum fuiſse: & multo minus per tale repudium diſsolvi vinculum coniugale.

IV. Scotus, Durandus, Paludanus, Abulenſis, Petrus Soto, Bellarminus, & alii plures ſuſtinent, Deo diſpenſante, licuiſse Iudæis repudium; illoque, abrogato priori matrimonio, conceſſam fuiſse poteſtatem ſecundas nuptias celebrandi. Hæc ſecunda ſententia ſequentibus argumentis nititur.

V. Mulier dimiſſa alterum maritum ducebat, ut *Deuter. cap.* XXIV. habetur. *Cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam .... non poterit prior maritus recipere eam in uxorem.* Si prius matrimonium conſtitiſset, non maritus, ſed adulter dicendus fuiſset vir ſecundus. Deinde prior maritus prohibetur repudiatam uxorem etiam redeuntem ſuſcipere. Id ne iure prohiberetur, ſi revera illius uxor eſſet? Quid quod repudium iniquum appareret, ſi vinculum matrimonii non eſset ſolutum? Vir quippe repudians tunc temporis non unam, ſed plures ducere uxores poterat. At uxor repudiata vinculo perpetuæ continentiæ ſubiecta fuiſset: quod iugum duriſſimum nimiam inæqualitatem inter maritum repudiantem & uxorem repudiatam præfert. Quid quod neque Moyſes, neque Sacerdotes umquam reprehendiſse leguntur ſecundas nuptias uxoris repudiatæ, non omiſsuri certe increpationem, ſi adulterina fuiſsent poſteriora coniugia?

VI.

Digitized by Google

VI. Altera ſententia hæc pro ſe argumenta promit. Chriſtus *Matth.* XIX. ait, Moyſem permiſiſse repudii libellum ad cordis Iudæorum duritiem. Non ergo licitum repudium erat. Reſpondent prioris ſententiæ defenſores, Chriſtum Dominum ſignificare legem repudii conceſsam fuiſse ad præcavenda maiora mala, nempe uxoricidia, & alia abſurda. Non inde tamen ſequitur, inquiunt, diſpenſationem malam fuiſse, & eadem utentes peccaſse; ut in *IV. diſt.* XXXIII. *quæſt.* II. *art.* I. *ad* 4. docet S. Thomas. *Sicut quædam permittuntur infirmis corporaliter quæ non permittuntur ſanis: nec tamen infirmi peccant, permiſſione ſibi facta utentes.*

VII. Secundo. Uxor repudiata, & alteri nupta abominabilis, & polluta coram Domino dicitur *Deuter.* XXIV. Reſpondet in *Suppl. quæſt.* LXVII. *art.* 4. *ad* 5. S. Thomas. *Dicitur pollata eo modo quo immundus dicebatur qui mortuum tangebat, vel leproſum, non immunditia culpæ, ſed cuiuſdam irregularitatis legalis.*

VIII. Tertio. Eo modo Deus Iudæis libellum repudii permiſit quo accipere uſuras ab alienigenis conceſſit. Sed uſurarum exactio numquam fuit licita. Ergo nec repudium. Reſp. Negant maiorem. Fenora enim abſolute vetita erant, & frequenter reprehenſi Iudæi fuerunt ob fenoris crimen, numquam vero ob libellum repudii. Inſiſtunt. *Ieremiæ* III. dicitur: *Si dimiſerit vir uxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eum ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Reſp. Comparatio hæc, inquiunt, confirmat priorem ſententiam. Mulier repudiata non poterat a priori marito recipi, quia ſolutum erat matrimonii vinculum. Deus tamen ob infinitam ſuam clementiam populum Iſrael poſt multas fornicationes cum pluribus amatoribus, ſeu poſt multa idololatriæ ſcelera in gratiam recipiebat.

IX. Hæc ſunt utrinſque ſententiæ fundamenta. Controverſia tanti non eſt, ut ſeveriorem poſtulet diſcuſſionem. Si tenue meum iudicium poſtulas, probabilius mihi videtur per libellum repudii non fuiſse vinculum coniugale ſolutum. Teſtimonium Chriſti *Matth.* XIX. decretorium mihi apparet: eo vel maxime quod Patres, Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Iſidorus, Theophylactus perſpicue docent, vinculum coniugale præfato libelli repudio ſolutum non fuiſse. Hanc ſententiam communiorem appellat S. Thomas, & in eamdem tandem illum concedere oſtendit Franciſcus Sylvius. Accedit quod hæc ſententia conformior ſit principiis inconcuſſis, ab utraque parte admiſſis. Verum, ut dixi, res tanti momenti non eſt, ut maiores poſtulet curas.

§. IV.

Utrum Chriſtianorum matrimonium dirimatur per adulterium.

I. ITa obſcura, & implicata ipſi Aquilino Doctori Auguſtino viſa eſt quæſtio iſthæc, ut *Lib. de fid. & bon. oper. cap.* xix. ſcripſerit : *Quiſquis uxorem in adulterio deprehenſam dimiſerit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis qui excepta cauſa adulterii dimittunt, & ducunt : & in ipſis divinis Scripturis ita obſcurum eſt, utrum & iſte, cui quidem ſine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, ut quantum exiſtimo, venialiter ibi quiſque fallatur*. Venialiter tamen decepti non fuere Lutherus, Bucerus, Kemnitius, Melanchthon, & alii Novatores, qui contra Eccleſiæ decreta dirimi per adulterium matrimonium perfracte docuerunt. Ven. Bellarminus Eraſmum præiviſſe in hoc errore Luthero contendit. Propoſitiones Eraſmi quatuor ad hanc rem attinentes damnavit Univerſitas Pariſienſis. Adverſus Univerſitatis huius cenſuram apologiam ſcripſit Eraſmus, qua propoſitiones ſuas catholicum excipere ſenſum, & perperam cenſura notatas contendit.

II. Launoius in ſuo de *regia poteſtate in matrimonium* tractatu Auctorum plurium tum Græcæ, tum Latinæ Eccleſiæ teſtimonia a Chriſto ad Tridentinum uſque infarcit, quibus oſtendere nititur, per adulterium diſſolvi coniugale vinculum; licitumque fuiſſe ante Tridentinum coniugi reiicienti adulteram ad ſecundas convolare nuptias. Tridentinum canonem contendit Launoius ad diſciplinam, non ad dogma pertinere. Quod commentum, temeritatis, & audaciæ plenum, catholici Theologi omnes explodunt.

III. Apud Græcos praxim diu obtinuiſſe, quod adulterium matrimoniale vinculum abrumpat, factum eſt extra controverſiam poſitum; ut Goarius in notis ad Euchologium Græcorum patefacit. Iſtius corruptæ diſciplinæ origo obſcura eſt. Recentiores Græci vetuſtam, & a primis ſæculis ortam iactant. Arcudius de matrimonio modernos Græcos a maiorum doctrina & diſciplina in hac cauſſa defeciſſe contendit. Iuſtinianus Imperator ſæculo vi. lege civili ſanxit, licitum eſſe, repudiata adultera uxore, aliam ducere : & hoc aliæ civiles leges ante ipſum permittebant. In has leges ſæculo iv. invecti ſunt Chryſoſtomus, Gregorius Nazianzenus, & ex Latinis Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius Magnus. Ex his legibus a laica poteſtate latis latius manavit Græcorum diſciplina, altioreſque egit radices. Heinc eſt quod nec Nicolaus I. in diſſidio cum Photio habito, nec Innocentius III. in Concilio Lateranenſi, nec Gregorius X. in Synodo Lugdunenſi exprobraverint matrimonii ſolutionem adulterii cauſſa : quoniam aut

pra-

Digitized by Google

praxis Græcorum tum temporis adeo univerſalis non erat; aut prudenti diſſimulatione, quod profectum non ſperarent, ſilentio id prætereundum exiſtimarunt.

IV. Tempore Concilii Tridentini Græci Sereniſſimæ & immortali Reipublicæ Venetæ ſubiecti, præſatæ adhærebant praxi. In horum favorem Veneti Oratores curarunt ut Tridentini Patres decretum adverſus eos qui ſolvi matrimonium adulterii cauſſa propugnabant, latum ſalva veritate delinirent, ut Cardinalis Pallavicinus narrat.

V. Arcudius ne unum quidem antiquum Scriptorem Græcum propugnaſſe matrimonii ſolutionem adulterii cauſſa contendit. Laudandùm quidem ſtudium eſt, ut advertit Honoratus Turnely *quæſt.* 111. *art.* 2. *de matrimonio*; at vanum eſſe, explorata aliquorum teſtimonia evincunt. Quid quod nec ex ipſis Latinis aliqui deſuerunt qui eamdem opinionem propugnaverint? Nec mirum, ſi in re magnopere obſcura, implicata, & ab Eccleſia nondum definita, aliqui extra viam declinaverint; ut in aliis dogmatis accidit, antequam ab Eccleſia definirentur. S. Auguſtinus Pollentium in Africa hac de cauſſa ambigentem refert. Sixtus Senenſis *Lib. VI.* Bibliothecæ aſſerit, aliquos antiquos Patres, & Concilia œcumenica diſpoſitione ad tempus permiſiſse ut, repudiata uxore adultera, ſecundæ nuptiæ celebrarentur. Hanc opinionem tribuit Petavius in notis ad hæreſim 59. S. Epiphanii Concilio Arelatenſi, Cottelerius Synodis Bituricenſi, Romano ſub Leone IV. Vermerienſi, & aliis.

VI. Caietanus in *cap.* XIX. *Matth.* in eam inclinat ſententiam quæ pro ſolutione matrimonii fornicationis cauſſa ſtat. At ſe opponere Doctorum torrenti non audet, ut ipſe ait. Catharinus *Lib. V. quæſt. ultima* contra Caietanum quæſtionem in utramque partem verſat, concluditque, neque ex Evangelio, neque ex Apoſtolo colligi poſse, non licere fornicationis cauſſa aliud inire matrimonium. Uterque tamen Eccleſiæ definitioni proprium ſuppoſuit iudicium. Neque enim Catharinus qui Concilio Tridentino interfuit, vitam duxit uſque ad *ſeſſ.* XXIV. Launoius poſt exploratam Tridentini definitionem familiari ſua temeritate & audacia non dubitavit proſcriptam defendere opinionem. Hæc, quæ paucis perſtrinxi, quæque fuſius, & quidem erudite prudenterque exponit citatus *Turnely*, evincunt, quam difficilis, & involuta ſit controverſia hæc, de qua tamen poſt Tridentinum ambigere nemini licet.

§. V.

Catholicum dogma eſt, matrimonium non diſſolvi adulterii cauſſa.

I. HAEc catholica veritas in Evangelio aperte traditur. Lucæ *cap.* XVI. hæc habentur. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & aliam ducit, mœchatur: & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur.* Hæc particula *omnis* univerſalis eſt, & neminem excipit. *Qui dimiſſam ducit, mœchatur.* De dimiſsa ſermo eſt adulterii cauſſa: quia nemo dixit, dimitti abſque cauſsa uxorem poſse. Marci *cap.* X. dicitur: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.*

II. Accedunt compertiſſima S. Pauli teſtimonia. Nam *Rom.* VII. inquit: *Quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi. Si autem mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt a lege viri. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt a lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Similia habet *I. Cor.* VII. Non fornicationem, ſed ſolam mariti, aut uxoris mortem allegat Apoſtolus pro vinculi matrimonialis ſolutione. Ergo teſtimonium *Matth.* XIX. exponendum eſt iuxta hanc S. Pauli perſpicuam explicationem, ut ſapienter *Lib. II. de adulter. coniug. cap.* V. S. Auguſtinus argumentatur. *Hæc verba Apoſtoli toties inculcata vera ſunt, viva ſunt, ſana ſunt, plana ſunt. Nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit: eſſe autem deſinit uxor prioris, ſi moriatur vir eius, non ſi fornicetur. Licite itaque dimittitur coniux ob cauſam fornicationis; ſed nec carebit illo vinculo, etiamſi numquam reconcilietur viro: carebit autem, ſi mortuus fuerit vir eius.*

III. At, inquiunt, verba Apoſtoli intelligenda ſunt iuxta ea quæ Evangeliſta Matthæus *cap.* V. & XIX. docet, ubi fornicationis cauſſam excipit, ob quam licet & dimittere, & ducere. Aliquod faceſſere negotium, & ambiguitatem quamdam præſeferre teſtimonia Matthæi, ſi ſuperficie tenus legantur, negari haud poteſt. Ceterum ſi ea penitius inſpexeris, cum ceteris Lucæ, Marci, & Pauli oraculis optime quadrant. Licita eſt dimiſſio uxoris fornicationis cauſſa. Hoc penes omnes certum eſt. Hæc igitur exceptio, textui evangelico inſerta, coniungenda eſt cum antecedentibus, non cum ultimis verbis, hoc modo, *Quicumque dimiſerit uxorem (quod non licet niſi ob fornicationem) & aliam duxerit, mœchatur.* Fornicatio licitam facit dimiſſionem, minime vero novi coniugii celebrationem. Hanc obviam interpretationem confirmant Marcus, Lucas, & Paulus, qui huius exceptionis nullo modo meminerunt. Chriſtus *Matth.* XIX. Phariſæorum illum tentantium fraudulenta reſponſa eluſit dicendo, non licere uxoris dimiſſionem ex le-

vi

vi cauſſa, ut ipſi faciebant; ſed ex gravi dumtaxat, nempe fornicationis: quæ reſponſio perſpicue quadrat Moyſis doctrinæ. Ut vero Phariſæorum calumnias eluderet, obſcure ſubdit, non licere dimittenti aliam ducere. Serio expende Marci verba, quæ hæc omnia diſtincte produnt. *Accedentes Phariſæi interrogabant eum, ſi licet viro dimittere uxorem, tentantes eum.* Ut itaque iſtorum tentationes exploderet, verba legi conformia repoſuit, additque: *Ad duritiem cordis veſtri* &c. Separatus vero ab illis ſeorſim diſcipulos alloquens, hæc ad iſtorum interrogationem reſpondit. *Et in domo iterum diſcipuli eius de eodem interrogaverunt eum. Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.* Marci, Lucæ, Pauli doctrina promulgata fuit Romanis, Corinthiis, aliiſque plurimis nationibus, quibus volumen Matthæi ignotum erat. Decepti ergo fuiſſent populi illi, ſi iſtorum doctrina ex ſolo ambiguo Matthæi textu penderet. Quid quod ſi lex evangelica Matthæi vinculum coniugale ſolveret, viam aperiret adulteriis, quæ morte, ſicut in lege moſaica, non plectuntur. Uxores & mariti, quoties eſſent amore alieno capti, toties fornicarentur, ut pro arbitrio nexum coniugalem abrumperent: & fractio vinculi matrimonialis ab effrenata coniugum libidine penderet. Hac lege admiſſa, vincula matrimonialia facilius in dies ſcinderentur quam viliſſimarum mercium contractus. Quæ omnia hoſtiliter pugnant cum ſanctitate & perfectione evangelica.

IV. Verum evangelicæ legis intelligentia non ex privatorum hominum interpretamentis, ſed ex Eccleſiæ traditione haurienda eſt. Porro Tertullianus ſcriptor II. & III. ſæculi *Lib. IV. cap.* XXXIV. contra Marcionem, opponentem Chriſtum eſſe Moyſi permittenti repudium, contrarium, reſpondet. *Dico Chriſtum conditionaliter tunc feciſſe divortii prohibitionem, ſi ideo quis dimittat uxorem, ut aliam ducat. Qui dimiſerit, inquit, uxorem, & aliam duxerit, æque adulter eſt. Ex eadem utique cauſa qua non licet dimitti, ut alia ducatur, illicite etiam dimiſſam pro indimiſſa ducens adulter eſt. Manet enim matrimonium, quod non rite diremptum eſt. Manente matrimonio nubere adulterium eſt. Ita ſi conditionaliter prohibuit dimittere uxorem, non in totum prohibuit.* Conditionaliter, inquit Tertullianus, Chriſtus prohibuit repudium a Moyſe permiſſum, nempe ſub conditione, ne facto divortio alia ducatur uxor.

V. Concilium Milevitanum an. 416. Africanæ Eccleſiæ doctrinam *can.* XVII. explicat. *Placuit ut ſecundum evangelicam & apoſtolicam diſciplinam neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito alteri coniungatur; ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.*

VI. Hoc idem prius, nempe an. 314. *can.* X. ſtatuerat Concilium Arelatenſe in Gallia. *De his qui coniuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit ut, inquantum poteſt, conſilium eis* de-

Digitized by Google

detur ne viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, alias accipiant. Conſilium dandum illis, Concilium ait, non præceptum: quia per leges civiles licitum erat ad ſecundas tranſire nuptias. Ideo ad vitandum diſſidium inter utramque poteſtatem ſacram & civilem, conſilii, non præcepti nomen Patres Arelatenſes uſurparunt.

VII. Hiſpanicæ quoque Eccleſiæ traditionem perhibet Concilium Eliberitanum an. 305. can. IX. *Fidelis femina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum ducit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem quam is quem reliquit, de ſæculo exierit, niſi neceſſitas infirmitatis dare compulerit*. Rurſus can. LXXI. *Si qua vidua fuerit mœchata, & eumdem poſtea habuerit maritum, poſt quinquennii tempus, acta legitima pœnitentia, placuit eam communioni reconciliari. Si alium duxerit, relicto illo, nec in fine dandam ei communionem*.

VIII. Eamdem doctrinam ſæculo VIII. tradit Eccleſia Aquileienſis in Concilio Foroiulienſi cap. X. *Quoniam ambiguus interponitur ſermo*, (*ideſt* niſi ob fornicationem) *quæri poteſt, utrum ad ſolam licentiam dimittendi uxorem, an etiam ad utrumque dictum refertur, hoc eſt ad aliam, vivente illa, accipiendam, quaſi dixerit: Qui dimiſerit uxorem ſuam, & aliam ducit, niſi ob fornicationem, mœchatur*. Quam difficultatem, adducta S. Hieronymi auctoritate, diluunt Concilii iſtius Patres hoc pacto. *Unde patenter datur intelligi, quamdiu vivit adultera, non licere viro impune ſecundas contrahere nuptias*.

IX. Innocentius III. tit. XIX. de divortiis, cap. *Gaudemus*, inquit: *Sane veridica hæc ſententia probatur etiam de teſtimonio veritatis teſtantis in Evangelio*: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. *Si ergo, uxore dimiſſa, duci alia de iure non poteſt, fortius & ipſa retenta*.

X. Eugenius IV. in decreto pro Armenis. *Quamvis ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cum matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum ſit*.

XI. Teſtimonia Auguſtini, Ambroſii, Hieronymi, Gregorii Magni, aliorumque Latinæ Eccleſiæ Patrum prætereo; cum planum ſit iſtos catholicum dogma propugnaſſe. Eccleſiæ Græcæ Patres opponit *loc. cit.* Launoius, garriens Patres Græcos docere, ſolvi nexum coniugalem fornicationis cauſſa. Aliquos Patres Græcos hac in controverſia erraſſe, ultro fatentur omnes, ſicuti in controverſia de baptiſmo ab hæreticis collato, & de beatitudine differenda ad iudicii ultimi diem. Quid inde? Numquid ex hoc aut illo privato Auctore, quamtumvis ſanctitate, & doctrina præſtanti, doctrina Eccleſiæ accipienda eſt? Si Launoius contendit, univerſam Eccleſiam Græcam docere ſolutionem vinculi coniugalis adulterii cauſſa, fateatur oportet, illam pugnare cum Eccleſia Latina. Nec eſt quod Launoius ob-

obtrudat, controverſiam hanc ad diſciplinam, non ad dogma pertinere: quandoquidem, tamquam fidei dogma, Eccleſia Latina propugnat veritatem hanc. Ceterum fallitur, & fallit Launoius, dum ſuo errori favere Patres Græcos iactat; ut præſtantes Theologi iampridem demonſtrarunt. Pauca Græcorum Patrum teſtimonia hic ſubiicio.

XII. Hermas *Lib. II.* Paſtoris *mandato* IV. in titulo *de dimittenda adultera* hoc pacto Dominum rogat. *Si permanſerit in vitio mulier? Et dixit: Dimittat illam vir, & vir per ſe maneat. Quod ſi dimiſerit mulierem ſuam, & aliam duxerit, & ipſe mœchatur . . . Propter pœnitentiam ergo non debet, dimiſſa coniuge ſua, vir aliam ducere. Hic actus ſimilis eſt in viro, & in muliere.*

XIII. S. Iuſtinus Martyr *apolog.* II. inter chriſtianæ doctrinæ capita hoc recenſet. *Qui repudiatam a viro alteri duxerit, adulterium committit.*

XIV. Athenagoras in ſua percelebri apologia hæc ſcribit. *Ut natus eſt unuſquiſque noſtrum, manet, vel nuptiis copulatur unicis. Secundæ enim decorum quoddam adulterium ſunt. Qui enim uxorem ſuam dimiſerit, & duxerit aliam, adulteratur, inquit Dominus noſter: neque illam dimittere concedens, cuius debilitata eſt pudicitia, neque alteram ducere.*

XV. S. Clemens Alexandrinus *Lib. II. ſtromatum* ſub finem. *Quod autem conſulit Scriptura uxorem ducere, nec a coniugio umquam permittit diſcedere, legem aperte conſtituit. Non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem. Adulterium autem exiſtimat coniungi matrimonio, vivo altero ex ſeparatis. Qui autem dimiſſam accipit uxorem, mœchatur eam; hoc eſt, cogit eam mœchari. Non ſolum autem qui dimiſit, eſt eius cauſa, ſed etiam qui eam ſuſcepit, præbens mulieri peccandi occaſionem: ſi enim non ſuſcipiat eam, revertetur ad virum.* Priorem textus partem truncatam refert Launoius, omiſſa poſteriore: & ſic frequenter lectoribus illudit.

XVI. Origenes Clementis diſcipulus commentario in *cap.* XIX. *Matthæi* inquit: *Contra Scripturæ legem mulieri, vivente viro, nubere quidam Eccleſiæ Rectores permiſerunt, agentes contra id quod ſcriptum eſt*: Mulier alligata eſt, quanto tempore vir eius vivit: *& contra illud:* Igitur vivente viro mulier vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro. *Non omnino tamen ſine ratione: hæc enim contra legem initio latam, & ſcriptam ad vitanda peiora, alieno arbitrio morem gerentes eos permiſiſſe, veriſimile eſt.* Perſpicue declarat Origenes contra Scripturæ legem agere Epiſcopos qui ad maiora vitanda mala, & ob duritiem cordis, quemadmodum Moyſes, permiſerunt uxori, vivente viro, alium ducere. Alia ibi adiicit Origenes, quæ hactenus dicta implicare videntur. Subdit enim: *Servator noſter haudquaquam connubii ſolvendi propter ullum aliud flagitium facultatem concedens, quam ſolam fornicationem &c. in uxore deprehenſam.* Hic loqui Origenem de ſolu-

lutione quoad torum, ſecus quoad vinculum, animadverterunt Theologi plures ex verbis quæ continuo ſubiicit. *Tanta enim pati, & tolerare flagitia, quæ adulterio, & ſcortatione peiora cenſeri queant, plane a ratione videbitur eſſe alienum: rurſum contra Scriptoris præceptum agere nemo eſt quin impium eſſe confiteatur.* Heinc patet Origenem loqui de ſeparatione quantum ad torum, ſecus quantum ad vinculum. Et quamvis aliqua Origenis verba ambigua ſint, perſpicue tamen fatetur, contra legem Chriſti eſſe, vivente coniuge, alium ducere quacumque ex cauſſa.

XVII. S. Ioannes Chryſoſtomus *hom.* XVII. *in Matth.* adverſus illum qui, cum dimiſiſſet uxorem, in cauſſa fuit cur alteri nuberet, hæc ſcribit. *Ille enim etſi alteram non duxerit, hoc ipſo ſe conſtituit criminis reum, quod adulteram fecit ex coniuge: hic vero excipiendo alienam adulter effectus eſt. Nequaquam enim mihi referas, quia illam alter eiecit: nam expulſa quoque uxor eſſe eius qui eam expulit, perſeverat.*

XVIII. S. Gregorius Nazianzenus *carmine* II. hæc, interprete Billio, ſcribit.

Proſpice, quanta premant ſervos incommoda carnis.
Femina non parva mercatur dote maritum:
Quodque etiam gravius, vitioſum ſæpe, & inertem.
Rurſus emenda viro coniux, nec moribus illa
Prædita ſæpe bonis: quæſita attractaque peſtis,
Peſtis, quam nulla liceat ratione fugare.

XIX. S. Baſilius *Lib. de virginitate* circa medium, ait, *mulierem, quæ vivente viro alteri nubit, mœchari .... Non audis, quod etiam, qui dimiſſam duxerit, mœchatur? Etſi enim pro culpa dimiſſa eſt, attamen vivit vir ipſius.* Plura alia ſcribit S. Baſilius *can.* IX. & *can.* XLVIII. epiſtolæ ad Amphilochium, quæ ambiguam, obſcuramque illius doctrinam reddunt; ut teſtatur vel ipſe Arcudius. Nec ſolus Baſilius, ſed Epiphanius, & alii pauci Græci Patres ambigui in hac controverſia fuere. Theodoretus aperte oppoſitam propugnavit opinionem. Nec mirum, ut iam initio dixi, quod aliqui erraverint; cum nondum eſſet ab Eccleſia veritas decretoria ſententia definita.

XX. Ex quibus omnibus patet, communem primis ſæculis fuiſſe utriuſque cum Græcæ, tum Latinæ Eccleſiæ doctrinam. Quando Græci deficere ab Eccleſiæ Latinæ dogmate inceperint, ignoratur. Errandi illis occaſio fuerunt leges civiles, & aliquorum Patrum ſententiæ.

XXI. Concilium ergo Tridentinum doctrinam & ex Scripturis hauſtam, & apoſtolica traditione firmatam, definivit *ſeſſ.* XXIV. *can.* VII. his verbis. *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit, & docet, iuxta evangelicam & apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non poſſe diſ-*

ſol-

ſolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero coniuge vivente, aliud matrimonium contrahere; mœcharique eum qui dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam quæ, dimiſſo adultero, alii nupſerit: anathema ſit. Accedit unanimis Theologorum conſenſus, quorum teſtimonia referre ſupervacaneum eſt.

XXII. Quæſt. unic. *An indiſſolubilitas vinculi coniugalis, etiam adulterii cauſſa, ſit dogma fidei?* Reſp. Launoius, ut iam indicavi, relatum Tridentini canonem, non doctrinam, ſed diſciplinam ſpectare contendit: quæ opinatio ab omnibus, ut manifeſtus error, exploditur. Doctrinam quippe evangelicam & apoſtolicam exponit canon ille, & anathema in Lutheranos, & Calviniſtas vibrat, quod oppoſitum propugnarent errorem.

XXIII. Honoratus Turnely *quæſt.* III. *de matr. art.* 2. fatetur canonem præfatum ad doctrinam, non ad diſciplinam pertinere. Verum dogma fidei in eodem definiri aſſeverare non audet. Dubitandi rationem præbet canonis mutatio facta a Concilio. Nam ubi primum canon conceptus erat cum anathemate adverſus eos qui dicerent, diſſolvi matrimonium adulterii cauſſa, poſtea ad declinandum Græcorum rumorem, inſtantibus etiam Oratoribus Venetis, mutatus fuit & temperatus, ut *Lib. XXII. cap.* IV. *num.* 27. narrat Cardinalis Pallavicinus. *Canon quoque paratus fuerat cum anathemate in eum qui diceret matrimonia conſummata ob adulterium diſſolvi. Sed Oratores Veneti die* II. *Auguſti* (*an.* 1563.) *cum ipſis poſterior modulus oſtenſus eſt, ſolemniter expoſuerunt Conventui, Venetam Rempublicam ſemper coniunctiſſimam fuiſſe apoſtolicæ Sedi, & Conciliis œcumenicis eius auctoritate celebratis, pioque ſemper ſtudio complexam ac veneratam decreta ſanctioneſque inde profectas, utpote divinam gloriam, animarum ſalutem, pacemque Chriſtianorum promoventia. Verum ab eo quod ſeptimo canone parabatur, niſi moderatione aliqua reformaretur, inferri poſſe non modicam offenſionem Orientis Eccleſiæ, præſertim vero Venetorum inſulis Cretæ, Cypro, Corcyræ, Zacyntho, Cephaloniæ, & aliis multis, non ſolum cum publicæ quietis, ſed cum Eccleſiæ catholicæ detrimento. Compertum eſſe Patribus, tametſi Græca Eccleſia a Romana ex parte diſſentiret, non tamen eo deſperationis deventum eſſe, ut meliora ſperari non poſſent; præſertim cum Græci in ſubiectis Reipublicæ locis degentes, quamvis ritu ſuo viverent, tamen Præſulibus a Romano Pontifice aſſumptis obtemperarent. Ea propter tum rerum convenientia, tum Oratorum munere ſe compelli, ne ipſi eos populos percuti ſinerent eiuſmodi anathemate, quo ad tumultum, integramque a Sede apoſtolica ſeceſſionem provocarentur. Satis conſtare, in more poſitum apud Græcos, ut uxorem adulteram deſerant, & aliam ducant, veterrimam maiorum conſuetudinem, ut ipſi dicunt, ſecuti. Nec idcirco illos damnatos, aut anathemate perculſos fuiſſe ab ulla Synodo œcumenica, etiamſi Romanæ & catholicæ Eccleſiæ huiuſmodi liquido mos inno-*

notuiſſet. Exiſtimare igitur Oratores ſui muneris eſſe, quam efficaciſſime poſſent, poſtulare ut voces illæ canonis adeo moderate linirentur, ne Græcis detrimentum inferrent, præſertim intentato anathemate: quod dubium non erat confici poſſe, non ſolum nulla parta Eccleſiæ catholicæ indignitate, ſed fortaſſe retenta plurimorum Doctorum reverentia. Poſſe, quantum ipſi rebantur, & obtineri quod Synodus intendebat, & Reipublicæ ſatisfieri, canone eiuſmodi verbis conflato. Anathema ſit, ſi quis dixerit, ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, quæ mater eſt, & magiſtra aliarum, erraſſe, & errare, cum docuit, docet &c.

XXIV. Purpuratus Hiſtoricus *loc. cit. num.* 30. redarguit Petrum Suavem, ſcribentem mutationem canonis *aeream, & utilitatis, effectuſque vacuam* eſſe. Factum evincit, canonis mutationem effectus vacuam non fuiſſe; cum & Venetis Oratoribus ſatisfactum reipſa fuerit, & Græcorum offenſio, ac tumultus declinatus. Ceterum vacua effectus fuit, quod veritas catholica nihil detrimenti ex illa diverſa verborum collocatione paſſa ſit. Et fatetur ipſe Pallavicinus inter primum & poſteriorem canonem diſcrimen eſſe penes verborum ſonitum. *Revera diſcrimen eſt, quamvis ſubtilius. Sed etiamſi non ineſſet, convenientius fuiſſet Reipublicæ ſatisfacere, eam mutationem petenti, ubi per eam merus ſonus, non autem ſignificatio variaretur*. Subdit ibidem Pallavicinus, Epiſcopum Legionenſem Venetorum poſtulationi interceſſiſſe: *quia non ſolet ab Eccleſia uſurpari hæc damnandi formula: Si quis dixerit, Eccleſiam errare. Hanc veritatem* (nempe indiſſolubile eſſe vinculum coniugale, etiam adulterii cauſſa) *eſſe certam, ac firmatam in Synodo Milevitana, in ſexta œcumenica, & in Florentina*. Concluditque Hiſtoricus. *Credendum eſt, ſi Cueſtæ locus loquendi inter primos obtigiſſet, ſicut inter poſtremos debebatur in Conventu, tantum ab eo numerum aſſeclarum pertractum iri, quantus ad refellendam petitionem Oratorum Venetorum ſatis fuiſſet.*

XXV. Utcumque res iſta ſe ſe habeat, cuicumque ſerio perpendenti canonem reſcriptum Tridentinum, adeo compertum exploratumque eſt, dogma fidei in eodem definiri, ut nec levis ambigendi locus remaneat. Et ipſe citatus Turnely, his omnibus expenſis, quod primum auſus non fuerat aſſeverare, tandem fatetur, nempe fidei dogma in hoc canone definitum haberi. Canone illo anathema in eos pronuntiatur qui dixerint, *Eccleſiam errare, cum docuit, & docet iuxta evangelicam & apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum, matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi*. Ab hæreſi ne immunis eſt qui evangelicam & apoſtolicam doctrinam inficiatur? Tridentinum definit indiſſolubilitatem coniugalis vinculi eſſe doctrinam evangelicam & apoſtolicam. Ergo oppoſita ſententia error eſt, doctrinæ evangelicæ & apoſtolicæ directe contrarius. Rurſus errat ne œcumenicum Concilium, cum hoc definit? Si ais; hæreſim pronuntias. Si negas; ergo doctrina definita in Concilio evangelica eſt & apoſtolica. Atqui ne-

gare

gare doctrinam evangelicam & apoſtolicam manifeſta hæreſis eſt. Ergo doctrina indiſſolubilitatis nexus coniugalis, etiam adulterii cauſſa, dogma fidei eſt. Ergo qui aſſerunt matrimonium adulterii cauſſa diſſolvi poſſe, contradicunt evangelicæ & apoſtolicæ doctrinæ. Errant ergo contra fidei dogma Græci, adfirmantes adulterii cauſſa reſcindi matrimonium poſſe. Ergo errant in fidei dogmate. Nulla ad effugium rima patet. Aut erravit Tridentinum, definiendo indiſſolubilitatem matrimonii adulterii cauſſa ad doctrinam evangelicam apoſtolicamque attinere. Aut errant Græci, adfirmando hanc indiſſolubilitatem ab evangelica & apoſtolica doctrina alienam eſſe. Quamvis igitur Tridentinum expreſſe nec Græcos, nec Lutheranos nominet, canonem tamen abſolute formavit, quo omnium, ſive Græcorum, ſive Proteſtantium, ſive aliorum quorumcumque, qui docent vinculum coniugale fornicationis cauſſa diſſolvi poſſe, errorem proſcribit & damnat.

XXVI. Veritas catholica rationum quoque momentis confirmatur. Nam, admiſſa nexus coniugalis reſciſſione, uxore adulterante, graviſſima conſequuntur abſurda. Etenim mulieres libidine æſtuantes adulteria idcirco perpetrarent, ut dimiſſæ ſuis nubere procis facile poſſent. Similiter improbis maritis occaſio foret pro legitima uxore adulteram introducendi. Quæ heinc calumniarum anſæ adverſus innocentem uxorem, ut, hac tamquam adultera repudiata, altera exoptatior duceretur? Quibus vero filii incommodis forent obnoxii? Loco matris adhuc viventis educandi a noverca eſſent. Matrem, a qua geniti eſſent, conſpicientes novercam odirent, & odio haberentur ab illa. Quid? *Lib. VIII.* in Lucam clamat Ambroſius. *Paterisne, oro, liberos tuos, vivente te, eſſe ſub vitrico, aut incolumi matre eſſe ſub noverca? Pone, ſi repudiata non nubat. Et hoc vivo tibi debuit diſplicere, cui adultero fidem ſervat. Pone, ſi nubat. Neceſſitatis illius tuum crimen eſt, & coniugium quod putas, adulterium eſt.* Si mulier dimiſſa innocens nubat, cedit hoc in prioris viri crimen, & dedecus. Si adultera eſt, ex perpetrato ſcelere commodum capit. Tandem matrimonium, quod ad ſacramenti dignitatem Chriſtus evexit, ut libidinem, & concupiſcentiam coerceret, ſobrioſque & temperantes redderet coniuges, intemperantiores effrenatioreſque efficeret. Et cum epulæ quotidianæ vileſcant, minuſque ſapiant, continua eſſet coniugiorum viciſſitudo cum incredibili familiarum, ſocietatis, & animarum pernicie.

XXVII. Plura, quæ adverſus dicta opponi ſolent, diluta remanent. Teſtimonium Matthæi, quod faceſſere negotium poteſt, ſuo in ſenſu explicatum eſt. Ex multitudine Scriptorum quos opponit Launoius, multi ſavent catholico dogmati; alii ambigui ſunt; alii innoxie errarunt; cum ſolemni Eccleſiæ canone veritas adhuc definita non eſſet. In vetere Pœnitentiali Romano, & in nonnullis Synodis ſolum ſtatuitur, quod coniux innocens poſſit, mortuo coniuge, ad ſecundas

das tranſire nuptias. Coniux vero reus neque poſt mortem innocentis coniugis inire matrimonium poterat; ſed in ſui criminis pœnam reliquum vitæ tranſigere abſque matrimonio debebat. Nonnulla alia obiecta diluta invenies apud S. Thomam in *Suppl. quæſt.* lix. *art. 6.* Diſpenſationes quæ ab uno & altero Romano Pontifice obtruduntur, ſubreptitiæ ſunt, & obreptitiæ.

§. VI.

Matrimonium Chriſtianorum ratum, & non conſummatum ſolvitur per ſolemnem Religionis profeſſionem.

I. OMnibus quæſtionibus quæ hoc in tractatu agitantur, hæc mihi difficilior eſt, ſi rationes quibus implicari ſolet, ſpectentur. Nam ſi abſolute quæſtio accipiatur, definita eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* xxiv. *can.* vi. his verbis. *Si quis dixerit, matrimonium ratum, & non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius coniugum non dirimi; anathema ſit.*

II. Petrus Suavis acriter hunc canonem vellicare conatur, quod matrimonium ratum ſit verum ſacramentum, iure divino indiſſolubile: profeſſio autem religioſa iuris eccleſiaſtici, cum primis Eccleſiæ ſæculis nullum eiuſdem veſtigium appareat. Ius autem eccleſiaſticum nequit quæ iuris divini ſunt irritare. Maldonatus *tract. de matr. cap.* vi. tantum ſibi faceſſere negotium difficultatem iſtam ait, ut eiuſdem reſolutionem ſe non videre adfirmet, niſi, inquit, *aut concedatur matrimonium ratum, & nondum conſummatum, non eſſe verum matrimonium, & verum ſacramentum: aut certe Eccleſiam ita exiſtimaſſe, cum decrevit licere poſt matrimonium ratum conferre ſe ad Religionem, altero coniuge invito, & licere alteri adire alias nuptias.* Si matrimonium ratum, nondum conſummatum, verum matrimonium non eſſet, verumque novæ legis ſacramentum, ad eiuſdem reſciſſionem profeſſione religioſa minime opus foret; ſed natura ſua, & ex aliis cauſſis reſcindi iure poſſet. Ubi verum matrimonium non eſt, ibi nullum indiſſolubile vinculum reperitur.

III. Petrus Gibert, qui tria volumina de matrimonio edidit ſub hoc titulo, *Tradition, ou hiſtoire de l'Egliſe ſur le ſacrament de mariage*, fuſo calamo *Tom. III. a pag.* 245. univerſalis, & perpetuæ traditionis documenta promit, quæ evincunt, profeſſionem ſolemnem Religionis dirimere matrimonium ratum. Pauca ego hic delibabo adverſus Novatores, quos cum vel luculentiſſima Eccleſiæ catholicæ dogmata carpere non pudeat, mirum haud eſſe debet, ſi canonem hunc deridere, & proſcindere ſtudeant.

IV. Primum traditionis documentum a S. Thecla repetitur, quæ præceptorem habuit S. Paulum Apoſtolum, cuius conſilio, contractis nuptiis renuntiatis; Deo ſe conſecravit; ut *hæreſ.* lxxviii. *num.* 16. S. Epiphanius teſtatur, inquiens: *Hæc, cum in*

Digitized by Google

in Paulum incidiſſet, pactas nuptias diſſolvit, cum primario cuidam civitatis, ac longe diviti, nobiliſſimo, ſpendidiſſimoque deſponſata iam fuiſſet. Verum terrena ideo Sancta illa contempſit, ut cæleſtium compos eſſe poſſet. Hoc idem narrat *Lib. II. de virg. cap.* III. S. Ambroſius. *Thecla copulam fugiens nuptialem, & ſponſi furore damnata, naturam etiam beſtiarum virginitatis veneratione mutavit.* S. Auguſtinus *Lib. VIII. Confeſſ. cap.* VI. narrat, duos milites, lecta Antonii vita, talia inter ſe ſermocinatos. *Quid quærimus? Cuius rei cauſa militamus? Maior ne eſſe poterit ſpes noſtra in palatio, quam ut amici Imperatoris ſimus? Et ibi quid non fragile, plenumque periculis? Et per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? . . . Ego iam abrupi me ab illa ſpe noſtra, & Deo ſervire ſtatui, & hoc ex hora hac in hoc loco aggredior. Te ſi piget imitari, noli adverſari. Reſpondit ille, adhærere ſe ſocio: & ambo habebant ſponſas; quæ, poſtquam hoc audierunt, dicaverunt etiam ipſæ virginitatem.*

V. S. Gregorius Magnus *Lib. III. Dialog. cap.* XIV. de virgine hæc narrat. *Dum adoleſcentiæ ſuæ tempore, conſtitutis iam nuptiis, in Eccleſiam fugiſſet: & ſanctimonialis vitæ converſationem quæreret . . . ſponſum meruit habere in cælo, quia ſponſum fugit in terra.*

VI. Venerabilis Beda *Lib. IV. Hiſt. cap.* XIX. ſimile exemplum narrat Edildridræ Reginæ, quæ, celebratis nuptiis, numquam ſe marito immiſcuit, ſed Religionem ingreſſa eſt. Non me latet, eludi hæc exempla poſſe, aut negando hæc fuiſſe vera matrimonia, aut ex his exemplis legitime nequaquam inferri poſſe concluſionem definitam in Tridentino. Verum gratis negatur, præfata matrimonia vera fuiſſe, cum Patres tantæ auctoritatis id affirment. Utique hæc ſola exempla haud ſufficiunt ad hanc firmandam veritatem; at coniuncta cum iis quæ nunc ſubiicio, extra dubitationis aleam eam conſtituunt.

VII. Alexander III. in Concilio III. Lateranenſi an. 1179. in *Append. part.* V. *cap.* I. hæc ſtatuit. *Poſt conſenſum illum legitimum de præſenti datum, licitum eſt alteri, altero etiam repudiante, Monaſterium eligere; ſicut quidam ſancti de nuptiis vocati fuerunt; dummodo inter eos carnis commixtio non intervenerit. Et alteri remanenti, ſi commonitus ſervare noluerit continentiam, licitum eſſe videtur ut ad ſecunda vota tranſire poſſit. Quia cum non fuiſſent una caro effecti, poteſt unus ad Dominum tranſire, & alter in ſæculo remanere.* Similia tradit *ibidem cap.* VIII. in reſponſo dato Epiſcopo Brixienſi.

VIII. Innocentius III. cap. *Ex parte* de converſione coniugatorum hæc docet. *Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod etſi poſſit non inconſulte videri, quia ex quo matrimonium inter legitimas perſonas per verba de præſenti contrahitur, illis viventibus in nullo caſu poſſit diſſolvi, ut, vivente reliquo, alter ad ſecunda vota tranſmigret; etiamſi unus fidelium, inter quos eſt ratum coniugium, fieret hæreti-*

cus,

cus, & nollet permanere cum altero ſine iniuria Creatoris : niſi forte fieret ex revelatione divina, quæ ſuperat omnem legem, ſicut a quibuſdam Sanctis legitur eſſe factum. Nos tamen nolentes a Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere conſulti, antequam matrimonium ſit per carnalem copulam conſummatum, licere alteri coniugum, reliquo inconſulto, ad Religionem tranſire, ita quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari.

IX. Plures adducunt Theologi rationes in huius veritatis confirmationem. Verum nulla, ſeparata a traditione, rem demonſtrat: evincunt tamen rationes, nihil occurrere in eiuſmodi matrimonii reſciſſione profitendæ Religionis cauſſa quod aut divinis Scripturis, aut morum ſanctitati, aut legi naturali repugnet. Ratiocinium S. Thomæ in *Suppl. quæſt.* lxi. *art.* 2. eſt valde ſolidum. Hoc ſiquidem pacto argumentatur. *Ante carnalem copulam eſt inter coniuges tantum ſpirituale vinculum; ſed poſtea etiam eſt inter eos vinculum carnale. Et ideo ſicut poſt carnalem copulam matrimonium ſolvitur per mortem carnalem; ita per ingreſſum Religionis vinculum quod eſt ante carnalem copulam, ſolvitur: quia Religio eſt quædam mors ſpiritualis, qua aliquis ſæculo moriens, vivit Deo.* Hæc ratio ſeorſim accepta eludi facile poteſt, quod etiam in ſimplici caſtitatis voto, aut in voto Ordini ſacro annexo quædam ſpiritualis mors occurrat. Idcirco aliud principium adiicit ibidem *ad* 2. Angelicus. *Ante carnalem copulam non eſt omnino translatum corpus unius ſub poteſtate alterius, SED SUB CONDITIONE, ſi interea alter coniugum ad frugem melioris vitæ non convolet.*

X. Hæc, ut mihi videtur, eſt huiuſce implicatiſſimæ controverſiæ ratio ſolidior ceteris. Omnes contractus ſunt poteſtati ſupremæ ſubiecti: quæ ſubiectionis conditio intrinſecus omnibus ineſt. Deus eſt ſupremus corporum, animarumque noſtrarum Dominus. Ergo cuilibet mutuæ corporum traditioni inſita eſt conditio iſthæc: niſi corpus iſtud ſibi delegerit ſupremus Dominus, cuius nutu, & voluntate omnia fiunt. Conditio omni iuri, omnibuſque principiis quammaxime conſentanea eſt. Quid enim rationi congruentius quam Deo vocanti ad ſibi inſerviendum in altiori ſtatu, parendum eſſe, quando id fieri abſque alterius detrimento poteſt? Porro ante carnalem commixtionem nullo modo coniugum corpora læduntur, ſed integra conſiſtunt, & digna ut Deo in ſacrificium immolentur.

XI. Reponi utique & huic rationi poteſt, hanc conditionem includi quoque in ſimplici, aut ſolemni annexo ſacro Ordini caſtitatis voto. Verum hæc oppoſitio ex iis quæ iam præmiſi, convulſa manet. Dixi, nullam occurrere rationem, quæ ſeparatim ſpectata ſententiam catholicam evidenter demonſtret. Ceterum hæc rationum momenta, traditioni Eccleſiæ conſociata, ita perſpicue evincunt hanc cauſſæ definitionem a Tridentino latam, ut obmuteſcere Novatores oporteat. Univerſa autem Eccleſiæ traditio ſoli profeſſioni Religionis hanc rati matrimonii diſſolutionem

Digitized by Google

tionem adſcribit, non voto ſimplici, vel annexo Ordini ſacro. Quod hæc traditio ſit univerſalis & perpetua, ex dictis patet. Nam Pontifices ſummi, Gregorius Magnus, Alexander III. Innocentius III. nihil hac in cauſſa ſe innovaſſe teſtantur; ſed doctrinam a maioribus acceptam tradidiſſe. SS. Patres Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, & poſteriores, Thomas, Bonaventura, cum ceteris Theologis ſe communem Eccleſiæ doctrinam docere adfirmant.

XII. Obiicies 1. Neque Concilium Tridentinum, neque Eccleſia definire valent, matrimonium ratum diſſolvi per profeſſionem religioſam, niſi ex divina revelatione, quæ per Scripturas, vel traditionem innoteſcat. Sed colligi ex Scriptura hæc revelatio nequit: oppoſitum enim Scriptura docet: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*. Reſp. Eccleſiæ Spiritus ſanctus aſſiſtit, ne in fidei articulis, morumque regulis definiendis erret. Laudatum Scripturæ textum: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*: Eccleſia ſic interpretatur, Deum ipſum eſſe qui ſeparat coniugatos Religionis cauſſa. Neque enim Eccleſia ſponſos ad Religionem impellit, ſed Deus, qui, ut ſupremus Dominus poteſt, illos ad ſe vocat.

XIII. Obiicies 2. Matrimonium ratum non conſummatum eiuſdem naturæ & eſſentiæ eſt ac conſummatum. Iſtud ſolvi nequit. Ergo neque illud. Reſp. Eiuſdem naturæ, & ſub eiſdem circumſtantiis utrumque matrimonium eſſe negatur. Abſolute eadem eſt utriuſque natura; at ſtatus, & circumſtantiæ diverſæ ſunt. Utrumque abſolute indiſſolubile eſt. Solus Deus voluit, & vult ſolvere ratum, ſecus conſummatum. Idque nobis conſtat ex traditione, & Eccleſiæ definitione. Hæc eſt unica & decretoria ratio: nec ultra pergendum eſt.

XIV. Inſiſtunt. Votorum ſolemnitas iuris eſt eccleſiaſtici: ergo nequit ſcindere vinculum coniugale, iure divino indiſſolubile. Reſp. Ritus & cæremoniæ votorum ſunt utique ab Eccleſia præſcriptæ; at vis votorum ſolvendi vinculum coniugale eſt a Deo. Deus ipſe vim votis emiſſis ſub ritu ab Eccleſia præſcripto indidit ſcindendi matrimonia rata. Neque, ut dixi, Eccleſia eſt quæ ſeparat coniugatos, ſed Deus.

XV. Quæſt. I. *Quomodo ſe gerere coniux debet qui ante matrimonii conſummationem ingredi Religionem deliberat?* Reſp. Coniux qui deſeritur, monendus eſt, ſervare ne velit continentiam. Si refugit, duorum menſium intervallum concedit Eccleſia, quo negari debitum poteſt, & deliberare de Religionis ingreſſu. Hoc elapſo tempore, negari petenti debitum nequit. Si intra hoc ſpatium ſit ingreſſus in Religionem, qui in ſæculo remanet, expectare præter hos duos menſes, annum integrum debet, donec emiſſa a coniuge Religioſo profeſſio fuerit. Præfati enim duo menſes a iure conceduntur, ut matura fiat de ingreſſu deliberatio. Si tamen, antequam elabantur duo dicti menſes, coniux ingrediatur Religionem, & elapſo anno profiteatur; tum coniux deſertus, poſt emiſſam profeſſionem, ſecundas cele-

brare nuptias poteſt. Quid, ſi femina, dum annos pubertatis aſſequitur, monaſterium ingrediatur? Aſtringitur vir annum 16. expectare, donec profiteatur: quia ante hunc annum per Tridentinum profeſſionem emittere nequit.

XVI. Diſputant Theologi, poſſit ne iudex ſpatium duorum menſium amplificare, aut coercere. Adfirmat Sanchez *Lib. II. diſp.* XXIV. quod non ſit illud tempus a lege conſtitutum. Negat contra P. Pontius *Lib. IX. cap.* IX. Et hæc ſententia mihi eſt probabilior. Duo menſes præſcripti ſunt ab Alexandro III. & hoc ſpatium communi Eccleſiæ conſuetudine determinatum eſt. Si iudicis arbitrio relinquatur, cum varia ſint hominum ingenia, & affectus diverſi, plura conſequi abſurda valent. Poſſet coniux de una ad alteram Religionem tranſire, moras nectere in fraudem alterius coniugis. Idcirco neque arctandum, neque protrahendum omnino eſt ſpatium iſtud matrimonio odioſum.

XVII. Quæſt. II. *Copula, per vim extorta intra bimeſtre, adimit ne violato coniugi ius ingrediendi Religionem?* Reſp. Negat Sanchez *Lib. II. diſp.* XXII. Adfirmat Pontius *loc. cit. cap.* X. & hæc opinio mihi videtur vera. Commixtio enim carnalis revera matrimonium conſummat: & hunc effectum phyſicum vis non tollit, ſed ſolum efficit ut copula ſit malitioſa. Quod enim libera ſit copula, aut violenta, perinde eſt ad conſummationis effectum. Ergo ingreſſus ad Religionem non patet. Accedit quod hæc vis vix umquam revera contingit. Lucretiæ enim rariſſimæ ſunt.

XVIII. Quæſt. III. *Sponſis iuramento teſtantibus ſe matrimonium non conſummaſſe, adhibenda ne fides eſt?* Reſp. Diſtinguunt communiter. Si ſponſa non erat virgo, & ad ſponſi domum traducta non ſit, adhibetur, inquit Sanchez *Lib. II. diſp.* XXIII. illorum iuramento fides, cum ex aſpectu probatio haberi nequeat. Si vero traducta ſit, non creditur illis in matrimonii præiudicium. Si puella virgo erat, iuramento creditur, ſi talis appareat poſt aſpectum: quia aſpectus prævalet omni probationi.

XIX. Quæſt. IV. *Qui poſt ſolemne profeſſionis votum, & ſolutionem matrimonii rati obtinet a tali voto diſpenſationem, poteſtne ſecundas celebrare nuptias?* Reſp. Adfirmat Paludanus, Durandus, & alii. Sed hæc opinio mihi non probatur. In epiſtola ſiquidem ad *Polycarmum* oſtendi, haud poſſe Pontifices a votis ſolemnibus diſpenſare.

§. VII.

§. VII.

Utrum Pontifex poſſit diſpenſare a matrimonii rati vinculo.

I. CElebris inter Theologos eſt controverſia hæc, quæ in utramque partem diſputatur. Adfirmantem ſententiam ut probabiliorem propugnat P. Sanchez *Lib. II. diſp.* XIV. *num.* 4. & pro eadem allegat Iuriſperitos Gofredum, Alanum, Vincentium, Innocentium, Hoſtienſem, Ioannem Andream, Cardinalem, Henricum, Baldum, Ancharanum, Imolam, Felinum, Decium, Socinum, Gozadinum, Curtium, Bertachinum, Rapam, & plures alios: ex Theologis S. Antoninum, Gabrielem, Victoriam, Ledeſmam, Caietanum, Catharinum, Medinam, Henriquez, Ortiz, Griſaldum, Vivaldum, Navarrum, alioſque.

II. Thomas Sanchez *Lib. II. diſp.* XV. *num.* 5. inquit: „ Probabile eſt valere diſpenſationem Pontificis *in matrimonio rato* abſque iuſta cauſſa conceſſam . . . . „ Et ratio eſt, quia eſt probabile indiſſolubilitatem talis matrimonii eſſe de iure „ humano. " Addit *num.* 6. *concluſione ſecunda*, verius eſſe non tenere talem diſpenſationem abſque iuſta cauſſa. Sed quid additio hæc prodeſt, cum licitum iuxta Sanchez ſit ſequi opinionem minus probabilem, relicta probabiliore?

III. Pro ſententia negante ſequentes Theologi allegantur ab ipſo P. Sanchez. S. Bonaventura in *IV. diſt.* XXVII. *art.* 3. Scotus in *IV. diſt.* XXXI. *quæſt.* I. Paludanus in *IV. diſt.* XXVII. *quæſt.* I. *art.* 2. S. Antoninus *III. Part. tit.* I. *cap.* XXI. *§.* 3. Almainus *de poteſt. Eccl. cap.* XV. Victoria in *Sum.* & *relect. de poteſt. Papæ num.* I. Dominicus Soto *Lib. VII. quæſt.* II. *art.* 5. & in *IV. diſt.* XXVII. *quæſt.* I. *art.* 4. Petrus Soto *lect.* XII. *de matr. §. Poſt hoc*, Bartholomæus Ledeſma *II. Part. quæſt.* LXIX. *num.* 4. Corduba *Lib. I. quæſt.* XXV. Palacios in *IV. diſt.* XXVII. *diſp.* II. *concluſ.* 2. Aragonius 2. 2. *quæſt.* LXXXVIII. Ludovicus Lopez *II. Part. Inſtructor. cap.* LIV. Petrus Ledeſma *de matrim. quæſt.* LXVII. *art.* 2. Vega *Lib. IV. Sum.* Manuel *Tom. I. cap.* CCXXXIX. Turrecremata cap. *Sunt qui dicant* XXVII. quæſt. II. art. 3. Tabiena verb. *Diſpenſatio*, Covarruvias *IV. Decr.* II. *part. cap.* VII. *§.* 4. *num.* 13. Antonius Cucus *Lib. V. tit.* XII. *num.* 275. Matienzo *Lib. V. recop. tit.* I. Guttierez *Lib. I. Qq. Can. cap.* XVII. pluresque alii tum ex antiquis, tum ex modernis addi poſſent, Cano *Lib. III. cap.* IV. Honoratus Turnely *de ſacr. matr. art.* 2. *pag.* 174. inquit: *Veriſimilius longe videtur non poſſe S. Pontificem diſpenſare a vinculo matrimonii rati non conſummati.*

IV. Sapientiſſimus Pontifex Benedictus XIV. in ſuo immortali opere, auro, cedroque digno de *B. S. D. Lib. I. cap.* XLII. *num.* 13. *pag.* 415. *ult. edit.* obiter hoc de argumento inquit: *Ad rem oppido facit exemplum conceſſionum, quibus ſum-*

Digitized by Google

mi Pontifices ſolvunt homines a matrimoniis ratis, ſed non conſummatis, aliarumque conceſſionum ſolventium a continentia annexa regulæ ac profeſſioni monaſticæ. Fiunt quippe aliquando huiuſmodi conceſſiones, nec tamen ex eis deducitur certum eſſe de fide poſſe Pontifices ſolvere homines a matrimonio rato, ſed non conſummato, atque a voto continentiæ annexo profeſſioni monaſticæ: adverſantibus videlicet etiam magni nominis Theologis, qui poſt eaſdem conceſſiones etſi exiſtiment prædictam poteſtatem Romanis Pontificibus nullo modo competere, non tamen putant, ſe ulli pontificiæ definitioni refragari, utpote cum ſciant, eos in iudicio permittente, ac ſolvente minime definire, eiſdemque ſatis eſſe, ſi pro ſe certam certitudine morali habeant ſententiam propriæ poteſtati faventem. Quare Card. Capiſſuebius poſtquam controv. 11. late docuit non poſſe Eccleſiam ſolvere a continentia ſolemniter annexa profeſſioni monaſticæ, exemplis ſolutionum a Romanis Pontificibus conceſſarum reſpondet §. 3. Pontifices ſecutos eſſe opinionem Canoniſtarum id poſſe fieri aſſerentium, & ipſis Pontificibus viſam eſſe probabiliorem. In hac graviſſima controverſia nihil omnino ego iudicii pronuntiabo. Abſit a me temeritatis tantum, ut limitibus circumſcribere pontificiam poteſtatem velim. Hiſtorici dumtaxat, non Theologi, partes agam, & utriuſque ſententiæ argumenta in medium adducam, propria opinione prorſus ſuſpenſa.

V. Poſterioris ſententiæ negantis argumenta eiuſmodi ſunt. Theologi, ut probent ſolemnem Religionis profeſſionem reſcindere matrimonium ratum, ad traditionis aſylum, ad auctoritatem Eccleſiæ ſeſe recipiunt. Hic pedem figunt. Quid? Matrimonium ratum eſt verum matrimonium, verumque ſacramentum. Ergo divino iure indiſſolubile. Quæ autem divini iuris ſunt, poteſtati pontificiæ non ſubiacent. Ad hoc argumentum, quatenus urget contra profeſſionem monaſticam, quodnam præbent Theologi reſponſum? Diximus ſupra, in profeſſione monaſtica, Deum ipſum ut ſupremum Dominum, non humanam aliquam poteſtatem, ſolvere vinculum iſtud. Diximus, Eccleſiam ut interpretem divinarum Scripturarum, & ſancti Spiritus lumine perfuſam, declarare, vinculum matrimonii rati diſſolvi per ſolam monaſticam profeſſionem. Caſtitatis votum, ſive ſimplex, ſive ſolemne, annexum ſacro Ordini, nihil valet ad ſolvendum matrimonium ratum, ut omnes fatentur. Unde ergo eruitur poſſe Pontificem diſpenſare ut coniuges poſt matrimonium ratum aliud matrimonium ineant?

VI. Urgent iſtius ſententiæ patroni. Quis ex duodecim & amplius ſæculorum Patribus docuit, Pontificem ſummum poſſe a matrimonii rati vinculo diſpenſare? Quodnam Concilium id declaravit, aut indicavit? Nullum antiquitatis veſtigium, nulla traditio ſuffragatur opinioni adverſæ. Quid quod traditio potius contraria eſt, cum ad ſolam ſolemnem Religionis profeſſionem coarctet reſciſſionem matrimonii rati? Siquidem Innocentius III. cap. *Ex parte* de converſione coniuga-

to-

Digitized by Google

torum docet, in nullo caſu, *ne quidem lepræ ſupervenientis, aut lapſus in hæreſim*, *SED OB SOLAM RELIGIONIS PROFESSIONEM poſſe dirimi matrimonium ratum*. Alexander III. *in Append.* Concilii Lateranenſis III. *part.* VI. *cap.* VIII. hoc Epiſcopo Salernitano reſponſum præbet. *Conſuluiſti nos, utrum inter virum & mulierem, præſtito, vel non præſtito ſacramento, ſi legitimus conſenſus intervenerit de præſenti, carnali copula non ſecuta, liceat mulieri alii nubere, vel ſi nupſerit alii, & carnalis fuerit copula ſecuta, an ab ipſo debeat ſeparari. Super hoc inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus: quod ſi legitimus conſenſus ea ſolemnitate qua fieri ſolet, præſente Sacerdote, aut etiam eius Notario, ſicut etiam in quibuſdam locis adhuc obſervatur, coram idoneis teſtibus interveniat de præſenti, ita quod unus aliam in ſuam mutuo conſenſu verbis expreſſis recipiat, utrimque dicendo*, Ego te recipio in meam, *ſive ſit iuramentum, ſive non, non liceat mulieri alii nubere: & ſi nupſerit, & fuerit carnalis copula ſubſecuta, ab eo ſeparari debet, & ut ad primum redeat, eccleſiaſtica diſtrictione compelli: quamvis alii aliter ſentiant, aliter etiam a quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando iudicatum*. Si neque per ſubſequens matrimonium conſummatum dirimi matrimonium ratum docet Alexander III. quamquam aliqui prædeceſſores aliud ſenſerint; quanto minus dirimi poteſt diſpenſatione pontificia, ob aliquod inferius motivum data?

VII. Opponunt prioris ſententiæ propugnatores diſpenſationes conceſſas ab Urbano VIII. & Clemente VII. Reſpondent alii, etiamſi admittatur revera laudatos Pontifices conceſſiſſe ſimiles diſpenſationes, non propterea ex eiuſmodi exemplis quidquam certi ſtatui poſſe. Etiam aliqui prædeceſſores Alexandri III. declaraverant matrimonium conſummatum dirimere matrimonium ratum. Nihilominus ipſe publica decretali oppoſitum ſtatuit. S. Antoninus *III. Part. tit.*1. *cap.* XXI. §. 3. hæc ſcribit. *Eſt ergo concluſio iſtius §. quod matrimonium contractum per verba de præſenti, ſolum per profeſſionem Religionis approbatæ ſolvi poteſt, & non per alium modum, etiam auctoritate Papæ. Canoniſtæ autem communiter tenent contrarium, ſcilicet quod Papa poteſt diſſolvere illud*. Deinde poſt multa ſubdit: *Vide aliquas Bullas & Martini V. & Eugenii IV. continentes talem diſpenſationem, ſive diſſolutionem matrimonii non conſummati, contrahentibus poſtmodum illis cum aliis. Unde tales non ſunt condemnandi. Sed conſulendum eſt alicui ut non procuret talem diſſolutionem, ſive diſpenſationem, cum Theologi videantur tenere, quod non poſſit diſſolvi niſi per ingreſſum Religionis, ut ſupra dictum eſt*. Cardinalis Capiſſuchius, ut animadvertit doctiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. reſpondet, hos SS. Pontifices ſecutos eſſe oppoſitam opinionem, quam iudicarunt probabiliorem. Quam reſponſionem præbet etiam S. Thomas.

VIII. Inſiſtunt allegantes multitudinem Canoniſtarum. *Urſaya* celebris Canoniſta *Tom. I. part.* 1. fuſo calamo integram diſputationem inſtituit, qua evincere con-

tendit, Papam poſſe diſpenſare ſuper matrimonio rato ob ſcandala, graveſque diſſenſiones. Verum doctiſſimus Alexius Symmachus Mazochius *in præf. adiect.* ad diſſertationem theologico-legalem Muſcetulæ hæc ſcribit. *Urſaya, vir ceteroquin optimus & Cl. in ſua interdum commoda peccat: præſertim quia Tom. II. part. 1. integram diſceptationem tertiam in eo inſumpſit, ut oſtenderet, poſſe Papam gravibus de cauſis, præſertim propter imminens ſcandalum, & graves offenſiones, diſſolvere matrimonium ratum. At id mirifice cauſam Urſayæ ſauciat. Quid enim? Si ſcandali metus tanti viſus eſt, ut eius cauſa contractum matrimonium reſcindi a Papa poſſit; quis non videt, impares invitis parentibus nuptias (ex quibus vix umquam eſt quin graviſſima ſcandala ſuboritura prævideantur) nullo modo fuiſſe ab initio contrahendas, immo a Paſtoribus omnibus impediendas? Nullum, crede mihi, argumentum validius afferri poteſt, quo qui præpoſteræ nupturientium libertati impenſe favent, efficacius iugulentur. Et tamen idem ille Urſaya, cauſæ ad ſe delatæ ſerviens, matrimonia quibus parentes diſſentiant, impediri poſſe, etſi graves offenſiones inde immineant, acriter negavit alibi, quia ſic alterius cauſæ rationes poſtulabant... Hoc illud nimirum eſt, non ad rei veritatem, ſed ad cauſarum opportunitatem calamum attemperare, ac Pyrrhoniſmum in Iuriſprudentiam invehere.* Profecto diſputationes illorum Canoniſtarum qui foro inſervierunt, & delatas ad ſe cauſſas propugnarunt, non pluris faciendæ ſunt quam documenta quæ afferunt, ſerio expenſa, & ab eorum interpretamentis purgata mercantur. Frequenter enim diſputationes illæ in favorem clientum ſcriptæ ſunt, ut poſt multos fuſe obſervavit Cl. Muratorius in opere *de vitiis Iuriſprud.*

IX. Dominicus Soto Theologus ſane graviſſimus in *IV. diſt.* XXVII. *quæſt.* V. *artic.* 4. ex inſtituto hanc quæſtionem verſat, & de oppoſita opinione hæc ſcribit. *Revera opinio hæc, quamvis aliquibus ſuſtentabilis appareat, mihi tamen, ut tenuitatem ingenii mei fatear, ſalva ſemper Eccleſiæ cenſura, nullam probabilitatis effigiem repræſentat. Quare cum Chriſtus ait,* Homo non ſeparet, *Pontificem etiam ipſum excluſit, quaſi talem poteſtatem ei non committeret, quia ſuper iure divino & naturali, quale illa verba ſignificant, Papa minime diſpenſat... Auctoritas vero Martini, & Eugenii, ſi ita verum eſt, quod ſimilem diſpenſationem fecerunt, nullatenus tamquam Eccleſiæ determinatio movet: quia factum Pontificum non facit fidei articulum, ſed opinionem Canoniſtarum ſunt ſecuti. Et tamen alii Pontifices non leguntur talem feciſſe diſpenſationem, cum tamen credibile ſit creberrime oblatos fuiſſe diſpenſandi caſus. Immo Adrianus VI. vir tum utriuſque iuris peritiſſimus, tum & rei theologicæ non infime doctus, cum ab illo huiuſmodi diſpenſatio fuiſſet poſtulata, oblataque fautrix ſententia Caietani, demiratus eſt virum Theologum hoc ſibi in animum inducere potuiſſe; & ideo improbis precibus ſuccumbens reſpondit, ſe dare quidem poſſe, ſed tamen credere nihil poſſe.*

At

Digitized by Google

At quo tandem illam opinionem exulceremus, ſi matrimonium ratum non eſſet natura ſua indiſſolubile, profecto non ſolum Papa, ſed etiam Epiſcopus diſpenſare ſuper eo poſſet: nam quidquid poteſt Papa in huiuſmodi diſpenſationibus, poteſt Epiſcopus, niſi ſit prohibitus. Quin vero nihil mirarer, ſi quiſpiam inferret, quod etiam citra diſpenſationem poſſent ſe coniuges ſeparare. Nam ſi verbum illud, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, *non intelligatur de matrimonio rato; unde, rogo, convincitur arctiorem nexum eſſe in matrimonio rato quam in ſponſalibus de futuro? Et ideo, ſaltem ſi de facto ſepararentur, & alia matrimonia conſummarent, teneret factum.*

In ſumma ſi hæc diſpenſatio ſemel uſu admitteretur, frequentiſſimi eſſent qui eam procurarent; & ſic contractus matrimonii adeo eſset languidus, ut vix ullius eſset roboris. Id quod experientia nos docuit. Nam plurimi hac opinione Caietani coarmati Apoſtolicam Sedem ſuper tali diſpenſatione pulſarunt, qui tamen repulſam meritiſſime paſſi ſunt. Abſit ergo ut hæc opinio his maxime temporibus audiatur, quando hæretici tam multis de cauſis putant matrimonium dirimendum. Caietanus utinam numquam de hac re legiſset Eraſmum.

X. Quæſt. unic. *Quænam cauſsæ aſſignentur a P. Sanchez pro iuſta diſpenſatione matrimonii rati?* Reſp. Poſſe ſummum Pontificem ex graviſſima cauſſa, quæ bonum publicum ſpectet, diſpenſare a matrimonio rato, non conſummato, docent graviſſimi Theologi, & communiter Canoniſtæ, ut narravi. P. Sanchez *Lib. II. diſp.* XVI. tot aſſignat cauſſas iuſtæ diſpenſationis, ut facilius ſit contractus matrimoniales quam contractus quarumcumque vilium mercium reſcindere. Ut intelligas quam longe a communi Eccleſiæ doctrina diſtet, ut minima mea præfert opinio, doctrina P. Sanchez in hac cauſſa; in memoriam revoca, neque votum ſimplex caſtitatis, neque votum ſolemne annexum Ordini ſacro, neque ipſum votum Religionis, ſi Religio non ſit ſolemniter approbata, ſufficere ad reſcindendum matrimonium ratum. Audi nunc cauſſas quas ſolvendi matrimonii rati P. Sanchez aſſignat. Illas propriis ipſius verbis expreſſas tranſcribo.

XI. Hæc *loc. cit. num.* I. ſcribit. „ Quidam dicunt non ſatis eſſe quamcumque „ cauſam, ſed debere eſſe ſimilem expreſſæ a iure *cap.* II. *de converſ. coniug.* „ quæ eſt Religionis ingreſſus. Sic Abbas &c. “

XII. Vides, qua cautione locuti ſunt illi ipſi qui inter primos hanc pontificiam rati matrimonii diſpenſationem invexerunt. Subdit P. Sanchez ibi: *Sed merito Barboſa... hanc ſententiam reprobat, dicens, ſufficere alias iuſtas cauſas.* Numquid Barboſa ſupra ius canonicum eſt? Unde Barboſa colligit alias iuſtas cauſſas, quæ reſcindant matrimonium ratum iure naturali & divino perpetuum? Sed cauſſas iſtas audiamus.

XIII. P. Sanchez *num.* 2. „ *Prima ergo cauſa iuſta* eſt notabilis in qualitate diſparitas, quando ſcilicet contrahentes ſunt notabiliter conditione impares, & affectione cæca, & levitate quadam ducti ineunt matrimonium. “

Digitized by Google

XIV. Hac admiſſa doctrina, matrimonia magna ex parte contracta in fumum abeunt: & ſacramentum illud magnum in Eccleſia, diſcordiarum, ſchiſmatum, & perturbationum materia evadit. Sed audiamus rationem huiuſce cauſſæ iuſtæ. *Et ratio eſt* (inquit Sanchez) *quia matrimonium ordinatur ad mutuam amicitiam & concordiam, quæ inter beatitudines refertur.* Recte & bene. Idcirco Chriſtus Dominus ad ſacramenti dignitatem matrimonium extulit, ut gratia ſacramentali hanc coniugatorum benevolentiam, concordiam, & caſtimoniam foveret. Et quia coniugati hac divina gratia in ſacramento ſuſcepta abutentes, propria nequitia & iniquitate diſcordes ſunt, reſcindendum ne ſacramentum eſt? Notabilis conditionis diſparitas ſufficiens diſſolutionis cauſſa aſſeritur? Accidentaria eſt conditio hæc ſubſtantiæ & naturæ contractus. Accidentariæ autem diverſitates ſat ſunt ad contractus infringendos? Affectio cæca, & levitas animi aut impedit conſenſum neceſſarium, aut ſecus? Si primum, nullum abſque diſpenſatione matrimonium eſt. Si ſecundum, perperam obtruditur. Plures Poetarum auctoritates *P. Sanchez* ibi allegat. Ovidius in epiſtola Deianiræ ad Herculem: *Si qua voles apte nubere, nube pari.* Euripides in Rheſo: *Nolim ex potentioribus me ducere uxorem.* Cleobolus unus ex ſeptem ſapientibus aiebat: *Par pari iugato coniux: quod impar eſt, diſſidet.* Næ iſti limpidi ſacrorum canonum fontes, unde diſſolvendi evangelici ſacramenti cauſſæ hauriendæ? Utique & canones ſacri, & Leo Pontifex *epiſ.* lxx. ſuadent: *Nuptiarum autem fœdera inter æquales legitima ſunt.* At numquid ſacri canones definiunt, notabilem conditionis, nobilitatis, divitiarum, pulchritudinis diſparitatem eſſe iuſtam abrumpendi vinculi coniugalis rati cauſſam? Sed pergamus ultra.

XV. P. Sanchez ibi num. 3. „*Secunda cauſa* eſt gravis timor ſcandali magni futuri, quia id cedit in magnum damnum commune, indeque rixæ graves, & neces oriri ſolent. Sic Felinus.. Portius.. Menochius.. ubi cum Portio addit hoc futurum ſcandalum eſſe, *ob fornicationis timorem*, eo quod coniuges valde ſibi diſpliceant, vel ob inimicitias quæ inter coniugatos, vel eorum conſanguineos timentur.“

XVI. Si rixæ, ſi diffidia inter coniugatos, ſi timor fornicationis futuræ iuſta ſcindendi rati matrimonii cauſſa ſit; quodnam, quæſo, matrimonium ratum firmum ſtabit? Moderna corruptela marium feminarumque converſationis mutuæ ſerpente, quam frequens, & rationabilis fornicationum, & diffidiorum timor ſit, quis eſt qui ignoret? Nihil ergo matrimoniorum reſciſſione frequentius.

XVII. „*Tertia cauſa* eſt (inquit ibi Sanchez *n.* 5.) lepra alteri ſuperveniens.. Sic „ Borgaſius.“ Innocentius III. ſupra citatus negat ſupervenientem lepram cauſſam eſſe ſufficientem iſtius reſciſſionis. Subdit P. Sanchez, impotentiam ſupervenientem ante matrimonium conſummatum, eſſe quoque cauſſam iuſtam: & adducit Alciatum, & Menochium, aſſerentes ipſam ſterilitatem eſſe cauſſam iuſtam diſſolutionis. At, reponit Sanchez, qui fieri poteſt ut ſterilitas cognoſcatur ante conſummationem?

XVIII.

Digitized by Google

XVIII. „ *Quarta cauſa* eſt (pergit Sanchez *n.7.*) quando alter coniugatorum aſſe-
„ rit ſe non habuiſſe animum contrahendi. Sic Socinus ſenior . . Felinus . . Meno-
„ chius. " Si conſenſus defuit, irritum eſt matrimonium, nulla egens diſpenſatione. Probandum eſt defuiſſe conſenſum; & irritum tunc natura ſua matrimonium eſt. Si vero conſenſum defuiſſe non probetur, aſſerenti fides habenda non eſt: alioquin incerta ad arbitrium coniugatorum matrimonia rata evaderent.

XIX. „ *Quinta cauſa* eſt (ſubdit Sanchez *num.* 8.) ut vir efficiatur Epiſcopus.
„ Sic Paulus Borgaſius . . Sed id credo verum, quando iis dotibus eſſet præditus
„ ut valde neceſſarium eſſet ad bonum commune eum in Epiſcopum promove-
„ ri. " Votum ſolemne caſtitatis ſacro Ordini annexum haud eſt ſcindendi matrimonii rati cauſſa: & gradus epiſcopalis erit? Si coniugatus fiat Sacerdos, Parochus, Archipresbyter, ſitque bono communi valde neceſſarius, erit ne tunc cauſſa ſufficiens?

XX. „ *Ultima cauſa* eſt (concludit P. Sanchez *num. 9.*) mutuus coniugum con-
„ ſenſus. Sic Gregorius Lopez . . Medina . . Sed hanc cauſam non eſſe ſufficien-
„ tem teſtantur multi Doctores, quos retuli diſp. præcedenti num. 2. aſſerentes
„ non poſſe Pontificem ex poteſtate ordinaria ob mutuum contrahentium conſen-
„ ſum diſpenſare, ſi alia cauſa non ſubſit: & quamvis fateantur poſſe ex pote-
„ ſtate abſoluta, id evenit, quia credunt nullam requiri cauſam, ut valide diſ-
„ penſet, ut ibi explicui. "

XXI. Explicuit ſane, probabile eſſe Papam poſſe, nulla occurrente cauſſa, diſpenſare a matrimonii rati vinculo. En quo ſacramentale illud, perpetuumque matrimonii rati vinculum devenit. Plures iuris civilis, & canonici interpretes, Alciatos, Felinos, Decios, Bertachinos, Borgaſios, Curtios, alioſque plures P. Sanchez adfert. Sed videndum, num iſti ICti Scripturarum teſtimonia, & apoſtolicæ traditionis documenta ſevere expenderint. Si enim id omiſerint, ſi unus poſt alium abiret, ſi pro arbitrio, nulla ſolida ratione adducta, & ſacra Patrum, & Conciliorum auctoritate neglecta, rem definirent; quid præſidii adverſæ opinioni illorum multitudo adferre poſſit, ceteri iudicent.

XXII. Illud altius meditandum eſt, qua conciliari ratione poſſit cum Eccleſiæ doctrina hæc reſcindendi matrimonii rati facilitas. Propugnat Eccleſia adverſus Græcos, neque fornicationis cauſſa dirimi matrimonium conſummatum; licet Patres aliqui, & Græcorum diſciplina oppoſitum ſentiant. Docent Theologi omnes, rati & conſummati matrimonii naturam & eſſentiam eamdem eſſe, copulamque carnalem accidentariam eſſe perfectionem. Approbatæ Religionis profeſſionem ſcindere matrimonium ratum, iure naturali divinoque indiſſolubile, Eccleſia definivit. In nullo autem Concilio hactenus alia deſignata talis reſciſſionis cauſſa eſt. Non vota caſtitatis, quæcumque illa ſint, reputata ſunt cauſſa ſufficiens.

Quo-

Digitized by Google

Quomodo autem cum his principiis cohæreat doctrina P. Sanchez, Borgaſii, Bertachini, Alciati, Felini, Tiraquelli, Barboſæ, & aliorum plurium Canoniſtarum, ingenii mei tenuitas ſane non percipit. Deſudant Theologi, ut matrimonii indiſſolubilitatem propugnent adverſus tùm Græcos, tum Proteſtantes. Et poſtea tanta eiuſdem reſcindendi facilitas invehitur? Falluntur, meo quidem iudicio, Canoniſtæ illi, & nonnulli alii recentiores, ſi credunt, tanta diſpenſationum futilitate pontificiæ poteſtatis confinia amplificare. Poteſtas hæc firma, certa, & inconcuſſa eſt, & nonniſi certis firmiſque fundamentis nititur. Arbitrariis opinionibus, quæ nullum in ſacra traditione fundamentum habent, illa non eget. Ex præfatis opinionibus anſam Novatores arripiunt eidem inſultandi.

XXIII. Opponunt. Alexander III. in *append.* Concil. Lateran. *part.*VII. *cap.*XXVI. concedit diſſolvi rata ſponſalia: & rurſus *part.* XII. *cap.* IV. iubet, coniugium ratum, initum cum filia mulieris quam poſtea vir cognovit, diſſolvi, ſi crimen ſit publicum; ſecus, ſi occultum. In primo caſu loquitur Pontifex de ſolis ſponſalibus, inquiunt ſecundæ opinionis aſſertores. In ſecundo non de ſolutione contracti matrimonii, ſed de cohabitatione ſermo eſt. Et tria ad Epiſcopum Pictavienſem reſpondet. 1. quod, ſi occultum crimen ſit, non ſeparentur, cum publice contractum ſit, neque quoad torum, nedum quoad vinculum. 2, Si crimen eſt publicum, nempe quod cognovit matrem ſponſæ, non tamen ſponſam, diſpenſat ut poſſit aliam ducere, & illa alium, poſt mortem alterius coniugis. Huc recidit diſpenſatio, quod rigorem diſciplinæ, quæ coniugi reo in criminis pœnam etiam poſt mortem coniugis, vetitæ nuptiæ erant, temperet. 3. *Ceterum* (concludit Pontifex) *ſi ſponſam cognovit, antequam matrem, vel poſt, numquam poterit eam, vel aliam in uxorem accipere.*

XXIV. Quod opponunt de Gregorio II. ex epiſtola XIV. ad Bonifacium, nullum faceſſit negotium contrariæ ſententiæ defenſoribus. Quoniam ibi ſermo eſt de muliere impedimento dirimente irretita. Similiter perperam obtruditur Cæleſtinus III. vel, ut alii volunt, Clemens III. qui putavit matrimonium diſſolvi propter alterius coniugis hæreſim. Nam Innocentius III. cap. *Laudabilem* de conv. infid. declarat neque propter hæreſim diſſolvi matrimonium poſſe: idque definivit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XIV. *can.* V.

XXV. Inſiſtunt, Pontifices diſpenſare a voto & ſimplici, & ſolemni, quamvis ſit divini iuris. Ergo etiam diſpenſare a vinculo matrimonii valent. Reſp. Convenit penes Theologos maiorem in votis quam in matrimonio diſſolvendis datam eſſe Eccleſiæ poteſtatem. De voto ſimplici nulla eſt difficultas; cum perpetua traditio, & diſciplina faveat. Ad votum ſolemne quod attinet, negant graviores Theologi Pontificibus ab eodem diſpenſandi facultatem. Admiſſa vero oppoſita opinione, Pontius *Lib. IX. cap.* III. *num.* 16. reſpondet. *Quod vero attinet ad diſpenſationem*

Digitized by Google

nem voti ſolemnis, redditur facile diverſitatis ratio: quia in profeſſione ſit etiam traditio Religioni, quam acceptat Prælatus, & eo non acceptante non obligant illa vota, quorum fundamentum eſt traditio: cumque Pontifex ſit Ordinarius, cui etiam tamquam Religionis Superiori ſit traditio, eam traditionem poteſt reiicere, eaque reiecta, ceſſat obligatio ſtatus Religionis in illo. Hæc pauca hiſtorice delibaſſe ſufficiat pro utraque ſententia, proprio omnino iudicio ſuppreſſo. Et hoc in ſenſu intellecta volo, quæ *Tom. VI. diſſ.* VI. *cap.* V. *ſ.* 2. *num.* 3. *pag.* 476. *& ſeq.* obiter de præfata diſpenſatione a matrimonii rati vinculo ſcripſi. Quare quiſque in ſuo ſenſu abundet, & quam ex duabus opinionibus probabiliorem iudicaverit, amplectatur.

§. VIII.

Utrum matrimonium Chriſtianorum ratum & conſummatum per ingreſſum in Religionem ſolvatur.

I. QUæſt. I. *Matrimonium conſummatum dirimitur ne per Religionis profeſſionem?* Reſp. Negant communiter Theologi omnes. Quoniam Eccleſia ſolum matrimonium ratum ſolvi per profeſſionem monaſticam declaravit. Teſtimonia Scripturarum quæ indiſſolubilitatem matrimonii declarant, nullam admittunt exceptionem reſpectu matrimonii conſummati. Iuſtiniani lex 56. Codicis *tit.* III. *de Epiſcopis* &c. qua indiſcriminatim facultas conceditur coniugatis *ad meliorem vitam migrandi*, legi divinæ adverſatur, ut ait S. Gregorius Magnus *Lib. XI. epiſt.* IV. Si unus coniux in crimen adulterii labatur, poteſt alter, reo invito, continentiam vovere, vel ingredi Religionem: quia divortium perpetuum licitum eſt, etiam reo coniuge, qui ius ob adulterium perpetratum amiſit, invito. Hac divortii perpetui cauſſa ſublata, neuter, altero invito, vovere continentiam iure valet, ſive voto ſimplici, ſive ſolemni. Si unus, altero invito, Religionem profiteretur, profeſſio nulla eſſet. Si revocatus exiret, non teneretur abſolute ad Religionem redire, etiam mortuo coniuge: quia profeſſio nulla fuit. Hortandus tamen eſſet ut rediret, & profeſſionem redintegraret. Si poſt profeſſionem coniux conſenſum præſtaret, non propterea valida profeſſio evaderet; ſed inſtauranda eſſet. Qui in ſæculo manſit, non poteſt Monaſterium ingredi, invito coniuge qui invalide profeſſus eſt. Quoniam per profeſſionem ſuapte natura irritam ius non amiſit impediendi ne, ſe invito, alter Religionem ingrediatur. Invalide profeſſus reſilire valet, etiamſi coniux manens in ſæculo adulterium committat: quia reus, non innocens, ius perdit cohabitationis. Licentia ex metu cadente in virum conſtantem data non ſufficit ad validam profeſſionem alterius coniugis.

II.

Digitized by Google

II. Quæſt. II. *Quæ requiruntur ut poſt conſummatum matrimonium unus coniux amplectatur Religionem?* Reſp. Requiritur neceſſario conſenſus coniugis remanentis in ſæculo. Si coniux qui in ſæculo manet, ſenex ſit, emittat oportet caſtitatis votum. Si iuvenis, ingredi Religionem debet; ut ſtatuitur cap. *Cum ſis* de converſ. coniug. ubi hæc habentur. *Prohibemus ne virum, vel uxorem (niſi uterque ad Religionem migraverit) tranſire permittas. Verum ſi ita uxor ſenex eſt, & ſterilis, quod ſine ſuſpicione poſſit eſse in ſæculo, diſſimulare poteris, ut, ea in ſæculo remanente, & caſtitatem promittente, ad Religionem tranſeat vir.* Qui conſentiente altero coniuge profitetur, valet profeſſio, etiamſi qui remanet, votum non emittat, ſi ſenex ſit; aut Religionem non amplectatur, ſi iuvenis fuerit. Contra ius tamen ageretur. Quare ante profeſſionem omnia præſtanda ſunt quæ a iure præſcribuntur. Qui manet in ſæculo, votumque emiſit, non poteſt datam licentiam revocare. Si votum non emiſit, eſſetque incontinentiæ periculum, graves Theologi docent eſſe revocationi locum.

III. Quæſt. III. *Poteſt ne maritus, conſentiente uxore, poſt conſummatum matrimonium initiari ſacris Ordinibus?* Reſp. Maritus ſive ante, ſive poſt conſummationem matrimonii non poteſt, invita uxore, ad ſacros Ordines tranſire: quia, ut diximus, Ordo ſacer non irritat matrimonium, ut habetur cap. *Coniugatus.* Si autem vir, uxore invita, ſacros Ordines ſuſciperet, reddere, non petere deberet, & maneret irregularis. Conſentiente uxore, vir ſuſcipere ſacros Ordines valet, dummodo ipſa Religionem approbatam profiteatur, ut ſtatuitur cap. *Sane* de converſ. coniug. ubi Alexander III. inquit: *Prohibemus ne uxoratum præſumatis in Epiſcopum ordinare, niſi uxor prius profeſſa continentiam, ſacrum ſibi velamen imponat, & religioſam veſtem aſſumat.*

IV. Quæſt. IV. *Quid requiritur ut matrimonium conſummatum dicatur?* Reſp. Aliqui dicunt, ſat eſſe vaſis penetrationem abſque ſeminis effuſione. Alii communiter requirunt immiſſionem ſeminis in vas mulieris: quæ ſententia probabilior eſt. Alii requirunt ut etiam ipſa femina ſemen effundat; ſed probabilius hoc non requiritur. Diſputant quoque, num ſatis ſit ut ſemen virile ope dæmonis in mulieris vas immittatur, abſque vaſis feminei penetratione. Adfirmant Sanchez, Filliucius, Villaloboſius. Alii negant. Hoc mihi incertum eſt. Abſolute neceſſaria eſt vaſis penetratio cum ſeminis effuſione. Copula habita ante matrimonium non ſufficit ad matrimonii conſummationem, quæ per copulam matrimonialem, non per fornicationem perfici debet.

CA-

CAPUT IX.

De divortio coniugatorum.

I. DIvortium differt a repudio, quod iſtud communiter pro vinculi diſſolutione, illud vero pro tori ſeparatione accipiatur. Lutherani, qui ex quacumque gravi cauſſa dirimi matrimonium poſſe adfirmant, negant, manente matrimonii vinculo, ſeparationem quoad torum licitam eſſe. Quem errorem *ſeſſ.* XXIV. *can.* VIII. proſcripſit Tridentinum. *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter coniuges quoad torum, ſeu quoad habitationem ad certum, incertumve tempus fieri poſſe decernit; anathema ſit.* Et diſciplina conſtans obtinuit in Eccleſia, & in ipſa Scriptura ſacra perſpicue traditur: ſiquidem *I. Cor.* VII. dicitur: *Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Duo hic habentur: alterum, per divortium, ſeu diſceſſum vinculum coniugale non abrumpi; alterum, licitum divortium eſſe.

II. Quæſt. I. *An in utroque coniuge ius divortii adulterii cauſſa par ſit?* Reſp. Sententia adfirmans certa eſt: quia in iis quæ ad torum attinent, utriuſque coniugis iura paria ſunt: & ſicut vir poteſtatem in uxoris corpus, ita mulier in mariti corpus poteſtatem habet; ut docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LXII. *art.* 4.

III. Quæſt. II. *Quid iuris habeat coniux innocens, & nocens poſt factum divortium?* Reſp. Coniux innocens aut vovere continentiam, aut ingredi Religionem poteſt, invito reo. Reus autem non poteſt ſtatum ſuum mutare vovendo continentiam, aut Religionem profitendo, quamdiu innocens coniux ius retinet illum revocandi. Si tamen innocens coniux ſciens non contradicat, valet mutatio ſtatus facta a coniuge reo. Si iudicis ſententia detruſa femina rea fuerit in Monaſterium, biennium conceditur innocenti, ut deliberet, ſi velit feminam repetere: & intra hoc biennium profeſſio feminæ nulla eſt; valida vero illo elapſo. Nec eſt quod reponas, hanc dimiſſionem ſceleribus occaſionem aperire. Immo iſtius dimiſſionis timor coniugibus in ordine retinendis inſervit. Si, inflicta ſeparationis pœna, flagitia coniuges perpetrant, ex illorum nequitia, non ex dimiſſione, illa proficiſcuntur.

IV. Quæſt. III. *Quibus in caſibus licitum eſt divortium inter chriſtianos coniuges?* Reſp. I. Licitum eſt ex utriuſque coniugis conſenſu ſtudio ſanctioris vitæ. *Matth.* IX. habetur: *Omnis qui reliquerit domum .... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet.* II. Fieri divortium poteſt ob adulterii crimen. III. Immoderata ſævitia iuſta eſt divortii cauſſa; ut Innocentius III. cap. *Litteras* de reſtitut. ſpoliat. ſtatuit. *Si tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens*

ſiciens ſecuritas provideri, non ſolum non debet illi reſtitui, ſed ab eo potius amoveri. Expectanda ne eſt iudicis ſententia? Si ſævitia publica, & manifeſta omnibus ſit, ut negari nequeat, diſcedere innocens coniux valet, non expectata iudicis ſententia. Si vero occulta quodammodo ſævitia ſit, & nota ſolum innocenti, & paucis aliis, ſeparare ſe uxor a toro poteſt, ſecus diſcedere a domo ante iudicis ſententiam. Ita docet S. Thomas in *IV. diſt.* xxxv. *quæſt.* 11. *art.* 3. Spectandæ tamen circumſtantiæ ſunt: nam ſi eſſet periculum in mora, tunc mulier omni meliori modo cavere ſibi poſſet. IV. Si ſubverſionis periculum uni coniugi immineat ex cohabitatione, non modo licitus, ſed neceſſarius diſceſſus eſt: inquit enim *Matth.* xviii. Chriſtus: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te*. Si vero nullum inſtet ſubverſionis periculum, neque ſollicitationis ad malum, diſceſſus licitus non eſt; quamvis ſceleribus coniux obnoxius ſit. V. Si alter coniugum a fide defecerit; ut in *Supplem. quæſt.* lxii. *art.* 1. *ad* 3. S. Thomas docet.

V. Quæſt. IV. *Cur Chriſtus ſolius fornicationis meminit in cauſſa divortii?* Reſp. Duæ aſſignari rationes ſolent. Una, quod fornicatio directe fidei coniugali, & ipſius matrimonii ſubſtantiæ adverſetur. Cetera crimina ſunt ſeparationis cauſſa omnibus ſocietatibus: ſervus a domino, filius a patre, frater a fratre, quando ex convictu, & cohabitatione imminet grave periculum hæreſis, ſubverſionis ad malum, percuſſionis &c. ſeparari valent. At propter fornicationem nec filius patrem, nec famulus dominum dimittere valet. Altera ratio eſt, quia propter adulterium divortium perpetuum fieri poteſt, ſecus ob alia crimina. Chriſtus de divortio perpetuo loquitur in Evangelio, quia conſentanee ad interrogata Phariſæorum reſpondet. Iudæi autem in more habebant libellum repudii, quod erat perpetuum. Non licere autem hoc perpetuum divortium, niſi fornicationis cauſſa, Chriſtus reſpondit. Si de aliis criminibus coniux pœnitentiam agat, & ſerio reſipiſcat, innocens tenetur pœnitentem acceptare. Propter adulterium autem in perpetuum negare debitum poteſt.

VI. Quæſt. V. *Quot ſunt caſus in quibus ob fornicationem licitum divortium non eſt?* Reſp. Septem S. Thomas in *Supplem. quæſt.* lxii. *art.* 1. aſſignat. 1. Maritus non poteſt ab uxore fornicante ſeparari, ſi ipſe ſimiliter fornicatus ſit. 2. ſi ipſe uxorem proſtituerit. 3. ſi uxor, probabiliter virum ſuum mortuum credens, propter longam eius abſentiam, alteri nupſerit. 4. ſi latenter cognita ab alio fuerit, ſub ſpecie viri lectum ſubintrante. 5. ſi fuerit vi oppreſſa. 6. ſi adulterii conſcius uxorem recognovit carnaliter. 7. ſi, matrimonio in infidelitate contracto, vir dederit uxori libellum repudii, & uxor alteri nupſerit: tunc, ſi uterque convertatur, tenetur eam vir recipere. Tunc enim vir cauſſam præberet uxori fornicandi, ſi debitum pertinaciter denegaret; & ob hanc fornicationis cauſſam dimittere

eam

eam nequit. Si autem poſt pœnitentiam, & mutuam reconciliationem unus perſeveret in adulterio, dimitti ab altero poteſt.

VII. Quæſt. VI. *Quid nomine fornicationis intelligatur?* Reſp. Omnis illicitus concubitus. Quare S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LXII. *art.* 1. *ad* 4. docet ſodomiam iuſtam eſſe divortii cauſſam.

VIII. Quæſt. VII. *Voluntas adulterandi, tactus, oſcula, amplexus, pollutio ſunt ne divortii cauſſa?* Reſp. Quod ſola voluntas adulterandi non ſufficiat ad divortium, certum eſt. Immo probabilior ſententia eſt, non ſufficere amplexus, oſcula, tactus impudicos cum animo adulterandi. Ad pollutionem cum tertia perſona habitam quod attinet, non videtur cauſſa ſufficiens divortii perpetui: quia non eſt carnis diviſio. Si vir cum uxore pollutionem perpetret, ipſa renuente; hæc ſeparare ſe poterit, donec reſipiſcat, ut peccatum declinet.

IX. Quæſt. VIII. *An copula naturalis abſque ſeminis effuſione intra vas ſit ſufficiens divortii cauſſa?* Reſp. Negant Leander, Sanchez, Filſiucius, Caſtropalaus, & alii. Sed contraria ſententia communis, & vera eſt, quam, teſte Leandro, defendunt S. Thomas, S. Bonaventura, Durandus, Paludanus, Soto, Ledeſma, Vega, Sylveſter, Bonacina, Henriquez, & alii plures.

X. Quæſt. IX. *An detur compenſatio, ſi coniugum alter adulteretur, alter ſodomiam, aut beſtialitatem committat?* Reſp. Adfirmans ſententia probabilior eſt. Nam ſodomia crimen ſufficiens eſt ad divortium. Ergo ſicuti dum ambo coniuges fornicationis rei ſunt, datur mutua compenſatio; ita admittenda eſt compenſatio quando alter ſodomiæ, alter adulterii reus eſt.

XI. Quæſt. X. *An coniux qui unum adulterium patravit, poſſit diſcedere ab altero qui pluries adulteravit?* Reſp. Adfirmant nonnulli Canoniſtæ, quos citat Leander *quæſt.* XVI. Sed hæc opinio communiter improbatur. Quia cauſſa divortii adulterium eſt, non adulteriorum multitudo. Unico adulterio fides frangitur. Repetita adulteria crimina multiplicant. At iura fidei fractionem ſpectant.

XII. Quæſt. XI. *An coniux ſecretus adulter, poſſit petere divortium a coniuge adultero publico?* Reſp. Sententia negans communis, & vera eſt. Quoniam divortium conceditur in pœnam rei, & in favorem innocentis. Qui ſecreto adulterat, revera reus eſt. Ergo petere divortium nequit. Diſputant vero Auctores, peccet ne venialiter adulter occultus petens divortium ab adultero publico, an mortaliter? Pugnant in utramque partem. Verum probabilior ſententia videtur hunc peccare mortaliter. Nam ſi cauſſa iuſta petendi divortii deeſt, ſicuti deeſſe communis ſententia adfirmat, læditur ius alterius coniugis in re graviſſima. Ergo culpa gravis eſt.

XIII. Quæſt. XII. *An coniux innocens negare debitum poſſit coniugi adultero ante ſententiam iudicis?* Reſp. Adfirmat communis ſententia, dummodo coniux innocens

Digitized by Google

cens certus moraliter ſit de perpetrato adulterio. Quoniam coniux reus per adulterium ius amiſit petendi debitum. Ergo iuſte illud negare innocens valet. Si tamen innocens coniux per iudicis præceptum, aut excommunicationem compellatur reddere, tum parere deberet; ut graviores Theologi docent.

XIV. Quæſt. XIII. *An coniux innocens poſſit propria auctoritate ante iudicis ſententiam a coniuge adultero diſcedere?* Reſp. Adfirmat Leander *quæſt.* xl. ubi citat Laymanum, Bonacinam, Villalobosium, & alios. Sed ſententia negans communis, & vera eſt, quam docet S. Thomas in *IV. diſt.* xxxv. *quæſt. unic. art.* 3. eique ſubſcribunt graviores Theologi. Si enim in arbitrio coniugum poſita divortia eſſent, innumera conſequerentur abſurda. Præterea contractus publicus nonniſi auctoritate publica reſcindi poteſt. Et quamvis in divortio non diſſolvatur matrimonii vinculum, reſcinditur tamen cohabitationis contractus.

XV. Quæſt. XIV. *Obſtringitur ne coniux divortium cum uxore adultera facere?* Reſp. Tenetur, niſi reſipiſcat; ut ex Scriptura colligitur. *Prov.* xviii. dicitur: *Qui tenet adulteram, ſtultus eſt, & impius.* Item cap. *Si vir* de adulteriis hæc præſcribuntur. *Si vir ſciens uxorem ſuam deliquiſſe, quæ non egerit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & eius peccati particeps.* Rurſus cap. *Si quis uxorem* xxxii. quæſt. 1. maritus qui cum uxore adultera cohabitaverit, tribus annis pœnitentiæ ſubiicitur. Si tamen reſipiſcat, & pœnitentiam egerit, poterit eam recipere. Adulterium perpetui divortii cauſſam præbet: neque innocens abſolute uxorem adulteram recipere tenetur. Tamen debito honeſtatis & caritatis tenetur quandoque iuri ſuo cedere; ut ſi dimiſſa, peracta pœnitentia, in magno damnationis periculo verſaretur non revocata. En S. Auguſtini *lib. II. de adult. coniug. cap.* vi. verba. *Quod autem tibi durum videtur, ut poſt adulterium reconcilietur coniugi coniux, ſi fides adſit, non erit durum... Hæc crimina in veteri Dei lege nullis ſacrificiis mundabantur, quæ in novo teſtamento in ſanguine Chriſti mundantur: & ideo tunc omni modo prohibitum eſt ab alio contaminatam viro recipere uxorem; quamvis David Saulis filiam, quam pater eiuſdem mulieris ab eo ſeparatam dederat alteri, tamquam novi teſtamenti præfigurator ſine cunctatione receperit. Nunc autem poſtquam Chriſtus ait adulteræ:* Nec ego te condemnabo: vade, deinceps noli peccare: *quis non intelligat, debere ignoſcere maritum, quod videt ignoviſſe Dominum amborum, nec iam ſe debere adulteram dicere, cuius pœnitentis crimen divina credit miſeratione deletum?*

XVI. Convenit penes omnes, non eſſe eamdem in uxore obligationem viri dimittendi. Uxor enim in adulterium viri conſentire non præſumitur, cum impedire illud nequeat. Neque enim mulier corripere, & coercere virum, ſicut vir mulierem poteſt. Præterea non eadem incommoda imminent cohabitationi uxoris cum viro adultero, nempe incertitudo prolis, & falſi heredis ſucceſſio. Et tandem

dem perquam raro maritus adulter ex ſeceſſione uxoris corrigitur. Si tamen ex divortio mariti adulteri probabilis correctionis ſpes haberetur, tunc uxor innocens diſcedere ab eo deberet. Deſiderium prolis ſuſcipiendæ interdum efficere poteſt ut divortium, mariti correctioni inſerviat.

XVII. Quæſt. XV. *Uter coniux gravius peccet?* Reſp. Duo ſunt in adulterio crimina, impudicitiæ, & iniuſtitiæ. Si impudicitia ſpectetur, gravius eſt in viro quam in muliere adulterium, inquit *Lib. II. de adulterinis coniugiis cap.* VIII. S. Auguſtinus. *Sed cum eis dicimus, non ſolum nihil volunt detrahere ſeveritati, ſed iraſcuntur inſuper veritati, & loquuntur, atque reſpondent: Sed nos viri ſumus. An vero ſexus noſtri dignitas hanc ſuſtinebit iniuriam, ut cum aliis feminis præter uxores noſtras, ſi quid admittimus, in luendis pœnis mulieribus comparemur? Quaſi non propterea magis debeant illicitas concupiſcentias viriliter frenare, quia viri ſunt; quaſi non propterea magis debeant mulieribus ſuis ad virtutis huius exemplum ſe præbere, quia viri ſunt; quaſi non propterea minus debeant a libidine ſuperari, quia viri ſunt; quaſi non propterea minus debeant laſcivienti carni ſervire, quia viri ſunt. Et tamen indignantur, ſi audiant adulteros viros pendere ſimiles adulteris feminis pœnas; cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere feminas. Chriſtianis equidem loquor, qui fideliter audiunt:* Caput mulieris vir: *ubi ſe agnoſcunt duces, illas autem comites eſſe debere. Ideo cavendum viro illac ire vivendo, qua timet ne uxor ſequatur imitando. Sed iſti quibus diſplicet ut inter virum & mulierem par pudicitiæ forma ſervetur . . . legant quid Imperator Antoninus, non utique Chriſtianus, de hac re conſtituerit* &c.

XVIII. Ad iniuſtitiam quod attinet, uxor adultera longe ſceleſtius crimen perpetrat: quia & proli, cuius incertum patrem efficit, & marito, cui incertum heredem ſubſtituit, iniuriam, & detrimentum maximum irrogat. Tandem in communi exiſtimatione vir ex mulieris adulterio ſumma reſpergitur infamia, & cornutus appellatur; femina vero ex viri adulterio vix famæ læſionem patitur. Quamobrem in adulterium uxoris ſeverius animadvertunt civiles leges.

Digitized by Google

DISSERTATIO II.

DE SPONSALIBUS.

CAPUT I.

Quid ſint ſponſalia, & quæ eorum conditiones.

I. QUæſt. I. *Quomodo definiantur ſponſalia?* Reſp. Sponſalia interdum pro matrimonio rato uſurpantur. Quare duo ſponſalium genera a Scriptoribus accipiuntur: alia de præſenti, quibus ius in proprium corpus alteri alter permittit: alia de futuro, quibus nulla fit actualis donatio, ſed mera promiſſio. Hæc promiſſio arrhis & munuſculis confirmari ſolet: & hæc dona ſponſalia quoque appellari conſueſcunt. Sponſalia a verbo *ſpondeo* ſuam repetunt originem.

II. Verum his miſſis, uſus obtinuit ut ſponſalium nomine, de quibus in præſentia ſermo eſt, intelligatur promiſſio de futuro matrimonio. Sponſalia hæc ſic definiuntur: *Futuri matrimonii promiſſio mutua, & libera, externis ſignis expreſſa, obligationem pariens.* Dicitur *mutua*, quia una pars non præſumitur ſe velle obſtringere, niſi altera pars acceptet, & repromittat. *Libera*, ut intelligatur excluſa coactio, & gravis metus. *Signis externis expreſſa.* Hæc particula ſignificat non ſufficere actus internos, ſed debere externis verbis, aut ſignis promiſſionem manifeſtari. *Obligationem pariens.* Duplicem pariunt obligationem ſponſalia, naturalem, & canonicam. Iure quippe naturali ſtare quiſque promiſſis legitimis & acceptatis tenetur ſub peccato mortali, ſi materia gravis ſit. Sponſalia autem ſunt in materia graviſſima: propterea peccat, & quidem graviter, qui ſine cauſſa ab iiſdem reſilit; ut docet S. Thomas in *IV. diſt.* XXVII. *art.* I. Canonica obligatio impedimentum publicæ honeſtatis inducit, quo ſponſi inhabiles fiunt ad contrahendum cum alterutrius conſanguineis, & affinibus in primo gradu.

III. Diſputant recentiores, an contrahi ſponſalia ſub obligatione tantum veniali poſſint. Affirmat Sanchez. Sæd hæc opinio falſa eſt. Utique promittere ſibi poſſunt ſub pœna amittendi arrhas, & etiam ſub nulla obligatione, vel ſub obligatione veniali tantum; ſed hæc non eſſent ſponſalia, ſed arbitrariæ promiſſiones: ſponſalia enim contracta iuxta ritum Eccleſiæ, contrahendi futuri matrimonii inducunt gravem obligationem, & impedimentum publicæ honeſtatis.

IV. Quæſt. II. *An promiſſio facta abſenti ante eius acceptationem obliget?* Reſp. Sententia negans vera eſt. Nulla quippe promiſſio gratuita abſolute obligat ante acceptatio-

Digitized by Google

ptationem. Quare licite revocari ante acceptionem poteſt quæcumque promiſſio futuri matrimonii.

V. Quæſt. III. *Sufficit ne ad valorem ſponſalium acceptatio promiſſionis ſine repromiſſione alterius partis?* Reſp. Alii adfirmant, negant alii. Et ſententia negans mihi probabilior eſt. Acceptatio enim alterius fidei datæ non eſt obligatio propriæ. Ad valorem itaque ſponſalium requiritur mutua promiſſio. Quare qui promiſit, reſilire a promiſſione acceptata poſſet, quando facta non fuiſſet repromiſſio. Invalida quippe eſſent tunc ſponſalia. Si invalida, ergo nullam pariunt obligationem. Utique a promiſſione acceptata recedi nequit, quando altera pars repromittit. At ſi pars non repromittit, nulla ſponſalia ſunt: quia ad iſtorum valorem neceſſaria repromiſſio eſt.

VI. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* I. *punct.* 2. *num.* 15. Duas ſuper hac difficultate referunt ſententias. Prima contendit, ſtare non poſſe acceptationem ſine repromiſſione ſaltem implicita. Altera negat in acceptatione includi repromiſſionem. Huic adhærent illi; ſed utramque probabilem vocant, & in praxi tutam. Verum ſi una eſt vera, altera falſa eſt. Ergo utraque in praxi tuta eſſe nequit. Sola ergo veriſimilior, quæ eſt ſecunda, amplectenda eſt. Falſum eſt quod ibidem *num.* 19. *&* 20. ſubdunt Salmanticenſes, nempe promittentem manere obligatum vi promiſſionis acceptatæ. Utique in alia quacumque materia promiſſio acceptata obligat. At cum natura ſponſalium eſſentialiter ſita ſit in promiſſione mutua, quoties deeſt mutuus conſenſus, ſponſalia nulla ſunt, ut diximus ſupra. Ergo nullum obligationis vinculum. Nec eſt quod reponas, manere obligationem vi promiſſionis ſimplicis factæ, & acceptatæ. Nam hæc eſt mera verborum illuſio. Sermo ne nunc eſt de promiſſione generica & abſtracta? Diſputatur nunc de promiſſione ad ſponſalium valorem neceſſaria. Hæc autem practica promiſſio abſque repromiſſione conſiſtere nullo modo valet.

VII. Quæſt. IV. *Quæ intentio requiritur in contrahendis ſponſalibus?* Reſp. Ea intentio, & animi deliberatio requiritur quæ in quocumque contractu neceſſaria eſt. Requiritur ergo animus deliberatus celebrandi ſponſalia iuxta Eccleſiæ ritum. Diſtinguunt Auctores intentionem promittendi, ſe obligandi, & adimplendi promiſſum. De hac promiſſionum diverſitate & *Tom. III.* de voto, & *Tom. VII.* de promiſſione, ſatis ſuperque dictum eſt. Convenit penes omnes, hos fictos promiſſores peccare, & quidem mortaliter; cum proximum decipiant in re graviſſima. Rurſus in foro exteriori hæ fictæ promiſſiones nihil ſuffragantur. Nihil ergo emolumenti præter malitiam fraudulenti promiſſores percipiunt.

VIII. Quæſt. V. *Qui, facta promiſſione futuri matrimonii, virginem deceptam deflorat, tenetur ne eam ducere, an ſolum dotem dare?* Reſp. Negant aliqui obligationem eam ducendi, ſatiſque eſſe volunt eidem dotem præbere. Quoniam, inquiunt,

quiunt, non tenetur ratione promiſſionis fictæ, ſed ſolum ratione damni illati, quod reparari dote valet.

IX. Altera ſententia docet, hunc promiſſorem abſolute obſtringi ad eam deſponſandam, niſi indicia probabilia adſint, quod virgo decipi voluerit. Ita S. Thomas in *IV. diſt.* XXVIII. *quæſt.* I. *art.* 2. *ad* 4. docet. *In tali caſu ſponſus, antequam aliam duxerit, tenetur eam ducere uxorem, ſi ſint æqualis conditionis, vel ſi ſponſa ſit melioris conditionis. Sed ſi aliam duxerit, iam factus eſt impotens ad ſolvendum illud ad quod tenebatur: & ideo ſufficit, ſi ei de nuptiis providerit: & ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt; ſi ſponſus ſit multo melioris conditionis, aut aliquod ſignum evidens fraudis fuerit: quia præſumi probabiliter poteſt quod ſponſa non fuerit decepta, ſed decipi ſe finxerit.* Duo communiter Theologi advertunt. Unum, quod quando ſponſi non ſint diſparis conditionis, fraudulentus promiſſor, & defloratoṙ teneatur defloratam virginem ducere, nec ſatis ſit eam dotare. Quoniam in contractu oneroſo id quod promittitur, præſtandum eſt; nec ſufficit tantumdem alterius generis reddere. In contractu ſponſaliûm virgo deflorata promiſit & dedit proprii corporis uſum. Ergo eumdem corporis uſum dare fictus promiſſor obſtringitur. Nec eſt quod reponatur, hoc ſolum habere locum, quando ſincera promiſſio eſt. Quoniam ex iuſtitia uterque tenetur ſincere contrahere. Id præſtitit virgo deflorata. Ergo ad id tenetur qui ficte promiſit. Alterum. Si promiſſor ſit valde nobilis, plurimumque ſuperioris conditionis, tum non aſtringitur eam ducere; ſed ſat eſt eidem de nuptiis providere, dote ſtatui defloratæ congrua ſoluta. Quoniam præſumitur, & quidem iure, virginem voluiſſe decipi, quando cognovit valde notabilem conditionis diſparitatem. Si hanc diſparitatem ſeducta ignoravit, & fide bona credidit promiſſorem eſſe paris conditionis; tum abſolute loquendo fictus promiſſor teneretur eam ducere. Si tamen rixæ, inimicitiæ inter promiſſoris parentes, & ſcandala oritura præviderentur; tum ſat eſſet eam dotare. Sibi enim imputare virgines debent damnum quod patiuntur. Nec enim eas latet, quanto periculo ſe ſe exponant, dum ante contractum matrimonium deflorari patiuntur. Hæc communia ſunt.

X. Si id quod ipſe ſentio, proferre mihi licet, dico, in praxi vix contingere ut virgines iſtæ vi & coacte deflorentur. Una *Lucretia* fuit, quæ veluti prodigium coniugalis caſtitatis, & fidelitatis celebratur. Poſteriores Lucretiæ tam raræ ſunt, quam inſolita ſunt prodigia. Virgines revera tales, ſolitudinis, pudoris, modeſtiæ præſidio munitæ, arces ſunt inexpugnabiles, quas nec procaciſſimi, nec petulci adoleſcentes pertentare vel obſidere audent. Sat eſt ut puellæ a virorum, iuvenumque commercio abſtineant; & dum neceſſitate cogente prodire in publicum urgentur, modeſtia, verecundia, & pudica gravitate clauſis arcis ianuis, nempe ſenſibus, incedant. Vel unam ex millibus huiuſce generis defloratam invenies. Verum

fictitiæ

ſictitiæ & chimæricæ Lucretiæ hodiernæ illæ ipſæ ſunt quæ arcis fores aperiunt, oculorum ictus iaculantur, amaſios venantur, & mirificis illiciis invitant, provocant, inſtigant. Cum vident miſeros adoleſcentes, æſtu libidinis deſpumantes, & impudico amore captos, tum omnia muliebria præſtigia adhibent, elegantiorem venuſtatem ſtibiis, fucis, & lenociniis ementitam oſtentant. Non induſtriæ, non verſutiæ, non fraudi parcunt, ut magis magiſque amatorculos ſuos excantent. Cum vero miſeri adoleſcentes, tot technis, & artificiis ſeducti, ingredi arcem pertentant; tum vafræ Lucretiæ fraudulentam iactant repugnantiam, quæ non reſiſtit, ſed potentius invitat provocatque, ut in laqueum promiſſionis futuri matrimonii adoleſcentes incidant. Hæ ſunt quæ familias perturbant, quæ diſſidia, inimicitias, homicidia, & funeſtiſſima diſſidia pariunt.

XI. Quænam huic malo opportuna medicina? Lex ferenda eſſet, quæ eiuſmodi defloratas ad perpetuam pœnitentiam in cinere & cilicio adigeret. Si prima Lucretia indignam ſe Solis luce reputavit, ſibique iniquam mortem conſcivit: eiuſmodi fictæ Lucretiæ ineptæ ad matrimonium declarentur, nullæ iſtarum nuptiæ definiantur. Lege lata, omnes ementitæ Lucretiæ evaneſcerent e mundo. Raptus & deflorationes revera violentæ, quæ rariſſimæ erunt, ſeveriſſime puniantur. Quemadmodum autem viri raptores graviſſime plectuntur; ita ſevere caſtigari iure merentur mulieres raptrices, quæ non vi corpori adiecta, ſed illecebrarum, & illiciorum præſtigiis homines infatuant, ac veluti verſutæ, & vaferrimæ ſyrenes ad ſe pertrahunt amaſios ſuos. Lex iſta conformis eſſet matrimonii chriſtiani ſanctitati. Quid? Apti ne in lege evangelica ad magnum ſacramentum celebrandum erunt qui ſtupris, fornicationibus, & fœdiſſimis ſpurcitiis canum & porcorum more corpora, & animas prius deturpant? Si aureis Eccleſiæ ſæculis unum fornicationis peccatum plurium annorum intervallo auſteriſſima pœnitentia caſtigabatur; quid huic diſciplinæ conformius quam legem ferre quæ ad plangendam amiſſam virginitatem eiuſmodi mulierculas adigat? Tanta eſt hodie feminarum impudentia, & procacitas, ut niſi aliqua ſevera lege coerceatur, omnia ad malorum extrema deventura ſint.

XII. Quæſt. VI. *Quibus verbis contrahenda ſunt ſponſalia?* Reſp. Aliquo exteriori ſigno celebranda ſunt ſponſalia, verbis nempe, aut ſignis mutuum conſenſum prodentibus. Homo enim cor non intuetur, ſicut Deus; cui ſi promiſſio ſolo actu interno fiat, valida eſt. Inquiritur ergo, quæ verba ſufficiant ad ſponſalia contrahenda. Non eſſe aliquam verborum, aut nutuum formulam præſcriptam neceſſario ſervandam, convenit penes omnes. Ea ergo verba ſufficiunt quæ internam voluntatem celebrandi revera ſponſalia exprimunt. Porro hæc verba, *Propoſitum mihi ineſt, voluntatem habeo talem ducendi*, non ſufficiunt: quia ſolum ſignificant voluntatem aliquid faciendi, non obligationem contractus initi. Quare neceſſaria ſunt

verba quibus exprimatur contractus hic & nunc celebrandi obligatio, ut ſunt hæc: *Promitto*, *me obligo*: *in fide mea te ducam*: *proditor*, *infidus*, *infamis ſim*, *niſi tecum matrimonium celebravero*. E contrario hæc verba: *Non ducam aliam quam te*, *non aliam a te* &c. efficiunt ſolum ſenſum conditionatum; nempe, ſi aliquam duxero, tu eris illa. At non heinc ſequitur ut neceſſario ducere illam debeat; ſed abſtinere a matrimonio poteſt. Ex circumſtantiis tamen definienda hæc ſunt. Similiter de taciturnitate dicendum eſt. Taciturnitas abſolute non eſt ſufficiens dati conſenſus fundamentum. Regula, *Qui tacet*, *conſentire videtur*, valet tantum in favorem proprium, ſecus ad onus ſubeundum. Tunc enim valet alia regula: *Qui tacet*, *nec conſentire*, *nec diſſentire videtur*. Traditio autem proprii corporis in alterius poteſtatem non eſt in favorem, ſed in gravamen. Quando tamen pudorem & verecundiam in ceteris omnibus ſervent, præſumi poteſt quod tacentes modeſte exprimant conſenſum ad futurum ſacramentum celebrandum.

XIII. Quæſt. VII. *Poſſunt ne celebrari ſponſalia ſolis ſignis*, *verbis omiſſis?* Reſp. Abſolute verba adhiberi debent. Ceterum iuxta nationum diverſitatem ipſa ſigna verborum loco uſurpari queunt. Alicubi immiſſio anuli in digitum, aut appenſio torquium ad collum, aut traditio, & acceptatio arrharum, munerumque pro ſignis ſufficientibus ad ſponſalia celebranda habentur.

XIV. Quæſt. VIII. *Quando matrimonium contractum nullum eſt ob aliquem defectum ſubſtantialem*, *valet ne ſaltem ſub ratione ſponſalium?* Reſp. Puberes contrahunt matrimonium clandeſtine, quod poſt Concilium Tridentinum nullum eſt. Diſputant Auctores, validum ne ſit ſaltem in ratione ſponſalium. Sunt qui adfirmant; ſed communis & vera ſententia negat. Quandoquidem dum contractus quicumque omnino nullus eſt, nullam parere obligationem valet. Concilium Tridentinum omnino irritavit matrimonium clandeſtinum. Ergo nullam parere obligationem poteſt. Nec eſt quod opponas, contractum valere, ſin ut ſit, ſaltem ut fieri poteſt. Quoniam tum id verum eſt, quando contractus laborat aliquo tantum defectu accidentali ex parte cauſſæ efficientis; ſecus, quando defectus eſt ſubſtantialis ipſam formam eſſentialem contractus auferens, & quando illi contractui ius non reſiſtit, contractum prohibendo, & irritando. Matrimonio autem clandeſtino deficit ſolemnitas, tamquam eiuſdem forma ſubſtantialis, a Tridentino præſcripta.

XV. Quæſt. IX. *Quæ libertas neceſſaria eſt ad ſponſalia contrahenda?* Reſp. Dictum eſt in ipſa ſponſalium definitione, libertatem requiri immunem a coactione, & a metu cadente in virum conſtantem. Heinc inſani, amentes, ebrii, infantes uſu rationis carentes contrahere ſponſalia nequeunt. Diſputant Auctores, num ſponſalia ex metu cadente in virum coſtantem celebrata, ſint natura ſua invalida ante, an vero poſt iudicis ſententiam. Opinio probabilior eſt, eſſe ipſo facto irrita;

rita: quia licet metus non tollat voluntarium; tamen quando ius irritum contractum abſolute declarat, contractus ipſo facto nullus eſt. Atqui in cap. *Ex litteris* de ſponſ. impub. ſponſalia eiuſmodi nulla & irrita declarantur, ut contraria publicæ utilitati. Ergo nulla ſunt, etiamſi iuramento firmata eſſent: quia iuramentum firmare rem iure prohibitam, tamquam adverſam publicæ utilitati, boniſque moribus, nequit.

XVI. Quæſt. X. *Si impedimento ligati contrahant ſponſalia conditionata, ſi Papa diſpenſaverit, valida ne ſunt*? Reſp. Sponſalia alia abſoluta, alia conditionata. De conditionum quæ apponi ſponſalibus poſſunt, varietate ſupra locuti ſumus, ubi explicatum eſt, quæ ſint conditiones honeſtæ, quæ turpes, & pro non adiectis habendæ, dum de conditionato matrimonii conſenſu ſermo fuit. Super propoſita quæſtione convenit penes omnes, nulla eſſe ſponſalia, ſi Papa ſuper tali impedimento diſpenſare non ſoleat: quia tum conditio ut impoſſibilis reputatur. Similiter, ſi diſpenſare ſoleat, & in hoc caſu non ſit iuſta diſpenſandi ratio; invalida ſponſalia ſunt. Quando vero diſpenſare ſolet, & adeſt diſpenſandi cauſſa; tum valida eſſe ſponſalia, defendunt Sanchez, Caſtropalaus, Comitolus, Pontius, Sporer, Gobat, & alii. Contra, invalida talia ſponſalia eſſe defendunt Navarrus, Soto, Barboſa, Henriquez, Riccius, Averſa, De Luca, Diana. Et hanc ſecundam opinionem iudico probabiliorem, eamque communem Soto in *IV. diſt.* xxix. *quæſt.* II. *art.* I. *ſ. Ex quo* appellat, pluresque leges civiles allegat. Ratio potiſſima eſt. Ex facto iure improbato nulla oritur obligatio. Et ægra eſſet, inquit P. Soto, reſponſio, quod lege ſolum improbatur matrimonium inter cognatos, ſecus ſponſalia. Quoniam cum cognati ſint excluſi a matrimonio, tamquam materia indebita; & ſponſalia ſint vinculum, & obligatio matrimonii futuri: qua ratione cognatio eſt indebita matrimonii materia, eadem & ſponſalium inepta eſt, uſquedum auferatur impedimentum. Urget ſuam argumentationem P. Soto contra Adrianum. Si ſponſalia inter cognatos contrahantur, omiſſa expreſſione conditionis diſpenſationis petendæ, nulla prorſus eſſent, ut adverſarii fatentur. Ergo nulla quoque ſunt conditione appoſita. Conſequentia probatur. Quamvis in contractu abſoluto conditio hæc non explicetur, intelligitur tamen reipſa. Porro eadem eſt implicitæ, & explicitæ conditionis vis. Ergo ſi conditio implicita non efficit contractum validum, neque explicita. Præterea conditio diſpenſationis in moralibus impoſſibilis reputatur, quod nonniſi urgentiſſima cauſſa impertiri debeat, ut iura omnia clamant. Natura autem contractus ex iis quæ per ſe inſunt, non ex iis quæ per accidens contingere poſſunt, iudicari debet. Ergo eiuſmodi ſponſalium contractus nullus eſt. Accedit quod affinitas ſuperveniens ſponſalia irrita efficiat, quemadmodum habetur Cap. *Ven.* &. cap. *Super eo*, de conſang. & affinit. ut ſi Sponſus cum ſorore ſponſæ rem haberet. Atqui facilius eſt rei ortum impedire quam exiſtentem reſcindere.

Ergo eadem affinitas, & multo magis conſanguinitas præcedens irrita ſponſalia efficit, quacumque conditione appoſita.

XVII. Opponunt adverſarii contra hanc ultimam rationem, aliquem ſupervenientem eventum vitiare ſponſalia præterita, qui ſi præcederet, non impediret futura; ut ſi poſt ſponſalia ſponſa fornicetur, aut lepram contraxerit. Sed optime reſpondet P. Soto, id evenire, propterea quod ſi talia præceſſiſſent, ſponſus libere præfatas maculas non repudiaſſet, quia non ſunt iuris impedimenta. Cognationis vero impedimenta ſunt a iure præſcripta: idcirco, ſi irritant ſponſalia præterita, potiori iure impediunt futura.

XVIII. Heinc conſequitur, utrumque ſponſum, non modo ante, de quo nulla eſt prorſus ambiguitas, ſed etiam poſt obtentam diſpenſationem, poſſe a contractu reſilire. Et hoc verum eſt, non modo de alterius conſenſu, cum id neque in controverſiam vocetur; ſed etiam altero invito, & reclamante. Immo ſi iuramentum quoque acceſſiſſet, contractus iuratus nullus eſſet: quia iuramentum non ligat, cum cadat ſuper rem vetitam. Idcirco diſpenſatione opus non eſt.

XIX. Opponunt iterum. Qui ergo eiuſmodi ſponſalia contrahunt, peccant. Peccant ſane, reſpondet Soto, ſi ſponſalia contrahere intendant, niſi ignorantia excuſet. Si vero non intendant ſponſalia celebrare, ſed ex quadam honeſtate ſibi fidem dare, ne expenſæ in caſſum fiant; tunc nullum crimen erit. Et reipſa ſic procedendum eſt, ut peccata vitentur contra legem quæ talia ſponſalia prohibet.

XX. Diſputant, utrum, ſi poſt obtentam diſpenſationem, ſponſi affectu coniugali carnaliter commiſceantur, illud ſit habendum verum matrimonium abſque novo conſenſu. Videtur non eſſe matrimonium: quia carnalis copula illud non perficit, niſi præceſſerint ſponſalia. In hoc autem caſu ſponſalia nulla fuerunt. Nihilominus laudatus Soto defendit, hoc eſſe verum matrimonium: quia licet contractus ſponſalium nullus fuerit; argumentum tamen eſt, iſtos habuiſſe animum matrimonium, licet vetitum, ineundi; atque in illud, licet vetitum, conſenſerunt. Ergo, ſublato per diſpenſationem impedimento, ſi affectu maritali coeant, hic affectus habetur pro conſenſu. Tutius tamen eſt conſenſum renovare.

XXI. Quæſt. XI. *Quinam ſint habiles ad contrahenda ſponſalia?* Reſp. Qui apti non ſunt ad contrahendum matrimonium, neque ad ſponſalia habiles reputantur. Ideo qui impedimento aut dirimente, aut impediente irretiti ſunt, ſponſalia inire non valent. Heinc invalida ſunt ſponſalia Catholici cum hæretica, aut voto caſtitatis ligati, & omnium illorum qui uſu rationis carent.

XXII. Quæſt. XII. *An ſurdus & mutus a nativitate poſſit valide contrahere ſponſalia?* Reſp. Adfirmat communior opinio, quando ſurdus & mutus tali præditus intellectu ſit, quo ſignis vim ſponſalium edoceri, & intelligere valeat. Idque colligitur ex cap. *Cum apud* de ſponſal. Præterea ſurdus & mutus iuxta omnes con-

confiteri, & abſolvi poteſt. Et tandem ita obtinet praxis, inquit Leander *quæſt.* XIX. Qui tamen ſimul cæcus eſſet, ſponſalia contrahere non poſset, cum nullis ſignis inſtrui poſset, ut iſtorum vim perciperet.

XXIII. Quæſt. XIII. *Quæ ætas requiritur ad contrahenda tum ſponſalia, tum matrimonium?* Reſp. Sept nnium completum eſt tempus ad contrahenda ſponſalia præſtitutum: quia hac ætate communiter refulgere rationis lumen ſolet. Ad matrimonium vero quatuordecim in viris, & duodecim in feminis anni requiruntur. Diverſitatis rationem in *Suppl. quæſt.* XLIII. *art.* 2. S. Thomas aſſignat. Matrimonium eſt indiſſolubile: idcirco maturiorem poſtulat ætatem. Sponſalia autem diſſolvi queunt: ideo ſufficit rationis uſus. Præterea matrimonium contrahentes debent eſse ad generationem apti: quod nonniſi poſt pubertatis annos contingit.

XXIV. Non requiritur ut ſemper ſeptennium ſit omnino completum; ſed uſus rationis poteſt interdum prævenire hanc ætatem; ut S. Thomas *loc. cit. ad* 7. docet. *In ſponſalibus etiam ſimiliter, ſi appropinquent contrahentes ad tempus ſeptennii, contractus ſponſalium habet robur, quia . . . quod parum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur.* In foro tamen exteriori ante completum ſeptennium non præſumitur rationis uſus. Qui ante pubertatis annos completos contrahunt matrimonium, peccant mortaliter; ut colligitur ex *cap.* 11. *de deſponſat. impub.* ubi hæc habentur. *Diſtrictius inhibemus ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit, coniungantur; niſi forte aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpote pro bono pacis, talis coniunctio toleretur.* Neque conſiſtit reſponſio Sanchez, & aliorum, qui dicunt, hoc intelligendum eſſe de copula carnali: quia textus docet, ſolum ex urgentiſſima ratione poſſe concedi talem coniunctionem: quæ coniunctio de carnali copula intelligi nequit. Matrimonium enim ante præfatam ætatem nullum eſset. Ergo ex nulla, tametſi urgentiſſima cauſsa, concedi coniunctio carnalis poteſt.

XXV. Quæſt. XIV. *Quam gravis ſit obligatio ſponſorum ad contrahendum matrimonium?* Reſp. Dictum ſupra eſt, ſub mortali ſponſos obſtringi fidem oppignoratam ſervare; ut communiter docent omnes. Reiecta quoque eſt opinio Sanchez, aſſerentis, ſponſos ſub veniali tantum poſse ſeſe obligare, & eſse vera ſponſalia, & inducere boneſtatis impedimentum. Nam ſponſalia vera, tale impedimentum inducentia, obligant ſub mortali: nec in arbitrio ſponſorum eſt hanc diminuere obligationem. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* 1. *punct.* 6. *num.* 83. inqniunt: „ Sponſalia faciunt licita oſcula, & amplexus inter ſponſos." Ex quo redarguunt Sanchez, qui ex paritate voti, obligantis ſub levi ex voventis intentione, infert ſponſalia quoque leviter obligare poſse, quando ita ſponſi conveniant. *Nam dicimus* (inquiunt Salmanticenſes) *in ſponſalibus diſparem rationem inveniri: hæc enim & faciunt licita oſcula, & amplexus inter ſponſos, & inducunt impedimentum publi-*

cæ

cæ honeſtatis : qui effectus abſque gravi obligatione de contrahendo matrimonio haberi non poteſt. Næ robuſta ratio? Amplexus, & oſcula inter ſponſos peccata eſse, infra demonſtrabo.

XXVI. Quæſt. XV. *Quando tempus præfinitum ſponſalibus non eſt, celebrari ne ſponſalia illico debent?* Reſp. Quando tempus conſtitutum eſt intra menſem, aut annum &c. ante elapſum intervallum præfinitum neuter alterum cogere poteſt. Cum vero tempus indefinitum eſt, tum, ſtatim ac commode poterunt, contrahere tenentur. Si diſtulerint, erunt in mora culpabili, niſi temporis parvitas excuſet. Idque colligitur ex leg. *In omnibus obligationibus*, ff. de reg. iur. ubi hæc habentur. *In omnibus obligationibus in quibus dies non apponitur, præſenti diei debetur*. Rurſus leg. *Eum qui*, §. *Quoties*. ff. de verb. oblig. dicitur : *Quod ſine termino præfixo debetur, ſtatim debetur*. Ratio eſt manifeſta. Quia per ſponſalia promittitur ius ad futurum matrimonium. Ergo dilatio iſtius iuris eſt iniuſta privatio. Si tamen libere pars non inſtet, tunc congruo tempore differri poterit.

XXVII. Quæſt. XVI. *Quando unus ſponſorum iniuſte differt implere ſponſalia contracta, poteſt ne in foro contentioſo compelli?* Reſp. Quando una pars iniuſte per notabile tempus differt, in foro interiori compelli ad implenda ſponſalia a Confeſſario debet, ut omnes fatentur ; niſi aliqua gravis & iuſta cauſsa obſit. Ad forum exterius quod attinet, in utramque diſputant Theologi partem. Quod abſolute poſſit pars iniuſte protrahens compelli a iudice ut ſponſalia legitime contracta impleat, mihi certum eſt. Sed difficultas in praxi eſt, quando hoc expediat. Si iudex prævideat ex tali matrimonio, per iudicis compulſionem contracto, futura gravia incommoda, vel partem impulſam ficte contracturam, aut diſſidia, rixas, inimicitias eventuras, abſtinere a compellenda parte refragante debet. Sed eam adhortationibus, conſiliiſque inflectere, ut ſuæ ſatisfaciat conſcientiæ, quando id fieri abſque graviſſimis indicatis incommodis poteſt. Si enim incommoda prudenter timeantur, ſuadere iudex debet ut pars altera, quæ vellet contrahere, deſiſtat, & renuntiet eiuſmodi ſponſalibus. Matrimonium enim eſt animorum coniunctio, cuius proprietates ſunt mutua concordia, benevolentia, pax, & tranquillitas. Quando hæc deſunt, & imminent diſſidia, iurgia, & rixæ ; tum finis matrimonii non habetur, & matrimonia coacta numquam bene cedunt. Compellere tamen iudex poteſt, immo & debet, ut pars reſiſtens damnum illatum parti volenti contrahere reſarciat, augendo dotem, vel alio modo congruo. Regula definita & certa deſignari nequit. A prudentia & Confeſſarii, & iudicis totum hoc negotium pendet. Quando prævidentur diſſidia, & matrimonium fore moleſtum, numquam ſuadeatur. Conſulendum eſt ſemper quod minus malum eſt. Minus autem malum ſemper patietur pars innocens, ſi abſtineat a matrimonio, quod non niſi iudicis impulſu altera pars rea contrahere vult. Diſputant, quinam

ſit

ſit harum cauſſarum legitimus iudex, eccleſiaſticus, an laicus. Abſolute eccleſiaſticus eſt. Ceterum locorum conſuetudines iuſtæ ſervandæ ſunt.

XXVIII. Quæſt. XVII. *Apponi ne ſponſalibus obligatio ad pœnam licite poteſt?* Reſp. Duplicem diſtinguere pœnam Theologi ſolent. Alteram appellant poſitivam: ut ſi quis promittat ſe ducturum Bertam, hac adiecta pœna, ut ſi reſiliat a promiſſione, debeat ſolvere centum aureos. Alteram appellant negativam: ut ſi quis puellæ centum ſe daturum ſpondeat, ſi ſecum nubere velit, ſecus non daturus; vel ſi teſtator legatum virgini relinquat, ſi tali nubat, alioquin legatum amittat.

XXIX. Priorem pœnam omnes illicitam, & invalidam aſſerunt, cum iure canonico prohibita ſit; ut ex cap. *Gemma* de ſponſalib. patet. Prohibitio iuſta eſt, utpote libertati matrimonii conſulens. Et qui ſciens has leges, talem imponere pœnam ſtuderet, peccaret mortaliter. Idemque dicendum, ſive a ſponſis, ſive a ſponſorum parentibus, affinibus, conſanguineis, amicis &c. hæc pœnalis conditio adiiciatur. Nec refert quod pœna ſit levis, aut gravis: quia quælibet pœna lædit libertatem matrimonii; & ideo iure leges omnem pœnam prohibent: & quamquam in aliquo caſu non læderet, per accidens hoc contingeret; leges autem quæ natura ſua eveniunt, ſpectant.

XXX. Quæſt. XVIII. *An licita & valida ſit pœna impoſita parti iniuſte reſilienti a contractu ſponſalium?* Reſp. Leander, Coninch, Diana, Caſtropalaus, Layman, quibus ſubſcribunt Salmanticenſes *num.* 97. contendunt, validam, licitamque eſſe pœnam impoſitam determinate parti iniuſte reſilienti. Contra Sanchez, Becanus, Averſa, Dicaſtillus, Trullenchus, Bonacina, & alii ſemper illicitam, atque invalidam eſſe propugnant hanc pœnalem conditionem, ſive apponatur abſolute, ſive determinate parti etiam iniuſte reſilienti: & hanc opinionem iudico probabiliorem, immo abſolute veram. Quoniam leges & canonicæ, & civiles abſolute hanc pœnæ impoſitionem ſevere proſcribunt. Quid ergo privati homines ſuis arbitrariis commentis reſtringere præfatas leges audent? Leges iſtæ iuſtiſſimæ ſunt: quia matrimonii libertati, tranquillitati, & paci conſulunt. Nec alicuius momenti eſt quod Salmanticenſes cum aliis obtrudunt, nempe hoc non eſſe contra ius naturæ: quia ex voluntate imponentis oritur; adeoque non lædit libertatem. Hæc enim ratio futilis eſt: nam licet in aliis contractibus id verum ſit in contractu tamen matrimoniali falſum eſt. Cum enim vinculum matrimoniale & ſit perpetuum, & animos præcipue nectat, cuius felicitas a concordia, & benevolentia coniugatorum pendet, prudentiſſime legiſlatores omnem pœnam vetarunt. Utique ex libertate imponentis, & acceptantis pœna iſta proficiſcitur. Quid inde? Homines mutationi ſubiecti ſunt. Plures oriri circumſtantiæ poſſunt quæ moleſtum, invidioſum, & grave reddant matrimonium: nec ſemper iuſtitia, aut in-

Digitized by Google

iniuſtitia reſilientis oſtendi poteſt. Et quia pœna pecuniaria cuilibet gravis eſt; evenire poſſet ut matrimonium contraheretur ad declinandam pœnæ ſolutionem: & ex tali matrimonio plura ſequi abſurda poſſent. Quamobrem, ſpectato matrimonii fine, & conſiderata abſoluta legum prohibitione, omnis adiectio pœnæ poſitivæ excludenda omnino eſt a ſponſalium contractu. Si appoſita fuerit, nec reſiliens tenetur eam ſolvere, nec altera pars accipere iure poteſt; immo acceptam reſtituere tenetur: quidquid in oppoſitum doceant recentiores, citati pro adverſa ſententia.

CAPUT II.

De cauſſis diſſolvendi ſponſalia.

I. QUæſt. I. *An mutuo conſenſu diſſolvi ſponſalia poſſint?* Reſp. Affirmant communiter Theologi omnes, quando utraque pars libere remittit alterius obligationem, & in diſſolutionem initi contractus conſentit. Nec obſtat cap. *Ex parte* de ſponſalibus: quia ibi non improbatur libera & mutua diſſolutio tamquam mala; ſed ſolum innuitur, conſtanter ſervandam eſſe fidem datam, & vitandam inconſtantiam. Si una pars ab altera dolo, fraude, metu, importunis precibus remiſſionem extorqueret, non maneret ab obligatione immunis. Immo peccaret plus vel minus iuxta inſidiarum diverſitatem pars quæ fraude alliceret alteram partem ad contractus diſſolutionem. Quando, tempore præfixo elapſo, una pars alteram requirit ut promiſſa ſponſalia impleat, ſi recuſet, graviter peccat: & pars quæ petit, & patitur repulſam, libera manet, & cui voluerit nubere poterit. Recuſare autem cenſetur, aut ſi aperte dicat, ſe nolle ſtare promiſſis; aut ſi nimis ultra præfinitum tempus differat abſque iuſta cauſſa. Diſſolvi autem poſſunt libero mutuo conſenſu utriuſque partis ſponſalia, etiamſi iuramento firmata eſſent: quia iuramentum iſtud ſequitur naturam contractus, & eſt in commodum utriuſque partis. Quare, ceſsante contractu, ceſsat iuramentum.

II. Diſputant Auctores, utrum ſi quis iuraſset ſe ducturum feminam pauperem, nullam deſignando, teneatur aliquam ducere. Verum ſicut imprudens eſset eiuſmodi iuramentum, ita otioſa eſt de eodem diſputatio. Talem iuratorem ad nullam ducendam aſtringi, communiter aiunt.

III. Quæſt. II. *Quomodo impuberum ſponſalia diſſolvi valeant?* Reſp. Impuberes contracta ſponſalia diſsolvere nequeunt mutuo conſenſu, antequam ad annos pubertatis pervenerint, ne propter ætatis teneræ inconſtantiam nimis frequenter contrahant, & reſcindant ſponſalia. Pubertate acquiſita, continuo reclamare ambo, vel unus illorum poteſt: & ſponſalia reſcinduntur, licet altera pars renuat. Si adepta pubertate ſtatim, vel, ut aiunt, poſt triduum non reclamaverint, ne-

que-

queunt poſtea ad unius partis reclamationem diſsolvi ſponſalia; ſed neceſsarius eſt utriuſque partis mutuus conſenſus. Unus ſi prius altero pubertatem nanciſcatur, non tenetur alterius pubertatem expectare, ſed reſilire continuo valet. Si pubes cum impubere ſponſalia contrahat, nequit reſilire a contractu; impubes autem pubertatem nactus reſilire valet. Quando impubes contractis ſponſalibus pubertatem aſsecuti ſunt, & non reclamant, non eſt neceſsarius novus conſenſus; ſed initus contractus perſeverat, quia non retractatus. Reclamatio autem ſufficit in foro interiori, etiamſi privata ſit. Si ſponſalia contracta fuerunt coram Epiſcopo, aut Parocho, tunc puberes facti reclamare in foro exteriori debent ad declinandam vexationem partis. Si impuberes ante pubertatem reſiliant a ſponſalibus, & adepta pubertate perſiſtant in diſſenſu, intelliguntur ſoluti; quemadmodum perſiſtentes in promiſſione, adepta pubertate, firmantur, niſi poſt triduum reclament. Diſputant quoque, utrum ſponſalia impuberum iuramento confirmata poſſint unius partis diſſenſu reſcindi. Alii adfirmant, negant alii. Mihi probabilior ſententia videtur adfirmans ob rationem ſupra indicatam, quod iuramentum ſequitur naturam contractus. Sponſalia impuberum in puncto pubertatis, altera parte diſſentiente, ſolvuntur: ergo iuramentum appoſitum non tollit quin reſcindi queant.

IV. Quæſt. III. *An poſt ſponſalia iuramento firmata poſſit altera pars licite ingredi Religionem?* Reſp. Si poſt matrimonium ratum licitus eſt Religionis ingreſſus, potiori iure licitus poſt ſponſalia erit. Diſputatur ſolum in caſu quo ſponſalibus adiectum fuerit iuramentum. Plures dicunt, prius contrahendum eſſe matrimonium, ut iuramentum impleatur, & poſtea Religionem ingrediendam. Sed probabilior mihi eſt ſententia, licitum eſſe Religionis ingreſſum etiam poſt ſponſalia iurata: quia iuramentum, ut dixi, naturam contractus ſequitur. Contractus ſponſalium non impedit Religionis ingreſſum: ergo neque additum iuramentum.

V. Quæſt. IV. *Solvuntur ne ſponſalia per ſolum Religionis ingreſſum, an expectanda profeſſio eſt?* Reſp. Prima ſententia defendit, ſola profeſſione, non ingreſſu Religionis ſponſalia diſſolvi reſpectu utriuſque partis. Altera adfirmat, ſolo ingreſſu, non expectata profeſſione, reſcindi contracta ſponſalia. Gonet, Layman, Palaus, Baſilius, Rebellus, Ledeſma, Leander, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *cap.* 11. *punct.* 2. *num.* 21. defendunt, ſponſalia ingreſſu Religionis reſcindi reſpectu non ingredientis, ſed remanentis in ſæculo. Et hæc opinio videtur probabilior. Quoniam qui ingreditur Religionem, reipſa cedit iuri ſuo: ergo remanens in ſæculo liber eſt ad contrahendum cum altero. Ingrediens vero Religionem non remanet inhabilis ad contrahendum matrimonium, donec emiſerit profeſſionem: ergo uſque ad profeſſionem obſtrictus manet contractui: ita ut ſi altera pars expectare velit, & is a Religione exeat, implere ſponſalia teneatur. Hæc opinio eo eſt probabilior, quo aditum fraudibus præcludit. Quiſque enim poſt contracta

ſpon-

Digitized by Google

ſponſalia ingredi Religionem poſset, ut deinde egreſsus nuberet cui vellet, ſi ſolo ingreſsu ſponſalia reſcinderentur reſpectu ingredientis.

VI. Quæſt. V. *Solvuntur ne ſponſalia per Ordinum ſuſceptionem?* Reſp. Adfirmat communis ſententia, ſponſalia dirimi per Ordinum, non minorum, ſed ſacrorum ſuſceptionem. Ordinibus enim ſacris ſeu maioribus annexum eſt ſolemne caſtitatis votum. Sanchez, & Caſtropalaus contendunt, eum peccare mortaliter qui, inconſulta parte altera, poſt inita ſponſalia Ordines ſacros ſuſcipit. Sed communior & probabilior ſententia negat: quia in ſponſalium contractu includitur conditio, *niſi ad meliorem ſtatum tranſiero*. Qui Ordines ſacros ſuſcipit, meliorem ſtatum ſuſcipit. Ergo liber manet ab obligatione inferiori contrahendi matrimonii. Nec eſt quod opponas, hanc conditionem non includi in ceteris promiſſionibus: ergo neque in promiſſione ſponſalium. Includitur enim ſolum conditio emittendæ profeſſionis monaſticæ: quia id declaratum a iure eſt. Reſpondetur, præfatam conditionem includi in eis promiſſionibus in quibus de ſtatu aſsumendo deliberatur. In ſponſalibus fit promiſſio aſsumendi ſtatum in quo creaturæ inſerviendum eſt. In hac autem ſtatus promiſſione ſemper intelligitur dicta conditio, *niſi elegero ſtatum meliorem inſerviendi Deo*. Neque rationi conſonum eſt ut ſtatus inſerviendi creaturæ impediat ſtatum Deo ſe dicandi: quod aut monaſtica profeſſione, aut ſuſceptione Ordinis ſacri peragitur.

VII. Similiter ſponſalia diſsolvuntur per votum aut ingrediendi Religionem, aut ſuſcipiendi Ordines ſacros. Tale enim votum inhabilem hominem reddit ad implenda ſponſalia. Votum enim ſive Religionis, ſive Ordinis ſacri, ſive ſimplex caſtitatis ſervandæ ante ſponſalia emiſsum, illicita, & irrita ſponſalia reddit.

VIII. Quæſt. VI. *Licitum ne eſt, contractis ſponſalibus, emittere ſimplex votum caſtitatis; eoque diſſolvuntur ſponſalia?* Reſp. Diſsolvi ſponſalia ex parte illius qui non vovet, convenit penes omnes: quia vovens cedit iuri ſuo, dum ineptum ſe conſtituit ad contrahendum. Quare qui non vovet, poteſt continuo alteri nubere. Diſputant autem Theologi, num ipſe vovens licite voveat, maneatque ab implendis ſponſalibus liber. Negantem ſententiam defendunt Leſſius, Laymanus, Caſtropalaus, Coninch, Sanchez *Lib. I. diſp.* XLVI. ubi refert 20. Auctores pro eadem. Quoniam, inquiunt, nequit Deo promitti quod debitum erat homini. Sed per contractum ſponſalium promiſſum proprium corpus homini erat. Offerri ergo Deo in præiudicium tertii nequit. Et hoc confirmatur ex cap. *Veniens, qui Clerici, vel voventes*: ubi pœnitentia imponitur feminæ quæ poſt contracta ſponſalia voverat caſtitatem.

IX. Altera ſententia licitum, validumque eiuſmodi votum propugnat, etiamſi iuramento ſponſalia confirmata eſsent. Hanc defendunt graviores Theologi Caietanus verb. *Periurium promiſſ.* Suarez *Lib. II. de voto cap.* IV. *num.* 13. Vaſquez o-

puſc

puſc. de reſtit. cap. III. *§.* 2. *dub.* 6. *num.* 17. Azorius *Lib. XI. cap.* XXI. *quæſt.* X. Gonet *de matr. art.* 5. Pontius *Lib. XII. cap.* XII. *num.* 4. Ledeſma *de matrim. quæſt.* XLIII. *art.* 3. *dub.* 3. Rodriquez *Tom. II. cap.* CCXLV. Bonacina *quæſt.* I. *punct.* 5. Henriquez *de matr. cap.* XIV. & alii. Hæc ſententia mihi videtur probabilior ob communem doctrinam iam datam, quod nempe in promiſſionibus quæ ſtatum conſtituunt, ſemper in promiſſione facta homini includitur conditio, *niſi meliorem ſtatum elegero inſerviendi Deo*. Et quamquam cœlibatus non conſtituat ſtatum religioſum; nemo tamen negare valet, cœlibatum eſſe ſtatum meliorem ſtatu matrimoniali. Eligitur itaque ſtatus melior per caſtitatis votum, quo quis ſuum corpus Deo offert & conſecrat. Si huic voto annexa ſit Eccleſiæ ſolemnitas, dubio procul dirimit ſponſalia. At quod præcipuum eſt in voto, illa oblatio eſt quæ Deo offertur. Præterea votum iſtud validum eſſe fatentur adverſarii: nam, eo emiſſo, ſi contraheret, reddere, non petere poſſet. Si validum; ergo pugnat cum matrimonii contractu: cœlibatus enim, & uſus coniugalis componi una nequeunt.

X. Contrariæ ſententiæ fundamenta non urgent. Votum iſtud non eſt in præiudicium tertii: quia omnes creaturæ Deo ſubiectæ ſunt, nihilque perdunt; cum ipſi promiſſioni inſit ſemper conditio reſcindendi contractus, quoties voluntas advenerit Deo immolandi corpus proprium. Auctoritas ex adducto cap. *Veniens* &c. nullo modo adverſæ ſententiæ favet: quia mulier illa in fraudem poſt dilationem matrimonii votum emiſerat, ut ſponſum eluderet, & nubere alteri poſſet. Idcirco Pontifex eam pœnitentia multavit. Ex quo colligitur, votum iſtud dirimere ſponſalia, quando abſque fraude, & ex ſincero animo Deo inſerviendi editum ſit. Ceterum ſi quis votum ederet, ut eluderet partem alteram, & poſt votum diſpenſationem obtineret, ut nubere alteri poſſet; tum peccatum grave perpetraret, & priora ſponſalia implere deberet, quæ per votum doloſum non dirimuntur. Alioquin via fraudibus, & dolis pateret. Quid, ſi quis ſincere votum ederet Deo offerendi proprium corpus, & poſtea voluntatem mutaret? Tum ex honeſtate debet illi cui promiſerat, nubere, tum ut murmura & ſcandala vitentur, tum ob periculum ne votum in fraudem editum ſit. Ceterum pro praxi, quando hoc occurrit, pars quæ relinquitur, cum ſtatim, emiſſo ab altero voto, libera evadat, alteri nubat, aut cœlibatum ſervet. Quia aut votum fuit in fraudem; & tum non debet cum eo coniungi quem averſum a ſe cognoſcit: aut votum fuit ſincerum; & tum non debet in coniugem ducere inconſtantem, qui neque ipſi Deo promiſſam caſtitatem ſervat. In praxi ergo pars quæ libera manet, continuo cogitet de ſtatu eligendo, & voventem prorſus dimittat.

XI. Quæſt. VII. *An ſponſalia dirimantur per ſubſequens matrimonium, vel poſteriora ſponſalia?* Reſp. Matrimonium ſubſequens, ſi validum ſit, ſponſalia præcedentia dirimere, certum omnino eſt. Si invalidum, pars innocens relicta libera

ma-

Digitized by Google

manet, & continuo alteri nubere poteſt : quia qui contrahit, cedit iuri ſuo : ligatus tamen ipſe manet, & tenetur ex parte ſua ſponſalia implere, ſi pars innocens velit. Peccaret tamen mortaliter qui poſt celebrata ſponſalia matrimonium ſive validum, ſive invalidum contraheret ; & ſi damnum inde innocenti obtingeret, reſarcire deberet.

XII. Diſputant Auctores, utrum matrimonium ſubſequens validum ita dirimat priora ſponſalia, ut, mortuo coniuge, liber promiſſor ſit ab implendis contractis prioribus ſponſalibus. Duæ ſunt opiniones, quarum quælibet ſuos patronos habet. Baſilius, Leander, Vega, Sylvius, Gonet, Palaus, Averſa, Salmanticenſes *num. 39.* docent ſponſalia hærere ſuſpenſa, &, ſoluto per mortem coniugis matrimonio, teneri promiſſorem implere priora contracta ſponſalia. Quoniam, inquiunt, præfata ſponſalia neque iure poſitivo, neque iure naturæ diſſolvuntur. Non iure poſitivo, quia nullibi extat lex quæ declaret prædicta ſponſalia reſcindi : non iure naturæ, quia impedimentum ſubſequens ſuſpendit, non extinguit priorem obligationem.

XIII. Altera ſententia docet, matrimonium reipſa extinguere, nedum ſuſpendere, priora ſponſalia; ita ut, mortuo coniuge, non obſtringatur promiſſor implere contracta ſponſalia. Controverſia hæc mihi ambigua eſt ; propendeo tamen in hanc ſecundam : quia matrimonium contractum natura ſua pugnat cum præcedentibus ſponſalibus. Unum autem contrarium alterum deſtruit. Obligatio hæc ſuſpenſa mihi arbitraria apparet. Quod opponitur de voto Religionis, quod poſt contractum matrimonium ſuſpenſum hæret, &, mortuo coniuge, tenetur vovens Religionem ingredi, non videtur concludere : quia votum & matrimonium ſunt diverſi ordinis. Sponſalia autem & matrimonium ſunt in eadem linea. Sponſalia via ſunt ad matrimonium. Matrimonio adveniente, natura ſua evaneſcunt ſponſalia. Verum, ut dixi, pro neutra opinione talia mihi occurrunt argumenta, ut decidere abſolute pro alterutra valeam. Caſus alioqui in praxi vix occurrit. Quis eſt qui, dum videt alterum ſponſum matrimonium perficere cum altero poſt fidem ſibi datam, velit eumdem in coniugem accipere ? Admiſſa vero hypotheſi, qui contraxit, honeſte ageret, ſi partem relictam acciperet; at quod vinculo priorum ſponſalium obſtrictus ſit, mihi ambiguum manet ; & potius liberum quam ligatum crederem.

XIV. Sponſalia præcedentia nullo modo per poſteriora diſſolvuntur ; ſed hæc invalida omnino ſunt, etiamſi iuramento firmata : quia iuramentum non eſt iniquitatis vinculum : ſemper tamen pars innocens libera manet, ut licite alteri nubere poſſit. Quid, ſi ſecundis ſponſalibus copula carnalis accederet ? Si ſecunda femina ſciebat priora ſponſalia, hæc non diſſolvuntur : quia tunc decipi ſponte voluit. Si vero ignoraverit, & ſub ſpe matrimonii decepta fuerit, & cum priori ſpon-

Digitized by Google

ſponſa copula non fuerit ſecuta (nam ſi ſecuta fuiſſet, proculdubio ſponſalia priora conſiſterent) diſputant in utramque partem Auctores. Plures defendunt conſiſtere priora ſponſalia: quia poſterior promiſſio nulla eſt, ſuppoſita priore: & damnum copula carnali illatum reſarciri aliunde valet. Alii contra defendunt irritari priora ſponſalia, & contrahendum cum poſteriore deflorata. Siquidem per poſteriora ſponſalia, accedente copula carnali cum ſpe futuri matrimonii, fit realis, & anticipata proprii corporis traditio. Nam iure antiquo promiſſio matrimonii ineundi cum copula, animo maritali peracta, ſat erat ad matrimonium: ergo iure novo ſat eſt ad dirimenda ſponſalia. Quid quod in aliis quoque contractibus traditio mercis irritat priorem promiſſionem? Similiter qui poſt votum ingrediendæ Religionis virginem cum ſpe futuri matrimonii violaret, omiſſo Religionis ingreſſu, teneretur cum virgine deflorata contrahere. Tandem puella quæ deflorationem decepta paſſa eſt ſub futuri matrimonii ſpe, ius maius acquirit quam prior ſponſa ex nuda promiſſione: ius autem fortius extinguit debilius in eodem genere. Hæc ſecunda opinio mihi veroſimilior apparet, ſi revera defloratio ex deceptione & violentia contigerit. Verum, ut ſupra dixi, perquam raro hoc evenit, & ſponſæ ipſæ ſponte deflorari ſæpe patiuntur, ut ducantur in matrimonium.

XV. Qui ſecunda ſponſalia celebrat, ſi priora iure ſcindantur, non tenetur poſteriora implere. Valida enim, ut ſupponitur, priora erant: ergo nulla poſteriora. Nulla ergo obligatio ex eiuſmodi ſecundis ſponſalibus orta fuit. Quod ab initio fuit nullum, tractu temporis non convaleſcit, ut ex *iur. reg. in VI.* habetur.

XVI. Quæſt. VIII. *An ſponſalia dirimantur aut per temporis dilationem, aut per unius ſponſi abſentiam, vel domicilii mutationem?* Reſp. Dictum ſupra eſt, ſponſalia contrahi poſſe vel tempore præfinito, vel indeterminato. Quando tempus eſt indeterminatum, nullo modo diſſolvi poſſunt per temporis dilationem; niſi valde nimia foret, & altera pars inſtaret. Diſputant, ut iam indicavi, an biennium, an triennium, an unus annus reputari debeat ſufficiens intervallum ad ſponſalia diſſolvenda. Sed regula certa huius diſſolutionis ſtatui nequit. Ex prudentum iudicio, & circumſtantiarum varietate negotium hoc pendet. Si tempus determinatum præfixum fuit ad ſollicitandam obligationem, illo tranſacto, non diſſolvi ſponſalia communiter aſſerunt. Si vero tempus apponatur ad finiendam obligationem, illo tranſacto, diſſolvi docent ex parte eius per quem non ſtat dilatio. Qui enim eſt in mora culpabili, ligatus manet; neque ex ſua iniquitate commodum reportare debet. Diſputant vero in utramque partem, num diſſolvantur ſponſalia, quando, tranſacto tempore præfixo ad finiendam obligationem, non contrahitur matrimonium abſque culpa, quia nempe unus ſponſorum iuſte impeditus ne-

nequit. Alii negant, tunc diſſolvi ſponſalia: quia dilatio inculpabilis non ſufficit ad ſponſalium diſſolutionem. At probabilior opinio affirmat: quia quando tempus aſſignatur ad determinandam, finiendamque obligationem, apponitur tamquam conditio intrinſeca ipſi contractui, qua deficiente, contractus evaneſcit. Nec refert quod conditio hæc ſit nec ne culpabilis: alioquin fruſtra apponeretur hæc conditio, ſi ea deficiente, contractus non diſſolveretur. Ideo enim ponitur, ne ſponſa, vel ſponſus tali vinculo ligati diutius perſiſtant abſque nuptiis. Quod ex cap. *Sicut* de ſponſ. opponi ſolet, tempus non currere, legitimo impedimento occurrente, intelligitur, illum qui ius acquiſivit, non amittere ſine culpâ. At locum id non habet, quando libere contrahentes nolunt ultra præfinitum tempus ſe obligare.

XVII. Diſſolvi ſponſalia per diſceſſum ſponſi in regionem longinquam, etiam animo redeundi, communis opinio eſt; & colligitur ex cap. *De illis* v. de ſponſal. ubi hæc habentur. *Qui præſtito iuramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea dimittunt terram, ſe ad alias partes transferentes, liberum erit mulieribus ad alia ſe vota transferre*. Sermo hic eſt de ſponſalibus etiam iuramento firmatis. Nec obeſt quod civiles leges obligent ſponſam expectare biennium reditum ſponſi abſentis in eadem provincia, & triennium, ſi abiit in provinciam alienam: quoniam eiuſmodi leges iure canonico correctæ ſunt. Forum enim conſcientiæ ſpectandum eſſe in hac materia, certum eſt. Si tamen ſponſus, conſentiente ſponſa, diſcedat, expectandus eſt uſque ad tempus præfixum. Similiter ſi, conſentiente ſponſa, domicilium mutet, conſiſtunt ſponſalia, ſecus ſi, ea inſcia, mutatio fiat. Hæc omnia quæ dicta ſunt, ex circumſtantiarum varietate exceptionem pati valent. Quapropter arbitrium prudentis Parochi conſulendum ſemper eſt, antequam ſponſalia diſſolvantur.

XVIII. Quæſt. IX. *Quænam ſunt cauſſæ ſupervenientes, quæ ſufficiant ad ſponſalia dirimenda?* Reſp. Regula generalis quam communiter Auctores aſſignant, hæc eſt. Quoties nova gravis cauſſa, mutatio, circumſtantia emergit, quæ prævisa, & cognita ante contracta ſponſalia impedimento fuiſſet ne contractus fieret, ſufficit ad ſponſalia dirimenda reſpectu innocentis, qui in cauſſa non eſt. Hæc enim conditio, ſi res ſtent ut nunc ſunt, niſi contingat notabilis mutatio, inſita ſemper eſt ſponſalium contractui. Neque heinc ſequitur, omnia ſponſalia eſſe conditionata: nam ea ſolum conditionata dicuntur quibus ex mera voluntate contrahentium libere conditio omnino extrinſeca apponitur: conditio vero tacita, quæ intrinſecus ineſt contractui, non impedit quin contractus abſolutus ſit, & inducat publicæ honeſtatis impedimentum. Ea vero mutatio noviter emergens, ſufficiens ad dirimenda ſponſalia reputanda eſt quæ cognita prudentes quoslibet abſterreret a ſponſalibus contrahendis. Exempla peculiaria ſubiicio.

XIX.

XIX. Varias S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLIII. *art.* 3. *ad* 3. cauſſas aſſignat. *Si ante contractum matrimonium aliquam gravem infirmitatem incurrat alter eorum inter quos ſunt contracta ſponſalia, quæ ipſum debilitet nimis (ut epilepſia, vel paralyſis) aut eum deformet (ut abſciſſio naſi, vel orbitas oculorum, aut aliquid huiuſmodi) aut quæ ſit contra bonum prolis (utpote lepra, quæ ſolet prolem inficere) poſſunt ſponſalia dirimi, ne ſibi invicem diſpliceant, & matrimonium ſic contractum malum exitum ſortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, ſed ex pœna damnum reportat: quod non eſt inconveniens.*

XX. Defectus notabilis pulchritudinis, qua prædita ſponſa erat tempore contractus, & poſt deformis facta, ſufficiens eſt ad diſſolvenda ſponſalia: quia cum puella notabiliter deformi prudens ſponſus non contraxiſſet. Hæreſis crimen, flagitium infamiam pariens, graves inimicitiæ, rixæ inter ſponſos, & cetera quæ ſufficiunt ad ſeparationem quoad torum, multo magis ſufficiunt ad ſponſalia diſſolvenda. Similiter quodlibet impedimentum ſive dirimens, ſive impediens, quod matrimonio contrahendo adverſatur, ſat eſt ad ſponſalia reſcindenda, ut Soto in *IV. diſt.* XXVII. *quæſt.* I. *art.* 5. *caſ.* 8. docet cum aliis: quamquam alii diſſentiant quoad impedimentum impediens. Soto tamen ego adhæreo.

XXI. Quæſt. X. *Paupertas ſuperveniens eſt ne cauſſa ſufficiens ſponſalia dirimendi?* Reſp. Poſt contracta ſponſalia alter ſponſus, vel ſponſa, quæ tempore ſponſalium divitiis affluebat, pauper evadit. Hæc paupertas ſuperveniens eſt mutatio gravis, quæ præcognita obſtitiſſet ne ſponſalia contraherentur: ergo ſufficiens eſt ad diſſolvenda contracta. Præterea æquum non eſt ut unus ſponſorum onera matrimonii, & prolis educandæ expenſas ſuſtineat. Si tamen tota dos ſponſæ conſiſteret, licet alia bona in dotem non aſſignata periiſſent, hæc mutatio non videtur cauſſa ſufficiens ad contractum reſcindendum.

XXII. Quod ſi uterque ſponſus pauper factus eſſet, tum ſponſalia diſſolverentur potiori iure: quia difficilius tunc onera matrimonii poſſent ſuſtineri. Si enim ſuperveniens paupertas unius ſat eſt ad reſcindendum contractum, multo magis ſufficiet utriuſque inopia. Ita docent Pontius, Rebellus, Leander, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 76. Hæc ſententia abſolute mihi non probatur. Et ratio illata minus ſolida videtur. Inopia unius, altero divite perſiſtente, inducit notabilem diſparitatem. At quando ambo fiunt pauperes, mutua eſt compenſatio, & æqua utriuſque conditio. An valida non ſunt ſponſalia inter pauperes? Verumtamen puto in praxi talia ſponſalia diſſolvi facile poſſe, immo & aliquando debere. Nam ſponſus ex divite pauper factus, a matrimonio forte abſtinere vult: quia nova paupertas nimis moleſta eſt ſtatui ſuo. Deinde homo dives pauper factus forſitan ſuis laboribus, & induſtria ea comparare non poterit quæ ſatis ſint ad filios educandos, & onera matrimonii ſuſtinenda: quo in caſu iure

S ij iſte

iſte a ſponſalibus recedere poſſet; & altera pars conſentire deberet. Peccant enim qui matrimonium contrahunt, niſi probabiliter prævideant ſe poſſe acquirere ea quæ ad onera matrimonii ſuſtinenda neceſſaria ſunt. Quoniam naturæ iure alendis filiis parentes obſtricti ſunt. Ergo quo tempore contractum ineunt matrimonii, apti ſint neceſſum eſt ad implendum hoc debitum alendi filios. Quare ſententia indicata ſuis in circumſtantiis vera eſt. Si autem paupertas tanta non ſit, ut notabiliter ſtatum mutet, nec ineptos ſponſos reddat ad onera matrimonii præſtanda; tunc conſiſtunt ſponſalia. Sed dum hæ occurrunt circumſtantiæ, tum conſilium capiendum eſt: vix enim regula generalis certa præſcribi valet.

XXIII. Quæſt. XI. *Si unus ſponſorum notabiliter ditior fiat, altero perſiſtente in ſtatu quo contracta ſponſalia ſunt, diſſolvitur ne contractus?* Reſp. Affirmat Leander *diſp.* II. *quæſt.* XLVII. Sed opinio negans, quam defendunt Sanchez, Caſtropalaus, Averſa, Coninch, & alii, probabilior eſt. Nulla enim tunc deceptio eſt in eo qui factus ditior eſt. Conditio enim ſponſæ eadem manet. Nulla ergo mutatio in altera parte eſt, ratione cuius reſilire poſſit: & divitiarum copia ſuperveniens conducit, non obeſt matrimonio ineundo.

XXIV. Quæſt. XII. *Fornicatio patrata poſt ſponſalia, illa ne diſſolvit?* Reſp. Affirmat communis ſententia tam reſpectu ſponſæ, quam ſponſi: quia uterque fidem ſponſalium lædit. Et licet turpius flagitium ſponſa committat; hoc tamen non tollit quin fornicatio ſponſi ſatis ſit ad reſcindendum contractum. Tactus, oſcula, amplexus ſponſæ ſufficiunt ut ſponſus reſilire valeat: quia eiuſmodi tactus, oſcula &c. ſponſam indignam reddunt ut in matrimonium ducatur: magno quippe dedecore hæc ſponſæ flagitia ſponſum iuxta communem exiſtimationem afficiunt. Contra tactus, & oſcula ſponſi cum alia exercita non cedunt in ignominiam ſponſæ. Si tamen ſponſus frequenter talia patraret, ſponſa reſilire a contractu & ipſa poſſet: quia inde præſumere prudenter poſſet, ſe minus amari, aut ſponſum minus ſibi futurum fidelem atque moratum maritum.

XXV. Quæſt. XIII. *Sponſa poſt ſponſalia vi oppreſſa reiici ne iure poteſt?* Reſp. Affirmat communis ſententia: quia magna mutatio accidit, & valde vilior ſponſa evadit, tametſi abſque culpa. Grave enim ſubiret ſponſus dedecus, ſi ſponſam ſic corruptam duceret; ſuoque infortunio id vertere ſponſa debet.

XXVI. Quæſt. XIV. *An ſi uterque poſt contracta ſponſalia fornicetur, hæc diſſolvantur?* Reſp. Negant Bonacina, Palaus, Perez, & alii: quia tunc datur mutua delicti compenſatio. Verum ſententia adfirmans probabilior eſt. Neque enim æqua compenſatio dari poteſt, cum longe turpior ſit fornicatio ſponſæ, maioremque infamiam ſponſo inferat quam patiatur.

XXVII. Quæſt. XV. *Quænam cauſſæ antecedentes diſſolvere ſponſalia valent?* Reſp. Plures ſunt cauſſæ antecedentes quæ diſſolvere ſponſalia poſſunt, ſi igno-

ren-

Digitized by Google

rentur a contrahentibus; ſecus, ſi notæ iiſdem ſint. Si homo ditiſſimus & nobilis, ſciens puellæ paupertatem & ignobilitatem, eidem promittat, celebretque ſponſalia, non cæca, & impotenti aliqua paſſione ductus, ſed libero animo (quod perraro accidit) implere ſponſalia tenetur; dummodo inde ſcandala, diſſidia, & rixæ non oriantur, ut frequentiſſime contingit. Tunc enim diſſolvenda ſponſalia ſunt; ſibique imputare puellæ debent, ſi quod hinc detrimentum ſubeant: quia ipſæ ſe eiuſmodi periculis ſponte tradunt, cum non ignorent, aut ignorare non debeant, numquam fere eiuſmodi diſparia coniugia felicem habere exitum. Si vero parti contrahenti ignota ſit paupertas, morbus, ignobilitas alterius partis, cum primum hæc innoteſcunt, ſponſalia contracta reſcinduntur: quia gravis mutatio apparet, quæ prius cognita retraxiſſet a contractu.

XXVIII. Quæſt. XVI. *An fornicatio præcedens ignota, ſive ſponſi, ſive ſponſæ, dirimat ſponſalia, ſi poſtea ſciatur?* Reſp. Fornicatio præcedens ſponſi, ſi poſtea contractis ſponſalibus ſciatur a ſponſa, abſolute non dirimit ſponſalia: quia nullam inde ſponſa ignominiam ſubit. Dixi abſolute: nam ſi ſponſus huic vitio ita traditus eſſet, ut difficilis emendationis ſpes concipi poſſet, tunc ſponſa iuſtam reſiliendi cauſſam haberet. Fornicatio antecedens ſponſæ ignorata a ſponſo ſufficit ut ſponſus recedere, dum primum eam dignoſcit, a ſponſalibus valeat. Quoniam talis ſponſæ fornicatio gravi perfundit ignominia ſponſum.

XXIX. Opponunt cap. *Quemadmodum* Lib. II. tit. XXIV. ubi hæc habentur. *Ita ſi quis iuraverit ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, ut illam non ducat in coniugem: quia in tali iuramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit*. Verum auctoritas hæc nihil officit: quia hic ſermo eſt de fornicatione cognita a ſponſo, ſecus de occulta & incognita ſponſo. Similiter ſponſalia celebrata cum vidua, quam ſponſus virginem credebat, deprehenſa viduitate, non tenetur eam ducere: quoniam in communi hominum exiſtimatione vidua minoris valde fit quam virgo, reſpectu matrimonii contrahendi. Contingere tamen poteſt ſponſum ita diſpoſitum eſſe, ut eiuſmodi circumſtantias non curet: & tunc non darent cauſſam contractui; atque adeo ſponſalia conſiſterent.

XXX. Quæſt. XVII. *Cauſſa ignorata, quæ dedit cauſſam contractui, efficit ne ſponſalia irrita, an irritanda?* Reſp. Cauſſa accidentalis ignorata, quæ dedit contractui cauſſam, non irritat ſponſalia; ſed ſolum ius præbet parti innocenti ut reſilire a contractu valeat. Ceterum ſponſalia ſunt abſoluta, & inducunt publicæ honeſtatis impedimentum. Qui poſt cauſſam cognitam reſiliendi, rata ſponſalia habet, ea reſcindere poſtea nequit, ut evidens eſt. Quare ſi, cauſſa cognita, copulam habeat cum ſponſa, ipſo facto ſponſalia confirmat; ſecus, ſi copulam haberet poſt reſciſſa ſponſalia.

XXXI. Sponſa ignobilis reputatur nobilis, pauper creditur dives, deformis pulchra, corrupta cenſetur virgo. Licite ne hos defectus occultare valet, ut contrahantur ſponſalia, ut poſtea cogat ſponſum ad matrimonium celebrandum? Adfirmant Caſtropalaus, Sanchez, quibus accedunt Salmanticenſes *num.* 97. quia, inquiunt, nemo tenetur defectus ſuos patefacere, & ſe infamare. Addunt tamen Salmanticenſes ibi *num.* 98. intelligenda hæc eſſe, niſi femina virum deciperet, ſe virginem fingendo, & divitem, cum corrupta, & pauper ſit. Poteſt tamen, inquiunt, *amphibologia utens eos interrogata negare, aut modis omnibus ſimulare: quia non tenetur ſe infamare, aut defectus ſuos proferre: tenetur tamen alium non decipere, & cum deceptione ad matrimonium inducere. Tum etiam niſi timeat quod, ſi poſtmodum a viro cognoſcatur, malus exitus futurus ſit matrimonii* &c. Poteſt interrogata, amphibologia utens, defectus tegere, & diſſimulare; & ſimul cavere ne virum decipiat? Ecqui fieri hæc duo poſſunt? Quomodo decipere poteſt, niſi occultando defectus, quos ſi noſceret ſponſus, abſtineret a ſponſalibus? Neque Caſtropalaus, & Sanchez concedunt, licitum eſſe rotundo mendacio virum decipere. Verum quod amphibologiis, ſeu mendacio fucato, aut aperto vir decipiatur; ad illum quod attinet, perinde eſt. Se infamare, & publicare virgo ſuos defectus non tenetur. Verum habet. Sed neque decipere ſive amphibologiis ſive apertis mendaciis virum licite poteſt. Quid ergo? Aut abſtineat a contractu ineundo; aut ſi contrahere velit, defectus patefaciat. Id in venditione equi, & vaccæ ſervatur: & ſervandum negant in contractu omnium graviſſimo, cuius vinculum perpetuum eſt? Femina honeſta & chriſtiana aut cándide fateri ſuam ignobilitatem, paupertatem, corruptionem debet, aut a matrimonio abſtinere, ſuamque deperditam lugere virginitatem. Si defectus ſint probroſi, & noxii, ut morbus gallicus, paralyſis, lepra, & cetera eiuſmodi, quæ vel familiam infamant, aut generationem impediunt, omnes fatentur manifeſtanda hæc eſſe. Addo, non eſſe contrahendum, etiamſi alter vellet, cum ſimilibus defectibus: quia fatuus eſſet qui hæc cognoſcens matrimonium iniret.

XXXII. Quæſt. XVIII. *Qua auctoritate diſſolvi ſponſalia valent?* Reſp. Reſpondet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* xliii. *art.* 3. his verbis. *Cum quis ad Religionem confugit, & cum alter coniugium cum altero per verba de præſenti contrahit, ipſo iure ſponſalia dirimuntur; ſed in aliis caſibus dirimi debent ſecundum iudicium Eccleſiæ.* De iis caſibus hic loquitur S. Doctor in quos Eccleſia iuriſdictionem habet, nempe quando ſponſalia ſunt publica: tunc enim cauſſa quoque reſciſſionis publica ſit oportet. Si tamen nullum ex reſciſſione ſcandalum oriatur; tunc, quando cauſſa certa eſt, poſſunt auctoritate propria ſponſi reſilire. Si cauſſa irritans ſit occulta, ſive antecedens, ſive conſequens, propria auctoritate quiſque ſponſorum recedere a contractu poteſt; ut communiter docent omnes. Quid, ſi

cauſ-

Digitized by Google

cauſſa occulta vera eſſet, ſed probationes deficerent, ut fornicatio occulta ſponſæ, quæ ſi deferatur ad iudicem, & probationes deeſſent, ſponſus compelleretur eam ducere? Tunc propria auctoritate reſilire a contractu ſponſum poſſe, docent Sanchez, Caſtropalaus, Averſa, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 102. & ſententia videtur vera. Qui dubius eſt de cauſſa reſiliendi, iudicem adire tenetur, ſi reſcindere contractum velit. Si tamen probabilem certitudinem habeat, tunc, depoſito dubio, poteſt pars innocens a contractu recedere: quia in contractu matrimoniali ſemper, quoad licet, favendum eſt libertati, abſque tamen gravamine partis.

XXXIII. Quæſt. XIX. *Quis ſit iudex legitimus diſſolvendi ſponſalia?* Reſp. Iam ſupra indicavi, eſſe eccleſiaſticum, nempe ordinarium Epiſcopum, aut ab eo delegatum, qui iuriſdictionem in foro contentioſo habeat. Heinc Parochus, deſtitutus iuriſdictione in foro contentioſo, iudex harum cauſſarum eſſe nequit.

XXXIV. Quæſt. XX. *Qui iuſtam, occultamque reſiliendi cauſſam habet, quæ lædere alterius famam poteſt, licite ne illam detegere coram iudice valet?* Reſp. Si ſponſus certus ſit de fornicatione ſponſæ derelinquendæ ob tale flagitium; tum debet ſecreto illam monere, ſuadere, & hortari ut in ſponſalium diſſolutionem conſentiat. Si hæc reſiſtat, coram iudice detegere cauſſam reſciſſionis ſponſus iure poteſt. Si ſponſa infametur, ſibi imputare debet, præſuppoſita ſemper perpetrati criminis certitudine.

XXXV. Quæſt. XXI. *Quando iudicis ſententia, aut propria auctoritate ſponſalia iurata dirimuntur, petenda ne eſt iuramenti diſpenſatio?* Reſp. Negant Sanchez, Pontius, Leander, Bonacina, Averſa, Dicaſtillo, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 106. quia iuramentum ſequitur contractus naturam. Sicut autem in contractu ſubintelligitur conditio, niſi iuſta cauſſa reſiliendi occurrat; ita includitur in iuramento. Ergo, deficiente contractu, ſua natura deficit iuramentum contractui adiectum.

XXXVI. Quæſt. XXII. *Quæ cauſſæ certitudo requiratur, ut ſponſalia dirimantur?* Reſp. In foro exteriori, ſi utraque pars cauſſam extare confiteatur, hæc confeſſio ſufficit. Si pars quæ matrimonium optat, conſentiat cauſſam exiſtere, ſuo teſtimonio matrimonium recuſat. Si vero pars ſola quæ diſſolutionem petit, teſtetur cauſſam, altera parte negante, non ſufficit. In foro conſcientiæ ſufficit unus teſtis fide dignus, & ab omni fallaciæ & fraudis ſuſpicione immunis. Si is teſtetur, ſponſam eſſe fornicatam, ignobilem, pauperem &c. ſufficit ut ſponſus a promiſſione recedat. Sufficit quoque, & multo magis fama publica. In tribunali exteriori, ſi cauſſa ſit impedimentum dirimens, aut impediens, ſufficit teſtis unus fide dignus; ut habetur cap. XXII. *Super eo* de teſtibus, & cap. *Præterea* de ſponſ. quia, ut ibi dicitur, cum agatur de impediendo peccato, minor

probatio requiritur. Immo addunt Salmanticenſes, Palaus, & alii, hoc teſtimonium ſufficere, etiamſi ſponſalia eſſent iurata; quando tamen teſtis eſt ocularis, & iuratus. Nec obeſt quod cit. cap. *Præterea*, & cap. *Super eo* requirantur duo teſtes ad matrimonium ſolvendum: quia plus requiritur ad matrimonium contractum dirimendum quam ad ſolvenda ſponſalia. Accedit quod ſermo ibi ſit de uno teſte qui nolit ſuum nomen patefacere, neque iurare: quo in caſu duo teſtes neceſſarii ſunt, quando ſponſalia ſunt iureiurando confirmata; ſecus, ſi ſint ſimplicia. Publica quoque fama de impedimento ſive impediente, ſive dirimente ſufficit in ſoro contentioſo ad iurata ſponſalia reſcindenda. Hæc tamen fama iuridice conſtare iudici debet. Si cauſſa ſit de fornicatione ſponſæ, de ignobilitate, de ſævitia, aliove crimine, duo teſtes iurati requiruntur, qui ex certa ſcientia deponant; cum agatur de damno, & præiudicio tertii. Quando tamen agitur de ſola fornicatione ſponſæ, cum ſit flagitium natura ſua occultum, & difficilis probationis, unus iuratus teſtis fide dignus, & cuiuſque ſuſpicionis expers, forſitan, ut mihi videtur, ſufficere poterit. Quando enim ſimilis teſtis deponit fornicationem ſponſæ, hæc inepta evadit, & valde exoſa ſponſo, qui infamiam ſubiret, ſi talem duceret ſponſam. Quæ doctrina inſervit etiam ut puellæ ſeverius cuſtodiant ſuam pudicitiam, ſuavemque caſtitatis odorem emittant, probæque vitæ, modeſtiæ, & pudoris exempla palam præbeant. Cauſſæ diſſolvendi ſponſalia his duobus verſibus continentur.

Diſſenſus, crimen, fuga, tempus, ordo, ſecundo
Morbus, & affinis, vox publica, cumque reclamat.

XXXVII. Quæſt. XXIII. *Neceſſario ne præire matrimonio ſponſalia debent?* Reſp. Quamquam matrimonium ſine ſponſalibus ratum firmumque ſit; tamen laudabilis, & ſervanda eſt diſciplina præmittendi ſponſalia, nulla quidem expreſſa Eccleſiæ lege præſcripta, ſed uſu invecta. Inſervit hæc, tum ut ſponſi præparent ſe ad tantum ſacramentum celebrandum; tum ut tempus occurrat implendi conditiones in contractu conſtitutas. Addit *Lib. VIII. confeſſ. cap.* 111. S. Auguſtinus: *Inſtitutum eſt ut iam pactæ ſponſæ non tradantur ſtatim, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiravit ſponſus dilatam.*

CAPUT III.

De matrimonio, & ſponſalibus invitis parentibus contractis.

I. Celebris eſt controverſia iſthæc, quam plures & ICti, & Theologi magna eruditionis copia verſant. Franciſcus Muſcetula Archiepiſcopus Roſſanenſis in-

Digitized by Google

integram hoc de argumento *diſſertationem theologico-legalem* evulgavit, eámque celeberrimus Alexius Symmachus Mazochius eruditis enarrationibus illuſtravit, adiecta *mantiſſa*, *& diatribis duabus*, aliiſque *additamentis*. Brevi calamo, prout inſtitutum meum poſtulat, rem hanc ego expediam.

II. Lutherus ſcribit, matrimonium iniuſſu parentum celebratum, ſi nati filii ſint, validum eſſe; ante vero filiorum procreationem illud irritari, aut confirmari a parentibus poſſe. Quem errorem proſcripſit *ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. *de refor.* Tridentinum, damnans eos *qui falſo affirmant, matrimonia a filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe*. Calvinus *Lib. IV. Inſt. cap.* XIX. *§. ult.* iniquiſſimam hanc Catholicorum legem appellat, quod *coniugia inter adoleſcentulos parentum iniuſſu contracta, firma rataque maneant*. Eccleſia ea improbat ut illicita; ſed valida eſſe docet.

III. Convenit penes Theologos, nullo iure naturali, vel divino poſitivo matrimonia filiorum irrita eſſe, parentibus inſciis, vel invitis contracta. Iure quippe naturæ ſolus contrahentium conſenſus requiritur, ſi natura contractus ſpectetur. In univerſa vero Scriptura nullum teſtimonium occurrit, quo irrita filiorum matrimonia, iniuſſu parentum contracta, declarentur: idque evidentet patet ex laudato Tridentini teſtimonio.

IV. Quæſt. I. *An mortaliter peccent filii, inſciis invitiſque parentibus, matrimonia contrahentes?* Reſp. Affirmant communiter tum Theologi, tum Canoniſtæ. Theologorum verba tranſcribit laudatus Muſcetula *dub.* I. Sufficiat illos indicare. Cardinalis Turrecremata, Ven. Cardinalis Bellarminus, Soto, Molina, Ledeſma, Sanchez, Sayrus, Megala, Sylvius, Abelly, Eſtius, Zypæus, Merbeſius, Philippi, Naldus, Fagundez, Gabriel a S. Vincentio, Maſtrius, Martinonus, Leander, Marchant, Cocq., Vidal, Platellius, Genettus, Natalis Alexander, Iuvenin, Cabaſſutius, Engel, Rebellus, Pontius, Politus, Bonacina, Coninch, Perez, Eſcobar, Filliucius, Delbene, Barboſa, Gonzalez, Robertus, Guittierez, aliique communiter.

V. Ratio evidens profluit ſponte ſua ex obedientia, honore, reverentia, gratitudine filiorum erga parentes ſuos. Si enim honorare, revereri parentes, iiſque parere aſtringuntur; ſane obedientiam, & reverentiam exhibere parentibus potiſſimum debent in negotio omnium graviſſimo, unde totum pendet vitæ inſtitutum, familiarum pax, conſervatio civitatum, & regnorum optima inſtitutio. Ex ipſa Scriptura eruitur, parentum præſertim curam eſſe filiis de uxore providere. *Gen.* XXIV. Abraham Iſaac filio uxorem dedit, & Rebecca ex patris ſui conſilio in maritum illum accepit. Item *Exod.* XXIV. & *Deuter.* VII. parentibus inſinuatur ut filiis ſuis uxores provideant. *Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo*. Similiter Iſaac filio Iacob iuſſit ne duceret uxorem ex filiis Palæſtinorum, ut

ut *Gen.* XXVIII. habetur. *Vocavit itaque Iſaac Iacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere coniugem de genere Chanaam; ſed vade, & proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ* &c.

VI. Heinc tamen inferre minime licet, parentes cogere filios ſuos poſſe ut hanc potius præ alia ducant. Peccarent quippe parentes, ſi metu cadente in virum conſtantem cogerent filios ad nubendum, vel nubendum huic vel illi. Poſſunt tamen parentes auctoritate patria imperare, adducere, inflectere filios, ut tali mulieri nubant, minis ſemper ſublatis. Filii itaque ſub gravi culpa conſulere parentes de matrimonio contrahendo obſtringuntur. Ceterum contingere poteſt ut filii ex legitima & iuſta cauſſa poſſint invitis parentibus nubere: quia evenire poteſt ut parentes ſint irrationabiliter inviti, & iniuſte conſenſum denegent.

VII. Quæſt. II. *An iure eccleſiaſtico irrita ſint matrimonia, inſciis, aut invitis parentibus inita?* Reſp. Percelebris eſt propoſita controverſia inter Theologos. Plures contendunt ad ſæculum XII. uſque iure canonico irrita, nedum illicita, fuiſſe matrimonia invitis parentibus a filiis contracta: alii contra longe plures negant, umquam extitiſſe eccleſiaſticam legem, eiuſmodi matrimonia irritantem.

VIII. Cardinalis Pallavicinus *Lib. XXII. hiſt. Conc. Trid. cap.* IV. narrat, hoc de argumento acriter diſputatum fuiſſe, atque ad Gallorum poſtulationem formatum decretum fuiſſe *ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. ut *Synodus irrita faceret ea matrimonia quæ contraherentur a filiisfamilias ante annum decimum octavum completum, & a filiabus ante decimum ſextum completum abſque genitorum conſenſu*. Verum poſt varias ex utraque parte ſententias formatum decretum eſt, prout nunc *cit. ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. *de ref. matrim.* habetur.

IX. Super tali decreto varias inſtituunt Theologi diſputationes de matrimoniis filiorumfamilias invitis parentibus contractis, num ſcilicet ante Tridentinum invalida, & poſt valida declarata fuerint. Et communior ſententia eſt, nihil definitum eſſe de præteritis; ſed futura rata, & valida declarata. Matrimonia vero clandeſtina præterita valida fuiſſe, futura nulla declarat.

X. Multi probabiliter defendunt, antiquos Eccleſiæ canones irrita declaraſſe filiorumfamilias matrimonia defectu conſenſus parentum. Hoc evincunt *canone* XLII. qui habetur in epiſtola S. Baſilii ad Amphilochium, ubi dicitur: *Quæ ſine iis qui habent poteſtatem, fiunt matrimonia, ſunt fornicationes. Nec ergo vivente patre, nec domino ii qui conveniunt, ſunt ab accuſatione liberi, donec coniugio domini annuerint: tunc enim accipit firmitatem coniugium*. Adeo luculentum eſt teſtimonium iſtud, ut qui oppoſitam defendunt opinionem, non aliud excogitare reſponſum potuerint, niſi negare præfatam epiſtolam eſſe genuinum fetum S. Baſilii: quæ reſponſio communiter a viris rei criticæ peritis exploditur. Hanc quoque fuiſſe Eccleſiæ tum Græcæ, tum Latinæ diſciplinam, multis documentis evincunt. Nam ex Latinis

einis Patribus Tertullianus *Lib. II. ad uxor. cap.* IX. inquit: *Nec in terris filii ſine conſenſu patrum rite & iure nubunt.* S. Ambroſius *Lib. I. de Abraham cap. ult.* ait: *Conſulitur puella non de ſponſalibus: illa enim expectat iudicium parentum.* Plurima alia teſtimonia & Evariſti, & S. Leonis, & Nicolai I. & Alexandri II. & plurium Conciliorum promunt huius ſententiæ patroni. Sed contrariæ ſententiæ defenſores reſpondent, hæc & ſimilia teſtimonia interpretanda eſſe de matrimoniis illicitis, ſecus invalidis.

XI. Diſputant denique, num iure civili, & Principum edictis nulla ſint eiuſmodi matrimonia. Contendunt plures, iure antiquo Romano nullas declaratas fuiſſe præfatas nuptias ob defectum conſenſus parentum. In Gallia irrita quantum ad effectus civiles, ſecus quantum ad rationem ſacramenti, matrimonia filiorumfamilias invitis parentibus celebrata, declarantur.

XII. Hæc obiter indicavi, cum ad inſtitutum meum non pertineant. Ad propoſitum enim quæſitum reſpondeo, non modo nullam extare nunc legem eccleſiaſticam irritantem dicta matrimonia, ſed e contrario Concilium Tridentinum ea rata & valida definire; ut ex adducto textu evidens eſt: idque Theologi, & Canoniſtæ omnes docent. Neque in re aperta diutius immorandum eſt. Confeſſariorum eſt, altius filiisfamilias inculcare, Dei indignationem imminere illis qui invitis parentibus matrimonia contrahunt. Quomodo fauſta hæc matrimonia futura erunt, quæ graviſſimo ſacrilegio celebrantur? Parentes ſæpe ſunt in cauſſa cur matrimonia, ſeipſis invitis, filii ineant, ob peſſimam ſcilicet educationem. Sancte educent inſtruantque parentes filios ſuos optimis exemplis, morumque integritate: quia ſi filii bene morati fuerint, numquam tantum ſcelus patrabunt; immo nihil de tam gravi negotio deliberabunt. At, poſita turpiſſima hodierna corruptela promiſcuæ converſationis in viros, & mulieres, quid boni ſperari poteſt?

CAPUT IV.

De matrimonio clandeſtino, eiuſque probitione, & irritatione.

I. Matrimonium clandeſtinum, ſeu ſecretum, & occultum, olim ex pluribus cauſſis tale vocabatur. 1. ex defectu teſtium. 2. ex defectu proclamationum. 3. propter defectum conſenſus parentum. 4. ob abſentiam Parochi. 5. propter defectum benedictionis, aliarumque ſolemnitatum.

II. Quæſt. I. *Quænam ſunt cauſſæ cur poſt Tridentinum matrimonium reputari clandeſtinum debeat?* Reſp. Poſt Tridentinum ſolus defectus præſentiæ Parochi, & teſtium reddit matrimonium proprie clandeſtinum, ut ex *ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. aperte colligitur. Sic enim ibi ſtatuitur. *Qui aliter quam præſente Parocho, vel alio Sacer-*

dote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus; matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit: & huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat.

III. Quæſt. II. *Matrimonium clandeſtinum ex defectu præſentiæ Parochi, & teſtium fuit ne validum ante Tridentinum?* Reſp. Verior ſententia eſt ante Tridentinum numquam fuiſſe invalida matrimonia clandeſtina: quia, inquit in *Suppl. quæſt.* xlv. *art.* 5. S. Thomas, *conſenſus expreſſus per verba de præſenti inter perſonas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit.*

IV. Quæſt. III. *Quas ob cauſſas Tridentinum irrita declaravit clandeſtina matrimonia?* Reſp. Graves ſane, & in dies occurrentes cauſſæ fuerunt illæ ob quas Concilium eiuſmodi matrimonia improbavit. Has cauſſas longe ante Tridentinum *loc. cit. ad* 3. aſſignavit S. Thomas. *Prohibentur autem clandeſtina matrimonia propter pericula quæ inde evenire ſolent: quia frequenter in talibus eſt aliqua fraus ex altera parte: frequenter etiam ad alia coniugia tranſeunt, dum pœnitent de illis quæ ſubito facta ſunt, & multa alia mala inde accidunt: & ſpeciem turpitudinis, præter hoc, habent.*

V. Has eaſdem cauſſas allegant Tridentini Patres *loc. cit.* inquientes: *Cum ſancta Synodus gravia peccata perpendat quæ ex clandeſtinis coniugiis ortum habent, præſertim vero eorum qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt. Cui malo cum ab Eccleſia, quæ de occultis non iudicat, ſuccurri non poſſit, niſi efficacius aliquod remedium adhibeatur, idcirco ſacri Lateranenſis Concilii ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo, præcipit ut in poſterum, antequam matrimonium contrahatur, ter* &c.

VI. Cum tribus bonis matrimonii, nempe fide, prole, & ſacramento pugnare clandeſtina matrimonia, Theologi animadvertunt. Fidei ſervandæ obſunt: quia qui clam & ſine teſtibus contrahunt, facile a præſtito conſenſu recedunt; & una pars impune alteram deſerit, cum nullum exhiberi teſtimonium poſſit. Proles quoque incertitudinis periculo ſubiecta eſt ob eamdem rationem. Tandem ſacramenti dignitas violatur, nexus, & vinculum. Dignitas læditur, quod, contemptis Eccleſiæ legibus, ſacrilege matrimonium clandeſtinum celebratur. Vinculum, & nexus violatur, quod probari teſtibus nequeat. Facile enim uxor ſecreto ducta relinquitur, & cum altera contrahitur. Neque revinci criminis reus poteſt ob teſtium defectum: Eccleſia enim de occultis iudicare nequit. Quid quod eiuſmodi matrimonia familiarum pacem, honorem, & famam perturbant, diſſidia, & ſcandala invehunt?

VII. Opponi ſolet, Eccleſiam non poſſe eſſentias ſacramentorum immutare. Eſſen-

ſentia autem ſacramenti matrimonii ſita eſt in mutuo, liberoque contrahentium conſenſu, qui æque verus eſt, ſive ſecreto, ſive palam fiat. Reſpondent communiter Theologi, Eccleſiam, ſeu Tridentinum non immutaſſe materiam, ſed ſolum prohibuiſſe ne materia, ſeu conſenſus apponatur abſque conditionibus, in bonum publicum; & eiuſdem ſacramenti dignitatem præſcriptis. Perſonæ autem quæ has conditiones non obſervant, inhabiles ſunt ad contrahendum: idcirco contractus irritus eſt. Exempla plura aliorum contractuum ſuppetunt. Leges ipſæ civiles nullum declarant pupilli contractum abſque tutorum conſenſu: nullam Eccleſia decernit profeſſionem religioſam abſque præmiſſa probatione.

VIII. Quæſt. IV. *An matrimonium clandeſtinum habeat ſaltem vim ſponſalium*. Reſp. Sententia negans communis eſt: quia perſonæ quæ ſic contrahunt, declarantur inhabiles, & contractus nullus eſt. Diſputant vero, num qui clandeſtine contrahunt, pœnas incurrant a canonibus ſacris conſtitutas. Siquidem etiam ante Tridentinum matrimonia clandeſtina erant illicita, tametſi valida: ideo pœnæ conſtitutæ in tranſgreſſores fuerunt. Nunc, cum nulla ſint talia matrimonia, non videtur reus novis pœnis ſubiiciendus. Varios hac de re modos dicendi P. Sanchez refert *Lib. III. diſp.* 11. quos expendere non vacat.

IX. Quæſt. V. *Utrum poſt Tridentinum ita neceſſaria ſit præſentia Parochi, & teſtium, ut in nullo caſu ſine illa validum ſit matrimonium, ſaltem in conſcientia, ſi fide bona contrahatur*? Reſp. Diſtinguendi ſunt fideles ab infidelibus. Iſti, cum ſubiecti Eccleſiæ non ſint; nulla lege eccleſiaſtica obſtringuntur. Quare infideles, ſive habitent in locis ſubiectis Principibus catholicis, & Eccleſiæ quoad dominium temporale, ſive alibi, poſſunt valide contrahere abſque hac ſolemnitate a Concilio præſcripta. Similiter ubi Concilium Tridentinum receptum non eſt, valida ſunt matrimonia abſque præfata ſolemnitate; cum lex non acceptata non irritet contractum. Peccant tamen mortaliter fideles contrahentes abſque eiuſmodi legis obſervantia. Ubi vero Concilium acceptatum eſt, nullus reperiri caſus valet in quo matrimonium clandeſtinum ſine Parochi, & teſtium præſentia validum ſit.

X. Diſputant Theologi, num, inſtante mortis periculo, validum eſſet matrimonium illius qui nuberet concubinæ, ut ſuæ conſcientiæ, & mulieris famæ conſuleret, & Parochus adeſſe non poſſet, neque teſtes eſſent præſentes. Adfirmant plures, validum tunc eſſe tale matrimonium clandeſtinum. Plures alii negant, reperiri aliquem caſum in quo, ubi acceptatum Concilium eſt, matrimonium clandeſtinum validum ſit. Quoniam licet neceſſitas excuſet ab obſervantia legis præcipientis; nulla tamen neceſſitas efficere poteſt ut perſonæ inhabiles fiant habiles ad contrahendum. Concilium autem Tridentinum inhabiles reddit perſonas ad contrahendum abſque Parocho, & teſtibus, nullumque contractum declarat. Ergo nulla neceſſitas efficere poteſt ut contractus iſte validus ſit.

XI.

Digitized by Google

XI. Quæſt. VI. *Eſſet ne validum matrimonium bona fide contractum publice coram multis teſtibus, Parocho abſente?* Reſp. Quamquam matrimonium contraheretur coram centum teſtibus, ſi Parochus deſit, nullum eſt. Neque bona fides, aut ignorantia invicibilis efficere poteſt ut contractus irritus validus evadat; quamvis excuſet a culpa. Ut hæc intelligantur, habenda præ oculis ſunt verba Tridentini *cit. ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. quæ eiuſmodi ſunt. *Qui aliter quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat.* Nulla igitur ignorantia, nulla bona fides in locis ubi Tridentinum eſt promulgatum, & acceptatum, efficere poteſt ut contractus abſque præfata ſolemnitate celebratus validus ſit.

XII. Quæſt. VII. *Quid de matrimoniis dicendum quæ in Hollandia, Zelandia, Friſia, aliiſque fœderatis Belgii provinciis contrahuntur coram magiſtratu, abſente Parocho?* Reſp. Acerrime olim diſputatum eſt inter Theologos ſuper eiuſmodi matrimoniorum valore. Plures irrita hæc matrimonia pronuntiarunt, quod Tridentitinum fuerit in dictis provinciis promulgatum an. 1565. opera Margharitæ Parmenſis, quæ tum temporis imperabat loco Philippi II. Huiuſce promulgationis documenta Scriptores plures afferunt, ut Piette, Huygens, Zypæus, & alii plures. Inter huiuſce ſententiæ defenſores Eſtius, Ven. Cardinalis Bellarminus, inſuper Congregatio Cardinalium in litteris datis anno 1605. ad Saſboldum Vicarium apoſtolicum per Hollandiam præfata matrimonia, coram hæretico magiſtratu celebrata, nulla eſſe declararunt. Permulti Theologi alii valida eſſe eiuſmodi matrimonia, graviſſimis rationum momentis ducti, defenſitarunt.

XIII. Poſt diuturnam Theologorum de hac controverſia diſputationem Pontifex maximus BENEDICTUS XIV. ſapientia non minus quam dignitate ſuprema clariſſimus, finem controverſiæ imponere conſtituit. Ut vero in cauſſa ſane æque implicatiſſima, ac graviſſima mature & circumſpecte incederet, perdoctis, & præclaris viris eam ſerio diſcutiendam commiſit Guidobono Cavalchino S. Cong. Concil. a ſecretis, Ioachimo Beſozzi Abbati & S. R. Inq. Conſultori, qui nunc ambo ſacra Purpura reſulgent, P. Thomæ Sergio S. R. Inq. Conſultori, PP. Dominico Turani; & AEgidio Giuli Soc. Ieſu Theologis præclaris. Horum primus eiuſmodi matrimonia catholici cum hæretica, & hæretici cum catholica, coram politico magiſtratu celebrata, valida & rata propugnavit, quando Epiſcopus, aut Parochus adeſſe nequiret: quam ſententiam confirmavit decreto Sac. Cong. dato 27. Martii an. 1632. Similiter matrimonium hæretici cum hæretica ratum dixit, quod pro illis Tridentinnm decretum latum minime fuerit, altero adducto decreto eiuſdem Sac. Cong. dato die 1. Decembris 1696. Valida quoque hæc matrimonia aſſeruit

Emi-

Eminentiſſimus Beſozzi in *ratione contractus*. Hanc eamdem ſententiam propugnavit Thomas Sergius, quod Tridentinum nihil hac in cauſſa pro hæreticis definire voluerit; cum declaraverit ſuum decretum neminem obſtringere, niſi poſt promulgationem in parochiis faciendam. Nullum tamen exiſtimavit matrimonium inter coniugem catholicum, & hæreticum: quia coniux catholicus per Tridentinum inhabilis ad contrahendum declaratus eſt in abſentia Parochi, & teſtium. Id tamen reſtrinxit, dummodo Parochus adeſſe abſque gravi detrimento poſſit. P. AEgidius *Giuli*, dulci mihi amicitiæ fœdere iunctus, negavit Tridentinum decretum in Hollandia, quæ nunc exiſtit, publicatum eſſe. Quoniam licet promulgatum fuerit tempore quo provinciæ illæ catholicis Regibus ſubiectæ erant, tamen ſublatis parœciis, & catholico regimine diverſum omnino regimen, diverſi hominum cœtus coaluerunt, & veluti nova natio, ad eccleſiaſticam diſciplinam quod attinet, inducta. Hac via contraria S. Congregationis decreta in concordiam revocare ſtudet. Quæ nulla præfata matrimonia pronuntiant, tempora illa ſpectant quibus Belgium Regi catholico parebat. Decreta quæ valida hæc matrimonia decernunt, tempora poſteriora reſpiciunt.

XIV. His inſignium Theologorum conſultationibus præmiſſis, Pontifex ſanctiſſimus BENEDICTUS XIV. *conſtitutionem* edidit die 4. Novembris 1741. cuius initium eſt, *Matrimonia*, in qua hæc ſtatuit. Primo matrimonia ab hæreticis in Belgio celebrata, neglecta Tridentini decreti obſervatione, *pro validis habenda eſſe*, *dummodo aliud non obſtiterit canonicum impedimentum*. Quare ſi uterque ad catholicam Eccleſiam redierit, *eodem quo antea coniugali vinculo ipſos omnino teneri*. Si vero unus tantum catholicus fiat, *neutrum poſſe*, *quamdiu alter ſuperſtes erit*, *ad alias nuptias tranſire*. Ad matrimonia quod attinet contracta a catholicis cum hæreticis, ſive catholica femina cum hæretico viro, ſive hæreticus vir cum femina catholica nubat, monet Pontifex ſummus Epiſcopos, Vicarios apoſtolicos, Parochos, Miſſionarios, alioſque Eccleſiæ miniſtros, in illis provinciis degentes, ut omni ſtudio *Catholicos utriuſque ſexus ab huiuſmodi nuptiis*, *in propriam animarum perniciem ineundis*, *quantum poſſint*, *abſterreant*, *eaſdemque nuptias omni meliori modo intervertere*, *atque efficaciter impedire ſatagant*. Subdit tamen, eiuſmodi matrimonia iam contracta, & ſi contingat in poſterum aliquod contrahi, valida eſse, inquiens: *Matrimonium huiuſmodi*, *alio non concurrente canonico impedimento*, *validum habendum eſſe*, *& neutrum ex coniugibus*, *donec alter eorum ſupervixerit*, *ullatenus poſſe ſub obtentu dictæ formæ non ſervatæ novum matrimonium inire*. Hoc tandem pacto controverſiam diu agitatam finivit Pontifex ſummus. A præfatis matrimoniis, cum fiant coram magiſtratu, abſunt præcipua abſurda quæ evitare Tridentinum voluit.

XV. Quæſt. VIII. *Peregrini debent ne contrahere matrimonium iuxta leges quæ vi-*

Digitized by Google

vigent in locis ubi perficiendum eſt? Reſp. Si peregrini, in quorum locis promulgatum non eſt Tridentinum decretum, tranſeant per loca ubi promulgatum dictum decretum eſt, coram Parocho, & teſtibus contrahere tenentur: quia contractus celebrare tenentur iuxta leges locorum in quibus reperiuntur. Quid, ſi peregrini diſcedentes a locis in quibus obligat Tridentinum decretum, tranſeunt per loca ubi decretum iſtud non obligat? Poſſent ne abſque Parocho, & teſtibus contrahere? Peccare iſtos mortaliter, communiter adfirmant Theologi; validum tamen matrimonium aſſerunt Dicaſtillus, Averſa, Coninch, Perez, Palaus, Ledeſma, Bonacina, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* VIII. *punct.* 2. *num.* 19. Ego non auderem validum aſſerere eiuſmodi matrimonium, quando fideles ſubiecti legibus Tridentini poſſent coram Parocho, & teſtibus contrahere.

XVI. Quæſt. IX. *An validum ſit matrimonium Catholicorum qui in fraudem adeunt loca ubi Tridentinum non eſt promulgatum, ut ſine Parocho, & teſtibus contrahant?* Reſp. P. Thomas Sanchez *Lib. III. diſp.* XVIII. *num.* 29. „ Limitant alii qui hanc ſententiam, niſi adirent ea loca in fraudem decreti Tridentini, ut ibi „ poſſent libere abſque Parocho, & teſtibus matrimonio copulari: tunc enim a- „ iunt eſſe invalidum .... Ceterum diſplicet mihi hæc limitatio, & credo, li- „ cet adirent eo fine ut poſſent libere abſque Parocho, & teſtibus contrahere, eſſe „ ratum matrimonium. Primo. Nam qui utitur iure ſuo, non poteſt dici frau- „ dem committere, ut ea ratione effectus impediatur.“

XVII. Hæc opinio falſa, valde laxa, & aperte Concilio Tridentino adverſa eſt. Concilium non modo prohibet matrimonia clandeſtina, ſed præterea inhabiles fideles ad ſic contrahendum declarat. Quid? poterunt Catholici ad loca hæreticorum, aut infidelium tranſire, ibique contrahere occulte abſque Parocho, & teſtibus: deinde in patriam redeuntes, aliud matrimonium publice inire? Hoc enim & alia ſimilia abſurda talia conſequuntur matrimonia, ut Tridentinum monet. In Sanchezii opinionem concedunt multi recentiores, & inclinant Salmanticenſes *num.* 21. ſub finem; ſed non propterea a laxitate, ut ego quidem cenſeo, immunis eſt.

XVIII. Quæſt. X. *An fideles, degentes captivi ſub infidelium tyrannide, contrahere valide abſque Parocho, & teſtibus poſſint?* Reſp. Adfirmant Sanchez, Bonacina, Perez, Dicaſtillus, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 22. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 770. quia Concilium petit ut ſuum decretum ſit publicatum in parochia ubi celebrandum eſt matrimonium. Hæc autem conditio deficit in præſenti. Si, quod mea minima præfert opinio, dicere in hac implicatiſſima materia licet, aſſererem obſervandam ſemper a Catholicis legem Tridentini, quoad fieri poteſt. Si in locis ubi degunt, præſentia Parochi haberi moraliter nequeat, adhibeantur teſtes. Quoniam unum ex præcipuis rationum

num momentis cur Tridentinum providentiſſime matrimonia clandeſtina vetavit eſt, ut impediantur poſteriora adulterina coniugia, quæ facillime ex matrimoniis clandeſtinis ſequuntur. Hæc autem vitantur, ſi teſtes adhibeantur, licet Parochus deſit: contractus enim publicus reſcindi amplius nequit; cum teſtes celebrationis adſint. Quæ ratio eximere poteſt a celebratione coram teſtibus? Cur lex de teſtibus vocandis ſervari non debet, licet Parochus abſit? Nulla ſane omittendæ legis, alioquin graviſſimæ, & fini a Tridentino intento quam maxime conſentaneæ, cauſſa ſolida aſſignari valet.

XIX. Quæſt. XI. *An Catholici ſubiecti Principi hæretico poſſint poſt celebratum matrimonium iuxta Tridentinum ſe ſiſtere miniſtro hæretico?* Reſp. Pontifex maximus BENEDICTUS XIV. *de Synodo* &c. *Lib. VI. cap.* v. *num.* 4. hoc præbet reſponſum, latum a Cong. S. Officii die 29. Novemb. 1672. *Catholici qui matrimonio iuncti ſunt coram Parocho, & teſtibus catholicis, in pluribus locis (ita invalui conſuetudo) ſolent coram miniſtro hæretico, ſeu proteſtante rurſus coniungi ad vitanda gravia damna; neque poteſt conſuetudo hæc a Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, ſic denuo coniuncti, coram miniſtro hæretico? Et quomodo ſe gerere debet erga illas Ordinarius loci? Sacra Congregatio reſpondit: quatenus miniſter aſſiſtat matrimoniis Catholicorum, uti miniſter politicus, non peccare contrahentes: ſi vero aſſiſtat ut miniſter addictus ſacris, non licere; & tunc contrahentes peccare mortaliter, & eſſe monendos.*

XX. Adiicit *num.* 5. Pontifex ſummus. „ Huic ſacræ Congregationis ſententiæ „ noſtram Nos auctoritatem adiecimus in *noſtra conſt.* lxxxix. *§.* 10. *noſtri Bullarii Tom.* „ *I.* ubi fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimiſque regionibus interdicimus „ ne matrimonio inter ſe catholico ritu celebrato, illud renovare præſumant co„ ram *Caddi*; noſtram tamen interdictionem hac temperamus limitatione, niſi ſci„ licet nuptiarum cæremonia explenda coram *Caddi* actus ſit mere civilis, nul„ lamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve ſuperſtitionis genus in„ cludat."

XXI. Quæſt. XII. *Quis ſit Parochus præſcriptus a Tridentino?* Reſp. Parochum vel Sacerdotem de Parochi licentia aſſiſtere matrimonio debere, Tridentinum præſcribit. Parochus autem proprius eſſe debet ſaltem unius contrahentium. Si enim femina ſit unius, vir alterius paræciæ, ſufficit ut unus Parochus ſive viri, ſive mulieris matrimonio aſſiſtat. Uſus obtinet pluribus in locis ut coram Parocho feminæ de licentia Parochi viri celebretur matrimonium. Requiruntur tamen litteræ teſtimoniales Parochi viri de proclamationibus conſuetis. Proprius autem Parochus non originis, ſed domicilii eſt: quia is facilius deprehendere, ſi quod eſt impedimentum inter contrahentes, poteſt.

XXII. Quæſt. XIII. *Requiriturne animus perpetuo manendi in parochia, ut dica-*

tur proprius Parochus domicilii? Reſp. Qui habet domicilium in civitate, alioque pergat ad breve tempus, puta ad villam, vel recreationis cauſſa, vel ut villicationi invigilet, animo poſtea redeundi, non poteſt matrimonium coram Parocho illius villæ celebrare; ut communior, & vera ſententia docet: quidquid in oppoſitum alii doceant, opponentes aliorum ſacramentorum adminiſtrationem. Verum ratio hæc futilis eſt, cum ſacramentorum adminiſtratio ab Eccleſiæ iuriſdictione pendeat. Eccleſia autem matrimonii celebrationem a ſolo proprio Parocho fieri præcipit.

XXIII. Si quis ſe transferat ad locum, villam, oppidum &c. animo ibidem manendi, non pro brevi tempore, ſed ad maiorem anni partem, & poſtea redeundi ad proprium domicilium, communior ſententia docet, poſſe hunc celebrare matrimonium coram Parocho talis loci in quo maiorem anni partem habitare deliberavit. Et celebrationem fieri poſſe docent, dum per breve tempus primo incepit ibidem habitare. Quoniam, inquiunt, per ſolam inhabitationem conducta domo, aut officina, acquiritur quaſi domicilium. Porro habitatio conſtituens quaſi domicilium ſat eſt ad conſtituendum parochianum proprium. Si quis in duobus locis quaſi æqualiter plus minuſve habitet, tunc is duos habebit Parochos; & coram alterutro contrahere poterit. Sicuti enim duplex inhabitationis domicilium, ſic duos Parochos habet: neque unus expectare alterius licentiam debet, cum par in parem poteſtatem non habeat. Conſilium tamen mutuo habere poterunt, & ſæpe expediet.

XXIV. Extra propriam parochiam, immo diœceſim, poſſe proprium Parochum aſſiſtere matrimonio ſuorum parochianorum, quin mortaliter peccet, docent communiter recentiores. Mihi tamen probabilius eſt, Parochum debere a Parocho loci licentiam petere. Exercere enim iuriſdictionem, tametſi non contentioſam, debet, ut ego quidem ſentio: & in omnium ſententia officium publicum præſtare debet: & tandem hoc tutius eſt.

XXV. Quæſt. XIV. *Quis dicatur Parochus vagorum*? Reſp. Illi appellantur vagi qui nullibi certum domicilium habent, ſed vagantes huc atque illuc immigrant. Nomine vagorum communiter comprehenduntur illi qui, proprio domicilio relicto, navigant, iter agunt, ut alicubi ſe collocent. Similiter vagi ſunt qui deſerentes proprium domicilium alio pergunt, ut ibidem inhabitent. Iſti, quamdiu ſunt itinerantes, nullibi reipſa domicilium habent: non primum, quia relictum; non ſecundum, quia nondum acquiſitum: idemque eſt de eo qui, relicta propria parœcia, aliam inquirit. Porro horum vagorum matrimonio quemlibet Parochum aſſiſtere poſſe docent communiter Theologi. Antequam tamen Parochi vagorum matrimoniis aſſiſtant, petere ab Epiſcopo licentiam, ſeveramque præmittere diligentiam debent, ut colligant, num liberi, num impedimento aliquo obſtricti ſint &c.

Digitized by Google

&c. Si coniugum alter vagus ſit, alter incola, convenientius eſt ut incolæ Parochus aſſiſtat. Si vagi ea in ætate in qua contrahere matrimonium poterant, in aliquem locum venerint, tum eſt neceſſaria maior diligentia. Obſervandum etiam, alios eſſe vagos ignotos, de quibus dictum eſt; alios notos, quia ſunt eiuſdem loci; vagique dicuntur, quia propriam parochiam non habent: tunc, præmiſſis denuntiationibus conſuetis, quilibet Parochus aſſiſtere poterit. Quod dictum de vagis eſt, dicendum quoque de alienigenis ignotis, alibi fixum domicilium habentibus: quia eadem de his ac de vagis ratio urget, cum & iſti alibi matrimonium contraxiſſe potuerint.

XXVI. Quæſt. XV. *An Parochum matrimonio aſſiſtentem Sacerdotem eſſe oporteat?* Reſp. Negant Sanchez, Caſtropalaus, Gonet, Trullenchus, & alii; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* VIII. *punct.* 4. *num* 40. Et omnes illi qui negant Parochum eſſe miniſtrum huius ſacramenti, conſequenter illum eſſe Sacerdotem non requirunt.

XXVII. Contraria ſententia mihi eſt cum graviſſimis Theologis ſupra laudatis probabilior, nempe Parochum eſſe matrimonialis ſacramenti miniſtrum. Hinc neceſſario conſequitur, Parochum debere eſſe Sacerdotem. Quid quod ex ipſo Tridentino aperte infertur ſententia noſtra? Hæc ſunt Tridentini verba: *Qui aliter quam præſente Parocho, vel ALIO Sacerdote* &c. Qui explere vices Parochi debet, *alius Sacerdos* ſit oportet. Ergo Parochus Sacerdos eſſe debet. Quid enim iuxta obvium ſenſum hæc dictio ſignificat? *Alius Sacerdos*. Sane non aliud, niſi hoc. Si Parochus Sacerdos non aſſiſtit, aſſiſtat alius qui ſit Sacerdos. Variis interpretamentis eludere hunc textum conantur adverſarii, quæ miſſa facio; cum adverſæ ſententiæ ſuam probabilitatem non denegem. Atqui neque adverſarii noſtræ ſententiæ ſuam, & quidem gravem, probabilitatem negare ullo modo poſſunt. Porro cum in ſacramentis conferendis ex opinionibus probabilibus tutior pars ſit neceſſario eligenda, cum de ſacramenti valore, præſertim reſpectu materiæ & formæ, agitur, ipſis fatentibus; conſequitur, illorum opinionem, ad praxim quod attinet, omnino eſſe reiiciendam. De neceſſitate eligendæ tutioris ſententiæ, ubi agitur de ſacramentorum valore, nulla eſt diſputatio. Noſtram ſententiam probabilem eſſe, in controverſiam vocari a prudente Theologo nequit, & præſertim a Probabiliſtis Conſequentia autem evidens, & neceſſaria eſt.

XXVIII. Mutuo adverſarii diſputant, peccet ne mortaliter Parochus non Sacerdos aſſiſtens matrimonio? Adfirmant alii, & alii negant. Salmanticenſes *num.* 45. negantem opinionem defendunt: quia, inquiunt, matrimonium non exponitur periculo nullitatis. Eccur? Quia, ſubdunt, *in re pendente ex iure poſitivo, quando adeſt probabilis opinio, Eccleſia ſupplet defectum, ſi adſit, & facit valere matrimonium ſic celebratum*. Hoc eſt purum putumque Probabiliſmi commentum, omni

T ij pror-

prorſus fundamento deſtitutum, ut *Tom. IX.* oſtenſum eſt. Unde colligunt Eccleſiam ſupplere? Quodnam documentum promunt? Nullum prorſus, præter quorumdam Caſuiſtarum opiniones. Nos vero luculentiſſima Eccleſiæ teſtimonia adduximus, quibus Eccleſia declarat ſe nolle ſupplere, cum iubeat ut tutior pars eligatur. Quando adeſt titulus coloratus, ſupplet Eccleſia: quia Eccleſia ipſa declaravit hoc in caſu ſe velle ſupplere, ut *loc. cit.* dictum eſt. Parochus igitur non Sacerdos dare licentiam Sacerdoti debet ut matrimonio aſſiſtat.

XXIX. Quæſt. XVI. *An Parochus excommunicatus non toleratus aſſiſtere matrimonio poſſit?* Reſp. De Parocho excommunicato tolerato, & non vitando nulla eſt difficultas, hunc poſſe matrimonio aſſiſtere. Excommunicatum quoque Parochum vitandum poſſe aſſiſtere matrimonio, communiter adfirmant recentiores, dummodo non ſit eiuſmodi Parochus in iudicio parochiali beneficio privatus: quia, inquiunt, hoc ipſo quod beneficio privatus non ſit, vere Parochus eſt. Sed Concilium Parochi aſſiſtentiam tantum requirit. Peccare tamen Parochum excommunicatum non toleratum aſſiſtentem matrimonio fatentur. P. Dominicus Viva *quæſt.* IV. *art.* 4. *num.* 9. non modo valide, ſed etiam licite cum Sanchez, & aliis contendit, Parochum excommunicatum non toleratum aſſiſtere matrimonio poſſe. Sed hanc opinionem ut falſam & laxam reiicio. Addit tamen Viva, licite aſſiſtere Parochum excommunicatum non toleratum, ſi requiratur a ſponſis: tum enim datur, inquit, ſufficiens neceſſitas: ſi vero aſſiſteret abſque ulla neceſſitate; tum peccaret quidem, at non incurreret, ſubdit Viva, irregularitatem. Sed hæc arbitraria commenta ſunt. Peccarent enim vel ipſi ſponſi poſtuiantes Parochum excommunicatum non toleratum, ut tanto ſacramento aſſiſteret. P. Viva cum aliis tamquam certam obtrudit opinionem aſſerentem, Parochum non eſſe miniſtrum huiuſce ſacramenti: & huic falſo ſuppoſito nixi dictas opiniones inferunt, quas nos falſas reputamus. Graviſſima & urgentiſſima neceſſitas forſitan a peccato excuſare poſſet ſponſos, & eiuſmodi Parochum a peccato.

XXX. Salmanticenſes *loc. cit. num.* 49. cum Bonacina, Coninchio, & aliis inferunt, Parochum cui Epiſcopus ob crimen, aut imperitiam prohiberet ne aſſiſteret matrimonio, aliaque ſacramenta adminiſtraret, valide nihilominus aſſiſtere matrimonio: eo quod Epiſcopus, licet prohibeat ne aſſiſtat ob crimen, aut imperitiam, tamen Parochi qualitatem non aufert. Ergo aſſiſtere matrimonio valide poteſt. Peccaret tamen mortaliter, quia iuſtum ſuperioris præceptum infringeret. Hæc opinio mihi non probatur. Cum enim Epiſcopus prohibet Parocho ne ſacramenta adminiſtret, & ſigillatim ne matrimonio aſſiſtat, ſubtrahit eidem omnem iuriſdictionem in ſacramentorum adminiſtratione. In noſtra autem ſententia Parochus eſt miniſter huiuſce ſacramenti, & iuriſdictionem exercet. Ergo, ſublata hac ab Epiſcopo, celebrari matrimonium nequit.

XXXI.

XXXI. Quæſt. XVII. *An Parochus excommunicatus vitandus, vel ſuſpenſus poſſit alteri Sacerdoti vel excommunicato, vel non excommunicato licentiam dare ut matrimonio aſſiſtat*? Reſp. Adfirmant Bonacina, Diana, Trullenchus, Sanchez, Caſtropalaus, Leander; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 51. Sed negant Suarez, Layman, Soto, Coninch, Dicaſtillus. Et hæc ſecunda opinio eſt probabilior: quia conceſſio licentiæ aſſiſtendi ſacramento matrimonii eſt actus iuriſdictionis, quam impertiri excommunicatus vitandus nequit.

XXXII. Quæſt. XVIII. *An Parochus cum titulo colorato, & errore communi valide aſſiſtat matrimonio*? Reſp. Titulus coloratus, ut ſuo loco dictum eſt, tunc habetur, quando verum titulum quis obtinet a legitimo Superiore; ſed vel ob occultum impedimentum inhabilis ad illum obtinendum eſt, vel occulte privatus eſt poſt aſſecutionem. Hic eſt titulus coloratus. Error vero communis eſt, quando communiter omnes probabiliter iudicant talem titulum eſſe collatum. Non ſufficit huius aut illius ignorantia, neque error communis craſſus & ſupinus; ſed requiritur probabilis opinio, qua iudicetur hunc eſſe verum Parochum.

XXXIII. Communis Theologorum ſententia docet, Parochum qui a legitimo Superiore obtinuit beneficium parochiale, invalide tamen ob occultum impedimentum, vel valide, ſed poſtea alio titulo fuit privatus, non tamen publice ſpoliatus, ſi adſit error communis, quo verus Parochus reputetur, valide aſſiſtere matrimonio, & cetera ſacramenta adminiſtrare: idque colligunt ex cap. *Infamis*, III. quæſt. VII. Ius quippe canonicum ob vitanda plurima incommoda, & abſurda declaravit, Eccleſiam ſupplere, quando hæc duo adſint, titulus coloratus, & error communis.

XXXIV. Sufficit ne error communis abſque titulo colorato? P. Sanchez *Lib. III. diſp.* XXI. *num.* 49. & 50. licet benigniſſimus, ne probabilem quidem vult opinionem adfirmantem. Sed P. Viva *quæſt.* IV. *art.* 4. *num.* 12. fatetur quidem, P. Sanchez ut improbabilem reiicere opinionem adfirmativam; ſubdit tamen cum ſuo Diana, Molfeſio, & Ioanne Sanchez proſcripto, aliiſque, præfatam opinionem eſſe probabilem; eamque ſuadere nititur: quia, inquit, *ex æquitate & benignitate iuris aſſerendum, utrobique ſuppleri defectum, qui a poteſtate humana ſuppleri poteſt*. Hæc interpretatio arbitraria, falſa, & laxa eſt.

XXXV. Quæſt. XIX. *Quinam præter Parochum aſſiſtere matrimonio valent*? Reſp. Præter Parochum, & Sacerdotem de licentia Parochi, aſſiſtere poſſunt Epiſcopi in ſuis diœceſibus, Archiepiſcopi in diœceſibus ſuffraganeorum, quando actu viſitant, Cardinalis in Eccleſia ſui tituli, Legati pontificii in provincia legationis, Capitulum ſede vacante, ſive eius Vicarius, Abbates Eccleſiæ nulli Epiſcopo ſubiectæ, Vicarius generalis Epiſcopi, quocum unum tribunal efficit.

XXXVI. Quæſt. XX. *An licentia extorta vi, metu gravi, fraude, ſatis ſit ut Sa-*

Sacerdos valide aſſiſtat matrimonio ? Reſp. Adfirmant Salmanticenſes *loc. cit. num.* 56. & citant Sanchez, Palaum, & Pontium. P. Viva *loc. cit. num.* 10. cum Bonacina diſtinguit. Si metus gravis, dolus, mendacia verſentur circa cauſſam impulſivam, validum eſt matrimonium; ſi circa cauſſam finalem, aut ſi Parochus expreſſe, dum licentiam concedit, dicat, ſe illam non concedere, veritate deficiente, nullum matrimonium erit. Verum, his ſpeculationibus miſſis, libertatem ſummopere in matrimonio Eccleſia poſtulat. Idcirco eiuſmodi licentiæ gravi metu, fraude, aut vi extortæ nullæ ſunt; atque adeo nullum efficiunt matrimonium. Hæc licentia libera ſit oportet & expreſſa; nec abſolute loquendo ſufficit tacita. Parochus, videns Sacerdotem ſe diſponentem ad aſſiſtendum matrimonio, & non prohibens, tacite conſentit: & hoc ſufficit, inquiunt Salmanticenſes *num.* 56. Sed hoc abſolute falſum eſt: quia iſtius taciturnitas ex iuſtis cauſſis proficiſci valet, quin ſolidum præſtiti conſenſus argumentum præbeat. De ſolemnitate ad valorem ſacramenti neceſſaria agitur; & coniecturis hærendum erit? Antequam ergo Sacerdos matrimonio aſſiſtat, expreſſam habere licentiam debet a Parocho. Neque ſufficit Parochum illam per litteras miſiſſe, ut poſſit Sacerdos, antequam litteras accipiat, matrimonio aſſiſtere; ſed litteras expectare, & certam conceſſionis notitiam habere tenetur, antequam matrimonium celebret.

XXXVII. Quæſt. XXI. *Utrum ad valorem matrimonii requirantur duo teſtes præter Parochum?* Reſp. Adfirmant omnes, nullum eſse matrimonium contractum coram Parocho, & uno teſte: quia Tridentinum duos præter Parochum teſtes adeſse præſcribit; qui ſimul, & in eodem loco præſentia phyſica, & morali adeſse debent, & utriuſque coniugis mutuum conſenſum percipere. Si unus teſtis huius coniugis, & alter teſtis alterius coniugis conſenſum audiret, nullum eſset matrimonium. Similiter ſi Parochus hoc tempore, teſtes alio tempore diverſo coniugum conſenſui aſſiſterent, matrimonium eſset irritum. Debent igitur ſimul & ſemel eſse teſtes & conteſtes mutui amborum coniugum conſenſus.

XXXVIII. Quæſt. XXII. *An iſti teſtes omni exceptione maiores eſſe debeant?* Reſp. Teſtes omni exceptione maiores illi dicuntur quibus nulla in iudicio opponi exceptio valet; puta, quod non ſint pubertatem nacti, quod aliqua infamiæ nota maculati ſint, ſuſpecti, propinqui, excommunicati &c. Hæ ſunt exceptiones quæ opponi in iudicio poſsunt. Illi quibus hæc opponi nequeunt, dicuntur omni exceptione maiores. Tales teſtes ad matrimonii valorem communiter Auctores non requirunt; ſed ſufficere communiter aiunt impuberes, infames, excommunicatos, feminas, propinquos, ſervos, parentes, infideles; neque neceſse eſse ut ſint vocati, ſed ſat eſse ut factum perceperint, viderintque. Ad diſsolvendum vero matrimonium poſtulant teſtes omni exceptione maiores. Quoniam, inquiunt, ſi ad valorem matrimonii requirerentur teſtes omni exceptione maiores, via lata ape-

Digitized by Google

aperiretur ad matrimonia irritanda: & contra, ſi ad matrimonium diſſolvendum ſufficerent teſtes infames, ſimiliter matrimonia diſſidiis, litibus, & reſciſſionibus obnoxia forent. Eiuſmodi tàmen ſive teſtes, ſive Parochi adeſse matrimonio debent præſentia non modo phyſica, ſed etiam morali, ideſt uſu rationis præditi, advertentes, & percipientes actionem. Quamobrem furioſi, amentes, ebrii, uſu rationis deſtituti inepti ſunt ad teſtimonium de matrimonio ferendum. Cæcos optime audientes, & ſurdos viſu præditos teſtes eſse poſse aiunt. Hos ego, ſaltem ſurdos, non admitterem.

XXXIX. Quæſt. XXIII. *Sat ne eſt ut Parochus, & teſtes tranſeunter, & non vocati, matrimonio interſint?* Reſp. Adfirmant Sanchez, Ledeſma, Averſa, Trullenchus; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num. 65.* quia, inquiunt, ſive caſu & tranſeunter, ſive vocati & ex condicto interſint, dummodo advertant & percipiant factum, æque teſtari poſsunt peractum matrimonium eſse; quod eſt Concilii intentum. Contra Pontius, Bonacina, Leander *tract.* IX. *diſ.* VII. *quæſt.* XXXVIII. oppoſitum defendunt. Quia ut Parochus dicatur aſſiſtere matrimonio, debet eſse vocatus & rogatus. Et ita declaraſse S. Congregationem Cardinalium teſtatur, inquit Leander, Farinacius *pag. 268. & 273.* ubi non unam, ſed plures affert declarationes, quarum una hæc eſt. *Parochus ita præſens matrimonio debet eſſe, ut appareat a contrahentibus hac de cauſſa adhibitus fuiſſe.* Hanc ſententiam veram exiſtimo.

XL. Quæſt. XXIV. *An ſi Parochus, & teſtes vi, dolo, metu vocati fuerint, ut aſſiſtant, validum eſſet matrimonium?* Reſp. Adfirmant communiter recentiores, Ledeſmà, Trullenchus, Caſtropalaus, Pontius, Bonacina, Sanchez, & alii; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num. 66.* Leander *quæſt.* XXXIX. citat Farinacium, afferentem *pag. 268.* declarationes Congregationis Cardinalium, in quibus aſseritur matrimonium validum, etiamſi Parochus compulſus, & prohibitus a ſuo Ordinario aſſiſteret. Si veræ & authenticæ ſint eiuſmodi declarationes, iis ſubſcribo, & ſubiicio id quod ſupra dixi de Parocho aſſiſtente matrimonio contra Epiſcopi ſui prohibitionem. At, præciſis his declarationibus, de quibus mihi non conſtat, invalidum matrimonium pronuntiarem cui Parochus coactus fraude, dolove inductus aſſiſteret. Nam intentum Concilii non modo eſt ut habeatur atteſtatio matrimonii peracti, ſed etiam ut matrimoniale ſacramentum ſit libere & ſancte celebratum.

XLI. Quid, ſi Parochus coactus oculos claudat, obturetque aures, & proteſtetur ſe neque videre, neque intelligere quid agatur? Etiam tum valere matrimonium, adfirmant Leander, Pontius, Ledeſma, Salmanticenſes *num. 67.* & afferunt ex Farinacio declarationem Congregationis Cardinalium. Oppoſitum docent Sanchez, Bonacina, Trullenchus. Præciſis declarationibus citatis, quibus veris & au-

Digitized by Google

thenticis extantibus, ſemper ſubſcribo, hanc ſecundam opinionem exiſtimo veram, & priorem falſam.

XLII. Quæſt. XXV. *Peccant ne mortaliter qui dolo, & metu gravi cogunt Parochum, vel teſtes, ut matrimonio aſſiſtant?* Reſp. Peccare mortaliter illos qui coram Parocho, vi aut dolo detento, aut tranſeunter & caſu aſſiſtente, matrimonium celebrarent, adfirmant vel ipſi recentiores citati communiter omnes. Quoniam ſacramenta ſuſcipi debent auctoritate & approbatione Eccleſiæ, quæ in præſenti deficeret. Præterea peccarent ratione irreverentiæ, & iniuriæ irrogatæ Eccleſiæ, ſacramento, & ipſi Parocho. Addunt tamen, neceſſitatem urgentem excuſare a culpa, quando nempe contrahendi gravis cauſſa urgeret, & Parochus nollet aſſiſtere, & Superior adiri non poſſet, ut compelleretur Parochus. Verum ex arbitrio hæc finguntur: niſi enim Parochus demens ſit, nullaque cauſſa obſit, non eſt præſumendum ullo in caſu illum nolle matrimonio legitime contrahendo aſſiſtere. Si refragatur, argumento eſt eum iuſtam habere reſiſtendi cauſſam vel ob aliquod impedimentum occultum, quo irretitos novit contrahentes, vel ob aliam iuſtam cauſſam. Quare abſque fundamento recentiores iſti, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 68. tribuunt contrahentibus poteſtatem cogendi proprium Superiorem, ſeu Parochum, ut ſibi inſerviat, & pro arbitrio proprio ſacramento matrimoniali aſſiſtat.

XLIII. Quæſt. XXVI. *Quæ præſtare Parochus debet in matrimonii celebratione?* Reſp. Interrogare primum contrahentes debet, velint ne mutuo ſe ſe coniungere. Audito illorum mutuo conſenſu, coniungere illos debet pronuntiando verba præſcripta a Concilio: *Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris* &c. aut ſimilia iuxta propriæ Eccleſiæ diſciplinam. Tandem matrimonium contractum litteris conſignare debet in libro ad id deſtinato. Si interrogationem omitteret Parochus, quando ipſi contrahentes ſponte mutuum exprimerent conſenſum, non peccaret mortaliter; cum non videatur res adeo gravis, cuius omiſſio conſtituat letalem culpam. Peccaret vero mortaliter, ſi negligeret deſcribere in conſueto libro celebratum matrimonium: quia frangeret præceptum Tridentini in re graviſſima.

XLIV. Quæſt. XXVII. *Peccat ne mortaliter Parochus omittens hæc verba*, Ego coniungo *&c.*? Reſp. P. Thomas Sanchez hæc habet *Lib. III. diſp.* XXXVIII. *num.* 7. „Tertia concluſio. Culpa venialis eſt ea verba (*Ego coniungo vos* &c.) omitte„re . . . Probatur: quia materia non eſt gravis; cum ea verba non ſint forma „ſacramenti, *nec pertineant ad ſolemnitatem magni momenti*, nec includant my„ſterium magnæ ſignificationis. Præterea quia quamvis Tridentinum utatur ver„bis præceptivis; at ſub illo præcepto non continetur tantum ut Parochus ea „verba proferat, ſed alia magni momenti, nempe ut præmittantur denuntia„tio-

Digitized by Google

„ tiones, & ut matrimonium celebretur coram Parocho, & teſtibus, ut habeat „ librum &c. “

XLV. Hæc opinio falſa & laxa, ut mitiſſime loquar, eſt. Nuptiarum benedictio, & verba relata, ſeu alia ſimilia, quibus Parochi coniungunt contrahentes, eſt unum ex potiſſimis ſacræ traditionis monumentum, quo adverſus heterodoxos Catholici evincunt matrimonium eſſe ſacramentum. Hanc benedictionem nuptiarum ſemper allegarunt Patres poſt divinas Scripturas, ut ſacramentum eſſe matrimonium evincerent. Quo ergo fundamento hanc verborum prolationem, hanc ſacram nuptiarum benedictionem *rem levem* vocat P. Sanchez? An probabilis, & quidem valde, opinio non eſt, præfata verba, & ſacram benedictionem ad ſacramenti formam pertinere, ut ſupra oſtenſum eſt? An in ſacramentis perficiendis tutior opinio ſeligenda non eſt? Falſa ergo & laxa, ne plus dicam, eſt recenſita P. Sanchez opinio.

CAPUT V.

De denuntiationibus, ſeu proclamationibus, quæ antecedere matrimonium debent.

I. Sponſalium denuntiationes ex antiqua Eccleſiæ diſciplina Theologi repetunt. Antiqui Chriſtiani Sacerdotes, & Epiſcopos ſuos conſulebant, antequam matrimonia inirent, ne hæreticis, Iudæis, aut infidelibus immiſcerentur. Denuntiationum iſtarum meminiſſe Tertullianum aliqui contendunt *Lib. II. cap.* IX. ad uxorem, ubi inquit: *Unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem eius matrimonii quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater ratum habet?* Angelorum nomine Sacerdotes intellexiſſe Tertullianum volunt; & per verbum *renuntiant* futuri matrimonii proclamationes. At hæc ſunt piæ interpretationes. Neque enim ex laudato teſtimonio hoc inferri legitime videtur. Utcumque res ſe ſe habeat, pervetuſtum eſſe morem hunc, convenit penes omnes.

II. Quæſt. I. *An denuntiationes futuri matrimonii neceſſariæ ſint neceſſitate ſacramenti, aut præcepti?* Reſp. Non eſſe neceſſarias neceſſitate ſacramenti, convenit penes omnes; cum Tridentinum non declaret irrita matrimonia ſine eiuſmodi denuntiationibus celebrata; immo ex gravi cauſſa omitti poſſe concedit. Eſſe vero neceſſarias neceſſitate præcepti, certum eſt ex Concilio generali Lateranenſi IV. *cap.* LI. ubi hæc habentur. *Specialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando ſtatuimus, ut, cum matrimonia fuerint contrahenda in Eccleſiis, per Presbyteros publice proponantur, competenti termino præfixo, ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum apponat.* In multis Hiſpa-

Digitized by Google

paniæ Eccleſiis hanc Lateranenſis Concilii ordinationem receptam non fuiſſe, teſtatur P. Dominicus Soto in *IV. diſt.* XXVIII. *quæſt.* 1. *art.* 2. quia, inquit, per *banna*, ſeu proclamationes, *quibus impedimenta caveri curantur*, *obſtacula potius obiicerentur ne fierent*. Verum diſciplinam præſcriptam a Concilio Lateranenſi anno 1215. inſtauravit, confirmavitque Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* 1. his verbis. *Sacri Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo, præcipit ut in poſterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publice denuntietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum: quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur*. Eiuſmodi proclamationes a proprio contrahentium Parocho, vel ab alio Sacerdote de eius licentia fieri debent. Si coniuges ſint diverſæ parochiæ, denuntiationes fieri in utraque parochia debent, ut facilius impedimenta manifeſtentur, ſi quæ fuerint. Si coniuges mutaverint parochiam, in illa parochia fieri proclamationes debent in qua diutius vixerunt; quamvis ad hoc quod attinet, prudentiæ Parochorum, & locorum conſuetudini permittendum videtur, ut ipſi ibi fieri proclamationes curent ubi facilius deprehendi impedimenta poſſint.

III. Proclamationes iſtæ tribus diebus feſtivis inter Miſſarum ſolemnia fieri debent: quia tunc maior eſt populi frequentia; atque adeo impedimenta facilius deprehendi poſſunt. Communiter inter Miſſarum ſolemnia fieri debent, quia ſic præſcribit Concilium, & ſic communiter fit. Ceterum res tanti non eſt, ut fieri non poſſint etiam extra Miſſam, poſt, vel ante concionem, aliamve functionem eccleſiaſticam, dummodo frequentia populi adſit. Finis enim Concilii eſt, ut impedimenta deprehendantur. Diſputant Theologi, num fieri hæ proclamationes poſſint tribus diebus feſtivis continuatis, an intercedere aliqui feriati dies debeant. Salmanticenſes *num.* 75. contendunt fieri poſſe in triduo Paſchatis, aut altero triduo feſtivo: quia Concilium dicit eiuſmodi proclamationes fieri debere tribus diebus feſtis continuis. Verum ſenſus Concilii videtur eſſe, quod hæ denuntiationes fiant tribus diebus feſtivis continuis, puta tribus Dominicis; & ſi intercurreret in hebdomada aliquod feſtum, etiam illud computari poſſet. Congruum enim tempus intercedat oportet inter unum & alterum feſtum. Propria tamen Ritualia conſulenda ſunt. Si poſt denuntiationes multum temporis interflueret ante matrimonii celebrationem, tum repetendæ denuntiationes eſſent: quia aliquod impedimentum ſupervenire tum poſſet. Matrimonium celebrari non debet ultima die qua facta eſt tertia denuntiatio.

IV. Quæſt. II. *Præceptum denuntiationum obligat ne ſub mortali?* Reſp. Sententia communis & vera affirmat: quia præceptum de re gravi eſt; cum eo ſpectet,

ctet, ut plura abſurda impediat. Præceptum iſtud omnes comprehendit. Exempti tamen ſunt Principes ſummi: quia eorum genus omnibus innoteſcit, nihilque clanculum in matrimoniis contrahendis agere valent. Diſputant Theologi, num unam vel alteram denuntiationem omittere ſit peccatum mortale. Salmanticenſes *num.78.* cum Sanchez, Trullench, Diana, & aliis docent, probabilius eſſe, non committere grave peccatum Parochum qui unam vel alteram proclamationem omitteret, quando moraliter certus eſſet nullum occurrere impedimentum. Sed hæc opinio arbitraria eſt, nullo ſolido fundamento nixa. Parendum eſt Eccleſiæ, eiuſque præceptum exacte implendum. Si una vel altera omitti poteſt, cur non & tertia? Quiſque moralem certitudinem de impedimentis non extantibus ſibi perſuadere pro arbitrio poſſet, & ſic Eccleſiæ præceptum deludere. Mirifica eſt quorumdam Auctorum libertas in legibus pro genio flectendis.

V. Quæſt. III. *Quis poteſt ab eiuſmodi proclamationibus diſpenſare?* Reſp. Præceptum proclamationum diſpenſationem admittere, fatentur omnes; cum id pateat ex ipſo Tridentino. Hanc vero diſpenſationem ſoli Epiſcopo competere, idem Concilium decernit. Si coniuges ſint diverſæ diœceſis, ſatis eſse ut alterius Epiſcopus diſpenſet, plures docent. Nomine Epiſcopi veniunt etiam Abbates, & Priores, iuriſdictione quaſi epiſcopali præditi. Vicarius quoque generalis Epiſcopi iuxta plures poteſt hanc diſpenſationem concedere, niſi ab Epiſcopo hæc facultas eidem expreſse adempta ſit: quia unicum eſt Epiſcopi, & Vicarii generalis tribunal. Alii negant, niſi expreſse Epiſcopus facultatem eidem concedat. Verum hæc difficultas penes Epiſcopum, eiuſque Vicarium ſit.

VI. Quæſt. IV. *Requiritur ne aliqua cauſſa pro licita diſpenſatione concedenda?* Reſp. Omnis diſpenſatio abſque iuſta cauſa illicita eſt, & legis diſſipatio. Quare peccant tum petentes, tum concedentes diſpenſationes abſque legitima cauſa. Si tamen proclamationes fieri non poſsent abſque gravi infamia; ſi infirmus eſset morti proximus, eiuſque conſcientiæ expediret eam cui fidem dedit, ducere; ſi probabilis ſuſpicio occurreret, matrimonium malitioſe impeditum iri, & ad Epiſcopum non pateret aditus, eſsetque periculum in mora; tum Parochus, adhibitis teſtibus, coniungere ſponſos valet abſque proclamationibus. Hæc ſunt Tridentini *ſeſſ.* XXIV. *cap.* I. verba. *Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant . . . . niſi Ordinarius ipſe expedire iudicaverit ut prædictæ denuntiationes remittantur.* Hæc ultima verba indicant, quam cautos eſse oporteat Parochos in eiuſmodi proclamationum omiſſione; cum Concilium velit ut poſt celebratum matrimo-

monium, ante eiuſdem conſummationem, denuntiationes fiant, niſi Ordinario aliter viſum fuerit.

VII. Diſputari ſolet, quænam aliæ, præter aſſignatas, ſint iuſtæ diſpenſationis cauſſæ. Verum id arbitrio, & prudentiæ Epiſcopi relinquendum eſt. Cavere tamen Epiſcopi debent ne nimis faciles in eiuſmodi diſpenſationibus concedendis, ſint. Providendum ne ſcandalo ſint tales diſpenſationes: quæ profecto tunc eſſent quando nulla allegata cauſſa, & ſola numerata pecunia concederentur: quando ſolis infimæ plebis coniugibus, qui expendere pecuniam nequeunt, denegarentur; & divitibus, atque nobilibus omnibus indiſcriminatim paterent. Quare Parochi, data occaſione, debent vim præcepti præmittendi has denuntiationes explicare, atque altius inculcare, præceptum iſtud non plebeios modo & pauperes, ſed divites æque & nobiles obligare.

VIII. Quæſt. V. *Qui novit aliquod impedimentum inter eos qui contrahere matrimonium debent, tenetur ne illud manifeſtare?* Reſp. Si impedimentum ſit publicum, vel ſi probari per teſtes poſſit; tunc omnes fatentur ſub gravi culpa manifeſtandum eſſe, ſive impedimentum ſit dirimens, ſive ſit impediens. Si impedimentum ſit occultum, probarique per teſtes nequeat, diſputant in utramque partem Auctores. Negant aliqui. Sed ſententia adfirmans, quam defendunt Sanchez, Leander, Trullench, Perez, Palaus, Dicaſtillus, Hurtado, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 97. probabilior, & communior eſt. Quilibet enim parere Superiori legitime præcipienti tenetur, ut 2. 2. *quæſt.* lxx. *art.* 1. *ad* 2. S. Thomas docet. Sed Parochus præmittens denuntiationes legitime præcipit manifeſtanda impedimenta inter coniuges quorum futurum matrimonium denuntiat. Accedit quod revelanti impedimentum non incumbit probatio, ſed Parocho: & tandem in hac materia unus teſtis ſufficit ad fidem faciendam. Et hoc verum eſſe citati Auctores iure adfirmant, etiamſi illud impedimentum quis ſciat ſub naturali ſecreto extra confeſſionem. Quoniam ſecretum naturale, & iuramentum eidem adhærens non obligant, quando ex eorum obſervantia damnum grave imminet aut commune, aut particularis perſonæ. Matrimonium autem celebratum cum impedimento dirimente graviſſima damna parit tum coniugibus, tum eorumdem filiis, atque conſanguineis. Denique hic non agitur de alicuius punitione, ſed de peccato vitando, & ſubducendo proximo a morte ſpirituali animæ. Iuramentum autem, ſive ſecretum naturale non eſt iniquitatis vinculum.

IX. Qui audivit aliquod impedimentum a perſona fide digna, & omni exceptione maiori, ſi hæc Parocho non manifeſtaverit, vel manifeſtare noluerit, tenetur, qui audivit, revelare Parocho quid, & a quo audierit. Si vero impedimenti recordetur, ſecus perſonæ, aut ſi perſona non ſit omni exceptione maior, tum debet auditor Parochum monere ut diligentiam in deprehendenda veritate adhibeat.

X.

Digitized by Google

X. Quæſt. VI. *An ſi ipſi contrahentes, vel unus eorum, conſcii ſint alicuius impedimenti occulti, teneantur illud manifeſtare, etiamſi infamia inde proficiſceretur?* Reſp. Sententia adfirmans communis eſt. Quandoquidem licet nemo etiam interrogatus teneatur crimen ſuum occultum detegere, niſi præcedat ſemiplena probatio, quando agitur de pœna tali crimini impoſita ſubeunda; tamen quando Parochus, ſeu Superior interrogat de impedimento matrimonii, Ordinis, aut electionis, quiſque talia manifeſtare impedimenta obſtringitur.

XI. Quæſt. VII. *Quomodo ſe gerere Parochus debet, cui aliquod impedimentum revelatum eſt?* Reſp. Debet omni meliori modo matrimonium impedire, illi non aſſiſtendo, & monendo coniuges ut deſiſtant. Ipſe tamen tribunal erigere nequit, & inquirere, num impedimentum ſit rite nec ne probatum &c. Sed hoc iudicium ad Epiſcopum pertinet, ad quem deferri cauſſa debet. Quare ſi Parochus ſolus conſcius ſit alicuius impedimenti occulti, manifeſtare illud Epiſcopo debet ut teſtis. Si ſolus Ordinarius ſciat occultum impedimentum, poteſt & debet matrimonium impedire, ſive publice, ſive ſecreto petatur: quia licet iudex in iudicio nequeat ex privata ſcientia agere, quando eſt in pœnam & damnum rei; poteſt tamen privata ſcientia uti, quando eſt in partis favorem. Accedit quod Epiſcopus poſſet deferre impedimentum ad Superiorem.

XII. Quæſt. VIII. *Quid requiritur ut Epiſcopus poſſit repellere a matrimonio contrahentes?* Reſp. Pontius cum aliis contendit, neceſſariam eſse aut partis confeſſionem, aut probationem per duos teſtes impedimenti quod opponitur. Verum communior, & probabilior ſententia docet, ſufficere unum teſtem omni exceptione maiorem, qui ex certa ſcientia cum iuramento deponat impedimentum. Quia, ut dictum eſt, licet duo teſtes in aliis materiis requirantur, in hac tamen cauſſa unus ſufficit: quia de bono ſpirituali ipſius partis agitur.

XIII. Quæſt. IX. *Peccant ne coniuges, ſi conſumment matrimonium ante benedictionem nuptialem?* Reſp. Negant Salmanticenſes, Sanchez, Dicaſtillo, Viva *quæſt.* IV. *art.* 5. *num.* 6. & plures alii recentiores: quia, inquiunt, hæc benedictio ſolemnis, quæ in Eccleſia datur, non eſt res adeo gravis, ut illius omiſſio reputari gravis debeat. Hoc autem probant auctoritate Tridentini *ſeſſ.* XIV. *cap.* 1. incipientis: *Hortatur ſancta Synodus ut coniuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent.* Hæc Tridentini verba inepte obtruduntur a P. Viva, Sanchez, & aliis. Quid? Hæc verba, *in eadem domo non cohabitent*, ſignificant non ſe recognoſcant, non coeant? Quando Concilium vult exprimere coitum coniugalem, bis in hoc ipſo decreto utitur verbo *conſummationis*. Quid quod paullo poſt oppoſita verba ſubdit Concilium? *Coniuges hortatur ut antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante matrimonii conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur* &c. Concilium ergo ſupra hortatur *ne in eadem domo cohabitent*,

Digitized by Google

tent, ob periculum ſcilicet conſummandi matrimonium ante benedictionem nuptiarum in Eccleſia faciendam. Huc adhortatio pertinet. Hæc benedictio levis momenti eſt, inquit P. Viva cum aliis. Quo fundamento id aſſerit? Quia Sanchez, & alii Auctores ita docent. At oppoſitum Patres docere, ſupra oſtenſum eſt. Aliqua nunc obiter addam. De hac benedictione Siricius in epiſtola ad Himerium *cap.* IV. hæc habet. *Illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cuiuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*. Et Hormiſda Papa in *II. Part. Decret. cauſ.* XXX. *quæſt.* V. *cap.* II. hæc præſcribit. *Nullus fidelis cuiuſcumque conditionis ſit, occulte nuptias faciat; ſed benedictione accepta a Sacerdote, publice nubat in Domino*. Audi Concilium Carthaginenſe IV. relatum loc. cit. cap. V. *Sponſus, & ſponſa, cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus, vel a paranymphis offerantur, qui, cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant*. Sic loquuntur Pontifices, Concilia, & Patres, quorum teſtimonia ſupra retuli.

XIV. Ut, data occaſione, lectores moneam, quam diſtet a Patrum SS. doctrina plurium recentiorum modus opinandi in ipſa re ſacramentaria, perpende quæ ſcribit P. Viva *quæſt.* IV. *art.* 4. *num.* 6. „ Benedictio nuptiarum *non videtur eſſe res* „ *gravis, nec VALDE CONGRUENS PROGRESSUI MATRIMONII*. Etenim „ benedictio nuptialis non eſt ſacramentum, ſed quoddam ſacramentale; nec tanti „ momenti, quanti ſacramentalia quæ baptiſmo præmittuntur. Quamvis autem „ non vacet culpa veniali, illam ſimpliciter omittere ſine ulla cauſſa contra u„ ſum & conſuetudinem Eccleſiæ; nihilominus *probabile* eſt nullam eſſe culpam, „ ex iuſta cauſſa, videlicet ratione temporis feriati, in Adventu, aut Quadrageſi„ ma conſummare matrimonium ante benedictionem Eccleſiæ; cum videatur eſſe „ conſilium, non præceptum illam præmittere."

XV. Quis hæc legere poteſt, & cum SS. Patrum, atque Conciliorum doctrina comparare, quin zelo chriſtianæ diſciplinæ ſuccendatur? Sacra Paſtorum benedictio non eſt *valde congruens progreſſui matrimonii*? Nihil ne piarum aurium offenſionis in his verbis continetur? Matrimonium Chriſtianorum ſacramentum eſt: & benedictio Sacerdotum non eſt valde congruens?

XVI. Peccant igitur, & quidem mortaliter, qui ante hanc benedictionem matrimonium conſummant; quidquid in oppoſitum aſſerant recentiores nonnulli contra univerſam Eccleſiæ antiquitatem. Tanti enim ſemper fecere Patres hanc benedictionem, ut ſacrilegos dixerint illos qui hanc omittunt. Quid? quod Concilium Tridentinum inquit: *Statuitque benedictionem a proprio Parocho fieri, neque a quoquam, niſi ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi poſſe*. Si quis alius Sacerdos, ſubdit Concilium, *benedicere auſus fuerit, ipſo iure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu* &c.

Et

Digitized by Google

Et P. Viva cum aliis iunioribus hanc benedictionem a ſolo Parocho, vel a ſolo Sacerdote, & de licentia Parochi pronuntiandam, parvi eſse momenti aſserere auſit? Quid quod vel penes ipſos Hebræos nuptiæ a Sacerdote benedicuntur? Immo Alexandrini apud Photium *cod.* 242. legitimas nuptias negabant, quibus Iſidis Sacerdos non benedixiſset. Lege plura hac de re apud Martene *Lib. I. antiq. Rituum cap.* IX. *art.* 2.

XVII. Quæſt. X: *Quomodo ſe gerere debent contrahentes, ſi agnoſcentes impedimentum, abſque ſcandalo nequeant a matrimonio deſiſtere?* Reſp. Aliqui docent, contrahendum eſse matrimonium ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit: & quamvis, inquit P. Viva *loc. cit. num.* 5. exponant ſe coniuges periculo fornicationis; excuſantur tamen ob cauſsam vitandi ſcandali. Quæ opinio reiicienda omnino eſt. Scandalum hoc quod obtruditur, frequentiſſime commentitium eſt, & vix umquam occurrit, quin poſſit vero remedio tolli. Quamobrem ſuggerunt alii, quibus accedit ipſe P. Viva, ut vir votum caſtitatis ad tempus edat, donec diſpenſatio ſuper impedimento obtenta fuerit. Quando Parochus, vel Confeſſarius prudens erit, perraro, & vix umquam occurret ſcandalum tale, quod non queat prudenter auferri, ut alibi oſtendi.

DISSERTATIO III.

DE IMPEDIMENTIS DIRIMENTIBUS, ET IMPEDIENTIBUS, ATQUE DE DISPENSATIONE AB IISDEM.

CAPUT I.

De poteſtate Eccleſiæ, & Principum ſæcularium in conſtituendis impedimentis quæ matrimonium irritent.

I. DUplex impedimentorum genus. Alia ſunt quæ illicitum, alia quæ irritum matrimonium efficiunt. Priora impedientia, poſteriora dirimentia vocantur. De omnibus ſigillatim infra ſermo erit. In præſentia de poteſtate ſtatuendi eiuſmodi impedimenta.

II. Quæſt. I. *An Eccleſia poteſtatem habeat ſtatuendi impedimenta quæ matrimonium dirimant?* Reſp. Negant Lutherus, Calvinus, Marcus Antonius de Dominis Apoſtata, & communiter Novatores: quorum errorem Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *can.* IV. confixit. *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe; anathema ſit*. Rurſus can. XII. *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad iudices eccleſiaſticos, anathema ſit*.

III. Launoius, audacis & impotentis ingenii homo, in ſuo *de regia in matrimonium poteſtate* tractatu eludere non dubitavit Tridentinos canones, effutiens, per *Eccleſiam* intelligi debere Reges & Principes, quorum nomine impedimenta Eccleſia inducit. Errores Launoii plures doctrina, & eruditione præſtantes Theologi refutarunt, præſertim Ioannes Gerbais, Duhamel, Turnely, Le-Droint, & alii.

IV. Ad propoſitam igitur quæſtionem reſpondent Catholici omnes, adfirmantes, Eccleſiam iure præditam eſſe & poteſtate ſtatuendi impedimenta matrimonium dirimentia. Et principio, ſemel admiſſo, quod matrimonium ſit ſacramentum, neceſſario conſequitur, illius adminiſtrationem, cauſſas quæ eidem obſtant, & impedimenta dignoſcere, & iudicare ad Eccleſiam pertinere. Quid quod hac hypotheſi admiſſa, neque ipſi Novatores conſequentiam negare audent, immo illam vel ipſe Calvinus *Lib. IV. Inſtit. cap.* XIX. *§.* 37. fatetur? *Ubi enim id ſemel*, inquit, *obtinuere* (ſcilicet matrimonium eſſe ſacramentum) *coniugalium cauſarum cognitionem ad ſe traxerunt: quippe res ſpiritualis erat profanis iudicibus non attrectanda*. Qua-

re Launoius, cum Catholicis matrimonium ſacramentum adfirmans, præ hæreticis ipſis inſanit, dum Eccleſiæ poteſtatem adimit in matrimonii cauſſis dignoſcendis, & impedimentis conſtituendis.

V. Plurima argumenta Theologi tum ex Evangelio, tum ex conſtanti traditione hauſta, in medium adducunt, quibus hanc Eccleſiæ poteſtatem evincunt. Nam Chriſtus *Matth.* XIX. ligaminis impedimentum conſtituit, cum polygamiam ſimultaneam, & libellum repudii abrogaverit. S. Paulus *I. Cor.* VII. impedimentum dirimens edocuit, ſitum in cultus diſparitate, quo ab infideli coniuge contradicente recedere permittit, inquiens: *Si infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi.* Deinde producunt antiquam, & non interruptam Eccleſiæ conſuetudinem & praxim, qua diverſis temporibus Concilia impedimenta ſtatuerunt. Nam *can.* XV. & XVII. Concilii Eliberitani, & *can.* II. Concilii Neocæſarienſis, & *can.* VI. *epiſt.* S. Baſilii ad Amphilochium impedimenta ſtatuta leguntur. Reponit Launoius, Eccleſiam hoc egiſſe ex indulgentia & conceſſione Imperatorum, vel ex uſurpatione poteſtatis. Verum audax, & temerarium commentum ſeipſo dehiſcit. Quid? Imperatores ethnici Patribus Eliberitanis indulſere ut leges pro matrimonii diſciplina conderent? Eccleſia Principum uſurpavit poteſtatem, ſi cum ſuo divino ſponſo Chriſto iubet ut quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddantur, & quæ ſunt Dei, Deo? Quandonam Principes obiecere Eccleſiæ hanc poteſtatis uſurpationem? Plurima documenta quæ in huius veritatis confirmationem adducere Theologi ſolent, brevitatis cauſſa prætereo, cum ſint omnibus obvia.

VI. Eccleſia, inquit S. Thomas in *Suppl. quæſt.* L. *art.* I. & *IV. contr. Gent. cap.* LXXVIII. poteſtatem habet regendi populum chriſtianum in iis omnibus quæ illius bono ſpirituali, paci, & tranquillitati conducunt. Sed in hunc finem plurimum ſæpe confert quod impedimenta, & leges præſcribantur pro legitimis matrimoniis conferendis. Matrimonium enim non modo ſacramentum, ſed etiam contractus humanus & civilis eſt, qui pro temporum, & perſonarum diverſitate poſtulat ut tali & alio modo fiat; ut patet in matrimonio clandeſtino, quod Eccleſia primum prohibuit, deinde, creſcente hominum malitia, penitus irritavit.

VII. Quæſt. II. *An Principes ſæculares poteſtate ſibi propria potiantur ſtatuendi impedimenta dirimentia matrimonium ut contractum civilem?* Reſp. Duplex eſt circa propoſitam quæſtionem Theologorum ſententia. Prima contendit, nullam ineſſe Principibus laicis poteſtatem ſtatuendi impedimenta quæ dirimant matrimonium, ex quo ad ſacramenti dignitatem a Chriſto evectum eſt. Hanc ſententiam defendunt Baſilius Pontius, Caſtropalaus, Dominicus Soto, Paludanus, Vaſquez, & alii.

VIII. Contrariam ſententiam adfirmantem defendit S. Thomas *Lib. IV. contr. Gent. cap.* LXXVIII., & in *IV. diſt.* XXXIV. *art.* I. *ad* 4. & in *Suppl. quæſt.* L. *art.* I. *ad* 4. cui

ſubſcribunt communiter Theologi. Evincit autem S. Thomas hac ratione ſententiam ſuam. *Perſonæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod ſunt contra legem qua matrimonium ſtatuitur. Matrimonium autem, in quantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ; in quantum eſt ſacramentum, ſtatuitur iure divino; in quantum eſt in officium communitatis, ſtatuitur lege civili.* Hæc habet in *Supplemento*. Contra Gentes vero *loc. cit.* hæc ſubdit. *Matrimonium, quatenus ordinatur ad bonum naturæ, quod eſt perpetuitas ſpeciei, dirigitur in finem a natura inclinante in hunc finem: & ſic dicitur eſſe naturæ officium. In quantum vero ordinatur ad bonum politicum, ſubiacet ordinationi legis civilis. In quantum autem ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet quod ſubiaceat regimini eccleſiaſtico.*

IX. In ſenſu huius ſententiæ exponendo diffident, ac in varias partes Theologi dividuntur. Nam alii docent, Principes poſſe ſuis edictis irritare matrimonium, ut contractum civilem, & quantum ad effectus civiles, & politicos exheredationis, ſucceſſionis &c. ſecus prout res ſpiritualis, & ſacramentum. Alii contendunt, irritato matrimonio, ut contractu civili, per accidens & indirecte conſequi, nullum eſſe ut ſacramentum. Alii cum Sanchez *Lib. VII. diſp.* 111. defendunt, poſſe quidem Principes ſuis legibus impedimenta dirimentia indicere, ſed iſtius poteſtatis uſum ſibi Eccleſiam reſervaſſe. His variis dicendi modis implicant magis quam illuſtrent controverſiam iſtam.

X. In exponenda & enucleanda hac controverſia omnibus, ut mihi videtur, palmam præripuit graviſſimus Theologus P. Petrus Soto, qui Tridentino interfuit. Lubet eiuſdem verba, tametſi aliquantulum prolixa, ex *lect.* IV. *de matrim.* tranſcribere. „ B. Thomas intrepide aſſerit, iura ipſa civilia, & Imperatorum leges il-„ legitimos aliquos reddere ad contrahendum, ita videlicet ut nullum ſit matrimo-„ nium: neque negant hoc alii, quamquam non ita aperte aſſerant. Et certe hoc „ eſt ſolidiſſime fundatum in illo verbo Evangelii: *Quod Deus coniunxit, homo non* „ *ſeparet*. Deus enim per cauſſas naturales, & ordinatas humanos contractus per-„ ficit, hoc eſt auctoritate legum, ſicut naturales res per cauſas naturales. Non „ itaque Deus coniungit quod contra iuſtas leges humanas coniungitur. Hoc dici-„ mus, quoniam Iuriſtis multis viſum eſt, non eſſe poteſtatis ſæcularium legum „ matrimonium nullum reddere, ſed tantum eccleſiaſticarum. Iuriſtæ nulla aucto-„ ritate iuris divini, aut canonici hoc probant, nec etiam ratione ulla efficaci: nec „ advertunt, nihil hoc derogare auctoritati eccleſiaſticæ, ſed potius conducere Ec-„ cleſiæ paci. Si enim ius ipſum divinum permittit prohiberi ab Eccleſia quod ip-„ ſum non prohibet: quare Eccleſia non permittet ſæculari poteſtati prohibere cir-„ ca matrimonium quod ipſa non prohibet? Fatemur igitur civiles leges non poſſe „ licitum matrimonium facere quod eccleſiaſticæ illicitum reddunt; ſicut nec ec-„ cleſiaſticæ leges approbare quod divinum ius reprobat: hoc enim eſſet inferio-

„ rem

Digitized by Google

„ rem ſuperiori contradicere. Verum quod eccleſiaſticæ leges non prohibent, cur „ ſæculares prohibere non poterunt; ſicut quod non prohibet ius divinum, prohi- „ bent eccleſiaſticæ? Nec debent Prælati Eccleſiæ gravate ſuſcipere, ſi quod tem- „ porali paci viderint neceſſarium, ſæculares Principes ſtatuant. Nec eſt cur illis „ ſe opponant: ſed permittant potius matrimonium legibus humanis ordinandum, „ cum officium humanum ſit; & addant poſtea ipſi, ſi videbitur, quod ad bonum „ religionis pertinet. Quamquam leges civiles in his omnibus ex pietate certe, & „ voluntate Principum facile ceſſerint Eccleſiæ, ut iam nullum cenſeatur matri- „ monium illegitimum quod Eccleſia tale non iudicat; non tamen propterea vel „ legi, vel conſuetudini Reipublicæ hoc auferendum eſt, ut illegitimos aliquos red- „ dere, ſi velint, poſſint; ſed potius, ſi opus foret, confirmandum eſſet ab Eccle- „ ſia. Civilia iura illegitimum iudicant matrimonium inter tutorem, & curato- „ rem, vel filium eius, & pupillam . . . Sed derogatum videtur his legibus per „ contrariam conſuetudinem, quæ tamen non videtur minima ratione, & neceſ- „ ſitate hoc ſtatuiſſe. Si itaque denuo hoc videretur ſtatuendum, non eſt cur hæc „ auctoritas auferatur a ſæcularibus Principibus, qui de matrimonio, non quidem „ ut eſt ſacramentum, ſed ut officium eſt neceſſarium Reipublicæ, ſtatuunt, quod „ tamen ſacramentum prærequirit.“

XI. Nihil enucleatius & luculentius in hac cauſſa dici poſſe videtur. Heinc enim ſolutum manet argumentum quod in hac materia faceſſere aliquod negotium poſſet.

XII. Opponunt ſiquidem, non poſſe admitti in Principibus eiuſmodi poteſtatem circa contractum civilem, quin ſimul concedatur circa ſacramentum: quia contractus civilis eſt eſſentialis materia ſacramenti; qua ſublata, tollitur ipſum ſacramentum. Soluta ex iis quæ dicta ſunt, remanet oppoſitio iſthæc. Nam, admiſſa hypotheſi, qua civilis poteſtas ſtatuat impedimentum dirimens matrimonium, aut conſentiet Eccleſia, aut diſſentiet. Si primum, matrimonium irritum erit auctoritate, non civili, ſed eccleſiaſtica, quæ ſuo conſenſu legem civilem adoptat. Si ſecundum, Eccleſia pro materia matrimonii non talem contractum civilem, ſed contractum naturalem aſſumit pro materia ſacramenti: ſicuti in hypotheſi quod Princeps politicus ederet legem iniuſtam, irritantem civilem contractum coniugalem; Eccleſia improbaret eiuſmodi contractum iniquum, ut materiam eſſentialem ſacramenti, & aſſumeret contractum iuri naturali conſentaneum.

XIII. Miſſis igitur ſpeculationibus, pro practica directione animadvertendum eſt, duas has poteſtates, eccleſiaſticam, & politicam, ita eſſe a deo ordinatas, ut mutuo ſe foveant, firmentque. Sunt enim & eccleſiaſtici, & politici Principes chriſtiani. Porro IV. *Epheſ.* inquit Paulus: *Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram u-*

 niuſ-

niuſcuiuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in caritate. Eccleſia obedientiam, & reverentiam præſtandam legibus civilibus iubet. Apoſtoli leges Imperatorum ethnicorum, non pugnantes cum Evangelio, admiſere. Similiter Principes chriſtiani, ſcientes matrimonium in lege evangelica eſſe ſacramentum, atque adeo ſancte tractandum, curant ut in iis quæ nuptias ſpectant, ſacri canones obſerventur. Sic Carolus Magnus in ſuis capitularibus circa nuptias a ſacris canonibus præſidium repetit. Sic Oratores Galli in Concilio Tridentino a Patribus nomine Caroli IX. poſtularunt ut Patres Tridentini ſtatuerent, irritari matrimonia clandeſtina, & ea quæ filiifamilias, inſciis invitiſque parentibus, contraherent. Sic Oratores Veneti poſtularunt moderationem canonis circa indiſſolubilitatem matrimonii adulterii cauſſa, ne offenderentur Græci. Innumera alia exempla produci ſolent, quibus utriuſque poteſtatis, eccleſiaſticæ, & civilis, concordia confirmatur. Heinc, omnibus Principibus catholicis conſentientibus, cauſſæ matrimoniales ad forum eccleſiaſticum attinent. Quæ vero extrinſecæ omnino ſunt matrimonio, ut cauſſæ dotis, hereditatis &c. foro ſæculari relictæ ſunt.

XIV. Quæſt. III. *Penes quos reſideat poteſtas eccleſiaſtica ſtatuendi impedimenta dirimentia matrimonium?* Reſp. Duplex hac de quæſtione, ſi ius ſpectetur, ſententia. Prima aſſerit, hanc poteſtatem reſidere penes ſummum Pontificem, & Concilia generalia reſpectu univerſæ Eccleſiæ; & penes Epiſcopos reſpectu propriæ diœceſis. Hanc defendunt Soto *Lib. X. de iuſt. quæſt.* 11. *art.* 3. *ad* 2. & in *IV. diſt.* XXVII. *quæſt.* 1. *art.* 4. Aragon 2. 2. *quæſt.* LXXXVIII. *art.* 12. & alii: quia, inquiunt, Epiſcopi plene ſunt in ſua diœceſi Paſtores, licet ſubiecti ſummo Pontifici; & a Deo poteſtatem acceperunt regendi oves ſuas: ergo quod poteſt Pontifex ſummus in univerſa Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi. Poterit ergo, inquiunt, Epiſcopus impedimenta dirimentia ſtatuere, quando id bono ovium ſuarum regimini conſentaneum iudicaverit. Altera ſententia negat, eamque plures Auctores defendunt: quorum aliqui docent, Epiſcopos non a Deo, ſed a Romano Pontifice iuriſdictionem accipere: alii contendunt, Epiſcopos a Deo immediate iuriſdictionem accipere, non tamen circa res arduas & difficiles. Ut ut res ſe ſe habeat de his duabus ſententiis, hoc certum eſt, hanc poteſtatem reipſa a ſolis Romanis Pontificibus, & Conciliis œcumenicis exerceri, eiuſque uſu nunc carere Epiſcopos.

XV. Quæſt. IV. *Impedimentis dirimentibus ab Eccleſia præſcriptis ſubiacent ne infideles?* Reſp. Infideles qui Principibus infidelibus ſubditi ſunt, nullo modo ſubiacent impedimentis eccleſiaſticis. Qui degunt in provinciis Romano Pontifici temporaliter ſubiectis, ſicut parere debent aliis legibus illius principatus circa quoſcumque contractus, ita matrimonia contrahere tenentur iuxta leges ibidem præſcriptas, & impedimenta dirimentia ſervare. Infideles demum qui vivunt in locis non

Ro-

Digitized by Google

Romano Pontifici, ſed Principibus chriſtianis temporaliter ſubditis, cum non ſint nec quoad ſpiritualia, nec quoad temporalia ſubiecti Romano Pontifici, non obſtringuntur legibus eccleſiaſticis.

CAPUT II.

De impedimentis dirimentibus ſigillatim ſumptis.

IMpedimenta dirimentia quindecim poſt Concilium Tridentinum numerari ſolent, his verſibus contenta.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas,
Amens, affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

§. I.

De impedimento erroris.

I. QUæſt. I. *An error perſonæ dirimat iure naturæ matrimonium?* Reſp. Error duplex. Alter perſonæ, quo una pro altera accipitur, puta Lia pro Rachele. Qualitatis alter, qui circa accidentia verſatur; ut ſi credas puellam nobilem, divitem, virginem, venuſtam, unicam heredem, primogenitam; quæ tamen his dotibus deſtituta ſit. Primus error iure naturæ matrimonium irritat: quia error adimit conſenſum, quo ſublato, nullus contractus validus eſt. Quamobrem matrimonium Iacob cum Lia nullum fuit: quia non in Liam, ſed in Rachelem conſenſit. *Conſenſus* (inquit S. Thomas in Suppl. quæſt. l. art. 1.) *eſt cauſa matrimonii, ut dictum eſt; & ideo quod evacuat conſenſum, evacuat matrimonium*. Matrimonium Iacob cum Lia evaſit validum per conſenſum ſubſequentem.

II. In hoc a ceteris ſacramentis, & contractibus matrimonium diſcrepat, quod in illis perſonæ qualitas extrinſeca omnino ſit. Quid enim refert quod baptizandus ſit hic aut ille; quod venditor, quod emptor ſit Petrus, aut Sempronius? In matrimonio vero fit corporum traditio mutua: idcirco perſonæ qualitas ad contractus ſubſtantiam attinet. Sicut enim in contractu emptionis, & venditionis iuſtitia ſpectat æqualitatem rei ad pretium, & rei venalis ad uſum, & commodum, quibus extranea prorſus eſt perſonæ qualitas; ita e contrario contractus coniugii directe reſpicit perſonas in unam coeuntes ſocietatem. Ergo error perſonæ iure naturali matrimonium dirimit.

III. Quæſt. II. *An ſolus error antecedens matrimonium dirimat?* Reſp. Error antecedens eſt qui dat cauſſam contractui, ut dum quis intendit ducere Liam, paratus non contrahere cum Rachele, quæ illi loco Liæ præſentatur, & quacum contrahit; ſed ſi illam agnoſceret, non contraheret. Error concomitans, ſeu incidens eſt qui non dat cauſſam contractui, ſed illum comitatur; ut, ſi quis duceret Liam, putans ſe ducere Rachelem, ita tamen diſpoſitus, ut ipſam Liam duceret, ſi eam agnoſceret. Probabilior ſententia adfirmat, hunc etiam errorem concomitantem matrimonium irritare. Quandoquidem & error iſte actualem conſenſum aufert. Licet enim conſentiret ducere Liam, ſi eam agnoſceret; reipſa tamen non conſentit, cum eam non cognoſcat. Porro ad matrimonium non ſufficit habitualis conſenſus, aut interpretativus; ſed actualis requiritur. Heinc error concomitans, quamquam non efficiat actum poſitive involuntarium, efficit tamen involuntarium negative, quatenus impedit actualem conſenſum, ut Angelicus 2. 2. *quæſt.* VI. *art.* 8. docet.

IV. Quæſt. III. *An error ſive antecedens, ſive concomitans circa qualitates accidentarias perſonæ matrimonium dirimat?* Reſp. Probabilior ſententia eſt negativa abſolute loquendo. De errore concomitanti vix eſt inter Auctores diſſidium. Si quis ducat Bertam, quam putabat nobilem, divitem, incorruptam, validum eſt matrimonium; licet eam inveniat ex errore concomitanti pauperem, ignobilem, corruptam: quia conſenſus voluntarius in perſonam plenus eſt; neque error concomitans aliquo modo talem vitiavit conſenſum. De errore antecedenti difficultas eſt. Communior ſententia defendit, errorem antecedentem circa divitias, nobilitatem, virginitatem non irritare matrimonium: quia error eſt circa accidentalia, non circa eſſentiam & ſubſtantiam matrimonii: conſentit enim in hanc perſonam, licet non conſenſiſſet, ſi eam pauperem, plebeiam &c. agnoviſſet. Aliud eſt *nolui*, ut Auctores communiter advertunt, aliud *noluiſſem*. Illud, non hoc conſenſum tollit. Alioquin vix ullus contractus eſſet validus; cum paſſim plura lateant, quæ ſi comperta fuiſſent, contractus non fuiſſet peractus. Si tamen error ita eſſet antecedens, ut daret cauſſam contractui, tum dubio procul matrimonium dirimeret: quia tunc error iſte refunderetur in ipſam perſonam; quando contrahens extrinſecus declarat, ita ſe velle contrahere cum divite, nobili, virgine &c. ut ſi iſtæ conditiones deſint, nolit matrimonium: quia tunc ſuſpenſus hæreret conſenſus his conditionibus illigatus. Niſi tamen contrahens exprimat ſe huic conditioni divitiarum, nobilitatis, virginitatis &c. velle conſenſum ſuum illigare, ſed abſolute contrahat, licet cum errore antecedenti circa præfatas qualitates, matrimonium validum erit. Accipe caſum, qui rem explicat. Vagus ſe nobilem fingit, divitemque nobili puellæ, utpote formoſus, & optimo ingenio præditus. Suæ nobilitatis, & divitiarum teſtimonia falſa perhibet. Celebrantur nuptiæ, & continuo apparent omnia falſa. Validum

Digitized by Google

dum eſt matrimonium, quia contractus abſolute celebratus fuit. Et licet error fuerit antecedens contractui, ac cauſſam dederit; quia tamen error fuit circa qualitates accidentales, non circa ſubſtantiam matrimonii, contractus validus eſt. Puella enim abſolute, & nulla adiecta conditione, in talem virum conſenſit. Ad valorem autem matrimonii ſufficit conſenſus voluntarius in ea quæ ſunt de ſubſtantia contractus. Porro ſolæ perſonæ quæ mutuo conſenſu voluntario copulantur, ad ſubſtantiam contractus attinent. Solum ergo tunc matrimonium nullum eſſet, quando qualitates ſub expreſſa conditione adiicerentur contractui: quia tunc conſenſus ab eiuſmodi conditionibus penderet. Et quiſque dominus ſuæ voluntatis eſt, eamque reſtringere, & extendere pro arbitrio poteſt.

V. S. Thomas in *Suppl. quæſt.* 51. *art.* 2. *ad* 5. explicat, quando qualitatis error perſonam ipſam afficiat. *Error nobilitatis, inquantum huiuſmodi, non evacuat matrimonium eadem ratione qua nec error qualitatis; ſed ſi error nobilitatis, vel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit matrimonium. Unde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtam perſonam directe, error nobilitatis ipſius non impedit matrimonium; ſi autem directe intendit conſentire in filium Regis, quicumque ille ſit, tunc ſi alius præſentetur ei quam filius Regis, eſt error perſonæ, & impedietur matrimonium.*

VI. Opponunt. Si quis donet titulo paupertatis, vel conſanguinitatis, donatio nulla eſt, deficiente paupertate, vel conſanguinitate: & donatarii reſtitutioni obnoxii ſunt. Ergo idem dicendum de matrimonio. Reſp. Negatur conſequentia. Diſcriminis ratio evidens eſt. Paupertas, vel conſanguinitas ſunt cauſſa finalis, & principaliter impellens donatorem, ipſamque donationis ſubſtantiam afficiunt. Cauſſa finalis matrimonii eſt propagatio humani generis, non nobilitatis, aut divitiarum.

§. II.

De impedimento conditionis.

I. QUæſt. I. *Quid nomine conditionis intelligatur?* Reſp. Conditio ſervitutis ſtatum prodit. Servi ſunt proprie tales, quorum poſſeſſor habet abſolutum dominium eoſdem vendendi, locandi, occupandi &c. & iſti dicuntur etiam *mancipia*. Alii vocantur ſervi adſcriptitii, qui locant operas ſuas domino vel ad colendum agrum, vel ad aliud opus præſtandum. De eiuſmodi ſervis, cum abſolute liberi ſint, nullus in præſentia ſermo nobis eſt.

II. Quæſt. II. *An error ſervitutis matrimonium dirimat iure naturali, nedum eccleſiaſtico, & civili?* Reſp. Duas habet propoſita quæſtio partes. Prima eſt, an ſervitutis error matrimonium irritet? Et adfirmant omnes: quandoquidem liber,

contrahens cum ſervo coniuge, fit deterioris conditionis. Heinc ſi perſona quæ eſt libera, ducat aliam quam putat eſſe ſervam, quæ tamen libera eſt; aut ſi quæ ſerva eſt, ducat aliam quam credit eſſe ſervam, quæ tamen libera eſt, conſiſtit matrimonium: quia in his caſibus conditio contrahentis non fit deterior; ut ſapienter S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LII. *art.* I. *ad* 5. advertit. *Unde libertas ignorata non impedit matrimonium*. Similiter ſi perſona quæ ſerva eſt, ducat aliam quam credit eſſe liberam, quæ tamen ſerva eſt, valet matrimonium: quia talis error non efficit conditionem deteriorem. *Quia* (inquit ibidem S. Thomas ad I.) *in matrimonio eſt æqualis obligatio ex utraque parte ad debitum reddendum, non poteſt aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius quam ipſe poſſit facere. Et propter hoc etiam ſi ſervus contrahit cum ancilla, quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium*. Si perſona libera ducat ſervam, quam talem agnoſcit, matrimonium ratum eſt: quia tum contrahens renuntiat iuri ſuo. Conſequitur ergo, errorem conditionis, quo perſona libera contrahit cum ſerva, putans eſſe liberam, matrimonium dirimere: quoniam deterior tunc fit contrahentis conditio.

III. Ad ſecundam partem quod attinet, Sanchez, Palaus, Candidus, Perez, Trullench, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XVI. *punct.* I. *num.* 25. defendunt, ſolo iure civili, & eccleſiaſtico conditionis errorem matrimonium dirimere. Mihi probabilior ſententia eſt, impedimentum ex errore ſervitutis ignoratæ ab ipſo iure naturali proficiſci, a iure vero poſitivo determinari; ut S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LII. *art.* I. *ad* 3. docet his verbis. *Ius naturale dictat, quod pœna ſit pro culpa infligenda, & quod nullus ſine culpa puniri debeat: ſed determinare pœnam ſecundum conditionem perſonæ, & culpæ, eſt iuris poſitivi. Et ideo ſervitus, quæ eſt quædam pœna determinata, eſt de iure poſitivo, & a naturali proficiſcitur, ſicut determinatum ab indeterminato: & eodem iure poſitivo determinante eſt factum quod ſervitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis ſine culpa puniatur. Eſt enim quædam pœna uxoris quod habeat virum ſervum, & e converſo*. Servus enim ſubiectum habet corpus ſuum domini poteſtati: ergo tradere illud alteri nequit; quemadmodum perſona libera ſuum corpus ſubiicit alterius coniugis dominio. Hæc itaque ſervitutis conditio perſonam ipſam afficit, & inæqualitatem inducit in ipſam debiti redditionem. Neque heinc ſequitur, etiam cognita ſervitute, fore nullum matrimonium liberi cum ſerva. Ineptiſſima enim eſt conſequentia hæc. Quoniam, ſublato errore, aufertur impedimentum, & conſenſus liber omnino evadit.

IV. Quæſt. III. *Qui ignorans ducit ſervam, ſi, cognita ſervitute, eam carnaliter cognoſcat, validum ne matrimonium eſt?* Reſp. Validum haberi hoc matrimonium, Alexander III. *de coniugio ſervorum cap.* I. conſultus decernit. *Mandamus, quatenus,*

nus, ſi conſtiterit quod idem vir præfatam mulierem, poſtquam illam audivit eſſe ancillam, carnaliter cognovit, ipſum, monitione præmiſſa, compellatis ut eam ſicut uxorem maritali affectione pertractet. Dum quippe carnali copula eam cognoſcit, renuntiat iuri ſuo. Renovari tamen conſenſus debet coram Parocho & teſtibus.

V. Quæſt. IV. *Si ſervitutis error ſit craſſus, dirimit ne matrimonium*? Reſp. Adfirmant Salmanticenſes *loc. cit. num.* 28. ubi citant Sanchez, Coninch, & alios. Alii negant: quia hæc matrimonia prohibentur propter deceptionem, & damnum ſeu iniuriam contrahentis. Quando autem error liberi contrahentis eſt craſſus & ſupinus, atque adeo vincibilis, deceptio tota eſt voluntaria, ipſeque iniuriam pati vult; cum ignorantia craſſa æquivaleat ſcientiæ, aut levi timori. Numquid eiuſmodi contrahens opponere poſſet, ſe eſſe deceptum, aut detrimentum coacte ſubiiſſe?

VI. Quando liber cum ancilla per errorem contraxit, & iniuriam paſſus eſt, libere propria auctoritate recedere valet, niſi ſequatur ſcandalum; ut ſequeretur, ſi matrimonium eſſet publicum: ideo tunc ſeparatio Eccleſiæ iudicio fieri debet. Non ſolum liber, ſed etiam ſervus coniux recedere poteſt: quia, cum matrimonium ſit nullum, utraque pars libera manet. Quid, ſi pars libera, cognita ſervitute, redintegrare matrimonium velit? Si perſona ſerva, inquiunt plures, bona fide contraxit, neque decepit liberam partem; non tenetur matrimonium renovare: ſi vero fraudulenter decepit liberum coniugem, tunc non ratione contractus, qui nullus fuit, ſed ratione iniuriæ illatæ tenetur conſentire libero coniugi contrahere volenti. Servitus, matrimonio rato ſuperveniens, illud non dirimit. Quod enim ſemel valuit, ſemper valet in hac materia.

VII. Tres ſunt caſus in quibus iura diſponunt, ſervum per matrimonium libertatem nanciſci. 1. eſt, cum dominus dotem conſtituit ancillæ. 2. quando dominus ancillam in coniugem recipit, aut domina ſervum. 3. eſt, quando dominus tradit ſervum, aut ancillam libero, ignoranti talem ſervitutem; aut ſi ipſe non tradat, conſentit tamen, nec detegit ignoranti veritatem. Diſputant in utramque partem Theologi, valeat ne matrimonium in his tribus caſibus, præſertim in ultimo. Opinio adfirmans videtur probabilior: quia ſervitus iſta nullius momenti eſt; cum, matrimonio contracto, continuo evaneſcat, & pars libera reipſa non fiat deterioris conditionis. Matrimonium cum *liberta*, quæ prius fuit ancilla, & poſtea aſſecuta eſt libertatem plenam, validum eſt. Si vero ancilla nondum evaſit *liberta*, ſed promiſſionem habet a domino obtinendæ poſt breve tempus libertatis; tunc, ſi tempore ſervitutis contrahat, matrimonium nullum eſt. Idem dicendum, ſi libertatem aſſequatur ad tempus, puta ad biennium, poſtea redigenda in ſervitutem: quia tunc revera manet ſervitus, licet per breve tempus abrupta.

Digitized by Google

VIII. Quæſt. V. *An proles in ſervitute patrem, aut matrem ſequatur?* Reſp. Iuris diſpoſitio determinavit: *Partus ſequitur ventrem*. Iuxta quam diſpoſitionem, ſi quis ex patre libero, & matre ſerva naſcatur, ſervus eſt: contra, qui a patre ſervo, & matre libera gignitur, liber eſt.

IX. Quæſt. VI. *Qui pœnæ ſervus eſt, contrahere ne matrimonium poteſt?* Reſp. Servus pœnæ dicitur qui damnatus a iudice eſt ad pœnam ſubeundam, puta ad triremes, ad perpetuum exilium, ad mortem, quam fuga declinavit. Servi iſti omnia iura civitatis, familiæ, originis, & libertatis amiſerunt, & civiliter mortui ſunt. Iſtorum matrimonia nulla ſunt quantum ad effectus civiles, nempe prolis legitimationem, dotem, hereditatem &c. Quantum vero ad vinculum coniugale, & ſacramentale nulla lege eccleſiaſtica eiuſmodi matrimonia irritantur. Si tamen uxor luculentis documentis probare poſſet, ſe ignoraſſe mariti conditionem, poſſet quoque illa conventiones matrimoniales, dotem, dotalitium, iura communitatis &c. percipere.

X. Quæſt. VII. *Servorum matrimonia ſunt ne valida?* Reſp. Contendunt plures, ante ſæculum XII. ſervorum coniugia aliquando fuiſſe irrita: idque colligunt ex epiſtola S. Baſilii ad Amphilochium *can.* 40. Ut ut res ſe habeat, certum eſt Eccleſiam poſt ſæculum XII. lege communi declaraſſe ſervorum coniugia, abſque dominorum conſenſu inita, rata, & valida eſſe, ut in *IV. Decret.* tit. IX. cap. *Dignum eſt*, habetur. *Iuxta verbum Apoſtoli, ſicut in Chriſto Ieſu neque liber, neque ſervus eſt a ſacramentis Eccleſiæ removendus, ita nec inter ſervos matrimonia debent ullatenus prohiberi; & ſi contradicentibus dominis, & invitis contracta fuerint, nulla ſunt ratione propter hoc diſſolvenda*. Domini abſolute nequeunt reſiſtere, & licentiam negare ſervis poſtulantibus ad matrimonia ineunda: quia, inquit 2. 2. *quæſt.* CIV. *art.* 5. S. Thomas, *omnes natura ſunt pares in iis quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem*. Unde infert: *Non tenentur ſervi dominis obedire de matrimonio contrahendo, vel ſervanda virginitate*.

§. III.

De impedimento voti, & Ordinis ſacri.

I. Votum univerſe definitur: *Deliberata promiſſio boni melioris Deo facta*. Ratione materiæ multiplex eſt votum iuxta diverſitatem bonorum de quibus fit votum. Ratione formæ duplex eſt votum, ſimplex, & ſolemne. De voto ſimplici, neque de voto quod a Ieſuitis poſt duos probationis annos emittitur, quodque ex privilegio ſpeciali Gregorii XIII. matrimonium dirimit, nullus eſt hic ſermo, ſed de voto ſolemni tantum. Nam votum ſimplex caſtitatis, vel Religionis, illicitum, non irritum matrimonium efficit.

II. Votum ſolemne, in Religione approbata emiſſum, iuxta Eccleſiæ leges matrimonium contrahendum, ſeu contractum poſt tale votum, nullum efficere, certum eſt. Diſputant Theologi, unde repetendum ſit diſcrimen inter votum ſimplex, & ſolemne. Verum hac de controverſia latius a nobis diſputatum eſt & *Tom. III.* & in *epiſtola ad Polycarmum*. Quare actum agerem, ſi iterum de eadem verba facerem.

III. Similiter Ordinem ſacrum impedimentum eſſe dirimens matrimonium, ſeu irritum efficiens poſt Ordinis ſuſceptionem contractum, certum eſt; ut iam ſupra de ſacramento Ordinis dixi. Diſputant Theologi, an Ordo ſacer irritet matrimonium ratione ſui, an ratione voti ſolemnis caſtitatis annexi; ſed hæc diſputatio nullius momenti eſt. Sanchez contendit, eum qui invitus Ordinem ſuſcepiſſet, poſſe valide contrahere. Principio iſte talis, qui *aut eventu neceſſitatus, aut metu periculorum*, ut inquit Concilium Toletanum VIII. excommunicationi ſubiectus eſſet, & irregularitatem contraheret. Inſuper matrimonium iſtud iuxta probabiliorem ſententiam irritum eſſet, ut docent S. Antoninus *III. Part. tit.* 11. *cap.* VIII. Paludanus in *IV. diſt.* XXXVIII. *quæſt.* 11. S. Raymundus *tit. de matrim.* Hoſtienſis, & alii plures.

§. IV.

De impedimento cognationis.

I. Cognatio triplex, naturalis, ſpiritualis, legalis. Naturalis ſeu carnalis appellatur *conſanguinitas*, quaſi ſanguinis unitas: quia conſanguinei ab eodem ſtipite deſcendunt, & in illo quaſi coniunguntur. Cognatio ſpiritualis eſt affinitas quæ ex baptiſmo, vel confirmatione oritur; & dicitur etiam *compaternitas*. Cognatio legalis ex adoptione legali, & legitima proficiſcitur; & appellatur etiam *adoptio*. De his tribus cognationibus ſermo erit.

II. Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit conſanguinitas?* Reſp. S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LIV. *art.* 1. hoc pacto conſanguinitatem definit. *Eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum.* Definitio ex ſe perſpicua eſt. Tribuitur conſanguinitas iuxta eumdem Angelicum ibidem *art.* 2. in lineas, & gradus. Linea eſt, inquit, ordinata collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium. Duplex eſt. Una *recta*, eſtque collectio eorum quorum unus ab altero deſcendit; ut filius a patre, nepos a filio, & deinceps uſque in infinitum. Et hæc, licet una ſit, dupliciter tamen ſpectatur. Alia quippe eſt *aſcendentium*, qua fit aſcenſus a genitis ad genitores; ut a filio ad patrem, a patre ad avum. Alia *deſcendentium*, qua a patre ad filium, a filio ad nepotem; pronepotem &c. fit deſcenſus. Secunda linea eſt *tranſverſalis*, quæ deſcribitur: *Collectio* co-

Digitized by Google

eorum qui ab eodem ſtipite deſcendunt, quin unus ab altero ortum ducat; puta fratres, conſobrini &c. Hæc quoque ſub duplici aſpectu conſideratur. Altera eſt *æqualis*, ut duo fratres, qui eodem gradu ab unico ſtipite deſcendunt. Altera eſt *inæqualis*, ut patruus, & nepos, qui inæqualiter ab eodem principio diſtant. *Gradus* eſt diſtantia maior aut minor unius perſonæ ab alia ſecundum lineam conſanguinitatis. *Stipes* tandem dicitur illa perſona a qua aliæ conſanguineæ originem trahunt, ut filiorum pater, nepotum avus eſt ſtipes.

III. Quæſt. II. *Quot ſunt regulæ quæ a Theologis, & Canoniſtis aſſignantur pro graduum conſanguinitatis computatione?* Reſp. Tres ſunt. I. In recta linea aſcendentium, & deſcendentium tot ſunt gradus, quot perſonæ, ſtipite dempto. Heinc pater, filius, nepos, pronepos, abnepos, quinque perſonæ ſunt, & quatuor gradus: & filius cum patre eſt in primo, nepos in ſecundo, pronepos in tertio, abnepos in quarto gradu: quoniam tot ſunt gradus, quot generationes. Generatio autem inter duos terminos concluditur, nempe generantem, & genitum. II. Regula. In linea collaterali æquali perſonæ tot gradibus invicem diſtant, quot a communi ſtipite: ſic duo fratres diſtant in primo gradu inter ſe, quia uno gradu diſtant a ſtipite, in quo coniunguntur. Duorum fratrum filii ſunt conſanguinei in ſecundo gradu, quia in eodem a ſtipite diſtant. III. Regula. In linea collaterali inæquali tot gradibus inter ſe diſtant, quot gradibus diſtat a ſtipite qui eſt remotior. Quare patruus, & filius ex fratre diſtant inæqualiter ab avo, in quo coniunguntur: ille enim in primo, cum ſit eiuſdem filius, hic vero diſtat in ſecundo gradu: ergo inter ſe diſtant in ſecundo gradu: quia perſona remotior duobus gradibus diſtat a ſtipite.

IV. Quæſt. III. *An diverſo modo in iure civili, ac in canonico gradus computentur?* Reſp. In ſupputatione graduum lineæ rectæ nullum diſcrimen eſt. In utroque enim tot ſunt gradus, quot perſonæ, ſublato ſtipite. Heinc filius in primo, nepos in ſecundo, pronepos in tertio, abnepos in quarto gradu diſtant. In linea vero tranſverſa, ſeu collaterali ius civile a canonico iure diſcrepat. Nam illud per perſonas gradus numerat, totque gradus conſtituit, quot ſunt perſonæ, dempto ſtipite. Sic duo fratres uno quidem gradu diſtant a patre communi; at duobus gradibus diſtant inter ſe, quia ſunt duæ perſonæ: & duorum fratrum filii diſtant in quarto gradu, quia quilibet a ſtipite diſtat in ſecundo gradu, & quatuor conſtituunt perſonas, dempto ſtipite. Ius vero canonicum, non per perſonas, ſed per diſtantiam a ſtipite, gradus numerat. Ratio ſupputationis canonicæ eſt, quia perſonæ in ordine tranſverſo invicem non coniunguntur, niſi ratione ſtipitis, a quo deſcendunt. Ergo nequeunt inter ſe magis vel minus diſtare quam diſtent a ſtipite. Heinc duo fratres in primo tantum gradu diſtant, quia ambo in primo gradu cum ſtipite coniunguntur. Si inæqualiter a ſtipite diſtant, ut patruus,

truus,

truus, & filius fratris, eo gradu diſtant inter ſe, quo gradu diſtat a ſtipite qui eſt remotior, ut dictum eſt. Diverſæ ſupputationis cauſſam in iure civili, ac canonico præbet Alexander II. *epiſt.* XXXVIII. inquiens: *In legibus ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hereditas, vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur, uſque ad quotam generationem a conſanguineorum nuptiis ſit abſtinendum. Ibi præſcribitur ut hereditas propinquis modo legitimo conferatur; hic vero, ut rite & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus diſtincte non numerantur gradus, niſi ad ſextam, in canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hereditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam; idcirco curavit ſæcularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo ſacri canones duas in uno gradu conſtituere perſonas.* Advertendum tamen, quod licet olim tempore Alexandri II. impedimentum conſanguinitatis extenderetur uſque ad gradum ſeptimum, nunc tamen ex decreto Innocentii III. anno 1200. concluditur intra quartum gradum incluſive. Rationem huius reſtrictionis Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* 11. aſſignat his verbis. *Docet experientia propter multitudinem prohibitionum multoties in gradibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur.* Rationes cur matrimonia inter aſcendentes & deſcendentes lineæ rectæ prohibita ſint & nulla, S. Thomas in *Supplem. quæſt.* LIV. *art.* 2. aſſignat.

V. Quæſt. IV. *Quo iure, & in quo gradu ſint prohibita, & nulla matrimonia inter aſcendentes, & deſcendentes lineæ rectæ?* Reſp. Communis ſententia eſt in primo gradu lineæ rectæ nulla eſſe matrimonia iure naturæ; ut S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LIV. *art.* 3. docet. Et S. Ambroſius *epiſt.* LXVI. ad Patern. inquit: *Ne pater filiam ſuam accipiat uxorem interdictum eſt iure naturæ; interdictum eſt lege quæ eſt in cordibus ſingulorum; interdictum eſt inviolabili lege pietatis, titulo neceſſitudinis.*

VI. An vero in quolibet gradu ſint matrimonia illicita, & nulla inter conſanguineos lineæ rectæ, diſputant in utramque partem Theologi. Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum *cap.* XXXIX. ait: *Inter perſonas quæ parentum, liberorumve locum inter ſe obtinent, nuptiæ contrahi non poſſunt, veluti inter patrem, & filiam, vel avum, & neptem, & uſque in infinitum.* Ven. Bellarminus prudenter *cap.* XXIV. *de matrim.* advertit, hanc particulam *uſque in infinitum* non valde hac de re ſollicitos nos efficere debere, cum vix contingere poſſit ut cupiant aliqui matrimonium inire in gradu quinto, aut ulteriore in linea recta. Aut enim non inveniuntur homines vivi; aut ſunt ita inæquales quoad ætatem, ut abſurdiſſimum

Digitized by Google

mum ſit eos inter ſe matrimonium velle contrahere. Quamobrem vanam & prorſus inutilem reputo controverſiam illam, num ſi Adamus nunc reſurgeret, poſſet alicui feminæ nubere, ſeu an iure naturæ inter aſcendentes, & deſcendentes nullum ſit matrimonium uſque in infinitum. Sat quippe eſt, nullum eſſe uſque ad quartum gradum incluſive, ob rationem datam a Ven. Bellarmino. Similiter num iure naturæ, an divino irrita ſint. eiuſmodi matrimonia in ſecundo, tertio, & quarto gradu, nihil diſcutere intereſt.

VII. Quæſt. V. *An in linea tranſverſa iure naturæ nulla ſint matrimonia in primo gradu, ut inter fratres & ſorores?* Reſp. Affirmant Soto, Toletus, Lugo, Bonacina, Gonet, & alii plures. Sententia negans, quam defendunt Caietanus, Pontius, Candidus, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 20. mihi eſt probabilior: & colligitur ex ipſa Scriptura. Nam *II. Reg.* XIII. Thamar Amoni fratri ſuo, eam opprimere volenti, reſpondit: *Noli, frater, opprimere me, noli facere ſtultitiam hanc; quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi*. Sed, quod magis urget, initio mundi fratres reipſa ſorores ducebant. Nec eſt quod reſpondeant, id ex diſpenſatione divina factum eſſe. Nam reſponſio hæc dedecet ſapientiſſimi Legiſlatoris providentiam. Quid? Talem ne Deus legem condidit, quæ vix promulgata ſine diſpenſatione ſervari non potuit? Eum ne ordinem in humani generis propagatione Deus conſtituit qui aut neceſſario lædendus, aut ab eo diſpenſandi homines erant? Latuit ne Deum propagandæ ſocietatis humanæ via quæ diſpenſatione non egeret? Tandem quæ ratio probat naturæ iuri hæc matrimonia repugnare? Frater enim & ſoror non ſunt una caro, ſicut pater & filius: nec inter eos æqualitas repugnat, cum unus ab altero non pendeat.

VIII. Opponunt Innocentium III. cap. *Gaudemus*, docentem ſeparandos non eſſe infideles qui in ſecundo, & tertio gradu matrimonia contraxerunt. Ergo inferendum videtur, ſeparandos eſſe, ſi in primo gradu contraxiſſent. Præterea Eccleſia numquam in tali gradu diſpenſavit. Reſp. Ut ab ultimo incipiam, Eccleſia numquam diſpenſavit, nec diſpenſabit: quia indecentia, & illicita ſunt eiuſmodi matrimonia. Nec occurrere iuſta diſpenſandi nunc ratio poteſt. Heinc eſt quod vix aliqua culta, ne dicam barbara, natio reperitur, quæ eiuſmodi matrimonia non prohibeat. Quamobrem prudenter Innocentius III. iſtius primi gradus non meminit, tum quod vel inter ipſos infideles ratione iuris poſitivi poſſunt matrimonia eiuſmodi eſſe nulla, tum quod de eorumdem valore inter Theologos diſputabatur; idcirco in ſecundo & tertio gradu contracta decernit non eſſe dirimenda, quia de his nulla eſt controverſia.

IX. Quæſt. VI. *Quid ſit impedimentum cognationis ſpiritualis, & ad quas perſonas extendatur?* Reſp. Cognatio ſpiritualis, ut indicavi ſupra, eſt *propinquitas perſonarum iure eccleſiaſtico introducta*. Hæc in duobus tantum ſacramentis baptiſmi,

mi, & confirmationis contrahitur: rationeſque congruentes tradit Angelicus in *Suppl. quæſt.* LVI. *art.* 2. *ad* 1. In ſacramento pœnitentiæ quædam filiatio ſpiritualis contrahitur, quæ cognationem ſpiritualem proprie talem non conſtituit. Perſonæ quæ cognationem ſpiritualem contrahunt, numerantur a Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* 11. *de refor.* his verbis. *Statuit ut unus tantum, ſive vir, ſive mulier, iuxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos ac baptizatum ipſum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum ſpiritualis cognatio contrahatur*. Et ſub capitis finem addit: *Ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem, & confirmatum, illiuſque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur*. Ad hanc tamen cognationem ſpiritualem contrahendam requiritur ut verum & ſolemne baptiſma conferatur. Heinc Auctores plures advertunt, ex baptiſmo domi collato, cuius poſtea ſolemnitates in Eccleſia ſupplentur, non contrahi cognationem ſpiritualem, dirimentem inter patrinos & baptizatum. Contrahitur vero a baptizante cum baptizato. Si puer ſemel baptizatus rebaptizetur, non contrahitur cognatio ſpiritualis; contrahitur vero in baptiſmo ſub conditione adminiſtrato. Si infidelis baptizaret puerum, vel illum de ſacro fonte levaret, non contraheret cognationem ſpiritualem: quare ſi ad fidem converteretur, poſſet cum ipſo baptizato, eiuſque patre, & matre contrahere. Præterea ſuſceptores de baptiſmo debent eſſe deſignati a parentibus pueri, aut ab illis quorum intereſt; ut Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* 11. ſtatuit. Laicus qui in extrema neceſſitate baptizat puerum, cognationem ſpiritualem cum eodem contrahit.

X. Quæſt. VII. *Quid ſit, & quas conditiones requirat cognatio legalis, ut inducat impedimentum dirimens?* Reſp. Cognatio effectus eſt adoptionis. *Adoptio eſt* (inquit S. Thomas in Suppl. quæſt. LVII. art. 1.) *extraneæ perſonæ in filium, aut nepotem legitima aſſumptio*. Ut ſit legitima, ſex requiruntur conditiones. 1. ut adoptans ſit maſculus, quia feminæ adoptare nequeunt, cum filios ſub ſua poteſtate continere non poſſint. Addit tamen Angelicus *loc. cit. art.* 3. *ad* 3. quod *etiam mulier ex conceſſione Principis adoptare poteſt. Unde etiam in ipſam tranſit cognatio legalis*. 2. ut adoptans ſit vigintiquinque annis maior. 3. ut poſſit naturaliter filios gignere: quare naturaliter impotentes, frigidi, & iuxta plures ſpadones fieri adoptantes nequeunt. 4. Adoptans decem & octo annos excedere adoptatum debet, ut ratione ætatis eius filius dici adoptatus poſſit. 5. Adoptans, & adoptatus debent eſſe præſentes, quia inter abſentes, aut per procuratorem non poteſt adoptatio fieri. 6. Accedat oportet Principis, ſeu Magiſtratus auctoritas.

XI. Duplicem diſtinguit S. Thomas *loc. cit. art.* 1. *ad* 1. adoptionem. Prima eſt perfecta, quæ dicitur *arrogatio*, & fit reſcripto Principis, cum perſona extranea

quæ

Digitized by Google

quæ ſui iuris eſt, tranſit in poteſtatem & familiam adoptantis, quemadmodum ceteri filii legitimi. Ideo autem *arrogatio* nuncupatur, quia adoptans rogatur a Principe, an velit in filium, vel nepotem talem perſonam aſſumere: & ipſe quoque adoptatus rogatur, an velit aſſumi, & in adoptantis poteſtatem tranſire. Alia eſt *imperfecta*, & vocatur *ſimplex adoptio*. Hæc non requirit ut adoptatus ſit ſui iuris, nec Principis ſupremi reſcriptum; ſed ſat eſt cuiuſcumque Magiſtratus auctoritas. Arrogatus neceſſario ſuccedit arroganti tam ex teſtamento, quam ab inteſtato. Simplex adoptatus ſuccedit tantum ab inteſtato.

XII. Hæc cognatio legalis tam perfecta, quam imperfecta, alia eſt in linea recta aſcendentium, & deſcendentium inter adoptatum & adoptantem. Alia eſt in linea tranſverſa inter adoptatum & filios carnales legitimos adoptantis. Tertia eſt affinitatis legalis ad ſimilitudinem affinitatis carnalis, quæ verſatur inter adoptantem & uxorem adoptati, & inter ipſum adoptatum & uxorem adoptantis.

XIII. Quælibet ex his adoptionibus matrimonium dirimit poſitivo iure: quia licet adoptiones iſtæ in re civili invectæ ſint; tamen iure canonico approbatæ ſunt, & ſecundum hanc rationem impedimenti dirimentis vim habent. De adoptione tamen imperfecta diſputant in utramque partem Theologi, num inducat impedimentum dirimens. Adfirmant plures; verum plures alii negant. Et hanc negantem opinionem defendere videtur in *Suppl. quæſt.* lvii. *art.* 1. *ad* 1. Angelicus, ubi de adoptione imperfecta inquit: *Magis eſt diſpoſitio quædam ad perfectam adoptionem quam adoptio perfecta*. Rurſus *art.* 2. addit: *Filius adoptatus converſatur in domo patris adoptantis, ſicut filius naturalis: ideo legibus humanis prohibitum eſt inter tales matrimonium contrahi: & talis prohibitio eſt per Eccleſiam approbata*. Per ſolam autem adoptionem perfectam, quæ dicitur *arrogatio*, adoptatus tranſit in familiam, & poteſtatem adoptantis. Ergo hæc ſola inducit impedimentum dirimens. Iura enim aſſerunt, ex adoptione abſolute accepta oriri cognationem legalem. Adoptio autem imperfecta non eſt abſolute adoptio, ſed via ad illam, inquit S. Thomas. Tandem multiplicanda non ſunt impedimenta ſine evidenti ratione.

XIV. De tempore quo eiuſmodi impedimentum durat, diſputant Theologi. S. Thomas *cit. quæſt.* lvii. *num.* 3. docet, in prima, & ultima ſpecie, videlicet inter adoptantem & adoptatum, inter uxorem adoptantis & adoptatum, inter uxorem adoptati & adoptantem perpetuo durare, quod reverentia, vi cuius invectum eſt impedimentum iſtud, ſemper durare debet, atque adeo ipſum impedimentum. In ſpecie ſecunda lineæ collateralis, nempe inter adoptatum & filios carnales, & legitimos adoptantis, durat impedimentum, quoadusque ſubiecti extant poteſtati adoptantis. Quare, ſublata patria poteſtate aut morte adoptantis, aut emancipatione filii adoptati, vel naturalis, deſinit impedimentum iſtud; cum ſit introdu-

Digitized by Google

ctum evitandi periculi incontinentiæ cauſſa ob familiaritatem inter adoptatum & filios adoptantis. Hoc autem evaneſcit, cum ceſſat patria poteſtas, aut cum filii emancipantur.

XV. In controverſiam quoque vertunt, ad quos hæc legalis cognatio extendatur. Aliqui contendunt, extendi in linea recta uſque ad quartum gradum. Sed probabilior opinio eſt, non extendi ultra primum gradum.

§. V.

De impedimento criminis.

I. CRimen iſtud ſitum eſt aut in adulterio cum promiſſione futuri matrimonii poſt mortem alterius coniugis, aut in homicidio coniugis cum adulterio, aut in homicidio, utriuſque complicis conſenſu perpetrato ſine adulterio, aut in adulterio cum matrimonio de præſenti contracto cum complice. Itaque crimen iſtud quadruplex eſt. 1. ſolum homicidium. 2. homicidium cum adulterio. 3. adulterium cum promiſſione futuri matrimonii. 4. adulterium cum matrimonio.

II. Quæſt. I. *Quomodo homicidium cum adulterio pariat impedimentum dirimens?* Reſp. Quando, commiſſo adulterio, unus coniugum, puta maritus, ſuam uxorem, aut uxor ſuum maritum occidit ex intentione contrahendi matrimonii cum adultera, aut adultero, licet non interveniat utriuſque conſpiratio, oritur impedimentum dirimens. Non ſufficit ergo ſolum homicidium, ſed requiritur etiam adulterium patratum ante occiſionem. Mandaſti ſicario ut occidat Liam uxorem tuam; & poſt illius mortem peccaſti cum Rachele uxore alterius: tunc non conſurget impedimentum dirimens: oriretur vero tale impedimentum, ſi poſt machinationem, ſeu mandatum occidendi Liam, ante eiuſdem mortem adulterium perpetraſſes cum Rachele. Requiritur etiam ut occiſio fiat ex intentione perveniendi ad matrimonium. Heinc ad hoc ut impedimentum ex homicidio cum adulterio oriatur, ſequentes conditiones poſtulant Auctores. 1. Quod mors reipſa ſecuta fuerit: nec ſufficit machinata, & intentata. Quare ſi mandans mandatum revocet, & mandatario innoteſcat ante occiſionem, non oritur impedimentum. Oportet autem ut mors ſequatur ex vi actionis, nempe percuſſionis, veneni, violentiæ, per ſe, vel per alium factæ. 2. Matrimonium antecedens coniugis occiſionem debet eſſe verum & validum. 3. Adulterium debet eſſe conſummatum cum emiſſione ſeminis intra vas feminæ. 4. Adulterium occiſionem antecedat oportet. 5. Uterque, adulter, & adultera, debet eſſe conſcius matrimonii utriuſque. Quare ſi uxor rem habeat cum coniugato, quem putat eſſe liberum, non oritur impedimentum, etiamſi iſte poſtea occidat ſuam uxorem.

III. Aliqui negant neceſſariam intentionem perveniendi ad matrimonium, ſed ſufficere homicidium cum adulterio. Sed alii communiter talem animum requirunt ex parte non utriuſque, ſed unius, contrahendi matrimonii cum complice delicti. Heinc ſi quis occideret adulteræ virum, ut liberius eadem uteretur, vel ob inimicitias cum eodem; aut ſuam perimeret ob tædium, aliamve cauſſam; tunc non induceretur impedimentum dirimens.

IV. Quæſt. II. *Quomodo homicidium abſque adulterio inducat impedimentum dirimens?* Reſp. Requiritur ut ambo vir, & mulier conſpirent in machinationem mortis uxoris, aut mariti cum intentione, ut, morte ſecuta, matrimonium ineant. Non ſufficit machinatio, non percuſſio, non porrectio veneni, niſi mors reipſa ſequatur. Neceſſaria eſt utriuſque conſpiratio, ſeu conſilium, vel cooperatio. Si unus tantum coniux ſine ſcitu, conſilio, conſpiratione alterius occidat coniugem, non oritur impedimentum dirimens. Tandem neceſſaria eſt intentio contrahendi cum illa, aut cum illo complice. Et hæc intentio matrimonii futuri debet innoteſcere complici. Quoniam niſi hæc intentio utrique parti manifeſta ſit, non poteſt eſſe conſpiratio in occiſionem ex intentione futuri matrimonii ineundi invicem. Non eſt tamen neceſſaria promiſſio, ſed ſufficit ſola contrahendi voluntas. Hæc mutua conſpiratio in mortem alterius coniugis, effectu ſecuto, ſive vir occidat uxorem, ſive uxor virum, ſive propriis manibus, ſive alterius ope, ſufficit ſine adulterio, ut dictum eſt. Si autem adulterium accedat, crimen erit mixtum ex homicidio, & adulterio cum mutua conſpiratione, atque adeo difficilioris diſpenſationis.

V. Quid de hoc caſu? Sempronius odit uxorem ſuam adulteram, eiuſque adulterum, illorumque occiſionem machinatur. Iſti hoc reſcientes occidunt Sempronium, nulla matrimonii futuri intentione habita. Poſt mortem Sempronii nuptias celebrant invicem. Validum ne matrimonium iſtud? Adfirmant communiter Auctores: quia occiſio illa non fuit effectus intentionis futuri matrimonii. Quid, ſi ex intentione non primaria, ſed ſecundaria matrimonii futuri peracta occiſio eſſet? Tunc nullum eſſet matrimonium: ſufficit enim adſuiſſe intentionem. Neque iura diſtinguunt intentionem primariam a ſecundaria.

VI. Quæſt. III. *Quomodo adulterium cum promiſſione futuri matrimonii ſine homicidio pariat impedimentum dirimens?* Reſp. Sola promiſſio, vel acceptatio promiſſionis ineundi matrimonii poſt mortem coniugis, peccatum grave, non impedimentum parit; ſicut & adulterium ſine promiſſione, aut occiſione impedimentum dirimens non inducit. Requiritur igitur adulterium iunctum cum promiſſione futuri matrimonii. Has tamen conditiones Auctores aſſignant. I. Ut adulterium ſit conſummatum cum coniuge, vero & legitimo matrimonio ligato. Debent ambo, adulter, & adultera, eſſe conſcii matrimonii. Quia ſi ſimul coeant ignorantes

ma-

matrimonium, non committunt formaliter adulterium. Quamobrem ſi adulterium materiale antecedat matrimonii notitiam, deinde ſequatur promiſſio abſque novo adulterio, non oritur impedimentum dirimens. Si contra promiſſio præcedat ſcientiam matrimonii, &, ea poſita, ſequatur adulterium, oritur impedimentum dirimens. II. Tam promiſſio, quam adulterium mortem coniugis antecedere debent. Heinc ſi Sempronius adulteretur cum Berta, & poſtea, mortuo marito, illi promittat matrimonium, eamque ducat, validum matrimonium eſt. Si præfatus Sempronius promittat eidem Bertæ futurum matrimonium, & hanc promiſſionem revera revocet, tum poſt revocationem promiſſionis admittat adulterium, tunc non oriri impedimentum afferunt, eo quod promiſſio, & adulterium non ſint moraliter conjuncta. Si tamen promiſſio, & adulterium, aut adulterium, & promiſſio ſequantur, vivente coniuge, licet poſtea revocentur, impedimentum dirimens inducitur: quia per promiſſionem, & adulterium impedimentum ortum fuit; nec eſt amplius in poteſtate voluntatis talis impedimenti ablatio. III. Promiſſio ſignis externis manifeſtata ſit oportet, & acceptata. Si vir mulieri promittat, & hæc non acceptet promiſſionem, aut taceat, nullumque ſignum poſitivum acceptationis perhibeat, non oritur impedimentum dirimens. Si promiſſio ſit ficta, exterius ſerio facta apparens, & ſerio acceptetur ab altera parte, induci impedimentum dirimens, docent Sanchez, Leander, & Palaus; negant vero Layman, Diana, Dicaſtillus, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 62. quia ſicuti iura verum adulterium, ita veram, & non fictam promiſſionem poſtulant, ut impedimentum tale inducatur. Quænam ſit ex his duabus opinionibus probabilior, revera ignoro. Ex ficta promiſſione, exterius ſerio apparente, & ſincero animo acceptata ab altera parte, eadem ſequi abſurda videntur ac ex promiſſione vera. Quare deciſionem doctiorum iudicio ſubmitto.

VII. Quæſt. IV. *Adulterium cum matrimonio de præſenti contracto inducit ne impedimentum dirimens?* Reſp. Adfirmat communis ſententia. Hoc enim eſt quartum crimen, unde oriri hoc impedimentum aiunt; ſi tamen verum validumque matrimonium præcedat, eiuſque matrimonii conſcii ſint ambo, & adulterium conſummatum patraverint, atque de præſenti matrimonium contraxerint, ſeu verius contrahere attentaverint. Neque enim, ſtante priore matrimonio, aliud contrahere reipſa valent; ſed ſat eſt quod ipſi eo quo valent modo contrahant de præſenti matrimonium, adulteriumque committant, ut impedimentum dirimens inducatur.

VIII. Hoc impedimentum, cum ſit iure eccleſiaſtico conſtitutum, non obſtringit infideles, qui, ſi poſt recenſita crimina converterentur ad fidem, poſſent mutuo coniugium inire. Si tamen unus eſſet fidelis, tunc inhabiles forent ad matrimonium ineundum, ſive eſſent rei homicidii cum mutua conſpiratione, ſive

X ij adul-

adulterii cum promiſſione, ſive adulterii cum homicidio, ſive adulterii cum matrimonio de præſenti.

§. VI.

De impedimento diſparis cultus.

I. QUæſt. I. *Quid ſignificat cultus diſpar?* Proprie ſignificat diverſam religionem; qualis eſt inter infidelem, & fidelem, ſeu baptizatum, & non baptizatum: De hoc impedimento pauca dixi ſupra *diſſ.* I. *cap.* IV. *quæſt.* VI. *&* VII. nempe Eccleſiam prioribus ſæculis toleraſſe matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus; illius tamen mentem ſemper fuiſſe ut Chriſtiani a coniugio infidelium abſtinerent. Nam eiuſmodi matrimonia abſolute ſunt illicita, etiam ſublata quacumque prohibitione, regulariter, & communiter loquendo: nam occurrere caſus poſſunt in quibus ſint licita; ut primis ſæculis contigit. Sed, præciſis aliquibus caſibus, communiter deformitatem eiuſmodi coniugia produnt. Heinc eſt quod Deus *Deuter.* VII. prohibuit Iudæis ne infideles uxores ducerent: *quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & ut magis ſerviat diis alienis*. Rurſus hoc idem *I. Reg. cap.* II. repetit. *Certiſſime avertent corda veſtra, ut ſequamini deos alienos*. Nimia enim familiaritas quæ intercedit inter coniuges, ſubverſionis periculum communiter ſecum adfert, & damnum proli educandæ infert. Similiter iure naturali & divino prohibita ſunt Catholicorum cum hæreticis connubia. In aliquibus tamen regnis, & provinciis, in quibus Catholici cum hæreticis commixti ſunt, tolerantur; ut alias dictum eſt.

II. Quæſt. II. *An iure naturali & divino ſint irrita matrimonia baptizati cum non baptizato?* Reſp. Negat communis ſententia, probatque tum multis exemplis ſacræ Scripturæ & veteris, & novi teſtamenti, tum ratione. Nam ſi matrimonium inter Chriſtianum & infidelem eſſet naturæ iure irritum, continuo ac infidelis fieret Chriſtianus, matrimonium nullum fieret: quod tamen falſum eſt. Prohibuit utique Deus Iudæis ne cum infidelibus commiſcerentur; immo *Eſdræ cap.* IX. *&* X. iubetur, Iudæos ſeparari a coniugibus idololatris. Iuſſa eſt ſeparatio ob peculiare periculum ſubverſionis, & Iudæorum pronitatem ad idololatriam. Heinc tamen non ſequitur, matrimonia fidelium cum infidelibus eſſe abſolute irrita & nulla.

III. BENEDICTUS XIV. Pontifex maximus feliciter regnans *Lib. VI. de Synodo cap.* IV. *num.* 3. poſtquam declaravit, matrimonium ab Hebræis in infidelitate contractum, & conſummatum diſſolvi per converſionem alterutrius ad fidem chriſtianam, renuente altero cohabitare ſine contumelia Creatoris, addit integrum non eſſe coniugi converſo tranſire ad alia vota, niſi prius infidelis interpellatus aut recuſaverit abſolute cum eo cohabitare, aut declaraverit ſe nolle cohabitare abſque iniuria Creatoris. Deinde inquirit, quid agendum, quando accidit coniugem infidelem

delem in longinquas abiiſſe regiones, aut ita latitare, ut interpellari non queat. Narrat aliquos defendere, omiſſa interpellatione, licitum eſſe coniugi converſo transire ad ſecundas nuptias; alios vero docere, neceſſariam eſſe in hoc rerum ſtatu ſummi Pontificis diſpenſationem. „ Atque (inquit) huic poſteriori ſententiæ in quadam cauſa Florentina, diſcuſſa 17. Ianuarii 1722. adhæſit ſacra Congregatio Concilii; cuius iudicio nos omnia ſubiecimus rationum momenta quæ a diſſidentibus inter ſe Doctoribus in utramque partem afferuntur; ut legere eſt *Tom. II. Theſaur. reſol. pag.* 117. *& ſeqq.* "

IV. Alteram quæſtionem proponit *ibidem num.* 4. Pontifex ſummus, quam integram hic tranſcribere iuvat. „ Sed alia hinc oritur controverſia de temporis momento quo reſcindatur fœdus connubii de quo eſt ſermo. Plerique Doctores ſentiunt, interpellato coniuge infideli, eoque aut expreſſe abnuente legitime cohabitare cum fideli, aut intra terminum, ſibi in interpellatione præfixum, nihil reſpondente, diſſolutum ſtatim cenſeri vinculum coniugii, quo erant ambo conſtricti. Alii arbitrantur, tunc primum dirimi, cum coniux converſus alteras nuptias contrahit. Ab iſtius autem controverſiæ deciſione alterius pendet enodatio difficultatis, de qua non ſemel contigit in eccleſiaſticis foris diſputari. Fingite, Titium Hebræum chriſtianam fidem amplecti: poſtquam fuit baptiſmate ablutus, uxorem ſuam Næviam, quam in Iudaiſmo pertinacem reliquit, interpellet, an velit ſecum cohabitare ſine Creatoris contumelia: Nævia aut expreſſe renuat, aut intra præfinitum ſibi temporis intervallum nihil reſpondeat: aliud deinde matrimonium cum hebræo viro contrahat Nævia, Titius autem chriſtianus cœlibem ſtatum eligat. Fingite rurſus, poſt aliquot annos Næviam cum ſuo ſecundo viro ad chriſtianam fidem converti, colente adhuc Titio cœlibem ſtatum. Gravis ſtatim excitatur quæſtio, an Nævia redire debeat ad Titium ſuum primum virum, an potius permanere cum ſecundo. Huius autem quæſtionis deciſio ab alia pendet quam antea proponebamus: etenim ſi matrimonium Titii cum Nævia reſciſſum fuit, ſtatim ac Nævia interpellata renuit cum Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores primæ ſententiæ, valide profecto potuit eadem Nævia alteri ſe copulare viro, cum quo propterea perſeverare debet, etiam cum ambo Chriſtianorum ſacris initiati ſunt. At ſi matrimonium in infidelitate contractum, tunc ſolum diſſolvitur quando coniux converſus aliud coniugium init, uti exiſtimant Doctores ſecundæ ſententiæ, cum Titius, in caſu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certe fuit novum matrimonium a Nævia, nondum a priore vinculo ſoluta, contractum; atque idcirco, cum chriſtianam fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cum res contigerit Florentiæ anno 1726. & de ea diſceptaretur in ſacra Congregatione Concilii, Nos pro noſtro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere diſſertationem elucu-

„ bravimus, qua luculenter oſtendimus, ex enuntiatis ſententiis poſteriorem eſſe „ tam inter antiquos, quam inter recentiores Theologos & Canoniſtas fere com„ muniter receptam: ex quo concluſimus, virum hebræum, de quo res erat, qui„ que cum ſecunda uxore, quam, iuxta præmonſtratum caſum, duxerat, baptiſ„ mum petebat, poſt illud ſuſceptum teneri redire ad primam iampridem chriſtia„ nam factam, & adhuc perſeverantem innuptam. Et ſacra Congregatio ne latum „ quidem unguem a noſtra ſententia receſſit, eoque libentius eam eſt amplexata, „ quod, Nobis pariter ſuggerentibus, compererit, ita conſentientibus Theologis, in „ conſilium adhibitis, fuiſſe ab eadem definitum anno 1679. & 1680. in ſimili ca„ ſu, qui Florentiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda ſunt in *Theſaur. re„ ſol. Tom. III. pag. 346. & 352. & ſeqq.*

„ 5. Alter eiuſdem cauſſæ articulus, ſacræ Congregationis diſcuſſioni tunc quo„ que propoſitus, indeciſus remanſit: quærebatur itidem, an ſaltem ius eſſet ſum„ mo Pontifici, primum matrimonium in infidelitate contractum, & conſumma„ tum ſuprema ſua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi coniugi tardius „ ad fidem converſo, ut in prædictis rerum circumſtantiis poſſet cum ſecunda „ uxore permanere. Opportuna etiam de hac, longe utique graviori, quæſtione, „ fuit a nobis exarata diſſertatio, quæ extat *Tom. IV. cit. Theſaur. reſol. pag.* 30. „ *& ſeqq.* in qua plures allegavimus Doctores, hanc poteſtatem Pontifici aſſeren„ tes, ſimulque contendentes, eam reipſa exercuiſſe S. Pium V. & Gregorium XIII. „ ſicut in citata diſſertatione fuſe habetur. Sed ſacra Congregatio ſatius duxit a feren„ da ſententia ſe abſtinere: quoniam etiam data Pontifici poteſtate reſcindendi prius „ vinculum coniugii in infidelitate contracti, nihilominus, quod Nos ſacræ Con„ gregationi inſinuare non prætermiſimus, merito dubitabatur, num eæ adeſſent gra„ viſſimæ cauſſæ quæ neceſſariæ ſunt ut per apoſtolicam diſpenſationem dirimatur.“

V. Quæſt. III. *An matrimonium baptizati cum non baptizato ſit iure eccleſiaſtico irritum?* Reſp. Affirmant omnes: idque evincunt ex uſu & conſuetudine immemorabili Eccleſiæ, a ſummis Pontificibus approbata. Et hoc nititur ipſo naturali divinoque iure, ut indicatum eſt ſupra. Vetat quippe matrimonium iſtud, ſubverſionis periculum. Accedit quod baptizatus tenetur inire matrimonium ut ſacramentum. Coniux autem non baptizatus nullius ſine baptiſmo ſacramenti capax eſt. Quare ſi fidelis catechumenam nondum baptizatam duceret, matrimonium irritum eſſet: quia cum baptiſmus ſit ianua ſacramentorum, non poteſt, antequam illum ſuſcipiat, matrimonii ſacramentum celebrare.

VI. Quæſt. IV. *An ſummus Pontifex diſpenſare valeat, ut fidelis nubat infideli?* Reſp. Si inſtet ſubverſionis periculum, nullo modo diſpenſare valet; cum hoc intriſecus malum ſit. Hoc periculo ſublato, & iuſta gravique cauſſa occurrente, tunc Theologi plures docent, illum diſpenſare poſſe. Peccaret enim, inquiunt, ſi abſque

Digitized by Google

abſque iuſta cauſſa diſpenſationem impertiret. Hæc namque matrimonia ſunt ipſo divino iure abſolute prohibita; ut ex allatis divinæ Scripturæ teſtimoniis conſtat, Apoſtolo *I. Cor.* VII. inquiente: *Cui vult, nubat, tantum in Domino*. Quare, niſi adſit cauſſa, ob quam Pontifices ſummi interpretari valeant, divinum ius non prohibere hoc in caſu eiuſmodi matrimonia, nequeunt diſpenſationem impartiri. Siquidem quæ iure divino vetita ſunt, diſpenſationi pontificiæ non ſubiacent. At aliquo in caſu ius divinum hæc matrimonia non vetat.

VII. Quæſt. V. *Matrimonia Catholicorum cum hæreticis ſunt ne lege divina, aut eccleſiaſtica prohibita?* Reſp. Sanchez, Azorius, Pontius, & alii humana tantum lege prohibita aſſerunt, contra quam præſcribi poſſe contendunt: unde inferunt illorum aliqui, haud opus eſſe diſpenſatione iis in locis in quibus Catholici cum hæreticis immixti ſunt, quod ibi eiuſmodi matrimonia ſint quodammodo neceſſaria.

VIII. Alii Theologi, & quidem graviores, adfirmant, dicta matrimonia iure divino prohiberi: idque evincunt plurimis ſacræ Scripturæ, & Conciliorum teſtimoniis. Deinde argumentantur. Si matrimonia fidelium cum infidelibus vetita iure divino ſunt; potiori iure prohibentur matrimonia Catholicorum cum hæreticis. Quoniam hæretici ſunt excommunicati: ergo non ſunt in arctiſſimum coniugalis ſocietatis fœdus admittendi. Hæreſis enim peſſimum eſt infidelitatis genus, inquit Eſtius in *IV. diſt.* XXXIX. *§.* 4. eoque minus cum iis permitti coniugia debent, quo & periculoſior eſt cum illis converſatio, & difficilior eorum converſio. Allegant auctoritatem Concilii Burdigalenſis II. an. 1624. ubi hæc habentur. *Periclitatur admodum fides contrahentium, ſi cum ſit unus coniugum hæreſi infectus, & pertinaciter in ea perſeverans, alter non ſine peccato, & irreverentia ſanctæ matris Eccleſiæ cogatur iugum trahere ærumnoſum . . . Et experientia ſit compertum, etiam ex Catholicis non paucos talibus matrimoniis a fide orthodoxa defeciſſe*. Et tametſi nullum periculum coniugi eſſet, magnum tamen proli naſcituræ detrimentum imminet. Hæc enim ab utroque parente educari debet. Porro quæ vis, quæ fraus a marito hæretico timeri non debet? Quid pſeudominiſtri non agent, ut hæreſis veneno pueros inficiant, atque in ſuos pertrahant errores? Quid quod parentum exempla incredibili vi filios impellunt ad eadem imitanda? Urgent Eccleſiæ Græcæ diſciplinam, quæ a pluribus ſæculis eiuſmodi matrimonia irrita declaravit; ut ex Concilio Trullano *can.* LXXII. conſtat. *Non licere unum orthodoxum cum viro hæretico coniungi, neque vero orthodoxam cum viro hæretico copulari; ſed ſi quid eiuſmodi a quopiam factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimari, & nefarium coniugium diſſolvi. Neque enim ea quæ non ſunt miſcenda, miſceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum ſortem cum Chriſti parte coniungi oportet.*

IX. Reſpondet Sanchez, Trullanos canones nullius eſſe auctoritatis. Eccur? Baſilius Pontius reponit, priſcis illis canonibus derogaſſe oppoſitam conſuetudinem.

Digitized by Google

Alii melius interpretantur, Trullanum canonem accipiendum eſſe de ſeparatione fidelis coniugis a coniuge hæretico, qui cum illo cohabitare renuit. Subditur enim ibidem: *Si fideli homini placeat cum infideli cohabitare, aut e contra, ne a ſe invicem ſeparentur: ex divini enim Pauli ſententia ſanctificatus eſt infidelis vir in muliere, & ſanctificata eſt mulier infidelis in viro.*

X. Inſiſtunt prioris ſententiæ patroni. Quamquam licitum ſit, gravi urgente neceſſitate, pecuniam ſub fenore accipere ab uſurario, & ſacramenta petere a Paſtore ſacrilego; nulla tamen urgente neceſſitate licitum eſt aut fenora exercere, vel ſacramenta indigne ſuſcipientibus, & publicis peccatoribus adminiſtrare, aut eadem conficere in ſtatu peccati mortalis. Matrimonium autem ſacramentum eſt, & cum hæreticis celebratum indigne perficitur, recipiturque: adminiſtratur publicis peccatoribus, atque a Chriſti corpore excommunicationis gladio præciſis. Quid quod in multorum ſententia ipſi contrahentes ſunt miniſtri, illudque ſibi invicem adminiſtrant? Hæreticus ergo notorius, & excommunicatus conficit ſacramentum, & miniſtrat catholico, & catholicus hæretico. Quid autem magis cum lege naturali, & divina pugnat? Ad diſpenſationem conceſſam a Clemente VIII. quam opponit contraria ſententia, reſpondent cum Spondano ad annum 1600. diſpenſationem ſæpius petitam conſtanter Pontificem ſummum denegaſſe ob ſeductionis & perverſionis periculum: & tandem, *importunitate fere magis*, inquit Spondanus, *quam libera Clementis voluntate, impetrata fuit illa diſpenſatio.*

XI. Quam ſint argumenta quæ hactenus perſtrinxi, efficacia, & urgentia, iudicare quiſque valet. Tanti ea fecit Iuvenin in *Comment. diſſ.* x. *quæſt.* VII. *cap.* VI. ut docuerit, præfata matrimonia repugnare iuri naturali, & numquam permitti debere. Quæ opinio licet communiter explodatur, tamquam falſa; ex præfatis tamen rationibus colliget prudens lector, quam grave periculum ſit, Catholicos coniugium inire cum hæreticis, & quam ſint eiuſmodi matrimonia illicita; cum ipſi Pontifices ſummi, non niſi in cauſſis graviſſimis, & urgentiſſimis, & ad graviora vitanda incommoda, eadem permittant.

§. VII.

De impedimento violentiæ, ſeu coactionis, & ligaminis.

I. HOc impedimentum oritur ex vi, aut metu quo quis cogitur ad matrimonium contrahendum. Plurimi ſunt canones qui hoc impedimentum dirimens conſtituunt, & referuntur in *IV. Decr. tit.* I. Diſtinguenda eſt vis qua quis a principio extrinſecus compellente movetur omnino reſiſtens, atque invitus, a metu quo quis aliquid eligit, quod, ſublato illo timore, non eligeret. Violentiæ expe-

expoſita omnem excludit deliberationem. Metus autem tum matrimonium dirimit, quando ſit talis qui cadat in virum conſtantem; ut ſupra *cap.* VI. *quæſt.* IX. explicatum eſt. Vide *ibidem* dicta, ne actum agam.

II. Impedimentum ligaminis illud eſt quod coniugati contrahunt ex matrimonio, dum aliam uxorem, vivente priore, ducunt. De hoc quoque impedimento ſupra diſputatum eſt, ubi, quo iure polygamia vetita ſit, demonſtravi. Quæ hic dicenda forent, ibi videri poſſunt.

§. VIII.

De impedimento publicæ boneſtatis.

I. Publica honeſtas eſt propinquitas quædam oriens ex matrimonio rato, nondum conſummato, & ex ſponſalibus celebratis per verba de futuro. Hoc impedimentum oriri ex ſponſalibus, omnes fatentur. De matrimonio rato aliqui olim dubitarunt. Verum ſi ſponſalia, quæ via ſunt ad matrimonium, hoc inducunt impedimentum; illud longe magis parit matrimonium ratum, quod minus a matrimonio conſummato diſtat.

II. Quæſt. I. *Inter quos impedimentum publicæ honeſtatis contrahatur, & ad quem gradum?* Reſp. Iure antiquo hoc impedimentum contrahebatur inter conſanguineos coniugis, ſeu ſponſæ uſque ad quartum gradum; ut conſtat ex cap. *Non debet* de conſang. & affin. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* III. illud coarctavit his verbis. *Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ratione valida non erunt, S. Synodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari.* Hoc igitur impedimentum nunc ſolum contrahitur inter ſponſum & matrem, ſororem, ac filiam ſponſæ, vel inter ſponſam & patrem, fratrem, ac filium ſponſi; dum tamen valida fuerint ſponſalia prius contracta. Si hæc aliquo ex capite invalida fuere, nullum oritur impedimentum. Decretum tamen Tridentinum reſtrinxit impedimentum ex ſponſalibus, ſecus ex matrimonio rato ortum; ut Theologi, & Canoniſtæ docent. Et ita declaravit S. Pius V. in Brevi edito an. 1568. cuius initium eſt. *Ad Romanum*, inquiens: *Idcirco motu proprio, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium declaramus, & definimus, decretum Concilii huiuſmodi omnino intelligendum eſſe, & procedere in ſponſalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio, ut ſic præfertur, contracto; ſed in eo durare adbuc impedimentum in omnibus illis caſibus, & gradibus quibus de iure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat, & ita ab omnibus iudicari debere mandamus atque ſtatuimus.*

III. Impedimentum igitur ex matrimonio rato ortum uſque ad quartum gradum ex-

extenditur, quia iure antiquo ſic ſtatutum erat : idque verum habet, etiamſi matrimonium ratum invalidum fuerit; dummodo non fuerit nullum ex defectu conſenſus, aut in præiudicium priorum ſponſorum : quia ius antiquum ita decrevit : quod ius hac in parte reſtrictum non eſt, ut communiter Auctores docent . Ex ſponſalibus quocumque ex capite invalidis nullum oritur impedimentum : quia ita ſtatuit Tridentinum *loc. cit.* An matrimonium ratum, invalidum defectu conſenſus interni, inducat hoc impedimentum, diſputant in utramque partem Auctores . Sanchez, Leander, Henriquez, Pontius defendunt, matrimonium nullum ex ſolo defectu interni conſenſus, inducere impedimentum iſtud, ſicut & ſponſalia ex quocumque impedimento occulto nulla : quia, inquiunt, Eccleſia hoc impedimentum conſtituit ad indecentiam declinandam, quæ oritur ex hoc quod ſponſus contrahat cum conſanguinea ſuæ uxoris. Porro quando ſponſalia, & matrimonium ratum ſunt publice valida, & ſolum irrita ex occulto defectu conſenſus interni, iam habetur indecentia, ad quam vitandam impedimentum inductum eſt. Contra ſentiunt Bonacina, Dicaſtillus, Caſtropalaus, Ledeſma , Hurtadus, & alii, quos citant & ſequuntur Salmanticenſes *cap.* XII. *punct.* 7. *num.* 85. Si argumentatio, inquiunt, facta conſiſteret, ex ſponſalibus veris, ſed occultis nullum oriretur impedimentum : quia tunc non appareret talis indecentia. Hoc autem prioris ſententiæ patroni non concedunt : negare ergo debent & primum. Pro hac ſecunda opinione Barboſa, Farinacius, & Rebellus referunt deciſionem Sac. Congregationis. Et certe hæc ſecunda opinio conformior videtur Tridentino . Heinc præfati Auctores inferunt, impedimentum publicæ honeſtatis non oriri ex ſponſalibus, aut ex matrimonio rato, contractis per metum, & per errorem perſonæ : quia tunc nulla ſunt ob defectum neceſſarii conſenſus. Circa matrimonium ratum conſiſtit ius antiquum, nempe quod pariat impedimentum, etiamſi invalidum fuerit, dummodo non ex defectu conſenſus interni.

IV. Quæſt. II. *An ex matrimonio clandeſtino nullo oriatur impedimentum publicæ honeſtatis*? Reſp. Negant Dicaſtillus, Coninchus, & alii. Sed hæc opinio falſa eſt, & contraria declarationi S. Pii V. ſupra relatæ . Accedit quod in cap. *de Sponſ. in VI.* ſolum excipitur matrimonium directe irritum ob defectum interni conſenſus. Matrimonia clandeſtina irrita ſunt non ex defectu interni conſenſus, ſed ob omiſſionem ſolemnitatum, quæ efficiunt conſenſum dumtaxat illegitimum : hoc autem evenit in omni matrimonio quocumque ex capite nullo. Aſſerendum ergo, ex matrimonio clandeſtino impedimentum publicæ honeſtatis oriri, ſicut ex quolibet alio matrimonio invalido, excepto illo quod tale eſt ob defectum interni conſenſus.

V. Quæſt. III. *An hoc impedimentum publicæ honeſtatis ſit perpetuum*? Reſp. Hoc impedimentum ortum ex matrimonio ſemper durat. Si contraxiſti cum Berta, quæ

quæ moriatur aute matrimonii conſummationem, numquam ducere poteris, diſpenſatione ſublata, illius matrem, ſororem, & filiam, aut alias conſanguineas uſque ad quartum gradum. Si hoc impedimentum ſponſalia inducant, & ob mortem ſponſæ diſſolvantur, numquam cum eiuſdem matre, ſorore, vel filia contrahere licebit; ut habetur cap. *Sponſ.* de ſponſ. & cap. *Fraternitatis* xxxv. quæſt. x. Quid, ſi ſponſalia mutuo conſenſu diſſolvantur? Perſiſtit ne tunc impedimentum? Negant plures, Caſtropalaus, Gonet, Diana, Leander, & alii: quia, inquiunt, hæc ſponſalia poſt diſſolutionem non reputantur valida abſolute a Concilio; ſed dumtaxat ſecundum quid, & ad tempus. Ergo ex eiſdem impedimentum publicæ honeſtatis non oritur. Hæc argumentatio futilis eſt, & opinio falſa. Licet enim poſt diſſolutionem, ex mutuo conſenſu peractam, nulla ſint ſponſalia, ante diſſolutionem tamen valida omnino erant. Ex ſponſalibus autem validis, iuxta Tridentinum, impedimentum publicæ honeſtatis oritur. Hoc autem impedimentum, ſemel conſequens valida ſponſalia, natura ſua perpetuum eſt. In poteſtate ſponſorum eſt ſponſalia contracta diſſolvere, ſecus impedimentum inde conſequens auferre. Sponſalia propria illorum voluntate contracta ſunt: ideo dirimere eadem valent. Impedimentum ſponſalia conſequens abſque illorum voluntate conſtitutum ab Eccleſia eſt: ergo hæc ſola auferre impedimentum iſtud valet.

VI. Quæſt. IV. *Ex ſecundis ſponſalibus, aut nuptiis oritur ne impedimentum publicæ honeſtatis?* Reſp. Contraxiſti cum Berta ſponſalia: poſtea ſponſalia celebraſti cum Nævia ſorore Bertæ. Valide ne contrahere matrimonium cum Berta potes? Proculdubio potes, quia ſecunda ſponſalia nulla fuerunt ob impedimentum publicæ honeſtatis, ortum ex prioribus ſponſalibus. Si contraxiſti cum Nævia, matrimonium nullum eſt. Et ex matrimonio nullo, quod cedit in detrimentum præcedentium ſponſorum, impedimentum non oritur. Si vero cum Nævia matrimonium conſummaſti, neque cum hac, neque cum Berta contrahere potes. Non cum Berta, quia ratione copulæ carnalis contraxiſti impedimentum affinitatis: non cum Nævia, quia ex prioribus ſponſalibus celebratis cum Berta ligatus es impedimento publicæ honeſtatis. Tandem ex ſponſalibus contractis cum perſonis incertis, puta cum una ex filiabus Pauli, nullum oritur impedimentum: quia irrita ſunt ex defectu neceſſarii conſenſus; ſicut nec oritur ex ſponſalibus conditionatis, ante eventum conditionis.

§. IX.

§. IX.

De impedimento affinitatis.

I. QUæſt. I. *Quid ſit affinitas?* Reſp. Eſt *propinquitas perſonarum ex copula carnali proficiſcens*. Ea copula neceſſaria eſt quæ ſufficit ad matrimonii conſummationem. Affinitas hæc ex copula tum licita, tum fornicaria oritur, duratque in perpetuum. Conſanguinei viri non fiunt per carnalem copulam affines conſanguineis feminæ, nec e contrario: quia affinitas non parit affinitatem. Solus ergo ille qui copulam carnalem habuit, fit affinis cum conſanguineis feminæ, & femina cum conſanguineis viri.

II. Quæſt. II. *In quo gradu affinitas dirimat matrimonium ſubſequens?* Reſp. Affinitatem eſſe impedimentum dirimens matrimonium, extra controverſiam eſt inter Catholicos. Iure antiquo impedimentum iſtud extendebatur uſque ad ſeptimum gradum. Concilium Tridentinum illud ex copula licita ad quartum, ex copula fornicaria ad ſecundum uſque incluſive reſtrinxit.

III. Quæſt. III. *Quo iure, naturali, an poſitivo, affinitas dirimat matrimonium?* Reſp. Certum eſt ex copula fornicaria nullum naturæ iure impedimentum oriri, ſive in linea recta, ſive in tranſverſa. Communis quoque & certa ſententia eſt adverſus Calviniſtas, affinitatem ortam ex licita copula non parere iure naturæ impedimentum dirimens matrimonium. Nam in lege naturæ Iacob duas ſorores, Liam, & Rachelem duxit *Gen.* XXIX. In lege ſcripta *Deut.* XVIII. præcipitur, nedum permittitur, ut ſi frater abſque liberis decedat, eiuſdem ſuperſtes frater accipiat uxorem defuncti, & ſuſcitet eius ſemen. In novo teſtamento nihil occurrit quod hoc prohibeat. Nam *Matth.* XIV. & *Marc.* VI. Ioannes Baptiſta redarguit Herodem, quod uxorem fratris ſui Philippi in coniugem accepiſſet, vivente adhuc Philippo. Accedit quod, etiamſi Philippus fuiſſet mortuus, adhuc reprehenſibilis Herodes fuiſſet: quia Philippus filiam, Herodiadem nempe ſaltatricem, reliquerat. Lex autem *Levit.* XVIII. prohibebat fratrem ducere uxorem fratris, quando hic ſobolem reliquerat. Tandem ſummi Pontifices reipſa interdum diſpenſarunt in primo gradu lineæ tranſverſæ: ut Alexander VI. cum Emmanuele Rege Luſitaniæ, qui duas ſucceſſive ſorores duxit, Regis Hiſpaniarum filias, Iulius II. cum Henrico VIII. Anglorum Rege, qui Catharinæ viduæ fratris Arturi nupſit, quamvis poſtea privata auctoritate diſpenſationem invalidam cauſſatus, illam repudiaverit, unde ſchiſma manavit Anglicanum.

IV. Quæſt. IV. *An in primo gradu lineæ rectæ affinitas pariat iure naturæ impedimentum dirimens?* Reſp. Negant Pontius, Sanchez, Ledeſma, Gonet, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *cap.* XII. *num.* 100. idque probant ex

III. Reg. cap. II. ubi Adonias petiit Abiſag uxorem patris ſui. Rurſus Concilium Arelatenſe prohibet matrimonium inter privignum & novercam relictam ex patre contrahendum; contractum vero ante prohibitionem ſuſtinendum eſſe decernit. Contra Soto in *IV. diſt.* XLI. *quæſt. unic. art.* III. Bellarminus *Lib. I. de matrim. cap.* XXVIII. Valentia *Tom. IV. diſp.* X. *quæſt.* V. *punct.* 3. Vaſquez *Tom. II. quæſt.* LXXIV. *art.* 8. *diſp.* CXII. *num.* 7. & alii affirmant, iure naturæ vetitum eſſe matrimonium in primo gradu lineæ rectæ affinitatis, ut inter privignum & novercam, inter ſocerum & nurum. Evincunt pluribus Scripturarum teſtimoniis & ratione: quia tanta reverentia debetur uxori patris, quanta ipſi patri. Hæc ſecunda opinio videtur probabilior; ſed res tanti non eſt, ut ſeverius diſcutiatur.

§. X.

De impedimento impotentiæ.

I. P. Thomas Sanchez in ſuis tribus voluminibus de re uxoria tam fuſo calamo hanc coeundi impotentiam verſat, ut non minus quam XXVIII. diſputationibus illam explanare operæ pretium iudicaverit. Non omnibus datum eſt quæſtiones quas Auctor iſte diſtincte enucleat, & perſpicue diſpicit, ſalvo pudore, & honeſtate tractare. Præcipua capita ea qua potero cautione attingam, ne vel calamus ipſe materiam adeo lutulentam verſando maculetur.

II. Quæſt. I. *Quid ſit, & quotuplex impotentiæ impedimentum?* Reſp. Eſt *ineptitudo ad exercendam copulam coniugalem cum penetratione vaſis muliebris, & effuſione ſeminis intra illud apta ad prolis generationem.* Hæc impotentia alia ſupervenit, alia antecedit matrimonium: alia eſt perpetua, ad tempus alia: alia naturalis, & intrinſeca: alia accidentalis, & extrinſeca: naturalis alia ex defectu ætatis; alia ex defectu caloris in viro; alia ex nimia coarctatione partium in femina. Rurſus naturalis, alia abſoluta reſpectu omnium; alia reſpectiva, ideſt in viris reſpectu harum, non aliarum feminarum, & in feminis reſpectu horum, non aliorum hominum. Accidentalis alia eſt a natura, ut in ſenibus; alia ab homine, ut in eunuchis; alia a dæmone, ut in maleficiatis.

III. Quæſt. II. *Quo iure, & quomodo impotentia abſoluta, & perpetua dirimat matrimonium?* Reſp. Impotentia abſoluta viri reſpectu omnium feminarum, & feminæ reſpectu omnium virorum perpetua dicitur, quæ nullo remedio, nullaque arte licita auferri poteſt. Hæc autem impotentia ſola matrimonium dirimit. Et quamvis hæc impotentia aut per aliquod peccatum, aut per miraculum, aut per remedium, mortis periculum inducens, auferri poſſet; nihilominus nullum eſſet matrimonium, ut ex cap. *Fraternitatis* conſtat. Superveniente tamen facultate coeundi, poterunt vel priſtinum redintegrare, vel aliud inire coniugium-

Digitized by Google

gium . Qui conſcii, aut dubii ſunt propriæ impotentiæ, peccant mortaliter contrahentes.

IV. Impotentia quoque reputatur illa, qua vel propter nimium calorem, aut arctationem feminæ immitti ſemen aut in totum, aut in partem intra vas naturale non poteſt, quando nullo remedio tolli hoc impedimentum queat : quoniam neceſſaria eſt facultas ad copulam aptam generationi prolis . Hæc autem impotentia naturalis & perpetua tam naturali , quam eccleſiaſtico iure matrimonium dirimit, ut omnes fatentur.

V. Quæſt. III. *An, quando ambo coniuges ſunt conſcii impotentiæ , validum contrahere matrimonium poſſint?* Reſp. Impotentia aut poteſt eſſe mutua, aut in uno ſolo coniuge, nota tamen utrique . Diſputant Auctores, an tunc poſſit pars potens, aut ambo impotentes, conſcii mutuæ impotentiæ, cedere iuri ſuo , & matrimonium contrahere. Quod valeant quoddam ſocietatis fœdus inire ad mutua obſequia præſtanda; aut poſt contractum matrimonium , & deprehenſa impotentia, nolint ſeparari, poſſintque habitare ut frater & ſoror , dummodo periculum incontinentiæ abſit, hoc illis permittitur, ut plures docent, colliguntque ex cap. *Conſult.* de frigid. & maleſ. Adfirmant etiam plures, poſſe præfatas perſonas cedere iuri ſuo & validum contrahere matrimonium. Verum opinio negans non modo probabilior, ſed vera eſt. Impotentes enim a iure declarantur inepti ad matrimonium, nullo diſcrimine facto inter ſcientes, & ignorantes talem impotentiam . Abſurda quæ heinc ſequerentur, obvia ſunt.

VI. Impotentia temporalis non dirimit matrimonium, ut habetur cap. *Fraternitatis*, & docent omnes. Illa vocatur impotentia ad tempus quæ abſque peccato , periculo vitæ, aut artificio tolli valet . Validum eſt matrimonium , contractum etiam cum neſciente talem temporalem impotentiam . Peccat tamen mortaliter qui, vel quæ eiuſdem conſcia contrahit , ob iniuriam illatam parti , & ob alia abſurda inde conſequentia . Qui vera coeundi facultate pollent, validum ineunt matrimonium, etiamſi ſteriles ſint vel a natura, vel ob ſenectutem.

VII. Quæſt. IV. *Quando impotentia ex parte feminæ dicenda eſt perpetua?* Reſp. Mulier impotens reputatur, quando in ea pudoris clauſtra ita arcta ſunt, ut abſque peccato , aut mortis periculo reſerari licitis remediis nequeant. Dicitur *licitis remediis* , quia ſi virgo eſſet arcta reſpectu ſui mariti, & fieri ab alio apta poſſet, laborare cenſeretur perpetua arctitudine , ſeu impotentia : quia abſque peccato tolli nequit. Si vero feminæ arctitudo licita arte humana auferri poſſit, aut vi medicinarum, aut inciſione, ſublato omni probabili periculo mortis; tunc non adeſt impotentia dirimens matrimonium, etiamſi ipſa recuſet remediorum uſum . Sat enim eſt quod auferri impotentia poſſit, ut matrimonium ſit validum . Talis enim impotentia tunc eſſet voluntaria, quæ dirimere matrimonium nequit. Obſtricta

cta

cta autem femina eſt uſum remediorum adhibere, & inciſionem pati, etiam cum gravi dolore & moleſtia. Si tamen morbus eſſet graviſſimus, & læſio diuturna, libera femina eſſet: aut ſi vir remitteret debiti redditionem, vel ſi femina ingredi Religionem vellet.

VIII. Diſputant Theologi, quid agendum, ſi medici ambigerent, num inciſio, aut medicamina illatura eſſent mortis periculum? Et communior opinio docet, præſumendum eſſe tale periculum. Quid, ſi Medici decernerent adeſſe periculum mortis, & poſtea conſtaret experimento falſam fuiſſe illorum opinionem, aptaque femina ad copulam evaſiſſet? Tum validum eſſe matrimonium docent, & mulierem reddendam viro ſuo, etiamſi ad ſecundas nuptias tranſiſſet: quia ſecundum matrimonium fuiſſet nullum.

IX. Quæſt. V. *Quid de impotentia reſpectiva dicendum*? Reſp. Si viri inſtrumentum ita ſit excedens, ut nequeat talem feminam cognoſcere; & feminæ arctitudo talis ſit, ut huic viro ſit inepta; & hæc impedimenta licitis auferri remediis nequeant: tunc impotentia eſſet perpetua, & matrimonium nullum; tametſi & femina reſpectu alterius viri, & vir reſpectu alterius feminæ apti & proportionati eſſent. Quoniam cum matrimonium ſit inter has duas determinatas perſonas, non ſufficit facultas ad coeundum in genere, ſed neceſſaria eſt aptitudo inter has duas perſonas fœdere coniugali iunctas.

X. Si vir aut debilis, aut ita ſenex ſit, ut nequeat virginem, bene vero corruptam agnoſcere, & poſſit arte honeſta iuvari ad virginem cognoſcendam, tenetur vir hæc adhibere remedia; ut ex cap. *Fratern.* colligitur. Si vero non aliunde iuvari poſſit, niſi femina patiente inciſionem, & fractionem clauſtri pudoris; tunc omnes fatentur feminam, ſi velit, tale incommodum ſuſtinere poſſe; ad obligationem autem quod attinet, alii dicunt ad id eſſe obſtrictam, alii adfirmant eſſe liberam. S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LVIII. *art.* 1. *ad* 5. hæc ſcribit. *Dicendum, quod non poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale viro reſpectu unius perſonæ, & non reſpectu alterius: ſed ſi non poſſit implere carnalem actum cum virgine, & tamen poſſit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumento poſſunt clauſtra pudoris frangi, & ei coniungi. Nec eſſet hoc contra naturam: quia non fieret ad delectationem, ſed ad medicamentum. Abominatio autem mulieris non eſt cauſa naturalis, ſed cauſa accidentalis extrinſeca. Et ideo de ea eſt iudicium idem quod de maleficio.*

XI. Quando dubitatur, perpetua ne ſit impotentia, aut temporalis, Imperator Iuſtinianus ſtatuit triennii intervallum in l. *In cauſis*, cod. *de repudiis*, quo coniuges dare rei uxoriæ operam valeant, ut ſuas experiantur vires, adhibitis etiam opportunis licitiſque remediis. Hanc Imperatoris Iuſtiniani legem adprobavit Cæleſtinus III. in cap. *Laudabilem* v. de frigid. &c. & in foris eccleſiaſticis tamquam

lex

lex canonica, inquit BENEDICTUS XIV. *Lib. VIII. de Synod. cap.* XXXVI. *num.* 2. allegatur, & ubique religioſe cuſtoditur. Quo intervallo elapſo, ſi impotentia perſiſtat, reputatur perpetua, & dirimens matrimonium. Plura diſputari de hoc experimento ſolent, de medicorum peritia, & remediorum efficacitate. Verum, ut mea præfert opinio, ſi coniuges ſint veri Chriſtiani, & optimis moribus, bonoque iudicio præditi, ipſorum iudicium in hac cauſſa omnium graviſſima, in qua de illorum æterna ſalute, pace, & tranquillitate agitur, medicorum, & extraneorum iudicio prævalere debet. Ipſis enim ſolis experimentum potentiæ, aut impotentiæ compertum eſt. Si paſſione, odio, inimicitia, tædio, & faſtidio mutuo rem ipſam agant, & temporali, & æterno diſcrimini ſe committunt. Aliqui impotentes ſunt reſpectu feminæ deformis, & ad pulchræ conſpectum commoventur, aptique ad concubitum fiunt. Tum femina blanditiis, ornamentis licitis, honeſtiſque amabilem ſe viro reddere tenetur, eumque ad ſe allicere. Si poſt triennium remedia hæc ſint inepta & nulla, impotentia eſt perpetua, & matrimonium nullum: & quod dicitur de femina reſpectu viri, idem de viro reſpectu feminæ dicendum eſt.

XII. Quæſt. VI. *Quid de impotentia accidentali dicendum eſt?* Reſp. Impotentia accidentalis, proficiſcens ex defectu ætatis, in pueris reddit nullum matrimonium iure eccleſiaſtico, quo illis prohibetur matrimonium ante annos pubertatis, ut dictum eſt, niſi malitia ſuppleat ætatem. Hoc tamen impedimentum non irritat matrimonium iure naturæ: quia impotentia non eſt perpetua, ſed temporalis. Senectus non eſt impedimentum dirimens matrimonium, ut S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LVIII. *art.* 1. *ad* 3. docet, inquiens: *Senes quamvis quandoque non habeant caliditatem ſufficientem ad generandum; tamen habent caliditatem ſufficientem ad carnalem copulam. Et ideo conceditur eis matrimonium, ſecundum quod eſt in remedium; quamvis non competat eis, ſecundum quod eſt in officium naturæ*. Accedit uſus Eccleſiæ, ſenum matrimonia adprobantis. Si tamen impotentes eſſent ad coeundum modo apto ad generationem, matrimonium nullum eſſet: quia impotentia eſſet perpetua, licet ex accidentali cauſſa manans. Moribundi rationis compotes valide contrahunt, quia illorum impotentia eſt temporalis. Spadones qui utroque teſticulo deſtituti ſunt, nequeunt valide contrahere: qui vero uno tantum teſticulo carent, apti matrimonio ſunt: qui ambos contuſos habent, ſuntque eunuchi imperfecti, non poſſunt contrahere: quia reputantur inepti ad generationem ex ſeminis imperfectione.

XIII. Quæſt. VII. *Quid dicendum de impotentia ex maleficio proveniente?* Reſp. Fervet, dum hæc ſcribimus, controverſia de arte magica: quam, ut meram chimæram, reiicere, atque inter nimium credulos, ridiculoſque homines illos collocare qui eamdem defendunt, quidam minime dubitant. Verum iſti non plus iu-

ſto

ſto ſibi fidant, ſed audiant S. Thomam, qui in *Supplem. quæſt.* lviii. *art.* 2. hæc ſcribit. *Quidam dixerunt, quod maleficium nihil aliud erat in mundo, niſi in æſtimatione hominum, qui effectus naturales, quorum cauſæ ſunt occultæ, maleficiis imputabant. Et hoc eſt contra auctoritatem Sanctorum, qui dicunt, quod dæmones habent poteſtatem ſupra corpora, & ſupra imaginationem hominum, quando a Deo permittuntur: unde per eos malefici aliqua ſigna facere poſſunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, ſive incredulitatis: quia non credunt eſſe dæmones, niſi in æſtimatione vulgi tantum, ut terrores, quos ſibi facit homo ex ſua æſtimatione, imputet dæmoni; & quia etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in ſenſu tales, quales homo cogitat; & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc vera fides repudiat, per quam angelos de cælo cecidiſſe, & dæmones eſſe credimus, & ex ſubtilitate ſuæ naturæ multa poſſe quæ nos non poſſumus: & illi qui eos ad faciendum talia inducunt, malefici vocantur.*

Et ideo alii dixerunt, quod per maleficia præſtari poteſt impedimentum carnali copulæ. Sed nullum tale eſt perpetuum: unde non dirimit matrimonium contractum; & dicunt, iura eſſe revocata, quæ hoc dicebant. Sed hoc eſt contra experimentum, & contra nova iura, quæ cum antiquis concordant.

Et ideo diſtinguendum eſt. Quia impotentia coeundi ex maleficio aut eſt perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit. Et ad hoc experiendum eodem modo Eccleſia tempus triennii præfixit, ſicut & de frigiditate dictum eſt . . . Tamen hæc differentia eſt inter maleficium & frigiditatem: quia qui propter frigiditatem eſt impotens, ita eſt impotens ad unam, ſicut ad aliam: & ideo quando matrimonium dirimitur, non datur licentia ei ut coniungatur alteri: ſed ex maleficio homo poteſt eſſe impotens ad unam, & non ad aliam; & ideo quando iudicio Eccleſiæ matrimonium dirimitur, utrique datur licentia ut alteram copulam quærat. Legantur argumenta eiuſdem articuli, ubi ſophiſmata quæ hodie ut recentia obtruduntur, relata, & diluta occurrunt.

XIV. Maleficium iſtud, quo perturbantur connubia, eſt faſcinatio, qua, ne coire uxorati valeant, impediuntur. De hac faſcinatione inquit Ovidius *Lib. III. Amor. eleg.* VII.

Quis vetat & magicam nervos torpere per artem?

Quid facilius dæmoni, quam ut frigeſcant membra quæ generationi inſerviunt, efficere At, inquiunt, opus Dei fortius eſt opere diaboli. Reponit S. Thomas *loc. cit. ad* 2. quod *opus Dei poteſt opere diaboli impediri, divina permiſſione*. Quod reponunt, diaboli poteſtatem ad hæc maleficia peragenda penitus ſublatam eſſe poſt Chriſti adventum, purum putumque commentum eſt: unde conſequitur, neque energumenos amplius reperiri, neque exorciſmis opus eſſe. Verum hæc obiter, & dicis gratia.

XV. Si hæc maleficia orationibus, ieiuniis, pœnitentia, exorciſmis Eccleſiæ intra triennium auferri nequeant; tunc impotentia inde manans, perpetua iudica-

 tur,

tur, & matrimonium irritum. Similiter perpetua cenſetur, ſi non poſſet niſi altero maleficio auferri. Numquam enim licet maleficium maleficio expellere; cum maleficium intrinſecus malum ſit, non ſecus ac mendacium.

XVI. Impotentia ſuperveniens matrimonio, ex quocumque capite proficiſcatur, nullo modo dirimere matrimonium valet. Eiuſmodi impotentes nequeunt conari ad concubitum, quando periculum ſit effundendi extra vas ſemen, & experimento didicerint ſe revera ineptos eſſe ad copulam. Quod ſi aliquando contingat eos vas penetrare, & intra illud ſemen immittere, licet ſæpius præter eorum animum aliter contingat, non ſunt ab officio uxorio prohibendi.

XVII. Quæſt. VIII. *Quid agendum, quando impotentia perpetua, & certa eſt, & quando de eadem dubitatur?* Reſp. Si hæc impotentia ante matrimonium certo cognoſcatur, neque admitti ad illud poſſunt, neque illi qui conſcii ſunt, ſe coniungere valent. Si contractum coniugium ſit, qui conſcius impotentiæ eſt, reclamare continuo debet, ut ab Eccleſia ſeparentur. Sanchez cum aliis docet, poſſe, ſublato ſcandalo, ipſos coniuges propria auctoritate ſe ſeparare.

XVIII. Si dubitatur, an impotentia ſit nec ne perpetua, an matrimonium ſit conſummatum, & ſufficienti adhibita diligentia, dubium perſiſtat, validum cenſendum matrimonium docent; & opponenti contra illud probationem incumbere. Si impotentia certa ſit, dubitetur vero, num anteceſſerit, an ſupervenerit, Sanchez cum aliis in favorem matrimonii iudicandum docet. Salmanticenſes *num. 136.* cum aliis ſuſtinent iudicandum, impotentiam præceſſiſſe, irritumque eſſe matrimonium. Si dubitetur, an perpetua fuerit impotentia, reclamentque coniuges, in iudicio iurare coniuges debent, ſe numquam potuiſſe coire; ut colligitur ex cap. *Laudabilem* de frigid. & maleſ. ubi etiam plura alia præſcribuntur, nempe propinquorum teſtimonium, feminæ inſpectio facienda a feminis honeſtis, & viri ab aliis moratis viris. Verum ſi plura de hoc cupis, lege Sanchez *Lib. VII.* At, ut ſupra indicavi, eiuſmodi lites a coniugum conſcientia plurimum pendent. Si animo diviſi coniuges fuerint, & mutuo amore vacui, facile impotentiam evincent. Quare primum omnium illi quorum intereſt, coniugum animos expendere, monere, hortari, eorumque æternam ſalutem revocare ipſis in mentem debent. Si proiectæ conſcientiæ fuerint, facillime ſe impotentes demonſtrabunt, aut reſpective, aut abſolute, prout magis arriſerit.

§. XI.

De impedimentis clandeſtinitatis, & raptus.

I. IMpedimentum clandeſtinitatis, ſitum in matrimonio occulto, abſque Parochi, & teſtium præſentia contracto, iure eccleſiaſtico ſtatutum eſt. De hoc impedimento ſupra dictum ſufficienter fuit.

II.

II. De raptu, prout eſt luxuriæ ſpecies, ſermo fuit *Tom. IV. in Decal.* In præſentia ſpectatur ut eſt impedimentum & impediens, & dirimens. Raptus dicitur impedimentum impediens, quando homo uxorem ex domo proprii mariti abducit. Raptus iſte non modo impedit matrimonium cum femina rapta inire, ſed & cum quacumque alia. Ad hoc impedimentum contrahendum non ſufficit rapere ſponſam de futuro, ſed requiritur rapina uxoris ſub poteſtate mariti conſtitutæ, & ipſo repugnante. Si enim maritus conſentiat, nullum oritur impedimentum. Si vero femina in raptum conſentiat, repugnante viro, & raptor, & rapta impedimento ligantur. Quare, mortuo marito, uxor rapta nec cum raptore, nec cum alio inire matrimonium poteſt.

III. Raptus qui eſt impedimentum dirimens, definitur, quod ſit *violenta feminæ abductio de loco ad locum matrimonii cauſſa*. Duplex violentia: phyſica una, qua per vim e domo ſua femina trahitur; moralis altera, quæ minis excitat metum cadentem in virum conſtantem. Alterutra ad raptum requiritur. Si enim femina e domo parentum, ipſa conſentiente, abducatur, etiamſi dolo & fraude decepta, non eſt raptus inducens impedimentum: quia tunc non raptus, ſed fuga eſt; cum omnis vis, ſive phyſica, ſive moralis deſit. Nec refert quod femina rapta ſit virgo, aut corrupta, ſive bonæ, ſive malæ fidei. Dicitur *de loco in locum*; ideſt, de loco in quo eſt, ad locum in quo ſit ſub poteſtate raptoris, deduci debet. Quare ſi eam de cubiculo in cubiculum, ut eam cognoſcat, deducat, non eſt raptus, ad quem requiritur violenta traductio a poteſtate paterna ad locum in quo ſit ſub poteſtate raptoris, etiamſi nullo modo ab eo cognoſcatur: quia ad raptum non requiritur copula. Dicitur *matrimonii cauſſa*: quia ſi deſit hæc intentio, & ob alium finem rapiatur, puta explendæ libidinis, non eſt proprie raptus. Pœnas conſtitutas adverſus raptorem lege in Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* VI. quas pœnas non incurrit raptor, ſi feminam conſentientem abducat; immo tunc ducere eam poteſt, etiamſi in loco tuto illam non conſtituat: quamvis reparare iniuriam irrogatam parentibus, aut tutoribus teneatur. Quoniam Concilium ſpectat libertatem matrimonii, quæ adeſt, dum mulier conſentiens abducitur. Idcirco non iubet Concilium ut, ſi per vim rapta ſit, in domum paternam reſtituatur; ſed ut in loco tuto collocetur, ut libere conſentire, aut diſſentire valeat. Duas pœnas incurrit raptor ante ſententiam iudicis, inhabilitatem ad matrimonium, & excommunicationem. Ad alias pœnas ibidem conſtitutas incurrendas ſententia iudicis requiritur.

IV. Pœnis a Tridentino conſtitutis ſubiacet raptor, etiamſi abducat feminam quam de futuro ſibi deſponſaverat. Quoniam etiam tunc cogi ad matrimonium invita poteſt. Similiter ſicuti nullum eſt matrimonium inter raptorem & raptam, ita nulla ſunt ſponſalia. Præfatum decretum non extenditur contra feminas raptrices virorum, ut communiter Auctores docent.

Digitized by Google

CAPUT III.

De impedimentis impedientibus.

I. **D**Uplex impedimentorum impedientium genus. Aliud abſque delicto, aliud ex delicto proficiſcitur. Prioris generis ſunt quinque, quæ his verſibus continentur.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechiſmus, ſponſalia, iungito votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

II. Poſterioris generis ſunt ſeptem, his aliis verſibus contenta.

Inceſtus, raptus ſponſatæ, mors mulieris,
Suſceptus propriæ prolis, mors presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat: probibent hæc coniugium ſociandum.

III. *Eccleſiæ vetitum* ſignificat prohibitionem Superioris, nempe Parochi, Epiſcopi, Pontificis, ne matrimonium celebretur tali tempore ob aliquam iuſtam cauſſam, puta ut deprehendatur aliquod impedimentum, ut evitetur tumultus &c. Tranſgreſſio huiuſce prohibitionis abſolute mortalis eſt.

IV. *Tempus feriatum* iuxta Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* X. eſt a I. Dominica Adventus incluſive ad Epiphaniam uſque incluſive, & a die Cinerum incluſive ad octavam Paſchatis uſque incluſive. Hoc tamen tempore, ieiuniis, & precibus deſtinato, prohibentur ſolemnes nuptiæ. An privata matrimonia ſine ſolemnitate contrahi his temporibus, nulla petita licentia ab Ordinario, poſſint, alii negant, alii adfirmant. Conſuetudini propriæ diœceſis hærendum eſt.

V. *Catechiſmus*, ſeu fidei inſtructio inducit illud impedimentum quod contrahit ille qui pro infante reſpondet, dum ſolemnes cæremoniæ in Eccleſia ſupplentur, quando baptiſma privatim, urgente neceſſitate, adminiſtratum fuit. Sicut enim patrini baptiſmi contrahunt impedimentum dirimens; ita catechiſmi patrini, qui pro infantibus, dum interrogantur, an credant, an renuntient diabolo, eiuſque pompis &c. reſpondent quamdam cognationem ſpiritualem imperfectam, quæ dicitur impedimentum impediens, contrahunt. Sublatum per Tridentinum volunt plures impedimentum iſtud.

VI. *Sponſalia* etiam cum quacumque perſona legitime contracta matrimonium cum alia impediunt. Verum de his ſupra *diſp.* II. iam ſatis diximus.

VII. *Votum* ſimplex caſtitatis, non nubendi, ſuſcipiendi Ordinis ſacri, Religionis ingrediendæ eſt impedimentum matrimonium impediens: quia tale votum pugnat cum matrimonio. Idque verum habet, etiamſi votum ſit conditionatum. Si votum ſit caſtitatis, peccat nubendo; & numquam petere debitum poteſt ante diſ-

Digitized by Google

diſpenſationem ; reddere tamen valet, quia uxor ius habet ad petendum. Si votum ſit non nubendi, peccat contrahendo; ſed poſt contractum licite debitum petere, & reddere poſſe, aiunt Auctores: at, uxore mortua, a nuptiis abſtinere tenetur. Si votum ſit Religionis, implere votum aſtringitur ante conſummationem. Si conſummet, peccat, etiam dum reddit. Semel conſummato, & reddere, & petere tunc illum poſſe aiunt: quia tunc votum, cum evaſerit de re impoſſibili, ſuſpenſum hæret, donec uxor aut moriatur, aut adulteretur, aut conſentiat, ut maritus Religionem profiteatur. Mulier licite contrahere nequit cum viro, aliquo ex his votis ligato.

VIII. *Inceſtus* eſt, cum vir copulam habet cum uxoris ſuæ conſanguineis, vel mulier cum viri ſui conſanguineo; & oritur impedimentum uſque ad ſecundum gradum. Si copula habita ſit cum ſponſæ de futuro conſanguineis, Sanchez cum aliis docet reſtringi impedimentum uſque ad primum gradum.

IX. De *raptu* uxoris impediente quodcumque matrimonium, dictum eſt *capit. anteced.*

X. *Uxoricidium* patratum non animo contrahendi, unde oritur impedimentum dirimens, ſed ob iram, vindictam, aliamve cauſſam, impedit matrimonium cum quacumque perſona, etiamſi uxor deprehenſa in adulterio ſit; ut conſtat ex cap. *Interfectores*, & cap. *Quicumqne* XXXII. quæſt. II.

XI. *Suſceptio filiorum* parit impedimentum ratione cognationis ſpiritualis, quod tunc evenit, ſi coniux filios aut utriuſque, aut alterius coniugis aut baptizet, aut ex ſacro fonte, vel confirmatione ſuſcipiat, animo negandi debitum coniugale; ut habetur cap. *De eo* III. quæſt. I. Hoc impedimentum matrimonio privat in perpetuum. Si ex neceſſitate filius alterius coniugis baptizetur, nullum contrahitur impedimentum.

XII. *Mors presbyteralis* impedimentum inducit, quando quis occidit Presbyterum: quia, cum ex officio aſſiſtere matrimonio debeat, merito occiſor Presbyteri matrimonio in perpetuum privatur. Ut tamen homicida iſte hoc impedimentum incurrat, in foro externo convictus ſit oportet; ut colligitur ex cap. *Qui Presbyterum* de pœnit. & remiſs. ut communiter Auctores docent.

XIII. *Pœnitentia ſolemnis publica* inducit impedimentum, quamdiu illa durat, non quod ipſa crimen ſit, ſed quia in vindictam criminis patrati imponitur: cum nuptias celebrare, quæ lætitiam ſecum afferunt, illos non deceat qui luctui & mœſtitiæ operam dant; ut habetur cap. *Fin.* XXXIII. quæſt. II.

XIV. *Coniugium cum Moniali* eſt ultimum impedimentum, quod tum contrahitur, quando quis virginem Deo devotam ſcienter ſibi deſponſare non dubitat: is in perpetuum matrimonio iure privatur, ob iniuriam irrogatam divino ſponſo Chriſto; ut ſtatuitur cap. *His ergo* XXVII. quæſt. I.

Digitized by Google

XV. Qui aliquo ex recenſitis impedimentis ligatus matrimonium contrahit, non privatur iure debiti petendi, niſi in voto caſtitatis, & inceſtu; reddere tamen etiam his ligatus tenetur. In reliquis & petere poteſt, & reddere aſtringitur. Advertunt Auctores, exceptis interdicto, voto, & ſponſalibus, cetera impedimenta obſolevisſe. Præterea in omnibus his impedimentis, præterquam in voto caſtitatis, Religionis, & in ſponſalibus, diſpenſare Epiſcopus valet. Et ad hoc quod attinet, conſuetudini diœceſis hærendum eſt.

CAPUT IV.

De poteſtate diſpenſandi in recenſitis impedimentis.

I. PLura de diſpenſationibus generatim acceptis dicta ſunt *Tom. VI.* quæ videri poſſunt. In præſentia ea tantum explicabimus quæ ab impedimentis narratis ſolutionem ſpectant. Impedimenta iuris naturalis & divini nulli ſubiacent diſpenſationi; cuiuſmodi ſunt ligamen, impotentia perpetua, & conſanguinitas in primo gradu lineæ rectæ, votum ſolemne approbatæ Religionis, matrimonium ratum. Ab illis ergo impedimentis diſpenſare Eccleſia poteſt quæ iure eccleſiaſtico conſtituta ſunt: quoniam qui legem condidit, ab eadem eximere ſubditos valet.

II. Quæſt. I. *Quis facultatem habet diſpenſandi ab impedimentis dirimentibus?* Reſp. Animadvertunt Theologi, agitatam in Tridentino præſentem controverſiam, nec fuiſſe deciſam. Nullo quippe canone, aut lege aiunt reſervatam eſſe ſoli Pontifici ſummo poteſtatem diſpenſandi in impedimentis dirimentibus, excluſis Epiſcopis. Conſuetudo ſola, & communis Eccleſiarum uſus hanc facultatem ſummis Pontificibus aſſeruit. Galliarum Epiſcopos ab aliquibus impedimentis reipſa diſpenſare, narrant Theologi Galli, Turnelius, Habert, & ceteri, ex prædeceſſorum conſuetudine. Verum ut ut res hæc ſe habeat, communis eſt Theologorum ſententia, uſu & conſuetudine accedente, ſolum Pontificem ſummum iure ordinario diſpenſare a præfatis impedimentis, excluſis Epiſcopis, & Legatis a latere.

III. Contendunt aliqui, Mendicantes privilegium habere, a Leone X. conceſſum Auguſtinianis, diſpenſandi cum his quis ſcienter, aut ignoranter contraxere cum impedimento affinitatis; dummodo notorium non ſit, neque ad forum contentioſum deductum. Verum privilegium iſtud aut commentitium eſt, aut contrario uſu abrogatum. Salmanticenſes *cap.* XIV. *punct.* 1. *num.* 5. referunt, Commiſſarium generalem Cruciatæ ex delegatione pontificia diſpenſare poſſe ab impedimento affinitatis ex fornicatione orto reſpectu illorum qui bona fide ex parte unius, præmiſſis proclamationibus, in facie Eccleſiæ contraxerunt, altera parte,

Digitized by Google

te, impedimenti ignara, monita. Facultatem quoque illum habere, ex Caſtropalao, & Coninch ſubdunt, conſtituendi prolem legitimam, etiam mala fide ab utriſque procreatam. Si ex parte unius bona fides adſit, iure communi proles evadit legitima. Apoſtolicum quoque Nuntium in ſua ditione poteſtatem habere aiunt diſpenſandi ab impedimento publicæ honeſtatis, & conſtituendi prolem legitimam, ante, & poſt illud ſuſceptam ex tali matrimonio.

IV. Quæſt. II. *An Epiſcopi, urgente neceſſitate, diſpenſare ab aliquo impedimento dirimente ante matrimonium contractum valeant?* Reſp. Communis ſententia affirmat, dummodo neceſſitas ſit urgens & gravis, & aditus ad Pontificem ſummum non pateat, & periculum infamiæ, vel incontinentiæ, vel alterius mali ſit in mora. Finge contractum publice matrimonium, & impedimentum eſſe occultum, & coniuges abſque gravi ſcandalo non poſſe ſeparari, nec eſſe ad Pontificem facilem acceſſum. Tunc aiunt, ſi impedimentum tale ſit, a quo diſpenſare Pontifex ſummus conſueſcat, poſſe quoque Epiſcopum. Quis enim dixerit, Pontifices ſummos hanc diſpenſandi facultatem reſervare ſibi voluiſſe cum tanto animarum periculo? Nulla expreſſa lex, nullus canon declarat, Epiſcopos non poſſe in ſua diœceſi ea peragere in his caſibus quæ æternæ ovium ſaluti neceſſaria ſunt. Ex ſola conſuetudine & uſu Pontifices ſummi in eiuſmodi impedimentis diſpenſant. Porro reſervatio hæc bonum commune Eccleſiæ, & animarum ſalutem ſpectat. Ergo ceſſat, dum talis urget neceſſitas, quæ impedit diſpenſationem a Pontifice peti, & aliunde concedi ab Epiſcopo poteſt. Quid quod in lege expreſſa lata a ſuperiore diſpenſare inferior valet, neceſſitate urgente? Ergo multo magis, quando non adeſt expreſſa lex, quæ adimat Epiſcopis talem facultatem. Quid quod numquam Pontifices ſummi reclamarunt contra Theologorum ſententiam, hanc facultatem Epiſcopis in dictæ neceſſitatis caſu aſſerentem?

V. Quæſt. III. *An Epiſcopi ante matrimonium contractum talem impertiri diſpenſationem poſſint?* Reſp. Adfirmant Sanchez *Lib. II. diſp.* xl. *num.* 7. Salas *diſp.* xx. *ſect.* 3. *de leg.* Baſilius Pontius *Lib. IX. cap.* vi. *num.* 6. Bonacina *num.* 6. Diana *Part. VIII. tract.* iii. *reſol.* 80. Caſtropalaus *num.* 9. Candidus, Dicaſtillus, Corneo; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *tract.* ix. *cap.* xiv. *num.* 11. P. Viva *quæſt.* vi. *art.* 1. *num.* 8. Igitur ſi mors immineret, & matrimonium neceſſarium foret ad prolem legitimam conſtituendam, ad evitandam feminæ infamiam, aut alia gravia mala, ſcandala, abſurda, & difficilis eſſet ad Pontificem ſummum recurſus, poterit Epiſcopus diſpenſationem impertiri ad matrimonium contrahendum. Idem dicendum, ſi femina nobilis, inquiunt Salmanticenſes (ego adderem, etiamſi non nobilis, ſed honeſta) parata ad nuptias, confiteretur ſe habuiſſe copulam cum conſanguineo coniugis in primo, aut ſecundo gradu, & dilatio matrimonii inferret illi infamiam, aliudve grave malum, quin effugium

evadendi pateret. Idque eædem rationes quas mox adduxi, evincunt. Addunt Sanchez, Henriquez, Navarrus, Sylveſter, poſſe Epiſcopum, urgente neceſſitate, in lege Pontificis, & Concilii diſpenſare, & in voto ſimplici caſtitatis reſervato Papæ, quando magnum eſt incontinentiæ periculum. Ratio univerſalis eſt, quod lex quæque eccleſiaſtica ordinata ſit in bonum commune Eccleſiæ, ad caritatem, rectamque Reipublicæ chriſtianæ gubernationem. Conceſſa eſt enim a Chriſto Domino Eccleſiæ, & Pontificibus ſummis facultas legis condendæ in ædificationem, non in deſtructionem. Eſſet autem in deſtructionem contra caritatem, & contra ſuavem, inquit P. Viva *loc. cit.* Eccleſiæ gubernationem, velle Pontificem reſervare ſibi hanc diſpenſationem cum tanto animarum periculo.

VI. Duo extrema hac in materia, ſicut & in ceteris, declinanda ſunt: nempe & nimia diſpenſandi facilitas abſque legitima cauſſa; & nimia ſeveritas non diſpenſandi; & coarctandi Epiſcoporum auctoritatem, quæ natura ſua ampla eſt, & ſolum in bonum Eccleſiæ a ſummis Pontificibus reſtricta.

VII. Quæſt. IV. *Requiritur ne quod matrimonium contractum ſit bona fide, ut Epiſcopus diſpenſare ab impedimento valeat?* Reſp. Communis ſententia docet, non requiri bonam fidem in utroque coniuge, ſed ſat eſſe quod in alterutro adſit: quia, ſtante bona fide in uno coniuge, matrimonium dicitur bona fide contractum; ut habetur cap. *Cum inhibitio*, de clandeſt. deſponſ. Præterea æquitati repugnat ut ex culpa unius detrimentum ſubeat innocens. Dicaſtillus, Henriquez, & alii docent, poſſe Epiſcopum diſpenſare, etiamſi mala fides in utroque coniuge præceſſiſſet. Quia licet ex propria culpa in tales ſe coniecerint anguſtias; non propterea denegandum illis eſt remedium neceſſarium, quando ex una parte imminent recenſita pericula, & aditus ad Pontificem non pateat. Probabilior tamen opinio requirit bonam fidem ſaltem in uno coniugum: idque habetur in Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* V. ubi dicitur, indignos eſſe diſpenſatione illos qui mala fide contrahentes, Eccleſiæ benignitate abutuntur. Ut vero dicatur mala fide contrahi, ſat non eſt illos ſcire, ſe habuiſſe copulam cum conſanguinea coniugis; ſed requiritur ut ſciant talem copulam inducere impedimentum: ſi enim ſcirent ſe cum conſanguinea contrahere, ignorarent vero conſanguinitatem, vel affinitatem parere impedimentum; tum bona fide contraherent, ut docent Bannez, Sanchez, Navarrus, Candidus, Averſa; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 10.

VIII. Quæſt. V. *A quibus impedimentis diſpenſare Epiſcopus valet extra neceſſitatis caſus?* Reſp. Bonacina, Henriquez, Sanchez, Caſtropalaus, & Salmanticenſes *num.* 13. docent, Epiſcopos diſpenſare poſſe in impedimento ſuperveniente matrimonio ob affinitatem, cognationem ſpiritualem, votum ſimplex caſtitatis, ut coniuges ſibi invicem debitum petant, licet nulla ſit neceſſitas urgens; idque con-

ſtare

ſtare aiunt ex legitima conſuetudine: & hoc etiam poſſe Vicarium Epiſcopi ex vi conceſſionis generalis ad omnes caſus epiſcopales.

IX. Quæſt. VI. *Regulares Mendicantes habent ne facultatem diſpenſandi ab aliquibus impedimentis?* Reſp. Poſſe quoque Regulares vi ſuorum privilegiorum diſpenſare in impedimento ſuperveniente matrimonio ob copulam cum conſanguinea coniugis in primo vel ſecundo gradu, & ob votum ſimplex caſtitatis, ante matrimonium emiſſum, ut poſſint invicem non reddere modo, ſed etiam petere, docent Sanchez, Diana, Pontius, Caſtropalaus, Averſa, Rodriquez, Candidus, & alii; quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XIV. *punct.* I. *num.* 14. Hæc privilegia conceſſiſſe aiunt Iulium II. Martinum V. Benedictinis Monaſterii Valliſoleti, S. Pium V. vivæ vocis oraculo Minoribus. Aliud privilegium conceſſum Ieſuitis referunt Sanchez, & Palaus. Diſputant vero Auctores iſti, an, ut Mendicantes poſſint diſpenſare, debeant a ſuo Provinciali, vel Generali ſpecialem habere licentiam. Adfirmant illi, negant iſti. Salmanticenſes *num.* 16. docent, non requiri deputationem Provincialis, ſed ſufficere quod deputatio fiat a Superiore conventuali.

X. Hæc quæ de Regularibus circumferuntur privilegia in hac materia, & narrata interpretamenta mihi prorſus commentitia ſunt, & arbitraria. Mirum eſt quod in tam gravi negotio nemo unus referat eiuſmodi privilegia; ſed aſſertiones dumtaxat Auctorum infarciunt, qui mutuo ſe citant, quin unus documenta citata reſcribat. Quare hæc omnia ut mera figmenta ego reiicio, donec authenticis documentis novi Doctores qui illa comminiſcuntur, legitima evincant. Neque ſuſpiceris, me gratis, & pro arbitrio talia privilegia reiicere. Illa enim ſæpius inquiſivi, Bullarium Pontificum, a quibus conceſſa aſſeruntur, revolvi etiam ab aliis curavi. Nihil penitus inventum eſt. Adhibenda ne fides quibuſdam Caſuiſtis, qui in more habent mutuo ſe ſe reſcribere: & ſimul atque unus aliquod commentum evulgat, plurimi in fide anteceſſorum illud citant: & poſtea ex multitudine Doctorum infertur: tot ne Doctores falſum narrabunt, illudent, decipient, & quidem in re graviſſima? Hac ineptiſſima argutatione plures reipſa decipiuntur. Si ſcire cupis, vera ne an falſa ſint eiuſmodi privilegia, conſule Bullarium. Et ne actum agam, lege quæ ſcripſi *Tom. III. in Decal. diſſ.* III. *cap.* XI. ubi mera figmenta oſtendi eſſe privilegia quæ citati Auctores allegare ſolent in Regularium favorem ad diſpenſandum in votis.

CAPUT V.

De cauſſis pro valida, & licita diſpenſatione a recenſitis impedimentis.

I. Plura dixi de diſpenſationis iuſtæ cauſſis tum in Diſciplina Apoſtolico-monaſtica *diſſ.* IV. *cap.* III. tum *Tom. III. diſſ.* III. *cap.* XIII. & fuſius *Tom. VI.* Pau-

Pauca hic nunc delibabo. Antiquis temporibus, inquit Chriſtianus Lupus *Tom. III. in notis ad can.* XI. *Concilii Rhemenſis*, raro Eccleſiam diſpenſaſſe. Narrat, Gregorium VI. Gallicanos Epiſcopos, regnumque ipſum interdicto eccleſiaſtico ligaſſe propter matrimonium quod Rex Robertus contraxerat cum Berta commatre ſua, cuius filium ſuſceperat de ſacro fonte. Adeo difficilis & perrarus tunc erat diſpenſationum uſus etiam in impedimentis non adeo gravis momenti, ut Rex ipſe obtinere diſpenſationem non potuerit. Alia ſimilia exempla ibidem profert.

II. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXV. *cap.* XVIII. *de ref.* hæc habet. *Sicut expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus caſibus, & neceſſitatibus, pro communi utilitate ſatisfiat; ſic frequentius legem ſolvere, exemploque potius, quam certo perſonarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud eſt quam unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant univerſi, ſacratiſſimos canones exacte ab omnibus, & quoad eius fieri poterit, indiſtincte obſervandos. Quod ſi urgens iuſtaque ratio, & maior quandoque utilitas poſtulaverit, cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, ac ſumma maturitate, atque gratis a quibuſcumque ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum; aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.*

III. Quæſt. I. *Peccent ne Superiores diſpenſantes ſine cauſſa, & an ſit valida eiuſmodi diſpenſatio?* Reſp. Convenit penes omnes, peccare tum concedentes, tum petentes diſpenſationem abſque cauſſa. Diſputant, ſit ne mortale, an veniale eiuſmodi peccatum. Doctor eximius P. Suarez *Lib. VI. de leg. cap.* XVIII. *num.* 17. cum aliis docet eſſe mortale. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XIV. *punct.* 2. *num.* 17. cum Sanchez, Rodriguez, Viva, & aliis defendunt eſſe veniale. Prior ſententia vera eſt, poſterior falſa. Diſpenſationem ſine cauſſa *crudelem diſſipationem* vocat S. Bernardus. Quis non videt, leges in bonum commune latas pro arbitrio peſſumdare peccatum eſſe mortiferum? Materiæ parvitas excuſare a gravi culpa interdum poteſt.

IV. Ad valorem diſpenſationis quod attinet, communiter Theologi aſſerunt, inferioris diſpenſationem in lege ſuperioris abſque iuſta cauſſa nullam eſſe. Heinc inferunt, Epiſcopum invalide diſpenſare in lege pontificia, puta in lege ieiunii, in votis &c. iuſta cauſſa ſublata: ſimiliter Papam invalide diſpenſare in voto, in iuramento, & in quacumque lege divina, aut naturali abſque legitima cauſſa. Quamquam, ſi vere loqui volumus, in his legibus Papa non diſpenſat; ſed ſolum interpretatur, ut ſupremus œconomus & cuſtos legum, in hoc aut illo caſu legem divinam non obligare.

V. Communiter vero docent recentiores, legislatorem in lege a ſe lata valide diſpenſare poſſe abſque iuſta cauſſa: quia, inquiunt, in propria cauſſa legislator operatur tamquam dominus. Ergo ſicut prodigus, inquit P. Viva *quæſt.* VI. *art.* 2. *num.* 2. vali-

valide transfert ſuorum bonorum dominium, tametſi prodigendo peccet; ita legiſlator valide in propria lege diſpenſat, quamvis ſine iuſta cauſſa diſpenſando delinquat. Subdit P. Viva cum P. Suarez *Lib. VI. de leg. cap.* XIX. quod ſi legiſlator ſecum diſpenſet in propria lege abſque legitima cauſſa, invalida ſit diſpenſatio; quamvis in illa ipſa lege valide diſpenſet cum ſubditis. Quænam diſcriminis ratio? Manifeſta eſt, inquiunt. Quoniam ſuperior obſervantiæ legis ſuæ non ſubiicitur vi ſuæ legis; cum nemo imperare ſibi valeat: ſed obſtringitur vi legis naturalis, quatenus ſuperior debet ſe conformare communitati. Ab hac autem lege naturali nequit ſine iuſta cauſſa ſe diſpenſare. Ergo dum ſe obſervationi legis ſuæ abſque iuſta cauſſa ſubducit, invalida exemptio eſt. Contra ſubditi immediate vi legis ſuperiori obligantur. Ergo valide ſuperior eos, legitima etiam cauſſa ſublata, ab obſervantia legis ſuæ eximit.

VI. Hæc recentiorum doctrina mihi non arridet, & diſtinctio diſpenſationis quam legiſlator reſpectu ſui, & ſubditorum exercet, arbitraria & commentitia mihi videtur. Lex quæque in bonum commune lata eſt. Lege naturali & divina legiſlator obſtringitur hoc bonum commune promovere, non modo reſpectu ſui, verum etiam reſpectu ſubditorum. Hoc diſcrimen eſt legiſlatores inter & ſubditos, ut *loc. cit.* ex S. Thoma animadverti, quod illi *directive*, iſti *coactive* ſubduntur legi. Ergo qua ratione negant recentiores iſti invalide ſecum, eadem ratione negare debent invalide cum ſubditis legiſlatorem diſpenſare in lege propria abſque iuſta cauſſa.

VII. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* V. *de ref.* hæc ſtatuit. *In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro; idque ex cauſſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu numquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſſam.* Cedo. An non obſtringitur Papa lege naturali & divina ut Eccleſiæ ſupremum caput, & legiſlator, hanc, & alias omnes ab Eccleſia, & a ſeipſo, ut Superiore ſupremo, latas cuſtodire, promovere, & conſervare? Quis inficias iverit? Ergo, ſublata iuſta cauſſa, irrite diſpenſat: quia diſpenſat contra legem naturalem & divinam, qua obſtringitur promovere legum obſervationem.

VIII. Quæſt. II. *Quænam ſint cauſſæ iuſtæ diſpenſandi in impedimentis matrimonii?* Reſp. Plures aſſignant recentiores cauſſas. 1. eſt bonum pacis, ablatio litium, diſcordiarum, ſcandalorum, rixarum. 2. Si in oppido in quo mulier degit, commode non inveniat coniugem parem cui nubat: quia non tenetur aut propriam patriam relinquere, aut impari nubere. 3. Defectus dotis, dum mulier congruam invenire dotem nequit, qua iuxta ſui ſtatus conditionem poſſit in matrimonium coniungi; inveniat autem conſanguineum, qui abſque dote illam recipiat. Quod verum eſt, inquiunt, etiamſi parentes, fratreſve divites habeat, qui nolint, aut nimis

mis differant dotem tradere. 4. Conſervatio divitiarum in eadem familia & ſucceſſionis, quando peritura eſſet, niſi coniugium fieret inter conſanguineos. 5. Inſtauratio matrimonii bona fide contracti; immo etiam ſi mala fides adfuerit ex utraque parte, ſi matrimonium ſit conſummatum, & ſcandalum inferret ſeparatio, aut feminæ infamia immineret. 6. Poſtulatio magnorum Principum, quibuſcum nonniſi in ſecundo gradu conſanguinitatis diſpenſandum, Tridentinum ait. Nomine magnorum Principum Reges intelligunt, qui abſolutum habeant dominium. Neque acceptationem perſonarum Eccleſia exercet, dum facilius cum his diſpenſat: quia convenit Eccleſiæ eiuſmodi magnos Principes habere benevolos. 7. Excellentia meritorum erga Eccleſiam, vel petentis, vel eius pro quo petitur. 8. Subminiſtratio pecuniæ in ſubſidium Eccleſiæ.

IX. Quæſt. III. *Sunt ne legitimæ omnes recenſitæ cauſſæ?* Reſp. Iudicium iſtud illis quorum intereſt, remitto. Mihi profecto omnes non probantur. Ultima præſertim mihi diſplicet. Quid? Ob pecuniam relaxare Eccleſiam leges ſuas decet, vel expedit? Reponit P. Viva quæſt. VI. art. 2. num. 4. *Notat tamen Sanchez, quod petens ſine cauſa diſpenſationes matrimoniales exhibendo copioſam eleemoſynam non peccet, ſicuti nec qui ſine cauſa iis petitis utitur. Ratio eſt, quia quamvis ſine cauſa petantur, non conceduntur tamen ſine cauſa*. Nonne egregia & robuſta ratio? Utique non conceduntur ſine cauſſa, quia conceduntur *propter pecuniam*. Et iſtæ pecuniariæ diſpenſationes licitæ erunt? Quæ non muſſitabunt Novatores, talia dum legunt? Tridentinum tria ſtatuit, nempe diſpenſationes 1. *raro*, 2. *ex cauſa*, 3. *gratis* concedendas eſſe: & benigni recentiores non pauci conceptis verbis oppoſitum docent, pro cauſſa obtrudentes, *ne dentur gratis*, ſed pro copioſa pecuniæ ſubminiſtratione. Numquid legum relaxatio fodina eſt, unde haurire pecunias Superiores debeant?

X. Quæſt. IV. *An ceſſante cauſſa movente ad diſpenſationem, hæc corruat?* Reſp. Omnes docent, neceſſum eſſe cauſſam extare, dum diſpenſatio conceditur. Diſputant vero, num ſi conceſſa diſpenſatione, antequam perficiatur matrimonium, ceſſet cauſſa finalis, ſeu principaliter movens, ceſſet ipſa diſpenſatio. Negant Salmanticenſes *num.* 29. cum pluribus aliis, quos citant. Quoniam, inquiunt, gratia diſpenſationis completur continuo ac conceditur; & aufertur vinculum impedimenti: ergo ſi tunc vera extat cauſſa, diſpenſatio eſt valida, & impedimentum aufertur. Porro, ablato ſemel per veram diſpenſationem impedimento, hoc amplius non reviviſcit; quemadmodum lex, ſemel ob veram cauſſam abrogata, non reſurgit, licet cauſſa ceſſet. Accedit quod diſpenſatio eſt abſoluta, & non conditionata: ergo, exiſtente tempore expeditionis vera cauſſa, diſpenſatio ſuum obtinet effectum.

XI. Oppoſitam ſententiam docent Sanchez, Dicaſtillus, & alii, obiicientes: ſi quis diſpenſationem obtineat comedendi carnes ob debilitatem, & fiat robuſtus, ceſſat

Digitized by Google

ceſſat diſpenſatio: ergo idem in caſu præſenti. Negant conſequentiam. Quia quando datur diſpenſatio ab iis quæ habent tractum, ut dicitur, ſucceſſivùm, ut in ieiunio, carnium comeſtione, & ſimilibus, quaſi multiplex eſt; & tamdiu durat, quamdiu cauſſa perſiſtit. Impedimentum autem individuum eſt, & ſemel ablatum non reviviſcit: ideo diſpar ratio. Quare prior ſententia eſt probabilior.

XII. Quæſt. V. *Quid ſit diſpenſatio ſubreptitia?* Reſp. Diſpenſatio ſubreptitia ea dicitur quæ ex errore, ſeu ob falſitatem expreſſam, aut veritatem occultatam conceditur. Diſpenſationes, ſeu reſcripta pontificia, aliorumque Principum duplicis generis ſunt. Alia *iuſtitiæ*, quæ ad lites dirimendas impertiri ſolent. Alia *gratiæ*, quibus beneficia Eccleſiæ impertiuntur. Reſcripta iuſtitiæ per ſubreptionem obtenta, ipſo iure non ſunt irrita, niſi per exceptionem elidantur: quia his reſcriptis non reſolvuntur lites, ſed modus præſcribitur quo iudex decidere litem poſſit: & contra hæc reſcripta pars opponit ad detegendum errorem. Reſcripta gratiæ ſubreptitia, aut obreptitia ipſo facto nulla ſunt, & irrita.

XIII. Cauſſa concedendæ diſpenſationis duplex: alia finalis, ſine qua reſcriptum nullo modo conceditur, aut nonniſi limitationibus, & conditionibus coarctatum; alia impulſiva, quæ allicit quidem Superiorem ad facilius impertiendam gratiam, illa tamen ſublata, nihilominus abſolute eamdem concederet.

XIV. Quæſt. VI. *Quæ veritatis occultatio, & falſitatis expoſitio reddat diſpenſationem ſubreptitiam?* Reſp. Quælibet omiſſio veritatis, quæ iure, ſtilo, aut conſuetudine exprimi debet, aut allegatio falſitatis, quæ ſupprimi iure deberet, aut pertineat ad cauſſam finalem, reſcriptum ſubreptitium reddit; ſecus, ſi error attineat ad cauſſam impulſivam tantum, & allicientem. Ratio ſeipſa patet. Nam quando ius, aut conſuetudo, aut ſtilus aliquid exprimendum iubet, illud requirit tamquam formam, ſeu cauſſam præſcriptam, a qua gratia concedenda pendet. Ergo hac ſublata reſcriptum nullum eſt. Similiter diſpenſatio pendet a cauſſa finali movente: qua ceſſante, ceſſat gratiæ conceſſio. Tandem ſi error pertineat ſolum ad cauſſam impulſivam, ſeu allicientem, tunc reſcriptum valet: quia ſine hac cauſſa concederetur. Exemplum communiter Auctores ſubiiciunt eleemoſynæ factæ pauperi improbo. Paupertas eſt cauſſa finalis, quæ movet divitem ad erogandam ſtipem; improbitas, aut probitas ſunt cauſſæ allicientes, vel retardantes eleemoſynam. Si paupertas deficeret, reſtituenda eleemoſyna eſſet ex defectu cauſſæ finalis: ſi hæc adſit, licet pauper ſit improbus, valida tamen eſt eleemoſynæ traditio.

XV. Quando in diſpenſationis petitione plures cauſſæ exponuntur, ſi nulla ex ſe ſufficiens ſit, ſubreptitia eſt diſpenſatio: nec ſat eſt ut ex omnibus partim veris, partim falſis una conflетur cauſſa ſufficiens, ſi quælibet ex ſe inſufficiens ſit. Quando vero quælibet ſeorſim ſufficiens ſit, licet aliqua falſa foret, non propterea ſubreptitium reſcriptum reputatur. Quando dubitatio occurrit, an cauſſa falſo expoſita,

ſita,

ſita, ſit tantum impellens & alliciens, an finalis & movens, atque adeo an diſpenſatio ſit valida; Salmanticenſes *num.* 37. cum Sanchez, Palao, & aliis validam præſumendam aſſerunt: quia, inquiunt, ſemper præſumptio ſtare in favorem actus debet. Sed hanc opinionem ut falſam reiicio. Impedimentum enim certum eſt, & diſpenſatio dubia. Dubium autem elidere certum nequit.

XVI. Diſputant Auctores, an neceſſe ſit ut ille ipſe qui indiget diſpenſatione, illam petat. Et communiter negant, ſed ſat eſſe ut pater, aut conſanguineus, eo inſcio pro quo petitur, diſpenſationem impetret: non prodeſt tamen diſpenſatio, niſi ab illo qui ea indiget, acceptetur. Addunt, ſi impedimentum idem utrumque coniugem afficiat, ſat eſſe petere pro uno. Si vero ambo habeant duo impedimenta, quorum unum non pendet ab altero, ut ſi uterque votum caſtitatis emiſiſſet; tum uterque petere diſpenſationem debet. Si occultatio veri, aut expreſſio falſi ſit dumtaxat circa partem petitionis, ſi diſpenſatio eſt dividua, valet pro ea parte quæ eſt vera; & irrita eſt pro parte quæ eſt falſa. Quis ligatus caſtitatis voto petit diſpenſationem, & quia gravi tentatione pulſatur, & ut nubat conſanguineæ, quæ nequit alterum reperire maritum. Si prima cauſſa vera ſit, liber a voto manet, & ducere uxorem poteſt; ſi altera cauſſa falſa ſit, nequit nubere conſanguineæ. Si mala fide proceſſit, tota diſpenſatio nulla eſt.

XVII. Quæſt. VII. *Quando petitur diſpenſatio inter conſanguineos, vel affines, exprimenda ne eſt copula inceſtuoſa inter eos habita?* Reſp. Diſputant in utramque partem ſuper hac quæſtione Auctores: Pontius, Henriquez, Hurtado, Perez, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 40. quibus accedit P. Viva *quæſt.* VI. *art.* 3. *num.* 8. negantem opinionem defendunt: quia neque inceſtus indiget diſpenſatione, cum non ſit impedimentum; neque ius, aut ſtilus præſcribit ut hæc copula manifeſtetur.

XVIII. Contra Sanchez, Diana, Caſtropalaus, Laymanus, Coninch, Filliucius, & alii defendunt, manifeſtandam eſſe; & ita declaraſſe Congregationem Cardinalium teſtantur; idque ex ſtilo curiæ haberi. Deinde manifeſtatio iſtius copulæ inceſtuoſæ difficiliorem reddere videtur diſpenſationis aſſecutionem. Quando enim copula hæc manifeſtatur, aut maior pecuniæ ſumma imponitur, aut ſeverior pœnitentia. Reſpondent prioris ſententiæ patroni, ſtilum Curiæ non obligare extra Curiam, niſi aliquo pontificio decreto confirmatus ſit. Alii reſpondent, Congregationem Cardinalium declaraſſe exprimendam eſſe copulam ut quid ſecurius & tutius, non ut quid probabilius. Sed hæc mera figmenta probabiliſtica ſunt, atque adeo reiicienda: quare poſterior ſententia probabilior eſt.

XIX. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XIV. *punct.* 3. *num.* 41. „ Ex quo inferunt ſere omnes Doctores noſtræ ſententiæ, & inferri ex illa teſtantur Sanchez *Lib. VIII.* „ *diſp.* XXV. a *num.* 12. & Palaus loco proxime citato, quod ſi talis diſpenſatio re-

„ mit-

„ mittatur Epiſcopo, & ille, antequam expediat eam, interroget contrahentes, an „ copula inter eos inceſtuoſa ſit habita ; *poſſunt ipſi negare , etiamſi præſtito iura- „ mento interroget*: quia talis interrogatio eſt ſuperflua , & iuridice in tali re non „ interrogat: & ſic non tenentur iuxta illam reſpondere, ſed aſſerere non fuiſſe in- „ ter eos copulam; & ne veritati contraveniant , in mente retinere poſſunt , *ne „ tibi dicamus*. Immo etiamſi in reſcripto Pontificis veniat illa clauſula : *Niſi co- „ pula inter eos fuerit habita*: quia intelligitur de publica, non de ſecreta. "

XX. Hæc opinandi ratio tribunal erigit ſupra Epiſcopos , & Pontifices ſummos vel in ipſis ſacramentorum cauſſis. Epiſcopi , ac Pontifices iubent , & ſacratiſſimo iureiurando adigunt ut copula manifeſtetur: denuntiant ſe diſpenſationem , ad valorem ſacramenti neceſſariam, nolle concedere, niſi hæc copula manifeſtetur . Et citati Doctores noſtræ ſententiæ, inquiunt Salmanticenſes , propugnant te poſſe Epiſcopo ex tribunali interroganti negare talis copulæ factum, & hanc negationem iuramento confirmare. Eccur? Quia iuridice non interrogat. Quis definivit Epiſcopum iuridice non interrogare? Doctores citati pro noſtra ſententia? At alii Doctores adfirmant Epiſcopum iuridice interrogare. *Et ideo utraque ſententia* , inquiunt Salmanticenſes, *eſt ſatis probabilis*. Ergo ipſorum Doctorum ore ſatis probabile eſt hunc iuratorem eſſe periurum, & quidem in publico tribunali , & in cauſſa ſacramentaria. En in quæ monſtroſa laxitatis extrema coniicit nova opinandi ratio, a ſimplicitate evangelica aliena. Nec diutius immorandum eſt in refellendo commento ſane horridulo.

XXI. Quid, ſi copula inter conſanguineos habita, eo animo patrata ſit ex parte utriuſque, ut facilius obtineatur diſpenſatio? Reſpondent præfati Doctores, manifeſtandam eſſe , ſi copula , & infamia inde manans producatur ut cauſſa princeps ad diſpenſationem obtinendam. Duo tamen addunt. Primum, ſi intentio hæc fuit ſola mente concepta, non eſt manifeſtanda . Alterum , ſi copula non allegetur ut cauſſa principalis, ſed ſint aliæ cauſſæ ſufficientes pro impertienda diſpenſatione; tunc & copulam, & malam fidem reticeri poſſe adfirmant. Sed hæc omnia arbitraria & vana ſunt, quæ ſeipſis evaneſcunt.

XXII. Quæſt. VIII. *An diſpenſatio ſit ſubreptitia, quando non manifeſtantur omnia impedimenta ?* Reſp. Convenit penes omnes ſubreptitiam eſſe diſpenſationem , niſi manifeſtentur omnia impedimenta quæ obſunt matrimonio, & quibus ligantur contrahentes. Nec ſat eſt declarare præcipuum. Quare ſi contrahentes habeant impedimenta affinitatis, conſanguinitatis, criminis, adulterii cum promiſſione, voti &c. omnia, quibus ligantur, pateſacienda ſunt. In impedimento conſanguinitatis, & affinitatis exprimi debent gradus lineæ rectæ, vel tranſverſæ. Quo enim propinquiores ſunt gradus, eo difficilior eſt diſpenſatio . Si ex ignorantia exprimatur ſecundus loco tertii, diſpenſatio obtenta valet: quia tertius continetur in ſecundo; & ſi diſ-

Digitized by Google

diſpenſatio pro ſecundo gradu data eſt, eo magis pro tertio. Quando autem gradus ſunt inæquales in linea tranſverſa, ut ſi unus ſponſorum in tertio, alter in quarto diſtet a ſtipite, diſputatur, an ſatis ſit ut remotior manifeſtetur. Si unus ſit in primo, alter in ſecundo gradu, dubio procul exprimendus eſt primus; ut S. Pius V. in ſuo motu proprio, cuius initium eſt *Sanctiſſimus*, dato an. 1566. declaravit. In reliquis autem gradibus, ut dictum eſt ſupra, tot gradibus duo diſtant inter ſe, quot remotior diſtat a ſtipite. Ambo tamen gradus in diſpenſatione obtinenda declarari ſolent.

XXIII. Quæſt. IX. *Si quis ſuper eodem impedimento bis diſpenſationem obtineat, tenetur ne manifeſtare priorem?* Reſp. Titius obtinuit diſpenſationem, ut contraheret cum Nævia conſanguinea ſua: hac mortua, contrahere vult cum Berta altera conſanguinea. Reſpondent communiter, non eſſe neceſſariam prioris diſpenſationis mentionem, quando impedimentum eſt eiuſdem rationis, non ortum ex crimine, ſed ex conſanguinitate, vel affinitate; vel ſit diverſæ rationis, ut ſi prius voti diſpenſationem obtinuit, & poſtea petat diſpenſationem ab impedimento conſanguinitatis: quia talis manifeſtatio non reddit diſpenſationem difficiliorem. Contra ſi impedimentum ortum ex crimine ſit aut uxoricidii, aut adulterii cum ſponſione matrimonii, tum ſi ſecunda diſpenſatio obtinenda ſit, prioris mentio facienda eſt; quod ex repetito ſcelere difficilior reddatur diſpenſatio ſecunda. Si quis vero diſpenſationem quam alicuius impedimenti petiit, non obtinuerit, haud requiritur ut, ſi novam impetrare ſtudeat ſive ab eodem, ſive ab altero Pontifice, prioris mentionem faciat; ut docent Sanchez, Suarez, Pontius, Palaus, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 48. Qui vero plura habet impedimenta eiuſdem rationis; ut ſi quis velit ducere Bertam ex duplici capite conſanguineam; vel quacum duplicem habet affinitatem, quia cum duabus eiuſdem ſororibus eſt fornicatus; vel duplicem cognationem ſpiritualem, quia duos illius filios ex ſacro lavacro ſuſcepit, vel unum ex ſacro fonte, alterum ex confirmatione; aliqui contendunt ſat eſse unum exprimere impedimentum in gradu propinquiori. Sed probabilior & vera ſententia docet, exprimendam eſse conſanguinitatem, affinitatem, vel cognationem duplicatam, ex diverſo capite proficiſcentem. Diſputant quoque, num qui pluribus impedimentis ligatus eſt, debeat omnia ſimul exponere; an vero ſufficiat ut unum in una, aliud in altera petitione exponat, nulla facta in petitione diſpenſationis unius mentione alterius. Probabilior ſententia docet, debere omnia ſimul exponi; idque ex Curiæ praxi, & conſuetudine. Impedimentum enim unum cum altero coniunctum difficiliorem reddit diſpenſationem.

DIS-

DISSERTATIO IV.

DE OBLIGATIONE, ET PECCATIS SPONSORUM, ET CONIUGUM.

CAPUT I.

De fine ſponſalium, obligatione, & peccatis ſponſorum,

I. QUæſt. I. *Quis ſit ſponſalium finis?* Reſp. Ideo ab Eccleſia inſtituta ſponſalia ſunt, ut fideles ad magnum matrimonii ſacramentum virtutibus, & ſanctimonia ornati accedant. Sunt enim ad hoc ſacramentum ſponſalia, quod catechumenatus ad baptiſmum, tonſura clericalis ad Ordines, novitiatus Religioſorum ad ſolemnem monaſticam profeſſionem; ut in *Supplem. quæſt.* xliii. *art.* 1. *ad* 6. docet Angelicus, inquiens: *A prima ſponſione dicuntur ſponſalia proprie, quæ ſunt quædam ſacramentalia, ſicut exorciſmus baptiſmi.* Præcipue ad hæc tria ſacramenta rite ſuſcipienda Eccleſia virtutum exercitio diſponendos præparandoſque fideles ſtatuit: quia in horum ſuſceptione novum vitæ genus ampleсtuntur, novumque ſtatum profitentur. Quomodo autem novi ſtatus onera, officia, munia, ut decet, & expedit tum familiis, tum Reipublicæ, nedum privatæ felicitati, ſuſtinebunt, niſi optime morati, imbuti, probatique ad illum accedant? Quemadmodum igitur qui Religionem monaſticam profeſſuri ſunt, ſub experrecti magiſtri cura & vigilantia conſtituuntur candidati, ut quæ profiteri debent, apprime perdiſcant, ita ſponſi ſub proprii Parochi magiſterio tyrocinium ſtatus coniugalis exercere debent, ut ad tantum ſacramentum celebrandum ſe ſe præparent, atque ad ea quæ heinc conſequuntur munera ſuſtinenda bene affecti diſponantur.

II. Quæſt. II. *Quæ ſint Parochorum munia in ſponſorum inſtructione?* Reſp. Primum omnium inſtruere iuvenes, & puellas Parochus debet ne ſponſalia tumultuarie & repente contrahant, neque in tabernis, locisve profanis, non poſt compotationes, ludicra ſpectacula, choreas; ſed præmittant ſerias conſiderationes, & coram teſtibus, præſertim parentibus, ſingulari pietatis affectu præparati ad ritum hunc ſacramentalem celebrandum accedant. Sponſorum in chriſtiana religione peritiam Parochus exploret, utrum ea calleant quæ ut Chriſtiani ignorare ſine peccato nequeunt. Præter vero ea quæ Chriſtianos ſcire convenit, in iis erudiantur oportet quæ ſtatum coniugalem ſpectant. Monendi graviter ſunt ne ſub eodem tecto habitent,

bitent, ne mutuus & flagrans amor ex nimia propinquitate & familiaritate erumpat in flammas impuras.

III. Eos inſtruat ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine ſponſalia, & matrimonia celebrari conſueviſſe per fidelium preces, & Eccleſiæ benedictionem, ut moleſtam carnis tribulationem, quæ ſociare matrimonia ſolet, perferre chriſtiana fortitudine maritati queant. Tertullianus *Lib. II. ad uxor. cap.* VIII. hæc docet. *Unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem eius matrimonii quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater ratum habet? Nam nec in terris filii ſine conſenſu patrum recte & iure nubunt.*

IV. Ut veram Chriſtianorum matrimonii imaginem imprimere ſponſorum animis Parochus valeat, illis primum ſerio meditandum proponat increatæ Sapientiæ ordinem, quo Deus propagare animas illas voluit quæ damnatorum ſpirituum ſedes occupaturæ ſunt. Propagationem hanc carnalem ſimul & ſpiritualem, ſeu divina gratia fecundatam eſſe voluit. Heinc eſt quod perſonæ huic generationi deſtinatæ primum ſponſalia, quæ ſunt quidam ſacramentalis ritus, inquit S. Thomas, contrahunt, & peracto chriſtianarum virtutum tyrocinio, magnum matrimonii ſacramentum ſuſcipiunt, quo illorum animæ Redemptoris gratia ſanctificantur ad ſobolem procreandam. Felicia, ait Tertullianus, matrimonia quæ Eccleſia conciliat, ſeu quæ fiunt in ſpiritu Eccleſiæ, & propter fines a Deo præſtitutos. Subdit Tertullianus, matrimonia oblatione confirmari, cum nempe ab Eccleſiæ Præpoſitis celebrata inter Miſſarum ſolemnia, & communes fidelium preces cæleſti benedictione ſignantur ſponſi. Quemadmodum ad cetera ſacramenta rite ſuſcipienda præcedunt ſacramentalia, ut aqua luſtralis, eulogiæ, & interiores animi virtutes; ſic ſponſalia ſunt, ut ex S. Thoma, & Tertulliano vidimus, quædam ſacramentalia, quibus matrimonii candidati obſignati in eis præſertim exercere ſe virtutibus debent quæ ad fœdus coniugale integrum intaminatumque cuſtodiendum ducunt. Et eo maior ac diligentior ſit ſponſorum præparatio oportet, quo non ſibi tantum, ſed aliis quoque inſervire ſponſi debent. Sunt quippe coniugati perſonæ publicæ, ad propagandam conſervandamque chriſtianam Rempublicam, Dei populum multiplicandum, & paradiſum implendum electæ. Huc & ſponſalia, & matrimonia divina inſtitutione ſpectant.

V. Virgo, contractis ſponſalibus, velanda eſt, inquit Tertullianus, ideſt hominum, & præſertim ſponſi oculis, colloquiis, & familiaritati ſe ſubducere debet, ne virginitatis flos ſordes contrahat, & reciproca libidine divinam maledictionem loco cæleſtis benedictionis ſibi concilient. Caſte, modeſte, & pudice ſe gerant deſponſatæ, ut amorem, non carnalem, ſed divinum in ſponſis ſuis accendant. *Deſponſatæ quidem habent exemplum* (inquit Tertullianus Lib. de veland. virg. cap. XI.) *Rebeccæ, quæ, cum ad ſponſum ignotum adhuc ignota perduceretur, ſimul ipſum cogno-*

gnovit eſſe quem de longinquo proſpexerat, non ſuſtinuit dexteræ colluctationem, nec oſculi congreſſionem, nec ſalutationis communicationem; ſed confeſſa, quod ſenſerat, ideſt ſpiritu nuptam, negavit virginem velata ibidem. O mulierem iam de Chriſti diſciplina! Oſtendit enim etiam nuptias de aſpectu, & animo fieri, quemadmodum ſtuprum. Quid quod non Rebeccæ modo, verum etiam ethnicarum ſponſarum exemplum chriſtianis ſponſis opponit Tertullianus. Exterioris apparatus vanitatem, & nuptarum mulierum pompas carpit. Exprobrat chriſtianis ſponſis vel ipſa naturæ iura proſcindere, & pudorem ipſum a natura inſitum, quemque ethnicæ ſponſæ cuſtodiunt, a Chriſtianis dedecorari. *At quin etiam* (pergit ibi Tertullianus) *apud Ethnicos velatæ ad virum ducuntur . . . . A nobis nec naturalia ſervantur, quaſi alius ſit Deus naturæ quam noſter.* Et rurſus *cap.* XII. clamat contra ſponſarum exquiſitiorem cultum, ſuperſtitioſumque ornatum. *Vertunt capillum, & acu laſciviore comam ſibi inſerunt, crinibus a fronte diviſis apertam profeſſæ mulieritatem. Iam & conſilium formæ a ſpeculo petunt, & faciem moroſiore lavacro macerant, forſitan & aliquo eam medicamine interpolant, pallium extrinſecus iactant, calceum ſtipant multiformem . . . Quid ſingula perſequor? Sola autem manifeſta paratura totam circumferunt mulieritatem.* Seceſſionem ab hominum conſortio deſponſatis virginibus præſcribit *ibidem cap.* XIV. & XV. Tertullianus. Profligati pudoris monſtroſos abortus exponit, & mala quæ ſtudium placendi hominibus parit, ſigillatim deſcribit. *Ipſa concupiſcentia non latendi non eſt pudica: patitur aliquid quod virginis non ſit, ſtudium placendi utique viris. Quantum velis bona mente conetur, neceſſe eſt publicatione ſui periclitetur, dum percutitur oculis incertis, & multis, dum digitis demonſtrantium titillatur, dum nimium amatur, dum inter amplexus, & oſcula aſſidua concaleſcit. Sic frons duratur, ſic pudor teritur, ſic ſolvitur, ſic diſcitur aliter iam placere deſiderare. Sed enim vera, & tota, & pura virginitas nihil magis timet quam ſemetipſam: etiam feminarum oculos pati non vult: alios ipſa oculos habet. Confugit ad velamen capitis, quaſi ad galeam, quaſi ad clypeum, qui bonum ſuum protegat adverſus ictus tentationum, adverſus iacula ſcandalorum, adverſus ſuſpiciones, & ſuſurros, & æmulationem, ipſum quoque livorem.*

VI. Hæc iam obſoleviſſe, & contrario uſu antiquata, reponent mollioris Ethices patroni nonnulli, qui videntes oppoſitam corruptelam uſquequaque graſſantem haud poſſe coerceri intra præſcripta & a natura, & a Scripturis pudoris, & chriſtianæ modeſtiæ confinia; Scripturarum teſtimonia, & Patrum doctrinam, immo ipſa naturæ iura aptanda & accommodanda quoquomodo hodiernis moribus, probabiliter opinantur. Sed veritatis zelo ſuccenſus Tertullianus *cap.* XVI. hoc pacto detonat. *In his conſiſtit defenſio noſtræ opinionis ſecundum Scripturam, ſecundum naturam, ſecundum diſciplinam. Scriptura legem condit, natura conteſta-*

 tur,

Digitized by Google

tur, diſciplina exigit. Cui ex his conſuetudo opinionis prodeſt, vel qui diverſæ ſententiæ color eſt? Dei eſt Scriptura, Dei eſt natura, Dei eſt diſciplina. Quidquid contrarium eſt iſtis, Dei non eſt. Si Scriptura incerta eſt, natura manifeſta eſt. Et de eius teſtimonio Scriptura incerta non poteſt eſſe. Si de natura dubitatur, diſciplina, quid Deo magis ratum ſit, oſtendit. Nihil eſt illi carius humilitate, nihil acceptius modeſtia, nihil peroſius gloria, & ſtudio hominibus placendi. Illud itaque ſit tibi & Scriptura, & natura, & diſciplina, quod ratum Deo inveneris, ſicut iuberis omnia examinare, & meliora quæque ſectari.

VII. Hæc, quantumvis paullulum prolixiora, reſcribere ex Tertulliano volui, (& ne ſimilia ex Patribus ferme omnibus tranſcribam, ſolius brevitatis ſtudium impedit) ut veram & antiquam ſponſarum & ſponſorum diſciplinam inculcandam hodiernis ſponſis præſentem habeant Parochi. Altius iſti clamare debent. Si diſcipłina, ſi mores mutati ſunt, numquid Scripturæ ſanctæ, numquid divinæ leges mutatæ ſunt? Numquid mutata natura eſt? numquid minus ad malum prona? numquid minus libidinoſa, minus fragilis, minus lubrica? Immo ardentior, impudentior, luxurioſior facta eſt uſu & conſuetudine, inquis. Fortioribus ergo repagulis coercenda, efficacioribus remediis ſananda, acriori ſtudio cuſtodienda. Hæc, inquam, inculcare Parochi, hæc exaggerare debent propter electos, & ut reprobi nullam habeant excuſationem. Ex Patribus, ex Ritualibus, & ex ipſis Scripturis ſanctis documenta tradenda ſponſis hauriant.

VIII. Imbuant præterea Parochi ſponſos propriæ curæ ſubiectos, doceantque graviſſima onera quæ ſtatum coniugalem comitantur, amorem illum conſtantem & reciprocum, quo ſe, ſive infirmos, ſive ſanos, proſequi, patientiam robuſtam, qua mutuas infirmitates, defectus, exceſſus tolerare debent. Onus graviſſimum educandæ ſobolis, regendæ familiæ, & omnia in Dei gloriam dirigendi ſedulo explicabunt. Moneant gravioribus verbis ut ſi aliqua peccandi conſuetudine alteruter irretitus ſit, ſtatim eradicare illam ſtudeant, ne aut abſolutio illis tum denegetur, cum celebrandæ ſunt nuptiæ, aut ſacrilege ſacramentum matrimonii perficiant; & novi ſtatus fundamenta ſacrilegiis & flagitiis iaciant, unde poſtea innumera mala, diffidia, odia, & rixæ inteſtinæ manent. Diligenter eos inſtruant, ut amore chriſtiano & divino ſe ſe diligere diſcant: quia ſi id egerint, integro vitæ decurſu eadem flamma ardebunt; contra, ſi ab amore impudico & venereo, ſi ab amplexibus, oſculis, & tactibus obſcœnis orſa duxerint, & in hac, & in futura vita pice, & ſulphure exurentur. Voluptates carnales ſitim non extinguunt, ſed irritant, & augent. Vehementi deſiderio concupiſcuntur divitiæ ab avaris, puellæ ab impudicis; at poſſeſſæ ſtatim vileſcunt. Redacta ſponſa in ſponſi poteſtatem & uſum, paucis poſt diebus faſtidio illi eſt & tædio, niſi divinus amor vinculum firmet coniugale. Cur communiter matrimonia non

ſunt

ſunt amoris reciproci fœdera, non mutuæ benevolentiæ & tranquillitatis nexus, ſed diſcordiarum, odiorum, & ærumnarum occaſiones? Quia impotens libido, obſcœna flagitia, & ſcelerum catena, non Chriſti ſacramentum corpora coniunxit: ligavit non in Domino, ſed in luto luxuriæ, non ſecus ac equos & mulos, quemadmodum *Tob.* VI. dicitur. *Qui coniugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe, & a ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmon ſuper eos. Tu autem . . . accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris.*

IX. Plura legere Parochus poterit ſaluberrima documenta tum in Scripturis ſanctis, tum in ritualibus libris, ſponſis explicanda, alia ex altari, alia in tribunali pœnitentiæ. Hortari enim debet ſponſos ut divina ſacramenta frequententent, quorum gratia & inardeſcentem libidinem comprimere, & animos virtutum officiis ornatos præparare ad ſacramentale fœdus ſtringendum valeant. In confeſſione verbis graviſſimis inſtruet, qua caſtimonia, quo pudore, & honeſtate exercere matrimonium debeant. Sermonem temperabit pro ſponſorum diverſo acumine & cognitione. Si prudens Parochus fuerit, omnia quæ ad chriſtianam inſtructionem neceſſaria fuerint, manifeſtare poterit, quin verbum pronunciet minus pudicum & caſtum. Imbuet illos, ea tantum permiſſa coniugatis eſſe quæ generandis in Chriſto filiis conducunt, iis omnibus reiectis quæ pudor a natura inſitus abhorret. Si bene morati ſponſi fuerint, brevis de matrimonii uſu inſtructio, ſemper intra, numquam extra confeſſionem facienda, ſufficiet. Quare in id incumbere Parochus in primis debet, ut in ſancto Dei timore educet exerceatque puellas, & iuvenes; & caſtos, pudicos, Deique progeniem propagantes efficiet coniugatos.

C A P U T II.

Plures opiniones caſuiſticæ de peccatis ſponſorum reſolvuntur.

I. AUdiſti, chriſtiane lector, ſanctam ſponſorum diſciplinam ex divinis Scripturis, & ex Patribus hauſtam. Sed heu, heu, quam diverſa eſt illa quam mox deſcripturus ſum ex quibuſdam modernis Doctoribus. Sponſos, ſi ficte ſibi promittant abſque intentione, & animo promittendi, & ſe obligandi, communiter omnes vel benigniores Caſuiſtæ docent peccare mortaliter: quia in re gravi unus decipit alterum, dum verbis exterius ſerio contractum ſponſalium ineunt. Peccant ſimiliter, ſi fraudulenter in re gravi ad contractum pertinente ſe decipiant; puta, ſi ſponſus falſo iactet nobilitatem, ac divitias, & ſponſa do-

tem. Sincere itaque & candide omnia quæ contractum ſpectant, manifeſtare oportet.

II. Non obſtringi ad nuptias contrahendas, quando ſponſalia ab alterutra parte ficte contracta fuere, docent Sanchez, Layman, Tamburinus; quos citat, & ſequitur Sporer *Part. IV. cap.* 11. *ſect.* 1. *num.* 417. quia, inquiunt, homo non tenetur dictis ſuis facta confirmare per ſe loquendo. Promiſſioni autem fictæ conſenſus defuit, ſine quo non oritur obligatio iuſtitiæ. Si tamen parti deceptæ damnum immineret, & non poſſet alia via illud compenſare, tunc teneretur deceptor partem deceptam ducere; ut ſi ſponſus ſpe futuri matrimonii invitam virginem defloraſſet: quod tamen, ut ſupra dixi, raro contingit, ſcilicet deflorari invitam. Non admitto tamen horum Auctorum doctrinam, quod nempe homo non teneatur dictis ſuis facta confirmare. Immo oppoſitum dicendum eſt, ut alibi fuſius oſtendi.

III. Si ſponſi ſe ſe copula carnali cognoſcant ante initum matrimonium, peccare illos mortaliter adfirmant omnes. Quidam moderni, inquit P. Sporer *loc. cit. num.* 427. nimium extenuant hoc peccatum, dicentes, *id eſſe leviſſimum inter mortalia, & graviſſimum inter venialia*. Leviſſimum inter mortalia? Unde extenuatur malitia hæc? Immo augetur, quod candidati ad ſacramentum celebrandum mortiferis flagitiis ſe ſe indignos conſtituant. Diximus ſupra, ſponſalia ſacramentalia quædam eſſe: ergo, præter peccatum fornicationis, ritum hunc profanant.

IV. Quæſt. I. *An ſponſi peccent mortaliter delectando ſe moroſe de copula futura cogitata ut præſenti?* Reſp. Abſolute affirmant omnes etiam benigniores Probabiliſtæ. Quia ſicut copula præſens eſt ſponſis mortaliter illicita, ita & delectatio de eadem habita. Verum plures Benigniſtæ unica præciſione & diſtinctiuncula licitam hanc delectationem effecerunt. P. Sporer *Part. IV. cap.* 11. *ſect.* 1. *num.* 428. „ Aliud eſt conſenſus & complacentia in copulam cogitatam ut præſentem, & „ delectationem actualem veneream ex tali copula cogitata actu in appetitu ſenſitivo, & partibus venereis conſequentem; quod & ſponſis de futuro, & viduis „ de præterito mortaliter illicitum, & ſolis coniugibus licitum eſt. *Aliud eſt con-„ ſenſus & complacentia in copulam cogitatam ut futuram, & delectationem vene-„ ream ex tali copula futura aliquando conſecuturam; quod ſponſis illicitum non „ eſt. Cum enim ex ipſis ſponſalibus contractis, velut iure inchoato, talis copula, „ & delectatio ſit aliquando futura, non debent de ea contriſtari, vel eam averſa-„ ri, ſed licite in eam conſentire, complacere, vel gaudere de ea poſſunt, cum nihil „ aliud ſit quam gaudere de ſpe boni futuri, quæ ſpes præſens, & licita eſt. Ita „ cum plurimis Sanchez, Diana* &c. “

V. Animadvertere debuerant benigni iſti Probabiliſtæ, mentem humanam effingere

gere utique poſſe metaphyſicas præciſiones; at concupiſcentiam non præſcindere, ſed ferri, abripi, & volutari in luto venereo, prout eſt reipſa. Copula futura eſt; at complacentia & gaudium de eadem præſens eſt: propterea hæc præſens voluntaria complacentia, hoc præſens gaudium venereum mortiferum eſt in ſponſis, non ſecus ac in aliis ſolutis hominibus. Mens cogitat de futura copula, & voluntas atque concupiſcentia de præſenti delectatione & complacentia gaudet. Sponſi, inquiunt Sporer, Sanchez, & Diana, non debent hanc delectationem & complacentiam *averſari*, *ſed licite in eam conſentire*, *complacere*, *vel gaudere de ea poſſunt*. Vin' benigniora? Sed melius dicam, lutulentiora? Inſitus a natura pudor hanc doctrinam abhorret.

VI. Quæſt. II. *Liciti ne ſunt tactus*, *oſcula*, *& amplexus inter ſponſos?* Reſp. P. Thomas Sanchez *Lib. I. diſp.* 11. *num.* 5. „ Secundum communem ſententiam liciti ſunt amplexus, & oſcula inter ſponſos de futuro, eo quod ſponſalia ſunt „ initium quoddam matrimonii; ac proinde concedunt ius utendi *voluptate præ-* „ *ambula matrimoniali*. Ergo per ſponſalia acquiritur ius in corpus, alias nullus „ illius uſus concederetur: & conſequenter violans hoc ius per fornicationem, „ reus erit, ultra fornicationem, iniuſtitiæ admiſſæ neceſſario aperiendæ in con- „ feſſione. Et hæc ſententia eſt valde probabilis. "

VII. Duplicem diſtinguunt recentiores iſti voluptatem carnalem, alteram *præambulam*, alteram *conſummatam*. Voluptas præambula *ſponſis*, voluptas conſummata maritatis conceditur. Rationem produnt. Sponſalia ſunt initium matrimonii. *Ergo per ſponſalia acquiritur ius incboatum in corpus: alias nullus illius uſus concederetur*. Ergo concedenda eſt ſponſis *voluptas præambula*. Hæc doctrina communis eſt, inquit P. Sanchez, inter recentiores. Quia vix aliquis Caſuiſta unam laxam opinionem evulgat, quin ceteri eam amplectantur, & amplificent.

VIII. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XV. *punct.* 6. *num.* 91. hanc eamdem doctrinam ut probabilem defendunt, inquientes. „ Utrum inter ſponſos de futuro ſint „ licita oſcula, amplexus, tactus, verba amatoria &c. extra pollutionis pericu- „ lum? Reſpondetur, quod ſi tales actus ad captandam voluptatem fiant, erunt „ peccata venialia . . . Si ob ſignum amoris, nullum erit peccatum, dummodo „ ſponſalia inter eos ſint abſoluta, non vero ſi conditionata fuerint. Ratio eſt, „ quia ſicut ſponſalia ſunt *inchoatio quædam* matrimonii, ſic etiam liciti ſunt in „ illo ſtatu actus qui quodammodo ſunt copulæ inchoatio & initium. Sanchez „ *Lib. IX. diſp.* XLVI. Averſa, Diana . . Bonacina . . Azor. "

IX. Apertius doctrinam Sanchezii, Dianæ, & aliorum patefaciunt Salmanticenſes. Liciti ſunt, inquiunt, ſponſis tactus, oſcula, & amplexus. Cur? Quia *quodammodo ſunt copulæ inchoatio*, *& initium*. Inchoatio ergo copulæ ſponſis mediis tactibus, oſculis, & amplexibus licita eſt. Copulæ vero conſummatio ipſis

coniugibus reſervatur. Addunt tamen, hoc intelligendum eſſe, *niſi tactus ſint, vel aſpectus valde turpes, & in ſecretioribus partibus*. Quærendum eſſet ab iſtis recentioribus, undenam acceperint cultrum ad præcidendam hanc delectationem in partes duas, nempe in inchoatam, & conſummatam; unamque partem tribuendam ſponſis, alteram coniugatis; ſeu partem *præambulam* ſponſis, *totam* vero maritatis. Verum quid in hoc luto ludimus? Deriſione & contemptione explodenda doctrina hæc. Tertulliani machæra opus eſſet adverſus hæc lutulenta paradoxa. Licet humana mens has metaphyſicas præciſiones effingat; voluntas tamen concupiſcentiæ ſulphure accenſa irruit, & omnibus his repagulis probabiliſticis effractis, abripitur ſemel commota impotenti impetu in plenam conſummatamque venerem. Heinc eſt quod plus aliquid ſponſis concedit alter benigniſſimus Probabiliſta urbanitatis gratia.

X. P. Thomas Tamburinus *Lib. VII. cap.* III. *num.* 61. *pag.* mihi 193. ſic ait. „ Sponſis de futuro valde probabiliter ſine peccato licent quædam amoris ſigna, „ qualia ſunt oſcula, tactus, aſpectuſque pudici, ac locutiones amatoriæ, *etiam* „ *propter delectationem in illis reſidentem*, ſed ſine periculo pollutionis, vel con- „ ſenſus in illam, vel in copulam: at nullo modo impudici. Ita Thomas San- „ chez . . . . *Unam excuſationem invenio in ſponſo eas actiones pudicas exercente* „ *cum pollutionis periculo prævìſo, ſed non intento, & ſine periculo conſenſus in* „ *illam. Nam ſi in occaſione eſſet, UT INURBANUS haberetur, ſi ab illis abſti-* „ *neret, poſſet eas uſurpare, quia iam adeſt rationabilis excuſatio.*"

XI. Hæc doctrina lutulentior eſt præcedenti. Quare non oratione, ſed contemptione explodenda, & exterminanda de medio Chriſtianorum eſt. Etiam cum pollutionis prævìſione exercere oſcula, tactus, & amplexus mutuos ſponſi valent, ne alter inurbanus habeatur? Pudicos vocat tactus, pudicos amplexus qui ſunt prævìſæ pollutionis cauſſa? Quænam ſunt paradoxa iſta? Venenum natura ſua mortale ſorbendum concedit, dummodo abſit mortis periculum? Neque impudicitia, neque periculum conſenſus ſeparari ab eiuſmodi oſculis, tactibus, amplexibus cum prævìſæ pollutionis periculo poteſt. Fruſtra ergo chimæricis antidotis temperare impura flagitia ſtudet Auctor iſte, cum non alio hæc tendant natura ſua, quam ut ſecurius ſponſi, talia in Theologis legentes, in lutum ſe ſe immergant libidinis, & in eodem volutentur.

XII. Tamburini impudicam doctrinam tranſcribit P. Sporer *num.*430. eamque probat. Et prius illam docuit P. Georgius Gobat *tract.*x. *num.*672. Tandem P. Claudius La-Croix *Lib.VI. part.*III. *quæſt.*XXII. *num.*151. recenſita paradoxa tranſcribit, quin ea improbet: narrat ſimul contrarias aliorum Theologorum ſententias, & more ſuo probabiliſtico omnes ſimul congeſtas lectorum arbitrio ſubiicit; inclinare ſe tamen oſtendit in poſteriores contrarias ſententias ut probabiliores.

XIII.

XIII. Obiiciunt benigni Probabiliſtæ. Sponſi licite anhelant matrimonium, tamquam opus honeſtum. Ergo licitum quoque erit delectari de copula coniugali, quæ eſt eiuſdem matrimonii uſus. Hæ ſunt ſubtiles argutationes caſuiſticæ, quæ ſi conſiſterent, etiam homines, & mulieres ſolutæ licite poſſent de copula futura matrimonii delectari, cum licite deſiderare matrimonium valeant. Reſpondetur igitur negando conſequentiam. Diſtinguendus eſt matrimonii uſus ab ipſo matrimonio. Sponſi, & omnes ſoluti licite appetere matrimonium poſſunt, quia omnibus ſolutis licitum matrimonium eſt; at uſus matrimonii ſolis coniugatis competit. Ergo qui non ſunt coniugati, delectari de hoc uſu nequeunt, neque illum appetere. Hac diſtinctione poſita, corruunt omnes offuciæ, & ſubtilitates caſuiſticæ evaneſcunt.

XIV. P. Georgius Gobat *tract.* x. *num.* 671. hæc habet. „ Certum eſt apud omnes DD. oſcula, tactus, amplexus non impudicos licite fieri inter ſponſos, „ quando fiunt ſecundum conſuetudinem patriæ in ſignum benevolentiæ ad conciliandum & fovendum mutuum amorem in ordine ad matrimonium. Ita loquitur Perez. Et quidem ſunt ob finem prædictum licitum liciti hi actus, *licet adſit periculum pollutionis*, modo non ſit periculum conſenſus in veneream „ delectationem. " At unde didicit nova benignitas ſeparare periculum conſenſus in veneream delectationem a periculo pollutionis in ſponſis, qui efflictim ſe diligunt? Libidinis exercitium permittitur; & poſtea præciſionibus metaphyſicis incruſtare illud curant Doctores, quos citat P. Gobat.

XV. P. Thomas Sanchez *Lib. IX. diſput.* xlvi. *num.* 48. „ Oſcula, & amplexus „ aliique tactus non impudici excuſantur a culpa mortali inter ſponſos de futuro „ ratione contractus ſponſalium inter ipſos initi. Ratio eſt, quoniam ſicut matri„ monium ipſum cohoneſtat copulam; ita ſponſalia, quæ quoddam matrimonii „ initium ſunt, cohoneſtare debent huiuſmodi tactus, *qui inchoatio quædam ſunt* „ *copulæ*, præſertim quia ſic magis fovetur amor in ordine ad matrimonium . . . „ *Num.* 49. Atque hæc concluſio vera eſt, quamvis ſponſi *intendant eam delectatio*„ *nem* ſenſitivam quæ ex ipſis amplexibus, & oſculis oritur. Quia ſponſalia, „ quæ matrimonii initium ſunt, *excuſant a mortali hanc delectationem, quæ copu*„ *læ inchoatio eſt, & in omnino ſolutis eſſet culpa mortalis.* "

XVI. P. Georgius Gobat *tract.* x. *num.* 672. „ Sanchez *loc. cit. num.* 49. utitur „ quidem nomine delectationis *ſenſitivæ*; ſed per hanc *certo* intelligit *veneream*, „ ut patet ex num. 5. . . . Fateor tamen non raro fieri ut Confeſſarius *cogatur* „ in praxi ſupponere ſententiam *Sanchezii*, niſi velit tales ſponſos dimittere *ſine* „ *abſolutione*, utpote quibus ægre perſuadebit, *aut illos amplexus, oſcula* &c. *eſſe* „ *mortalia; aut ut agnoſcentes eſſe mortalia, forment propoſitum ſe emendandi.* "

XVII. Dilemma P. Gobat validum & urgens eſt. Aut difficile ſuadebit Confeſ-

ſarius

ſarius eiuſmodi oſcula, amplexus, & tactus cum *delectatione venerea* exercitos eſſe mortalia; aut ſi ſponſi agnoverint eſſe mortalia, difficile *formabunt propoſitum ſe emendandi*. Ergo aut dimittendi eſſent *ſine abſolutione*; aut adhibenda eſt *ſententia Sanchezii*. Non primum. Ergo ſecundum. Ad hoc enim *cogitur* Confeſſarius, ut admittat ſententiam P. Sanchez, *niſi velit tales ſponſos dimittere abſque abſolutione*. Sed tales ſponſi ex tactibus, & oſculis delectationem veneream captant. Hæc delectatio, inquit Sanchez, *eſt copulæ inchoatio, & in omnino ſolutis eſſet culpa mortalis*. Sponſalia ergo efficiunt ut quæ ſunt in ſolutis flagitia mortalia, ſint in ſponſis culpæ veniales? Paradoxa laxitatis hæc ſunt, quæ caſtis auribus ſcandalum ingerunt. Subdit ibi P. Gobat. *Nullo autem modo eſt hæc doctrina practicanda cum ſponſis qui contraxerunt ſponſalia ſub conditione*. Sponſalia abſoluta purgant delectationem veneream captatam ex oſculis & tactibus, ſecus ſponſalia conditionata, a culpa mortali. Verum hæc refellenda non ſunt, ſed deteſtanda.

M O N I T U M

Ad Confeſſarios.

Conferant iſti velim indicatas recentiorum opiniones cum Patrum SS. doctrina, quam capite ſuperiori recenſui. Docent Eccleſiæ Patres, ſponſalia ritum quemdam ſacramentalem eſſe, & tyrocinium virtutum, quibus ſponſi ad magnum Eccleſiæ ſacramentum ſe præparent. Contra recentiores citati ſponſalia conſtituunt tyrocinium *voluptatis præambulæ*, *voluptatis ſenſitivæ*, *copulæ initialis*. Patrum doctrina ſanctitatem & caſtimoniam ſpirat; & Scripturarum documenta, quæ illi allegant, pudorem, verecundiam, & honeſtatem naturalem fovent & cuſtodiunt. Horum recentiorum paradoxa communi ſenſui adverſantur, & cum naturali pudore ac verecundia pugnant. Opponunt iſti, Doctores temporum diſpicere caſus temporum, fruſtraque in Patribus quæri caſus quos explicant moderni Theologi plures. Et verum dicunt. Nam S. Auguſtinus, ut ſileam ceteros, qui libros integros de coniugio ſcripſit, numquam ſimiles putidos caſus diſpexit. An ſponſalia tum non erant? An natura, concupiſcentia, & libido hominum mutata? Hæc quæ retuli paradoxa horrorem vel ipſis Confeſſariis ingerunt, quia nimium carnalia & pudori oppoſita. Sed heinc addiſcant, quo plurium Caſuiſtarum incauta benignitas compellat. Laxæ opiniones in ceteris materiis non adeo offendunt communem ſenſum, quia magis a carne diſtant; at non ſunt minus æternæ saluti perniciosæ. Cauti ergo ſint Confeſſarii & Parochi in legendis nonnullorum recentiorum libris, & in Patrum, Concilii Tridentini,

Digitized by Google

tini, Catechiſmi eiuſdem, & ſacrorum ritualium librorum lectionem ſedulo incumbant.

CAPUT III.

De peccatis coniugum in contrahendo matrimonio.

I. PEccant, & quidem mortaliter, coniuges, ſi animo ficto matrimonium celebrent. Peccant primum contra ſanctitatem ſacramenti peccatum ſacrilegii. Deinde contra iuſtitiam, cum fictor, & deceptor iniuriam gravem inferat parti bona fide contrahenti. Quam deceptionem compenſare tenetur conſenſum legitimum præſtando, niſi pars decepta aliam admittere compenſationem ſponte velit, vel niſi adſint rationum momenta quæ aliam compenſationem præſcribant.

II. Si matrimonium ſcienter cum aliquo impedimento ſive dirimente, ſive impediente celebrent, peccant graviter, ut omnes docent: quia in re graviſſima violant præceptum aut divinum, aut eccleſiaſticum. Si impedimentum impediens fuerit, peccatum ſacrilegii perpetrant ſaltem ut ſuſcipientes ſacramentum; quemadmodum omnes fatentur. Delinquunt præterea contra virtutem cui impedimentum opponitur. Si vero impedimentum ſit dirimens, Sanchez *Lib. VII. diſ.* v. Perez *diſp.* xxi. Dicaſtillus *diſp.* vii. Diana *Tart. VIII. tract.* iv. *reſol.* 287. Gobat, & alii docent, peccare quidem contrahentes mortaliter contra præceptum divinum, aut eccleſiaſticum, ſecus peccatum ſacrilegii, neque ut ſuſcipientes, neque ut miniſtrantes: quia tunc ſolum irritant contractum naturalem, quo ſublato, deficit ſacramenti ratio. Verum hæc opinio falſa eſt. Chriſtiani quippe ſciunt ſe celebrare matrimonium ut ſacramentum eſt. Neque ratio ſacramenti a contractu matrimonii ſeparari licite abſolute poteſt. Porro tales contrahentes abuterentur ſacris Eccleſiæ ritibus, & ſcienter ſacramentum publice ſimularent. Indirecte utique ſacramento iniuriam irrogant ſubtrahendo eiuſdem materiam; at hoc non tollit quin ſacrilegio ſe ſe polluant.

III. Ignorantia invincibilis a peccato excuſat, ut notum eſt, ne contrahentes peccent; minime vero efficit ut matrimonium ſit validum. Quid, ſi unus coniugum dubitet de aliquo impedimento, & poſt diligentem inquiſitionem deprehendere veritatem nequeat? Caramuel, Gobat, Diana, Ioannes Sanchez, Tamburinus *Lib. I. in Decal. cap.* iii. *§. 3. V. Diſpenſat.* hunc licite contrahere aſſerunt ob probabiliſticum axioma, quod poſſeſſionis privilegium faveat. Sed hæc opinio falſa eſt: tum quod in dubiis tutior pars eſt eligenda: tum quod coniux dubitans iniuriam gravem irrogat coniugi alteri, qui contrahere cum tali coniuge dubitanti nollet: tum denique quia in ſacramentis perficiendis tutior pars eſt eligenda.

Digitized by Google

IV. In recenſitis caſibus impedimentorum non contrahentes modo, verum etiam cooperantes, & non obſtantes peccant, ut Confeſſarii, Parochi, parentes, conſanguinei, & omnes conſcii impedimentorum, ſi præcipue poſt denuntiationes non impediant monendo Superiores impedimenti quod obſtat, ut ſupra dictum eſt.

V. Pœnæ contra ineuntes matrimonia cum impedimento dirimente habentur in *Clementina unica de conſanguinit. & affinit.* ubi Pontifex ſic ſtatuit. *Eos qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonium non verentur, nec non Religioſos, & Moniales, & Clericos in ſacris conſtitutos matrimonium contrahentes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubiacere.* Excommunicatio hæc reſervata non eſt, neque extenditur ultra impedimenta recenſita, nempe conſanguinitatem, & affinitatem, & votum ſolemne: quia odia non ſunt amplianda, ſed reſtringenda.

VI. Peccant inſuper coniuges qui conſcientia mortalis culpæ ad hoc ſacramentum accedunt. Hoc enim vivorum ſacramentum eſt, quia viventes vita gratiæ, quæ omnem peccati mortalis affectum excludit, ſuſcipere illud debent. Qui igitur peccato mortali contaminati ad illud accedunt, grave perpetrant ſacrilegium.

VII. Peccant ſimiliter plus minuſve qui more paganorum ſacram nuptiarum ſolemnitatem pompis ſatanæ exornant, hoc eſt luxu immodicó, choreis, conviviis, inſtrumentorum ſonitu, a quibus ſobrietas, & temperantia exulant, in quibus pudor & modeſtia vertuntur in crimen, amatoria colloquia, & cantica obſcœna aures demulçent. Talia ne Chriſti ſacramentum decent? Numquid Chriſtus præſentia ſua tales honorat nuptias? Quæ enim participatio ſanctitatis cum iniquitate, quæ conventio Chriſti ad Belial? Plerique rituales libri lecti nuptialis ſacram benedictionem præſcribunt. At numquid inter rediviva ethnicorum ſpectacula ſacri Eccleſiæ chriſtianæ ritus exerceri licite valent? Percurrito paganorum ſive vetuſtas, ſive recentes hiſtorias, mores, & conſuetudines. Inquire, num profanior luxus, num immoderatiores pompæ, num ſolutiores choreæ, num obſcœniora cantica, num intemperantiora convivia, num immodeſtiora colloquia, num impudentiora tripudia tempore nuptiarum graſſentur apud paganos, infideles, hæreticos, an apud non paucos Catholicos, qui nuptias ſacras ut magnum ſacramentum venerantur, qui nuptias ſacras in ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia celebrant, qui ſolemni voto pompis ſæculi renuntiarunt. Quis non commoveri ſe ſentiat, dum tam profana, & tam paganica portenta ſacratioribus Chriſtianorum ritibus conſociari videt? Plura ſacramenta, nempe pœnitentiæ, Euchariſtiæ, matrimonii, illo ipſo forte die quo novi coniuges recenſitis indulgent tripu-

pu-

Digitized by Google

pudiis, ſpectaculis, ſaltationibus, ſuſceperunt. Et tamen, dum hæc monſtroſa phænomena deteſtamur, ſibilis & cachinnis excipimur, quaſi prævalentes, & uſquequaque inundantes corruptelas auferre audeamus. At tametſi hæc monſtra de medio Chriſtianorum tollere non valeamus, non propterea declamare contra eadem ceſſabimus, S. Bernardo *Lib. IV. de conſid. cap.* III. conſulente. *Apud Deum non erit impoſſibile omne verbum. Si dura fronte ſunt, durato & tu e contra tuam: nihil tam durum, quod duriori non cedat.* Moderatos ornatus, ſplendidiorem veſtitum, convivia temperata, honeſta ſolatia probo & ego: ea tantum omnia deteſtor quæ cum pudore, modeſtia, ſobrietate, & cum ſancta profeſſione baptiſmali hoſtiliter pugnant.

CAPUT IV.

De obligatione coniugum in mutua debiti redditione.

I. Celebrato matrimonio legitimo, plura heinc debita conſequuntur quæ implere coniuges aſtringuntur. Primum debitum ſpectat coniuges ipſos; eſt vero illud uxoris erga maritum, & mariti erga uxorem. Alterum eſt utriuſque erga prolem. Obligationes reciprocæ uxoris, & mariti ſunt individua vitæ ſocietas, tori fides inviolata, debiti coniugalis redditio, mutua caritatis & benevolentiæ officia. Ad maritum attinet uxorem alere, induere, protegere, imbuere. Uxoris eſt maritum revereri, eidem obedire, familiam gubernare, rem domeſticam cuſtodire. Mariti & uxoris eſt diligere prolem, eamque & corporali, & ſpirituali cibo nutrire, educare in lege ſancta Dei, & iis quæ ſtatum & conditionem propriam ſpectant. Contra hæc multiplicia debita peccare variis modis coniuges poſſunt. Hæc omnia explicare diſtincte curabo.

II. Quæſt. I. *Quanta eſt coniugum obligatio ad matrimoniale debitum ſolvendum?* Reſp. Convenit penes omnes, coniugum neminem obſtringi ad debitum petendum: quia nemo uti iure ſuo cogitur, ſed pro ingenio & libertate renuntiare illi valet. Similiter certum eſt, petenti reddendum debitum eſſe, & quidem ex iuſtitia. Dupliciter autem exigi poteſt, expreſſe, & tacite. Tacita petitio ſignis & indiciis proditur. Maritus uxori tacite petenti reddere tenetur, & mulier ſimiliter viro; quamquam raro occurrat in viro tacita dumtaxat petitio, frequenter vero in uxore propter verecundiam, ut Angelicus in *Suppl. quæſt.* LXIV. *art.* 2. docet, cui omnes ſubſcribunt. *Petere debitum contingit dupliciter. Uno modo expreſſe, ut quando verbis invicem petunt. Alio modo interpretative, quando ſcilicet vir percipit per aliqua ſigna, quod uxor vellet ſibi debitum reddi, ſed propter verecundiam tacet. Et ita etiamſi verbis non expreſſe debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando aliqua ſigna in uxore apparent voluntatis reddendi debiti.* Et hoc verum ha-

Digitized by Google

habet, etiamſi vir aliquo impedimento voti, affinitatis, aut cognationis ſpiritualis ligatus eſſet: quia reddit, & non petit; dummodo revera hæc ſigna in uxore appareant.

III. Quando ſive maritus, ſive uxor prævidet aut in ſe, aut in altero periculum imminere incontinentiæ, quod avertere petendo valet, petere obſtringitur; ut S. Thomas *loc. cit. ad* 1. docet. Hæc obligatio frequentius urget uxores, quæ dum prævident maritos inclinari in alias mulieres, ut libidinem expleant, illos honeſtis blanditiis, & oblectamentis ad ſe allicere debent, ut hac via in ordinem redigant, & ab adulteriis retrahant. Quare mortaliter peccant, niſi iuſta cauſſa excuſet, dum expreſſe, vel tacite petenti debitum mutuo ſibi denegant: quia vi contractus matrimonialis ad hanc reciprocam ſolutionem obſtringuntur. *Nolite fraudare invicem*, inquit S. Paulus *I. Cor.* VII.

IV. Quæſt. II. *Quæ cauſſæ excuſare a debito reddendo valent?* Reſp. Plures ſunt caſus in quibus a debito reddendo coniux eximitur. Et primum ſi vitæ periculum, aut gravis infirmitatis timeatur, a debito reddendo ſive vir, ſive uxor excuſatur. Rationem S. Thomas in *Suppl. quæſt.* LXIV. *art.* I. tradit. Quia ordo tum naturæ, tum caritatis poſtulat ut primum propriæ perſonæ conſervationi, & incolumitati provideatur, & deinde prolis generationi. Levia tamen incommoda ab hoc ſolvendo debito non eximunt; ut patet in aliis iuſtitiæ contractibus. Uxores frequenter aliqua levi infirmitate capitis, ventris &c. laborant: non propterea ab iſtius debiti redditione liberantur: alioquin importabile eſſet matrimonii iugum. Ceterum vix aſſignari aliqua generalis regula poteſt, cum circumſtantiæ ſint innumeræ. Prudentis Confeſſarii conſilio definiri hæc poſſunt, & ipſorum coniugum, ſi bene morati fuerint, iudicio. Quando grave detrimentum propriæ ſaluti imminet, tametſi periculum incontinentiæ inſtet in petente, reddendi obligatio non urget: quia tunc aliis remediis coercenda incontinentia eſt.

V. Si morbo gallico, qui petit, infectus ſit, reddendi obligatio non adeſt; immo talis infirmus peccat petendo, quando iudicio medicorum infectionis periculum eſt; niſi tali morbo ante matrimonium contractum inquinatus fuiſſet, & alteri innotuiſſet, quia tunc ceſſiſſet iuri ſuo. De leproſo hæc *loc. cit. ad* 4. docet Angelicus. *Uxor viro leproſo tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare: quia non ita inficitur ex coitu, ſicut ex frequenti cohabitatione; & quamvis proles generetur infirma, tamen melius eſt ei ſic eſſe quam penitus non eſſe*. Ad hoc etiam quod attinet, ſpectandæ circumſtantiæ ſunt. Nam ſæpe caritas urget ut coniuges alicui periculo ſe exponant ad evitanda incontinentiæ crimina. Regula tamen fixa manet, quod ex caritate primum omnium quiſque propriæ incolumitati, & ſaluti proſpicere debet. Quare ſi in concubitu cum leproſo revera periculum inſtaret propriæ infectionis, nulla eſſet redditionis obligatio.

Digitized by Google

VI. Quæſt. III. *Licitum ne eſt petenti negare debitum, ne filii multiplicentur?* Reſp. Si adſit alendi filios facultas iuxta proprium ſtatum, debitum negari abſque manifeſta iniuſtitia nequit, præſertim cum matrimonium ob finem multiplicandæ prolis inſtitutum ſit. Si vero facultas deſit alendi filios, ſi plures ſint, ſi coniuges fuerint aliis procreandis apti, ſi deſit incontinentiæ periculum, tunc a reddendo debito liber coniux eſt, quando non ſuppetit ſpes filios alendi. Si vero periculum incontinentiæ urgeat, tunc reddendum debitum eſt. Ceterum vix umquam multiplicatio filiorum excuſat a debito reddendo: illa enim providentia divina quæ ad ſtatum matrimonialem vocavit, filiis alimenta ſubminiſtrabit. Providentiæ divinæ iniuriam irrogant parentes, dum diffidunt ne ea ſubminiſtratura filiis ſit, in timore Domini procreatis, neceſſaria alimenta. Impotentia alendi filios quæ allegatur, ex ſuperbia, avaritia, & ambitione ſæpe proficiſcitur. Verentur ſæpe parentes ne, ſi filii multiplicentur, valeant eos ſecundum inſanientis mundi pompam, faſtum, & luxum inſtituere, ne patrimonium in plures portiones ſcindatur, ne familiæ ſplendor decreſcat. Brevi, ex vanis, & mundanis rationibus paſſim hæc alendi filios impotentia oritur: quia divites communiter & nobiles hanc inopiam obtrudunt, raro vero, aut numquam artifices, operarii, & pauperes. Quare nonnulli recentiores nimis facile hanc excuſationem admittunt. Si hoc penuriæ impedimentum vere occurrat, tum coniuges mutuo conſenſu abſtinere a concubitu valent, conſilio tamen prudentis directoris, ne alter ob humanos reſpectus conſentiat, & in periculo incontinentiæ verſetur; quod maxime cavendum eſt. Antequam matrimonium contrahatur, omnes magnam & firmam in divina providentia iactant fiduciam. Pauci ſunt qui ob defectum facultatis alendæ ſobolis a matrimonio abſtineant: & tamen revera tunc peccant, ſi ſe ad alendam prolem ineptos cognoſcentes matrimonium ineant. Matrimonio contracto, & ſaturata per aliquot annos libidine, tum obtrudere paupertatem, & impotentiam alendi tot filios ſolent: quia aut uxor diſplicet, aut indicata vitia ſuperbiæ, ambitionis, & avaritiæ mentem faſcinant. Quare cautus ſit Confeſſarius in admittenda eiuſmodi excuſatione cum præiudicio petentis debitum. Communiter viri hunc prætextum opponunt, quia aliunde concupiſcentiæ ſuæ provident, nihil uxoris incontinentiæ periculum curantes; propriamque ſalutem æterno diſcrimini committunt, ut duos aut tres filios ditiores conſtituant.

VII. Quæſt. IV. *An peccet uxor quæ experta ſe proprios filios mortuos parere, negat debitum petenti?* Reſp. Auctores communiter negant talem mulierem peccare, quia edendo filios mortuos ipſa ſe mortis periculo exponit. Si tamen ipſa incontinentiæ periculo obnoxia ſit, tunc & reddere, & petere poterit, fidens divinæ providentiæ, quæ ſuccurrere ſancte matrimonium exercenti non ceſſabit: præſertim quod licet ſæpius acciderit ut filios mortuos pepererit, non inde tamen

ſe-

Digitized by Google

ſequitur quod id ſemper evenire debeat. Tandem prius ſemper animæ, deinde corpori conſulendum eſt.

VIII. Nimis frequens petitio excuſat a debiti redditione, ut S.Thomas in *Suppl. quæſt.* lxiv. *art.* 1. *ad* 3. docet. *Dicendum, quod ſi aliquis reddatur impotens ad debitum ſolvendum ex cauſa ex matrimonio ſecuta, puta cum prius debitum reddidit, & eſt impotens ad debitum ſolvendum, ulterius mulier non habet ius petendi; & in petendo ulterius ſe magis meretricem quam coniugem exhibet. Si autem reddatur impotens ex alia cauſa, ſi illa eſt licita, ſic iterum non tenetur, nec poteſt mulier exigere: ſi vero illicita eſt, tunc peccat; & peccatum uxoris, ſi propter hoc in fornicationem labatur, aliquo modo ſibi imputatur. Et ideo debet, quantum poteſt, dare operam ut uxor contineat.*

IX. Heinc peccat mortaliter coniux qui mediis illicitis ad reddendum debitum ſe inhabilem conſtituit; ut ſi ſe polluat, aut ad alias mulieres accedat, tunc ultra crimina mollitiei, & adulterii, peccat contra iuſtitiam debitam coniugi petenti. Immo non ſolum illicitis, ſed neque licitis mediis impotentes ſe reddere iure valent coniuges ad debitum reddendum. Quare ſi nimia auſteritate vitæ, & ieiuniorum frequentia ita corpus alter extenuaret, ut impotens fieret ad debitum petenti ſolvendum, & ſcienter hoc faceret, peccaret contra iuſtitiam; ſicuti qui eleemoſynas erogando impotentem ſe redderet ad debita creditoribus ſolvenda. Quamobrem aliquando liberatur coniux a ieiuniis præcepto impoſitis, quando hæc obſtarent ne moderate, & ſobrie petenti reddere poſſet. Raro tamen hoc accidit, infirmitate ſublata. Quoniam vix umquam moderata ieiunia ab Eccleſia præſcripta, & congrua pœnitentiæ exercitia, vel honeſta litterarum exercitia ita vires extenuant, ut pulchritudinem mulieris diminuant, ut impotentiam inducant ad debitum reddendum. Aliud enim eſt quod ſit abſolute impotens, aliud, quod robuſtior, validiorque eſſe debeat. Non tenetur coniux ab honeſtis pietatis, ieiuniorum, pœnitentiæ, applicationis exercitiis abſtinere, ut toroſior, vegetiorque fiat ad reddendum debitum: immo ſi horum operum labore pro aliquo non longo tempore impotens efficiatur, ut animæ ſuæ conſulat, non propterea peccat. Prudentia tamen in his omnibus opus eſt, & maturo conſilio, quo diſcernatur quid indulgendum ſit fragilitati, & quid præſtandum, ut mutua pax, benevolentia, & tranquillitas reciproca foveantur. Marito chriſtiano numquam faſtidio erit uxor, moderatis ieiuniis, precibus, aliiſque pietatis operibus operam navans. Si maritus diſſolutus, maleque moratus fuerit, numquam illum ſive officiis, ſive blanditiis, ceteriſque femineis faſciniis lucrabitur. Ad prudentiæ itaque chriſtianæ regulas moderanda eſt vitæ ratio: quia hæc ſola coniugalem nutrire amorem valet.

X. Quæſt. V. *Coniux occulti adulterii reus peccat ne petendo?* Reſp. Communis ſententia docet, occultum adulterum coniugem poſſe petere ſine peccato, non

tam-

Digitized by Google

tamquam rem debitam ex iuſtitia, ſed ex benevolentia concedendam: quia abſolute coniux adulter non privatur uſu coniugii, ut privaretur ex impedimento inceſtus &c. ſed pœnam incurrit, quam ante ſententiam iudicis ſubire non tenetur. Coram Deo tamen cogere innocentem non poteſt ad reddendum; ſed implorare ex quadam benevolentia poteſt. *Adulterans* (inquit S. Antoninus III. Part. tit. 1. cap. XXI. *§. 9.) quia peccando in legem matrimonii actu coniugali indignum ſe reddidit, non debet exigere, niſi purgata culpa; alias peccat: reddere tamen tenetur exactus, ſecundum Raymundum.* Vide plura ſupra de divortio.

CAPUT V.

Quando coniux illicite petenti negare debitum valet?

I. QUæſt. I. *Si coniux affinis factus ex fornicatione poſt matrimonium iniuſte petat, poteſt ne innocens coniux reddere?* Reſp. Diſtinguunt communiter Auctores petitionem illicitam a petitione iniuſta. Illicite petit qui iure petendi præditus aliqua circumſtantia prohibetur petere; iniuſte vero petit qui ius petendi amiſit. Dupliciter autem iniuſte petere quis poteſt, nempe vel iniuſtitia reſpiciente actum, ut quando coniux petit in tali loco, tempore, modo &c. cum periculo mortis fetus, vel impediendæ generationis; vel iniuſtitia afficiente perſonam, aliquo impedimento ligatam. Communior opinio docet, coniugem innocentem poſſe licite petere: quia non amiſit ius petendi ex delicto alterius: ſi licite petere, potiori iure reddere licite valet. Heinc in bimeſtri, in quo neuter ius petendi habet, non poteſt qui eſt affinis ob fornicationem, vel voto caſtitatis adſtrictus, reddere alteri petenti, ſicuti neque petere: quo in caſu aut ſeparari, aut caſte vivere, aut diſpenſationem petere debent. Qui enim eſt affinis, inceſtum committit, dum cognoſcit coniugem affinem. Et tum ſolum excuſatur propter debiti redditionem, quando ius petendi in altero adeſt: quia tunc fortius ius, quod eſt iuſtitiæ, prævalet iuri eccleſiaſtico præſcribenti impedimentum affinitatis, vi cuius prohibetur a coniugali concubitu. Quando igitur tale ius alteri deeſt, nequit licite reddere. Similiter coniux voto caſtitatis ligatus nequit alteri petenti licite reddere, ſi huic deſit ius petendi; ſi ius adſit, tenetur reddere: quia tum fortius ius, ex matrimonio ortum, prævalet voto, quod ſervari Deus non vult cum detrimento alterius. Excuſant tamen Auctores plures feminam voto caſtitatis, vel affinitate ligatam, reddentem viro privato iure petendi ad declinandam infamiam, diſcordias, iurgia; quod ius eccleſiaſticum non obliget cum tanto incommodo, & detrimento.

II. Quando coniux illicite petit ex parte perſonæ, quia eſt voto caſtitatis adſtrictus, vel quia prava intentione petit, tunc alter reddere tenetur: quia votum

non adimit ius petendi, ex legitimo matrimonio ortum; ſed ſolum efficit ut illicite petat. Peccat ergo contra ius matrimonii coniux qui debitum negat. Neque heinc ſequitur, reddentem peccati alterius participem fieri. Siquidem licet ſenerator peccet exigendo uſuras, qui tamen inopia preſſus ſolvit, non peccat. Coniux enim reddens dat operam actui licito, non alterius peccato. Furioſo petenti gladium non eſt reddendum, quia illo abuſurus prævidetur in damnum proximi; quod caritatis titulo vitandum eſt. Nec eſt quod inſiſtas, petenti cum detrimento propriæ ſalutis corporalis non eſſe reddendum: quia qui petit cum gravi detrimento ſanitatis corporalis, iure petendi privatus eſt, cum dominio prodigendæ ſanitatis corporalis careat. Peccatum autem ius petendi non adimit.

III. Diſputant Auctores, num qui votum caſtitatis emiſiſſet, & matrimonium iniret, teneretur ingredi Religionem ante conſummationem? Negant communiter: quia qui votum emiſit, non poteſt cogi ad reddendum quod eſt re promiſſa difficilius. Profeſſio autem Religionis difficilior caſtitate promiſſa eſt. Peccaret tamen nubendo, & petendo, ſecus reddendo. Si tamen vovens ſciret, dum votum emitteret, ſe aliter illud ſervare non poſſe, quam ingrediendo Religionem, tunc teneretur ingredi ante conſummationem: quia tunc ſemetipſum obſtrinxiſſet. Si votum emiſſum ſit poſt nuptias ex conſenſu approbante alterius coniugis, neuter tunc petere, aut reddere licite valet: quia coniux expreſſe approbans votum alterius, iuri ſuo cedit: idque eo magis verum eſt, ſi ambo mutuo conſenſu approbante votum ediderint. Si vero alter coniux votum edat ex conſenſu alterius, dumtaxat permittentis, tunc reddere tenetur: quia qui permittit tantum ut alter ſe privet iure petendi, non renuntiat proprio iuri. Si vero approbaſſet, & poſtea pœnituiſſet, & in periculo incontinentiæ verſaretur, tunc petenda diſpenſatio eſſet.

IV. Quæſt. II. *Quomodo ex impedimento ſuperveniente affinitatis, aut cognationis ſpiritualis impediantur coniuges a debiti petitione?* Reſp. Duo impedimenta, præter votum, ſupervenire matrimonio ſolent: unum ex affinitate, contracta ob fornicationem cum conſanguineo coniugis; alterum ex cognatione ſpirituali, ut ſi alter filium communem baptizaret, aut ex ſacro fonte ſuſciperet, vel in confirmatione teneret. Convenit penes omnes, coniugem peccare mortaliter, qui filium communem baptizaret, aut ex baptiſmo ſuſciperet, aut in confirmatione teneret: quia hoc iure vetitum eſt, ſublato tamen neceſſitatis caſu, in quo nullum eſſet peccatum baptizare. Similiter ſi coniux munus patrini in baptiſmo exerceret, neceſſitate urgente, quia nempe alius non adeſt, nec peccat, nec privatur iure petendi; ut docet *III. Part. quæſt.* LXVII. *art.* 8. *ad* 2. S. Thomas, cui ſubſcribunt Suarez, Sanchez, Salmanticenſes *num.* 24. & plures alii: quoniam licet officium patrini non ſit neceſſarium ad baptiſmum, confert tamen

men in eiuſdem perfectam ſignificationem, ut dictum in diſſertatione de baptiſmo eſt.

V. Quæſt. III. *An coniux baptizans filium communem, aut alterius extra neceſſitatem, privetur iure petendi?* Reſp. Adfirmant Sanchez *Lib. IX. diſp.* XXVI. Bonacina, Guittierez, Ledeſma, & alii: idque colligunt ex cap. *De eo* XXX. quæſt. 1. & cap. *Si vir* de cognat. ſpirit. Contrariam ſententiam defendunt Dicaſtillus, Coninch, Perez, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 52. ſed prior ſententia videtur probabilior. Qui vero inceſtum committit in primo, aut ſecundo gradu cum conſanguinea alterius coniugis, privatur iure petendi, ſed reddere obſtringitur; ut omnes fatentur. Diſputant vero Auctores de coniuge conſentiente, aut conſilium præbente ad patrandum inceſtum, an tunc uterque privetur iure petendi. Negant aliqui; ſed adfirmant Sanchez, Pontius, Bonacina: quia ius petendi conceditur tantum coniugi innocenti, ſecus coniugi reo. Qui vero conſentit in inceſtum, aut conſilium præbet, non eſt innocens, ſed reus. Quamquam argumentum iſtud non ſit evidens, cum in pœnalibus, & odioſis argumentatio a caſu contrario non ſemper ſit ſolida: tamen in noſtro caſu valde urget, & ut minus dubiam rem efficit. Ergo pro conſcientiæ ſecuritate petenda diſpenſatio eſt. Et idem dicendum de coniuge qui conſentiret, aut conſilium præberet ad baptizandum extra neceſſitatem, de quo dictum ſupra eſt. Coniux qui cum perſona ſibi conſanguinea inceſtum committeret, gravius ſcelus patraret; at affinitatem non contraheret, atque adeo ius petendi retineret. Si vero ambo coniuges inceſtum perpetrarent cum alterius conſanguinea, ambo iure petendi, & reddendi privarentur; adeoque eſſent ſeparandi, niſi diſpenſationem obtinerent, aut una cohabitare abſque incontinentiæ periculo poſſent; ut habetur cap. *Diſcretionem de eo qui cognovit*. Et hoc verum habet, ſive affinitas ſit publica, ſive privata; nec requiritur ſententia iudicis, cum ſit pœna privativa.

VI. Quæſt. IV. *Si uxor coacta a conſanguineo viri inceſtum perpetret., amittit ne ius petendi?* Reſp. Si coactio ita abſoluta fuerit & violenta, ut nullum commiſerit peccatum in tali concubitu (quod vix umquam accidit) planum eſt illam non amittere ius petendi: quia infligi pœna nequit abſque culpa. Si contra voluntarie, libere, & abſolute conſenſerit, licet ex metu gravi, tunc peccat mortaliter, & privatur iure petendi; ut docent Pontius *Lib. X. cap.* XVII. Sanchez *Lib. IX. diſp.* XXXI. Oppoſitum defendunt, nempe non privari iure petendi, licet mortaliter peccet, Bonacina, Rebellus, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 28. quia, inquiunt, non eſt credibile Eccleſiam velle tam gravi pœna mulctare eos qui metu gravi coacti non ſervant ſuam legem; quemadmodum ab incurrendis cenſuris liberantur illi qui ob gravem metum contra legem eccleſiaſticam peccant. Argumentatio hæc non videtur ſolida. Hac pœna Eccleſia non

Aa ii pu-

Digitized by Google

punit eos qui violant legem ſuam, ſed eos qui violant legem Dei adulterium perpetrando. Coniux iſta verum, & flagitioſum inceſtum committit. Inceſtus autem ex lege Eccleſiæ parit affinitatem. Negant citati Auctores inceſtum tunc committi, cum lex Eccleſiæ gravi malo imminente non obliget. Hoc verum habet, quando actus prohibitus non eſt naturæ lege. At fornicatio iure naturali vetita eſt; & huic actui fornicatorio adiecta eſt pœna. Quare cum res ut minimum dubia ſit, petenda eſt diſpenſatio.

VII. Quæſt. V. *Coniux qui cognoſcit alterius coniugis conſanguineam in primo, aut ſecundo gradu ex ignorantia, privatur ne iure petendi?* Reſp. Si cum ignorantia facti, ſive invincibili, ſive vincibili, coniux cognoſcat alterius coniugis conſanguineam, communiter docent non privari iure petendi: quia hoc decernitur cap. *De eo qui cognovit*, & cap. *Si vir de cognat. ſpirit.* ubi hæc pœna illis tantum imponitur qui *ſcienter* delinquunt. Ignorantia autem facti tunc eſt, quando quis accedit ad mulierem alienam, ignorans eſſe alterius coniugis conſanguineam. Ignorantia iuris vero tunc eſt, cum coniux ſcit talem mulierem, aut virum eſſe conſanguineum alterius coniugis; at ignorat lege poſitiva prohiberi talem concubitum, licet ſciat illum vetari naturæ lege. Sanchez, Reginaldus, Bonacina, Salmanticenſes *num.* 30. docent, coniugem peccantem cum tali ignorantia, ſive vincibili, ſive invincibili, non privari iure petendi ob rationem datam, quod ius eccleſiaſticum hanc pœnam infligat ſcienter peccantibus. Si vero ſciat feminam eſſe conſanguineam, & legem Eccleſiæ prohibentem talem congreſſum ut inceſtuoſum, ignoret vero pœnam annexam; tunc privari iure petendi ſubdunt: quia ſola ignorantia pœnæ non excuſat, ut infra de cenſuris dicetur.

CAPUT VI.

Quid agendum ſit coniugibus qui certi ſunt, qui dubitant, aut probabiliter iudicant matrimonium eſſe nullum. Quando Confeſſarius ſcit matrimonium eſſe nullum, & coniuges ſunt in bona fide, debet ne ſilere, an monere?

I. QUæſt. I. *Qui certus eſt matrimonium eſſe irritum, poteſt ne debitum reddere coniugi petenti, & ignoranti invaliditatem, ut evitet infamiam, aut gravia damna?* Reſp. Pro opinione adfirmante allegatur Magiſter, Hoſtienſis, Hugo de S. Victore, & alii, inquientes, talem coniugem poſſe reddere, quando imminet periculum infamiæ, homicidii, ſcandali &c. Quid quod Eccleſia compellere per cen-

cenſuras poteſt ut reddat? Et tunc Eccleſia compellens diſpenſat, ſi impedimentum fuerit eccleſiaſticum. Nonne, inquiunt, iudex damnare poteſt innocentem qui ſecundum allegata & probata reus convictus eſt? Ergo etiam coniux reddere poterit, quando matrimonium ſecundum allegata & probata apparet validum, licet ipſe cognitione privata certo ſciat eſſe irritum.

II. Communis, & vera ſententia docet, coniugem certo ſcientem impedimentum irritans matrimonium, nullo modo reddere poſſe, etiamſi mortis, infamiæ, ſcandali periculum immineat, etiamſi cenſuris Eccleſiæ compellatur. Hanc ſententiam defendunt S. Thomas in *IV. diſt.* XXVII. *quæſt.* 1. *art.* 2. *quæſtiunc.* 4. Dominicus Soto *ibi art.* 3. *§. Sit prima propoſitio*. Sanchez *Lib. II. diſp.* XXXIX. Bonacina *quæſt.* IV. *punct.* 4. Diana *Part. IV. tract.* IV. *reſ.* 48. Ledeſma *quæſt.* XLV. *art.* 4. *dub.* 2. Dicaſtillus *diſp.* IX. *dub.* II. Coninch *diſp.* XXXIV. Salmanticenſes *tract.* IX. *cap.* XV. *punct.* 4. *num.* 35. La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 315. & communiter omnes. Ratio evidens eſt, quia copula hoc in caſu fornicaria eſt. Ergo nullo modo committenda ob quodcumque malum, ſive mortem, ſive infamiam. Quæ enim intrinſecus & natura ſua mala ſunt, numquam licent; neque honeſtari metu infamiæ & mortis valent.

III. Quæ opponuntur, nullius ſunt momenti. Iudex eccleſiaſticus ex invincibili ignorantia compellit ſuis cenſuris ad matrimonium ſervandum: nec propterea diſpenſat. Si enim ſciret, matrimonium eſſe nullum, non urgeret ad matrimonium. Si iudex eccleſiaſticus poſſit, & velit diſpenſare, ceſſat omnis quæſtio. Iudex, ut perſona publica, ſententiam fert, non in propria, ſed in aliena cauſſa, ſecundum allegata & probata. Coniux eſt perſona privata, & cauſſam propriam agit.

IV. Quæſt. II. *An Confeſſarius certo ſciens matrimonium eſſe nullum, teneatur monere coniugem pœnitentem, ignorantia invincibili credentem eſſe validum?* Reſp. Ex pluribus capitibus eſſe nullum matrimonium poteſt, ob impedimenta affinitatis, aut conſanguinitatis, aut ligaminis. Confitetur uxor quæ credens maritum ſuum eſſe mortuum, nupta eſt alteri: Confeſſarius ſcit priorem maritum eſſe ſuperſtitem. Altera confitetur quæ nupta eſt conſanguineo in tertio aut quarto gradu, vel affini in primo aut ſecundo gradu, talia impedimenta ignorans: Confeſſario vero ſunt manifeſta. Quid agere Confeſſarius debet? Si mulier laboret ignorantia vincibili, omnes adfirmant admonendam hanc mulierem eſſe (idem dicendum de viro) quia ignorantia vincibilis non excuſat: atque adeo non poterit eam in tali diſcrimine perſiſtentem abſolvere. Si vero ignorantia ſit invincibilis iuris, & facti, & matrimonium bona fide contractum ſit, prævideatque Confeſſarius ſuam admonitionem profuturam; tunc monere pœnitentem Confeſſarium debere, fatentur omnes. Hanc tamen admonitionem, inquiunt *Salmanticenſes* num. 40. poſt abſolutionem facere Confeſſarius debet, *ne ſe exponat periculo irri-*

tandi ſacramentum, ſi illa forte non apponat propoſitum efficax recedendi ab illo periculo. Nonne præclarum monitum?

V. Contra, ſi Confeſſarius prævideat ſuam admonitionem non profuturam, vel quia timet ſive virum, ſive mulierem perſeveraturam in matrimonio, & fornicaturam non materialiter, ut ante admonitionem, ſed formaliter, vel quia timet ex tali admonitione ſcandala, diſſidia, infamiam, difficultates &c. tunc Confeſſarius obmuteſcere debet; immo, inquiunt Salmanticenſes, *imprudentiſſime ſe gereret* Confeſſarius, ſi admoneret.

VI. Addunt Salmanticenſes ibidem *num.* 41. „ Quod verum eſſe aſſerit *Sanchez* „ *cum Averſa & Navar. etiam ante contractum matrimonium*; ſi videat ignorantia invincibili velle ad illud accedere, credatque quod eius admonitioni non „ acquieſcet, ſed læſa conſcientia contracturam, quæ bona fide contraheret, *vel* „ *magna difficultate*, & ſcandalo a tali matrimonio receſſuram. Prudenter igitur „ Confeſſarius tunc ſileat; *immo tacere tenetur*, inquit Sanchez num. 7. *etiamſi ignorantia ſit iuris divini*, propter eamdem rationem. “

VII. P. Claudius La-Croix cum Gobat ultra pergit *Lib. VI. part.* III. *ſ.* 3. *num.* 541. inquiens: „ Quamvis prævideatur quod monitio ſit profutura, ſi tamen coniuncta „ ſit cum graviſſimo incommodo alterius, v. g. prolium, Confeſſarius non tenetur „ monere, *ſed poteſt permittere* eos in bona fide. *Gobat a num.* 57. iterumque *num.* „ III. *& Sporer.* “

VIII. Hæ ſunt recentiorum opiniones, quas ego *Tom. II. Apparatus ad Theol. Chriſt. diſſ.* I. *cap.* IV. fuſo calamo pro virili profligare ſtudeo. Paucis nunc hæc commenta, ut mihi videntur, peregrina, & cum Evangelio pugnantia, explodam. Quiſque tenetur ſcire ea quæ ad proprium officium & ſtatum pertinent; ut cum S. Thoma Theologi omnes docent. Præceptum divinum addiſcendæ, & inquirendæ veritatis quæ proprium ſtatum ſpectat, omnes obſtringit. Impedimentorum dirimentium matrimonia veritas eſt, cuius notitia ad coniugatos magnopere attinet. Ergo coniugati toties violant hoc divinum mandatum inquirendæ veritatis attinentis ad proprium ſtatum, quoties tali diſpoſitione affecti ſunt, ut vel negligant, vel nolint eam addiſcere. Coniugati, laborantes ignorantia invincibili iuris & facti, in hac prævidentur diſpoſitione qua nolint hanc veritatem addiſcere: ergo violatores & contemptores ſunt divini mandati inquirendæ veritatis.

IX. Quemadmodum tria munia Confeſſarius ſuſtinet; iudicis, ut abſolvat & liget, medici, ut ſanet; doctoris, ut inſtruat doceatque: ita pœnitentes ad hoc tribunal accedunt ut rei iudicandi, ut infirmi curandi, ut ignorantes illuminandi. Si nollent a iudice iudicari, a medico curari, inſtrui a doctore; eſſent ne veri pœnitentes? Ergo larvati & ficti pœnitentes ſunt, dum prævidentur rebelles lumini, & inſtructioni magiſtri, & doctoris ex officio docere obſtricti.

X.

Digitized by Google

X. Validius urgeo adverſarios. Iſti omnes fatentur, illuminandum coniugem pœnitentem laborantem ignorantia vincibili. Atqui ignorantia invincibilis iuxta omnes tum evadit vincibilis, cum homo addiſcere veritatem poteſt, eamque repellit. Hæc doctrina inconcuſſa eſt, & extra diſputationis aleam conſtituta. Iuxta Probabiliſtas coniuges iſti prævidentur rebelles veritati manifeſtandæ. Ergo illorum ignorantia, quæ antea erat invincibilis, fit vincibilis ex hac prava animi diſpoſitione, in qua prævidentur non ſuſcepturi notitiam veritatis. Quid ad hæc Probabiliſtæ? Patet ne ad effugium rima aliqua? Cur Confeſſarius ſilet? Quia prævidet a coniuge pœnitente non excipiendam veritatem, ſi eam manifeſtet. Hæc tota ſilendi ratio. Falleris. Sunt infamia, ſcandala, mors, vel alia graviſſima mala oritura, quæ ſilentium præſcribunt. Ineptis. Hæc abſurda non imponunt ſilentium, ſi ignorantia ſit vincibilis, ut omnes ad unum Probabiliſtæ confitentur. Atqui in caſu noſtro ignorantia, quæ alioquin invincibilis erat, fit vincibilis illo ipſo momento quo coniuges prævidentur non amplexuri notitiam veritatis a Confeſſario manifeſtandæ. Ergo incommoda, difficultates, ſcandala, quæ timentur, honeſtare nullo modo valet Confeſſarii ſilentium.

XI. Sed ad examen veniat monitum Salmanticenſium, inquientium, in hypotheſi ignorantiæ vincibilis, manifeſtationem veritatis faciendam eſſe poſt confeſſionem, ne Confeſſarius *ſe exponat periculo irritandi ſacramentum, ſi illa forte non apponat propoſitum efficax recedendi ab illo periculo*. Peregregie. Non requiritur ergo efficax propoſitum ſervandi omnia mandata divina, & eccleſiaſtica? Ipſi ergo Theologi probabiliter ſuſpicantur pœnitentes deſtitutos hoc firmo & ſtabili propoſito ſervandi mandata omnia? Idcirco enim poſt confeſſionem peractam pandendam veritatem docent, ne ſi ante abſolutionem denuntietur, irritandi ſacramenti periculum occurrat. Hæ ſunt evangelicæ regulæ pro ſacramento pœnitentiæ?

XII. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 540. recenſitam obiectionem hoc pacto diſſolvit. „ Nec obſtat quod qui ita animo comparatus eſt, ut non deſiſteret ab uſu matrimonii, ſi reſciret matrimonium ſuum eſſe nullum, non videatur diſpoſitus ad abſolutionem. Nam hoc verum eſt, ſi ita comparatus ſit ex actu voluntatis præſente, vel præterito habitualiter perſeverante, *non autem ſi ita comparatus ſit ratione actus tantum conditionate futuri: quia non ideo nunc eſt, ſed tantum eſſet male diſpoſitus, ſi reſciret: ergo non ideo iam eſt, ſed tantum eſſet indiſpoſitus*. Id patet in aliis exemplis: nam multi non ſunt ita animo comparati, ut abſtinerent a peccatis, ſi eſſent lento igne torquendi; & tamen nunc diſpoſiti ſunt ad abſolutionem, quando de facto nec habitualem, nec actualem habent comparationem animi ad peccandum, licet pro tali circumſtantia habituri eſſent. Imprudentia autem eſſet illis talia proponere, & ſic tentare, ac inducere in peccatum. “

Digitized by Google

XIII. Integrum reſponſum reſcripſi, ne fabulatores de more calumnientur, me truncatas exhibere Caſuiſtarum opinationes. Expendamus nunc ſubtilem & vaniſſimam ſpeculationem. Imprudentiam, ut ab ultimis verbis incipiam, eſſe pœnitentibus proponere atrociſſima tyrannorum tormenta fateor. Sed cur? Quia hic & nunc non urget præceptum ſubeundi martyrium. Ideo imprudentiſſimus foret Confeſſarius, ſi pœnitentium imbecillitatem in diſcrimen adduceret eo tempore quo nulla adeſt occaſio martyrii ſubeundi. Ceterum, ut adverſarios proprio mucrone conficiam, finge paratum ignem, tyrannumque pro tribunali ſedere, atque mortem denuntiare. Numquid hoc in caſu admonendus pœnitens non eſſet? Numquid non animandus, non erigendus, ut ſe forti animo præpararet ad ſubeundum incendium lentum? Numquid tacendum? Numquid ſilendum? Tunc ergo ſolum imprudens Confeſſarius eſſet, quando, nulla occurrente martyrii occaſione, nulla adeſſet imbecillitatem pœnitentis tentandi cauſſa. Quandoquidem dum non urget præceptum heroicum fortitudinis chriſtianæ facinus præſtandi, neque Deus diſpenſat illam peculiarem gratiam ad id neceſſariam. En cur imprudenter Confeſſarius proponeret pœnitenti incendium lenti ignis. Verum in caſu noſtro urget & inſtat præceptum non adulterandi; & divina gratia adeſt, qua impleri præceptum poſſit, & peccatum vitari. Ergo ineptum eſt exemplum productum a P. La-Croix: & tota argutatio ſophiſtica eſt & cavillatoria. Quid! Non eſt indiſpoſitus, *ſi ita comparatus ſit, ratione actus tantum conditionate futuri: quia non ideo nunc eſt, ſed tantum eſſet male diſpoſitus, ſi reſciret. Ergo non ideo iam eſt, ſed tantum eſſet indiſpoſitus*. Argutatio hæc genuinus fetus eſt modi opinandi alieni prorſus ab evangelica ſimplicitate. Utique actus nunc non eſt; ſed adeſt animus paratus ad actum. Nonne hic & nunc Confeſſarius prævidet non profuturam monitionem ob imbecillitatem pœnitentis? Ergo hic & nunc deprehendit pœnitentem imparatum ad ſuſcipiendam notitiam veritatis, & præcepti ad proprium ſtatum attinentis. Ergo Confeſſarius omittens admonitionem ex hoc capite, quod prævideat pœnitentem imparatum ad eam chriſtiana humilitate & obedientia ſuſcipiendam, ſacrilegam abſolutionem impertit, & contra proprium miniſterium prævaricatur.

XIV. Altera opinio, quam Salmanticenſes cum Sanchez, & aliis defendunt, nempe Confeſſarium neque ante matrimonium debere coniuges admonere impedimenti, ſi prævideat nihil ſe profuturum, eſt evidenter falſa, & laxiſſima. Theologi graviores docent, monendos tunc pœnitentes eſſe, & media excogitanda opportuna ad matrimonium differendum. Quod ſi tales occurrant circumſtantiæ in quibus nullo modo differri matrimonium poſſit (quod perraro, & rariſſime accidit) tunc communiter ſuggerunt, aut utendum privilegio bimeſtri, aut eliciendum caſtitatis votum, uſque dum obtineatur diſpenſatio vel ab Epiſcopo, qui in tam urgente neceſſitate impertiri eam valet, vel a Romano Pontifice, ſi tempus permittit. P.

Pa-

Patritius Sporer *cap.* 11. *ſec.* 11. *num.* 455. zelo ſuccenſus clamat: *Surge, curre, adiuva ſororem tuam in tanto periculo trepidantem*. Immo non modo ſoror, ſed frater etiam adiuvandus, ſed prudentia evangelica, non humana. Non minus vera, & opportuna eſt altera exclamatio eiuſdem P. Sporer ibidem: *Utinam non ſæpe eblandirentur multa graviora, ſeu iniquiora!* Veriſſimum axioma. Et hoc ſcilicet principio non pauci recentiores eblandiuntur longe graviora, & iniquiora, ut vocibus P. Sporerii utar; quemadmodum mox patefaciam.

§. I.

PRIMA REGULA GENERALIS

ſervanda a Confeſſario contra recenſitam doctrinam plurium recentiorum. Laxa P. Gobat ſententia improbatur.

I. PLurima ſcripſi, ut iam indicavi, *cit. diſſ.* 1. *cap.* IV. contra narratas opiniones, quæ ibi legi poſſunt, ne actum agam. Curſim pauca addam. Principium, quo recentiores docent, omittendam a Confeſſario admonitionem, quia ſcilicet pœnitens prævidetur non paratus, non diſpoſitus, non promptus ad eam acceptandam, eſt evidenter falſum, Evangelio Chriſti vi evidentis ratiocinii adverſum, laxitatis pleniſſimum, unde ſacrilegia, & innumera abſurda proficiſcuntur. Si enim imparatum pœnitentem prudenter iudicant ad recipiendam manifeſtationem veritatis, & ad ſervanda mandata, prudenter illum præſumunt obfirmatum in prava animi diſpoſitione, & Deo voce Confeſſarii illuminanti rebellem. Poſſem petere ab his recentioribus, unde certo ſciant ignorantiam eſſe invincibilem? unde certo ſciant talem ignorantiam non eſſe effectum malitiæ pœnitentis? unde certo ſciant non profuturam veritatis explicationem ſpiritu Dei factam? unde certo ſciant pœnitentem, reconciliationem, & fœdus in ſacramento pœnitentiæ cum Deo ſtringentem, adeo illo ipſo momento eſſe obduratum, ut reſpuere paratus ſit veritatem ſuum ſtatum ſpectantem? unde certo ſciant, Deum, qui ad tribunal pœnitentiæ pœnitentem vocavit, non infuſurum eſſe gratiam qua illum paratum efficiat? Citati Auctores gratiam a Deo quocumque tempore impertiri vel ipſis obcæcatis, & obduratis docent: & nunc vel ipſis pœnitentibus ſacramenta percipientibus deſperant illuminationis gratiam donandam fore? Invehuntur illi, & merito, contra hæreſim Ianſenii, effutientis deeſſe iuſtis gratiam qua poſſibilia præcepta fiant. Quo ergo fundamento paſſim illi impoſſibilia divina præcepta, & deeſſe gratiam ad illa ſervanda evulgare audent?

II. Teſtimonia Innocentii III. & S. Auguſtini *loc. cit.* palam feci inepte contra nos obtrudi, non ſecus ac præceptum correctionis fraternæ non urgere, quando deſit futuri profectus ſpes. Vide ibi obiectiuncularum plurium confutationem. Ibi quoque legenda ſunt abſurda monſtroſa quæ hanc recentiorum opinionem conſequuntur. Aliqua hic indicabo. Non obſtringetur Confeſſarius 1. admonere pœnitentes invincibiliter ignorantes eſſe reſtituendum lucrum ultra ſortem exactum tamquam ex benevolentia debitum. 2. Vir equeſtris provocatus ad duellum bona fide putat acceptandum eſſe, ne honor obnubiletur, & ignaviæ notam incurrat. Non erit illuminandus, quia non datur ſpes profectus. 3. Quot bona fide exiſtimant licitam eſſe calumniatoris & falſi accuſatoris occiſionem, quando nullus alius modus occurrit evadendi infamiam, & damna inferenda? Silendum. 4. Illi bona fide certo credunt poſſe iudicem iudicare ſecundum opinionem minus probabilem, & pecuniam poſſe accipere, quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles. Tacendum. 5. Iſti licitum eſſe credunt bona fide retineri concubinam valde utilem ad oblectamentum. 6. Illi interrogati a poteſtate publica de fide Chriſti, credunt uſum reſtrictionum mentalium non eſſe vetitum. 7. Puellæ certo exiſtimant procurandum eſſe ſine peccato abortum fetus non animati ad evitandam infamiam. 8. Plurimi pro certo habent, non eſſe deſerendam occaſionem proximam valde commodam.

III. Hæc & ſexcenta alia ſimilia paradoxa ignorari invincibiliter poſſe non negabunt adverſarii, ſi illa invincibiliter ignorarunt Doctores benigni ætatis ultimæ. Ori ergo digitum imponere ſibi debent Confeſſarii, quoties prævident pœnitentes adeo eſſe his flagitiis addictos, ut nihil eis profutura admonitio ſit, ſed in bona fide relinquendi erunt. Nec eſt quod opponas, impedimentorum ignorantiam eſſe facti, non iuris. Quoniam cavillatio iſthæc nimis vana eſt: nam in quolibet caſu practico ignorantiæ iuris immixta ignorantia facti eſt. Ceterum, ut lectori compertum ſit, quo laxitatis tendat hæc opinandi ratio, legat quæ hoc de ſilentio Confeſſarii ſcripſi tum *loc. cit.* tum *Tom. IX. de obligatione Confeſſarii* inſtruendi pœnitentes, & tandem, quæ ſequuntur, legat.

IV. P. Georgius Gobat tract. VII. num. 315. „ Quid faciet Confeſſarius, ſi videat pœnitentem ex invincibili ignorantia obnoxium v. g. mollitiei, cuius gravitatem edoctus ob habitum pravum vix abſtinebit? His verbis propoſita fuit illa quæſtio, applicataque huic peculiari vitio, cum poſſet pluribus. Reſpondi autem ex ſcriptis illo *cit. cap.* XXXVII. *num.* 61. ſi probe conſideratis circumſtantiis illius pœnitentis, omnino iudicetur *nihil plane profuturam monitionem*, ſed cognito a ſe committi grave ſcelus, nihilo rarius patraturum illud quam fecit ignarus turpitudinis tantæ, coram Deo DISSIMULANDAM ESSE MANIFESTATIONEM VERITATIS. “

V. Vel ipſorum contra naturam flagitiorum notitia ignorantibus manifeſtanda non eſt, ſed diſſimulanda veritas? Dum tam monſtroſa laxitatis commenta deteſtanda Chriſtianis proponimus, patroni mollioris Ethices vociferantur, nos imponere Caſuiſtis. Sed pudere tandem aliquando illos deberet tam impudentis calumniæ. Subdit P. Gobat, ſe cenſere vix eſſe Confeſſarium tam ſagacem qui prudenter iudicare queat de quoquam ſuam admonitionem non profuturam ad imminutionem tot peccatorum contra naturam. Verum continuo ſubiicit

VI. Idem P. Gobat ibidem *num.* 317. „ Et vero non ſemel didici eſſe qui inculpabiliter ignorarent mortalem malitiam huius flagitii. Igitur, practice loquendo, non tam quærendum eſt de illo qui plane numquam peccatum illud omittet ob cognitam turpitudinem, quam de illo ſolo *qui vix* omittet, ſeu vix abſtinebit, ut loquuntur illæ litteræ, ideſt qui quandoque, etſi rariſſime, abſtinebit, ſicuti, proh dolor! gemunt Confeſſarii ſe nactos complures huius fœdiſſimi ſimul & fœtidiſſimi furfuris. *De hoc quoque cenſeo intelligendam ſententiam D. Auguſtini. Moraliter enim non tam prodeſt, quam obeſt* ILLA MONITIO, quæ tantum impediret ſex, octo, decem peccata formaliter mortalia, cauſabit autem ducenta, trecenta itidem mortalia. "

VII. Sententia Auguſtini inquientis: *Si ſcirem tibi non prodeſſe, te non monerem, te non terrerem:* turpiter abutuntur recentiores, qui illam ex Doctoribus noviſſimis bona fide tranſcribunt, quin unus eam in fonte ſuo legerit. Conſule *Tom. I. Appar. diſſ.* I. *cap.* IV. ubi integram ex Auguſtino, non ex Caſuiſtis reſcripſi. Alloquitur Doctor ſanctus moribundum, eumque ad ſpem erigit animatque. Et Caſuiſtæ hanc tanti Doctoris ſententiam ad tegenda ſilentio horrenda contra naturam ſcelera detorquere non dubitant. Habes lector, quin plura alia monſtroſa portenta, ſicut poſſem, tranſcribam, quo laxitatis prolapſa ſit opinandi libertas. Si admones, inquit P. Gobat, obtinebis ut ab octo, vel decem pollutionibus formalibus pœnitens abſtineat. Interim ducenta, & trecenta flagitia formalia perpetrabit. Quæ autem comparatio inter decem & trecenta? Ergo ſilendum, permittendumque ut materialiter ſe ſe in luto libidinis volutet: quia cum ſua ignorantia inculpata portas cæli ingredietur. Hi ſunt fetus nimiæ benignitatis, quam in chriſtianam Theologiam intruſam Romana Sedes deplorat, tamquam corruptelarum fontem.

§. II.

§. II.

SECUNDA REGULA GENERALIS *ſilentii obſervandi a Confeſſario ſuper matrimonii impedimentis.*

I. NUmquam ſilere Confeſſarius abſque ſacrilega proprii miniſterii prævaricatione poteſt, ex eo quod prævideat pœnitentem, ſive coniugem, ſive quemcumque alium, non ſuſcepturum admonitionem. Pœnitens coniux, inquiunt citati Probabiliſtæ, bona fide perſeverat in matrimonio nullo, illius adulteria ſunt materialia. Experrectus Confeſſarius deprehendit iſtius coniugis ad libidinem propenſionem, amorem ardentem erga coniugem, & ad continentiam ſervandam imbecillitatem. Si moneatur, ex adultero materiali evadet formalis. Prævidet eum non habere diſpoſitionem ad hoc præceptum ſervandum. Ergo ſilendum, ergo tacendum. Hæc doctrina, ut locis indicatis palam feci, hoſtiliter cum Evangelio pugnat.

II. Quando ergo licite, prudenterque ſilere Confeſſarius poteſt, & debet? Paucis rem habeto. Quoties a voluntate coniugis pœnitentis non pendet remotio impedimentorum: quoties coniux pœnitens recte comparatus prævidetur ad ea omnia præſtanda quæ in illius ſunt poteſtate conſtituta: dignoſcitur ita abhorrere peccatum mortale, ut omnia perferre ſit paratus ne illud admittat (larvatus enim eſt Chriſtianus ille qui infamiam, bonorum iacturam, proſcriptionem, & mortem ipſam ſuſtinere paratus non ſit, ut mortalem Dei offenſam evitet:) verum, etiamſi coniux pœnitens in hac optima diſpoſitione conſtitutus ſit, & moneatur, animeturque a Confeſſario, non propterea removere ipſe impedimenta, obſtacula, ſcandala poteſt. Finge, mulierem matrimonium bona fide contraxiſſe, irritum ob impedimentum occultum conſanguinitatis, affinitatis &c. Mulier hæc femina fortis eſt, & chriſtiana fortitudine inſtructa, & totius mundi contemptrix. Moraliter certus Confeſſarius eſt, quod monita ea omnia præſtaret quæ ab illa penderent: omnia ſuſtineret incommoda, infamiam, perſecutiones, & mortem ipſam. At cuncti illius conatus ad fœdus coniugale infringendum irriti futuri ſunt & inanes: quandoquidem Eccleſia connubia, ritu publico, & ſolemni celebrata non diſſolvit, niſi certis probationibus adductis. Mulier hæc documentis, quibus matrimonii firmitatem labefactet, deſtituta eſt. Scelus ſuum, unde ortum impedimentum eſt, fatebitur iureiurando firmatum; at explodetur a iudice eccleſiaſtico ut impudens & infamis. Hæc omnia prævidet, aut prævidere Confeſſarius debet. Quid ergo aget? Monebit? Imprudentiſſimus eſſet, ſi moneret.

Quo-

Quoniam monitio tunc nihil boni, & innumera mala, & ſcandala pareret. Iſte eſt unicus caſus in quo ſilere prudenter Confeſſarii debent, uſquedum diſpenſatio obtenta fuerit. At non idcirco ſilent, quia pœnitentes coniuges minus comparati ſunt ad monitionem ſuſcipiendam, ut Probabiliſtæ falſo docent; ſed quia caſus remedium ob circumſtantiarum congeriem non admittit: quia quamvis coniuges paratiſſimi ſint ad ea omnia præſtanda quæ ab illorum voluntate pendent; nihilominus removeri obſtacula nequeunt, non ex defectu huius aut illius coniugis, ſed ex natura & multitudine circumſtantiarum quibus involutus caſus eſt. Vix tamen umquam ſimiles occurrunt caſus; at ſi occurrerent, tacendum eſſet. Quoniam prudentiſſime Eccleſia difficilem ſe præbet ad matrimonia contracta labefactanda; & iure exigit probationes certas, antequam eadem dirimat: quia alioquin via latiſſima pateret improbis & petulcis viris, & feminis ad matrimonia pro libidine, odio, aliiſque cauſſis reſcindenda. Idcirco facilius tolerat aliquod matrimonium ambiguum, quod probari evidenter irritum nequit, quam ianuam aperire ad rata matrimonia reſcindenda cum magna Reipublicæ chriſtianæ perturbatione, & ſcandalo.

III. Vides nunc, & manibus tangis, quam turpiſſime labantur illi qui hoc Confeſſarii ſilentium ex imbecillitate, & indiſpoſitione conditionate futura pœnitentium repetunt. Unde poſtea monſtroſa illa paradoxa, quæ indicavimus, inferunt, non eſſe videlicet monendos molles, neque rei alienæ detentores, neque feneratores, neque concubinarios, neque blaſphemos, neque periuros &c. qui laborantes ignorantia invincibili ex ſceleratis materialibus fierent ſceleſti formales abſque futuri profectus ſpe. Ad ſummum, inquit P. Gobat, evitabuntur decem, & perpetrabuntur trecenta crimina formalia. Lege plura locis citatis.

§. III.

Quomodo ſe gerere coniuges debent dubitantes de valore matrimonii contracti? Probabiliſmi commenta labefactantur ſummorum Pontificum, & SS. Doctorum auctoritate.

I. QUæſt. unic. *An ſi coniugum alter prudenter dubitet, validum ne ſit matrimonium contractum, petere, aut reddere queat?* Reſp. Qui poſt contractum bona fide matrimonium dubitat de eiuſdem valore, continuo inquirere diligenter debet ut veritatem deprehendat. Si negligens in veritatis inveſtigatione fuerit, pro qualitate negligentiæ delinquet. Si poſt adhibitam humanam diligentiam dubitatio perſiſtat, reddere debet coniugi non dubitanti. Qui enim non dubi-

bitat, ius habet ad exigendum: quo iure ex dubio alterius privari non poteſt. Si quis dubitat de morte prioris coniugis, poſt nuptias bona fide contractas, durante dubio, reddere innocenti debet, inquit cap. *Dominus* de ſecund. nupt. Lucius III. *Si aliquis, vel aliqua de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei qui ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod a ſe tamen noverit nullatenus exigendum. Quod ſi poſt hoc de prioris coniugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem revertatur.*

II. Si quis poſt adhibitam diligentiam adhuc dubius in utramque partem hæreat, quid agendum? Salmanticenſes *num.* 46. cum Sanchez, Bonacina, Reginaldo, Coninch, reſpondent, & reddere, & petere hunc poſſe: quia, inquiunt, hic laborat ignorantia invincibili, quæ adhibita diligentia vinci non poteſt. Ignorantia invincibilis hæc probabiliſtica eſt. Addunt *num.* 47. Quando uterque dubitat ante adhibitam diligentiam pro nanciſcenda veritate; neuter petere, aut reddere valet. Quæ ſententia vera eſt. At ſi, adhibita diligentia, adhuc dubium perſeveret, tunc & petere, & reddere iure valet, inquiunt illi: quia uterque laborat ignorantia invincibili. Licet PP. iſti ex inſtituto Probabiliſmum non propugnent; ſemper tamen, occaſione data, doctrina probabiliſtica utuntur. Opiniones iſtæ, queis docent poſſe & peti, & reddi, dubitatione perſiſtente, falſæ ſunt, & reiiciendæ.

III. Innocentius III. eas improbat cap. *Inquiſitionibus* de ſentent. excom. & difficultates Eccleſiæ doctrina reſolvit, inquiens: *Credimus diſtinguendum, utrum alter coniugum pro certo ſciat impedimentum coniugii, propter quod ſine mortali peccato non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Eccleſiam probare non poſſit: an non ſciat certo, ſed credat. In primo caſu debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere quam per carnale commercium peccatum operari mortale. In ſecundo diſtinguimus, utrum habeat conſcientiam huiuſmodi ex credulitate levi & temeraria, an ex PROBABILI & diſcreta: & quidem ad ſui Paſtoris conſilium (conſcientia levis, & temerariæ credulitatis exploſa) licite poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum coniugale. Verum cum conſcientia pulſat animum ex credulitate PROBABILI & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta; debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, ne in alterutro vel contra legem coniugii, vel contra conſilium conſcientiæ committat offenſam.*

IV. Qui igitur ex levi coniectura dubitat, iuxta conſilium prudentis viri explodere dubitationem debet, & petere, ac reddere. Qui certus de impedimento eſt, nullo modo reddere, aut petere poteſt, ſed potius humiliter excommunicationis pœnam latam a iudice eccleſiaſtico ſuſtinere. Si tandem probabiliter dubitat, reddere, ſed non petere valet; ut definivit Innocentius III. & docet S. Thomas

mas in *IV. diſt.* XXXVIII. *in expoſ. litteræ* inquiens : *Si oriatur dubitatio aliqua de vita prioris viri ex aliqua cauſa quæ etiam certitudinem facere poſſit , non debet nec reddere , nec exigere debitum : ſi autem illa cauſa facit probabilem dubitationem , debet reddere , ſed non exigere. Si autem ſit levis ſuſpicio , poteſt utrumque licite facere : quia debet illam cauſam potius abiicere quam ſecundum hoc conſcientiam formare.* Hanc eamdem doctrinam tradit Doctor ſeraphicus S. Bonaventura in *IV. diſt.* XXXVIII. *in expoſ. litteræ ſub fin.* his verbis . *Si mulier incipiat poſt contractum matrimonium dubitare de morte prioris viri : aut eſt dubitatio levis ; & hæc ſecundum conſilium Prælati poterit a corde removeri , & poterit debitum exigere , & reddere. Si vero probabiliter dubitat , debitum debet reddere , ſed non exigere. Si vero certificatur de vita primi viri , nec petere debet , nec reddere , ſed ſtatim ſecundum virum deſerere.*

V. En quomodo unanimi voce & Pontifices Romani , Lucius ac Innocentius ſæculo XII. & ſancti Thomas ac Bonaventura ſæculo XIII. commentum probabiliſticum explodant & improbent . Docent enim , perſiſtente dubitatione ex rationibus utrimque æqualiter probabilibus orta , reddi , non exigi poſſe ; atque adeo quod tutius eſt , amplectendum . Tutius autem eſt non petere . Nam qui petit , periculo fornicationis ſe exponit , quod non petendo declinat . Nec eſt quod opponas , tutius quoque eſſe non reddere : quoniam hoc falſum eſt in hoc caſu . Qui non dubitat, ius certum habet petendi. Sola dubitatio e poſſeſſione iuris certi detrudere poſſeſſorem nequit. Ergo qui dubitat, ſi negaret reddere debitum certum petenti , manifeſtam iniuſtitiam committeret . Fornicatio autem in reddente eſt ſolum dubia. Ergo in hoc caſu tutius eſt reddere quam negare. Quando enim duo mala neceſſaria occurrunt , minus eſt eligendum ; ut ſacri canones docent . Nam cap. *Duo mala*, diſt. XIII. hæc habentur . *Duo mala licet ſint omnino cautiſſime præcavenda ; tamen , ſi periculi neceſſitas ex his unum perpetrare compulerit , id debemus reſolvere quod minori nexu noſcitur obligare* . Rurſus can. *Nervi* , ibi ex S. Gregorio Papa. *Eſt quod ad deſtruendas Behemot verſutias ſubtiliter fiat , & dum mens inter minora , & maxima peccata conſtringitur , ſi omnino nullus ſine peccato evadendi aditus patet , minora ſemper eligantur* . Iterum cap. *Non ſolum* XXII. quæſt. IV. *In omni quod agimus , hæc eſt moderatio ſolertius obſervanda , ut ſi in talem forte lapſum verſuti hoſtis inciderimus inſidiis , ex quo ſine aliquo peccati contagio ſurgere non poſſimus , illum potius evadendi aditum petamus in quo minus periculi nos perpeſſuros eſſe credimus* . Accedit cap. *Ad audientiam*, de homicidio. *In dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem*. Denuo cap. *Iuvenis* de ſponſalib. *In his quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus*. Et tandem cap. *Illud* de Clerico excom. *In dubiis via tutior eſt eligenda*.

VI. Hæ ſunt Eccleſiæ voces , hæc Romanorum Pontificum oracula . Quando ani-

Digitized by Google

animus inter duas opiniones anceps hæret, illud ſeligendum in praxi eſt quod tutius apparet, ſeu quod magis a peccato removet. Contra Probabiliſtæ in medium prodeuntes, clypeo illius ineptæ diſtinctiunculæ iudicii directi & reflexi obarmati, clamant, inter opiniones æque probabiles non eſſe ſeligendum quod eſt tutius, ſed e contrario quod magis favet propriæ libertati, & poſſeſſioni.

VII. Immo P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 299. hæc ſcribit. „ Qui „ probabiliter putat matrimonium eſſe validum, licite petit debitum: tum quia „ eſt poſſeſſio pro illo, tum etiam quia aliquis poteſt hic uti & alibi ſequi ſen„ tentiam probabilem . . . *Additque* Averſa, *etiamſi opinio pro invaliditate eſſet* „ *PROBABILIOR*; *& hoc eſt conformior dictis l.* 1. *a num.* 268. *de licito uſu opi*„ *nionis probabilis*. "

VIII. Ita decidunt Probabiliſtæ contra ſummos Pontifices, Lucium, Innocentium, Alexandrum, Gregorium, contra Eccleſiæ Doctores Thomam, Bonaventuram, &, quod rem conficit, contra decretum Innocentii XI. præcipientis in ſacramentis tutiorem partem eſſe eligendam, dum agitur de eorum valore. Quid quod ipſe La-Croix *loc. cit. num.* 38. ſcribit? „ Ex damnatione illius propoſitionis „ ſequitur illicitum eſſe contrahere matrimonium ſequendo opinionem tantum pro„ babilem de illius valore, relicta tutiore . . . Quamvis enim *Filguera* explicans „ hanc propoſitionem damnatam putet non prohiberi praxim illorum quæ non „ ſunt de iure divino, ſed tantum de iure eccleſiaſtico, uti ſunt multa in mate„ ria matrimonii; *ſententia tamen illa reiicitur ab omnibus*: & ratio eſt, quia fi„ nis damnationis erat, ne ſacramentum exponeretur periculo nullitatis, cui ex„ ponitur, quando aliquid omittitur quod ad valorem requiritur, etiam de iure „ tantum eccleſiaſtico. "

IX. Heinc conſtat, Probabiliſtas propriis antilogiis ſemetipſos conficere, atque in re graviſſima, qualis eſt ſacramentaria, imperitis fucum facere. P. La-Croix hic fatetur *Filguera* in ea hæſiſſe ſententia, propoſitionem 1. damnatam ab Innocentio XI. intelligendam eſſe reſpectu eorum quæ ſunt divini iuris, ut ſunt materia & forma, ſecus reſpectu eorum quæ ſunt iuris eccleſiaſtici. Verum, inquit P. La-Croix, *ſententia illa reiicitur ab omnibus*. Contra clamat P. Dominicus Viva de *ſacram. pœnit. quæſt.* VIII. *art.* 2. *num.* 2. proſcriptam theſim intelligendam eſſe ſolum reſpectu materiæ, & formæ, quæ ſunt iuris divini, ſecus reſpectu eorum quæ ſunt iuris eccleſiaſtici, ut eſt iuriſdictio Confeſſariorum. Inquit enim: *Nihilominus cenſeo licitum eſſe abſolvere cum iuriſdictione probabili, ut fuſe docui in expoſitione illius primæ theſis ab Innoc. XI. confixæ. Pro hac ſententia* Gobat tract. VII. num. 116. *numerat centum triginta Doctores*.

X. Quinam ſunt iſti *centum triginta Doctores?* Quid, ſi maioris partis nomina referrem? Alii ſunt nullius nominis, alii ſunt damnati ab Eccleſia ob theſes ſcandali

dali plenas evulgatas. Profecto inter citatos a P. Gobat eſt Doctor Ioannes Sanchez, proſcriptus ob laxiſſimas opiniones. Quid quod P. Gobat ſcripſit plures annos ante decretum Innocentii XI.? Quid quod P. Gobat non numerat centum triginta Doctores? En verba Gobat *loc. cit.* a P. Viva edit. Monachii pag. 539. *Auctoritate ſexaginta quinque Doctorum firmavi in clyp. Clem. Iurid. &c. quibus alios addere poſſum.* *To alios addere poſſum* dilatavit P. Viva ad *centum & triginta*. Tandem P. La-Croix ſcribit, *omnes* Doctores improbare uſum opinionis probabilis, dum agitur de valore ſacramenti etiam reſpectu eorum quæ ſunt iuris eccleſiaſtici; ut ſunt iuriſdictio, & impedimenta matrimonii. Contra P. Viva cum Doctore Gobat ait, centum triginta docere oppoſitum. Hæc obiter nunc indicare libuit. Vide plura *Tom. IX.* de iuriſdict. probabili Confeſſar.

XI. P. Dominicus Viva de *ſacram. matrim. quæſt.* VII. *art.* 3. *num.* 9. *pag. mihi* 133. „ Demum ſi alter habeat opinionem probabilem de nullitate matrimonii, & „ ſimul habeat opinionem probabilem de eius valore, licite poteſt petere, & red„ dere; cum poſſit amplecti alterutram opinionem probabilem, quam mavult. „ *etiam ſi una ſit probabilior quam altera.* " Hæc doctrina eſt contra ſacros canones, contra SS. Doctores Eccleſiæ, &c, niſi me omnia fallunt, evidenter contenta in *theſi* 1. damnata ab Innocentio XI. Nam hic agitur de valore ſacramenti matrimonii. Unum poſſet reponi, nempe theſim proſcriptam intelligendam eſſe de materia & forma, quæ ſunt divini iuris, non de impedimentis iuris eccleſiaſtici. At P. La-Croix teſtatur, *omnes* improbare hanc opinionem, eludentem cenſuram proſcriptæ theſis. Ergo, teſte P. La-Croixio, iuxta *omnes* damnata eſt opinio P. Viva.

XII. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 302. inquit: „ Si matrimonio „ bona fide contracto ſuperveniat dubium de valore, & poſt inquiſitionem nil re„ ſciri, nec dubium deponi poſſit; *prima ſententia*, quam tenet S. Thomas, S. Bo„ naventura, S. Antoninus, P. Soto, Ledeſm. Val. Vaſq. Azor. Rebell. Pont. Hurt. „ Turr. Arr. Averſ. & alii 17. cum Schild. dicit, poſſe quidem reddere debitum, „ ſed non petere, quia id videtur eſſe deciſum cap. *Inquiſ.* de ſent. excom. . . . „ *Secunda ſententia*, quam tenent D. Sot. Veracrux, Vict. Lopez, Suarez, Con. „ Laym. Bon. Reg. Leſſ. Lorc. Breſſ. Lug. Boſ. Bardi, Sanch. Dian. Dicaſt. Teril „ Carden. dicit, poſſe etiam petere debitum . . . . *Atque hæc ſecunda ſententia* „ *videtur, ſaltem ſpectata ratione, eſſe probabilior.* "

XIII. Sententia, quæ eſt evidenter contra Romanos Pontifices, Lucium III. Innocentium III. Innocentium XI. alioſque ſacros canones, contra prima Theologiæ lumina, SS. Thomam, Bonaventuram, Antoninum Archiepiſcopum, & ceteros graviſſimos Theologos, a P. La-Croix aſſeritur *probabilior*, ſaltem ſpectata ratione. Quia Terillus, Veracrux, Breſſerus, Coninchus, Diana, Dicaſtillus profun-

diores Metaphyſici ſunt, & in re ſacramentaria doctiores atque eruditiores quam Romani Pontifices, quam Eccleſiæ Doctores. Hæc curſim indicare libuit, ut intelligant lectores, damnatam probabiliſticam theſim ab Innocentio XI. in controverſiis in quibus agitur de valore ſacramentorum, a non paucis Probabiliſtis promoveri & propugnari, niſi fallor ipſe. Sed lectores ipſi ſint indices.

CAPUT VII.

De matrimoniis nullis redintegrandis.

I. Matrimonium irritum eſſe poteſt vel ob defectum conſenſus, qui potuit eſſe fictus, aut metu & errore extortus; vel propter impedimentum, ſive publicum, ſive occultum; vel quia defuit præſentia Parochi, & teſtium. Matrimonium quocumque ex his capitibus nullum ut redintegretur, & convaleſcat, ea omnia ſuppleri debent quæ iuxta Eccleſiæ leges ſervanda primum fuiſſent. Si defuit præſentia Parochi & teſtium, coram Parocho & teſtibus redintegrandum eſt. Si fictus ex utraque parte conſenſus fuit, vel vi, aut metu extortus, renovandus per verba aut ſigna exteriora eſt ex utraque parte. Si irritum matrimonium fuit ob aliquod impedimentum dirimens, per diſpenſationem, aut alia auferri via debet.

II. Quæſt. I. *An coniugi adfirmanti ſibi defuiſſe conſenſum adhibenda fides ſit?* Reſp. Non modo credendum non eſt, ſed contra, abſolute loquendo, præſumendum eſt conſenſum adſuiſſe; ut habetur cap. *Per tuas* de probationibus, ubi ſtatuitur, mulieris, quæ una cum marito ſuo filium ex ſe procreatum publice recognoverat, non eſſe ſtandum iuramento in contrarium præſtito. Et profecto quæ adhiberi fides poteſt illi qui coram Parocho, & teſtibus ſacrilego mendacio ſacramentum matrimonii profanare auſus eſt? An non veroſimilius eſt, nunc potius quam illo ipſo tempore quo ſacramentum celebravit, illum mentiri? Quid, ſi perſona optimis moribus inſtructa, a periurio prorſus aliena, cum iuramento in articulo mortis aſſereret ſibi defuiſſe conſenſum? Quid, ſi Religionem ingredi vellet? His in circumſtantiis adhibenda cura eſſet ad veritatem explorandam: ſi dubium vero poſt diligentiam adhibitam oriretur, redintegrari, &, ut dicitur, revalidari matrimonium modo opportuno iuxta prudentum conſilium deberet.

III. Communiter Auctores docent, non eſſe fidem adhibendam aut famæ nullo certo auctore ortæ, aut viris fide non dignis, aliquod impedimentum teſtantibus; ſed, his teſtibus ſpretis, matrimonium contrahere, & poſt contractum petere, & reddere quiſque poteſt. Quoniam nec teſtes fide indigni, nec fama ab incerto auctore manans præbent prudentem dubitandi rationem. Qui poſt contractum

Digitized by Google

ctum matrimonium audit ab homine fide digno, etiam ſub iuramento aliquod impedimentum teſtante, non tenetur illico credere, & debitum negare: quia unius viri, quantumvis fide digni, teſtimonium non inducit neceſſitatem credendi, præſertim in proprium damnum; ut habetur cap. *Cum a nobis*, de teſtibus & atteſtationibus. Hoc tamen teſtimonium ſufficit ut quis prudenter dubitare debeat, & teneatur ad inquirendam veritatem: & in tali ſtatu reddere coniugi non dubitanti, nec alio ex capite iure petendi privato aſtringitur; petere tamen non poteſt. Si poſt diligentiam in exploranda veritate adhibitam impedimentum non deprehendat, deponere dubitationem debet, & petere, ac reddere. Ante vero quam matrimonium contrahatur, unus teſtis fide dignus ſufficit ut a celebrando matrimonio quis abſtineat.

IV. Si impedimentum dirimens publicum ſit, vel ad forum contentioſum deductum, & de oppoſito non ſit iudicatum, immo duobus teſtibus fide dignis probari poſſit irritum; tale matrimonium, ablato per legitimam auctoritatem impedimento, iterari coram Parocho, & teſtibus debet: quoniam licet Eccleſiæ comperta celebratio ſit, ignotus tamen valor eſt.

V. Quæſt. II. *Qui ficte contraxit, tenetur ne ex iuſtitia conſenſum verum apponere?* Reſp. Negant Sanchez, Hurtadus, Villaloboſius, & alii ex vi ſolius contractus, præciſo alio damno. Probabilior ſententia adfirmat, obſtringi coniugem reum vi iuſtitiæ verum conſenſum præbere: quia cuique ſuum ius ſervandum eſt. Sed coniugi ſincero animo ſuum conſenſum præbenti, & vere contrahenti, iure debetur alterius contrahentis conſenſus, non modo in ipſa contractus celebratione, verum etiam poſt celebratum contractum, & toto vitæ tempore: quia pars innocens pro toto vitæ tempore contraxit hac bona fide, ut altera pars ſuum apponeret ſimilem perpetuum conſenſum. Ergo ſi tempore celebrationis debetur conſenſus iſte, eodem iure debetur tempore ſequenti. Præterea fatentur adverſarii, obſtrictum ex iuſtitia eſſe deceptorem apponere verum conſenſum, ſi pars innocens damnum paſſa ſit. At hoc damnum, modo maius, modo minus, inſeparabile eſt ab eiuſmodi contractu ficto: pars enim innocens magnum ſemper præiudicium accipit aut amiſſæ virginitatis, aut famæ denigratæ, aut quod maneat innupta. Ergo pars quæ fraudem fecit, eam per legitimum conſenſum removere aſtringitur.

VI. Quæſt. III. *Quando matrimonium irritum fuit ob aliquod impedimentum dirimens, requiritur ne ut uterque coniux certior fiat?* Reſp. Quando impedimentum notum utrique parti eſt, nulla occurrit difficultas, ut dictum fuit ſupra. Anguſtiæ undique premunt, quando una ſola pars conſcia eſt, & rea impedimenti, quod manifeſtari nequit coniugi innocenti abſque gravi incommodo, & periculo infamiæ; ut ſi uxor cum mariti fratre copulam habuiſſet, aut vir cum coniugis

Digitized by Google

ſorore. Convenit penes omnes, primum omnium obtinendam eſſe diſpenſationem a parte conſcia; & tunc temporis eam petere debitum non poſſe, ut dictum eſt. Porro ipſæ litteræ diſpenſationis negotium grave faceſſunt, & difficultatem graviſſimam efficiunt. Siquidem in eiſdem hæc habetur clauſula. *Ut, dicto coniuge de nullitate prioris conſenſus certiorato, ſed ita caute, ut latoris delictum nuſquam detegatur, diſpenſes.* Sive brevius aliis verbis. *Altero impedimenti ignorante, prius de nullitate conſenſus prioris certiorato.* Ratio quoque urget. Nam redintegrari contractus nullus haud poteſt, niſi denuo efficiatur validus. Quomodo autem effici denuo validus poteſt, niſi utraque pars contrahens denuo rurſus conſentiat? Uterque vero conſentire denuo nequit, niſi utrique conſtet, matrimonium prius contractum fuiſſe nullum.

VII. Ut hunc nodum Theologi ſcinderent, varia excogitarunt. Plures docent, admonendum coniugem innocentem de matrimonio irrito generice & confuſe, quin detegatur impedimenti ſpecies. Dicat, inquiunt, ſe anxium eſſe propter conſenſum in ipſo matrimonio præſtitum, & Confeſſarium inculcaſſe novum requiri conſenſum. Sine hac manifeſtatione pars ignara prioris matrimonii irriti conſentit ex errore; immo novum conſenſum proprie non ponit; ſed tantum priorem invalidum renovat, nullo modo intendens novum inire matrimonium, ſed priorem invalidum confirmare. Cui argumentationi reponunt alii, hunc errorem eſſe non circa perſonam, ſed circa qualitatem; atque adeo conſenſum hunc ſufficientem eſſe.

VIII. Facilis res foret, ſi hæc manifeſtatio generica, & confuſa nullam in coniuge ignaro ſuſpicionem pareret. Quid enim, ſi hinc coniux innocens ſcandalum ſubeat, & in ſuſpicionem adducatur, alterum coniugem reipſa flagitium perpetraſſe? Tunc alii Theologi docent, nullo modo indicandum impedimentum eſſe, quando talia timentur; ſed ſufficere ut, obtenta diſpenſatione, pars impedimenti conſcia blanditiis delinire, illicere, & pertrahere coniugem inſcium in conſenſum ſtudeat. Quando nempe videt opportunam occaſionem ſic alloqui coniugem innocentem poteſt. *Tali amore te proſequor, ut ſi nullum inter nos eſſet matrimonii vinculum, ego ſane tibi nubere vellem. Immo nunc te accipio in meum. Hocne tu ex parte tua facis?* Si reponat, *Facio*, aut ſimili verbo novum conſenſum prodat, confectum negotium eſt. Advertunt tamen, non ſufficere, ſi coniux conſcius dicat, *Vellem, facerem*: quia hic non eſt conſenſus abſolutus, & de præſenti.

IX. Sed quid dicendum, ſi ſpes non adſit impetrandi hunc conſenſum; immo ratio occurrat timendi, coniugem innocentem heinc in ſuſpicionem adductum iri, ut concipiat delicti perpetrati a coniuge reo notitiam, præbeatque reſponſum illud quod refert P. Sporer *num.* 459. quod eiuſmodi eſt.

Iam

Digitized by Google

Iam te habere debeo. Quod ſi te non haberem, vellem te omnes haberent diaboli.

X. Hoc in caſu tertia ſententia docet, ſat eſſe ut ſolus coniux impedimenti conſcius renovet conſenſum, aliquo ſigno externo verbis, vel factis manifeſtatum, puta copula affectu maritali habita, quin coniux ignarus ullo modo moneatur: nam iſte reddendo copulam ab altero petitam reipſa facto conſentit. P. Sporer relatis his ſententiis de hac tertia *num.* 460. hæc ſcribit. „ Ego quamvis „ hanc ſententiam ſpeculative, & *reipſa omnino falſam* credam, tamen ob au„ ctoritatem AA. tamquam *practice* probabilis poterit Confeſſario ſervire pro ul„ timo remedio, quando nullum apparet remedium meliori modo iuxta primam „ vel ſecundam ſententiam renovandi conſenſum mutuum matrimonialem. Ego „ ad has anguſtias numquam redactus ſum; ſed in caſibus *plus æquo frequenti„ bus* aut inveni ſecuriorem modum contrahendi, aut ignaros ſui impedimen„ ti, cum adverti non eſſe ſatis bene concordes, diſſimulans in bona fide re„ liqui. "

XI. S. Auguſtinus plurimas paſſus anguſtias eſt, & nodos inſolubiles de coniugiis adulterinis offendit. Verum Probabiliſtæ nonnulli facillimo negotio omnia vel difficiliora reſolvunt, definiuntque. Si veras ſententias, ſeu veritatem ſequi commode valent, eam amplectuntur, & ſequendam proponunt. Si veritas incommodat, tunc, inquit P. Sporer, ſententia omnino falſa ſit regula quam Confeſſarius adhibere poteſt. Ad clauſulam in litteris diſpenſationis contentam, *Certiorata parte*, reſpondet intelligendam eſſe, quando id commode præſtari valet.

XIV. Quando loco principii inconcuſſi præmittitur, omnia componenda eſſe abſque ullo gravi incommodo coniugis rei, dubio procul aliqua ex recenſitis opinionibus adhibenda eſt. At Romanam Sedem non latet, Theologos has docere opiniones, & nihiloſecius præfatam clauſulam inferit ſuis diſpenſationibus. Explicatio adducta inepta videtur. Nam nemo in controverſiam vocat, monendam eſſe partem, ſi ſine incommodo hoc fieri poſſit; atque adeo ſuperflua videtur clauſulæ adiectio, ſi tum ſolum ſervanda ſit cum commode poſſit. Quid ergo conſilii præſtas? Ut pro varietate circumſtantiarum Epiſcopi conſulantur. Ipſi enim Paſtores ſunt. Si Superiores, ipſique Romani Pontifices diſpenſationem impertiuntur hac adiecta clauſula, ut pars innocens certior fiat; qua auctoritate Caſuiſtæ tribunal erigunt ſupra ipſas pontificias diſpenſationes, eas ultra clauſulas reſtringentes extendendo? Ego ſane, ſi diſpenſatio pontificia præfata clauſula eſſet coarctata, numquam oppoſitum conſulerem, aut docerem. At clauſula executioni demandari nequit abſque infamia coniugis rei. Hic autem ſe infamare recuſat, neque ad hoc induci poteſt, ut impedimentum manifeſtet. Vivent ergo ambo in perpetuo concubinatu? Permittes ergo iſtorum damnationem? His terriculamentis moti Docto-

Digitized by Google

res moderni, ut omnia facili negotio componant, pro ingenio leges detorquent; & uſum opinionum, *quas omnino falſas iudicant*, inquit P. Sporer, adhibent. Peto ab illis. Quis Deo de ovibus rationem reddere debet? Caſuiſtæ, an Paſtores, Epiſcopi nempe, & Pontifices? Quibus parendum? Quorum conſilia ſuſcipienda? Nonne Paſtores conſtituti a Deo ſunt pro gregis regimine? Nonne ipſi & peculiari a Deo lumine perfunduntur, & rationem reddituri eidem ſunt miniſterii ſui? Si ergo ipſi diſpenſationes coarctant, cur Caſuiſtæ illas amplificant? Quia diſpenſationes cum tali clauſula nequeunt ad praxim deduci? Ergo tunc reſcribe ad Paſtores, ad Epiſcopos, vel ad Pontifices ſummos: exponito clauſulam ſervari non poſſe: abſurda, & ſcandala quæ timentur, ſigillatim enarra. Aut illi clauſulam tollent, aut ſecus. Si primum, cauſſa finita eſt. Si ſecundum, ipſi Deo, non tu, non ego, rationem reddituri ſunt. Si Romana Sedes auferre clauſulam nolit, illam ne tollent Caſuiſtæ? Minime gentium. In his ergo caſibus, non *plus æquo frequentibus*, ut P. Sporer ait, ſed perraris, Epiſcopum, vel Romanam Sedem, miſſis opiniunculis caſuiſticis, conſule. Hac via & tuæ, & aliorum ſaluti ſecure providebis.

XIII. Quæſt. IV. *Matrimonium ob impedimentum aliquod occultum dirimens, vel ob defectum conſenſus &c. irritum, redintegrari ne coram Parocho, & teſtibus debet?* Reſp. Si matrimonium fuerit irritum ob ſolemnitatis a Concilio Tridentino præſcriptæ omiſſionem, convenit penes omnes redintegrandum eſſe coram Parocho, & teſtibus. Diſputatur de matrimonio ſolemni ritu coram Eccleſia celebrato, ſed irrito propter aliquod impedimentum occultum dirimens, vel propter defectum conſenſus ſinceri & liberi. Si impedimentum publicum ſit, deductum, aut deducendum ad forum contentioſum, omnes ſimiliter adfirmant redintegrandum eſſe coram Parocho, & teſtibus. De impedimento occulto, quod probari per teſtes nequit, Theologi etiam graviſſimi diſputant, num, ſublato per diſpenſationem tali impedimento, innovandus conſenſus ſit coram Parocho, & teſtibus.

XIV. Adfirmantem ſententiam defendunt Theologi doctiſſimi Baſilius Pontius *Lib. V. cap.* VI. Paulus Comitolus *Lib. I. quæſt.* CXX. ubi hæc ſcribit. „ Et quoniam „ non defuit qui de utraque difficultate mecum diſſentiret, auctoritate, captioſiſ- „ que argumentis recenſitis cuiuſdam Theologi victus; idcirco de omni controver- „ ſia diligentes ipſe litteras dedi ad P. Stephanum Tuccium Romanæ Pœnitentia- „ riæ Rectorem, ut a quopiam tribunali, cuius iudicio ſtandum eſſet, reſponſum „ impetraret. Conſuluit is P. doctiſſimus, & religioſiſſimus, Clementem VIII. Pon- „ tificem maximum, a quo hoc tulit reſponſum, atque ad me Venetias miſit. „ Pontifex reſpondit eſſe neceſſarium novum conſenſum utriuſque coram teſtibus, „ & Parocho, admonito prius marito de matrimonii nullitate; ſed ad evitandum „ ſcandalum diſpenſat, ut ſecreto inter ſe contrahant, renovato conſenſu cum le-

„ gi-

„ gitimatione prolis : in pœnitentiam mulier per biennium ieiunet ſemel in menſe, & communicet decimo quinto die : & tertiam partem Roſarii recitet quotidie, niſi ex oblivione, vel alio legitimo impedimento. Quare poſt Apoſtolicæ Sedis diiudicationem nemini eſt amplius integrum de hac re ſecus opinari."

XV. Hac tamen de re ſecus opinantur Sanchez, Bonacina, Caſtropalaus, Ledeſma, Coninch, Henriquez, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 128. quia matrimonium ſemel celebratum coram Parocho, & teſtibus, tametſi nullum, ab Eccleſia iudicatum validum eſt; cum hæc non iudicet de occultis. Idcirco matrimonium iſtud, ſemel iudicatum validum, clandeſtinum non eſt. Ad reſponſum Clementis VIII. dicunt, non conſtare eſſe authenticum. Addunt, S. Pium V. declaraſſe oppoſitum. Tandem concludunt, Clementem VIII. ſecutum eſſe ſecuriorem partem. Probabiliſtis autem ſat eſt ſequi opinionem probabilem.

XVI. P. Patritius Sporer *num.* 63. refert, Cardinalem de Lugo adfirmantem, *ſemper* Romanam Rotam decidere, innovandum eſſe conſenſum coram Parocho & teſtibus. Quia tunc applicanda eſt forma a Tridentino præſcripta, quando contractus validus celebratur. Solemnitas obſervata, quando contractus irritus fuit, nihil profuit. Ergo, ut contractus valide celebretur, quemadmodum renovatur conſenſus, ita iterari ſolemnitas debet. Reponit idem P. Sporer *num.* 465. „ Vides, & miraris utramque ſententiam ad ſe advocare Pontificem, Cardinales, & Rotam. Sed certe pro neutra parte convincunt eiuſmodi teſtimonia. Tum 1. quia de iis non conſtat nobis authentice. Tum 2. quia Pontifex potuit ita reſpondere, ut *privatus Doctor tutiora* ſequens, non autem docens *ex cathedra*. Tum 3. quia cum *utraque ſententia ſit probabilis*, pro re nata modo unam, modo aliam ſententiam Patres illi ſequuntur. Tum 4. maxime quia modo ſupponunt, vel timent publicationem, vel periculum publicationis talis impedimenti, modo non timetur. Quare utraque ſententia eſt vere probabilis : prior quidem *tutior* : hæc vero noſtra *longe probabilior*."

XVII. Singulari patientia opus eſt in eiuſmodi reſcribendis, & refellendis. Sententia quam ſequitur Clemens VIII. quam ſequuntur Cardinales, & Romana Rota, eſt *tutior*. Oppoſita ſententia, quam docent Caſuiſtæ, eſt *longe probabilior*. Cur longe probabilior? Quia plures Probabiliſtæ eam amplectuntur, utpote commodiorem, benigniorem, & ſuaviorem. Clemens VIII. & Cardinales ſunt *Tutioriſtæ*.

XVIII. Repeto quod in ſuperiore quæſtione dixi. Et principio de reſponſi dati a Clemente VIII. ſinceritate nullus mihi ambigendi locus. Quia Paulus Comitolus, qui diſtincte illud ſibi ipſi datum narrat, Theologus eſt omni exceptione maior. Quod ſi Theologus iſte, quia Antiprobabiliſta, non eſt recentibus Caſui-

ſtis tantæ auctoritatis, Cardinalis de Lugo ob hanc rationem ſuſpectus eſſe nequit. Ceterum, ut dixi, controverſia hæc nullum mihi faceſſit negotium. Agitur de iure eccleſiaſtico, a quo non Probabiliſtæ, ſed Epiſcopi, extrema neceſſitate urgente, & Romani Pontifices abſolute diſpenſare iure valent. Si diſpenſatio eximit ab innovando conſenſu coram Parocho, & teſtibus, diſputatio omnis evaneſcit. Si Superiores iſti, a Deo conſtituti in Rectores animarum, non diſpenſant, omnium Probabiliſtarum auctoritatem nec teruntii facio: quia iſti deſtituti omnino ſunt auctoritate diſpenſandi. Huc omnia recidunt. De ſcandalis, de abſurdis, infamia, ceteriſque malis, quæ conſequi aiunt publicam redintegrationem matrimonii, non ego, ſed animarum Paſtores, qui diſpenſare, ſi volunt, poſſunt, rationem Deo reddituri ſunt. Repetere cogor, me ſummopere admirari Probabiliſtas illos qui audent contra ſupremos Paſtores tribunal extollere, & iſtorum diſpenſationes dilatare ultra confinia ab illis conceptis verbis præſcripta. Hæc facillime ſcribuntur in cella, inquiunt: ſed praxis *Confeſſionarii* ſpectanda. Anguſtias ſorores noſtræ patiuntur: pereunt fratres noſtri, in continuo concubinatu verſantes. An caritas Chriſti non urget ut fratribus naufragantibus tabulam porrigamus? Si habes, tabulam porrige. Sed tabula hæc in manibus Paſtorum eſt. Ab illis, diſtincte omnia mala, incommoda, & pericula repræſentando, enixis precibus petenda & imploranda eſt. Si illam impertiuntur, ſumma caritate indigentibus applica; ſi contra illam denegant, ipſi viderint. Si vero tu contra Paſtorum voluntatem eamdem impertis, non præſidium & remedium, quod ſanet, porrigis; ſed chimæricum remedium ſubminiſtras, quod nihil prodeſt accipientibus, & te mortaliter inficere poteſt ob uſurpatam auctoritatem. Conſilium ergo meum eſt ut Confeſſarii in hoc negotio, in quo de ſacramenti valore agitur, non Caſuiſtas, ſed Epiſcopos, & Sanctam Romanam Sedem clare & diſtincte conſulant.

CAPUT VIII.

De aliis peccatis quæ perpetrare coniuges valent in exercitio actus coniugalis contra finem, ſitum, locum, & bonum prolis.

I. Plura dixi ſupra *cap.* II. de peccatis ſponſorum, & *cap.* III. de peccatis coniugum in contrahendo matrimonio, & *cap.* IV. & V. de peccatis contra honeſtum matrimonii uſum. In præſentia plura explicanda ſunt vitia quæ committere coniuges valent contra finem matrimonii, aliaſque circumſtantias.

II. Quæſt. I. *Quomodo peccare coniuges contra matrimonii finem valent in actu coniugali?* Reſp. Peccant 1. ſi ob ſolam voluptatem commiſceantur. Olim plures re-

recentiores Benigniſtæ docebant oppoſitum, quorum ſequentem theſim damnavit Innocentius XI. *Opus coniugii ob ſolam voluptatem exercitum omni prorſus caret culpa, ac veniali defectu*. Si tamen voluptas hæc ordinetur ad finem primarium matrimonii, ad generationem nempe prolis, omni prorſus culpa caret: quia tunc voluptas eſt medium ordinatum ad finem. Propoſitio enim damnata eſt ob illam vocem *ſolam*. Bruta enim, non homines, operantur ob ſolam voluptatem.

III. Quæſt. II. *Quinam eſt finis ob quem actus coniugalis eſt licitus, & meritorius?* Reſp. S. Thomas in *IV. diſt.* XXXI. *quæſt.* II. *art.* 2. reſpondet. *Duobus ſolis modis abſque omni peccato conveniunt, ſcilicet cauſa prolis procreandæ, & debiti reddendi: alias autem ſemper eſt ibi peccatum, ad minus veniale*. Benigni recentiores permulti liberaliores in hac materia, ſicut in aliis, ſunt. P. Viva *quæſt.* VII. *art.* I. *num.* I. docet actum coniugalem licitum & bonum eſſe, exercitum ad *ſanitatem corporalem aut recuperandam, aut conſervandam*. Et hoc, inquit, communius *docent Doctores*. Doctores Eccleſiæ oppoſitum aperte docent. Unum allegare ſufficiat S. Thomam, qui in *Suppl. quæſt.* XLIX. *art.* 5. *ad* 4. hæc habet. *Quamvis intendere ſanitatis conſervationem non ſit per ſe malum; tamen hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intendatur quod non eſt ad hoc de ſe ordinatum; ſicut qui ex ſacramento baptiſmi tantum ſalutem corporalem quæreret: & ſimiliter etiam eſt in propoſito in actu matrimonii*. Hæc Angelici ratio ſuapte natura luculenta eſt. Matrimonium non eſt ad ſanitatem corporis ſive reparandam, ſive conſervandam inſtitutum. Ergo abutitur matrimonio qui illud exercet tamquam medium quo ſanitatem corporalem quærat. Evidenter ergo falſa eſt opinio quam defendit P. Viva, & quam, ut inquit ille, *communius docent Doctores*.

IV. Vitiant quoque actum coniugalem, ſi impudentius, & intemperantius agant, inquit *Lib. de bono coniugali cap.* XVI. S. Auguſtinus. *Quod enim eſt cibus ad ſalutem hominis, hoc eſt in coniugibus venialis ille concubitus*. Quemadmodum ergo in menſa Chriſtiani omnes, ita coniugati in proprio toro modeſtiæ, temperantiæ, & ſobrietatis leges ſervare obſtringuntur. Porro licet in menſa licitus ſit ciborum uſus; qui tamen æquo intemperantius eos ſumit, peccat: ſimiliter delinquunt venialiter qui coniugio intemperanter fruuntur.

V. Quæſt. III. *An liberi ſint a peccato qui matrimonio utuntur in remedium contra propriam incontinentiam, & contra alia graviora flagitia?* Reſp. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 292. confitetur, SS. Auguſtinum, Anſelmum, Bonaventuram, Thomam, & ſpeciatim S. Gregorium Magnum, relatum can. *Nervi* V. diſt. XIII. docere eſſe peccatum veniale actum coniugalem exercitum ad vitandam propriam incontinentiam; at ſubdit: *Alii plurimi Theologi, & Iuriſtæ* cum *Dur. Caſ. Medin. Nav. Almain. Caſpenſ. Lay. Con. Rebell. Hurt. Henrix. Pont. Maſtr. Averſ. probabiliſſime dicunt nullum fore peccatum*. En quo loco habeantur apud

Digitized by Google

apud Probabiliſtas plures prima Eccleſiæ catholicæ lumina, & ſacri canones. SS. Gregorius Magnus Romanus Pontifex, Auguſtinus, Thomas, Bonaventura, Anſelmus, immo communiter Eccleſiæ Patres docent vitioſum eſſe actum coniugalem ad vitandam propriam incontinentiam, aliave flagitia. Verum *Con. Lay. Hurt. Henrix. Maſtr.* & alii multi ſimiles probabiliſſime oppoſitum docent. Illi *probabiliter*, iſti *probabiliſſime*.

VI. At nos, miſſo hoc opinandi modo, SS. Patrum doctrinam in medium adducimus. S. Auguſtinus verba S. Pauli I. Cor. VII. *Iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram; hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium:* exponens in Enchiridio *cap.* LXXVIII. hæc docet. *Putari poſſet non eſſe peccatum miſceri coniugi, non filiorum procreandorum cauſa, quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiam voluptatis, ut fornicationis, ſive adulterii, ſive cuiuſquam alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe eſt etiam dicere, quo poteſt, tentante Satana, libido pertrahere, incontinentiam devitet infirmitas. Poſſet ergo, ut dixi, hoc putari non eſſe peccatum niſi addidiſſet*: Hoc autem dico ſecundum veniam, non ſecundum imperium. *Quis autem iam eſſe peccatum neget, cum dari veniam facientibus apoſtolica auctoritas fateatur?* Quis neget? inquit Auguſtinus. Plurimi Theologi, & Iuriſtæ, & quidem *probabiliſſime*, reponit P. *La-Croix*.

VII. S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XLIX. *art.* 5. *ad* 2. doctrinam Auguſtini, Gregorii, & aliorum Patrum confirmat his verbis. *Si aliquis per actum matrimonii intendit vitare fornicationem in coniuge, non eſt aliquod peccatum: quia hæc eſt quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet: ſed ſi intendat vitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua ſuperfluitas; & ſecundum hoc eſt peccatum veniale: nec ad hoc eſt matrimonium inſtitutum, niſi ſecundum indulgentiam, quæ eſt de peccatis venialibus.* Hanc eamdem doctrinam repetit S. Thomas in *I. ad Cor. cap.* VII. *lect.* 1. ubi inquit: *Conſiderandum eſt, quod actus coniugalis quandoque quidem eſt meritorius, & abſque omni culpa mortali, vel veniali; puta, cum ordinatur ad bonum prolis procreandæ, & educandæ ad cultum Dei, ſic enim eſt actus religionis; vel cum ſit cauſa reddendi debitum, ſic enim eſt actus iuſtitiæ. Omnis autem actus virtutis eſt meritorius, ſi ſit cum caritate. Quandoque vero eſt cum culpa veniali, ſcilicet cum quis ad actum matrimonialem ex concupiſcentia excitatur, quæ tamen infra limites matrimonii ſiſtit, ut ſcilicet cum ſola uxore ſit contentus. Quandoque vero eſt culpa mortalis; puta, cum concupiſcentia fertur extra limites matrimonii, ſcilicet cum aliquis accedit ad uxorem, æque libenter, vel libentius ad aliam acceſſurus. Primo ergo modo actus matrimonii non requirit indulgentiam. Secundo modo habet indulgentiam, inquantum aliquis conſentiens concupiſcentiæ in uxorem, non ſit reus peccati mortalis. Tetio modo omnino indulgentiam non habet.* Similia docent Gregorius, Anſelmus,

mus, Bonaventura, & ceteri Patres, & ex recentioribus graviores Theologi communiter.

VIII. Prudentes tamen ſint Parochi, & Confeſſarii in monendis coniugibus, inſtruendiſque in ſancto matrimonii fine procreandæ, educandæque prolis in cultum Dei. Huncfinem altius inculcent: voluptatis captandæ, & concupiſcentiæ ſaturandæ caute meminerint. Cum enim abſque voluptate & concupiſcentia exerceri officium iſtud vix ſoleat, ſi ſubtilius quam par eſt diſpicere talia velint, aures offendent. Præ oculis habeant monitum Catechiſmi Tridentini, in quo *Part. II. cap.* VIII. *§. 33.* hæc habentur. *Extrema illa reſtat pars de iis quæ ad matrimonii uſum pertinent, de quibus ita agendum eſt a Paſtoribus, ut nullum ex eorum ore verbum excidat quod fidelium auribus indignum eſſe videatur, aut pias mentes lædere, aut riſum movere queat. Ut enim* eloquia Domini eloquia caſta ſunt; *ita etiam maxime decet chriſtiani populi Doctorem eiuſmodi orationis genere uti, quod ſingularem quamdam gravitatem præferat. Quare duo illa maxime docendi ſunt fideles. Primum quidem non voluptatis, aut libidinis cauſa matrimonio operam dandam eſſe, ſed eo utendum intra illos fines qui, ut ſupra demonſtravimus, a Domino præſcripti ſunt. Meminiſſe enim convenit quod Apoſtolus hortatur: Qui habent uxores, tamquam non habentes ſint.*

IX. Quæſt. IV. *Peccant ne coniuges actum matrimonialem exercentes diebus feſtis, ieiuniorum, & ipſo Euchariſtiæ ſuſceptæ die?* Reſp. Negant Probabiliſtæ plurimi, Sanchez, Bonacina, Averſa, Henriquez, Coninch, Salmanticenſes, La-Croix, Viva, Sporer, Raynaudus, & alii plures, quos recenſere longum eſſet.

X. Adfirmant omnes Patres, & ſacri canones. Lubet pauca tranſcribere ex *cauſ.* XXXIII. *quæſt.* IV. *cap.* III. ubi hæc de ieiuniorum tempore habentur. *Fratres, non ſolum debetis ab omni immunditia abſtinere, ſed etiam ab uxoribus propriis ſtudioſiſſime contineatis. Nullus omnino uxori ſuæ ieiuniorum diebus coniungatur.* Rurſus ibi *cap.* IV. ſubditur de feſtis diebus: *Si cauſa procreandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus conceſſum videtur ad ipſum uſum, quia & dies feſti, & ipſa ratio conceptus, & partus iuxta legem ceſſari temporibus his debere demonſtrant.* Iterum ibi *cap.* V. ex S. Auguſtino inculcatur. *Chriſtiano cum uxore ſua convenire aliquando licet, aliquando vero non licet. Propter dies enim proceſſionis aliquando non licet convenire, quia etiam a licitis abſtinendum eſt, ut facilius impetrari poſſit quod poſtulatur. Unde Apoſtolus ex conſenſu ait abſtinendum ad tempus, ut vacetur orationi.* Lege ibi plura.

XI. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 321. inquit: „ Per ſe loquendo „ licitum eſſe die communionis habere uſum matrimonii, dictum eſt Lib. VI. &c." Ad canones, & SS. Patres, quos vidit apud Tiraquellum, reſpondet cum *Sanchez Con. Averſ.* & aliis, conſilium illos ſuggerere. Idem docent alii Probabiliſtæ communi-

muniter. Ut Confeſſariis evidentius ſemper comperti ſint auſus plurium Caſuiſtarum adverſus canones, & SS. Patres, operæ pretium exiſtimo iſthuc reſcribere quæ *cit. cauſ.* XXXIII. *cap.* I. habentur. *Si panes propoſitionis non poterant ab iis qui uxores ſuas tetigerant, comedi; quanto magis panis ille qui de cælo deſcendit, non poteſt ab his qui coniugalibus paullo ante hæſere complexibus, violari, atque contingi? Non quo nuptias condemnemus (hoc enim non dicimus) ſed quod eo tempore quo carnem Agni manducaturi ſumus, vacare operibus carnis non debeamus.* Si ab omni cibo ieiuni ad Euchariſtiam accedere Chriſtiani debent; quanto magis ieiuni ſint oportet ab officio coniugali? De feſtis diebus *ibid. cap.* II. ex S. Auguſtino hæc præſcribuntur. *Quoties aut dies Natalis Domini, aut reliquæ feſtivitates inſtant, ſicut frequenter admonui,* (frequenter tunc Eccleſiæ Patres admonebant coniuges; nunc Parochi, Caſuiſtarum plurium opiniunculis præventi, vix mentionem faciunt,) *ante plures dies non ſolum ab infidelium concubinarum conſortio, ſed etiam a propriis uxoribus abſtinere debemus.* Iterum de abſtinentia ante communionem hæc S Auguſtinus *ſer.* CCXLIV. *de temp.* ſcribit. *Qui bonus Chriſtianus eſt, non ſolum ante plures dies quam communicet, caſtitatem ſervat, ſed uxorem ſuam deſiderio filiorum non agnoſcit: quia uxor non propter libidinem, ſed propter filiorum procreationem accipitur.* S. Auguſtinus ante plures dies præcedentes communionem caſtitatem ſervare coniuges debere ait. P. La-Croix cum aliis Probabiliſtis multis ipſo ſacræ communionis die coire uxoratos poſſe decernit. Et ut lectoribus fucum faciat, illos remittit ad P. Theophylum Raynaudum *Tom. XVI. I. Part. cap.* XIV. *num.* 35. Hiccine optimus Patrum interpres? Ne ſim longus, mitto refellere plura eiuſdem Raynaudi.

XII. Poſt canones ſacros, & Eccleſiæ Patres, S. Thomas rationem manifeſtam perhibet, cur non liceat officium coniugale exercere diebus feſtis, & multo minus ipſo ſacræ communionis die, in *Suppl. quæſt.* LXIV. *art.* 5. inquiens: *Sicut aliqua loca ſunt ſacra, quia deputata ſunt ſacris; ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eamdem rationem. Sed in loco ſacro non licet petere debitum. Ergo nec in tempore ſacro.* Subdit ibidem: *Actus matrimonialis quamvis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad ſpiritualia; & ideo in diebus in quibus præcipue ſpiritualibus eſt vacandum, non licet petere debitum.* Labefactat ibidem ſophiſmata quæ opponi valent.

XIII. Verum ut aliquo pudore tangantur illi qui & feſtis diebus, & ipſo die ſacræ communionis licitum coniugii uſum defendunt, lubet in medium afferre quæ Concilii Tridentini Catechiſmus *Part. II. cap.* VIII. *§.* 34. præſcribit. Hic eſt citati §. titulus. *Coniugibus aliquando ab officio matrimonii abſtinendum.* Deinde hæc habentur. *Sed quoniam bona omnia ſanctis precationibus impetranda ſunt a Deo, alterum eſt quod fideles docere oportet, ut Deum orandi & obſecrandi cauſa a matrimonii officio interdum abſtineant: in primiſque id ſibi obſervandum ſciant, tribus ſaltem*

tem

Digitized by Google

tem diebus, antequam ſacram Eucharistiam percipiant, ſæpius vero, cum ſolemnia Quadrageſimæ ieiunia celebrantur, quemadmodum PATRES NOSTRI recte & ſancte PRAECEPERUNT. Ita enim fiet ut ipſa matrimonii bona maiori in dies divinæ gratiæ cumulo augeri ſentiant; & pietatis ſtudia ſectantes, non modo hanc vitam tranquille & placide traducant, ſed æternæ etiam, Dei benignitate conſequendæ, vera & ſtabili ſpe, quæ non confundit, nitantur.

XIV. Sancti Eccleſiæ Patres præcipiunt ut *ſaltem*, inquit Eccleſiæ Romanæ Catechiſmus, *per tres dies* coniuges ante communionem abſtineant ab officio matrimonii. P. *La-Croix* cum plurimis aliis recentibus ipſo die per ſe loquendo coire ſimul poſſe uxoratos docet. Sæpius, cum ſacra quadrageſimalia ieiunia celebrantur, eamdem abſtinentiam Patres iubent. P. Ioſephus Gagna in ſuis adverſus meam *hiſt. Probab. & Rigor.* dialogis, nugarum pleniſſimis, deridendam propinat hanc abſtinentiam, & in ſcenam traducit matronulam, quam ipſe vocat *La Conteſſina*, quæ ira ſuccenſa marito erat ob talem continentiam. Hæc paullo prolixius reſcribere volui, ut exploratum lectoribus ſemper, occaſione data, fiat, quam longe a ſacrorum canonum, Conciliorum, Patrum, & Romanorum Pontificum doctrina diſtet plurium recentium Doctorum Theologia.

XV. Quæſt.V. *An officium coniugale ratione loci aut publici, aut ſacri ſit vitioſum?* Reſp. Si copula exerceatur in publico, ſeu coram aliquibus, peccatum mortale eſt, nemine diffitente, tum propter ſcandalum, & ruinæ occaſionem; tum propter pudicitiæ iacturam, reique inhoneſtatem. Quin tactus ipſi, & aſpectus, alioquin inter coniugatos liciti, coram aliis ſunt illiciti, & plus minuſve vitioſi.

XVI. Officium coniugale in loco ſacro omnes fatentur eſſe illicitum. De peccati gravitate vero diſputant. Sanguinis, aut ſeminis effuſione violari Eccleſiam, convenit penes omnes; & tunc etiam committi peccatum mortale. Sed in controverſiam vocatur, quænam ſanguinis aut ſeminis effuſio Eccleſiam violet. Aliqui contendunt, nullum patrari peccatum per copulam exercitam in loco ſacro, ſublato ſcandalo. Alii contendunt, per ſolam ſanguinis, aut ſeminis publicam effuſionem Eccleſiam violari. Hinc inferunt, copulam ſecreto & occulte habitam in loco ſacro culpa carere.

XVII. Miſſis his duabus opinionibus, tamquam manifeſte laxis, ſententia communior eſt, officium matrimoniale in loco ſacro ſacrilegum eſſe, & polluere Eccleſiam; licitum vero eſſe, & omni culpa carere, neceſſitate urgente. Primam partem evincunt, quod ſanguinis, aut ſeminis effuſio, neceſſitate ſublata, irroget gravem irreverentiam loco ſacro, illumque polluat; ut ex *cap. unic. de conſecrat. Eccleſ. in VI. diſt.* 1. habetur. Alteram quoque partem oſtendunt, quia Eccleſiæ præcepta in caſu neceſſitatis non obligant. Tunc autem neceſſitatem urgere gravem aiunt, cum per longum tempus commorari in Eccleſia coniuges co-

gun-

Digitized by Google

guntur; ut tempore belli, obſidionis, alteriuſque cauſſæ. Licet enim non ſit abſoluta neceſſitas, adeo tamen difficile eſt ut coniugati abſtineant a concubitu longo tempore, ut moralis neceſſitas congreſſionis reputetur. Tum autem longum tempus reputant, cum per decem, aut viginti dies, aut menſem morari in loco ſacro coniugati aſtringuntur. Animadvertit autem Sanchez *Lib. IX. diſp.* XV. quod ſi mora in loco ſacro ſit per menſem, tum poterunt ſimul coire in principio, in medio, & in fine menſis: quia, conſtituto longioris moræ intervallo, liberi coniuges ſunt, ut congredi pro libito valeant in loco ſacro.

XVIII. Hæc nobis laxa videntur, & auribus chriſtianis diſſona. Regula generalis definiri, ut mihi videtur, nequit, quandonam in loco ſacro licere poſſit officium coniugale. Vera ſententia ſacrilegio ſordere concubitum in tali loco fatetur. Quantum temporis ſpatium requiratur, ut excuſare a culpa poſſit, me latet: compertum tamen mihi eſt, inepte a multis Probabiliſtis illud definiri. Longius enim & brevius pro coniugum diverſitate conſtituatur oportet. Raro tamen accidere poſſe credo ut hoc officium matrimoniale culpa careat in ſacro loco. An coniuges tempore infirmitatis, diſtantiæ, aliorumque eventuum abſtinere a copula non coguntur? An belli, vel obſidionis, vel peſtis tempus opportunum eſt vacandi officio coniugali, vel in ipſis Eccleſiis, & quidem tum in principio, tum in medio, tum in fine menſis? ut docet *P. Sanchez*, & ex eo Salmanticenſes *num.* 68. Nec eſt quod diutius immorer in diſpicienda re quæ perraro contingit, & quæ natura ſua continentiam ſuadet.

XIX. Quæſt. VI. *An tempore fluxus menſtrui ſit licitum officium coniugale?* Reſp. Eſſe illicitum hoc tempore officium coniugale, communis eſt Theologorum ſententia: & hoc patet ex ipſa Scriptura ſancta; nam *Levit.* XX. dicitur: *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtrui . . . interficientur ambo de medio populi ſui.* Rurſus cap. XVIII. *Ad mulierem quæ patitur menſtrua, non accedes.* Teſtimonia Auguſtini *Qq. in Levit. cap.* LXIV. Hieronymi, & aliorum Patrum prætereo brevitatis ſtudio.

XX. Diſputant Theologi, non de culpa, ſed de culpæ gravitate. Scotus, Ricardus de Mediavilla, Lyranus, Petrus Soto, & alii contendunt eſſe mortale crimen acceſſum ad mulierem menſtruatam. Sententia S. Thomæ in *IV. diſt.* XXXIII. *quæſt. unic. art. 2. quæſtiunc. 3.* defendit peccatum iſtud veniale dumtaxat eſſe; inter venialia vero valde grave reſpectu petentis. Nam mulier quæ inſtanter petenti reddit, ut eiuſdem incontinentiæ periculum declinet, nullum peccatum perpetrat. Malitiam venialem prodit indecentia, & turpitudo talis actus eo tempore exerciti. Quare ut valde laxam reiicio opinionem quam docet P. Dominicus Viva *quæſt.* VII. *art.* I. *num.* 3. „ Quæritur ſecundo, quo tempore ſit illicitus actus coniugalis? Reſpondeo *non eſſe illicitum* diebus feſtis, aut ieiunii, *nec die communionis*, nec quo tempore uxor eſt gravida, aut pro-

„ ſem

„ lem lactat, *aut menſtruum patitur*, nec ante benedictiones nuptiales; quamvis con-
„ ſilium ſit iis temporibus abſtinere." Uno benigniſſimo ictu Auctor iſte ſcindit, & laxat coniugatis frena intemperantiæ coniugalis tempore omni. Quam ſit & communi ſenſui, & divinis Scripturis, & Patrum, & canonum, & præſertim Romanæ Eccleſiæ doctrinæ adverſa hæc *P. Viva* opinatio, & putidum commentum, ab ipſis Probabiliſtis communiter improbatum, ex iis quæ ſupra ſcripſi, manifeſtum eſt.

XXI. Quæſt. VII. *An ſit peccatum ad uxorem gravidam accedere?* Reſp. Cl. D. *Euſebius* AMORT, exquiſita & vaſta eruditione ornatus, artis criticæ peritiſſimus, ſanioris doctrinæ ſtrenuus aſſertor, æmulorum conatuum prævalidus repreſſor, atque inclytæ Bavaricæ nationis ſplendor, & ornamentum, integra *diſquiſitione*, inſcripta *de coitu coniugali cum uxoribus gravidis*, SS. Patrum teſtimoniis, omnique argumentorum genere recentium Caſuiſtarum opiniunculam penitus profligavit. Actum agerem, ſi ex inſtituto controverſiam hanc diſpicere vellem. Paucis eam delibabo. Convenit penes omnes, hunc congreſſum non eſſe, præciſo periculo abortus, peccatum mortale.

XXII. Hoc officium cum uxoribus gravidis culpa veniali ſordeſcere, docent SS. Eccleſiæ Patres omnes, quorum teſtimonia adfert laudatus P. Amort. Pauca ego reſcribam. S. Ambroſius in Evangelium *Lucæ cap.* I. ad illa verba, *Concepit Eliſabeth*, inter multa hæc ſcribit. *Pecudes quoque muto quodam opere loquuntur, generandi ſibi ſtudium, non deſiderium eſſe coeundi. Siquidem ubi ſemel ſenſerint genitali alvo ſemen receptum, iam nec concubitui indulgent, nec laſciviam amantis, ſed curam parentis aſſumunt. At vero homines nec conceptis ipſis, nec Deo parcunt: illos contaminant, hunc exaſperant . . . Vel pecudes imitare, vel Deum verere.* S. Hieronymus in epiſtolam ad Titum *cap.* II. hæc habet. *Liberorum, ut diximus, opera in matrimonio conceſſa ſunt. Voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatæ ſunt. Hoc legens omnis vir, & uxor intelligant ſibi poſt conceptum magis orationi quam connubio ſerviendum. Et quod in animalibus, & beſtiis ipſo naturæ iure præſcriptum eſt, ut prægnantes ad partum uſque non coeant, hoc ſciant in hominibus arbitrio derelictum, ut merces eſſet ex abſtinentia voluptatum.*

XXIII. S. Auguſtinus de bono coniugali *cap.* VI. inquit: *Sunt item viri adeo incontinentes, ut coniugibus nec gravidis parcant. Quidquid ergo inter ſe coniugati immodeſtum, inverecundum, ſordidumve gerunt, vitium eſt hominum, non culpa nuptiarum . . . Coniugalis enim concubitus generandi gratia non habet culpam, concupiſcentiæ vero ſatiandæ, ſed tamen cum coniuge, propter fidem tori venialem habet culpam.*

XXIV. Sanctorum Patrum doctrinam confirmat in *IV. diſt.* XXXI. *quæſt.* II. *ar-*

tic.

tic. 2. S. Thomas. *Hieronymus vituperat acceſſum viri ad uxorem impraegnatam, non tamen ita quod ſemper ſit peccatum mortale, niſi forte quando probabiliter timetur de periculo abortus.* His SS. Eccleſiæ Doctoribus ſubſcribunt graviores Theologi. Sed plures Doctores moderni intercedunt, & contradicunt.

XXV. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *num.* 324. hæc docet. „ Quamvis „ abſit periculum abortus, quod communiter abeſt, tamen copulam eſſe illici- „ tam, quando mulier eſt gravida, videntur docere *ſancti Ambroſius, Augusti-* „ *nus, Iſidorus* . . . ſpeciatim *S. Hieronymus* . . . SED SANCHEZ, & AVERSA „ concludunt cum aliis, per ſe loquendo nequidem venialem eſſe. "

XXVI. Non maiori modeſtia erga SS. Patres loquitur P. Theophylus Raynaudus *Tom. XIV. de ortu infantium per ſectionem cæſaream cap.* 11. *pag.* 314. Poſtquam ibi recenſuit teſtimonia Origenis, Clementis Alexandrini, Ambroſii, fatetur adducta teſtimonia pluſquam indecentiam præferre, atque adeo culpam non levem; tamen concludit: *Hæc video PLUS ſonare quam INDECENTIAM propoſitam, & acceſſum ad gravidam culpæ non levis damnare: id quod etiam ferunt illa apud Burchardum Lib. II. Decret. cap.* V. *Concubuiſti cum uxore poſt manifeſtatam conceptionem? Decem dies in pane, & aqua pœniteas. Attamen hæc & alia, quæ adverſus acceſſum ad gravidam traduntur ab AUGUSTINO ſerm.* CXLIV. *de temp. & ab aliis adducendis in Heteroclitis ſpiritual. cum de uſu coniugii, quidquid verborum cortex præferat, ACCIPIAM tantum de indecentia incontinentiæ indice, & imperfectionem, non culpam inferente, ut ſuadet ratio paullo ante propoſita.*

XXVII. Fatetur Raynaudus, SS. Eccleſiæ Patres acceſſum ad gravidam damnare non indecentiæ tantum, ſed & *culpæ non levis*, ſeu inter veniales gravis. Poſt ore rotundo ait: *Quidquid verborum cortex præferat, accipiam tantum de indecentia incontinentiæ indice.* SS. Eccleſiæ Patres vitioſum docent acceſſum ad gravidam; P. Raynaudus oppoſitum defendit. Si nos ſimilium recentiorum opinationes parvipendamus; ſi illorum paradoxa profligare, & avertere ab eorumdem lectione incautos lectores ſtudeamus: an iure ſuccenſere nobis valent, cum ipſorum plures SS. Eccleſiæ Patrum opera negligant, eorumque doctrinam aut parvi faciant, aut emolliant, aut reiiciant? Semel poſito quod licitum ſit in materia fidei, & morum a communi Patrum doctrina ſecundum obvium ſenſum accepta recedere, eamque pro ingenio inflectere, & emollire: qua ratione adverſus Novatores & plura Scripturæ ſanctæ oracula, & apoſtolicæ traditionis perennem ſucceſſionem demonſtrabimus? Audentius contra hanc Patrum doctrinam calamum acuit P. Raynaudus *Tom. XVI. in Heteroclitis ſpiritualibus pag.* 188. *& ſeq.* ubi hæc ſcribit. „ Vera ſententia ibidem ſtabilita (in examine ſectionis cæſareæ cap. 11. a „ num. 13.) fert uſum illum coniugii nulla peccati labe ſordere, *ac ne veniali* „ *quidem labecula* inquinari. Et qui annis ſuperioribus in primaria Galliæ Urbe

„ de

Digitized by Google

„ de ſacro ſuggeſto contrarium improvide buccinatus erat, merito a maioribus „ ad palinodiam eſt adactus. Sane qui ſpecie pietatis ad peccati declinationem „ refugeret, haud iniuria notaretur anomaliæ pietatis. Admittebam tamen præ- „ dicto loco uſum illum . . . non vacare indecentia . . . nec plus ferunt loca „ Patrum, commercium coniugale cum uxore gravida improbantium, quorum „ aliquos dicto loco retuli: vel, ſi plus voluerunt, molliendi, & in hunc ſenſum „ INFLECTENDI. “ Quid modeſtius, quid obſequentius in Patres?

XXVIII. P. Claudius La-Croix *loc. cit. num.* 321. & alibi frequenter, dum videt Patrum doctrinam ſuis opinationibus oppoſitam, remittit lectores ſuos ad P. Theophylum Raynaudum, tamquam ad celebrem PP. interpretem. Næ iſte præſtantiſſimus Patrum cultor? qui clamat: Patres, *ſi plus voluerunt*, *molliendi ſunt*, *& in hunc ſenſum inflectendi*. Nec plus operæ impendendum exiſtimo in profligandis ſive Raynaudi, ſive aliorum vanis commentis.

XXIX. Opponunt, iugum durum, & legem difficilem eſſe onus abſtinendi ab uxore gravida. Bene habet. An legem facilem, ſuavem & concupiſcentiæ accommodatam efficere contendunt Probabiliſtæ? Sed audiant Paulum Apoſtolum *I. Cor. cap.* VII. clamantem: *Si autem acceperis uxorem*, *non peccaſti*; *& ſi nupſerit virgo*, *non peccavit*. *Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi*. Carnis tribulationi obnoxios coniugatos Paulus aſſerit. Neque enim concupiſcentiæ ſitis frequenti, & libidinoſo potu extinguitur, ſed irritatur, & augetur, non ſecus ac ebrietas. Idcirco Paulus ad *Galat.* V. ſcribit: *Qui Chriſti ſunt*, *carnem ſuam crucifixerunt cum concupiſcentiis ſuis*: & rurſus ad Coloſſ. III. *Mortificate membra veſtra*, *quæ ſunt ſuper terram*. Si legis difficultas abſterrere nos ab executione valet, actum de Evangelio eſt. An tum innupti, tum nupti innumeri non coguntur carnis ſtimulos reprimere, quin valeant officium coniugale agere? Quot coniugati partim abſentes, partim uxores habentes infirmas, deformes, querulas, ineptas, temperare ſibi ob officio coniugali non aſtringuntur? Quænam lex difficilior, quodnam iugum gravius, quam cohabitare, & dormire cum uxore querula, moroſa, rixoſa? de qua Salomon *Prov.* XXI. inquit: *Melius eſt ſedere in angulo domatis quam cum muliere litigioſa . . . Melius eſt habitare in terra deſerta quam cum muliere rixoſa & iracunda*: iterum cap. XXVII. *Tecta perſtillantia in die frigoris*, *& litigioſa mulier comparantur*. Quam frequentes non ſunt uxores eiuſmodi? Quid, ſi vanæ, ambitioſæ, ſuperbæ, ut frequentiſſime ſunt, & patrimonium ſit exiguum? Quid, ſi coniugum indoles, inclinationes, &, ut dicitur, temperamenta contraria ſint? Eſt ne in univerſa probabiliſtica officina quidquam quod emollire eiuſmodi duriſſima onera valeat?

XXX. Difficilis & dura lex eſt abſtinendi a coniugatis gravidis; ſed difficiliora ſorbere coniugati aſtringuntur. Difficilis eſt lex, ſi humanæ vires, ſi effrenata

concupiſcentia, & æſtus libidinis ſpectentur; at ſuavis evadit, non frequenti coitu, ſed chriſtiana temperantia, & carnis mortificatione. Plures menſes habent coniugati ad indulgendum officio coniugali. Quo temporis intervallo debilitari, & infringi vires concupiſcentiæ in coniuge chriſtiano & bene morato valent, & ſitis temperari. Accedunt gratia ſacramentalis, labor, induſtria, liberorum cura, & affectus maritalis, quæ omnia ſunt validiſſima concupiſcentiæ remedia. Falluntur recentiores illi qui credunt frequentem concubitum ardorem extinguere libidinis. Numquid avaritiæ ſitim divitiarum copia, numquid ignis flammas lignorum abundantia, numquid gulæ ingluviem, & ebrii æſtum immoderatus cibus & potus auferunt? Quemadmodum ergo ad ceteras omnes appetitiones moderandas remedium non eſt eas in ſuis actibus exercere; ſed ſicut gula temperantia moderata; ſic concupiſcentia mortificatione & abſtinentia congrua, & aliarum virtutum exercitio in coniugatis ipſis frenatur. Iugum Chriſti ſuave efficere Caſuiſtæ plures contendunt, legem evangelicam laxando, & accommodando ad hominum inclinationes. Sed omnes Patres caritatis amore, & chriſtianarum virtutum officiis ſuave fieri iugum Chriſti teſtantur. Cedo: quid difficilius quam quotidiana pugna cum gula? Ut hanc pugnam facillime tollerent Doctores moderni non pauci, docuerunt: *Comedere & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modo non obſit valetudini: quia licite poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui*. Docuerunt coniugatos hoc aliud axioma: *Opus coniugii ob ſolam voluptatem exercitum omni prorſus caret culpa, ac defectu veniali*. Ex his duabus proſcriptis theſibus proficiſcuntur opinationes Raynaudi, Viva, La-Croix, & aliorum, quas oppugnavi. Intelligamus ergo tandem aliquando, ſola mortificatione, & chriſtianarum virtutum aſſiduo cultu ſubigi, & in ſervitutem redigi carnis concupiſcentiam. Doctores moderni plures docent, coniugatos abſtinere a congreſſu debere, dum obeſt valetudini. Nam ſcribit P. La-Croix *loc. cit. num.* 327. „ Notat Sanchez, ſtatim poſt prandium habere copulam nocere valetu- „ dini; retulitque medicus, virum in phthiſim incidiſſe, quia ſolitus erat poſt „ prandium convenire uxorem. “ Utinam eamdem ſollicitudinem adhiberent Auctores iſti in exponendo detrimento quod anima patitur ex hoc nimis frequenti congreſſu. Sed de hoc pluſquam ſatis.

XXXI. Quæſt. VIII. *An licitus ſit congreſſus inter amentes & ebrios coniuges?* Reſp. Quando ambo coniuges ſunt amentes, continuo ſeparandi ſunt. Qui eos ad copulam carnalem incitaret, peccaret mortaliter. Quoniam filii, a fatuis parentibus geniti, educatione deſtituti forent: & huius mali cauſſa eſſet qui amentes ad copulam induceret. Accedit quod facilis abortus ſequeretur. Coniux ſanus non tenetur ſtulto petenti reddere; ab eodem vero petere iure valet, ſi velit. At quis ſanæ mentis cum fatuo congredi prudenter valet? Coniugi ebrio petenti non te-

tenetur alter reddere debitum; tamen ad vitanda pollutionis, incontinentiæ pericula, & alia mala, reddere per accidens coniux aſtringitur.

CAPUT IX.

De peccatis coniugum contra honeſtum modum exercendi officii coniugalis. Quomodo iiſdem liceant delectationes moroſæ, tactus, & aſpectus. Laxæ & impudicæ quorumdam recentium opiniones profligantur.

I. TRactant caſus temporum Doctores temporum. Doctores moderni non pauci libidinis cœnum tam immoderato minuſque modeſto calamo ex omni parte verſarunt, ut vix in Ethnicorum Poetis tam impuræ deſcriptiones aperiantur. Vel ipſum atramentum, nedum animus, erubeſcit ea referre quæ nova aliquorum benignitas de ſacramentali Chriſtianorum toro in controverſiam vocavit. Non modo hæretici, ſed vel ipſi impii, præſertim Petrus Bellius, tantam in nonnullis Caſuiſtis tamque incautam de hac materia ſcribendi libertatem execrati ſunt. Alto ego hæc omnia præterire ſilentio decreveram; verum mutare conſilium coactus fui, tum ut impii, & Novatores intelligant, Theologos catholicos deteſtari eas omnes opiniunculas quas nonnulli Caſuiſtæ minus cauti contra ſanctam matrimonii honeſtatem invexerunt; tum ut obſcœnas opiniones penitus profligem, & errandi periculo minus cautos Confeſſarios ſubducam. Ad rem igitur.

II. Quæſt. I. *Quomodo peccare coniuges valent contra modum, ſeu ſitum exercendi officii matrimonialis?* Reſp. Haud opus eſt talia diſpicere, cum ſit ipſa natura magiſtra. Chriſtiani cuiuſcumque ſtatus habere ſemper ante oculos debent propriæ profeſſionis primas & immobiles regulas. Potiſſima autem coniugatorum regula eſt illa quam Tobias *cap.* VIII. aſſignat. *Et nunc, Domine, tu ſcis quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum.* Hæc, & pudorem a natura inſitum in mente habeant coniugati; & continuo omnia munda & ſancta ſunt. Natura ipſa docet ut in præſtando officio coniugali mulier ſit ſuccuba, vir incubus. Peccant ergo coniugati, ut ad propoſitam quæſtionem reſpondeam, ſi hunc a natura ordinem præſtitutum invertant, exercendo officium iſtud, ſtando, ſedendo, ſi vir ſuccubus, & mulier incuba, ſi præpoſtere pecudum more, licet ſervato vaſe, congrediantur. Nimia viri pinguedo, & feminæ teneritudo, periculum abortus, excuſare interdum poteſt, ut modo propinquiori ad honeſtatem, & periculo declinando, non voluptati captandæ opportuno utantur.

III. Quæſt. II. *An coniuges peccare mortaliter poſſint, dum ſolum modum officii*

Digitized by Google

maritalis perturbant ? Reſp. Communiter negant Auctores moderni (Patres enim has quæſtiunculas non moverunt) peccare mortaliter abſolute loquendo ob ſolam modi perverſionem coniugatos, ſive præpoſtere, ſervato vaſe debito, ſive per latus, ſive mulier ſit incuba, & ſuccubus vir, ſive ſtando, ſive ſedendo, officium iſtud exerceant, dummodo abſit effundendi ſeminis periculum; etiamſi ſola voluptas ſit iſtius actionis finis. Rationem tradunt: quia quando finis principalis, qui eſt prolis generatio, conſiſtit, tranſgreſſio ordinis ſecundarii eſt dumtaxat culpa venialis. Atqui, quocumque ex recenſitis modis congreſſus fiat, ſi vas debitum ſervetur, nullo modo impeditur finis principalis, nempe generatio prolis: quia, inquiunt, in feminæ matrice extat vis ad attrahendum ſemen viri ſuccubi, aut ad latus extantis. Ergo captatio voluptatis erit ſolum culpa venialis.

IV. P. Sporer *num.* 492. fatetur duos modos, nempe præpoſterum, & dum mulier eſt ſuccuba, a graviſſimis DD. peccati mortalis damnari. P. Sanchez *Lib. IX. diſp.* XVI. confitetur, Vincentium Belluacenſem, Philiarcum, S. Thomam, S. Antoninum, Alenſem, Aſtenſem, Nicolaum de Orbellis, Alexandrum Veracruzium; & alios damnare peccati mortalis præſertim modum præpoſterum, & plures etiam alterum modum quo mulier eſt incuba. Et ſane ab his duobus modis ipſa natura abhorret, eoſque ego numquam permitterem. Ipſe Sporer concedit eſſe *peccatum veniale certe craſſum*. Ut minus mihi dubia res eſt, ſit ne mortale, an veniale. Hoc ſufficit ut id quod tutius eſt, amplectar. Et eo maiori reprehenſione digni ſunt coniuges, quod ſola impotens libido ad hos modos eoſdem compellat. Si enim aliqua iuſta adeſſet cauſſa, a gravi culpa facilius excuſari poſſent. Ex circumſtantiis igitur variis, quæ occurrere poſſunt, conſiderare prudens Confeſſarius poterit, num reipſa contingat aliquid quod a culpa mortali excuſet. Omnes fatentur, quod ſi ſemen effundatur, aut ex præterita effuſione periculum futuræ effuſionis grave dignoſcatur, tunc flagitium ſit mortale.

V. Quæſt. III. *Si vir conſueſcat, dum officium præſtat, ſe retrahere, ut generationem impediat, peccat ne uxor debitum reddendo ?* Reſp. Hunc caſum proponit Ioannes Pontas verb. *Debitum coniugale*, caſ. 55. Et quamvis Auctor iſte ſaniorem ſemper doctrinam propugnet; tamen hac in re laxam, & evidenter falſam opinionem amplexus eſt. Reſpondet enim, mulierem nulli culpæ obnoxiam eſſe, dummodo ipſa diſſentiat, repugnet, &, quoad poteſt, obſiſtat: idque probare nititur exemplo *Onan*, qui, ut habetur *Gen.* XXXVIII. ob ſeminis effuſionem in concubitu cum Thamar percuſſus a Deo fuit, *eo quod rem deteſtabilem faceret*; Thamar autem punita non fuit. Quid heinc? Ergo non peccavit Thamar, quia percuſſa non legitur? Inepta eſt conſecutio iſta. Semper ne Deus omnes peccatores manifeſto temporali ſupplicio plectit? Severe animadvertit Deus & in *Her* primogenitum nequam, & in *Onam* rem deteſtabilem agentem. Punitionem Thamar

non

Digitized by Google

non legimus; at non inde legitime infertur: ergo non peccavit, ſi advertit, & non negavit congreſſum: quia, ut dixi, non omnia ſcelera Deus in hoc mundo punit. Peccat ergo talis mulier debitum non negando, quando experientia didicit belluinum maritum conſueſcere ſemen ad generationem deſtinatum prodigere. Quoniam debitum reddendo rei natura ſua malæ & illicitæ dat operam. Quamobrem iure Clerus Gallicanus anno 1700. ſequentem propoſitionem damnavit. *Potuiſſet Suſanna in tanto periculo infamiæ & mortis negative ſe habere, & permittere in ſe eorum libidinem, modo eam deteſtata & execrata fuiſſet*. Cenſura in hanc laxam doctrinam lata eiuſmodi eſt. *Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, caſtarum aurium offenſiva, erronea, & legi Dei contraria*. Si Theologia accommodatitia primis Eccleſiæ ſæculis extitiſſet, quot Chriſtianos a morte ſubeunda retraxiſſet? Idololatria materialis & formalis, cooperatio proxima & remota, directa & indirecta, zelus amplificandæ religionis chriſtianæ, non ſanguinis effuſione, ſed via blandiori & benigniori, aliæque diſtinctiunculæ prodiiſſent in medium.

VI. Quaſdam alias propoſitiones caſuiſticas tranſcribam, quæ horrorem ingerunt, quæque reſcribi vix poſſunt abſque naturalis pudoris detrimento; tamen quia extant in libris Caſuiſtarum, qui omnium manibus teruntur, & ſeducere imperitos poſſunt, ut omnes Chriſtiani eas deteſtentur, tranſcribendas & refellendas exiſtimavi.

VII. P. Patritius Sporer *Part. IV. cap.*11. *ſec.*3. *§.*3. *num.*490. *pag.*356. „ Etſi enim „ uxor ſciat maritum *ſolere* copulam abrumpere, & ſemen effundere, non tamen „ peccat *nec petendo*, *nec reddendo*, dummodo ipſa non conſentiat, nec cooperetur: quia non ſequitur ex actione uxoris, ſed præciſe ex malitia viri. “ Non cooperatur petendo actionem flagitioſam, ſceleratam, beſtialem? Compertum uxori eſt, maritum *ſolere* hoc ſcelus patrare; & dum ab eo petit actionem cui adiunctum flagitium ſcit, non peccat? Sic docent Doctores moderni plures. Ergo opinio eſt probabilis, inquiunt. Nos vero dicimus, hanc opinionem eſſe deteſtabilem.

VIII. P. Antoninus Diana *Part. III. reſolut.* 37. „ Quidam inchoabat copulam „ cum uxore, & poſtea ob morbi periculum de eius conſenſu ſe retrahebat; verum ex hoc aliquando ſequebatur pollutio. Quæſitum a me fuit, an talis actus „ eſſet licitus? *Reſpondi affirmative*. “ Hic eſt ille agnus, inquit Caramuel, qui tollit peccata mundi. Illa tamen non tollit ſimilis opinandi ratio, ſed multiplicat, & ſcandalum ingerit tum Catholicis, tum hæreticis. Si is prævidet morbi periculum, cur non abſtinet ab officio? Requirit tamen uxoris conſenſum, ut ambo evidentius ſceleris participes fiant.

IX. P. Patritius Sporer *Part. IV. cap.* 11. *ſec.* 3. *§.* 3. *num.*490. „ Inſuper, ceſſante omni periculo pollutionis in utroque coniuge, coniuges mutuo conſenſu in-

„ choatam copulam abrumpentes, *ne proles generetur*, ſive ob inopiam, ſive ob „ aliam cauſam, non peccare mortaliter, docent *Doctores* ſatis communiter." Iſti Doctores *ſatis communiter* ſimilia docentes magni ſacramenti matrimonialis ſanctitatem temerant, profanant, fœdant. Quid? Officium coniugale ſimulare, & abrumpere abſque peccato mortali poteſt? Sed magis propudioſa audiamus.

X. Idem P. Sporer *ibidem*. „ Qui (*DD.*) id etiam ab *omni culpa* excuſant, quan„ do iuſta cauſſa ſubeſt, v. g. ob paupertatem, ne multiplicetur proles *ex una* „ *parte*, *ex altera vero parte ad ſedandam aliqualiter concupiſcentiam*, *& inconti*„ *nentiam vitandam*." Doctores ergo moderni plures invenerunt modum exercendi officii matrimonialis, ſimulque declinandæ generationis, quæ eſt finis primarius ſacramenti? Unum tamen incommodum pati debent, quod nequeant in totum libidinem explere. Sed ex una parte poſſunt exercere dimidiatam copulam ob *paupertatem*, *ne multiplicetur proles*; ex altera parte ad *ſedandam aliqualiter concupiſcentiam*, voluptatem *præambulam*, *ſeu mediam* captare poſſunt. Sanchez *Lib. IX. diſp.* XIX. hanc doctrinam prius docuit.

XI. Plurima alia docent de hoc copulæ maritalis exercitio DD. moderni, quæ nec improbare, nec propriis verbis exprimere audeo. Illa omnia colligunt P. Sporer, & P. La-Croix. Illorum verbis eadem dabo.

XII. P. Sporer *loc. cit. num.* 491. „ Modus copulæ conveniens, & ſanum eſt „ conſilium, ut coniuges curent ut ſimul utriuſque ſemen effundatur, eo quod id „ multum conducere ad prolificandum doceant Medici. Quare tardiori ad ſemi„ nandum permittendum, immo conſulendum eſt, ut ante concubitum tactibus „ excitetur ad venerem, ut ſic poſſit in ipſo concubitu ſimul ſeminare: eius ta„ men rei nulla eſt neceſſitas, vel obligatio. Quare dum vir ſemen effundit, non „ tenetur feminæ ſeminationem expectare: neque culpæ ſaltem letalis reus erit „ vir prius tactibus incitans venerem, ſciens ob id citius feminam ſeminare. Ita „ cum aliis *Sanchez cit. diſſ.* XVII. *num.* 8. *&c.* addens *num.* 2. Ubi vir, ſemine „ intra vas recepto, membrum virile extraxit, licet feminæ, quæ nondum effu„ dit, tactibus ſe excitare, donec & ipſa ſeminet: quia hæc provocatio eſt actus „ coniugalis perfectio, & conſummatio. Confirmatur, quia alias maximo, & evi„ dentiſſimo periculo admittendi peccata mortalia eſſet expoſita femina. *Hæc vi*„ *ta*, *& moribus vere virgineus*, *ſed doctrina phyſicus Sanchez*, cui ſubſcribunt „ expreſſe *Bonacina*, *Perez*, *Baſil. Pontius*, *Dicaſtillo*, *Diana*, teſtans ita ſentire „ *Leſſium*, *Gobat*, merito reprehendens Stephanum de S. Paulo, ſcribentem oppo„ ſitam ſententiam eſſe *omnium* communiter. Certe hæc doctrina mihi non raro „ fuit neceſſaria in *Confeſſionali*. Similiter autem e contra neque etiam uxorem „ peccare, *ſi viro uſum vaſis concedat*, *ipſa vero animum ad alia convertat*, *ne* „ *concitetur ad ſeminationem*, *& ſic impediatur generatio prolis ob ſupra dictam a*-

„ *li*-

„ *liquam iuſtam cauſam, docent ibidem Sanchez, Perez, Dicaſtillo, Eſcobar, & a-*
„ *lii cum Diana, Gobat.*"

XIII. Quæ ultimo loco diſtinto charactere ſignata docent Doctores citati, horridula mihi videntur. Cetera quæ reſcripſi, prudentum Confeſſariorum iudicio ſubiicio. Non repugno, immo convenio, non eſſe coniuges ad anguſtias redigendos; neque ſeveritate nimia, quæ officium coniugale comitantur, metienda. Tactus, amplexus, & alia quæ præmittuntur, non voluptatis, ſed neceſſitatis cauſſa, ad commovendum, accendendumque libidinoſum ardorem in ordine ad congreſſum matrimonialem, ſunt prorſus innoxia, non ſecus ac concubitus ipſe: iiſque uti poſſunt, & etiam interdum debent mulieres naturæ frigidioris, ne poſt concubitum acrioribus urantur ignibus, ut docent Theologi graviores. Ceterum peccant, & quidem mortaliter, dum prolis generationem impedire coniuges ſtudent.

XIV. Quæſt. IV. *Qui amplexus, tactus, & oſcula licita ſint coniugatis?* Reſp. Plura ſupra quam dici poteſt propudioſa docent Doctores recentes permulti. Aliqua ipſorum verbis, ut calamo meo conſulam, tranſcribam. Omnes tamen abſolute adfirmant, peccare mortaliter coniugatos, exercentes actus impudicos graviter honeſtatis naturalis confinia tranſilientes. Omnes in iiſdem damnant graviſſimi ſceleris copulam ſodomiticam in vaſe innaturali quocumque conſummatam, vel inchoatam animo ibidem eam conſummandi. Immo gravius & horrendius ſcelus iſtud eſt inter coniugatos, cum ſit formale adulterium, ſacramentum matrimoniale violans, quam inter ſolutos. Per vas innaturale intelligunt quamcumque corporis partem præter illam a natura deſtinatam ad generationem. Sigillatim plura explicant illi, a quibus ego abſtinere decrevi; ſed aliqua ipſorum verba concepta reſcribam.

XV. P. D. Antoninus Diana Part. IV. tract. IV. reſol. 221. *Væ, væ coniugatis, ſi vera eſſet opinio Paludani, Sylveſtri, Rodriquez docentium, eſſe mortale, ſi coniuges inter ſe tangant, & oſculentur pudenda propter ſolam impuritatem*. Et ut ab hoc *Væ* P. Diana ſubtrahat coniugatos, talia horrenda oſcula, quæ neque Catullus, aut Iuvenalis, vel Ovidius permitterent, licita faciet?

XVI. P. Thomas Sanchez *Lib. IX. diſp.* XVII. *num.* 5. „ Quod ſi vir in ſuperficie „ tantum vaſis præpoſteri uxoris fricaret ſua verenda, vel in os eius intromitte- „ ret, ceſſante omni pollutionis periculo, non crederem eſſe mortale." Vita & moribus virgineum Sanchez cum P. Sporer agnoſco; at virginea ſane non eſt, neque pudica hæc ab eo tradita doctrina, quam neque ſcriptis conſignare debuiſſet, neque a mortali culpa excuſare. Quid de illo pluſquam belluino congreſſu in ore peracto dicendum? Et tamen Filliucium *tract.* 11. *cap.* IX. alioſque DD. modernos non pudet excuſare coniuges in ore excipientes verenda, eadem lambentes, oſculantes. Vah infanda, & putidiſſima monſtra!

XVII. Diſputant nonnulli Doctores moderni, an tactus, oſcula &c. cum periculo

Digitized by Google

riculo pollutionis præciſe in petente, vel reddente, peracta, non cauſſa delectationis, ſed amoris fovendi, ſint licita? Adfirmat de more Sanchez *Lib. IX. diſp.* xlv. *num. 333.* & cum ipſo Filliucius, Zanardus, & alii, dummodo pollutio non intendatur, nec de ea habeatur complacentia. Communis & vera ſententia, inquiunt Salmanticenſes *num. 86.* negat. Quoniam, cum prævidetur pollutio, fit voluntaria in cauſſa, nempe in actibus voluntariis, unde proficiſcitur.

XVIII. Similiter diſſertant, num tactus libidinoſi coniugatis liciti ſint, quando ſunt abſentes, nec habere congreſſum valent. Si enim adſtantes ſint, convenit penes omnes eiuſmodi tactus, amplexus, oſcula ordinata ad eorum officium, quod exercere poſſunt, licita iiſdem eſſe, dummodo ſemper abſit pollutionis periculum. Contra, ſi abſentes ſint, tactus libidinoſi cum ſemetipſis illiciti ſunt illis, quemadmodum ſolutis: quia tactus libidinoſi ſuapte natura inclinant ad pollutionem. Ergo peccant mortaliter in caſu abſentiæ tales actus exercentes.

XIX. Eſt ne mortalis culpa delectatio moroſa de cogitatione concubitus habiti, vel habendi ab altero coniuge, quando talis copula haberi de præſenti nequeat? Negant Sanchez, Diana, Bonacina, Averſa, & alii plures. Adfirmant contra Sylveſter, Baſilius Pontius, Vega, Dicaſtillus, Rodriquez. Et hæc ſententia probabilior eſt, quando delectatio eſt cum carnis commotione, alteratione ſpirituum, & partium titillatione; ut communiter eſt eiuſmodi delectatio. Utique delectatio hæc reſpicit obiectum licitum honeſtumque; at cum copula, alioquin licita, hic & nunc ſit impoſſibilis, ut ſupponitur, iam delectatio evadit vitioſa de præſenti. Quare laxa iudico quæ ſcribit P. Sporer *loc. cit. num.* 505. „ Licita eſt coniugibus „ delectatio moroſa venerea, ſeu voluntaria admiſſio, approbatio, *ac veluti frui-* „ *tio delectationis venereæ* exurgentis in partibus verecundis ex commotione ſpi- „ rituum generationi ſervientium, ex copula coniugali tantum cogitata, *etiam al-* „ *tero coniuge abſente*, vel alias ipſa copula impedita, *vel prohibita*, ſecluſis ſem- „ per tribus prædictis, periculo pollutionis, dubio de matrimonii valore, & voto „ caſtitatis. Communis DD. " Doctores iſti pugnantia loquuntur, & chimærica commenta ſomniant. Qua enim ratione a fruitione delectationis venereæ, exurgentis in partibus verecundis ex commotione ſpirituum, ſeparant pollutionis periculum? Tali fruitioni venereæ voluntariæ cum alteratione ſpirituum, partiumque titillatione inſitum eſt pollutionis periculum.

XX. P. Claudius La-Croix *Lib. VI. part.* III. *a num.* 328. *uſque ad num.* 350. more ſuo cenſum infarcit opinionum omnium, quas in hac materia excogitarunt DD. moderni, præſertim Sanchez, Diana, Gobat, Mendo, Dicaſtillus, & alii ſimiles. Niſi materia nimis lutulenta eſſet, reſcribere voluiſſem talium contrariarum opinionum catalogum, ut novum haberent lectores argumentum Pyrrhonicæ methodi, quam frequenter ſectatur Auctor iſte. Sed ſat eſt indicaſſe locum, ut quiſquo

reii

Digitized by Google

rei periculum facere queat. Piget enim diutius hoc in luto calamum detinere.

XXI. Quæſt. V. *Licitum ne eſt eiicere fetum certis adhibitis remediis, quando abſque evidenti matris periculo ſervari nequit?* Reſp. Principio certum eſt, quod, ſi probabile periculum abortus per experientiam marito innoteſcat, vel uxorem abortui obnoxiam eſſe, ſi hac aut illa poſitura cum ea concumbat, mortiferus ſit eiuſmodi congreſſus. Deinde certum eſt, extra evidens periculum matris graviſſime peccare illos qui abortum procurant, etiamſi fetus nondum ſit animatus. Quoniam Tertullianus in *Apologetico cap.* IX. inquit: *Homicidii feſtinatio eſt probibere naſci; nec refert natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet.*

XXII. Doctorum recentium aliqui docuerunt has duas ſequentes theſes, quas Innocentius XI. proſcripſit. 34. *Licet procurare abortum ante animationem fetus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.* Occidi poſſe hominem qui prævidetur infamator alicuius communitatis, docuerunt alii nonnulli Doctores recentes quorum ſimiliter damnata doctrina eſt. Nequit ergo puella ad mortem, vel infamiam declinandam, abortum procurare fetus inanimis; immo neque ad vitandam infamiam, ſive familiæ nobilis, ſive ſacri Gynecæi, licita eſt talis procuratio, cum intrinſecus mala ſit; ſive pharmaco indirecto, ſive alio quocumque indirecto modo attentetur. Similiter nullo modo licet impedire fetus conceptionem. P. Sanchez, qui præ ceteris marium, feminarumque innumerabiles, & inexcogitabiles congreſſiones diſpexit *Lib. II. diſp.* XXII. docet, feminam vi oppreſſam poſſe continuo ſemen expellere, tamquam iniuſtum caſtitatis aggreſſorem, ad vitandam infamiam. Quam opinionem ego reputo falſam. Prægnantes procurantes abortum obnoxiæ ſunt, ſicut & ceteri qui operam conferunt, excommunicationi latæ a Sixto V.

XXIII. Alteram theſim proſcripſit Innocentius XI. quæ eſt 35. *Videtur probabile omnem fetum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primo incipere eamdem habere, cum paritur; ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.* Theſis hæc adeo inepta eſt, ut nemo Caſuiſtarum illam propugnaverit; cum illam adſcribat Caramuel in *Theolog. fund. num.* 1193. Marco Protomedico Pragenſi. Seipſa evaneſcit, quin confutatione egeat. Qui procurant abortum fetus animati, peccant mortaliter; etiamſi alioquin periculum ſit ne fetus ſimul cum matre moriatur: quoniam numquam licitum eſt innocentem occidere, ne quidem pro alterius vita præſervanda. Nec eſt quod opponas, licitum eſſe occidere aggreſſorem: quia fetus in ventre matris non eſt aggreſſor eiuſdem vitæ; cum a Deo in illo utero ſit conſtitutus, & a natura formatus. Si fetus nondum animatus ſit, licitum erit illum in extremo periculo eiicere, ut matris ſaluti conſulatur; quemadmodum docent S. Antoninus *III. Part. tit.* VII. *cap.* II. §. 2. Sylveſter verb. *Medicus quæſt.* IV. Sanchez *Lib. IX. diſp.* XX. Armilla verb. *Abortus*, Navarrus, Eſtius, & alii communiter.

CA-

CAPUT X.

Unde communiter procedat, plurima matrimonia graviſſimis incommodis & ærumnis abundare. Nonnulla monita ad Confeſſarios, & Parochos.

I. Bonus Merbeſius, Auctor gravitſimus, ut ait Cardinalis de Aguirre, & ſanioris doctrinæ prævalidus aſſertor, minime vero Rigoriſta (quidquid fabuletur Francolinus) niſi is Rigoriſta habendus ſit qui laxa plurium Caſuiſtarum paradoxa profligat, de *matr. quæſt. ult.* plures aſſignat cauſſas cur matrimonia non pauca miſeriis ærumniſque abundent.

II. Cauſſa princeps eſt, quod multi, Deo inconſulto, & ſolius vel avaritiæ, vel luxuriæ, vel ambitionis ſuggeſtione tantum negotium aggrediuntur. Sigillatim Hugo de Sancto Victore in epiſtola ad ſuum ſodalem, fines quos permulti fœderis coniugalis ineundi ſibi præſtituunt, exponit, inquiens: *Ducuntur uxores hodie, non cauſa vitandæ fornicationis, ſed cauſa luxuriæ; non cauſa prolis, ſed cauſa pecuniæ. Divitiæ magis in uxoribus eligi ſolent quam pudicitia. Multi non oculis, ſed digitis uxores ducunt; ideſt, non ducunt uxores ob virtutes quas in ipſis videant, ſed ob pecunias quas numerare queant. Optima & ſana res eſt, quam non avaritia conciliat, non luxuria copulat.*

III. Illi omnes qui ſaturandæ libidinis cauſſa matrimonia ineunt, in graviſſimas ſe coniiciunt ærumnas. Venantur in hunc finem mulierculam pulchritudine ornatam, quæ inſtar Sirenis voce excantat, viſu dementat, lenociniis, & blanditiis ſeducit. Antequam poſſideatur, ſuſpiria excitat, flammas ſuccendit; & vix poſſeſſa vileſcit, ſordetque amatori. Libido quippe, & dæmonis præſtigia ſimilia fœdera ſtringunt. In eiuſmodi ſponſos dæmon ſuam exercet tyrannidem. *Propter ſpeciem mulieris multi perierunt .... Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt:* inquit Eccleſiaſtes *cap.* IX. ubi plura documenta ſaluberrima præbet.

IV. Non minus infelicia connubia ſunt quæ divitiarum contrahuntur amore. Adoleſcentuli duo, Philoſophi filiam ſponſam ducere contendebant: quorum alter inops quidem erat, ſed prudens, & bene moratus; alter optime nummatus, ſed leviculus, & mentis ſanitate laborans. Philoſophus pauperi iuveni filiam in ſponſam dedit, reiecto divite; & amicis factum exprobrantibus repoſuit: *Malo dare filiam viro indigenti pecunia, quam pecuniæ indigenti viro*. Ethnicus ipſe agnovit, optimam indolem, mentem ſanam, iuvenem prudentem, puellam caſtam, verecundam, modeſtam, divitiis, nobilitati, titulis fulgidis in matrimonio ineundo præferendam eſſe.

V. Altera potiſſima cauſſa calamitatum, iurgiorum, rixarum quæ ſociare matrimonia ſolent, ſunt ſacrilega flagitia quibus contaminati ad tam magnum ſacramen-

Digitized by Google

mentum ſponſi accedunt. Tot quippe propudioſa ſcelera perpetrare mutuo nupturientes non pauci ſolent ſponſalium tempore, ut indigni ſepæ numero abſolutione ſacramentali ſint vel ob habitus pravos, vel ob alia peccata commiſſa; quamvis ab aliquo Confeſſario minus cauto illam extorqueant. Sacramentum Euchariſtiæ ſceleribus fœdati percipiunt: & tandem ipſum magnum ſacramentum matrimonii ſacrilege celebrant. Quid ergo mirum, ſi eiuſmodi matrimonia, quæ non Chriſti caritas, non virtutis amor, ſed carnis libido, ſed avaritiæ æſtus, ſed ambitionis ſpiritus ſtringunt, diſſidia, iurgia, & ſchiſmata pariant?

VI. Tertia malorum cauſſa eſt, quod nec mulieres ſubditæ viris eſſe velint, nec viri diligere uxores ſuas, ut convenit, ſoleant. Uxores parere maritis aſtringuntur, ut dominis, inquit *Epheſ.* v. Paulus Apoſtolus. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino. Quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: ipſe ſalvator corporis eius. Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus*. Verum cur mulieres hoc præceptum ſæpe transgrediantur, ut plurimum in cauſſa mariti ſunt, qui virtutum exemplo præire feminis, qui chriſtiana prudentia infirmioris ſexus defectus perferre, qui divino amore proſequi uxores ſuas negligunt, contra eiuſdem Apoſtoli mandatum: ſubdit enim continuo *ibidem* Paulus: *Viri diligite, uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea .... Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſe ipſum diligit. Nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit; ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Quia membra ſumus corporis eiuſdem, de carne eius, & de oſſibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Verumtamen & vos ſinguli unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat; uxor autem timeat virum ſuum.*

VII. Quis ſacra quadam admiratione raptus, non obſtupeſcit, hanc divini eloquii granditatem inaudiens, qua S. Paulus matrimonii dignitatem deſcribit? Uxorem Eccleſiæ, Chriſto maritum, & utriuſque nexum coniunctioni Chriſti cum Eccleſia comparat Apoſtolus. Has ſublimiſſimas matrimonii dotes ſi altius coniugatorum animis imprimere Parochi curarent, fauſtiora ſane florerent Chriſtianorum matrimonia. Si mariti hanc evangelicam doctrinam præſentem haberent, ſi eadem imbuti ad matrimonium accederent, ſi uxores ſuas, ut Chriſtus Eccleſiam, ſpectarent; eas diligerent, honorarent, cuſtodirent ut caſtiſſimas ſponſas. Et conſequenter uxores revererentur maritos ut Chriſtum, iiſdem obedirent ut dominis, diligerent ut patres.

VIII. Quarta adulteriorum, rixarum, mutui odii cauſſa in coniugatis eſt hodierna illa peſtifera, & gentibus omnibus hactenus inaudita corruptela promiſcuarum

Digitized by Google

rum converſationum mulieres inter & viros, uxores inter & alienos maritos. Uxores illæ quæ ſolæ, maritis propriis neglectis, cum aliis viris converſantur, ludunt, ſaltant, tripudiant, non uxores, ſed viliſſima ſcorta, & de trivio meretriculæ ſunt, quæ Chriſtum, quæ Eccleſiam infamant, maritos dedecorant, familiarum ſucceſſionem abrumpunt, & totam ſocietatem perturbant. Niſi tollantur hæc promiſcua virorum mulierumque commercia, fruſtra coniugiorum diſciplinam reformandam confidimus. Omnium malorum cauſſa mariti ſunt; ſicut omnium communitatum relaxationes a Superiorum deſidia, politica diſſimulatione, carnali prudentia, & iniquitate proficiſcuntur. Nolunt mariti ſuam coercere concupiſcentiam; non ſunt contenti proprii fontis potu, ſed alienas lutulentas ciſternas inquirunt: idcirco uxores in ordine continere nequeunt; ſed pravis exemplis ad ſua ſectanda veſtigia impellunt, atque eiſdem habenas remittere coguntur. Quod ſi ipſi initio chriſtiana gravitate, & prudenti regimine uxores ſuas, non verbis modo, ſed operum etiam exemplis moderarentur, ſi eaſdem cuſtodirent, eiſdem providerent; ſubiectas, & obſequentes haberent. Sed, fracta prima domeſtici imperii rota, omnia in peius ruunt. Qui nupturi ſunt, continenter meminerint Salomonis oraculi. *Pars bona mulier bona: in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis*: Eccl. xxvi.

IX. MONITUM primum quod Parochis, & Confeſſariis exhibeo, eſt, ut diſcant a Paulo Apoſtolo ſermonis modum quo coniugatos alloqui & inſtruere debeant. Matrimonii evangelici ſublimitatem, præſtantiam, excellentiam, & privilegia gravi oratione exponant. Eiuſdem Apoſtoli divina documenta interpretentur. Officii coniugalis caſtimoniam, honeſtatem, & ſanctitatem declarent. Sæpe dictum Pauli intonent: *Sciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum*: ad Theſſ. iv. Perpetuitatem reciproci amoris, & mutui vinculi indiſſolubilitatem uſque ad mortem congruis verbis repræſentent. Præveniant oppoſitionem diſcipulorum, qui cum audirent a Chriſto hanc matrimonii ſublimitatem, & perpetuitatem, clamarunt: *Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud*. Matth. xix. Ut vero facilius inſtruant, gratiam quam ſacramentum iſtud producit, & iſtius gratiæ effectus, qui ſunt ardorem libidinis temperare, concupiſcentiam coercere, mutuum amorem nutrire, deſcribant, extollantque. Heinc auditores facillime intelligent, in quo peccaverint, & a quibus abſtinere debeant, ut caſte & ſancte iuxta Apoſtoli doctrinam exercere officium coniugale valeant. Plus ſcientiæ ex Pauli doctrina comparabunt Parochi pro coniugatorum inſtructione, quam ſi omnes diſputationes excogitatas a Sanchezio, a Diana, a Gobatio, aliiſque, memoria tenerent.

X. MONITUM ſecundum eſt, ut coniugum peccata oblique, & generatim perſtrin-

Digitized by Google

ſtringant. S. Auguſtinus caſtiſſimis verbis ſub figura eorum qui intemperanter dapibus, alioquin licitis, ſeſe ingurgitant, omnia explicat. Quid magis patremfamilias dedecet quam proprii dolii vino ſe inebriari, & aſſidue in privata menſa voluptatibus indulgere? Cur ſepultus in inferno eſt dives cuius meminit Lucas Evangeliſta? An quia aliorum ſubſtantias devoraverit? An quia aliorum thalamos dedecoraverit? Nequaquam. Cur ergo? Quia æquo immoderatius rebus ſuis abutebatur & nimium deliciis ac voluptatibus operam dabat. Neque hæc Parochi applicabunt propudioſis coniugum moribus, ſed permittent ut auditores ipſi talia ſibi applicent. In hac enim materia communiter coniuges plus æquo acuti ſunt. Immiſceant Parochi Tobiæ, & alia Scripturarum vivida exempla. Caveant Parochi & Confeſſarii ne plus iuſto, aut minus caute exaggerent interdictum officium coniugale voluptatis cauſſa: ſi enim nimio zelo declamarent contra voluptatem quotidianam ciborum, deridendos ſe propinarent, & oleum operamque luderent. Omnia in Dei gloriam, & generis humani propagationem peragenda doceant: in ceteris prudentiam Pauli Apoſtoli imitentur, qui indulgentia diſſimulavit minora mala venialia. Cum enim officium iſtud exerceri abſque voluptate nequeat, imprudenter Parochi aut Confeſſarii agerent, ſi ſeverius in hoc voluptatis vitium declamarent; cum per indulgentiam id permiſerit Apoſtolus. Audi S. Auguſtinum *Lib. de bono coniugali cap.* XIII. inquientem: *Tam magnum eſt, ut multi hodie facilius ſe tota vita ab omni concubitu abſtineant, quam modum teneant non coeundi, niſi prolis cauſa, ſi matrimonio copulentur. Nempe multos habemus fratres, & ſocios, & cæleſtis hereditatis utriuſque ſexus continentes, ſive expertos nuptias, ſive ab omni tali commixtione integros. Nempe innumerabiles ſunt. Quem tandem audivimus inter familiaria colloquia, ſive eorum qui coniugati ſunt, ſive qui fuerunt, indicantem nobis numquam ſe coniugi eſſe commixtum niſi ſperando conceptum? Quod ergo præcipiunt coniugatis Apoſtoli, hoc eſt nuptiarum; quod autem venialiter concedunt, aut quod impedit orationes, non cogunt nuptiæ, ſed ferunt.* Si id aſſecuti Parochi, & Confeſſarii fuerint, ut ſui auditores vera chriſtiani coniugii principia intelligant, & legem evangelicam impleant, & virtutum officia exerceant: ſi hoc, inquam, aſſecuti fuerint, ipſa interior virtus, probitas, & ſanctitas eloquenter docebit honeſtatem, puritatem, & caſtimoniam, qua congredi una coniuges debeant, quin opus ſit talia ex alto & palam iiſdem cum periculo aut deriſionis, aut aurium offenſionis inculcare. Neque heinc tamen inferas, minus improbandas, profligandaſque eſſe plurium recentiorum opinationes, quibus voluptati, & intemperantiæ coniugatorum frena laxantur. Et hæc de magno matrimonii ſacramento dicta ſunto.

LIBER

LIBER TERTIUS.

DE CENSURIS.

DISSERTATIO PRIMA.

DE CENSURIS IN COMMUNI.

CAPUT I.

Quid, & quotuplex cenſura ſit.

I. QUæſt. I. *Quænam ſit cenſuræ finitio?* Reſp. Cenſuræ nomen varios excipit ſignificatus. Officii nomen olim, & etiam nunc eſt. Apud Romanos *Cenſor* erat qui moribus populi corrigendis, reprehendendis, puniendiſque invigilabat. Hinc Iuvenalis *ſatyr.* 11. dixit:

Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.

Vellicat Iuvenalis Cenſoris iniuſtitiam, qua in innocentes, aut ignorantia, vel ſimplicitate delinquentes ſeverius animadvertebat, parcebat e contrario verſutis, & inveteratis peccatoribus. Cenſura quoque accipitur pro iudicio, & ſententia, quæ fertur contra, aut in favorem cuiuſcumque rei.

II. *Cenſura*, de qua in præſentia ſermo eſt, communiter deſcribitur, quod ſit *pœna eccleſiaſtica medicinalis fori exterioris, qua fidelis baptizatus privatur uſu aliquorum bonorum ſpiritualium, ut a contumacia diſcedat.* Pœna nuncupatur, quia ſupponit culpam. *Medicinalis* vocatur, quia præter punitionem, ad rei emendationem infligitur. Dicitur *fori exterioris*, quia qui hanc pœnam infligit, iuriſdictione in foro iudiciali & contentioſo præditus ſit oportet. Perſona huic pœnæ obnoxia baptizata eſſe debet: quia Eccleſia ſuam exercere poteſtatem iure valet in ſolos fideles baptizatos. Heinc privat *uſu aliquorum bonorum ſpiritualium*, quæ ſunt propria fidelium. Excommunicatio privat etiam aliquo bono temporali; ſed quatenus ſimul ſpirituale bonum eſt, & ad hoc ordinatur: converſatio enim cum fidelibus, qua privatur excommunicatus, bonum quoddam ſpirituale eſt, & ad emendationem rei directum: idcirco ultimo loco additur, *ut a contumacia diſcedat*, atque reſipiſcat, & ad meliorem frugem revertatur.

III. Quæſt. II. *Quotuplex ſit cenſura?* Reſp. Communiter cenſura tribuitur in ſpecies tres, excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum; ut perſpicue decla-

Digitized by Google

claravit Innocentius III. cap. *Quærenti*, de verb. ſignif. ubi hæc habentur. *Quærenti, quid per cenſuram eccleſiaſticam debet intelligi, cum eiuſmodi clauſulam in litteris noſtris apponimus, reſpondemus, quod per eam non ſolum interdicti, ſed ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententia valeat intelligi*. Irregularitas ex delicto non eſt pœna medicinalis, quæ auferri poſt emendationem delinquentis debeat, ſed eſt mera pœna natura ſua perpetua, quæ non aufertur poſt delinquentis correctionem, ſicut aliæ cenſuræ; ſed per ſolam diſpenſationem tollitur, & dicitur mera punitio. Similiter *depoſitio*, *degradatio* non infliguntur ad emendationem, ut reus deſiſtat a contumacia: & ideo inter cenſuras non computantur. *Ceſſatio a divinis*, per quam prohibetur ne in tali loco divina celebrentur, non eſt cenſura, ſed quoddam præceptum ſimile interdicto locali, ad retundendas iniurias Eccleſiæ irrogatas; ut habetur in *Clement. I. de ſentent. excomm.*

IV. Cenſura reſpectu cauſſæ efficientis, alia eſt *ab homine*, alia *a iure* lata. Omnes utique cenſuræ ab homine infliguntur; nihilominus tamen quando Superior vi legis, aut ſtatuti cenſuram infligit, dicitur *a iure* ferri. Quare Pontifices dumtaxat, & Concilia œcumenica pro univerſa Eccleſia, Epiſcopus in ſua diœceſi ferre cenſuras a iure valent. Cenſuras vero *ab homine* omnes Superiores qui habent iuriſdictionem eccleſiaſticam in foro exteriori, infligere poſſunt. Hæc cenſura ſemel contracta durat etiam mortuo Superiore, uſque dum obtineatur abſolutio. Si vero non ſit contracta, licet lata a Superiore fuerit, iſto mortuo, aut per delictum privato iuriſdictione, non durat, ſed corruit. Quia hæc cenſura pendet a poteſtate Superioris. Ergo, hac ablata, vel ſuſpenſa, cenſura evaneſcit. Cenſura vero a iure lata ſemper durat, ſicut lex.

V. Alia cenſura dicitur *generalis* lata in omnes qui v. g. furantur in tali loco: alia particularis, quæ particulari perſonæ infligitur. Dividitur tandem cenſura in *latæ ſententiæ*, quæ ipſo facto ligat ante iudicis ſententiam, & in *ſententiæ ferendæ*, quæ ſolum poſt iudicis ſententiam incurritur. Signa quibus dignoſcitur, num cenſura ſit *latæ ſententiæ*, communiter hæc aſſignantur. *Confeſtim*, *ſtatim*, *illico*, *ipſo facto*, *prorſus*, *incontinenti*, ſit excommunicatus, ſuſpenſus &c. Tunc vero reputatur eſſe ferendæ ſententiæ, quando Superior dicit: *Præcipimus ſub pœna excommunicationis*, *interdicti* &c. aut ſi de futuro exprimatur: *Excommunicabitur*, *ſuſpendetur* &c. In dubio autem ſit ne latæ, an ferendæ ſententiæ, intelligendum eſt *ferendæ*, non *latæ*, cenſuram eſſe: quia in meris pœnalibus dubium benigne eſt interpretandum, ut communiter Theologi docent.

VI. Diſputant Auctores, num hæc formula, *Anathema ſit*, *ſit excommunicatus*, contineat cenſuram *latæ*, aut *ferendæ ſententiæ*. Communis ſententia docet eſſe cenſuram latæ ſententiæ.

CA-

CAPUT II.

De poteſtate Eccleſiæ ferendi cenſuras.

I. Veritas fidei eſt, definita in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* VIII. & *ſeſſ.* IX. & habetur aperte in Scripturis, Eccleſiam cenſuras infligere poſſe. Nam *Matth.* XVI. & XVIII. dicitur: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis . . . Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam ethnicus & publicanus*, ideſt ſegregatus ab omni commercio fidelium, & ſuffragiorum participatione privatus; quemadmodum infidelis ab omni communicatione cum Chriſtianis in rebus eccleſiaſticis ſeiunctus eſt. S. Paulus *I. Cor.* V. inquit: *Iudicavi tradere huiuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſiat.*

II. Veritas hæc ratione quoque conſtat. Nam quælibet Reſpublica bene inſtituta poteſtate prædita eſt puniendi, & pœnis coercendi delinquentes. Ergo potiori iure hac poteſtate ornata Eccleſia eſt, cum ſit omnium Rerumpublicarum præſtantiſſima. Eccleſia habet plenam poteſtatem adminiſtrandi ſacramenta, & ſpiritualia bona, inquit Apoſtolus I. Cor. IV. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Ergo poteſtatem habet privandi delinquentes contumaces eiuſmodi bonis. Hæc poteſtas a Tridentino *ſeſſ.* XXV. *cap.* III. appellatur *nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ.* Dicitur etiam *enſis* & *gladius Eccleſiæ.*

III. Lutherus, & Calvinus, quamvis concedant Eccleſiæ excommunicandi facultatem, negant tamen eidem poteſtatem privandi bonis ſpiritualibus, & interna ſuffragiorum communione: quia in ſpiritualibus nemo læditur niſi a ſeipſo. Utique nemo lædi in ſpiritualibus propriis & privatis, ut in gratia, caritate, merito &c. poteſt, niſi a ſeipſo: quia hæc Eccleſia non adminiſtrat. At lædi, & privari poteſt bonis communibus, nempe ſacramentis, beneficiis, ſacrificiis, ſuffragiis &c. quia horum adminiſtrationem bonorum Eccleſia habet a Chriſto Domino.

IV. Quæſt. I. *Quinam habeant poteſtatem ferendi iure ordinario cenſuras?* Reſp. In primis ſummus Pontifex iure ordinario poteſtatem habet reſpectu univerſæ Eccleſiæ, cuius eſt caput, ferendi cenſuras, eaſdem minuendi, augendi, immutandi: quia in univerſam Eccleſiam iuriſdictione præditus eſt. Similiter Concilia generalia in univerſam Eccleſiam, provincialia in provinciam, & diœceſana in diœceſim hac eadem poteſtate gaudent. Deinde Cardinales hanc poteſtatem habent in Eccleſias proprii tituli. Item hac poteſtate ordinario iure fruuntur Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi in ſubditos propriæ diœceſis. Epiſcopi, quos *titulares* ſeu *in partibus* vocant, cum ſubditos non habeant, hac iuriſdictione carent. Hac poteſtate fruuntur Epiſcopi, & Archiepiſcopi confirmati, licet non ſint conſecrati. Hac poteſtate Epiſcopi iure divino ornati ſunt, tametſi media electione, & confirmatione

ſtione Pontificis. Quapropter hac poteſtate neque a Pontifice privari abſolute valent. Hanc poteſtatem exercere in ſuffraganeos Archiepiſcopi nequeunt, niſi tempore viſitationis. Hanc eamdem poteſtatem habent Legati a latere in univerſam legationis provinciam. Item Vicarii Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum, quibuſcum unum tribunal conſtituunt. Mortuo Epiſcopo, ceſſat in eiuſdem Vicario talis poteſtas.

V. Prælati regulares, ut Generales, Provinciales, Rectores, Præpoſiti, Abbates, Priores, Guardiani, ſive ex privilegio, ſive ex natura rei hanc reipſa poteſtatem habent, maiorem, aut minorem iuxta cuiuſcumque Religionis leges, & conſuetudines. Tandem hac poteſtate præditum eſt Capitulum Eccleſiæ cathedralis, Sede vacante; cum tunc ſuccedat in locum defuncti Epiſcopi. Parochis hæc poteſtas communiter denegatur.

VI. Quæſt. II. *Quibus delegari hæc poteſtas valeat, & quomodo hæc poteſtas delegata acquiratur?* Reſp. Iure ordinario delegari hæc poteſtas valet etiam Clerico, nedum Sacerdoti cuilibet; dummodo Clericus non ſit coniugatus. An Pontifex ſummus feminis hanc delegare poteſtatem valeat, aliis diſputandum relinquo. Mea ſententia eſt negativa. Qui habet poteſtatem delegatam, nequit eam ſubdelegare, ut communis ſert ſententia, niſi a delegante hoc expreſſum fuerit. Poteſtas delegata a ſummo Pontifice poteſt ſubdelegari vi privilegii a Sede apoſtolica conceſſi delegatis Pontificis. Expirat hæc facultas delegata, morte delegantis, aut revocatione eiuſdem. Tribunal ſacræ Inquiſitionis non amittit hanc poteſtatem morte Pontificis. Quando cauſſa a delegato inchoata legitime eſt, durat poteſtas, nec ceſſat morte delegantis.

VII. Hæc poteſtas ferendi cenſuras acquiritur per conſuetudinem legitime introductam. Hæc autem conſuetudo non ſolet eſſe reſpectu omnium cenſurarum. Quare ſi conſuetudine introductum ſit ut quis poſſit hanc cenſuram ferre, non ſequitur ut valeat infligere aliam. Si ſubditus unius Epiſcopi committat delictum in territorio alterius Epiſcopi, ab hoc puniri, & excommunicari poteſt: quia non ſubditus ſit ſubditus ratione delicti, & illi foro ſubditur in cuius territorio patratum ſcelus eſt; ut colligitur ex cap. *Placuit* VI. *quæſt.* VI. niſi reus extra territorium exeat, antequam Epiſcopus cauſſam cognoſcat, & ſententiam ferat: quia extra ſuum territorium illum excommunicare non poteſt. Archiepiſcopus nequit ab Epiſcopo ſuffraganeo excommunicari, licet in eiuſdem territorio delictum committat: quia eſt illius Superior. Si vero Archiepiſcopus delictum patraret in territorio Epiſcopi ſibi non ſuffraganei, ab eo excommunicari poteſt: quia ratione delicti eſt illi inferior. Si tamen reus ſit exemptus ab epiſcopali iuriſdictione, ut ſunt Reges, Reginæ, eorumque filii, & Regulares, non ſubiacet excommunicationi Epiſcopi.

Digitized by Google

VIII. Nemo poteſt ſeipſum excommunicare, ut docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XXII. *art.* 4. quia, inquit, *nullus habet in ſeipſum, vel ſuperiorem, vel æqualem iuriſdictionem, & per conſequens nullus poteſt ſeipſum excommunicare, vel ſuperiorem, vel æqualem*. Obiecta quæ fieri poſſunt, ibidem diluuntur. Similiter nemo in cauſſa propria ferre cenſuram valet. Si tamen cauſſa ſit adeo publica & manifeſta, ut negari nequeat; tunc plures aſſerunt, ferri cenſuram poſſe, ſicut & ad repellendam iniuriam quam irrogare ſubditus attentaret.

IX. Quæſt. III. *Quibus dotibus præditus eſſe debet qui cenſuras infligit?* Reſp. Requiritur ut ſit baptizatus: quia qui non eſt intra Eccleſiam per baptiſma, nequit exercere iuriſdictionem, & munia eccleſiaſtica. Debet etiam eſſe Clericus, ſaltem prima tonſura inſignitus, & non coniugatus. Docent plures, ſummum Pontificem conferre poteſtatem ferendi cenſuras homini laico poſſe. Requiritur etiam ut qui cenſuras fert, ſit homo viator, excluſis Angelis bonis, & malis. Inepti quoque ſunt ad cenſuras ferendas ebrii, amentes, pueri ante uſum rationis, Epiſcopi excommunicati, hæretici, ſchiſmatici, ſuſpenſi, & iſtorum Vicarii, ac delegati. Debet tamen publice conſtare iudicem eſſe excommunicatum, denuntiatum, & non toleratum, ut careat poteſtate ferendi cenſuras. Si enim ſit occulte excommunicatus, vel hæreticus Epiſcopus, ferre cenſuras valet. Diſputant Auctores, num cenſura gravi metu extorta, ſit valida. Negant aliqui; ſed communis ſententia adfirmat: quia metus gravis non impedit abſolute libertatem. Quæ enim metu gravi fiunt, iure naturæ valida ſunt, niſi iure poſitivo irritentur. Nullum autem occurrit ius poſitivum irritans cenſuras a iudice metu gravi coacto latas.

CAPUT III.

De forma & ritu ferendi cenſuras.

I. CONvenit penes omnes, ferendas cenſuras eſſe aliquo ſigno exteriori, verbis, aut nutibus expreſſo. Abſolute non requiruntur determinata verba, aut ſigna; ſed ſat eſt ea adhibere quæ ſufficienter manifeſtent iudicis voluntatem, & ſpeciem cenſuræ quæ infertur. Quare ſi iudex diceret, *Qui hoc fecerit, ſit cenſura irretitus*, nihil efficeret. Diſputant vero Auctores, num valida cenſura ſit ſub diſtinctione lata, ut ſi iudex dicat: *Niſi ſolveris quod debes, intra menſem, excommunico, vel ſuſpendo te*. Plures adfirmant, & plures negant. At quemadmodum ineptus eſſet iudex qui tali uteretur forma; ſic ineptirem ipſe, ſi tempus tererem in futili controverſia diſcutienda. Diſputant quoque, an requirantur verba, aut ſufficiant ſigna, vel ſcriptum; an, ſi iudex rogatus, utrum velit excommunicare Petrum, caput inclinare debeat. Sed ſimiles diſputationes ſuperfluas exiſtimo. Habent enim tribunalia ſuas præſcriptas formulas pro infligendis cenſuris.

ris. Cenſuras ſub conditione latas, validas aſſerunt, conditione expleta, niſi ante conditionis eventum fiat appellatio: tunc enim, etiam conditione impleta, nulla cenſura foret: quia appellatio reputatur antecedenter interpoſita. Si creditor protraheret terminum a iudice præſcriptum, tunc debitor non incurreret cenſuram, etiam adveniente termino: quia ſicut creditor remittere debitum, ita differre ſolutionis tempus valet. Si tamen neque adveniente termino a creditore protracto, debitor ſolveret, tunc cenſuram incurreret; quidquid in oppoſitum aliqui doceant.

II. Quæſt. I. *Qui ritus ſervandus eſt in cenſura ferenda?* Reſp. Innocentius IV. hanc præſcribit formam in cap. 1. *Cum medicinalis*, de ſent. excommunic. in VI. his verbis. *Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero huiuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere infra menſem, ſi fuerit requiſitus: ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel litteras teſtimoniales confici, ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem iudicum huiuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, & divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum.*

III. Hæc neceſſaria ſunt neceſſitate, inquiunt, præcepti ad accidentalem ſolemnitatem, ſecus ad ſubſtantialem valorem cenſuræ. Valida quippe cenſura eſſet, etiam ſcripto omiſſo, voce prolata; ut communiter Auctores docent. Quin addunt hanc ſolemnitatem non requiri neque vi præcepti, ſi cenſura lata a iure ſit, vel ab homine per modum præcepti ad impediendum peccatum futurum. Obſervantiam vero talis præcepti tunc neceſſariam aſſerunt, cum iudex, cognita cauſſa, & citatione præmiſſa, ſententiam fert. Obſervantiæ dictæ conſtitutionis obnoxii ſunt etiam Prælati Regularium, niſi aliquo privilegio exempti ſint.

IV. Quæſt. II. *An præcedere cenſuram monitio debeat?* Reſp. Affirmant omnes; idque ex Evangelio colligitur. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam ethnicus*: Matth. XVIII. & rurſus Paulus II. ad Theſſal. cap. III. *Si quis non obedierit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & cum illo non commiſceamini, ut confundatur*. Ratio quoque id evincit: quia cenſura non fertur niſi in contumaces, & inobedientes. Contumax autem & inobediens non dicitur qui prius monitus non fuit. Duplex diſtingui monitio ſolet: altera non canonica, quæ eſt ipſum præceptum iuris, vel hominis, aliquid ſub pœna cenſuræ præcipiens, aut prohibens: canonica altera, & eſt illa quæ iuxta canones iudicis auctoritate reo intimatur perſonaliter coram teſtibus in ſcriptis, ut a culpa, quæ in ipſa monitione explicatur, reſipiſcat. Hanc monitionem ad cenſuræ valorem communis ſententia aſſerit neceſſariam. Quia ferri cenſura nequit niſi in contumacem: contumax autem eſſe nequit, niſi ſit admonitus. Bonacina cum aliis contendit, peccare qui-

dem iudicem, neglecta monitione, cenſuram ferentem, ſed cenſuram valere: quam opinionem probabilem reputant Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* I. *num.* 85. Diſputant quoque, utrum neceſſaria ſit monitio, quando delictum eſt notorium. Et diſtinguunt notorietatem delicti, quando ſcilicet notorium & publicum eſt, Petrum commiſiſſe tale delictum, a notorietate contumaciæ, quando reus publice ſub iuramento teſtatus eſt ſe repugnaturum præcepto Superioris, eiuſque admonitioni. Omnes fatentur, monitionem præcedere cenſuram debere, etiamſi delictum notorium ſit. Si vero notoria fuerit delinquentis contumacia, tum aliqui contendunt non eſſe neceſſariam admonitionem. Similiter quando lex, vel præceptum latum eſt ſub pœna cenſuræ ferendæ, moneri tranſgreſſor debet, antequam in ipſum feratur cenſura, iuxta probabiliorem opinionem. Quando vero ius latæ ſententiæ cenſuram infligit, tunc non requiritur admonitio præcedens.

V. Quæſt. III. *Quot monitiones præcedere cenſuram debent?* Reſp. Trina monitio præcedere cenſuram debet, vel una quæ tribus æquivaleat. Trina monitio tunc præcedit, quando ſeparatim reus ter admonetur, tempore congruo pro unaquaque admonitione aſſignato. Hoc temporis intervallum, ut minus, duorum dierum eſſe debet. Tunc vero monitio una pro trina, ſeu æquivalens tribus dicitur; quando iudex aſſignat congruum tempus pro trina admonitione, puta ſex, aut decem dierum, moneatque reum hunc eſſe ultimum, & peremptorium terminum. Tunc enim monitio eſt virtualiter triplex. Temporis intervallum dilatare, & reſtringere iudex poterit pro circumſtantiarum diverſitate. Si negotium urgens ſit, & periculum in mora timeatur, poterit iudex intra eumdem diem, immo intra paucas horas, aſſignatis ſemper tribus intervallis pro trina monitione, tempus iſtud coercere.

VI. Monitio hæc a iudice, aut eiuſdem nomine fieri debet vel in ſcriptis, vel voce coram teſtibus idoneis. Si ferenda cenſura ſit contra plures, ſat eſt ut fiat in Eccleſia coram populo. Si contra communitatem interdictum ferendum fuerit, non ſinguli, ſed illi quorum culpa cauſſa interdicti eſt, monendi ſunt: quia hi ſunt contumaces in ordinem redigendi. Si cenſura particulari perſonæ infligenda ſit, hæc monenda eſt. Si delinquens fraude & dolo declinare monitionem ſtudeat, ſufficit monitionem fieri aut ad illius domum, vel in Eccleſia, vel in loco publico. Fraus tamen manifeſtis indiciis patere debet. Quando ſemel in perſona monitus eſt, aliæ duæ citationes, & monitiones fieri poſſunt in Eccleſia, ut in publico tribunali. Iſtæ tres admonitiones neceſſariæ ſunt neceſſitate præcepti ad ſolemnitatem accidentalem, ſecus ad cenſuræ valorem. Peccaret propterea iudex qui ſine evidenti & urgenti cauſſa hanc trinam monitionem omitteret. Nullam tamen eſſe cenſuram aſſerunt communiter Auctores, niſi trina canonica monitio præcedat, vel una pro tribus, quando iudex infligit excommunicatio-

tionem maiorem, aut ſuſpendit, aut interdicit communicantem cum excommunicato a ſe; ut habetur cap. *Statuimus*, de ſent. excommunic. in VI. Item quando delegatus qui ſub tali conditione præmittendi trinam, aut unam pro trina, admonitionem, facultatem ferendi cenſuras accepit, omittit talem monitionem, nullam eſſe cenſuram docent.

VII. Quæſt. IV. *Quæ aliæ conditiones ſervandæ ſunt in cenſuris ferendis?* Reſp. Diebus feriatis ferri cenſuræ non debent; cum cognitio cauſsæ requiratur, quæ his diebus vetita eſt. Valida tamen erit, etiam his diebus lata, licet illicita. Immo licita etiam erit, ſi abſque cauſsæ cognitione per modum legis aut præcepti, aut ſi cauſsæ cognitione die non feriato ſacta a Prælato, ſeu iudice feratur. Cenſura ligatus denuntiari debet. Si lata ab homine cenſura ſit, ab eodem eſt denuntiandus reus, ut citius reſipiſcat: ſi inflicta ſit a iure, denuntiatio fieri debet ab Ordinario loci in quo contracta cenſura eſt. In hoc tamen caſu cenſuræ latæ a iure citandus eſt reus, antequam denuntietur, ad ſe defendendum: qui ſi delictum fateatur, & emendationem ſpondeat, a denuntiatione abſtinendum erit.

VIII. Quæſt. V. *An Superiores valeant extra proprium territorium cenſuras ferre?* Reſp. Inter Superiores quidam ſunt qui limitatum territorium non habent, ut Pontifex ſummus, qui cum ſit ſupremus & univerſalis Paſtor, in omnes fideles totius orbis poteſtatem habet ferendi cenſuras. Prælati quoque regulares non habent territoria definita. Epiſcopi, & ceteri omnes Superiores territoria limitata & definita habent. Quare iſti extra proprium territorium nequeunt cenſuras ferre: quia in territorio alieno exercere iuriſdictionem, & tribunal erigere nequeunt. Quando tamen cauſsæ cognitio in proprio territorio præceſſit, vel quando contumacia adeo manifeſta eſt, ut cauſsæ diſcuſſione non egeat, & monitio canonica facta ſit, valide cenſuræ ferri poſsunt ab Epiſcopo etiam in alieno territorio degente. Cenſuras quoque ferre in alieno territorio Epiſcopus valet per modum ſtatuti, vel præcepti ad evitanda futura delicta: quia tunc nulla requiritur cauſsæ cognitio. Si Epiſcopus iniuſte expulſus a propria diœceſi ſit, in locis eidem propinquioribus iuriſdictionem contentioſam in ſuos ſubditos exercere poteſt, petita ab eiuſdem loci Ordinario licentia, licet non obtenta; ut habetur in Clementina *Quamvis* de foro competenti. Abſolute vero cenſuras ferre Epiſcopus in alieno territorio poteſt, quando loci Ordinarius conſentit: quia tunc poteſt etiam ſubditum alienum iudicare, nedum proprium: in hoc tamen caſu partium conſenſus neceſsarius eſt.

IX. Diſputant Theologi, utrum Epiſcopus valeat cenſuras infligere proprio ſubdito in proprio territorio delinquenti, ſi ad aliud territorium tranſierit. Probabilior, & communior ſententia adfirmat: alioquin delicta impunita manerent, & fruſtranea eſſet eccleſiaſtica iuriſdictio; cum iſte reus non poſset ab Epiſcopo alie-

no, in cuius territorio non peccavit, puniri. Nec urget paritas a Principe non valente caſtigare ſubditum in alieno ſtatu petita. Quoniam Principes nequeunt punire ſubditos niſi per vim coactivam corporalem, quæ fieri abſque ſtrepitu nequit, atque adeo ſine tumultu, & pacis aliorum Principum perturbatione. Verum cenſura pœna ſpiritualis eſt, quæ abſque vi, & ſtrepitu ipſo facto incurritur. Heinc poteſt Epiſcopus omnes Clericos ſubditos ſub pœna excommunicationis vocare ad Synodum diœceſanam: quam excommunicationem incurrent etiam Clerici degentes in alieno territorio, ſi parere recuſarent. Si delictum inchoatum tantum ſit in propria diœceſi, & conſummatum in aliena, cenſura non incurritur. Epiſcopus infligit cenſuram in ſtupratorem. Subditus in hac diœceſi virginem tactibus impudicis, & oſculis complectitur, eam extrahit a diœceſi, & in aliena diœceſi ſtuprum perpetrat. Iſte non incurrit excommunicationem contra ſtupratores latam: quia cenſura fertur contra peccatum conſummatum in proprio territorio.

X. Subditum in alieno territorio peccantem punire cenſuris Epiſcopus nequit: quia ratione delicti ſortitur forum in quo patratur delictum. Si tamen redeat ad propriam diœceſim, & ibi coram Ordinario a parte læſa convincatur de furto commiſſo in alieno territorio; tunc cenſuris cogi poteſt ad reſtitutionem. Delicta in locis exemptis patrata, licet ſint in diœceſi, nequeunt ab Epiſcopo talis diœceſis caſtigari.

XI. Alienum ſubditum in propria diœceſi delinquentem punire Epiſcopus valet ob rationem ſupra indicatam, quod delictum ſortitur forum loci in quo committitur. Si tamen a territorio diſcedat, antequam cauſſa cognoſcatur, non poteſt cenſuris irretiri. Excommunicatio lata per modum ſtatuti ad præcavenda futura delicta, ut furta in loco ſacro, ligat alienigenas in tali loco degentes cum animo ibidem maiori anni parte commorandi, ſecus ſi ſint in tranſitu: quia talis lex rogata eſt in favorem territorii: idcirco obſtringit omnes ibidem commorantes. Qui vero brevi ibidem degunt, non ſubiacent iuriſdictioni talis Superioris, ut dictum eſt *Tom. VI. diſſ. de leg.* Si lex perpetua fuerit, & non revocata, ligat non modo ſubditos exiſtentes tempore quo lata eſt, verum etiam futuros; ut per ſe notum eſt.

CAPUT IV.

De culpa ob quam cenſura ferri debet, & poteſt.

I. QUæſt. I. *Ob quam culpam ferri cenſura debet?* Reſp. Cenſura pœna eſt: ergo culpam ſupponit. Porro cum ſit pœna ab Eccleſia lata, conſequitur culpam debere eſſe contra Eccleſiæ præcepta. Quare peccata præciſe contra

ius divinum, & naturale, niſi ab Eccleſia etiam prohibeantur, non ſubiacent cenſuris Eccleſiæ; præſertim cum cenſuræ ferantur ad reprimendam contumaciam, & rebellionem contra Eccleſiam. Nec ſat eſt rem aliquam vetitam ab Eccleſia eſſe, ut ferri cenſura poſſit; ſed prohibita ſit oportet ſub pœna cenſuræ incurrendæ. Heinc infligi cenſura nequit propter peccatum omnino præteritum, vel præſens, niſi ſimul tractum habeat ſucceſſivum; ut cap. *Ex parte* de verb. ſignificat. ſtatuitur. Ibi enim Pontifex enumerat cauſſas ob quas ferri cenſuræ poſſint, inquiens: *Quia reus citatus noluit parere iudici, aut a commiſſo delicto iuſſus ſe emendare noluit*. Quamobrem non poteſt ferri cenſura in eum qui ieiunia Eccleſiæ fregit, qui Euchariſtiam in Paſchate non ſumpſit, niſi habito reſpectu ad futuram tranſgreſſionem, quam quis continuare velit. Si enim reſipiſcat, non eſt contumax, atque adeo neque cenſura dignus; cum hæc ſit pœna medicinalis, quæ ſanitate habita ſuperflua eſt.

II. Quæſt. II. *An pro ferenda cenſura requiratur culpa & contumacia propria, an ſufficiat aliena?* Reſp. Nemo ligari cenſuris poteſt ob culpam alienam. Et loquendo de excommunicatione, & ſuſpenſione perſonali, manifeſtum eſt. Interdictum vero generale non tangit immediate innocentes, niſi quatenus connexionem habent cum ſontibus, quorum pœna acerbior eſt, cum vident vel ipſos innocentes detrimentum pati propter propriam culpam.

III. Quæſt. III. *Sufficit ne culpa venialis, an requiritur mortalis, ut ferri cenſura poſſit?* Reſp. Excommunicationem minorem ferri poſſe ob culpam levem, communis eſt Auctorum ſententia; cum reipſa infligatur ob civilem communicationem cum excommunicato vitando; quæ communicatio, niſi fiat in contemptum, non excedit venialem culpam. Cenſuræ vero maiores, ut excommunicatio maior, ſuſpenſio, & interdictum, cum ſint pœnæ graviſſimæ, infligi non poſſunt niſi ob culpam mortaliter gravem. Aliquando etiam ſuſpenſio ad breve tempus, & interdictum particularis perſonæ ad breve intervallum computari ſolent inter cenſuras minores; & tunc ob levem culpam poteſt interdum quis ſuſpendi ab aliquo officii uſu. Verum nunc ſermo eſt de his cenſuris, excommunicatione maiori, ſuſpenſione, & interdicto, prout communiter accipiuntur, quatenus ſcilicet ſunt pœnæ graviſſimæ: quæ imponi nequeunt niſi ob gravem culpam. Ratio patet, quia repugnat æquitati inflictio graviſſimæ pœnæ ob levem culpam: & potiſſimum cum pœna medicinalis eſt. Quæ ergo excuſant a commiſſione letalis culpæ, excuſant quoque ab incurrenda cenſura.

IV. Obiicies. Sæpe Prælati ſub cenſura excommunicationis, vel ſuſpenſionis prohibent, & præcipiunt rem ex ſe levem, & fere indifferentem. Præcipiunt ut Clerici prodeant in publicum veſte talari ſub pœna ſuſpenſionis. Vetant Prælati regulares ingreſſum in cellam alterius, vel in illam domum ſub pœna excommuni-

nicationis. Hæc omnia levia ſunt. Reſp. Materia levis eſſe poteſt tum in ſe; tum in ordine ad finem: & tunc nullo modo ſub gravi cenſura prohiberi poteſt. Interdum eſt levis in ſe, ſed, fine, & circumſtantiis ſpectatis, eſt magnopere gravis. Et tum, quando aliquid a Superiore prohibetur expreſſo præcepto cenſura adiecta, illius tranſgreſſio mortalis eſt, & cenſura incurritur. Ad Superiorem autem attinet iudicare, quando nec ne talis materia magnopere conducat ad finem boni regiminis, ad vitandum ſcandalum, ad impedienda abſurda. Quamobrem dum reipſa Prælatus præceptum imponit, & cenſuram fert, tenentur ſubditi obſervare præceptum, niſi cenſuram incurrere velint. Cenſura enim adiecta manifeſtat gravitatem præcepti, præſertim ſi cenſura ſit latæ ſententiæ. Si enim præceptum adiunctam habeat cenſuram ferendæ ſententiæ, & non contineat clauſulam, *quod abſque ulla monitione talis cenſura poſſit a iudice applicari*, non obligat ſub mortali, ut communiter Auctores docent: quia quando deeſt hæc clauſula, lex requirit monitionem; dum autem monitionem poſtulat, & materia de ſe levis eſt, tunc ſignum præbet quod nolit ſub gravi obligare. Poſt monitionem autem tunc præceptum ſub gravi aſtringeret, & tranſgreſſor cenſuram incurreret. Si vero præfata clauſula inſerta eſſet, tum ipſum præceptum eſſet admonitio, & obligaret ſub gravi; & violator obnoxius cenſuræ foret, ut communis ſententia docet.

V. Quæſt. IV. *An ob actum internum ferri cenſura poſſit?* Reſp. Negant omnes: quia licet poteſtas Eccleſiæ ſit ſpiritualis; exercetur tamen per homines, qui interiores actus humanos dignoſcere nequeunt. Quare ob hæreſim pure mentalem, nulloque ſigno exteriori manifeſtatam, excommunicatio non contrahitur. Si tamen homo illam manifeſtaret, tametſi ſolus in cubiculo clauſus, ſeiunctus ab hominum conſortio, cenſuram incurreret: quia tunc hæreſis eſſet utique occulta, ſed ſimul ſenſibilis & externa. Contra, ſi quis exerceret actum externum idololatriæ, vel hæreſis abſque actu interno, & animi aſſenſu, non incurreret reipſa excommunicationem in foro interiori, quamvis in foro exteriori ut excommunicatus haberetur, ſi innoteſceret. Si Eccleſia præciperet actionem exteriorem, ad cuius ſubſtantiam non attineret actus internus, qui hanc actionem exteriorem poneret animo alio diſtracto, liber ab excommunicatione eſſet. Quando tamen actus interior neceſſario connexus eſt cum exteriori, ut attentio mentis cum oratione vocali, tunc qui omitteret actum internum, licet poneret externum, cenſuræ obnoxius foret, ut alibi dictum eſt: quoniam tametſi Eccleſia poteſtate careat directa in actus internos, dum tamen præcipit externos, indirecte iubet internos qui cum externis coniuncti ſunt, aut tamquam cauſſa cum effectu, aut tamquam effectus cum cauſſa. Hac ratione Eccleſia punit ſimoniam interiorem connexam cum exteriori largitione; excommunicationem contorquet

in

Digitized by Google

in Inquiſitores qui odio, aut amore lucri aliquid faciunt, vel omittunt. Si tamen ex hoc odio, vel amore non erumpant in actus exteriores iniuſtos, non incurrunt excommunicationem; neque eam contraherent, ſi ex odio iuſtitiam exteriorem exercerent.

VI. Obiicies. Eccleſia 1. diſpenſat in voto mero interno. 2. Reſervat plura peccata interna. 3. Definit aliquid de fide, obligatque ad actum interiorem, quo eidem aſſenſus præbeatur. 4. Punit hæreticum occultum. Reſp. ad 1. Diſpenſat in votis quæ ſibi manifeſtantur. Ad 2. Reſervatio non eſt actus iuriſdictionis, quæ directe tendat in actus internos; ſed directe limitat iuriſdictionem Confeſſarii, ne valeat remittere peccata ſibi manifeſtata. Ad 3. Propoſitio definita exterior eſt, quam actu interiori credere fidelis obſtringitur iure divino; & Eccleſia in ſolum exteriorem aſſenſum, vel diſſenſum iudicium fert. Ad 4. Delictum exterius natura ſua ſenſibile eſt, & aptum ut puniatur: idcirco Eccleſia imponit excommunicationem a iure contra hæreſim occultam.

VII. Peccatum exterius, propter quod cenſura infligitur, debet in ſuo genere eſſe conſummatum, ut iam ſupra indicatum eſt: v. g. ſi ſtuprum ſub cenſura prohibeatur, intelligitur copula conſummata: quia in meris pœnalibus odia ſunt reſtringenda. Quod intelligitur, niſi lege aliud exprimatur: ſi enim lex declaret ſe velle punire conatum, & quamlibet malitiam attentatam, iam non eſt neceſſe ut peccatum in tali genere ſit conſummatum.

VIII. Quæſt. V. *Utrum cenſura lata contra executores criminis comprehendat etiam mandantes, & conſulentes?* Reſp. Communis ſententia negat mandantes, vel conſulentes comprehendi in cenſura lata, ſive a iure, ſive ab homine, niſi in præcepto expreſſe, aut implicite, ſeu in generali aliqua clauſula nominati intelligantur. Ratio nititur communi illi principio, quod odia ſint reſtringenda in puris pœnalibus. Deinde quia quando Superiores volunt iſtos comprehendere, id in lege, aut præcepto exprimunt, inquientes aut expreſſe, *quod mandans, aut conſulens homicidium ſit excommunicatus*, aut alia generali expreſſione: *Occiſor, aut qui quacumque ratione homicidii cauſſa extiterit, ſit excommunicatus*. His clauſulis uti Superiores ſolent, quando mandantes, conſulentes, cooperantes ſub cenſura concludere volunt. Ergo quoties has clauſulas negligunt, ſoli factores, non conſultores, aut mandantes cenſura conſiguntur. Nec eſt quod opponas: *Agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur*. Quoniam axioma iſtud ſignificat, quod reipſa tam agentes, quam conſentientes eadem pœna plecti valeant: & apud Deum reipſa hoc contingit. At non inde ſequitur quod, ſi Eccleſia non infligat pœnam, debeat illam reus ſubire. Poſſet Eccleſia ipſum homicidii actorem ab cenſuræ pœna immunem relinquere: ergo quando conſentientis, mandantis, conſulentis non meminit, nullo modo illum cenſura ligare intendit.

IX.

IX. Quæſt. VI. *Qui conſulunt homicidium homini parato ad illud patrandum; ſubiacent ne cenſuræ, ſi in lege conſulentes nominati ſint?* Reſp. Si conſilium acuit, incitat, aut ſollicitat occiſorem, vel alium ad exequendum opus cenſuræ obnoxium, tum mandantes, & conſulentes irretiri ceoſura adfirmant omnes, Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* 1. *punct.* 12. *num.* 147. cum aliis multis docent, quod dum conſilium aut mandatum eſt ſimplex, ſeu dum mandantes & conſulentes probabiliter exiſtimant proprium conſilium, vel mandatum non influxiſſe in opus, oon auxiſſe voluntatem occiſoris, ſint a cenſura liberi. Quia, inquiunt, non incurrit cenſuram qui noo influit in opus prohibitum. In noſtro autem caſu, ſubdunt, coofulens, & mandans non influit in opus. Ergo &c. Idque confirmant, quia ſi mandatum, vel conſilium ſit bonum, etiamſi opus ſub cenſura vetitum ſequatur, non contrahitur cenſura; ut ſi quis parato occidere Clericum conſuleret ut tantum eum percutere conteotus eſſet.

X. Hæc opinio mihi videtur arbitrarium commentum; & præciſio non augendi voluntatem, non iofluendi in opus &c. eſt pura chimæra. Nam eo ipſo quod quis conſulat, vel mandet occiſionem, quamtumvis paratiſſimus ſit occiſor, natura ſua auget, roborat, animat, confirmatque eiuſdem voluntatem ad opus patrandum. Neque humanæ cognitioni ſubiacet vis iſtius conſilii, vel mandati. Quis diſcernere valet, utrum aliquando hoc conſilium, vel mandatum nihil omnino conferat in opus vetitum; cum natura ſua habeat inflammare, incitare, animare, confirmare occiſorem ad ſcelus committendum? At nos, inquiuot Salmanticenſes, loquimur in hypotheſi in qua reipſa conſilium, vel mandatum non influat in opus. Et ego repono, hanc hypotheſim, & præciſionem eſſe puram putamque chimæram. Quoniam cum conſilium, vel mandatum natura ſua pariat indicatos effectus in homioe etiam paratiſſimo ad occiſionem, inepte, & futiliter aſſeritur, conſilium, vel mandatum eſſe ſimplex, & expers influxus in opus. Eccleſia ſubiicit cenſuræ mandantes, & conſulentes homicidium, furtum in loco ſacro &c. Neque Eccleſia, oeque homines ulli expendere, & trutinare poſſuot aut quantitatem influxus, aut oum reipſa oec ne quidquam impulſus contulerit mandatum, vel conſilium in opus vetitum. Natura ſua, ut dixi, conſilium, vel mandatum aliquid in voluntate executoris operatur. Num aliquando parum, aut nihil operetur, fugit humanæ meotis aciem. Quod aiunt Salmanticenſes, mandantem, & conſulentem non incurrere cenſuram, ſi conſilium vel mandatum bonum ſit, etiamſi executor committat opus vetitum, dignum non eſt ltaotis Theologis ratiocinium, quod ſeipſo ſuam futilitatem patefacit. Nam conſiium bonum natura ſua retrahit a malo, non influit in illud.

XI. Quæſt. VII. *An ſi conſulentes, vel mandantes revocent conſilium, & mandatum ante executionem ſceleris, immunes a cenſura ſint?* Reſp. Duplici in ſtatu diſpu-

Digitized by Google

diſputatur propoſita quæſtio, quia duplici modo revocari conſilium, vel mandatum poteſt. 1. quando mandatario & executori qui conſilium accepit, comperta eſt revocatio conſilii vel mandati. 2. quando talis revocatio non innoteſcit executori. Deinde diſcrimen animadvertendum eſt conſulentem inter & mandantem. Mandans producit deliberationem, puta homicidii, per ſolum imperium in mandatario. Conſulens vero generat voluntatem in executore mediis rationibus, quæ mentem imbuunt. Illum edocet, inſtruit, perſuadet. Semina perſuaſionis iacit in illius animum, quæ ſuapte natura poſtea movent & urgent. Heinc eſt quod plures Theologi doceant, mandantem poſt revocationem notam mandatario ad nihil teneri, immunemque eſſe a cenſura, ſecus conſulentem. Alii tamen hoc diſcrimen reiiciunt, ſaltem quantum ad cenſuram incurrendam. Convenit penes omnes, revocationem languidam, inefficacem, minus ſinceram nullo modo liberare ſive mandantem, ſive conſulentem a cenſura, aliiſque oneribus reſtitutionis &c. Quibus delibatis, duplicem de hac controverſia ſententiam refero.

XII. Prima ſententia defendit, neque mandantem, neque conſulentem, qui ſincero animo, & omni virium conatu, nihil omittens eorum quæ ad impediendum effectum conducunt, ſtudet revocare mandatum vel conſilium, ſi id innoteſcat executori, incurrere cenſuram. Quoniam tum ſi mandatarius exequatur delictum, id unice ex eiuſdem malitia proficiſcitur. Hanc opinionem propugnant Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* 1. *punct.* 10. *num.* 150. & pro eadem citant Antonium a Spiritu ſancto, Corneium, Palaum, Avilam, Suarez, Laymanum, Gibalinum, Tabienam, Dianam, & alios. Quoniam, inquiunt, Eccleſia non intendit punire niſi rebelles & contumaces. In hoc caſu conſulentes, & mandantes non ſunt rebelles, neque contumaces: ergo non ligantur cenſura. Aliqui tamen horum Auctorum de mandante loquuntur, ut advertunt ipſimet Salmanticenſes, ſecus de conſulente. Hæc ratio non videtur urgere. Nam conſulentes & mandantes rebelles & contumaces fuerunt, dum conſilium vel mandatum dederunt. Quare ſi rebellionem, & contumaciam deponant, dum conſilium, & mandatum revocant, non debent nova cenſura irretiri; at ſequi non videtur, obnoxios eos non eſſe cenſuræ ob rebellionem & contumaciam habitam in conſilio dando, & mandato imponendo.

XIII. Secundam opinionem oppoſitam defendunt Molina *Tom. IV. de iuſt. diſp.* 111. Coninch. *de cenſ. a num.* 180. Navarra *cap.* LVII. *num.* 253. Bonacina *quæſt.* 1. *punct.* 6. *num.* 7. Hic tamen de ſolo conſulente loquitur. Hæc eſt illorum ratio. Licet revocetur conſilium, vel mandatum ſincero animo, omnique meliori modo, ſi tamen voluntas executoris, concepta vi conſilii, aut mandati, perſeverat, uti revera perſeverat, quoties reipſa Clericus percutitur, homicidium patratur, iam mandans, vel conſilium præbens influit in ſcelus: ergo incurrit excommunicationem,

Digitized by Google

nem, ſi ſit percuſſus Clericus; vel irregularitatem ex delicto, ſi ſecutum fuerit homicidium. Mandatarius, vel conſultus nullam ex ſe voluntatem habebat ſceleris patrandi. Hanc deliberationem unice concepit vi mandati, vel conſilii. Ergo ſi hæc deliberatio delictum exequitur, tota refunditur in conſulentem, vel mandantem. Hoc autem evidentius patet reſpectu conſulentis, qui talia perſuaſionis ſemina iacere potuit, & tanta rationum efficacitate convincere executorem, dum conſilium dedit, ut rationes, quibus revocare conſilium ſtudet animo ſincero, & efficaci, languidæ & minus aptæ appareant executori ſceleris. Porro ſi quis ponat cauſſam, & ex quadam morali neceſſitate conſequatur effectus, cauſſa eiuſmodi effectus reputatur. Nam ſemel conſilio, vel mandato dato homini facinoroſo, non manet amplius in voluntate conſulentis, vel mandantis impreſſionis factæ revocatio. Qui venenum mortale porrigit, etſi illum pœniteat ante mortis eventum, non propterea liber a cenſura evadit, ut mox dicam. Nam conſiliator talem imprimere perſuaſionem poteſt, quæ nullo modo queat a conſulente revocari. Et hoc patet in caſu noſtro, in quo reipſa conſulentes, & mandantes nequeunt revocare executorem, cui conſilium dederant, a ſcelere. Prævidere tenentur conſulentes, & mandantes, ſæpe non eſſe in propria poteſtate conſilii, vel mandati revocationem. Porro qui ita ponunt cauſſam alicuius ſceleris, quam pro libito revocare nequeant, ſi effectus ſequatur, illis imputatur. Siquidem quod eam revocare non poſſint, ab illis proficiſcitur.

XIV. Secundæ huius opinionis argumenta videntur urgentiora. Quid, ſi revocatio conſilii, vel mandati mandatario, ſive executori non fiat nota? Mandatarii, vel qui conſilium acceperunt ad Clericum verberandum, ad hominem occidendum, illico abierunt ad ſcelus patrandum. Pœnitet conſulentes, & mandantes conſilii, vel mandati: nullum non movent lapidem ut revocent conſilium, aut mandatum; ſed priuſquam revocatio ad executorum notitiam perveniat, delictum patratum eſt. Et idem eſt, inquiunt Salmanticenſes *num.* 152. de eo qui venenum dedit, & antequam occiſio ſequatur, retractavit animum, & quibus modis potuit, effectum impedire curavit.

XV. Etiam de hoc puncto duplex eſt ſententia, & utraque, inquiunt *loc. cit.* Salmanticenſes, ſatis probabilis. Opinionem negantem ipſi amplectuntur, pro qua citant perdoctos Salmanticenſes Scholaſticos *tract.* XIII. *diſ.* V. Antonium a Spiritu ſancto, Filliucium, Tabienam, Caſtropalaum, & alios. His argumentis hanc probare opinionem ſtudent. 1. Qui in principio navigationis proiicit Breviarium in mare, non peccat in ſequentibus omiſſionibus. Qui in febrim incidit culpa ſua, prævidens ſe plura ieiunia quadrageſimalia omiſſurum, non peccat, quando urget præceptum, ſi voluntatem retractavit. 2. Cenſura eſt pœna medicinalis, non ad

pu-

Digitized by Google

punitionem, ſed emendationem inflicta. 3. Cenſura requirit contumaciam in perſona ſubiicienda cenſuræ.

XVI. Recenſitam opinionem ut falſam reiicio. Quandoquidem dum revocatio mandatarium, vel conſilii ſuſceptorem latuit, perinde eſt, ad effectum quod attinet, ac ſi facta non fuiſſet. Conſilium ergo, & mandatum tum phyſice, tum moraliter influunt in effectum. Quid? Venenum, ut exemplo utar Salmanticenſium, propinaſti; mortem impedire nequis: & delictum, pœnaque cenſuræ, impoſita propinantibus venenum, tibi non imputantur? Pugnant hæc cum communi ſenſu. Nec eſt quod opponas, conſiliatorem, & mandantem media revocatione, & pœnitentia conſtitutos in gratia eſſe. Quoniam nimis inepta, & vana eſt oppoſitio iſthæc. Quid enim prohibet, aliquem eſſe in gratia, ſimulque excommunicatum? An excommunicatio impedit ne homo in gratiam reſtituatur? Sint ergo conſulentes, & mandantes per revocationem præfatam conſtituti in gratia: propterea ne a ſubeunda cenſuræ pœna ob flagitium, ad quod patrandum conſilio, vel mandato induxerunt facinoroſum ſicarium, immunes ſunt?

XVII. Argumenta Salmanticenſium, & aliorum pro oppoſita opinatione nullius momenti ſunt. Ad 1. Qui principio navigationis proiicit Breviarium, prævidens futuras omiſſiones, ſcelus committit quod virtualiter in ſe continet eaſdem omiſſiones. Pœnam incurrit, non quia actionem retractavit, ſed quia illam poſuit. Similiter qui conſulit, qui mandat homicidium, aut Clerici percuſſionem, pœnam cenſuræ incurrit ob conſilium, ob mandatum datum, vi cuius ſcelus committitur. Conſulens, aut mandans, revocando mandatum conſiliumve, reconciliatur cum Deo: propterea ne a ſubeunda pœna ob ſcelus debita liber evadit? Retractat conſilium, vel mandatum, antequam ſcelus perpetretur. Quid inde? Impedit ne hæc retractatio ne delictum ſequatur? Nequaquam. Quis in cauſſa eſt ne delictum impediatur? Conſilium, aut mandatum impoſitum. Mandantes ergo, & conſulentes in cauſſa ſunt cur impediri effectus nequeat. Propinaſti venenum: te pœnitet, antequam mors ſequatur: & continuo liber a cenſura evadis? Expende huius opinionis laxitatem. Venenum mortiferum eſt cauſſa omnino neceſſaria, qua poſita, neceſſario ſequitur effectus, qui amplius non pendet a voluntate propinantis. Et moderni DD. contendunt, liberum a cenſura propinatorem veneni mortalis, ſi ante mortem retractet voluntatem traditi veneni? An non prævidit, aut prævidere non debuit propinator veneni, impotentem ſe futurum ad impediendam mortem, propinato ſemel veneno? Porro ſi Salmanticenſes liberant a cenſuræ pœna eum qui venenum mortale porrigit, potiori ſane iure liberare debent conſulentem, & mandantem; cum executores ſceleris non ſint cauſſæ neceſſariæ, ut venenum, ſed liberæ. At nos dicimus duo. Primum, evidentius quidem ſubiacere cenſuræ illum qui propinat venenum mortale, licet retractet ante eventum mortis pravam voluntatem

luntatem: quia libere ſe conſtituit in hac impotentia impediendi effectum. Alterum, conſulentem, & mandantem ſimiliter cenſuram, licet non ita evidenter, ut propinator veneni, contrahere, dum eorum retractatio non pervenit ad notitiam executoris: quia ipſi conſilium, vel mandatum tradentes in cauſſa ſunt cur revocatio non proſit.

XVIII. Ad 2. dico cenſuram eſſe pœnam medicinalem. Ergo, inferunt Salmanticenſes, non ad punitionem, ſed ad emendationem ordinatur. Conſequentia evidenter vana eſt. Eſt pœna? Ais. Ergo punit; at ſimul puniendo ſanat. An quia ad emendationem ordinata eſt, non affligit, non plectit, non caſtigat? Emendat puniendo, ſanatque affligendo. Inepte ergo ex hoc quod cenſura pœna medicinalis eſt, inferunt moderni DD. citati, non punire. Peſſime vero heinc inferunt, non incurri a conſulente, & mandante hanc pœnam, propterea quod pœna medicinalis ſit, quando retractant ante eventum ſceleris conſilium, & mandatum. Cur hoc? Quia, inquiunt, *non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus*. Acutiſſime. Separant punitionem a ſanatione. Cenſura duo præſtat, ut dixi: punit, & ſanat. Medicina eſt, non modo ſanans morbum contractum, ſed præſervans a futuro relapſu & delinquentes, & ceteros alios. Idcirco publice ad terrorem, & aliorum correctionem inuritur. Ad 3. dico, cenſuram contumaciam requirere. Et revera qui conſilium præbet, & qui mandat executionem ſceleris prohibiti, contumaces ſunt; & ob hanc contumaciam pœnam incurrunt. Reſipiſcunt revocando conſilium, vel mandatum. Ergo contumaces non fuerunt? Ergo contumaces, dum retractant, non ſunt; at contumaces conſulendo, vel imperando fuere. Idcirco concludimus, conſulentem præſertim, ſed etiam mandantem, effectu ſecuto, & cenſuram incurrere, & ad reſtitutionem obtringi damnorum.

XIX. Quæſt. VIII. *Quæ conditiones requirantur ut quis poſſit cenſuris plecti?* Reſp. Quinque communiter Auctores requirunt conditiones. 1. quod ſit homo. 2. quod ſit ſubditus. 3. quod ſit baptizatus. 4. quod ſit ratione præditus. 5. quod ſit perſona determinata. Prima ergo conditio eſt, quod ſit homo: ideo bruta non ſubiacent cenſuris, ſed execrationibus, & deteſtationibus. Debet etiam eſſe homo viator. Mortui enim proprie non excommunicantur, ſed ſolum indirecte, quatenus prohibentur fideles ne eos in loco ſacro ſepeliant, ne pro iiſdem ſuffragia offerant. Altera conditio eſt ut ſit ſubditus, qui cenſuris ligari debet. Diſputant Auctores, utrum Romanus Pontifex, qui nemini ſubeſt, excommunicationis pœnæ obnoxius eſset, in hypotheſi quod in hæreſim incideret. Negant aliqui, aientes deponendum primum a Concilio generali eſſe, poſtea cenſuris configendum. At, inquiunt alii, ſi deponi a Concilio in caſu hæreſis poteſt, potiori iure excommunicari valet. Et hoc colligunt ex cap. *Papa*, diſt. xx. ubi ſtatuitur, Papam non poſſe a Concilio iudicari, & condemnari, niſi a fide deſciſcat. Hanc ſententiam defendunt Cardi-

nalis

Digitized by Google

nalis de Turrecremata *Lib. IV. Sum. part.* II. *cap.* XVIII. *&* XIX. Sotus in *IV. diſt.* XXII. *quæſt.* II. *art.* 2. & communiter Theologi. Tertia conditio poſtulat, cenſuris plectendum debere eſſe baptizatum: quia qui ſunt extra Eccleſiam, eiuſdem legibus non ſunt ſubiecti, ut ſupra dictum eſt. Quarta conditio poſtulat rationis uſum: ideo neque perpetuo amentes, neque pueri ante rationis uſum ſunt cenſuris obnoxii, quia nequeunt peccare. Impuberes vero ſubiacent cenſuris: quidquid in oppoſitum aliqui dicant. Ultima conditio exigit ut ſit perſona determinata, quæ excommunicari poſſit. Quare excommunicatio ferri nequit in communitatem, collegium, vel civitatem, ut in cap. *Romana* de ſentent. excom. in VI. habetur. At nonne communitas, civitas, regnum ſubiacent ſuſpenſioni, & interdicto? Reſpondet in *Suppl. quæſt.* XXII. *art.* 5. *ad* 2. S. Thomas. *Suſpenſio non tanta pœna eſt, quanta excommunicatio: quia ſuſpenſi non fraudantur Eccleſiæ ſuffragiis, ſicut excommunicati. Unde etiam aliquis ſine peccato proprio ſuſpenditur; ſicut & totum regnum ponitur ſub interdicto pro peccato Regis. Et ideo non eſt ſimile de excommunicatione, & ſuſpenſione.* Si omnes alicuius communitatis iuridice deprehenderentur rei, poſſet a Pontifice ſummo excommunicari tota communitas. Ceteri Superiores debent ſingulos eiuſdem communitatis, poſito quod ſint contumaces, & ſervato iuris ordine, excommunicare. Nequeunt enim iſti unica ſententia totam communitatem cenſura plectere. Sed non vacat hæc diſcutere, cum numquam contingant.

XX. Quæſt. IX. *Quis ne poteſt propter unum delictum a pluribus iudicibus excommunicari?* Reſp. Unum poſſe pluribus cenſuris ligari, adfirmant omnes. Qui eſt excommunicatus, poteſt ſuſpendi, & interdici; immo propter diverſa delicta poteſt iterum atque iterum excommunicari. Et ſi ab una abſolvatur, manet altera ligatus, donec ab hac quoque liberetur. Qua de re lege S. Thomam *loc. cit. art.* 6. *ad* 2. Poteſt ſimul quis a diverſis iudicibus excommunicari propter idem delictum; puta, cum Pontifex prohibet furtum ſub excommunicatione, & ſimul hoc idem prohibet Epiſcopus. Idem delictum poteſt prohiberi excommunicatione lata a iure, & ab homine. Poteſt quis excommunicari ab Epiſcopo originis, domicilii, & a Pontifice. Quoniam licet excommunicatio privet omnibus bonis, & ex hac parte non detur magis & minus; nihilominus datur diverſa contumacia, & inobedientia contra diverſa præcepta: & ideo niſi ab omnibus abſolvatur, ſemper ligatus excommunicatione manet, inquiunt communiter Auctores. Verum in praxi nullus reus propter unum delictum excommunicatur niſi unica excommunicatione. Heinc qui ad Saracenos arma defert, unam incurrit excommunicationem; tametſi excommunicatio hæc lata ſit tum ab Alexandro III. tum a Clemente III. quia poſterior innovatio prioris eſt.

XXI. Plura diſputant Auctores, an toties multiplicetur cenſura, quoties repetuntur tranſgreſſiones contra præceptum cenſuram continens. Et communiter reſpon-

pondent, quod ſi tranſgreſſiones ſint formaliter interruptæ, ut ſi quis hodie percuteret Clericum, & poſt hebdomadam iterum eumdem, vel alterum Clericum verberaret, multiplicaretur cenſura iuxta multiplicationem formalem tranſgreſſionum. Quid, ſi unus homo eodem actu plures Clericos percuteret? Plures contendunt, hunc percuſſorem unicam incurrere excommunicationem. Alii defendunt non unam, ſed plures talem percuſſorem excommunicationes contrahere: quia ſicut committeret tria peccata, ſi occideret unico actu tres Clericos, ſic triplicem incurreret excommunicationem. Hæc ſecunda videtur probabilior. Et ſane hunc triplex ſcelus, ſeu unum æquivalens tribus patrare certum eſt. Ergo triplicem meretur pœnam.

CAPUT V.

De cauſſis a cenſura incurrenda excuſantibus.

I. NEceſſitas agendi contra præceptum, ſicut excuſat a culpa, ita eximit a cenſura. Quare ſi vetitum die feſto eſſet operari ſub excommunicatione, illa neceſſitas quæ licitum opus redderet, a cenſura quoque liberaret. Si eſſet excommunicatio latæ ſententiæ contra furantes, vel non reſtituentes, materiæ parvitas, inadvertentia, impotentia ſolvendi, & alia ſimilia quæ excuſarent a culpa contra præceptum, eximerent quoque a cenſura, quæ contrahi ſine culpa nequit.

II. Excuſat quoque a cenſura incurrenda defectus poteſtatis in iudice: ut ſi lata eſſet cenſura in perſonam non ſubditam; ſi ſubditus interponeret appellationem tempore opportuno; ſi cenſura lata eſſet ad inſtantiam partis, & hæc remitteret debitum, aut protraheret ſolvendi terminum. Si iudex auctoritate careat, aut eam ligatam habeat; ſi aſſumptus ad aliam dignitatem ſit; ſi omittat formam ſubſtantialem a iure præſcriptam in ferenda cenſura: hæc omnia excuſant a cenſura incurrenda. Quare ad ſeptem capita revocare Auctores ſolent cauſſas a cenſura excuſantes, ſuntque. 1. cenſuræ inanitas. 2. iniuſtitia cauſſæ. 3. hominis innocentia. 4. ignorantia. 5. impotentia. 6. metus. 7. neceſſitas.

III. Quæſt. I. *An ignorantia excuſet a cenſura contrahenda?* Reſp. Nota eſt partitio ignorantiæ iuris, facti, & pœnæ; in vincibilem, invincibilem, craſſam, affectatam, & ſupinam. Ignorantia iuris laborat qui ignorat legem prohibentem, vel præcipientem. Laborat ignorantia facti qui e. g. ignorat eſſe Clericum quem percutit. Ignorantia pœnæ eſt, dum quis neſcit pœnam adiectam tali crimini. Scis prohibitam eſſe Clerici verberationem, & quem verberas eſſe Clericum; at ignoras huic illicitæ percuſſioni clericali adiectam eſſe pœnam. Invincibilis eſt quæ ſuperari humana induſtria non poteſt: contra vincibilis dicitur quæ ſuperari valet. P. Viva *quæſt.* 1. *de Cenſ. art.* 6. *num.* 7. cum Probabiliſtis diſtinguit vincibilem in

Digitized by Google

in culpabilem, & in inculpabilem. Vincibilem culpabilem vocat, quando quis poteſt eam ſuperare, & credit ſe obſtringi ad diligentiam adhibendam, qua illam ſuperet, & veritatis notitiam acquirat. Vincibilem inculpabilem illam appellat quam ſuperare quis adhibita diligentia valet, ſed credit ſe non teneri ad hanc diligentiam adhibendam, ut veritatem aſſequatur: & ideo tranquille, & ſuaviter verſatur in his ſuæ inculpatæ ignorantiæ tenebris. Hæc ignorantia vincibilis innoxia & malitiæ expers, nova, monſtroſa, inaudita ante Probabiliſmi natalitia ſemper fuit. Quiſque iudicare poterit ſe non aſtringi ad ſtudium; induſtriamque adhibendam, qua, pulſa ignorantiæ caligine, lucem aſpiciat veritatis. Verum hanc monſtroſam ignorantiam *Tom. II. Appar.* penitus profligo. Hæc ignorantia vincibilis alia eſt affectata, dum quis ſtudioſe ignorare vult quod ſcire tenetur. Alia eſt craſſa, dum quis ex quodam torpore negligit veritatis inquiſitionem. Alia dicitur ſupina, cum quis variis diſtentus negotiis omittit inveſtigare id quod ſcire tenetur. Denique alia eſt antecedens, quæ eſt cauſſa actus. Alia concomitans, quæ non eſt cauſſa actus, & ſine qua actus fieret; ut quando quis ita eſt affectus odio contra Clericum, ut occidens hominem, qui vere eſt Clericus, ſed ab ipſo revera ignoratus, illum occideret, ſi agnoſceret.

IV. Ignorantia invincibilis ſive iuris, ſive facti, ſicut excuſat iuxta omnes a culpa, ita eximit a cenſura. Probabiliſtæ vocant ignorantiam invincibilem etiam illam qua quis, reiecta veriſimiliore ſententia, amplectitur minus veriſimilem. Verum hoc paradoxon *loc. cit.* reieci. Similiter ignorantiam vincibilem venialiter excuſare a cenſura communiter docent Theologi: quia ad contrahendam cenſuram culpa mortalis requiritur. Ignorantia tamen iuris in foro exteriori non præſumitur, niſi probetur, ut cap. *Ignorantia* de reg. in VI. dicitur. *Ignorantia facti excuſat, non autem iuris.* Qui ſcit homicidium eſſe iure divino vetitum, ignorat vero invincibiliter legem eccleſiaſticam ſub cenſura illud prohibentem, non incurrit cenſuram iuxta plurimos; licet peccet contra ius naturale & divinum. Similiter ſi quis ſciret legem eccleſiaſticam prohibentem v. g. ingreſſum in monaſterium Monialium, & ignoraret invincibiliter huic ingreſſui annexam eſſe cenſuram, illam non incurreret, ut docent plurimi; quamvis mortaliter peccaret contra eamdem legem, quam non ignorat. Et rationem indicatam aſſignant, quia ad cenſuram contrahendam neceſſaria eſt contumacia, quam præcedere admonitio debet. Pœna enim cenſuræ differt ab aliis pœnis latis ſive a foro civili; ſive a foro eccleſiaſtico, quæ contrahuntur, etiamſi ignorentur, quando nota lex eſt. Quare homicida, quem non latet lex prohibens, obnoxius eſt capitali ſupplicio, etiamſi hanc pœnam ignoret. Similiter qui ſciret legem eccleſiaſticam prohibentem talem actum, incurreret irregularitatem ex delicto, quamvis talem pœnam ignoraret; contra ſi ius eccleſiaſticum ignoraret invincibiliter, ſicut eſſet immunis a culpa,

Digitized by Google

ita liber eſſet ab irregularitate ex delicto: quia irregularitas non eſt cenſura quæ requirat contumaciam. Aliqui contendunt, ignorantiam mortaliter vincibilem excuſare a cenſura, dummodo non ſit craſſa, & ſupina. Sed hæc opinio mihi falſa eſt.

V. Plures, & graves Theologi docent, ignorantiam invincibilem ſolius cenſuræ, latæ per legem univerſalem Eccleſiæ, aut canonem univerſalem, non excuſare ab ea incurrenda illum qui ſcit legem eamdem. Id colligunt ex cap. *Ut animarum*, tit. de Conſtit. in VI. ubi hæc habentur. *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, & affectata*. Ubi gloſſa v. *Statuta* hæc ſubdit. *De generalibus ergo ſtatutis canonum, vel legum non loquitur, quæ ab omnibus ſciri, & cuſtodiri debent*. Verum heinc conſequi dumtaxat videtur, facilius ſtatuta particularia ignorari poſſe quam leges univerſales Eccleſiæ. P. Antoine fuſe hanc quæſtionem verſat; ſed, ut mihi videtur, non ſatis perſpicue. Paucis rem abſolvo. Admiſſa hypotheſi, quod ignorantia cenſuræ eſſet prorſus invincibilis, licet latæ a lege univerſali, non contraheretur. Verum quia non ita frequenter occurrit ignorantiam cenſuræ, annexæ legi univerſali, eſſe invincibilem, ideo facile ab ea exempti reputandi non ſunt eiuſdem legis tranſgreſſores. Quis a cenſura eximeret illum qui duellum committeret, ſciens ab Eccleſia prohibitum eſſe, quia ignorat huic prohibitioni annexam cenſuram? Quia ergo difficile eſt dari ignorantiam vere invincibilem talis cenſuræ, idcirco eiuſmodi ignorans, ſi eſſet in caſu, petere abſolutionem deberet.

VI. Quando in lege dicitur, *Qui ſcienter hoc fecerit, qui facere præſumpſerit, qui temerarie id fecerit*, tunc ratione eiuſmodi clauſularum ignorantiam vincibilem excuſare a cenſura, communiter Auctores docent: quia per tales clauſulas lex maiorem notitiam requirit quam illa quæ in aliis legibus, his clauſulis carentibus, exigi ſolet. Plures contendunt, vel ipſam ignorantiam affectatam excuſare a cenſura: quam opinionem defendunt Salmanticenſes *num.* 199. ut probabiliorem; ſed graviores Theologi, quos inter Doctor eximius Suarez *diſp.* IV. *ſect.* X. reiiciunt ut falſam: & merito, quia ignorantia affectata æquivalet ſcientiæ; & ideo homo eam eligit, ut liberius & impudentius peccet. Falſa ergo & laxa eſt opinio Salmanticenſium, & aliorum.

VII. Quæſt. II. *An metus gravis, cadens in virum conſtantem, excuſet a cenſura?* Reſp. Si res quæ fit ob metum gravem cadentem in virum conſtantem ſit prohibita dumtaxat iure eccleſiaſtico, quod non obligat cum gravi damno; tunc ſicut metus iſte excuſat a peccato, ita etiam excuſat potiori iure a cenſura. Si res prohibita eſſet iure divino, & præcepto eccleſiaſtico infligente cenſuram, metus gravis non excuſaret a peccato contra legem; excuſaret tamen a cenſura incur-

currenda. Quare occidens Clericum metu gravi perculſus, peccaret mortaliter contra ius divinum & naturale; at non incurreret excommunicationem ob rationem datam, quod præcepta eccleſiaſtica non obligent gravi detrimento imminente. Si quis vero cogeretur graviſſimo metu violare legem eccleſiaſticam, continentem cenſuram, in contemptum eiuſdem, non excuſaretur a peccato, neque a cenſura: Cogitur quis manducare carnes die veneris, ſub cenſura prohibitas; cogitur percutere Clericum, Prælatum in contemptum Eccleſiæ, & Ordinis eccleſiaſtici: hic & peccaret mortaliter, & cenſuram incurreret: quia mortem potius ſubire aſtringeretur quam in contemptionem Eccleſiæ legem violare.

VIII. Quæſt. III. *Quomodo ſe gerere debeat qui dubius eſt, ſit ne cenſura irretitus?* Reſp. S. Thomas *quodlib.* IV. *art.* 14. hanc doctrinam aſſignat. *Dicendum, quod dubitatio de excommunicatione aliquorum aut præcedit ſententiam iudicum, aut ſequitur. Si præcedit, puta cum nondum eſt declaratum per iudicum conſenſum aliquos eſſe excommunicatos, non ſunt vitandi, quouſque certo iudicio terminetur. In hoc enim caſu certum eſt quod in mitiorem partem interpretari debemus: unde in Deut.* XXVII. *dicitur:* Si difficile &c. *Sed ſi ambiguum oriatur poſt concordem iudicum determinationem, magis ſtandum eſt ſententiæ iudicum.*

IX. Ad propoſitum quæſitum reſpondeo. Qui dubitat, an iudex protulerit necne ſententiam cenſuræ, iudicare debet non eſſe latam: quia hoc in caſu, inquit Angelicus, mitior pars eſt amplectenda. Qui certus eſt, cenſuram eſſe latam, ſive a iure, ſive ab homine, dubitat vero, an illam incurrerit, tenetur ſe gerere tamquam ſi cenſura irretitus eſſet, donec aut dubium depoſuerit, aut a cenſura abſolutus fuerit, ob rationem generalem, quod in dubio tutior pars eſt eligenda: alioquin ſe exponeret peccandi periculo cenſuram violando. Probabiliſtæ, quorum opiniones colligit P. La-Croix, defendunt oppoſitum. Salmanticenſes *num.* 109. docent, eum qui dubitat, an percuſſio Clerici fuerit nec ne gravis, non aſtringi ſe reputare ut excommunicatum: quia, inquiunt cum aliis Probabiliſtis, *melior eſt conditio poſſidentis*. Hic poſſidet ius communicandi cum aliis fidelibus, & recipiendi ſacramenta. Ergo hoc iure privari non debet ob dubitationem. Hæc argumentatio falſa eſt: quia poſſeſſio legis eſt ante poſſeſſionem libertatis. Ergo poſſeſſio ſtat pro lege. Alibi ex inſtituto probabiliſticum principium labefactare ſtudui.

X. Quæſt. IV. *Quomodo ſe gerere debet innocens qui ſecundum allegata, & probata in tribunali damnatur, & excommunicatur ut nocens?* Reſp. Communior ſententia docet, hunc coram Deo excommunicationem non incurrere: quia cum cauſſa propter quam cenſura lata eſt, ſit omnino reipſa falſa, ut ſupponitur, conſequitur etiam cenſuram apparentem dumtaxat eſſe. Nec Eccleſia intendit punire innocentes. Addunt vero, hunc innocentem coram illis qui conſcii excommuni-

cationis ſunt, & incerti de eiuſdem innocentia, debere ſe gerere ut cenſura irretitum: quia ſententiæ iudicis validæ & legitimæ, tametſi reipſa iniuſtæ, parendum eſt, tum ad evitandum ſcandalum, tum in obſequium auctoritatis Superioris. Unde inferunt hunc peccare, ſi actum ſui ordinis publice exerceret ob ſcandalum quod præberet reſiſtendo legitimæ poteſtati imperanti; ſecus, ſi id ageret privatim, & coram iis ſolis quibus comperta eſt eiuſdem innocentia.

XI. Probabilius eſt hunc innocentem debere & a receptione, & ab adminiſtratione, & ab externa communicatione cum fidelibus abſtinere. Quoniam ſententia ex forma iudicii legitima eſt, iuſta, & valida, quamvis iniuſta ob criminis falſitatem. Ita S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XXI. *art.* 4. docet his verbis. *Dicendum, quod excommunicatio poteſt dici iniuſta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis; ſicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamvis ille qui excommunicat, peccet: quia iſte iuſte patitur, quamvis ille iniuſte faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis; vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita; vel quia fertur ſententia, iuris ordine prætermiſſo: & tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiam nullam eſſe faciat, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio: ſi autem talis error non annullet ſententiam, habet effectum ſuum; & debet excommunicatus humiliter obedire (& erit ei ad meritum) & vel abſolutionem petere ab excommunicatione, vel ad ſuperiorem iudicem recurrere: ſi autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque quod ſit debita cauſa ex parte excommunicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati; ſicut cum aliquis pro falſo crimine in iudicio probato excommunicatur: & tunc, ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.*

XII. Hoc idem confirmat S. Gregorius *hom.* XXVI. *in Evang.* inquiens: *Utrum iuſte, an iniuſte obliget Paſtor, Paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, ne is qui ſubeſt, & cum iniuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſte, nec Paſtoris ſui iudicium temere reprehendat, ne, etſi iniuſte ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia culpa, quæ non erat, fiat.* Magnipendenda, & altius meditanda ſunt hæc S. Gregorii verba. Omnis Superioris cenſura timenda eſt, quamtumvis iniuſta, ne culpa, quæ non erat, tumida ſuperbia reſiſtendo committatur; atque humili patientia ſuſtinenda ob bonum publicum, & in aliorum criminum vindictam, donec vel iudici excommunicatori manifeſtetur propria innocentia, vel ad iudicem ſuperiorem appelletur. Plura hic de appellatione dicenda forent; ſed hæc ad forum contentioſum pertinent, idcirco miſſa facio. Indicem opinionum texit P. La Croix *Lib. VII. a num.* 105.

Digitized by Google

105. Verum talium opinionum recenſio his qui foro dant operam, parum, aliis nihil inſerviunt.

XIII. Paſchaſius Queſnellus has ſequentes theſes evulgavit, a CLEMENTE XI. in conſtitutione *Unigenitus* proſcriptas num. 90. 91. 92. Num. 90. *Eccleſia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Paſtores de conſenſu, ſaltem præſumpto, totius corporis*. Paſtores a Chriſto Domino, non a conſenſu Eccleſiæ poteſtatem habent ligandi, & abſolvendi. Num. 91. *Excommunicationis iniuſtæ metus numquam debet nos impedire ab implendo debito noſtro, numquam eximus ab Eccleſia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulſi, quando Deo, Ieſu Chriſto, atque ipſi Eccleſiæ per caritatem affixi ſumus*. Sententia excommunicationis lata a Paſtoribus Eccleſiæ, ſive iuſta, ſive iniuſta, ſemper timenda eſt. Num. 92. *Pati potius in pace excommunicationem, & anathema iniuſtum, quam prodere veritatem, eſt imitari S. Paulum: tantum abeſt, ut ſit erigere ſe contra auctoritatem, aut ſcindere unitatem*. Omnis innocens curam de bono nomine habere debet, & ſuæ famæ conſulere, atque publicum ſcandalum declinare.

C A P U T VI.

De abſolutione a cenſuris.

I. QUæſt. I. *An qui irretitus cenſura eſt, teneatur ſub mortali, quamprimum potuerit, abſolutionem petere, & ſollicitare*? Reſp. Affirmant mollioris Ethices patroni. Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* 11. *part.* 1. *num.* 1. hæc docent. „ Qui „ poteſt abſolvi, & differt, peccat magis minuſve iuxta dilationem interpoſitam: „ & *quælibet dilatio eſt* mortalis ex genere ſuo, niſi ob parvitatem materiæ, vel „ ex aliis capitibus excuſetur." Utroque pollice ſubſcribo huic opinioni, ex qua, quam falſa, quam laxa ſit plurium recentiorum altera ſententia de dilatione converſionis peccatoris in Deum, evidenter colligo. Quælibet dilatio procurandæ abſolutionis a cenſura eccleſiaſtica, quæ aliquorum ſpiritualium bonorum uſu privat, eſt ex genere ſuo peccatum mortale: & dilatio petendæ abſolutionis a peccato mortali, quod privat æterna vita, quod detrudit in orcum, a peccato mortali immunis eſt? Reconciliationis cum Eccleſia dilatio non vacat gravi culpa: & dilatio reconciliationis cum Deo cuiuſque culpæ expers eſt? Segregatio a fidelium conſortio, a participatione ſacramentorum percellit ſenſus, terrorem incutit, animum perterreſacit: ſegregatio autem a Deo, a conſortio Angelorum, deſtinatio ad habitandum cum diabolis, quia remota a ſenſibus, non excitat, non urget non pungit? Sic eſt. Ita comparati a natura ſumus, ut quæ ſub ſenſus noſtros cadunt, & præſentia ſunt, nos moveant, & urgeant; quæ vero remota a ſenſibus ſunt, licet longe graviora, licet funeſtiora, & magis formidanda, nullam,

aut parvam ingerant animis noſtris impreſſionem. Verum de hoc plura dixi *Tom. IX. diſſ.* 1. quæ ibi legere poteris.

II. Quæſt. II. *Quotuplex ſit abſolutio a cenſuris?* Reſp. Abſolutio alia eſt abſoluta, qua abſolute a vinculo reus ſolvitur. Alia conditionata, quæ a conditione vel præterita, vel præſenti pendet; ut ſi dicatur, *Si ſatisfeciſti parti, ſi ſatisfeceris*. Alia abſolutio vocatur ad *cautelam*; ut cum quis dubitat ſe eſſe cenſura affectum, quæ abſolutio impertiri a quocumque Confeſſario poteſt, facta promiſſione de præſtanda parti ſatisfactione, vel de adeundo Superiore, veritate comperta. Alia vocatur ad *reincidentiam*, ſeu cum pœna relabendi in eamdem cenſuram, niſi quod imponitur, egerit ille qui abſolvitur. Alia eſt ab uno determinato effectu, relictis aliis; ut quando Pontifex abſolvit, habilemque reddit aliquem ad obtinendum beneficium, aliudve privilegium. Sine harum abſolutionum aliqua, cenſura non aufertur neque per mortem Superioris illam ferentis, neque per mutationem territorii, neque per mortem excommunicati. Et contraria opinio damnata eſt ab Alexandro VII. in hac 44. propoſit. *Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, eiuſque contumacia ceſſante, ceſſat cenſura*. Quare nec ſatisfacta parte, vel ſecuta emendatione delicti, aufertur cenſura abſque abſolutione. Docent plures, abſolutionem a cenſura impertiri poſſe ſub conditione de futuro, ſicuti ſub conditione ligari homo poteſt. Verum uſus iſte abſolutionis a cenſura ſub conditione communiter reprobatur.

III. Quæſt. III. *Quæ forma ſervanda ſit in abſolutione a cenſura?* Reſp. Verbis congruis præſcriptis in ritualibus libris exprimi hæc abſolutio debet. Si qui petit abſolutionem, exprimat cenſuram a qua vult abſolvi; ſat eſt abſolute loquendo ut Confeſſarius dicat, *Abſolvo te*. Si vero non petenti impertiatur abſolutio, exprimi cenſura in genere, vel in ſpecie debet a qua abſolvitur, ut communiter Auctores docent, addentes in caſu urgenti abſolvi etiam abſentem poſſe, ſicut excommunicari. Verum reo præſenti regulariter impertienda abſolutio eſt, ut ſit licita.

IV. Quæſt. IV. *Eſt ne in iure aliqua ſolemnitas ſervanda in abſolutione a cenſuris?* Reſp. Solemnitas ſervanda in abſolutione a cenſuris habetur in cap. *Per tuas*, de ſent. excom. Requiritur 1. ut ligatus cenſura pœnitentia contritus petat abſolutionem. 2. Iuramentum præſtare debet de non committendo in poſterum delicto cenſuræ obnoxio. 3. Præcedat oportet ſatisfactio, aut condonatio partis, ſi cum damno alterius contracta cenſura fuit. 4. Sacerdos qui abſolvit, recitare debet unum ex Pſalmis pœnitentialibus, & tunc flagellis cædere excommunicatum. Solemnitates iſtæ non ſolent, ſaltem omnes, obſervari, cum ad abſolutionis valorem non pertineant. Iuramentum enim neque ab impubere, neque ob quodcumque delictum, ſed tantum ob enorme exigitur. Circa tertiam conditionem advertunt

tunt

tunt Theologi, quod ſi pars læſa, ut in percuſſione Clerici, in furto &c. nollet æquam ſatisfactionem acceptare, abſolvi reus poſſet: quia per ipſum non ſtat ne iuſta ponatur compenſatio. Quarta conditio communiter in foro conſcientiæ non eſt obſervanda, quando abſolutio in publico datur, ut vitetur ſcandalum, & infamia. Adhibenda eſt talis formula in ſolemni abſolutione, ut ſatisfiat Eccleſiæ.

V. Diſputant Theologi, valida ne ſit abſolutio impertita, parte læſa non ſatisfacta, ſatisfactione aut reali, aut pignoratitia. Affirmant multi, ſed peccare mortaliter abſolventem aiunt, & reſtitutioni obnoxium eſſe. Acrius diſſident, quando in Bulla Iubilæi, vel in alio privilegio conceditur facultas abſolvendi a cenſuris his clauſulis, *Satisfacta parte, aliter abſolutio non teneat*, num valeat abſolutio, ſi vel ex oblivione, vel ex malitia abſolvendi omittatur partis ſatisfactio. Et primum ſi abſolvendus reipſa impotens omnino ſit, valere abſolutionem communiter adfirmant: excluſa impotentia, ſi adiectæ ſint ambæ clauſulæ, omnes adfirmant abſolutionem eſſe nullam. Si vero adiecta ſit prima clauſula, *Parte ſatisfacta*, & non ſecunda, *Aliter abſolutio non teneat*, multi defendunt abſolutionem eſſe validam; alii negant: & hæc ſecunda opinio probabilior videtur. Arbitraria enim eſt interpretatio Auctorum prioris ſententiæ, quod hæc conditio, *Satisfacta parte*, apponatur, ut licita, non ut valida ſit abſolutio.

VI. Quæſt. V. *Quæ conditiones requirantur in abſolvendo a cenſuris, ut valide, & licite fiat abſolutio*? Reſp. Convenit penes omnes, poſſe cenſuris affectum valide abſolvi, etiam invitum & repugnantem, nedum neſcientem, & non petentem; ut docet S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XXIV. *art.* 2. his verbis. *Dicendum, quod malum culpæ, & pœnæ in hoc differunt, quod culpæ principium eſt in nobis, quia omne peccatum voluntarium eſt; pœnæ autem principium quandoque extra nos eſt: non enim requiritur ad pœnam, quod ſit voluntaria; immo magis eſt de ratione pœnæ quod ſit contra voluntatem. Et ideo ſicut peccata non committuntur niſi voluntate; ita non remittuntur alicui invito. Sed excommunicatio ſicut in aliquem invitum ferri poteſt, ita etiam invitus ab ea abſolvi poterit.*

VII. Duplicem tamen repugnantiam Auctores diſtinguunt: alteram non recedendi a peccato, & contumacia, ob quam lata cenſura eſt; alteram non petendi abſolutionem, licet a peccato emendatus reus ſit. In priori caſu, ſi peccatum habeat tractum ſucceſſivum, ut hæreſis, furtum &c. non poſſe abſolvi invitum aiunt, niſi ab eo qui ſupra ius & præceptum poteſtatem habet. Si vero peccatum completum ſit, ut fornicatio, blaſphemia, & alia peccata præterita, tunc abſolvi poſſe docent etiam invitum a cenſura lata ſive a iure, ſive ab homine: ſimiliter illum qui emendatus a peccato non vult abſolutionem petere, abſolvi poſſe defendunt. Advertunt tamen, tunc abſolutionem impertiendam dumtaxat eſſe, quando prævidetur magis medicinalis & utilior quam cenſura.

VIII. Quæſt. VI. *An quis abſolvi poſſit ab una, ſecus ab aliis cenſuris eiuſdem, aut diverſæ rationis?* Reſp. Adfirmat S. Thomas in *Suppl. quæſt.* XXIV. *art.* 3. his verbis. *Dicendum, quod excommunicationes non habent connexionem in aliquo: & ideo poſſibile eſt quod aliquis ab una abſolvatur, & in altera remaneat. Sed circa hoc ſciendum eſt, quod aliquis quandoque eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno iudice: & tunc quando abſolvitur ab una, intelligitur ab omnibus abſolvi; niſi contrarium exprimatur; vel niſi cum quis abſolutionem impetrat de una tantum cauſa excommunicationis, cum tamen pluribus excommunicatus ſit. Quandoque autem eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus a diverſis iudicibus: & tunc abſolutus ab una excommunicatione, non propter hoc eſt abſolutus ab altera; niſi omnes alii ad petitionem eius abſolutionem ipſius confirmaverint; vel niſi omnes demandent uni abſolutionem.*

IX. Si abſolvens habeat facultatem abſolvendi ab omnibus cenſuris, unica, inquit Angelicus, abſolutione præſtare id valet. Si vero tali careat poteſtate, tunc abſolvi oportet ab altero qui ea præditus ſit. Si tamen reus pluribus irretitus cenſuris unam doloſe manifeſtet, occultatis aliis, non eſt exiſtimandum Confeſſarium velle abſolvere ab omnibus, niſi id exprimat. Si tamen reus ex oblivione aliquam omittat, & non ex dolo, & Confeſſarius, ſeu iudex generaliter abſolvat, tunc exiſtimandum eſt, niſi aliud conſtet, eum ab omnibus abſolvere velle. Quando quis ab habente poteſtatem abſolvitur illis verbis generalibus, *Abſolvo te ab omnibus cenſuris* &c. & tunc non recordetur reus peccati, nec cenſuræ, ſi poſtea recordabitur, obſtringetur utique peccata oblita iterum confiteri, a quibus poterit abſolvi a quocumque Confeſſario; non vero debebit iterum abſolvi a cenſuris oblitis: quia ab his abſolutus iam fuit, cum hæc abſolutio a cenſuris a voluntate abſolventis præditi facultate pendeat, non a notitia illarum, ſicut abſolutio a peccatis. Heinc tempore Iubilæi aliquis abſolutus generaliter ab omnibus cenſuris, licet oblitus fuerit alicuius, manet abſolutus; & a peccato oblito, cui annexa cenſura erat, abſolvi poterit a quocumque Sacerdote; niſi tamen aliqua ex cenſuris habeat coniunctum onus ſatisfaciendi, & compenſandi partem læſam. Si enim abſolvendus celaret cauſſam motivam abſolutionis, puta ſe ſatisfeciſſe parti, cui non ſatisfecit, vel receſſiſſe ab hæreſi, a qua reipſa non receſſit, nulla foret abſolutio.

Digitized by Google

CAPUT VII.

De iis qui poſſunt a cenſuris abſolvere. De cenſuris reſervatis ſummo Pontifici, a quibus earum abſolvere Epiſcopi queant.

I. QUæſt. I. *Quid requiritur ut quis valeat a cenſuris abſolvere?* Reſp. Ea omnia requiruntur quæ ſupra *cap.* II. dixi neceſſaria eſſe ad cenſuras ferendas, videlicet quod ſit homo baptizatus, clericali ordine inſignitus, ratione & iuriſdictione legitima præditus, aut ordinaria, aut delegata, quod in ſubditos illam exerceat libere, non metu coactus. Quæ omnia pervia ſunt. Omnes ergo illi qui inſtructi ſunt poteſtate ferendi cenſuras, valent ab eiſdem abſolvere ſuos ſubditos. Et hoc præſtare Epiſcopus valet etiam in alieno territorio, in quo ſicut valet proprium ſubditum abſolvere in foro conſcientiæ, ita & ſine ſtrepitu a cenſura in eumdem lata. Si tamen illius ſubditus, in alieno territorio degens, eſſet ab Epiſcopo talis territorii excommunicatus per ſententiam peculiarem, non poſſet rediens ad proprium territorium a ſuo Epiſcopo abſolvi abſque licentia Epiſcopi a quo fuit excommunicatus; poſſet vero, ſi ſolum per ſententiam generalem fuiſſet cenſura irretitus.

II. Quæſt. II. *Qui habet poteſtatem abſolvendi a caſibus reſervatis, poteſt ne abſolvere a cenſuris?* Reſp. Adfirmant omnes: quia abſolutio a cenſuris præcedere abſolutionem a reſervatis, quibus annexæ cenſuræ ſunt, debet. Docent quoque per facultatem conceſſam in Iubilæo, vel in alio privilegio abſolvendi a cenſuris reſervatis ſummo Pontifici, abſolvi quoque poſſe excommunicatum denuntiatum nominatim ſive a iure, ſive ab homine, ſi tamen prius ſatisfecerit.

III. Quæſt. III. *An Parochi, & alii Confeſſarii ordinarii, qui valent abſolvere a peccatis mortalibus, poſſint abſolvere a cenſuris a iure latis, & non reſervatis?* Reſp. Aliqui negant, quia neceſſaria eſt iuriſdictio in foro contentioſo, qua deſtituti Parochi, & alii Confeſſarii ſunt, ad hanc abſolutionem impertiendam. Sed communior ſententia adfirmat: & hoc Auctores colligunt ex cap. *Nuper* XXIX. de ſent. excom. ubi Innocentius III. ait: *In ſecundo vero caſu a ſuo Epiſcopo, vel a proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficium obtineri. Quamvis enim & tunc non iuris, ſed iudicis ſententia ſit ligatus; quia tamen conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi.* Hic clare indicatur, quemlibet Confeſſarium poſſe abſolvere a cenſuris non reſervatis. Hanc doctrinam fuſius explicat in *Suppl. quæſt.* XXIV. *art.* I. S. Thomas his verbis. *Dicendum, quod a minori excommunicatione quilibet poteſt abſol-*

ſolvere qui poteſt a peccato participationis abſolvere: ſi autem ſit maior, aut eſt lata a iudice; & ſic ille qui tulit, vel eius Superior poteſt abſolvere: vel eſt lata a iure; & tunc Epiſcopus, vel etiam Sacerdos poteſt abſolvere, exceptis ſex caſibus, quos ſibi iuris conditor, ſcilicet Papa, reſervavit. Primus eſt, quando aliquis iniicit manus in Clericum, vel in Religioſum. Secundus eſt de illo qui frangit Eccleſiam, & eſt denuntiatus. Tertius eſt de illo qui incendit Eccleſiam, & denuntiatus eſt. Quartus eſt de illo qui in divinis communicat ſcienter excommunicatis nominaliter a Papa. Quintus de illo qui falſificat litteras Sedis apoſtolicæ. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Non enim debet abſolvi, niſi ab eo qui excommunicavit, etiamſi non ſit eius ſubditus: niſi propter difficultatem accedendi ad ipſum abſolveretur ab Epiſcopo, vel a Sacerdote proprio, præſtita iuratoria cautione, quod parebit mandato illius iudicis qui ſententiam tulit. A primo autem caſu octo excipiuntur. Primus eſt in articulo mortis, in quo a qualibet excommunicatione poteſt quis a quolibet Sacerdote abſolvi. Secundus, ſi ſit oſtiarius alicuius potentis, & non ex odio, vel propoſito percuſſit. Tertius, ſi percutiens ſit mulier. Quartus ſi ſit ſervus, & dominus læderetur de eius abſentia, qui non eſt in culpa. Quintus, ſi Regularis Regularem percutiat; niſi ſit enormis exceſſus. Sextus, ſi ſit pauper. Septimus, ſi ſit impubes, vel ſenex, vel valetudinarius. Octavus, ſi habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alii ſeptem caſus, in quibus percutiens Clericum excommunicationem non incurrit. Primo, ſi cauſa diſciplinæ, ut magiſter, vel Prælatus, percuſſerit. Secundo, ſi iocoſa levitate. Tertio, ſi invenerit eum turpiter agentem cum uxore, vel matre, vel ſorore, vel filia. Quarto, ſi ſtatim vim vi repellat. Quinto, ſi ignoret eum eſſe Clericum. Sexto, ſi inveniat eum in apoſtaſia, poſt trinam admonitionem. Septimo, ſi transferat ſe Clericus ad actum penitus contrarium; ut ſi fiat miles, vel ad bigamiam tranſeat.

IV. A cenſuris reſervatis in iure ille dumtaxat abſolvere poteſt qui eas tulit; aut ſuperior, aut ſucceſſor, aut ab eodem delegatus. Quamobrem a cenſuris reſervatis Pontifici ſolus Pontifex, a reſervatis Epiſcopo ſolus Epiſcopus abſolvere valet. Quoniam eadem eſt abſolvendi, & ligandi poteſtas; & eius eſt abſolvere cuius eſt ligare. In articulo mortis, ut alias dictum eſt, quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, abſolvere ab omnibus cenſuris valet; ut Tridentinum declaravit *ſeſſ.* IV. *cap.* VII. Et cuilibet Confeſſario eadem facultas conceditur abſolvendi, quando eſt impoſſibilis, aut valde difficilis acceſſus ad Superiorem, cui reſervatæ cenſuræ ſunt; ut habetur cap. *Nuper a nobis* XXIX. de ſent. excomm. his verbis. *Verum ſi difficile ſit ex aliqua iuſta cauſa quod ad ipſum excommunicatorem abſolvendus accedat, concedimus indulgendo ut (præſtita iuxta formam Eccleſiæ cautione quod excommunicationis mandato parebit) a ſuo abſolvatur Epiſcopo, vel proprio Sacerdote.* In his tamen caſibus, nempe in periculo mortis, aut ratio-

ne

ne impedimenti, Confeſſarius debet ab eo quem abſolvit, iuramentum exigere, quod, cum potuerit, ſe Superiori præſentabit. Quod ſi omittet opportunitate data exequi, in eamdem cenſuram reincidet: & quamvis Confeſſarius vel ex ignorantia, vel ex oblivione omittat imponere hoc onus comparendi, cum pœnitens potuerit, coram Superiore; nihilominus pœnitens tenetur comparere: quia hoc debitum non a Confeſſario, ſed a iure pendet. Quando tamen abſolvitur a reſervatis quibus annexæ cenſuræ non ſunt, nullum eſt comparendi debitum.

V. In controverſiam Theologi vocant, num in mortis periculo non Sacerdotes modo, verum etiam Clerici, vel ipſa prima tonſura inſigniti, & laici ipſi valeant a cenſuris abſolvere. Adfirmant aliqui; ſed probabilius graviores Theologi negant: quoniam nullo iure concedi legitur ſive Clericis, ſive laicis facultas iſta.

VI. Quæſt. IV. *Quis valeat abſolvere a cenſuris latis ab homine?* Reſp. A cenſura quæ fertur particulari ſententia contra determinatam perſonam, ille tantum abſolvere poteſt a quo fertur, vel Superior, vel delegatus. Idem ſentiunt plures, ſi cenſura lata ſit ab homine per modum ſententiæ generalis, præcepti, vel ſtatuti ad futura delicta evitanda. Sed probabilius alii docent, ab his cenſuris non reſervatis, licet latis ab homine, poſſe quemlibet Confeſſarium abſolvere, ſicut a cenſuris latis a iure. Quoniam, inquiunt, cenſuræ iſtæ ab homine per ſententiam generalem in omnes *qui tale delictum commiſerint*, *qui non manifeſtaverint* &c. non determinando perſonas, ſe habent ad modum cenſuræ latæ a iure, nullo alio diſcrimine habito, niſi quod latæ ab homine ceſſant morte Superioris illas infligentis. Ergo ſicut quilibet Confeſſarius valet abſolvere a cenſuris latis a iure non reſervatis; ita poteſt abſolvere ab eiuſmodi cenſuris latis ab homine, quæ ſimiles ſunt cenſuris latis a iure.

VII. Quæſt. V. *Quænam ſunt cenſuræ, & caſus reſervati Pontifici ſummo, a quibus Epiſcopi iure ordinario abſolvere poſſunt?* Reſp. Primo abſolvere Epiſcopi iure ordinario valent a cenſuris reſervatis ſummo Pontifici contractis ex delicto occulto. Secundo a cenſuris contractis ob delicta publica, quando urget gravis neceſſitas, quæ valde difficilem reddat acceſſum ad Pontificem ſummum. De primis cenſuris hæc Tridentinum *ſeſſ.* XXIV. *cap.* VI. *de refor.* ſtatuit. *Licet Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare: & in quibuſcumque caſibus occultis, etiam Sedi apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ ei tantum, & non eorum Vicariis, ſit permiſſum.*

VIII.

VIII. Doctores moderni olim diſputarunt, num hæc facultas, Epiſcopis a Tridentino conceſſa, fuerit revocata per bullam Cœnæ, quantum ad caſus in eadem contentos. Affirmabant alii, negabant plures. Sed Alexander VII. hanc *num. 3.* theſim damnando litem ſuſtuliſſe videtur. *Sententia aſſerens, bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occulis criminibus ſermo eſt, anno 1629. die 18. Iulii in Conſiſtorio ſacræ Congregationis Eminent. Cardinal. viſa, & tolerata eſt.*

IX. Etiam poſt hanc damnatam theſim diſputant moderni Doctores, num reipſa per hanc theſim damnata ſit ſententia docens, poſſe Epiſcopos vi Tridentini, non obſtante bulla Cœnæ, abſolvere ab hæreſi, & ab aliis criminibus in ea Bulla contentis, dummodo ſint occulta. P. Dominicus Viva in hanc theſim *3. Alex. VII. num. 3. in Trut.* refert DD. alios adfirmantes, alios negantes. Qui negant, aiunt, in hac theſi damnari ſolum, quod præfata ſententia fuerit in Conſiſtorio Cardinalium expenſa, & tolerata. Hoc factum reiicitur. Ceterum ſententia remanet in ſua probabilitate. Præſertim quod Tridentinum non tradat Epiſcopis hanc facultatem, cum illam habeant a iure; ſed ſolum declaret non eſſe talem facultatem Epiſcopis ademptam, ſeu coarctatam relate ad caſus ibidem expreſſos. Præterea in theſi proſcripta nulla ſit Epiſcoporum mentio. Et cum iſti ſint Apoſtolorum ſucceſſores, & ampla in propria diœceſi præditi facultate, hac privati præſumi non debent, niſi ſummus Pontifex expreſſe & manifeſte declaret ſe velle hac poteſtate Epiſcopos privare. P. Viva *loc. cit.* refert ex Toleto, Ugolino, Guittierez, & aliis apud Sanchez, S. Pium V. Gregorium XIII. Clementem VIII. declaraſſe, non poſſe amplius Epiſcopos uti ea facultate a Tridentino conceſſa. Quare concludit, bullam Cœnæ facultati illi derogare.

X. Abſit ut meum iudicium ſuper hac controverſia feram, cum hæc non pendeat a Theologorum ratiociniis. Plures recentes Theologi citant declarationes pontificias, bullas, conſtitutiones, quin illarum verba reſcribant, nec in quo Bullario reperiantur, indicent. Porro ego nullam adhibere poſſum fidem his plurium recentium citationibus, quoties ſolida documenta non adducunt, quæ prudentem aſſenſum mereantur. Quare hanc controverſiam illis quorum intereſt, dirimendam relinquo.

XI. Quid nomine delicti occulti intelligatur, Theologi diſputant. Et communiter docent, illud delictum occultum dici quod aut deductum non eſt ad forum contentioſum, aut notum non eſt maiori parti viciniæ, parochiæ, provinciæ, monaſterii &c. Quare licet per teſtes probari poſſit, ſi tamen non eſt, ut indicavi, notorium, famoſum, vel deductum ad forum contentioſum, adhuc occultum volunt. Tunc vero deductum ad forum contentioſum aſſerunt, quando delatum

fue-

Digitized by Google

fuerit, & per unum ſolum teſtem probatum. Si vero reus accuſatus ſe purgaverit in foro, etiam per falſos teſtes, & via iniqua, & abſolutus in tali foro ſit; concludunt tunc poſse hunc reum ab Epiſcopo, habente facultatem ſuper delictis occultis, abſolvi. Quoniam tunc delictum perinde eſt ac ſi deductum non eſset ad forum contentioſum; atque adeo occultum reputandum eſt. Ita docent *Navarrus*, *Bonacina*, *Sanchez*, *Coninch*, & alii, quos referunt, & ſequuntur Salmanticenſes *tract. x. cap. 11. punct. 6. num. 59. & 60.*

XII. Si reus punitus ſit in foro contentioſo, & iudicium finitum, poterit ne Epiſcopus eum a tali delicto, in foro idoneis teſtibus probato, abſolvere? Affirmant ibidem *num. 62.* Salmanticenſes, qui citant Reginaldum, Avilam, Sanchez, Leandrum, & Antonium a Spiritu ſancto. Quoniam, inquiunt, Tridentinum ſolum excipit delictum deductum ad forum contentioſum, & quamdiu lis in eodem pendet, non vero quando ea finita eſt. Siquidem finis Concilii eſt conſervare iudicum auctoritatem, & iuriſdictionem, & ſcandalum vitare. Nihil autem detrahitur iudicum auctoritati, cum lis finita eſt, & iudicium conſummatum. Hæc mihi videntur arbitraria, quæ manifeſte adverſantur ipſi Concilio. Nam iuxta omnes delicta deducta ad forum contentioſum ſunt publica, ut fatentur ipſi Salmanticenſes. In hoc foro probantur idoneis teſtibus, & per ſententiam iudicum declarantur vera & manifeſta, atque, ut alia delicta, pœna plectuntur. Et tunc deſinunt eſse publica, quia iudicium finitum eſt? Hoc commentum eſt inauditum. Immo tunc nota ſunt notorietate iuris, & facti. Minus quoque probabilem exiſtimo alteram opinionem, quam ibidem docent cum aliis Salmanticenſes, videlicet quod quando delictum in uno loco eſt publicum, & in alio occultum, ſi illuc ſe reus transferat, poſſit ab Epiſcopo eiuſdem loci abſolvi; ſi tamen locus ſit ita diſtans, ut timor abſit ne ad eumdem locum delicti fama perveniat. Nam cum delictum abſolute publicum ſit, per accidens eſt quod in alio loco non ſit manifeſtum, quantum ſaltem attinet ad abſolutionem dictam.

XIII. Secundo in caſibus reſervatis ſummo Pontifici abſolvere Epiſcopi valent, cum impoſſibilis, aut valde difficilis eſt acceſſus ad ſummum Pontificem. In hoc eventu abſolvere Epiſcopi valent ab omnibus cenſuris, & caſibus Sedi apoſtolicæ reſervatis, etiam in bulla Cœnæ contentis, etiam hæreſi, ſive delicta publica ſint, ſive occulta, ut communiter Auctores docent. Tunc autem reputatur aut impoſſibilis, aut valde difficilis acceſſus ad Sedem apoſtolicam, ſeu ad Pontificem, quando ſit periculum mortis, læſionis, gravis infirmitatis in via, gravis debilitas, ætas ſenilis, aut iuvenilis, exercendi officii alterius poteſtati ſubiecti neceſſitas, obligatio alendi filios, & filiorum obediendi parentibus, ſexus femineus: hæc ſunt impedimenta quæ valde difficilem reddunt acceſſum ad Pontificem

ſicem iuxta communem ſententiam. Addunt Salmanticenſes cum pluribus aliis, iſtos legitime impeditos neque per epiſtolam, neque per procuratorem obſtringi ſe præſentare ſummo Pontifici pro abſolutione obtinenda; cum iura non aliud exigant niſi ut ſe Epiſcopo proprio ſiſtant, a quo abſolvantur. Addunt tamen, Epiſcopum, vel alium Sacerdotem, in articulo mortis abſolventem eiuſmodi reos, præceptum ipſis imponere debere ut data opportunitate ſe præſentent. Verum ſi ſenes ſint, ſi feminæ, ſi moniales, hæc opportunitas numquam occurret: ideo iſtis comparendi onus non eſſe imponendum videtur.

XIV. Quæſt. VI. *Quam facultatem habeant Prælati regulares abſolvendi ſubditos ſuos a caſibus, & cenſuris ſummo Pontifici reſervatis?* Reſp. Omnes percupiunt diſtinctam deciſionem caſuum, & cenſurarum reſervatarum, a quibus Prælati regulares abſolvere & proprios ſubditos, & alios valeant. Sed fruſtra hanc enucleatam, & perſpicuam deciſionem a Theologis expectant. Moderatores ſacrorum Ordinum regularium ſollicitare, & urgere deberent, ut ipſi a S. Sede apoſtolica implorarent, & obtinerent præciſam & evidentem declarationem conceſsæ, aut non conceſsæ facultatis. Quid enim decidere Theologi valent ſuper privilegiis quæ vel citantur, & non inveniuntur, aut ſi inveniuntur, fuerunt revocata, aut in controverſiam adducitur, fuerint nec ne revocata. Pauca delibabo quæ communia ſunt apud Auctores.

XV. P. Dominicus Viva *quæſt.* 11. *cap.* 11. *num.* 6. docet, communius Auctores defendere, Regulares poſſe abſolvere ab omnibus caſibus Sedi apoſtolicæ reſervatis, exceptis caſibus bullæ Cœnæ, & ſex Clementis VIII. in Italia extra Urbem, qui ſunt 1. Violatio clauſuræ Monialium ad malum finem. 2. Percuſſio Clerici. 3. Simonia realis. 4. Confidentia beneficialis. 5. Pugna duelliſtica. 6. Violatio immunitatis eccleſiaſticæ.

XVI. Cui vero conceditur facultas abſolvendi a caſibus Papæ reſervatis, conceditur ſimul facultas abſolvendi a cenſuris eidem reſervatis: quia peccata, inquiunt, reſervantur Papæ ratione cenſuræ. Contra ab Epiſcopis multi caſus reſervantur abſque cenſura. Ideo cui conceditur facultas abſolvendi a caſibus Epiſcopo reſervatis, non propterea impertitur facultas abſolvendi a cenſuris. Subdit ibidem P. Viva, per conceſſionem facultatis abſolvendi a cenſuris Papæ reſervatis concedi etiam facultatem abſolvendi a cenſuris reſervatis Epiſcopo: quia, inquit, ita fert conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres. Præterea Pontifex per dictam conceſſionem dat facultatem abſolvendi ab omnibus cenſuris a quibus ipſe poteſt abſolvere; ſed ipſe poteſt abſolvere etiam ab epiſcopalibus: ergo concedendo facultatem abſolvendi a cenſuris papalibus, concedit etiam ab epiſcopalibus. Adducenda erant verba conceſſionis, ut omnibus innoteſceret vis iſtius ratiocinii. Nam quod Pontifex facultatem habeat abſolvendi a cenſuris epiſcopalibus, certum

Digitized by Google

tum eſt. At ex conceſſione facultatis abſolvendi a cenſuris ſibi reſervatis non videtur inferri, quod concedere velit amplitudinem ſuæ poteſtatis abſolvendi ab omnibus cenſuris a quibus ipſe abſolvere valet. Tamen ſi ita fert legitima conſuetudo, eidem ſtandum eſt.

XVII. Illud eſt certum, quod poteſtas abſolvendi a caſibus pontificiis non inferat poteſtatem abſolvendi a caſibus Epiſcopo reſervatis, cum Alexander VII. damnaverit hanc theſim 12. *Mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopo reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate*. Diſtinguit tamen idem P. Viva ibidem *num.* 7. triplex genus caſuum Epiſcopo reſervatorum. Nam alii caſus Epiſcopo reſervantur a iure, vel a conſuetudine, ut levis percuſſio Clerici &c. & ab his Mendicantes abſolvere poſſunt. Alii caſus reſervantur Epiſcopo in Synodo: & ab his quoque abſolvere poſſe Regulares, dum non notantur in tabella, docent communiter Auctores, ut aſſerit idem P. Viva. Tertio loco ſunt caſus qui exponuntur in tabella: & de his loquitur theſis damnata. Quando conceditur facultas abſolvendi ab omnibus cenſuris, intelligitur, inquit P. Viva, etiam a reſervatis: quia quilibet Sacerdos poteſtatem habet abſolvendi a non reſervatis. Ergo ne privilegium ſit inutile & fruſtraneum, extendendum eſt ad abſolutionem a reſervatis. Argumentatio legitima videtur.

XVIII. Tandem per conceſſionem abſolvendi ab omnibus reſervatis Sedi apoſtolicæ non intelliguntur caſus comprehenſi in bulla Cœnæ. Neque per conceſſionem abſolvendi a caſibus reſervatis in bulla Cœnæ intelligitur conceſſa facultas abſolvendi ab hæreſi. Oppoſitum tamen probabile eſſe, concludit P. Viva.

XIX. Quæ hactenus retuli ex P. Viva, reipſa communia ſunt apud Auctores. Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* 11. *punct.* 6. *num.* 70. docent, Prælatos regulares abſolvere ſuos ſubditos poſſe ab omnibus cenſuris Sedi apoſtolicæ reſervatis, exceptis iis quæ in bulla Cœnæ continentur, ex privilegio conceſſo a Sixto IV. quod *Mare-magnum* eſt Carmelitarum, & ex altero privilegio a Gregorio XIII. conceſſo Theatinis. Addunt *num.* 71. Prælatos regulares eamdem iure communi poteſtatem habere in ſuos ſubditos quam Epiſcopi habent in ſuos diœceſanos: atque adeo ſecundum ius antiquum poſſe ſubditos abſolvere ab omnibus caſibus, & cenſuris a quibus Epiſcopi iure ordinario poſſunt ſuos diœceſanos. Ut hoc confirment, adducunt conſtitutionem S. Pii V. editam 21. Iulii an. 1571. in qua Pontifex ſummus concedit Prælatis Regularium reſpectu ſuorum ſubditorum quod Tridentinum *ſeſſ.* xxiv. *cap.* vi. concedit Epiſcopis in ſuos diœceſanos his verbis. *Quia ſacrum œcumenicum Concilium generale Tridentinum conceſſit Epiſcopis ut abſolvere poſſint in foro animæ, ſeu conſcientiæ ab omnibus peccatis, & diſpenſare in irregularitatibus, prout ſeſſ.* xxiv. *cap.* vi. *habetur, ne Prior, Provincialis, & ſuperiores Prælati dicti Ordinis* (S. Dominici, & aliorum per communicationem) *tam in dicta, quam*

quam extra eam, ubilibet, in hac parte deterioris conditionis quam Clerici, & ſaeculares exiſtant, eiſdem Priori conventuali, & ſuperioribus Praelatis, ut ipſi per ſeipſos idem omnino poſſint in Fratres & Moniales dicti ordinis ſibi ſubditos quoad abſolvendi, & diſpenſandi tam huiuſmodi, quam alias quaſcumque facultatem, eiſdem auctoritate, tenore etiam perpetuo concedimus & indulgemus, atque etiam declaramus, praeſentes litteras perpetuo durare & valere.

XX. Unde inferunt ex hoc privilegio, dummodo non revocato, poſſe Praelatos regulares abſolvere ſuos ſubditos ab omnibus caſibus & cenſuris a quibus poſſunt Epiſcopi abſolvere ſuos diœceſanos. Et ſi Praelati ipſi inciderent in aliquem ex his caſibus, poſſent ſibi eligere Confeſſarium, & illi facultatem delegare, qua a tali caſu, vel cenſura abſolvantur. Quoniam ſacra Congregatio Cardinalium conceſſit Epiſcopis, ut quem velint, eligant Sacerdotem, a quo abſolvantur ab omnibus caſibus a quibus ipſi valent abſolvere alios.

XXI. Verum iidem Salmanticenſes *num.* 74. tres ſententias referunt circa caſus, & cenſuras contentas in bulla Cœnae. Prima defendit, nunc Praelatos regulares non poſſe abſolvere ſuos ſubditos a caſibus in eadem bulla contentis. Altera ſententia directe oppoſita adfirmat. Tertiam mediam amplectuntur ipſi Salmanticenſes *num.* 76. ubi docent, a crimine haereſis etiam occulto non poſſe Praelatos Regularium abſolvere ſuos ſubditos; poſſe vero ab aliis contentis in eadem bulla. Quod non poſſint abſolvere ab haereſi etiam occulta, evincunt tum ex conſtitutione Pauli V. relata a Barboſa *de poteſt. Epiſ. II. Part. alleg.* 40. qua iubetur haereſis reos remittendos ad DD. Inquiſitores. Alteram vero partem oſtendere conantur, quia per bullam Cœnae non ſunt dicta privilegia revocata, haereſi excepta. *Siquidem* (inquiunt num. 77.) *non obſtante dicta clauſula bullae, adhuc poſſe Epiſcopos facultate ſibi conceſſa a Tridentino abſolvere ſuos ſubditos a caſibus bullae, diximus* num. 56. *quia in ea non ſit expreſſa mentio huius Concilii generalis, quod erat neceſſarium ad revocandam gratiam ab ipſis conceſſam.* Verum ſententiam quam *cit. num.* 56. Theologi defendunt, num. 58. retractant, ut damnatam ab Alexandro VII. in 3. *theſi* his verbis. *Poſt haec ſcripta, venit ad nos decretum SS. D. N. Alex. VII. . . . in quo videtur haec ſententia reprobata: nam inter alias propoſitiones, quas ibi prohibet ſummus Pontifex, eſt iſta ſententia* &c. Ut a contradictione hos Theologos excuſemus, dicere fortaſſis licet, laudata verba inſerta fuiſſe in aliqua poſteriori editione, quin editor expenderit haec quae praefati Theologi ſcribunt *num.* 77. Ut ut res haec ſe habeat, illud certum eſt, quod ſi Epiſcopi haberent facultatem abſolvendi a cenſuris & caſibus contentis in bulla Cœnae, eadem quoque potirentur Praelati regulares. Quandoquidem certum eſt laudatam conſtitutionem CXIX. S. Pii V. cuius initium eſt *Romani Pontificis*, & extat in *Bull. O. P. Tom. V. pag.* 283. non fuiſſe revocatam, immo eam, & plures

res alias confirmavit BENEDICTUS XIII. in conſtitutione lxxix. dicta *Pretioſus*, quæ reperitur in *Bull. O. P. Tom. VI. pag.* 619.

XXII. Difficultas eo recidit, utrum Epiſcopi nunc valeant vi declarationis Concilii Tridentini abſolvere ſuos Clericos ab hæreſi occulta, & caſibus contentis in bulla Cœnæ. Sententia negans Epiſcopis hanc facultatem, præſertim poſt theſim 3. damnatam ab Alexandro VII. eſt communior, & probabilior. Unde conſequitur, regulares Prælatos abſolvere non poſſe ſuos ſubditos neque ab hæreſi occulta, neque a caſibus contentis in bulla Cœnæ. Donatus Lainenſis O. P. *Tom. I. part.* 1. *tract.* XIII. *quæſt.* XVII. defendit cum pluribus aliis, quos citat, Regularium Prælatos poſſe in foro conſcientiæ abſolvere a caſibus reſervatis in bulla Cœnæ, quatuor exceptis, quos ex Gloſſa Conſtitution. O. P. refert, quibus additur quintus, nempe *conſpirationis in Romanum Pontificem*. Pluribus rationibus ſuam confirmare Donatus opinionem ſtudet: & præſertim, quia Cardinalis Caietanus expoſuit Iulio II. quod *propter clauſulas derogatorias poſitas in bulla quæ ſingulis annis in Cœna Domini publicatur*, dubitaret facultatem illam O. P. ademptam: & Pontifex benigne conceſſit, quod eiuſdem Ordinis Prælati *licite poſſint perpetuis temporibus abſolvere, & diſpenſare ab omnibus & ſingulis, ac ſi prædicta bulla in Cœna Domini non eſſet facta, nec fieret*, quinque dumtaxat caſibus exceptis.

XXIII. Paſſerinus O. P. Auctor graviſſimus e contrario *de elect. canon. cap.* XXVI. *quæſt.* VI. defendit oppoſitam ſententiam, & poſt varia ratiocinia, & auctoritatum momenta concludit num. 61. *Certum eſt nullos Regulares poſſe per ſuos Prælatos quoſcumque abſolvi a caſibus in bulla Cœnæ contentis*. An hæc certitudo colligi poſſit ex iis quæ Paſſerinus allegat, ceteri iudicent. Certum eſt neque in bulla Cœnæ, neque in illa particula univerſali derogatoria Alexandri VII. quam Paſſerinus allegat *num.* 54. fieri mentionem hæreſis occultæ. Porro quod per clauſulam univerſalem derogari poſſit poteſtati Epiſcoporum, quam illos habere Tridentinum declaravit, forſitan non omnibus certum erit. Nam Epiſcopos habere poteſtatem a iure abſolvendi ab hæreſi, niſi eadem a Romana Sede illis adimatur, vel coarctetur, in controverſiam non vocatur. Porro Tridentinum non ademit, ſed permiſit expreſſe Epiſcopis facultatem abſolvendi ab hæreſi occulta: ergo, niſi hæc determinata poteſtas eiſdem per verba expreſſa auferatur, non videtur legitime inferri poſse, iiſdem ablatam eſse per particulam univerſalem Alexandri VII. adductam a Paſserino. Bulla Cœnæ, inquit *num.* 60. Paſserinus, *univerſaliſſime* reſpicit caſus nedum publicos, ſed etiam occultos. Gratis hoc aſseritur. Immo quia Bulla *univerſaliſſime* loquitur, locus diſtinctioni remanet de caſibus occultis, & publicis citatæ bullæ. Utique excommunicantur legentes, retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes libros hæreticorum ex quavis cauſa

publice , vel occulte ; at hæreſis perſonalis occultæ nulla ibi mentio . Præterea quamvis Auctor bullæ Cœnæ ignoretur , tamen longo tempore Tridentinum præceſſit . Nam evulgari cœpit , ut notat Toletus *Lib. I. cap.* XVIII. tempore Gregorii XI. S. Pius V. declaravit antiquam duraſse uſque ad promulgationem novæ . Nec intereſt diſcutere huiuſce bullæ mutationes . Porro Concilium Tridentinum poſt bullam Cœnæ declaravit , Epiſcopis licitum eſse abſolvere ab hæreſi occulta , & ab aliis cenſuris occultis Sedi apoſtolicæ reſervatis . Niſi hæc poteſtas expreſse Epiſcopis adimatur, non videtur iiſdem ablata per clauſulam generalem . Hæc obiter contra ratiocinium Paſserini. Ceterum illius ſententiæ ſubſcribo : quia in materia iuriſdictionis tutior pars eſt amplectenda . Interim repeto , Ad ſacrorum Ordinum regularium moderatores attinere opportunam proviſionem. Ipſi implorent claram & perſpicuam conſtitutionem a S. Sede, qua confinia præciſa conſtituantur iuriſdictionis abſolvendi tum ſubditos , tum extraneos a caſibus, & cenſuris reſervatis.

DIS-

DISSERTATIO II.

DE CENSURIS SIGILLATIM.

CAPUT I.

De excommunicatione maiori, & minori, carumque effectibus.

I. QUæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit excommunicatio?* Reſp. Excommunicatio ab antiquis, præſertim a S. Cypriano *epiſt.* XXVIII. vocabatur *Abſentio*, & excommunicati *Abſenti* appellabantur, potiſſimum quia a communione corporis Chriſti abſtinere debebant. Excommunicatio dicitur etiam *anathema*; quamvis anathema & in bono, & in malo accipi ſenſu poſſit. Communiter tamen anathema pro excommunicatione maiori accipitur; immo maiori ferri ſolemnitate ſolet contra ſceleratos impioſque. Excommunicationis definitio communis eſt *cenſura qua quis ab eccleſiaſtica fidelium communione ſeparatur*. In maiorem, & minorem tribuitur. Maior excommunicatio eſt *cenſura qua quis non modo a participatione ſacramentorum, ſed etiam a communione fidelium ſegregatur*. Minor vero dicitur *cenſura qua quis privatur participatione ſacramentorum tantum*.

II. Diſcrimen inter excommunicationem maiorem & minorem patet ex diverſa data deſcriptione. Excommunicatio maior privat hominem omnibus bonis quæ ſubiacent Eccleſiæ iuriſdictioni, minime vero bonis omnibus ſpiritualibus, quæ ſupra iuriſdictionem Eccleſiæ ſunt. Quare ſi excommunicatus ſit in gratia, cum aliis membris eiuſdem corporis myſtici communicat. Bona eccleſiaſtica, quibus excommunicatus privatur, duplicis generis ſunt. Alia ſunt civilia, quæ ſpectant humanam ſocietatem, ut cohabitatio, ſalutatio, colloquia &c. Alia ſunt ſpiritualia, & ſacra, quæ ſimiliter duo in genera dividuntur. Alia ſunt exteriora, ut eccleſiaſtica ſepultura, interventus ad divina officia celebranda. Alia ſunt partim exteriora, partim interiora, & vocantur mixta, ut participatio ſacramentorum, uſus ſacrificii, communicatio in precibus communibus &c. horum omnium bonorum participatione excommunicatus privatur.

III. Quæſt. II. *Quinam ſint effectus excommunicationis maioris?* Reſp. Decem recenſeri ſolent. 1. privatio ſuffragiorum Eccleſiæ. 2. privatio & activa, & paſſiva ſacramentorum. 3. privatio rerum ſacrarum. 4. inhabilitas ad Ordines ſuſcipiendos, & ad eorumdem uſum. 5. privatio iuriſdictionis eccleſiaſticæ. 6. inhabilitas ad

ad exercendos actus legitimos in iudicio. 7. inhabilitas ad conferenda beneficia eccleſiaſtica. 8. ad eadem obtinenda, eorumque fructus incapacitas. 9. inhabilitas ad obtinendum reſcriptum ſeu privilegium. 10. privatio communionis civilis & forenſis cum ceteris fidelibus.

IV. Hos effectus non parit excommunicatio, ſi ſit iniuſta, & invalida, quando conſtat publice eſſe nullam: tunc enim excommunicatus poſſet ſe gerere ac ſi non eſſet talis, tam in foro externo, quam interno: quia ſi publice conſtaret excommunicationem eſſe nullam, omne ſcandalum ceſſaret. Illa autem ſententia dicitur iniuſta & nulla quæ fertur a iudice non habente iuriſdictionem, aut eam ligatam habente, ſi feratur non ſervato iuris ordine ſubſtantiali, vel ſine cauſſa. Si dubium ſit, an excommunicatio ſit nec ne valida, occurantque pro utraque parte rationes probabiles, ut ex dictis ſupra conſtat, parendum eſt excommunicationi; alioquin Clericus ſic excommunicatus, exercens ſacros Ordines, incurreret irregularitatem. Cum excommunicato loqui, converſari civiliter, manducare, bibere &c. non reputatur peccatum mortale, contemptu ſecluſo. Communicare vero cum eodem in rebus ſacris, ſi ſit vitandus, eſt peccatum mortale.

V. Quæſt. III. *Quinam dicantur excommunicati tolerati, & vitandi?* Reſp. in conſtitutione Concilii Conſtantienſis, cuius initium eſt, *Ad evitanda ſcandala*, quam approbavit Martinus V. illi dumtaxat dicuntur vitandi, qui nominatim excommunicati, & denuntiati, vel notorii percuſſores Clerici ſunt; ceteri omnes ſunt tolerati. S. Antoninus, qui circa tempora laudati Concilii vixit, *III. Part. tit.* XXVI. *cap.* III. decretum editum a Martino V. refert, & ab omnibus ſuſceptum eſt. Nec obſtat quod poſterius Concilium Baſilienſe reſtrinxerit citatum decretum Concilii Conſtantienſis, & Martini V. declarando omnes notorie excommunicatos eſſe vitandos: quoniam decretum Concilii Baſilienſis factum eſt poſt ſchiſma, ut teſtatur Cardinalis Turrecremata, qui huic Concilio interfuit. Præterea conſuetudine contraria hoc decretum abrogatum eſt, & approbatum illud Martini V.

VI. Quæſt. IV. *Quinam dicantur nominatim excommunicati, ut vitari debeant?* Reſp. Duo requiruntur ut quis dicatur nominatim excommunicatus vitandus. Primum, quod in excommunicatione nomen exprimatur perſonæ excommunicatæ, & talibus indiciis deſignetur, ut diſtingui poſſit a qualibet alia perſona eodem nomine inſignita. Alterum, quod publice declaretur, talem eſſe excommunicatum: quæ declaratio, ſeu denuntiatio in publico loco fieri debet, aut inter Miſſarum ſolemnia, aut affigendo chartam loco publico iuxta locorum diverſitatem. Antequam excommunicatus denuntietur talis, citandus eſt, ut ſe defendat, dum eſt a iure excommunicatus, niſi delictum ſit publicum & notorium. Qui declaratus eſt incurriſſe excommunicationem, ſi intra terminum congruum legitime appellet,

poteſt

poteſt ſe gerere ut toleratus: quia appellatio legitima ſuſpendit effectum. Quare licet aliquis denuntiatus, & publicatus eſſet tamquam reus criminis, puta hæreſis, cui annexa eſt excommunicatio, niſi expreſſe denuntiaretur hunc eſſe excommunicatum, non eſſet iuxta probabiliorem ſententiam vitandus. Quoniam denuntiatio criminis cui annexa eſt excommunicatio, non eſt denuntiatio excommunicationis; licet id legitime inferatur. Decretum enim Conſtantienſe, in animarum favorem latum, ſtricto in ſenſu intelligendum eſt.

VII. Quæſt. V. *Quinam dicantur publici, & notorii percuſſores Clerici?* Reſp. Poſt Concilium Conſtantienſe requiritur notorietas iuris, & facti. Notionem iſtius notorietatis ſupra explicui. Diſputant Auctores, num excommunicatus in uno loco, & denuntiatus, vel notorius percuſſor Clerici, ſit vitandus alio in loco, ubi ſecreta eſt excommunicatio. Videtur probabilior opinio adfirmans. Excommunicati tamen ipſi, licet tolerati, non poſſunt communicare in divinis, vel humanis cum aliis: quia id expreſſe prohibetur in citata conſtitutione Conſtantienſi his verbis. *Per hoc tamen ipſos excommunicatos ſuſpenſos, aut interdictos, aut prohibitos non intendimus in aliquo relevare, aut quomodolibet ſuffragari*. Hæc itaque conſtitutio eſt in beneficium, non excommunicatorum, ſed fidelium. Quare fideles poſſunt in politicis, & civilibus communicare, etiam præciſa neceſſitate, cum excommunicatis toleratis: & in caſu neceſſitatis, vel utilitatis etiam in divinis. Diſſident vero Auctores, an, ſublata neceſſitate, vel ſpeciali utilitate, peccent fideles petentes ut excommunicatus toleratus celebret, ſibi adminiſtret ſacramenta, & ſecum recitet divina officia. Plures, & graves Auctores, ut Pontius, Suarez, Valentia, & alii adfirmant iſtos peccare, non contra præceptum cenſuræ, ſed contra caritatem, & religionem. Negant Sanchez, Caſtropalaus, Diana, & alii multi, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes cap. 11. num. 25. Sed prior ſententia probabilior eſt.

VIII. Quæſt. VI. *Valide ne excommunicatus, ſive toleratus, ſive vitandus, adminiſtrat ſacramenta?* Reſp. Primus excommunicationis maioris, de qua in præſens loquimur, effectus eſt privatio adminiſtrationis ſacramentorum. Quare peccat mortaliter excommunicatus, ſi adminiſtret, ſi celebret &c. Non heinc tamen infertur, invalida eſſe omnia ſacramenta quæ adminiſtrat; ſed valida eſſe communiter Auctores docent, excepto ſacramento pœnitentiæ, quod certe nullum eſt ab excommunicato vitando adminiſtratum. Quare fideles qui huic excommunicato vitando confiterentur, etiam cum ignorantia, repetere confeſſionem deberent; & ſi ſcienter hoc facerent, graviter peccarent. In ſolo mortis periculo validum eſt ſacramentum pœnitentiæ adminiſtratum ab excommunicato vitando. Extra vero neceſſitatis caſum, nullus excommunicatus, ſive vitandus, ſive toleratus, adminiſtrare licite aliquod ſacramentum poteſt. Urgente neceſſitate excommunicatus etiam

vitandus poteſt baptiſmum adminiſtrare, ſi deeſſet miniſter idoneus, & puer eſſet in mortis periculo. Si recipere ſacramentum pœnitentiæ in mortis articulo ab excommunicato vitando ingereret ſcandalum, aut occurreret periculum hæreſis, aut ſubverſionis, tunc nullo modo ſuſcipiendum ſacramentum eſſet. Plures etiam defendunt, excommunicatum vitandum in extremo mortis periculo adminiſtrare Euchariſtiam licite poſſe, dummodo ſit, aut conetur ſe in gratiam reſtituere per veram contritionem, ſi nequeat ab excommunicatione abſolutionem obtinere. Alii negant, quia ſacramentum Euchariſtiæ non eſt neceſſarium neque neceſſitate præcepti divini, quando adminiſtrari decenter nequit.

IX. Reliqua ſacramenta etiam in periculo mortis adminiſtrare non poſſe excommunicatum vitandum, communiter Auctores docent. Matrimonio tamen aſſiſtere in hoc periculo poſſe defendunt ad conſulendum honori feminæ, quæ a viro cognita fuiſſet, & ad filios legitimos conſtituendos, ſi nullus Sacerdos adeſſet, niſi Parochus excommunicatus. Docent ſimiliter, Sacerdotem excommunicatum poſse licite adminiſtrare ſacramenta ad evitanda graviſſima incommoda, niſi eadem adminiſtraret, ſi tamen in gratia eſset conſtitutus: quia præcepta Eccleſiæ non obligant cum graviſſimo incommodo, ſublato contemptu, & ſcandalo: vel niſi ſacramentum nullum efficeret, ut reipſa nullum efficeret ſacramentum pœnitentiæ defectu iuriſdictionis, & pravæ diſpoſitionis cogentis illud adminiſtrare. In hoc caſu mortem potius ſubire deberet quam ſacramentum profanare. Docent etiam aliqui, quod excommunicatus denuntiatus in uno loco, vel notorius Clerici percuſsor poſſet in alio loco, ubi eſset occultus, ad evitandam infamiam, quam ex omiſſione adminiſtrationis contraheret, adminiſtrare ſacramenta; ſi tamen eſset in gratia, & non poſset abſolutionem obtinere. Ego tamen hanc opinionem non probo: Nam eo ipſo quod ſit excommunicatus vitandus, amiſit ius ad ſuam famam, ſive in hoc, ſive in alio loco. Alioquin facile eluderentur pœnæ eccleſiaſticæ.

X. Quæſt. VII. *An excommunicatus toleratus poſſit & valide, & licite ſacramenta adminiſtrare?* Reſp. Adfirmant Salmanticenſes *num.* 37. cum aliis, quos citant, præter pœnitentiam. Quia quando eſt toleratus, ex decreto Concilii Conſtantienſis non amittit poteſtatem adminiſtrandi ſacramenta in utilitatem fidelium, quando ad id rogatus eſt. Immo addunt, poſſe valide ipſum ſacramentum pœnitentiæ adminiſtrare: quia dum non eſt denuntiatus, non amittit iuriſdictionem vi laudatæ conſtitutionis Conſtantienſis. Quin ſubdunt, hoc ſacramentum licite adminiſtrare poſſe, dummodo ſit poſtulatus, & ille ultro non ſe ingerat, & ſit in gratia, & adminiſtratio cedat in utilitatem pœnitentis. Sed hanc ultimam conditionem reiiciunt, ut ſuperfluam: quia pœnitens, inquiunt, etiamſi haberet copiam alterius Confeſſarii, a quo æque bene abſolvi poſſet, facultatem habet eligendi ſibi in Confeſſarium excommunicatum toleratum. Nec volunt, hunc Confeſſarium obſtrin-

Digitized by Google

ſtringi ad obtinendam abſolutionem ab excommunicatione, antequam adminiſtret ſacramentum. Hæc opinio mihi non probatur. Nec iudicarem bene diſpoſitum illum pœnitentem qui habens copiam Confeſſarii a quo poſſet æque bene abſolvi, & inſtrui, vellet confiteri excommunicato, quantumvis tolerato.

XI. Sacerdos excommunicatus toleratus die feſto, ſi requiratur a populo, & deſit alius Sacerdos, ſuppoſito quod ſit in gratia, poteſt licite celebrare. Addunt Salmanticenſes ex Caſtropalao, poſſe Sacerdotem excommunicatum toleratum die feſto celebrare, etiamſi non petatur: quia præſumitur populum petere ſacrificium in die feſto: quod intelligendum dicunt citati Auctores, niſi adſit ſcandalum in populo ignorante privilegium Conſtantienſe. Verum abſolute mihi probabilius eſt, excommunicatum toleratum celebrare licite non poſſe, niſi ſit rogatus.

XII. Quæſt. VIII. *Quam pœnam incurrat excommunicatus qui illicite ſacramenta adminiſtrat*? Reſp. Communis ſententia docet, excommunicatum, ſive vitandum, ſive non vitandum, incurrere irregularitatem, ſi illicite adminiſtret ſacramenta, quorum adminiſtratio exigat ſui ordinis exercitium. Aliqui contendunt hanc irregularitatem non incurrere excommunicatum vitandum, invalide adminiſtrantem ſacramentum pœnitentiæ. Sed hæc opinio communiter reiicitur ut falſa; cum vel ipſe excommunicatus toleratus irregularitatem incurrat, ſi illicite adminiſtret. Qui ab excommunicato vitando abſque gravi neceſſitate ſacramenta recipit, peccat mortaliter, ut omnes fatentur.

XIII. Quæſt. IX. *An excommunicatus ſuſcipere licite a liquando ſacramenta valeat*? Reſp. Secundus excommunicationis effectus eſt privatio tum activa, tum paſſiva participationis ſacramentorum. Quare abſolute loquendo peccat mortaliter excommunicatus, ſive toleratus, ſive vitandus, recipiens aliquod ſacramentum. Caſus tamen occurrere interdum poſſunt in quibus valide & licite recipere ſacramenta excommunicati valeant. Caſus iſti ſunt ignorantia, vel inadvertentia invincibilis excommunicationis, neceſſitas ſcandalum, infamiam, aliudve grave incommodum declinandi. In his caſibus ſuſcipi ſacramenta ab excommunicato, ſive tolerato, ſive vitando, poſſe, communis ſententia adfirmat; dummodo valide adminiſtrentur, & non ſuſcipiantur in contemptum Eccleſiæ. Et primum, quod ſex ſacramenta, præter pœnitentiam, ab excommunicato ſuſcepta, immo etiam adminiſtrata, ut dictum eſt, ſint valida, patet: quia dum legitima materia & forma ſacramenta conſtant, valida ſunt. Diſputatur dumtaxat de ſacramento pœnitentiæ, num valide ſuſcipiatur ab excommunicato ignorante ſuam excommunicationem, aut ut evitet grave incommodum. Plures defendunt, invalide excommunicatum hoc ſacramentum ſuſcipere. Communior tamen ſententia ſuſtinet, valide excommunicatum, ſive toleratum, ſive non toleratum, recipere hoc ſacramentum, quando cum ignorantia invincibili iuris & facti, & cum debita diſpoſitione ad illud accedit. Nam

Digitized by Google

Confeſsarius valide, & licite illud adminiſtrat, cum iuriſdictionem habeat: neque enim excommunicatio pœnitentis aufert a Confeſsario iuriſdictionem. Aliunde pœnitens digne illud ſuſcipit, cum ignorantia invincibili excommunicationis laboret. Idem dicunt, quando vitandum eſt grave detrimentum: quia Eccleſiæ præcepta non obligant cum graviſſimo incommodo. Qui extra hunc neceſſitatis caſum excommunicatis vitandis miniſtraret ſacramenta, peccaret mortaliter, & incurreret excommunicationem minorem. Immo, ſi eſset excommunicatus per ſententiam particularem a Papa, incurreret excommunicationem maiorem reſervatam Pontifici; niſi aliqua urgens neceſſitas, aut ignorantia excuſet.

XIV. Quæſt. X. *Quæ damna excommunicatis inferat tertius excommunicationis effectus?* Reſp. Tertius excommunicationis effectus privat excommunicatum, etiam toleratum, nedum vitandum, munere celebrandi divina officia, & iiſdem aſſiſtendi. Nomine autem divinorum officiorum intelliguntur omnes ſacræ functiones quæ ab Eccleſia publice fiunt, ut Miſſarum celebratio, horæ canonicæ, publicæ preces, proceſſiones, benedictiones, chriſmatis conſecrationes, ſimileſque cæremoniæ, comitari Euchariſtiam, dum ad infirmos defertur. Concionem tamen audire excommunicati poſſunt, privatim Eccleſiam ingredi, & ibi orare. Nec modo poſſunt, verum etiam tenentur orare, preces debitas perſolvere, horas canonicas, ſi Clerici in ſacris conſtituti ſint, recitare: alioquin commodum ex iniquitate reportarent. Nequeunt tamen in recitandis horis ſocium adhibere abſque veniali culpa, rationabili cauſſa ſublata. Quare excommunicatus, ſive toleratus, ſive vitandus, nequit Miſſam audire, & multo minus celebrare; immo vitandus ſi intereſſet, monendus eſſet ut recederet: & ſi iuſſus non recederet, novam excommunicationem incurreret. Quando expelli non poteſt, fideles recedere debent, ne cum illo communicent. Si Sacerdos canonem non inceperit, Miſſam interrumpere, & omittere debet. Si vero canonem inceperit, debet cum miniſtro ſolo Miſſam perſequi uſque ad calicis aſſumptionem, & reliqua omittere, aut in Sacriſtia, ſi aptus locus adſit, eadem perficere. Si tamen excommunicatus phyſice tantum, non moraliter in templo eſſet, ſeu ſi ibi adeſſet non cauſſa audiendi Miſſam, aut divinum officium, tunc non eſſe eiiciendum Auctores docent.

XV. Itaque excommunicatus manet vi tertii effectus privatus omnibus ſuffragiis, ſacrificiis, & orationibus quæ nomine Eccleſiæ offeruntur. Et peccatum eſt mortale pro excommunicato prædicta offerre. Dies Paraſceves ab Eccleſia excipitur, in quo pro hæreticis, ſchiſmaticis &c. publicæ preces fundi ſolent. Plures Theologi contendunt, ſacrificia, ſuffragia, & communes preces offerri pro excommunicatis qui ſunt in gratia, poſſe. Verum probabilior ſententia negat, uſque dum non abſolvantur. Immo vix poteſt eſſe in gratia, ſi, cum poſſit, abſolvi non ſtudet; & plus vel minus peccat pro maiori aut minori negligentia in pro-

ca-

curanda abſolutione. Quare veram iudico ſententiam negantem offerenda prædicta ſuffragia eſſe pro excommunicatis, antequam abſolutionem a cenſura obtineant; etiamſi interdum contingeret eos eſſe in gratia conſtitutos. Orationes tamen privatæ, & ſuffragia particularia offerri pro excommunicatis etiam vitandis poſſunt; ut in *IV. diſt.* 11. *quæſt.* 1. *art.* 4. S. Thomas docet: quoniam hæc non eſt communicatio in ſpiritualibus, ſed officia miſericordiæ, & eleemoſynæ ſpiritualis. Immo quilibet Sacerdos in *Memento* Miſſæ poteſt ut perſona privata orare pro excommunicatis. Licet enim in hoc ſacrificio gerat perſonam Chriſti, & Eccleſiæ, non propterea perſonam privatam exuit.

XVI. Pro excommunicatis toleratis, ut pro publicis hæreticis in Germania, in Anglia &c. negant plures Theologi offerri poſſe ſacrificia, & communia Eccleſiæ ſuffragia, & orationes eiuſdem nomine. Sed plures alii adfirmant. Utraque ſententia ſua non levia fundamenta habet. Quænam ſit probabilior, ignoro. Nec intereſt, talem controverſiam ſeverius diſpicere, cum vera deciſio ab Eccleſia pendeat.

XVII. Quæſt. XI. *Peccat ne excommunicatus non audiendo Sacrum in die feſto, aut ſi non confiteatur, & communicet in die Paſchatis.* Reſp. Cuilibet excommunicato vi quarti effectus excommunicationis vetitum eſt communicare cum aliis in divinis officiis. Ad propoſitum autem quæſitum reſpondent Salmanticenſes *num.* 74. peccare hunc mortaliter, ſi ſua culpa non obtineat abſolutionem, & hoc animo intendat ſe eximere ab obligatione ſervandi dicta præcepta. Si vero non hoc animo id intendat, ſed aliis rationibus non abſolvatur, licet ſit negligens in obtinenda abſolutione, non peccat omittendo Sacrum in die feſto: quia Eccleſia ſolum obligat non impeditos; nec tenetur ex vi illius præcepti auferre impedimentum. Hoc idem defendit etiam P. Viva *quæſt.* IV. *art.* 3. *num.* 6. cum aliis. Opinionem hanc falſam reputo quantum ad ultimam partem. Quoniam Chriſtianus eodem præcepto quo obſtringitur audire Miſſam, tenetur etiam removere, quoad poteſt, impedimenta quæ retrahunt ab obſervantia eiuſdem. Immo lex univerſalis obſtringit quoſcumque ut aptos ſe reddant ad præcepta Eccleſiæ ſervanda. Futile eſt quod opponunt ibidem Salmanticenſes de detentis in carcere, & infirmitate laborantibus. Quoniam iſti impotentes ſunt ad præceptum ſervandum. Affirmant vero citati Auctores peccare mortaliter excommunicatum qui in Paſchate non confitetur, & non communicat; nec excuſari, ſi ſit negligens: quia præceptum iſtud magis divinum eſt. At præceptum quoque colendi diem dominicum divinum eſt, quamvis determinatio huius aut illius cultus ab Eccleſia præſcribatur.

XVIII. Quæſt. XII. *Quid de quinto excommunicationis effectu dicendum?* Reſp. Quintus excommunicationis effectus privat excommunicatos ſepultura in loco ſacro. Nomine loci ſacri intelliguntur templa, cœmeteria, clauſtra, & alia loca deputata ad divina officia celebranda, & ad cultum divinum. Hoc tamen intelli-

gi-

Digitized by Google

gitur de excommunicatis vitandis, quibuſcum communicari nequit. Si excommunicatus vitandus ſepultus fuerit in loco ſacro, & ab aliis cadaveribus ſecerni poſſit, extumulandus eſt, & foras proiiciendus; & locus ſacer ſolemni aſperſione purgandus a macula contracta. Excommunicatus enim vitandus omni honore eccleſiaſtico privatur, qui in fidelibus ſepeliendis adhiberi ſolet. Nec Clerici pro excommunicatis ſepeliendis recipere eleemoſynas valent. Qui eiuſmodi excommunicatos vitandos ſepeliunt propriis manibus, iuxta omnes incurrunt excommunicationem maiorem. Num hanc eamdem excommunicationem incurrant qui excommunicatos vitandos comitantur ad ſepulturam, non una eſt Theologorum ſententia. Alii adfirmant, alii negant. Omnes tamen concedunt, iſtos ut minus incurrere excommunicationem minorem. Mandantes autem, & procurantes probabilius incurrunt excommunicationem maiorem. Sepelientes vero excommunicatos toleratos, etiam publicos hæreticos, qui non ſint ſpecialiter denuntiati, non incurrere excommunicationem, communiter Auctores docent: quia ex conſtitutione Concilii Conſtantienſis ſolum excommunicati denuntiati vitandi ſunt. Qui vero ſepeliret hæreticum, per iudicis ſententiam damnatum, contraheret maiorem excommunicationem.

XIX. Quæſt. XIII. *Quo uſu iuriſdictionis eccleſiaſticæ privet excommunicatum ſextus excommunicationis effectus?* Reſp. Ab omni uſu eccleſiaſticæ iuriſdictionis privatur excommunicatus, ſive toleratus, ſive vitandus, utpote præciſus a corpore Eccleſiæ. Peculiaris tamen difficultas eſt de excommunicato tolerato. Nam ſi hic a partibus exquiratur, & licite, & valide poteſt exercere actus iuriſdictionis, ut eligere, præſentare, conferre beneficia, ob facultatem quam conſtitutio Martini V. præbet fidelibus communicandi cum excommunicato tolerato. Si vero fideles litigantes reiicerent excommunicatum toleratum, tunc nullius valoris eſſent iſtius acta. Dantes vero exceptionem intra octo dies, ut communiter Auctores docent, deberent ſpeciem excommunicationis manifeſtare.

XX. Geſta per iuriſdictionem eccleſiaſticam ab excommunicato vitando illicita, & invalida ſunt: nec ſubditi debent illi obedire; immo peccarent eidem obtemperando. Quare abſolutio, cenſuræ latæ, diſpenſatio, facultatis conceſſio ad ſacramenta miniſtranda, & alia huiuſmodi, quæ ſunt acta iuriſdictionis eccleſiaſticæ, geſta ab excommunicato vitando nulla omnino ſunt. Excipitur electio ſummi Pontificis, quæ valida foret, etiam ab excommunicatis facta, ad evitandam ſchiſmatis occaſionem, & alia plurima mala quæ Eccleſiæ imminerent. Acta a iudice delegato ſunt nulla, quando delegans eſt excommunicatus vitandus. Si tamen delegans excommunicaretur poſt inceptum iudicium, proſequi delegatus illud poteſt, quando tamen diverſum tribunal a delegante conſtituit: ſi enim cum delegante excommunicato unum tribunal efficeret, tum etiamſi inceptum iudicium eſſet, ceſ-

ceſſaret omnis iuriſdictio in utroque, ut communiter Auctores docent. Quoniam ſicut, mortuo Epiſcopo, iuriſdictio Vicarii generalis eiuſdem expirat; ita, illo ſuſpenſo, aut excommunicato, ceſſat, quamvis ſit iudex ordinarius: quia, inquiunt, acceſſorium ſequitur naturam principalis.

XXI. Quæſt. XIV. *An electio ſit nulla, ad quam excommunicatus vitandus concurrit?* Reſp. Omnes conveniunt electionem nullam eſſe, ſi abſque ſuffragio excommunicati concludi electio nequiret. Si vero iſtius ſuffragium non ſit neceſſarium, & electores aut ignorent excommunicationem, aut nequeant excommunicatum reiicere, electionem tunc non eſſe abrogandam, omnes communiter fatentur. Diſputant vero Auctores, num quando ſuffragium eſt ſuperfluum, valida ſit electio, ſi, conſentientibus, & ſcientibus ceteris electoribus, ipſe excommunicatus vitandus ſuum ferat ſuffragium. Alii negant, & alii adfirmant. Quænam ſententia ſit probabilior, ignoro, cum pro neutra canones perſpicue ſint. Et cum hæc ad forum attineant, iudices rem dirimant: & probata praxis ſpectanda eſt. Præſentatio ad beneficium, vel officium, facta a patrono Clerico excommunicato vitando, exercente iuriſdictionem eccleſiaſticam, iuxta omnes nulla eſt; factam vero a patrono laico, vel a Clerico, non titulo dignitatis eccleſiaſticæ, vel beneficii, ſed titulo patrimonii, aut alio laico titulo, validam plures defendunt, ſed illicitam: quia talis præſentatio non eſt actus poteſtatis eccleſiaſticæ. Adfirmant tamen inſtitutorem non obſtringi eam admittere, etiamſi facta eſſet ab excommunicato tolerato: quia nemo tenetur communicare cum excommunicato.

XXII. Reſignatio beneficii facta ab excommunicato tolerato valida eſt, immo etiam facta a vitando, dum fuerit ſimplex, & non in favorem alterius: quia talis reſignatio non eſt actus iuriſdictionis eccleſiaſticæ, ſed ſimplex beneficii ceſſio. Plures defendunt validam eſſe factam etiam in favorem alterius ab excommunicato vitando: quia non eſt actus iuriſdictionis, ſed dumtaxat perſonæ deſignatio. Verum ad Superiorem pertineat, ſi velit, illam adprobare. Quæ fiunt ab excommunicato vitando ut perſona privata, valida ſunt, tametſi illicita, ſi communicet cum aliis. Quoniam irritantur dumtaxat quæ prodeunt a iuriſdictione eccleſiaſtica, & exercentur a perſona publica. Quare validi ſunt contractus emptionis, venditionis, mutui &c. Teſtamentum tamen factum ab excommunicato propter hæreſim, aut propter percuſſionem Cardinalis, nullum eſſet ex cap. *Felicis* de pœnis in VI. Invalida quoque aſſerunt inſtrumenta facta a tabellione excommunicato non tolerato. Similiter invalida ſunt acta concedendi facultatem pro confeſſionibus audiendis, & concionibus habendis, & conceſſiones dimiſſoriarum, ſi fiant ab excommunicato vitando.

XXIII. Quæſt. XV. *Quam inhabilitatem incurrunt excommunicati vi ſeptimi effectus excommunicationis?* Reſp. Ligati excommunicatione maiori inhabiles ſunt ad be-

beneficia eccleſiaſtica. Quare præſentatio, electio, poſtulatio, nominatio, collatio, impetratio litterarum in favorem excommunicati nullæ ſunt. Porro tam eligentes, & præſentantes, quam recipientes beneficium, ſive cauſſa commutationis, ſive reſignationis &c. peccant mortaliter; & præter excommunicationem minorem, quam conferentes beneficium excommunicato vitando incurrunt, ſuſpenſionem etiam contrahunt collationis talis beneficii. Et hæc quæ dicta ſunt de excommunicato, extendunt communiter ad ſuſpenſum, interdictum, & irregularem. Excipiunt tamen collationem factam a Pontifice, quia conferendo diſpenſare præſumeretur; niſi quis eſſet excommunicatus ob hæreſim, quæ non auſertur per clauſulam generalem. Quid, ſi quis ignoraret vincibiliter ſe eſſe excommunicatum, vel ab excommunicatione abſolutum, eſſet ne collatio beneficii nulla? Negant aliqui; ſed probabilius, & communius adfirmant ceteri. Excommunicatus recipiens beneficium non facit fructus ſuos, ſed eos reſtituere obſtringitur. Quando vero bona fide illud ſuſcepit, ignorans ſuam excommunicationem, dum recordatur, debet dimittere beneficium, & reſtituere id in quo factus eſt ditior. Quod ſi mala fide beneficium recepiſſet, omnes fructus reſtituere deberet. Nec ſolum excommunicati inhabiles ſunt ad beneficia, verum etiam ad alias dignitates. Et hæc iuxta probabiliorem ſententiam intelligenda ſunt de excommunicato non modo vitando, verum etiam tolerato: quia conſtitutio Martini V. non favet excommunicatis, ſed fidelibus.

XXIV. Quæſt. XVI. *Utrum excommunicatus amittat & fructus, & beneficium?* Reſp. Octavus effectus excommunicationis privat excommunicatum non beneficio, ſed fructibus tantum, a tempore quo fuit excommunicatus, ſive vitandus, ſive toleratus. Et nomine fructuum beneficii intelliguntur omnes reditus, penſiones, & diſtributiones, minime vero patrimonium. Diffidunt Auctores, num excommunicatus teneatur reſtituere fructus ante, vel poſt iudicis ſententiam. Graviſſimam difficultatem hanc vocant Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* III. *punct.* 10. *num.* 112. Id convenit penes omnes, excommunicatum qui neque per ſe, neque per alium munus ſuum, & officium exercet, iure naturæ eiuſmodi fructibus, ratione officii percipiendis, privatum eſſe. Diſputatur, num quando vel per ſe, vel per alium munus ſuum implet, iiſdem fructibus privatus ſit ante iudicis ſententiam.

XXV. Prima ſententia adfirmat, quam defendunt Suarez *diſp.* XIII. *ſect.* 2. *num.* 4. *& ſeqq.* Covarruvias *Lib. III. var. cap.* XIII. Filliucius *Tom. I. tract.* XII. *cap.* V. *num.* 129. Corneius *diſp.* x. *§.* 6. *dub. unic. quæſt.* 1. Sayrus *de cenſ. Lib. II. cap.* V. *num.* 24. & 30. Leander *tract.* II. *diſp.* IX. *quæſt.* XXVIII. Alterius *Lib. II. diſp.* VI. *cap.* VIII. Huius ſententiæ ratio eruitur ex cap. *Paſtoralis* IIII. *§. Verum* de appellationibus, ubi hæc habentur. *Illi proventus eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur cui Eccleſiæ communicatio denegatur*. Nulla hic mentio iudicis ſententiæ. Ergo ex-

com-

communicatus ipſo facto fructibus privatur. Rurſus excommunicatus eſt ipſo facto ab officio ſuſpenſus : ergo etiam a fructuum perceptione; cum fructus dentur propter officium, non ſecus ac merces propter opus.

XXVI. Altera ſententia negat, quam defendunt ut probabiliorem ipſi Salmanticenſes *num.* 114. & pro eadem citant Sanchez, Hurtadum, Vaſquez, Layman, Henriquez, Palaum, Dianam, Coninch, Candidum, Bonacinam, Avilam, Antonium a Spiritu ſancto. Hanc eamdem opinionem ut probabiliorem defendit Turnely *tract. de cenſ. part.* II. *ſec.* 5. *quæſt.* IV. Quia pœna tam gravis, inquit *Turnely* cum aliis, non eſt imponenda, niſi certo expreſſa ſit in iure : atqui nullibi expreſſa in iure eſt hæc fructuum privatio. In adducto pro priori ſententia textu verbum illud *ſubtrahuntur* potius indicat, ſubdit *Turnely* poſt Salmanticenſes, ſpoliationem quæ fiat ab homine, quam quæ ipſo iure inducatur; aut ſaltem tam de illa, quam de iſta intelligi poteſt : tum quia verbum illud intelligi poteſt iuxta interrogationem factam Pontifici. Interrogatio autem erat, an poſſet iudex poſt appellationem Clericum reditibus ſuis privare. Ergo reſponſio eſt, quod poſſit eum privare, non quod ipſo iure privatus ſit. Accedit conſuetudo Galliæ, & Hiſpaniarum, ubi excommunicati ante iudicis ſententiam fructus percipiunt.

XXVII. Quid iudicii in has duas contrarias ſententias proferam? Aqua hæret undique. Si quod ſentio, ſincere enuntiare mihi licet, dicam mihi negotium faceſſere maximum ipſam excommunicationem. Optandum eſſet ut excommunicationum multitudinem ad maturum examen Superiores revocarent, & in eum parvum numerum illas reſtringerent quem illorum ſapientia magis conſentaneum iudicaret. Illud mihi certum eſt præceptorum multitudinem haud fore idoneam ad hominum malitiam coercendam. Animadvertit S. Auguſtinus *epiſ.* CXVIII. ad Ianuarium : *Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſicut ipſe in Evangelio loquitur, levi iugo nos ſubdidiſſe, & ſarcinæ levi. Unde ſacramentis numero pauciſſimis, ſignificatione præſtantiſſimis ſocietatem novi populi colligavit.* Fuſius *epiſ.* CXIX. ad eumdem Ianuarium quarumdam Eccleſiarum præcepta reſecanda ſuggerit. *Sine ulla dubitatione*, inquit, *reſecanda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodo contra fidem ſint; ipſam tamen religionem, quam pauciſſimis, & manifeſtiſſimis celebrationum ſacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt; ut tolerabilior ſit conditio Iudæorum, qui etiam ſi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubiiciuntur. Sed Eccleſia Dei inter multam paleam, multaque zizania conſtituta, multa tolerat; ſed tamen quæ ſunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, neq favet.*

XXVIII. Cenſurarum numerus adeo excrevit, ut integra & magna volumina de eiſdem ediderint Theologi plures. Omnes exorant, urgentque ut declaremus

quæ

quæ obſoleverint, quæ obtineant, ac ſi in arbitrio Theologorum conſtitutum eſſet, talia definire. Optandum, repeto, eſſet ut Superiores ipſi, quorum intereſt, negotium iſtud tractandum aſſumerent. Præceptorum multitudo iuſtos gravat, & iniquis offendiculo inſervit. Cenſurarum paucitas ad Evangelii imitationem, & executio ſevera forte expedientior eſſet, ut imbecillitati meæ videtur. Ceterum abſit a me ſtultitia tanta, ut quidquam hac in re decidere velim. Hæc dumtaxat delibavi adverſus eos qui a Theologis levamen & præſidium poſtulant, quo a tot cenſuris liberentur. Superioribus, quorum eſt ligare & ſolvere, non Theologis ſuas ſupplicationes porrigant. Theologorum officium eſt legum obſervantiam promovere, & executionem inculcare, non vanis commentis leges eludere, & laxis opinationibus extenuare.

XXIX. Quare, ut hæc, quæ dixi, confirmem, ex duabus recenſitis opinionibus priorem iudico probabiliorem. Eccur? Quia, admiſſa cauſſa, neceſſario admittendus effectus eſt. Excommunicatio conceditur, ergo concedi effectus debet. Ante iudicis ſententiam fructuum perceptione privatur. Plana & obvia mihi hæc ſunt.

XXX. Opinionis negantis hanc fructuum privationem ante iudicis ſententiam argumenta expendamus. Pœna tam gravis, ait Turnely, immo *graviſſima*, addunt Salmanticenſes *num.* 114. non eſt imponenda ante ſententiam iudicis, niſi expreſſa ſit in iure. Cedo: quænam pœna maior, ſeparatio ab Eccleſiæ communione, an privatio fructuum? Quid hiſcis? Pluris ne crumenam facis quam ſanctorum communionem? Pœnam graviſſimam vocant fructuum privationem, quia graviſſimum ſcilicet eſt humanæ cupiditati fructus iſtos reſtituere. Ceterum ſi hæc fructuum privatio ad evangelicæ legis amuſſim revocetur, ſi cum privatione comparetur communionis Eccleſiæ, nec pœnæ nomen meretur. Concedunt laudati Theologi, excommunicationem, omnium pœnarum graviſſimam, Beneficiarium incurrere ante iudicis ſententiam. Concedunt ſimul privationem fructuum beneficii eſſe effectum excommunicationis. Ergo concedant neceſſum eſt, ante ſententiam iudicis fructibus beneficii privatum eſſe Beneficiarium. Hæc omnia naturali conſecutione ſibi ſuccedunt. Non eſt, inquiunt, expreſſum in iure, talem pœnam contrahi ante ſententiam iudicis. Finge nihil expreſſum in iure eſſe, atque textum ex cap. *Paſtoralis* clare ſententiam noſtram non confirmare. Quid præſidii hinc colligunt adverſarii? Quæro ego, an expreſſum in iure ſit huic pœnæ obnoxium non eſſe Beneficiarium ante iudicis ſententiam. Nec verbum vel ambiguum ex univerſo iure allegant. Ergo id dicendum quod ſponte ſua fluit. Privatio fructuum conſequitur excommunicationem, ſicuti effectus ſuam cauſſam: ergo ſi Beneficiarius ante ſententiam iudicis contrahit excommunicationem, ante ſententiam iudicis ſubiacet fructuum privationi. Utique Superior infligere excommunicationem poteſt ante iudicis ſententiam, & fructuum privationem ſolum poſt iu-

iudicis ſententiam, ſi velit, nobiſque conſtet de hac ſua voluntate, infligente primam pœnam maiorem, & ſuſpendente ſecundam minorem. At ipſi adverſarii fatentur, nihil de hoc expreſſum in iure eſſe. Ergo fatendum eſt id quod natura ſua conſequitur, nempe excommunicationi contractæ ante ſententiam iudicis ſuccedere effectum, nempe fructuum privationem.

XXXI. Ad conſuetudinem, quam opponunt, reſpondeo, ſi conſuetudo iſta prædita ſit veræ conſuetudinis dotibus, eidem ſtandum eſſe. At videndum ne corruptela conſuetudinis larva obtegatur. Cavendum ne ex multitudine cenſurarum anſa arripiatur eludendi vanis commentis cenſuras omnes. Mea ſententia eſt exacte ſervandas leges eſſe: ſi multæ videntur, ſupplicandum pro diminutione. Ad Theologos, ut dixi, non attinet vel diminuere leges, vel eaſdem arbitrariis interpretamentis in nihilum redigere.

XXXII. Quæſt. XVII. *Quid ſit excommunicatio forenſis & civilis?* Reſp. Nonus effectus excommunicationis eſt privatio communicationis forenſis, ſeu excommunicatus nequit eſſe iudex, actor, advocatus, teſtis, tabellio, procurator in foro. Si tamen toleratus ſit, poterit clientem defendere; dummodo non repellatur, ſicuti repelli poteſt, ſi de eiuſdem excommunicatione conſtet. Valida ſunt iudicia fori, in quo actor, teſtis, vel tabellio eſt excommunicatus toleratus; ſi vero vitandus ſit, etiamſi iudex laicus fuerit, irrita ſunt acta omnia talis fori, ut communior ſententia docet. Teſtimonium excommunicati, ſi admittatur a iudice, validum eſt. Citari tamen, & reum agere in iudicio excommunicatus poteſt: quia hoc odium, non favorem redolet. Debet tamen per procuratorem, ſi poſſit, hoc agere, non per ſeipſum, niſi pauper fuerit.

XXXIII. Decimus excommunicationis maioris effectus eſt privatio civilis communicationis politicæ per modum commercii, vel ſocietatis, niſi neceſſitas excuſet, aut niſi excommunicatus ſit requiſitus. Communicatio tamen hæc civilis in politicis humaniſque commerciis, ſublato ſcandalo, vel contemptu, non eſt mortaliter noxia, ſed venialiter; cum infidelibus vero communicare nullum eſt peccatum. Qui vero communicant cum excommunicato vitando in civilibus ob parvitatem materiæ, peccant venialiter, in ſacris mortaliter. Fideles vero qui communicant cum tolerato, nullam culpam committunt ob privilegium Concilii Conſtantienſis. Frequens tamen communicatio cum excommunicato vitando etiam in civilibus iuxta probabiliorem ſententiam mortalis eſt, ſi ſit moraliter continuata.

XXXIV. Qui communicat cum excommunicato vitando, incurrit pœnam excommunicationis minoris, ſive communicatio ſit in civilibus, ſive in ſacris. Auctores tamen excipiunt tres caſus, in quibus ob hanc communicationem incurritur excommunicatio maior. I. Eſt, quando excommunicatus eſt a Papa per ſententiam ſingularem, & nominatim. Tunc enim qui ſciens cum tali communicat, in-

incurrit excommunicationem maiorem ipſi Papæ reſervatam ; ſi tamen ſit Clericus, & ſponte libereque communicet in divinis. II. Quando excommunicatio lata eſt contra participantes. Tunc enim qui communicat, eamdem incurrit excommunicationem qua irretitus eſt excommunicatus. Ab hac excommunicatione ſolum abſolvi poteſt communicans ab eo a quo abſolvi valet ille quocum communicavit. Ut tamen hanc excommunicationem incurrat communicans, debet ſpecialiter moneri trina, vel una æquivalente tribus admonitione. III. Quando quis communicat in *crimine crimino ſo*, ſeu in eo crimine ob quod quis excommunicatus eſt, præbens ei conſilium, auxilium, favorem &c.

XXXV. Quæſt. XVIII. *Quot ſunt caſus in quibus non licet fidelibus cum excommunicato communicare?* Reſp. Quinque numerant Auctores his verbis comprehenſos.

Si pro delictis anathemate quis feriatur;
Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Per *os* intelligitur vetita omnis communicatio per verba, ſigna, nutus, epiſtolas, amplexus, nuntios &c. Nequeunt excommunicati epiſtolæ legi, illorumque munera ſuſcipi. *Orare* prohibet ne cum excommunicato fideles preces, ſuffragia, ſacrificia habeant, ſeu offerant, neque cum iiſdem privatim orent. Fundere vero preces pro iiſdem privatim poſſunt. *Vale* prohibet omnem ſalutationem honorandi cauſſa, non animo illum corripiendi; ut ſi dicas, *Deus te convertat, illuminetque*. Alia particula *communio* prohibet cohabitationem, cooperationem, conſilium in quocumque negotio, ſedere, ambulare ſimul, omneque commercium. *Menſa* vetat communicationem in cibo, potu, conviviis una aſſiſtere, ſedere &c.

XXXVI. Quæſt. XIX. *In quibus caſibus licitum eſt fidelibus communicare cum excommunicato?* Reſp. Plures ſunt caſus in quibus licita eſt communicatio cum excommunicatis vitandis. Hos numerat in *Suppl. quæſt.* XXIII. *art.* I. S. Thomas, & communiter hoc verſu exprimuntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

In prima particula *utile* intelligunt Auctores omnem utilitatem ſpiritualem, vel temporalem, veram, & non fictam, ſive excommunicati, ſive communicantis cum eodem. Quare omnia quæ conferunt ad ipſius excommunicati converſionem, agere fidelis valet, atque adeo illum alloqui per litteras, ſalutare, revereri, & cetera ſimilia, quæ prædicto fini inſerviunt. Licet excommunicato conſilium capere, auxilium implorare, & opem a fidelibus ad evitandum grave damnum & iacturam rerum temporalium. *Lex*, iuxta communem interpretationem, matrimonium ſignificat, vi cuius petere ab excommunicato debitum uxor poteſt, & in ceteris etiam communicare, ut in domus regimine, & aliis domeſticis negotiis, exceptis rebus ſacris. Et hoc intelligitur, etiamſi ambo eſſent excommuni-

ni-

nicati. Excipitur tamen caſus in quo matrimonium excommunicati contraxiſſent, tunc enim privilegio non fruerentur communicationis; neque ſi excommunicatio lata eſſet matrimonii cauſſa; immo tum vi excommunicationis ſeparari deberent. Similiter a communicatione excluduntur, dum ſunt divortio ſeiuncti. Excipitur quoque caſus hæreſis ob generale periculum ſeductionis.

XXXVII. *Humile*. Vi huius particulæ filii legitimi, adoptivi, illegitimi, nepotes, pronepotes, & in gradu lineæ rectæ affines, ut gener, nurus, privignus, & privigna mutuo communicare; & pupilli cum tutoribus poſſunt. Excluduntur tamen emancipati. Similiter ſervi, & ancillæ obtemperare dominis, Religioſi cum proprio Prælato excommunicato communicare valent. Nequeunt tamen ſervi, vel ancillæ locare operas ſuas excommunicatis, niſi neceſſitas urgeat. Si poſt locatas operas excommunicentur, non tenentur recedere, ſi immineat illis detrimentum notabile. Excluſo periculo detrimenti, abire deberent: quia tunc nulla eſſet neceſſitas permanendi; & ut heinc domini occaſionem reſipiſcendi nanciſcantur. Facultatem communicandi cum parentibus, & dominis conceſſam filiis, & ſervis extendunt etiam permulti ad communicandnm in ſacris. *Res ignorata*. Hæc particula ſignificat ignorantiam invincibilem, vel inadvertentiam iuris, & facti. *Neceſſe* indicat gravem aliquam neceſſitatem, ſive temporalem, ſive ſpiritualem, ſive excommunicati, ſive communicantis, aut alterius tertiæ perſonæ.

XXXVIII. Quæſt. XX. *Quid ſit excommunicatio minor, & quinam illius effectus?* Reſp. Excommunicatio minor eſt *cenſura eccleſiaſtica privans paſſiva ſacramentorum receptione*. Et hæc privatio ſacramentorum eſt præcipuus huius excommunicationis effectus. Quare mortaliter peccat qui hac excommunicatione irretitus aliquod ſacramentum ſuſcipit. Diſſident vero Theologi, num peccet qui hac cenſura irretitus ſacramenta adminiſtrat. Alii docent hunc peccare mortaliter: alii negant peccare mortaliter, ſed venialiter tantum delinquere aiunt. Verum plures alii negant peccare nequidem venialiter: quia iſtis excommunicatis ſolum prohibetur paſſiva receptio, non activa adminiſtratio ſacramentorum. Difficile eſt hunc eximere etiam a peccato veniali: omnes tamen adfirmant peccare mortaliter, ſi celebret, quia tum recipit ſacramentum.

XXXIX. Alter effectus excommunicationis minoris eſt privatio electionis paſſivæ ad beneficia eccleſiaſtica. Plures docent electionem huius excommunicati ad beneficia eſſe & illicitam, & irritam, ſi ſcienter facta ſit. Alii volunt eſſe irritandam per Superiores.

XL. Excommunicatio hæc contrahitur, ut dictum eſt, ob participationem cum excommunicato vitando. Non modo Epiſcopus, ſed quilibet Confeſsarius approbatus poteſt ab eadem abſolvere. Plures contendunt etiam ſimplicem Sacerdotem poſse ab hac excommunicatione abſolvere: quia, inquiunt Salmanticenſes *num.* 166.

166. quilibet Sacerdos poteſt abſolvere a venialibus. Sed hodie extra diſputationis aleam eſt Sacerdotes ſimplices non poſse a venialibus abſolvere; cum id vetitum ſit ab Innocentio XI. ut oſtendi *Tom. IX.*

CAPUT II.

De quibuſdam aliis excommunicationibus, & de contentis in bulla Cœnæ.

§. I.

De excommunicatione ob percuſſionem Clerici.

I. QUæſt. I. *Quando incurritur excommunicatio canonis ob Clerici percuſſionem?* Reſp. Frequens iſtius cenſuræ & praxis, & ſermo recurrit; idcirco diſtincta eiuſdem deſcriptio exhibenda. Canon, *Si quis ſuadente*, illam continens habetur XVII. *quæſt.* IV. his verbis. *Si quis ſuadente diabolo manus violentas in Clericum, vel Monachum iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandata recipiat.*

II. Hæc excommunicatio reſervata eſt apoſtolicæ Sedi. Prælati tamen regulares poſsunt abſolvere ſuos ſubditos percuſsores aliorum Religioſorum, ſive propriæ, ſive alienæ religionis, vel etiam ſæcularium. Illud *ſuadente diabolo* ſignificat percuſſionem quæ ſit peccatum mortale ratione iniuriæ irrogatæ perſonæ clericali. Quare gravitas iſtius iniuriæ accipienda eſt, ſpectata dignitate, & ſtatu religioſo.

III. Quæſt. II. *Quis nomine Clerici, aut Monachi intelligatur?* Reſp. Omnes Clerici vel ipſa prima tonſura inſigniti, dummodo habitum clericalem deferant: omnes Regulares utriuſque ſexus, Clerici, Novitii, Converſi hoc privilegio canonis fruuntur. Similiter hoc eodem privilegio gaudent Equites S. Iacobi, S. Ioannis, Calatravæ, Alcantaræ, S. Lazari in Sabaudia, S. Stephani Florentiæ, Ordinis Chriſti in Luſitania, ut plures Auctores docent. A privilegio huius canonis excludunt Tertiarios S. Dominici, & S. Franciſci, qui in propriis domibus vivunt. Neque Clerici coniugati iſtius privilegii participes ſunt, niſi deferant tonſuram, & habitum clericalem. Excluduntur quoque ab hoc privilegio Clerici, qui, abiectis veſtibus eccleſiaſticis, negotiis ſæcularibus ſe ſe immiſcent, & tertio a Superiore moniti non corriguntur.

IV. Quæſt. III. *Quinam dicantur manus violentas iniicere in Clericum, ut excommunicationem incurrant?* Reſp. Omnes rationis compotes utriuſque ſexus, qui violen-

lentas manus iniiciunt in Clericum, canonis excommunicationem incurrunt. Iuvenes tamen qui ante pubertatem hoc crimen perpetrant, abſolvi ab Epiſcopo poſſunt. Hanc excommunicationem quoque incurrunt mandantes, excitantes, & inducentes, ſive precibus, ſive minis, ſive promiſſis, conſulentes, conſentientes, auxilium præbentes; ut ſtatuitur cap. *Mulieres §. Illi* de ſent. excomm. & cap. *Quantæ* xlvii. Ut vero quis conſentire dicatur, ſat eſt ut dominus, aut paterfamilias dicat coram ſuis, ſe libenter cupere talis Clerici vindictam. Si his verbis iſti moti Clericum percutiant, etiamſi non illa verba protulerit, ut ad talem percuſſionem provocaret, inter conſentientes numeratur: quia prævidere talem percuſſionem ex circumſtantiis poterat, aut exprimere debebat ſe eam nolle.

V. Quæſt. IV. *An qui non impedit, cum poſſit, Clerici percuſſionem, hanc excommunicationem incurrat?* Reſp. Affirmant communiter Auctores ex cap. *Quantæ*, de ſent. excomm. ubi hæc habentur. *Eos delinquentibus favere interpretamur qui, cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obviare*. Requiritur tamen ad excommunicationem contrahendam quod dolo, fraude, odio, vel malitia non impediant. Nam, ſi ob timorem, verecundiam, & ne ſe negotiis alienis immiſceant, negligant obviare, hanc excommunicationem non incurrunt; ut communiter Auctores docent. Quin diſputant, num qui non ex iuſtitia, ſed ex caritate tantum impedire hanc percuſſionem tenentur, hanc excommunicationem contrahant. Affirmant Sylveſter, Caietanus, Suarez, Medina, aliique graves Theologi, auctoritate nixi citati cap. *Quantæ*. Negant e contrario plures alii.

VI. Quæſt. V. *An qui ratam habet percuſſionem Clerici ſuo nomine factam, incurrat hanc excommunicationem?* Reſp. Affirmant communiter omnes, quamquam ad illam auxilium, mandatum, conſilium non præbuerit. Idque colligunt ex cap. *Cum quis* de ſent. excomm. in VI. quia ratihabitio mandato æquivalet. Requiritur tamen 1. quod eius nomine ſit facta percuſſio, iudicante percuſſore illi gratam futuram. 2. quod exterius ſigno ſenſibili prodat ſuam approbationem. 3. quod quando percuſſio executioni demandata eſt, fuerit ipſe habitualiter aptus ad mandatum præbendum, vel conſilium: quia ſi tunc fuiſſet amens, eam non incurreret. Somnus tamen & ebrietas non impediunt, quominus eam contrahat, ſi cetera adſint.

VII. Quæſt. VI. *Quænam actio violenta in Clericum dicatur, vi cuius percuſſor excommunicationem incurrat?* Reſp. Manum violentam in Clericum iniiciunt omnes qui aliqua corporis parte, ut ore, pede, brachio, manu Clericum, aut rem ei adhærentem percutiunt, ſive immediate abſque inſtrumento, ſive medio fuſte, gladio, veneno: ſi Clericum violenter detineant, ſi in carcerem detrudant, ſi illum inſequantur, urgeant ad læſionem, aut præcipitium, ſi ſputum, ſi pulverem in illum coniiciant, ſi eius veſtimenta lacerent, ſi arundine verberent, ſi equum

 ipſum

ipſum lædant , frenum infringant , vique ſiſtant . Quæ actiones omnes aut perſonam , aut eiuſdem honorem lædunt & dedecorant ; ut ex cap. *Nuper*, de ſent. excomm. clare eruitur : atque adeo ſufficiunt ad excommunicationem incurrendam . Hanc vero excommunicationem non contrahunt illi qui verbis tantum Clericum offendunt , aut ictum vibrant , ut illum lædant , reipſa tamen nec illum , nec rem ei adhærentem tangunt . Neque illi qui abſque vi veſtes Clerici ſurriperent, aut furarentur in itinere equum , vel pecunias ; licet heinc ſequeretur ne perſequi iter poſſet . Quia actiones iſtæ nullam vim perſonæ , & dignitati inferunt; tametſi per accidens conſequatur quod Clericus nequeat egredi , aut perſequi iter ſuum . Qui venenum Clerico propinant , excommunicantur. Si Monialis potaret venenum ad fetum necandum , non eſſet obnoxia cenſuræ : quia fetui , non ſibi iniuriam irrogaret . Excommunicationem vero contraheret qui per vim Moniali gravidæ venenum propinaret , ad fetum necandum : quia tum utrique vim inferret.

VIII. Quæſt. VII. *Quænam cauſſæ excuſant iniicientes manus violentas in Clericum ab incurrenda excommunicatione ?* Reſp. Plures iam ſupra indicatæ ſunt, videlicet ignorantia iuris , & facti , timor gravis , iuſta defenſio , & cetera omnia quæ a gravi culpa eximunt : correctionis titulus, vi cuius Magiſtri, Prælati percutere diſcipulos Clericos valent, excluſo ſemper exceſſu, qui peccatum mortale conſtitueret, & excommunicationem induceret . Parentes poſſunt filios Clericos , etiam in ſacris conſtitutos , punire , vinculis ligare , in carcerem detrudere , detinere, & ea omnia exercere quæ opportuna prudenter iudicantur ad illorum correctionem . Illi etiam qui Clericum turpiter tractantem proprias uxores , matres , ſorores, filias percuterent , ſive ut vindicarent iniuriam , ſive ut a crimine averterent, immunes ab excommunicatione eſſent ; dummodo percutiant illum in ipſo crimine, vel continuo poſt, etiamſi cum eiſdem non fornicaretur, ſed tantum illas oſculis, tactibus, amplexibus turpibus dedecoraret . Similiter femina ſollicitata , & facto provocata a Clerico, ſi illum violenta percuſſione reiiceret , quando ſolis verbis non poſſet, a cenſura libera eſſet . Amittunt quoque privilegium canonis Clerici qui ter admoniti , non deferrent habitum & tonſuram clericalem , ſi militiam, aut graſſatores agerent . Quando Clerici mutuo rixantes ſine gravi iniuria alapis, pugnis ſe percutiunt, licet e naribus guttæ ſanguinis fluerent, liberi ſunt ab excommunicatione ; niſi ex circumſtantiis conſtaret iniuriam eſſe gravem , ut interdum eſſe ſolet.

IX. Quæſt. VIII. *Quis poſſit ab hac excommunicatione abſolvere ?* Reſp. Dictum iam ſupra eſt, hanc excommunicationem reſervatam eſſe ſummo Pontifici, & ſolos Mendicantes ex privilegio, & Epiſcopos in multis caſibus poſſe ab eadem abſolvere . Abſolvere Epiſcopi valent, ſi percuſſio ſit levis . Levem percuſſionem

vo-

vocant quæ ſit pede, pugno, baculo, lapide, nullum relinquente in carne veſtigium, aut quæ ſit abſque multi ſanguinis effuſione, vel multorum capillorum evulſione, quæque grave ſcandalum non pariat. Regula generalis præciſa aſſignari nequit; ſed ex circumſtantiis gravitas, aut levitas colligi debet. Percuſſio Sacerdotis facta cum peccato mortali in Eccleſia, in platea, etiamſi materialiter levis appareret, ob hanc cauſſam gravis eſſet reputanda. Percuſſio enormis communiter dicitur quæ grave vulnus infligit, non vero illa ex qua magna ſanguinis copia manat, ſi vulnus modicum ſit. Enormis quoque percuſſio vocatur, ſi ſit valde ignominioſa; ut ſi quis percuteret Epiſcopum, Abbatem, Superiorem Sacerdotem ſacris veſtibus indutum, vulneraret Clericum in vultu, in oculo. Si Epiſcopus dubitet, an percuſſio levis ſit, vel gravis, communiter vel benigni Caſuiſtæ aſſerunt reputandam eſſe gravem. Epiſcopus abſolvere valet percuſſorem Clerici, etiamſi percuſſio ſit enormis, quando delictum occultum eſt. Dicitur autem occultum, ut alias indicavi, quando non eſt ad forum contentioſum deductum. Heinc etiam abſolvere poſſunt Prælati Mendicantes ſubditos ſuos graviter, & enormiter ſe percutientes, ſi delictum non ſit deductum ad forum contentioſum; immo multi contendunt poſſe Mendicantes abſolvere a gravi percuſſione occulta Clerici, cum poſſint abſolvere ab iis caſibus quos ius Epiſcopis reſervat; licet non ab iis quos Epiſcopi ſibi reſervant. Plura alia de abſolutione ſupra explicata ſunt.

§. II.

De excommunicatione ob duellum inflicta.

I. Duellum eſt *pugna deliberata*, ut *Tom. II. in Decal.* fuſius explicatum eſt, *inter duos, vel plures pari numero ex condicto ſuſcepta, tempore & loco determinato, cum periculo aut gravis vulneris, aut mortis*. Vide ibi plura. Eſt natura ſua illicitum, & deinde iure canonico prohibitum ſub pœna excommunicationis, aliiſque pœnis; ut *ſeſſ.* XXIV. *cap.* XIX. Tridentini habetur. Pontifices ſummi Iulius II. S. Pius V. Gregorius XIII. & Clemens VIII. conſtitutiones ediderunt quibus ſevere duella prohibent, & excommunicationem extendunt ad Reges, Imperatores, quamvis ſine patrinis, ac litteris provocantibus commiſſum duellum fuerit. Anathemate etiam configuntur ſuadentes, conſulentes, provocantes, etſi ad defenſionem proprii honoris, etiam pugna non ſecuta: item comitantes, ſocii, patrini, ſpectatores ex induſtria, non obiter tranſeuntes, & ex curioſitate ſpectantes, & omnes qui quomodolibet ad illud ſe intromittunt, etiamſi pugna non fuerit ſecuta. Tandem excommunicantur Domini locorum, militum Duces, Magiſtratus, Locumtenentes qui illud permittunt, aut non puniunt. Ci-

Digitized by Google

vitates, caſtra, oppida Dominorum qui duellum permittunt expreſſe vel tacite; ſubiacent interdicto Eccleſiæ; & qui in duello moriuntur, ſepultura eccleſiaſtica privantur. Licitum duellum aſſerunt ad bellum finiendum inter duos exercitus; quia tunc eſt publica pugna per duos aut quatuor peracta. Licitum quoque aſſerunt illud, quando coacte acceptatur ad defenſionem propriæ vitæ, nec ad fugam ſine periculo vitæ pateat aditus. Verum hoc non eſt duellum, ſed mera defenſio, dum ad fugam nullus pateat exitus. Alexander VII. hanc propoſitionem damnavit. *Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.*

II. Quæſt. I. *An recenſitæ pœnæ omnes incurrantur ipſo facto, ante ſententiam iudicis?* Reſp. Excommunicatio ipſo facto incurritur. Ad incurrendas ceteras pœnas quæ in relatis conſtitutionibus infliguntur, multi requirunt ſententiam iudicis declaratoriam. Principes permittentes duellum inter infideles excommunicationem non incurrunt: quia Tridentinum dicit, *Permittentes monomachiam inter Chriſtianos*; incurrerent vero illam, ſi duellum inter Chriſtianum & infidelem permitterent. Liberi quoque eſſent Principes ab hac excommunicatione, ſi duellum permitterent ad evitandum maius grave malum.

III. Quæſt. II. *Quis ab hac excommunicatione abſolvere queat?* Reſp. Si duellum ſit notorium, ſeu ad forum contentioſum deductum, cenſura reſervata eſt Romano Pontifici; ſi vero duellum ſit occultum, vel non deductum ad forum contentioſum, ab excommunicatione abſolvere Epiſcopi poſſunt, ut communiter Auctores docent. Regulares intra Italiam & extra Urbem nequeunt ab hac excommunicatione abſolvere ex mandato Clementis VIII. P. Dominicus Viva *quæſt.* v. *art.* 4. *num.* 5. docet etiam Regulares poſſe probabiliter abſolvere, ſi duellum ſit occultum.

§. III.

De excommunicationibus in bulla Cœnæ contentis.

I. Viginti excommunicationes latæ ſententiæ continentur in bulla Cœnæ, quas ad quinque capita Auctores revocant. 1. ad fidem catholicam. 2. ad Eccleſiam chriſtianam. 3. ad eccleſiaſticam Hierarchiam. 4. ad ſanctam Sedem. 5. ad Romanum Pontificem. Integram bullam hic non reſcribo brevitatis gratia. Illam exhibeo in *Tom. I. Appar.*

II. Primo §. excommunicantur plura perſonarum genera; nempe hæretici, ſchiſmatici, hæreticis credentes, fautores, receptatores, defenſores hæreticorum, libros hæreſim continentes, vel de religione quomodolibet tractantes ſcienter legentes, domi retinentes, imprimentes, ac defendentes quocumque colore, vel cauſſa, publice, vel occulte.

III.

Digitized by Google

III. Quæſt. I. *Quinam dicantur hæretici excommunicati in bulla Cœnæ ?* Reſp. Hæreticorum nomine in præſentia omnes illi veniunt qui a fide catholica deſciſcunt, ſive per actum hæreſis, qua negetur hoc aut illud myſterium, retenta fide utcumque circa alia myſteria, ſive per idololatriam, ſive per Iudaiſmum. Diſcrimen ſolum eſt, quod apoſtaſia omnia religionis chriſtianæ, hæreſis aliqua tantum myſteria reiicit. Ad excommunicationem autem incurrendam de omnibus his idem iudicium ferendum eſt ac de hæreſi. Hæreſis, ut ſuo loco explicatum eſt, dicitur error intellectus cum pertinacia contra fidem.

IV. Manifeſtum eſt omnibus, hæreticos ab Eccleſia excommunicatos eſſe, quæ excommunicatio in *bulla Cœnæ* reſervata eſt Romanæ Sedi. Ut autem excommunicatio hæc incurratur, duo, ut iam ſupra dixi, requiruntur: nempe error in intellectu contra fidem cum pertinacia: deinde quod hic error extrinſecus manifeſtetur per verba, aut ſigna, quæ ſufficienter mentis conceptum exprimant. Unum ſine altero non ſufficit ad cenſuram hanc ſubeundam: ut ſi vel error ſit dumtaxat internus; vel ſit exterior manifeſtatio hæreticalis abſque errore interiore concepto contra fidem. Non requiritur tamen ut error exterius manifeſtetur coram aliis; ſed ſat eſt ut manifeſtatio ſit exterior, quantumvis occultiſſima, & nemine præſente.

V. Igitur, ut ad propoſitum quæſitum reſpondeam, illi dicuntur hæretici excommunicati in bulla Cœnæ qui habent aliquem errorem voluntarium contra veritatem fidei catholicæ cum pertinacia. Ille autem eſt pertinax, ut alias ſæpe dixi, qui cognoſcit propriam opinionem, ſeu errorem adverſari doctrinæ Eccleſiæ catholicæ, & non eſt paratus ad ſe corrigendum, & deponendum talem errorem. Quinam dicantur hæreticorum fautores, receptores, hæreticis credentes, eorum libros legentes, & retinentes, & alia huc pertinentia vide *Tom. I. in Decal. diſſ.* 11. *cap.* VI. *& ſeq.* ubi fuſe explicata ſunt omnia quæ ſpectant hunc 1. *§. bullæ Cœnæ*.

VI. Quæſt. II. *Quid de aliis cenſuris in bulla Cœnæ contentis ?* Reſp. *§.* 2. eiuſdem bullæ cenſura perſtringuntur appellantes a definitionibus, & ſententiis ſummi Pontificis ad Concilium generale, omnes cuiuſcumque ſint conditionis, & quocumque nomine nuncupentur. Collegia vero, univerſitates, & communitates, quorum nomine appellationes interponuntur, interdicto ſubiectæ declarantur. Qui vero appellant, aut conſulunt, aut auxilium conferunt, excommunicantur.

VII. *§.* 3. Excommunicatione configuntur pyratæ, curſores, & latrunculi maritimi interficientes, vulnerantes, deprædantes Chriſtianos, qui mare eccleſiaſtico dominio ſubiectum navigant, præſertim a monte Argentario ad Tarracinam uſque: cui cenſuræ obnoxii ſunt conſulentes, & auxilium præbentes.

VIII. *§.* 4. Excommunicantur rapientes bona Chriſtianorum naufragantium, ſi-

ve in navibus extantia, ſive in mare proiecta, ſive in litore cuiuſcumque maris inventa. Requiritur tamen quod accipiantur iniuſte, & ſcienter, quod ſint naufragantium, & animo eadem retinendi, & non reſtituendi domino. Pyratarum vero bona ſurripientes non incurrunt excommunicationem. Chriſtianorum nomine non comprehenduntur hæretici.

IX. ſ. 5. Excommunicationi ſubiiciuntur qui in propriis terris privilegio carentes imponunt, augentve *pedagia*, *gabellas*, & qui illas exigunt. Pedagium ſignificat tributum impoſitum ob tranſitum perſonarum, vel mercium per aliquem locum: & idem de *guidagio*, quod eſt tributum impoſitum ob refectionem, vel cuſtodiam viarum. Gabellæ vero imponuntur pro emptione, venditione, vel translatione mercium. Hæc omnia imponere, & augere valent ſupremæ Poteſtates, ut Imperatores, Reges, Reſpublicæ &c. ſecus Marchiones, Principes, Comites, Duces, qui carent alto & ſupremo dominio. Suarez, Molina, Toletus, Navarrus docent, etiam Principes ſupremos huic excommunicationi eſſe ſubiectos, ſi iniuſta tributa imponant, aut ſine iuſta cauſſa augeant. Communitates & univerſitates, quæ ſibi ipſis collectas libere imponunt, ut civium neceſſitatibus ſubveniant, hanc excommunicationem non incurrunt.

X. ſ. 6. Excommunicatione plectuntur falſantes litteras apoſtolicas, ſive falſo eas componentes, ſive falſas vero ſigillo obſignantes, ſive immutantes earum characteres, ſive punctum, vel ſumma aliquod.

XI. ſ. 7. Excommunicantur qui ad Saracenos, Turcas, & alios fidelium hoſtes, & ad hæreticos nominatim per Sedem apoſtolicam declaratos, deferunt, aut immittunt in detrimentum Catholicorum arma, & armorum materiam, ferrum ſtannum, calybem, æs, & omnia metallorum genera. Excommunicantur quoque omnes qui præfatos infideles per ſe, aut per alios certiores faciunt de rebus chriſtianæ Reipublicæ, aut quomodolibet auxilium præbent in damnum Chriſtianorum. P. Viva excuſat ab hac excommunicatione fideles qui talia deferunt tempore pacis Saracenis, non gerentibus bellum contra Chriſtianos. Sed merito hoc interpretamentum reiiciunt Suarez, Sylveſter, Filliucius, Salmanticenſes, & alii.

XII. ſ. 8. Excommunicantur qui impediunt, ſeu invadunt eos qui victualia, ſeu alia ad uſum Romanæ Curiæ adducunt, ac etiam eos qui, ne ad Curiam Romanam adducantur, vel afferantur, prohibent, ſeu perturbant, ſeu hoc facientes defendunt &c.

XIII. ſ. 9. Excommunicantur qui interficiunt, mutilant, vulnerant, ſpoliant, detinent eos qui Romam petunt, non utcumque, ſed ad negotia pertractanda in Romana Curia, non eos qui Romam adirent curioſitatis gratia. In ſecunda eiuſdem ſ. propoſitione anathemate feriuntur qui prætextu iuriſdictionis uſurpatæ læderent commorantes in Curia Romana, qui vulgo dicuntur *Curiales*.

XIV.

Digitized by Google

XIV. §. 10. Excommunicantur omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, ſeu deprædantes Romipetas, ſeu peregrinos ad Urbem cauſſa devotionis, ſeu peregrinationis accedentes, ſeu in ea commorantes, vel ab ipſa recedentes, vel in his dantes auxilium, conſilium, favorem.

XV. §. 11. Excommunicatio infligitur illis qui Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Legatos Sedis apoſtolicæ, & Nuntios interficiunt, vulnerant, percutiunt, detinent, capiunt, aut hoſtiliter inſectantur. Excommunicantur etiam Principes, Magiſtratus, & alii qui Epiſcopos, Legatos, Nuntios a ſuis diœceſibus, territoriis, terris eiiciunt, & qui iuſſu Principum eoſdem expellunt, & omnes mandantes, ratum habentes, auxilium, conſilium, favorem præſtantes.

XVI. §. 12. Excommunicantur qui occidunt, percutiunt, bonis ſpoliant recurrentes ad Sedem apoſtolicam, ſeu Romanam Curiam ſuper ſuis negotiis, atque eorum advocatos, procuratores, actores, auditores, iudices ſuper his cauſis deputatos.

XVII. §. 13. Excommunicantur appellantes ſub privato prætextu ad forum laicale in cauſis eccleſiaſticis, ut impediant executionem litterarum apoſtolicarum, ſive iuſtitiam, ſive gratiam continentium. Excommunicantur Magiſtratus prohibentes dictas litteras executioni demandari: item illi qui directe, aut indirecte accedentes ad Romanam Curiam pro negotiis proſequendis, aut litteris impetrandis, impediunt, detinentve.

XVIII. §. 14. Excommunicantur qui auctoritate propria, prætextu exemptionis, cauſſas ſpirituales, aut ſpiritualibus annexas, beneficiales, decimales &c. a iudicibus eccleſiaſticis ad ſe advocant: qui earumdem cauſſarum curſum abrumpunt, qui ſe interponunt ut iudices talium cauſſarum. Plura de hoc §. diſputant Auctores Bonacina, Caſtropalaus, & alii: quos legere, ſi neceſſe fuerit, quod non credo, poteris.

XIX. §. 15. Excommunicantur qui pertrahunt ad forum laicale perſonas eccleſiaſticas, & qui eas pertrahi faciunt, aut procurant, quovis quæſito colore, & qui ſtatuta, vel decreta condunt contra libertatem eccleſiaſticam. Etiam de hoc canone plura diſputant citati Auctores, quæ miſſa facio.

XX. §. 16. Excommunicatione ligantur omnes impedientes Prælatos eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione utantur; & qui poſt ſententias eccleſiaſticas, ad Curias laicales recurrunt, & procurant inhibitiones, atque mandata pœnalia contra iudices eccleſiaſticos, ne valeant decernere, exequi &c. Huic excommunicationi obnoxii quoque ſunt conſilium, & favorem præbentes.

XXI. §. 17. Excommunicatione irretiuntur illi omnes qui iuriſdictionem, reditus, fructus, ad Sedem apoſtolicam, & ad quaſcumque perſonas eccleſiaſticas attinentes uſurpant, aut ſequeſtrant ſine legitima facultate.

XXII.

XXII. §. 18. Excommunicantur illi omnes qui poteſtate laicali cuiuſcumque dignitatis decimas, collectas, talia, & alia onera per ſe, vel per alios directe, vel indirecte Clericis, vel bonis ipſorum imponunt, aut exigunt, vel curant ut talia onera Eccleſiaſticis imponantur, aut auxilium, favorem, conſilium &c. præbent.

XXIII. §. 19. Excommunicantur omnes ſæculares magiſtratus, iudices, notarii, ſcribæ, qui ſe in cauſis capitalibus interponunt contra perſonas eccleſiaſticas, proceſſus formando, in exilium agendo, capiendo, proferendo ſententias contra illas, aut exequendo.

XXIV. §. 20. & ultimo excommunicantur qui invadunt, deſtruunt, occupant terras Romanæ Eccleſiæ ſubiectas, quive ſupremam iuriſdictionem exercent, perturbant, retinent, vexant in dictis terris, ut in alma Urbe, in regno Siciliæ, in inſulis Sardiniæ, Corſicæ, Ducatus Beneventi &c.

XXV. Paucis perſtrinxi omnes excommunicationes in hac celebri bulla contentas, quæ omnes Romanæ Sedi ſunt reſervatæ. Alicubi tamen, ſaltem quantum ad omnia, uſus huiuſce bullæ non obtinet.

C A P U T III.

De ſuſpenſione, eiuſque effectibus, atque de depoſitione, & degradatione.

I. Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit ſuſpenſio?* Reſp. Suſpenſionis nomine in iure canonico intelligitur *cuiuſvis officii, & dignitatis uſus, & exercitii privatio*; iuxta quam ſignificationem valde amplam Officiales, Priores, Abbatiſſæ ſuſpenduntur ab officio. Suſpenſio preſſe accepta, prout in præſenti, deſcribitur communiter hoc pacto: *Eſt cenſura eccleſiaſtica, per quam Clericus privatur uſu officii, aut beneficii*. Appellatur cenſura, ut diſtinguatur ab ea prohibitione qua Sacerdos aliquando interdicitur a Confeſſario, ne celebret, quia indignus &c. Clericus ſolus poſitus in definitione, non laicus, ſubiectus eſt huic cenſuræ.

II. Dividitur hæc ſuſpenſio in eam quæ ſolum eſt ab officio, & in aliam quæ ſolum eſt a beneficio, & in eam quæ eſt ab utroque, quæ in totum ſeu totalis nuncupari ſolet. Inſuper alia eſt a iure, alia ab homine, ut eſt omnis cenſura. Nomine officii intelligitur omnis poteſtas ſpiritualis, ſive Ordinis, ſive iuriſdictionis, ſive adminiſtrationis eccleſiaſticæ. Beneficii vero nomine venit ius perpetuum ad eccleſiaſticos proventus, vi ſpiritualis tituli percipiendos. Dividitur ſuſpenſio ex parte temporis in temporalem, & perpetuam. Temporalis eſt ad menſem, ad annum, ad biennium &c. Perpetua nulla duratione limitatur. Suſpenſio partialis ſubdividitur in plures alias partiales. Nam Sacerdos interdum ſuſpenditur a ſola

Miſſæ

Miſſæ celebratione, aliquando a munere audiendi confeſſiones, aliquando ſimpliciter ab Ordine. Epiſcopus ſuſpendi poteſt a collatione aut ſolius tonſuræ, aut presbyteratus, aut ab Ordine abſolute. Similiter in beneficio aliquando quis ſuſpenditur a quotidianis diſtributionibus, aut a dimidia fructuum parte: & idem fieri in iuriſdictione poteſt.

III. Ad formam ſuſpenſionis nulla in iure deſignata verba ſunt; ſed illa uſurpantur quæ Superioris voluntatem manifeſtent. Idcirco hæc verba, *Qui hoc fecerit, ſuſpendatur*, ſignificant ſuſpenſionem ferendam. Contra, hæc alia, *Suſpenditur, maneat ipſo facto ſuſpenſus*, perhibent ſuſpenſionem latæ ſententiæ. Communiter in ſcriptis ferri ſuſpenſio debet, & cauſſa in ſpecie exprimi ob quam fertur. Præcedat etiam monitio oportet, ſine qua ſuſpenſio eſt irrita. Heinc quando Superior prohibet ſubdito verbis ne celebret, non eſt ſuſpenſio proprie dicta, ſed mera pœna; ſecus, ſi in ſcriptis ſuſpenſionem ferat. Hoc tamen non ita verum eſt, ut aliquando non poſſit ſolo verbo vera ſuſpenſionis cenſura ferri. Nam in aliqua Religione obtinere conſuetudo poteſt ut verbo, & non ſcripto ſuſpenſio feratur. Quare circumſtantiæ, & delicti enormitas ſpectandæ ſunt.

IV. Quæſt. II. *Quodnam peccatum ſit ſuſpenſionem violare?* Reſp. Abſolute peccatum mortale eſt ſuſpenſionem infringere. Heinc qui ſuſpenſus a iuriſdictione excommunicationem infligit, eligit, diſpenſat, abſolvit &c. peccat letaliter, niſi materiæ parvitas excuſet. Suſpenſus vero ab Ordine, præter peccatum mortale, contrahit irregularitatem. Actus tamen exerciti a ſuſpenſo validi ſunt, quamquam illiciti, ſi ſint actus Ordinis, & non iuriſdictionis: quoniam illi ſunt actus conſequentes Ordinis characterem, quos irritare Eccleſia nequit. Qui vero ſuſpenſus a iuriſdictione eſt, & ſit vitandus, tunc actus iuriſdictionis irrite exercet: quia ſuſpenſio iuriſdictionis eſt illius actualis privatio. Suſpenſus ab Ordine eo ipſo non eſt a iuriſdictione ſuſpenſus; ut communis ſententia docet.

V. Quæſt. III. *An ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus a beneficio, aut e contrario?* Reſp. Communiter Auctores docent, ſuſpenſum a beneficio non eſſe ſuſpenſum ab officio. Quamobrem ſuſpenſus a beneficio celebrare, & alia divina officia recitare poteſt, immo tenetur: quia pœna non eximit ab onere: & quamquam officium ſit propter beneficium, in ſupplicium tamen delicti poteſt reus privari fructibus beneficii, manente onere inſerviendi Eccleſiæ. Diſputant vero in utramque partem Auctores, utrum qui abſolute ſuſpenſus ab officio eſt, ſit eo ipſo ſuſpenſus a beneficio. Adfirmant plures, præſertim ſi ſuſpenſio ſit ob crimen graviſſimum in perpetuum, ut cum Parochus homicida ſuſpenditur. Communis tamen, & probabilior ſententia defendit, ſuſpenſum ab officio, ſive a iure, ſive ab homine, ſive ob crimen graviſſimum, non manere propterea ſuſpenſum a beneficio, ſed poſſe fructus percipere per ſe, vel per ſuum vicarium. Quandoquidem in iure ſuſpenſio

ab

ab officio diverſa eſt a ſuſpenſione a beneficio. Ergo ſi iudex ſuſpendere ab utroque velit, ambo exprimere debet. Neque enim leges pœnales extendi ultra proprium ſenſum debent.

VI. Quæſt. IV. *Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis ab officio, a iuriſdictione, a beneficio?* Reſp. Suſpenſus ab officio per ſuſpenſionem abſolutam, & ſimpliciter latam, manet, ut communiter Auctores docent, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *cap.* v. *punct.* 3. *num.* 23. privatus omni Ordinis uſu, & iuriſdictionis, & quocumque miniſterio quod a ſolo Clerico exerceri poteſt. Quamobrem nequit ſacramenta adminiſtrare, nec celebrare, nec excommunicare, nec abſolvere, nec indulgentias impertiri, nec ad confeſſiones alios adprobare, nec Pontificalia exercere, nec alia peragere miniſteria quæ ab Ordine pendent. Quia, inquiunt communiter Auctores, ſuſpenſio ab officio abſolute & ſimpliciter prolata totum prohibet. Sed officium Ordinis, & omne id quod eidem annexum eſt, & officium iuriſdictionis, & quidquid illi annexum eſt, & coniungitur cum illo, nomine officii veniunt, & ſunt veluti partes ex quibus totum coaleſcit. Ergo hoc ipſo quod quis abſolute & abſque ulla limitatione ſuſpenditur ab officio, manet ab exercitio & Ordinis, & iuriſdictionis ſuſpenſus. Ita docent laudati Salmanticenſes cum multis aliis, quos ibidem citant. Certum tamen eſt, quod ſi ſuſpendatur ab Ordine tantum, non ſit ſuſpenſus a iurisdictione; ut in *Suppl. quæſt.* XXII. *art.* 3. S. Thomas docet his verbis. *Si enim ſit ſuſpenſus ab Ordine tantum, tunc non poteſt ea quæ ſunt Ordinis; ſed poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis; & e contra, ſi ſit ſuſpenſus a iuriſdictione, & non ab Ordine, non poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis, ſed poteſt ea quæ ſunt Ordinis, ſi autem ab utroque, tunc neutrum poteſt.* Omnia vero miniſteria quæ a Clerico non pendent, exercere valet, etiamſi abſolute ſuſpenſus ſit.

VII. Suſpenſio a iuriſdictione abſolute lata privat omni uſu ſpiritualis iuriſdictionis, & actu Ordinis, qui exerceri abſque iuriſdictione nequit; ut collatio Ordinis, & abſolutio ſacramentalis. Poteſt vero ſic ſuſpenſus celebrare, miniſtrare ſacramenta alia, niſi tamen ea ex officio adminiſtret ut Parochus: quia tunc actum iuriſdictionis exerceret, qua privatus eſt. Si ſuſpenſio ſit a determinata parte iuriſdictionis, non privat altera parte; ut ſi Parochus ſit ſuſpenſus ab excipiendis confeſſionibus, poteſt celebrare, & alia ſacramenta miniſtrare: quia, ut aiunt, limitata cauſſa limitatum producit effectum, & exceptio unius firmat regulam in contrarium. E contrario, cui prohibitus eſt actus, prohibentur etiam ea ſine quibus exerceri actus nequit.

VIII. Suſpenſio Ordinis abſolute, & ſimpliciter lata privat omni actu cuiuſcumque Ordinis tam maioris, quam minoris: quia propoſitio indefinita in materia morali æquivalet univerſali. Similiter qui ſuſpenſus ſimpliciter eſt a collatione Ordinum, nullum Ordinem conferre poteſt. Utrum vero ſuſpenſus ab Ordine inferio-

ri

ri ſuſpenſus a ſuperiore Ordine ſit, diſſident Theologi : plures adfirmant, & plures negant. Sed deciſio hæc pendet ab examine ipſius formulæ ſuſpenſionis. Qui ſuſpenſus a beneficio eſt, beneficio non privatur, quod iure poſſidet, ſed privatur perceptione omnium proventuum: & inter fructus beneficii eiuſdem adminiſtratio computatur. Quare ſuſpenſo a beneficio œconomus aſſignandus eſt. Qui plura beneficia poſſidet, & crimen perpetret, cui annexa ſit ſuſpenſio abſolute, & ſimpliciter talis, manet ne omnium beneficiorum fructibus privatus? Variæ ſunt Auctorum opiniones. Verum diſputationes iſtæ ſuperfluæ mihi videntur, cum vera reſolutio pendeat a ſententia Superioris, qui aut omnium beneficiorum, aut alicuius tantum fructibus, privare poteſt; ſicut uno, & non altero, aut omnibus ſimul beneficiis privare Beneficiarium valet.

IX. Quæſt. V. *Quam ob cauſſam ferri ſuſpenſio poteſt?* Reſp. Quæ ſupra dixi de cauſſis ob quas ferri cenſuræ generatim poſſunt, inſerviunt etiam pro ferenda ſuſpenſione. Quare ſuſpenſio ferri nequit pro peccato veniali, omnibus circumſtantiis ſpectatis tali : quia gravis pœna infligi ob levem culpam nequit. Suſpenſio tamen pœnalis levis, ut ſuſpenſio partialis ad lucrandas una aut altera vice diſtributiones, poteſt, ut multi docent, pro veniali culpa infligi : quia tunc culpæ levi reſpondet pœna levis.

X. Quæſt. VI. *Quis ferre ſuſpenſionem valet*? Reſp. Omnes illi qui poſſunt excommunicare, poſſunt ſuſpendere; & e contrario qui poſſunt ſuſpendere, valent excommunicare. Vide ergo quæ dixi ſupra de illis qui poſſunt cenſuras ferre.

XI. Quæſt. VII. *Quinam ſunt cenſuræ ſuſpenſionis obnoxii?* Reſp. Soli Clerici, aut prima ſaltem tonſura inſigniti ſuſpenſioni obnoxii ſunt. Cenſuræ quæ feruntur in iure generaliter contra Clericos, non comprehendunt, ut communiter Auctores docent, Cardinales, & Epiſcopos; includunt vero tam ſæculares, quam regulares, prima ſaltem tonſura inſignitos; niſi peculiariter ad ſolos ſæculares Clericos reſtringantur.

XII. Quæſt. VIII. *An ſuſpenſio ferri in communitatem valeat*? Reſp. Sententia adfirmans communis eſt. Suſpenſio enim privat miniſteriis, & officiis, quæ attinent ad bonum commune, quæque exerceri a communitate valent. Ergo ſuſpendi directe communitas valet, & indirecte eiuſdem membra, uſquedum partes talis communitatis remanent. Non afficit tamen diſtributive ſingulas perſonas quantum ad eorum particularia miniſteria, ſed ſolum ſecundum quod unum corpus conſtituunt, & ſecundum officia, & miniſteria illis communia. Quando vero fertur in communitatem, & ſingulas perſonas ob culpam particularem membrorum, non comprehendit innocentes, ſed illos tantum qui ſunt criminis rei.

XIII. Quæſt. IX. *An ſuſpenſio ferri pro culpa aliena poſſit?* Reſp. Plures negant aliquem ſuſpendi poſſe propter culpam alienam : quia nemo puniri iure valet ob alte-

alterius delictum. Alii diſtinguunt. Si ſuſpenſio feratur pro culpa certæ & determinatæ perſonæ, nequit infligi innocenti, talis culpæ experti. Si vero feratur ob delictum quod communitatem afficit, tunc ſuſpendi, ſicut & interdici, etiam innocentes poſſunt: quia ſuſpenſio non privat bonis ſpiritualibus, ſicut excommunicatio, ſed functionibus per ſe ad bonum commune pertinentibus. Quare ſicut interdictum, quod ob delictum principalium communitatis Rectorum imponitur, ſingulos communitatis afficit, ſic ſuſpenſio ob eamdem cauſſam impoſita omnes communitatis ſuſpenſæ perſonas includit, uſquedum membra talis communitatis extant. Advertunt tamen huiuſce ſententiæ Auctores, hanc reſpectu ſingulorum communitatis non eſſe cenſuram in rigore acceptam, cuius violatio pariat irregularitatem; ſed eſſe quamdam inhabilitatem ad exercendos actus a quibus ſuſpenduntur.

XIV. Quæſt. X. *Quomodo ſuſpenſio impediri poſſit?* Reſp. Impediri ſuſpenſio poteſt per legitimam appellationem, congruo tempore interpoſitam; ut ſupra de appellatione a cenſuris dictum eſt. Debet tamen appellatio ipſam ſuſpenſionem præcedere, ut eam impediat, ſi ſit ſuſpenſio ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ; ut habetur cap. *Is qui* xx. de ſent. excom. in VI. Quæcumque vero alia ſuſpenſio per ſubſequentem appellationem impeditur.

XV. Quæſt. XI. *Quis abſolvere a ſuſpenſione poſſit?* Reſp. A ſuſpenſione lata ab homine contra aliquem nominatim ſolus abſolvere poteſt qui illam tulit, vel eius ſucceſſor, vel ſuperior; ut dictum eſt ſupra de abſolutione a cenſuris in communi. Si ſit lata a iure, & non reſervata, abſolvere Ordinarius ſuſpenſi valet, aut eius Vicarius. Poſſe quoque Epiſcopum abſolvere ſubditos ſuos a ſuſpenſione reſervata Papæ, ſi proveniat ex delicto occulto, & non ſit ad forum contentioſum deducta, adfirmant plures, atque adeo etiam Mendicantes privilegiatos.

XVI. Quando ſuſpenſio eſt lata ad tempus derminatum, puta ad menſem, cum ſit pura pœna vindicativa, elapſo tempore ceſſat ſine abſolutione: & idem Auctores dicunt de ſuſpenſione lata, *donec ſatisfacta pars fuerit*: qua ſatisfacta, ſine nova abſolutione ceſſat ſuſpenſio: ſecus dicunt de excommunicatione.

XVII. Quæſt. XII. *Quid ſignificent depoſitio, & degradatio?* Reſp. Sæpe pro eodem accipitur depoſitio, & degradatio; unam tamen ab altera Auctores diſtinguunt, & depoſitionem ſimplicem his deſcribere verbis ſolent: *Eſt pœna privans Clericum officio, & beneficio in perpetuum iure ordinario irremiſſibiliter*. Degradationem dividunt in verbalem, & realem. Illa eſt *pœna eccleſiaſtica qua Clericus in perpetuum privatur omni officio, ac beneficio clericali, retento ſolo privilegio canonis, & fori*. Realis vero degradatio tunc dicitur, *quando Clericus primo verbaliter degradatus, certa ſolemnitate expoliatur omnibus veſtibus, ac inſigniis clericalibus, omnique privilegio clericali*. Hanc degradationem realem appellant executionem degradationis verbalis; unam tamen diſtinguunt ab altera. Nam degradatio verbalis,

balis, ſeu depoſitio non privat privilegio canonis & fori; ſicut per degradationem realem eodem privilegio ſpoliatur Clericus, & tranſit ſub poteſtatem brachii ſæcularis. Obſtringitur tamen Clericus, ſive verbali, ſive reali degradatione confixus, recitare horas canonicas, ſi erat in ſacris conſtitutus; nec matrimonium ſive licite, ſive valide contrahere poteſt.

XVIII. Degradatio verbalis olim fiebat ob adulterium, furtum, homicidium, & alia graviora crimina. Iuxta hodiernam Eccleſiæ diſciplinam atrociora dumtaxat crimina degradatione plectuntur, ut homicidium voluntarium, ſtuprum, adulterium, quæ iure civili capitali ſupplicio plectenda ſunt. Crimina in iure canonico expreſſa, ob quæ degradatione reali Clericus puniri debeat, ſunt hæreſis, falſificatio Litterarum apoſtolicarum, ſodomia, conſpiratio in proprium Epiſcopum, accedente incorrigibilitate. Plura dici poſſent de ſolemnitate, in degradatione reali ſervanda, & de diſpenſatione ab eadem degradatione. Verum ad inſtitutum meum hæc nihil attinent.

C A P U T IV.

De interdicto, & ceſſatione a divinis.

I. QUæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit interdictum?* Reſp. Interdictum eſt *cenſura eccleſiaſtica, qua prohibentur omnia divina officia, & nonnullorum ſacramentorum adminiſtratio, & eccleſiaſtica ſepultura.* Dividitur primo in locale, & perſonale: illud locum, iſtud perſonas afficit. Mixtum vero dicitur, quando locus ſimul & incolæ interdicuntur. Interdictum tum locale, tum perſonale rurſus dividitur in generale, & ſpeciale. Illud eſt, quando interdicitur regnum, aut provincia, aut diœceſis, aut civitas, oppidum, aut villa. Interdictum generale perſonale eſt, quando fertur in corpus politicum propriis legibus moderatum, & ſimul indirecte in omnes perſonas conſtantes talem communitatem. Utrum vero interdictum latum in familiam Magnatis, ſit generale perſonale, an ſecus, diſſident Auctores. Sed diſſidium hoc leve eſt. Interdictum perſonale ſpeciale eſt quod in perſonas determinatas, ut in Iacobum, Andream, Antonium &c. fertur. Quando tamen fertur a iure, vel ab homine in quoſcumque qui tale delictum commiſerint, non requirit ut eorum nomina manifeſtentur; quemadmodum notum eſt. Hoc interdictum perſonale ſpeciale dividunt in *totale*, quod omnes effectus interdicti continet; & in *partiale*, quod aliquos dumtaxat comprehendit. Interdictum locale non ſemper includit interdictum perſonale, nec viciſſim. Quamobrem ob interdictum populi, non cenſentur interdictæ Eccleſiæ, aut parochiæ illius: quia in iure hæc interdicta ſunt diverſæ ſpeciei.

II. Quæſt. II. *Quinam tenentur obſervare interdictum locale?* Reſp. Omnes incolæ tam laici, quam eccleſiaſtici, etiam Regulares: quia interdictum eſt in tali loco divi-

divina officia celebrare. Quare Prælatus ipſe (excepto ſummo Pontifice) qui interdictum locale fert, eiuſdem obſervationi obnoxius eſt. Quando autem civitas interdicta eſt per interdictum generale locale, omnes Eccleſiæ eiuſdem civitatis, etiam Regularium, ſubiectæ interdicto ſunt, & omnes perſonæ quæ ſunt eiuſdem civitatis membra. Et quamquam plures ſint innocentes, tamen interdicto obnoxii ſunt, non ut innocentes, ſed ut partes dictæ civitatis. Excipiuntur tamen Epiſcopi, qui ſub generali interdicto non comprehenduntur, niſi illorum fiat mentio expreſſa. Infantes quoque, & amentes exempti iudicantur. Iſtorum tamen cadavera ſepulturæ eccleſiaſticæ tradi nequeunt: quia Clerici, qui eadem ſepelire deberent, interdicti ſunt. Innocentes, ſi alio abeant, ubi non eſt interdictum, ibique figant domicilium, liberi ab interdicto evadunt. Similiter peregrinos exteroſque ab interdicto liberant Auctores plures, etiamſi per multum tempus in civitate interdicta commorentur: quia licet ad leges civitatis teneantur, non tamen ad illas quæ afficiunt perſonas ſingulares, quatenus ſunt partes talis populi; ut reipſa afficit interdictum generale perſonale. Interdicto vero populo non eſt interdictus Clerus, nec interdicto Clero eſt interdictus populus. Quoniam nomine Cleri non venit populus, nec nomine populi intelligitur Clerus. Interdicto Clero alicuius civitatis, omnes eiuſdem Clerici, qui privilegio fori & canonis fruuntur, interdicti ſunt. Sacerdotes vero qui domicilium haberent in tali civitate, ſed non beneficium, nec officium, non eſſent interdicti: quia non conſtituunt unum corpus, ſeu non ſunt membra talis Cleri.

III. Quæſt. III. *Quiſnam ferre interdictum valet?* Reſp. Qui habent poteſtatem ferendi cenſuras, valent quoque interdictum ferre: de illis autem qui ferre cenſuras valent, dictum eſt ſupra. Prælati Religionum, quamvis ferre interdictum perſonale poſſint, non tamen locale, quo ſuas Eccleſias interdicant, niſi haberent in plebem iuriſdictionem.

IV. Quæſt. IV. *Quam ob cauſſam ferri interdictum valet?* Reſp. Requiritur culpa, ut dictum eſt ſupra de cenſuris in communi. Interdictum generale locale & perſonale poteſt ferri ob culpam etiam alienam, communitatis, vel Rectorum eiuſdem, ſub quo comprehenduntur etiam innocentes, ut alias dictum eſt. Interdictum generale perſonale, vel locale, ſive generale, ſive ſpeciale ſit, nequit ferri ob culpam alicuius particularis, ſed imponi ſolum poteſt ob culpam vel communitatis, vel Rectoris, aut Principis, vel Prælati. Interdictum vero perſonale ſpeciale infligi ob culpam alienam etiam capitis nequit; ſed ſolum ob delictum illius perſonæ quæ interdicto plectitur. Fervet controverſia inter Auctores, num infligi interdictum perſonale ſpeciale queat ob culpam venialem. Alii adfirmant de interdicto lato a iure; alii negant. Omnes tamen conveniunt, interdictum latum ab homine requirere culpam mortalem.

V.

Digitized by Google

V. Maior difficultas eſt, utrum ferri interdictum licite & valide poſſit ob damnum aliquod temporale, ut ob culpam communitatis, aut eiuſdem Rectoris in non ſolvendo ære alieno. Communis opinio eſt, interdictum, ſive locale generale, ſive generale perſonale, imponi non poſſe ob debitum pecuniarium, immo neque interdictum locale ſpeciale; bene vero interdictum ſpeciale perſonale ob dictam cauſſam imponi poſſe aiunt.

VI. Quæſt. V. *Quinam ſunt interdicti effectus?* Reſp. Tres ſunt effectus Interdicti. 1. prohibitio celebrationis, & auditionis divinorum officiorum. 2. privatio aliquorum ſacramentorum. 3. privatio ſepulturæ eccleſiaſticæ.

VII. Nomine divinorum officiorum intelliguntur Miſſæ, horæ canonicæ, & aliæ preces ſolemniter celebratæ, benedictiones nuptiarum, aquæ, olei, chriſmatis &c. omnis functio ab Eccleſia in cultum Dei ordinata. Hæc omnia prohibentur in loco communi, vel in loco ad id ſpecialiter deputato; ſecus privatim, & in loco non deputato ad divina officia celebranda. Similiter conciones habere licitum eſt. Immo ex iure novo Bonifacii VIII. in cap. *Alma mater* de ſent. excom. in VI. omnes Clerici, & Regulares tempore interdicti generalis localis poſſunt quotidie Miſſas celebrare, divina officia peragere in quibuſcumque Eccleſiis, & Monaſteriis, quatuor adiectis conditionibus. 1. Ut *voce ſubmiſſa*, ideſt ſine cantu. 2. *Ianuis clauſis*, ita tamen ut volentibus egredi exitus pateat. Quare oſtiarius collocandus erit, qui prohibeat interdictos ingredi, & privilegiatos exire permittat. 3. Non *pulſatis campanis*, quia populus interdictus non vocandus, ſed arcendus eſt ab Eccleſia. 4. *Excluſis interdictis, & excommunicatis*. In quatuor tamen feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes, & Aſſumptionis B. Mariæ Virginis poſſunt divina officia ſolemniter celebrari, ianuis apertis, alta voce, pulſatis campanis. Interdicti tamen altari appropinquare non debent, qui cauſſam interdicto dedere. Quod privilegium extendit Martinus V. ad feſtum Corporis Chriſti, & Eugenius IV. ad eiuſdem octavam. Regulares fruuntur privilegio conceſſo ab Eugenio IV. ut plures referunt, admittendi ad divina officia famulos, procuratores Monaſterii, & operarios.

VIII. Quæſt. VI. *Quænam ſacramenta prohibentur miniſtrari tempore interdicti?* Reſp. Prohibetur adminiſtratio activa, & receptio paſſiva quorumdam ſacramentorum. Excipitur tamen baptiſmus, qui adminiſtrari poteſt conſueto Eccleſiæ ritu, excluſis tamen perſonis interdictis, quæ, niſi in caſu neceſſitatis, baptizare non poſſunt. Sacramentum quoque confirmationis adminiſtrari valet, & confici chriſma etiam in loco interdicto. Neque ſacramentum matrimonii cadit ſub hac prohibitione iuxta permultos, ſed celebrari poteſt a perſona etiam ſpecialiter, nedum generaliter interdicta. Sacramentum pœnitentiæ conferri poteſt omnibus, etiam ſanis, exceptis excommunicatis, & illis qui cauſſam interdicto dederunt, atque

iis qui præbuerunt auxilium, conſilium, vel favorem ad patrandum delictum ob quod interdictum latum eſt.

IX. Tempore interdicti neque Euchariſtia, neque Ordo, neque extrema unctio adminiſtrari valent. In mortis tamen articulo deferri Euchariſtia ad infirmos etiam perſonaliter interdictos poteſt. An vero Clerici qui celebrare tempore interdicti non valent, poſſint more laicorum recipere Euchariſtiam, multi negant, & plures adfirmant. In hoc conſulendus Superior eſt. Extremam quoque unctionem adminiſtrari infirmis qui nequeunt alia recipere ſacramenta, poſſe, adfirmant plures.

X. Quæſt. VII. *Quibus prohibetur tempore interdicti eccleſiaſtica ſepultura?* Reſp. Omne interdictum, ſive locale, ſive perſonale, privat omnes eccleſiaſtica ſepultura. Si tamen interdictum locale ſit, perſonæ quæ non dederunt cauſſam interdicto, nec ſunt nominatim denuntiatæ, ſepeliri in loco ſacro non interdicto valent: In loco vero ſacro interdicto neque amentes, neque infantes ſepeliri licite poſſunt: quoniam impedimentum eſt ex parte loci, licet non ex parte cadaverum. Controverſia eſt inter Auctores, num in feſtis ſolemnibus, in quibus ex privilegio, *Alma mater*, ſuſpenditur interdictum, poſſint laici his diebus morientes ſepeliri in loco ſacro. Adfirmant plures; ſed ſententia negans probabilior eſt.

XI. Quæſt. VIII. *Quodnam peccatum perpetrent, & quas pœnas incurrant violantes interdictum?* Reſp. Peccant mortaliter, quia violant præceptum Eccleſiæ in re gravi. Clerici vero interdicti exercentes actum proprium Ordinis ultra peccatum mortale, fiunt irregulares. Domini temporales qui cogerent Clericos ad publice celebranda divina officia in loco interdicto, niſi iuſta cauſſa interveniret, incurrerent excommunicationem reſervatam ſummo Pontifici. Hanc cenſuram quoque contraherent interdicti, qui admoniti non exirent ab Eccleſia. Item Religioſi, etiam exempti, interdictum violantes contrahunt ipſo facto excommunicationem maiorem, quando interdictum ſervatur in Eccleſia matrice, vel in parochiali loco in quo ipſi habitant; ut habetur in *Clem.* 1. *de ſent. excom.* Qui interdictos ſepeliunt ſcienter in loco ſacro extra caſus exceptos, incurrunt excommunicationem Epiſcopo reſervatam.

XII. Quæſt. IX. *Quid intelligitur per interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ?* Reſp. Intelligitur privatio exercitii Ordinis ſacri, & ſepulturæ in ipſa, eiuſque cœmeterio, & privatio audiendi divina officia in Eccleſia. Aliqui tamen contendunt, non eſſe prohibitam receptionem ſacramentorum in Eccleſia. Verum ſi prohibitus eſt Eccleſiæ ingreſſus, multo magis videtur vetita ſacramentorum receptio. Ceterum, ad hoc quod attinet, conſulendus Epiſcopus eſt.

XIII. Quæſt. X. *Quis ab interdicto abſolvere poteſt?* Reſp. Notandum eſt, interdictum latum ad tempus, aut ſub conditione, ceſſare elapſo tempore, vel conditione impleta, ſine abſolutione; ſecus interdictum abſolute latum. Quando interdi-

dictum latum a iure eſt, poteſt Pontifex ſummus ſuſpendere effectus interdicti, quin illud tollat. Interdictum ad tempus auferre poteſt qui illud tulit. Quando interdictum eſt locale, etiamſi locus, puta Eccleſia, diſpenſetur, non propterea ceſſat interdictum; idcirco in tali fundo non poſſunt cadavera ſepeliri. Latum vero interdictum contra communitatem, ſi hæc diſſolvatur, ceſſat reſpectu innocentum. Ab interdicto autem locali, aut generali perſonali, lato a iure, & non reſervato, abſolvere Epiſcopus poteſt: quia hoc ipſo quod non ſit reſervatum, relinquitur illius poteſtati. Si interdictum latum ſit ab homine, ille qui tulit, poteſt ab eodem abſolvere, non vero aliquis inferior; ut dictum eſt de abſolutione a cenſuris in communi. Quare Epiſcopus nequit abſolvere ab interdicto lato a ſummo Pontifice. Plures docent ab interdicto perſonali particulari non reſervato poſſe abſolvere quemlibet Confeſſarium approbatum.

XIV. Quæſt. XI. *Quid ſit ceſſatio a divinis, & quinam illius effectus?* Reſp. Eſt prohibitio impoſita Clericis, ut ſub pœna peccati mortalis ceſſent a celebratione divinorum officiorum, & ab adminiſtratione ſacramentorum, excepto neceſſitatis caſu, abſtineant. Non eſt tamen cenſura, nec pœna; ſed mera prohibitio facta ab Eccleſia ob graviſſimum mœrorem, conceptum ex gravi aliqua iniuria contra divinum cultum, aut Eccleſiam ipſam. Quare hæc non ſit niſi propter graviſſimum delictum publicum contra commune bonum Eccleſiæ, aut adverſus eius communitatem, contumacia accedente. Sequentes conditiones concurrere debent, ut iuſte fiat. 1. ut in prohibente ſit legitima poteſtas. 2. ut cauſſa ſit evidens, & gravis, & proportionata. 3. ut evidenter conſtet cauſſam eſſe datam. 4. Hæc cauſſa exprimi iuridice debet. 5. Intimari parti debet. 6. Pars roganda eſt, an velit ſatisfacere. 7. ut maior pars Capituli iudicet ceſſationem eſſe inducendam. 8. ut, poſita ceſſatione, utraque pars coram Pontifice cauſſam ceſſationis diſceptet. 9. ut, quando Capitula congregantur pro ferenda ceſſatione, omnes vocentur qui habent vocem. Hæ conditiones colliguntur ex cap. *Si Canonici* 11. & ex cap. *Quamvis* VIII. *de officio Ordinarii* in VI. Si vero non Capitula, ſed Prælatus indicat ceſſationem a divinis, præfatæ conditiones omnes non requiruntur, ſed tantum ſex priores. Solum qui habent epiſcopalem, aut illi ſimilem iuriſdictionem, ferre hanc ceſſationem valent, ſeu qui ferre poſſunt interdictum. Similiter tollere illam valent qui eam ferre poſſunt, aut illorum vel ſucceſſores, vel ſuperiores; ut dictum eſt de liberatione a cenſuris.

CAPUT V.

De irregularitate in communi.

I. QUæſt. I. *Quid ſit irregularitas?* Reſp. Eſt *impedimentum canonicum, quo vir baptizatus primo & directe interdicitur a ſuſceptione Ordinum, & ſecundario ab eorum uſu*. Vocatur *impedimentum*, & non pœna, ut diſtinguatur a cenſura, quæ culpam ſupponit. *Canonicum* ſignificat irregularitatem non a iure vel naturali, vel divino, ſed a ſolo iure eccleſiaſtico latam eſſe: atque adeo nulla irregularitas eſt ab homine, ſed omnis a iure. Quare ignorantia, & peccatum mortale, quæ iure naturali impediunt ſuſceptionem & uſum Ordinum, non inducunt irregularitatem proprie dictam, quæ per diſpenſationem aufertur. *Vir baptizatus* ſignificat neque mulierem, neque infidelem ſubiacere irregularitati. Ultimæ particulæ diſtinguunt irregularitatem a ceteris aliis cenſuris. Nam per excommunicationem directe & primario fideles privantur communicatione aliorum fidelium, per interdictum divinis officiis, per ſuſpenſionem functionibus Ordinis; per irregularitatem vero Eccleſia primario & directe cavet ne fidelis conſecretur miniſter, & ſecundario ne in ſuſceptis Ordinibus miniſtret. Per accidens autem eſt quod irregularitas, quam Sacerdos contrahit, impediat ſolum ne ſuſceptos Ordines exerceat. Iuxta communiorem, & probabiliorem opinionem irregularitas impedit quoque tonſuræ ſuſceptionem.

II. Quæſt. II. *Quinam ſunt irregularitatis effectus?* Reſp. Tres ſunt irregularitatis effectus. 1. Impedit Ordinum, & primæ tonſuræ ſuſceptionem. 2. Privat Ordinum omnium uſu, ſi ſit totalis; quorumdam vero, ſi ſit partialis. 3. Inhabilem reddit ad quodlibet beneficium recipiendum, ſi ſit totalis: nam ſi ſit partialis, plures contendunt per eam non impediri receptionem beneficii, cuius munia obire irregularis poteſt; ut docet Suarez *diſp.* xl. *ſec.* 2. *num.* 40. Nomine autem beneficii veniunt etiam dignitates eccleſiaſticæ. Irregularitas tamen quæ ſupervenit beneficio iam obtento, non inducit eiuſdem privationem, ſed ſolum privari per ſententiam iudicis tali beneficio poſſunt qui illud poſſident. Irregularitas quæ beneficii adeptionem præcedit, inhabilem efficit ad exercitium iuriſdictionis ordinariæ tali beneficio annexæ: quia hæc iuriſdictio fundatur in beneficio, ad quod inhabilis eſt irregularis. Iuriſdictionis vero delegatæ, quæ beneficio non eſt annexa, capacem illum eſſe plures docent. Irregularitas autem quæ ſupervenit beneficio obtento, ſicut non privat beneficio, ſic non privat iuriſdictione ordinaria, quæ ſine uſu Ordinis exerceri valet. Ideo non poteſt irregularis Beneficiarius adminiſtrare ſacramenta pœnitentiæ, benedicere nuptias; at poteſt Parochus irregularis,

uſque-

Digitized by Google

uſquedum non privatur beneficio, delegare ad ſacramenta ſuis parochianis adminiſtranda.

III. Gravis controverſia eſt inter Auctores, num collatio beneficii facta irregulari non modo ſit illicita, ſed etiam irrita & nulla. Plures defendunt eſſe quidem illicitam, ſed ſimul validam. Permulti contra negant eſſe validam; & hæc opinio tutior, & etiam probabilior videtur: non intereſt eam diſcutere, cum ad forum pertineat. Tridentinum *ſeſſ.* XXII. *cap.* IV. *de ref.* hæc ſtatuit. *Nec aliis in poſterum fiat proviſio niſi iis qui iam ætatem, & ceteras habilitates integre habere dignoſcantur: aliter irrita ſit proviſio*. Irregularis inhabilis eſt ad beneficium: ergo irrita eſt collatio beneficii illi facta. Nec eſt quod reponas, Concilium loqui de inhabilitate proficiſcente ex iure naturali, & divino, ſecus de inhabilitate proveniente ex irregularitate: quia gratis hoc, & abſque fundamento aſſeritur.

IV. Quæſt. III. *Quotuplex ſit irregularitas?* Reſp. Duo ſunt irregularitatum genera: alterum ex defectu, ex delicto alterum. Irregularitates ex defectu novem numerantur. 1. ex defectu animæ. 2. ex defectu corporis. 3. ex defectu natalium. 4. ex defectu ætatis. 5. ex defectu libertatis. 6. ex defectu obligationis. 7. ex defectu ſacramenti. 8. ex defectu bonæ famæ. 9. ex defectu lenitatis.

V. Irregularitas ex delicto octuplex eſt. 1. ex homicidio voluntario iniuſto. 2. ex iniuſta, & voluntaria mutilatione. 3. ex homicidio, aut mutilatione caſuali. 4. ex repetitione, ſeu iteratione baptiſmi. 5. ex violatione cenſurarum. 6. ex indigna receptione, vel adminiſtratione Ordinum. 7. ex apoſtaſia a fide, vel hæreſi externa. 8. ex delicto cui annexa eſt infamia.

VI. Dividitur etiam irregularitas in totalem & partialem. Totalis privat omni Ordine ſuſcipiendo, & exercitio Ordinis ſuſcepti; ut eſt illa quæ contrahitur ex homicidio. Partialis privat aliquo tantum Ordinis exercitio; ut ſi Sacerdoti pollex præcidatur, is non poteſt ſacrificare, poteſt tamen confeſſiones audire. Et ſi Diacono præcidatur pollex, inhabilis eſt ad Sacerdotium, non tamen ad Diaconi officium.

VII. Delictum ob quod irregularitas contrahitur, debet eſſe peccatum mortale, Pœna enim graviſſima, qualis eſt irregularitas, contrahi non poteſt niſi ob gravem culpam, & quidem exteriorem: interior quippe non ſufficit. Quare ſi quis voluntatem habeat occidendi, aliaque crimina committendi, ſi eam non exequatur, irregularitatem non incurrit. In controverſiam ſolum adducitur, num propter delictum omnino occultum contrahi irregularitas poſſit. Et primo ob homicidium occultum contrahi irregularitatem, certum eſt ex Tridentino *ſeſſ.* XXIV. *cap.* VI. ubi facultas Epiſcopis conceditur diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto occulto contractis, illa excepta quæ ex homicidio incurritur. Ubi advertunt Auctores, hoc intelligendum eſſe de delictis quæ uni, vel alteri ſunt nota, quæque in

Digitized by Google

iudicio probari valeant, non tamen probata ſunt, vel deducta ad forum contentioſum. Hæc enim occulta per accidens ſunt, inquiunt. Diſputant ergo de delictis penitus occultis, quæ nullo modo probari poſſunt: puta, ſi quis excommunicatus celebret, nemine ſciente, num iſte incurrat irregularitatem in foro conſcientiæ, cum in foro exteriori non ſit irregularis. Diſtinguunt duo genera delictorum, quibus annexa eſt irregularitas. Alia enim ſunt delicta quibus irregularitas per accidens adiuncta eſt, ratione nempe enormitatis, notorietatis, infamiæ: quæ ſi fuerint occulta, non inducunt irregularitatem. Alia ſunt delicta, quibus per ſe irregularitas annexa eſt; ut iteratio baptiſmi, violatio cenſuræ per exercitium ſacris Ordinis. De his diſputant, an ſi penitus occulta ſint, pariant irregularitatem. Negant plures, graveſque Auctores. Verum ſententia adfirmans, communior, & probabilior eſt, quæ colligitur ex Tridentino *loc. cit.*

VIII. Quæſt. IV. *Quænam excuſare poſſunt ab incurrenda irregularitate ex delicto?* Reſp. Ea omnia quæ excuſant a peccato mortali, ut ignorantia, inadvertentia, inconſideratio, metus gravis, materiæ parvitas &c. excuſant etiam ab irregularitate ex delicto. Utrum autem dubium excuſet ab irregularitate, diſſident Theologi. Duplex dubium iuris, & facti. Illud eſt, quando lex canonica ita obſcura eſt, ut de ea dubitent peritiores. Iſtud eſt, quando quis dubitat, num poſuerit talem actionem. Plures docent in dubio ſive iuris, ſive facti, neminem ſe debere reputare irregularem in foro conſcientiæ. Alii idem docent in dubio iuris; ſed quantum ad dubium facti diſſident. Salmanticenſes *num.* 45. cum aliis defendunt in dubio facti in materia de homicidio quemlibet debere reputari ut irregularem: ut ſi dubitaret, an ſua actione hominem occidiſſet; an conſilio, vel mandato auxilium præbuerit &c. Secus vero in dubiis de quocumque alio facto præter homicidium. Hanc ſecundam opinionis partem falſam reputo. Nam cap. *ad Audientiam*, tit. *de homicidio* hæc habentur. *Cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit iniungere Presbytero memorato ut in ſacris Ordinibus non miniſtret*: ubi Innocentius III. hæc adiicit. *Quod ſi diſcerni non poſſit, an ex ictu interierit, in hoc dubio tamquam homicida debet haberi Sacerdos, & ſi forte homicida non ſit, a ſacerdotali officio abſtinere debet; cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur.*

IX. In utroque canone ſermo habetur de dubio in materia homicidii, qui dubium propoſitum reipſa homicidam ſpectabat. Verum ratio qua Pontifex utitur, generalis eſt. *Cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem.* Nulla hic diſtinctio dubii, ſive facti, ſive iuris, ſive in materia homicidii, ſive in quacumque alia materia; ſed regula indefinita, atque adeo generalis ſtatuitur, tamquam extra controverſiam poſita, quod in dubiis *ſemitam debeamus eligere tutiorem*. Ergo quoties

ties dubium probabile eſt, utrimque ſolidis rationibus nixum (ſi enim leve eſt, ut merus ſcrupulus contemni debet) ſive iuris ſit, ſive facti, in quacumque materia ſemitam eligere debemus tutiorem.

X. Quæſt. V. *An irregularitas ex delicto tollatur per baptiſmum, profeſſionem religioſam, & per diſpenſationem?* Reſp. Irregularitas ex defectu aufertur per ceſſationem cauſſæ, ut infra dicemus. Irregularitas vero ex delicto primo ceſſat per baptiſmum: quamvis enim ante baptiſmum, ut ſupra dictum eſt, nulla irregularitas proprie dicta contrahatur; tamen quia remanere fundamentum poteſt, ut, ſuſcepto baptiſmo, irregularitas conſurgat, ideo dicitur omnem irregularitatem per baptiſmum deleri: quia delictum patratum ſit oportet poſt baptiſmum, ut irregularitas contrahatur.

XI. Irregularitatem quoque ceſſare per profeſſionem religioſam adfirmat communis ſententia, quamvis alii doceant profeſſionem religioſam non ſeipſa tollere irregularitatem, ſed fundamentum præbere, ut per diſpenſationem auferatur. Porro Prælatos habere privilegia relaxandi omnes irregularitates, conceſſa a Martino V. a Paulo III. a Sixto IV. teſtantur Salmanticenſes *num.* 59. ex relatione plurium Auctorum. Vera ne ſint hæc privilegia, penitus ignoro: nec his Auctoribus fidem adhibeo, quia nullum documentum promunt.

XII. Ultimus modus auferendi irregularitatem eſt diſpenſatio, qua omnes irregularitates tollere ſummus Pontifex poteſt, iuſta exiſtente cauſſa. Qui pluribus irregularitatibus diverſæ rationis irretitus eſt, omnes exprimere tenetur. Si ſint plures eiuſdem rationis, ut ſi quis pluries excommunicatus miniſtraverit, non tenetur ſingulas numerare iuxta Suarez, Salmanticenſes, & alios; ſed ſat eſt ut ſignificet pluries ſe has irregularitates contraxiſſe.

XIII. Præter ſummum Pontificem Epiſcopi poſſunt, ut iam indicavi, ex Concilii Tridentini conceſſione, diſpenſare ſubditos ſuos ab omnibus irregularitatibus ex delicto occulto, & quæ non ſunt ad forum contentioſum deductæ, excepta irregularitate ex homicidio. Prælati quoque regulares ex conceſſione S. Pii V. cuius verba ſupra dedi, & cuius bullam, quæ eſt 13. authenticam, & non revocatam dixi, poſſunt in irregularitatibus cum ſuis ſubditis, non ſecus ac Epiſcopi, diſpenſare. Immo hanc facultatem ad omnes Confeſſarios regulares extendunt plures, ita ut iſti valeant diſpenſare cum ſæcularibus in irregularitatibus, quemadmodum Epiſcopi: & allegant *bullam* 9. Sixti IV. quam confirmaſſe aiunt Iulium III. Sed videndum, an revera data ſit hæc facultas in præfata bulla.

Digitized by Google

CAPUT VI.

De irregularitatibus ex delicto.

I. QUæſt. I. *Quid requiritur ut quis contrahat irregularitatem ex homicidio injuſto, & directe voluntario?* Reſp. Homicidium directe voluntarium dicitur quod committitur per directam voluntatem occidendi, vel quando cauſſa directe intenditur, unde neceſſario mors ſequatur; ut ſi vulnus mortiferum infligatur, ſi venenum propinetur, ſi remedium efficax ad abortum porrigatur. Qui cauſſas deliberate ponit, voluntarius homicida dicitur. Heinc ſequitur, eum qui occidit invaſorem, excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, non incurrere irregularitatem homicidii directe voluntarii, ſed caſualis: & idem dicendum de illo qui leviter vulnerare vellet, & graviter vulnerat præter intentionem, aut mandaret ſervo ut leviter læderet, & is graviter vulneraret; quamvis incurreret irregularitatem homicidii caſualis indirecte voliti. Requiritur vero ut mors ſequatur, ut dicta irregularitas contrahatur. Quare ſi quis letaliter vulneraret, propinaret venenum mortale, & mors non ſequeretur, irregularitatem non contraheret; ſicut nec mandans, nec conſulens &c. Addunt Salmanticenſes *cap.* VIII. *num.* 4. eum quem poſt letale vulnus, aut veneni mortiferi propinationem, delicti pœniteret, non incurrere irregularitatem in foro conſcientiæ. Sed hanc opinionem ſupra reieci ut improbabilem.

II. Quæſt. II. *Qui ſubito & inopinate in repentina rixa occidit hominem, incurrit ne irregularitatem hanc ex delicto, ſummo Pontifici reſervatam?* Reſp. Negant Rodriguez, Avila, Perez, Antonius a Spiritu ſancto, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 6. Sed probabilior opinio adfirmat, quia in ipſa repentina ira poteſt quis voluntarie, & libere velle homicidium. Hanc vero irregularitatem ex homicidio voluntario incurrunt præter executores, mandantes, conſulentes, conſentientes, & cooperantes. Si mandatarius initio repudiaverit mandatum, aut conſilium, ipſo mandante, vel conſulente conſcio, & poſtea illud reſumat, mandante inſcio, & exequatur homicidium, omnes incurrunt irregularitatem, inquiunt Salmanticenſes *num.* 8. cum aliis, nempe mandatarius, mandans, vel conſulens: quia etiam iſti moraliter concurrunt ad homicidium. Si mandatarius, aut qui conſilium de occidendo accepit, occidatur, mandans, vel conſulens non incurrit hanc irregularitatis ſpeciem, niſi prævideret probabiliter occidendum mandatarium. Qui conſentiunt in homicidium, gratia ipſorum factum, hanc contrahunt irregularitatem; ſecus, ſi factum non ſit in illorum gratiam. Si Petrus occidat Iacobum in gratiam Pauli abſentis & inſcii, quamvis Paulus ratum habeat tale homicidium, non incurrit hanc irregularitatem: quia ratihabitio non efficit ut Paulus influxerit in homicidium commiſſum a Petro.

III.

III. Quæſt. III. *Quis poteſt ab hac irregularitate homicidii directe diſpenſare?* Reſp. Pontificem ſummum diſpenſare poſſe omnes fatentur, ex graviſſima tamen, & ſingulariſſima cauſſa ob indecentiam ſummam quam tale delictum præfert, habetque cum ſtatu eccleſiaſtico. Ab hac irregularitate nequeunt Epiſcopi diſpenſare, etiamſi occultum omnino ſit homicidium iſtud; ut expreſſe ſtatutum a Tridentino eſt *ſeſſ.* XXIV. *cap.* VI. & *ſeſſ.* XIV. *cap.* VII. *de ref.* Prælatos regulares poſſe cum ſuis ſubditis diſpenſare ab hac irregularitate, ſive ante, ſive poſt profeſſionem commiſſum homicidium ſit, dummodo ſit occultum, docent Salmanticenſes *num.* 17. & plures Auctores citant allegantes privilegia conceſſa a Martino V. a S. Pio V. a Sixto V. Verum ſuſpecta hæc privilegia mihi ſunt. Si vel ipſe ſummus Pontifex, ut omnes fatentur, nonniſi perraro, & ex graviſſima cauſſa diſpenſare debet ab hac irregularitate, adeo adverſa ſtatui eccleſiaſtico, præſumi vix poteſt, Pontifices ſummos conceſſiſſe Regularibus dictam facultatem, quam Tridentinum negavit Epiſcopis. Utcumque ſit, numquam ego aſſentirem ut Prælatus regularis diſpenſaret in irregularitate contracta ex homicidio voluntario, præſertim ante ingreſſum Religionis patrato. Aptus ne homicida ad Religionem profitendam? Utique enormius eſt poſt profeſſionem homicidium. At, cum expelli amplius homicida nequeat, ſi poſt multos ſeveræ pœnitentiæ annos argumenta veræ converſionis exhiberet, tum in controverſiam verti poſſet, num eſſet cum eo diſpenſandum.

IV. Quæſt. IV. *Quando contrahatur irregularitas ob voluntariam mutilationem membrorum?* Reſp. Contrahitur hæc irregularitas, quando mutilatur aliquod corporis membrum. Membrum autem corporis eſt pars corporis quæ habet diſtinctum & peculiare officium ab aliis corporis partibus, ut oculus ad videndum, pes ad ambulandum, auris ad audiendum &c. Aliqui contendunt non requiri diſtinctum, ſed ſufficere officium coniunctum cum aliis; adeoque ſufficere ad incurrendam irregularitatem abſcindere digitos pedis, vel manus, excutere dentes &c. Sed hæc opinio communiter reiicitur. Communis enim ſententia eſt, ad hanc irregularitatem contrahendam neceſſariam eſſe amputationem partis quæ diſtinctum & proprium officium habeat, ut oculus, manus, pes, auris, naſus, lingua, membrum virile, teſticuli. Qui aliquam ex his partibus abſcinderet, irregularis fieret; ſecus qui digitos amputaret, dentes excuteret, naſum, ſi remaneret odoratus, aurem exteriorem præcideret, ſi maneret auditus. Quoniam hæc non habent proprium officium diſtinctum, ſed ſunt ornamenta, & præſidia, quibus aut maxillæ cibum mandunt, aut manus operantur, aut naſus odoratum, aut cartilago auditum ornant, & tuentur: ſi vero ſenſus perirent, irregularis amputator fieret. Similiter qui mulieri mamillam, aut mamillas abſcinderet, irregularis fieret. Sermo ſemper eſt de mutilatione iniuſta, & iniurioſa, non de chirurgica, & medica.

V. Qui ſibi ipſi aliquem digitum, aut partem ex ira amputaret, aut turpiter defor-

deformaret, fieret irregularis; quamquam irregularis non fieret, ſi hæc in alio ageret; ut habetur cap. *Quidem* de Presbytero, tit. *de corpore vitiatis*. Quoniam ius maiorem malitiam agnoſcit in illo qui in ſeipſo, quam in eo qui in alio talia ageret. Qui mulierem, aut virum ſterilem efficeret, quamvis homicida reputetur cap. *Si aliquis*, tit. *de homicidio*, non tamen fieret irregularis; neque qui membrum aliquod corporis debilitatum & ineptum redderet ad munus ſuum exercendum. Fieret vero irregularis qui membrum ita debilitatum amputaret. Si tamen membrum ita debilitatum eſſet, ut omnino ſiccum, & mortuum remaneret, tunc iuxta probabiliorem opinionem irregularitas contraheretur: e contrario qui illud membrum mortuum amputaret, irregularis non evaderet.

VI. In hac irregularitate diſpenſare poſſunt etiam Epiſcopi, ſi occulta ſit: quia licet mutilatio aſſimiletur homicidio, non eſt tamen homicidium. Et ideo cum Tridentinum ſubtrahat Epiſcopis facultatem diſpenſandi ſolum in irregularitate ex homicidio voluntario, non infertur eos non poſſe ſuper hac irregularitate diſpenſare. Hanc quoque facultatem habent Prælati regulares.

VII. Quæſt. V. *Quando contrahitur irregularitas ex homicidio, & mutilatione caſuali?* Reſp. Homicidium caſuale illud eſt quod præter intentionem occiſoris tum directam, tum indirectam accidit: & tunc ſicut occiſor immunis ab omni culpa, ita & ab irregularitate eſt: & idem eſt de mutilatione. Aliud homicidium caſuale, mixtum ex voluntario, & involuntario, nuncupatur; ut ſi quis poneret actionem, unde probabiliter timeret conſequi aut homicidium, aut mutilationem: & tunc qui talem actionem, puta ebrietatem, poneret cum tali prævisione, irregularis fieret. Si vero non præʋideret, nec teneretur prævidere, irregularitatem non incurreret. Qui opus licitum facit, & omnem diligentiam adhibet ne homicidium vel mutilatio ſequatur; tum non fieret irregularis, etiamſi homicidium, vel mutilatio accideret. Dixi, qui opus licitum & bonum operatur: quia ſi actio illa aliquo modo influeret, ſeu induceret homicidium, aut mutilationem, iam non eſſet bona, nec licita. Si tamen negligens eſſet in præcavendo effectu, tunc indirecte vellet homicidium, & ſic fieret irregularis; niſi negligentia eſſet levis, aut leviſſima. Hinc ſi magiſter diſcipulum, aut pater filium percuteret, & leviter tantum, non graviter excederet, irregularis non fieret; etiamſi mors, aut mutilatio præter intentionem contingeret. Idem dicendum de eo qui in equo feroci equitaret, ſi contingeret pueri occiſio; aut de pulſante campanas, ſi caderet tintinnabulum, quod hominem occideret; aut de cuſtode leonis, vel alterius feræ frangentis vincula, & devorantis hominem. Quando hæc, & ſimilia contingunt abſque negligentia culpabili, nulla contrahitur irregularitas. Similiter medicus non fit irregularis, ſi abſque eius culpabili negligentia infirmus moriatur. Neque Clerici, aut Monachi, qui artem medicam, aut chirurgicam abſque inciſione, vel aduſtione exer-

exercent. Similiter qui dant infirmo remedium bona fide ad infirmitatem curandam, qui eum revolvunt &c. non fiunt irregulares, etiamſi mors ſequatur.

VIII. Qui dat operam rei illicitæ, unde mors oritur, fit irregularis: ſi vero operam det rei quæ ſit illicita, non quia periculoſa ad mortem, ſed ex alio capite, tunc non fit irregularis, niſi ſit graviter negligens: ut ſi Monachus equitaret contra regulam, & puerum occideret præter intentionem; ſi quis tempore interdicti pulſaret campanam, quæ cadens occideret hominem &c. Plures contendunt, dantes operam rei illicitæ ex ſe periculoſæ non incurrere irregularitatem, quando ita eſt periculoſa, ut eius eventus per diligentiam multoties impediri poſſit. Affirmant vero incurri, ſi ita opus prohibitum ſit, ut raro exerceri queat quin effectus ſequatur. Sed eiuſmodi diſtinctiones pro praxi arbitrariæ ſunt, & futiles. Idcirco dicendum, quod quoties opus ita periculoſum eſt, ut iuxta communem exiſtimationem effectum inducat, contrahatur irregularitas: quia eo ipſo quod libere quis exerceat opus periculoſum prohibitum, ſe exponit periculo occidendi, aut mutilandi.

IX. Qui ex iuſtitia tenetur impedire occiſionem, aut mutilationem, ſi id omittat per culpam mortalem contra iuſtitiam, fit iuxta probabiliorem ſententiam irregularis. Quia qui omittit defendere illum quem ex iuſtitia tenebatur defendere, eſt verus homicida: moraliter enim, licet non phyſice, concurrit ad talem mortem. Secus qui tantum ex caritate tenetur. Ab hac irregularitate diſpenſare illi valent quos indicavi ſupra *num. 6.*

X. Quæſt. VI. *Quando contrahatur irregularitas ex homicidio, aut mutilatione cauſſa defenſionis contra iniuſtum invaſorem?* Reſp. Qui iniuſtum invaſorem occidit, excedendo mortaliter modum inculpatæ tutelæ, fit irregularis; puta, ſi poſſet ſe defendere fuga, clamore, mutilatione, & occidat: ſecus qui occidit ſervando modum inculpatæ tutelæ; quamvis olim oppoſita doctrina obtinuerit. At eiuſmodi pendent a iure poſitivo. Et in Clement. *Si furioſus* de homicidio ſtatutum eſt, iſtos defenſores cum moderamine inculpatæ tutelæ non contrahere irregularitatem: quia ſi moderamen obſervant, culpam non perpetrant; & ſine culpa non contrahitur irregularitas ex delicto. Verum quis in praxi ſecurus eſſe poteſt, ſe ſervaſſe hoc moderamen, ſe non habuiſſe intentionem occidendi, ſed tantum ſe defendendi? Et quia hæc in praxi vix diſcerni queunt; ideo antiqui tenebant talem incurrere irregularitatem ob occiſionem invaſoris; etiamſi non appareret exceſſiſſe moderamen inculpatæ tutelæ. Verum ad non incurrendam irregularitatem ſat eſt canones declaraſſe, eam non incurri ab eiuſmodi defenſore.

XI. Excuſantur quoque ab hac irregularitate illi qui ad evitandum grave vulnus, ab invaſore attentatum, ſe defendunt cum moderamine inculpatæ tutelæ. Secus dicendum, ſi vulnus quod timetur, eſſet leve. Quare nimis laxa eſt opinio quam

Digitized by Google

quam docent Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* VIII. *punct.* 4. *num.* 46. „ An vero ſi vul-
„ nus in facie timeatur, *quamvis leve*, ſed quod deformitatem induceret, ſufficiat
„ ad excuſandum ab irregularitate occiſorem, aliqui ex his Auctoribus affirmant,
„ alii negant. *Parum intereſt quod unum vel alterum dicatur.* " Parum intereſt quod unum, vel alterum dicatur de occidendo, aut non occidendo homine, iuſte, aut iniuſte? Nam ſi invaſus iuſte occideret, planum eſt illum non incurrere irregularitatem; ſi vero iniuſte, certum eſt eamdem illum incurrere.

XII. Quid, ſi invaſor ſit in peccato mortali? Incurreret ne irregularitatem invaſus, ſi occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ? Negat communis ſententia: quia tum non peccat: ergo nec irregularitatem contrahit. Nec eſt, inquiunt, quod opponas, quemlibet debere propriam vitam poſtponere ſaluti ſpirituali æternæ proximi ſui. Quia reſpondent, id verum eſſe, quando proximus eſt in extrema neceſſitate ſalutis ſpiritualis; ut ſi videres innocentem decipi ab hæretico, cum tuæ vitæ periculo eum liberare ab errore deberes. At invaſor non eſt in extrema ſuæ æternæ ſalutis neceſſitate; cum libere poſſit ab invaſione deſiſtere. Accedit quod etiam invaſus eſt in æternæ ſuæ ſalutis diſcrimine, ſi occidatur, quæ præferri alterius ſaluti debet. Si tamen eſſet in gratia, poſſet ex caritate permittere ſui occiſionem, ut æternæ proximi ſaluti conſuleret.

XIII. Quando autem liceat prævenire offenſorem, & quomodo., vix definiri a me poteſt. Illud eſt certum, defenſionem non reparare offenſam, ſeu vulnus præteritum, ſed futurum: ideo tunc videtur licita præventio excuſans & a culpa, & ab irregularitate, quando nulla alia via, neque fuga, neque precibus, neque clamore declinari mors, aut grave vulnus poteſt.

XIV. Quæſt. VII. *Qui verbis, aut facto provocat invaſorem, incurrit ne irregularitatem, ſi invaſus occidat?* Reſp. Quis adulterium perpetrat, aut furatur: ut ſe defendat a marito, a domino invaſore, occidit maritum, dominum &c. Negant plures hunc defenſorem incurrere irregularitatem. Verum ſententia adfirmans vera eſt: quia fur, adulter, & ſimiles dant operam rei illicitæ, & natura ſua periculoſæ, & inducenti occiſionem furis, adulteri &c. Ergo homicidium patratum a fure, adultero &c. ſe defendente, eſt voluntarium in cauſſa: idemque dicendum de eo qui alapa alium percuteret, aut verbis iniurioſis alios provocaret. Quoniam licet defenſio ſemper ſit licita; tamen quando quis ponit voluntarie cauſſam ex qua ſequitur homicidium, hoc homicidium eſt voluntarium in cauſſa; ideoque incurrit irregularitatem qui cauſſam illicitam, & periculoſam ponit.

XV. Quæſt. VIII. *Qui poteſt mortem evitare, incurrit ne irregularitatem, ſi omittendo fugam occidat invaſorem?* Reſp. Sententia adfirmans vera eſt; & oppoſita damnata in *prop.* 30. Innocentii XI. *Fas eſt viro honorato occidere invaſorem* &c. Nonnulli Probabiliſtæ vanis diſtinctiunculis huiuſce theſis damnationem eludere

ten-

tentant. Hæc ſcribunt Salmanticenſes *tract.* x. *cap.* VIII. *punct.* 4. *num.* 52. „ Sed nos „ cum hac diſtinctione ad difficultatem reſpondemus, & propoſitionem damnatam, „ prout ad nos attinet, explicamus. Quod ſi fuga nec periculoſa eſt, *nec ignominioſa aggreſſo*, irregularitatem incurret aggreſſorem occidendo, ſi fugiendo poteſt „ ſuum damnum evitare: quia in hoc *caſu fas non eſt* &c. ut inquit Pontifex. *Si vero ſit ignominioſa illi, ut ſi vir nobilis, aut miles eſſet, quibus indecorum eſt fugam capere*, poteſt reſiſtere invaſori, & *fas eſt* illum occidere, non excedendo „ moderamen ſuæ inculpatæ tutelæ. "

XVI. Verum, ut novum habeas plurium Caſuiſtarum laxitatis argumentum, ecce quæ ibidem ſcribunt iidem Salmanticenſes *num.* 54. „ Scimus autem *Dianam*, „ & *Filliuc.* tract. xx. *cap.* V. *num.* 133. aſſerere, quod, ſi Clerico, aut Religioſo „ in aliquo eſſet fuga ignominioſa, poſſet ſe defendere, nec incurreret irregularitatem, ſi invaſorem occidat. Et addit *Leander* tract. 11. diſp. XII. quæſt. XXXVIII. „ quod Clerici, aut Religioſi regulariter, & abſolute *nullo modo* tenentur fugere, „ ut evitent conatum iniuſte invadentis; ideoque ſi occidant, defendendo ſe, non „ fieri irregulares: quia regulariter loquendo fuga in ipſis inveniri non poteſt, „ quæ *aut indecora non ſit, aut damnoſa*, aut periculoſa. Scimus etiam Filliucium „ num. 135. ſenſiſſe, quod etiam ille qui cauſſam ſua culpa invaſori dedit, ſi non „ prævidit damnum futurum, poſſet invaſori reſiſtere, abſque eo quod incurreret „ irregularitatem, eum occidendo, tametſi fugiendo ſe liberare poſſet. Scimus etiam *Fagundez*, & ex illo *Leandrum* tract. 11. diſp. XII. quæſt. XXXVI. dixiſſe, „ nobiles aut milites, qui *etiam abſque nota fugere poſſent*, poſſe licite invadenti „ reſiſtere: quia ex ſe fuga nobilibus, aut militibus ſemper ignominioſa eſt, & per „ accidens eſt quod in tali caſu non ſequatur: & addit idem *Leander*, *pluribus citatis* quæſt. XXXVII. quod etiam *homines ignobiles, aut mechanici*, qui fugam „ *ſine periculo* poſſent capere, licite invaſori reſiſtent, *nec fient irregulares occidendo: quia omni generi perſonarum fugere eſt infamia, quam omnes vitare tenentur*. "

XVII. Hæc ex Salmanticenſibus reſcribere volui, ut ſemper luculentius appareat, quam ſit putida, & inaudita impoſtura illa quam nonnulli fabulatores apud imperitum vulgus diſſeminant me truncatas, & minus ſincere tranſcribere laxas quorumdam Caſuiſtarum opiniones. Numquid dicturi ſunt, Salmanticenſes minus ſincere, aut fraudulenter narrare præfata laxitatis paradoxa, quæ tamen omnia nec ipſi probant? Sed ex iiſdem illa reſcribere volui, ut ora iis obſtruerem qui omnia caſuiſtica commenta propugnare gloriæ ſibi vertunt. Porro ſi citati Doctores moderni cum aliis non paucis defendere non ſunt veriti, & *ignobiles, & mechanicos, & Religioſos ipſos*, qui vel conſilia evangelica profitentur, non debere fugam arripere, ut evitent homicidia, *quia omni generi perſonarum fugere eſt infamia*,

Digitized by Google

mia, quam omnes vitare tenentur; ſed poſſe reſiſtendo occidere homines: ſi, inquam, hæc antievangelica laxitatis commenta evulgare auſi ſunt, & tam evidenter contradicere Evangelio clamanti Luc. vi. *Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram*: quiſque colligat, quam maiori libertate & facilitate laxaverint, attemperaverint, perturbaverint alias leges, quæ non ſunt adeo luculentæ, & manifeſtæ.

XVIII. Quæſt. IX. *Ex cuius ſacramenti iteratione incurritur irregularitas?* Reſp. Ex iteratione baptiſmi, & non confirmationis. Ideo enim Eccleſia ſtatuit hoc impedimentum contrahi ab iterantibus baptiſma, ut reprimeret Donatiſtarum, & aliorum rebaptizantium hæreſim, quæ multo tempore Eccleſiam turbavit; ut alibi dictum eſt. Præterea baptiſmus eſt quædam regeneratio ſpiritualis, quæ ſemel tantum fieri debet. Hanc irregularitatem contrahunt etiam rebaptizantes. Hæc irregularitas impedit aſcenſum ad alios Ordines, non in ſuſceptis miniſtrare; ut communis opinio docet. Ad hanc tamen irregularitatem contrahendam requirunt plures rebaptizationem ſolemnem, nec ſufficere aiunt privatam, & occultam. Qui rebaptizanti miniſtrant, qui ab hæretico extra neceſſitatis caſum baptiſmum recipiunt, qui baptiſmum uſque ad mortis periculum voluntarie differunt, irregulares fiunt. Ab hac irregularitate occulta poſſe Epiſcopum diſpenſare, docent plures.

XIX. Quæſt. X. *Quinam ex violatione cenſurarum irregularitatem contrahant?* Reſp. Qui maiori excommunicatione irretiti, qui ſuſpenſi, qui interdicti perſonaliter, aut in loco interdicto actum maioris Ordinis exercent, irregulares fiunt. Qui autem ſuſpenſus ab uno Ordine, alterius Ordinis a quo non eſt ſuſpenſus, exercet officium, non fit irregularis. Ad hanc irregularitatem contrahendam requiritur quod quis ſciat ſe cenſura eſſe irretitum, & actum Ordinis ſcienter exerceat.

XX. Ab hac irregularitate occulta poſſe diſpenſare Epiſcopum ex conceſſione Tridentini *ſeſſ.* xxiv. *cap.* vi. communis ſententia docet. Prælatos vero regulares poſſe toties quoties diſpenſare cum ſuis ſubditis in hac irregularitate, etiamſi publica ſit, docent Sayrus, Candidus, Bordonius, Antonius a Spiritu ſancto, & alii, quos citant, & ſequuntur Salmanticenſes *num.* 72. Et quantum ad irregularitatem contractam ob violationem cenſuræ, puta ſuſpenſionis, quam ipſi tulerunt, non eſt in controverſiam vocandum. Sicut enim abſolvere a cenſura ab ipſis lata, ita diſpenſare in irregularitate ex violatione talis cenſuræ contracta poſſunt, ut mihi videtur.

XXI. Quæſt. XI. *Quando contrahatur irregularitas ob illegitimam Ordinum ſuſceptionem?* Reſp. Qui furtive ſacros Ordines ſuſcipit, puta qui abſque Epiſcopi examine, & approbatione eoſdem recipit, qui eodem die plures Ordines, quorum unus

unus ſit ſacer, abſque diſpenſatione ſuſcipit, qui poſt matrimonium contractum, etiam ante conſummationem, Ordinem ſacrum recipit, renitente uxore, irregularitatem incurrunt. Similiter irregulares fiunt Clerici qui uſurpant Ordinem ſacrum, quem non habent, miniſtrantes in eo ſcienter, & ſolemni ritu.

XXII. Quæſt. XII. *An contrahatur irregularitas ex delicto cui annexa infamia eſt?* Reſp. Plura ſunt delicta quibus annexa infamia eſt, ut ſunt in Clericis homicidium, periurium cum falſo teſtimonio in iudicio, hæreſis, ſodomia, ſimonia: quæ crimina, ſi notoria ſint, inducunt irregularitatem. Hæreſis eo ipſo quod publica ſit, facti infamiam parit, & inducit irregularitatem vi iuris communis. In Galliis, ut notat Habert, hæretici converſi non habentur irregulares. Infamia alia iuris eſt, alia facti. Infamia iuris illa dicitur quæ per ius canonicum, aut civile contrahitur. Verum non vacat in præſentia varias iſtius infamiæ ſpecies diſpicere. Merito irregulares habentur, & inepti ad ſacrum miniſterium qui famam proprii nominis obſcuratam habent; cum hoc ſummopere ſtatum clericalem Deo ſacratum, qui puritatem, & ſplendorem ſpirare natura ſua debet, dedeceat. Inquit enim *I. Timoth.* III. S. Paulus: *Oportet illum habere bonum teſtimonium ab his qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.*

XXIII. Infamia facti ea eſt quæ oritur ex delicto, propter quod aliquis apud ſapientes prudenteſque viros male audit. Ex officio quoque contrahitur infamia, & irregularitas; ut *hiſtriones*, qui ob turpes, & obſcœnas, indignaſque repræſentationes infames ſunt; ut ex cap. *Definimus* IV. quæſt. 1. & ex l. 1. & 2. *de his qui notantur infamia*. Plures quoque officia carnificum, lictorum, macellariorum habere annexam infamiam docent. Negat vero Caſtropalaus *punct.* 20. *num.* 6. cum aliis officia iſta in iure notari infamia. Verum in communi hominum exiſtimatione præfata officia plurima laborant infamia.

XXIV. Irregularitas quæ oritur ex infamia delicti perſonalis, aufertur per emendationem, quæ ſit ita notoria ac factum quod infamiam peperit. Iuris vero infamia non tollitur per emendationem, ſed per diſpenſationem. Ab hac autem irregularitate diſpenſare ſummus Pontifex poteſt ob cauſſam iuſtam. Item Epiſcopus diſpenſare poteſt, non ut infames ad ſacros Ordines admittantur, ſed ut in ſacris Ordinibus ſuſceptis adminiſtrent, ſi delicta minora ſint adulterio. Infamia vero quæ per iudicis decretum inducta fuit, per eiuſdem, aut Superioris diſpenſationem auferri poteſt. Prælatos vero regulares poſſe cum ſuis ſubditis diſpenſare ab hac irregularitate, ſive ante, ſive poſt Religionis ingreſſum contracta, docent communiter Auctores.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VII.

De irregularitatibus ex defectu.

I. QUæſt. I. *Quænam ſunt irregularitates ex defectu animæ?* Reſp. Tres numerari defectus animæ ſolent, qui irregularitatem inducunt, nempe defectus rationis, ſcientiæ, & fidei. Pueri ante uſum rationis excluduntur a ſacris Ordinibus: item amentes, furioſi, energumeni, ſeu arreptitii, lunatici, epileptici, qui morbo comitiali, ſeu caduco ita inopinato corripiuntur, ut continuo ſenſibus deſtituti cadant. Energumeni, lunatici, & epileptici, ſi per annum probati, inveniantur a vexationibus dæmonis, & morbo liberati, poterunt Epiſcopi iudicio in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare. Presbytero tamen celebranti Sacerdos alius aſſiſtere debet, qui ſupplere, ſi defectus contingeret, valeat. Ad ſuperiores vero Ordines iſti promoveri non debent ex cap. *Maritum* diſt. xxxiii. & ex cap. *Clerici*.

II. Scientiæ defectus eſt impedimentum Ordinum ſuſcipiendorum, a quo nec ſummus Pontifex diſpenſare valet. Ineptitudo quippe ad propria Ordinis officia obeunda ſua natura impedit & exercitium, & ſuſceptionem talis Ordinis; ut habetur cap. *Illiteratus* diſt. xxxvi. Hoc tamen impedimentum non eſt perpetuum, ſed induſtria, & ſtudio auferri ſæpe valet.

III. Irregulares defectu fidei ſunt filii hæreticorum. Parentes enim ex delicto irregulares dicuntur. Ubique tamen hoc impedimentum non viget. Neophyti quoque irregulares habentur. Appellantur neophyti, qui recens ab idololatria, a Iudaiſmo, & Mahumetiſmo ad fidem converſi ſunt. *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat diaboli*, inquit S. Paulus *I. Timoth.* iii.

IV. Quæſt. II. *Quinam ſunt corporis defectus irregularitatem parientes?* Reſp. Primis Eccleſiæ ſæculis defectus qui non eſſent ex delicto, non inducebant irregularitatem; ut ex *can.* lxxvii. Apoſtolorum colligitur. Quia tunc cicatrices, vulnera, oculi amiſſio, propter Chriſtum tolerata, ſplendida erant Clericorum ornamenta; & ſanctitas animæ corporis vitia tegebat.

V. Poſterioribus ſæculis, refrigeſcente caritate, quatuor corporis defectus inducunt irregularitatem. Primus eſt defectus membrorum corporis. Cui deeſt brachium, manus; & Presbytero deſtituto duobus digitis cum medietate palmæ, ſi digiti ſint pollex, & index, celebrare non permittitur; ut habetur cap. *Expoſuiſti*, tit. *de corpore vitiatis*, & cap. *Presbyterum* tit. *de Clerico ægrotante*. Idem dicunt de Presbytero, ita manibus tremulis laborante, ut ſit effuſionis calicis periculum; & de eo qui ita vinum faſtidit, ut vomitui obnoxius ſit. Item qui oculi ſiniſtri lumine, qui auditu omnino carent, irregulares reputantur. Si tamen pri-

privatio auditus ſuperveniat, non reputatur impedimentum; cum miniſtri auditio non ſit neceſſaria. Similiter ſi oculus dexter tanto ſit lumine præditus, ut defectum ſiniſtri ſupplere valeat, impedimentum ceſſare, plures docent. Defectus qui pariunt notabilem deformitatem, inducunt irregularitatem. Quare carentes oculo, ſive dextro, ſive ſiniſtro, naſo, pede, vel habentes oculos nimis deformes, laborantes nimia corporis debilitate, gibba, lepra, morbo gallico, irregulares habentur. Hæc omnia tamen, cum plus & minus excipiant, iudicio Epiſcopi permittuntur. Occulta corporis vitia non inducunt irregularitatem. Eunuchi tamen, & hermaphroditi etiam occulti irregulares ſunt.

VI. Quæſt. III. *Quinam ſint irregulares ex defectu natalium?* Reſp. Illegitimi omnes, ſive nothi, ſive ſpurii, ſive inceſtuoſi, ſive ſacrilegi, ſunt irregulares in Eccleſia Latina poſt ſæculum 11. in deteſtationem ſceleris paterni. Nati tamen ex matrimonio, bona fide in faciem Eccleſiæ contracto, ſed ob aliquod impedimentum occultum irrito, non habentur irregulares; ut colligitur ex cap. *Cum inter*, tit. *Qui ſunt filii legitimi*. Si vero matrimonium fide mala contractum eſſet, irregulares reputantur; ut habetur cap. *Referente*, tit. *Qui filii ſint legitimi*.

VII. Hæc irregularitas pluribus modis ceſſat. I. Tollitur per ſubſequens matrimonium, quando nempe fornicator uxorem duxit eam ex qua prolem ſuſceperat. Si tamen adulter ducat in uxorem, mortua coniuge, mulierem, ex qua filios habuit, iſti manebunt ſpurii & illegitimi; ut habetur cap. *Tanta*, tit. *Qui filii ſint legitimi*. II. Aufertur per legitimationem abſolutam quantum ad effectus ſpirituales, & a Principe quantum ad effectus civiles. III. Per diſpenſationem, quam ſolus Pontifex ſummus concedere poteſt, ad Ordines maiores, & Prælaturas; ut colligitur ex cap. *Is qui*, tit. *de filiis Presbyterorum* in VI. ubi Pontifex concedit ut Epiſcopi poſſint iſtos ad Ordines minores, & ad beneficia ſimplicia promovere. In hoc tamen decreto non comprehenditur Canonicatus: quia qui non eſt aptus ad maiores Ordines, non eſt habilis ad Canonicatum. Ergo cum Epiſcopus nequeat illegitimos promovere ad maiores Ordines, neque Canonicatum conferre illis valet. Et diſpenſatio quæ conceditur ad Ordines, non extenditur ad beneficia; niſi fiat de iiſdem, eorumque natura expreſſa mentio. Falſa eſt opinio quam Salmanticenſes *cap. IX. num.* 51. ex Vaſquez, Caſtropalao, Leandroque referunt, & ſequuntur, nempe poſſe Epiſcopum promovere illegitimos ad beneficium ſimplex, cui annexa ſit animarum cura. In citato ſiquidem canone expreſſe dicitur: *Beneficium cui cura non imminet animarum*. Aufertur IV. hoc impedimentum per profeſſionem religioſam: quod privilegium, iure communi conceſſum, & revocatum a Sixto V. illud ad iuris communis terminos inſtauravit Gregorius XIII. quantum ad Ordines ſuſcipiendos, non quantum ad Prælaturas.

ras. Docent Gregorium XIV. conceſſiſſe Generalibus ut cum ſuis Capitulis poſſint etiam in ordine ad Prælaturas ſuper hoc diſpenſare.

VIII. Quæſt. IV. *Quinam dicantur irregulares ex defectu libertatis, ætatis, & obligationis?* Reſp. Mancipia, ſeu ſervi, uſquedum in ſtatu ſervitutis degunt, ſunt irregulares: quia ſtatus ſervitutis dedecet ſtatum eccleſiaſticum. Si ſervus, ſciente domino, & non contradicente, ſuſcipiat Ordines, immo ipſam primam tonſuram, liber evadit ſaltem in iis quæ pugnant cum ſtatu clericali. Si ſervus, neſciente domino, aut obſiſtente, ſuſcipiat Ordines minores, peccat mortaliter, & manet ſervus. Si Epiſcopus, conſcius ſervitutis, conferat Ordines maiores, ſatisfacere domino tenetur; ut habetur cap. *Si ſervus*, diſt. LIV.

IX. De defectu ætatis dictum eſt de ſacramento Ordinis. Obligatio reddendi rationem ob adminiſtrationem a Republica acceptam parit irregularitatem, uſquedum reddita ſit, & derelicta ſint officia ob quæ talia ratiocinia & ſupputationes debentur. Si tamen idoneum fideiuſſorem, qui onus reddendæ rationis aſſumat, dederit, ordinari poterit.

X. Quæſt. V. *Quid ſit irregularitas ex defectu ſacramenti?* Reſp. Eſt illa quæ oritur ex bigamia, ſeu ex matrimonio pluries contracto. Bigamus enim, ſive digamus dicitur qui plures uxores ſucceſſive habuit, & cum eiſdem matrimonium conſummavit. Triplex diſtinguitur bigamia. Vera, interpretativa, & ſimilitudinaria. Vera tunc eſt, quando quis plures uxores legitimas ſucceſſive habuit. Hæc bigamia ſemper fuit impedimentum, ut habetur *I. Tim.* III. & *ad Tit.* I. ubi prohibetur ordinari Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos bigamos. Qui uxorem habuit, & fornicationem, ac adulterium patravit, non eſt irregularis: quia ex fornicatione, & adulterio non oritur bigamia. Si quis uxorem duxerit, & hæc ante conſummatum matrimonium Religionem profeſſa ſit, & vir aliam uxorem ducat, non eſt bigamus. Similiter qui plures duxit uxores, & cum nulla ob impotentiam conſummavit, non eſt bigamus, neque impedimentum contrahit; ut ſtatuit Innocentius III. cap. *Debitum*, tit. *de bigamis non ordinandis*.

XI. Altera bigamiæ ſpecies vocatur interpretativa, quæ, licet vera non ſit, ex iuris fictione talis nuncupatur. Hæc quatuor modis contrahitur. 1. quando quis duo matrimonia contrahit, alterum validum, aliud irritum. 2. quando duo matrimonia reipſa contrahit ambo irrita. 3. quando viduam, aut corruptam duxit. 4. quando virginem quidem ſibi deſponſavit, quæ tamen poſt nuptias adulteravit, & nihilominus poſt adulterium eamdem cognovit. Diffident Auctores, num qui corruptam duxit, exiſtimans bona fide eſſe virginem, fiat irregularis. Adfirmat probabilior opinio, quam S. Thomas in *Supplem. quæſt.* LXVI. *art.* 3. *ad* 3. defendit. *Ideo ille qui uxorem ducit corruptam, quam virginem credit, irregularis eſt eam cognoſcens*. Quia irregularitas hæc, non ex delicto, ſed ex defectu eſt.

Qua-

Quapropter irregularis quoque ſit vir, ſi ignorans adulterium uxoris cum ea copulam habeat.

XII. Tertia bigamiæ ſpecies dicitur ſimilitudinaria, illaque eſt quam quis contrahit, dum poſt ſolemnem profeſſionem, vel poſt ſuſceptum ſacrum Ordinem, matrimonium contrahit, ſive cum virgine, ſive cum corrupta. Negant aliqui reſpectu Clerici contrahentis poſt ſuſceptos ſacros Ordines; ſed probabilior ſententia adfirmat.

XIII. Bigamia dicitur defectus ſacramenti, quia non repræſentat unionem Chriſti cum Eccleſia. Bigami irregulares reputantur tum propter incontinentiam, tum propter diviſionem affectus, quem ab uxore defuncta in alteram transferunt, tum, & præcipue propter defectum ſacramenti.

XIV. Diſpenſare ab hoc impedimento poſſe ſummum Pontificem, docent communiter Auctores. Nequeunt vero Epiſcopi diſpenſare a bigamia ad Ordines ſacros recipiendos, vel ad miniſtrandum in receptis, in caſu quo bigamus ordinatus fuiſſet ſive bona, ſive mala fide, ſive bigamia occulta ſit, ſive publica; poſſe vero illos diſpenſare, docent Auctores pro ſuſcipiendis Ordinibus minoribus. Prælatos vero Religionum poſſe cum ſuis ſubditis diſpenſare in omni bigamia ex privilegio Sixti IV. & Pauli III. docent permulti. Sed præfata privilegia mihi ſuſpecta ſunt, ſicut & alia, de quibus ſupra.

XV. Quæſt. VI. *Quomodo contrahatur irregularitas ex defectu lenitatis?* Reſp. Homo baptizatus qui voluntarie, & proxime concurrit ad proximi necem, aut mutilationem, quamvis iuſte, ſit irregularis ex defectu lenitatis; ut conſtat ex cap. *Si quis viduam*, diſt. l. Irregularitas hæc contrahitur ſolum ab homine baptizato; cum irregularitas ex bigamia incurratur etiam ab infideli bigamo. Irregularitatem ex defectu lenitatis incurrunt omnes qui aut phyſice, ut carnifices, aut moraliter influunt in necem, vel mutilationem, ut mandantes, conſulentes, conſentientes, adiuvantes, aut non obſtantes, cum ad id ex officio, & iuſtitia teneantur, ut magiſtratus, medici: quorum negligentia ſi innocentes pereant, fiunt ipſi irregulares. Qui ſolum caritate aſtringuntur obſtare, peccant, ſi omittant, at irregularitatem non incurrunt. Rurſus ad contrahendam irregularitatem non ſufficit concurſus remotus ad necem, aut mutilationem. Quare non ſunt irregulares armorum opifices, etiamſi armis ab iſtis fabricatis aliqui abutantur ad occidendum, vel mutilandum. Qui vero venderent arma iis quos ſciunt ad duellum paratos, & conflicturos, fierent irregulares: quia tum proxime illorum actio influeret. Proxime ergo concurrentes ad necem, aut mutilationem, ex defectu lenitatis fiunt irregulares, ut iudices ferentes ſententiam, aſſeſſores iudicum, promotores, fiſcales, procuratores, ſatellites, comprehenſores, accuſatores, advocati, denuntiatores, teſtes neceſſarii, & voluntarii, quando vi talium actionum reus oc-

occidatur. Qui autem teſtantur in favorem rei, vel teſtes ſunt non neceſſarii; non fiunt irregulares. Clericus non poteſt cogi a iudice ut teſtetur in cauſſa ſanguinis contra reum; in eiuſdem tamen favorem teſtari valet.

XVI. Domini temporales eccleſiaſtici, temporalem habentes iuriſdictionem, poſſunt committere aliis cauſſas ſanguinis, quin fiant irregulares, vel admonere in communi, ut vigilent contra malefactores, eoſque iuxta leges puniant, vel etiam in particulari, ut iudicent iuxta leges: & iudices eccleſiaſtici tradere poſſunt Clericos a ſe degradatos brachio ſæculari, præmiſſa ſupplicatione ut iudices benigne ſe habeant cum iiſdem. Iudices eccleſiaſtici ſine periculo irregularitatis ferunt leges continentes pœnam mortis; quamvis reus vi talium legum occidatur. Clerici conſulti a iudice, num tale delictum plectendum ſit pœna mortis, non fierent irregulares, aientes in communi illud delictum iuxta leges ſupplicio capitali eſſe puniendum. Similiter Confeſſarius negare abſolutionem poteſt iudici nolenti pœna mortis plectere reum quem iuxta leges tenetur tali ſupplicio punire: quia Confeſſarius intendit ſalutem iudicis pœnitentis, non rei mortem. Immo ſi conſulti a iudice Confeſſarii dicerent in ſingulari hunc latronem, hunc graſſatorem iuxta leges occidendum eſſe, ex plurium ſententia non fierent irregulares: tum quia iſti non ſunt miniſtri nominati in iure; tum quia iſti conſulunt iuſtitiam exequendam eſſe ad legum normam. Hoc eſt illorum munus, quod exercere poſſunt, & debent. Alii tamen adfirmant. Illud mihi certum eſt, poſſe & debere Confeſſarios iubere ut iuſtitia fiat, & leges bonum publicum ſpectantes ſerventur etiam in hoc aut illo caſu particulari. Neque enim favendum eſt iniquorum contra ſocietatem graſſantium impunitati ob leves ſuſpiciones deficiendi contra lenitatem. Obſervatio enim iuris naturalis, divini, & humani prævalere debet mero iuri poſitivo, præſcribenti lenitatis impedimentum, præſertim quod ex nullo delicto oriatur. Irregulares non fiunt qui detegunt malefactorem, qui clamant adeſſe latrones pœna mortis puniendos, nec fabri lignarii præparantes patibulum. Accuſatores tum concurrunt proxime ad mortem, & fiunt irregulares, ſi accuſent ad vindictam; ſecus, ſi petant ſatisfactionem; immo hanc petitionem Clerici ipſi facere poſſunt, ut ſtatuitur cap. *Prælati*, tit. *de homicidio* in VI. ubi hæc habentur. *Prælatis, vel Clericis quibuſcumque, qui de laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſæcularem iudicem deponentes, petunt emendam ſibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero præſumantur, proteſtando expreſſe, quod ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet, quamvis alias in tali caſu de iure debeat pœna ſanguinis irrogari . . . Alioquin ſi Prælati, aut Clerici, propter metum huiuſmodi, quia iudex ad pœnam ſanguinis poſſet procedere, de ſuis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona deprædandi*. Similia ſtatuit Inno-

Digitized by Google

nocentius III. cap. *Poſtulaſti* extra *de homicidio voluntario*. Clericus igitur teſtari debet, ſe vindictam non intendere, ſed damnis ſuis obicem apponere. Clerici accuſantes de iniuriis illatis perſonis fiunt irregulares, ſi mors, aut mutilatio ſequatur; ſecus, ſi agatur de damnis ſibi, aut propinquis ſuis, vel domeſticis, vel Eccleſiæ illatis; dummodo mors, aut mutilatio, quæ prævidetur futura, ſit iuſta: hæc enim clauſula ſemper intelligitur.

XVII. Qui pugnant in bello iuſto ex auctoritate publica contra hoſtes, ſi propriis manibus occidant, vel mutilent, irregulares fiunt. Ceteri vero milites in tali bello iuſto adſtantes pugnæ, qui propriis manibus neminem occidunt, aut mutilant, non fiunt irregulares; ut communiter fatentur omnes. Si vero bellum ſit iniuſtum, & aliquis in eo occidatur, aut mutiletur, omnes fiunt irregulares, etiam illi qui propria manu nec necaverint, nec mutilaverint: quia omnes concurrunt ad necem, vel mutilationem iniuſtam.

XVIII. Duces, milites, Clerici, aliique in bello iuſto conſulentes, exhortantes, animantes milites, ut ſtrenue ſe gerant in pugna, & in conflictu, non fiunt irregulares. Quare non ſunt audiendi, inquit Habert, illi quos *expeditionarios* vocant, dum ſuadere conantur, nullo fundamento nixi niſi propriæ cupiditatis, indigere diſpenſatione ſummi Pontificis quiſquis tulerit arma in bello iuſto.

XIX. Militem ſe defendentem in bello defenſivo, vel etiam offenſivo iuſto, non fieri irregularem, docent plures, etiamſi occidat, dummodo ſervet moderamen inculpatæ tutelæ: quia hæc defenſio eſt illi iuſta, ſicut & bellum. Porro qui ſe defendunt cum moderamine iuſtæ defenſionis, excuſantur ab irregularitate.

XX. Medici, & chirurgi, qui iuxta propriæ artis regulas membrum corporis humani truncant, non fiunt irregulares, ut dictum alias eſt; forent vero irregulares ex delicto, ſi contra artis regulas id agerent, aut ſi ob illorum negligentiam ægrotus interiret. In dubio, num adhibuerint neceſſariam diligentiam, ſe gerere debent ut irregulares. Neque fiunt irregulares qui adiuvant chirurgos, & medicos, ſecantes iuxta regulas artis partem corporis; cum exerceant actum non vindictæ, ſed pietatis. Clerici, & Monachi exercentes artem medicam, & chirurgicam fiunt irregulares ex defectu lenitatis, ut ſupra dixi, ſi truncent aliquod membrum: quia prohibitæ illis ſunt eiuſmodi artes cum inciſione, & aduſtione. Poſſunt tamen aperire venam ad minuendum ſanguinem, quin fiant irregulares.

XXI. Eccleſia merito a ſacris Ordinibus removet homines ob defectum lenitatis: quia manſuetudo, & lenitas eſt prærogativa, & character Sacerdotii Chriſti, qui tamquam agnus manſuetus venit in mundum a Patre miſſus. Quapro-

 pter

pter improbavit *Luc.* IX. zelum nimis ardentem Ioannis, & Iacobi, qui Samaritanorum vindictam expetebant, inquiens: *Neſcitis, cuius ſpiritus eſtis.*

XXII. Communis ſententia contra Dianam, Sa, & alios docet, Epiſcopos non poſſe diſpenſare in irregularitate proficiſcente ex defectu lenitatis, etiamſi occulta ſit: quia Tridentinum ſolum facultatem Epiſcopis concedit diſpenſandi in irregularitate occulta, proveniente ex delicto, excepto homicidio voluntario; ſecus in irregularitate ex defectu lenitatis. Plures contendunt, hanc facultatem diſpenſandi in irregularitate ex defectu lenitatis habere Prælatos regulares ex privilegiis ſupra indicatis. At hæc privilegia mihi nota non ſunt. Et hæc dicta ſufficiant de cenſuris. Qui plura cupiunt, conſulant Bonacinam, Sayrum, Suarez, & Canoniſtas, qui integra ſpiſſa volumina de hoc argumento conflarunt.

Digitized by Google

LIBER QUARTUS.

DE PECCATO IN COMMUNI, ET SIGILLATIM: ITEM DE SEPTEM VITIIS CAPITALIBUS, ET DE VIRTUTIBUS.

DISSERTATIO PRIMA.

DE PECCATIS GENERATIM.

PRAELÒQUIUM.

ADeo difficilis eſt peccatorum tractatio, ut vel ipſe Regius Propheta *Pſal.* XVIII. exclamaverit: *Delicta quis intelligit?* Et tamen ſicuti medicis morborum notitia magnopere neceſſaria eſt, ut congrua applicare remedia queant, ita animarum moderatores peccatorum accuratam cognitionem comparare ſibi debent, qua valeant ſacramentorum adminiſtratione conſcientiarum vulnera curare. Plura quæ tractatum de vitiis & peccatis ſpectant, ſparſim in hocce opere explicata ſunt. Controverſias de conſcientia proxima morum regula, de advertentia neceſſaria ad peccandum, de ignorantia a peccato excuſante, de peccato philoſophico, aliiſque iſtiuſmodi, *Tom. II. Appar.* fuſo calamo enucleatas invenies. Celebres diſputationes de humanorum actuum moralitate, de voluntario directo, & indirecto, de libertate, de metu &c. *Tom. VI.* & alibi, occaſione data, diſpexi. Argumentum de vitiis & peccatis propriam ſedem habere debuiſſet poſt tractatum de conſcientia recta, erronea, dubia, & probabili. At cum alii tractatus tunc in manibus eſſent, omiſſum fuit. Porro, ne hæc noſtra Chriſtiana Theologia aliquo tractatu ad morum informationem neceſſario careret, huic ultimo Tomo inſerere per modum appendicis hunc de præfato argumento librum deliberavi. Ne vero actum agam, quæ alibi explanavi, non reducam in ſcenam, ſed loca tantum indicabo, ubi legere illa poteris. Vitiorum expoſitioni diſſertatio de virtutibus ſuccedet, & de beatitudinibus, quia huc tandem omnia ſtudia, & conatus noſtri tendere debent.

CAPUT I.

Vitii, & peccati notiones communes, & peculiares.

I. Vitii nomen a vitando arceſſunt. Duplicem excipit ſignificationem: alteram late acceptam, in quolibet defectu a regula naturali ſitam; alteram preſſe ſpectatam pro morali receſſu a rectæ rationis norma. Illa naturæ, aut artis, hæc morum vitia appellantur. Cum natura, vel artifex deficit a recta norma, improprie peccare dicitur contra peculiares naturæ, vel artis leges. Quando vero homo deſciſcit a rationis amuſſi, & legi æternæ adverſatur, tunc vitium, & peccatum ſtricte acceptum committere perhibetur.

II. Vitium igitur ſeu peccatum in communi ſtricte acceptum deſcribi poteſt, quod ſit *perturbatio voluntaria naturæ rationalis in iis quæ mores reſpiciunt*. Vitium, & peccatum promiſcue accipi ſolent. Differunt tamen ſicut actus, & habitus. Nam peccatum proprie eſt actus malus moraliter; vitium vero prava diſpoſitio ſuapte natura tendens & inclinans in officia moraliter mala. Vitium enim virtuti opponitur. Quoniam ſicut virtus diſponit animum ſecundum naturæ ſuæ convenientiam; ita vitium pervertit animum contra ſuæ naturæ regulas. Heinc S. Auguſtinus *Lib. III. de lib. arbitr. cap.* XIV. ſcribit: *Omne vitium eo ipſo quod vitium eſt, contra naturam eſt. Si enim naturæ non nocet, nec vitium eſt . . . Nullius ergo rei recte vituperatur vitium, niſi cuius natura laudatur*. Flagitia enormia, ut ſodomia, beſtialitas &c. dicuntur contra naturam: quia non modo rationali, ſed & ipſi animalium generi adverſantur; ut S. Auguſtinus inquit: *Vitium eſt hominis, quod eſt natura pecoris*. Peccatum peius vitio eſt: quia qui male agit, peior illo qui ſolum eſt ad male agendum diſpoſitus. Hæc omnia fuſius 1. 2. *quæſt.* LXXI. docet S. Thomas.

III. Quæſt. I. *Quænam ſit peccati finitio?* Reſp. Hanc *Lib. XXII. contra Fauſtum cap.* XXVII. tradit S. Auguſtinus. *Peccatum eſt dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam*. Quam definitionem 1. 2. *quæſt.* LXXI. *art. 6.* adoptat S. Thomas, inquiens: *Auguſtinus in definitione peccati poſuit duo. Unum quod pertinet ad ſubſtantiam actus humani, quod eſt quaſi materiale in peccato, cum dixit*: Dictum, vel factum, vel concupitum. *Aliud autem quod pertinet ad rationem mali, quod eſt quaſi formale in peccato, cum dixit*: Contra legem æternam. Hæc Auguſtini finitionis verba *dictum, factum, vel concupitum* omnia concludunt peccata cordis, oris, & operis. Altera particula, *contra legem æternam*, ſignificat, omnia peccata, etiam quæ directe ſunt contra humanas leges, æternam Dei legem violare. Quoniam inquit *Rom.* III. S. Paulus: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas niſi a Deo . . . . Itaque qui reſiſtit poteſtati,*

Deo

Dei ordinationi reſiſtit. Et Chriſtus Dominus *Luc.* x. ait : *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Heinc patet, quam laxa, & merito damnata ſit hæc quorumdam recentium Caſuiſtarum doctrina : *Lex humana non obligat in conſcientia*.

IV. Contra datam S. Auguſtini finitionem opponi ſolet, nec peccatum omiſſionis, nec peccatum habituale, nec peccatum originale in illa comprehendi. Cui oppoſitioni reſpondet *loc. cit. ad* 1. S. Thomas. *Adfirmatio, & negatio reducuntur ad idem genus .... Et ideo pro eodem eſt accipiendum dictum, & non dictum, factum, & non factum*. Peccatum habituale actibus voluntatis gignitur; & ideo ſub illis comprehenditur. Peccatum originale dici factum voluntarium in primi parentis voluntate poteſt. Sed de hoc infra.

V. Peccatum veniale non eſt proprie contra, ſed præter legem Dei; ut optime *quæſt.* VII. *de malo art.* 1. *ad* 1. docet S. Thomas. *Convenienter dicitur, quod peccatum veniale non eſt contra legem, ſed præter legem : quia ſi in aliquo recedit ab ordine legis, non tamen ipſam corrumpit : quia non corrumpit dilectionem, quæ eſt plenitudo legis*.

VI. Quæſt. II. *Quid, & quotuplex ſit peccati macula?* Reſp. Maculam in anima relinqui ex peccati commiſſione, Scriptura ſancta *Iſa.* IV. teſtatur : *Si abluerit Dominus ſordes filiorum Iſrael*. Et S. Paulus ad *Tit.* I. inquit : *Inquinatæ ſunt eorum mens, & conſcientia*. S. Iacobus *cap.* I. ſubdit : *Abiicientes omnem immunditiam*. Ad peccandum concurrunt, inquit 1. 2. *quæſt.* lxxxvi. *art.* 1. S. Thomas, actus intellectus, & voluntatis. Per voluntatis autem affectum, quo peccator afficitur erga terrenas voluptates, anima polluta, concupiſcentiæ luto inquinata, & illecebrarum ſordibus conſpurcata remanet. Diſputant autem Theologi, in quo ſita hæc macula ſit. Alii illam collocant in reatu ad pœnam ; ſed reatus iſte maculam conſequitur. Alii in habitu relicto ex præterito actu ; verum macula unico actu producitur. Vera ſententia maculam hanc collocat in privatione gratiæ cum ordine ad actum præteritum malum. Duplicem diſtingui maculam aiunt, quia duplicem animæ nitorem conſiderant. Primus nitor conſurgit ex rationis lumine dirigente; ſecundus ex lumine ſupernaturali fidei, & gratiæ. Prima macula lumen rationis obſcurat; ſecunda, expulſo nitore, qui ex divina gratia refulgebat, divinæ inimicitiæ, ſeu averſionis a Deo, & converſionis ad creaturam imprimit horrendam notam, & deforme ſignaculum in anima peccatrice. Tertiam addunt maculam, quam peccatum veniale inducit, quæ caritatis fervorem imminuit, & decorem, atque pulchritudinem ex actibus caritatis refulgentem obnubilat.

Digitized by Google

CAPUT II.

De peccati diviſione.

I. PRima peccati diviſio eſt in originale, & actuale. Illud ex Adamo contrahitur; iſtud propria peccantis voluntate committitur. Peccatum perſonale rurſus duplex eſt . Aliud actuale, & eſt ipſe actus inordinatus, & difformis a moralitatis regulis; aliud habituale, & eſt macula remanens ex actu malo non retractato.

II. Secundo aliud eſt peccatum commiſſionis, quod in tranſgreſſione præcepti negativi conſiſtit; aliud eſt peccatum omiſſionis contra præceptum adfirmativum, quo omittitur actus bonus præceptus. Peccatum commiſſionis abſolute gravius eſt omiſſionis culpa, quia longius in illo ab ordine rationis receditur, ut per ſe patet: nam odium Dei peius eſt omiſſione amoris Dei; & blaſphemare Deum ſceleſtius eſt quam non laudare Deum.

III. Tertio alia ſunt peccata ſimpliciter talia; alia ſunt peccata in Spiritum ſanctum. Hæc ſunt ſex, nempe deſperatio, præſumptio, impœnitentia, obſtinatio, impugnatio veritatis cognitæ, & invidentia fraternæ gratiæ. De his peccatis dicitur Matth. XII. *Non remittuntur neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Peccatum in Spiritum ſanctum eſt peccatum ex malitia procedens, quo reiiciuntur ſpiritualia dona gratiæ. Dona hæc proprie attribuuntur Spiritui ſancto, qui amor Patris eſt, & Filii vi proceſſionis ſuæ. Dicitur vero hoc peccatum irremiſſibile, ſi malitia illius ſpectetur; ut S. Thomas 2. 2. *quæſt.* XIV. *art.* 3. explicat, inquiens: *Sicut aliquis dicitur morbus incurabilis ſecundum naturam morbi, per quem tollitur id per quod morbus poteſt curari; puta cum morbus tollit virtutem naturæ, vel inducit faſtidium cibi, & medicinæ; licet talem morbum Deus poſſit curare: ita etiam peccatum in Spiritum ſanctum dicitur irremiſſibile, ſecundum ſuam naturam, in quantum excludit ea per quæ fit remiſſio peccatorum. Per hoc tamen non præcluditur via remittendi, & ſanandi omnipotentiæ, & miſericordiæ Dei, per quam aliquando tales, quaſi miraculoſe, ſpiritualiter ſanantur.*

IV. Quarto alia vocantur peccata carnalia, alia ſpiritualia. Animadvertit ex S. Gregorio Angelicus 1. 2. *quæſt.* LXXI. *art.* 2. in argumento proluſorio, quod *ſeptem capitalium vitiorum quinque ſunt ſpiritualia, & duo carnalia*. Illa conſummantur in delectatione ſpirituali, ut ſuperbia, invidia, avaritia &c. hæc ſiſtunt in delectatione carnali, ut luxuria, & gula. Hæc autem capitalia crimina ſunt ſeptem, nempe ſuperbia ſeu inanis gloria, invidia, avaritia, ira, luxuria, gula, accidia.

V. Quinto, alia ſunt peccata propria, quæ ipſe peccans committit; alia vero aliena: aliena autem vocantur ea quæ alii patrant, ſed noſtro conſilio, iuſſu, pa-

patrocinio, adulatione, diſſimulatione, ſilentio vitioſo, omiſſione correctionis, aliiſque modis.

VI. Sexto alia ſunt peccata cordis, oris, & operis. Hanc diviſionem fuſe 1. 2. *quæſt.* lxxii. *art.* 7. exponit S. Thomas, inquiens: *Iracundus enim ex hoc quod appetit vindictam, primo quidem perturbatur in corde, ſecundo in verba contumelioſa prorumpit, tertio vero procedit uſque ad facta iniurioſa: & idem patet in luxuria, & in quolibet alio peccato.* Præterea alia ſunt peccata ignorantiæ, alia infirmitatis, alia malitiæ.

VII. Septimo dividitur peccatum in ea quæ ſunt contra Deum, contra proximum, & contra ſeipſum. Utique omnia peccata iniuriam Deo inferunt; tamen aliqua ſunt quæ modo peculiari Deo adverſantur, quatenus recta impetunt virtutes illas quæ pro obiecto Deum habent, ut fides, ſpes, caritas, religio. Peccata contra proximum illa dicuntur quæ violant virtutes proximum reſpicientes, iuſtitiam, miſericordiam &c. Peccata contra ſeipſum illa vocantur quæ violant virtutes inſtitutas ad proprias paſſiones moderandas. Fuſe & perſpicue 1. 2. *quæſt.* lxxii. *art.* 4. S. Thomas has tres peccatorum ſpecies diſtinguit, concluditque: *Unde hæc diſtinctio peccatorum eſt ſecundum diverſas peccatorum ſpecies: nam & virtutes, quibus peccata opponuntur, ſecundum hanc differentiam ſpecie diſtinguuntur. Manifeſtum eſt enim ex dictis quod virtutibus theologicis homo ordinatur ad Deum, temperantia vero, & fortitudine ad ſeipſum, iuſtitia autem ad proximum.* Tandem dividitur in peccatum mortale, & veniale: quam diviſionem mox explicabo.

CAPUT III.

De diſtinctione peccati mortalis a veniali.

I. Difficillimam, & ſcitu perquam neceſſariam quæſtionem aggredior diſpiciendam. Pauca prius delibabo quæ certa ſunt apud Catholicos. Lutherani, & Calviniſtæ propugnant, omnia peccata eſſe mortalia natura ſua, cum hoc ſolo diſcrimine, quod in electis & prædeſtinatis flagitia etiam graviſſima ſint venialia, quia illis non imputantur ob fiduciam quam in Dei miſericordia habent: contra contendunt in reprobis minima venialia eſſe peccata mortalia. Michael Baius inter plures theſes, a S. Sede apoſtolica damnatas, hanc docuit: *Nullum eſt peccatum natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

II. De fide eſt, dari peccata natura ſua venialia a mortalibus diſtincta; ut definivit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* xiv. *cap.* xxiv. Oſtendit hanc veritatem 1. 2. *quæſt.* lxxii. S. Thomas. Præterea *Matth.* vii. peccata alia feſtucæ aſſimilantur, quæ ſunt venialia; alia trabi, quæ mortalia dicuntur, ſive in prædeſtinatis ſint, ſive in reprobis. Adamo *Gen.* ii. dictum eſt: *In quocumque die comederis ex eo, mor-*

morte morieris. Peccatum Adæ mortiferum fuit : & tamen Adam prædeſtinatis adſcriptus eſt, ſicut & David, & Petrus, qui gravia patrarunt delicta. De iuſtis dicitur Prov. XXIV. *Septies cadit iuſtus*. Apoſtolica quoque traditione hæc veritas conſtat, ut teſtimonia SS. Cypriani *ſerm. de eleemoſ.* Ambroſii *Lib. II. de pœnit. cap.* X. Auguſtini *ſerm.* 50. *ex Lib.* 50. *homil.* Gregorii *Lib. XXI. Mor. cap.* IX. Bernardi *ſer.* I. *in cœn. Dom.* Thomæ *loc. cit.* evincunt. Heinc Tridentinum *ſeſſ.* VI. *cap.* XI. inquit : *Licet in hac mortali vita quantumvis ſancti & iuſti in levia ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea deſinunt eſſe iuſti*,

III. Opponunt illud Matth. V. *Si quis ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, minimus vocabitur in regno cælorum*, ideſt nullus, ut interpretatur S. Thomas. Reſpondetur, textum adductum truncum eſſe. Nam ibi additur : *& docuerit ſic homines*. Adulterare autem verbum Dei peccatum grande eſt. Præterea mandata illa minima vocantur comparate ad alia graviora. Plura alia ex Patribus obtrudunt, quæ, utpote nullius momenti, prætereo.

IV. Convenit quoque penes omnes Theologos catholicos, multipliciter mortale & veniale inter ſe differre. Nam peccatum mortale eſſentialiter eſt averſio a Deo, & converſio ad creaturam tamquam ad ultimum finem. Hoc eſſentiale eſt cuique peccato mortali. Heinc profluunt cetera, quod peccatum mortale expellat gratiam ſanctificantem, quod deſtruat amicitiam Dei, quod detrudat in orcum. Contra, peccatum veniale non avertit hominem ab ultimo fine, nempe Deo : quia non eſt ſimpliciter contra legem, ſed ſecundum quid, ſeu eſt præter legem, non corrumpit gratiam ſanctificantem, nec caritatem, ſed eiuſdem fervorem minuit.

V. Sex potiſſimum ſunt quæ adſcribuntur peccato mortali. 1. ſolvit amicitiam cum Deo, corrumpit gratiam, & caritatem, omneſque virtutes morales infuſas. 2. parit animæ mortem. 3. infert peccatori malum aliquo modo infinitum. 4. malum eſt natura ſua irreparabile. 5. eſt offenſa Dei infinita. 6. peccatorem æternum damnat. Et hæc omnia manant ex averſione a Deo.

VI. Dividunt quoque Theologi peccatum mortale, & veniale in illud quod eſt tale *ex genere*, & in illud quod eſt tale *per accidens*. Peccatum mortale ex genere illud eſt quod ex ſe opponitur caritati Dei, & proximi ; ut ſunt ea quæ opponuntur fidei, ſpei, caritati, & iuſtitiæ. Peccatum veniale *ex genere* illud vocant quod ex ſe non opponitur caritati Dei, & proximi ; ut mendacium ſimplex, verbum iocoſum, riſus immoderatus &c. Peccatum mortale, vel veniale *per accidens* vocant illud quod vel ex mortali fit veniale, aut ex veniali mortale.

VII. Quæſt. I. *Quomodo peccatum mortale poſſit tranſire in veniale?* Reſp. Duobus modis. Primo ex imperfecta deliberatione, & conſenſu, inquit 1. 2. *quæſt.* LXXXVIII.

art.

Digitized by Google

art. 6. S. Thomas. *Poteſt tamen id quod ex genere eſt mortale, eſſe veniale propter imperfectionem actus, quia non perfecte pertingit ad rationem actus moralis, cum non ſit deliberatus, ſed ſubitus.* Ad peccatum enim requiritur libertas. Ergo quoties non adeſt deliberata voluntas, non poteſt eſſe peccatum mortale. Secundo peccatum mortale fit veniale ex parvitate materiæ; ut ſi quis levem rem furetur. Peccata venialia prioris generis periculoſa ſunt, quia plena deliberatio, conſenſus, & advertentia nobis ſæpe occulta ſunt.

VIII. Plura ſunt peccata quæ parvitatem materiæ non admittunt. Eiuſmodi ſunt infidelitas, odium Dei, ſimonia, periurium, & alia quæ directe Deo adverſantur.

IX. Unde cognoſcemus materiam gravem eſſe, aut levem? Rem difficillimam poſtulaſti. Præcipuæ regulæ quæ a Theologis aſſignantur, ſunt iſtæ. 1. Materia tunc gravis reputatur, quando actus præceptus valde conducit ad caritatem aut Dei, aut proximi: ſi contra parum conferat, levis reputabitur. 2. Si res præcepta, tametſi in ſe levis ſit, nihilominus multum conferat in legiſlatoris finem, gravis exiſtimanda eſt. 3. Videndum, ſi materia præcepta ſuſcipiat magis & minus: ſi enim non admittit materiæ parvitatem, tunc reputanda materia gravis eſt: ſi vero parvitatem materiæ admittat, tunc ſpectanda eſt perſona peccans, finis legis, ſeu ordo ad legem ipſam, & conditio perſonæ peccantis. Interdum enim quod eſt veniale in ſubdito, eſt mortale in Superiore.

X. Quæſt. II. *Quomodo veniale poſſit fieri mortale?* Reſp. Hanc quæſtionem S. Thomas 1. 2. *quæſt.* LXXXVIII. *art.* 4. diſtincte enucleat his verbis. *Dicendum, quod peccatum veniale fieri mortale, poteſt tripliciter intelligi. Uno modo ſic, quod idem actus numero primo ſit peccatum veniale, & poſtea mortale. Et hoc eſſe non poteſt: quia peccatum principaliter conſiſtit in actu voluntatis, ſicut & quilibet actus moralis. Unde non dicitur unus actus moraliter, ſi voluntas mutetur, quamvis etiam actio ſecundum naturam ſit continua: ſi autem voluntas non mutetur, non poteſt eſſe quod de veniali fiat mortale.*

Alio modo poteſt intelligi, ut id quod eſt veniale ex genere, fiat mortale: & hoc quidem poſſibile eſt, in quantum conſtituitur in eo finis, vel in quantum refertur ad mortale peccatum ſicut ad finem, ut dictum eſt.

Tertio modo poteſt intelligi ita, quod multa venialia peccata conſtituant unum peccatum mortale. Quod ſi ſic intelligatur, quod ex multis peccatis venialibus integraliter conſtituatur unum peccatum mortale, falſum eſt. Non enim omnia peccata venialia de mundo poſſunt habere tantum de reatu, quantum unum peccatum mortale. Quod patet ex parte durationis: quia peccatum mortale habet reatum pœnæ æternæ, peccatum autem veniale reatum pœnæ temporalis, ut dictum eſt .... Patet etiam ex parte pœnæ damni: quia peccatum mortale meretur carentiam viſionis divinæ, cui nulla

alia

alia pœna comparari poteſt, ut Chryſ. dicit . . . . Patet etiam ex parte pœnæ ſenſus, quantum ad vermem conſcientiæ; licet forte quantum ad pœnam ignis non ſint improportionabiles pœnæ.

Si vero intelligatur, quod multa peccata venialia faciunt unum mortale diſpoſitive, ſic verum eſt, ſicut ſupra oſtenſum eſt . . . . ſecundum duos modos diſpoſitionis, quibus peccatum veniale diſponit ad mortale.

XI. Idem itaque actus numero moraliter acceptus nequit eſſe ſucceſſive mortale, & veniale: quia peccatum mortale, & veniale ſpecie eſſentiali diſtinguuntur: ergo idem numero actus moralis nequit tranſire ex veniali in mortale. Idem vero actus phyſicus ſucceſſive poteſt ex veniali immigrare in mortale. Siquidem incipere cum ſemiplena deliberatione valet, & per continuationem poteſt evadere plene deliberatus. Fieri quoque ex veniali mortale poteſt, ſi in eo conſtituatur ultimus finis: quod dupliciter evenire poteſt. 1. formaliter, & directe; puta cum quis ex errore putat tale obiectum eſſe ultimum finem. 2. interpretative, & virtualiter, quando ita diligit illud obiectum, & eſt ita affectus ac diſpoſitus, ut illud diligeret, & eligeret, etiamſi peccatum mortale committendum eſſet.

XII. Quæſt. III. *Plura peccata venialia conflare ne unum peccatum mortale poſſunt?* Reſp. Negat S. Thomas *loc. cit.* cui ſubſcribunt omnes Theologi. *Quod ſi ſic intelligatur, quod ex multis peccatis venialibus integraliter conſtituatur unum peccatum mortale, falſum eſt.* S. Auguſtinus *tract.* XII. In Ioannem hæc ſcribit. *Plura minuta peccata, ſi negligantur, occidunt; quemadmodum minuta grana arenæ, ſi multa ſunt, premunt, atque opprimunt; & aqua paullatim per ſentinam intrando, ſi non exhauriatur, mergit navim.* Quæ verba intelligenda ſunt *diſpoſitive*, inquit *loc. cit.* S. Thomas. Altius tamen animo infigenda ſunt, ut ab his repetitis & quotidianis maculis caveamus. Pluries labuntur iuſti ex ſubreptione, infirmitate, & inadvertentia. Niſi a deliberatis his culpis abſtineamus diligenter, periculum eſt ne repetitæ guttæ ad ſubmerſionem navim diſponant. Scotus cum aliis docet peccatum mortale eſſe contra præcepta, veniale contra conſilia. Sed hæc diſtinctio merito ab omnibus reiicitur: idcirco obiter eiuſdem memini.

XIII. Hactenus facilia, quæ Theologi diſputare hoc de argumento ſolent, perſtrinxi. Verum quæ mihi ſummum faceſſunt negotium, ſunt illa peccata quæ fixa, & circumſcripta confinia non habent, & quiſque pro ingenio venialia reputat. Aliqui Probabiliſtæ veluti regulam conſtituunt, illa eſſe mortalia quæ tu mortalia exiſtimaſti, ea venialia quæ tu pro venialibus habes: quæ regula commentitia & arbitraria eſt. Alii conſuetudinis larva plura inhoneſta fucant, quia omnes ſic faciunt, & quis non facit? S. Auguſtinus, licet ſummo præditus ingenio, *Lib. Enchir. cap.* LXXVII. *& ſeq.* teſtatur, difficillimum non raro eſſe ſecernere a venialibus mortalia, ſic inquiens. *Quæ ſint autem levia, & quæ gravia*

pec-

peccata, non humano, ſed divino ſunt penſanda iudicio . . . Putari poſſet non eſſe peccatum miſceri coniugi, non filiorum procreandorum cauſa, quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiam voluptatis, ut adulterii, ſive cuiuſquam alterius immunditiæ mortiferum malum devitet infirmitas. Quis autem eſſe peccatum neget, cum dari veniam facientibus apoſtolica auctoritas fateatur? . . . Sunt autem quædam quæ leviſſima putarentur, niſi in Scripturis demonſtrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fratri ſuo, Fatue, reum gehennæ putaret, niſi veritas diceret? Aut quis æſtimaret, quam magnum peccatum ſit dies obſervare, ſicut obſervant qui certis diebus, ſive menſibus, ſive annis volunt, vel nolunt aliquid inchoare, eo quod ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta, vel infauſta exiſtimant tempora, niſi huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus? qui talibus ait : Timeo ne forte ſine cauſa laboraverim in vobis. *Hinc accidit quod peccata cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur. Væ peccatis hominum, quæ ſola inuſitata exhorreſcimus.*

XIV. Quis in præſens conſcientiæ ſibi vertit theatrorum, comœdiarum, chorearumque frequentiam? Ambitio, luxus, pompæ pluſquam paganicæ iam in conſuetudinem abiere. Qua, quæſo, ratione cum evangelico pudore & modeſtia componi nuditas mulierum chriſtianarum poteſt? Obiter pauca indicabo quæ P. Michael Elizalde *Part. III. Lib. VIII. quæſt.* XIII. *ſ. 9.* ſcribit. „ Hinc certe videas, „ quam ſit abſurdus, & a chriſtiana profeſſione, & ſanctitate alienus habitus fe- „ minarum noſtrarum, & ſcotaturæ quas appellant: quam diſſonantiam, abſur- „ ditatemque dupliciter intelligere poſſunt. Primo collatione ad feminas cultio- „ rum ſaltem gentium, Romanas, vel Athenienſes, quæ vix plus auſæ videntur, „ explicaturque facile Seneca: ac pudor ipſe naturalis non prorſus barbararum „ feminarum arcet ne plus ſe denudent . . . Excuſant ſe aliæ per alias, ſed com- „ mittitur circulus vitioſus, & obiter intelligitur etiam diſſonantia ex verbis. „ Nam aliter tenentur loqui feminæ chriſtianæ: & idcirco plurimæ nefas exiſti- „ marent, ſi ea nominarent quæ Apoſtolus Paulus ante memorabat, ideoque non „ nominant. At eadem lege iuſſæ ſunt ad honeſtatem operum, & corporum, ſic- „ ut verborum; & peccarent in motibus, & geſticulationibus parum pdicis, ſic-u „ ut in verbis, & in nuditate. Ac denique conſideratis his quæ Apoſtoli Petrus „ & Paulus, & ſancti Patres, Theologique circa hoc afferunt; ſtatuendum eſt, „ profanitatem demum aliquam eſſe in hoc genere, nuditatem item aliquam, „ quin ad extremam impudentiam accedat, quæ proculdubio peccatum mortale „ ſit. Denudent ſe ergo eouſque feminæ. Profecto non video, unde concludere „ poſſemus, illud plus eſſe mortale, ſi quod nunc in more habent, mortale non „ ſit: & qualiter modo argumenta ſolvantur, tunc eodem prorſus modo ſolveren- „ tur. Stupemus vero, quomodo tantopere quotidie communicare, & ſanctam &

„ im-

„ immaculatam hoſtiam, Deum vivum & verum accipere ſuadeantur, quin in „ his & aliis tangantur quidquam. “

XV. Acriter alibi adverſus tam pravas corruptelas invecti ſumus: idcirco, ne plus iuſto a via digrediamur, concludendum eſt, conſulendas Scripturas ſanctas, præſertim novum teſtamentum, ut inde colligamus quæ chriſtianam profeſſionem dedecent. Legendi Patres, audiendus intimus conſcientiæ iudex, ut ea caveamus quæ vel mortiferas, aut periculoſas inſidias animabus noſtris ſtruunt.

CAPUT IV.

De peccato originali.

I. De peccato originali, eiuſque effectibus plura ſcripſi *Tom. I. Appar. diſſ.* I. Verum quia adeo ampla materia eſt, ut exhauriri vix poſſit, lubet nonnulla breviter delibare. Animadvertit S. Auguſtinus, notitiam peccati originalis, & fidem humanæ redemptionis per Chriſtum, eſſe duos præcipuos chriſtianæ religionis cardines. *Vide* (inquit epiſ. lxxxix.) *quemadmodum unum, & unum, id-eſt Adam, & Chriſtus venerit in carne, ut ſciamus etiam antiquos iuſtos, quicumque eſſe potuerunt, nonniſi per eamdem fidem fuiſſe liberatos, per quam liberamur & nos, ſcilicet incarnationis Chriſti, quæ illis prænuntiabatur.* Indicavi *loc. cit.* Pelagianos negaſſe peccatum originale, quorum hæreſim pluries damnâvit Eccleſia: & poſtremo Tridentinum contra Anabaptiſtas, & Zuinglianos *ſeſſ.* v. *can.* 11. eamdem hæreſim profligavit his verbis. *Si quis Adæ prævaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini aſſerit nocuiſſe .... aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudiſſe, non autem & peccatum, quod eſt mors animæ; anathema ſit.* Scripturarum itaque, & Patrum teſtimonia, quæ peccati originalis exiſtentiam evincunt, prætereo; cum veritas iam ſit extra controverſiam conſtituta; & aliqua *loc. cit.* adduxerim.

II. Quæſt. I. *In quo ſita eſt natura & eſſentia peccati originalis?* Reſp. S. Auguſtinus ſapienter more ſuo *Lib. de mor. Eccl. cap.* xxii. ſcribit: *Hoc peccato antiquo nihil eſt ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum ſecretius.* Heinc eſt quod variæ ſint & hæreticorum, & Catholicorum de hac re ſententiæ. Mathias Illiricus Lutheranus docuit, peccatum originale eſſe quamdam ſubſtantiam malam a dæmone productam. Lutherani, & Calviniſtæ defendunt, peccatum originale eſſe formaliter ipſam concupiſcentiam, & quamdam pravitatem in omnes animæ partes diffuſam. Heinc concludunt, peccatum originale per baptiſmum non deleri, ſed tegi tantum.

III. Ut Lutheranorum, & Calviniſtarum error clarius pateat, duplex diſtin-

guen-

guenda eſt concupiſcentia, actualis, & habitualis. Actualis ſunt actus indeliberati, & perturbati contra rationem; habitualis eſt naturalis propenſio ad bonum privatum. Hanc habitualem propenſionem ſub triplici aſpectu Theologi conſiderant. 1. quatenus convenit naturæ rationali. 2. ut eſt perturbatio virium animæ. 3. prout eſt inordinatio membrorum corporis, vel animæ, qua propenſa vitioſe eſt ad voluptates carnis ex tactu captas. Paucis hæc 1. 2. *quæſt.* lxxxii. *art.* 3. *ad* 1. docet S. Thomas. *Quia in homine concupiſcibilis naturaliter regitur ratione, intantum concupiſcere eſt homini naturale, inquantum eſt ſecundum rationis ordinem. Concupiſcentia autem quæ tranſcendit limites rationis, ineſt homini contra rationem: & talis eſt concupiſcentia originalis peccati.*

IV. Ex catholicis Henricus Gandavenſis, & Gregorius Ariminenſis peccatum originale conſtituunt in morbida qualitate, quæ ex carne per peccatum infecta derivatur in animam. Albertus Pighius, & Catharinus peccatum originale reponunt in denominatione extrinſeca, ab Adæ prævaricatione, ſeu actuali peccato manante. Alii docent, peccatum originale materialiter eſſe privationem iuſtitiæ originalis inadæquate acceptæ; formaliter vero eſſe ipſum peccatum Adæ, quod omnes in eo commiſimus. Alii defendunt, formaliter eſſe ipſam privationem iuſtitiæ originalis. En quam verum ſit quod dixit S. Auguſtinus, nihil eſſe peccato originali ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum occultius. Paucis amplam controverſiam perſtringam.

V. Miſſo errore Illirici, quem vel ipſi Novatores communiter explodunt, nempe peccatum originale eſſe ſubſtantiam malam a diabolo productam (omnis enim ſubſtantia bona eſt, & a Deo creata: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*: Ioan. 1.) miſſo, inquam, hoc nimium craſſo errore, de fide eſt, peccatum originale non eſſe ipſam concupiſcentiam, ut definivit Tridentinum *ſeſſ.* v. *can.* v. ubi inter cetera hæc habentur. *Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat, Eccleſiam catholicam numquam intellexiſſe peccatum appellari, quod vere & proprie in renatis peccatum ſit; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.* Opiniones quoque Ariminenſis de qualitate morbida, & Pighii, atque Catharini de extrinſeca denominatione, ut fictitia & arbitraria commenta, communiter Theologi reiiciunt. His ergo breviſſime indicatis, ad propoſitum quæſitum reſpondeo.

VI. Peccatum originale conſiſtit in privatione iuſtitiæ originalis, ut voluntaria nobis in capite, ſeu vi peccati Adæ. Tria importabat iuſtitia originalis, 1. ſubiectionem rationis ad voluntatem Dei, 2. ſubiectionem virium inferiorum ad rationem, 3. ſubiectionem corporis ad animam. Hanc ſententiam docet 1. 2. *quæſt.* lxxxii. *art.* 3. S. Thomas, cui ſubſcribunt communiter Thomiſtæ, paucis exceptis.

ptis. Hæc ſunt verba Angelici. *Dicendum, quod unumquodque habet ſpeciem a ſua forma. Dictum eſt autem ſupra .... quod ſpecies peccati originalis ſumitur ex ſua cauſa. Unde oportet quod id quod eſt formale in originali peccato, accipiatur ex parte cauſæ peccati originalis. Oppoſitorum autem oppoſitæ ſunt cauſæ. Eſt igitur attendenda cauſa originalis peccati ex cauſa originalis iuſtitiæ, quæ ei opponitur.*

Tota autem ordinatio originalis iuſtitiæ ex hoc eſt quod voluntas hominis erat Deo ſubiecta. Quæ quidem ſubiectio primo & principaliter erat per voluntatem, cuius eſt movere omnes alias partes in finem, ut ſupra dictum eſt .... Unde ex averſione voluntatis a Deo conſecuta eſt inordinatio in omnibus aliis animæ viribus. Sic ergo privatio originalis iuſtitiæ, per quam voluntas ſubdebatur Deo, eſt formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ ſe habet in peccato originali ſicut quiddam materiale. Inordinatio autem aliarum virium animæ præcipue in hoc attenditur, quod inordinate convertuntur ad bonum commutabile. Quæ quidem inordinatio communi nomine poteſt dici concupiſcentia. Et ita peccatum originale materialiter quidem eſt concupiſcentia, formaliter vero eſt defectus originalis iuſtitiæ.

VII. Quæſt. II. *Quomodo peccatum originale ſit poſteris voluntarium?* Reſp. Eſt nobis voluntarium, non formaliter per modum exercitii, quia non eſt peccatum actuale, ſed terminative, virtualiter, & in cauſa, per modum effectus, non phyſice, ſed moraliter, quatenus voluntates noſtræ continebantur ex divina ordinatione in voluntate Adami omnium poſterorum capitis. Quod hoc peccatum non ſit nobis voluntarium per modum exercitii, patet. Peccatum enim originale non eſt actuale, ſed habituale, ex Adami peccato inductum. Peccatum autem habituale eſt voluntarium terminative: ergo & originale. Quod non fuerit nobis voluntarium phyſice, ſed moraliter, ſimiliter manifeſtum eſt: quia non phyſice, ſed moraliter voluntates noſtras Adam, ut caput humani generis a Deo inſtitutum, continebat. Hoc exemplo 1. 2. *quæſt.* lxxxi. *art.* 1. exponit hanc doctrinam S. Thomas. *Multi homines ex Adam derivati ſunt tamquam multa membra unius corporis. Actus autem unius membri corporalis, puta manus, non eſt voluntarius voluntate ipſius manus, ſed voluntate animæ, quæ primo movet membrum. Unde homicidium, quod manus committit, non imputaretur manui ad peccatum, ſi conſideraretur manus ſecundum ſe, ut diviſa a corpore, ſed imputatur ei, inquantum eſt aliquid hominis, quod movetur a primo principio motivo hominis. Sic igitur inordinatio quæ eſt in iſto homine ex Adam generato, non eſt voluntaria voluntate ipſius, ſed voluntate primi parentis, qui movet motione generationis omnes qui ex eius origine derivantur; ſicut voluntas animæ movet omnia membra ad actum.* Spectandus itaque Adam eſt & ut perſona particularis, & ut caput totius huma-

Digitized by Google

mani generis a Deo conſtitutum. Porro licet peccatum illius ut perſonæ particularis non fuerit poſteris voluntarium; ut tamen illud commiſit quatenus caput humani generis, omnibus voluntarium fuit. Plura & opponi, & diſputari hac de re a Theologis ſolent. Verum hoc in argumento fides habere locum debet. Præterea quæ ſubtiliter a Theologis diſputantur, nihil ad morum informationem conferunt.

VIII. Faciliora non ſunt quæ propagationem huiuſce originalis peccati ſpectant. S. Auguſtinus *Lib. V. contr. Iul. cap.* 111. de hac traductione loquens ait: *Hic libentius diſco quam dico, nec audeo docere quod neſcio.* S. Thomas 1. 2. *quæſt.* lxxxi. *art.* 4. hoc pacto hanc peccati originalis in poſteros traductionem exponit. *Peccatum originale a primo parente traducitur in poſteros, inquantum moventur ab ipſo per generationem, ſicut membra moventur ab anima ad peccatum actuale. Non autem eſt motio ad generationem, niſi per virtutem activam in generatione. Unde illi ſoli peccatum originale contrahunt qui ab Adam deſcendunt per virtutem activam in generatione originaliter ab Adam derivatam; quod eſt ſecundum ſeminalem rationem ab eo deſcendere: nam ratio ſeminalis nihil aliud eſt quam vis activa in generatione. Si autem aliquis formaretur virtute divina ex carne humana, manifeſtum eſt quod vis activa non derivaretur ab Adam: unde non contraheret peccatum originale: ſicut nec actus manus pertineret ad peccatum humanum, ſi manus non moveretur a voluntate hominis; ſed ab aliquo extrinſeco movente.* Cetera quæ dici poſſent, fuſe apud Theologos diſcuſſa invenies.

IX. Explicandæ nunc eſſent pœnæ, & effectus peccati originalis, cum horum accurata notitia admodum conducat ad mores informandos, & ad opportunam neceſſariamque remediorum applicationem. Verum hæc omnia ſigillatim deſcripſi *Tom. I. Appar. diſſ.* 1. quæ ibi legere poteris, ne actum agam.

CAPUT V.

De peccato commiſſionis, & omiſſionis.

I. QUæſt. I. *Peccatum commiſſionis conſiſtit ne in aliquo poſitivo, vel privativo?* Reſp. Theologi ſcholaſtici prolixam hoc de argumento controverſiam inſtituunt. Thomiſtæ ipſi inter ſe diſſident. Ab inſtituto meo multum aberrarem, ſi huic me immiſcerem certamini, quod moribus formandis nihil confert, & in utramque diſputari partem, ſalva morum integritate, valet. Ex Thomiſtis Sylvius, Ferre, Bancel, Contenſonius, & alii defendunt, peccatum commiſſionis conſiſtere in privativo. Contra Capreolus, Ferrarienſis, Caietanus, Ioannes a S. Thoma, Serra, Salmanticenſes, Gonet, & alii propugnant, eſſentiam peccati commiſſionis ſitam eſſe in poſitivo. Utraque pars teſtimonia allegat S. Thomæ, quæ videntur decre-

toria. Prior opinio mihi videtur probabilior. At, ne otio abutar, argumenta, quibus fulcitur præfata opinio, cum obvia ſint apud laudatos Theologos, indicta prætermitto.

II. Quæſt. II. *In quo ſitum ſit peccatum omiſſionis*? Reſp. Communis tum Scholaſticorum, tum Moraliſtarum ſententia illud collocat in carentia, ſeu prætermiſſione actus præcepti. Nullus quippe actus poſitivus illius eſſentiam ingreditur, cum per hoc diſtinguatur a peccato commiſſionis. Requiritur tamen actus qui ſit cauſſa, vel occaſio omiſſionis, ut 1. 2. *quæſt.* lxxi. *art.* 5. docet S. Thomas: quamvis hoc alii negent. Similiter Scholaſtici diſputant, num omiſſio poſſit abſque præcepto eſſe voluntaria, quando non eſt directa. Omnes quippe fatentur, poſſe quemlibet abſque præcepto velle poſitive, & directe omittere voluntarie aliquem actum. Sed diſſertant de omiſſione indirecte voluntaria, quando nempe aliquis advertens ponit aliquem actum qui ſtare ſimul non poteſt cum actu qui omittitur. Quis practice advertit, die feriato mox Miſſam celebrandam, & eligit pro illo tempore ludum, qui ſimul cum auditione Miſſæ componi nequit. De hac omiſſione diſputant, utrum abſque præcepto poſſit eſſe voluntaria. Alii adfirmant, alii negant. Omnes tamen loquuntur de omiſſione inculpata: nam certum eſt, neque omiſſionem, neque effectum ad illam ſecutum eſſe culpabiles abſque lege, vel præcepto. Sententia adfirmans videtur probabilior. Verum quia & hæc quæſtio pure ſcholaſtica eſt, ab eiuſdem diſcuſſione abſtineo.

III. Peccatum commiſſionis, & omiſſionis, dum idem motivum formale ſpectant, ſunt in genere moris eiuſdem ſpeciei. Peccata enim ſpecie diſtinguuntur ex motivis ſpecie diverſis. Ergo quando idem eſt motivum tam commiſſionis, quam omiſſionis, eadem quoque eſt malitiæ ſpecies, ut docet S. Thomas 1. 2. lxxii. *art.* 6.

IV. Quæſt. III. *Quomodo vitientur actus qui ad omiſſionem culpabilem concurrunt?* Reſp. Ut iam mox ſupra indicavi, quamvis actus poſitivus non ingrediatur eſſentiam omiſſionis, requiritur tamen actus, iuxta probabiliorem ſententiam, qui ſit aut cauſſa, aut occaſio illius. Porro actus eiuſmodi, licet abſolute, & ſecundum ſe boni ſint; nihilominus, prout ſunt cauſſa vel occaſio omittendi actum præceptum, mali evadunt. Qui enim libere vult cauſſam omiſſionis pravæ, vult ipſam omiſſionem: ergo qui libere ponit talem cauſſam, peccat. Quare ſi quis deliberate omitteret auditionem Miſſæ die feſto, vel ieiunii obſervantiam præceptam propter ludum, aut venationem, aut ſtudium, non ſolum mala eſſet omiſſio audiendi Sacri, vel ieiunandi, verum etiam malum ſtudium, vitioſa venatio, pravus ludus. Diſputant vero Theologi, num actus qui nullo modo ſunt cauſſa, vel occaſio omiſſionis pravæ, ſed eam tantum comitantur, ſint vitioſi? Quis decernit non audire Sacrum: poſt hanc deliberationem, tempore quo implere præceptum deberet, dat operam ſtudio, ludo &c. Ludus, aut ſtudium, tali tempore peracta,

ſunt,

ſunt, ne mala? Negat probabilior, & mihi vera ſententia. Quoniam cum eiuſmodi actus non ſint cauſſa, nec occaſio omiſſionis culpabilis, non eſt unde malitiam accipiant.

V. Difficultas eſt, quinam actus dicendi ſint concomitantes. Aliqui contendunt, illos eiuſmodi eſse qui componi cum ipſa præcepti obſervatione valent; ut recitatio precum, quæ ſimul cum auditione Sacri fundi poſsunt: actus vero qui componi non poſsunt cum obſervatione præcepti, ut ſtudium, deambulatio, & cetera plura, non concomitantes volunt, ſed vere influentes in omiſſionem, atque adeo culpabiles. Sed hæc opinio falſa eſt. Nam plures ſunt actus qui exiſtere ſimul cum obſervantia præcepti nequeunt, & tamen vitioſi non ſunt. Quis deliberavit non audire Sacrum: domi remanet, inſtruit ignorantes, diſtribuit eleemoſynam, ſtudio vacat, aſſiſtit infirmis. Actus iſti ſtare nequeunt cum Sacri auditione. Numquid mali ſunt? Unde malitiam accipiunt? Iſti in omiſſionem non influunt, cum omiſſio illos præcedat. Advertendum tamen, minime ſat eſse deliberationem præcedere, ut actus concomitantes dicantur; ſed neceſse eſt ut actus qui dicitur concomitans, ſubſequatur totam cauſsam omiſſionis tum internam, tum externam: nam ſi ſolum ſubſequatur ad deliberationem internam, non vero ad externam, concomitans non dicitur. Do exemplum. Clericus navigans decrevit firmiter omit tere horas canonicas. Poſt hanc efficacem deliberationem omittendi recitationem horarum proiicit Breviarium in mare. Hæc proiectio culpabilis eſt: qnia licet ſubſequatur ad internam deliberationem omiſſionis, tamen hæc interna deliberatio non eſt cauſſa integra & tota omiſſionis. Poteſt enim Clericus retractare hanc deliberationem, & præceptum implere. Proiectio ergo Breviarii complet extrinſecam omiſſionis cauſsam: idcirco vitioſa eſt. Similiter quis deliberavit die dominico non audire Sacrum: propè meridiem ſe dat ſomno, aut venationi. Peccat, quia extrinſecus ſe impotentem conſtituit ad præceptum implendum. Tunc ergo ſolum actus dicuntur concomitantes omiſſionem, quando ſubſequuntur ad totam cauſsam tum intrinſecam, tum extrinſecam omiſſionis. Hoc enim in caſu influere in omiſſionem nequeunt; cum effectus a duplici totali cauſsa produci non poſſit. Contra, licet cauſsa intrinſeca, puta deliberatio omittendi Sacri, præcedat; tamen quia poteſt ſingulis momentis hæc deliberatio retractari, ideo ſi arripiatur venatio, quæ impediat redire ad Eccleſiam, hic actus eſt culpabilis, quia complet cauſſam adæquatam & extrinſecam omiſſionis Sacri. Atque adeo actus non eſt concomitans, ſed influens in omiſſionem. Quando ergo, inquies, actus qui coniungi nequit cum obſervantia præcepti, dicetur concomitans, & non influens in omiſſionem? Iam dixi, quando nempe actus ſuppônit cauſſam tum intrinſecam, tum extrinſecam completam. Rem exemplo declaro. Decreviſti non audire Sacrum die dominico. Iter arripis eo, ubi nullo modo audire amplius Sacrum vales. En completam adæquatam omiſſio-

nis cauſſam. Ibi tempore Sacri das operam venationi, piſcationi, ludo: hi actus ſunt vere concomitantes, licet componi cum auditione Sacri nequeant: quia nullo modo influunt in omiſſionem. In loco enim es ubi auditio ſacri non eſt amplius poſſibilis.

VI. Quæſt. IV. *Actus qui eſt cauſſa omiſſionis culpabilis, habet ne malitiam diſtinctam ab ipſa omiſſione?* Reſp. Affirmant aliqui: quia qui ob ſtudium omittit Sacrum, laborat inordinato affectu ſtudendi. Ergo præter malitiam omiſſionis Sacri habet aliam, nempe huius pravi affectus. Communis, & vera ſententia negat: quia ſtudium in caſu poſito ideo eſt malum, quia eſt cauſſa omittendi Sacri. Ergo ſolam omiſſionis malitiam contrahit. Qui furatur, ut det eleemoſynam, peccat contra iuſtitiam, ſecus contra virtutem miſericordiæ. Niſi ergo actus qui ſunt omiſſionis cauſſa, ſint ſua natura pravi, habeantque peculiarem malitiam, non contrahunt pravitatem ab omiſſione culpabili diſtinctam. Alioquin qui omitteret Sacrum ob ſtudium, magis peccaret quam qui otii cauſſa illud negligeret. Actus præfati omittendi Sacrum, & ſtudendi ſunt ſubordinati, & moraliter concurrunt ad unum conflandum peccatum; licet malitiæ ſint numero diſtinctæ. Sic actus voluntatis furandi, conſilii, iudicii, electionis, imperii, & uſus, unicum furti peccatum conflant, quia omnes in idem tendunt. Ad argumentum oppoſitæ opinationis dicimus, tunc ſolum ſtudium evadere nimium & inordinatum, cum inſtat præceptum audiendi Sacrum, quod omittitur propter ſtudium: ſi enim præceptum non urgeret, ſtudium non eſſet vitioſum, ut ſupponitur. Actus qui eſt omiſſionis cauſſa, eſt ne peccatum commiſſionis, an omiſſionis? Si actus abſolute ſpectetur, eſt commiſſionis; moraliter vero acceptus eſt peccatum omiſſionis. Quando actus qui eſt omiſſionis cauſſa, habet mortalem malitiam diſtinctam, ut quando quis Sacrum omittit propter furtum; tum ſimul, & non ſeorſim confitenda ſunt ambo peccata.

VII. Quæſt. V. *Qui ponit culpabiliter cauſſam omiſſionis, peccat ne non ſolum quando ponit cauſſam culpabilem, ſed etiam quando contingit omiſſio, ſi tunc non ſit ſui compos?* Reſp. Quæſtio propoſita duas habet partes. Prior facilis eſt, ſecunda difficilior. Ut a faciliori ergo incipiam, quando quis libere cauſſam ponit, quam ſequitur omiſſio culpabilis, peccatum incipit tempore quo libere ponit cauſſam, conſummatur vero tempore quo urget præceptum. Nam qui directe omittere Sacrum vult, iuxta omnes peccat tempore quo hunc deliberatum actum elicit. Qui deliberate ponit cauſſam impedientem auditionem Sacri, indirecte vult non audire Sacrum: ergo peccat. Si qui ſe periculo peccandi exponit, peccat; potiori iure peccat qui libere ponit cauſſam quam peccatum conſequi moraliter certus eſt. Qui enim vult cauſsam, ſaltem indirecte vult effectum. Cauſsæ poſitio voluntaria eſt: ergo mala. Immo qui ſcienter, aut ignorantia culpabili ponit cauſsam omiſſionis, tunc

Digitized by Google

tunc peccat, etiamſi omiſſio non ſequatur. Et quando poſt poſitam cauſsam manet liber ad implendum præceptum, denuo peccat, ſi non implet. Quin ſi factus ſit impotens ad implendum præceptum, ſi non retractat cauſsam culpabilem, peccat, dum reipſa omittit actum præceptum. Teſtimonia quæ ex S. Thoma opponi ſolent, ſolum evincunt, peccatum compleri, & conſummari, dum urget præceptum, & exterior omiſſio ſequitur; ut mox clarius patebit.

VIII. Secunda pars difficilior eſt, num videlicet omiſſio culpabilis imputetur ebrio, aut dormienti tempore ebrietatis & ſomni, eo quod libere poſita fuit cauſſa talis omiſſionis, puta non audiendi Sacrum. Duplex eſt opinio. Altera negans, adfirmans alia. Primum omnium improbanda eſt opinio manifeſte laxa plurium Probabiliſtarum, qui docent, blaſphemias, & periuria ex conſuetudine, impediente actualem advertentiam, non eſſe nova peccata, ſed eſſe tantum peccata in cauſſa generante habitum, & conſuetudinem pravam. Quam laxiſſimam opinationem *Tom. II. Appar.* profligavi. Quoniam habituati, & conſuetudinarii poſſunt ſingulis momentis advertere, ſi velint, ad malitiam. Vide *loc. cit. diſſ.* 1. In præſentia difficultas gravis eſt de ebrio, vel dormiente: quia in tali ſtatu ebrius, vel dormiens non poteſt advertere, cum actu compos ſui non ſit.

IX. Prima ſententia negat, ebrium, aut dormientem peccare peccato omiſſionis, dum tempore ebrietatis, aut ſomni omittit præceptum. Quoniam tunc non eſt illi voluntaria talis omiſſio: ergo non adiicit novam malitiam poſitioni cauſſæ culpabilis. Voluntas enim tempore omiſſionis non perſeverat libera; nec ullum exercitium liberum præſtare valet. Hæc opinio probabilis eſt.

X. Secunda ſententia communior, & probabilior defendit, omiſſionem voluntariam in cauſſa culpabili imputari omittenti, & eſſe in ſe peccatum tempore quo urget præceptum; quamvis tunc ob ebrietatem, vel ob ſomnum impedire eam nequeat. Quoniam ad peccatum ſufficit voluntarium, & liberum in cauſſa, in qua prævideatur omiſſio. Dum enim in cauſsa prævidetur omiſſio, eſt voluntaria in cauſsa. Ergo culpabilis in ſe eſt, dum evenit. Pluribus exemplis hanc ſententiam confirmant Theologi. Nam cap. *Mulieres* de ſent. excom. habetur, quod ſi quis voluntarie ſe inebriet, prævideatque ſe occiſurum Clericum, contrahat excommunicationem, ſecuta occiſione. Similiter qui prævidet ex cauſsa libere poſita futuram pollutionem in ſomnis, pollutio ipſa peccatum eſt, ut *III. Part. quæſt.* lxxx. *art.* 7. docet S. Thomas. *Quamvis nocturna ipſa pollutio ſecundum ſe conſiderata peccatum mortale eſſe non poſſit; nihilominus tamen ratione ſuæ cauſſæ quandoque habet mortale peccatum annexum. Et ideo conſideranda eſt cauſſa pollutionis nocturnæ.* Item ſi virgo eo animo inebrietur, ut a viro cognoſcatur, peccat, non ſolum cum ponit cauſsam, ſed etiam cum defloratur. Confirmant hanc ſententiam argumentis ab abſurdo. Si, inquiunt, omiſſio hæc non eſſet culpabilis, ſed effectus peccati, poſ-

Digitized by Google

poſset quis illam deſiderare; ut patet in muliere, quæ licite deſiderat partum fœtus ex adulterio concepti, & in comedente carnes die veneris, qui poteſt deſiderare ex eiſdem nutrimentum proprium. Præterea, ideo actus pariens omiſſionem opponitur præcepto affirmativo, puta audiendi Sacri, & ab eodem prohibetur, quia eſt omiſſionis cauſsa. Ergo ſi actus iſte peccatum eſt, potiori iure peccatum erit ipſa omiſſio, quæ eidem præcepto opponitur. Nonne ſi lata eſset excommunicatio contra omittentes Sacrum die dominico, illam incurreret, quando reipſa Sacrum omittit, ſecus quando cauſsam ponit? Excommunicatio autem non incurritur niſi propter peccatum.

XI. Tandem iuxta divinam Scripturam, & omnium Patrum doctrinam dantur peccata ignorantiæ vincibilis, quæ peccanti imputantur ut peccata formalia, & proprie in ſe talia. Sed hæc peccata tempore quo committuntur, non ſunt in ſeipſis, & directe voluntaria; cum ignorantia auferat voluntarium, & liberum formale, & proprie dictum. Si enim cognoſcerentur, eſsent peccata ex malitia, vel ſaltem ex paſſione. Ergo ſunt peccata in ſe ex voluntario indirecto. Nonne iuxta omnes ebrietas continuata peccatum formale in ſe eſt eo tempore quo durat; quamvis toto illo tempore non ſit libera in ſe, cum auferat rationis uſum? Ergo ad peccatum non eſt neceſsarium voluntarium directum, ſed ſufficit indirectum, ſeu in cauſsa. Hanc ſententiam defendunt S. Thomas 1. 2. *quæſt.* lxxi. *art.* 5. & *quæſt.* lxxvi. *art.* 3. *ad* 3. & 2. 2. *quæſt.* lxxix. *art.* 3. & *quæſt.* cl. *art.* 4. & *quæſt.* 2. *de malo art.* 1. *ad* 11. Caietanus *locis citatis*, Sotus in *IV. diſt.* xii. *quæſt.* 1. *art.* 7. Alvarez *diſp.* cxxvii. Suarez *de pec. diſp.* iii. *ſect.* iv. Salmanticenſes ſcholaſtici *tract.* xiii. *diſp.* v. *dub.* 6. & morales *tract.* xx. *cap.* x. *num.* 26. Contenſonius, Billuart, Sanchez, Caſtropalaus, Lopez, & plures alii.

XII. Ad argumenta contrariæ ſententiæ reſponſio patet ex iis quæ dicta ſunt. Omnia enim huc recidunt. Non eſt peccatum, niſi ſit liberum. Cui reſponſum eſt, niſi ſit liberum vel in ſe, vel in cauſſa, vel directe, vel indirecte. Inſtant. Eo modo eſt peccatum quo eſt liberum. Eſt liberum ſolum in cauſſa. Ergo peccatum erit dumtaxat in cauſſa. Negatur prima propoſitio. Utique nullum peccatum datur, niſi ſit liberum; at non ſemper requiritur libertas directa, & formalis in ſe; ſed ſufficit libertas in cauſſa, ut dicatur peccatum in ſe: actus exterior eſt peccatum in ſe; licet liberum hoc peccatum ſit ex libertate actus interioris. Et hoc patet in ebrietate, quæ eſt peccatum in ſe, licet in eo inſtanti in quo eſt ebrietas, non ſit libertas, quæ ablata eſt per ipſam actualem ebrietatem. Perperam opponeretur *prop.* 1. damnata ab Alexandro VIII. quia nunc non eſt ſermo de voluntario in Adamo, ſed de voluntario, & libero libertate perſonali propria, qua quis ponit omiſſionis cauſſam.

XIII. Poſtremo diſputatio hæc reſpectu ebrii, & dormientis potius metaphyſica eſt:

Digitized by Google

eſt : & quamvis concederetur, in his duobus caſibus ebrietatis, & ſomni, in quibus homo uti libertate nequit, omiſſiones eſſe peccatum in cauſſa tantum; heinc tamen idem inferri nullo modo poſſet de aliis omiſſionibus quæ contingunt, dum homo eſt ſui compos, expeditamque habet libertatem ad impediendam omiſſionem, alioſque effectus. Pro praxi autem illud tamquam certum haberi debet, non ſufficere in confeſſione manifeſtare ſolam cauſſæ culpabilis poſitionem, ſed neceſſe eſſe ut omnes omiſſiones, & effectus ſecuti ſubiiciantur clavibus. Quare ſive peccata ſint in ſe, ſive in cauſſa, omnia confiteri pœnitens debet. Et hic eſt communis ſenſus, & praxis fidelium. Quæ praxis ſane confirmat communiorem ſententiam. Et opinio quorumdam Caſuiſtarum negantium, has omiſſiones confitendas eſſe, tamquam nimium laxa, & contraria communi fidelium ſenſui, improbanda eſt. Accedit, hoc ſæpe etiam neceſſarium eſſe non modo ad exponendam peccati gravitatem, ſed etiam ad damnum tertii pandendum, ad reſtitutionem faciendam, vel ob cenſuras contractas, vel ob periculum contrahendi.

M O N I T U M.

Quam formidanda ſint omiſſionum peccata.

I. AEterna Chriſtianorum perditio ex omiſſionum pravitate, tamquam ex peſtifera radice, proficiſcitur. Neglectus orationis, meditationis, & conſiderationis fons eſt exitialis, unde fere omnia, vel graviſſima manant ſcelera. Quot ſunt de ſæculo Chriſtiani qui aliquod quotidianum intervallum, qui horæ quadrantem impendant in evangelicis punctis meditandis, qui chriſtianæ profeſſionis ſpiritum aſſequi, & proprii ſtatus onera expendere ſerio curent, qui noviſſima mature recogitent, qui conſcientiæ examen, & iudicium quotidie inſtituant? Hæc ad Monachos, ad Clauſtrales, ad Religioſos, & ſolitarios pertinere miſeri mortales arbitrantur. Quæ deceptio, & cæcitas eo eſt funeſtior, quo validioribus præſidiis egent illi qui medio in campo cum tot hoſtibus manus conſerunt, & undiqueverſum circumdati inſidiis, & allecti blanditiis reperiuntur. Si intra clauſtra a mundo ſeiuncti Religioſi, veluti plantæ ſteriles, areſcunt, meditatione, & oratione ſublata; quid ſperandum de Chriſtianis in apertis mundi caſtris militantibus, ſi illis fidei, & precum ſcutum deſit? Fides autem ſine mentis meditatione non lucet; quemadmodum Sol illis non refulget qui oculos clauſos tenent. Heu miſeri, & æternum miſeri Chriſtiani, qui tam exquiſitis epulis corpora nutriunt quotidie, & animas tam crudeli fame torquent, ut vix per integras hebdomadas, & menſes aliqua evangelicarum veritatum meditatione, & cæleſtium virtutum pabulo eaſdem alant. Saginantur corpora intemperanti crapula, & animæ neceſſario alimento deſtitutæ æternum periclitantur. An minus eſt animabus neceſſarius æter-

Digitized by Google

æternarum veritatum panis, meditationis dentibus bene manſus, quam ſint corporibus cibaria conſueta?

II. Quid ergo mirum, ſi animæ intrinſecus ſuperbia, invidia, ambitione, odio, concupiſcentia ardentes, & extrinſecus uſquequaque præſtigiis, pravis exemplis, dæmonum, hominumque machinationibus obſeſſæ, iaceant contrucidatæ? Non vacat longius orationem protrahere. Veritas ſeipſa refulget. Ab omiſſionibus cæleſtium virtutum, a neglectu chriſtianæ meditationis ruina Chriſtianorum proficiſcitur. Plures a craſſioribus flagitiis, quæ vel penes mundum ipſum famam obſcurant, maculantque, ſibi cavent; verum negligere proprii ſtatus onera, omittere chriſtianarum virtutum officia, ſilentio obvolvere evangelicas veritates vix ſibi vitio vertunt. Quis eſt qui clamet: *Væ mihi, quia tacui*: cum occaſio urgebat veritatis manifeſtandæ? Taces, ne ambitionis progreſſionem abrumpas. Erubeſcis Chriſti Evangelium, ne negotiis tuis ſive parvis, ſive magnis præiudicia inferas. Obmuteſcis, ne pacem tuam, ne quietem tuam interturbes, ac ſi militia non eſſet vita hominis ſuper terram. Omittis ea quæ Chriſtus præcipit, ideſt præliari, agonizare, tribulari, crucem ferre; & ea peragis quæ tibi adlubeſcunt, teque mundo, & hominibus amabilem reddunt.

III. Animadvertunt Patres, in extremo, tremendoque iudicio Chriſtum Dominum ſolas omiſſiones improperaturum: quia *non dediſtis mihi manducare, non dediſtis mihi bibere, non ſuſcepiſtis me* &c. quaſi flagitia commiſſionis propria manifeſta malitia ſeipſis ſceleſtos damnent. Iubet Deus ut noſtra pauperibus diſtribuamus: & non modo hæc omittimus, ſed etiam aliena invadimus, & furamur. Iubet Deus ut nos mutuo diligamus: & non modo amorem omittimus, ſed reciproca infeſtatione noſmetipſos laceramus. Iubet Chriſtus ut humilitatis ſtudium colamus: & nos, humilitate neglecta, ſuperbia tumemus. Iubet Chriſtus ut carnem noſtram cum vitiis, & concupiſcentiis affligamus, & maceremus: & nos mortificatione miſſa, carni ſaginandæ navamus operam, & deliciis defluimus. Iubet Chriſtus . . . . . *Sed quid plura?* (clamat Salvianus Lib. III. de Provid.) *Quid plura? Grave & luctuoſum eſt quod dicturus ſum. Ipſa Dei Eccleſia, quæ in omnibus debet eſſe placatrix Dei, quid eſt aliud quam exacerbatrix Dei? Aut præter pauciſſimos quoſdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene omnis cœtus Chriſtianorum quam ſentina vitiorum? . . . . Et quod dicimus, ne nimis forſitan gravis videatur eſſe cenſura, plus multo dicam. Facilius invenias reos malorum omnium quam non omnium: facilius maiorum criminum, quam minorum, ideſt facilius qui & maiora crimina cum minoribus, quam qui minora tantum ſine maioribus perpetraverint.* Hæc pauca obiter de omiſſionibus delibaſſe ſufficiat, plura dicturus ſuo loco.

C A-

C A P U T VI.

De diſtinctione ſpecifica, & numerica peccatorum.

I. QUæſt. I. *Unde petatur diſtinctio ſpecifica peccatorum?* Reſp. S. Thomas 1.2. *quæſt.* lxxii. *art.* 1. a diverſitate ſpecifica obiectorum repetit primo & per ſe diſtinctionem ſpecificam peccatorum. Peccatum enim eſt actus malus. Sed actus malus, a libera voluntate procedens, in obiectum tendit. Ergo ab eodem ſpeciem capit. Obiecta autem in eſſe moris ſpecie diſtinguuntur per diverſam aut conformitatem, aut repugnantiam cum lege æterna, & recta ratione. Tunc vero habent diſtinctam repugnantiam cum lege æterna, & recta ratione, quando opponuntur diverſis virtutibus. Nam ſicut quælibet virtus habet ſpecialem & diſtinctam bonitatem, ita obiectum illi oppoſitum habet ſpecialem & diſtinctam malitiam.

II. Diſtinctio quoque peccatorum ſumitur ex diverſis præceptis, ſpectatis non ex parte præcipientis, ſed ex parte rei præceptæ. Præcepta enim poſſunt eſſe diverſa, vel quatenus a diverſis Superioribus ſunt, ut præcepta iuris divini, eccleſiaſtici, & civilis; vel ratione rei præceptæ. Diverſitas præceptorum reſpectu principii poteſt eſſe tantum materialis: idem quippe furtum prohibetur iure naturali, divino, & humano; & tamen eſt unum ſpecie peccatum. Diverſitas vero formalis repetitur ex diverſitate rei præceptæ, ſeu motivi intrinſeci præcipiendi. Motivum autem intrinſecum, quod etiam dicitur operis, eſt id in quod opus natura ſua tendit; puta, motivum intrinſecum præcepti ieiunii eſt temperantia, motivum intrinſecum eleemoſynæ eſt miſericordia. Motivum autem extrinſecum, quod ſibi præſtituit operans, non confert actui ſpeciem. Heinc omittens Sacrum die feſto alicuius Apoſtoli, aut alterius Sancti, incidente in diem dominicum, unum ſpecie peccatum committit; ſicuti qui violat ieiunia quatuor temporum quæ incidunt in Quadrageſimam. Quoniam hæc præcepta audiendi Sacrum die dominico, & die feſto alicuius Sancti, ieiunandi & diebus quatuor temporum, & diebus aut alicuius vigiliæ, aut Quadrageſimæ, idem motivum religionis, & temperantiæ reſpiciunt. Quod autem legislator in præcipiendo aut ieiunium, aut Sacrum, intendat vel pluviam, vel ſerenitatem, vel honorem alicuius Sancti, non infert diverſitatem ſpecificam: quia fines iſti, cum extrinſeci ſint, non conſtituunt diverſæ rationis præcepta. Qui vero ieiunium violaret contra votum editum ieiunandi die veneris, & contra præceptum Confeſſarii ieiunandi eodem die, & quatuor temporum eodem ſimiliter die recurrentium, triplex peccatum ſpecie diſtinctum patraret; unum contra temperantiam, impoſitam a præcepto eccleſia-

ſtico : alterum contra religionem, quam reſpicit votum : & tertium contra pœnitentiam præſcriptam a Confeſſario.

III. Quæſt. II. *An diverſitas ſpecifica peccatorum ſumatur ex circumſtantiis?* Reſp. Circumſtantiæ morales extra eſſentiam actuum moralium ſunt, & illos extrinſecus dumtaxat comitantur, ſeu circumſtant. Septem nnmerantur a S. Thoma 1. 2. *quæſt.* VII. & a ceteris Theologis. *Quis* indicat perſonam, eiuſque ſtatum. *Quid* materiam prodit. *Ubi* locum ſacrum, vel profanum &c. deſignat. *Quibus auxiliis* inſtrumenta, ſeu media quibus peccatum commiſſum eſt, ſignificat; ut ſi ſollicitaſti virginem medio lenone, ſi percuſſiſti gladio, lapide, baculo. *Cur* finem extrinſecum perhibet, ob quem actionem exercuiſti; ut ſi furatus es ad fornicandum. *Quomodo* modum actus, intenſum, aut remiſſum, coactum, aut voluntarium exprimit. *Quando* tempus denotat.

IV. Dupliciter afficere circumſtantia actum poteſt : aut transferendo illum ad aliam ſpeciem diſtinctam ab ea quæ intrinſecus ineſt actui ex proprio obiecto; ut ſi quis fornicetur cum perſona Deo per votum conſecrata, vel furetur in loco ſacro, aut rem ſacram : aut afficit actum intra eamdem ſpeciem illum augendo; ut ſi quis furetur in magna, aut maxima quantitate. Circumſtantiæ prioris generis vocantur mutantes ſpeciem; poſterioris aggravantes intra eamdem ſpeciem. Hæ poſteriores circumſtantiæ aliæ ſunt leviter aggravantes, quæ ad malitiam mortalem non addunt niſi venialem; ut ſi materia gravis furti ſint quatuor iulii, & quis furetur quinque : aliæ ſunt notabiliter aggravantes, quæ addunt malitiam mortalem actioni iam mortali; ut ſi quis furetur plures aureos. Singulas has circumſtantias fuſius explicui *Tom. IX. de pœnitentia*.

V. Ad quæſitum ergo propoſitum reſponſio iam patet, nempe peccata ſpecie diſtingui, ſeu novam ſuſcipere ſpeciem malitiæ, ex circumſtantiis ſcilicet quæ ſpeciem mutant, ſeu quæ ſpecialem repugnantiam & contrarietatem habent cum recta ratione. Interdum circumſtantiæ iſtæ poſſunt tribuere primam peccati ſpeciem actui bono; ut ſi quis elargiatur eleemoſynam ob pravum finem vanæ gloriæ, vel Sacrum audiat ob finem ſpectandi impudice mulierem : ſæpe vero, ut dixi actioni mortaliter pravæ addunt novam malitiæ ſpeciem; ut ſi quis furetur in loco ſacro. Circumſtantiæ vero quæ non mutant ſpeciem, cum non habeant diſtinctam repugnantiam cum ratione, non tribuunt novam malitiæ ſpeciem, ſed eamdem dumtaxat aut aggravant, ut dictum eſt, aut minuunt, ut patet in naturalibus, in quibus maior, aut minor rei perfectio non a forma ſubſtantiali, ſed ab accidentali, ſeu a circumſtantiis tribuitur.

VI. Quæſt. III. *Utrum peccatum gravius ex obiecto ſuperari in malitia poſſit a peccato inferioris generis ratione circumſtantiarum?* Reſp. Sententia adfirmans communior, & probabilior eſt. Periurium v. g. gravius peccatum ex genere ſuo, ſeu ex

Digitized by Google

ex obiecto, eſt quam furtum, & homicidium; & tamen ſi quis trucidaret ingentem hominum innocentum multitudinem, aut expilaret ærarium publicum, quo aluntur pauperes, vel defenditur Reſpublica, graviora ipſo periurio in prudenti hominum exiſtimatione talia crimina haberentur. Hanc ſententiam S. Thomas 2. 2. *quæſt.* x. *art.* 3. docet. *Nihil prohibet, peccatum quod eſt gravius ſecundum ſuum genus, eſſe minus grave ſecundum aliquas circumſtantias.* Plura rationum momenta quæ afferri ſolent, prætereo, cum res ſeipſa manifeſta ſit.

VII. Quæſt. IV. *Unde ſumatur diſtinctio peccatorum numerica?* Reſp. Iſtius quæſtionis notitia tum pœnitentibus, tum Confeſſariis apprime neceſſaria eſt, cum neceſſarium ſit, ut Tridentinum *ſeſſ.* xiv. *can.* vii. declarat, iure divino omnia, & ſingula peccata mortalia confiteri. Variæ a Theologis præſcribuntur regulæ, quibus hæc numerica peccatorum diſtinctio dignoſci valeat. Claritatis gratia diſtinctis quæſitis omnia exponere curabo.

VIII. Quæſt. V. *An ex morali interruptione peccatorum tam interiorum, quam exteriorum circa idem obiectum ſumatur diſtinctio numerica eorumdem?* Reſp. Tunc iuxta communem Theologorum doctrinam actus voluntatis moraliter interrumpitur, quando nec formaliter, nec virtualiter perſeverat. Porro ex triplici capite, inquiunt, actus voluntatis nec formaliter, nec virtualiter perſeverat, ſed interrumpitur. 1. per expreſſam retractationem, ut ſi quis actum priorem furandi retractet, & denuo eumdem actum reſumat; quamvis id ſtatim præſtet, erunt duo peccata numero diſtincta. 2. per ceſſationem voluntariam ab actu voluntatis, dum quis voluntarie mentem alio diſtrahit poſt priorem actum; ut ſi, viſa puella, & de ea delectatus, ad aliud ſe applicet. 3. per naturalem ceſſationem, aut oblivionem, aut diſtractionem, aut per ſomnum.

IX. Primum modum interruptionis communiter Theologi approbant, actum nempe voluntatis interrumpi per voluntariam retractationem. Huic tamen communi doctrinæ contradicit Cardinalis de Lugo *diſp.* xvi. *de pœnit. num.* 52. contenditque, non ſemper prioris voluntatis revocationem impedire moralem peccati unitatem. Quoniam iuxta doctrinam *Leſſii*, & *Layman*, aliorumque Probabiliſtarum, qui die ieiunii ſub prandii finem ceſſat comedere, proponitque ſe amplius non comeſturum, ſi poſt hoc propoſitum afferatur, ante completam menſam, novum ferculum ipſius palato accommodatum, valet abſque ieiunii fractione denuo comedere: quia menſæ continuatio ſufficit ad continuationem moralem prandii, quin obſtet brevis illa voluntatis interruptio. Idem contingere poteſt, inquit, interdum in unitate peccati. Heinc infert, ſi quis animo vindictæ alium alapa percutiat, & poſt aliquas percuſſiones proponat abſtinere a percuſſione, abſtineatque reipſa; ſed ſtatim poſt denuo percutiat; non duo peccata confitenda, ſed unum, inquit, commiſit.

X.

X. Hæc plus ſubtiliter quam ſolide excogitavit De Lugo, vir acuto ingenio. Sed ut falſa reiicienda ſunt ſaltem quantum ad actus internos, qui iuxta omnes interrumpuntur per voluntariam, & deliberatam revocationem. Quid? Carnes comedis die ieiunii, ſub finem prandii te vetitæ comeſturæ pœnitet, & contritione perfecta crimen deles. Continuo, adveniente novo ferculo, carnes iterum comedis. Hoc peccatum unum erit, moraliter continuatum cum peccato per contritionem deleto? Quis tale ſibi perſuadere commentum valet? Doctrina ex Leſſio, & Laymano adducta ſuam habere probabilitatem poteſt: quia lex ieiunii præſcribit unicum prandium, quod per actus internos voluntatis non interrumpitur: idcirco ſi ſub finem menſæ quis deliberaret amplius non comedere, & ante finitam menſam comederet, tunc iſte non violaret legem ieiunii: quia unitatem exteriorem prandii non interrumpit iuxta prudentem exiſtimationem. Quæ doctrina licet admitti poſſit, conſectaria tamen quæ hinc eruit De Lugo, falſa ſunt.

XI. De ſecundo modo vix eſt inter Auctores diſſidium. Eo ipſo enim quodquis ab actu concepto ceſſat, & ad alia ſe convertit, prior voluntas dimiſſa eſt, & alia renovata, atque adeo peccata interrupta. Alioquin prior voluntas eſſet, & non eſſet dimiſſa; quod dici nequit.

XII. Diſtinguunt inſuper Theologi, ut ſupra cum S. Thoma vidimus, peccata *cordis*, *oris*, & *operis*. Peccatum *cordis* non reſpicit opus externum, ſed intus conſummatur, ut ſunt peccata odii Dei, & proximi, hæreſis, iræ invidiæ, avaritiæ, iudicii temerarii. Peccata *oris* in eodem ſimiliter complentur; ut mendacium, periurium, blaſphemia, falſum teſtimonium, contumelia &c. *Operis* denique peccata in externo opere perficiuntur; ut homicidium, fornicatio, furtum, idololatria &c. Hæc omnia peccata interrumpi per actum voluntatis contrarium communiter Theologi fatentur.

XIII. Difficultas eſt, num interrumpantur non ſolum per voluntariam retractationem, ſed etiam per temporum morulas interruptas. Et quantum ad peccata *cordis* communior & probabilior opinio adfirmat. Nam peccata eiuſmodi, cum in actibus voluntatis conſiſtant, poſtquam commiſſa ſunt, nec formaliter, nec virtualiter remanent. Ergo, multiplicatis actibus voluntatis, multiplicantur peccata.

XIV. Heinc falſa & laxa eſt opinio Ioannis La-Crux, Petri Du-Fay, Tamburini, & aliorum, docentium, præſatos actus non interrumpi per naturalem oblivionem, ſomnum, inconſiderationem, ſed per ſolam revocationem. Quare ſi quis hodie eliciat actum odii, & poſt decem dies eumdem actum non retractatum continuet, hunc unicum peccatum committere volunt. Filliucius, & Buſembau aiunt, non multiplicari peccata, ſi interruptio brevis ſit, & contingat per ſomnum, oblivionem, aut inconſiderantiam: quam opinionem ut laxam reiicit vel ipſe

ipſe Diana, nedum graviores Theologi. P. Suarez *Tom. IV. in III. Part. diſp.* XXII. *ſec.* 5. *num.* 11. concedit eiuſmodi actus interrumpi per ſomnum, oblivionem, inadvertentiam, cum unus ex alio non dependeat, atque adeo eſſe diſtincta peccata; contendit tamen non eſſe neceſſario confitenda, quando interruptio eſt brevis, cum difficile cognoſci valeat. Quam doctrinam merito reiiciunt, ut falſam, Salmanticenſes *tract.* XX. *cap.* XII. *num.* 34. quia licet interdum interruptio ſit adeo brevis, ut vix diſcerni poſſint plura peccata, tamen ſæpe diſtincte manifeſtanda ſunt. Et quando omnia diſtincte numerari nequeunt, tum manifeſtanda eſt temporis mora. Præceptum divinum confeſſionis impoſſibilia non iubet, ſed præcipit ut ſingula peccata confiteamur eo modo quo moraliter poſſumus.

XV. Actus vero voluntatis qui reſpiciunt exteriora peccata *oris*, & *operis*, interrumpuntur moraliter, quoties opus exterius conſummatur, aut quoties congrua temporis mora intercedit. Addunt plures recentiores, niſi præfati actus uniantur in aliquo effectu qui ad conſummationem peccati conducat. Si quis propoſitum habeat furandi, illudque exequatur rem alienam reipſa ſurripiendo, & conſummato hoc furto, aliud propoſitum renovet, duo committit peccata: quia primum propoſitum completum fuit, media furti executione. Qui vero furari deliberat, & continuo viam arripit, ſcalas admovet, inſtrumenta diſponit, quamvis repetat interiorem primam intentionem, non multiplicantur peccata, ut in *IV. diſt.* XLII. *quæſt.* 1. *art.* 1. docet S. Thomas. *Contingit eſſe actus plures, ſecundum quod ad genus naturæ referuntur, qui tamen ſunt unum, ſecundum quod in genere moris conſiderantur, ut patet in eo qui furatur: quia omnes actus eius, qui ad finem furti ordinantur, peccatum ſunt, cum mala intentione fiant, qui poſſunt valde multi eſſe; & tamen omnes computantur ut unum peccatum: quia non habent rationem peccati, niſi ſecundum quod per unam voluntatem in perverſum finem ordinantur.* Quæ Angelici doctrina iuxta eiuſdem mentem intelligenda eſt, videlicet quando moraliter in prudenti exiſtimatione præfatæ operationes coniunguntur ad furti executionem, ut paullo ante in fure applicante continuo, poſt deliberatum furtum, inſtrumenta, ſcalas, & ea omnia quæ neceſſaria ſunt ad furti completam executionem. Ceterum ſi multum temporis intercederet, tunc actus interrumperentur.

XVI. Quæſt. VI. *Quid dicendum de opinione* Salmanticenſium, Lugo, *& aliorum, aientium perſeverantem annum integrum in voluntate non reſtituendi unum peccatum committere?* Reſp. Ex laudata S. Thomæ doctrina falſa, & laxa conſectaria colligunt Salmanticenſes *tract.* XX. *cap.* XII. *punct.* 5. *§.* 1. *num.* 37. ubi ſequentia docent. „ Qui ſtatuit non reſtituere rem alienam, ſi non retractat efficaciter vo-
„ luntatem, unicum peccatum committit, etſi *per unum annum* in ea voluntate
„ perſiſtat, pluries idem propoſitum repetat; immo etſi interim offerantur occa-
„ ſio-

„ ſiones reſtituendi, vel alienetur, aut conſumatur res, aut debitor impotens red- „ datur ad reſtituendum, aut ſomno ſe tradat, vel alio diſtrahatur. “ Pro hac opinione citant Salmanticenſes Scholaſticos *Tom. III. tract.* 11. *diſp.* v. *dub.* 5. *num.* 32. Lugo, Dianam, Trullenchum, Vaſquez, & ſemetipſos in *Tom. III. tract.* XIII. *cap.* I. *punct.* 14. *num.* 264. Hæc opinio eſt contra communem ſenſum. Per annum quis perſeverans in prava voluntate non reſtituendi, unicum committit peccatum, etiamſi *pluries* renovet iniquum propoſitum? Etiamſi interim offerantur occaſiones reſtituendi, & ipſe res alienet, & ſe impotentem conſtituat ad ſolvendum quod debet? Paradoxa laxitatis hæc ſunt. Dicendum ergo cum Angelico, eiuſmodi peccata non multiplicari, quando breves morulæ intercedunt, ut ſi fur intra eumdem diem omnia paret ad furti executionem. Ceterum ſi plures dies intercedant, multiplicari peccata, dicendum eſt. Quoniam homo qui aut furari, aut occidere inimicum, aut non reſtituere propoſuit, in plurium dierum mora ad alia negotia animum divertit, alia diſparata negotia tractat, ſomno ſe tradit. Inſtaurare ergo novum propoſitum debet exequendi ſcelus deliberatum. Ergo iuxta communem ſenſum, quando interfluunt hæc longa intervalla, non ſolum unius anni, ut dicunt præfati Auctores, ſed unius hebdomadæ, peccata multiplicantur.

XVII. Laxiora ſunt quæ Salmanticenſes ibidem *num.* 36. docent, inquientes: „ Si quis intendens occidere inimicum, arma præparat, viam carpit, Salmanti- „ cam ad hoc venit, *& per multos dies* inimicum quærit, & tandem occidit: „ etſi pluries repetat prædictam intentionem, unum peccatum committit: *& ſa-* „ *tisfacit præcepto confeſſionis dicendo ſe homicidium perpetraſſe, quin ſit neceſſa-* „ *rium declarare, quo tempore duravit in illa prava voluntate, & quoties eam in-* „ *culcavit.* “ Hæc mihi videntur falſa, & nimium laxa, præſertim quantum ad id quod præceptum confeſſionis ſpectat. Sit ergo

XVIII. REGULA PRIMA. Temporis diuturnitatem exprimere fur, occiſor, fornicator &c. in confeſſione tenetur, & ſincere patefacere, quot aut dies, aut hebdomadas, aut menſes, aut annos perduravit in hac prava voluntate exequendi deliberatum ſcelus, ut ex temporis diuturnitate, & repetitione plus minuſve iniqui propoſiti colligere Confeſſarius valeat & malitiæ gravitatem, & animæ ſtatum.

XIX. REGULA SECUNDA. Quamvis definiri abſolute nequeat certus peccatorum numerus in hac longa mora, in qua ſceleſti homines perſeverant; tamen hæc mihi videtur regula communi ſenſui conformior, nempe ad multiplicationem dierum multiplicari peccata. Integer enim dies ſimul cum nocte ſufficiens mihi apparet ad interrumpendum conceptum propoſitum. Quoniam ſomnus, alia negotia, quæ communiter tractare homines ſolent, adeo diſtrahunt voluntatem, ut

iuxta

iuxta prudentum exiſtimationem die craſtino fur, occiſor, fornicator, alienæ rei uſurpator nova voluntate concipiat ſcelus. Quod remanere, & continuari virtualiter dicunt in reſtitutione facienda, in furto exequendo primum propoſitum, quando plurium dierum mora intercedit, vanum ineptumque commentum eſt. Quid? Perſeverare ergo poterit non modo per integrum annum, ſed per totam vitam debitor in prava voluntate retinendi rem alienam, & unum peccatum patrabit contra iuſtitiam; licet pluries peccabit contra annuæ confeſſionis præceptum? Quid quod & *Tom. I. in Decal.* & *Tom. IX. diſſ.* 1. *de pœnit.* docuimus, peccatorem per menſem, immo præter propter per hebdomadam differentem ſuam in Deum converſionem novum peccatum patrare ob pœnitentiæ dilationem? Ipſi Salmanticenſes docent, peccare eum qui differt implorare abſolutionem ab excommunicatione: & non peccabit qui protrahit ſuam cum Deo reconciliationem? Verum, miſſis diſputationibus, duæ, quas præſcripſi, regulæ mihi, & communi fidelium ſenſui, & ſaniori doctrinæ valde conformes apparent. Quiſque vero in ſuo ſenſu abundet, dummodo prima ſervetur regula, quæ negligi abſque ſacramentalis confeſſionis præiudicio nequit. Et hæc ſufficiant de hac implicatiſſima materia.

XX. Quæſt. VII. *An peccata numerice multiplicentur ex diverſitate obiectorum?* Reſp. Si obiecta ſpecie differant, tunc non ſolum numero, ſed etiam ſpecie peccata multiplicantur. Quæſtio ergo eſt de obiectis quæ ſolo numero diſtinguantur, quæque ſint integra, & non partialia. Porro hoc in ſenſu communis, & vera ſententia docet, peccata diſtingui numero per obiecta numero diſtincta; quemadmodum peccata ſpecie diſtinguuntur per obiecta ſpecie diverſa. Ideo enim peccata ſpecie multiplicantur ex obiectis ſpecie diverſis, quia reſpiciunt hæc obiecta tamquam terminos ſeu fines, a quibus ſpeciem capiunt. Actus quippe voluntatis ſunt veluti motus tendentes in ſua obiecta, tamquam in terminum in quo quieſcant. Motus autem ſuam unitatem capit a termino. Ergo peccata ſuam unitatem, aut diverſitatem accipiunt ab unitate, vel diverſitate obiectorum. Sententia hæc communis eſt inter Theologos.

XXI. Ex hac doctrina multa practica conſectaria elicienda ſunt pro maiori explicatione, & clariore tum Confeſſariorum, tum pœnitentium inſtructione. Infertur 1. contra Salmanticenſes, & alios, illum qui unico actu, aut pluribus actibus ſucceſſive blaſphemaret duodecim Apoſtolos, non unum, ut cum aliis docent Salmanticenſes *num.* 40. ſed plura committere peccata, cum plures Sanctos iniuria afficiat. Infertur 2. eum qui pluribus contumeliis diverſi generis hominem afficeret vocando eum furem, adulterum, homicidam, lenonem &c. abſolute plura committere peccata: quia in diverſo genere honorem læderet, & iuxta prudentum exiſtimationem gravia detrimenta inferret. Spectandæ tamen circum-

Digitized by Google

ſtantiæ ſunt. Nam ſi homines de trivio, aut feminæ ſimul rixantes eodem iræ impetu ſe his diverſis contumeliis onerarent, cum iuxta communem exiſtimationem infamiam non ſubirent, quod audientes omnia præfata, & ſimilia convicia ex iracundiæ impetu proficiſci intelligerent, tum unicum eſſet peccatum, plus & minus grave iuxta circumſtantiarum varietatem.

XXII. Infertur 3. Qui præfatas contumelias contra plures homines proferret, tot peccata committeret, quot homines infamaret. Quoniam quilibet homo ius habet ad ſuum honorem, & famam. Ergo conviciator diverſa iura læderet, & diverſas perſonas dedecoraret. Et hanc opinionem probant cum aliis citati Salmanticenſes *num.* 42. licet paullo ante docuerint, unicum peccatum committere illum qui etiam pluribus actibus ſucceſſive blaſphemaret duodecim Apoſtolos.

XXIII. Infertur 4. Qui unico actu quatuor homines intendit occidere, vel reipſa occidit, quatuor peccata numero diſtincta perpetrat. Quare falſa, & laxa opinio eſt quam docet Caramuel in *Reg. S. Benedicti diſp.* LXII. *num.* 910. nempe præfatum occiſorem, aut calumniatorem unicum committere peccatum. Quoniam, inquit Caramuel, licet ſint plures homines occiſi, aut iniuriati in genere phyſico, unus tamen eſt in genere moris: quia unius actus unicum eſt obiectum. Quare iuxta ſententiam illorum qui defendunt circumſtantias aggravantes non eſſe aperiendas in confeſſione, ſat erit dicere, Semel volui occidere, aut, ut alii dicunt, ſemel *homicidavi* &c. Quam ſint hæc laxa, & a communi ſenſu aliena, nemo non videt.

XXIV. Non minus falſa, & laxa eſt opinatio quam defendit P. Zanardus in *Directorio*, verius *Corruptorio*, *part.* 1. *cap.* XVIII. nempe eum qui dormit cum amaſia, etiamſi ter eam cognoſcat, unum peccatum committere; *nec teneri dicere*, *Tot vicibus cognovi*, *ſed feci quod potui*. Zanardus, licet Dominicanus, Caſuiſta eſt laxarum opinionum collector, atque adeo improbanda eiuſdem opera moralia: quorum raro memini, quia eiuſdem opera a nemine leguntur, & vix reperiuntur, ſed merito iacent paſcendis blattis.

XXV. Infertur 5. Qui uno actu furatur animalia plurium dominorum ex eodem ſtabulo, vel grege, tot perpetrat peccata, quot ſunt domini: quia omnium dominorum iura lædit. Qui ſtatuit per totam Quadrageſimam non ieiunare, non recitare horas canonicas, tot peccata committit, quot ſunt dies.

XXVI. Infertur 6. Tactus, & oſcula quæ copulam antevertunt, non conſtituunt peccata diſtincta a copula; cum ad hanc ordinentur, efficiantque unicum obiectum totale. Leander, Ioannes Sanchez, Moya, quos citant *num.* 45. quibuſque ſubſcribunt Salmanticenſes, idem aſſerunt de tactibus & oſculis ſubſequentibus ad copulam. Sed probabilius alii negant: quia, copula conſummata, omnia completa ſunt; nec ſubſequentia integrant, ſeu perficiunt priorem actionem, ſed

præ-

præparant ad aliam. Et in hoc ſenſu fatentur vel ipſi Salmanticenſes eiuſmodi oſcula & tactus eſſe nova peccata. At contendunt communiter eſſe veluti menſæ bellaria, & ad primam actionem pertinere. Si quis, inquiunt, occidat inimicum, & ſtatim gaudeat de morte, non committit diſtinctum peccatum: ergo idem dicendum de delectatione copulæ immediate habitæ. Falſiſſimum eſt antecedens, ergo falſum quoque conſequens. Gaudium de morte illata non eſt novum peccatum? Immo peccatum eſt ſævitiam pluſquam ferinam occiſoris patefaciens.

XXVII. Infertur 7. laxam eſſe opinionem Leandri, Dianæ, De Lugo, Salmanticenſium, qui *num.* 46. docent, Confeſſarios, in peccato mortali plures ſucceſſive confeſſiones audientes, & abſolventes, unicum committere peccatum mortale: quia, inquiunt, licet actiones ſint materialiter diverſæ, formaliter tamen coniunguntur in una irreverentia irrogata ſacramento, & Deo. Abſolutio ſacramentalis actio perfecta eſt, & integra, ſicuti & ſacramentum. Formalis hæc coniunctio chimærica eſt, omni deſtituta fundamento. Ergo Confeſſarius iſte tot peccata committit, quot abſolutiones impertitur, quot baptiſmata adminiſtrat. Si Confeſſarius integrum diem audiens confeſſiones, & abſolvens committeret unum peccatum mortale, ſimiliter luxurioſus integram noctem cum pluribus feminis fornicans unum committeret peccatum; quo quid abſurdius dici poteſt?

XXVIII. Infertur ultimo. Opinio Bonacinæ, Filliucii, & aliorum, docentium, illum qui uno actu intendit occidere integram familiam, aut eam infamare, unum patrare peccatum, falſa evidenter eſt. Quidquid ſit, quod iuris fictione, ut aiunt, familia una perſona dicatur, revera tamen familia pluribus conſtat; immo una ſola perſona conflare familiam nequit. Et reipſa citati Auctores familiæ nomine perſonas plures intelligunt; ſed plures perſonas unam perſonam dicunt, quia omnes coniunctæ ſunt in eadem familia. Heinc qui unico actu, ſeu incendio integram occideret civitatem, integrum exercitum, unicum committeret peccatum; nec obſtrictus eſſet in confeſſione dicere, niſi *ſemel homicidavi*. Tædet tam abſurda paradoxa refellere.

XXIX. Quæſt. VIII. *An in eodem actu phyſico poſſint eſſe plures malitiæ numero diſtinctæ?* Reſp. Opinionem negantem defendunt Suarez, Layman, Filliucius, Leander, & alii. Adfirmantem ſententiam propugnat S. Thomas in *II. diſt.* xlii, *art.* 1. his verbis. *Sicut autem ſupra oſtenſum eſt, actus non ponitur in genere moris, niſi propter voluntatem, ſcilicet ſecundum quod eſt a voluntate elicitus, aut imperatus: & ideo ſecundum unitatem voluntatis eſt ſumendum iudicium de unitate eius quod in genere moris dicitur: unde contingit aliquid quod eſt unum in genere naturæ conſideratum, ut unum motum continuum, eſſe plures ſecundum quod ad genus moris retorquetur, ſi voluntas in actu varietur; ut quando bona intentio-*

ne quis incipit, & mala terminat, ut ſupra oſtenſum eſt. E contrario contingit eſſe actus plures, ſecundum quod ad genus naturæ referuntur, qui tamen ſunt unum, ſecundum quod in genere moris conſiderantur; ut patet in eo qui furatur, quia omnes actus eius qui ad finem furti ordinantur, peccatum ſunt, cum mala intentione fiunt, qui poſſunt valde multi eſſe; & tamen omnes computantur ut unum peccatum: quia non habent rationem peccati, niſi ſecundum quod per unam voluntatem in unum perverſum finem ordinantur. Huic S. Thomæ doctrinæ ſubſcribunt non modo Thomiſtæ, ſed communiter etiam extranei, ut Vaſquez, Azorius, Henriquez, Hurtado, Granados, Salas, Caramuel ipſe ſibi contrarius, Salmanticenſes *num.* 61. Plura adducunt Theologi iſti rationum momenta, quæ paucis perſtringam.

XXX. Idem numero actus in eſſe phyſico plures malitias ſpecie diverſas habere poteſt. Ergo potiori iure pluribus affici pravitatibus valet ſolo numero diſtinctis. Quemadmodum enim idem phyſice actus cum pluribus virtutibus ſpecie diverſis pugnat; ſic oppoſitionem habere ſæpe poteſt cum pluribus numero diſtinctis iuribus. Ergo ſi lædit diſtincta numero iura, diſtinctas numero malitias contrahit. Dum coniugatus uno voluntatis actu deſiderat ſolutam feminam, & coniugatam, hoc ſecundum adulterii malitiam continet qua caret primum cum ſoluta. Hæc malitia eſt in eadem adulterii ſpecie: ergo ſolo numero diſtincta eſt. Præterea iura violata diſtincta non ſunt ſpecie, ergo numero. Denique diſtinctio numerica peccatorum, non ſolum a ſubiecto, ſed etiam ab obiectis numero diſtinctis, & totalibus ſumitur. Sed idem numero actus plura obiecta integra, & adæquata, numero ſolo diſtincta, reſpicere valet; ut patet in eo qui uno voluntatis actu occidere decem homines cupit. Ergo decem numero malitias diſtinctas contrahit.

XXXI. Opponunt. Duo accidentia ſolo numero diſtincta nequeunt in eodem ſubiecto exiſtere. Ergo neque duæ numero malitiæ in eodem actu. Negatur conſequentia, tamquam ineptiſſima, & diſparatiſſima. Accidentia phyſica a ſubiecto ſolo ſuam capiunt, ut aiunt, *individuationem*. Accidentia autem moralia non a ſubiecto, ſed ab ordine ad rationem, & ad legem. Hic autem ordo multiplex in eodem actu eſſe poteſt iuxta obiectorum multiplicitatem, vel iurium diverſitatem. Argumentatio itaque eſt a genere phyſico ad genus morale, ab accidentibus abſolutis ad accidentia reſpectiva.

XXXII. Alias obiectiunculas prætereo, potiſſimum quod earum diſcuſſio ad praxim nihil conferat; cum Suarez ipſe concedat, obſtringi pœnitentem ad manifeſtanda in confeſſione tot obiecta, ſeu perſonas, quot lædere deliberavit, aut læſit reipſa. Defendit enim ipſe, circumſtantias notabiliter aggravantes manifeſtandas in confeſſione eſſe. Et hoc ad praxim ſat eſt. Cetera ſunt metaphyſicæ ar-

argutationes, nullius prorſus momenti. Quamvis & hoc in genere falſa prorſus ſit P. Suarez, & aliorum opinatio.

CAPUT VII.

Nonnulla quæ praxim ſpectant de moroſa delectatione; de perfecta & imperfecta deliberatione, de diſcernendis venialibus a mortalibus, reſolvuntur.

I. NON pauca hactenus diſputavimus quæ aut raro accidunt, aut a praxi abſtracta ſunt. Quæ hoc in capite dicturi ſumus, & praxim immediate ſpectant, & frequenter occurrunt. Cogitationes moroſæ torquere vel ipſos moratos homines ſolent: idcirco declarandæ accuratius iſtæ ſunt.

II. Quæſt. I. *Quid ſit cogitatio moroſa?* Reſp. Eam deſcribit S. Auguſtinus *Lib. XII. de Trinit. cap.* XII. his verbis. *Cum ſola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens eſſe facienda, tenens tamen & volens quæ ſtatim, ut attigerunt animum, reſpui debuerunt.* Duo itaque in cogitatione moroſa diſtinguenda ſunt, nempe cogitatio, & delectatio rei illicitæ. De delectatione moroſa plura ſcripſi *Tom. IV. in Decal. Lib. VIII. diſſ.* II. *quæſt.* XV. *& ſeqq.* ubi laxa nonnullorum Caſuiſtarum commenta profligare ſtudui. Ne eadem repetam, lege quæ ibidem dicta ſunt.

III. Quæſt. II. *Quid ſit perfecta, quid imperfecta deliberatio?* Reſp. Perfecta deliberatio eſt, cum intellectus, omni turbatione, & impedimento ſublatis, diſtincte apprehendit, & advertit, ſeu advertere poteſt, & debet, actum eſſe bonum, aut malum. Perfectam deliberationem intellectus conſequitur ex parte voluntatis conſenſus, aut diſſenſus. Imperfecta deliberatio eſt, cum quis aut variis cogitationibus diſtractus, aut vehementi paſſione preſſus, aut ſemi-ebrius, vel ſemi-dormiens neque diſtincte, neque plene, ſed in confuſo dumtaxat apprehendit, vel apprehendere poteſt actum malum, & eumdem vitandi obligationem: quo in caſu conſequens voluntatis conſenſus imperfectus, & ſemi-plenus eſt.

IV. Signa itaque imperfectæ deliberationis ſunt. 1. ſi quis ſemi-dormiens fuerit, vel ſemi-ebrius. 2. ſi paullo poſt turbatam apprehenſionem, & voluntatis ſemi-plenam deliberationem iudicet ſe omnino non fuiſſe facturum, ſi rem plene & diſtincte cognoviſſet. 3. ſi quis ſemi-dormiens leviter apprehendat, eique videatur & non videatur apprehendere. 4. ſi primo paſſionis impetu, primoque motu rem in confuſo cognoſcat.

V. Ut autem facilius colligas, quando ſit ſemi-plena, & imperfecta deliberatio, ſtatum & diſpoſitionem animæ dubitantis expende, & inde inferre poteris,

 fue-

fuerit nec ne imperfecta deliberatio. Si quis ita diſpoſitus & paratus ſit, ut plene advertens ſemper tentationem repellat, ſi mori potius vellet quam mortaliter Deum offendere; quando reperis Chriſtianos his diſpoſitionibus præditos, probabilius, immo probabiliſſimum eſt deliberationem fuiſſe ſemi-plenam, & imperfectam. Chriſtiani ſimiles, cum in ſomno, vel in vigilia motus inordinatos, aut pollutiones paſſi fuerint, dubitentque, an conſenſerint nec ne, exiſtimare poſſunt probabiliſſime non conſenſiſſe: quia cum non ſoleant plene advertentes conſentire, præſumendum in his perplexitatibus in eorum favorem. Tentationis diuturnitas non præbet ſufficiens fundamentum conſenſum adfuiſſe, ſive perfectum, ſive imperfectum. Diu enim durare tentatio valet, voluntate repugnante.

VI. Quæſt. III. *Quid ſit ratio ſuperior, & quid inferior?* Reſp. Quemadmodum appetitus ſenſitivus dividitur in iraſcibilem, & concupiſcibilem; ita ratio ſuperior, quæ mens, & intellectus appellatur, licet ſit potentia una, tamen in inferiorem, & ſuperiorem tribuitur. Ratio inferior conſiderat humana motiva, quæ, comparata ad divina, inferiora ſunt. Cum in aliquo negotio ſpectamus utilitatem temporalem, incommoda, gloriam, infamiam, delectationem, moleſtiam, & alia ſimilia; hæc pertinent ad rationem inferiorem. Quando e contrario conſideramus, num negotium, ſeu res agenda, vel acta, ſit conformis legi æternæ, vel contraria; tunc conſideratio eiuſmodi pertinet ad rationem ſuperiorem.

VII. Quæſt. IV. *An peccatum eſſe poſſit in ratione inferiori?* Reſp. Neque in ſuperiori, neque in inferiori ratione peccatum reperiri poteſt abſque voluntatis conſenſu; cum omne peccatum ſit voluntarium. Heinc eſt, ignorantiam, & errorem invincibilem a peccato excuſare, quia aufert libertatem. Si in ratione ſuperiori nulla ſit advertentia, nullaque negligentia, dum ratio inferior expendit commoda, vel incommoda quæ obvenire poſſunt vel ex hereditate, vel ex alio negotio, & appetitus ſenſitivus delectatur, nullum eſt peccatum. Si ratio ſuperior in eiuſmodi negotiis negligenter ſe gerat, & ſemi-plene, imperfecteque percipiat motiva temporalia, & delectationem inde conſequentem repugnare legi æternæ, peccatum erit veniale. Quando vero ratio ſuperior iudicium partis inferioris approbat, aut plene advertit, vel poteſt, debetque advertere eſſe contrarium legi æternæ, tum delectatio inde capta erit mortalis, ſi ex re letaliter mala capitur. Neque neceſſe eſt ut ratio actu advertat, & actu cogitet de lege æterna. Sed ſat eſt ut poſſit advertere. Alioquin qui peccant ex habitu, vel ignorantia vincibili, eſſent a peccato immunes. Verum hac de re fuſe diſputatum eſt *Tom. II. Appar.* & alibi. Sæpe homines peccant, plura præſentis vitæ oblectamenta laudantes in familiaribus colloquiis, & inepte ſe ſe excuſant, quod abſtrahant a lege æterna, effutientes: *Hæc dicta ſunt ſecundum hominem*. Quin contra naturam hominis rationalis eſt, & homini beſtiali conforme amare quæ repugnant rationi, & æternæ

Dei

Dei legi. De illis qui *negative* ſe habent, inſurgentibus concupiſcentiæ motibus, dictum eſt locis citatis.

VIII. Quæſt. V. *Quibus ſignis diſcerni peccatum mortale a veniali poſſit?* Reſp. Plura ſupra *cap.* III. dicta ſunt de diſtinctione peccati mortalis, & venialis. Perdifficilem hanc diſtinctionem fuiſſe ipſi ingeniorum aquilæ S. Auguſtino, *loc. cit.* animadverti. In præſentia tres dumtaxat regulas aſſignabo, quibus diſcerni mortale a veniali poſſit.

IX. *Regula prima*. Peccata quæ in Scripturis ſanctis appellantur deteſtanda, execranda, abominabilia, morte digna, aut quæ dicuntur excludere a regno Dei, vel quibus adiicitur maledictio, aut *Væ*, ſunt mortalia. Plura exempla occurrunt & *Prov.* VI. & *Iſaiæ* V. & *Rom.* I. & *I. Cor.* VI. & *Matth.* XII. & alibi non raro.

X. *Regula ſecunda*. Quæ iuxta Eccleſiæ traditionem, SS. Patrum, & graviorum Theologorum doctrinam iudicantur mortalia, talia reputanda ſunt. Contra loco venialium habenda ſunt quæ a SS. Patribus, Epiſcopis, & gravioribus Theologis venialia exiſtimantur. Quandoquidem Deus promiſit Eccleſiæ ſuæ ſe collaturum lumen veritatis, & præſidia neceſſaria in animarum regimine, & in iis quæ ad æternam ſalutem aſſequendam ſunt neceſſaria.

XI. *Regula tertia*. Peccata quæ ſecundum rectam rationem graviter lædunt iuſtitiam, caritatem Dei, & proximi, ſunt mortalia; quæ leviter, venialia. Ut autem diſtinguere valeas, quandonam graviter, aut leviter hæc iura iuſtitiæ, vel caritatis lædantur, plura ſunt conſideranda. 1. Natura actus, qui excipiat, aut excludat materiæ parvitatem. 2. Materiæ gravitas, vel levitas tum ex parte obiecti vel finis, tum ex parte circumſtantiarum in iis quæ eas admittunt. 3. An peccata ex genere ſuo gravia ſint, vel ſecus. 4. Legis ſpiritus, & verborum forma. 5. Legiſlatoris intentio, & finis. 6. An peccatum commiſſum cum plena advertentia fuerit. 7. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Serio meditare, num te graviter læſum reputares tali aut tali actione.

XII. Quæſt. VI. *Qui a venialibus abſtinere non ſtudet, eſt ne in gravi periculo labendi in mortalia?* Reſp. Tremenda, formidandaque quæſtio hæc eſt, nihil ſpeculativa, ſed tota practica. Adfirmantem ſententiam propugnant Patres omnes, & graviores Theologi, quorum nonnullas rationes ſupra *cap.* III. obiter indicavi, & nunc plures dabo. Venialia, ut ibidem diximus, ad mortalia diſponunt. Sunt quippe teredines, & vermiculi corrodentes ſpiritualis vitæ medullam, nitorem offuſcantes, & fervorem refrigerantes caritatis. Porro qui ſe exponunt periculo amittendi gratiam, & peccandi mortaliter, parum abſunt a peccato mortali, & extremos abyſſi cardines ambulant.

XIII. Sed magnum incutere terrorem vel ſanctis viris debet illud tremendiſſi-

mum Prophetæ Ieremiæ *cap.* XLVIII. oraculum : *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter* : alii legunt *negligenter* . Porro illi opera Dei valde negligenter facere ſatis probabiliter præſumuntur qui peccata venialia ut aquam bibunt , eaque emendare nihil aut valde parum curant. An Dei opus negligenter non perficiunt Chriſtiani qui ſacratioribus myſteriis chriſtianæ religionis animo diſtracto aſſiſtunt , qui vel ipſos feſtos dies , divino cultui conſecratos, in profanis oblectamentis impendunt ? Quid de Sacerdotibus Domini dicam , qui corde arido , & mente ineptiſſimis cogitationibus occupata , ad tremendiſſimum ſacrificium celebrandum accedunt , nulla , aut breviſſima præparatione præcedente , nulla devotione comitante ; immo tam indevote , tam indecore ſacra illa myſteria tractant , & tanta feſtinatione illa perficiunt , ut videantur credere omne aliud , præter realem Chriſti præſentiam , Deique maieſtatem ibidem reſidere ?

XIV. An Chriſtiani, Sacerdotes, & Religioſi , qui venialia familiaria habent , qui comptuli , & barbatuli mundo placere , mundique delicias guſtare ſtudent , divinum illud , ſupremumque mandatum implent : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , ex tota anima tua , ex totis viribus tuis* &c. ? An toto cordis affectu , an tota mentis vigilantia , an toto devotionis ſtudio Deum diligunt qui innumeras Dei offenſas in more habent ? Quis umquam avarum vidit , pleno affectu pecuniam amantem , quotidie innumeras pecuniæ iacturas , licet parvas , negligere , aut parvi facere ; nullamque adhibere curam eaſdem reparandi ? Quis vidit umquam amore puellæ captum eam quotidie vel levibus iniuriis afficere ? Totis viribus , tota virtute Deum diligunt qui tam flaccide, tam tepide , tam languide , quæ Dei ſunt , peragunt ? Tanta eſt iſtius mandati amplitudo, & tam extenſa obligatio, ut in dies divinus amor in nobis proficere, & augeri debeat. Numquam in hoc amoris ſtadio ſiſtere gradum licet , ſed continenter progredi, & ad plenitudinem aſpirare oportet . Huccine ſuos conatus dirigunt qui quotidianis culpis , veluti aquarum guttis , caritatis flammam coercent, & reprimunt ?

XV. Perge porro, & alia Scripturarum oracula expendamus. *Præpara animam, tuam ad tentationem* : inquit Eccleſiaſticus. *Vigilate , & orate , ut non intretis in tentationem* : clamat Matth. cap. XXVI. *Vigilate itaque omni tempore orantes , ut digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis*: concludit *Lucas cap.* XXI. An præparantur ad tentationum victoriam qui quotidianis voluntariis culpis infirmitatem propriam aggravant, qui continua ſocordia pravos culparum venialium habitus roborant, qui ad ipſam orationem confabulantes, & iocantes accedunt? An potius iſti Deum non tentant? Nam, ut 1. 2. *quæſt.* XCII. *art.* 3. *ad* 2. S. Thomas docet, *ille qui ante orationem animam ſuam non præparat*

rat... ad devotionem ſe non diſponendo, non facit quod in ſe eſt, ut exaudiatur a Deo. Et ideo quaſi interpretative tentat Deum. Non modo non vigilant, non modo vires non inſtaurant ad vincendos hoſtes, undique nos obſidentes, qui venialia peccata nihili faciunt, ſed ea in dies voluntarie & deliberate multiplicant qui evellendis pro virili non attendunt, ſed Deum potius tentant, & Dei maledictionem adverſus eos qui opera Domini negligenter tractant, ſibi arceſſunt. Cedo: ſi quis iter per ſilvas & ſpeluncas latronum & graſſatorum pleniſſimas arriperet; ſi quis inter ſyrtes & charybdes, atque piratas navigaret inermis, otioſus, iocis & fabellis, vaniſque diverticulis diſtentus, an demens, & ſtultus non haberetur? Et nos, qui in agone quotidie contendimus, non modo extraneis piratis expoſiti, non modo ſyrtes, & charybdes continenter offendentes, ſed domeſticis, & inteſtinis hoſtibus indefeſſe exagitati, & vexati: nos, qui corporis huius, & cupiditatum pondere ad mala impellimur, & pertrahimur: nos, inquam, non modo excubias continuas non agimus, non modo non vigilamus, non oramus, ut oportet, ſed deliberate proprias augemus infirmitates, vires noſtras ipſimet extenuamus, atque adeo inimicos noſtros provocamus, illis rimas aperimus, ut facilius animæ noſtræ arcem ingrediantur, eamque deprædentur. An dum vitam adeo deſidem, inertem, & torpidam agimus, per vim cælum nanciſci adnitimur? An graviſſimum proficiendi in via Domini, & comparandæ proprii ſtatus perfectionis mandatum implemus? Minime gentium, clamant Patres omnes. *Semper tibi diſpliceat quod es* (inquit S. Auguſtinus ſer. xv. de verb. Apoſtol.) *ſi vis pervenire ad id quod nondum es. Nam ubi tibi placuiſti, ibi remanſiſti. Si autem dixeris, Sufficit, periiſti.* Plurima huc attinentia S. Bernardus *epiſt.* xci. ſcribit. *Minime profecto eſt bonus qui melior eſſe non vult; & ubi incipit nolle fieri melior, ibi etiam definit eſſe bonus.* Item epiſt. cclIII. *Nolle proficere, deficere eſt. Non vis proficere, o Chriſtiane? Non? Vis ergo deficere .... Sic mihi, inquis, vivere volo, & manere, in quo perveni: nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis quod eſſe non potes? ... Ibi tu, Chriſtiane, fige tui curſus, profectuſque metam, ubi Chriſtus poſuit ſuam. Factus eſt obediens uſque ad mortem. Quantumlibet ergo cucurreris, ſi uſque ad mortem non perveneris, bravium non apprehendis* &c. Plurima alia ibi Bernardus habet, quæ prætereo. Verum, SS. Patrum documentis miſſis, pauca ex ſeſſ. vi. Tridentini decerpere iuvat. Siquidem *cap.* x. hæc habentur. *Sic ergo iuſtificati, & amici Dei, ac domeſtici facti, euntes de virtute in virtutem renovantur, ut Apoſtolus inquit, de die in diem; hoc eſt, mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ in ſanctificationem per obſervantiam mandatorum Dei, & Eccleſiæ in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus creſcunt, & magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt:* Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: *& iterum:* Ne verearis iuſtificari uſque ad mortem .... *Hoc iuſtitiæ incrementum petit ſan-*

cta

ſta Eccleſia cum orat : Da nobis, Domine, fidei, ſpei, & caritatis augmentum. Et rurſus *cap.* XIII. ſubdit. ſacra Synodus : *Verumtamen qui ſe exiſtimant ſtare, videant ne cadant; & cum timore & tremore ſalutem ſuam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemoſynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiuniis, & caſtitate Formidare enim debent, ſcientes quod in ſpem gloriæ, & nondum in gloriam renati ſunt, de pugna quæ ſupereſt cum carne, cum mundo, cum diabolo : in qua victores eſſe non poſſunt, niſi cum Dei gratia Apoſtolo obtemperent dicenti : Debitores ſumus, non carni, ut ſecundum carnem vivamus : ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini : ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

XVI. Quid, ſi laudati a Concilio Pauli Apoſtoli præcepta adducerem ? An otioſi, tepidi, mendaces cum timore & tremore ſalutem operantur ? An obediunt Principi Apoſtolorum Petro *Epiſ. II. cap.* I. dicenti : *Satagite ut per bona opera veſtra certam veſtram vocationem & electionem faciatis* . An iſti ſatagunt, conanturque per vim acquirere regnum Dei ? Quid de iſtis Eccleſiaſticus cap. XIX. ? *Qui ſpernit modica, paullatim decidet.* Quid *Prov.* XXIV. Salomon ? *Per agrum hominis pigri tranſivi, & per vineam viri ſtulti; & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.* Ager iſte vita eſt Chriſtiani, Sacerdotis, Religioſi clauſtralis, negligentis, otioſi, pigri. Vita hæc vinea eſt ſilveſcens venialium culparum ſpinis, & urticis repleta, & lapidum maceriæ deſtructioni proxima. Teſtimonia Patrum in hanc vividam Salomonis parabolam brevitatis gratia prætereo. Per agricolæ pigritiam in agri cultu exprimit Salomon pigritiam ſpiritualem, quaſi dicat : Sicut pedibus tranſiens per pigri vineam, ſqualorem eiuſdem vidi; ſic mentis oculis luſtrans vitam, animam, & conſcientiam hominis inertis, qui illam excolere negligit, non modo virtutibus vacuam vidi, ſed repletam etiam carduis, urticis, & ſpinis vitiorum, carnis, & dæmonis incurſionibus expoſitam. Inquit enim *Lib. Paſtor. admon.* 34. S. Gregorius : *Qui peccata minima flere, ac devitare negligit, a ſtatu iuſtitiæ, non quidem repente, ſed partibus totus cadit.*

XVII. Paveant ergo Chriſtiani omnes. Totis artubus contremiſcant & reformident Sacerdotes, & Religioſi, qui peccata venialia tam facile deglutiunt; qui otio, curioſitati, confabulationibus indulgent; qui mortificationem carnis, coercere oculos, reprimere ſenſus negligunt; qui iugum obſervantiæ regularis vi potius coacti trahunt quam deferant; qui ſilentii, ſolitudinis, precum leges paſſim violant. Contremiſcant Sacerdotes barbatuli, calamiſtrati, & cincinnati, vanuli, & ad mollitiem effeminati. Contremiſcant Epiſcopi, Abbates, Priores, & Prælati omnes, qui vineas animarum, propriæ cuſtodiæ deputatas, ſilveſcentes vepribus conſpicientes, non clamant, non urgent agricolas ad evellendas veneficas herbas, virtutum grana ſuffocantes. Manet, inquit alicubi Bernardus, tonſura, veſtis nec-

dum:

dum mutata eſt, ieiuniorum regula cuſtoditur, ſtatutis horis pſallitur; verum ſub habitu Religionis animum habet ſæcularem, ſub pannis converſionis cor perverſum. Quia inquit Oſea Propheta *cap.* VIII. *Comederunt alieni cor eius, & ipſe neſcivit.*

XVIII. Concionatoria ſunt hæc, & aſcetica, clamabunt leviculi Sophiſtæ, & aliena a Theologo, cuius eſt controverſas opiniones reſolvere. Talia effutire illi ſolent quibus argutare, tricari, & cavillari in deliciis eſt. Plus me commovent, & acrioribus ſtimulis urgent pauca quæ ex divinis Scripturis curſim delibavi, quam nonnullorum Caſuiſtarum ingentia volumina, quorum lectio arida, & ſterilis mihi omnino eſt. Contra doctrina Scripturarum ſanctarum, & Patrum interpretationes, & ignita eloquia a ſomno me excitant, perterreſaciunt, & ad negotium meum agendum veluti impellunt. Faxit Deus ut bonorum operum fructus reſpondeat, & ne, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

Digitized by Google

DISSERTATIO II.

DE SEPTEM PECCATIS CAPITALIBUS.

P R AE L O Q U I U M.

SEptem vitia capitalia conſtant legionem illam ſane formidandam, quæ modo coniunctim, modo diviſim mortalium animas obſidet, & contrucidat, aliis inferioris nequitiæ cohortibus in ſubſidium vocatis. Capitale quippe vitium nuncupatur illud quod eſt aliorum caput, & princeps, & quemadmodum caput influit in cetera corporis membra, iſtorumque ope indiget, & miniſterio, ut ſua fungi officia valeat. Magnus Gregorius *Lib. XXXI. Moral. cap.* XVII. quem S. Thomas 1. 2. *quæſt.* lxxxiv. *art.* 5. ſequitur, ſuperbiam extra ſeptenarium numerum ponit. Vitium iſtud veluti Rex eſt, duces, & præfectos ſubditos ſeptem, nempe vitia capitalia habens, quorum miniſterio univerſam iniquitatis monarchiam, regit, atque gubernat. Primum locum in hac vitiorum legione tenet inanis gloria, quam ſequuntur avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, acedia: quæ omnia ſub principatu ſuperbiæ belligerant. Nihilominus communiter ſuperbia ipſa, cuius filia eſt inanis gloria, maioris claritatis gratia numerum ſeptenarium loco primo ingreditur, non repugnante ipſo laudato Angelico Doctore, qui ex S. Gregorio 1. 2. *quæſt.* lxxxii. *art.* 2. advertit, *quod ſeptem capitalium vitiorum quinque ſunt ſpiritualia, & duo carnalia.*

Hæc quinque ſpiritualia ſcelera eo ſunt funeſtiora, eoque ſecurius animarum ſtragem & ruinam operantur, quo ſunt latentiora. Nos ſenſibus illigati vix ſpiritualium imagines formare didicimus. Facile ſcelera quæ corporeis inſtrumentis perpetrantur agnoſcimus, & cavemus; verum ſpiritualia hæc vitia adeo ſæpe nos latent, ut exteriorum virtutum ſpecie tecta, libero inceſſu animas noſtras ingrediantur, eaque nos tamquam amicos, benevoloſque hoſpites ſuſcipimus, cum iiſdem dulciter converſamur, quin eorum inſidias & machinationes deprehendamus. Illo ipſo tempore quo ſuperbiæ aſtutias, fraudes, & ſecretiora iniquitatis arcana reſeramus, ſuperbiæ tumore, eiuſque præſtigiis capi poſſumus, niſi valde in via Domini experrecti ſimus. Superbi, ut magis refulgeant, atque ut ſuum nanciſcantur finem, plurium virtutum larvam induunt: præferre liberalitatis, comitatis, affabilitatis ſpeciem ſolent pro temporum diverſitate. Sagaciſſima avaritia prævidens tutius ſe per ea quæ iuſta ſunt, quam per iniuſta opes congeſturam, ſæpe honeſta & iuſta negotia amplectitur, & quæ videt improbari tamquam iniuſta, ut furta,

tapi-

rapinas, concuſſiones, hæc omnia deteſtari ſe fingit: & reipſa ob timorem opes amittendi, ſæpe declinat, & fugit eiuſmodi ſcelera.

Porro niſi Confeſſarius apptime horum capitalium criminum naturam, indolem, proprietates, & funeſtiſſima conſectaria penetraverit, nulla curare ratione ſuos poterit pœnitentes; immo vitia ipſa fovebit, dum excolere virtutes arbitrabitur. Superbia, inanis gloria, avaritia innumeras externarum virtutum formas aſſumunt. Superbi, avari, vani fundunt preces, exterioris pietatis ſimulacrum præferunt, humilitatem ipſam ementiri ſtudent, dum famulari eamdem ſuperbiæ cognoſcunt. Phariſæos propter quamdam virtutis ſpeciem, ut probos habebit, in quos ceteroquin Deus maledicta intorquet. Sepulcra forinſecus dealbata, ut pietatis ſanctuaria venerabitur, atque ad myſteriorum frequentiam admittet, quæ intrinſecus vitiorum putredine diffluunt.

Quid opus eſt, inquies, ut Confeſſatii capitalium ſcelerum exactam notitiam aſſequantur? Lectione, ſtudio, mentis acumine, prudentia matura? Hæc requiruntur ut ſint Confeſſarii *theoretici*. Verum, ut ſint Confeſſarii *practici*, ut per evangelicæ virtutis ſemitas ducere animas valeant, quid illis opus eſt? Humilitate. Poſt? Humilitate. Poſtremum? Humilitate. Niſi Confeſſarii ipſi in humilitatis, mortificationis, & ſolidæ virtutis palæſtra ſint ſtrenue exercitati, niſi ſint in proprii cordis receſſibus inveſtigandis periti, niſi ſint perſpicaces, & fortes in moderandis animi proprii motibus, coercendiſque appetitionibus; difficile pœnitentes ſuos per viam virtutum dirigent. Quid ſi Confeſſarii matronarum, magnatumque frequentia circumdati, erecto collo, & contracto ſupercilio intumeſcerent? Quid, ſi dominari in Clero, ambire honores, occupare primas cathedras anhelarent? Iſti ne ad exercendos in evangelicæ humilitatis ſchola Chriſtianos apti forent? An qui proprii animi vineam ſilveſcere permittit, alienis agris excolendis idoneus erit? Fontes vel aridi, vel lutulenti limpidas ne derivabunt aquas ad irrigandos extraneos campos? Quicumque ergo animarum regimen ſuſcipiunt, prius propriam ſanctificare impenſe ſtudeant animam.

C A P U T I.

Quid ſit ſuperbia. Quo in ſenſu initium omnis peccati in divinis Scripturis nuncupetur.

I. PLura de ſuperbia, eiuſque veneficis effectibus ſcripſi *Tom. I. Appar. diſſ.* 1. Verum adeo late patet flagitii iſtius dominatus, ut vix comprehendi oratione valeat. Idcirco, præter ibidem dicta, nonnulla adiicere lubet.

II. Hanc ſuperbiæ finitionem 2. 2. *quæſt.* clxii. tradit S. Thomas: *Eſt inordinatus appetitus propriæ excellentiæ*. Superbia eſt omnium peccatorum graviſſimum, ut

loc.

loc. cit. art. 6. tradit idem S. Thomas his verbis. *In peccato duo attenduntur, ſcilicet converſio ad commutabile bonum, quæ materialiter ſe habet in peccato; & averſio a bono incommutabili, quæ eſt formalis, & completiva ratio peccati. Ex parte autem converſionis non habet ſuperbia quod ſit maximum peccatorum: quia celſitudo, quam ſuperbus inordinate appetit, ſecundum ſuam rationem non habet maximam repugnantiam ad bonum virtutis.*

Sed ex parte averſionis ſuperbia habet maximam gravitatem: quia in aliis peccatis homo a Deo avertitur vel propter ignorantiam, vel propter infirmitatem, ſive propter deſiderium cuiuſcumque alterius boni; ſed ſuperbia habet averſionem a Deo ex hoc ipſo quod non vult Deo, & eius regulæ ſubiici. Unde Boetius dicit, quod cum omnia vitia fugiant a Deo, ſola ſuperbia ſe Deo opponit. Propter quod etiam ſpecialiter dicitur Iacobi IV. *quod Deus ſuperbis reſiſtit. Et ideo averti a Deo, & eius præceptis, quod eſt quaſi conſequens in aliis peccatis, per ſe ad ſuperbiam pertinet, cuius actus eſt Dei contemptus. Et quia id quod eſt per ſe, potius eſt eo quod eſt per aliud, conſequens eſt quod ſuperbia ſit graviſſimum peccatorum ſecundum ſuum genus: quia excedit in averſione, quæ formaliter complet peccatum.*

III. Graviſſimum igitur peccatum ſuperbia eſt tum ex parte averſionis a Deo, tum ex eo quod multorum criminum fons & caput eſt. Peccata quæ ſuperbia ſecum defert, exemplo primi hominis in *Enchirid. cap.* xlv. explicat S. Auguſtinus inquiens: *Quamvis & in illo peccato uno, quod per unum hominem intravit in mundum, & in omnes homines pertranſiit, propter quod etiam parvuli baptizantur, poſſunt intelligi plura peccata, ſi unum ipſum in ſua quaſi membra dividatur ſingula. Nam & ſuperbia eſt illic, quia homo in ſua potius eſſe quam in Dei poteſtate dilexit: & ſacrilegium, quia non credidit: & homicidium, quia ſemetipſum præcipitavit in mortem: & fornicatio ſpiritualis, quia integritas mentis humanæ ſerpentina ſuaſione corrupta eſt: & furtum, quia cibus prohibitus uſurpatus eſt: & avaritia, quia pluſquam illi ſufficere debuit, appetivit: & ſi quid aliud in hoc uno admiſſo diligenti conſideratione inveniri poteſt.*

IV. Superbia eſt omnium vitiorum periculoſiſſimum: quia & omnibus virtutibus bellum intentat, & iuſtis magnopere inſidias aſtruit; ut acute S. Gregorius *Lib. XXXIV. Moral. cap.* XVIII. exponit. *Alia vitia eas ſolummodo virtutes impetunt quibus ipſa deſtruuntur, ut videlicet ira patientiam, gaſtrimargia* (ſive gula) *abſtinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem, nequaquam unius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra ſe erigit, & quaſi generalis, ac peſtifer morbus corpus omne corrumpit; ut quidquid illa invadente agitur, etiamſi eſſe virtus oſtenditur, non per hoc Deo, ſed ſoli vanæ gloriæ ſerviatur. Quaſi enim tyrannus quidam obſeſſam civitatem intercipit, cum mentem ſuperbia irrumpit, &*

qua

quo ditiorem quemque ceperit, eo in dominio durior exurgit: quia quo amplius res virtutis ſine humilitate agitur, eo latius iſta dominatur.

V. Iuſtos præſertim aggreditur ſuperbia: quia & iuſtum Angelum, & iuſtum primum hominem impetivit, & devicit. Quare ſanctus David continenter *Pſal.* xxxv. Deum precabatur: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me*. Vigilare itaque ſumma diligentia iuſti præſertim debent, ut theſaurum divinarum virtutum ab hoc infenſiſſimo, & fraudulentiſſimo hoſte cuſtodire valeant. Dum ego incredibilem huiuſce delicti nequitiam, fraudem, aſtutiam, & ſubtiliſſimas decipiendi artes ſerio meditor, dum victum Luciferum, proſtratum Adam, dum prima & cæleſtium ſpirituum, & generis humani lumina conſidero, totus contremiſco, deiicitur animus, deficiunt verba, & qua via ultimos huiuſce ſceleris receſſus ſubire valeam, ignoro. Vulnera profundiſſima contrahimus in ipſa conceptione omnes, & nobiſcum ſenſim ſine ſenſu ſerpunt, & cum ipſa ætate ſinus ampliores ſibi aperiunt. Suam habent quaſi ætatem carnalia vitia, & frigeſcente corpore languent. Verum ſuperbia cum ipſa ætate creſcit, & quo ſeniores evadimus, eo ſuperbia iuveneſcit, & tyrannidem inſtaurat. Deus, inquiunt Patres, non cito ſuperbiæ morbum ſanat, ne, ipſa devicta ſuperbia, infelix homo ſuperbiat. Si dixerimus nos carere ſuperbia, tum magis dominatur ſuperbia; non ſecus ac infirmus, qui tum periculoſius ægrotat, cum ſe ſanum exiſtimat. Adeo, inquies, tanti ſceleris vires, & inſidias exaggeras, ut ſpem adimas de ea triumphandi, & in eiuſdem tyrannidem deſperatos coniicias. Falleris. Potentiſſimi hoſtis, qui in cælo ipſo ſtragem intulit, & univerſum genus humanum trucidavit, verſutiam, dolos, & acutiſſima ſeducendi, hallucinandi, & excantandi præſtigia deſcribere quoquo modo ſtudeo, ut heinc diſcamus omnes cum timore & tremore ſalutem noſtram operari; ut intelligamus tunc præcipue vigilandum nobis eſſe, cum nos a vitiis abeſſe credimus. Lubet hæc omnia S. Auguſtini *Lib. de nat. & grat. cap.* XXVII. verbis confirmare. *Ipſam ſuperbiam, quæ & in recte factis animo inſidiatur humano, non cito Deus ſanat, pro qua ſananda illi piæ animæ cum lacrymis, & magnis gemitibus ſupplicant, ut ad eam ſuperandam, & quodammodo calcandam, & obterendam, dexteram conantibus porrigat. Ubi enim lætatus homo fuerit in aliquo bono opere, ſe etiam ſuperaſſe ſuperbiam, ex ipſa lætitia caput erigit, & dicit: Ecce ego vivo. Quid triumphas? Et ideo vivo, quia triumphas. Ante tempus enim fortaſſe de illa quaſi triumphare delectat, cum extrema eius umbra de illo meridie abſorbebitur, qui, Scriptura dicente, promittitur: Et educet, quaſi lumen, iuſtitiam tuam, & iudicium tuum, ſicut meridiem.*

VI. Superbia eſt & peccatum ſpeciale, & peccatum generale. Peccatum ſpeciale eſt, dum reſpicit tamquam obiectum propriam excellentiam, qua ſuperbus ſupra ceteros ſeſe extollit. Si quas dotes præ ceteris ſuperbus habeat, vel ſe habere exi-

exiſtimet; huc omnes refert, ut ceteris ſupereminеat, vel ſupereminere videatur. Heinc ſuperbia ab inani gloria diſtinguitur: quia hæc tendit in excellentiam famæ, & gloriæ tamquam in obiectum proprium: homo quippe vanus in hominum fama & prædicatione ſuam collocat præſtantiam. Diſtinguitur quoque ſuperbia a præſumptione, quæ verſatur circa opus arduum, & excellens, ut infra clarius dicetur.

VII. Quæſt. unica. *Quot ſunt ſuperbiæ ſpecies?* Reſp. Quatuor 2. 2. *quæſt.* clxii. *art.* 4. enumerat ex S. Gregorio S. Thomas. 1. AEſtimare bonum a ſe ipſo habere. 2. Sibi datum deſuper, credere pro meritis accepiſſe. 3. Iactare ſe habere quod non habetur. 4. Deſpectis ceteris appetere ſingulariter videri habere quod non habetur. Prima ſpecies igitur eſt, quando aliquis exiſtimat, aut ita ſe gerit, ac ſi a ſe ipſo haberet bona ſive corporis, ſive animæ, ſive naturalia, ſive ſupernaturalia, quæ a Deo reipſa habet, iuxta illud Davidicum: *Qui dixerunt: Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra a nobis ſunt: quis noſter Dominus eſt?* Pſal. xi. Altera eſt, cum quis agnoſcit quidem ſe a Deo bona habere, ſed propriis meritis illa tribuit, vel ita apud ſe exiſtimando, aut volendo ut alii ita ſentiant; aut opere externo ita ſe gerendo, ac ſi propriis meritis illa comparaſſet, ut perſpicue S. Thomas *loc. cit. ad* 1. exponit. Tertia eſt, dum quis ea ſibi bona arrogat quæ revera non habet, ſive opere, ſive deſiderio; aut deſiderat ut alii exiſtiment eum talia habere bona. Quarta denique eſt, dum quis, aliis deſpectis, videri ſatagit, aut cupit ſingulariter habere quod habet, & aliis ſcientia, virtute, eruditione, aliiſque ſive animi, ſive corporis, ſive naturæ, ſive gratiæ, ſive fortunæ donis antecellere, & ſupra ipſos refulgere.

VIII. Duæ primæ ſpecies ſunt peccata mortalia, cum ex deliberata voluntate procedunt: tertia, & quarta ob materiæ levitatem excuſari a gravi culpa poſſunt. Si tamen gravem Dei irreverentiam, aut proximi grave damnum, vel gravem contemptum coniuncta habeant, gravia eſſe peccata certum eſt. Qui de dotibus ad regendam Eccleſiam, ad moderandos magiſtratus, ad Prælaturas exercendas neceſſariis gloriatur, qui ditiſſimos ſe ſimulant, & haberi ut tales, vafris artibus curant, ut ſua negotia promoveant, ut contractus ineant, & in locupletiſſima ampliſſimaque familia nubant, cum inopes ſint; ſi aliena reſtituere, & debita ſolvere omittant, ut vanum familiæ ſplendorem ſuſtineant; ſi divitiis, potentia, auctoritate inſoleſcant, & ad propriam excellentiam ſupra ceteros efferendam abutantur, ſpretis divinis legibus, peccant mortaliter.

IX. S. Bernardus duodecim gradus ſuperbiæ totidem humilitatis gradibus oppoſitos numerat, nempe curioſitatem, mentis levitatem, ineptam lætitiam, iactantiam, ſingularitatem, arrogantiam, præſumptionem, defenſionem peccatorum, ſimulatam confeſſionem, rebellionem, libertatem, peccandi conſuetudinem. Qua de

re

re lege S. Thomam *loc. cit. ad* 4. ubi hæc omnia expendit. Vividis coloribus *Lib. XXXIV. Moral. cap.* XVIII. ſuperbiæ characteres depingit S. Gregorius. *Elatio alios ex rebus ſæcularibus, alios vero ex ſpiritualibus poſſidet. Alter namque intumeſcit auro, alter eloquio, alter infimis, & terrenis rebus, alter ſummis cæleſtibuſque virtutibus. Una tamen eademque res ante oculos Dei agitur, quamvis ad humana corda veniens in eorum obtutibus diverſo amictu pallietur.* Si plura cupis, lege ibidem prolixum ſermonem.

X. Hactenus de ſuperbiæ peccato ſpeciali: nunc breviter deſcribo quatuor modos quibus eſſe poteſt peccatum generale. Primo modo ſecundum cauſſam finalem, quatenus alia peccata ordinantur ad finem ſuperbiæ, qui eſt propria excellentia. Secundo ſuperbia initium, & cauſſa eſt omnis peccati, prout parit inordinatam concupiſcentiam erga bonum commutabile, quæ eſt omnis peccati proxima univerſalis cauſſa. Concupiſcentia enim eſt filia, & mater peccati, inquit *Lib. I. de nupt. & concupiſ. cap.* XXIV. S. Auguſtinus. Concupiſcentia *peccatum dicitur ab Apoſtolo, non quod proprie, & vere in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat*. Idque Tridentinum declarat *ſeſſ.* V. Superbia itaque primi hominis peperit filiam primogenitam, quæ concupiſcentia appellatur, quæ eſt omnis peccati mater. Ergo ſuperbia prima origo eſt, in quam omne peccatum revocatur. Tertio modo ſuperbia cauſſa peccati dicitur removendo prohibens, ideſt Chriſti gratiam, cuius ope peccatum declinatur. Heinc iuſti interdum ob levem etiam ſuperbiæ motum, cui aſſenſum præbent, a Deo deſeri ſolent, & in turpia flagitia prolabuntur. Quarto denique modo ſuperbia generale peccatum dicitur ratione obiectorum, in quæ veluti in propriam materiam tendit. Excellentia enim perſonæ obiectum ſuperbiæ eſt. Hæc autem excellentia ex variis rebus aſſurgit: idcirco ſuperbia in perverſo celſitudinis appetitu poſita per varias res, ſeu obiecta divagatur, ut hanc ſuam excellentiam conquirat.

CAPUT II.

Superbiæ remedium humilitas. Eiuſdem excellentia, & gradus.

I. SI in quocumque Theologiæ argumento tractando parum aptum, & idoneum me prodidi; in hac humilitatis chriſtianæ virtute exponenda me prorſus aridum, ſterilem, & ineptum ſentio. Superbiæ morbum experior; at humilitatis exercitium ignoro. Et niſi confeſſio hæc germana & ſincera eſſet, filia ſuperbiæ, nempe verſutiſſima hypocriſis, foret. Hanc ergo excellentiſſimam virtutem veluti hoſ-

hoſpes & peregrinus deſcripturus, nihil a me ipſo promam, ſed Sanctorum documenta reſcribam.

II. Humilitas definitur a S. Thoma 2. 2. quæſt. clxi. art. 1. quod ſit *virtus temperans & refrenans animum; ne immoderate tendat in excelſa*. Virtus hæc non opponitur magnanimitati: quia humilitas reprimit appetitum ne tendat in magna præter rationem rectam. Magnanimitas autem animum ad magna impellit ſecundum rationrm rectam. Humilitatem Patres vocant omnium chriſtianæ religionis præceptorum compendium, tutiſſimum omnium virtutum theſaurum, totam chriſtianæ ſapientiæ diſciplinam. Hac humilitate Redemptor noſter diabolum ſuperavit, & mundum.

III. Humilitatis neceſſitatem ad æternam ſalutem aſſequendam Chriſtus ipſe ſæpe nobis declaravit *Matth. cap.* xi. inquiens: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Quæ verba ſic exponit *Lib. de S. Virginitate cap.* xxxv. S. Ambroſius, inquiens: *Non ait, Diſcite a me mundum fabricare, aut mortuos ſuſcitare, ſed* quia mitis ſum, & humilis dorde. *O doctrinam ſalutarem! O Magiſtrum, Dominumque mortalium, quibus mors poculo ſuperbiæ propinata, atque transfuſa eſt! Noluit docere quod ipſe non eſſet, noluit iubere quod ipſe non fecerat*.

IV. Hanc autem neceſſitatem Salvator noſter *Matth.* xviii. inculcat. *Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic maior eſt in regno cælorum*. Rurſus Luc. xviii. *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur*. Fidem Centurionis magnopere exaltavit, quia tam humiliter credidit, ut dixerit: *Non ſum dignus ut intres ſub tectum meum*. Quamobrem clamat *Pſal.* cxxxviii. David: *Excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit*. Mulier Chananæa, quod magno clamore non obtinuit, humili confeſſione aſſecuta eſt. *Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum*. Reiectus fuit in templo Phariſæus ſuperbus, tametſi plurium bonorum operum plenus; & exauditus peccator publicanus, quia humilis. Tandem proſpectans Redemptor noſter paſſionis ſuæ tempus appropinquare, lavare diſcipulorum pedes voluit, iuſſitque id præſtare ſervos quod Dominus & Magiſter peregerat. Tandem cruentum ſuum ſacrificium humilitate conſummavit. *Humiliavit ſemetipſum* (inquit Apoſtolus Philip. 1.) *factus obediens uſque ad mortem*.

V. Chriſtianæ humilitatis officia duo præcipua ſunt: unum Deo hominem ſubiicere; alterum, homines infra ceteros homines deprimere. *Humilitas præcipue* (inquit Angelicus 2. 2. quæſt. clxi. art. 2.) *videtur importare ſubiectionem hominis ad Deum*, ſine quo nihil ſumus, & ſi quid ſumus, ab eo totum accepimus. *In ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus:* inquit Paulus. De noſtro non habemus niſi

Digitized by Google

niſi mendacium, & peccatum : reliquum omne ab eo nobis manat. *Nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis; ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt* : ſubdit idem Apoſtolus *II. Cor.* III.

VI. Alterum humilitatis officium eſt hominem ceteris hominibus ſubmittere, iuxta Apoſtoli mandatum ad Philipp. II. *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes*. Verum cum humilitas non in falſitate, ſed in veritate collocata ſit, explicandum eſt qua ratione abſque veritatis diſpendio poſſit homo, & debeat ſe infra ceteros deprimere. Hoc autem S. Thomas 2. 2. quæſt. clxi. art. 3. ſapienter more ſuo declarat, inquiens : *Dicendum, quod in homine duo poſſunt conſiderari; ſcilicet id quod eſt Dei, & id quod eſt hominis. Hominis autem eſt quicquid pertinet ad defectum; ſed Dei eſt quicquid pertinet ad ſalutem, & perfectionem, ſecundum illud Oſeæ* XIII. Perditio tua, Iſrael, ex te eſt; ex me tantum auxilium tuum. *Humilitas autem, ſicut dictum eſt . . . proprie reſpicit reverentiam qua homo Deo ſubiicitur. Et ideo quilibet homo ſecundum id quod ſuum eſt, debet ſe cuilibet proximo ſubiicere, quantum ad id quod eſt Dei in ipſo : non autem hoc requirit humilitas ut aliquis id quod eſt Dei in ſeipſo, ſubiiciat ei quod apparet eſſe Dei in altero.*

Nam illi qui dona Dei participant, cognoſcunt ea ſe habere, ſecundum illud I. ad Cor. II. Ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis : *& ideo abſque præiudicio humilitatis poſſunt dona quæ ipſi acceperunt, præferre donis Dei quæ aliis apparent collata : ſicut Apoſtolus ad Epheſ.* III. *dicit* : Aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicut nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius.

Similiter etiam non hoc requirit humilitas, ut aliquis id quod eſt ſuum in ſeipſo, ſubiiciat ei quod eſt hominis in proximo : alioquin oporteret ut quilibet reputaret ſe magis peccatorem quolibet alio; cum tamen Apoſtolus abſque præiudicio humilitatis dicat Gal. II. Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.

Poteſt tamen aliquis reputare aliquid boni eſſe in proximo quod ipſe non habet, vel aliquid mali in ſe eſſe quod in alio non eſt, ex quo ſe poteſt ei ſubiicere per humilitatem.

VII. S. Auguſtinus *ſer.* XXIII. *ex homiliis* l. duos homines inter ſe comparans, unum qui pauca & leviora, alterum qui plura & graviſſima patravit ſcelera, hæc habet. *Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt. Ille gubernante Deo pauca commiſit. Cui deputat ille quod dimiſit, huic & iſte deputat quod non commiſit. Adulter non fuiſti in illa tua vita præterita, plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum, malumque diſcernens, nondum credens in illum qui te neſcientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus : Regebam te mihi, ſervabam te mihi. Ut adulterium non committeres, ſuaſor defuit : ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus & tempus defuit :*

& ut hæc deeſſent, ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus: ut non conſentires; ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius cui debes & quod non amiſiſti. Mihi debet iſte, quod factum eſt, & dimiſſum vidiſti: mihi debes & tu, quod non feciſti. Nullum eſt enim peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere & alter homo, ſi deſit Rector, a quo factus eſt homo. Duæ itaque conſiderationes, altera Dei, altera ſui, requiruntur ad humilitatem chriſtianam concipiendam, fovendamque. In hac duplici cognitione humilitatis virtus poſita eſt. Ecquis non ſe humiliabit ad divinæ maieſtatis conſiderationem? Quis ſui ipſius animam contemplans, tanta huius mortalis corporis mole preſſam, tot peccatis onuſtam, tot miſeriarum pondere aggravatam, tot carnalium deſideriorum fæce infectam, tot curis irretitam, tot erroribus implicatam, cæcam, curvam, infirmam, periculis expoſitam, ſuſpicionibus obnoxiam, neceſſitatibus anxiam, continenter pro vita belligerantem, & frequenter ſuccumbentem: quis hæc, inquam, & mille alia ærumnarum, & calamitatum duriſſima iuga ſerio meditans, erigere caput, extollere oculos, contrahere ſupercilium auſus fuerit? Quis humiliatum, & depreſſum animum non experitur?

VIII. Verum parum prodeſſet tot rationum momentis humilitatis virtutem agnoſcere, niſi humiliatio ipſa reſponderet. Duplex ergo diſtinguenda humilitas eſt: altera mentis, animi altera: illam cognitio, hanc affectus parit. Sterilis illa, fecunda hæc: illa doctorem, hæc executorem cultoremque humilitatis efficit. Iſtius geminæ humilitatis picturam S. Bernardus *ſer.* xlii. *in Cant.* egregie delineat. *Eſt humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & eſt humilitas quam caritas format, & inflammat: atque hæc quidem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu, ſi temetipſum intus ad lumen veritatis, & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione diiudices; non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortaſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed opere interiori veritatis, & minime adhuc de amoris infuſione. Nam ſi veritatis ipſius, quæ te tibi veraciter, atque ſalubriter dem onſtravit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes; voluiſſes procul dubio, quod in te eſt, eamdem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te veritatem habere cognoſcis. Sane, quod in te eſt, dixerim: quoniam plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis: atque ipſa veritatis caritate, & caritatis veritate vetamur palam fieri velle quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tui tentus detines pariter intra te iudicium veritatis incluſum, cui dubium eſt, minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum, vel honorem? Vides igitur non eſſe id ipſum, hominem de ſeipſo non altum iam ſapere veritatis lumine redargutum; & humilibus ſponte conſentire munere caritatis adiutum: illum enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. CHRISTUS ſemetipſum exinanivit.*

Digitized by Google

nivit, formam ſervi accipiens, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate iudicii, ſed noſtri caritate.... Time Deum, & noli hanc rem peſſimam facere, ut quem humiliat veritas, extollat voluntas: hoc enim eſt reſiſtere veritati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquieſce Deo, & ſit voluntas ſubdita veritati, nec tantum ſubdita, ſed & devota. Nonne Deo ſubiecta erit anima mea? *At parum eſt eſſe ſubiectum Deo, niſi ſit & omni humanæ creaturæ propter Deum.*

IX. Paucis hanc evangelicam doctrinam perſtringit 2. 2. *quæſt.* clı. *art.* 2. S. Thomas. *Cognitio proprii defectus pertinet ad humilitatem, ſicut regula quædam directiva appetitus; ſed in ipſo appetitu conſiſtit humilitas eſſentialiter. Et ideo dicendum eſt, quod humilitas proprie eſt directiva, & moderativa motus appetitus.*

X. Duodecim humilitatis gradus SS. Benedictus, Bernardus, & Thomas loco proxime citato *art.* 6. recenſent. 1. Eſt timor Dei, æterni ſupplicii conſideratio, vitæ æternæ, & legis divinæ meditatio. 2. Abdicatio propriæ voluntatis, & ad divinam conformatio. 3. Subiectio ad maiores, & ſincera obedientia Prælatis, qui pervigilant quaſi rationem reddituri pro animabus noſtris. 4. Tolerantia, & patientia conſtans iniuriarum, quas ſive inimici, ſive falſi fratres irrogant, & benedicere maledicentibus. 5. Manifeſtatio ſincera pravarum cogitationum proprio moderatori. *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini*, inquit Iacobus. Et David antea Pſal. xxxı. *Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi.* 6. Lubenti animo ferre abiectionem, & contemptum ſui. 7. Omnibus ſe viliorem, & inferiorem, non lingua modo, verum etiam affectu cum Davide *Pſal.* xxı. confiteri: *Ego ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.* 8. Nihil agere contra evangelicam legem, & Eccleſiæ præſcripta, & proprii ſtatus regulam. 9. Linguæ refrenatio: quia *in multiloquio non deerit peccatum, & vir linguoſus non dirigetur in terra.* 10. Moderatio riſus & lætitiæ. *Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam; vir autem ſapiens vix tacite ridebit*, inquit Eccleſiaſtes. 11. Locutio lenis, temperata gravitate, & hilaritate, prudentiæ ſale condita, non clamoſa, ſed ſubmiſſa, iuxta monitum Eccleſiaſtici: *Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo. Deus enim in cælo, & tu ſuper terram. Idcirco ſint pauci ſermones tui... Verba oris ſapientis gratia, & labia inſipientis præcipitabunt eum. Stultus verba multiplicat... Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit, gratiæ autem fatuorum effundentur.* 12. In omni loco humilitatem præferre non ſolum animo, ſed toto corporis habitu, ut cum Davide dicere valeas: *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei: neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.*

XI. Humilitatem, chriſtianæ profeſſionis baſim & fundamentum, ex Scripturis di-

Digitized by Google

divinis, & Patribus rudi penicillo delineavi. Quomodo tantæ virtutis officia exercere valeas, quin ad extrema aut vilitatis & deiectionis, aut tumoris & elationis declines, ſed mediam viam inter hos ſcopulos ſecure perambules, fruſtra me poſtulas inſtructionem. Sola humilitatis exercitatio, Dei gratia vivificata, ab extremis te immunem ſervabit.

CAPUT III.

Tres ſuperbiæ filiæ. Inanis gloria, ambitio, & præſumptio.

I. VANAGLORIA, quæ a S. Gregorio primum vitium capitale reputatur, & ab aliis ut filia primogenita ſuperbiæ habetur, deſcribitur 2. 2. *quæſt.* CXXXII. *art.* I. a S. Thoma, quod ſit *perverſus ſeu inordinatus appetitus manifeſtationis propriæ excellentiæ*. Inquit enim: *Gloria claritatem quamdam ſignificat: unde glorificari idem eſt quod clarificari, ut Auguſtinus dicit ſuper Ioan. . . . . Claritas autem, & decor quamdam habent manifeſtationem. Et ideo nomen gloriæ proprie importat manifeſtationem alicuius de hoc quod apud homines decorum videtur, ſive illud ſit bonum corporale aliquod, ſive ſpirituale. Quia vero illud quod ſimpliciter clarum eſt, a multis conſpici poteſt, & a remotis; ideo proprie per nomen gloriæ deſignatur, quod bonum alicuius deveniat in multorum notitiam, & approbationem; ſecundum quod Salluſtius dicit in Catilinario*: Gloriari ad unum non eſt.

Largius tamen accepto gloriæ nomine, non ſolum conſiſtit in multitudinis cognitione, ſed etiam paucorum, vel unius, aut ſui ſolius; dum ſcilicet aliquis proprium bonum ſuum conſiderat ut dignum laude. Quod autem aliquis bonum ſuum cognoſcat, & approbet, non eſt peccatum: dicitur enim I. ad Corinth. 2. Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis. *Similiter etiam non eſt peccatum, quod aliquis velit bona opera ſua ab aliis approbari. Dicitur enim Matth.* V. Luceat lux veſtra coram hominibus: *& ideo appetitus gloriæ de ſe non nominat aliquid vitioſum; ſed appetitus inanis, vel vanæ gloriæ vitium importat: nam quodlibet vanum appetere vitioſum eſt, ſecundum illud Pſal.* IV. Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

Poteſt autem gloria dici vana tripliciter. Uno modo ex parte rei de qua quis gloriam quærit; puta, cum quis quærit gloriam de eo quod non eſt, vel de eo quod non eſt gloria dignum; ſicut de aliqua re fragili, & caduca. Alio modo ex parte eius a quo quis gloriam quærit, puta hominis, cuius iudicium non eſt certum. Tertio ex parte ipſius qui gloriam appetit, qui videlicet appetitum gloriæ ſuæ non refert in debitum finem, puta ad honorem Dei, vel proximi ſalutem.

II. Quando inanis gloria ſit nec ne peccatum mortale, exponit ibidem *art.* 3. S.Tho-

S. Thomas his verbis. *Ex hoc aliquod peccatum eſt mortale, quod caritati contrariatur. Peccatum autem inanis gloriæ, ſecundum ſe conſideratum, non videtur contrariari caritati quantum ad dilectionem proximi. Quantum autem ad dilectionem Dei poteſt contrariari caritati dupliciter. Uno modo ratione materiæ, de qua quis gloriatur; puta, cum quis gloriatur de aliquo falſo, quod contrariatur divinæ reverentiæ, ſecundum illud Ezech.* XXVIII. Elevatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum *& I. ad Cor.* IV. Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? *Vel etiam cum quis bonum temporale, de quo gloriatur, præfert Deo: quod prohibetur Hieremiæ* IX. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec dives in divitiis ſuis; ſed in hoc glorietur qui gloriatur, ſcire, & noſſe me. *Aut etiam cum quis præfert teſtimonium hominum teſtimonio Dei; ſicut contra quoſdam dicitur Ioan.* XII. Qui dilexerunt magis gloriam hominum quam Dei.

Alio modo ex parte ipſius gloriantis, qui intentionem ſuam refert ad gloriam tamquam ad ultimum finem: ad quem ſcilicet ordinat etiam virtutis opera, & pro quo conſequendo non prætermittit facere etiam ea quæ ſunt contra Deum. Et ſic eſt peccatum mortale. Unde Auguſtinus dicit in V. de Civit. Dei . . . quod hoc vitium, *ſcilicet amor humanæ laudis*, tam inimicum eſt piæ fidei, ſi maior in corde ſit cupiditas gloriæ quam Dei timor, vel amor, ut diceret Dominus, (Ioan. V.) Quomodo poteſtis credere, gloriam ab invicem expectantes, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt, non quærentes?

Si autem amor humanæ gloriæ, quamvis ſit inanis, non tamen repugnet caritati neque quantum ad id de quo eſt gloria, neque quantum ad intentionem gloriam quærentis, non eſt peccatum mortale, ſed veniale.

III. Plura ibidem in argumentorum ſolutione Angelicus docet quæ timorem incutere debent cuique æternæ ſalutis avido. In reſponſione ad primum dicit, quod *opus virtuoſum amittit vim merendi vitam æternam, ſi propter inanem gloriam fiat, etiamſi illa inanis gloria non ſit peccatum mortale*. In reſponſione vero ad tertium ſubdit, quod *inanis gloria dicitur eſſe periculoſum peccatum, non tantum propter gravitatem ſui, ſed etiam propter hoc quod eſt diſpoſitio ad gravia peccata: inquantum ſcilicet per inanem gloriam redditur homo præſumptuoſus, & nimis de ſeipſo confidens. Et ſic etiam paullatim diſponit ad hoc quod homo paullatim privetur interioribus bonis*. Non modo Deo, ſed ipſis hominibus homo vanus ſe deridendum propinat: vento vanitatis huc atque illuc agitur, non ſecus ac follis. Homo glorioſus ad omnia ſeria negotia ineptiſſimus eſt. Et, quod eſt magis lugendum, vitium iſtud adeo familiare eſt, ut vix peccatum reputetur, & tantum non loco virtutis habeatur. Vir magnus eſt, inquiunt, doctus, eruditus, & ſingulari virtute præditus; *parum tamen vanus eſt, & gloriabundus*. Parum vanus! Tanta eſt in eo vana glo-

Mm iiij ria,

Digitized by Google

ria, ut eiuſdem fumus vel ipſos hominum oculos percellat: & dicis, *parum vanus*? Si tumor intus ſe continere nequit, ſed foras erumpit, collige quam inflatum ſit cor, & animus coram Deo, qui intuetur corda & renes, quam ſit ventoſus.

IV. AMBITIO eſt *perverſus appetitus honoris, & dignitatis*; ut ſi ambias officia, & dignitates, ad quas aſſequendas, vel exercendas meritis cares, & aptitudine. Tripliciter autem, inquit Angelicus 2. 2. *quæſt.* CXXXI. *art.* I. contingit appetitum eſſe inordinatum. *Uno modo per hoc quod aliquis appetit teſtimonium de excellentia quam non habet, quod eſt appetere honorem ſupra ſuam proportionem. Alio modo per hoc quod honorem ſibi cupit non referendo in Deum. Tertio per hoc quod appetitus eius in honore quieſcit, non referendo honorem ad utilitatem aliorum. Unde patet quod ambitio ſemper ſit peccatum.*

V. Ambitio peccatum mortale eſt, 1. Cum homo finem ultimum conſtituit in honore. 2. Dum quis appetit, & quærit honores dignitateſque cum damno proximi, & detrimento divini honoris; ut ſi alium impedias vere dignum a conſequenda dignitate, quam cum proximi utilitate, Deique gloria exercuiſſet. 3. Dum honor, officium, dignitas per vias illicitas comparantur; ut ſi per ſimoniam, fraudem, detractionem beneficia aſſequaris! 4. Dum quis honorem aſſequi contendit, omni titulo & aptitudine deſtitutus.

VI. Conſuetum eſt ambitionis iniquitatem tegere pallio ſervitutis præſtandæ publicæ utilitati, & promovendi commune bonum. Ingredere ultimos cordis tui receſſus, ubi reperies, non proximi utilitatem, ſed tuam elationem eſſe quæ te ad dignitates ambiendas impellit. Teſtimonia ambitionis tuæ ſunt in adminiſtranda dignitate diſſimulatio, amor quietis, tranquillitatis plauſus. Animadvertit 2. 2. *quæſt.* CLXXXVII. *art.* 2. S. Thomas, quod *ſicut ad inordinationem voluntatis pertinet quod aliquis proprio motu feratur in hoc quod aliorum gubernationi præficiatur; ita etiam ad inordinationem voluntatis pertinet quod aliquis omnino contra Superioris iniunctionem prædictum gubernationis officium finaliter recuſet*. Infinitus eſſem, ſi Patrum teſtimonia contra ambitioſos referre vellem. Flagitium iſtud univerſale eſt. Quiſque in ſuo ſtatu ambit, & quo magis homines ſunt ineptiores, eo ſunt ambitioſiores. Ille tametſi ignorans ambit animarum regimen, ſaltem confeſſiones audiendo, cum ad maiora aſcendere nequeat; iſte Parochiam, ille Prioratum, vel Abbatiam, ille ſplendidiora & pinguiora pulpita procurando. Pauci ſunt qui ab hoc ambitionis fumo immunes ſint, & nemo eſt qui ſua palliola, & prætextus non habeat, quibus ſcelus contegat.

VII. PRAESUMPTIO aut eſt de Dei miſericordia, aut de propriis viribus. De hac, ſecus de illa, nunc ſermo eſt: & definitur *appetitus inordinatus aggrediendi aliquid ſupra vires*; ut cum quis appetit exercere officium Concionatoris, Confeſſarii,

Digitized by Google

ſarii, Iudicis, Advocati &c. dotibus neceſſariis deſtitutus. Præſumptio hæc ſoror eſt ambitionis, idcirco pauca de ea verba facio. Peccatum præſumptionis peccant illi qui conſcii aut propriæ puſillanimitatis audent ſuſcipere officium imperandi; aut propriæ imbecillitatis & propenſionis ad venerem, aſſumunt onus audiendi feminarum confeſſiones, vel cum eiſdem converſari non recuſant. Qui hæc pericula, & alia ſimilia ſponte adeunt, præſumptuoſi ſunt.

§. UNICUS.

MONITUM AD CONFESSARIOS.

PLura de ſuperbia perſtrinxi, plurima *cit. Tom. I. Appar.* ſcripſi. Omnia tamen pauca ad remedii neceſſitatem. Caſuiſtæ non pauci de peccatis carnalibus, de gula, de luxuria ſuſum habent ſermonem; de ſuperbia obiter & curſim loquuntur. Verum ne hoc ſit an falſum, lege La-Croix *Lib. V. cap.* III. *num.* 289. Heinc & Confeſſarii non pauci, & Chriſtiani communiter tanti ſceleris ignorantia ſane deploranda tenentur. Nobile & ſplendidum reputatur ſuperbiæ vitium, & vix inter virtutes non colitur. Erubeſcunt communiter, ſi procaciſſimos paucos excipias, homines honeſti de luxuria, dē furto, de ebrietate, de violentia, de fraude. Verum enimvero quis eſt quem ſuperbiæ, quem vanæ gloriæ pudeat? Immo quis non gloriatur de honore, de excellentia, de celſitudine? Eſt vir honoris, inquiunt communiter viri mundani, honoris nomine, non virtute parti, ſed vana & perverſa opinione fulti ſpectrum quoddam intelligentes. Quis Chriſtianorum de ſuperbiæ crimine ſe in confeſſione accuſat? Quis Confeſſariorum interrogat, examen inſtituit, animos pœnitentium luſtrare ſtudet? Unde hoc? Inde ſane quod exiſtiment vix reperiri in mundo chriſtiano flagitium iſtud. Raro, inquiunt, peccatum mortale ſuperbiæ occurrit. Raro occurrit? Hoc eſt crimen cuius a noſtro protoparentē ex aſſe heredes inſtituti ſumus; hoc eſt omnium peccatorum principium, & caput. Ante hoc ſcelus ab omni culpa abſtinuere protoparentes noſtri. Hoc patrato, mundum univerſum iniquitas replevit. Superbia non eripit virgini honorem, non proximo pecuniam: quid ergo furatur? Quid? Deo gloriam, Deo principatum, & thronum ſurripere tentat. An concipi quid fœdius, an quid ſceleſtius, an quid horrendius poteſt? At nos materiales & carnales ægre niſi materialia & carnalia percipimus. Præclare fulgentiſſimum humilitatis exemplar S. Thomas 2. 2. *quæſt.* CLXII. *art. 6. ad 3.* animadvertit, Deum peccata carnalia permittere, quibus ſuperbiam deprimat puniatque. Obiicit ſibi, maius æque per minus non caſtigari. Superbia criminum maximum eſt. Non ergo rite per luxuriam, quæ minus peccatum eſt, plectitur. Reſpondet, utique luxuriam inferius eſſe ſcelus; at ſimul eſſe vitium fœdiſſimum, ſpurciſſimum, quod in cani-

nibus, & porcis, ut rem viliſſimam, vel ruſtici homines abominantur: idcirco in porcorum gregem detrudit Deus illos qui excelſa appetere inordinate audent. Graviſſimum ſcelus ſpirituale manifeſtat, & plectit per vitium carnale, tamquam per abſurdum, & manifeſtiſſimum ſupplicium; non ſecus ac Philoſophi, qui obſtinatos & pervicaces manifeſtas veritates pernegantes, & concedentes impoſſibilia occulta, reducunt ad impoſſibilia manifeſta & abſurda. Sic Deus ſuperbos ad abſurdum luxuriæ reducit aliquando quidem in remedium, aliquando in ſupplicium, & infamiam. Audi angelicam doctrinam. *Dicendum, quod ſicut in ſyllogiſmis ducentibus ad impoſſibile quandoque aliquis convincitur per hoc quod ducitur ad inconveniens magis manifeſtum; ita etiam ad convincendum ſuperbiam hominum Deus aliquos punit, permittens eos ruere in peccata carnalia; quæ etſi ſint minora, tamen manifeſtiorem turpitudinem continent. Unde Iſidorus dicit in Libro II. de ſummo bono... omni vitio deteriorem eſſe ſuperbiam, ſeu propter hoc quod a ſummis perſonis & primis aſſumitur, ſeu quod de opere iuſtitiæ, & virtutis exoritur, minuſque culpa eius ſentitur: luxuria vero carnis ideo notabilis omnibus eſt, quoniam ſtatim per ſe turpis eſt: & tamen, diſpenſante Deo, ſuperbia minor eſt. Sed qui detinetur ſuperbia, & non ſentit, labitur in carnis luxuriam, ut per hanc humiliatus a confuſione exurgat. Ex quo etiam patet gravitas ipſius ſuperbiæ. Sicut enim medicus ſapiens in remedium maioris morbi patitur infirmum in leviorem morbum incidere; ita etiam peccatum ſuperbiæ gravius eſſe oſtenditur ex hoc ipſo quod pro eius remedio Deus permittit ruere homines in alia peccata.*

Expergiſcimini itaque o Confeſſarii, & ſuperbiæ morbum, in omnibus filiis Adam dominantem, primum omnium inveſtigate, ſerio expendite, ſeverius diſpicite. Ideo enim tanta in mundo luxuria, quia tanta ſuperbia. An non imperitiſſimi medici illi qui, primaria, & in primis prævalente infirmitate neglecta, atque omnium morborum radice prætermiſſa, conſequentes dumtaxat morbos ſub examen inducunt, & iſtos curare ſtudent, intacta radice relicta? Radicem ergo ſuperbiæ averruncare in pœnitentibus veſtris conamini, & profundo vulneri humilitatis remedium diligenti ſtudio applicate. Si evangelicam humilitatem eos docueritis, ſi in eadem exercueritis & voſmetipſos, & illos; omnes incredibilem virtutis & ſanctitatis profectum comparabitis. Nolite aures præſtare nonnullis Caſuiſtis inquientibus: Non ſe accuſant Chriſtiani de hoc vitio: ergo eodem non laborant. Non ſe accuſant Chriſtiani, quod per menſes & menſes & annum perſeveraverint in peccato mortali, & diſtulerint converſionem in Deum. Ergo differre per annum pœnitentiam non eſt novum peccatum? Hallucinationes ſunt iſtæ funeſtiſſimæ, & tremendiſſimæ cæcitatis. Ut deprehendere facile poſſitis, num ſuperbia dominetur in pœnitentibus, inveſtigate, an ſint *obſtinati*. Obſtinatio enim argumentum certiſſimum, & luculentiſſimum ſuperbiæ eſt. Superbiam in

An-

Digitized by Google

Angelis conſecuta obſtinatio eſt, quæ ita adhæret ſuperbiæ, ut divelli ab ea nullo modo poſſit. Huc ergo molimina, & ſtudia Confeſſariorum tendant, ut evangelicæ humilitatis ſpiritum in ſuis pœnitentibus excitare ſtudeant. Si hoc aſſecuti fuerint, ſancti erunt Chriſtiani.

CAPUT IV.

De ſeptem filiis vanæ gloriæ.

I. PRimogenitam ſuperbiæ diximus vanam gloriam, cuius ſeptem filias enumerat *Lib. XXXI. Mor. cap.* XXXI. S. Gregorius. Hæ autem ſunt, 1. inobedientia, 2. iactantia, 3. hypocriſis, 4. contentio, 5. pertinacia, 6. diſcordia, 7. novitatum præſumptio. De ſingulis pauca perſtringam.

II. *Inobedientia*. Peccatum inobedientiæ, inquit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* CV. committit qui violat ex contemptu præceptum Superioris. Hæc inobedientia eſt natura ſua peccatum mortale, etiam in re parvi momenti, ſi contemptus formalis ſit. Qui enim contemnit Superiorem, Deum contemnit: *Qui vos ſpernit, me ſpernit:* Luc. X. Eo tamen gravior eſt inobedientia, quo gravior eſt res præcepta, & quo ſuperior eſt qui præcipit.

III. *Iactantia* deſcribitur quod ſit *inordinata propriæ excellentiæ deprædicatio per verba*; ut ſi quis verbis ſe ſe extollat ſupra id quod eſt in ſe ſecundum veritatem, aut ſecundum quod de eo homines opinantur; quemadmodum 2. 2. *quæſt.* CXII. *art.* I. docet S. Thomas, ubi doctrinam Pauli Apoſtoli *II. Cor.* XII. refert. *Parco, ne quis exiſtimet me ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.* Peccatum veniale eſt, ſubdit *ibidem art.* 2. Angelicus, quando quis ex mera vanitate de ſe talia iactat, quæ neque ſunt contra Deum, neque contra proximum. Eſt vero peccatum mortale, ſi quid iactet contra Dei gloriam, aut contra proximi caritatem. Iactantia de peccato mortali ſimiliter peccatum mortale eſt: puta, iactantia de fornicatione, non modo humilitati, verum etiam caſtitati adverſatur. Quare in confeſſione exprimenda eſt peccati ſpecies de quo quis ſe iactavit, & ſcandalum audientibus illatum. Si quis iactavit ſe rem habuiſſe cum tali femina, aut laudavit alterius peccatum, hæc omnia manifeſtanda in confeſſione ſunt.

IV. *Hypocriſis*. Eius picturam exhibet 2. 2. *quæſt.* CXI. *art.* 4. S. Thomas his verbis. *In hypocriſi duo ſunt, ſcilicet defectus ſanctitatis, & ſimulatio ipſius. Si ergo hypocrita dicatur ille cuius intentio fertur ad utrumque, ut ſcilicet aliquis non curet ſanctitatem habere, ſed ſolum ſanctus apparere, ſicut conſuevit accipi in ſacra Scriptura; ſic manifeſtum eſt quod eſt peccatum mortale. Nullus enim totaliter privatur ſanctitate, niſi per peccatum mortale.*

Si autem dicatur hypocrita ille qui intendit ſimulare ſanctitatem, a qua deficit per pec-

Digitized by Google

peccatum mortale, tunc quamvis ſit in peccato mortali, ex quo privatur ſanctitate; non tamen ſemper ipſa ſimulatio eſt ei peccatum mortale, ſed quandoque veniale. Quod diſcernendum eſt ex fine. Qui ſi repugnet caritati Dei, vel proximi, erit peccatum mortale; puta, cum ſimulat ſanctitatem, ut falſam doctrinam diſſeminet, vel ut adipiſcatur eccleſiaſticam dignitatem indignus, vel quæcumque alia temporalia bona, in quibus finem conſtituit. Si vero finis intentus non repugnet caritati, erit peccatum veniale; puta, cum aliquis in ipſa fictione delectatur: de quo dicitur IV. Ethic. quod magis videtur vanus quam malus: eadem enim ratio eſt de mendacio, & ſimulatione.

Contingit tamen quandoque quod aliquis ſimulat perfectionem ſanctitatis, quæ non eſt de ſalutis neceſſitate: & talis ſimulatio nec ſemper eſt peccatum mortale, nec ſemper eſt cum peccato mortali.

V. Qui alios per ſalutis viam ducunt, ut Concionatores Dei verbum annuntiantes in peccato mortali, hypocriſeos flagitio inquinantur. Hoc enim erat peccatum Scribarum, & Phariſæorum, quos Chriſtus redarguit Luc. XI. *Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis.* Et rurſus Matth. XXIII. *Væ autem vobis, Scribæ, & Phariſæi, qui clauditis regnum cælorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.* Hæc ipſa maledictio fulminata eſt contra Concionatores qui in miniſterio verbi ſanam doctrinam annuntiantes, eamdem morum pravitate labefactant: qui clavem ſcientiæ ferentes, & viam ſalutis aperientes verbis, flagitioſis operibus nec ipſi intrant, nec introeuntes ſinunt intrare. Quare S. Thomas in *IV. diſt.* XIX. *quæſt.* II. *art.* 2. *ad* 4. docet, *Prædicatorem, & Magiſtrum Theologiæ peccare mortaliter, ſi notorio peccato ſint obnoxii: ſi vero occulto, Prædicatorem peccare letaliter, ſi in eo ſtatu prædicare audeat, non autem Magiſtrum Theologiæ, ſi Theologiam profiteatur.* Hanc eamdem doctrinam confirmat Caietanus in *III. Part. quæſt.* LXIV. *art.* 6. *ad* 1. Et ſane quis a graviſſimo ſcelere excuſabit Concionatores, verius Declamatores, illos qui e publico ſuggeſtu ſolemni ritu ſanctam Dei legem annuntiant, eiuſdem ſanctitatem extollunt, invehuntur adverſus inſanientis mundi oblectamenta, theatrales ludos, comædias, pompas, luxum, & faſtum: & poſtea illi ipſi & ludis, & theatris, & ceteris illecebris operam navant: qui in pulpito unam ſuſtinent perſonam, & in civili ſocietate alteram gerunt? Omnia maledictionis fulmina quæ contra Phariſæos hypocritas Chriſtus intorſit, in horum pſeudo-concionatorum caput recidunt. Unde hodie tam exiguus verbi divini fructus, niſi ex plurium Concionatorum perverſa hypocriſi?

VI. Hypocriſis rei ſunt innumeri Chriſtiani, & Eccleſiaſtici qui in minimis ſunt religioſiſſimi, & quaſi ſuperſtitioſi, qui vix vino linguam intingere audent, & eam in ſanguinem honoris, inquit Optatus Milevitanus, proximi famam depo-

populando immergere minime perhorreſcunt: qui quaſdam exteriores obſervantias ſilentii, abſtinentiæ, devotionis &c. ad unguem obſervant, & graviſſima mandata, quæ ſpectant iuſtitiam, æquitatem, miſericordiam, ſinceritatem, caritatem, conculcant. Et hoc vitio maxime laborabant Phariſæi hypocritæ. *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anetum, & cyminum; & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis* &c. Legatur integrum XXIII. caput S. Matthæi adverſus hypocritas.

VII. *Contentio* eſt *impugnatio veritatis cum altercatione verborum*. Ex genere ſuo peccatum letale eſt. Frequenter contentionem improbat Apoſtolus. *Nolite contendere verbis: ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium*: II. Timoth. V. *Si quis videtur inter vos contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei*: I. Cor. XI.

VIII. Plura de contentione 2. 2. *quæſt.* XXXVIII. *art.* I. & *lect.* III. *in cap.* II. *Epiſ.* II. *ad Timoth.* docet S. Thomas. Eſt peccatum mortale contentio, ſi falſitati in re gravi faveat cum impugnatione veritatis, & confidentia clamoris. Peccant quoque letaliter illi qui veritatem, qui doctrinam, ſive ad fidem, ſive ad mores attinentem, impugnant falſis ratiunculis, & diſtinctiunculis ducti, quia ſemel adoptarunt opiniunculas contrarias, carni & ſanguini faventes. Peccant letaliter, inquit Merbeſius *Sum. Chriſt. Part. II. quæſt.* VII. Sacerdotes qui novis quorumdam placitis imbuti, regulas ad rite miniſtrandum ſacramentum pœnitentiæ, a Sancto Carolo Borromæo ex Patribus excerptas, & Confeſſariis propoſitas, contentioſo animo impugnant. In hoc quoque crimen incurrunt qui ita verbis contendunt, ut inde audientium ſubverſio ſequatur, aut ſubſequi probabiliter timeatur.

IX. Peccant letaliter plures ſcioli, qui e ſcholis abeuntes, nihil fere præter inſanabile diſputandi cacoethes retulerunt; nihilominus ſanioris doctrinæ præceptiones, regulaſque firmiores in diſputationem magno clamore adducunt, & frigidis quibuſdam diſtinctiunculis ineptiſſimas opiniones propugnare contentioſo animo audent: qui placitis ſemel e ſchola delatis pugnaciſſime adhæreſcunt, quin ſerio & debito ſtudio inveſtigare curaverint veritatem: ſed nimia confidentia ſolius proprii ingenii acumine nixi ingenti verborum clamore reportare de adverſario victoriam, & ex victoria inanem gloriam unice affectant.

X. Peccant quoque graviter rabulæ forenſes, advocati, procuratores, litigatores improbi, qui adverſam partem diuturna tergiverſatione defatigatam a proſequenda lite deterrent: qui incondito clamore, & importuna garrulitate extorquere a iudice ſententiam adnituntur.

XI. Contentio, quæ in confutatione falſitatis conſiſtit cum debito acrimoniæ modo, nullum eſt peccatum; immo laudabile ſtudium, ſi veritas propugnata fidei aut morum doctrinam promoveat, & noxias opiniones refellat. Præ oculis haben-

benda regula eſt quam *tract.* VIII. *in Epiſt. I. S. Ioannis* Auguſtinus tradit. *Dilige, & quodvis fac : ſive taceas, dilectione taceas : ſive clames, dilectione clames : ſive emendes, dilectione emendes : ſive parcas, dilectione parcas. Radix ſit intus dilectionis. Non poteſt de iſta radice niſi bonum exiſtere.* De rebus vanis & ineptis ad ſalutem contendere, & ad ſolam famam, vanamque gloriam captandam inſtituere diſputationes, peccato non caret. Quamobrem inquit *II. ad Timoth.* II. Apoſtolus: *Stultas autem, & ſine diſciplina quæſtiones devita, ſciens, quia generant lites : ſervum autem Dei non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, & cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati.*

XII. *Pertinacia* eſt *adhæſio propriæ ſententiæ, pluſquam oportet, dum quis in ea perſeverat contra agnitam veritatem*, inquit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* CXXXVIII. *art.* 2. Mortalis eſt, dum, manifeſtata doctrina fidei vel morum, eidem reſiſtit, & in proprio errore obſirmate perſiſtit. Graviter proinde peccant illi qui damnatas a ſummo Pontifice propoſitiones in materia fidei, vel morum aut aperte tuentur, aut ſuſcipere ſimulant damnationem, ſed interim captioſis commentis, & diſtinctiunculis eludere, cavillari, extenuare, & in nihilum redigere exquiſita arte pertentant. Graviter quoque peccant mercatores, & alii quibus etſi ſæpius inculcatum a gravioribus Theologis, & Prædicatoribus ſit, licitum non eſſe quidquam ſupra ſortem in mutuo exigere, abſque vero & reali titulo, quotidie tamen ex pecuniis mutuo traditis proventum faciunt : quia præferunt opiniones quæ propriæ cupiditati favent, tametſi audiant eiuſmodi opiniones Scripturis divinis, SS. Patribus, & Theologorum doctiorum ſententiæ adverſari.

XIII. *Diſcordia* in voluntatum contrarietate ſita eſt. Quemadmodum concordia, quam caritas parit, multorum animos in unum coniungit ob bonum Dei, & proximi; ita diſcordia, quam parturit inanis gloria, animos dividit circa bonum divinum, & proximi, in quod ex præcepto divino tendere aſtringuntur. Diſcordia itaque eſt voluntatum, non opinionum diſſenſio. Diſcordantes vero in varietate ſententiarum, ſalva unitate voluntatum, in diſcordiæ flagitium non labuntur, niſi talis diſſenſio vel cum maiori quam par eſt pertinacia coniuncta ſit, vel circa ea ſit quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, puta circa fidem, vel bonos mores. Lege plura apud S. Thomam 2. 2. *quæſt.* XXXVII. *art.* I. ubi *ad* 2. advertit, aliquando facere diſcordiam non modo peccatum non eſſe, ſed rem laudabilem, quando nempe aufertur mala concordia. *Cauſare diſcordiam per quam tollitur mala concordia, ſcilicet in mala voluntate, eſt laudabile. Et hoc modo laudabile fuit quod Paulus poſuit diſſenſionem inter eos qui erant concordes in malo. Nam Dominus de ſe dicit Matth.* X. *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Nihil ſanctius vera concordia, quam parit caritas ad propugnandam veritatem; at nihil exitialius falſa concordia, quam parit inanis gloria ad tuendas ſententias, & opinationes quæ carnalium appetitio-

num

Digitized by Google

num cauſſam agunt. Heu quam multos decipit huius falſæ concordiæ præſtigium, & fictæ pacis ſimulacrum! Plura alibi ſcripſi adverſus hanc ſimulatam pacem, & ementitam concordiam.

XIV. *Præſumptio novitatum* eſt cum quis inani gloria inflatus novas excogitat opiniones, novaſque veſtitus formas in animarum perniciem; aut antea excogitatas, & antiquatas in ſcenam reducit. Peccatum mortale eſt, quando inde oriuntur ſcandala, morum perverſio, antiquæ diſciplinæ deformatio. Illud enim novum dicitur in materia fidei, & morum quod ad primos ſacræ doctrinæ fontes, ad Apoſtolorum traditionem, ad communem SS. Patrum doctrinam revocari non poteſt. Dicenda aliqua hic eſſent de luxu, & faſtu, quo homines ſe ſe in inceſſu, in veſtibus, in ædificiis, in ſupellectili, in menſa, in ſermone extollunt ſupra ceteros. Verum alibi profligare hæc vitia ſtudui.

CAPUT V.

De avaritia.

I. Avaritia definitur 2. 2. *quæſt.* CXVIII. *art.* 1. a S. Thoma *immoderatus amor habendi*: & *art.* 4. ibidem dicitur, quod ſit *inordinatus amor divitiarum*. Item *art.* 8. appellatur *ſuperfluus amor habendi divitias*. Quæ definitiones eodem recidunt. Hic inordinatus amor duplici modo conſiderari poteſt. Primo erga proximum, aut per exceſſum in accipiendo, aut per defectum in tribuendo. Et ſecundum hoc, inquit Angelicus, eſt *peccatum in proximum*. Secundo erga ſe ipſum, puta quod immoderate quis divitias amet, aut deſideret, aut delectetur in eis: & ſic avaritia eſt peccatum hominis in ſeipſum. Priori modo avaritia eſt peccatum mortale ex ſuo genere, ſi ſit contra iuſtitiam, aut caritatem, aut miſericordiam; niſi aut imperfecta deliberatio, aut materiæ parvitas excuſet. Poſteriori modo, quando avarus ex immoderato affectu erga divitias fruſtrat ſemetipſum neceſſariis, aut immoderato labore ſe torquet, ut divitias comparet, (& hoc in genere ſæpe etiam pauperes peccant, qui dum carent facultate, ardent cupiditate) ſi tantus ſit affectus, ut in eo homo conſtituat ultimum finem, tunc eſt peccatum mortale. Si vero avaritia ſit inordinatus amor rerum temporalium, ſine voluntate faciendi, vel omittendi quidquam contra legem Dei, tunc erit peccatum veniale, inquit S. Thomas *loc. cit. art.* 4.

II. Avaritia eſt vitium capitale, ut *loc. cit. art.* 7. oſtendit S. Thomas, cui accedunt omnes Theologi: & hoc vitium capitale, non carnale, ſed ſpirituale appellatur a S. Thoma ibidem art. 6. *Delectatur enim avarus*, inquit, *in hoc quod conſiderat ſe poſſeſſorem divitiarum*: *& ideo avaritia eſt peccatum ſpirituale*.

III. Heinc colligitur 1. Avaritiæ peccatum perpetrant homines, dum per fas & nefas pecunias, & agros congregant. 2. Quando tanto divitiarum amore flagrant ho-

homines, ut in eiſdem conſtituant ultimum finem. 3. Dum ita cupide amant hæc temporalia bona, ut eorum iacturam, aut diminutionem pati nolint vel propter Deum, vel propter proximum. 4. Dum nullum terminum cupiditati inſatiabili ponunt, & ita lucro inhiant, & applicati ſunt, ut negligant ea quæ ad ſalutem æternam requiruntur. 5. Qui tempore penuriæ frumenta abſcondita tenent, ut pretium augeatur. Contra iſtos Deus *Prov.* XI. maledictionem intorquet: *Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis; benedictio autem ſuper caput vendentium*. Præclaram hac de re vel ipſe ethnicus Cicero *Lib. III. Offic.* regulam tradit, quam alibi reſcripſi. 6. Peccant peccatum avaritiæ qui habentes ſcientiam ſalutarem, communicare eam proximo recuſant. Si enim peccant qui frumentum, & vinum ad alenda corpora deſtinata abſcondita retinent; quanto magis peccabunt qui verba ſalutis ceu frumenta ad alendam Eccleſiam, ſeu animas neceſſaria, liberaliter impertiri fidelibus detrectant? Quare Salomon incredibili ſapientia præditus *Sap.* VII. aiebat: *Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico*: & rurſus *Eccleſiaſtici* XXIX. inquit: *Quod habes in manu, ciba ceteros. Sapientia enim abſcondita, & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque? Melior eſt qui abſcondit ſtultitiam quam qui abſcondit ſapientiam ſuam.*

IV. Innumera ſunt Scripturarum documenta contra hanc avaritiæ peſtem ipſi generi humano infeſtam. Clamat Dominus per Iſaiam V. *Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis uſque ad terminum loci: numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?* Et Propheta Ezechiel cap. XXII. *Principes eius in medio eius quaſi lupi rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & avare lucra ſectanda*. Et Propheta Amos cap. VI. *Væ qui opulenti eſtis in Sion . . . qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti . . . qui canitis ad vocem pſalterii, bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph.*

V. Non minus tremendæ ſunt minæ, & ſupplicia in novo, quam in veteri Teſtamento contra avaros. *Luc. cap.* XII. hæc habentur. *Hominis cuiuſdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? & dixit: Hoc faciam: deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte repetent animam tuam a te: quæ autem paraſti, cuius erunt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.*

VI. Acute animadvertit S. Auguſtinus *ſerm.* CLXXVIII. alias XIX. avarum hunc non alienæ ſubſtantiæ fuiſſe raptorem, non fraudulentum, non pauperum oppreſſo-

ſorem, non viduarum expilatorem, ſed de ſuo divitem. *Non de cuiuſquam vicini agris, non limite perturbato, non ſpoliato paupere, non circumvento ſimplice, ſed tantummodo de ſuis colligendis cogitabat . . . Ait illi Deus*, Stulte. *Ubi tibi ſapiens videris, ibi ſtulte*. Stulte, *inquit*, hac nocte repetent animam tuam a te: hæc quæ præparaſti, cuius erunt? *Si ſervaveris, tua non erunt. Si erogaveris, tua erunt. Quid reponis quod relicturus es? Ecce increpatus eſt ſtultus male recondens. Si ſtultus eſt qui recondit ſua, vos invenite nomen ei qui tollit aliena . . . Fortaſſis aliquis reſpondeat, & dicat: Non valde magna pœna erat illi homini, cui dixit Deus*, Stulte. *Non ſic dicit Deus*, Stulte, *quomodo homo dicit. Tale in quemquam Dei verbum iudicium eſt. Numquid enim Deus ſtultis daturus eſt regnum cælorum? Quibus autem non eſt daturus regnum cælorum, quid eis reſtat niſi pœna gehennarum?*

VII. S. Ioannes Chryſoſtomus, quamquam ubique ſuæ incredibilis eloquentiæ uberrimam vim prodat, tamen in deſcribenda avari hominis inexplebili crudelitate, & fame inſatiabili ultimas ſuæ facundiæ vires exerit *hom.* XXIX. in Matth. *Fingite*, inquit, *videre tetrum hominem, qui ab oculis ignem emittat, cui ex utroque humero dracones pro manibus dependeant, cuius os cavernæ inſtar magnitudine ſit, in quo pro dentibus acuti enſes ſtent, ex lingua venenoſus fons ſcaturiat: venter omni fornace ſit voracior, cuncta quæ immittuntur, ſubito conſumens, pedes alati, quavis etiam flamma vehementiores: facies canis ac lupi ſimul: nec hominis vocem emittat, ſed inſuave quiddam ac terribile mugiat, faces præterea in manibus teneat. Imaginemur illum obvios quoſque iugulare, carnes eorum lacerare, ac devorare. Multo truculentior eſt avarus in omnes, ut mors inſiliens, omnes ut infernus deglutiens, communis generis humani hoſtis: quippe qui vellet nullum hominem eſſe, ut omnia poſſideret. Neque hic ſiſtit gradum, ſed cum omnes perdiderit cupiditate ſua, etiam terræ ſubſtantiam cupit abolere, ac ipſam in aurum converſam vellet aſpicere*. Plurima alia ibidem perſequitur Chryſoſtomus. Verum hæc, & plura alia Scripturarum & Patrum teſtimonia brevitatis ſtudio prætereo. Nihil enim notius quam avaritiæ ſitim eſſe inſaturabilem, cum vel Poeta ipſe exclamet:

> —— *Quid non mortalia pectora cogis,*
> *Auri ſacra fames?*

VIII. Avaritiæ filiæ ſunt proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, obduratio, furtum, homicidium, uſura, ſimonia, divinorum neglectus, fiducia in rebus ſæculi, & mala pene omnia.

IX. *Proditio* eſt *iniuſta manifeſtatio vel perſonæ, vel alicuius rei in detrimentum proximi contra fidem datam*. Et hoc quadrupliciter contingit. 1. prodendo perſonam, ſicuti Iudas ex avaritia prodidit Chriſtum. 2. prodendo loca, puta ur-

 bem,

bem, caſtrum &c. 3. prodendo res mobiles. 4. revelando alterius ſecreta tibi commiſſa. Eſt peccatum mortale ex genere ſuo.

X. *Fraus* eſt *vafra deceptio alterius in facto*, ut contingit in contractibus tam ratione materiæ, quam pretii. Eſt ſimiliter peccatum mortale ex genere ſuo.

XI. *Fallacia* eſt verſuta deceptio alterius in verborum circuitione. De quo vitio plura in Decalogum dicta ſunt, ſicut & de *periurio*.

XII. *Inquietudo* eſt *anxia & immoderata applicatio ad conquirendas, augendas, conſervandaſque divitias cum nimio timore ne in futurum defuturæ ſint*. Letalis eſt, dum finem ultimum in rebus caducis conſtituit, & ita rebus terrenis ſe ſe immergit, ut negligat ea quæ ad æternam animæ ſalutem neceſſaria ſunt.

XIII. *Violentia* eſt, cum bona aliena per vim uſurpantur; ut cum debitores potentes pauperum, & mercenariorum debita ſolvere recuſant, & inferiores defatigant, opprimunt oneribus, iniquis pecuniarum, vel operum, & laborum exactionibus.

XIV. *Obduratio contra miſericordiam* eſt illa tenacitas qua cor avari ſuper pauperum miſeriis inſenſibile eſt, & induratum, quin ullo modo emolliatur ad eorum inopiam ſublevandam. De *furto*, de *homicidio Tom. IV.* in Decalogum: de *uſura Tom. VII.* de *ſimonia* ſupra actum eſt.

C A P U T VI.

De luxuria, & gula.

Laxæ PP. Viva, Buſembaum, *& aliorum opiniones refelluntur.*

I. HAEC duo ſola vitia inter ſeptem capitalia carnalia ſunt, & ita ſibi propinqua, ut dixerit S. Auguſtinus: *Venter, & genitalia ſibi vicina ſunt, & pro ordine membrorum, ordo quoque vitiorum exiſtit*. De luxuria fuſe ſcripſi *Tom. IV. in 6. Decal. mandatum*: idcirco pauca hic obiter delibo. Luxuria eſt *inordinatus appetitus voluptatis venereæ*. Peccatum mortale eſt genere ſuo. Ne actum agam, conſule *loc. cit. Lib. VIII.* ubi reperies monſtroſa laxitatis paradoxa quæ nonnulli Caſuiſtæ in hac lutulenta materia excogitarunt.

II. *Gula* ſoror luxuriæ, aut verius dixerim mater, definitur *inordinatus edendi, & bibendi appetitus*, ut ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* CXLVIII. *art.* 1. colligitur. Appetitus iſte ſemper perverſus eſt, dum finem in delectatione, & voluptate conſtituit. In gulæ favorem, docuerunt Ioannes Sanchez, Eſcobarius, Moya, & alii, ut refert P. La-Croix *Lib. V. num.* 300. licitum eſſe intendere delectationem quæ capitur ex cibo, vel potu moderato. Sed hæc theſis eſt 8. damnata ab Innocentio

XI.

XI. *Comedere & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem* &c. Hæc proſcriptio, ſubdit *ibid.* P. La-Croix, *reddit opinionem illam difficilem.* Ita ne vero? Difficilem? Eccur difficilem? Ante damnationem erat difficilis, quia conſuetis diſtinctiunculis implicabatur. At poſt damnationem facilis evaſit: quia intelligitur vel ab ipſo vulgo damnata: & hac ratione ſublata eſt omnis difficultas, quam ante prohibitionem obtrudebant citati Auctores.

III. Neque tamen hinc inferas velim, voluptatem, & ſaporem cibi & potus peccatum eſſe. Quoniam, inquit *Lib. IV. contr. Iulian. cap.* XIV. S. Auguſtinus, *non ſolum cibo, ſed etiam cibi ſapore indiget infirmitas corporis.* Immo ſapor eſt medium quod cibi ſumptionem facilem reddit. Perverſio autem appetitus in hoc ſita eſt, quod hoc medium tranſmutet in finem. Quare qui comedunt & bibunt ob ſolam voluptatem, peccant ut minus venialiter, quod pervertant naturæ ordinem intentum in cibo & potu, qui eſt vitæ ſuſtentatio, non voluptas. Similiter peccant venialiter qui propter ſolam voluptatem audiunt muſicam, olfaciunt roſam, proſpectant flores; quidquid in oppoſitum opinetur P. Viva in commentariis in dictam *theſim* 8. *num.* 6. ubi hæc habet. „ Verum quidem eſt quod poſ„ ſit PROPTER SE intendi directe oblectatio aliqua, quæ reperitur in ludo v. „ g. in olfactu floris, in auditione muſicæ, & aliis actibus moraliter indifferen„ tibus. " Hæc P. Viva opinatio non modo damnata eſt in præfata theſi, ſed evidenter falſior & laxior. Voluptas cibi & potus neceſſaria eſt ut medium ad naturæ ſuſtentationem: & nihilominus qui illam *propter ſe directe* appetit, peccat ſaltem venialiter. Voluptas ludi, olfactus roſæ, & muſicæ non eſt neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem. Numquid homo ſine ludo, ſine muſica, ſine olfactu roſæ vivere nequit? Ergo voluptas captata ex ludo, muſica &c. *per ſe directe* damnabilior eſt quam voluptas capta ex cibo, & potu. Ratiuncula quæ ab Auctore iſto obtruditur, nimis vana eſt. Huiuſmodi voluptas, inquit, ludi, muſicæ, olfactus roſæ ad hoc ipſum inſtituta eſt ut animum relaxet: & ideo *propter ſe directe intendi poteſt.* Voluptas cibi inſtituta eſt ob conſervationem individui; & voluptas rei uxoriæ propter conſervationem ſpeciei. Propterea ne intendi propter ſe directe poteſt? Ineptirem ipſe, ſi fuſius laxam opinationem labefactare pergerem.

IV. Gula eſt peccatum mortale, quatenus *inordinatio concupiſcentiæ accipitur* in *gula ſecundum averſionem a fine ultimo*, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* CXLVIII. *art.* 2. Homines enim gulæ dediti, ventri ſuo, tamquam ultimo fini, famulantur, ut *Rom.* XVI. inquit Apoſtolus. *Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri.* Item ad Philip. III. *Quorum Deus venter eſt. Si vero in vitio gulæ*, inquit idemmet Doctor, *intelligatur inordinatio concupiſcentiæ ſecundum ea quæ ſunt ad finem, utpote quia nimis concupiſcit delectationem ciborum*,

rum, non tamen ita quod propter hoc faceret aliquid contra legem Dei, eſt peccatum veniale.

V. Tribuitur gula in ſpecies duas, nempe *comeſſationem* ſeu crapulam, & *ebrietatem*. Illa in immoderata cibi, hæc in nimia potus ſumptione conſiſtit. Utraque ex ſuo genere eſt peccatum mortale. *Homicidia, ebrietates, comeſſationes* &c. *qui talia agunt regnum Dei non conſequentur*: ad Galat. v.

VI. Quis ſibi in animum induceret, Caſuiſtas reperiri qui contra tam manifeſta Scripturarum oracula ſcribere auſi eſſent, comeſſationem, qua quis, ſecluſo ſcandalo, & gravi ſanitatis damno, ſe cibo, & potu ingurgitat uſque ad vomitum, & reipſa ad vomitum ſe provocat, ut iterato epulari poſſit, non eſſe peccatum mortale? Et tamen hæc ſcribit P. Herman Buſembaum *Lib. V. cap.* III. *dub.* 5. apud P. Claudium La-Croix *num.* 293. *pag.* 43. „ Hinc *probabile eſt*, quod „ docet *Navar. Tol.* &c. & non repugnat *Laymanus*, ſecluſo ſcandalo, & aliis, „ veniale tantum eſſe *uſque ad vomitum* ſe cibo & potu IMPLERE. Idque et- „ iam, ſi quis VOMAT, UT ITERATO POSSIT BIBERE. “ Hanc comeſſationem, & potum vel ipſi Eſcobarius, Sa, aliique multi ſimiles, fatente ibidem Buſembao, defendunt eſſe mortalem.

VII. Quam ſit deteſtabilis recenſita opinio P. Buſembaum, & aliorum, Scripturæ ſanctæ patefaciunt. Iſaias cap. v. *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum*. Evangeliſta Lucas cap. VI. *Væ qui ſaturati eſtis, quia eſurietis*. Iterum cap. XXVIII. Iſaias: *Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu, ſordiumque, ita ut non eſſet ultra locus*. Porro in divinis Scripturis τὸ *Væ* æternum ſupplicium perhibet. *Væ* (inquit Beda in cap. XXIII. Prov.) *æternum interitum nominat*. Et S. Hieronymus in *cap.* v. Amos: *Væ pœnarum ultimum eſt*. S. Auguſtinus, ſive potius S. Cæſarius *ſerm.* CCXCIV. ſcribit: *Frequenter uſque ad vomitum ingurgitare ſe non erubeſcunt .... Peiores animalibus iudicandi ſunt. Cum enim animalia amplius quam eis opus eſt, bibere nolint, illi & duplum, & triplum, quam eis oportet, potum accipiunt. Et unde tribus aut quatuor diebus refectionem rationabilem potuerant habere, uno die cum grandi peccato ſuo contendunt perdere potius quam expendere. Atque utinam vel potum tantummodo perderent, & non etiam ipſi perirent.*

VIII. S. Baſilius in *Aſcet. cap.* I. hæc habet. *Ventrem plus æquo implere, & cibis aggravare, maledictione dignum eſt, dicente Domino: VÆ qui ſaturati eſtis*. Sed quid ultra Patrum teſtimonia congero? Vel ipſi ethnici Scriptores hanc comeſſationem & potum, ad vomitum uſque, in Romanis helluonibus tamquam corruptelam deteſtabilem, a qua bruta ipſa abhorrent, improbabant. Eſt enim gula, ut dixi, omnium nefandorum criminum mater. Idcirco contra Sodomam Ezechiel clamat cap. XVI. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas*

ritas panis, & abundantia. Quinque exceſſus gulæ communiter Auctores ex S. Gregorio recenſent hoc verſu comprehenſos.

Præpropere, laute, nimis, ardenter, ſtudioſe.

IX. Gulæ filias, & mala inde manantia enumerat 2. 2. *quæſt.* cxlviii. *art.* 6. Angelicus Doctor his verbis. *Gula proprie conſiſtit circa immoderatam delectationem quæ eſt in cibis, & potibus: & ideo illa vitia inter filias gulæ computantur quæ ex immoderata delectatione cibi & potus conſequuntur.*

Quæ quidem poſſunt accipi vel ex parte animæ, vel ex parte corporis. Ex parte autem animæ quadrupliciter. Primo quidem quantum ad rationem, cuius acies hebetatur ex immoderatione cibi, & potus: & quantum ad hoc ponitur filia gulæ hebetudo ſenſus *circa intelligentiam, propter fumoſitates ciborum perturbantes caput; ſicut e contrario abſtinentia confert ad ſapientiæ perceptionem, ſecundum illud Eccl.* 11. Cogitavi in corde meo abſtrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad ſapientiam. *Secundo quantum ad appetitum, qui multipliciter deordinatur per immoderantiam cibi, & potus, quaſi ſopito gubernaculo rationis: & quantum ad hoc ponitur* inepta lætitia: *quia omnes aliæ inordinatæ paſſiones ad lætitiam, & triſtitiam ordinantur, ut dicitur in II. Ethic.... Et hoc eſt quod dicitur III. Eſdræ* iii. *quod* vinum omnem mentem convertit in ſecuritatem, & iucunditatem. *Tertio quantum ad inordinatum verbum: & ſic ponitur* multiloquium: *quia, ut Greg. dicit in Paſt....* niſi gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, dives ille qui epulatus quotidie ſplendide dicitur, in lingua gravius non arderet. *Quarto quantum ad inordinatum actum: & ſic ponitur* ſcurrilitas, *ideſt iocularitas quædam proveniens ex defectu rationis, quæ ſicut non poteſt cohibere verba, ita non poteſt cohibere exteriores geſtus. Unde ad Epheſ.* v. *ſuper illud*, Aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, *dicit Gloſſ. quod* a ſtultis curialitas dicitur, ideſt iocularitas, quæ riſum movere ſolet. *Quamvis poſſit utrumque horum referri ad verba in quibus contingit peccare, vel ratione ſuperfluitatis, quod pertinet ad multiloquium, vel ratione inhoneſtatis, quod pertinet ad ſcurrilitatem.*

Ex parte autem corporis ponitur immunditia, *quæ poteſt attendi ſive ſecundum inordinatam emiſſionem quarumcumque ſuperfluitatum, vel ſpecialiter quantum ad emiſſionem ſeminis. Unde ſuper illud ad Epheſ.* v. Fornicatio autem, & omnis immunditia *&c. dicit Gloſſ.... ideſt incontinentia pertinens ad libidinem quocumque modo.*

X. Plura adverſus gulam ſcripſi *Tom. V. Lib. II. de ieiunio*. Item in aliis duobus operibus *La Quareſima appellante*, & *La diſciplina antica e moderna* &c. Si plura cupis, lege *loc. cit.*

CAPUT VII.

De ebrietatis peccato.

Buſſembaum, Leſſii, La-Croix, & *aliorum laxæ opiniones refelluntur.*

I. Ebrietatis finitio eſt, *quod ſit exceſſus in potando uſque ad violentam uſus rationis privationem*. Exceſſus iſte in potu uſque ad violentam uſus rationis privationem debet eſſe voluntarius, ut peccatum ſit. Quoniam, ut 2. 2. *quæſt.* cl. *art.* 2. docet S. Thomas, contingere poteſt quod aliquis *neſciat potum eſſe immoderatum, & inebriare potentem; & ſic ebrietas poteſt eſſe ſine peccato. Alio modo contingit quod aliquis percipiat potum eſſe immoderatum, non tamen æſtimet inebriare potentem; & ſic ebrietas poteſt eſſe cum peccato veniali. Tertio modo poteſt eſſe quod aliquis bene advertat potum eſſe immoderatum, & tamen magis vult ebrietatem incurrere quam a potu abſtinere; & talis proprie dicitur ebrius . . . Et ſic ebrietas eſt peccatum mortale.*

II. Malitia igitur ebrietatis in hoc ſita eſt, ut homo ſciens, & volens bibat cum tanto exceſſu, ut uſu rationis ſe ſe privet. Dicitur hæc privatio *violenta*, ut diſtinguatur a privatione naturali uſus rationis, quæ a ſomno inducitur. Contra ebrietatis ſcelus clamant Scripturæ ſanctæ, & mortem æternam minantur. Iſaias cap. v. *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperum, ut vino æſtuetis*. Lucæ xxi. Chriſtus Dominus inquit: *Attendite vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate*. S. Paulus Apoſtolus I. Cor. vi. *Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi . . . regnum Dei poſſidebunt*.

III. Ebrietas eſt peccatum mortale ex genere ſuo, ut *lect.* iii. *in cap.* xiii. *Epiſ. ad Rom.* S. Thomas docet, inquiens: *Eſt conſiderandum, quod ebrietas ex ſuo genere eſt peccatum mortale, cum ſcilicet homo ex propoſito inebriatur, quia videtur præferre delectationem vini integritati rationis*. Idem repetit *lect.* iii. *in cap.* v. *I. Cor.* Doctrinæ S. Thomæ ſubſcribunt communiter Theologi omnes. Tempus me deficeret, ſi Patrum teſtimonia recenſere vellem contra ebrietatem. Pauca delibabo.

IV. S. Baſilius omnium Græcorum Patrum eloquentiſſimus *homil. contr. ebriet.* hæc ſcribit. *Qua in re, dic homo miſer, differs a brutis? Nonne rationis munere? . . . Hoc igitur te rationis lumine per ebrietatem privans, inter beſtias ratione carentes annumerari poteris, ſimiliſque illis videri: immo & beſtiis longe pejores eo*

exi-

exiſtimaverim qui ab ebrietate ſuperantur . . . . Nec ſolum eo peiores brutis , quod mente inſani, aut ebrii, ſed etiam quod ſenſibus longe infra illa deficere videantur. Quod , quæſo, animal ita viſu, audituve, atque ebrius homo , debilitatur ? Nonne familiariſſimos interdum ignorant ? Alienis vero ſæpe ut domeſticis congrediuntur &c.

V. S. Ambroſius inter Latinos Patres doctiſſimus & eloquentiſſimus *Lib. de Elia & ieiunio cap.* XVII. ſcribit. *Quid autem oſtentationes potantium loquar ? Quid memorem ſacramenta quæ violare nefas arbitrantur. Bibamus, inquiunt : opto ſalutem Imperatorum; ut qui non biberit, fiat reus indevotionis . Videtur enim non amare Imperatorem qui pro eius ſalute non biberit . O piæ devotionis obſequium ! Bibamus pro ſalute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum ſanitate: & hæc vota ad Deum pervenire iudicant, ſicut illi qui calices ad ſepulcra Martyrum deferunt , atque illic ad veſperam bibunt, & aliter ſe exaudiri poſſe non credunt. O ſtultitiam hominum, qui ebrietatem ſacrificium putant , qui æſtimant illis ebrietatem placere qui ieiunio paſſionem ſuſtinere didicerunt ! . . . Quid retexam auditum mihi non poculi, ſed profluí genus, quo in ora hominum tamquam per fiſtulas, aut canales vina funduntur ? Hos homines, an utres verius exiſtimaverim ? Et tamen ipſi utres, niſi moderata transfuſio ſit, ſæpe rumpuntur. Per cornu etiam fluentia in fauces hominum vina decurrunt, & ſi quis reſpiraverit, commiſſum flagitium, ſoluta acies , loco motus habetur . Aqua decurrens a Libano cautes rupeas ſolvit , quomodo mollibus putant nequaquam nocere viſceribus vinolentorum impetus fluentorum ?*

VI. Heinc infertur, quam laxæ ſint opiniones de ebrietate plurium recentiorum. P. Buſembaum *Lib. V. cap.* III. *dub.* I. *art.* 2. apud P. La-Croix *num.* 308. aberrat a veritate in ipſa ebrietatis definitione, inquiens: *Malitia ebrietatis plenæ & perfectæ in eo conſiſtit quod quis ſine iuſta & gravi cauſa tantum ob voluptatem , aut ingluviem ſciens & volens privet ſe uſu rationis.* Definitio hæc ad laxitatem viam aperit, & Patrum doctrinæ adverſatur. Vidimus ex S. Ambroſio plures abundantiore potu ſe ſe ingurgitare pro ſalute Imperatoris, Regis, Principis. Et qui non potant, amare, & revereri Imperatorem non videntur. Alii pro ſalute exercitus , alii pro comitum felicitate, alii pro filiorum ſanitate , alii ut notam ſingularitatis declinent, alii connivendi gratia, alii, ne amicos contriſtent, inebriantur. Quoniam inquit in *cap.* I. *ad Tit.* Hieronymus poſt Ambroſium, *accuſationis occaſio eſt adiuratum per Regem frequentius non bibiſſe.* Ebrietates iſtæ iuxta *P. Buſembaum* non erunt plenæ & perfectæ, quia voluptatis cauſſa non ſunt captatæ.

VII. Verum laxiora ſunt conſectaria, quæ ex ſua finitione eruit P. Buſembaum. Qui ſe inebriat, inquit, *abſque iuſta & gravi cauſa.* Occurrit ergo iuſta & gravis cauſſa ebrietatis admittendæ ? Quidni ? reponit ille ibidem his verbis. *Non eſt peccatum inebriare ſe ex præſcripto medicorum, ſi aliter ſanitas recuperari non poſ-*

 ſit.

ſit. Syl. Cai. Laym. An in Hypocrate, vel Galeno præſcripta occurrit hæc ebrietatis medicina? Supremus medicus divinus, in cuius manu ſalus & vita hominis eſt, ebrietatem damnat, & execratur: & præſcribere illam medici audebunt? Largiorem potum ad vomitum excitandum ſumi poſſe ſanitatis cauſſa S. Thomas 2. 2. *quæſt.* cl. *art.* 2. *ad* 3. docet, excluſa ebrietate. *Nec tamen ad vomitum procurandum requiritur quod ſit potus inebrians: quia etiam potum aquæ tepidæ vomitum cauſat: & ideo propter hanc cauſam non excuſaretur aliquis ab ebrietate*. Sic Eccleſiæ Doctor. At Doctores moderni nonnulli oppoſitum ſentiunt. Verum ab ulteriori confutatione abſtineo, quod caſus iſte chimæricus ſit. In quo, quæſo, medicorum libro reperit P. Buſembaum, aliique, morbum aliquem cui curando neceſſaria ebrietas ſit? P. Claudius La-Croix ibidem *num.* 311. plures recenſet Auctores, prædictam opinationem propugnantes: & poſtea *num.* 312. ſubdit ipſe, non eſſe obligationem ſe inebriandi: quia, inquit, *contraria opinio, quod id non liceat, eſt probabilis*. Hoc unum deerat quod doctrina Doctorum Eccleſiæ neque ut probabilis admitteretur. At non modo probabilis, ſed unice vera eſt ſententia S. Thomæ.

VIII. P. La-Croix ibi *num.* 313. adiicit. „ Ad morbum gravem, etiam non le„ talem, curandum, *aut cavendum* licitam eſſe inebriationem, docent multi cum „ *Gobat* a *num.* 15. ſi aliter curari, aut caveri nequit. " Hæc opinio longe laxior eſt præcedenti. Etiam ad morbum non letalem, non modo curandum, ſed etiam *præcavendum* licita eſt inebriatio? Verum hæc doctrina falſa, & pernicioſa eſt, ut mox evidenter demonſtrabo.

IX. Pergit ibidem P. Buſembaum, inquiens: *Non item eſt peccatum* (ſe inebriare) *ſi quis cogatur intento enſe. V. Leſſ. Lib. IV. cap.* 111. *diſt.* IV. *num.* 37. *Azor. Reg. in Baldell.* Ebrietas eſt vitium capitale: eſt ex genere ſuo peccatum mortale, ut Theologi docent. Et hæc ebrietas licita erit ad mortem comminatam vitandam? Licitum ergo erit fornicari, adulterare, peierare ad mortem evitandam? Sunt hæc abſurda, univerſæ antiquitati inaudita. Hanc P. Buſembaum, & aliorum opinionem improbavit S. Auguſtinus *ſer.* CCXXXII. ſeu verius S. Cæſarius *ſer.* CCXCV. in append. S. Auguſtini, his verbis. *Solent ebrioſi ita ſe excuſare, ut dicant: Perſona potens me coegit ut amplius bibam: & in convivio Regis non potui aliud facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere nolumus, non potuiſſe nos dicimus . . . Etiamſi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: Aut bibes, aut morieris: melius erat ut caro tua ſobria occideretur quam per ebrietatem anima moreretur*. Iterum ſerm. CCXCIR. *Qui alterum cogit ut ſe pluſquam opus eſt, bibendo inebriet, minus malum ei erat, ſi carnem eius vulneraret gladio quam animam eius per ebrietatem occideret*.

X. Reſpondet P. Leſſius *loc. cit.* a P. Buſembaum, S. Auguſtinum docere, moriendum

dum potius eſſe quam ſe inebriare, quando tyrannus, aut quiſque alius in Religionis contemptionem ad ebrietatem compellit. En quam verum ſit, recentes non paucos, ut ſuas novas opinationes defendant, aut reponere Patres non reſolviſſe caſus temporum, aut vanis commentis illorum eludere deciſiones. Hæc P. Leſſii interpretatio vana, arbitraria, & prorſus falſa eſt. Qua ratione, vel probabili conjectura huc intrudit P. Leſſius Religionis contemptum? Ubi in S. Auguſtini, vel Cæſarii teſtimonio leve aliquod veſtigium? Si conſiſteret cavillatorium hoc interpretamentum, quiſque dicere poſſet, non eſſe mentiendum, non fornicandum, quando mors a barbaro intentatur in contemptum Religionis; ceterum licitum eſſe mentiri, fornicari, adulterare ad evadendam mortem, quæ in contemptum Religionis non intentatur. Quæ abſurda quam ſint horrenda, & quam neceſſario conſequantur doctrinam P. Leſſii, nemo non videt.

XI. Alia commenta excogitarunt recentiores non pauci in ebrietatis favorem. Hæc quippe addit P. Buſembaum ibidem. *Si juſta cauſa eſt, ut v. g. ſi grande malum non poſſit impediri, niſi auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem, quæ ſaltem ipſi non ſit voluntaria, ut ſcilicet præter intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur, v. g. vinum fortiſſimum, aut medicatum propinando, cuius vi ignorata decipiatur. Unde ſic poſſe inebriare eos qui alioquin eſſent prodituri urbem, vel te abducturi. Leſſius loc. cit. & Sanch. lib. II. de Matrim. diſp.* 11. *An vero hoc caſu liceat inducere ad ebrietatem ipſi voluntariam, dubium eſt. Leſſius num.* 32. *affirmat: quia, inquit, licet ſuadere, & inducere ad minus malum, ut impediatur maius.*

XII. Vides ebrietatem factam ab his Auctoribus pharmacum opportunum, & efficax ad curandos, præcavendoſque morbos, ad conſervandas civitates, ad plurima evitanda mala. Idcirco P. Buſembaum poſuit in definitione ebrietatis illicitam eſſe ſine iuſta & gravi cauſa. Contra, ſi iuſta & gravis cauſſa adſit, tum licita, & honeſta evadit. Prodenda eſt civitas? Inebrietur proditor. Abducendus es in ſervitutem? Inebrietur prædator. Imminet tibi gravis infirmitas? Poculum ebrietatis ſumito. Iniuſte detineris in carcere? Inebria cuſtodem. Dormire nequis? Te inebria. Recuſat ille manifeſtare ſecretum quod manifeſtare tenetur? Inebria illum. Somnia videntur hæc: at totidem verbis docent multi Doctores moderni. P. Leſſius, inquit P. La-Croix loc. cit. num. 316. *excuſat Indos a mortali, qui tabaco ſe inebriant, inducendo ſomnum in ſe, eo quod privare ſe ratione per ſomnum non ſit peccatum.*

XIII. Pergit ibidem P. La-Croix recenſere more ſuo opiniones excuſantes ebrietatem. P. Illſung docet, cubantes ſuper *lupulum*, & ſe inebriantes non peccare: quia, inquit, *talis inebriatio caret magno voluptatis illicio*. Hæc ratio nec ipſi P. Croix firma apparet. *Num.* 317. hæc addit. *Ang. Tanner. Fagund. Gobat* cap. VI. num. 37. *univerſaliter docent ebrietatem nullam eſſe mortalem, niſi DIU privet uſu, & po-*

& potentia rationis. Diu ergo, non modo uſu, ſed etiam potentia rationis privare ebrietas debet, ut ſit peccatum mortale. Et quæ temporis longitudo requiritur? Una hora, inquiunt, videtur eſſe longum tempus. Qui vero per tres quadrantes ingurgitatus mero, & plene ebrius abſque uſu, & potentia rationis iaceret ut beſtia, hic venialiter tantum peccaret iuxta Tannerum, Fagundez, Gobat, & La-Croix, qui ultra progreditur, & *num.* 329. hæc ſubiicit. *Si quis ex gravi cauſa faciat inebriari alterum ad elicienda ſecreta quæ alter tenetur manifeſtare, multi dicunt non peccare, ſi ad materialem tantum ebrietatem inducat*. Alium caſum exponit ibi P. Croix *num.* 332. & eſt ſequens. *Iniuſte in cuſtodia detentus non peccat inducendo cuſtodes ad materialem ebrietatem*. Et, miſſis pluribus aliis, quærit *num.* 326. quid conſilii dandum marito ſit qui conqueritur uxorem *ſuam eſſe bibulam?* Et reſpondet, P. Gobatum remedia ſuggerere *cap.* XLIII. *num.* 48. remedia *phyſica contra ebrietatem cap.* II. *§.* 2. *moralia autem §.* 3. *&* 4.

XIV. Hæc reſcribere placui, ut intelligat Lector, quanta induſtria Buſembaum, Illſung, Gobat, Leſſius, La-Croix, & alii curaverint ebrietatis peccata minuere. La-Croix longum cenſum conficit opinionum quæ aut excuſant ebrietatem, aut eam reiiciunt. Scripturarum oracula, SS. Patrum acres, & vehementes declamationes alto premit ſilentio. Sub finem dumtaxat illis qui amant caſtitatem, ſuggerit, debere immoderatas potationes fugere: quia Paulus *Epheſ.* V. ait: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*. Idque confirmat auctoritate Ariſtophanis, & Hieronymi. At numquid non amantibus caſtitatem licitæ erunt immoderatæ potationes? Abſit.

XV. Ebrietas natura ſua mala eſt, vitium capitale eſt, & ex genere ſuo mortale; nihiloſecius medicina evaſit, & remedium ad morbos curandos, ad ſomnum conciliandum, ad mala præcavenda, ad extorquenda ſecreta, ad fugam e carceribus capiendam. Quis hæc inaudiens, eaque comparans cum Scripturarum oraculis, & Sanctorum doctrina, commotum non ſe ſentit? Magis ergo deteſtatione quam confutatione refellenda ſunt. Quoniam nonne ſcelus eſt uti fornicatione, mendacio, adulterio ad recenſita mala præcavenda, ad morbos curandos? Cur? Quia hæc ſcelera natura ſua mala ſunt. At nonne & ebrietas natura ſua exitioſa eſt? Nonne genere ſuo peccatum mortale eſt?

XVI. Tabernarii, inquit S. Antoninus *II. Part. tit.* VI. *cap.* III. *§.* 2. ſcientes, aut prævidentes inebriari eos qui ad popinas accedunt, peccant mortaliter, ſi propter avaritiam non negant iiſdem vinum, & non impediunt ebrietatem. Quoties enim ſine magno periculo impedire peccatum ebrietatis poſſunt, & omittunt, graviter peccant contra præceptum, quo *unicuique mandavit Deus de proximo ſuo*. Nec eſt quod ſe excuſent, dicentes paratos illos eſſe ad ebrietatem: nam vides quempiam paratum ad ſe corporaliter interficiendum: numquid non aſtringeris executionem ſuicidii impedire?

XVII.

Digitized by Google

XVII. P. Gobat *Tom. III. tract. v. cap. vi. num.* 41. excuſat a mortali eos qui nimio potu ſe replent, quique ſimul pharmacum habent, vel pulverem, quo aut impediunt privationem rationis, aut amiſſum rationis uſum brevi recuperant. Sed hæc opinio Gobat falſa eſt, & divinis Scripturis adverſa. Contra iſtos clamat Salomon Prov. xxiii. *Cui væ? Nonne his qui commorantur in vino?* Clamat Propheta Iſaias: *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.*

XVIII. Cibus, & potus remedia ſunt contra mortem inſtituta: idcirco ſumenda ſunt, *quemadmodum medicamenta*, inquit *Lib. X. Conf. cap.* xxxi. S. Auguſtinus. Exceſſus ſumptionis numquam culpa caret. Sed quo eſt maior, eo culpa gravior. Magnus exceſſus in cibo, tametſi rationem non eripiat, peccatum grave eſt. Sic quoque magnus exceſſus in potu natura ſua grave peccatum eſt.

XIX. Non minus mirificæ ſunt plurium Caſuiſtarum opinationes in deſcribendis ſignis, unde colligi poſſit ebrietatem eſſe peccatum mortale. Aliqui aſſiduitatem, & frequentiam ſe inebriandi ſignum eſſe inquiunt ebrietatem eſſe mortalem. Utique aſſiduitas oſtendit ebrietatem eſſe voluntariam; at ebrietas poteſt ſine aſſiduitate eſſe mortalis. Poteſt quis ſemel in ebrietatem incidere, aut vini robur, aut ſtomachi debilitatem ignorans: idcirco dictum in definitione eſt, illum peccare mortaliter qui *ſciens & volens ſe inebriat*. Aliquis autem ſemel poteſt ſcienter ſe inebriare. S. Auguſtinus, ſive S. Cæſarius *ſer.* xli. dicit ebrietatem eſſe mortalem, *ſi ſit aſſidua*: quia, inquit 2. 2. *quæſt.* ci. *art.* 2. *ad* 1. S. Thomas, *aſſiduitas facit ebrietatem eſſe peccatum mortale, non propter ſolam iterationem actus; ſed quia non poteſt eſſe quod aſſidue inebrietur, quin ſciens & volens ebrietatem incurrat, dum multoties experitur fortitudinem vini, & ſuam habilitatem ad ebrietatem.*

XX. Regula generalis, qua præciſe dignoſcatur, quiſnam exceſſus ſit peccatum mortale, vix deſignari valet. Sed heinc nemo animos ſuſcipere debet ad excedendum; immo contra ab exceſſu magnopere quiſque cavere ſibi debet, ne periculo ſe ſe committat graviter excedendi. Illa enim peccata quæ definitos limites non habent, ſummopere formidanda ſunt: quia divino, non humano iudicio ponderantur.

XXI. Aliqui Caſuiſtæ ebrietatem a mortali excuſant, ſi eo non pervenerit, ut homines magis irrationales quam rationales appareant. Si homines in pecora, & in bruta non traſmutantur, tunc, iuxta Auctores iſtos, non peccant mortaliter: puta, ſi retrahere ſe nequeunt a via, ne opprimantur a curru, vel equo tranſeunte, a quo vel ipſa beſtia ſibi cavet.

XXII. P. Buſembaum Lib. V. cap. iii. art. 2. *Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſſit inter bonum, & malum, licet nonnihil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videa-*

deatur; nondum plena eſt ebrietas: ideoque tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, ſi DELIBERATE ſit commiſſum. V. Layman loc. cit. Plena ebrietas notatur ex his ſignis quæ dat Leſſius num. 30. &c. Si quis non meminerit dictorum, factorum, quomodo, vel quando domum deductus. 2. Si commiſit ea quæ numquam ſana mente ſolet: v. g. ſi præter morem turpia ſit locutus, turbavit domum, uxorem verberavit &c.

XXIII. Quamvis igitur homines mero ſe ingurgitent uſque ad vomitum *reipſa ſecutum*, quamvis oculi revoluti *cernant duplicia*, quamvis domus *gyrari* videatur, & lingua *titubet*, quamvis domum veluti porcelli deportentur; ſi tamen meminerint portatos ſe eſſe, quamvis *deliberate* uſque ad hunc exceſſum potent, & ſe ſe ingurgitent, nihilominus liberi ſunt a peccato mortali, & ſolum venialem culpam ex gravioribus perpetrant. Hæc mihi laxitatis portenta videntur. Heinc mirari deſinamus, cum diebus feſtis homines mero potatos publicas vias inambulantes conſpicimus, pedibus vacillantes, & veluti vento actos modo ad dexteram, modo ad ſiniſtram declinantes, oculiſque duplicia, & arbores, domoſque gyrare cernentes.

XXIV. Confeſſarii, Summulam Buſembaum legentes, eiuſmodi potatores, & vino coctos, ſolius peccati venialis reos reputant. Declamant Concionatores contra vitium ebrietatis; at ſurdis canunt, & aerem verberant: quia Confeſſarii, legentes præfatorum Caſuiſtarum libros, fidem Concionatoribus nullam adhibent.

XXV. Ut multa in pauca contraham, quamvis, ut dixi, certa præfiniri regula nequeat, quando mortalis ſit exceſſus; certiſſimum tamen eſt, homines deſcriptos a P. Buſembaum, & Leſſio, aliiſque, qui deliberate potant uſque ad vomitum, cernuntque duplicia, & domum in gyrum duci ſibi videre videntur, lingua titubantes, peccare mortaliter. Præterea illud eſt advertendum, quod potantes uſque ad mentis perturbationem, licet non omnimodam & totalem, malitiam ebrietatis aggravant, quia exceſſus incertitudinem contemnunt: qui exceſſus divino, non humano iudicio ponderatur. Accedit quod potantes uſque ad mentis turbationem tum calefacti magis inardeſcunt ad bibendum, & tum vix ſe coercere valent, neque advertere poſſunt futura abſurda, ad quæ illos abripere illa turbatio mentis poſſit.

XXVI. Ex his omnibus colligant Confeſſarii, impendendam non eſſe eiuſmodi potatoribus, qui fortes ſunt ad bibendum vinum, & robuſti ad miſcendam ebrietatem, abſolutionem, niſi prius certa abſtinentiæ, & temperantiæ argumenta exhibuerint. Numquam plus iuſto ſeveri Confeſſarii erunt in deneganda illis qui vitio ebrietatis laborant, abſolutione. Et niſi ſub initium illos maiori qua valent ſeveritate ſanare ab hoc peſtifero morbo ſtuduerint, illorum ſcelerum participes evadent. Serio perpendant Confeſſarii, frequentantes popinas innumera ſcelera patrare.

Digitized by Google

re. Scandala ingerunt, & alios ad idem ſcelus provocant: detractiones, rixas, blaſphemias, periuria, mendacia, & id genus ſimilia committunt: caſtitatem violant, familiam turbant, pecunias ſæpe familiæ ſuſtentandæ neceſſarias uno die dilapidant, debita contrahunt, ludos agunt, tempus perdunt, filios ſcandalizant, & tandem corporis, & animæ ſalutem præcipitant: dies feſtos profanant, officia hominis chriſtiani negligunt, & profeſſionem evangelicam infamant. Ne multa: frequentia popinarum plurium delictorum occaſio eſt: & merito tabernæ *dæmonum officinæ* appellantur. Induant ergo Confeſſarii vigorem & fortitudinem ſacerdotalem: obſecrent, arguant, increpent, & a ſacramentis penitus illos arceant, donec tanti ſceleris emendationem exhibeant. Regulas temperantiæ, & ſobrietatis diſcant Confeſſarii ab ipſa Scriptura ſancta, a Patribus, ab ipſa natura, quæ a ſuperfluis abhorret. Mittant, quæſo, nonnullos Caſuiſtarum libros, in quibus ea docentur quæ pugnant cum communi ſenſu. In memoriam revocent S. Caroli Borromæi, & omnium Patrum doctrinam, Confeſſarios nempe plures ſua pernicioſa benignitate in cauſſa eſſe cur tot Chriſtiani in vitiorum cœno volutentur. Quoniam ſi Dei miniſtri ſceleris horrorem repræſentarent, ſi timorem incuterent; forſitan, inquit S. Thomas Villanovanus, a vitiis populum revocarent. Severiſſimi præſertim ſint cum Clericis, cum Curatis, cum patribusfamilias, qui tanto gravius peccant quanto in altiori gradu refulgent.

CAPUT VIII.

Malitia iræ, eiuſque ſex filiæ exponuntur.

I. Antequam definitionem iræ explicem, præmitto, iram ſecundum ſe, prout eſt motus appetitus ſentientis, nihil mali præferre. Aliquæ enim paſſiones non malitiam continent, ſed virtutum inſtrumenta ſunt. *Iraſcimini*, inquit David Pſal. IV. *& nolite peccare.* Itaque affectus iræ, inquit Tullius Chriſtianorum, Ludovicus Granatenſis *Dom.* x. *poſt Pentecoſ. conc.* 1. cum ſit ab ipſa natura nobis ingeneratus, & ab opifice Deo inditus (a quo mali nihil emanare potuit) fatendum eſt, hunc animi motum ad humanæ vitæ ſalutem, ſicut & ceteros, qui ſimili modo nobiſcum nati ſunt, eſſe neceſſarium. Qua de re D. Chryſoſtomus ſic ait. *Si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcuntur. Itaque qui cum cauſa non iraſcitur, peccat. Patientia enim irrationabilis vitia ſeminat, negligentiam nutrit, & non ſolum malos, ſed etiam bonos ad malum invitat.* Hactenus ille. Quam eius ſententiam ſic accipere debemus, ut illam D. Gregorii non obliviſcamur, quæ ſic habet. *Ira, etiam cum delinquentium culpas inſequitur, non debet menti noſtræ quaſi domina præire; ſed poſt rationis tergum quaſi ancilla rationis ſubmiſſa famulari.* Hæc ille.

II.

II. Ceterum, pergit Granatenſis, quamvis hic affectus Conditoris beneficio noſtræ naturæ inditus fuerit, nos tamen, quemadmodum ceteris, non ad ſalutem, ſed ad perniciem noſtram furenter abutimur. Impreſſit nobis naturæ Auctor coniugii deſiderium procreandorum liberorum gratia, quibus naturæ noſtræ mortalitas in ſobole quodammodo reſarcitur. Quis autem enumerare valeat quot ſtupra, quot adulteria, quot inceſtus, quotque ſacrilegia propter intemperantiam noſtram ex hoc fonte oriantur? Univerſus fere mundus libidinum flammis ardere, & præceps ex igne libidinis in gehennæ ignem ferri videtur. Ingeneravit etiam mentibus noſtris idem Conditor noſtri amorem, qui nos ad quærenda quæ ad vitæ uſum neceſſaria eſſent, incitaret; at per immoderantiam noſtram ex hoc fonte teterrima generis humani avaritia naſcitur, quam Apoſtolus malorum omnium radicem eſſe ait. Ad hunc ergo modum ira nos etiam abutimur, quæ cum ad vindicativæ iuſtitiæ officium data ſit, nos eam in furorem, rabiemque ita convertimus, ut vix ulla capitalior peſtis in humana vita graſſetur. Hactenus Granatenſis.

III. Deſcriptam doctrinam paucis perſtringit 2. 2. *quæſt.* clviii. *art.* 2. S. Thomas. *Ira, ſicut dictum eſt, proprie nominat quamdam paſſionem. Paſſio autem appetitus ſenſitivi intantum eſt bona, inquantum ratione regulatur; ſi autem ordinem rationis excludat, eſt mala. Ordo autem rationis in ira poteſt attendi quantum ad duo. Primo quidem quantum ad appetibile in quod tendit, quod eſt vindicta. Unde ſi aliquis appetat, quod ſecundum ordinem rationis fiat vindicta, eſt laudabilis iræ appetitus; & vocatur ira per zelum.*

Si autem aliquis appetat, quod fiat vindicta qualitercumque contra ordinem rationis (puta ſi appetat puniri eum qui non meruit, vel ultra quam meruit, vel etiam non ſecundum legitimum ordinem, vel non propter debitum finem, qui eſt conſervatio iuſtitiæ, & correctio culpæ) erit appetitus iræ vitioſus; & nominatur ira per vitium.

Alio modo attenditur ordo rationis circa iram quantum ad modum iraſcendi; ut ſcilicet motus iræ non immoderate ferveſcat nec interius, nec exterius; quod quidem ſi prætermittatur, non erit ira abſque peccato, etiamſi aliquis appetat iuſtam vindictam.

IV. Ira itaque iuxta communem definitionem eſt appetitus inordinatus iniuſtæ vindictæ. S. Auguſtinus appellat vindictam *libidinem ulciſcendi*. Iniuſta & indebita vindicta eſt. 1. quando quis innocentem punire concupiſcit. 2. dum reum maiori quam mereatur, pœna plecti appetit. 3. dum læſus præter ordinem iuſtitiæ puniri reum deſiderat vel a ſeipſo, vel ab alio, qui nulla in hunc finem auctoritate præditus eſt. 4. demum indebita, & iniuſta ultio eſt, cum non appetitur ob debitum finem, nempe ob iuſtitiam,

&

& legum obſervantiam, aut delinquentis correctionem, & publicam utilitatem, & exemplum. Ira ſecundum hanc conſiderationem eſt peccatum mortale ex genere ſuo, quia oppoſita iuſtitiæ, & caritati; ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* clviii. *art.* 3. his verbis. *Motus iræ poteſt eſſe inordinatus, & peccatum dupliciter, ſicut dictum eſt. Uno modo ex parte appetibilis; utpote cum aliquis appetit iniuſtam vindictam: & ſic ex genere ſuo ira eſt peccatum mortale, quia contrariatur caritati, & iuſtitiæ.*

Poteſt tamen contingere quod talis appetitus ſit peccatum veniale propter imperfectionem actus. Quæ quidem imperfectio attenditur vel ex parte appetentis; puta cum motus iræ prævenit iudicium rationis: vel etiam ex parte appetibilis; puta cum aliquis appetit in aliquo modico ſe vindicare, quod quaſi nihil eſt reputandum, ita quod etiam ſi actu inferatur, non eſſet peccatum mortale; puta ſi aliquis parum trahit aliquem puerum per capillos, vel aliquid huiuſmodi.

Alio modo poteſt eſſe motus iræ inordinatus quantum ad modum iraſcendi; utpote ſi nimis ardenter iraſcatur interius, vel ſi nimis exterius manifeſtet ſigna iræ: & ſic ira ſecundum ſe non habet ex ſuo genere rationem peccati mortalis; poteſt tamen contingere quod ſit peccatum mortale; puta ſi ex vehementia iræ aliquis excidat a dilectione Dei, & proximi.

V. Diſtinguendus itaque eſt appetitus vindictæ, de qua dictum eſt, ab ira quæ animum commovet, & ad indignationem concitat abſque vindictæ deſiderio. Hæc enim ira aut nullum, aut veniale peccatum eſt. Quare qui ſine ullo vindictæ appetitu iraſcuntur, ſi modum non excedant, vel nullum, vel veniale crimen admittunt. Venialiter quoque dumtaxat peccant quorum ira eſt quidem cum appetitu vindictæ coniuncta, ſed abſque voluntatis aſſenſu. Similiter venialis noxa ad ſummum eſt ira illorum qui citra ullam deliberationem corripiuntur repentino vindictæ appetitu, qui ſiſtit in ipſo appetitu ſentiente, & ultra non progreditur. Peccant item venialiter qui repentinos iræ motus non conantur reprimere continuo ac eos ratio advertit: vel non impediunt, ne ſuboriantur, cum impedire valeant. Venialiter ſimiliter peccant qui levem vindictam a proximo repetere volunt. Tandem illi qui ex naturali temperamento ad iram propenſi ſunt, ut melancholici, ſenes, pueri, mulierculæ, & ceteri, qui nulla, vel levi cauſſa iraſci ſolent, communiter venialis culpæ terminos non tranſiliunt, niſi ad huiuſmodi commotionem, & ultionis appetitum deliberatus voluntatis conſenſus accedat. Quia tunc appetitus vindictæ deſineret in peccatum mortale. Quare qui hanc pravam ulciſcendi, & imprecandi mala propenſionem in ſemetipſis experiuntur, omni diligentia eam comprimere aſtringuntur: alioquin conſenſus præſumitur voluntarius in cauſſa, ſeu in omiſſione adhibendi neceſſarium ſtudium triumphandi de hac effrenata fera.

VI.

VI. Tres iræ gradus diſtinguit Chriſtus Dominus Matth. v. *Ego autem dico vobis : quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo , reus erit iudicio : qui autem dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit concilio : qui autem dixerit , Fatue , reus erit gehennæ ignis*. His verbis, *Ego autem dico vobis*, perſtringit Salvator noſter Scribarum & Phariſæorum errorem. Damnabant iſti homicidium dumtaxat, cum corpus humanum vulneribus inflictis vita privabatur; at iniquum animi motum, quo homicidium, aut grave proximi damnum deſideratur, licitum putabant, ſicut mœchiam ſolo animo conceptam. Quem etiam errorem Chriſtus profligavit ibidem. *Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam , iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.*

VII. Primo itaque letaliter peccat qui ſive offenſus, ſive ſecus, ira inflammatur adverſus proximum, cuius aut homicidium, aut grave nocumentum expetit. *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio* , ideſt capitis pœna plectendus eſt, non humano, ſed divino iudicio, cui peccatum internum ſubiectum eſt. Non ſolum ergo homicidium, opere externo conſummatum, peccatum eſt, ut contendebant Phariſæi; ſed etiam ipſa voluntas occidendi, aut proximo graviter nocendi grave ſcelus eſt, ſicut & animo mœchari.

VIII. Secundus iræ gradus eſt, cum quis hunc internum iniuſtæ vindictæ animum ſigno aliquo externo manifeſtat : *Qui autem dixerit fratri ſuo , Racha, reus erit concilio*. Vox illa *Racha* interiectio eſt, quæ convicium aliquod ſignificat, vel *ſine cerebro* , ut vult S. Hieronymus, vel morum pravitatem , vel fortunarum inanitatem, ut interpretatur S. Baſilius. Qui igitur mortalis vindictæ appetitu ſuccenſus in convicia ſimul proruperit, peccatum gravius perpetrat, reuſque eſt concilio, ſeu, ut interpretatur Auguſtinus, concilio *Sanedrin* ex ſeptuaginta ſenioribus conflato. Quoniam ſicut ad concilium iſtud graviora delicta punienda deferebantur ; ſic præfatum delictum in ſupremo Dei tribunali ultimo ſupplicio plectetur.

IX. Denique tertius gradus præfatæ iræ, ſeu appetitus iniuſtæ vindictæ eſt, quando alio externo convicio conſummatur. *Qui dixerit fratri ſuo, Fatue* , ideſt exprobrando ſtultitiam; quæ eſt convicium gravius priori *Racha*. Qui igitur gravi ira ſuccenſus grave damnum proximo deſiderat, & eius honori, vel fortunis, vel corpori nocere cupit, exprobrando homini fatuitatem naturalem cum ultionis appetitu, vel fortunæ eius bona intervertendo, aut lædendo , vel corpori vulnera infligendo, graviſſime peccat. Quare ſi primus gradus eſt peccatum mortale, alii duo gradus graviorem continent malitiam.

X. Hæc omnia paucis complectitur 2. 2. *quæſt.* clviii. *art.* 5. *ad* 3. S. Thomas inquiens : *Dicendum, quod gradus iræ quos Dominus ponit, non pertinent ad diverſas iræ ſpecies, ſed accipiuntur ſecundum proceſſum humani actus. In quibus primo*

alii

aliquid in corde concipitur ; & quantum ad hoc dicit : Qui iraſcitur fratri ſuo. *Secundum autem eſt, cum per aliqua ſigna exteriora manifeſtatur exterius, etiam antequam prorumpat in effectum; & quantum ad hoc dicit:* Qui dixerit fratri ſuo, Racha, *quod eſt interiectio iraſcentis. Tertius gradus eſt, quando peccatum interius conceptum ad effectum perducitur : eſt autem effectus iræ nocumentum alterius ſub ratione vindictæ : minimum autem nocumentorum eſt quod fit ſolo verbo : & ideo quantum ad hoc dicit :* Qui dixerit fratri ſuo, Fatue: *& ſic patet quod ſecundum addit ſupra primum, & tertium ſupra utrumque. Unde ſi primum eſt peccatum mortale in caſu in quo Dominus loquitur, ſicut dictum eſt . . . multo magis alia. Et ideo ſingulis eorum ponuntur correſpondentia aliqua pertinentia ad condemnationem : ſed in primo ponitur iudicium, quod minus eſt : quia, ut Auguſtinus dicit . . . .* in iudicio adhuc defenſioni locus datur : *in ſecundo vero ponit concilium, in quo iudices inter ſe conferunt, quo ſupplicio damnari oporteat : in tertio ponit gehennam ignis, quæ eſt certa damnatio.*

XI. Ira eſt vitium capitale, ut ibidem *art. 6.* oſtendit S. Thomas, habetque ſex filias, & ſunt ſequentes.

XII. *Indignatio*, quæ eſt *animi commotio contra eum cui quis iraſcitur ob malum ab ipſo acceptum*. Poteſt eſſe mortalis, ſi ſit cum gravi puſillorum ſcandalo, ſi creſcat uſque ad gravem contemptum, aut grave odium, procedatque ad neganda ea quæ ſub mortali debentur, puta eleemoſyna in gravi neceſſitate.

XIII. *Tumor mentis* eſt *motus, ſeu æſtus animi non ſuperbi, ſed iracundi, qui variis cogitationibus turgeſcens modos perquirit ultionis.*

XIV. *Clamor* eſt *inordinata & confuſa vocis elatio*. Poteſt eſſe mortalis, ſi grave ſcandalum proximo præbeat, aut ſi per importunam illam vociferationem grave detrimentum inferre expetat iracundus vociferator.

XV. *Contumelia* eſt *iniurioſa locutio contra proximum præſentem & audientem*. Si animo deliberato dehoneſtandi graviter proximi honorem proferatur contumelia, eſt peccatum mortale. Advertit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* LXXII. *art.* 3. quod aliquando licitum ſit, immo oporteat contumeliam repellere. *Tenemur*, inquit, *habere animum paratum ad contumelias tolerandas, ſi expediens fuerit. Quandoque tamen oportet ut contumeliam illatam repellamus, maxime propter duo. Primo quidem propter bonum eius qui contumeliam infert, ut videlicet eius audacia reprimatur, & de cetero talia non attentet, ſecundum illud Prov.* XXVI. Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur. *Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas.* Magna tamen cautione & moderatione opus eſt, ne zeli, & iuſtæ correctionis atque repreſſionis pallio latitet odium, & immoderata vindicta.

XVI. Duæ poſtremæ iræ filiæ ſunt *blaſphemia*, de qua *Tom. III. Lib. III. diſſ.*

III. *in Decal.* De rixa vero lege *Tom. II. diſſ.* VIII. *cap.* IV. *in Decal.* ne eadem bis repetamus.

CAPUT IX.

De invidiæ iniquitate, & quæ ſint illius filiæ. Laxiſſima P. Thomæ Tamburini *doctrina refellitur.*

I. DE invidia obiter pauca dicta ſunt *Tom. II. in Decal. Lib. I. diſſ.* VIII. *cap.* II. *quæſt.* III. nunc eiuſdem malitiæ gravitas, & filiæ quæ inde oriuntur, explicandæ occurrunt.

II. Invidia ſic communiter definitur : *Eſt triſtitia de bono alterius, perinde ac ſi noſtrum malum foret, quatenus illo noſtram excellentiam æquari, aut minui conſpicimus :* ſeu eſt triſtitia de bono alterius apprehenſo ut malo noſtro . Si quis ex bono grandi alterius proſpiciat ſibi imminere aliquod detrimentum , tunc triſtitia, ſeu dolor de bono, & felicitate proximi timori, non invidiæ adſcribendus eſt. Poteſt quis dolere de bono alieno, quo ipſe caret, & quod poſſidere deſiderat : atque eiuſmodi mœror ſeu dolor æmulatio nominatur. Qui vero triſtatur de bono alieno, propterea quod eiuſdem poſſeſſorem indignum reputet, alterum vero eo carentem dignum exiſtimet, eiuſmodi dolor indignatio appellatur. Invidia itaque proprie triſtatur de bono alterius, inquit 2. 2. *quæſt.* XXXVI. *art.* I. S. Thomas, *inquantum eſt diminutivum propriæ gloriæ, vel excellentiæ .* Dicitur in definitione, *perinde ac ſi foret noſtrum malum* : quia communiter invidia fervet inter æquales iuxta tritum proverbium : *Figulus figulo invidet.* Ultimæ particulæ, *quatenus illo noſtram excellentiam æquari, aut minui conſpicimus*, ſignificant invidiam proficiſci ex bonis quæ vulgari hominum opinione honorifica, & glorioſa reputantur; ut ſunt opes, divitiæ, faſtigia dignitatum , titulorum inſignia , eximia virtus , conſummata eruditio, & doctrina, favor & gratia Principum, & cetera id genus.

III. Hæc omnia perſpicue *loc. cit. art.* 2. deſcribit S. Thomas his verbis . *Invidia eſt triſtitia quædam de alienis bonis. Sed hæc triſtitia poteſt contingere quatuor modis. Uno quidem modo , cum aliquis dolet de bono alicuius , inquantum ex eo timetur nocumentum vel ſibi ipſi, vel etiam aliis bonis : & talis triſtitia non eſt invidia , ut dictum eſt ; & poteſt eſſe ſine peccato . Unde Greg. XXII. Moral. . . ait* : „ Evenire plerumque ſolet ut, non amiſſa caritate , & inimici nos ruina lætificet, & rurſum eius gloria ſine invidiæ culpa contriſtet , cum & ruente eo „ quoſdam bene erigi credimus, & proficiente illo pleroſque iniuſte opprimi for„ midamus. “

Alio modo poteſt aliquis triſtari de bono alterius, non ex eo quod ipſe habet bonum , ſed ex eo quod nobis deeſt bonum illud quod ipſe habet : & hoc proprie eſt zelus,

zelus, ut Philoſ. dicit in II. Rhet. . . Et ſi iſte zelus ſit circa bona honeſta, laudabilis eſt, ſecundum illud I. Corinth. XIV. AEmulamini ſpiritualia : *ſi autem ſit de bonis temporalibus, poteſt eſſe cum peccato, & ſine peccato.*

Tertio modo aliquis triſtatur de bono alterius, inquantum ille cui accidit bonum, eſt eo indignus : quæ quidem triſtitia non poteſt oriri ex bonis honeſtis, ex quibus aliquis iuſtus efficitur; ſed, ſicut Phil. dicit in II. Rhet. . . eſt de divitiis, & de talibus quæ poſſunt provenire dignis, & indignis : & hæc triſtitia ſecundum ipſum vocatur nemeſis, & pertinet ad bonos mores. Sed hoc ideo dicit, quia conſiderabat ipſa bona temporalia ſecundum ſe, prout poſſunt magna videri non reſpicientibus ad æterna. Sed ſecundum doctrinam fidei temporalia bona quæ indignis proveniunt, ex iuſta Dei ordinatione diſponuntur, vel ad eorum correctionem, vel ad eorum damnationem : & huiuſmodi bona quaſi nihil ſunt in comparatione ad bona futura, quæ ſervantur bonis. Et ideo huiuſmodi triſtitia prohibetur in Scriptura ſacra, ſecundum illud Pſal. XXXVI. „ Noli æmulari in malignantibus ; „ neque zelaveris facientes iniquitatem. “ *Et alibi Pſal.*LXXII.„ Pene effuſi ſunt „ greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. “

Quarto modo aliquis triſtatur de bonis alicuius, inquantum alter excedit ipſum in bonis : & hoc proprie eſt invidia. Et iſtud ſemper eſt pravum, ut etiam Philoſ. dicit in II. Rhet . . . quia dolet de eo de quo eſt gaudendum, ſcilicet de bono proximi.

IV. Invidia eſt monſtroſus abortus ſuperbiæ, cum ex amore propriæ excellentiæ proficiſcatur. Adeo vile ſimul, & pernicioſum eſt vitium iſtud, ut eiuſdem turpitudini & gravitati deſcribendæ me prorſus imparem agnoſcam. Idcirco Patrum pennicillo utar, ut eiuſdem teterrimam imaginem depingam.

V. S. Ioannes Chryſoſtomus *homil.* XLI. *in Matth.* his coloribus invidiam delineat. *Tale certe malum eſt invidia, quæ ita graſſatur in animas, ut omnem malignitatem, & nequitiam prætergrediatur. Nam adulterio deditì teterrimam voluptatem quæritant in ſuo crimine, quod brevi tempore perpetratur. Invidi autem multo ante ſeipſos diſcruciant quam eos quibus invident, perturbent, & torqueant. Sua invidia ita laniantur, & tam aſſidue, ut nullum peccandi finem faciant. Sed quemadmodum lutulentæ ſues cœno, & dæmones noſtro geſtiunt exitio; ſic invidi in proximorum calamitatibus tripudiant. Si quid mali proximo accidiſſe reſcierit, tunc nonnihil acquieſcit invidus, & reſpirat : alienas enim iacturas ſuos quæſtus exiſtimat, & aliorum felicitatem ſuam reputat miſeriam, & calamitatem; nec magis conſiderat, quid ſibi lætum, & proſperum obtingat, quam quid proximo adverſum & calamitoſum inferatur. Nonne igitur eiuſmodi homines lapidibus eſſent appetendi? Nonne omni ſupplicio mactandi? Siquidem non ſecus ac canes rabie perciti allatrant omnes, & ſunt veluti dæmones conſpicui, & peiores*

Digitized by Google

ſunt furiis fabuloſo Poetarum carmine decantatis. Nam quemadmodum ſcarabæi alieno ſtercore paſcuntur; ita invidi adverſa ceterorum hominum fortuna nutriuntur, & ſic toti hominum cœtui inimicitias, & bella denuntiant.

Et alii quidem homines ſi brutas animantes immaniter cædi, dilaniarique videant, nonnihil miſerentur; tu vero ſi hominem ſalute ceu ſingulari beneficio donatum videas, in rabiem adverſus benefactorem ageris ad inſtar ferociſſimorum animantium. Et quid hac inſania vel immanitate deteſtabilius umquam reperiatur? Nonne igitur iure ac merito fornicatoribus, & publicanis patuit aditus in cælum, e quo invidi æternum ſunt expulſi, licet eius heredes legitimi forent? Filii autem regni eiicientur foras, *ut Evangelium atteſtatur. Illi, fornicatores nimirum & Publicani, abdicata omni pravitate, & nequitia bonis inſperatis ab ipſo Deo ſunt cumulati; Phariſæi autem iis bonis quibus iam donati fuerant, ſua ſunt invidia deſtituti. Quod ſane iuſtiſſimum eſt. Nam invidia peſtiferum, & perniciale malum hominem de omni humanitatis gradu deiectum in teterrimum dæmonem transformat. Invidia primum in terras homicidium invexit. Invidia fratrem inflammavit in fratrem, & ad fraternæ caritatis contemptum impulit. Invidia inſontis Abel terram innocuo ſanguine reſperſit, & fœdavit. Invidia fecit ut Dathan, Core, & Abiron Moyſi, & Aaroni obtrectantes, una cum familiis vaſto terræ hiatu vivi abſorberentur.*

At forte quis dixerit, facile damnari invidiam, ſed multo utilius fore, ſi ad eam fugiendam remedia præſcriberentur. Quo igitur pacto tantam luem, & nequitiam a nobis propulſare poterimus? Debemus ergo primum intueri, ut quemadmodum fornicatoribus Eccleſiæ aditus intercluditur, ita & invido intercludendus eſt; immo addo, invidos multo magis quam fornicatores ab cœtu fidelium ablegandos eſſe. Si enim hoc tale tantumque malum, ceu indifferens, & levioris momenti eſſe videatur, ab nonnullis, ceu nihili faciendum, ſpernitur, & admittitur. Profecto ſi eius malignitatis atrocitatem perſpectam & cognitam habeamus, illud nullo negotio declinabimus . . . . Quiſnam admiſſæ invidiæ conſcius, id criminis lacrymis expiavit? Aut Deum iratum ſibi propitiare, & amiſſam eius gratiam ſibi reconciliare ſtuduit? Nemo eam invidiæ atrocitatem ſic informavit animo, ut ad eam expiandam tot lacrymas effundendas, & tot labores adeundos eſſe crederet. Dicam amplius: vir omnium mortalium invidentiſſimus tuto & ſecure ſecum agi putat, ſi vel leve ieiunium obierit, vel tenuem erogaverit eleemoſynam, ita ut nihil mali commiſiſſe videatur; cum tamen furioſiſſima, & omnium ferventiſſima paſſione detineatur, & ardeat. Nam unde Cain fraterna ſe cæde contaminavit? Unde Eſau fratrem exagitavit? Quid Laban adverſus Iacob, quid Iacob liberos in fratrem Ioeph inflammavit? Quid Core, Dathan, & Abiron adverſus Moyſem incendit? Quid adverſus ipſum Aaronem, & Mariam eius ſororem murmurare impulit?

Quid

Quid dæmonem ad dæmonis ſtatum adegit, & illi diabolo, hoc eſt calumniatori, nomen dedit? Perpende præterea te tibi maiorem inferre iniuriam quam illi cui invides; utpote qui gladium, quem diſtrinxeras in ipſum, in tua ipſius præcordia retorqueas.

Quid enim mali vel incommodi fratricida Cain fratri ſuo Abel eum necando attulit. Nonne illum præter intentionem ſuam, & invitum citius ad regnum tranſmittendo multo beatiorem reddidit, & ſeipſum in infinitas miſerias implicavit? Quid Eſau fratri Iacob nocuit? Eius invidia nihil obſtitit quominus locupletaretur, & circumflueret bonis; cum iſte invidus e patria, & domo extorris, fratri nequidquam inſidiatus, exteras regiones pervagatus miſerrimam mortem oppetierit? Quid denique Ioſeph mali importatum eſt per invidiam fratrum, qui eum tantum non interfecere? Nonne ad eas anguſtias non ſunt adducti, ut incedia propemodum interirent, dum ipſe totam Ægyptum regia auctoritate moderaretur & regeret? Nam quanto maiore invidia proximum proſequeris, tanto maiora illi procuras bona. Deus enim, qui omnia circumſpicit, ſuſcipit & tuetur innocentem, & permotus iniuſtitia, qua obteritur, eum multo altius attollit, & illuſtrem facit, & invidentem ſua ipſius malitia in ipſummet retorta plectit, & deprimit. Si enim viros de inimicorum miſeriis lætatos, criminoſam hanc lætitiam impune ferre non patitur . . . quanto maioribus ſuppliciis afficit eos qui, inſtigante invidia, male volunt viris a quibus nullam umquam paſſi ſunt iniuriam? Ergo, fratres, multorum capitum belluam, ſeu monſtrum ſtrenue perimamus.

VI. Eloquentiſſimam, unaque elegantiſſimam hanc Chryſoſtomi concionem, tametſi longam, tranſcribere volui, ut tamquam in pellucidiſſimo ſpeculo maculas, labes, & nequitiam teterrimæ invidiæ quiſque contemplari valeat: ut Confeſſarii, & Parochi habeant, unde exhortari, imbuere, urgere Chriſtianos poſſint ad bellum huic verſuto, & tortuoſiſſimo vitio intentandum: ut patefacere inſidias, damna, & calamitates quæ heinc proficiſcuntur, & exemplis animare valeant ad ſe armandum adverſus vaferrimum monſtrum. Exaggerent invidorum vilitatem. *Parum enim*, inquit alicubi Tullius, *fidit ſuæ qui alienæ invidet virtuti.* Sed præclarius *Lib. V. Moral. cap.* XXXI. S. Gregorius Papa. *Parvulus eſt qui invidia occiditur: quia niſi ipſe inferior exiſteret, de bono alterius non doleret. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia quamvis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis virus infunditur, in hac tamen nequitia tota ſua viſcera ſerpens concutit, & imprimendæ malitiæ peſtem vomit: de quo nimirum ſcriptum eſt:* Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. *Nam cum devictum cor livoris putredo corruperit, ipſa quoque exteriora indicant quam graviter animum veſania inſtigat. Color quippe pallore afficitur; oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigeſcunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus ſtridor, cumque in latebris*

cordis creſcens abſconditur odium, dolore cæco tenebrat conſcientiam vulnus incluſum. Nihil lætum de propriis libet, quia tabeſcentem mentem ſua pœna ſauciat, quam felicitas torquet aliena: quantoque extranei operis in altum fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis lividæ profundius ſuffoditur: ut quo alii ad meliora properant, eo ipſi deterius ruant, qua ruina videlicet etiam illud deſtruitur quod in aliis actibus perfecto opere ſurrexiſſe putabatur. Nam invidia, cum mentem tabefecerit, cuncta quæ invenerit bene geſta, conſumit.

VII. P. Thomas Tamburinus adverſus hanc Scripturarum, Patrum, Theologorum omnium doctrinam calamum ſuum acuere nequaquam erubuit. Audi lector, & lege quæ *Lib. V. in Decalog. cap.* 1. *§.* 3. *num.* 35. *& ſeq.* ſcribere auſit Tamburinus. Hæc ſunt eiuſdem verba. „ Inquires tertio, an ſicut poteſt quis modo „ hactenus explicato *gaudere de malo alterius*, quia ſibi bonum ſit; ita e contra „ licite queat triſtari de alterius bono, ut ſibi malum eſt. Reſpondeo. Hic vi„ detur eſſe actus invidiæ, quam ſic communiter deſcribunt Doctores ex S. Tho„ ma 2. 2. *quæſt.* XXXVI. *art.* 2. *&* 3. Valent. Con. Suar. Bonac. aliique apud Ca„ ſtrop. . . *Eſt inordinata triſtitia qua quis dolet de bono alterius; non quatenus eſt* „ *illius bonum, ſed quatenus videtur diminuere propriam excellentiam, ſeu proprium* „ *bonum*.

„ 36. Hæc *communiter*. Quæ tamen MIHI difficilia ſemper viſa ſunt. " Habes heinc ſatentem Tamburinum ſe contra communem Theologorum doctrinam belligerare in ſavorem & deſenſionem invidiæ. Audi nunc eiuſdem pro invidia argumentationem *ibi num.* 37.

„ Iam ſic arguo. Quando doleo de bono alterius, ut eſt diminutivum meæ „ excellentiæ, non doleo de bono alterius abſolute, ſed formaliter de malo meo, „ ſeu de diminutione meæ excellentiæ, quæ mihi mala eſt . . . . Sicut enim ſi „ gauderem de malo alterius, v. g. *de morte patris, ut cauſante immediate bonum* „ *meum*, puta hereditatis ſucceſſionem, non eſſe peccatum, ſupra *omnes* vidimus; „ *ſic contra ſi doleam de bono alterius*, ut cauſante immediate malum meum, cul„ pa non erit. "

VIII. Quis non perhorreſcit ad tam deteſtanda commenta? P. Tamburinus, ut peccatum capitale invidiæ de medio tollat, præmittit tamquam fundamentum inconcuſſum ſuæ opinionis doctrinam a Romana Sede damnatam. Infit enim: *An ſicut poteſt quis modo hactenus dicto gaudere de malo alterius &c.* deinde concludit: *Sicut enim ſi gauderem de morte patris, ut cauſante immediate bonum meum, non eſſe peccatum, ſupra omnes vidimus*. Quid? Omnes hanc damnatam doctrinam docent? Qui ſunt hi omnes? Antiprobabiliſtæ? Non certe. Quinam ergo? Penes Tamburinum ſit. Romana Sedes ſub Innocentio XI. tres theſes, quibus nititur hæc Tamburini doctrina, damnavit, quæ ſunt 13. *Si cum debita moderatione*

ne facias, potes abſque peccato mortali de vita alterius triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum. 14. *Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hereditas.* 15. *Licitum eſt filio gaudere de parricidio parentis a ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate conſecutas.* Damnatam theſim 13. totidem verbis a P. Caſtropalao defenſam refert *ibid.* Tamburinus *num.* 32. Ex hac damnata doctrina, quam ipſe Tamburinus cum Palao, & Sa defendit, infert, & propugnat aliam damnabiliorem de invidia. Opponit ſibi. *Urges. At ſic tolleretur de medio peccatum invidiæ unum ex ſeptem vitiis capitalibus.* Suis familiaribus diſtinctiunculis rem implicat. Obiicit ſibi Doctorum auctoritatem *num.* 40. „ Et S. quidem Thomas, ceterique „ Doctores citati lit. H. quando tamquam certum ſupponunt invidiam eſſe triſti- „ tiam qua quis dolet de bono alterius ut eſt diminutivum propriæ excellentiæ, „ SUNT INTELLIGENDI deſcripſiſſe invidiam ab effectu. “

IX. Sancti Eccleſiæ Patres, & Doctores omnes, qui ſcilicet tamquam certiſſimam doctrinam conſtituunt præfatam invidiæ notionem, ſunt intelligendi deſcripſiſſe invidiam ab effectu? Ecquis tantum audet, ut mitiſſime loquar, qui adverſus communem Patrum, & Eccleſiæ Doctorum ſententiam erigere cervicem non dubitet? *Sic intelligendi* ſunt Doctores Eccleſiæ? Cur ſic intelligendi? Quia Tamburinus ſic dicit. Intelligendi ſunt *deſcripſiſſe invidiam ab effectu?* Ita ne vero? An Patres, an baſilice S. Thomas non diſtinguunt iniquitatem invidiæ abſolute acceptæ ab eiuſdem effectibus, ſeu filiabus? Verum quid contra inaudita P. Tamburini paradoxa verba congero? Iudicet ipſe chriſtianus lector, an libri eiuſmodi, qui ſcatent pluribus damnatis opinionibus, & ex quibus aliæ damnabiliores inferuntur, ſint nec ne legendi ab imperitis. P. Claudius La-Croix *Lib. V. num.* 294. meminit huiuſce doctrinæ Tamburini, & ſcribit: *Doctrina illa in praxi eſt difficilis.* Difficilis tantum? Eſt æque damnata ac illa de gaudio mortis patris ob hereditatem &c. quoniam ex hac infert Tamburinus licitam eſſe triſtitiam de bono alterius. Verum, ut evidentius pateat, quam ſit falſum ultimum Tamburini commentum, effectus invidiæ deſcribendi ſunt.

X. S. Gregorius Papa, & ex eo S. Thomas 2. 2. *quæſt.* XXXVI. *art.* 4. ſequentes effectus, ſeu filias invidiæ recenſet; ſunt autem odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in adverſis proximi, & afflictio in proſperis. De his filiabus hæc habet Angelicus ad 3. *Numerus filiarum invidiæ ſic poteſt ſumi: quia in conatu invidiæ eſt aliquid tamquam principium, & aliquid tamquam medium, & aliquid tamquam terminus. Principium quidem eſt ut aliquis diminuat gloriam alterius; vel in occulto, & ſic eſt* ſuſurratio; *vel manifeſte, & ſic eſt* detractio. *Medium autem*

 eſt,

eſt, quia aliquis intendens diminuere gloriam alterius, aut poteſt, & ſic eſt exultatio in adverſis; *aut non poteſt, & ſic eſt* afflictio in proſperis. *Terminus autem eſt in ipſo odio: quia ſicut bonum delectans cauſat amorem; ita triſtitia cauſat odium, ut ſupra dictum eſt . . . Afflictio autem in proſperis proximi uno modo eſt ipſa invidia, inquantum ſcilicet aliquis triſtatur de proſperis alicuius, ſecundum quod habent gloriam quamdam: alio vero modo eſt filia invidiæ, ſecundum quod proſpera proximi eveniunt contra conatum invidentis, qui nititur impedire. Exultatio autem in adverſis non eſt directe idem quod invidia, ſed ex ea ſequitur. Nam ex triſtitia de bono proximi, quæ eſt invidia, ſequitur exultatio de malo eiuſdem.*

XI. De odio, de ſuſurratione, de detractione late egimus *in Decalog.* idcirco in præſens ab iſtorum explicatione abſtineo. De exultatione quoque in adverſis, & de triſtitia in proſperis proximi ſatis hactenus dictum eſt. Gladius invidiæ lingua eſt. Superbi præſertim invidi ſunt. Ut enim ſuam excellentiam aut extollant, aut conſervent, alienæ excellentiæ invident. Hæc quinque ſcelera, ſuperbia, invidia, odium, detractio, & ſuſurratio, ſacrilego fœdere coniuncta ſunt, & funeſtiſſimam animarum ſtragem operantur. *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. Imitantur autem illum qui ſunt ex parte illius.* Sap. 11. Et eo ſunt horum confœderatorum ſpiritualium criminum clades tremendiores, quo ſunt occultiores. Superbi, invidique in negotiis ſummi momenti, unde proficiſcuntur conſectaria graviſſima, & timentur abſurda perniciofiſſima, ut de æmulis triumphent, ut proprium iudicium prævaleat, ut negotium pro ingenio ſuccedat, nihil prorſus curant, quod hinc innumera proficiſcantur mala. Suſurratio eſt peculiare invidiæ telum. Eo præcipue ſuſurratio tendit, ut amicos dividat; & inter eoſdem diſcordias diſſeminare ſtudet, ut *Eccleſ. cap.* XXVIII. habetur. *Vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.* Et rurſus cap. V. *Suſurro, & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.* Item Prov. VI. *Sex ſunt quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius: oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem, cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, teſtem fallacem, & eum qui ſeminat inter fratres diſcordias.*

XII. Ad ſuſurrationem duo potiſſimum requiruntur. Primum, ut aliquod proximi malum alteri aperiatur inordinate. Si enim Superiori, aut alteri ob bonum finem, & proximi emendationem id patefiat, laudabile, non vituperabile eſt. Alterum, ut malum pandatur honeſtæ, & rectæ amicitiæ infringendæ cauſſa. Si enim malum publicaretur ad pravam labefactandam amicitiam aliquorum qui prava machinantur, & ad iniquitatem patrandam coniuncti ſunt, tum mali de-

latio

ſatio non modo culpa vacaret, ſed merito & laude abundaret. Plurima alia de hac peſtifera ſobole prætereo.

CAPUT X.

De acedia, eiuſque filiabus.

I. Acedia definitur 2. 2. *quæſt.* XXXV. *art.* I. a S. Thoma, quod ſit *triſtitia de bono ſpirituali, inquantum eſt bonum divinum*. Eſt triſtitia de bono divino, non in ſe ſpectato, ſed quatenus in nobis eſt, vel poteſt eſſe. Odium Dei averſatur bonum divinum, prout in Deo; invidia, prout in proximo; acedia, prout in nobis. Peccatum autem acediæ eſt triſtitia de bono divino, non quocumque, ſed de bono divino imperato, & ad ſalutem neceſſario, ut 2. 2. *quæſt.* XXXV. *art.* 3. *ad* 2. docet S. Thomas inquiens: *Acedia non eſt receſſus mentalis a quocumque ſpirituali bono, ſed a bono divino cui oportet mentem inhærere ex neceſſitate. Unde ſi quis contriſtetur de hoc quod aliquis cogit eum implere opera virtutis, quæ facere non tenetur, non eſt peccatum acediæ; ſed quando contriſtatur in his quæ ei imminent facienda propter Deum*.

II. Acedia peccatum eſſe, Scriptura ſancta teſtatur. *Eccleſ.* VI. hæc habentur. *Subiice humerum tuum, & porta illam, & ne acidieris in vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam*. S. Thomas *loc. cit. art.* I. evincit acediam eſſe peccatum hac ratione. *Acedia ſecundum Damaſcenum eſt quædam triſtitia aggravans; quæ ſcilicet ita deprimit animum hominis, ut nihil ei agere libeat; ſicuti ea quæ ſunt acida, etiam frigida ſunt. Et ideo acedia importat quoddam tædium operandi; ut patet per hoc quod dicitur in gloſſa . . . ſuper illud Pſalm.* CVI. Omnem eſcam abominata eſt anima eorum: *& a quibuſdam dicitur, quod acedia eſt torpor mentis, bona negligentis inchoare.*

Huiuſmodi autem triſtitia ſemper eſt mala, quandoque quidem etiam ſecundum ſeipſam, quandoque vero ſecundum effectum. Triſtitia enim ſecundum ſe mala eſt, quæ eſt de eo quod eſt apparens malum, & vere bonum; ſicut e contrario mala delectatio eſt quæ eſt de eo quod eſt apparens bonum, & vere malum. Cum ergo ſpirituale bonum ſit vere bonum, triſtitia quæ eſt de ſpirituali bono, eſt ſecundum ſe mala. Sed etiam triſtitia quæ eſt de vere malo, mala eſt ſecundum effectum, ſi ſic aggravet hominem, ut eum totaliter a bono opere retrahat. Unde & Apoſtolus II. ad Cor. II. *non vult ut pœnitens maiori triſtitia de peccato abſorbeatur.*

Quia ergo acedia, ſecundum quod hic ſumitur, nominat triſtitiam ſpiritualis boni, eſt dupliciter mala; & ſecundum ſe, & ſecundum effectum. Et ideo acedia eſt peccatum. Malum enim in motibus appetitivis dicimus eſſe peccatum, ut ex ſupradictis patet.

III.

III. Deinde *ibidem art.* 3. oſtendit, acediam ex genere ſuo eſſe peccatum mortale, quia triſtitia ſæculi operatur mortem: inquit enim: *Peccatum mortale dicitur quod ſpiritualem vitam tollit, quæ eſt per caritatem, ſecundum quam Deus nos inhabitat. Unde illud peccatum ex ſuo genere eſt peccatum mortale quod de ſe ſecundum propriam rationem contrariatur caritati. Huiuſmodi autem eſt acedia. Nam proprius effectus caritatis eſt gaudium de Deo, ut ſupra dictum eſt . . . acedia autem eſt triſtitia de bono ſpirituali, inquantùm eſt bonum divinum. Unde ſecundum ſuum genus acedia eſt peccatum mortale.*

Sed conſiderandum eſt in omnibus peccatis quæ ſunt ſecundum ſuum genus mortalia, quod non ſunt mortalia, niſi quando ſuam perfectionem conſequuntur. Eſt enim conſummatio peccati in conſenſu rationis. Loquimur enim nunc de peccato humano, quod in actu humano conſiſtit, cuius principium eſt ratio. Unde ſi ſit inchoatio peccati in ſola ſenſualitate, & non pertingat uſque ad conſenſum rationis, propter imperfectionem actus eſt peccatum veniale: ſicut in genere adulterii concupiſcentia quæ ſiſtit in ſola ſenſualitate, eſt peccatum veniale: ſi tamen pervenitur uſque ad conſenſum rationis, eſt peccatum mortale. Ita etiam & motus acediæ in ſola ſenſualitate quandoque eſt propter repugnantiam carnis ad ſpiritum: & tunc eſt peccatum veniale. Quandoque vero pertingit uſque ad rationem, quæ conſentit in fugam, & horrorem, & deteſtationem boni divini, carne contra ſpiritum omnino prævalente: & tunc manifeſtum eſt quod acedia eſt peccatum mortale.

IV. Quam ſit virulenta, & immanis acediæ iniquitas, ex bello quod divinis præceptis intentat, colligere facile quiſque poteſt. In primis adverſatur primo & maximo mandato diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus. Acedioſus continenter hoc præceptum violat, cuius tepor vomitum, ſeu indignationem divinam contra ſe concitat, ut habetur Apoc. III. *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. Utinam frigidus eſſes, aut calidus. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.* Servum pigrum, & acedioſum talento, quo eum donaverat, privavit, eumque in tenebras exteriores eiecit. Ficulneam ſterilem ſuccidi iuſſit, & in flammas proiici. Quibus figuris homines pigros, inertes, otioſoſque æternis ſuppliciis puniendos ſignificat Redemptor noſter. Heinc S. Bernardus *ſer.* XX. *in Cantic.* hæc ſcribit. *Diſce, o Chriſtiane, a Chriſto quomodo diligas Chriſtum: diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter: dulciter, ne illecti; prudenter, ne decepti; fortiter, ne oppreſſi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloria, ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his ſapientia, Chriſtus . . . Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilantia, & circumſpectione: dilige & tota virtute, ut nec mori pro eius amore pertimeſcas.*

V.

V. Violat præterea acedia præceptum quo aſtringimur in Domino delectari. *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis*: Matth. v. & Paulus ad Philip. iv. *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete.* Adverſatur denique acedia præceptis & operandi cum metu ac tremore ſalutem noſtram, & vigilandi ac orandi ad præcavendas tentationes, & proficiendi in via evangelicæ perfectionis. Quæ omnia fuſe pertractat Merbeſius, & ſanctorum Patrum teſtimoniis illuſtrat in *Sum. Chriſt. Part. I. quæſt.* xiv. ut pigros otioſoſque a funeſto torporis ſomno excitet.

VI. Acediæ filiæ ſunt ſequentes: malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa præcepta, evagatio mentis circa illicita. De ſingulis pauca delibabo.

VII. *Malitia* eſt voluntarius horror, deriſio, & contemptio bonorum ſpiritualium, & proborum hominum, qui concionibus, exhortationibus, & virtutum exemplis ad chriſtianæ profeſſionis obſervantiam excitare acedioſos conantur. Quæ graviſſima nequitia eſt reprobationis character. De his *Sap.* v. dicitur: *Turbabuntur timore horribili .... dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam.* Quot ſunt hodie qui per ſummam nequitiam tamquam *Rigoriſtas*, & *Ianſeniſtas*, ſeu hæreticos traducunt illos qui peccatores convertere ad chriſtianam Moralem iuxta germanas Eccleſiæ Romanæ regulas ſtudent? Veram chriſtianam profeſſionem Rigoriſmum appellitant, & Chriſtianos in otio, ludis, oblectamentis, in luxu, & pompis, in via mundi inſanientis confirmant, quin ſibi quidquam conſcientiæ vertant.

VIII. *Rancor* eſt indignatio acedioſorum, qua turgentes & æſtuantes cervicem erigunt contra Superiores, Paſtores, Confeſſarios, & alios qui illos corrigere, illuminare, & ad meliorem revocare frugem ſtudent. De his *Prov.* xxix. Salomon ait: *Viro qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus.* Et ſane inter ceteros reprobationis characteres unus eſt diabolica illa obſtinatio qua monita, & correctiones prudentum contemnuntur.

IX. *Puſillanimitas* eſt propriarum virium diffidentia, qua quis officia, & opera ardua, quæ facultatem ſuam divina gratia adiutam non ſuperant, refugit ex animi parvitate. Hanc puſillanimitatem peccatum eſſe evincit 2. 2. *quæſt.* cxxxiii. *art.* 1. S. Thomas, tum ex illo S. Pauli ad Coloſſ. iii. *Patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant*: tum ex evangelica parabola ſervi pigri, qui acceptam pecuniam domini ſui fodit in terram, nec operatus eſt ex ea; & propter quamdam puſillanimitatem punitus eſt a domino. Tum eſſet peccatum mortale, cum quis pertinaciter reſiſteret acceptare officia ſibi a Superiore

iore impoſita, ut ibidem S. Thomas declarat *ad 3.* inquiens: *Puſillanimitas aliquo modo ex ſuperbia poteſt oriri; dum ſcilicet aliquis nimis proprio ſenſu innititur, quo reputat ſe inſufficientem ad ea reſpectu quorum ſufficientiam habet. Unde dicitur Prov. xxvi.* Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias. *Nihil enim prohibet quod ſe quantum ad aliqua deiiciat, & quantum ad alia ſe in ſublime extollat. Unde Greg. in Paſtorali . . . de Moyſe dicit, quod ſuperbus fortaſſe eſſet, ſi ducatum plebis innumeræ ſine trepidatione ſuſciperet; & rurſum ſuperbus exiſteret, ſi Auctoris imperio obedire recuſaret.* Puſillanimitas directe opponitur magnanimitati, ut ibidem Angelicus *art. 2.* exponit.

X. *Deſperatio* ſcelus eſt quo quiſpiam de ultimi finis conſecutione deſperans, omne ſalutis ſtudium deponit. De gravitate huiuſce ſceleris egimus *Tom. I. in Decal.*

XI. *Torpor* eſt animi ignavia, ſeu languor, quo quis præceptorum obſervantiam vel omittit, aut negligenter & oſcitanter implet. Periculoſiſſimus eſt torpor iſte præſertim in illis qui negligunt media, tametſi graviter non obligantia, neceſſaria ad conſequendam proprii ſtatus perfectionem; qui perfunctorie præcepta ſervant, & ex quadam inſita ignavia vitam deſidem ducunt: contra quos ad Romanos xi. S. Paulus inquit: *Sollicitudine non pigri, ſpiritu ferventes, Domino ſervientes.* Vult enim Deus mandata ſua impigre impleri. *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.* Languor iſte ſpiritus omnem devotionis humorem exſiccat, vires extenuat, quotidie zizania vitiorum ſpargit, mentis ſoporem & obſcuritatem inducit, & ita animam corrumpit, ut eam ineptam ad vera, & ſolida virtutis officia reddat. Graphice *ſerm.* lxiii. *in Cant.* huiuſce inertiæ, & torporis labes S. Bernardus deſcribit. *Hoc frigus, ſi ſemel animam . . . pervaſerit, ac nemine deinde (quod abſit) inhibente ad interiora eius pervenerit, deſcenderit in viſcera cordis, & ſinum mentis, concuſſerit affectiones, occupaverit conſilii ſemitas, perturbaverit iudicii lumen, libertatem addixerit, mox, ut in corpore ſolet evenire febricitantibus, ſubit quidam animæ rigor, & vigor leteſcit, languor fingitur virium, horror auſteritatis, timor ſollicitat paupertatis, contrahitur animus, ſubtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitæ, ſopitur ratio, ſpiritus extinguitur, deferveſcit novitius fervor, ingraveſcit tepor faſtidioſus, refrigeſcit fraterna caritas, blanditur voluptas, fallit ſecuritas, revocat conſuetudo. Quid plura? Diſſimulatur lex, abdicatur ius, fas proſcribitur, derelinquitur timor Domini, dantur poſtremo impudentiæ manus, præſumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpiſſimus, plenus ille ignominia & confuſione: ſaltus de excelſo in abyſſum, de pavimento in ſterquilinium, de ſolio in cloacam, de cælo in cœnum, de clauſtro in ſæculum, de paradiſo in infernum.*

XII. Habes hic depictam acediæ, & inertiæ imaginem tot non modo Chriſtia-

no-

Digitized by Google

norum, verum etiam Religioſorum, qui ſemper agentes nihil operantur, ſemper huc, atque illuc curſitantes, numquam progrediuntur in via perfectionis. Omnia ſibi tædio ſunt, omnia faſtidiunt, & veluti palato corrupto ex febri, nullam ſeriam applicationem guſtant, ſed unam vix inceptam abrumpunt, aliamque reſumunt, & poſt hanc aliam, ut tempus, inquiunt, tranſigant, & fallant; ſed ſemetipſos miſerrime fallunt. Nihil hac pigritia Dei ſervis infeſtius. *Per agrum pigri tranſivi, & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat*: Prov. XXI. Væ illis qui tempus, ſibi a Deo conceſſum ad operandum unicum ſalutis negotium, in ludis, in converſationibus vanis, inanibus colloquiis, in curioſis ineptiſque ſtudiis, in ſæculi voluptatibus, & diverticulis inutiliter tranſigunt. Legant iſti S. Bernardum *ſerm.* XXII. *de diverſ.* ubi fuſo ſermone graviſſima eiuſmodi vitæ pericula, & imminentem damnationem repræſentat, cuius verba brevitatis ſtudio omitto.

XIII. *Evagatio mentis* torporem in ſalutis negotio conſequitur, quæ eſt inquieti animi motus, quo homo propter tædium rerum ſpiritualium ad exteriora erumpit, ut inde delectationes captet vaniſſimas. Huiuſmodi ſunt homines curioſi, qui nihil aliud optant, niſi *aut dicere, aut audire aliquid novi*. Hos reprehendit Apoſtolus *II. Theſſal.* III. his verbis. *Si quis non vult operari, non manducet. Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquiete, nihil operantes, ſed curioſe agentes. Iis autem qui ſunt eiuſmodi, denuntiamus, & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes ſuum panem manducent*. Huc intendant animum Eccleſiaſtici præſertim & Religioſi, qui non operantes, ſed otioſi, gyrovagi, inquieti, deſides panem & patrimonia pauperum deglutiunt. Otium deſidioſum occaſio eſt non adeo remota peccati mortalis. *Multam malitiam docuit otioſitas*, inquit *Eccleſ.* XXXIII. & rurſus Prov. XII. *Qui ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt*. Heinc multiloquia, & vaniloquia, diſcordiæ, detractiones, rixæ, ſuſpiciones manant. Quare concludit Salomon Prov. XXV. *Sicut urbs patens, & abſque murorum ambitu; ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum*. Et hæc de ſeptem vitiis capitalibus dicta ſufficiant.

DISSERTATIO ULTIMA.

DE VIRTUTIBUS.

CAPUT I.

Quid, & quotuplex ſit virtus.

I. HActenus contra vitia evellenda & extirpanda pugnatum eſt: nunc de virtutibus inſtituendus ſermo eſt. Diminutum, & nimis imperfectum foret miniſterium noſtrum, ſi vitiis dumtaxat profligandis operam daret. Hæc utique primum omnium eradicanda e vinea; ſed ſerendæ continuo, excolendæque virtutes ſunt. Immo huc ſpectare ſtudia noſtra debent. Idcirco, cum ad terminum properet Theologiæ noſtræ curſus, & e propinquo metam ſpectet, nihil opportunius illuſtrandum occurrere poterat quam tractatus de virtutibus. Ad rem igitur.

II. Quæſt. I. *Quomodo virtus definiatur*? Reſp. Virtutis vocabulum varias excipit ſignificationes. Interdum fortitudinem prodit; ut *I.Machab.* I. legitur: *Abiit cum virtute forti*. Aliquando pro efficacitate virium naturalium uſurpatur; ut *Sap.* VII. legitur: *Ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum*. Interdum virtutis nomen adhibetur ad miraculorum gratiam manifeſtandam; ut *Matth.* VII. dicitur: *In nomine tuo virtutes multas fecimus*. His & aliis ſignificationibus miſſis,

III. Virtus ab aliis definitur *Ordo amoris*. S. Auguſtinus *Lib.V. de Civ.Dei cap.* XXII. inquit: *Definitio brevis & vera virtutis, ordo eſt amoris*. S. Thomas, quo nemo felicius Auguſtinianæ doctrinæ ſenſum aſſecutus eſt, 1. 2. *quæſt.* lv. *art.* 4. hanc prodit definitionem: *Virtus eſt bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur, quam Deus in nobis ſine nobis operatur*. Virtutibus aliquando male utuntur homines, cum de earum obiectis male ſentiunt, cum eaſdem contemnunt, cum in vitia labuntur. Verum numquam id provenit ex recta illa mentis, animique affectione, ſed ex contraria cupiditate. Quoniam virtutis opus eſt eiuſdem bonus uſus. Nemo autem bene utendo male vivit, inquit S. Auguſtinus *Lib.II. de lib. arbit. cap.* XIX.

IV. Quæſt. II. *Quotuplex ſit virtus?* Reſp. Virtutes aliæ humanæ, ſeu ordinis naturalis, quia tendunt in obiecta quæ naturali comprehendi ratione valent, perficiuntque hominem intra rationis humanæ confinia. Aliæ ſunt ſupernaturales, & divinæ, quæ theologicæ nuncupantur, ſuntque *fides*, *ſpes*, *caritas*. De his tribus virtutibus fuſe ſcripſi *Lib.I. in Decal.*

V. Vir-

V. Virtutum humanarum aliæ mentem perficiunt, aliæ appetitum. *Intellectuales* illæ, *morales* iſtæ a Theologis nuncupantur. Priores appellantur *intelligentia*, *ſapientia*, *ſcientia*, & *ars*, quæ mentem in veritatis inveſtigatione, & contemplatione perficiunt. Minus proprie virtutes iſtæ appellantur, cum non reddant hominem probum: ideoque nullus de eiſdem nobis ſermo erit. *Prudentia*, tametſi virtus intellectualis ſit, opus tamen & praxim ſpectat: & de hac mox ſermo erit.

VI. Quæſt. III. *Quid ſit virtus moralis*? Reſp. Deſcribitur, quod ſit habitus a Deo datus homini ad honeſtos mores, ſeu honeſtas actiones, ſecundum legis divinæ præſcriptum, inclinans propter caritatem in Deum. Pravis* habitibus impellitur homo ut placeat mundo, ut ſæculi oblectamenta ſectetur. Contra, virtutum habitus animum in Deum efferunt, quia vera virtus donum Dei eſt, & illi ſervit.

VII. Virtutes morales aliæ operationes exteriores dirigunt, ut iuſtitia, eiuſque partes; aliæ animi perturbationes, ſeu paſſiones moderantur, ut fortitudo, temperantia, & ceteræ quæ eiſdem adiunctæ ſunt.

VIII. Potiſſima virtutis moralis, cuius dedimus deſcriptionem, diviſio eſt in quatuor *virtutes cardinales*, quæ appellantur *prudentia*, *iuſtitia*, *temperantia*, *fortitudo*. Cardinales nuncupantur, quia ſunt veluti aliarum virtutum fontes, capita, cardines, & principia, unde omnis honeſtæ vitæ ratio proficiſcitur. De his *Sap. cap.* VIII. dicitur: *Et ſi iuſtitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes: ſobrietatem enim, & prudentiam docet, & iuſtitiam, & virtutem; quibus nihil eſt utilius in vita hominibus.*

IX. Harum virtutum neceſſitatem ſapienter deſcribit S. Bernardus *tract. de converſ. ad Cleric.cap.*x. his verbis. *Opus eſt fortitudine adverſus tentamenta peccati, ut rugienti leoni reſiſtamus fortes in fide, & ignita ipſius iacula hoc ipſo clypeo viriliter repellamus. Opus eſt iuſtitia, ut operemur bonum: opus prudentia, ne cum fatuis virginibus reprobemur: opus denique temperantia, ne voluptatibus indulgentes, audiamus aliquando quod miſer ille, epularum pariter & veſtium ſplendore finito, dum miſericordiam precaretur, audivit: Memento fili, quod recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris.* De his quatuor virtutibus lege S. Thomam 1. 2. *quæſt.* lxi. ubi earumdem notiones perſpicue tradit. Mutuum fœdus habent virtutes iſtæ. Qui unam vere habet, ceteras poſſidet; non tamen æqualiter in ipſis iuſtis reperiuntur.

Digitized by Google

CAPUT II.

De prudentia, eiuſque partibus, officiis, & vitiis oppoſitis.

I. PRudentia eſt *virtus quæ ſecundum honeſtatis rationem, divinæque legis præſcriptum, quid expetendum, quidve fugiendum homini ſit, proponit.* Non in voluntate, ut ceteræ virtutes morales, ſed in intellectu reſidet, ceu lumen, & iudex, qui dirigit, ordinat, decernit quid ceteræ virtutes proſequi, quid declinare debeant. Ideo virtus hæc intellectualis vocatur, quia eſt veluti aliarum virtutum doctrix & magiſtra. De hac virtute fuſum ſermonem habet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* xlvii. ſexdecim articulis comprehenſum, ubi omnia quæ de prudentia deſiderari poſſunt, ſigillatim exponit.

II. Prudentia alia *politica*, quæ in bonum Reipublicæ, alia *œconomica*, quæ in bonum familiæ, alia *monaſtica*, quæ in bonum privatum tendit. Officia prudentiæ ſunt, 1. rectum conſilium agendorum formare, præbere, inquirere, accipere. 2. De rebus practicis agendis recte iudicare ſecundum aut communes regulas, aut ſecundum altiora principia, ſi communes regulæ in tali caſu deficiant. 3. Recte præcipere executionem. Hæc ſunt officia, ſeu actus proprii prudentiæ, conſulere, iudicare, præcipere.

III. Partes integrantes, & ex quibus coaleſcit prudentia, ſunt *memoria*; *intelligentia*, *providentia*, *ſolertia*, *docilitas*, *ratio*, *circumſpectio*, *cautio*, *ſollicitudo*.

IV. *Memoria* hic non accipitur pro facultate naturali addiſcendi res novas, ſed *pro ſtudioſa recordatione eventuum præteritorum*. Prudentia magna ex parte experientia præteritorum eventuum nititur. Meditatur præſentem deliberationem iuxta ſucceſſum quem negotia in ſimilibus circumſtantiis habuerunt; & pro circumſtantiarum identitate, aut diverſitate colligit, quid hic & nunc reſolvendum ſit. Sæpe tamen occurrit ut negotia quæ ad exactas prudentiæ regulas deliberata fuere, male cedant, ex earum cauſſarum defectu quæ non ſunt in noſtra poteſtate, aut ex ignorantia alicuius occultæ circumſtantiæ, quæ humanæ mentis aciem fugit, & ſuperat. Quare licet negotia prudenter deliberata plerumque fauſtum ſortiantur eventum; non ideo tamen ſemper ex eventu contrario, & infauſto inferri iure poteſt, imprudentem fuiſſe deliberationem. Quare argute cecinit Poeta:

> —— *Careat ſucceſſibus, opto,*
> *Quiſquis ab eventu facta notanda putat.*

V. *Intelligentia* eſt *accurata & ſolers conſideratio, qua intelligitur, quid ſit in unaquaque actione honeſtum, Deoque acceptum.* Vir prudens perſpicit, penetratque aliorum conſilia. Quamvis enim adeo profundæ ſint hominum cogitationes, ut ſolus ſpi-

ſpiritus hominis eas cognoſcat ; tamen vir prudens ex coniecturis, ex hominum inclinatione, indole, temperamento, dominante paſſione, ceteriſque coniecturis præter propter eaſdem obſervat, expiſcatur, & aliquando colligit, ſcopumque attingit, iuxta illud Prov. xx. *Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri. Sed homo ſapiens exhauriet illud.*

VI. *Providentia* eſt, *qua futura aliqua, antequam eveniant, præcognoſcuntur, aut idonea media ad ea aſſequenda executioni demandantur*, iuxta illud Deuteron. cap. XXXII. *Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia. Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent.* Præclara eſt de hoc parabola deſcripta *Luc.* XIV. de computatione ſumptuum ante turris ædificationem.

VII. *Solertia* eſt *promptitudo animi, & facilis promptaque coniectio, qua, dum aliquid inopinato occurrit, vir prudens & perſpicax celeriter invenit id quod congruit, & expedit negotio dirigendo.*

VIII. *Docilitas* eſt *illa prompta aptitudo qua quis paratus eſt ad conſilia aliorum, & monita de rebus agendis accipienda.* Hæc eſt una ex peculiaribus prudentiæ dotibus, diſcernere ea quæ ſuggeruntur ab aliis, num congruant nec ne præſentaneæ reſolutioni, eaque ſuſcipere, propria opinione reiecta, ſi opus fuerit. Hanc cordis docilitatem implorabat a Deo ſapientiſſimus Salomon. *Dabis ſervo tuo cor docile.*

IX. *Ratio* eſt *ſolidum, rectumque ratiocinium, quo ex aliis antecedenter cognitis, quid ſit nunc agendum, colligitur.*

X. *Circumſpectio* eſt *matura circumſtantiarum omnium comprehenſio, ut reſolvi prudenter poſſit, quid expediat habita ratione temporis, loci, perſonarum* &c.

XI. *Cautio* eſt *penetratio malorum, impedimentorum, & oppoſitionum, quæ aſſequendo fini adverſari poſſunt, ut declinentur, & removeantur.*

XII. *Sollicitudo* eſt *ſolertis animi vigilantia, & celeritas ad agenda, & proſequenda ea quæ neceſſaria ſunt ad conſiliorum executionem promovendam, urgendamque.*

XIII. Quæſt. I. *In quibus reperiatur prudentia?* Reſp. In peccatoribus nulla vera & perfecta prudentia reperitur, ſed tantum imperfecta ; ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* XLVII. *art.* 3. ubi inquit: *Prudentia eſt vera & perfecta, quæ ad bonum finem totius vitæ recte conſiliatur, iudicat, & præcipit: & hæc ſola dicitur prudentia ſimpliciter, quæ in peccatoribus eſſe non poteſt.* In peccatoribus eſſe poteſt dumtaxat larva quædam prudentiæ, quæ carnalis eſt & mortifera; ut *Rom.* VIII. dicit S. Paulus: *Prudentia carnis mors eſt.* Hoc in ſenſu, ſubdit ibidem Angelicus, *poteſt ſecundum ſimilitudinem dici prudens latro, qui convenientes vias adinvenit ad latrocinandum.*

XIV. In iuſtis omnibus invenitur vera prudentia, ſine qua nulla vera virtus conſiſtit; ut ibidem *art.* 14. declarat S. Thomas. Quamvis enim plures iuſti careant prudentia, qua & ſibi, & aliis providere valeant de omnibus quæ ad hu-

manæ vitæ rationem attinent; ea tamen induſtria a Deo donantur quæ neceſſaria eſt ad negotium æternæ ſalutis tractandum. Et *qui indigent regi conſilio alieno* (addit ad 2. Angelicus) *ſaltem in hoc ſibi conſulere ſciunt, ſi gratiam habent, ut aliorum requirant conſilia, & diſcernant conſilia bona a malis*. Omnes igitur iuſtos ſpectat illud Chriſti Domini oraculum Matth. x. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*. Serpens totum corpus exponit periculo, ut caput ſalvet; & per anguſta foramina tranſit, ut veterem exuat pellem: ſic nos corpora noſtra tormentis, & periculis obiicere aſtringimur, ut caput noſtrum, qui eſt Chriſtus, indemne cuſtodiamus; & per viam arctam incedere debemus. Columbarum vero ſimplicitas nobis commendatur, ne ulli nocumentum inferamus.

XV. Heinc colliges, homines retuſi ingenii prudentes eſſe non poſſe, excepta illa prudentia quæ neceſſaria eſt ad ſalutem. Quandoquidem ea quæ ad prudentiam univerſalem neceſſaria ſunt, ab iis dumtaxat comprehendi poſſunt qui experrecto ingenio præditi ſunt. Viri docti, & acuto ingenio ornati imprudentes eſſe poſſunt; at indocti, & ingenio tardi prudentes eſſe nequeunt. Tardiloqui, & torpidi prudentes vocari ſolent. Caret (dici ſolet) ille acumine, & litteris; ſed prudentia abundat. Iſti appellari prudentes poſſunt *negative*, ſecus *poſitive*. De raritate & penuria ſumma prudentiæ alibi dictum eſt.

XVI. Quæſt. II. *Quænam ſunt vitia prudentiæ oppoſita?* Reſp. Hæc communiter recenſentur. *Imprudentia, præcipitatio, inconſtantia, negligentia, prudentia carnis, aſtutia, dolus, fraus, & immodica de rebus temporalibus ſollicitudo*.

XVII. *Imprudentia* avertit hominem a divinis regulis, & eſt peccatum mortale, cum quis contemnens, & repudians divina documenta, præcipitanter agit; ſi tamen abſque contemptu, & detrimento eorum quæ ſunt de neceſſitate ſalutis agat, erit peccatum veniale, inquit 2. 2. *quæſt.* LIII. *art.* I. S. Thomas.

XVIII. *Præcipitatio* imprudentiæ ſpecies eſt, qua quis ex impetu voluntatis, & pravo animi affectu deliberat de iis quæ agenda ſunt, prætermiſſis prudentiæ regulis.

XIX. *Inconſideratio*, & *inconſtantia* ſub imprudentia continentur. Inconſideratio enim contemnit animum intendere in ea quæ requiruntur ad rectum iudicium. Inconſtantia bonum propoſitum reiicit.

XX. *Negligentia* omittit ea quæ ad prudentiam neceſſaria ſunt. Si voluntas ita remiſſa ſit circa res divinas, & officia vitæ chriſtianæ, ut a Dei caritate deficiat; tunc negligentia eſt peccatum mortale. Si vero negligantur aliqua quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, ſublato contemptu, negligentia venialis erit, inquit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* LIV. *art.* 3.

XXI. *Prudentia carnis*, aſſumpta prudentiæ larva, mortem operatur, quando in fruitione bonorum temporalium ultimum finem conſtituit. Quoniam *ſapientia carnis* (inquit Paulus Rom. VIII.) *inimica eſt Deo*. Falſa hæc prudentiæ ſpecies ſæcu-

ſæculi prudentia vocatur, de qua Lucas XVI. *Filii huius ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.*

XXII. *Aſtutia* viis ſimulatis & falſis ad finem ſuum tendit. *Fraus* aſtutiæ prava conſilia factis, *dolus* verbis exequuntur. *Immoderata de rebus temporalibus ſollicitudo* in bonorum temporalium acquiſitione ſuum finem conſtituit: præter ea quæ ad præſentem vitam neceſſaria ſunt, ſuperflua nimia anxietudine quærit. Contra hoc vitium nos monet *Matth.* VI. Chriſtus Dominus: *Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.*

CAPUT III.

De iuſtitia, eiuſque partibus, & officiis.

I. DE iuſtitia fuſe diſputatum eſt *Tom. VII.* Eſt *conſtans & perpetua voluntas tribuendi unicuique ius ſuum.* Duplex eſt. Altera generalis, quæ eſt vitæ noſtræ, omniumque actionum ad legem divinam conformatio. Duo ſunt eius officia, declinare malum, & facere bonum. Altera particularis, quæ, ut dixi, unicuique ius ſuum tradit. Hæc enim iuſtitia ius ſpectat, quod dividitur in naturale, divinum, & humanum. Verum, cum *cit. Tom. VII.* omnia quæ ad iuſtitiam attinent, explicata ſint, ſuperflua nunc eſt de eadem longior diſputatio.

II. Virtutes iuſtitiæ adiunctæ, & finitimæ ſunt *religio*, *pietas*, *obſervantia*, *obedientia*, *veritas*, *gratia*, *vindicatio*, *liberalitas*, *amicitia*, *affabilitas*.

III. Religio Deo cultum reddit & reverentiam. Illius officia ſunt *devotio*, *oratio*, *adoratio*, *ſacrificium*, *oblationes* primitiarum, decimarum, aliarumve rerum Deo dicatarum, item *votum*, & *iuramentum*. Vitia oppoſita ſunt *ſuperſtitio*, *ſaſacrilegium*, *ſimonia*, *periurium*.

IV. *Pietas* iuſtitiæ proxima eſt, quæ ſecundum Deum, parentibus, patriæ, conciviBus honorem exhibet. *Obſervantia* virtus eſt pietati affinis, quæ homines in dignitate conſtitutos honore & debito cultu proſequitur. Quamquam enim omnes homines mutuo ſe honore colere debeant, ut Apoſtolus *Rom.* XII. monet: *Honore invicem prævenientes*: tamen iis qui dignitate, ſapientia, virtute præſtant, ſingularis honor debetur. Hæc obſervantia duplex eſt. Religioſa altera, quæ ob ſupernaturalem perfectionem cultum offert; altera politica, quæ ob civilem dignitatem honorem exhibet.

V. *Obedientia*, omnium virtutum moralium maxima, duplex eſt. Altera generalis, inclinans ad ſervandum quodcumque præceptum: qua ratione obedire pertinet ad omnem virtutem: & inobedientia generalis, eidem oppoſita, eſt vitium generale quod omne præceptum violat, eſtque in re gravi peccatum mortale, in re levi veniale. Altera eſt ſpecialis, qua ſubditi Superiorum mandata exequuntur.

tur. Huic opponitur inobedientia formalis, quæ ſemper peccatum mortale eſt: quia eſt formalis contemptus præcepti, & poteſtatis præcipiendi. Quare etiamſi res levis ſit, contemptus formalis mortiferus eſt.

VI. *Veritas* eſt virtus iuſtitiæ finitima, *qua homo talem ſe vita, & ſermone exhibet, qualis eſt*. De hac veritate, ſeu veracitate fuſe diſputatum eſt in Decalogum: ideo nunc a longiori ſermone abſtineo.

VII. *Gratia*, ſeu, ut vulgo dicitur, *gratitudo*, eſt virtus quæ inclinat ad beneficia compenſanda, & gratiam reddendam benefactoribus. Gratiæ, ſeu gratitudinis officia ſunt continua beneficiorum memoria, & recordatio; honorem, & reverentiam benefactoribus exhibere, gratias agere; beneficia accepta celebrare; propenſio voluntatis, & animi promptitudo ad officia, & beneficia præſtanda iis a quibus beneficia accepimus. Immo, ſi fieri poteſt, plus reddendum eſt quam acceptum ſit, ut 2. 2. *quæſt.* CVI. *art.* 6. docet S. Thomas inquiens: *Recompenſatio gratiæ reſpicit beneficium ſecundum voluntatem benefacientis. In quo quidem præcipue hoc commendabile videtur quod gratis beneficium contulit, ad quod non tenebatur. Et ideo qui beneficium accepit, ad hoc obligatur ex debito honeſtatis, ut ſimiliter aliquid gratis impendat. Non autem videtur gratis aliquid impendere, niſi excedat quantitatem accepti beneficii: quia quamdiu recompenſat minus, vel æquale, non videtur facere gratis, ſed reddere quod accepit. Et ideo gratiæ recompenſatio ſemper tendit, ut pro ſuo poſſe aliquid maius retribuat*. Homines, quia natura corrupta ſuperbi, ingrati communiter ſunt: quia renuunt ſe declarare ſubiectos, & devinctos beneficiis alterius hominis; quem ſi benefactorem recognoſcunt, quodammodo ut ſuperiorem, & præſtantiorem ſuſpicere tenentur. Varii ſunt ingratitudinis gradus. *Ingratus eſt* (inquit Seneca *Lib. III. de benef.*) *qui diſſimulat, ingratior qui non reddit, ingratiſſimus omnium qui oblitus eſt*. Mutuo ſe in vitia homines impellunt, quia communiter vitioſi ſunt. Illi mutuas tradere pecunias, occurrere aliorum egeſtati, beneficia impendere refugiunt: quia iſti communiter ingrati ſunt. Varios modos quibus aliquis ingratus eſt, explicat 2. 2. *quæſt.* CVII. *art.* 3. S. Thomas inquiens: *Ingratus dicitur aliquis dupliciter. Uno modo per ſolam omiſſionem; puta quia non recognoſcit, vel non laudat, vel non retribuit vices pro beneficio accepto: & hoc non ſemper eſt peccatum mortale: quia, ut ſupra dictum eſt, debitum gratitudinis eſt ut homo etiam aliquid liberaliter tribuat ad quod non tenetur: & ideo ſi illud prætermittit, non peccat mortaliter. Eſt tamen peccatum veniale, quia hoc provenit ex negligentia quadam, aut ex aliqua indiſpoſitione hominis ad virtutem. Poteſt tamen contingere quod etiam talis ingratitudo ſit mortale peccatum vel propter interiorem contemptum, vel etiam propter conditionem eius quod ſubtrahitur, quod ex neceſſitate debetur benefico, ſive ſimpliciter, ſive in aliquo neceſſitatis caſu. Alio modo dicitur aliquis ingratus, quia non ſolum prætermittit implere gratitudinis debitum,*

Digitized by Google

tum, ſed etiam contrarium agit : & hoc etiam ſecundum conditionem eius quod agitur, quandoque eſt peccatum mortale, quandoque veniale. Sciendum tamen, quod ingratitudo quæ provenit ex peccato mortali, habet perfectam ingratitudinis rationem ; illa vero quæ provenit ex peccato veniali, imperfectam.

VIII. *Vindicatio* eſt *virtus qua iniuria, aut vis defendendo, aut iuſte puniendo repellitur*. Eſt illicita, ſi vindicantis intentio malum alterius ſpectet, illudque intendat. Nec excuſatur, quamvis feratur in malum illius a quo iniuria affectus eſt : hoc enim ad odium attinet, quod pugnat cum divino mandato. *Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum* : Rom. cap. XII. Licita vero eſt, quando publica, non privata auctoritate ordinatur in emendationem peccantis, aliorum tranquillitatem, & iuſtitiæ conſervationem. Punitio criminum ad iuſtitiam commutantem pertinet, quatenus publicam iuſtitiam ſpectat. Quando vero ſpectat immunitatem alicuius privatæ perſonæ, ut ab iniuria ſuſcepta immunis conſtituatur, ſervatis debitis circumſtantiis, peculiaris virtutis eſt, nempe *vindicationis*. Huic virtuti opponuntur vitia duo. Alterum per exceſſum, & vocatur *crudelitas* ſeu *ſævitia*, quæ modum punitionis excedit : alterum per defectum, & eſt nimia in puniendo *remiſſio*.

IX. *Liberalitas* eſt virtus iuſtitiæ affinis, *quæ in convenienti bonorum externorum quæ ad vitæ ſuſtentationem conceſſa ſunt, diſtributione, & uſu verſatur*. Modum præcipue æquæ diſtributionis virtus iſta reſpicit & ſervat. Qui indiſcriminatim quibuslibet dant, liberales non ſunt : quia poſtea non habent unde aliis dent. Plures ſe liberales reputant, quia facile diſtribuunt ſua ; & poſtea, cum pro loco, tempore, & perſonarum qualitate convenientiſſima eſſet diſtributio, quid tribuant, omnino non habent. Iſti prodigi, non liberales ſunt. Liberalis nec ſibi, nec ſuis neceſſaria ſubtrahit. Liberalis ægre recipit, dat libenter, quando, & prout oportet : numquam petit iuxta vulgare diſtichon.

Si quis in hoc mundo multis vult gratus haberi,
Det, capiat, quærat, plurima, pauca, nihil.

X. *Affabilitas* virtus eſt iuſtitiæ propinqua, *qua homo ad alios homines in civili commercio, & converſatione ita dicta ſua, & facta moderatur, ut neminem ſive verbis, ſive geſtis offendat*. Virtus hæc non reſtringitur ad familiares, & amicos, ſed univerſe omnes quibuſcum converſatur, amplectitur. Duo huic virtuti opponuntur vitia per exceſſum; nempe *adulatio*, qua palpantur illi quibuſcum converſamur ; & *blanditiæ*, quibus nimium connivemus aliorum non rectis inclinationibus, & moribus. Vitia hæc frequentiſſime graſſantur, & ſunt veluti inſtrumenta ſuperbiæ, & vanæ gloriæ. Homines enim inflati, & glorioſi velificantur, & adulantur omnibus, ut inde plauſum ſibi, & acclamationes comparent, unde inflent vanæ gloriæ tumorem. Adverſantur alia duo vitia per defectum, nempe *tædium*, & mo-

moroſitas, ſeu *litigium*, quo quis alios contriſtare non veretur, omnia illorum dicta & facta vellicando. Vir moroſus ſuo vultu, & ſupercilio tetricam præfert ſeveritatem, & triſtitiam quamdam in colloquio; gravatim audit, & gravatim reſpondet. Vitium hoc in Superioribus præſertim, & animarum curatoribus pernicioſiſſimum eſt; cum fructum omnem impediat, quem parere miniſterium deberet. Traianus ipſe ethnicus Imperator damnat in Superioribus omnibus tetricam moroſitatem. Siquidem aliquibus eiuſdem comitatem, & popularitatem carpentibus hoc, teſte Eutropio, reſponſum præbuit. *Talem ſe Imperatorem eſſe privatis, quales eſſe ſibi Imperatores privatus optaſſet*. Indoles, temperamentum, inſtitutio multum conferunt ad affabilitatem. Virtus tamen ipſa aſſiduo exercitio tædium, moroſitatem, & tetricum humorem coercet, & vincit.

C A P U T IV.

De fortitudine, eiuſque officiis, & partibus.

I. Fortitudo eſt *virtus quæ animum ita moderatur ſecundum rectæ rationis normam circa ea quæ ardua ſunt, & terribilia, ut nec pravo timore frangatur, nec temere quidquam aggrediatur*. Virtus hæc in gravibus periculis excutit timorem, & triſtitiam, moderatur audaciam, animum erigit, accendit, incitat adverſus pericula maxime præmeditata, quæ ſubeunda ſunt propter Dei gloriam, præcipue contra mortem ipſam, omnibus malis formidabiliorem.

II. Fortitudo alia eſt *domeſtica*, qua firmitatem animi in adverſis calamitatibus quibus opprimi animus ſolet, & a virtutis officio averti, viri fortes retinent, ut in amiſſione fortunarum, patrimonii, parentum, honoris &c. Alia eſt *bellica*, quæ animum roborat adverſus hoſtes ſive corporales, ſive ſpirituales. Hac excelluerunt Heroes, Abraham, Moyſes, Caleb, Ioſue, Gedeon, David, Machabæi, Apoſtoli, Martyres, ceterique Sancti, qui *per fidem vicerunt regna, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum;* ut Apoſtolus loquitur.

III. Cum militia ſit vita hominis ſuper terram, hac virtute præſertim obarmati ſint Chriſtiani oportet, ut clamat *Epheſ.* VI. S. Paulus. *Confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli, & reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.*

IV. Duo ſunt fortitudinis officia: aggreſſio, & perpeſſio. Aggreſſione animus adit res arduas, & pericula gravia: perpeſſione ſuſtinet adverſa, tormenta, calamitates, mortemquè ipſam. Fuſe 2. 2. *quæſt.* CXXIII. de hac virtute Angelicus ſcribit, ubi docet perpeſſionem eſſe præcipuum fortitudinis officium. Difficilius quippe eſt timorem reprimere quam audaciam coercere. Hæc enim ſunt duo vitia fortitudini oppoſita. Porro difficilius eſt non moveri præſenti malo quam ſutu-

Digitized by Google

turo : difficilius eſt diu manere immobilem ſub malorum & adverſitatum iugo quam ſubito motu aliquod arduum opus aggredi : difficilius eſt cum fortiore pugnare quam debiliorem invadere. Quare martyrium eſt heroicæ fortitudinis actus. Hac enim armatus Chriſtianus immobilis perſiſtit in fide, & iuſtitia, a qua neque per mortem abduci valet; ſed eam invicto pectore ſuſtinet.

V. Virtutes adiunctæ fortitudini ſunt *magnanimitas*, *magnificentia*, *patientia*, *&* *perſeverantia*. Deſcribitur *magnanimitas* virtus *quæ moderatur magnorum honorum ſpem*, *&* *deſideria*. Magnos honores ſpectat vir magnanimus, ita tamen ut eos immoderate non expetat, neque primario intendat; ſed cum primis res arduas, & præclara facinora propter Deum aggredi, & agere ſtudet, quibus magnus debetur honos, ut 2. 2. *quæſt.* CXXIX. *art.* 4. *ad* 1. S. Thomas docet. *Magnanimitas ita eſt circa honores, ut ſtudeat facere ea quæ ſunt honore digna; non tamen ſic, ut pro magno æſtimet humanum honorem*. Vir autem magnanimus nihil agit contra virtutis officium, ut honores aſſequatur; quemadmodum ibidem Angelicus ſubdit. *Magnanimitas non eſt circa honorem quemcumque, ſed circa magnum honorem. Sicuti autem honor debetur virtuti, ita magnus honor debetur magno operi virtutis. Et inde eſt quod magnanimus intendit magna operari in qualibet virtute, in quantum tendit ad ea quæ ſunt digna magno honore*. Magnanimitati opponuntur per exceſſum *præſumptio*, *ambitio*, *&* *inanis gloria*; & per defectum *puſillanimitas*.

VI. *Magnificentia* virtus eſt annexa & affinis fortitudini, *quæ ad magna opera in exteriori materia magnis ſumptibus facienda ſecundum rationis*, *&* *divinæ legis amuſſim animum erigit*, *&* *inclinat*. Alia eſt publica, & ſacra, quæ ad pios uſus, ut ad ſacrificia, ad erigenda templa, collegia, xenodochia, ſumptus impendit. Alia eſt publica & civilis, quæ ad uſus politicos, nempe ad Rempublicam conſervandam, augendam, amplificandamque, ad naves, ad arces fabricandas, ad militum copiam colligendam, aliaque opera aggredienda, promovendaque pro ſtatus & regni conſervatione expenſas ingentes facit. Alia demum eſt privata, quæ vel magnifica munera alicui privato impertit, vel magnifica aggreditur in uſum proprium, quando ratio propriæ dignitatis, decoris, & operis ipſius natura poſtulat; ut ædificia, quæ ſemel fiunt, & diuturna ſunt. Statui tamen conformia ſint oportet, ut magnificentia virtutis naturam habeat. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* CXXXIV. *art.* 2. *ad* 3. illam magnificentiam dicit eſſe illuſtriorem qua ſplendida opera in honorem Dei magnis ſumptibus fiunt. *Nullus finis* (inquit) *humanorum operum eſt adeo magnus, ſicut honor Dei: &* *ideo magnificentia præcipue magnum opus facit in ordine ad honorem Dei. Unde Philoſ. IV. Eth. dicit* .... quod honorabiles ſumptus ſunt maxime qui pertinent ad divina ſacrificia. *Et circa hoc maxime ſtudet magnificus. Et ideo magnificentia coniungitur ſanctitati: quia præcipue eius ef-*

fectus ad religionem, ſive ad ſanctitatem ordinatur. Huic virtuti opponitur *parviſicentia*, quæ eſt vitium, quo nimius pecuniæ amator, minus largitur quam eius dignitatis ratio poſtulet, vel ſuſceptum opus, ingentes ſumptus requirens, non audet perſequi; aut decore perficere, ob animi anguſtiam. Vitium oppoſitum per exceſſum eſt *prodigalitas*, qua quis maiores ſumptus profundit quam ratio exigat.

VII. *Patientia* virtus eſt fortitudini cognata, *qua mala præſentia æquo invictoque animo tolerantur*. Virtus ſummopere neceſſaria eſt, & quotidiana ſit oportet. *Patientia* (inquit Paulus ad Hebr. 1.) *vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem*. Duo vitia eidem opponuntur. Unum per exceſſum, nempe *impatientia*, qua quis plus iuſto de malis dolet, & triſtatur. Vitium iſtud mortiferum eſſe poteſt vel ratione ſcandali, quod proximo ingeritur, vel ob mala quæ quis impatientia abreptus operatur. Alterum vitium per defectum eſt *inſenſibilitas*, ſeu animi durities, qua quis ſtupore quodam correptus nec propriis, nec alienis malis commovetur.

VIII. *Perſeverantia* virtus eſt *qua homo firmum habet propoſitum perſiſtendi in opere bono uſque ad eiuſdem conſummationem, & roboratur ad ſuperandas moleſtias & difficultates ex actus diuturnitate proficiſcentes*. Eidem per exceſſum adverſatur *pertinacia*, qua homo agendi propoſitum retinet, & perſequi contendit, quando non oportet, vel pluſquam oportet. Contra perſeverantia conſtans eſt, uſquedum tantum ratio recta poſtulat. Vitium per defectum eſt *inconſtantia*, qua quis abſque iuſta cauſſa ab opere ſuſcepto deſiſtit ob quamdam mollitiem, ſeu amorem voluptatis, vitæ delicatæ, aut ob inertiam vel pigritiam.

IX. Inter vitia oppoſita alicui virtuti, abſolute loquendo, graviora ſunt quæ per defectum, quam quæ per exceſſum opponuntur. Sic gravior eſt deſperatio quam præſumptio.

CAPUT V.

De temperantia, eiuſque partibus, & officiis.

I. TEmperantia univerſe accepta virtus eſt *quæ ad legum divinarum, & humanarum præſcriptum operationes, & appetitiones humanas moderatur; ſed & cupiditates, & affectus animi, qui contra rationem alliciunt, coercet*. Secundum hanc acceptionem non eſt virtus ſpecialis. Prout enim virtus peculiaris eſt, moderatur appetitum iuxta divinam legem, & rectam rationem in uſu rerum quæ delectationem ſenſuum, præcipue guſtus, & tactus, pariunt, ut ſunt cibus, potus, & res venereæ.

II. Vitia oppoſita temperantiæ ſunt *intemperantia*, qua quis voluptates corporis, guſtus, & tactus, præſertim venereorum, immoderate, ac præter rationis, divinæque

næque legis regulam appetit, eiſdemque abutitur, præſcriptum a ratione modum excedens. Aliud eſt vitium oppoſitum per defectum, quod dicitur *ſtupiditas ſenſuum*. Hoc vitium, quod perrarum eſt, omnes delectationes licitas & honeſtas, etiam neceſſarias, quas Deus ad hanc tuendam vitam, propagandamque inſtituit, reiicit, & aſpernatur, ac ſi homo truncus eſſet, & ſtipes, omniſque ſenſus expers.

III. Partes integrantes temperantiæ ſunt *verecundia*, & *honeſtas*. Dicitur verecundia *turpitudinis, & vituperii inhoneſtam actionem conſequentis timor*. Sit ne vera virtus, diſputant Philoſophi. Illud eſt certum, a Deo commendari, tamquam virtutis præſidium. *Mulieres in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe* &c. inquit Apoſtolus *I. ad Timoth. cap.* II. Verecundiæ opponitur *inverecundia*, ſeu *impudentia*, qua homo turpitudinis nullum experitur ſenſum. Malus eſt pudor quo quis verecundatur paupertatis, ignobilitatis, aut calamitatum, aliorumque quæ abſque vitio ſuo evenerunt. *Honeſtas* virtus eſt *quæ hominem avertit ab iis quæ probroſa ſunt*, ut ab immoderato appetitu voluptatum, & venereorum.

IV. Species temperantiæ ſunt *abſtinentia*, *ſobrietas*, *caſtitas*. Officium *abſtinentiæ* eſt moderari hominem, ut ſibi temperet a cibo, & potu, quantum iuxta rectam rationem decet, habito reſpectu valetudinis, perſonæ, & aliorum quibuſcum vivit.

V. *Sobrietas* virtus eſt *quæ moderatur appetitum, & uſum potus vim inebriandi habentis, ſecundum rectam rationem*. Menſura autem cibi, & potus, & ſomni repetenda eſt ex fine proximo, qui eſt corporis valetudo, idonea ad mentis & corporis officia exercenda. De ſobrietate, & abſtinentia late diſſerui *Tom.V.* & alibi.

VI. *Caſtitas* virtus eſt *quæ regit & refrenat appetitum in uſu venereorum*, & eſt carnalium voluptatum moderatrix. Triplex eſt, *coniugalis*, *vidualis*, & *virginalis*. Prima eſt voluntas firma abſtinendi ab omni venerea delectatione, excepta ea quæ cum propria coniuge percipitur, & utendi coniugio iuxta normam rectæ rationis, & divinæ legis. *Vidualis* eſt propoſitum conſtans firmumque abſtinendi in poſterum ab omni venerea delectatione ex coniugio percepta propter Deum. *Virginalis* eſt voluntas conſtans, & firma abſtinendi per totam vitam ab omni actione, & delectatione venerea. Duabus præcedentibus præſtantior eſt virginitas. Abſtinentiæ gula adverſatur, ſobrietati ebrietas, caſtitati luxuria.

VII. Virtutes temperantiæ annexæ ſunt *continentia*, *clementia*, *manſuetudo*, *humilitas*, *taciturnitas*, *ſtudioſitas*, *eutrapelia* ſive *iucunda urbanitas*.

VIII. *Continentia* dupliciter accipitur. Primo in ſtrictiori ſignificatu, quatenus eſt virtus *qua ab omni prorſus delectatione venerea* abſtinetur: & ſub hac ratione eadem eſt ac caſtitas virginalis, aut vidualis. Secundo in latiori ſignificatione, quatenus virtus eſt *quæ rationem confirmat, ne carnalibus deſideriis, & pravis concupiſcentiæ motibus vincatur animus*. Hoc ſecundo modo virtus eſt temperantia inferior.

IX.

IX. *Clementia* virtus eſt *quæ Superioris animum inclinat ad lenitatem in pœna exigenda*, quantum permittit iuſtitia, recta ratio, diſciplinæ bonum, delinquentis ſalus, & publica ædificatio, ſpectatis circumſtantiis facti, cauſſæ, perſonæ, ceteriſque. Si lex arbitrio iudicis infligendæ pœnæ modum relinquat, amplior tunc clementiæ locus patet. De hac virtute dicitur Prov. XI. *Clementia præparat vitam*. Virtus hæc maxime Chriſtianorum propria eſt. Eidem per exceſſum opponitur crudelitas, qua ultra modum pœnas exigit. Per defectum laxitas, ſeu nimia lenitas, qua pœna aut remittitur, aut minuitur, quando recta ratio dictat ad rei emendationem exigendam eſſe præfinitam pœnam.

X. *Manſuetudo* eſt virtus *iræ moderatrix*. Hanc præ ceteris nobis Chriſtus commendavit, inquiens: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*.

XI. *Modeſtia* virtus eſt *quæ tum interiores animi motus, tum externas actiones moderatur, ita ut nihil offendat aſpectum*. Hæc virtus ita coercet omnes corporis actiones, ut nihil ſit torvum in oculis, nihil elatum, nihil procax in verbis, nihil in geſtu inverecundum, nihil in inceſſu ſolutum, nihil in voce petulans. Vir modeſtus nec nimis elatos oculos habet, nec nimis depreſſos. Modeſtiæ virtus non Clericos tantum, non Monachos, non Novitios, non mulieres, & puellas, ſed omnes prorſus Chriſtianos decet. Omnes enim alloquitur Paulus: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*. Modeſtia ipſa externa duplex. Altera quæ moderatur externos corporis motus, quorum memini: & huic modeſtiæ opponitur per exceſſum *petulantia*, & *inſolentia*; & per defectum *ruſticitas*. Altera eſt modeſtia exterior, quæ in cultu, ornatuque corporis, in apparatu domus, conviviorum, ſupellectilis &c. mediocritatem congruam perſonæ, ſtatui, patrimonio &c. ſervat. Contra luxum impudentium muliercularum, vaniſſimas pompas, & faſtum, quæ ſunt vitia modeſtiæ oppoſita, plura dicenda eſſent, niſi longa oratione *Tom. II. in Decal. diſſ.* IX. contra eiuſmodi vitia ſcripſiſſem.

XII. *Humilitas* eſt modeſtiæ ſoror, virtus ſcilicet *qua reprimitur, & firmatur animus, ne ſupra ſe tendat*. De illa ſupra egi, quæ legere poteris. *Taciturnitas* eſt virtus ſermonis moderatrix, cui opponitur *garrulitas*, ſive effrenis loquendi pruritus.

XIII. *Studioſitas* virtus eſt *quæ ſtudium ſcientiæ, & cognitionis acquirendæ moderatur, & modum præſcribit, ac ordinem ſervandum in ſcientiis comparandis*. Oſtendit quæ conditioni, ſtatui, & capacitati ſcienda conveniant, quæve ſtatui, profeſſioni, & conditioni adverſentur, ut 2. 2. *quæſt.* CLXVII. *art.* I. docet S. Thomas, ubi quatuor modos recenſet quibus peccari poteſt in addiſcenda veritate, inquiens: *Uno modo inquantum per ſtudium minus utile retrahuntur a ſtudio quod eis ex neceſſitate incumbit. Unde Hieronymus dicit: Sacerdotes, dimiſſis Evangeliis, & Prophetis, videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorum verſuum verba canta-*

tare. Alio modo inquantum ſtudet aliquis addiſcere ab eo a quo non licet : ſicut patet de iis qui aliqua futura a dæmonibus perquirunt; quæ eſt ſuperſtitioſa curioſitas. .... Tertio, quando homo appetit cognoſcere veritatem circa creaturas, non referendo ad debitum finem, ſcilicet ad cognitionem Dei.... Quarto modo, inquantum aliquis ſtudet ad cognoſcendam veritatem ſupra proprii ingenii facultatem : quia per hoc homines de facili in errores labuntur. Vitium oppoſitum *ſtudioſitati* eſt *curioſitas*, quæ dicitur appetitus inordinatus cognoſcendi. Hæc inordinatio vel eſt ex parte obiecti, & appellatur ſuperflua cura cognoſcendi ea quæ ad cognoſcentem non pertinent : vel ex parte modi comparandi notitiam, puta ſi tempore incongruo, & intempeſtivo addiſcere velis, vel nimio conatu, & immodico labore, qui obſit valetudini. Multis modis curioſitas mortalis eſſe poteſt. 1. ſi legas libros prohibitos. 2. ſi utaris medio ſuperſtitioſo. 3. ſi periculo peccandi mortaliter curioſitas te exponat. 4. ſi ſtudium curioſum, & ſuperfluum ſit cauſſa omittendi ſtudium neceſſarium. 5. ſi quis curioſitate compulſus ab alio ſcire ſtudeat quæ revelari abſque gravi culpa nequeunt. 6. ſi immoderatum ſtudium graviter valetudinem lædat. 7. ſi quis epiſtolas alterius eo invito aperiat, legatque. Ipſa apertio epiſtolarum communiter mortalis eſt : quia, tametſi non contineant, poſſunt tamen continere magni momenti ſecreta. Peccant illi ipſi qui fruſtula laceratæ epiſtolæ colligunt, coniungunt, & legunt : peccant quoque qui aliorum ſcripta invito Auctore legunt, vel publicant. Quam grave malum pepererit Evæ curioſitas in pulcherrimi pomi viſu, exploratum omnibus eſt. Curioſitas videndi mulieres alienigenas Dinam filiam Iacob præcipitavit. Curioſitas videndi mulierem ſe lavantem in ſcelus detruſit Davidem.

XIV. *Eutrapelia*, ſive *iucunda urbanitas* virtus eſt temperantiæ affinis, & moderatrix iocorum, & ludorum iuxta rectam rationem. Contra illam frequentiſſime peccatur per exceſſum tum ratione materiæ, quia non raro ioci, & ludi peraguntur verbis, aut factis immodeſtis, obſcœnis, petulantibus, periculoſis : tum ratione circumſtantiarum, quod ioci, & ludi exerceantur vel in loco & tempore indebito, vel contra perſonæ dignitatem, vel ratione immodici affectus, & longioris diuturnitatis. Quapropter virtute opus eſt, ut iocorum, ludorumque exercitium intra congruos limites coerceat. Hæc de iocis, & ludis *Lib. I. Offic. cap.* XXIII. ſcribit S. Ambroſius. *Licet interdum honeſta ioca, ac ſuavia ſint, tamen ab eccleſiaſtica abhorrent regula : quoniam quæ in Scripturis ſanctis non reperimus, ea quemadmodum uſurpare poſſumus?* cap. XX. *Caveamus ne, dum relaxare animum volumus, ſolvamus omnem harmoniam, quaſi concentum omnium bonorum operum.* Per defectum peccari poteſt nimia moroſitate omnem animi recreationem deteſtandi vel in ſe, vel in aliis. Verum hoc in genere rariſſime, in priori frequentiſſime peccatur. Et hæc pauca diſſeruiſſe de virtutibus ſufficiat, quarum praxis plus prodeſt quam diſputatio.

C A-

Digitized by Google

CAPUT VI. & ultimum.
ALLOQUIUM
AD CONFESSARIOS
ſuper
Beatitudinibus evangelicis.

I. HUic CHRISTIANAE THEOLOGIAE DOGMATICO-MORALI finem impoſiturus ad vos, o Confeſſarii, in quorum præſertim commodum, & utilitatem, hoc, quale demum cumque ſit, opus edidi, ſermonem meum converto, & cum Paulo *II. Cor.* VI. dicam: *Os noſtrum patet ad vos* (o Confeſſarii) *cor noſtrum dilatatum eſt*. Dilatatum, inquam, eſt, quod opus laborioſiſſimum, & undique difficultatibus circumſeptum ad metam, infinita Dei miſericordia auſpice, tandem perduxerim. Os meum igitur patet ad vos, o viri Dei, miniſtri IESU CHRISTI, animarum Paſtores, & vineæ evangelicæ cultores. In duodecim ego volumina Chriſtianam Theologiam digeſſi, in quibus pro ſana doctrina contra novam opinionum laxitatem pugnatum eſt. Experientia ipſe diuturna didici, ex diſputationum contentione remitti potius quam incaleſcere divinæ caritatis fervorem, & virtutum culturam. Heinc eſt quod ſæpe vos in hoc theologico curſu monuerim, ut a quorumdam librorum lectione vobis temperetis, in quibus a capite ad calcem in utramque partem diſſertatur, vitilitigatur, contenditur. Eo omnia plerumque recidunt, ut in rebus controverſis a divinæ legis in controverſiam vocatæ iugo homines ſubducantur, ut illæ ſententiæ quæ appetitionibus humanis magis arrident, & ſenſuum illecebris favent, promoveantur, & triumphent. Nullæ ibi, aut ſaltem raræ, & breviſſimæ ad virtutum officia, ad evangelicæ perfectionis ſtudium exhortationes, & incitamenta. Hæc ad aliud librorum, quos aſceticos, & ſpirituales vocant, genus reiiciunt, ac ſi Theologia evangelica altercari, litigare, & cavillari doceret, & non ſpirituales, ſed corporales eſſent eiuſmodi libri, in quibus de vitiis, & virtutibus continenter diſtinctiones, ſubdiſtinctiones, diſtinctiunculæ, litigia, & ſubtiliſſima effugia occurrunt. Quæ omnia mentis humanæ imbecillitatem, infirmitatemque evincunt. Sæpe inter diſputandum in hoc curſu theologico, occaſione data, exhortationes inſerui, quibus lectorum animos ad virtutes excolendas inflammarem, odiumque adverſus vitia accenderem. Et hoc mihi vitio verti a pluribus non ignoro, quod hæc Concionatorem, non Theologum deceant. Verum tantum abeſt ut hæc reprehenſio iuſtam pœnitendi cauſſam exhibeat, quin vellem frequentius id a me præſtitutum fuiſſe. Quare, ut ſterilem diſputandi rationem in huiuſce operis calce quoquomodo com-

compenſem, brevi de virtutibus tractatui adiicere beatitudinum explicationem decrevi. Hæc ſola beatitudinum ſimplex explanatio, & ſeria meditatio plus ſpiritum veſtrum, o Confeſſarii, fecundabit, plus unctionis ſparget, plus fervoris accendet in cordibus veſtris quam ingentia diſputationum volumina. Quorſum hæc? Quia niſi vos, o Confeſſarii, intus caritate ſuccenſi, virtutum evangelicarum cultu exercitati, & mortificatione roborati fueritis, verendum eſt ne ſterile futurum ſit miniſterium veſtrum. Relicto igitur certamine & contentione, ſpiritum evangelicæ legis, quem beatitudines a Chriſto Domino recenſitæ continent, deguſtare tranquilla oratione ſtudeamus. Illas ego diſtinctis §§. exponere pro modulo meo curabo.

§. I.

BEATITUDO PRIMA.

Videns autem Ieſus turbas, aſcendit in montem; & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & aperiens os ſuum docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Matth. v.

I. HUnc divinum celeberrimumque ſermonem, quem Chriſtus Dominus in monte habuit, a beatitudinibus exorſus eſt, per quas veluti per gradus quoſdam ad cælum aſcendunt quotquot ſunt in vitam æternam præordinati. In hac prima beatitudine triplicem Patres paupertatem diſtinguunt. Prima eſt eorum qui ſunt pauperes patrimonio, & affectu divites. Altera illos comprehendit qui ſunt pauperes affectu, & patrimonio divites. Tertia illos complectitur qui & affectu, & cenſu pauperes ſunt.

II. Prima paupertas excluditur a regno cælorum. Pauperibus quippe ſpiritu merces æterna repromittitur. Iſti autem affectu divites inhiant divitiis, quibus carent, & dolis, fraudibus, aliiſque illicitis mediis non parcunt, ut illuc quo feruntur avaro affectu, perveniant.

III. Paupertas tertio loco indicata, cuius amore ſuccenſus Chriſtianus abdicat ſe omnibus facultatibus terrenis, & tam interno affectu, quam externo opere reiicit divitias omnes eo fine, ut nudus, & pauper Chriſti Domini veſtigia calcare valeat: paupertas hæc, inquam, non præcipitur, ſed conſulitur, tanquam æternæ ſalutis comparandæ validiſſimum præſidium.

IV. Paupertas loco ſecundo producta, qua quis ita comparatus eſt, ut omnes mundi divitias amittere malit quam a fide Chriſti deſciſcere, vel divinam legem violare, omnibus Chriſtianis neceſſaria eſt. Hoc paupertatis ſpiritu præditi ſint oportet Chriſtiani omnes. Qui ita animatus non eſt, ut ad anguſtias redactus

aut

Digitized by Google

aut chriſtianam Religionem eiurandi, aut omnium bonorum iacturam ſuſtinendi, non eligat ſpoliari omnibus bonis, & vita ipſa potius quam a vera Chriſti religione abſcedere, eiuſque legem infringere, ingredi regnum cælorum nequit. Porro ut Chriſtiani id præſtare valeant, hanc ſpiritus paupertatem excolere, & quotidiano affectu ſe ſe in eadem confirmare debent. Sæpe meditandum illis oraculum Chriſti *Luc.* XIV. eſt. *Omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Quis dixerit paupertatem ſpiritus excolere Chriſtianos illos qui fenore, iniuſtis contractibus, litigiis illicitis, mendaciis, & periuriis augere patrimonia ſtudent?

V. Hic paupertatis ſpiritus coercet intra moderationis evangelicæ confinia illam diteſcendi cupiditatem omnibus inſitam. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*: inquit *I. ad Timoth.* VI. S. Paulus. Qui inexplebili divitiarum cupiditate ardent, ſpiritu paupertatis penitus frigeſcunt, & a via cælorum aberrant. Hæc ſpiritus paupertas divites obſtringit, non modo ne cor divitiis non apponant, verum etiam ut æquam earumdem portionem ad legis evangelicæ normam pauperibus chriſtiana liberalitate largiantur. Subdit ibidem ad Timotheum S. Paulus: *Divitibus huius ſæculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, qui præſtat nobis omnia abunde ad fruendum, bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam.* Hoc pacto divites cenſu, pauperes ſpiritu & affectu erunt, ſi neceſſariis ad congruum ſtatum contenti, ſuperflua ſua erogare pauperibus ſtudeant. Quid, ſi huc tranſcriberem innumera alia Scripturarum oracula, & tremenda ſupplicia divitibus intimata? *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli* &c. *Quam difficile eſt divites intrare in regnum cælorum! Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire quam divitem* &c. Quæ omnia evincunt, quam neceſſaria ſit ſpiritus paupertas, contraria alioquin ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ, & ceteris hominum appetitionibus. *Radix omnium malorum cupiditas*, inquit Paulus: quia ſicut radix totam alit plantam cum ramis ſuis; ſic divitiæ nutriunt ſaginantque omnes paſſiones. Huic cupiditati evellendæ Chriſtus antidotum paupertatis ſpiritus applicandum præcipit; ſicut deprimendæ ſuperbiæ, quæ initium omnis peccati eſt, oppoſuit humilitatem. Et quemadmodum, ut nos humilitatem doceret, humiliavit ſemetipſum uſque ad mortem; ſic, ut in paupertate ſpiritus excolenda nos inſtrueret, animaretque, cum dives eſſet, egenus factus eſt toto vitæ ſuæ curriculo.

VI. Si vos, o Confeſſarii, hanc evangelicæ paupertatis imaginem altius animis veſtris inſculptam habueritis, ſi eam & meditatione, & opere colueritis, doctiores eritis quam ſi ingentia diſputationum volumina memoria teneretis. Hæc

ſola

ſola Chriſti ſententia, *Beati pauperes ſpiritu*, ad Crucifixi pedes humili animo expenſa, & contemplata plus luminis vobis infundet ad evellendam, vel coercendam illam omnium malorum radicem cupiditatem divitiarum, quam ſcholarum frequentia, & plurium Caſuiſtarum ſtudium. In hac evangelicæ paupertatis ſchola eruditi, omnes quæ de contractibus, de cambiis, de nundinis emergunt difficultates, facillime reſolvetis.

§. II.

BEATITUDO SECUNDA.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.

I. Manſuetudo eſt firma ſtabilitas animi, quæ nullis aut contumeliis, aut laudibus afficitur. Deſcribitur aliis verbis, quod ſit modeſti animi tranquillitas, quæ nulla rerum adverſantium perturbatione, nulla reflantis fortunæ procella iactatur, aut concutitur: ſeu eſt animi quædam ſuavitas, quam nulla ſuperat amaritudo, nulla moleſtia conturbat. Heinc Gloſſa in hæc verba, *Beati mites*, inquit: *Mitis eſt quem mentis aſperitas, ſeu amaritudo non afficit, ſed ſimplicitas fidei ad omnem iniuriam patienter perferendam inſtruit.*

II. Chriſtianæ manſuetudinis imaginem depingit S. Petrus *Epiſt. I. cap.* III. his coloribus. *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed e contrario benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hereditate poſſideatis: qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam a malo, & labia eius ne loquantur dolum.*

III. Præceptum manſuetudinis, in ſecunda beatitudine a Chriſto promulgatum, urget 1. in adverſis, quibus divina voluntate conflictamur: tum enim exercenda eſt manſuetudo, & humiliari nos oportet ſub manu omnipotentis Dei. 2. Cum ſe ſe offert ulciſcendæ alicuius iniuriæ nobis irrogatæ occaſio. 3. Servanda eſt manſuetudo erga noſmetipſos, cum in aliqua, ſive gravia, ſive levia prolabimur.

IV. Ad primum caſum quod attinet, præclarum manſuetudinis exemplum nobis meditandum obiicit Regius Propheta Pſal. CXXIX. *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis eius.* Sed quænam eſt hæc tanta manſuetudo, cuius ut recordetur Dominus, orat David? Heroica ſanctiſſimi Regis manſuetudo deſcripta legitur *II. Reg. cap.* XVI. ubi conviciis ab Semei incredibiliter laceſſitus, & lapidibus impetitus, non modo in illum non excanduit; verum etiam Abiſai filium Sarviæ, conviciatoris caput amputare, ut Regis iniuriam vindicaret, cupientem, his verbis coercuit. *Quid mihi, & vobis eſt, filii Sarviæ? Dimittite eum ut maledicat. Dominus enim præcepit ei ut malediceret David: & quis eſt qui audeat di-*

dicere, quare ſic fecerit? Et ait Rex Abiſai, & univerſis ſervis: Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam: quanto magis nunc filius Iemini? Dimittite eum ut maledicat iuxta præceptum Domini: ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

V. Quis non miratur confuſus inſignem tanti Regis manſuetudinem? Conſiderabat ille Dominum præcepiſſe ſui humiliationem, permittendo Semei iniquitatem, ut interpretantur Patres. *Numquid in ore blaſphemi Deus?* (inquit ſerm. XXXIV. in Cant. S. Bernardus) *Abſit. Sed eo uſus eſt ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippe cui incerta, & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtaverat Deus: & ideo dicit:* Bonum mihi quod humiliaſti me, ut diſcam iuſtificationes tuas. *Vides quia humilitas iuſtificat nos? Humilitas dixit, & non humiliatio. Quanti humiliantur, & humiles non ſunt. Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii libenter.* Nec violatæ promiſſionis David accuſari poteſt, quod moriturus Salomoni necem Semei præcepit: tum quod promiſerat ultionis remiſſionem uſque dum ipſe vitam ageret; idque exacte obſervavit, cum ſolum poſt mortem ſuam necem Semei exequendam præceperit: tum quod abſque manſuetudinis læſione Reges animadvertunt in delinquentes.

VI. Secundo præceptum manſuetudinis erga proximum urget omni quidem tempore, ſed præſertim cum ulciſcendæ ſuſceptæ iniuriæ opportunitas ſe ſe offert, & cum ad adorandum Deum accedimus; ut *Matth.* V. habetur. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te; relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.*

VII. Urget quoque præceptum manſuetudinis erga proximum, cum eum ex divino mandato corrigere aſtringimur, ut Apoſtolus ad *Galat.* VI. admonet. *Fratres, etſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Nihil ad miſericordiam ſic inclinat quam proprii periculi meditatio. Nihil æque corrigentis ſeveritatem frangit, & linit, ac proprii lapſus timor. *Alter alterius onera portate*; ideſt, ſinguli aliorum infirmitatibus, & peccatis condoleant, illa diſſimulent, eaque ut propria ferant, fraterna caritate corripiant in ſpiritu lenitatis, in idque unice incumbant, ut emendationem, non punitionem fratris intendant. Hoc ſi præſtiterint, legem Chriſti adimplebunt. Hoc ſi omiſerint, legem Chriſti conculcabunt. Hæc altius animo hæreant.

VIII. Manſuetudinis præceptum tertio loco prohibet ne contra noſmetipſos ob commiſſa peccata ultra modum anxii, ſolliciti, moleſtique ſimus. Recta ratio iubet

bet ut de peccatis doleamus noſtris; ſed dolor noſter humiliationem, & confuſionem intra modum parere debet, non immoderatam iracundiam, & deſperatam triſtitiam. Hæc enim nimia triſtitia, & anxia ſollicitudo, non ex humili contritione, ſed ex arcana vanitate, & præpoſtero amore, ſeu ex occulta ſuperbia proficiſcitur. S. Ioannes Climacus in VIII. ſuæ ſcalæ gradu, de eiuſmodi, qui nimio dolore correpti adverſus ſemetipſos ultra menſuram indignabantur, hæc ſcribit. *Mirabar, quod primam ruinam altera ruina eo pacto plecterent, neque, niſi miſericordia commotus, intueri poteram calamitoſos illos homines qui peccatum unum altero peccato vindicare vellent. Et cum obſtupeſcerem artificioſam dæmonum improbitatem, & malitiam, nihil propius fuit quam ut de me ipſo, & de mea ipſius ſalute deſperarem.* Hoc perraro accidit, quia communiter homines deficiunt, non excedunt in doloris menſura. Documentum eo pertinet, ut cor noſtrum contritum ſit & humiliatum, non ſuperbo dolore inflatum.

§. III.

BEATITUDO TERTIA.

Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.

I. BEatos prædicat Chriſtus qui lugent non carne, ſed ſpiritu, ab æterna patria abſentiam, qui illuc ſuſpiria ſua intendunt, & ſpem dirigunt. Hanc ſpiritus triſtitiam deſcribit in ſuæ ſcalæ VII. gradu S. Ioannes Climacus, inquiens: *Luctus qui ſecundum Deum eſt, eſt quædam animæ triſtitia, & cordis peccatorum ſuorum dolore peruſti afflictio, quæ cum quodam veluti cuiuſdam furoris impetu ſummi boni fruitionem concupiſcit, & quærit, cuius deſiderio veluti ardentiſſima ſiti cruciatur, in cuius proſecutione graviſſimis laboribus perfungitur, ad cuius denique poſſeſſionem altiſſimis ſuſpiriis, mœſtiſſimiſque gemitibus adnititur.*

II. In horum lugentium cenſum perſcribi ſane nequeunt filii huius ſæculi, qui inſanientis mundi ardore peruſti rerum temporalium iacturam lugent. His beatis lugentibus accenſeri non poſſunt vaniſſimæ illæ amaſiæ, ſeu matronulæ, quæ ementitis ſuis lacrymarum præſtigiis illicere ad ſua propudioſa deſideria viros pertentant: neque amaſii illi qui inſano muliercularum amore, veluti philtro quodam dementati, gemunt, lacrymantur, inſaniunt, donec ad earum, quas efflictim depereunt, amplexus perveniant. Quid de avaris, & univerſis mundi amatoribus dicam, qui perpetuo illecebrarum ſæculi gaudio deliqueſcunt, quique vix umquam amiſſionem æternæ felicitatis lugent? Quamquam enim Chriſtiani ad hanc ſpiritualis luctus perfectionem præcepto non urgeantur; tamen qui numquam lugent, ſed lætabundi exultant in huius ſæculi deliciis, cum beatis lugentibus partem in altera vita non habebunt, ſed æternas ibi effundent lacrymas. Contra

Digitized by Google

iſtos Chriſtus Dominus *Luc.* VI. clamat : *Væ vobis divitibus qui habetis conſolationem veſtram : væ vobis qui ſaturati eſtis , quia eſurietis : væ vobis qui ridetis nunc , quia lugebitis , & flebitis .*

III. Aeternam Chriſtus interminatur maledictionem divitibus huius ſæculi , qui opum ſplendore , qui fugacis huiuſce felicitatis illecebris, & umbratilis voluptatis deliciis animos ſuos oblectant : qui inter pauperum & viduarum ærumnas , & innocentum calamitates rident , & proſpero ſucceſſu inflati & turgidi tripudiant .

IV. Qui amantiſſimi patris demortui recordatur, vix coercere amariſſimum luctum valet. An Chriſti Domini amantiſſimi omnium parentis tot contumeliis affecti , tot perſecutionibus laceſſiti , tot doloribus , & plagis ſauciati recordantur Chriſtiani illi qui continenter in huiuſmodi deliciis lætantur ! Quot ſunt qui Chriſtum paſſum , & pro nobis gemitibus inenarrabilibus apud Patrem interpellantem recordentur, & adimpleant ea in carne ſua quæ deſunt paſſioni eius ! Sed proh dolor ! Deſolatione deſolata eſt terra : iactatur Chriſti Eccleſia undiqueverſum : graſſantur ſcelera uſquequaque, & omnem ferme ordinem ac ſtatum invadunt, & vix eſt qui recogitet corde . Totus fere mundus in maligno poſitus eſt . Verum de hoc mundo gaudente , & lætabundo hæc Chriſtus prædixit . *Mundus autem gaudebit , vos vero contriſtabimini : ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium , & gaudium veſtrum nemo tollet a vobis .*

§. IV.

BEATITUDO QUARTA.

Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam , quoniam ipſi ſaturabuntur .

I. VAriæ ſunt Patrum interpretationes in hunc Chriſti Domini textum. Alii intelligunt beatos illos eſſe qui propter iuſtitiam exagitati & cruciati , fame & ſiti laborant. Ad hanc famem & ſitim non omnes Chriſtiani aſtringuntur; ſed illi dumtaxat quos , divina providentia ſic diſponente , annonæ penuria ad hunc neceſſitatis articulum adegit. Ex his fuit Apoſtolus , civis alioquin Romanus, & plures alii , de quibus *I. Cor.* IV. hæc prædicat : *Uſque in hanc horam & eſurimus , & ſitimus , & nudi ſumus , & colaphis cædimur , & inſtabiles ſumus , & laboramus operantes manibus noſtris .* Alios vero miris laudibus extollit *ad Hebr.* XI. inquiens : *Circuierunt in melotis , in pellibus caprinis , egentes , anguſtiati , afflicti , quibus dignus non erat mundus : in ſolitudinibus errantes , in montibus , & ſpeluncis , & in cavernis terræ .* Innumeri fuerunt Chriſtiani qui famem ,

mem, ſitim, & continuam penuriam, immo mortem ipſam propter inſtitiam invicto animo pertulerunt. Ad hanc ſitim, & famem aſtringuntur Chriſtiani omnes ieiuniorum tempore. Sitim & famem moderatam ſuſtinere præſertim illi tenentur qui præ ciborum copia in obſcænas commoventur libidines, qui periclitari proximum ob penuriam vident, ut illum morti ſubducant.

II. Alii hunc locum interpretantur de iuſtitia, quæ miſeris, inopibus, viduis, innocentibus, eam enixe flagitantibus, denegatur. Beati ſunt qui hanc iuſtitiam ſitiunt, & denegatam tolerant, utpote ad eorum probationem, & ſanctificationem a Deo ordinatam. Verum ſi iſti beati a Chriſto vocantur, improbi, & ſceleſti illi ſunt qui hanc iuſtitiam præſtare recuſant.

III. Alii demum interpretantur verba Chriſti de ſiti & fame, ideſt de ardenti deſiderio conſequendæ iuſtitiæ, & in iuſtitia, quæ eſt omnium virtutum complexio, proficiendi. Hæc eſt communior & verior Patrum interpretatio. Porro hanc eſurire & ſitire iuſtitiam omnes Chriſtiani aſtringuntur. Unum laudare ſufficiat S. Auguſtinum, qui in hunc locum ſequentia ſcribit, inquiens: *Non enim ad ſaturitatem iuſtitiæ, cum hinc exierit, quiſque perveniet, niſi ad eam, cum hic eſt, eſuriendo & ſitiendo cucurrerit. Beati quippe qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Quamdiu ergo peregrinantes a Domino per fidem ambulamus, non per ſpeciem (unde dictum eſt* : Iuſtus ex fide vivit) *hæc eſt noſtra in ipſa peregrinatione iuſtitia, ut ad illam perfectionem, plenitudinemque iuſtitiæ, ubi in ſpecie decoris eius iam plena, & perfecta caritas erit, nunc ipſius curſus rectitudine, & perfectione tendamus, caſtigando corpus noſtrum, & ſervituti ſubiiciendo, & eleemoſynas in dandis beneficiis, & dimittendis, quæ in nos ſunt commiſſa, peccatis, hilariter & corde faciendo, & orationibus indeſinenter inſiſtendo, & hoc faciendo IN DOCTRINA SANA, qua ædificatur fides recta, ſpes firma, caritas pura. Hæc eſt noſtra iuſtitia, qua currimus eſurientes, & ſitientes ad perfectionem plenitudinemque iuſtitiæ, ut ea poſtea ſaturemur.* Plura huc attinentia ibidem habet Auguſtinus, quæ prætereo. Sapientiſſimam interpretationem S. Bernardi, quam exhibet *epiſt.* cclııı. ſupra reſcripſi.

IV. Beati igitur vocantur a Chriſto qui famem & ſitim corporalem patiuntur, ut eiuſdem paſſioni conformentur, ut martyres, & pœnitentes; vel qui inediam, & penuriam, ſibi a divina providentia immiſſam ad probationem & ſanctificationem, chriſtiana patientia tolerant: tum qui pupillis, viduis, aliiſque innocentibus oppreſſis iuſtitiam adminiſtrant, vel adminiſtrare conantur: tum denique qui in evangelicæ caritatis ſtadio inflammati ardenter percurrunt, ut ad perfectionis faſtigium pro virili aſcendant.

§. V.

BEATITUDO QUINTA:

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

I. MIſericordiæ opera tum corporalia, tum ſpiritualia Chriſtus præcipit recenſitis verbis. Eos beatos declarat qui eſurientes paſcunt, qui ſitientes potant, qui operiunt nudos, qui redimunt captivos, qui ægrotos viſitant, qui hoſpitio peregrinos excipiunt, mortuos ſepeliunt: ſimiliter illos beatos prædicat qui corrigunt peccatores, ignorantes imbuunt, dubitantibus recte conſulunt, pro ſalute proximi Deum orant, conſolantur mœſtos, patienter iniurias ferunt, & offenſas remittunt. Hæc omnia ad hanc quintam beatitudinem attinent. Duo tamen opera, unum ignoſcendi, alterum benefaciendi, Chriſtus Dominus inculcat; ut ſapienter *ſer.* XV. *de verb. Domini* exponit S. Auguſtinus. *Duo ſunt opera miſericordiæ, quæ nos liberant, quæ breviter Dominus poſuit in Evangelio*: Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis . . . *Dicit enim Deus: Dimitte, & dimittetur tibi. Si ego prior dimiſi, dimitte vel poſtea. Nam ſi non dimiſeris, revocabo te, & quidquid tibi dimiſeram, replicabo tibi: non enim mentitur veritas, non fallit, aut fallitur Chriſtus, qui ſubiecit dicens*: Sic & faciet vobis Pater veſter, qui in cælis eſt: *invenis Patrem, imitare Patrem. Si enim imitari non vis, exheredari diſponis*. Faciet ergo vobis ita, *inquit*, Pater veſter cæleſtis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris. *Ne dicas in lingua, Ignoſco, & corde differas. Supplicium enim oſtendit tibi Deus, minando vindictam. Novit Deus ubi dicas. Vocem tuam homo audivit, conſcientiam tuam Deus inſpicit. Si dicis, Dimitto, dimitte. Melius eſt, cum clamas ore, & dimittis in corde, quam blandus ore, & crudelis in corde.*

II. De altero miſericordiæ opere quod præcipue Chriſtus commendat, non minus aperta ſunt evangelica oracula: inquit enim *cap.* VI. Lucas: *Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis.*

III. Innumera ſunt Scripturarum elogia, & privilegia eleemoſynæ a Deo conceſſa. Hæc a peccatis liberat, plenam de præteritis impetrat remiſſionem, & a futuris præſervationem. Verum tum Scripturæ ſanctæ, tum Patrum teſtimonia in eleemoſynæ commendationem retuli *Tom. II. in Decal*. Idcirco a fuſiore ſermone nunc abſtineo.

§. VI.

Digitized by Google

§. VI.
BEATITUDO SEXTA.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

I. Cordis munditiem, in caritate erga Deum, & proximum ſitam, Chriſtus præcipit. Caritas enim ignis cæleſtis eſt, qui purgat cor noſtrum ab omni immunditia mentis, & corporis. Qui ergo caritate ardent, munditiem cordis ab omni inquinamento immaculatam poſſident. Caritas enim, inquit *I. Cor.* XII. Paulus, omnia ſibi ſubiicit, inimicos ſuperat, & ſibi amicos facit vel invitos. *Patiens eſt, benigna eſt. Caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſuſtinet.* Deus ipſe caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet. Ergo in increata puritate.

II. Qua igitur obligatione aſtringuntur ad caritatem, eadem obligantur ad cordis puritatem, & munditiem. Hac præditus Chriſtianus & munitus, omnem culpæ labem, omnem maculam, & immunditiem deteſtatur. Si plura de caritate cupis, legeſis *Tom. I. in Decal.*

§. VII.
BEATITUDO SEPTIMA.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

I. Triplicem diſtinguit pacem S. Thomas, cum Deo, cum ſeipſo, cum proximo. Pacem definit *Lib. XIX. de civ. Dei cap.* XIII. S. Auguſtinus his verbis. *Pax omnium rerum eſt tranquillitas ordinis. Ordo autem eſt parium diſpariumque rerum ſua cuique tribuens loca diſpoſitio.* Pax corporis eſt ordinata partium temperatura. Pax animæ rationalis eſt ordinata requies appetitionum, ſeu cognitionis, & actionis conſenſio. Pax hominis cum Deo eſt ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax hominum eſt ordinata concordia. Pax domus & civitatis eſt ordinata imperandi, atque obediendi concordia cohabitantium.

II. Pax generatim accepta dividitur in bonam, & malam. Pax mala triplex, inquit S. Bonaventura *Diet. ſal. tit.* VII. *cap.* VI. nempe *pax inquinata*, qua improbi fœdus ineunt ad patrandum malum. *Pax ſimulata*, qua verſipelles, & vafri hilarem vultum produnt, & interno odio ardent. *Loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum*: *Pſal.* XXVII. Ultima eſt *pax inordinata*, ut cum maior paret minori.

III. Nihil Scripturæ ſanctæ crebrius efficaciuſque inculcant quam pacem mutuam cum omnibus. Apoſtolus Rom. XII. *Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus*

bus hominibus pacem habentes . . . Sollicìti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Rurſus Epheſ. cap. IV. *Super omnia autem caritatem habete, quod eſt vinculum perfectionis: & pax Chriſti exultet in cordis veſtris*.

IV. Hanc pacem Chriſtus nobis reliquit, veluti hereditatem. *Statuit illis teſtamentum pacis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis*: Ioan. XIV. Pax quam nobis Chriſtus commendat, ſororem veritatem annexam habet. *Pacem, & veritatem diligite*. Et quoniam veritas paucis arridet; ideo pauci ſunt qui veram pacem diligant. Amatores ſæculi pacem iactant quæ ſeiuncta a veritate eſt; ſed hæc pax non eſt, ſed pacis ſimulacrum. Pacem iſtam ſemper prædicarunt Prophetæ falſi. *Deceperunt populum meum, dicentes, Pax, & non eſt pax*: Ezech. XIII. Hæc pacis ementita ſimulatio zelum Davidis accendit. *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns*. Adverſus hanc pacem hæc Chriſtus Dominus *Matth.* X. pronuntiavit. *Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere. Non veni pacem mittere, ſed gladium*. Heu quam multi æternum pereunt, ementitæ pacis ſimulacro decepti! Pacem plurimi exaltant, ut propriæ quieti, commodo, & utilitati conſulant. Pacem extollunt, unde ruina Chriſtianiſmi manat, humanorum reſpectuum lenocinio capti, ne ſcilicet odium adverſus ſe concitent: ut hominibus amabiles ſe ſe exhibeant, Chriſti cauſſam produnt iniquo ſilentio.

§. Ultimus,
In quo
Confeſſarii ad evangelicæ legis ſtudium animantur.

I. Hactenus ſeptem beatitudines Chriſtus Dominus declaravit, quæ ſunt veluti ſeptem ſalutis noſtræ æternæ ſigna, & præſidia. Veſtrum nunc appello iudicium, o Confeſſarii. Nonne hæc ſimplex ſeptem beatitudinum expoſitio, hæc nativa chriſtianæ profeſſionis imago, hoc evangelicæ ſanctitatis ſpecimen, rudi penicillo meo adumbratum, Chriſto ipſo materiam ſubminiſtrante, plus unctionis cæleſtis, plus divini amoris in cordibus veſtris accendit quam plurium voluminum contentioſæ diſſertationes? Quid, ſi integrum Chriſti Domini ſermonem legeritis ipſius divina voce expreſſum? Quid, ſi integra Evangelia, & Epiſtolas apoſtolicas feria humilique contemplatione meditati fueritis? Addit ibidem Chriſtus veluti ad beatitudinum complementum: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Evangelicæ perfectionis faſtigium, ad quod beatitudines viam parant, tolerantia eſt perſecutionum mundi propter iuſtitiam, & veritatis divinæ defenſionem. *Omnes* quippe *qui pie volunt vivere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*. Huc recidunt omnia.

II. Hæc ſola, o Confeſſarii, beatitudinum doctrina, mentis dentibus bene manſa,

ſa, & moribus veſtris expreſſa, ſapientiores vos efficit, & in peragendo miniſterio aptiores quam ſi millenas caſuum reſolutiones memoria teneretis. Expergiſcimini ergo, & huc conferte ſtudia veſtra. Animarum regimen onus eſt angelicis humeris formidandum. Cur quæſo? Potiſſimum ſane ob graviſſimam difficultatem ligandi & abſolvendi, quin ad aliquod aut nimii rigoris, aut redundantis indulgentiæ extremum declinetur. Quod periculum hac potiſſimum ætate eo eſt gravius, quo, ſublatis libris pœnitentialibus, circumſtant volumina caſuiſtica, in quibus de abſolvendis, ligandiſque reis tanta eſt opinionum varietas, ut niſi in evangelica doctrina verſati ſimus, facillime Sancta Sanctorum ſceleſtis diſtribuamus. Confeſſarii itaque omnes curam habent animarum, & quidem in miniſterii parte omnium difficillima, & tremendiſſima. Huiuſce curæ, & villicationis rationem exactiſſimam reddituri Iudici divino ſunt. An hæc recogitant illi qui Confeſſarii miniſterium anxii & ſolliciti aucupantur, & veluti ſacrilega nundinatione venantur, tamquam profeſſionem civilem, unde vel victum ſibi captent, vel viam ſibi parent ad gradus altiores obtinendos, vel denique ut aliquod officium exerceant, & Confeſſarii nomen titulumque iactare queant? Et quo ſunt ignorantiores, eo ſunt & prodigaliores in proiiciendis margaritis ante porcos, & audaciores in calumniandis viris doctis, qui ad Evangelii normam abſolvunt, aut ligant. Deplorat S. Baſilius eiuſmodi & cæcos ducentes, & cæcos ductos, de *abdicat. rer.* his verbis. *Contendit adverſarius noſter ut nobis perſuadeat, ut alicui nos credamus propter vitia ſimulata quadam lenitatis ſpecie commendanti, ut hoc modo innumeris nos libidinibus irretiat. Si ergo cum corpore tuo mitius agere volens, magiſtrum tibi quæſieris tecum ſe ad vitia tua demittentem, tecum una in eamdem perniciem corruentem, fruſtra mundanis rebus nuntium remiſiſti, qui cæcum tibi ducem aſciveris, cuius ductum ſecuto in foveam tibi ſit procedendum.*

III. Opportuniſſima eſt lamentatio P. Vincentii Contenſonii, viri doctiſſimi, atque elegantiſſimi *Lib. VI. diſp.* III. *cap.* II. *ſpecul.* 2. ubi hæc habet. „ At vero iuxta „ modernos Probabiliſtas, ſicut quælibet opinio probabilis tuta eſt agendorum re- „ gula, ita quilibet de plebe doctus, quilibet Sacerdos, poſt ſemel aut iterum per- „ lectum *Bertinum*, *Bertualdum*, poſt exploratum compendium *Dianæ*, vel *Bonaci-* „ *næ*, idoneus habetur regendis animabus dux . . . Vidi non ſine acerbiſſimo do- „ loris ſenſu in quibuſdam communitatibus, auſteritatem non mediocrem profi- „ tentibus, excipiendarum Confeſſionum curam infirmiſſimis ingeniis committi, „ quibus perpenſa divinarum rerum cognitio nulla, nulla librata iudicii maturitas, „ ſed temeraria de rebus ignotiſſimis, & minime meditatis differendi fiducia . . . O „ puniendam auguſtiſſimarum rerum profanationem! . . . Væ peccatoribus in hu- „ iuſmodi duces incurrentibus. Sed terribilius væ Prælatis, tam miſeros duces tam „ damnabiliter præficientibus! “ Non ignoro, me alibi hoc Contenſonii teſtimonium

nium tranſcripſiſſe; ſed iuxta Platonis dictum, quæ opportuna ſunt, & bis, & ter inculcanda ſunt. Forte, inquit S. Auguſtinus, qui alibi non legerunt, legent hic. Quæ vidit, & doluit Contenſonius, eadem videmus & nos ipſi, atque lacrymamur in dies obtinere.

IV. Continenter ergo, o Confeſſarii, ob oculos habetote oraculum Chriſti: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*. Erratis, & quidem vehementer, ſi ex nimia indulgentia, quæ flagitiis linimenta quærit, nullam in vos, nullam in Eccleſiam Dei perniciem redundare creditis. Serio perpendite effatum iſtud veriſſimum: *Ars artium, & experimentum periculoſum eſt regimen animarum*. Attendite ſeveriſſimam exigendam a vobis eſſe rationem, num ad evangelicæ legis normam mores Chriſtianorum reformaveritis. An ignoratis, vos eſſe diſpenſatores myſteriorum Dei, & ſanguinis IESU CHRISTI in Cruce effuſi? Porro *quis eſt fidelis diſpenſator*? Si malum eſt peccata committere, ultimum malitiæ extremum eſt, peccatis opinionum lenocinio blandiri. Verum, cum frequenter in ſuperiori *Tom IX.* ad vos orationem habuerim, hæc nunc pauca in memoriam revocaſſe ſufficiat.

V. Unum dumtaxat adiiciam; nempe precationis aſſiduæ exercitium vobis neceſſarium eſſe, quo lumen imploretis ad veram rectamque viam diſcernendam, per quam ducere poſſitis animas veſtro miniſterio ſubiectas, quo gratiam aſſequamini accendendi in vobis zelum vere apoſtolicum, & induendi fortitudinem ſacerdotalem contra ſanioris doctrinæ perſecutores. Illud poſtremo enixe a vobis imploro efflagitoque, ut mei ipſius in veſtris precibus, atque ſacroſanctis Sacrificiis memores eſſe velitis. Plura me in hoc prolixo, & laborioſo opere peccaſſe ſi negarem, fatuus eſſem. Et veſtris ergo, & meis precibus imploranda venia errorum meorum eſt a clementiſſimo Deo, ad cuius maiorem gloriam, quidquid boni eſt, referri iure debet. Errores tantum mei ſunt, pro quibus expiandis eluendiſque ad CHRISTUM IESUM, Advocatum, Magiſtrum, & Patronum ſupremum humili & profundo animo ſupplex accedo, ut infinitis paſſionis ſuæ meritis remiſſionem ab æterno Patre ſuo mihi delictorum meorum obtineat, & lectoribus meis gratiam proficiendi ex huiuſce, qualecumque ſit, operis meis lectione. Interim omnia quæ in cunctis libris meis ſcripſi, irreformabili ſanctæ Matris Eccleſiæ iudicio, pleno obſequentique animo ſubmitto, & in anteceſſum omnia & ſingula improbo & execror quæ illius doctrinæ diſſentanea eſſe queunt. Ita ſentio, & adfirmo die ultima Iulii, ſancto Patriarchæ Ignatio ſacra, cuius, & ſancti Patriarchæ Dominici, atque SS. Auguſtini, Thomæ, Thaumaturgi Vincentii Ferrerii, & in primis Beatiſſimæ Virginis MARIAE patrocinio me ſummopere commendo, anno ſancto MDCCL. feliciter regnante ſapientiſſimo Pontifice BENEDICTO XIV. *Omnia ad maiorem Dei gloriam. Amen.*

FINIS TOMI DECIMI.

Digitized by Google

INDEX

RERUM, ET VERBORUM

Quæ in hoc Tomo continentur.

A

ABortum procurare non licet. *pag.* 409. *num.* 21. Maritus ſciens uxorem obnoxiam abortui, ſi tali vel tali modo cum ea concumbat, peccat mortaliliter, ſi ita cum ea congrediatur. *ibid.* Non licet abortum procurare ante animationem fetus, ſi puella deprehenſa gravida occidatur, vel infametur. *ibid. num.* 22. Oppoſita propoſitio damnata ab Innoc. XI. *ibid.* Prægnantes abortum procurantes, nec non ceteri qui operam conferunt, excommunicationem incurrunt latam a Sixto V. *ibid.* Damnata eſt ab Innoc. XI. opinio aſſerentium probabile videri omnem fetum carere anima rationali quamdiu eſt in utero. *ibid. num.* 23. Si fetus nondum ſit animatus, licet illum in extremo periculo eiicere, ut ſaluti matris conſulatur. *ibid.* Non licet procurare abortum fetus animati, etſi periculum ſit ne fetus cum matre moriatur. *ibid.*

Acedia eſt triſtitia de bono ſpirituali in quantum eſt bonum divinum. *pag.* 585. *num.* 1. Eſt ex natura ſua mala. *ibid. num.* 2. & ex genere ſuo peccatum mortale. *pag.* 586. *num.* 3. quam ſit animæ pernicioſa. *ibid. n.* 4. Acediæ filiæ quænam ſint. *pag.* 587. *num.* 6. Singulæ enumerantur, & explicantur. *ibid. num.* 7. *& ſeq.*

Acolythatus Ordo quid ſit, & quænam eius materia. *pag.* 27. *num.* 7.

Adulterium matrimonium diſſolvere, docent Novatores. *pag.* 228. *num.* 1. Quid ſenſerint Eraſmus, & Launoius. *ibid. num.* 2. Eraſmi propoſitiones quatuor hac de re damnatæ a Facultate Pariſienſi. *ibid.* Apud Græcos diu obtinuit diſſolutio matrimonii ob adulterium. *ibid. num.* 3. Leges civiles hanc diſſolutionem licitam declararunt. *ibid.* Illas reprobarunt ſancti Patres. *ibid.* Singularis Arcudii opinio circa praxim Græcorum. *pag.* 229. *num.* 5. Nonnulli etiam Catholicorum licitam propugnarunt matrimonii diſſolutionem ob adulterium. *ibid. num.* 6. Certum tamen eſt non poſſe diſſolvi. *pag.* 230. *num.* 1. Id evincunt ſacræ Scripturæ teſtimonia. *ibid.* Explicatur Matthæi locus ex cap. v. & xix. *ibid. num.* 3. Adulterii cauſſa diſſolvi non poſſe matrimonium, confirmat perpetua Patrum traditio. *pag.* 231. *num.* 4. *& ſeq.* definivit Tridentina Synodus. *pag.* 234. *num.* 21. Num hæc definitio ad dogma, vel ad diſciplinam pertineat. *pag.* 235. *num.* 22. *& ſeq.* Canon Tridentini quomodo primum expoſitus fuerit, & cur poſtea mutatus. *ibid. num.* 23. In veteri Pœnitentiali Romano conceſſum invenitur coniugi innocenti ut poſt mortem adulteri nubat, id tamen denegatum parti nocenti. *pag.* 237. *num.* 27. Num adulterium eſſe poſſit cauſsa divortii. V. *Divortium*. Num gravius ſit adulterium viri, an uxoris. *pag.* 257. *num.* 18.

Affabilitas virtus eſt iuſtitiæ propinqua. *pag.* 597. *num.* 10. Quodnam ſit eius officium. *ibid.* ad quos ſe extendat. *ibid.* Vitia illi oppoſita per exceſsum quænam ſint. *ibid.* quænam per defectum. *ibid.*

Affinitas eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula proficiſcens. *pag.* 332. *num.* 1. ſive copula licita ſit, ſive fornicaria. *ibid.* durat in perpetuum. *ibid.*

ibid. Affinitas non parit affinitatem. *ibid.* dirimit matrimonium non iure naturali, ſed poſitivo. *ibid. num.* 3. An ſaltem in primo gradu lineæ rectæ affinitas pariat impedimentum dirimens iure naturæ. *ibid. num.* 4. Affinitas ex copula licita dirimit matrimonium uſque ad quartum gradum, ex illicita ſolum uſque ad ſecundum. *ibid. num.* 2.

Alloquium ad Confeſſarios ſuper beatitudinibus evangelicis. *pag.* 604. *& ſeq.* V. *Beatitudo*. Aliud. *pag.* 614. *num.* 1. *& ſeq.*

Ambitio. V. *Superbia*.

Avaritia eſt immoderatus amor divitiarum. *pag.* 559. *num.* 1. Eſt vitium capitale. *ibid. num.* 2. Quot modis avaritiæ peccato inquinentur homines. *ibid. num.* 3. Quam ſit infenſa humano generi avaritia. *pag.* 560. *num.* 4. Minæ & ſupplicia ex Evangelio contra avaros. *ibid. num.* 5. Avari deſcriptio ex S. Ioanne Chryſoſtomo. *pag.* 561. *num.* 7. Avaritiæ filiæ quot & quænam ſint. *ibid. num.* 8. Singulæ explicantur. *ibid. num.* 9. *& ſeq.*

B

Beatitudo evangelica primo loco poſita eſt paupertas. *pag.* 605. *num.* 1. Paupertas quotuplex ſit. *ibid.* Quænam in hac beatitudine locum habeat. *ibid. num.* 2. Quid præſtet hæc beatitudo. *pag.* 606. *num.* 5. Secunda eſt beatitudo manſuetorum. *pag.* 607. *num.* 1. in quo conſiſtat. *ibid.* Chriſtianæ manſuetudinis imago ex S. Paulo. *ibid. n.* 2. Præceptum in ſecunda beatitudine contentum quando urgeat. *ibid. n.* 3. *& pag.* 608. *num.* 6. *& ſeq.* Exempla veræ manſuetudinis. *pag.* 607. *num.* 4. Tertia beatitudo lugentibus benedicit. *pag.* 609. *num.* 1. Quinam ſit luctus ſecundum Deum. *ibid.* Quinam recenſeantur in beatorum lugentium numero. *ibid. num.* 2. Fontes iuſtiſſimi luctus. *pag.* 610. *num.* 3. Quarta beatitudo eſurientes & ſitientes commendat. *ibid. num.* 1. Quinam huius beatitudinis ſint participes. *ibid.* Quomodo hæc beatitudo explicetur a ſanctis Patribus. *pag.* 611. *num.* 2. Quinta miſericordes complectitur. *pag.* 612. *num.* 1. Quænam miſericordiæ opera in hac beatitudine commendentur. *ibid.* Sexta mundos corde inter beatos recenſet. *pag.* 613. *num.* 1. In quo ſita ſit cordis munditia. *ibid.* Septima pacificis conceditur. *ibid num.* 1. Quotuplex ſit pax ex S. Thoma. *ibid.* Pax generatim accepta in bonam dividitur, & malam. *ibid. num.* 2. Pacem ſacra Scriptura efficaciſſime inculcat. *ibid. num.* 3. Quam pacem Chriſtus nobis reliquerit. *pag.* 614. *n.* 6.

Beneficium eccleſiaſticum quid ſit. *pag.* 135. *num.* 1. Beneficia alia maiora, alia minora. *ibid. num.* 2. Alia iuriſdictionem annexam habent, alia iuriſdictione carent. *ibid. num.* 3. Nonnulla electiva ſunt, nonnulla collativa. *pag.* 136. *num.* 4. Beneficia ſumpta in lata ſignificatione ſemper fuerunt in Eccleſia. *ibid. num.* 5. Patrimonia quorum titulo Clerici Ordines ſuſcipiunt, beneficii rationem non habent. *ibid. num.* 7. Capellania quando ſit veri nominis beneficium. *pag.* 136. *n.* 8. Ad beneficia electi an, & quando debeant Ordines eiſdem annexos ſuſcipere. *pag.* 147. *num.* 16. Num teneantur Beneficiati reſidere. V. *Reſidentia*. Quænam ætas requiratur in promovendis ad beneficia. *pag.* 148. *num.* 1. Quænam ſcientia, & probitas ſit requirenda in promovendis ad beneficia. *ibid. num.* 2. An liceat beneficium cui annexa ſit animarum cura, deſiderare. *pag.* 149. *num.* 4. Num liceat illud petere. *ibid. num.* 5. Quomodo licitum ſit concurrere ad examen in proviſione vacantium beneficiorum. *pag.* 151. *num.* 10. Beneficii collatio facta Presbytero prorſus indocto an ſit ipſo iure invalida. *pag.* 152. *num.* 11. Quænam eſſe debeat mens & intentio acceptantis beneficium. *ibid. num.* 12. Qui animo ancipiti circa ſuſceptionem Sacerdotii, beneficium acceptat, an peccet mortaliter. *ibid. num.* 13. Num ſi quis beneficium acceptet animo ſuſcipiendi Presbyteratum intra an-

Digitized by Google

annum, & poſtea mutet voluntatem, faciat fructus ſuos. *ibid. num.* 14. Peccant letaliter acceptantes beneficia ſimplicia ſine animo aſcendendi ad Ordines. *pag.* 153. *num.* 15. Num qui beneficia recipiunt, eſſe debeant illius loci in quo beneficia inſtituta ſunt. *ibid. num.* 16. An beneficia ſint conferenda propinquiori quando fundatores determinarunt beneficia conferenda eſſe conſanguineis. *ibid. num.* 17. Quomodo filii illegitimi fieri poſſint habiles ad beneficia eccleſiaſtica. *pag.* 154. *num.* 18. Infantes expoſiti habendi ſunt ut legitimi. *ibid. num.* 19. Obſtricti aliqua cenſura inabiles ſunt ad beneficia. *ibid. num.* 20. Similiter & Neophyti. *ibid. num.* 21. Qui tamen poſt biennium ex diſpenſatione promoveri poſſunt ad beneficia. *ibid.* Beneficiorum incapaces ſunt Clerici coniugati. *ibid.* ſicut & filii Presbyterorum in illa Eccleſia in qua pater beneficium habuit. *ibid.* Quot modis beneficia obtineri poſſint, & ſoleant. *ibid. num.* 1. V. *Iuſpatronatus*. Electio ad beneficia quid ſit. *pag.* 156. Quibus competit ius eligendi ad beneficia. *ibid.*

Beneficia ſolis dignioribus omiſſo digno conferenda ſunt, *pag.* 156. *n.* 1. *& ſeq.* Oppoſita opinio damnata ab Innoc. XI. *pag.* 158. *num.* 9. Beneficia etiam ſimplicia ſolis dignioribus concedenda. *pag.* 159. *num.* 12. Si exceſſus dignioris ſupra dignum ſit levis, num elector peccet mortaliter, ſi digno conferat beneficium. *ibid. num.* 13. *& ſeq.* Quid ſi exceſſus dignioris ſupra dignum ſit notabilis, ſed exceſſus in beneficio exiguus. *ibid.* Num elector teneatur dare ſuffragium digniori, etiam quando cognoſcit ſe nihil profuturum. *pag.* 160. *num.* 15. An reſignans beneficium in favorem alterius teneatur digniorem quærere. *ibid. num.* 16. Examinatores tenentur proponere Epiſcopo digniorem ex Candidatis examinatis. *ibid. num.* 17. Utrum, & cui reſtituere debeant iniuſti electores? *ibid. num.* 18. Num liceat ad beneficium eligere conſanguineum. *pag.* 163. *num.* 23. Quam difficile ſit animum electoris non obnubilari affectu carnis & ſanguinis. *ibid. num.* 29.

Beneficia omnia conferri poſſunt a ſummo Pontifice. *pag.* 164. *num.* 1. Valet eius collatio, ſi Ordinarium in collatione præveniat. *ibid.* Concilium œcumenicum valet beneficia conferre. *ibid. num.* 2. Iure communi diſpenſant beneficia in ſuis diœceſibus Archiepiſcopi, & Epiſcopi. *ibid.* Cardinales quoque, licet non Epiſcopi, beneficia diſpenſant Eccleſiarum quarum habent titulos. *ibid.* Num poſſint Legati a latere. *ibid.* Quando & quomodo Epiſcopus poteſtatem habeat diſpenſandi Canonicatus, & præbendas. *ibid. num.* 3. Capitulum an poſſit beneficium conferre. *ibid.* An Sede vacante valeat conferre beneficia quæ ſolent ab Epiſcopo concedi. *pag.* 165. *num.* 5. Si quis ex electoribus ſit impeditus, an poſſit vices ſuas alteri committere. *pag.* 164. *num.* 4. In collatione beneficiorum ſimplicium non requiritur neque edictum, neque vocatio ad concurſum. *pag.* 166. *num.* 3. Reſignatio beneficiorum quid ſit. *ibid. num.* 4. V. *Reſignatio*.

Beneficiorum permutatio num aliquando licita. *pag.* 168. *num.* 10. Beneficium num amittatur per matrimonium nullum. *ibid. num.* 11. Beneficiorum pluralitas illicita. *pag.* 169. *num.* 1. Quo iure vetita ſit. *pag.* 170. *num.* 4. *& ſeq.* Quibus in circumſtantiis poſſit eſſe licita. *pag.* 171. *num.* 7. An qui pontificia diſpenſatione plura poſſidet beneficia, iiſdem frui poſſit tuta conſcientia. *ibid. num.* 10. An queat Clericus duo beneficia compatibilia obtinere, quorum quodlibet eius ſufficit ſuſtentationi. *pag.* 172. *n.* 12. Quodnam dici valeat beneficium congruæ ſuſtentationi ſufficiens. *ibid. num.* 13. *& ſeq.* Variæ Caſuiſtarum opiniones. *ibid.* Beneficia parochialia penſionibus gravari vetuit Innoc. XII. *pag.* 174. *num.* 15. *& ſeq.*

Bigamia quid ſit & quotuplex. *pag.* 498. *num.* 10. Quænam ſit bigamia vera. *ibid.* Inducit irregularitatem. *ibid.*

Non eam incurrit uxoratus, ſi forni-cationem committat. *ibid.* Nec qui uxore ante matrimonii conſummatio-nem Religionem profeſſa novum con-trahit matrimonium. *ibid.* Nec qui plures duxit uxores, & cum nulla matrimonium conſummavit. *ibid.* Quænam ſit bigamia interpretativa. *ibid. num.* 11. Quot modis contraha-tur. *ibid.* Qui corruptam duxit exi-ſtimans bona fide eſſe virginem, ſit irregularis. *ibid.* Bigamia ſimilitudi-naria quænam. *pag.*499. *num.*12. Con-trahitur etiam a Clericis matrimonium celebrantibus poſt ſuſceptos ſacros Or-dines. *ibid.* Quare bigamia dicatur defectus ſacramenti. *ibid. num.* 13. Quiſnam poſſit a bigamia diſpenſare. *ibid. num.* 14.

Billuart (P. Carolus) falſo docet, ſimo-niam non committi, ſi temporale de-tur non tamquam motivum obtinen-di immediate rem ſpiritualem, ſed tamquam medium honeſtum ex quo expectatur ſpirituale. *pag.* 91. *num.* 14. Refellitur hæc opinio. *pag.* 92. *n.* 15. A ſimonia etiam excuſat, ſi detur temporale ſub ſpe obtinendi ſpirituale titulo amicitiæ, & gratitudinis. *pag.*94. *num.* 21. refellitur. *ibid.* Non bene mentem S. Thomæ interpretatur. *pag.* 105. *num.* 6.

Bulla Cœnæ Domini. V. *Excommunica-tio. Cenſura.*

Buſembaum (P. Hermannus) laxiſſime docet veniale tantum eſſe ſe uſque ad vomitum cibo & potu implere, etiamſi quis vomat ut iterato poſſit bibere, ſe-cluſo ſcandalo. *pag.* 11. *num.*42. Re-fellitur. *pag.* 564. *num.* 6. Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſſit inter bonum & malum, licet nonnihil phan-taſia turbata ſit, aut ſequatur vomi-tus, lingua titubet, pedes vàcillent, oculi cernant duplicia, vel domus gy-rari videatur, nondum plene eſſe e-brium, ideoque peccare ſolum venia-liter, etſi deliberate egerit. *pag.* 11. *num.* 44. Refellitur. *pag.* 572. *num.* 23. Ebrietatis definitio ab ipſo tradita viam ſternit laxitati. *pag.* 567. *num.* 6. Re-fellitur. *ibid.* Laxe docet non eſſe peccatum ſe inebriare ex præſcripto medicorum, ſi aliter ſanitas recupera-ri non poſſit. *ibid. num.* 7. Refellitur. *ibid.* Laxe docet non eſſe peccatum, ſi quis ſe inebriet coactus intento en-ſe. *pag.* 568. *num.* 9. Refellitur. *ibid.* Quomodo D. Auguſtini teſtimonium ſibi contrarium explicet. *ibid. num.*10. Alios recenſet caſus, in quibus laxe docet licitam eſſe ebrietatem. *pag.*569. *num.* 11. Refellitur. *ibid.*

C

Calvini impudentia in ſacramentum ex-tremæ unctionis debacchantis retundi-tur. *pag.* 18. *num.* 4. & in ſacramen-tum matrimonii. *pag.* 184. *num.* 4. Im-prudenter veteris teſtamenti Patriar-chas ob polygamiam reos adulterii pronuntiat. *pag.* 213. *num.* 2.

Capellania laicali auctoritate inſtituta beneficium non eſt, ſecus erecta au-ctoritate Epiſcopi. *pag.* 136. *num.* 8. E-ligendus in Capellanum debet eſſe Sa-cerdos, vel promovendus intra annum ad Sacerdotium. *ibid.* Laxæ aliquo-rum Caſuiſtarum hac de re opiniones refutantur. *ibid.* & *num.* 9.

Capellanus tenetur horas canonicas re-citare, & in Eccleſia in qua erecta eſt Capellania, & non alibi Miſſas celebrare. *pag.* 137. *num.* 9.

Caſuiſtæ in cauſſa ſunt cur ſacri cano-nes non ſerventur. *pag.* 76. *num.* 17.

Cœlibatus legem inique vituperant hæ-retici. *pag.* 54. *num.* 1. & *pag.* 57. *n.* 9. Cœlibatus non eſt iure divino, ſed ſo-lum eccleſiaſtico ſtatui clericali an-nexus. *ibid. num.* 2. Ius eccleſiaſticum Clericis cœlibatum præcipiens ab A-poſtolis exordium ſumpſiſſe teſtantur Patres. *ibid. num.* 3. & *ſeq.* Lex cœli-batus circa Subdiaconos varia fuit. *pag.* 56. *num.* 6. & *ſeq.* Quando Subdia-conorum matrimonia invalida eſſe cœ-perint. *ibid. num.* 7. Quam conſenta-nea ſit lex continentiæ ſacris mini-ſtris. *ibid. num.* 8.

Cenſura generatim inſpecta quid ſit. *pag.* 414. *num.* 1. Cenſuræ eccleſiaſticæ de-finitio. *ibid. num.* 2. Quid cenſuræ ec-cle-

cleſiaſticæ nomine intelligatur. *ibid. num. 3.* Variæ cenſurarum diviſiones. *pag.* 415. *num.* 4. *& ſeq.* Quænam ſint latæ, quænam ferendæ ſententiæ. *ibid. num. 6.* Cenſuras infligere quis valeat. *pag.* 416. *num.* 1. *& ſeq.* Quibus delegari poſſit facultas ferendi cenſuras. *pag.* 417. *num. 6.* Quomodo hæc poteſtas delegata acquiratur. *ibid. num. 7.* In ſeipſum nemo cenſuram ferre poteſt. *ibid.* Soli Clerici delegari poſſunt ad ferendam cenſuram. *pag.* 418. *num. 9.* Pueri, amentes, Epiſcopi excommunicati, ſuſpenſi, eorumque Vicarii ac delegati inepti ſunt ad cenſuram ferendam. *ibid.* Cenſura gravi metu extorta valida eſt. *ibid.* Ad ferendam cenſuram non requiruntur determinata verba, ſed ſufficit quodlibet externum ſignum. *ibid. num.* 1. Valent cenſuræ ſub conditione, ea impleta. *ibid.* Quinam ritus ſervandus ſit in ferenda cenſura. *pag.* 419. *num.* 2. Utrum ritus præſcriptus ab Innoc. IV. ſit neceſſarius ad ſubſtantialem cenſuræ valorem. *ibid. num. 3.* Cenſuræ præmitti debet monitio. *ibid. num.* 4. V. *Monitio.*

Cenſura diebus non feriatis, & cum cognitione cauſſæ ferenda eſt. *pag.* 421. *num.* 7. Valet tamen aliquando etiam his diebus, & ſine cauſſæ cognitione probata. *ibid.* Num, & quando extra proprium territorium Superiores valeant cenſuras ferre. *ibid. num. 8. & ſeq.* Ob quas cauſſas cenſura ferri debeat. *pag.* 422. *num.* 1. Culpa, & contumacia propria requiritur ad incurrendam cenſuram. *pag.* 423. *num.* 2. An ſufficiat venialis culpa, vel requiratur mortalis. *ibid. num. 3.* Quomodo Prælati rem ex ſe levem præcipere, vel prohibere poſſint ſub cenſura. *ibid. num.* 4. Ob actum mere internum cenſura ferri nequit. *pag.* 424. *num.* 5. Non incurritur in foro conſcientiæ cenſura ob actum externum cui non ſit annexus etiam interior animi aſſenſus. *ibid.* Peccatum exterius propter quod cenſura infligitur, debet eſſe in ſuo genere conſummatum. *pag.* 425. *num.* 7. Quomodo Eccleſia iuriſdictionem exerceat circa actus qui mere interni videntur. *ibid. num. 6.* Cenſura lata contra executores criminis abſolute non comprehendit mandantes, & conſulentes. *ibid. num.* 8. Quomodo intelligendum axioma: *Agentes, & conſulentes pari pœna puniuntur. ibid.* An conſulens homicidium alicui iam parato ad illud patrandum ſubiaceat cenſuræ latæ etiam in conſulentes. *pag.* 426. *num. 9.* An conſulens, ſi conſilium revocet, fiat immunis a cenſura. *ibid. num.* 11. An idem ſentiendum ſit de mandante mandatum revocante. *pag.* 427. *num.* 12. *& ſeq.* An a cenſuris eximantur mandantes, & conſulentes, etſi revocatio mandati, vel conſilii executori nota non fiat. *pag.* 428. *num.* 14. *& ſeq.* Quinam poſſint cenſuris puniri. *pag.* 430. *num.* 19. Num ſummus Pontifex ſit cenſuris obnoxius. *ibid.* Non baptizati cenſuris non ligantur. *ibid.* Num, & quando tota communitas cenſuris plecti poſſit. *ibid.* Poteſt quis ob unum delictum a pluribus iudicibus cenſuris puniri. *pag.* 431. *num.* 20. Immo & pluribus cenſuris ligari. *ibid.* An toties multiplicetur cenſura, quoties multiplicantur delicta contra præceptum cui cenſura annexa eſt. *ibid. num.* 21. Qui excuſatur a culpa, eximitur etiam a cenſura. *pag.* 432. *num.* 1. Cauſſæ a cenſura excuſantes quænam ſint. *ibid. num.* 2. Num ignorantia excuſet ab incurrenda cenſura. *ibid. num. 3.* V. *Ignorantia.* Quomodo pœna cenſuræ differat ab aliis pœnis latis a foro civili, & eccleſiaſtico. *pag.* 433. *num.* 4. Quomodo ſe gerere debeat qui dubitat num ſit cenſura aliqua irretitus. *pag.* 435. *num.* 8. Quid agere debeat innocens qui ſecundum allegata & probata in tribunali damnatur, & cenſuræ ſubiicitur ut nocens. *ibid. num.* 10. *& ſeq.* Propoſitiones Queſnelli hac de re damnatæ a Clemente XI. *pag.* 437. *num.* 13.

Cenſura irretitus tenetur ſub mortali quam primum abſolutionem petere & ſollicitare. *pag.* 437. *num.* 1. Abſolutio a cenſuris quotuplex. *pag.* 438. *num.* 2.

Digitized by Google

Quæ forma ſervanda in abſolutione a cenſuris. *ibid. num.* 3. Num de iure aliqua ſolemnitas ſervanda ſit in abſolutione a cenſuris. *ibid. num.* 4. An valeat abſolutio data, non ſatisfacta parte. *pag.* 439. *num.* 5. Quomodo invitus poſſit a cenſuris abſolvi. *ibid. num.* 6. An quis poſſit abſolvi ab una cenſura, ſecus ab aliis eiuſdem, vel diverſæ rationis. *pag.* 440. *num.* 8. A cenſuris poteſt abſolvere qui eas inflixit. *pag.* 441. *num.* 1. Qui habet poteſtatem abſolvendi a caſibus reſervatis, poteſt etiam abſolvere a cenſuris eiſdem annexis. *ibid. num.* 2. Qui per facultatem conceſſam in Iubilæo, vel alio privilegio abſolvit a cenſuris reſervatis ſummo Pontifici, poteſt abſolvere etiam excommunicatum denuntiatum nominatim ſive a iure, ſive ab homine, ſi tamen parti ſatisfecerit. *ibid.* Quinam poſſint abſolvere a cenſuris a iure latis, & non reſervatis *ibid. num.* 3. Quinam vero a reſervatis. *pag.* 442. *num.* 4. In articulo mortis quilibet Sacerdos abſolvere poteſt a cenſuris. *ibid.* Similiter ſi acceſſus ad Superiorem ſit valde difficilis. *ibid.* Quid tamen in hoc caſu abſolutus præſtare debeat. *ibid.* Clerici non Sacerdotes nequeunt in articulo mortis a cenſuris abſolvere. *pag.* 443. *num.* 5. Quis poſſit abſolvere a cenſuris latis ab homine. *ibid. num.* 6. A quibus cenſuris reſervatis poſſint Epiſcopi abſolvere. *ibid. num.* 7. V. *Epiſcopus*. Quid reddat acceſſum ad Pontificem valde difficilem. *pag.* 445. *num.* 13. A quibus cenſuris abſolvere valeant Prælati Regulares *pag.* 446. *num.* 14. V. *Regulares*. Inter cenſuras primum locum tenet excommunicatio. V. *Excommunicatio*. *Suſpenſio*. *Irregularitas*. *Interdictum*. &c.

Ceſſatio a divinis non eſt cenſura. *pag.* 414. *num.* 3. In quo conveniat cum interdicto locali. *ibid.* V. *Interdictum*.

Clericus cur tonſuram accipere debeat. *pag.* 57. *num.* 1. Quinam tonſuram accipere valeant. *ibid.* Quando Clericus tonſuratus gaudeat honoribus & privilegiis Cleri. *ibid.* Habitus clericalis duplex, communis, & ſolemnis. *pag.* 58. *num.* 2. Clericus non deferens habitum, & tonſuram peccat mortaliter. *ibid. num.* 3. & *ſeq.* An peccet, ſi veſtem deferat ad modum habitus laicorum. *pag.* 59. *num.* 5. Quid ſi deferat comas cincinnatas, & pulvere Cyprio adſperſas. *ibid.* & *ſeq.* Peccant Confeſſarii, ſi Clericos ſic incedentes abſolvant. *pag.* 61. *num.* 7. Quænam requirantur diſpoſitiones ut quis Clericus fiat, & tonſuram accipiat. *ibid. num.* 8. An peccet ſuſcipiens ſtatum clericalem, & tonſuram, ſi ſibi conſcius ſit peccati letalis. *ibid. num.* 9. Clericus tuta conſcientia nequit beneficium quodcumque acceptare, ſi animum habeat deferendi clericalem ſtatum. *pag.* 62. *num.* 10. Clericis neceſſaria eſt ſcientia. *pag.* 63. *num.* 3. Sed quanam præſertim indigeant. *pag.* 64. *n.* 4. & *ſeq.* Morum ſanctitas iure merito in Clericis requiritur. *pag.* 65. *num.* 8. Non ſunt abſolvendi qui inveterata libidinis vulnera deferunt, ut ad Ordines poſſint accedere. *pag.* 67. *num.* 12. Sed aliquo temporis intervallo probandi. *pag.* 68. *n.* 13. Spiritus eccleſiaſticus qualis in Clericis eſſe debeat. *pag.* 69. *num.* 14. & *ſeq.* Quibus mediis huiuſcemodi ſpiritum queant ſibi comparare. *pag.* 71. *num.* 16. A quibus debeant abſtinere. *pag.* 72. *num.* 1. Peccant, ſi laicis, vel matronis ancillentur. *ibid. num.* 2. Negotiatio eſt ipſis interdicta. *pag.* 73. *num.* 4. V. *Negotiatio*. Venatio quoque eſt Clericis prohibita. *pag.* 75. *num.* 13. & *ſeq.* Ludus alearum quam ſevere Clericis prohibeatur. *pag.* 76. *num.* 18. Peccant letaliter Clerici qui depoſito, vel occultato habitu clericali larvati in publicum prodeunt. *pag.* 78. *num.* 21.

Coadiutor cum futura ſucceſſione tenetur, iubente principali, inſervire præbendæ. *pag.* 141. *num.* 13. Inſervire poteſt & lucrari, licet principalis ſit excommunicatus. *ibid.* Occupat ultimam ſedem inter Canonicos. *ibid.* Poteſt dividere menſes vacationum cum principali. *ibid.* Tenetur habitum, & tonſuram clericalem deferre. *ibid. num.* 14. Non tenetur ad divinum officium reci-

citandum. *ibid.* Nihil percipere valet ex fructibus, niſi inter partes convenerit. *ibid.* Nec adſtringitur ſolvere fabricæ quod ſolvunt Canonici. *ibid.*

Coadiutoria quid, & quotuplex ſit. *pag.* 141. *num.* 12. Concedi vetuit cum ſpe futuræ ſucceſſionis Tridentina Synodus. *ibid.* Poteſt tamen ſummus Pontifex eam elargiri, cognita cauſſa, & urgente neceſſitate. *ibid.* Quando expediuntur litteræ Coadiutoriæ, ſi principalis obiit, ſucceſſio nulla eſt. *ibid. num.* 14. Coadiutoria componi nequit cum alio beneficio reſidentiam exigente. *ibid.* Coadiutoria non eſt proprie beneficium. *ibid. num.* 13.

Cognatio triplex eſt, naturalis, ſpiritualis, legalis. *pag.* 315. *num.* 1. Cognatio naturalis etiam conſanguinitas dicitur. *ibid.* Quid ſit conſanguinitas, & quotuplex. *ibid. num.* 2. Regulæ a Theologis, & Iuriſperitis aſſignatæ pro computatione graduum conſanguinitatis. *pag.* 316. *num.* 3. Diſpari modo computantur gradus in iure civili, & in iure canonico. *ibid. num.* 4. Nulla ſunt matrimonia in primo gradu lineæ rectæ. *pag.* 317. *num.* 5. Num illicita ſint, & nulla in quolibet gradu eiuſdem lineæ. *ibid. num.* 6. In linea tranſverſali non ſunt iure naturæ nulla etiam in primo gradu, ut inter fratres & ſorores. *pag.* 318. *num.* 7.

Cognatio ſpiritualis eſt propinquitas perſonarum iure eccleſiaſtico inducta. *p.* 318. *num.* 9. Contrahitur ſolum in baptiſmate, & confirmatione. *ibid.* Quinam hanc cognationem contrahant. *ibid.* Baptiſma verum eſſe debet & ſolemne ad cognationem inducendam. *ibid.* In privato baptiſmo non contrahitur inter patrinos & baptizatum, bene vero a baptizante cum baptizato. *ibid.* Si puer baptizatus rebaptizetur, non contrahitur cognatio ſpiritualis. *ibid.* Contrahitur in baptiſmo ſub conditione adminiſtrato. *ibid.* Infidelis baptizans non contrahit cognationem ſpiritualem. *ibid.*

Cognatio legalis quid ſit, & quas conditiones requirat. *pag.* 319. *num.* 10. Inducit impedimentum dirimens matrimonium iure poſitivo. *pag.* 320. *num.* 3. Adoptio duplex. *pag.* 319. *num.* 10. quænam adoptio impedimentum inducat legalis cognationis. *ibid.* Inter quos adoptio inducat impedimentum legalis cognationis. *ibid.* Quamdiu hoc impedimentum duret. *ibidem.*

Confirmatio electionis quid ſit. *pag.* 162. *num.* 21. An confirmator teneatur electi qualitates explorare. *ibid.* V. *Beneficium.*

Conſanguinitas. V. *Cognatio.*

Conſenſus utriuſque coniugis ad matrimonii valorem neceſſario requiritur. *pag.* 200. *num.* 1. V. *Matrimonium.*

Contentio filia vanægloriæ. V. *Superbia.*

Crimen eſt impedimentum dirimens matrimonium. *pag.* 321. *num.* 1. In quo conſiſtat. *ibid.* Quomodo homicidium cum adulterio pariat impedimentum. *ibid. num.* 2. Num requiratur homicidium, & adulterium cum intentione perveniendi ad matrimonium. *pag.* 322. *num.* 3. *&* *num.* 5. Quomodo homicidium ſine adulterio impedimentum criminis inducat. *ibid. num.* 4. Quomodo adulterium cum promiſſione futuri matrimonii ſine homicidio pariat impedimentum dirimens. *pag.* 323. *num.* 7. Hoc impedimentum eſt iuris eccleſiaſtici, proinde infideles non ligat. *ibid. num.* 8.

La-Croix (P. Claudius) laxe putat in Germania licitum eſſe in Monaſteriis per famulos vinum & panem vendere: id etiam affirmat non eſſe tabernam habere, aut negotiari, ſed ſua vendere. *pag.* 3. *num.* 1. Refellitur hæc opinio. *pag.* 73. *num.* 6. Laxe docet, Confeſſarium non teneri pœnitentem monere de nullitate matrimonii, licet prævideat monitionem profuturam, ſi tamen ſequatur graviſſimum incommodum alterius, puta prolis; ſed poteſt eum relinquere in bona fine. *pag.* 8. *num.* 28. refellitur. *pag.* 374. *num.* 7. *& ſeq.* Qui probabiliter putat matrimonium eſſe validum, etſi opinio pro invaliditate ſit ipſi probabilior, licite poteſt debitum petere. *pag.* 9. *num.* 31. refellitur. *pag.* 384. *num.* 8. Si matrimonio bona fide contracto ſuperveniat du-

Digitized by Google

dubium de nullitate matrimonii, quod poſt inquiſitionem deponi nequeat, laxe docet, probabilius ſaltem ſpectata ratione licere dubitanti nedum reddere, ſed & petere debitum. *pag.* 9. *num.* 33. refellitur. *pag.* 385. *num.* 13. Laxius docet ad gravem morbum etiam non letalem curandum, aut cavendum licitam eſſe inebriationem, ſi aliter curari, aut caveri nequeat. *pag.* 11. *num.* 43. refellitur. *pag.* 568. *num.* 8. Laxe excuſat a peccato letali Clericum alentem longam comam, licet fiat comminatio excommunicationis. *pag.* 58. *num.* 3. refellitur. *ibid.* Plures laxas opiniones refert circa Clericorum negotiationem. *pag.* 73. *num.* 4. *& ſeq.* refelluntur. *pag.* 75. *num.* 12. laxe canones Clericis venationem vetantes interpretatur. *pag.* 76. *num.* 15. refellitur. *ibid. num.* 16. Similiter laxe exponit canones ludum alearum Clericis prohibentes. *pag.* 77. *num.* 19. refellitur *ibid. num.* 20. Quanti faciendus ſit hic Auctor. *pag.* 101. *num.* 14. Laxe docet non eſſe ſimoniam offerre temporale alicui ut intercedat apud collatorem beneficii, ſi det non pro interceſſione, ſed pro labore, lucro ceſſante &c. *pag.* 113. *num.* 3. refellitur. *ibid.* Confeſſarium poſſe permittere ut quis matrimonium nullum ex ignorantia celebret, etſi prævideat quod eius monitio foret profutura. *pag.* 374. *num.* 7. refellitur. *ibid. num.* 8. *& ſeq.* Quo pacto obiectionem diſſolvat. *pag.* 375. *num.* 12. refellitur. *pag.* 376. *num.* 13. Laxe docet, per ſe loquendo licitum eſſe die communionis habere uſum matrimonii. *pag.* 395. *num.* 11. refellitur. *ibid.* Pyrrhonica methodo varias Auctorum opiniones ſectandas proponit. *pag.* 408. *num.* 20. Nonnullos proponit caſus in quibus liciiam ex Caſuiſtis dicit ebrietatem. *pag.* 569. *num.* 13. refellitur. *pag.* 570. *num.* 14. *& ſeq.*

Cultus diſparitas quid ſit. *pag.* 324. *num.* 1. An matrimonium baptizati cum non baptizata ſit iure naturali & divino irritum. *ibid. num.* 2. Caſus hac de re propoſiti diſcuſſi & ſapientiſſime ſoluti a doctiſſimo Pontifice Benedicto XIV. *ibid. num.* 3. *& ſeq.* An matrimonium baptizati cum non baptizato ſit iure eccleſiaſtico irritum. *pag.* 326. *num.* 5. An ſummus Pontifex diſpenſare valeat ut fidelis infideli nubat. *ibid. num.* 6. Num matrimonia Catholicorum cum hæreticis ſint lege divina, vel eccleſiaſtica prohibita. *pag.* 327. *num.* 7. *& ſeq.* Quid de hoc ſenſerit Iuveninus. *pag.* 328. *num.* 11.

D

Debitum coniugale nemo per ſe petere tenetur. *pag.* 365. *num.* 1. Debet tamen petere, ſi alteri coniugi prævideat periculum incontinentiæ imminere, quod avertere tali via poſſit. *pag.* 366. *num.* 3. Dupliciter peti poteſt. *pag.* 365. *num.* 2. Tacite petenti reddendum. *ibid.* Peccant letaliter, ſi ſe mutuo fraudent. *pag.* 366. *num.* 3. Quænam ſint cauſſæ excuſantes a reddendo debito. *ibid. num.* 4. *& ſeq.* Non licet negare debitum, ne filii multiplicentur. *pag.* 367. *num.* 6. Num peccet uxor quæ experitur ſe filios mortuos parere, ſi debitum propterea neget. *ibid. num.* 7. Nimis frequens petitio excuſat a debiti redditione. *pag.* 368. *num.* 8. Peccat letaliter coniux, ſi mediis illicitis ſe ad reddendum debitum inhabilem conſtituat. *ibid. num.* 9. Peccat contra iuſtitiam, ſi nimia auſteritate idem efficiat. *ibid.* Non tenetur tamen coniux ab honeſtis pietatis, ieiuniorum, pœnitentiæ exercitiis abſtinere, ut vegetior fiat ad reddendum debitum. *ibid.* Adulter occultus poteſt debitum petere ſine peccato. *ibid. num.* 10. Num coniugi iniuſte, vel illicite petenti innocens poſſit reddere debitum. *pag.* 369. *num.* 1. *& ſeq.* Num qui votum caſtitatis emiſit, & poſtea matrimonium iniit, peccet reddendo debitum. *pag.* 370. *num.* 3. Num teneatur ingredi Religionem. *ibid.* Quomodo ex impedimento ſuperveniente affinitatis, vel cognationis ſpiritualis impediantur coniuges a debiti petitione. *ibid. num.* 4. Peccat mortaliter coniux qui ſublato neceſſitatis caſu filium communem baptizaret, vel ex ſacro fonte ſuſci-

Digitized by Google

ſuſciperet, vel in confirmatione teneret. *ibid.* & *pag.* 371. *num.* 5. Qui inceſtum commiſit cum conſanguinea coniugis in primo vel ſecundo gradu, privatur iure petendi debitum, ſed reddere tenetur. *ibid.* Qui cum perſona ſibi conſanguinea inceſtum committeret, ius petendi debitum non perderet. *ibid.* Num ſi alter coniux conſilium, aut conſenſum præbeat vel ad baptizandum proprium filium, vel ad inceſtum perpetrandum, ambo ius debitum petendi amitterent. *ibid.* Si uxor coacta, vel gravi metu incuſſo inceſtum perpetrat cum conſanguineo viri, an privetur iure petendi debitum. *ibid. num.* 6. Coniux ſi cognoſcat conſanguineam alterius coniugis in primo vel ſecundo gradu, ſed ex errore, vel ignorantia, num eodem iure privetur. *pag.* 372. *num.* 7. Qui certo novit matrimonii nullitatem, reddere nequit debitum coniugi petenti, & ignoranti invaliditatem, nec ut infamiam evitet. *ibid. num.* 1. Qui dubitat num matrimonium validum ſit, reddere poteſt, ſed nequit petere. *pag.* 381. *num.* 1. Si uterque dubitet, neuter poteſt aut petere, aut reddere. *pag.* 382. *num.* 2. Quid, ſi adhibita diligentia veritatem nequeant invenire. *ibid.*

Degradatio, & depoſitio inter cenſuras non computantur. *pag.* 414. *num.* 3. Degradatio, & depoſitio quid & quotuplex ſit. *pag.* 478. *num.* 17. Degradatio realis Clericum privat privilegio fori, & canonis. *ibid.* Tenetur tamen horas canonicas recitare, ſi ſit in ſacris. *ibid.* Quas ob cauſſas olim fiebat degradatio verbalis. *pag.* 479. *num.* 18. Quænam ſint crimina in iure expreſſa degradatione punienda. *ibid.*

Deliberatio in actibus humanis duplex, perfecta, & imperfecta. *pag.* 533. *n.* 3. Signa imperfectæ deliberationis. *ibid. num.* 4. Quid ſit ratio ſuperior, & inferior. *pag.* 534. *num.* 6. V. *Peccatum*.

Denuntiationes ſponſalium ex antiqua Eccleſiæ diſciplina repetuntur. *pag.* 297. *num.* 1. An ſint neceſſariæ neceſſitate ſacramenti, vel præcepti. *ibid. num.* 2. Quando fieri debeant denuntiationes. *pag.* 298. *num.* 3. Præceptum denuntiationum obligat ſub mortali. *ibid. num.* 4. Quis poſſit a denuntiationibus diſpenſare. *pag.* 299. *num.* 5. Cauſſa iuſta requiritur pro licita diſpenſatione. *ibid. num.* 6. Quænam hæ iuſtæ cauſſæ. *ibid. & num. ſeq.* An qui novit impedimentum inter eos qui debent matrimonium contrahere, teneatur illud maniſeſtare. *pag.* 300. *num.* 8. *& ſeq.*

Diaconatus eſt ſacer Ordo. *pag.* 28. *num.* 9. Quænam ſint Diaconi munia. *ibid.* Num ſit ſacramentum. *pag.* 29. *num.* 13.

Diaconiſſæ quænam fuerint. *pag.* 28. *n.* 10. Perpetuam continentiam in Latina Eccleſia profiteri adſtringebantur. *ibid.* Diaconiſſarum conſuetudo ab ipſis Apoſtolis in Eccleſia obtinuit. *ibid.* Earum officia quænam. *ibid.* Diaconiſſarum ſtatus ſacer Ordo non erat. *ibid.*

Diana (P. Antoninus) laxiſſime affirmat, licere copulam inchoare cum uxore, & poſtea de eius conſenſu ſe retrahere ob morbi periculum, licet aliquando ſequatur pollutio. *pag.* 10. *num.* 36. refellitur. *pag.* 405. *num.* 8. Docet licere Religioſo, aut Clerico ſe defendere occidendo invaſorem, quando fuga eſt illi ignominioſa. *pag.* 10. *num.* 41. refellitur. *pag.* 493. *num.* 16. Quid in coniugatis a peccato excuſet. *pag.* 407. *n.* 15. Laxe docet, Confeſſarios in peccato mortali plures ſucceſſive confeſſiones audientes, & abſolventes unicum peccatum committere. *p.* 531. *n.* 27. refellitur. *ibid.*

Dignitates eccleſiaſticas appetere num licitum ſit. *pag.* 51. *num.* 6. *& ſeq.* Nemo ſe dignum reputet eas ſuſtinendi, ſed viros doctos & pios conſulat. *pag.* 52. *num.* 8. Excuſationes dignitates appetentium vanæ oſtenduntur. *pag.* 53. *num.* 10. V. *Beneficium*.

Dimiſſoriales litteræ pro Ordinibus a quibus ſint concedendæ. *pag.* 35. *num.* 11.

Diſcordia filia inanis gloriæ. V. *Superbia*.

Diſpenſatio in impedimentis dirimentibus matrimonii raro olim concedebatur in Eccleſia. *pag.* 345. *num.* 1. Quid circa huiuſmodi diſpenſationes decreverit Tridentina Synodus. *pag.* 346. *num.* 2. Peccant Superiores, ſi ſine iuſta cauſſa diſpenſent. *ibid. num.* 3. An valida ſit diſpen-

penſatio conceſſa ſine iuſta cauſſa. *ibid.* *num.* 4. & *ſeq.* Quid de Superiore ſecum diſpenſante in propria lege ſine iuſta cauſſa ſentiant Viva, & Suarez. *ibid.* *num.* 5. Quænam ſint iuſtæ cauſſæ diſpenſandi in impedimentis matrimonii. *pag.* 347. *num.* 8. & *ſeq.* Num ceſſante cauſſa movente ad concedendam diſpenſationem, hæc corruat. *pag.* 348. *num.* 10. Quænam ſit diſpenſatio ſubreptitia. *pag.* 349. *num.* 12. Quænam veritatis occultatio, & falſitatis expoſitio diſpenſationem reddat ſubreptitiam, vel obreptitiam. *ibid.* *num.* 14. An neceſſe ſit ut qui diſpenſatione eget, eam per ſe petat. *pag.* 350. *num.* 16. Quando petitur diſpenſatio inter conſanguineos, vel affines, exprimenda eſt copula inceſtuoſa inter eos habita. *ibid.* *num.* 17. Quid ſi copula inter conſanguineos vel affines habita ſit eo animo ut facilius diſpenſatio obtineatur. *pag.* 351. *num.* 21. An diſpenſatio ſit ſubreptitia quando non manifeſtantur omnia impedimenta. *ibid.* *num.* 22. In impedimentis conſanguinitatis, & affinitatis exprimendus eſt gradus. *ibid.* Si ex errore exprimatur ſecundus gradus loco tertii valet diſpenſatio. *ibid.* Num qui bis diſpenſationem petit ſuper eodem impedimento, priorem iam obtentam exponere teneatur. *pag.* 352. *num.* 23.

Divortium quomodo a repudio differat. *pag.* 253. *num.* 1. Licitum eſſe divortium negant Lutherani, ſed oppoſitum definivit Tridentina Synodus. *ibid.* Par eſt in utroque coniuge ius divortii adulterii cauſſa. *ibid.* *num.* 2. Quid iuris habeat coniux innocens poſt factum divortium. *ibid.* *num.* 3. Licitum eſt divortium inter chriſtianos coniuges utriuſque conſenſu. *ibid.* *num.* 4. Num ſit neceſſaria ſententia iudicis. *ibid.* Licitum, immo neceſſarium eſt divortium, ſi alterutri coniugum ſubverſionis periculum immineat ex cohabitatione. *ibid.* Cur Chriſtus ſolius fornicationis meminerit in cauſſa divortii. *pag.* 254. *num.* 5. Quot ſint caſus in quibus nec ob fornicationem licitum eſt divortium. *ibid.* *num.* 6. Quid fornicationis nomine in ordine ad divortium intelligatur. *pag.* 255. *num.* 7. Copula naturalis abſque ſeminis effuſione intra vas eſt ſufficiens cauſſa divortii. *ibid.* *num.* 9. Datur compenſatio etiam in diverſitate criminum in ordine ad divortium. *ibid.* *num.* 10. Coniux qui unum adulterium patravit, nequit ab alio qui pluries adulteravit, per divortium diſcedere. *ibid.* *num.* 11. Nec adulter ſecretus poteſt divortium petere a coniuge adultero publico. *ibid.* *num.* 12. Coniux innocens poteſt debitum denegare coniugi adultero ante ſententiam iudicis. *ibid.* *num.* 13. Non tamen ab ipſo diſcedere. *pag.* 256. *num.* 14. Tenetur maritus cum uxore adultera divortium facere. *ibid.* *num.* 15. Non tamen uxor reſpectu viri. *ibid.* *num.* 16.

Duellum quid ſit. *pag.* 469. *num.* 1. Eſt natura ſua illicitum. *ibid.* Pugnantes in duello excommunicatione feriuntur. *ibid.* Immo etiam ſuadentes, conſulentes, provocantes, comitantes, ſocii, patrini, ſpectatores, etiam pugna non ſecuta. *ibid.* Similiter domini locorum, duces militum, magiſtratus &c. illud permittentes, vel non impedientes. *ibid.* Civitates, caſtra, oppida, loca permittentium duellum expreſſe vel tacite interdicto ſubiacent. *ibid.* Non eſt licitum nec ad bellum finiendum. *ibid.* Num ad defenſionem propriæ vitæ. *ibid.* Propoſitio damnata ab Alex. VII. *pag.* 470. An recenſitæ pœnæ incurrantur ipſo facto ante ſententiam iudicis. *ibid.* *num.* 2. Permittentes duellum inter infideles excommunicationem non incurrunt. *ibid.* Incurrunt vero, ſi duellum fiat inter infidelem & Chriſtianum. *ibid.* Excuſantur, ſi permittant ad gravius malum vitandum. *ibid.* Quando poſſint Epiſcopi, vel Regulares ab hac excommunicatione abſolvere. *ibid.* *num.* 13.

E

Ebrietas quid ſit. *pag.* 566. *num.* 1. Malitia ebrietatis in quo conſiſtat. *ibid.* *num.* 2. Eſt peccatum mortale ex genere

Digitized by Google

nere ſuo. *ibid. num.3.* Quam acri ſermone ebrietatem deteſtentur ſancti Patres. *ibid. num.4.* Laxæ Hermanni Buſembai opiniones. *pag. 567. num. 6.* refelluntur. *ibid.* Tabernarii ſcientes, aut prævidentes eos inebriari qui ad popinas accedunt, peccant mortaliter, ſi vinum illis non denegent. *pag. 570. num. 14.* Mirificæ opiniones Caſuiſtarum in deſcribendis ſignis unde colligi poſſit ebrietatem eſſe peccatum letale. *pag. 571. num. 19.* refelluntur. *ibid.* Regula generalis qua præciſe dignoſcatur quinam exceſſus in bibendo ſit peccatum mortale, difficile tradi poteſt. *ibid. num.20.* Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum potatoribus, & meri bibulis. *pag. 572. num. 26.*

Electio miniſtrornm Eccleſiæ ſemper tamquam neceſſaria agnita fuit in Eccleſia. *pag. 63. num. 1.* A quibus ſint eligendi Eccleſiæ miniſtri. *ibid.* Eorum electio iure divino non pertinet ad plebem. *ibid.* V. *Clericus. Miniſter.*

Elizalda (P. Michael) Ieſuita ſapientiſſimus feminarum luxum, pompas, immodeſtiam execratur & damnat. *pag. 511. num. 14.*

Epiſcopatus an ſit Ordo a Presbyteratu diſtinctus. *pag. 26. num. 3.* Quid ſenſerit D. Thomas. *ibid.*

Epiſcopi officia quænam ſint. *pag. 29. num.12.* Solus Epiſcopus eſt ſacræ ordinationis miniſter. *pag. 33. num. 1.* Conſecrari debet a duobus vel tribus Epiſcopis neceſſitate præcepti. *pag. 34. n. 4.* Num etiam neceſſitate ſacramenti. *ibid.* A proprio Epiſcopo Clerici ordinari debent. *ibid. num. 5.* Proprius Epiſcopus eſt vel originis, vel beneficii, vel domicilii. *ibid. num. 6.* Epiſcopus quando poſſit familiarem ſuum ſibi non ſubditum ordinare. *pag. 35. num. 8.* Nequit ſuum ſubditum in aliena diœceſi ordinare. *ibid. num. 9.* Proprius Epiſcopus Regularium quinam ſit. *ibid. num. 10.* Epiſcopus nequit tonſuram, & ordines dignis denegare. *pag. 36. num. 12.* Epiſcopis quammaxime neceſſaria eſt ſcientia. *pag. 65. num. 7.* Nec non morum ſanctitas in ipſis debet prælucere. *pag. 66. num. 10. & ſeq.* Graviſſime peccant cito manum imponentes. *pag. 67. num. 12.* Epiſcopus ſimoniæ reus eſt, ſi ſuis miniſtris beneficia conſerat ob ſervitia ſibi præſtita, vel præſtanda. *pag. 83. num. 2.* Similiter ſi conveniat de penſione ſibi, vel alteri ſolvenda, ut conſerat beneficium, ſi alias penſionem non fuiſſet impoſiturus. *pag. 85. num. 6.* Nequit permittere beneficiorum permutationem cum penſione. *pag. 121. num. 15.* Nec permutationem penſionis cum penſione. *ibid.* Reſidere tenentur. V. *Reſidentia.*

Epiſcoporum translatio quo iure vetita ſit. *pag. 161. num. 19.* Quibus de cauſſis fieri poſſit. *pag. 162. num. 20.* Epiſcopus quænam beneficia conſerre poſſit. *pag. 164. num. 1. & ſeq.* Vacanti Eccleſiæ præficere debet Vicarium cum portione fructuum. *pag. 165. n. 1.* Poteſt per edictum publicum Clericos ad examen vocare. *ibid.* Poteſt Clericum ſine concurſu ad examen vocare, eique beneficium conferre, ſi in examine nullus repertus fuit idoneus. *ibid.* Valet a denuntiationibus ante matrimonium a Tridentino præſcriptis diſpenſare. *pag. 299. num. 5.* Quid requiritur ut Epiſcopus poſſit a matrimonio repellere contrahere volentes. *pag. 301. num. 12.* Epiſcopus poteſt in aliquibus impedimentis matrimonium impedientibus diſpenſare. *pag. 342. num. 15.* Urgente neceſſitate etiam in aliquo dirimente etiam ante matrimonium contractum. *pag. 343. num. 4.* An requiratur quod matrimonium ſit bona fide contractum, ut Epiſcopus valeat diſpenſare ab impedimento dirimente. *pag. 344. num. 7.* Epiſcopi iure ordinario poteſtatem habent ferendi cenſuras in ſuos ſubditos. *pag. 416. num. 4.* Quando Epiſcopus ferre poſſit cenſuras extra proprium territorium. *pag. 421. num. 8.* Poteſt cenſuram infligere proprio ſubdito in ſuo territorio delinquenti, etſi ad aliud territorium tranſierit. *pag. 421. num. 9.* Poteſt alienum ſubditum in proprio territorio delinquentem cenſuris punire. *pag. 422. n.*

11. Poteſt abſolvere a cenſuris reſervatis ſummo Pontifici contractis ob crimen occultum. pag. 443. num. 7. Et quando urget gravis neceſſitas, vel difficilis eſt acceſſus ad ſummum Pontificem. ibid. Num hæc facultas ſit revocata per Bullam Cœnæ Domini. pag. 444. num. 8. & pag. 449. num. 22. Quid ſentiendum poſt tertiam propoſitionem damnatam ab Alex. VII. pag. 444. num. 9. Quid nomine delicti occulti intelligatur. ibid. num. 11. Si reus ſit punitus in foro contentioſo, & iudicium finitum, num poſſit ab Epiſcopo abſolvi a cenſuris. pag. 445. n. 12. Quibus in caſibus poſſit abſolvere ab excommunicatione ob percuſſionem Clerici. pag. 468. num. 9. Quando valeat abſolvere ab excommunicatione ob duellum. pag. 470. num. 3. A quibus officiis Epiſcopus ſuſpendi poſſit. pag. 474. num. 2.

Epiſcopi ſub generali interdicto non comprehenduntur. pag. 479. num. 2. Epiſcopus poteſt ab omni irregularitate ex delicto occulto, excepto homicidio, diſpenſare. pag. 487. num. 13. & pag. 489. num. 3. & pag. 490. num. 6. & pag. 494. num. 18. & 20. Quomodo poſſit diſpenſare in irregularitate ob defectum natalium. pag. 497. num. 7. Si conferat Ordines ſervo, ad quid teneatur. pag. 498. num. 8. An & quomodo poſſit diſpenſare in irregularitate ex bigamia. pag. 499. num. 14. Nequit diſpenſare ſuper irregularitate ex defectu lenitatis. pag. 502. num. 22.

Error in matrimonio duplex, alter perſonæ, alter accidentis. pag. 309. n. 1. Error in perſona iure naturæ matrimonium irritat. ibid. Cur qualitas perſonæ in matrimonio ad ſubſtantiam contractus pertineat. ibid. num. 2. An error antecedens, vel concomitans matrimonium dirimat. pag. 310. num. 3. Error antecedens, vel concomitans circa qualitates quando irritum reddat matrimonium. ibid. num. 4. An error ſervitutis etiam craſſus dirimat matrimonium. pag. 313. num. 5. V. *Servitus*.

Eutrapelia virtus eſt temperantiæ affinis. pag. 603. num. 14. Quodnam ſit eius officium. ibid. Quodnam vitium ſit illi oppoſitum per exceſſum, & quodnam per defectum. ibid.

Excommunicatio quid & quotuplex. pag. 451. num. 1. Diſcrimen inter maiorem & minorem. ibid. num. 2. Quinam ſint effectus excommunicationis maioris. ibid. num. 3. Illos non parit excommunicatio iniuſta & invalida. pag. 452. num. 4. Quid ſit agendum in dubio de eius validitate. ibid. Quinam ſint excommunicati tolerati & vitandi. ibid. num. 5. Quinam dicantur nominatim excommunicati. ibid. num. 6. Quinam ſint publici & notorii percuſſores Clericorum. pag. 453. num. 7. Excommunicati licet tolerati nequeunt communicare in divinis, vel humanis cum aliis. ibid. Num peccet fidelis, ſi ſine neceſſitate petat ab excommunicato ut celebret, ſibi ſacramenta miniſtret, ſecum Officium recitet &c. ibid.

Excommunicatus etiam vitandus valide ſacramenta miniſtrat præter ſacramentum pœnitentiæ. ibid. num. 8. In mortis tamen articulo valide abſolvit. ibid. Nequit licite ſacramenta tractare. ibid. Aliqui excipiuntur caſus. ibid. & pag. 454. num. 9. An excommunicatus toleratus queat valide & licite ſacramenta adminiſtrare. pag. 454. num. 10. & ſeq. Num poſſit aliquando licite ſacramenta ſuſcipere. pag. 455. num. 13. An poſſit divina officia celebrare, vel eiſdem aſſiſtere. pag. 456. num. 14. Tenetur, ſi ſit in ſacris, Breviarium recitare. ibid.

Excommunicatus vitandus ſi Miſſæ interſit, & iuſſus recedere nolit, novam incurrit excommunicationem. ibid. Quid eo in caſu agere debeant fideles, & Sacerdos. ibid. Excommunicatus privatur omnibus ſuffragiis, & orationibus quæ nomine Eccleſiæ offeruntur. ibid. num. 15. Orationes privatæ pro excommunicatis etiam vitandis offerri poſſunt. ibid. Num pro excommunicatis toleratis offerri poſſint ſacrificia, & communia Eccleſiæ ſuffragia. pag. 457. num. 16. Peccat excommunicatus non audiendo Sacrum in die feſto, vel non

Digitized by Google

non confitendo, & communicando in Paſchate. *ibid. num.* 17.

Excommunicati vitandi privantur eccleſiaſtica ſepultura. *ibid. n.* 18. Illos ſepelientes in loco ſacro excommunicationem incurrunt. *ibid.* An etiam qui funus comitantur. *ibid.* Privantur excommunicati iuriſdictione eccleſiaſtica. *pag.* 458. *num.* 19. Quid dicendum de excommunicatis toleratis in ordine ad actus iuriſdictionis. *ibid.* Geſta per iuriſdictionem ab excommunicato vitando illicita & invalida ſunt. *ibid. num.* 20. An electio ad quam concurrit excommunicatus vitandus, illicita ſit. *pag.*459. *num.*1. Quænam beneficii reſignatio facta etiam ab excommunicato vitando valida ſit. *ibid. num.* 22.

Excommunicati inhabiles ſunt ad beneficia eccleſiaſtica. *ibid. num.* 23. Utrum excommunicatus amittat fructus, & beneficium. *pag.* 460. *num.* 24. Num teneatur reſtituere fructus ante vel poſt ſententiam iudicis. *ibid.* Fundamenta affirmantis ſententiæ. *ibid. num.* 25. Rationes ſententiæ negantis. *pag.* 461. *num.* 26. Quid iudicandum inter utramque ſententiam. *ibid. num.* 27. *& ſeq.* Quid reſpondendum obiectis. *pag.*462. *num.*30. Excommunicatus privatur communione forenſi. *pag.* 463. *num.* 32. Diſcrimen in hoc inter toleratum & vitandum. *ibid.* Privatur etiam communione politica. *ibid. num.* 33. Quam pœnam incurrant communicantes cum excommunicato vitando. *ibid. num.* 34. Quibus in caſibus non liceat fidelibus communicare cum excommunicato vitando. *pag.* 464. *n.* 35. Quando certo, & qua de cauſſa queant communicare cum illo. *ibid. num.*36. Quid ſit excommunicatio minor. *pag.* 465. *num.* 38. Privat paſſivo uſu ſacramentorum. *ibid* Num & activo. *ibid.* Electio excommunicati excommunicatione minori ad beneficia eccleſiaſtica num invalida & illicita ſit. *ibid. num.* 39. Quando contrahatur hæc excommunicatio. *ibid. num.* 40. Quis poſſit ab ea abſolvere. *ibid.* Quando quis ſubiaceat excommunicationi canonis ob Clerici percuſſionem. *pag.* 466. *num.* 1. Quid ſignificat *ſuadente diabolo. ibid. num.*2. Quis ab hac excommunicatione poſſit abſolvere. *ibid. & pag.*468. *num.*9. Quiſnam veniat nomine Clerici, vel Monachi. *ibid. num.* 3. Quinam dicantur iniicere manus violentas in Clericum. *ibid. num.* 4. Num hanc excommunicationem incurrant conſulentes, mandantes, conſentientes &c. *ibid.* Num & non impedientes cum poſſent. *pag.* 467. *n.* 6. An & ratam habentes percuſſionem Clerici ſuo nomine factam. *ibid. num.*6. Plures enumerantur actiones violentæ in Clericum ob quas excommunicatio incurritur. *ibid. num.* 7. Plures recenſentur cauſſæ excuſantes ab hac excommunicatione. *pag.* 468. *num.*8. Percuſſio Clerici quando levis, & quando enormis. *ibid.*

Excommunicationem incurrunt pugnantes in duello. *p.*469. *n.*1.V. *Duellum.*

Excommunicationes in Bulla Cœnæ ad quot capita revocentur. *pag.*470. *n.* 1. Prima explicatur. *ibid. num.*2. *& ſeq.* Quinam ſint hæretici excommunicati in præfata Bulla. *pag.*471. *num.* 3. *& ſeq.* Ceteræ excommunicationes examinantur & explicantur. *ibid. num.* 6. *& ſeq.*

Exorciſtatus Ordo quid ſit, & eius materia. *pag.* 27. *num.* 6.

Extrema unctio quibus nominibus donetur apud Græcos, & Latinos. *pag.* 12. *num.*1. Eſt veri nominis ſacramentum. *ibid. num.* 2. A Chriſto Domino inſtitutum, & a S. Iacobo promulgatum. *pag.* 13. *num.* 3. Eius materia duplex, remota, & proxima. *ibid. num.*4. Remota eſt oleum olivarum. *ibid.* V. *Oleum.* Unctio eſt materia proxima. *pag.*15. *num.*8. Quot infirmi partes ſint ungendæ. *ibid. num.* 9. An unctiones quinque ſenſuum ſint eſſentiales. *ibid. num.* 10. Forma eſt oratio quam fundit Sacerdos dum ægrotum inungit. *ibid. num.* 11. An deprecativa eſſe debeat, vel indicativa. *ibid. num.* 12. Quinam ſit miniſter extremæ unctionis. *pag.* 16. *num.* 1. V. *Miniſter.* Quibus miniſtranda extrema unctio. *pag.* 18.

18. *num.* 1. V. *Infirmus*. Huius ſacramenti ſuſceptio eſt de præcepto. *pag.* 20. *num.* 7. Iterari poteſt. *pag.* 21. *n.* 9. Miniſtrandum poſt alia ſacramenta. *ibid. num.* 10. Diſpoſitiones ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum tam proximæ, quam remotæ quænam. *ibid. n.* 1. Effectus huius ſacramenti quinam ſint. *pag.* 22. *num.* 2. Num per ſe, vel per accidens peccata dimittat. *ibid. n.* 4. Parochi huius ſacramenti dignitatem, neceſſitatem, & effectus populo explicent. *ibid. num.* 5.

F

Filliucius (P. Vincentius) laxe docet, ſatis eſſe, ſi beneficia quæ non dantur per concurſum, conferantur ſolum dignis, prætermiſſis dignioribus. *pag.* 5. *num.* 12. refellitur. *pag.* 156. *num.* 1. *& ſeq.* Clericos, & Religioſos ſe defendendo occidere poſſe iniuſtum agreſſorem, etiamſi fugere poſſint, quando fuga ſit illis ignominioſa, quin per hoc irregularitatem incurrant. *pag.* 10. *num.* 41. refellitur. *pag.* 493. *num.* 16. Intendentem uno actu occidere, aut infamare integram familiam, nonniſi unum peccatum committere. *pag.* 531. *num.* 28. refellitur. *ibid.*

Forma extremæ unctionis quænam. *pag.* 15. *num.* 11. *& ſeq.* Num deprecativa eſſe debeat, an indicativa. *ibid. n.* 12. Forma ſacramenti Ordinis quænam. *pag.* 30. *num.* 1. *& ſeq.* & *pag.* 32. *n.* 9. Forma ſacramenti matrimonii. V. *Matrimonium*.

Fortitudo virtus cardinalis quid ſit. *pag.* 598. *num.* 1. Duplex, alia domeſtica, alia bellica. *ibid. num.* 2. Eiuſdem officia. *ibid. num.* 3. Virtutes fortitudini ancillantes enumerantur, & explicantur. *pag.* 599. *num.* 5. *& ſeq.*

G

Gobat (P. Georgius) licita laxe putat oſcula, & amplexus non impudicos inter ſponſos de futuro ſecundum conſuetudinem patriæ in ſignum benevolentiæ ad fovendum mutuum amorem in ordine ad matrimonium, licet adſit periculum pollutionis. *pag.* 7. *num.* 24. refellitur. *pag.* 361. *num.* 14. Laxiſſime aſſerit Confeſſarium non raro cogi ad amplectendam ſententiam Sanchezii de licito uſu oſculorum, & amplexuum inter ſponſos de futuro, niſi velit tales ſponſos dimittere ſine abſolutione, utpote quibus ægre perſuadebit illos amplexus oſcula &c. eſſe mortalia, aut ut agnoſcentes eſſe mortale forment propoſitum ſe emendandi. *pag.* 8. *num.* 26. refellitur. *pag.* 361. *num.* 17. Laxiſſime docet, diſſimulandam manifeſtationem veritatis pœnitenti ex ignorantia invincibili obnoxio mollitiei, cuius gravitatem edoctus ob habitum pravum vix abſtinebit. *pag.* 8. *num.* 29. & *pag.* 9. *num.* 30. refellitur. *pag.* 378. *num.* 4. *& ſeq.* Laxe a peccato mortali excuſat Parochum in cuius capite per ſex vel octo hebdomadas non apparet veſtigium clericalis tonſuræ, etſi conſtitutiones ſynodales præcipiant geſtationem eiuſdem tonſuræ. *pag.* 58. *num.* 3. refellitur. *ibid.* Laxiſſime docet, ob gravem morbum etiam non letalem aut curandum, aut cavendum licitam eſſe ebrietatem, ſi aliter curari, aut caveri nequeat. *pag.* 568. *num.* 8. refellitur. *ibid.* Laxe a mortali excuſat eos qui nimio potu ſe implent, ſi ſimul pharmacum habent, vel pulverem quo impediant privationem uſus rationis, aut amiſſum brevi recuperent. *pag.* 571. *num.* 17. refellitur. *ibid.* Laxe docet, nullam ebrietatem eſſe peccatum mortale, niſi *diu* privet uſu, & potentia rationis. *pag.* 569. *num.* 13. refellitur. *ibid.*

Gratia, ſive gratitudo quid ſit. *pag.* 596. *num.* 7. Eius officia quænam. *ibid.* Superbi communiter ingrati ſunt. *ibid.* Varii ingratitudinis gradus. *ibid.* Varii eiuſdem modi ex S. Thoma. *ibid.* Quando ſit peccatum mortale, vel ſolum veniale. *ibid.*

Gula eſt inordinatus edendi & bibendi appetitus. *pag.* 562. *num.* 2. Non licet intendere delectationem quæ capitur ex cibo & potu. *ibid.* Oppoſita propo-

poſitio damnata ab Innoc. XI. *ibid.* In quo ſita ſit perverſio in fruendo ſapore & voluptate cibi & potus. *pag.* 563. *num.* 3. Refutatur laxa opinio P. Dominici Viva. *ibid.* Gula quando ſit peccatum mortale. *ibid. n.* 4. In duas dividitur ſpecies. *pag.* 564. *n.* 5. Quinque exceſſus gulæ enumerantur. *ibid. num.* 8. Gulæ filiæ, & mala inde manantia ex D. Thoma recenſentur. *pag.* 565. *num.* 9. V. *Ebrietas.*

H

Honeſtas publica eſt impedimentum dirimens matrimonium. *pag.* 329. *num.* 1. Oritur ex matrimonio rato, & ex ſponſalibus per verba de futuro. *ibid.* Inter quos hoc impedimentum dirimat matrimonium. *ibid. num.* 2. Non oritur ex ſponſalibus aliquo ex capite nullis. *ibid.* Oritur tamen, etſi ſponſalia valida mutuo conſenſu diſſolvantur. *pag.* 330. *num.* 5. Non tamen ex ſponſalibus contractis cum perſonis incertis. *ibid.* Sicut nec ex ſponſalibus conditionatis ante conditionis eventum. *ibid.* Quando oritur ex matrimonio rato, extenditur uſque ad quartum gradum. *pag.* 329. *num.* 2. Oritur ex matrimonio etiam nullo, dummodo non fuerit nullum ex defectu conſenſus. *ibid. num.* 3. Quid ſi defuerit internus conſenſus, quamvis externus præſtitus ſit. *ibid.* Oritur etiam ex matrimonio clandeſtino. *ibid. num.* 4. Perpetuum eſt hoc impedimentum. *pag.* 330. *num.* 5. Num oriatur ex ſecundis ſponſalibus, vel nuptiis, prioribus adhuc ſubſiſtentibus *pag.* 331. *n.* 6.

Humilitas ſuperbiæ remedium. *pag.* 545. *num.* 1. Quomodo definiatur a S. Thoma. *pag.* 546. *num.* 2. Summa eiuſdem neceſſitas ad æternam ſalutem a Chriſto inculcata. *ibid. num.* 3. Duo ſunt eius præcipua officia. *ibid. num.* 4. Duæ conſiderationes ad humilitatem concipiendam. *pag.* 545. *num.* 7. Duplex humilitas, alia mentis, alia animi. *pag.* 548. *num.* 8. Duodecim gradus humilitatis ex ſanctis Patribus. *pag.* 549. *num.* 10. Humilitas chriſtianæ profeſſionis baſis eſt & fundamentum. *ibid. num.* 11.

Hypocriſis deſcriptio. *pag.* 555. *num.* 4. Quomodo in eam incurrant Prædicatores, & Theologiæ magiſtri. *pag.* 556. *num.* 5. Quo pacto plurimi Chriſtianorum, & Eccleſiaſticorum hypocriſis rei ſint. *ibid. num.* 6.

I

Iactantia. V. *Superbia.*

Ignorantia triplex, iuris, facti, & pœnæ. *pag.* 432. *num.* 3. Quorum vincibilis, & invincibilis. *ibid.* Ignorantiæ invincibilis varii gradus. *ibid.* Ignorantia invincibilis ſive iuris, ſive facti excuſat a culpa, & a cenſura. *pag.* 433. *num.* 4. Etiam excuſat a cenſura, ſi ſit venialiter vincibilis. *ibid.* Ignorantia iuris in foro externo non præſumitur. *ibid.* Num ignorantia invincibilis cenſuræ latæ per legem univerſalem, aut canonem Eccleſiæ excuſet ab ea incurrenda. *pag.* 434. *n.* 5. Quando ignorantia etiam vincibilis excuſet a cenſura. *ibid. num.* 6,

Infirmus eſt ſubiectum extremæ unctionis. *pag.* 38. *num.* 1. Num in Græca Eccleſia etiam ſanis detur hoc ſacramentum. *ibid.* Non omnibus infirmis in Eccleſia Latina conceditur, ſed iis dumtaxat de quorum morte timetur. *ibid. num.* 3. & *ſeq.* Non eſt concedendum illis qui in ipſa flagitii actione ſenſibus deſtituuntur. *pag.* 19. *num.* 5. Nec pueris ante uſum rationis. *ibid.* Nec fatuis a nativitate qui nulla lucida intervalla habuere. *ibid.* Nec navigantibus, nec belligerantibus, nec ultimo ſupplicio plectendis, nec mulieribus parturientibus. *ibid. num.* 6. Miniſtrandum eſt ſenibus morti proximis, periclitantibus ob peſtem, ob vulnus mortale, ob morſum rabidum. *ibid.* Non eſt expectanda extrema vitæ periodus, ſed tunc concedendum quando infirmus ad illud ſuſcipiendum ſe poteſt præparare. *ibid.*

Impedimentum matrimonii duplicis generis. *pag.* 304. *num.* 1. Impedimenta matrimonii ab Eccleſia conſtitui poſſe ne-

negant Lutherus, Calvinus, & Novatores. *ibid.num.*2. Illis adhæret Launoius. *ibid.num.*3. Affirmant Catholici omnes. *ibid.num.*4. & *ſeq.* An Principes ſæculares poteſtate potiantur ſtatuendi impedimenta matrimonium dirimentia. *pag.* 305. *num.*7. & *ſeq.* Num præfata poteſtas reſideat penes ſummum Pontificem, & Epiſcopos. *pag.* 309. *num.* 14. Quando infideles ſubſint legi ſtatuenti impedimenta dirimentia matrimonium. *ibid. num.* 15. Quænam ſint impedimenta dirimentia. *pag.*309. *num.* 1. V. *Error*. *Servitus*. Votum ſimplex caſtitatis illicitum, non irritum reddit matrimonium. *pag.* 314. *num.*1. Secus votum ſolemne. *pag.*315. *num.* 2. Ordo ſacer matrimonium nullum efficit poſt eius ſuſceptionem celebratum. *ibid. num.* 3. Num ratione ſui an ratione voti ſolemnis eidem adnexi. *ibid.* An qui invitus Ordinem ſuſcepiſſet, valide contraheret. *ibid.* Cognatio eſt impedimentum dirimens. V. *Cognatio*. Nec non cultus diſparitas. V. *Cultus diſparitas*. Etiam vis, ſive violentia, vel metus aliquando matrimonium nullum efficit. *pag.*328. *num.* 1. V. *Metus*. Quid ſit impedimentum ligaminis. *pag.* 329. *num.* 2. Quid ſit publica honeſtas. V. *Honeſtas*. Affinitas matrimonium dirimit. V. *Affinitas*. Impotentia eſt impedimentum matrimonium dirimens. V. *Impotentia*. Clandeſtinitas matrimonium dirimit. *pag.*338. *num.*1. V. *Matrimonium*. Raptus eſt matrimonii impedimentum dirimens ſimul & impediens. V. *Raptus*.

Impedimenta matrimonium impedientia duplicis generis ſunt. *pag.*340. *n.* 1. Quænam ſint quæ abſque delicto matrimonium impediunt. *ibid. num.* 2. & *ſeq.* Quænam vero quæ ex delicto oriuntur. *pag.* 341. *num.* 8. & *ſeq.* Num qui matrimonium contraxit aliquo ex his impedimentis ligatus poſſit petere, & reddere debitum. *pag.* 342. *num.* 15. Quinam poſſint in his impedimentis diſpenſare. *ibid.* In impedimentis dirimentibus iure ordinario ſolus Romanus Pontifex diſpenſare poteſt. *ibid. num.*2. Quid conceſſum ſit Minoribus, & Commiſſario generali Cruciatæ. *ibid. num.* 3. Quando Epiſcopi diſpenſare valeant in impedimentis dirimentibus. *pag.* 343. *num.* 4. V. *Epiſcopus*. Num Regulares mendicantes facultate polleant diſpenſandi in aliquibus impedimentis. *pag.* 345. *num.* 9. & *ſeq.* Quænam ſint cauſæ pro valida & licita diſpenſatione in præfatis impedimentis. *ibid. num.* 1. & *ſeq.* V. *diſpenſatio*.

Impotentia matrimonii impedimentum quid & quotuplex. *pag.* 333. *num.* 2. Quo iure, & quomodo impotentia abſoluta & perpetua dirimat matrimonium. *ibid. num.* 3. Conſcius, aut dubius ſuæ impotentiæ peccat letaliter contrahendo. *ibid.* Conſcii propriæ impotentiæ num poſſint cedere iuri ſuo, & matrimonium validum celebrare. *pag.* 334. *num.* 5. Quando ex parte feminæ impotentia dicenda ſit perpetua. *ibid. num.* 7. & *ſeq.* Quid ſit dicendum de impotentia reſpectiva. *pag.* 335. *num.* 9. Quando dubitatur num impotentia temporalis ſit, an perpetua, triennii intervallum ad experimentum concedunt leges tam civiles, quam eccleſiaſticæ. *ibid. n.*11. Impotentia accidentalis quænam ſit, & in quibus reperiatur, & quando matrimonium dirimat. *pag.* 336. *n.* 12. Quid dicendum de impotentia ex maleficio proveniente. *ibid. num.* 13. Quid ſenſerit D. Thomas de maleficiis. *ibid.* Quid ſit agendum quando impotentia perpetua eſt, & quando de ea dubitatur. *pag.* 338. *num.* 17. & *ſeq.*

Inobedientia. V. *Superbia*.

Innocentius XI. Concionatores verbum Dei adulterantes corripit. *pag.* 99. *num.* 6.

Interdictum quid & quotuplex. *pag.* 479. *num.* 1. Interdictum locale non ſemper includit interdictum perſonale, nec viciſſim. *ibid.* Quinam obſervare teneantur interdictum. *ibid. num.* 2. Quinam ferre interdictum valeant. *pag.* 480. *num.* 3. Quibus de cauſſis ferri poſſit interdictum. *ibid. num.*4. Num ferri poſſit ob aliquod damnum temporale. *pag.*481. *num.*5. Effectus interdicti

dicti quinam ſint. *ibid. num. 6.* Quid agere valeant Regulares tempore interdicti generalis localis. *ibid. num. 7.* Tempore interdicti vetita eſt adminiſtratio, & receptio aliquorum ſacramentorum. *ibid. num. 8.* Quænam ſint hæc ſacramenta. *pag. 482. num. 9.* Quibus prohibeatur interdicti tempore eccleſiaſtica ſepultura. *ibid. num. 10.* Violantes interdictum peccant letaliter. *ibid. num. 11.* Clerici exercentes actus Ordinum fiunt irregulares. *ibid.* Domini temporales cogentes Clericos ad divina officia celebranda excommunicationem incurrunt reſervatam ſummo Pontifici. *ibid.* Eamdem pœnam incurrunt interdicto ſuppoſiti qui admoniti ab Eccleſia exire recuſarent. *ibid.* Regulares exempti non ſervantes interdictum, quando ſervatur in Eccleſia maiore, excommunicationem incurrunt. *ibid.* Sepelientes interdicto ſubiectos in loco ſacro incurrunt excommunicationem Epiſcopo reſervatam. *ibid.* Quid ſit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ. *ibid. num. 12.* Quis ab interdicto poſſit abſolvere. *ibid. n. 3.* In quo ab interdicto differat ceſſatio a divinis. *p. 483. n. 14.* Quot requirantur conditiones ad eam infligendam. *ibid.*

Invidia quomodo definiatur. *pag. 578. num. 1.* Quot modis quis triſtari poſſit de bono alterius. *ibid. num. 3. & ſeq.* Invidia ex ſuperbia oritur. *pag. 579. num. 4.* Invidiæ deſcriptio ex S. Ioanne Chryſoſtomo. *ibid. num. 5.* Invidiæ filiæ enumerantur, & explicantur. *pag. 583. num. 10. & ſeq.*

Ira ſecundum ſe ſpectata nihil mali præfert. *pag. 573. num. 1.* Quomodo in malum degeneret. *pag. 574. num. 2.* Quatenus mala eſt, quomodo definiatur. *ibid. num. 4.* Diſtinguenda eſt ab appetitu vindictæ. *pag. 575. num. 5.* Quando ſit veniale peccatum. *ibid.* Tres iræ gradus a Chriſto Domino deſignati. *pag. 576. num. 6.* Quando ira uſque ad mortale peccatum excreſcat. *ibid. num. 8. & ſeq.* Ira eſt vitium capitale habens ſex filias. *pag. 577. n. 11.* Singulæ enumerantur, & explicantur. *ibid. num. 12. & ſeq.*

Irregularitas quid ſit. *pag. 484. num. 2.* In quo ab aliis cenſuris diſtinguatur. *ibid.* Quinam ſint irregularitatis effectus. *ibid. num. 2.* Collatio beneficii facta irregulari nedum illicita, ſed & invalida eſt. *pag. 485. num. 3.* Duplex eſt irregularitas, alia ex defectu, alia ex delicto. *ibid. num. 4.* Irregularitates ex defectu quænam ſint. *ibid.* Quænam ex delicto. *ibid. num. 5.* Irregularitas alia partialis, alia totalis. *ibid. num. 6.* Delictum ob quod irregularitas incurritur, eſſe debet peccatum mortale. *ibid. num. 7.* Num contrahatur ex delicto occulto. *ibid.* Quid excuſet ab irregularitate. *pag. 486. n. 8.* Quid in dubio ſentiendum ſit. *ibid.* Irregularitas ex delicto aufertur per baptiſma. *pag. 487. num. 10.* Num & per profeſſionem religioſam. *ibid. n. 11.* Tollitur per diſpenſationem. *ibid. num. 12.* Quid requiratur ut quis irregularitatem incurrat ex homicidio iniuſto & voluntario. *pag. 488. num. 1.* Qui ſubito & inopinato in repentina rixa hominem occidit, fit irregularis. *ibid. num. 2.* Fiunt irregulares etiam mandantes, conſulentes, cooperantes. *ibid.* Non vero ratum habentes homicidium, ſi prius inſcii erant. *ibid.* Summus Pontifex poteſt ab hac irregularitate diſpenſare. *pag. 489. num. 3.* Non vero Epiſcopi. *ibid.* nec Prælati regulares. *ibid.* Quando contrahatur ob voluntariam iniuſtam mutilationem. *ibid. num. 4.* Qui ſe ipſum mutilaret, vel etiam ſolum turpiter deformaret, fieret irregularis. *ibid. num. 5.* Qui virum, vel mulierem ſterilem redderet, non fieret irregularis. *ibid.* Nec qui membrum ineptum redderet & debilitatum. *ibid.* Quomodo contrahatur irregularitas etiam ex homicidio caſuali. *pag. 490. num. 7.* Diſcrimen inter dantem operam rei licitæ & illicitæ. *ibid. & pag. 491. num. 8.*

Irregularitatem incurrit qui ex iuſtitia impedire tenetur homicidium, vel mutilationem, & non impedit. *ibid. num. 9.* Quando contrahatur irregularitas ex homicidio, aut mutilatione cauſſa defenſionis contra iniuſtum inva-

vaſorem. *ibid. num.* 10. Quid ſi vulnus quod timetur, ſit leve. *ibid. n.*11. Non incurrit occidens iniuſtum invaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, etſi ſciat illum eſſe in peccato letali. *pag.*492. *num.*12. An liceat prævenire offenſorem. *ibid. num.* 13. Qui verbo, vel facto provocat invaſorem, ſi illum poſtea ad ſui defenſionem occidat, irregularitatem incurrit. *ibid. num.* 14. Qui poteſt mortem vitare fugiendo, num incurrat irregularitatem, ſi neglecta fuga occidat invaſorem. *ibid.num.*15. Sola iteratio baptiſmi, non vero confirmationis irregularitatem inducit. *pag.* 494. *num.* 18. Hæc impedit ſolum aſcendere ad alios Ordines, non vero miniſtrare in ſuſceptis. *ibid.* Miniſtrantes rebaptizanti, accipientes baptiſma ab hæretico extra caſum neceſſitatis, differentes illud uſque ad periculum mortis fiunt irregulares. *ibid.* Quinam poſſint ſuper hac irregularitate diſpenſare. *ibid.* Quinam ob violationem cenſurarum irregularitatem incurrant. *ibid.num.*19. Quinam poſſint ab hac irregularitate diſpenſare. *ibid. num.* 20. Quomodo contrahatur irregularitas ob illegitimam Ordinum ſuſceptionem. *ibid.n.*21. Quænam infamia iuris inducat irregularitatem. *pag.* 495. *num.* 22. Quænam infamia facti. *ibid. num.* 23. Quomodo auferatur irregularitas ob infamiam iuris. *ibid. num.*24. Irregularitas ob infamiam facti tollitur per diſpenſationem. *ibid.* Quis eam elargiri poſſit. *ibid.* Quinam ſint irregulares ex defectu animi. *pag.*496. *num.* 1. Quinam ex defectu ſcientiæ. *ibid. num.* 2. Quinam ex defectu fidei. *ibid. num.* 3. Corporis defectus irregularitatem inducentes quinam ſint. *ibid. num.* 4. & *ſeq.* Eunuchi, & ermaphroditi irregulares ſunt. *ibid.* Quinam ſint irregulares ex defectu natalium. *pag.* 497. *num.* 6. Hæc irregularitas quot modis ceſſet. *ibid. num.* 7. Quomodo ceſſet per profeſſionem religioſam. *ibid.* Quinam ſint irregulares defectu libertatis, ætatis, & obligationis. *pag.*498. *num.*8. Quænam ſit irregularitas ex defectu ſacramenti. *ibid. num.* 10. V. *Bigamia.* Quomodo contrahatur irregularitas ex defectu lenitatis. *pag.* 499. *num.* 15. Quomodo Eccleſiaſtici hanc irregularitatem evitent, vel incurrant. *pag.* 500. *num.* 16. Pugnantes in bello iuſto ſolum occidentes, vel mutilantes fiunt irregulares. *pag.* 501. *num.*17. Pugnantes vero in bello iniuſto, ſi qua occiſio ſequatur, omnes fiunt irregulares. *ibid.* Duces, milites, Clerici conſulentes, hortantes milites ad pugnam in bello iuſto nequaquam fiunt irregulares. *ibid. num.* 18. Miles ſe defendens cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſi occidat, vel mutilet in bello iuſto, non eſt irregularis. *ibid. num.* 19. Medici, & Chirurgi quando ſint irregulares. *ibid. num.* 20. Clerici medicinam, & chirurgiam exercentes quando irregularitati ſubſint. *ibid.* Merito Eccleſia ab Ordinibus removet ob defectum lenitatis. *ibid. num.* 21. Quis valeat in hac irregularitate diſpenſare. *pag.* 502. *num.* 22.

Iuspatronatus quid ſit. *pag.* 154. *num.* 2. Duplex eſt, civilis, & canonicus. *pag.* 115. *num.* 6. Quot modis acquiratur. *ibid.* & *pag.* 155. *num.* 2. Num & laicis competere poſſit. *pag.*115. *num.*6. Quomodo iuſpatronatus laicus fieri poſſit eccleſiaſticus. *ibid.* Iuſpatronatum habens inter quot menſes præſentare teneatur. *ibid.* & *pag.* 155. *num.* 3. Iuſpatronatus præſentandi ad aliquod beneficium vendi nequit ſine ſimonia. *pag.* 515. *num.* 7. Fundus cui ſit annexus iuſpatronatus, vendi poteſt. *ibid. num.*8. Si iuſpatronatus adhæreat non rei, ſed perſonæ, nullo modo ad alios tranſire valet. *ibid.* Patronus hæreticus, ſi ſit publice denuntiatus, iuſpatronatum amitit. *ibid. num.* 9. Sed manet in hæreticis toleratis. *ibid.* Num liceat patrono hæretico pecuniam dare pro beneficio. *ibid.* Num ſaltem, ne eligat hæreticum, vel Catholicum indignum. *ibid.* Quot modis acquiratur iuſpatronatus. *pag.* 155. *num.* 2. Quænam commoda afferat. *ibid.* Nemo poteſt præſentare ſeipſum. *ibid. n.*4. A quo facienda ſit inſtitutio præſentati. *ib. n.*5.

Iuſtitia quid ſit. *pag.* 595. *num.* 1. Duplex eſt, generalis, & particularis. *ibid.* Iuſtitiæ generalis officia. *ibid.* Iuſtitiæ particularis munia. *ibid.* Virtutes iuſtitiæ adnexæ enumerantur. *ibid. num.* 2. Singulæ ſigillatim explicantur. *ibid. n.* 2. *& ſeq.*

L

P. Leander a SS. Sacramento laxius docet, Clericos, & Religioſos abſolute & nullo modo teneri fugere ut evitent conatum iniuſti invaſoris, ſed poſſe ſe defendendo illum occidere, quin fiant irregulares: quia regulariter loquendo fuga ſemper eſt illis aut indecora, aut damnoſa, aut periculoſa. *pag.* 10. *n.* 41. refellitur. *pag.* 493. *num.* 16. Nobiles, & milites licet abſque nota fugere poſſint, tamen non teneri, ſed poſſe licite reſiſtere invadenti: quia fuga de ſe ſemper eſt ignominioſa nobilibus, & militibus, & per accidens eſt quod in tali caſu non ſit. *ibid.* Addit laxiſſime, etiam homines ignobiles & mechanicos qui abſque periculo fugere valent, licite poſſe invaſori reſiſtere, nec fieri irregulares occidendo: quia omni generi perſonarum fugere eſt infamia. *ibid.* refelluntur hæc portenta. *pag.* 493. *num.* 17.

Lectoratus Ordo quid ſit, & quænam eius officia. *pag.* 27. *num.* 5.

Liberalitas virtus iuſtitiæ affinis quid ſit. *pag.* 597. *num.* 9. Quodnam ſit eius obiectum. *ibid.* Quinam ſint veri liberales. *ibid.* Signa veræ liberalitatis. *ibid.*

Ludus alearum, & larvæ Clericis interdicuntur. V. *Clericus*.

M

Magnanimitas virtus fortitudini affinis quid ſit. *pag.* 599. *num.* 5. Eius obiectum quale. *ibid.* Vitia magnanimitati oppoſita per exceſſum. *ibid.* Alia per defectum. *ibid.*

Magnificentia virtus fortitudini adnexa quid ſit. *pag.* 599. *num.* 6. Quodnam eius obiectum. *ibid.* Quotuplex ſit. *ibid.* vitia eidem oppoſita per exceſſum, & per defectum. *ibid.*

Materia extremæ unctionis quænam & quotuplex. V. *Extrema Unctio. Oleum.* Materia ſacræ Ordinationis tum proxima tum remota quænam. *pag.* 30. *num.* 1. & *pag.* 32. *num.* 9. Num collocanda in manuum impoſitione, vel in porrectione inſtrumentorum. *pag.* 31. *num.* 2. *& ſeq.* Materia matrimonii ſita eſt in actibus contrahentium. *pag.* 191. *num.* 2.

Matrimonium unde nomen deſumpſerit. *pag.* 176. *num.* 1. Varia eius nomina recenſentur. *ibid. num.* 2. *& ſeq.* Cur connubium dicatur. *ibid. num.* 3. Matrimonii definitio quænam ſit. *pag.* 177. *n.* 5. Spectari poteſt ut contractus, & ut ſacramentum. *ibid. num.* 6. Ut ſacramentum quomodo definiatur. *ibid. num.* 7. Triplex eſt matrimonium, legitimum, ratum, & conſummatum. *ibid. num.* 8. Matrimonium ex quibus coaleſcat. *ibid. num.* 1. Eius eſſentia ſita non eſt in carnali copula. *pag.* 178. *num.* 2. *& ſeq.* Mutuus conſenſus eſt cauſſa efficiens matrimonii. *pag.* 179. *num.* 6. Quænam ſit cauſſa formalis. *ibid. num.* 7. Quomodo uſus matrimonii eius eſſentiam ingrediatur. *pag.* 180. *num.* 8. Quomodo ſignificet unionem Chriſti cum Eccleſia. *ibid. num.* 9. Matrimonium bonum eſt & honeſtum. *ibid. num.* 1. *& ſeq.* Quomodo dicatur ab Apoſtolo conceſſum ſecundum indulgentiam. *pag.* 181. *num.* 3. Eſt inſtitutum a iure naturali & divino. *ibid. num.* 4. An detur præceptum de matrimonio contrahendo. *pag.* 182. *num.* 7. Num ante Chriſti adventum fuerit vere & proprie ſacramentum. *pag.* 183. *num.* 2. *& ſeq.* In lege evangelica eſt veri nominis ſacramentum. *pag.* 184. *num.* 4. *& ſeq.* Id teſtantur Patres antiquiores. *pag.* 186. *num.* 7. *& ſeq.* Quomodo matrimonium non adverſetur ſacramento Ordinis. *pag.* 187. *num.* 20. Num aliqui Theologi matrimonio ſacramenti prærogativam denegaverint. *pag.* 188. *n.* 22. Quando Chriſtus hoc ſacramentum inſtituerit. *ibid. num.* 23. An in quolibet fideli matrimonium ſit ſacramentum. *ibid. num.* 24. Quomodo celebrari poſſit per procuratorem. *ibid. num.* 25. An ſic ce-

celebratum ſit vere ſacramentum. *pag.* 189. *num.* 26. Quid ſi mandans poſt traditam procuratori facultatem in amentiam incidat. *ibid. num.* 27. Inter infideles celebratum non eſt ſacramentum. *ibid. num.* 28. Immo probabilius nec celebratum inter fidelem & infidelem. *pag.* 190. *num.* 29. Si coniuges infideles ad fidem convertantur, matrimonium in infidelitate contractum non evadit ſacramentum. *ibid. num.* 30. Matrimonium inter fidelem & infidelem merito irritum declaravit Eccleſia. *ibid. num.* 32. Inter hæreticum & Catholicum vetitum eſt, non irritum. *ibid. num.* 33. Materia matrimonii quænam ſit. *pag.* 191. *num.* 2. Forma reponenda videtur in verbis quæ actus contrahentium determinant. *ibid. num.* 3. Quinam ſit miniſter. *ibid. n.* 4. V. *Miniſter*.

Matrimonium ad ſui valorem utriuſque conſenſum requirit. *pag.* 200. *num.* 1. Num Deus poſſit abſoluta poteſtate contrahentium conſenſum ſupplere. *pag.* 201. *num.* 2. Quænam requirantur conditiones ad validum conſenſum. *ibid. num.* 3. Non valet conſenſus mere internus nullo exteriori ſigno manifeſtatus. *ibid. num.* 4. Regulariter verba adhibenda ſunt ad conſenſum manifeſtandum. *ibid. num.* 5. Excipiendi ſunt muti & ſurdi. *ibid.* Peccant qui loqui valentes per verba internum conſenſum non manifeſtant. *pag.* 202. *n.* 7. Conſenſus interior fictus & ſimulatus, etſi ſerio per verba de præſenti ſignificetur, validum non efficit matrimonium, *ibid. num.* 8. Peccat letaliter qui ſimulate matrimonium contrahit. *ibid. n.* 9. Alleganti fictum & ſimulatum conſenſum fides non eſt adhibenda. *pag.* 203. *num.* 10. Tenetur ſub gravi verum & ſincerum conſenſum præſtare. *ibid. num.* 11. Num in aliquo caſu ſimulator feminam cum qua ficte contraxit, ducere non teneatur. *ibid. n.* 12. Nonnulli enumerantur caſus. *ibid. n.* 13. Quid dicendum de prole ex matrimonio ficte contracto ſuſcepta. *pag.* 204. *num.* 14. Quid agendum a coniuge, ſi certo ſciat matrimonium per iudicem diſſolutum tamquam irritum, eſſe validum in foro conſcientiæ. *ibid. num.* 15. Quid ſi dubitet de validitate matrimonii. *ibid.*

Matrimonium celebratum ex metu gravi iniuſte incuſſo nullum & irritum eſt. *pag.* 205. *num.* 20. An metus irritum faciat matrimonium iure naturæ, vel iure eccleſiaſtico. *pag.* 206. *num.* 21. Validum eſt contractum ex metu gravi iuſte incuſſo. *ibid. num.* 22. ſicut & celebratum ex metu levi. *ibid. num.* 23. Nonnulli peculiares caſus reſolvuntur. *ibid. num.* 24. & *ſeq.* Quomodo matrimonium ex metu iniuſto initum convaleſcat. *pag.* 207. *num.* 26. An conſenſus conditionatus per verba de præſenti ſufficiat ad valorem matrimonii. *pag.* 208. *num.* 28. Quænam conditiones adiici poſſint matrimonio. *ibid. num.* 29. Conditiones generales, vel neceſſariæ non ſuſpendunt matrimonium. *pag.* 209. *num.* 30. Conditiones impoſſibiles, & turpes quæ matrimonii ſubſtantiæ non adverſantur, habentur pro non adiectis. *ibid. num.* 31. Quænam ſint conditiones adverſæ ſubſtantiæ matrimonii. *pag.* 210. *num.* 32. Si matrimonio apponantur conditiones de præterito, vel de præſenti, poſita conditione validum eſt matrimonium, ſecus ea deficiente. *ibid. num.* 33. Nonnulli caſus reſolvuntur. *ibid. num.* 34. Conditio honeſta contraria bonis matrimonii quomodo illud irritet. *pag.* 215. *num.* 35. Num conditio indifferens, aut impertinens matrimonium ſuſpendat. *ibid. num.* 36. An conditio *ſi Papa diſpenſaverit* adiecta matrimonio, quando adeſt impedimentum dirimens, coniugium efficiat conditionatum. *pag.* 212. *num.* 28. Quibus verborum formulis ſit conſenſus matrimonialis exprimendus. *ibid. n.* 29. Quid de hac formula, *Non ducam aliam niſi te*. *ibid. num.* 30.

Matrimonii proprietates tres recenſentur, fides, proles, & ſacramentum. *pag.* 213. *num.* 1. Matrimonii unitati opponitur poligamia. *ibid.* V. *Poligamia*. Matrimonium eſt iure naturæ indiſſolubile. *pag.* 221. *num.* 2. Unde S. Thomas hanc indiſſolubilitatem deſumit. *ibid. n.* 3. Matrimonii perpetuitatem iure divino

Deus

Deus confirmavit. *pag.* 122. *num.* 4. Quomodo Deus aliquando matrimonii diſſolutionem permiſerit. *ibid. num.* 6. Quando ambo coniuges infideles ad fidem convertuntur, non diſſolvitur eorum matrimonium. *pag.* 223. *num.* 2. Maritus fidelis quando poſſit habitare cum uxore infideli. *ibid. num.* 3. Proles quem parentem ſequi debeat, ſi alter fidelis ſit, alter infidelis. *pag.* 224. *num.* 4. Num ſi coniux infidelis conſentiat habitare pacifice cum coniuge fideli, nihilominus hic aliud poſſit inire matrimonium. *ibid. num.* 5. Quid ſi nequeant ſimul habitare ſine iniuria Creatoris. *ibid. num.* 6. Per baptiſmi ſuſceptionem non diſſolvitur matrimonium. *pag.* 225. *num.* 7. Num per repudium Iudæi licite diſſolverint matrimonium. *pag.* 226. *n.* 2. *& ſeq.* V. *Repudium*. Matrimonium diſſolvi propter adulterium, docuere hæretici. *pag.* 228. *n.* 1. V. *Adulterium*. Diſſolvi matrimonium ratum & non conſummatum per ſolemnem profeſſionem in aliqua Religione, definivit Tridentina Synodus. *pag.* 238. *num.* 1. Quam iniuſte hunc canonem vellicat Petrus Suavius. *ibid. num.* 2. Egregie illum defendit Petrus Gibert. *ibid. num.* 3. Eius æquitatem oſtendunt perpetuæ traditionis documenta. *ibid. num* 4. *& ſeq.* Confirmant Patrum teſtimonia. *pag.* 239. *num.* 5. *& ſeq.* Summorum Pontificum decreta corroborant. *ibid. num.* 7. Et D. Thomæ rationes & argumenta ſuadent. *pag.* 240. *num.* 9. Quomodo intelligenda illa verba: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*. *pag.* 241. *num.* 12. Quomodo differat matrimonium ratum a conſummato. *ibid. num.* 13. Cur votorum ſolemnitas, licet iuris tantum eccleſiaſtici, vinculum coniugale ſcindere valeat. *ibid. num.* 14. Quomodo ſe gerere debeat coniux deliberans ingredi Religionem ante matrimonii conſummationem. *ibid. num.* 15. Bimeſtre conceſſum ſic deliberanti. *ibid.* Quamdiu coniux in ſæculo manens alium expectare teneatur. *ibid.* Bimeſtre a iudice nec extendi, nec coarctari poteſt. *pag.* 242. *num.* 16. Copula per vim extorta intra bimeſtre adimit violato ius ingrediendi Religionem. *ibid. n.* 17. Iuramento teſtantibus ſponſis matrimonium non conſummaſſe quando ſit fides adhibenda. *ibid. num.* 18. Num ſi quis poſt ſolemnem profeſſionem, & matrimonii rati diſſolutionem, diſpenſationem a votis obtineat, poſſit ſecundas nuptias celebrare. *ibid. num.* 19.

Matrimonium ratum poſſe diſpenſatione Pontificis diſſolvi, docuit Sanchez. *pag.* 243. *num.* 1. Probabilius negant alii Theologi. *ibid. num.* 3. & evincunt ſatis firma argumenta. *ibid. num.* 4. *& ſeq.* Quid dicendum de diſpenſationibus conceſſis ab aliquibus Pontificibus. *pag.* 245. *num.* 7. Nec non de multitudine Canoniſtarum oppoſitam ſententiam tuentium. *ibid. num.* 8. Quid ſenſerit Dominicus Soto. *pag.* 246. *num.* 9. Quænam cauſſæ aſſignentur a P. Sanchez pro iuſta diſpenſatione matrimonii rati. *pag.* 247. *num.* 10. Quænam aſſignata fuerit ab illis qui primo hanc pontificiam matrimonii rati diſpenſationem invexere. *ibid. num.* 12. Non ſufficit notabilis in qualitate diſparitas. *ibid. num.* 13. *& ſeq.* Nec gravis timor magni ſcandali futuri. *pag.* 248. *num.* 15. *& ſeq.* Nec lepra alteri ſuperveniens. *ibid. num.* 17. Nec ſterilitas. *ibid.* Num quando alter coniugum aſſerit ſe non habuiſſe animum contrahendi. *ibid. num.* 18. Non ſufficit, ſi vir fiat Epiſcopus. *pag.* 249. *num.* 19. Nec mutuus coniugum conſenſus. *ibid. num.* 20. Num probabile ſit quod Papa diſpenſare poſſit a matrimonii rati vinculo nulla occurrente cauſſa. *ibid. num.* 21. Probabiliſtica opinio affirmans conciliari nequit cum Eccleſiæ doctrina. *ibid. n.* 22. Quid Alexander III. conceſſerit in ordine ad diſſolutionem ſponſalium, & matrimonii. *pag.* 250. *num.* 23. Quid declaraverit Gregorius II. in epiſtola xv. ad Bonifacium. *ibid. num.* 24. Num Cœleſtinus III. vel Clemens III. declaraverit, matrimonium diſſolvi propter alterius coniugis hæreſim. *ibid.* Cur Pontifices, cum diſpenſare valeant a voto ſimplici, & ſolemni, nequeant tamen matrimonii rati vinculum diſſolvere. *ibid. num.* 25.

Ma-

Matrimonium conſummatum non dirimitur per profeſſionem religioſam. *pag.* 251. *num.* 1. Si unus coniugum in adulterii crimen labatur, poteſt alter reo invito continentiam vovere, vel ingredi Religionem. *ibid.* Hac ſublata divortii cauſſa, ſi unus altero invito in Religione aliqua profiteatur, profeſſio nulla eſt. *ibid.* Licet poſt profeſſionem coniux conſenſum præſtaret. *ibid.* Licentia profitendi per metum cadentem in virum conſtantem extorta non ſufficit ad validam profeſſionem alterius coniugis. *ibid.* Conſenſus alterius coniugis neceſſario requiritur, ut poſt conſummatum matrimonium alter poſſit Religionem ingredi. *pag.* 252. *n.* 2. Immo ex iuris ſtatuto alter, ſi ſenex ſit, votum continentiæ emittere debet; ſi iuvenis, ingredi Religionem. *ibid.* Valet tamen profeſſio, ſi nihil horum impleat. *ibid.* Num, & in quo caſu ſit revocationi locus. *ibid.* Poteſt vir conſentiente uxore etiam poſt conſummatum matrimonium ſacros Ordines ſuſcipere. *ibid. num.* 13. Quid ſi uxore invita ad Ordines ſacros promoveatur. *ibid.* Quid requiritur ut matrimonium conſummatum dicatur. *ibid. num.* 4. Num aliquando locum habeat divortium. V. *Divortium*. Num quando matrimonium contractum nullum eſt, valeat ſaltem ſub ratione ſponſalium. *pag.* 262. *n.* 14. Ad matrimonium celebrandum requiruntur duodecim anni in viris, & quatuordecim in feminis. *pag.* 265. *n.* 23. Contrahentes ante præfinitum tempus peccant mortaliter. *ibid. num.* 24. Mortaliter peccant filii matrimonium contrahentes inſciis invitiſque parentibus. *pag.* 281. *num.* 4. *& ſeq.* Minime tamen poſſunt parentes filios ſuos cogere ut hanc potius quam illam ducant. *pag.* 282. *num.* 6. An iure eccleſiaſtico irrita ſint matrimonia celebrata inſciis & invitis parentibus. *ibid. num.* 7. Quid actum, & decretum ſit in Tridentino Concilio. *ibid. num.* 8. Num antiqui Eccleſiæ canones irrita declaraverint matrimonia filiorumfamilias defectu conſenſus parentum. *ibid. num.* 10. Num iure civili & Principum legibus præfata matrimonia nulla ſint. *pag.* 283. *num.* 11. Quomodo ſe gerere debeant Confeſſarii in hac re. *ibid. num.* 12.

Matrimonium clandeſtinum quale ſit. *pag.* 283. *num.* 1. Poſt Tridentinum ſolus defectus præſentiæ Parochi, & teſtium reddit matrimonium clandeſtinum. *ibid. num.* 2. Num ante Tridentini decreta validum fuerit. *pag.* 284. *num.* 3. Quas ob cauſſas clandeſtina matrimonia irrita declaraverit ſancta Synodus. *ibid. num.* 4. Matrimonium clandeſtinum tribus præcipuis matrimonii bonis adverſatur. *ibid. num.* 6. Cur Eccleſia, quæ ſacramentorum eſſentias nequit mutare, potuerit tamen matrimonia clandeſtina irrita declarare. *ibid. num.* 7. An clandeſtinum matrimonium ſaltem vim ſponſalium habeat. *pag.* 285. *num.* 8. An in aliquo caſu poſt Tridentinum validum eſſe poſſit matrimonium clandeſtinum. *ibid. num.* 9. *& ſeq.* Num matrimonium bona fide contractum publice coram multis teſtibus, ſed ſine Parochi præſentia validum ſit. *pag.* 286. *num.* 11. Num matrimonia in Belgii provinciis celebrata coram magiſtratu, ſed ſine Parochi præſentia valida ſint. *ibid. num.* 12. Quid ſenſerint Theologi ad hanc controverſiam diſcutiendam deputati a ſapientiſſimo Pontifice Benedicto XIV. *ibid. num.* 13. Quid ipſe ſanctiſſimus Pontifex ſtatuerit. *pag.* 287. *num.* 14. Peregrini tenentur celebrare matrimonium iuxta leges quæ vigent in locis ubi perficiendum eſt. *ibid. num.* 15. Nequeunt Catholici in fraudem ea adire loca ubi Tridentinum promulgatum non eſt, ut ſine Parocho, & teſtibus contrahant. *pag.* 288. *num.* 16. An fideles captivi ſub infidelium tyrannide valide contrahere poſſint ſine Parocho, & teſtibus. *ibid. num.* 18. An Catholici Principi hæretico ſubiecti poſſint poſt celebratum matrimonium iuxta Tridentini leges ſe ſiſtere miniſtro hæretico. *pag.* 289. *num.* 19. Quid declaraverit hac de re ſanctiſſimus Pontifex Benedictus XIV. *ibid. num.* 20. Quinam ſit Parochus a Tridentino deſignatus ut matrimonio aſſiſtat. *ibid. num.*

Digitized by Google

num. 21. V. *Parochus*. An denuntiationes matrimonio ſint præmittendæ. *pag.* 297. *num.* 1. V. *Denuntiationes*.
Matrimonium conſummare ante benedictionem nuptialem peccatum eſt. *pag.* 301. *num.* 13. Quomodo ſe gerere debeant contrahentes, ſi agnito impedimento dirimente nequeant abſque ſcandalo a matrimonio deſiſtere. *pag.* 303. *num.* 17. V. *Impedimentum*. Matrimonium ficte contrahentes peccant letaliter. *pag.* 363. *num.* 1. Similiter ſi contrahant cum aliquo impedimento dirimente. *ibid. num.* 2. Et aliquando etiam excommunicationem incurrunt. *pag.* 364. *num.* 5. Qui dubitat num aliquo impedimento dirimente adſtringatur, peccat letaliter, ſi matrimonium celebrat. *pag.* 363. *num.* 3. Sicut ſi conſcii peccati letalis ad hoc ſacramentum accedant. *pag.* 364. *num.* 6. Peccant plus minuſve qui luxu immodico nuptias celebrant. *ibid. num.* 7. Tenentur coniuges ſibi mutuo debitum reddere. V. *Debitum coniugale*. Num Confeſſarius certo ſciens matrimonium eſſe nullum teneatur monere coniugem pœnitentem ignorantia invincibili putantem eſſe validum. *pag.* 373. *num.* 4. Quot abſurda ſequantur ex ſilentio a Caſuiſtis in ſimili caſu permiſſo. *pag.* 378. *num.* 2. Quando licite prudenterque ſilere poſſit Confeſſarius. *pag.* 380. *num.* 2. Num coniugi affirmanti matrimonium eſſe nullum ob ſui conſenſus defectum ſit fides adhibenda. *pag.* 386. *num.* 2. Num qui ſic ficte contraxit, teneatur ex iuſtitia conſenſum verum apponere. *pag.* 387. *num.* 5. Si matrimonium fuerit irritum ob aliquod impedimentum dirimens, num requiratur ut uterque coniux certior fiat. *ibid. num.* 6. Num ſatis ſit monere innocentem de nullitate generice & in confuſo. *pag.* 388. *num.* 7. Quid agendum, ſi ſpes non adſit impetrandi novum conſenſum. *ibid. n.* 9. & *pag.* 389. *n.* 14. Num matrimonium in facie Eccleſiæ celebratum, ſed irritum propter occultum impedimentum, innovandum ſit coram Parocho & teſtibus. *pag.* 390. *n.* 13. & *ſeq.*
Matrimonii finis quinam ſit. *pag.* 393. *num.* 3. Peccant coniuges contra matrimonii finem, ſi ob ſolam voluptatem commiſceantur. *pag.* 392. *num.* 2. Oppoſita opinio damnata. *ibid.* Peccant, ſi actum coniugalem impudentius & intemperantius exerceant. *ibid. num.* 4. Peccant venialiter, ſi matrimonio utantur in remedium contra propriam incontinentiam. *pag.* 393. *num.* 5. & *ſeq.* Peccant, ſi actibus coniugalibus diebus feſtis, ieiuniorum, & die ſuſceptæ Euchariſtiæ dent operam. *pag.* 395. *num.* 9. & *ſeq.* Officium coniugale ſi publice exerceatur, peccatum eſt letale. *pag.* 397. *num.* 15. Similiter ſi in loco ſacro, niſi neceſſitas excuſet. *ibid. num.* 17. Quando habeatur hæc neceſſitas. *ibid.* Laxæ Sanchezii, & Salmanticenſium opiniones. *ibid.* Num tempore fluxus menſtrui licitum ſit officium coniugale. *pag.* 398. *num.* 19. Accedere ad uxorem gravidam venialis peccati damnant ſancti Patres. *pag.* 399. *num.* 22. & *ſeq.* Excuſant recentiores Theologi Caſuiſtæ. *pag.* 400. *num.* 26. & *ſeq.* Difficultatem abſtinendi obtrudunt. *pag.* 401. *num.* 29. refelluntur. *ibid.* & *num.* 30. Num licitus ſit congreſſus matrimonialis inter coniuges ebrios, & amentes. *pag.* 402. *num.* 31. Quomodo peccent coniuges contra modum exercendi matrimoniale officium. *pag.* 403. *num.* 2. Quomodo peccent mortaliter. *pag.* 404. *num.* 4. Peccat uxor reddendo debitum coniugi aſſueto ſe retrahere, ut generationem impediat. *ibid. n.* 5. An peccet uxor animum ad alia convertendo in uſu matrimonii, ut ſic impediatur prolis generatio. *pag.* 406. *num.* 12. & *ſeq.* Quinam amplexus, tactus, & oſcula licita ſint in uſu matrimonii. *pag.* 407. *num.* 14. Num licita ſint etiam cum periculo pollutionis. *ibid. num.* 17. Tactus libidinoſi cum ſemetipſis illiciti ſunt coniugibus ab uſu matrimonii ob abſentiam, vel alio modo impeditis. *pag.* 408. *num.* 18. Illicita eſt delectatio moroſa de cogitatione concubitus habiti, vel habendi ab altero coniuge, quando copula de

de præſenti nequit haberi. *ibid. n.* 19. Non licet impedire fetus conceptionem. *pag.* 409. *num.* 22. Cur matrimonia ærumnis & miſeriis abundent. *pag.* 410. *num.* 1. *& ſeq.* Matrimonii dignitas ex S. Paulo. *pag.* 411. *num.* 6. *& ſeq.* Quam pernicioſa matrimonio corruptela promiſcuarum converſationum. *ibid. num.* 8.

Mazotta (P. Nicolaus) laxe docet licitum eſſe dare temporale interceſſori rei ſpiritualis, ſi non pro interceſſione detur, ſed pro labore, lucro ceſſante, diſpendio temporis &c. *pag.* 4. *num.* 9. refellitur. *pag.* 113. *num.* 3. Falſo docet licitum eſſe aliquid recipere pro obligatione exercendi ſpiritualia. *pag.* 101. *num.* 14. refellitur. *ibid.*

Metus a coactione differt. *pag.* 204. *num.* 16. Multiplex eſt, levis, & gravis. *ibid. num.* 17. Alius a cauſſa extrinſeca, alius ab intrinſeca incuſſus. *pag.* 205. *num.* 18. Alius iuſte, alius iniuſte incuſſus. *ibid. num.* 19. Quomodo matrimonium irritum reddat. *ibid. n.* 20. V. *Matrimonium*. Metum gravem iniuſte incutientes, ut cogant ad matrimonium, ipſo facto excommunicationem incurrunt a Tridentino latam. *pag.* 208. *num.* 27. Licentia emittendi profeſſionem in aliqua Religione conceſſa ex metu gravi cadente in virum conſtantem non ſufficit ad validam profeſſionem. *pag.* 251. *num.* 1. Cenſura gravi metu extorta valida eſt. *pag.* 418. *num.* 9. Metus gravis cadens in virum conſtantem excuſat a cenſura. *pag.* 434. *num.* 7.

Miniſter extremæ unctionis eſt ſolus Sacerdos. *pag.* 16. *num.* 1. Plures non requiruntur Sacerdotes, ſed unus ſufficit. *ibid. num.* 2. Ordinarius miniſter eſt Parochus. *pag.* 17. *num.* 3. V. *Parochus*. Miniſter ſacramenti Ordinis eſt ſolus Epiſcopus. *pag.* 33. *num.* 1. An ſimplex Sacerdos eſſe poſſit miniſter extraordinarius. *ibid. num.* 2. Num aliquando conceſſa fuerit Abbatibus facultas ſacros Subdiaconatus, & Diaconatus Ordines conferendi. *pag.* 34. *num.* 3. V. *Epiſcopus*. Miniſter ſacramenti matrimonii probabilius eſt Sacerdos. *pag.* 191. *num.* 4. *& ſeq.* Id confirmatur ex pluribus Ritualibus. *pag.* 192. *num.* 7. Oppoſitæ opinionis fundamenta expenduntur. *pag.* 193. *num.* 8. *& ſeq.* Sententia ſtatuens Sacerdotem eſſe ſacramenti matrimonii miniſtrum valde probabilis dicitur a ſapientiſſimo Pontifice Benedicto XIV. *pag.* 197. & eſt oppoſita tutior. *ibid.* Quomodo intelligendum decretum Eugenii IV. pro Armenorum inſtructione circa miniſtrum ſacramenti matrimonii. *ibid. num.* 1. Quomodo Concilium Tridentinum dixerit matrimonia clandeſtina, etſi celebrata ſine Sacerdote miniſtro, olim rata & valida fuiſſe. *pag.* 98. *num.* 2.

Monitio cenſuram præcedere debet. *pag.* 419. *num.* 4. Duplex eſt monitio. *ibid.* Canonica monitio neceſſaria eſt ad valorem cenſuræ. *ibid.* Nonnulli putant peccare quidem ferentem cenſuram ſine monitione, ſed illam valere. *ibid.* Num præmittenda etiam quando delictum notorium eſt. *ibid.* Non una, ſed triplex monitio eſt cenſuræ præmittenda. *pag.* 420. *num.* 5. Fieri debet in ſcriptis, vel voce coram teſtibus idoneis. *ibid.* Ubi fieri debeat. *ibid.* Peccaret iudex qui ſine urgente cauſſa trinam monitionem omitteret. *ibid.* Immo, ut nonnullis placet, nulla eſſet cenſura. *ibid.* quod certe verum eſt quando delegatus facultatem accepit ferendi cenſuram ſub conditione monitionem canonicam præmittendi, *ibid.*

Monita ad Confeſſarios. *pag.* 111. *num.* 19. *pag.* 362. *pag.* 412. *num.* 9. & *ibid. num.* 10. & *pag.* 553.

N

Negotiatio Clericis interdicta eſt. *pag.* 73. *num.* 4. Num eis liceat uvas emere, & vinum vendere, vel lanam, ut pannos conficiant. *ibid. num.* 5. Non licet in Monaſteriis per famulos panem & vinum vendere. *ibid. num.* 6. Nec iumenta emere, & pro pretio locare. *pag.* 74. *num.* 7. An peccent letaliter, ſi per unum actum negotiationem exerceant in materia gravi. *ibid. num.* 8.

Num

Num peccent, ſi negotientur per alium. *ibid. num.* 10.

Nuptiæ unde nomen deſumpſerint. *pag.* 176. *num.* 2. Nuptiæ Chriſtianorum aliquando minus modeſtiam & pudicitiam ſervant quam olim nuptiæ Ethnicorum. *ibid. num.* 4.

O

Obedientia omnium virtutum moralium maxima. *pag.* 595. *num.* 5. Duplex eſt, generalis, & ſpecialis. *ibid.* Obedientiæ generalis officia. *ibid.* particularis munia. *ibid.* Quodnam ſit vitium illi oppoſitum. *ibid.*

Obſervantia. V. *Pietas.*

Oleum olivarum eſt materia remota ſacramenti extremæ unctionis. *pag.* 13. *num.* 4. Debet eſſe conſecratum ab Epiſcopo non ſolum de neceſſitate præcepti, ſed etiam de neceſſitate ſacramenti. *ibid. num.* 5. poteſt tamen auctoritate apoſtolica etiam a ſimplici Sacerdote conſecrari. *pag.* 14. *num.* 7.

Ordo vario modo accipi poteſt. *pag.* 24. *num.* 1. Sed præſertim uſurpatur pro ritu ſacro quo perſonæ eccleſiaſticæ conſecrantur. *ibid.* Eſt verum novæ legis ſacramentum. *ibid. num.* 2. *& ſeq.* An plures ſint ſacri Ordines. *pag.* 26. *n.* 1. Quot ſint. *ibid. num.* 2. Num Tonſura, Cantoratus, & Epiſcopatus ſint Ordines diſtincti. *ibid. num.* 3. Quid de Epiſcopatu ſenſerit D. Thomas. *ibid.* Num ſinguli Ordines ſint ſacramenta. *pag.* 29. *num.* 13. *& ſeq.* Peccant mortaliter qui conſcii peccati mortalis Ordines ſuſcipiunt. *pag.* 30. *num.* 15. & qui ſacros Ordines in peccato exercent. *ibid. num.* 16. Num etiam qui minorum Ordinum actus exercent. *ibid.* V. *Materia. Forma. Miniſter.* Ordines quo tempore licite conferri poſſint. *pag.* 36. *num.* 13. In Ordinum ſuſceptione interſtitia ſervanda ſunt. *ibid. num.* 14. Quis in interſtitiis valeat diſpenſare. *ibid. num.* 15. Ad Ordines ſuſcipiendos ſolum mares idonei ſunt. *pag.* 37. *num.* 1. & in legitima ætate conſtituti. *ibid. num.* 2. Ante legitimam ætatem ordinati quando poſſint ſuſceptorum Ordinum functiones exercere. *ibid. num.* 3. Non licet ſuſcipere ſuperiorem Ordinem prætermiſſo inferiori. *ibid. num.* 4. Valida tamen eſſet ordinatio excepto Epiſcopatu. *ibid.* Quibus pœnis ſubiaceant ordinati per ſaltum. *ibid.* Ordines ante Confirmationem ſuſcipere illicitum eſt. *pag.* 38. *num.* 5. Ad ſacros Ordines ſuſcipiendos requiritur titulus. *ibid. num.* 6. V. *Titulus.* Effectus ſacramenti Ordinis tres enumerantur. *pag.* 40. *num.* 1. Primus eſt gratia ſanctificans, & quidem excellens. *ibid.* quæ confertur iuxta ſuſcipientis diſpoſitionem. *pag.* 41. *num.* 4. Alter gratia ſacramentalis. *ibid. num.* 5. Tertius character. *pag.* 42. *n.* 7. Ad validam Ordinationem neceſſario requiritur conſenſus ordinandi. *pag.* 62. *num.* 11.

Oſtiariatus Ordo quid ſit, & quænam eius officia. *pag.* 27. *num.* 4.

P

Parochus eſt ordinarius miniſter ſacramenti extremæ unctionis. *pag.* 17. *n.* 3. Tenetur ſub mortali hoc ſacramentum miniſtrare ovibus ſuis. *ibid. num.* 4. Num etiam tempore peſtis, & cum diſcrimine vitæ. *ibid.* Quinam ſit Parochus a Tridentino deſignatus ut matrimonio aſſiſtat. *pag.* 289. *num.* 21. An requiratur animus perpetuo manendi in parochia, ut quis dicatur Parochus domicilii. *ibid. num.* 22. Qui ſe transfert ad villam animo ibidem manendi non ad breve tempus, ſed pro maiore parte anni, poteſt celebrare matrimonium coram Parocho illius loci. *pag.* 290. *num.* 23. Qui duobus in locis æqualiter inhabitat, poteſt coram alterutro contrahere. *ibid.* An Parochus extra propriam parochiam vel etiam diœceſim poſſit matrimonio ſuorum parochianorum aſſiſtere. *ibid. num.* 24. Parochus vagorum quinam ſit. *ibid. n.* 25. An Parochus matrimonio aſſiſtens eſſe debeat Sacerdos. *pag.* 291. *num.* 26. *& ſeq.* Num peccet letaliter Parochus non Sacerdos matrimonio aſſiſtens. *ibid. num.* 28. Num Parochus excommunicatus, ſed toleratus queat matrimonio

nio aſſiſtere. *pag.* 292. *num.* 29. Quid de Parocho cui Epiſcopus ob crimen, vel imperitiam vetuiſſet ne matrimoniis aſſiſteret. *ibid. num.* 30. Parochus excommunicatus vitandus, vel ſuſpenſus nequit alteri Sacerdoti licentiam dare ut matrimonio aſſiſtat. *pag.* 293. *n.* 31. Parochus cum titulo colorato & errore communi valide matrimonio aſſiſtit. *ibid. num.* 32. Non ſufficit error communis abſque titulo colorato. *ibid. num.* 34. Quinam præter Parochum queant valide matrimonio aſſiſtere. *ibid. num.* 35. An licentia extorta vi, vel metu gravi, aut fraude ſufficiat ut Sacerdos matrimonio aſſiſtat. *ibid. num.* 36. Præter Parochum etiam duo teſtes requiruntur. *pag.* 294. *num.* 37. Qui ſint omni exceptione maiores. *ibid. num.* 38. An ſatis ſit Parochum, & teſtes forte tranſeuntes, & non ad hoc vocatos matrimonio intereſſe. *pag.* 295. *num.* 39. An ſi Parochus, & teſtes vi, dolo, metu coacti fuerint ad aſſiſtendum matrimonio, illud validum ſit. *ibid. num.* 40. Quid ſi Parochus oculos claudat, obturet aures, proteſtetur ſe nec audire, nec intelligere quid agatur. *ibid. num.* 41. Peccant letaliter qui dolo, vel metu gravi cogunt Parochum, & teſtes ut matrimonio aſſiſtant. *pag.* 296. *num.* 42. Quid præſtare debeat Parochus in celebratione matrimonii. *ibid. num.* 43. An peccet mortaliter Parochus omittens illa verba *Ego coniungo vos* &c. *ibid. num.* 44. *& ſeq.* Parochus cui aliquod impedimentum matrimonii revelatum eſt, quomodo gerere ſe debeat. *pag.* 301. *n.* 11. Si quis præter Parochum, vel alium a Parocho, vel Ordinario deputatum nuptiis benedicere auſus fuerit, eſt ipſo facto ſuſpenſus. *pag.* 302. *num.* 16. Quænam ſint Parochorum munia in ſponſorum inſtructione. *pag.* 353. *num.* 2. & *pag.* 356. *num.* 8. & *pag.* 412. *num.* 9. *& ſeq.* Parochus prudens ſit in inſtruendis coniugibus de fine matrimonii. *pag.* 395. *num.* 8.

Paſtores animarum iure divino in ſuis Eccleſiis reſidere tenentur. V. *Reſidentia.*

Patientia virtus eſt fortitudini adnexa, *pag.* 600. *num.* 7. Eius obiectum quodnam ſit. *ibid.* Eius neceſſitas quam maxima. *ibid.* Vitia eidem oppoſita per exceſſum, & per defectum. *ibid.*

Peccatum, & vitium unde nomen ſumpſerint. *pag.* 504. *num.* 1. Peccatum in quo a vitio differat. *ibid. num.* 2. Peccatum quomodo definiatur. *ibid. num.* 3. Peccatum veniale non eſt contra, ſed præter legem Dei. *pag.* 505. *num.* 5. Macula peccati quid & quotuplex. *ibid. num.* 6. Variæ peccati diviſiones. *pag.* 506. *num.* 1. Quo ſenſu peccata in Spiritum ſanctum dicantur irremiſſibilia. *ibid. num.* 3. In quo carnalia peccata differant a ſpiritualibus. *ibid. num.* 4. Dantur peccata ex natura ſua venialia. *pag.* 507. *num.* 1. Oppoſita opinio Baii damnata. *ibid.* In quo veniale a mortali differat. *pag.* 508. *num.* 4. Peccatum, ſive veniale, ſive mortale, aliud per ſe, aliud per accidens. *ibid. num.* 6. Quomodo mortale tranſire poſſit in veniale. *ibid. num.* 7. Quænam peccata parvitatem materiæ non admittant. *pag.* 509. *num.* 8. Unde dignoſci poſſit num materia levis ſit an gravis. *ibid. num.* 9. Quot modis veniale fieri poſſit mortale. *ibid. num.* 10. Idem actus numero moraliter acceptus nequit eſſe peccatum mortale & veniale. *pag.* 510. *num.* 11. Plura venialia an unum mortale conflare poſſint. *ibid. num.* 12. Quam difficile ſit diiudicare an peccata, quæ circumſcripta confinia non habent, venialia ſint, vel mortalia. *ibid. num.* 13. Commentitia eſt regula Probabiliſtarum aſſerentium illud eſſe mortale quod mortale exiſtimatur, & veniale quod pro veniali habetur. *ibid.* Regulæ ad dignoſcenda peccata mortalia a venialibus. *pag.* 535. *num.* 8. Num peccatum ſit theatra, comœdias, & choreas frequentare. *pag.* 511. *n.* 14. In quo ſita ſit natura peccati originalis. *pag.* 512. *num.* 2. Variæ Theologorum opiniones. *pag.* 513. *num.* 4. Peccatum originale conſiſtit in privatione iuſtitiæ originalis. *ibid. num.* 6. Quomodo ſit poſteris voluntarium. *pag.* 514. *n.* 7. Quomodo fiat propagatio eiuſdem. *pag.* 515. *num.* 8. Peccatum commiſſionis an con-

conſiſtat in aliquo poſitivo, vel privativo. *pag.* 516. *n.* 1. Peccatum omiſſionis in quo ſitum ſit. *pag.* 517. *n.* 2. Peccatum commiſſionis, & omiſſionis quando ſint eiuſdem ſpeciei. *ibid. num.* 3. Actus dantes cauſſam omiſſionis mali evadunt. *ibid. num.* 4. Secus ſi concomitanter ſe habeant. *ibid.* Quinam actus dicendi ſint concomitantes. *pag.* 517. *num.* 5. Actus qui ſunt cauſſa omiſſionis, per hoc præciſe non habent malitiam diſtinctam ab ipſa omiſſione. *pag.* 518. *num.* 6. Qui ponit culpabiliter cauſſam omiſſionis, tunc peccat quando eam ponit. *ibid. num.* 7. Peccat etiam tempore quando urget præceptum. *pag.* 619. *num.* 10. Plerumque æterna Chriſtianorum perditio ex omiſſionis pravitate oritur. *pag.* 521. *num.* 1. Quam bene animadvertant Patres in extremo iudicio Chriſtum Ieſum ſolas omiſſiones improperaturum. *pag.* 522. *num.* 3.

Peccata ſpecie diſtinguuntur ex diverſitate ſpecifica obiectorum. *pag.* 528. *num.* 1. Et ex diverſis præceptis ſpectatis non ex parte præcipientis, ſed rei præceptæ. *ibid. num.* 2. An diſtinguantur etiam ſpecifice ex circumſtantiis. *pag.* 524. *num.* 3. Num peccatum gravius ex obiecto ſuperari poſſit in malitia a peccato inferioris generis ratione circumſtantiarum. *ibid. num.* 6. Diſtinctio numerica peccatorum tam interiorum quam exteriorum circa idem obiectum ſumitur ex morali interceptione. *pag.* 525. *num.* 8. Triplici ex capite deſumitur interruptio moralis. *ibid.* Voluntaria retractatio actum voluntatis interrumpit. *ibid. num.* 9. Falſa opinio Cardinalis de Lugo refutatur. *pag.* 526. *num.* 10. Ceſſatio ab actu illum moraliter interrumpit. *ibid. num.* 11. Num interruptio habeatur etiam per temporis moram. *ibid. num.* 13. Laxæ Caſuiſtarum opiniones. *ibid. num.* 14. Temporis diuturnitas qua quis in peccato perſeveravit, eſt aperienda in confeſſione. *pag.* 528. *num.* 18. Quomodo temporis duratio peccata multiplicet. *ibid. num.* 19. Peccata numerice multiplicantur ex multiplicitate obiectorum. *pag.* 529. *num.* 20. Conſectaria ex hac doctrina. *ibid. num.* 21. *& ſeq.* Laxa opinio Caramuelis. *pag.* 530. *num.* 23. In uno actu poſſunt eſſe plures malitiæ numero diſtinctæ. *pag.* 531. *num.* 29. Cogitatio moroſa de re turpi peccatum eſt. *pag.* 533. *num.* 2. Peccatum num reperiri poſſit in ratione inferiori. *pag.* 534. *num.* 7. Qui a venialibus abſtinere non ſtudet, eſt in gravi periculo labendi in mortalia. *pag.* 535. *num.* 12. *& ſeq.* Quam clare appareat hæc veritas in Scripturis. *pag.* 536. *num.* 15. Confirmant Patres, & Concilium Tridentinum. *ibid.* Quantum præcipue cordi eſſe debeat Clericis, Religioſis, Epiſcopis, Prælatis. *pag.* 538. *num.* 17. Peccata capitalia unde dicantur, & quænam ſint. *pag.* 540. *num.* 1. *& ſeq.* Quam neceſſaria ſit Confeſſariis horum peccatorum notitia. *ibid.* Unde eam haurire poſſint. *pag.* 541. Vide ſingulorum nomina. Inter vitia alicui virtuti oppoſita communiter graviora ſunt quæ per defectum, quam quæ per exceſſum exorbitant. *pag.* 600. *n.* 9.

Pœnæ adverſus ſimoniacos latæ. V. *Simonia*.

Penſio quid ſit. *pag.* 137. *num.* 1. Duplex eſt, alia laicalis, alia eccleſiaſtica. *ibid.* Solus Romanus Pontifex poteſt penſiones imponere ſuper beneficiis. *pag.* 138. *num.* 2. Quid in hoc poſſint Epiſcopi. *ibid.* Quænam requirantur cauſſæ ut penſiones imponi poſſint. *ibid. num.* 3. Quænam ſit componendæ penſionis ſumma. *ibid. num.* 4. Quinam ſint clericalis penſionis capaces. *pag.* 139. *num.* 5. Beneficiarius tenetur ſub culpa penſionem ſolvere. *ibid. num.* 6. Num poſſit penſionarius de bonis penſionis pro libito diſponere. *ibid. num.* 7. Quænam ſint eius onera. *pag.* 140. *n.* 8. An in penſionis impetratione manifeſtari debeant penſiones, & beneficia obtenta. *ibid. num.* 9. Quibus modis penſio extinguatur, vel transferatur. *ibid. num.* 10. *& ſeq.* Penſiones imponi ſuper beneficia parochialia vetuit Innocentius XII. *pag.* 174. *num.* 16.

Penſionarius. V. *Penſio*.

Digitized by Google

Pertinacia filia inanis gloriæ. V. *Superbia*.

Perſeverantia virtus eſt fortitudinis pediſſequa. *pag.* 600. *num.* 8. Eiuſdem munus quale ſit. *ibid.* Vitia illi per exceſſum, & per defectum contraria quænam ſint. *ibid.*

Pietas virtus eſt iuſtitiæ proxima. *pag.* 595. *num.* 4. Eius officium quodnam ſit. *ibid.* Habet obſervantiam tamquam virtutem ſibi affinem. *ibid.* Obſervantiæ munus & officium. *ibid.* Duplex eſt obſervantia, alia politica, alia religioſa. *ibid.*

Poligamia opponitur unitati matrimonii. *pag.* 213. *num.* 1. Duplex eſt, ſimultanea, & ſucceſſiva. *ibid.* Poligamia ſimultanea illicita eſt. *ibid. num.* 3. Legi naturali adverſatur. *pag.* 214. *num.* 4. Id teſtantur Patres. *ibid. num.* 5. Doctrina S.Thomæ circa poligamiam. *ibid. num.* 7. Quomodo in poligamia cum antiquis Patribus Deus diſpenſaverit. *pag.* 215. *num.* 10. An hæc diſpenſatio ſingulis Patriarchis revelata fuerit. *pag.* 216. *num.* 13. Num conceſſa fuerit omnibus Iudæis. *ibid. num.* 14. An hæc diſpenſatio etiam Gentiles comprehenderit. *ibid. num.* 15. Qua de cauſſa Deus Abrahæ, eiuſque poſteris uxorum conceſſerit pluralitatem. *ibid. num.* 16. Quænam ſit huius diſpenſationis epocha. *pag.* 217. *num.* 17. Hanc diſpenſationem abſtulit Chriſtus in novo Teſtamento. *ibid. num.* 1. Num Valentiniano conceſſum fuerit duas uxores habere. *pag.* 218. *num.* 4. Num poligamiam permiſerit Gregorius II. *ibid. num.* 5. An lex prohibens poligamiam etiam infideles adſtringat. *ibid. num.* 6. Poligamia ſucceſſiva illicita non eſt. *ibid. num.* 1. Nec eam ut illicitam prædicavit S. Hieronymus. *ibid. num.* 3. Primis Eccleſiæ ſæculis Græca Eccleſia poligamos ſeveræ pœnitentiæ ſubiiciebat. *pag.* 219. *num.* 4. Contrahentes ſecundum matrimonium benedictione Sacerdotis, & eleemoſynis Eccleſiæ privabantur. *ibid. num.* 5. Baſilius Macedo Imperator tertias nuptias illicitas, quartas irritas declaravit. *ibid.* Concilium Toletanum Reginis Hiſpaniarum ſecundas nuptias non permittebat. *pag.* 220. *num.* 6. Eccleſia ſemper exoptavit ut a ſecundis nuptiis fideles abſtinerent. *ibid.* Non ſemper incontinentia, ſed neceſſitas & iuſta cauſſa ad ſecundas nuptias impellit. *ibid. num.* 7. Nulla ratio afferri poteſt cur ſecundæ nuptiæ potius quam primæ noxiæ ſint. *ibid. num.* 8.

Pontas (Ioannes) falſo docet non peccare mulierem reddentem debitum marito aſſueto ſe retrahere, ut generationem impediat. *pag.* 404. *num.* 5. Refutatur. *ibid.*

Presbyteratus Ordo ſacer quid ſit. *pag.* 29. *num.* 11. Quænam eius officia. *ibid.* Eſt de fide Presbyteratum eſſe ſacramentum. *ibid. num.* 13.

Præſtimonia quid ſint. *pag.* 135. *num.* 3. Coniunctum habent onus perſolvendi ſtatutas preces. *ibid.*

Præſumptio. V. *Superbia*.

Propoſitiones damnatæ de ſimonia, matrimonio, & electione ad beneficia. *pag.* 2. *pag.* 90. *num.* 8. *& ſeq. pag.* 120. *num.* 14. *pag.* 133. *num.* 9. *pag.* 393. *n.* 2. Aliæ circa abortum. *pag.* 409. *num.* 22. *& ſeq.* Propoſitiones Queſnelli damnatæ a Clemente XI. *pag.* 437. *num.* 13. & *pag.* 507. *num.* 1. Aliæ damnatæ a Facultate Pariſienſi circa neceſſitatem ſuſcipiendæ Confirmationis. *pag.* 20. *num.* 7. Aliæ a Sede apoſtolica proſcriptæ circa facultatem abſolvendi a cenſuris. *pag.* 444. *num.* 8. *pag.* 447. *n.* 17. Aliæ de duello. *pag.* 470. *num.* 1. Aliæ circa delectationem cibi & potus. *pag.* 562. *num.* 2. Aliæ circa deſiderium alterius mali. *pag.* 583. *num.* 8.

Propoſitiones laxæ. V. *Billuart*. *Buſembau*. *La-Croix*. *Diana*. *Filliucius*. *Gobat*. *Mazotta*. *Salmanticenſes*. *Sanchez*. *Sporer*. *Tamburinus*. *Valentia*. *Viva*. *Zanardus*.

Prudentia quid ſit. *pag.* 592. *num.* 1. Quotuplex ſit. *ibid. num.* 2. Eius partes integrantes quænam. *ibid. num.* 3. *& ſeq.* In quibus reperiatur prudentia. *pag.* 593. *num.* 13. Quænam ſint vitia prudentiæ oppoſita. *pag.* 594. *num.* 16. Enumerantur, & explicantur. *ibid. num.* 17. *& ſeq.* Prudentia carnis quomodo ſit

ſit veræ prudentiæ oppoſita. *ibid.n.*21.

R

Raynaudus (P. Theophilus) quomodo SS. Patrum dicta interpretetur. *pag.* 400. *num.* 26. *& ſeq.* Quantum illi deferat P. Claudius La-Croix. *pag.* 401. *num.* 28.

Raptus eſt impedimentum impediens ſimul & dirimens matrimonium. *pag.* 339. *num.* 2. Quando ſit impedimentum ſolum impediens. *ibid.* Quando impedimentum dirimens inducat. *ibid. n.* 3. Quænam ſint pœnæ raptoribus inflictæ. *ibid.* Eas incurrit raptor abducens feminam quam ſibi de futuro deſponſaverat. *ibid. num.* 4. Decreto Tridentini circa raptum non comprehenduntur feminæ rapientes viros. *ibid.*

Regulares Prælati a quibus cenſuris poſſint abſolvere. *pag.* 446. *num.* 15. An poſſint ſibi eligere Confeſſarium, & illi facultatem delegare ut ab eo queant abſolvi a cenſuris. *pag.* 448. *num.* 20. Nonnullæ cenſuræ enumerantur a quibus nequeunt abſolvere ſuos ſubditos. *pag.* 446. *num.* 15. Regulares omnes facultate carent abſolvendi a caſibus, & cenſuris Epiſcopis reſervatis. *ibid. num.* 16. Oppoſita propoſitio damnata. *pag.* 447. *num.* 19. Quo ſenſu intelligenda. *ibid.* Per conceſſionem illis factam abſolvendi a reſervatis non intelliguntur caſus & cenſuræ Bullæ Cœnæ Domini. *ibid. num.* 18. Nec per conceſſionem abſolvendi a reſervatis in præfata Bulla intelligitur data facultas abſolvendi ab hæreſi. *ibid.* Prælati Regulares iure communi eadem fruuntur poteſtate in ſuos ſubditos qua pollent Epiſcopi in ſuos diœceſanos. *ibid. num.* 19. *& ſeq.* Quid poſſint circa caſus reſervatos in Bulla Cœnæ Domini. *ibid. num.* 21. Opinio Donati Lainenſis. *pag.* 449. *num.* 22. Oppoſita Paſſarini. *ibid. num.* 23. Hortantur Prælati Regulares ut a Sede apoſtolica ſuarum facultatum explicationem implorent. *pag.* 446. *num.* 14. *& pag.* 459. *num.* 23. Num valeant abſolvere ab excommunicatione ob percuſſionem Clerici. *pag.* 468. *num.* 9. Num ab excommunicatione ob duellum. *pag.* 470. *num.* 3. Quibus conditionibus poſſint tempore interdicti Miſſas celebrare, & divina officia peragere. *pag.* 471. *num.* 7. Regulares non ſervantes interdictum, quando obſervatur in Eccleſia matrice, excommunicationem incurrunt. *pag.* 482. *num.* 10. Regulares Prælati ſuos ſubditos in omni irregularitate ſicut Epiſcopi diſpenſare poſſunt. *pag.* 487. *num.* 13. *& pag.* 488. *num.* 3. *& pag.* 490. *num.* 6. Num Confeſſarii regulares poſſint cum ſæcularibus ſuper irregularitates diſpenſare. *pag.* 487. *num.* 13. Poſſunt Prælati Regulares diſpenſare ſuos ſubditos ab irregularitate etiam publica ob violationem cenſuræ. *pag.* 494. *num.* 20. Quomodo poſſint diſpenſare ſuper irregularitatem ex defectu natalium. *pag.* 497. *num.* 7. An poſſint diſpenſare in bigamia. *pag.* 499. *num.* 14. Num valeant diſpenſare in irregularitate ex defectu lenitatis. *pag.* 502. *num.* 22. Num poſſint diſpenſare in impedimentis matrimonii. *pag.* 345. *n.* 9. *& ſeq.*

Religio quid præſtet. *pag.* 595. *num.* 3. Eius officia quænam ſint. *ibid.* Vitia illi oppoſita. *ibid.*

Renuntiatio, ſive reſignatio beneficii quid ſit. *pag.* 124. *num.* 21. & *pag.* 166. *num.* 4. Quot modis fieri poſſit. *pag.* 124. *num.* 21. Quibus de cauſſis Ordinarii reſignationes poſſint admittere. *pag.* 166. *num.* 5. Tres conditiones in renuntiationibus ſervandæ. *pag.* 167. *num.* 6. Quænam beneficia renuntiari poſſint. *ibid. num.* 7. Renuntiatio fieri nequit a Beneficiario in periculo mortis conſtituto cum ſpe regreſſus, ſi convaleſcat. *ibid. num.* 8. An licitæ ſint reſignationes in favorem alterius. *ibid. num.* 9. V. *Beneficium. Simonia.* Reſignatio facta ab excommunicato etiam vitando quando valida ſit. *pag.* 459. *num.* 22.

Repudium quomodo differat a divortio. *pag.* 226. *num.* 1. Num licitum fuerit apud Iudæos repudium. *ibid. num.* 2. Quid ſenſerit D. Thomas. *ibid. num.* 3. Va-

3. Variæ Theologorum opiniones. *ibid. num.* 4. Argumenta ſententiæ aſſerentis licitum fuiſſe. *ibid. num.* 5. Argumenta negantis. *pag.* 227. *num.* 9. Quænam opinio probabilior videatur. *ibid. num.* 9.

Reſidentia iure divino, naturali, & eccleſiaſtico obligat Paſtores animarum. *pag.* 142. *num.* 1. & *pag.* 145. *num.* 10. Eam ſacræ Scripturæ iniungunt. *ibid. num.* 2. *& ſeq.* Abſentes per ſex menſes a reſidentia privantur quarta parte fructuum. *pag.* 143. *num.* 4. Ad reſidentiam tenentur ſummus Pontifex, & Cardinales. *ibid. num.* 5. Cauſſæ a reſidentia excuſantes a Tridentino enumerantur. *ibid. num.* 6. *& ſeq.* Abſentia trium menſium conceſſa Epiſcopis in ſingulis annis, nequit coniungi cum abſentia alterius trimeſtris ſequentis anni. *pag.* 145. *num.* 9. Quanto tempore a reſidentia Parochus abeſſe poſſit. *pag.* 146. *num.* 11. Laxæ nonnullorum Caſuiſtarum opiniones refelluntur. *ibid.* Cauſſæ excuſantes Parochos a reſidentia cognoſci debent ab Epiſcopo. *ibid. num.* 12. Parochi nequeunt reſidentiam deſerere, ut inſerviant Epiſcopo, vel Cardinalibus. *ibid. num.* 13. Quid de Univerſitatis Salmantinæ privilegio ſentiendum. *pag.* 147. *num.* 14. Ad reſidentiam tenentur Canonici, Præbendati, Manſionarii, & Capellani. *ibid. num.* 15.

S.

Salmanticenſes Carmelitæ laxe docent, non committi ſimoniam, ſi detur temporale etiam animo conſequendi ſpirituale, dummodo non detur ut pretium rei ſpiritualis. *pag.* 3. *num.* 2. refellitur hæc opinio. *pag.* 92. *num.* 16. *& ſeq.* Nec pariter, ſi quis beneficium reſignet in favorem alterius cum animo, ſpe, & intentione ut alter ex gratitudine, & antidorali obligatione correſpondeat muneribus, donis, & obſequiis. *pag.* 3. *num.* 3. refellitur. *pag.* 95. *num.* 22. Idem affirmant de reſignante beneficium in favorem alterius ea ſpe, & intentione, immo & aperta declaratione ut a Prælato ſibi aliud pinguius conferatur, aliter non reſignaturus. *pag.* 3. *num.* 4. refelluntur. *pag.* 95. *num.* 22. Affirmant tamen, hæc munera in foro exteriori reputari ſimoniaca. *pag.* 96. *num.* 23. Laxe docent, Monaſteria nobilium Monialium poſſe pinguiorem dotem & maiorem ſummam pro veſtiendæ ſuſtentatione exigere, quia quo nobiliora ſunt Monaſteria, maiores ſumptus habent. *pag.* 4. *num.* 5. refelluntur. *pag.* 108. *num.* 12. Si ex Novitiæ turpitudine, vel ignobilitate, vel infamia Monaſterium in honore aliquid detrimenti accipiat, laxe putant hoc damnum abſque ſimoniæ labe compenſari poſſe per incrementum dotis. *pag.* 4. *num.* 6. refelluntur. *pag.* 108. *num.* 13. Excuſant a ſimonia ſua Monaſteria, ſi maiorem dotem exigant, quia Novitia ſit vigeſima prima, vel aliam ſororem habeat in eodem Monaſterio, vel vidua ſit. *pag.* 4. *num.* 7. refelluntur. *pag.* 108. *num.* 14. *& ſeq.* A quacumque ſimonia liberant Monaſteria etiam ditiſſima, ſi a recipiendis exigant ex pacto pecuniam pro ſuſtentatione. *pag.* 4. *num.* 8. refelluntur. *pag.* 110. *num.* 17. *& ſeq.* Laxe docent, ementem beneficium iniuſtitiam non facere, ſed pati, & ſolum peccare contra religionem, proinde ad reſtitutionem non teneri, immo nec conferentem beneficium ſimoniace committere iniuſtitiam. *pag.* 4. *num.* 10. refelluntur. *pag.* 133. *num.* 9. Damnata eſt hæc opinio ab Alexandro VII. *ibid.* Alias laxas docent opiniones de ſimonia. *pag.* 86. *num.* 11. refelluntur. *ibid.* & *pag.* 96. *num.* 24. & *pag.* 99. *num.* 8. & *pag.* 101. *num.* 13.

Laxe docent, ſponſalia reddere licita oſcula, & amplexus inter ſponſos. *pag.* 5. *num.* 15. & *pag.* 7. *num.* 22. refelluntur. *pag.* 359. *num.* 8. *& ſeq.* Laxiſſime docent, quod ſi diſpenſatio matrimonii inter conſanguineos vel affines remittatur Epiſcopo, qui interroget an inter illos habita ſit copula inceſtuoſa, verum negare poſſunt etiam cum iuramento, licet in reſcripto pontificio

cio inſerta ſit clauſula, *Niſi copula inter eos habita fuerit. pag.6. num.19.* refelluntur. *pag.350. num.19.* Docent, Confeſſarium teneri tacere, ſi ante contractum matrimonium comperiat contrahentem illius nullitatem invincibiliter ignorare, & ſimul putat admonitionem ſuam non profuturam, vel ſine magna difficultate, vel ſcandalo reſilire non poſſe. *pag.8. num.27.* refelluntur. *pag.376. num.14.* Laxe affirmant, poſſe aggreſſum, ſi vir nobilis eſt, aut miles, quibus ſugere eſt indecorum, aggreſſorem occidere ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, quin irregularitatem incurrat. *pag.10. num.40.* refelluntur. *pag.493. num.16.*

Falſo docent, poſſe ſummum Pontificem de plenitudine poteſtatis modum invenire quo fieri poſſit abſque ſimoniæ labe commutatio beneficiorum inæqualium adiecta pro compenſatione pecunia. *pag.121. num.16.* refelluntur. *ibid.* Laxe docent auctoritate Epiſcopi abſque ſimonia fieri poſſe tranſactionem ad componendam litem ſuper beneficio. *pag.122. num.18.* refelluntur. *ibid.* Laxas tradunt doctrinas circa beneficiorum reſignationem in favorem alicuius. *pag. 124. num.23.* & *pag. 125. num.24.* refelluntur. *ibid.* Laxe docent poſſe ſponſam etiam interrogatam utendo amphibologia negare defectus virginitatis, nobilitatis &c. ut ſponſalia cum ipſa celebrentur. *pag. 278. num. 31.* refelluntur. *ibid.* Laxe docent, Parochum non Sacerdotem non peccare, ſi matrimonio aſſiſtat, & falſam rationem allegant. *pag.291. num.28.* refelluntur. *ibid.* Pœnitentem ex ignorantia invincibili contrahentem matrimonium nullum, eſſe quidem monendum, ſi ſperetur fructus, ſed ſolum poſt abſolutionem. *pag. 373. num.4.* refellitur hæc ſententia. *pag. 375. num. 11.* Laxe docent, imprudentiſſime ſe gerere Confeſſarium qui prævidens ſuam admonitionem non profuturam, pœnitentem moneret de nullitate matrimonii etiam ante eius celebrationem. *pag.374. num.5.* refelluntur. *ibid. num. 8. & ſeq.* Dubitantes de valore matrimonii, ſi poſt adhibitam diligentiam nequeant veritatem invenire, poſſe & petere, & reddere debitum. *pag. 382. num.2.* refelluntur. *ibid.* Laxas opiniones tradunt circa mandantes & conſulentes, & mandatum vel conſilium revocantes, quos a cenſuris excuſant. *pag.427. num. 12.* refelluntur. *ibid.* & *pag.428. num.15.* & *pag.429. num.17.* Falſas opiniones docent circa facultatem Epiſcoporum abſolvendi a cenſuris. *pag.445. num.12.* refelluntur. *ibid.* Laxam tradunt doctrinam de irregularitate ob homicidium. *pag.491. num. 11.* refelluntur. *ibid.* Falſo docent, Epiſcopum poſſe promovere illegitimum ad beneficium ſimplex cui annexa ſit cura animarum. *pag.497. num.7.* refelluntur. *ibid.* Laxe docent, perſeverantem per integrum annum in voluntate non reſtituendi, unum peccatum committere. *pag.527. num.16.* refelluntur. *ibid.* Alia laxa opinio de homicida. *pag. 528. num. 17.* refellitur. *ibid.*

Sanchez (P. Thomas) falſo docet, probabiliter valere diſpenſationem Pontificis in matrimonio conceſſam abſque iuſta cauſſa. *pag. 5. num. 14.* refellitur. *pag. 346. num.4. & ſeq.* Laxe licitum putat adire etiam in fraudem ea loca in quibus non viget decretum Tridentini de præſentia Parochi, & teſtium in matrimonio, ut ibi clandeſtine contrahatur. *pag. 5. num. 16.* refellitur. *pag. 288. num. 16.* Laxe putat, eſſe ſolum veniale omittere in ſacramento matrimonii illa verba *Ego coniungo vos* &c. *pag. 6. num. 17.* refellitur. *pag. 296. num. 44.* Laxe docet, licita eſſe oſcula, & amplexus inter ſponſos de futuro, quia ſponſalia ius concedunt perfruendi voluptate præambula ad matrimonium. *pag. 7. num. 21. & pag. 8. num. 25.* refellitur. *pag.359. num.7. & pag.361. num. 15.* Laxe a mortali excuſat verenda fricare in ſuperficie vaſis præpoſteri uxoris, vel in os eius intromittere ceſſante periculo pollutionis. *pag. 10. num. 39.* refellitur. *pag. 407. num. 16.* Futiles cauſſas allegat ob quas Papa poſſit

poſſit diſpenſare in vinculo matrimonii rati. *pag.* 247. *num.* 10. & *ſeq.* refellitur. *ibid.* Probabile putat etiam nulla occurrente cauſſa Papam poſſe a præfato vinculo diſpenſare. *pag.* 249. *num.* 21. Laxam opinionem docet de uſu matrimonii in loco ſacro. *pag.* 397. *num.* 17. refellitur. *pag.* 398. *num.* 18. Laxe docet licita oſcula, amplexus, tactus &c. inter coniugatos, etiam cum periculo pollutionis, dummodo pollutio non intendatur, nec de ea complacentia habeatur. *pag.* 407. *num.* 17. refellitur. *ibid.* Docet licere feminæ vi oppreſſæ ſemen expellere ad vitandam infamiam. *pag.* 409. *num.* 22.

Servitus eſt impedimentum dirimens matrimonium. *pag.* 311. *num.* 1. Quando reſultet tale impedimentum. *ibid.* *n.* 2. An dirimat matrimonium iure naturali, an poſitivo. *pag.* 312. *num.* 3. Dirimi non debet matrimonium cum ſerva, ſi cognita ſervitute eam carnaliter cognoſcat. *ibid.* *num.* 4. Si dominus dotem conſtituat ancillæ, num libera fiat, & matrimonium cum ea celebratum ſit validum. *pag.* 313. *num.* 7. Num valeat matrimonium, ſi domina ſervum, vel dominus ancillam per matrimonium ſibi coniungant. *ibid.* Num liberetur ſervus vel ancilla, ſi dominus nuptui tradat, vel conſentiat, vel ignoranti veritatem non detegat. *ibid.* Matrimonium cum liberta validum eſt. *ibid.* Secus cum mancipia nondum libertate donata, ſed brevi donanda. *ibid.* Similiter ſi libertate donetur ſolum ad tempus. *ibid.* Partus ſervorum ſequitur ventrem. *pag.* 314. *num.* 8. Servus pœnæ quinam ſit. *ibid.* *num.* 19. Num valide matrimonium contrahat. *ibid.* Famularum matrimonia valida ſunt etiam invitis dominis celebrata. *ibid.* *num.* 10.

Simonia unde nomen deſumpſerit. *pag.* 79. *num.* 1. Eius definitio ex S. Thoma. *ibid.* *num.* 2. Duplex eſt, iuris divini, & eccleſiaſtici. *pag.* 80. *num.* 3. Quomodo dari poſſit ſimonia ſolo iure eccleſiaſtico. *ibid.* *num.* 4. Alia diviſio ſimoniæ in realem, mentalem, conventionalem, & confidentialem. *ibid.* *num.* 5. Quid requiratur ut mentalis ſimonia in realem tranſeat. *pag.* 81. *num.* 6. & *ſeq.* Utrum fictus ſimoniacus veram ſimoniam committat. *ibid.* *num.* 8. & *ſeq.* Simonia non admittit parvitatem materiæ. *pag.* 83. *n.* 12. Simoniacum pretium triplex, manus, linguæ, obſequii. *ibid.* *num.* 1. An ſemper in munere a manu, lingua, vel obſequio ſimonia committatur. *ibid.* *num.* 2. & *ſeq.* Num inter munera a manu ſit enumerandum mutuum. *pag.* 84. *num.* 4. Simoniam non committit, etſi graviſſime peccet, qui beneficium minus digno confert titulo conſanguinitatis, vel affinitatis. *pag.* 85. *num.* 5. Simoniæ rei ſunt candidati qui in Romana Curia penſionem ſolvunt, vel aliquid pretio æſtimabile ſpondent Aulicis, ut auxilium præbeant ad beneficium obtinendum. *ibid.* *num.* 6. Simoniam non committunt parentes filiis munera promittentes ut ſacramenta frequentent, nec Chriſtianus donis infidelem alliciens ad baptiſma. *ibid.* *num.* 7. Quando ſimonia committatur in collatione beneficii cum pacto ut Beneficiarius aliquod onus ſubeat. *ibid.* *num.* 8. Simoniam non vitat reſignans beneficium in favorem alterius hac conditione ut conſentiat penſioni imponendæ a Papa, quam ut facilius conſequatur, auget beneficii reditus & valorem. *pag.* 86. *num.* 9. Similiter qui beneficium permutant, vel renuntiant cum penſione ex licentia Papæ, ſed adiecta conditione ut renuntiatarius ſolvat Bullas penſionis. *ibid.* Nec non qui conferret beneficium curatum cum onere ut beneficium quod poſſidet, libere reſignet. *ibid.* Simoniæ reus eſt dans pecuniam non collatori beneficii, ſed interceſſori, mediatori, miniſtro, famulo, vel alteri perſonæ, ut preces fundat apud Epiſcopum, ut ab eo beneficium obtineat. *ibid.* *num.* 10. Simonia eſt promittere alicui pecuniam, licet in eleemoſynam impendendam ſive Monaſterio, ſive pauperibus, ut pro eo beneficium impetret ab Epiſcopo. *pag.* 87. *num.* 12. Pretium dare pro re ſpirituali abſolute omni ſub-

ſublata diſtinctione ſimoniacum eſſe declarant Concilia, & Patres. *ibid. num.* 1. *& ſeq.*

Simonia quomodo vanis diſtinctiunculis a Caſuiſtis tegatur. *pag.*90. *num.* 12. *pag.* 93. *num.* 18. Simoniam committit qui dat temporale tamquam motivum proxime obtinendi ſpirituale, & e contra. *pag.* 91. *num.* 13. Similiter etſi temporale detur tamquam motivum medium honeſtum, ex quo expectatur res ſpiritualis. *ibid. num.* 14. *& ſeq.* Si oppoſitum verum foret, iam amplius non daretur ſimonia. *pag.* 93. *num.* 19. *& ſeq.* An ſine labe ſimoniæ liceat dare temporale ſub ſpe obtinendi ſpirituale, vel e contra titulo amicitiæ, gratitudinis &c. *pag.* 94. *num.* 21. Simoniæ reus eſt qui in pactum deducit antidoralem obligationem. *pag.* 96. *num.* 24.

Simoniæ materia ſunt gratia ſanctificans, aliæque res mere ſpirituales. *pag.* 97. *num.* 1. Sicut & ſacramentorum venditio. *ibid. num.* 2. Num poſſint ſacri miniſtri aliquid temporale accipere pro rerum ſpiritualium adminiſtratione. *ibid. num.* 3. Simonia non eſt ſtipendium accipere pro celebratione Miſſæ. *pag.* 98. *n.* 4. An ſimoniam committat qui concionatur propter plauſum, vel lucrum. *ibid. n.* 5. Pro collatione Ordinum aliquid accipere ſimonia eſt. *pag.* 99. *num.* 7. An liceat pretium dare Sacerdoti ut ſacramentum adminiſtret in extrema neceſſitate. *ibid. num.* 8. Simonia eſt pretium accipere pro ſacramentalibus. *pag.* 100. *num.* 10. Vaſa ſacra quomodo ſine ſimonia vendi poſſint. *ibid. num.* 11. Num ſine labe ſimoniæ aliquid recipi poſſit pro labore adminiſtrationis rerum ſpiritualium. *pag.* 101. *n.* 12. *& ſeq.* Si miniſtri divites ſint, num recipere poſſint congrua ſtipendia. *pag.* 102. *num.* 15. Num ſimonia committatur recipiendo temporalia pro exercitio virtutum. *ibid. num.* 16. Num pro Miſſionibus. *ibid. num.* 17. Actus iuriſdictionis an vendi & emi poſſint ſine labe ſimoniæ. *ibid. num.* 18. Quomodo Curia Romana pecuniam exigat pro diſpenſationibus matrimonialibus. *pag.* 103. *num.* 19. Quando committatur ſimonia in accipiendo pretio pro uſu ſcientiarum. *ibid. n.* 20. Quid licitum ſit accipere ſine ſimoniæ labe in receptione Novitiorum. *pag.* 104. *n.* 2. Quid circa hoc decreverit Concilium Tridentinum. *ibid.* Quid Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. *ibid. num.* 3. Quid doceat D. Thomas. *pag.* 105. *n.* 5. Quid ſentiat Dionyſius Carthuſianus. *pag.* 106. *num.* 7. *& ſeq.* Quæ requirantur conditiones ut titulo ſuſtentationis aliquid a Monaſterio accipi poſſit abſque ſimonia. *pag.* 107. *num.* 11. Laxiores Salmanticenſium opiniones refelluntur. *pag.* 108. *num.* 12. *& ſeq.* Num a Monaſteriis divitibus aliquid pro ingreſſu puellarum, vel iuvenum accipi poſſit titulo ſuſtentationis abſque ſimoniæ labe. *pag.* 110. *num.* 17. V. *Beneficia. Iuspatronatus.*

Simonia non committitur, ſi detur pecunia poſt acquiſitum ius ſpirituale ad redimendam vexationem. *pag.* 116. *num.* 1. Conditiones in hoc neceſſario attendendæ. *ibid.* Sine ſimonia nequit redimi vexatio Prælati volentis auſerre beneficium ob perpetratum delictum. *ibid. num.* 2. Simoniæ reus non eſt pecunia redimens vexationem iniuſtam circa beneficii poſſeſſionem. *pag.* 117. *num.* 3. Simoniam incurrit redimens vexationem ante acquiſitum ius in re. *ibid. num.* 4. Diſtinctio ab Auctoribus communiter adhibita. *ibid. num.* 5. *& ſeq.* Num ſimonia ſit ſolvere electoribus pecuniam, ut deſiſtant ab electione indigni, vel ut omiſſo digno digniorem eligant. *pag.* 118. *num.* 7. Num ſimoniacum ſit dare temporale ut hæc perſona in particulari, quæ dignior reputatur, ab electoribus eligatur. *ibid. num.* 8. Simonia non eſt ſpirituale pro ſpirituali permutare, exceptis beneficiis. *pag.* 119. *num.* 9. Simoniacum eſt ſtatutum condere de proceſſionibus non faciendis ad funera mortuorum niſi certa pecuniæ ſumma ſoluta. *pag.* 128. *num.* 30. Simoniacæ ſunt pactiones de certa pecuniæ ſumma ſolvenda pro ſe-

ſepultura & exequiis defunctorum. *ibid. num.* 31. Simoniaci ſunt Canonici qui principaliter choro aſſiſtunt ut accipiant diſtributiones. *pag.* 129. *num.* 32.
Simonia mentalis nulli ſubiicitur pœnæ. *pag.* 130. *num.* 1. Pœnas contra ſimoniacos conventionales latas incurrunt qui huiuſmodi ſcelus perpetrant, licet ſimonia non ſit ex utraque parte completa. *ibid. num.* 2. Incurrunt pœnas contra ſimoniacos latas etiam qui ſimoniam ſolum iuris eccleſiaſtici committunt. *ibid.* Quænam ſint pœnæ latæ contra ſimoniam perpetrantes ob ingreſſum in Religionem. *ibid. num.* 3. Quænam ſint inflictæ ſimoniace recipientibus ſacros Ordines. *pag.* 131. *num.* 4. Ab executione Ordinis ſuſpenſus remanet qui facti inſcius ope alterius ſimoniace eſt ordinatus. *ibid. num.* 5. Quas incurrant pœnas Ordines ſuſcipientes titulo ficti patrimonii. *ibid. num.* 6. Quas conferentes vel obtinentes ſimoniace beneficia. *ibid. num.* 7. An ſimonia in collatione beneficiorum privet beneficiis ante rite obtentis. *pag.* 132. *num.* 8. An acquiſita per ſimoniam ſint reſtituenda. *pag.* 133. *num.* 9. Non danti, ſed pauperibus, vel Eccleſiæ. *pag.* 134. *num.* 12. *& ſeq.* Num examinatoribus ſit ſtatuendum ſtipendium pro examinis labore. *pag.* 166. *num.* 2.
Sponſalia ſunt promiſſio futuri matrimonii. *pag.* 258. *num.* 1. *& ſeq.* Nequeunt celebrari ſub obligatione tantum veniali. *ibid. num.* 3. Non obligant, ſi ſint cum abſente ante eius acceptationem. *ibid. num.* 4. Ad eorum valorem requiritur mutua promiſſio. *pag.* 259. *num.* 5. Promiſſio ſponſalium acceptata, ſed ſine repromiſſione, non obligat. *ibid. num.* 6. Quænam requiratur intentio in contrahendis ſponſalibus. *ibid. num.* 7. Quid de virgine deflorata ſub ſpe ficta futuri matrimonii. *ibid. num.* 8. Quomodo puniendæ virgines ſe decipi volentes, vel permittentes. *pag.* 260. *num.* 10. Sponſalia quibus verbis contrahantur. *pag.* 261. *num.* 12. Taciturnitas non eſt dati conſenſus ſufficiens fundamentum. *ibid.* Signa aliquando loco verborum adhiberi poſſunt in ſponſalibus. *pag.* 262. *num.* 13. Quænam requiratur libertas ad ſponſalia contrahenda. *ibid. num.* 15. Sponſalia inita inter ligatos aliquo impedimento probabilius non valent, etſi addatur conditio *ſi Papa diſpenſaverit*. *pag.* 263. *num.* 14. An peccent ita ſibi mutuo promittentes. *pag.* 264. *num.* 19. Num ſi poſt obtentam diſpenſationem ſponſi affectu coniugali commiſceantur abſque novo conſenſu, matrimonium contrahant. *ibid. num.* 20. Quinam habiles ſint ad contrahenda ſponſalia. *ibid. num.* 21. Surdus & mutus poteſt ſponſalia contrahere. *ibid. num.* 22. Septennium requiritur ad contrahenda ſponſalia. *pag.* 265. *num.* 23. Num eſſe debeat completum. *ibid. num.* 24. Sponſi ſub mortali tenentur datam fidem ſervare. *ibid. num.* 25. Sponſalia licita non reddunt oſcula, & amplexus inter ſponſos. *ibid.* Quando celebrari debeat matrimonium, ſi in ſponſalibus tempus præfinitum non fuerit. *pag.* 266. *num.* 26. Si ſponſorum unus iniuſte promiſſionis impletionem differat, num liceat, & expediat illum in foro contentioſo compellere. *ibid. num.* 27. Pœnam poſitivam in ſponſalibus apponere illicitum. *pag.* 267. *num.* 28. Si apponatur, obligat ſolum partem iniuſte reſilientem. *ibid. num.* 29. *& ſeq.* Sponſalia mutuo conſenſu diſſolvi poſſunt. *pag.* 268. *num.* 1. Quomodo impuberum ſponſalia diſſolvantur. *ibid. num.* 3. Poſt ſponſalia etiam iurata licite altera pars ingredi Religionem poteſt etiam non celebrato matrimonio. *pag.* 269. *num.* 4. An diſſolvantur per ſolum ingreſſum in Religionem. *ibid. num.* 5. An per Ordinum ſuſceptionem. *pag.* 270. *num.* 6. Solvuntur etiam per votum ingrediendi Religionem, vel ſuſcipiendi ſacros Ordines. *ibid. num.* 7. An liceat contractis ſponſalibus votum caſtitatis emittere, eoque ſponſalia diſſolvantur. *ibid. num.* 8. *& ſeq.* Nequit tamen hoc in fraudem fieri. *pag.* 271. *num.* 10. Dirimuntur ſponſalia per ſub-
ſe-

ſequens matrimonium. *ibid. num.* 11. Sed fidem frangens peccat letaliter, & damna reſarcire tenetur. *ibid. n.* 12. Dubium eſt an teneatur defuncta uxore priora implere ſponſalia. *pag.* 272. *num.* 13. Non diſſolvuntur per poſteriora ſponſalia etiam iuramento firmata. *ibid. num.* 14. Quid ſi ſecundæ promiſſioni addatur copula carnalis. *ibid.* An diſſolvantur per longam temporis dilationem. *pag.* 273. *num.* 16. Num per diſceſſum ſponſi in regionem longinquam, aut domicilii mutatione. *num.* 274. Variæ aſſignantur ex D. Thoma cauſſæ ſufficientes ad ſponſalium diſſolutionem. *ibid. num.* 18. & *ſeq.* Inter eas locum habet defectus notabilis pulchritudinis. *pag.* 275. *num.* 20. Paupertas quoque ſuperveniens. *ibid. num.* 21. licet hæc æqualiter in utroque ſponſo contingat. *ibid. num.* 22. Secus dicendum, ſi alter notabiliter ditior fiat. *pag.* 276. *num.* 23. Fornicatio poſt ſponſalia illa iure diſſolvit. *ibid. num.* 24. etſi ſponſa vi oppreſſa fuerit. *ibid. num.* 25. & probabilius etiam ſi uterque ſponſus fornicetur. *ibid. num.* 26. Fornicatio ſponſæ etiam præcedens ſponſalia, ſi ſponſo innoteſcat, ſufficit ad ſponſalia diſſolvenda. *pag.* 277. *n.* 28. Nec obſtat caput *Quemadmodum*, nam loquitur de fornicatione nota ſponſo. *ibid. num.* 29. Cauſſa accidentalis ignorata quæ dedit cauſſam contractui, non efficit irrita ſponſalia. *ibid. num.* 30. An queat ſponſa licite defectus ſuos occultare, ut contrahantur ſponſalia. *pag.* 278. *num.* 31. Qua auctoritate poſſint diſſolvi ſponſalia. *ibid. num.* 32. Quinam ſit iudex legitimus diſſolutionis ſponſalium. *pag.* 270. *num.* 33. Num quando iudicis ſententia, aut propria auctoritate ſponſalia iuſta dirimuntur, petenda ſit iuramenti diſpenſatio. *ibid. num.* 35. Quænam cauſſæ certitudo requiratur ut ſponſalia dirimantur. *ibid. num.* 36. Aliæ cauſſæ diſſolutionis ſponſalium. *ibid.* An ſponſalia neceſſario matrimonium præire debeant. *pag.* 280. *num.* 37. Quid ſit ſponſalium finis. *pag.* 353. *num.* 1. Antiqua Eccleſiæ diſciplina in ſponſalibus ex Tertulliano exponitur. *pag.* 345. *num.* 4. & *ſeq.* Sponſalia ficte celebrantes abſque intentione ſe obligandi peccant letaliter. *pag.* 357. *num.* 1. An qui iuſtam & occultam habent cauſſam reſiliendi a ſponſalibus, licite valeant eam detegere coram iudice. *pag.* 279. *num.* 34.

Sponſus & ſponſa letaliter peccant, ſi moroſe ſe delectent de copula futura cogitata ut præſente. *pag.* 358. *num.* 4. Illicita etiam eſt complacentia & conſenſus de copula cogitata ut futura, & de delectatione venerea conſecutura ex tali copula. *ibid.* Sponſis illicita ſunt oſcula, tactus, & amplexus. *pag.* 359. *num.* 6. Caſuiſtarum lutulentæ opiniones referuntur, & refelluntur. *ibid. num.* 7. & *ſeq.*

Sporer (P. Patritius) laxe docet licitum ſponſis de futuro conſenſum & complacentiam in copulam cogitatam de futuro, & in delectationem veneream ex tali copula futura aliquando conſecuturam. *pag.* 6. *num.* 20. refellitur. *pag.* 358. *num.* 4. Licet uxor ſciat maritum ſolere copulam abrumpere, & ſemen effundere, eam tamen, laxe docet, non peccare nec petendo, nec reddendo, dummodo non conſentiat, nec cooperetur. *pag.* 9. *num.* 33. refellitur. *pag.* 405. *num.* 7. Laxe docet, coniuges abrumpentes mutuo conſenſu copulam inchoatam, ne proles generetur, letaliter non peccare, ſi ceſſet periculum pollutionis in utroque. *pag.* 10. *num.* 37. refellitur. *pag.* 405. *num.* 9. Immo laxiſſime addit, ab omni culpa excuſari, ſi iuſta ſubſit cauſſa, e. g. paupertas ne multiplicetur proles, & ad ſedandam aliqualiter concupiſcentiam. *pag.* 10. *num.* 38. refellitur. *pag.* 406. *num.* 10. Laxe docet, licitam eſſe coniugatis delectationem moroſam veneream, etſi impeditis ab uſu matrimonii. *pag.* 408. *num.* 19. refellitur. *ibid.* Laxe regulam aſſignat tamquam practice probabilem, & qua uti poſſit Confeſſarius, licet ipſemet fateatur eam reipſa & ſpeculative omnino falſam eſſe. *pag.* 389. *num.* 10. refellitur. *ibid. num.* 11. Laxiſſime longe probabiliorem appellat opinionem cui adverſantur Pontifices, Cardinales, & Ro-

Romanæ Rotæ deciſiones. *pag.* 391. *num.* 16. refellitur. *ibid. num.* 17. Laxiores tradit opiniones circa uſum matrimonii. *pag.* 406. *num.* 21. refelluntur. *pag.* 407. *num.* 13.

Studioſitas virtus eſt temperantiæ annexa. *pag.* 602. *num.* 13. Eius officium. *ibid.* Vitium eidem oppoſitum. *ibid.* Quot modis poſſit eſſe peccatum mortale. *ibid.*

Subdiaconatus eſt Ordo ſacer. *pag.* 26. *num.* 8. Quænam eius officia. *ibid.* Num ſit ſacramentum. *ibid.*

Superbia quid ſit. *pag.* 541. *num.* 2. Graviſſimum peccatum eſt. *pag.* 542. *n.* 3. Omnium periculoſiſſimum. *ibid. num.* 4. Iuſtis præſertim inſidiatur. *pag.* 543. *num.* 5. Eſt generale, & ſpeciale peccatum. *ibid. num.* 6. Quatuor ſuperbiæ ſpecies. *pag.* 544. *num.* 7. Duæ ex ſe peccatum mortale conſtituunt, duæ vero ex levitate materiæ ſolum veniale. *ibid. num.* 8. Duodecim gradus ſuperbiæ totidem gradibus humilitatis oppoſiti. *ibid. num.* 9. Quot modis ſuperbia ſit peccatum generale. *pag.* 545. *num.* 10. Superbiæ remedium humilitas. *ibid. num.* 1. V. *Humilitas*. Tres ſuperbiæ filiæ. *pag.* 550. *num.* 1. Vanagloria quid ſit. *ibid.* Quando ſit peccatum mortale. *ibid. num.* 2. Quantum ſit animæ pernicioſa etiam quando non niſi leve peccatum eſt. *pag.* 551. *num.* 3. Ambitio quid ſit. *pag.* 552. *num.* 4. Quando ſit peccatum mortale *ibid. num.* 5. Quomodo tegi ſoleat. *ibid. num.* 6. Præſumptio quale peccatum. *ibid. num.* 7. Septem inanis gloriæ filiæ. *pag.* 55. *n.* 1. Inobedientia quid ſit. *ibid. num.* 2. Iactantia in quo conſiſtat. *ibid. num.* 3. Hypocriſis deſcriptio. V. *Hypocriſis*. Contentio eſt veritatis impugnatio cum altercatione verborum. *pag.* 557. *num.* 7. Quando ſit peccatum letale. *ibid. n.* 8. Quomodo hoc vitio inquinentur advocati, procuratores, litigatores &c. *ibid. num.* 10. Quando contentio non ſit peccatum. *ibid. num.* 11. Pertinacia quid ſit. *pag.* 558. *num.* 12. Quinam ex pertinacia graviter peccent. *ibid.* Diſcordia in quo ſita ſit. *ibid. num.* 13. Quando ſit laude, vel vituperatione digna. *ibid.* Præſumptio novitatum quid importet. *pag.* 559. *num.* 14. Quomodo ſit peccatum mortale. *ibid.*

Suſpenſio quid & quotuplex. *pag.* 474. *num.* 1. Variæ ſuſpenſionis diviſiones. *ibid. num.* 2. Ad formam ſuſpenſionis nulla in iure deſignantur verba. *pag.* 475. *num.* 3. Quando latæ, & quando ferendæ ſententiæ. *ibid.* An in ſcriptis ferri debeat, & præmiſſa monitione canonica. *ibid.* Peccat mortaliter ſuſpenſionem infringens. *ibid. num.* 4. Suſpenſus ab Ordine incurrit etiam irregularitatem. *ibid.* Suſpenſi a iuriſdictione actus nulli ſunt. *ibid.* Suſpenſus ab Ordine non intelligitur ſuſpenſus a iuriſdictione. *ibid.* An ſuſpenſus ab Officio ſit ſuſpenſus etiam a beneficio, vel e contra. *ibid. num.* 5. Quid incurrat ſuſpenſus ab officio. *pag.* 476. *num.* 6. Quid ſuſpenſus a iuriſdictione. *ibid. num.* 7. Quid ſuſpenſus ab Ordine. *ibid. num.* 8. Quam ob cauſſam ferri ſuſpenſio poſſit. *pag.* 477. *num* 9. Quis ſuſpenſionem ferre valeat. *ibid. num.* 10. Soli Clerici ſunt ſuſpenſioni obnoxii. *ibid. n.* 11. Num ſuſpenſio in communitatem ferri poſſit. *pag.* 477. *num.* 12. An infligi valeat pro aliena culpa. *ibid. num.* 13. Quomodo impediri poſſit *pag.* 478. *n.* 14. Quinam poſſint a ſuſpenſione abſolvere. *ibid. num.* 15. Suſpenſio ad tempus elapſo tempore ceſſat ſine abſolutione. *ibid. num.* 16.

T

Tamburinus (P. Thomas) laxe docet, beneficia tam maiora, quam minora etiam curam animarum habentia, exceptis quæ dantur in concurſu, abſque reatu peccati letalis conferri poſſe dignis & idoneis, prætermiſſis dignioribus & digniſſimis. *pag.* 5. *num.* 11. refellitur hæc opinio. *pag.* 156. *num.* 1. *& ſeq.* Laxe interpretatur decretum Tridentini de electione dignioris ad beneficia. *pag.* 5. *num.* 13. refellitur. *pag.* 157. *num.* 7. Laxius docet licita ſponſis de futuro oſcula, tactus, & amplexus pudicos etiam propter delectationem in ipſis reſidentem. *pag.* 7. *num.* 23. refellitur.

litur. *pag.* 360. *num.* 11. Laxiſſime in aliquo caſu eaſdem actiones pudicas a peccato excuſat, etiam ſi fiant cum periculo prævíſo pollutionis, nimirum ſi ab illis abſtinens inurbanus haberetur. *pag.* 7. *num.* 23. refellitur. *pag.* 360. *num.* 11. Aſſerit, licitum eſſe dolere de bono alterius ut eſt diminutivum propriæ excellentiæ, ſicut licet gaudere de malo alterius ut cauſante bonum proprium. *pag.* 12. *num.* 45. refellitur. *pag.* 582. *num.* 7. & *ſeq.* Laxe definitionem invidiæ traditam a S. Thoma, & aliis Doctoribus interpretatur. *pag.* 12. *n.* 46. refellitur. *pag.* 382. *num.* 8. Laxe docet, peccata exteriora non interrumpi per naturalem oblivionem, ſomnum &c. ſed per ſolam retractationem. *pag.* 526. *num.* 14. refellitur. *ibid.*

Temperantia virtus eſt cardinalis. *pag.* 600. *num.* 1. Eius obiectum quale. *ibid.* Virtus eſt generalis, & ſpecialis. *ibid.* Vitia illi oppoſita. *ibid. num.* 2. Partes integrantes temperantiæ, quænam. *pag.* 601. *num.* 3. Species temperantiæ recenſentur. *ibid. num.* 4. Virtutes temperantiæ annexæ enumerantur. *ibid. n.* 7.

S.Thereſia Virgo ſeraphica documenta vere cæleſtia tradit circa receptionem puellarum in Monaſteriis. *pag.* 109. *num.* 15.

Teſtes adhibendi ſunt in matrimonio. V. *Parochus*.

Titulus ad ſacros Ordines ſuſcipiendos neceſſarius. *pag.* 38. *num.* 6. Quid ſit titulus. *ibid.* Quotuplex. *ibid.* Quis ſit titulus eccleſiaſticus. *ibid. num.* 7. Quis patrimonialis. *ibid. num.* 8. Quo titulo ordinati fuerint Clerici decem primis Eccleſiæ ſæculis. *ibid.* Quando invectus titulus patrimonialis. *pag.* 39. *n.* 11. Quid de titulis ſaluberrime ſanciverit Tridentina Synodus. *ibid. num.* 12. Titulus monaſticus quinam ſit. *pag.* 40. *n.* 13.

Tonſura. V. *Clericus*.

Tranſactio quid ſit. *pag.* 122. *num.* 17. Illicita in beneficiis litigioſis. *ibid.* Vetita in iure canonico. *ibid.*

V

Valentia (P. Gregorius) laxe docet, abſque ſimonia poſſe conferri ſpirituale propter temporale, dummodo temporale non ſit finis rei ſpiritualis, ſed tantummodo voluntatis ſeu applicationis animi ad actum conferendi ſpirituale. *pag.* 89. *num.* 6. refellitur hæc propoſitio damnata ab Innoc. X. *pag.* 90. *num.* 8.

Vanagloria. V. *Superbia*.

Vargas (Eques Franciſcus) ſimoniam graſſantem in ingreſſu puellarum in monaſteriis, & earumdem profeſſione profligat. *pag.* 104. *num.* 1.

Venatio eſt Clericis interdicta a ſacris canonibus. *pag.* 75. *num.* 13. V. *Clericus*.

Vindicatio virtus iuſtitiæ affinis. *pag.* 597. *num.* 8. Quando honeſta, & quando in vitium degeneret. *ibid.* Vitia eidem oppoſita crudelitas, & ſævitia. *ibid.*

Virtus varias habet ſignificationes. *pag.* 590. *num.* 1. Quomodo definiatur a S. Auguſtino *ibid. num.* 2. Quotuplex ſit. *ibid. num.* 4. Quid ſit virtus moralis. *pag.* 591. *num.* 6. Moralis virtutis diviſio potiſſima in quatuor cardinales. *ibid. num.* 8. Horum virtutum neceſſitas quanta ſit ex D. Bernardo. *ibid. num.* 9. Vide ſingularum nomina.

Vitium. V. *Peccatum*.

Viva (P. Dominicus) laxe docet, benedictionem nuptialem Eccleſiæ non videri rem gravem, & valde congruentem progreſſui matrimonii: unde probabile eſſe affirmat ex iuxta cauſſa conſummare matrimonium ante benedictionem Eccleſiæ. *pag.* 6. *num.* 18. refellitur. *pag.* 302. *num.* 14. Aſſerit licere habenti opinionem probabilem de valore matrimonii, etſi probabiliorem habeat de eius nullitate, & petere, & reddere debitum. *pag.* 9. *num.* 32. refellitur. *pag.* 385. *num.* 11. Laxe docet non eſſe illicitum actum coniugalem nec diebus feſtis, aut ieiunii, nec die communionis, nec quando uxor eſt gravida, aut prolem lactat, aut menſtruum patitur. *pag.* 9. *num.* 32. refellitur. *pag.* 398. *num.* 20. Falſo propoſitionem 45. ab Innoc. XI. damnatam adſcribit S. Thomæ, quam etiam falſo aſſerit eidem ſancto Doctori tributam a Montaltio. *pag.* 89. *num.* 7. refellitur. *pag.* 90. *num.* 11.

Non

Non infrequenter ſententias S. Thomæ, & aliorum Theologorum falſo in ſenſu refert. *ibid.* Laxe docet, Parochum excommunicatum non toleratum, non ſolum valide, ſed & licite matrimonio aſſiſtere . *pag.* 292. *num.* 29. refellitur. *ibid.* Falſo docet ad aſſiſtendum valide matrimonio ſufficere errorem communem ſine titulo colorato. *pag.* 293. *num.* 34. Laxe docet, primam propoſitionem ab Innoc. XI. proſcriptam eſſe intelligendam reſpectu eorum quæ in ſacramentis ſunt iuris divini , ut materia, & forma , non vero reſpectu eorum quæ ſunt iuris eccleſiaſtici, ut iuriſdictio Confeſſarii : unde laxe infert , licitum eſſe abſolvere cum iuriſdictione probabili. *pag.* 384. *num.* 9. refellitur. *ibid. num.* 9. Laxe docet , poſſe propter ſe & directe intendi oblectationem quæ reperitur in olfactu floris, auditione muſicæ &c. *pag.* 563. *num.* 3. refellitur. *ibid.*

Vocatio ad clericalem ſtatum quænam ſit. *pag.* 43. *num.* 2. Vocatos ad hunc ſtatum Deus congruis præparat dotibus. *ibid. num.* 3. Huius vocationis effectus. *ibid. num.* 4. Quam neceſſaria ſit divina vocatio ad ſacros Ordines ſuſcipiendos. *pag.* 49. *num.* 1. Huius neceſſitatem adſtruunt tum novi, tum antiqui fœderis paginæ. *ibid. num.* 2. Confirmant Sanctorum exempla. *pag.* 45. *num.* 4. *& ſeq.* Evincit ratio. *pag.* 46. *num.* 6. Vocatio divina eſt fons & radix gratiarum , & donorum queis ad ſtatus munia ſuſtinenda idoneæ vires ſuppeditantur. *pag.* 47. *num.* 7. Quid agere debeant Sacerdotes, & Paſtores de ſua vocatione dubitantes . *pag.* 48. *num.* 8. Peccant mortaliter admittentes ad ſtatum clericalem non vocatos. *ibid. num.* 9. Non ſunt vocati qui ob corporis animique defectus inepti ſunt ad ſacra miniſteria obeunda. *pag.* 49. *num.* 2. Defectus animi quinam ſint. *ibid. num.* 3. *& ſeq.* Divinæ vocationis ad ſacros Ordines, vel ſtatum religioſum ſigna quænam ſint. *pag.* 50. *num.* 5. Epiſcopi ordinandorum vocationem explorare debent. *pag.* 53. *num.* 9.

Uxoris nomen bifariam accipitur in Scripturis. *pag.* 215. *num.* 12. Diſcrimen inter uxorem & concubinam in ſenſu ſacræ Scripturæ . *ibid.* Quo in ſenſu in iure canonico, & civili concubinæ nomen ſumatur. *ibid.* Explicatur mens Concilii Toletani. *ibid.* & dicta SS. PP. Leonis, Ambroſii &c. *ibid.*

Z

Zanardus (P.Michael) laxiſſime docet , ter fornicatum in una nocte cum eadem muliere non niſi unum peccatum committere . *pag.* 530. *num.* 24. Laxarum opinionum collector eſt, cuius proinde opus morale merito improbandum. *ibid.*

F I N I S.

Digitized by Google

Errata		*corrige ſic.*
Pag.	lin.	
35.	24. propri	proprii
187.	17. ut ſimil	ut ſimul
328.	8. licitum eſt	licitum non eſt
430.	38. iupicari	ſuſpicari.
481.	2. Retoeris	Rectoris
511.	15. ſibi verti	ſibi vertit
550.	3. fruſtra me	fruſtra a me.

Ad pag. 169. *lin.* 15. TOMI IX.

Pro an. 1669. *lege* an. 1696.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google